

ΑΝΤΙΟΧΟΥ
ΜΟΝΑΧΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ
13Δ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ
(Α' - ΡΓ')

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ

Ἄπο τόν
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Θεολόγο

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ
ΤΩΝ
ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ
13Δ

Ἐπόπτης – Ἐπιμελητῆς Ἐκδόσεως

ΕΛΕΥΘ. Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, π. Θεολογίας

ΕΠΕ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1998

ANTIOXOΣ
O
MONAXOΣ

Copyright :

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ

Μενελάου 3, Θεσσαλονίκη

Τ. Θ. 400 90. 560 00 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 031/283 280. Οικίας 031/696 653.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΒΙΟΣ

Ὁ Ἀντίοχος γεννήθηκε στὰ περίχωρα τῆς Ἔγκυρας κατὰ τὰ τέλη τοῦ βου αἰώνα, ἀλλὰ πολὺ νωρὶς μετέβη στὴν Παλαιστίνη με σκοπὸ νὰ μονάσει στὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Σάβα. Λίγο ὅμως μετὰ τὴν ἀφιξή του δοκίμασε μεγάλη θλίψη, βλέποντας τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὅλη τὴν Παλαιστίνη νὰ κυριεύεται ἀπὸ τοὺς Πέρσες καὶ νὰ καταστρέφεται (614 μ. Χ), ὅποτε ἡ Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σάβα κατελήφθη ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἔτσι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς ἔφυγαν, καὶ ἄλλοι, οἱ πιὸ τολμηροί, παρέμειναν ἐκεῖ καὶ κατασφάχθηκαν ἀπὸ τοὺς κατακτητές. Ὁ Ἀντίοχος καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοί, πὺ εἶχαν καταφύγει στὴν Ἀραβία, ἐπέστρεψαν στὴ Λαύρα καὶ φρόντισαν νὰ θάψουν τοὺς ἀδελφούς μοναχοὺς πὺ εἶχαν σφαγεῖ. Μετὰ ὅμως ἀπὸ δυὸ μῆνες ἀναγκάστηκαν καὶ πάλι νὰ φύγουν ἐπειδὴ εἶχαν φθάσει φῆμες γιὰ νέα εἰσβολὴ τῶν Περσῶν, καὶ κατέφυγαν σὲ κάποια ἐρημωμένη μονὴ ἔξω ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐκεῖ διέμειναν δύο χρόνια, μέχρι πὺ, ὕστερα ἀπὸ προτροπὴ τοῦ Μοδέστου, τοποτηρητῆ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐπέστρεψαν μιὰ γιὰ πάντα στὴ Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σάβα, ὅπου ὁ Ἀντίοχος ἔζησε γιὰ πολλὰ ἀκόμη χρόνια. Ἀργότερα ἀπὸ παλαιὸ γνῶριμό του, τὸν Εὐστάθιο, ἡγούμενο τῆς πλησίον τῆς Ἔγκυρας μονῆς Ἀτταλίνης, πληροφορήθηκε ὅτι οἱ βάρβαροι εἶχαν κυριεύσει ἐπίσης καὶ τὰ μέρη τῆς γενέτειράς του, ὁ ὁποῖος μάλιστα τὸν παρακάλεσε νὰ συγγράψει ἐπιτομὴ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Παλαιᾶς καὶ Καινῆς, καὶ νὰ τοῦ τὴ στείλει, γιὰ νὰ τὴν χρησιμοποιοῦν οἱ μοναχοὶ του, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ περιπλανοῦνταν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο ὡς πρόσφυγες, δὲν μποροῦσαν νὰ φέρουν μαζί τους βιβλία.

Ὁ Ἀντίοχος ὑπάκουσε στὴν παράκληση τοῦ Εὐσταθίου καὶ ἐκπόνησε ἓνα μακροσκελὲς σύγγραμμα, τὸ ὁποῖο φέρει τὴν ὀνομασία *Πανδέκτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς*. Ἀπὸ τὸν τίτλο αὐτὸ τοῦ συγγράμματος συχνὰ καὶ αὐτὸς ὀνομάζεται Ἀντίοχος ὁ Πανδέκτης. Βέβαια αὐτὸς δὲν ἔδωσε σὲ τὸ σύγγραμμά του αὐτὴ τὴν ὀνομασία, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ

ὄνόμασε “*Ἐκατὸν τριάκοντα κεφάλαια*”, ὁ παραλήπτης του ὅμως ἢ κάποιος μεταγενέστερος μελετῆς αὐτοῦ ἔδωσε σ’ αὐτὸ τὸν ὑπότιτλο “*Βίβλος περιέχουσα τὰς τοῦ Κυρίου ἐντολάς, ἔτι γε μὴν καὶ τὰς ἐρημνείας αὐτῶν, πρὸς τούτοις καὶ τὰς συναρμοζούσας ταύταις καὶ ἑξακολουθούσας διδασκαλίας*”. Ὅπως λέχθηκε προηγουμένως ὁ Εὐστάθιος ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἀντίοχο ἐπιτομὴ τῆς ἁγίας Γραφῆς, αὐτὸς ὅμως δὲν περιορίσθηκε μόνο σ’ αὐτήν, ἀλλὰ συμπεριέλαβε σ’ αὐτήν καὶ τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων, καὶ ἄρα ὁ τίτλος πού ἐπεκράτησε νὰ φέρει δὲν ἀνταποκρίνεται πλήρως στὸ περιεχόμενο τοῦ συγγράμματος. Ἐπίσης, ἐνῶ ὁ Ἀντίοχος ὀνομάζει τὰ ἐπὶ μέρος τμήματα τοῦ πονήματός του “*Ἐκατὸν τριάκοντα κεφάλαια ἠνωμένα τε καὶ συγκεκριμένα*”, στὸ κείμενο πού ἔχει ἐκδοθεῖ αὐτὰ ὀνομάζονται “*Λόγοι*”, ἐνῶ στὴ λατινικὴ μετάφραση λέγονται “*Ὁμιλίες*”. Τὸ πιθανὸν λοιπὸν εἶναι νὰ διασκεύασε αὐτὰ ὁ Εὐστάθιος ἢ κάποιος ἄλλος μοναστικὸς ἡγέτης, ἀποδίδοντας στὰ κεφάλαια μορφή μοναστικῶν κατηχήσεων.

Ὁ Ἀντίοχος συνεχίζει τὴν ἀσκητικὴ παράδοση τῆς Παλαιστίνης, ἀλλὰ προσδίδει σ’ αὐτήν θεολογικότερο χρῶμα, ὅμως κατὰ ἀπλοϊκὸ τρόπο. Ὅπως ἔχει προαναφερθεῖ στηρίζεται στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας προκειμένου νὰ κατοχυρώσει τὶς ἀπόψεις του σχετικὰ μὲ τὴν ἠθικὴ διαγωγή. Ἀντλεῖ πλούσιο ὕλικὸ ἀπὸ τοὺς Πατέρες πρὸ τῆς συνόδου τῆς Νικαίας, καὶ μάλιστα τὸν Ἰγνάτιο Ἀντιοχείας, τὸν Πολύκαρπο Σμύρνης, τὸν Εἰρηναῖο, τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα, ἀπὸ τὸν Ποιμένα τοῦ Ἐρμᾶ, καὶ ἀπὸ τὰ κείμενα Περὶ Παρθενίας πού ἀποδίδονται στὸν Κλήμεντα Ρώμης. Ἐπίσης ἀντλεῖ ὕλικὸ καὶ ἀπὸ τὰ συγγράμματα τοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτη καὶ ἀπὸ τὴ Νειλοευαγριανὴ γραμματεία. Πρότυπό του ἔχει τὰ *Ἠθικά* καὶ τοὺς *Ὁρους* τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ φέρει οὔτε τὴ μεθοδικότητα τῶν *Ἠθικῶν* οὔτε τὴν πρωτοτυπία τῶν *Ὁρων*. Παρ’ ὅλα αὐτὰ ἀποτέλεσε καὶ ἀποτελαῖ κώδικα τῆς μοναχικῆς ἠθικῆς καὶ συμπεριφορᾶς.

Ὁ Πανδέκτης ἀρχίζει μὲ μᾶ προθεωρία, στὴν ὁποία ὁ Ἀντίοχος τονίζει ὅτι ἀπὸ τὸν ἴστό τῶν ἐξήντα βασιλισσῶν τοῦ Ἰσραήλ τῶν Ἀσμάτων ἔλαβε μερικὸς στήμονες γιὰ νὰ κατασκευάσει τὸ “*περίζωμα*” αὐτὸ πρὸς θέρμανση τῶν πιστῶν ἀναγνωστῶν.

Τὸ πρῶτο κεφάλαιο (Λόγος) ἀφιερώνεται στὴν πίστη, τὴν κρηπίδα τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, τὸ δεύτερο στὴν ἐλπίδα, πού ποτίζεται ἀπὸ τὴν πίστη καὶ καρποφορεῖ τὴν ἀρετὴ, καὶ στὴ συνέχεια ἀκολου-

θοῦν ἐναλλασσόμενα τὰ κεφάλαια περὶ ἀρετῶν, περὶ παθημάτων, τὰ ὅποια προσπαθεῖ νὰ παρουσιάσει σὲ ἐνότητες. Γίνεται λόγος γιὰ τὰ κοσμικὰ ἀγαθὰ, γιὰ τὶς ἐρωτικὲς ἐπιθυμίες καὶ τοὺς πειρασμούς, γιὰ τὴν ἡρεμία τῆς ψυχῆς καὶ τὰ μοναχικὰ καὶ κοινωνικὰ καθήκοντα. Ἐπίσης μιλάει γιὰ τοὺς ἱερατικούς προϊσταμένους, καὶ τὰ ἕξι τελευταῖα κεφάλαια ἀφιερώνονται σὲ θέματα σχετικὰ μὲ τὴ σωτηριολογία, ὅπως προσδοκία τῶν μελλόντων, κλήση τοῦ Θεοῦ, φόβος Θεοῦ, ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, υἰοθεσία, οὐράνια βασιλεία.

Ὡς πρὸς τὴ μέθοδο πὸ ἀκολουθεῖ, πὸ συνήθως εἶναι ἀμέθοδη, αὐτὴ παρουσιάζει τὴν ἑξῆς μορφή· Πρῶτα παρουσιάζει τὸ θέμα μὲ μιὰ ἢ περισσότερες προτάσεις, καὶ στὴ συνέχεια παραθέτει πρὸς κατοχύρωση αὐτῆς πλῆθος χωρίων ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες. Πάντως τὸ ἔργο αὐτό, παρὰ τὴν ἀμεθοδία πὸ παρουσιάζει, προσέλκυσε τὴν προσοχὴ καὶ τὴν ἀγάπη τῶν μοναχῶν τόσο τῆς ἐποχῆς του, ὅσο καὶ τῶν μεταγενεστέρων, καὶ ἐπηρέασε πάρα πολὺ τὴ μοναχικὴ ἠθικολογία. Στὶς μέρες μας φαίνεται νὰ ἔχει λησμονηθεῖ. Μὲ τὴν ἔκδοσή του ὅμως αὐτὴ πιστεύομε πὸς θὰ παρακινηθεῖ ὀλόκληρος ὁ μοναχικὸς κόσμος νὰ ἐντρυφήσει σ' αὐτό, καὶ νὰ εἶναι βέβαιος πὸς ἡ ὠφέλειά του θὰ εἶναι πολὺ μεγάλη.

Στὴν Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Εὐστάθιο, ἡ ὁποία προηγεῖται τοῦ ὅλου ἔργου, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν κατάληψη τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σάβα καὶ τὴ σφαγὴ τῶν μοναχῶν ἀπὸ τοὺς Πέρσες, παραθέτει σύντομη Διήγηση γιὰ τοὺς Σαράντα τέσσερις αὐτοὺς μάρτυρες μοναχοῦς. Τὸ ἔργο κλείνει μὲ μιὰ Ἐξομολόγηση, πὸ στὴν κυριολεξία εἶναι θρηῖνος γιὰ τὶς καταστροφές καὶ τὶς ταλαιπωρίες πὸ προκάλεσε ἡ εἰσβολὴ τῶν Περσῶν στὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἡ σύντομη αὐτὴ εἰσαγωγή λαμβάνεται κατὰ βάση ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Πατρολογία τοῦ Παναγιώτου Χρήστου, τόμ. Ε', σελ. 404-406, ἐνῶ τὸ κείμενο πὸ παρατίθεται λαμβάνεται ἀπὸ τὴν Πατρολογία τοῦ Migne, τόμ. 89, 1422-1856, στὸ ὅποιο γίνεται σημαντικὴ βελτίωση σὲ πολλὰ σημεῖα, καὶ ἰδίως στὶς ὑποσημειώσεις, πὸ ἕνας τεράστιος ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι λανθασμένος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ
ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΣΑΒΑ
ΠΡΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΝ
ΗΓΟΥΜΕΝΟΝ ΜΟΝΗΣ ΑΤΤΑΛΙΝΗΣ,
ΠΟΛΕΩΣ ΑΓΚΥΡΑΣ ΚΑΙ ΓΑΛΑΤΙΑΣ,
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΕΙΣΕ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ
ΕΝ Ω ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΡΛ',
ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ

Ἐπειδήπερ γεγράφηκάς μοι, τίμιε Πάτερ Εὐστάθιε, πολλήν θλίψιν ὑπερμεμενηκένοι, τόπον ἐκ τόπου καὶ χώραν ἐκ χώρας ἀμείδοντα, φόβῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος Χαλδαιικοῦ χειμῶνος, πείνης τε καὶ δίψης πειραθῆναι, οὐκ ἄρτου καὶ ὕδατος, ἀλλά, κατὰ τὸ εἰρημένον, 5 τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου, διὰ τὸ μῆτε δύνασθαι ὑμᾶς βάρους βιβλίων ἐπιφέρεισθαι, μῆτε ἐν τοῖς τόποις ἐν οἷς ἐπιδημεῖτε εὐρίσκειν εὐχερῶς τὰ ἐπιζητούμενα, ἐκελεύσατε τῇ ἐμῇ βραχύτητι ἐν συντόμῳ πᾶσαν συστεῖλαι τὴν θεῖαν Γραφήν, Παλαιάν τε καὶ Καινήν, ὥστε μῆτε ἄχθος ἡμῖν γενέσθαι βαστάγματος, μῆτε πάλιν ἐλλειφθῆναι τι τῶν τεινόντων 10 ἐπ' ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν ψυχῆς, εἷξα προθύμως τῇ ὑμετέρῃ κελεύσει, εὐθέως περιστήσας πάντα τὰ παρ' ὑμῶν ἐκ τῆς θείας Γραφῆς ἐπιζητούμενα, εἰς ἑκατὸν τριάκοντα κεφάλαια ἠνωμένα τε καὶ διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, ὡς μὴ σύγχυσιν καὶ φυρμὸν ὑπομεῖναι τὸν ἀναγινώσκοντα. Ταῦτα ἔστειλα τῇ ὑμετέρῃ θεοφιλείᾳ, ἅπερ δεχόμενος, τῷ 15 μὲν Θεῷ τὴν πρόπευσαν δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν ἀνάπεμψον, τῷ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦντι, ἡμᾶς δὲ ταῖς εὐπροσδέκτοις σου εὐχαῖς ἀνταμείβου, ὅπως κατὰ τὸ Θεῷ εὐχάριστον τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐκτελέσωμεν. Εἰ δέ τι, ὡς εἰκός, εὗροις, συγγνώμην ἀποδοῦναι, καὶ τῇ ἰδιωτεῖᾳ καὶ τῇ σπουδῇ τοῦ ἐπιτάγματος. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο ἔστειλας, τίμιε Πάτερ, ὥστε σημᾶναί σοι καὶ 20

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ
ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΣΑΒΑ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΥΣΤΑΘΙΟ
ΗΓΟΥΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΤΤΑΛΙΝΗΣ,
ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ ΚΑΙ ΓΑΛΑΤΙΑΣ,
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΕΙ ΑΓΙΟΥΣ ΠΑΤΕΡΕΣ
ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΣΥΝΑΠΤΟΝΤΑΙ ΚΑΙ 130 ΚΕΦΑΛΑΙΑ,
ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ

Ἐπειδὴ μοῦ ἔγραψες, τίμιε πάτερ Εὐστάθιε, ὅτι δοκίμασες πολλὴ θλίψη μεταβαίνοντας ἀπὸ τὸν ἓνα τόπο σὲ ἄλλο τόπο καὶ ἀπὸ τὴ μιὰ χώρα σὲ ἄλλη χώρα, ἕξαιτίας τοῦ φόβου τῆς χαλδαϊκῆς λαίλαπτος ποὺ ἐπικρατεῖ, καὶ ὅτι δοκίμασες πείνα καὶ δίψα, ὄχι ψωμιοῦ καὶ νεροῦ, ἀλλὰ, σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ, τὸ νὰ ἀκούσεις τὸ λόγο τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ οὔτε βάρος βιβλίων μπορεῖς νὰ φέρεις μαζί σου, οὔτε στὰ μέρη ποὺ διαμένεις μπορεῖς νὰ βρεῖς μὲ εὐκολία αὐτὰ ποὺ θέλεις, πρόσταξες τῇ δικῇ μου ἐλαχιστότητα νὰ σοῦ στείλω μὲ συντομία ὅλη τὴ θεία Γραφή, Παλαιὰ καὶ Καινὴ, ὥστε οὔτε βάρος νὰ σοῦ γίνεται κουβαλώντας την, οὔτε ἐπίσης νὰ στερηθεῖς κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ συντελοῦν στὴν ὠφέλεια καὶ σωτηρία τῆς ψυχῆς, ὑποχώρησα μὲ προθυμία στὴν προσταγὴ σου, καὶ ἀμέσως, ἀφοῦ συγκέντρωσα ἀπὸ τὴ θεία Γραφή ὅλα ὅσα θέλεις, τὰ ταξινόμησα σὲ ἑκατὸν τριάντα κεφάλαια ἐνωμένα καὶ ξεχωρισμένα μεταξύ τους, ὥστε νὰ μὴ δοκιμάσει αὐτὸς ποὺ τὰ διαβάσει σύγχυση καὶ μπέρδεμα. Αὐτὰ τὰ ἔστειλα σὲ σένα τὸν θεοφιλῆ, τὰ ὅποια ἀφοῦ τὰ λάβεις, ἀνάπεμψε στὸν Θεὸ τὴν πρέπουσα δοξολογία καὶ εὐχαριστία, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει τέλεια τὴ δύναμή του ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει ἀδυναμία, ἐμᾶς πάλι ἀντὶμειψέ μας μὲ τὶς εὐπρόσδεκτες προσευχῆς σου, ὥστε νὰ διανύσομε τὸν ὑπόλοιπο χρόνον τῆς ζωῆς μας ὅπως εἶναι εὐχάριστο στὸν Θεό. Ἄν ὅμως βρεῖς, ὅπως εἶναι φυσικὸ, κάποια ἀτέλεια, συγχώρησέ με ἕξαιτίας τῆς ἀπειρίας μου καὶ τοῦ κατεπείγοντος τῆς προσταγῆς σου. Ἐπειδὴ ὅμως ζήτησες καὶ αὐτὸ, τίμιε πάτερ, νὰ σὲ ἐνημερώσω καὶ γιὰ

περὶ τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς καθ' ἡμᾶς Λαύρας, εἰ ἀληθῆ εἰσιν, ἅπερ
εἶπατε ἀκηκοέναι παρὰ πολλῶν περὶ τε τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἀναιρέ-
σεως αὐτῶν, δύσπιστα ὄντα καὶ ἀκοὴν ὑπερβαίνοντα, ἀναγκαῖον
ἠγησάμην πρότερον ἐν βραχεῖ σημᾶναι ὑμῖν τὰ περὶ αὐτῶν, εἴθ' οὕτως
5 καθυποτάξαι τὰ τῆς θείας Γραφῆς κεφάλαια.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐναρέτου αὐτῶν πολιτείας οὐ τοῦ παρόντος και-
ροῦ οὐδὲ τῆς ἐμῆς γλώττης διηγήσασθαι. Τοῦτο δὲ μόνον λέγω, ὅτι ὡς
ἀληθῶς ἄνθρωποι ἦσαν θεῖοι (εἴ γε δεῖ ἀνθρώπους αὐτούς καλεῖν, καὶ
μὴ ἀγγέλους), τῇ τε ἀσκήσει καὶ ἡσυχίᾳ καὶ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας πό-
10 νοις ἐκ νεότητος ἐγγεγηρακότες, γηραλέοι, ἱεροπρεπεῖς, πολιοὶ τὴν
τρίχα καὶ τὴν σύνεσιν, ἄμεμπτοι, δίκαιοι, θεοσεβεῖς, ἀπεχόμενοι ἀπὸ
παντὸς πονηροῦ πράγματος, ἀνελλιπεῖς πάντων τῶν ἀγαθῶν, πεπλη-
ρωμένοι δὲ τῆς θείας ἀγάπης. Τινὲς αὐτῶν ὑπερβεδνηκότες ἀπὸ πεντή-
κοντα καὶ ἐξήκοντα ἐτῶν, μὴ ἐξερχόμενοι παντοίως τῆς Λαύρας, τινὲς
15 δὲ μήτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προϊόντες, μηδὲ ἐωρακότες τὴν πόλιν ἀφ' οὗ
ἐμόνασαν, ἀρεταῖς παντίαις κεκοσμημένοι, ἐπίγειοι ἄγγελοι, καὶ οὐ-
ράνιοι ἄνθρωποι· ὅθεν καὶ τοιοῦτον τέλος ἀπηνέγκαντο, καὶ τὸ βρα-
βεῖον τῆς νίκης ἐκομίσαντο.

Ἐπελθόντων γὰρ τῶν Ἰσμαηλιτῶν τῇ ἡμετέρᾳ Λαύρᾳ πρὸ μιᾶς
20 ἐβδομάδος τοῦ παραληφθῆναι τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ πάντα τὰ τῆς ἐκ-
κλησίας ἱερὰ σκευὴ διαρπασάντων, τὸ μὲν πλῆθος τῶν Πατέρων πα-
ραχρημα ὑπανεχώρησεν, ἀπέμειναν δὲ οἱ καρτερικοὶ δοῦλοι τοῦ Χρι-
στοῦ ἐν τῇ Λαύρᾳ, μὴ βουλόμενοι καταλιπεῖν τὸν τόπον. Οἱ δὲ βάρβα-
ροι, συλλαβόμενοι αὐτούς καὶ ἀνηλεῶς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας βασανίζον-
25 τες, οἰόμενοι χρήματα εὐρίσκειν, παρ' οἷς μηδὲν τοῦ αἰῶνος τούτου
ὑπῆρχεν, τέλος τοῦ σκοποῦ ἐκπεσόντες, ἐμμανεῖς γενόμενοι πάντας
μεληδὸν κατέτεμνον. Οἱ δὲ μακάριοι γεγηθότες φαιδρῶ τῷ προσώπῳ,
εὐχαρίστως τὰς ψυχὰς τῷ Κυρίῳ ἀπέδωκαν, ὡς ἐκ πολλοῦ τὴν ἐπιθυ-
μίαν ἔχοντες ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. Ριφέντων δὲ τῶν σωμά-
30 των αὐτῶν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀτάφων, ἐπικατελάδομεν ἡμεῖς ἀπὸ
Ἀραβίας καὶ ὁ μὲν ἀβδᾶς Νικομήδης θεασάμενος τὰ ἐλεεινὰ θεάμα-
τα τῶν Πατέρων, λειποθυμήσας, σχεδὸν εἶπεῖν ἤρθη νεκρός. Μόδε-
στος δὲ ὁ ὀσιώτατος προσελθὼν πάντα τὰ σκηνώματα τῶν ἁγίων συ-
35 στείλας, ἔλουσε πολλά τε ἐπιδακρύσας, καὶ περιπτυσσόμενος τὰ ἅγια

τοὺς ἅγιους Πατέρες τῆς Λαύρας μας, ἂν δηλαδή εἶναι ἀληθινὰ τὰ ὅσα εἶπατε ὅτι ἔχετε ἀκούσει ἀπὸ πολλοὺς γιὰ τὴ ζωὴ τους καὶ τὴν ἔξολοθρευσὴ τους, πού δὲν εἶναι εὐκόλα πιστευτὰ καὶ ξεπερνοῦν τὴν ἀκοή, θεώρησα ἀναγκαῖο πρῶτα νὰ σὲ ἐνημερώσω γι' αὐτὰ, καὶ μετὰ νὰ ἐκθέσω τὰ κεφάλαια τῆς θείας Γραφῆς.

Καὶ γιὰ τὸν ἐνάρετο βέβαια τρόπο ζωῆς αὐτῶν δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ οὔτε τῆς δικῆς μου γλώσσας νὰ σοῦ τὰ διηγηθῶ. Αὐτὸ μόνο σοῦ λέγω, ὅτι πραγματικὰ ἦταν ἄνθρωποι θεῖοι (ἂν βέβαια πρέπει νὰ τοὺς ὀνομάζει κανεὶς αὐτοὺς ἀνθρώπους καὶ ὄχι ἀγγέλους), πού ἀπὸ τὰ νεανικὰ τους χρόνια μέχρι τὰ γεράματα τους πέρασαν τὴ ζωὴ τους ἐπιδιδόμενοι στὴν ἄσκηση καὶ τὴν ἡσυχία καὶ στοὺς κόπους ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, γέροντες ἄνθρωποι, ἱεροπρεπεῖς, μὲ ἄσπρα μαλλιά καὶ γεροντικὴ φρόνηση, ἄμεμπτοι, δίκαιοι, θεοσεβεῖς, πού ἀπείχαν ἀπὸ κάθε πονηρὸ πρᾶγμα, πού δὲν τοὺς ἔλειπε κανένα ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἦταν γεμᾶτοι ἀπὸ τὴ θεία ἀγάπη. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶχαν ὑπερβεῖ τὰ πενήντα καὶ ἑξήντα χρόνια, χωρὶς νὰ εἶχαν βγεῖ ἀπολύτως καθόλου ἀπὸ τὴ Λαύρα, καὶ μερικοὶ δὲν εἶχαν πάει οὔτε στὴν ἐκκλησία, οὔτε εἶχαν δεῖ τὴν πόλη ἀπὸ τότε πού ἔγιναν μοναχοί, στολισμένοι μὲ κάθε εἶδος ἀρετῶν, ἐπίγειοι ἄγγελοι, καὶ οὐράνιοι ἄνθρωποι· γι' αὐτὸ καὶ ὑπέμειναν τέτοιο τέλος, καὶ κέρδισαν τὸ βραβεῖο τῆς νίκης.

Ἐχοντας ἔρθει δηλαδή οἱ Ἰσσηλιῖτες στὴ Λαύρα μας πρὶν ἀπὸ μιὰ ἑβδομάδα γιὰ νὰ κυριεύσουν τὴν ἀγία πόλη καὶ ἀφοῦ ἄρπαξαν ὅλα τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας, τὸ πλῆθος βέβαια τῶν Πατέρων ἔφυγε ἀμέσως, παρέμειναν ὅμως στὴ Λαύρα οἱ ὑπομονητικοὶ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, μὴ θέλοντας νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν τόπο. Οἱ βάρβαροι τότε, ἀφοῦ τοὺς συνέλαβαν καὶ τοὺς βασάνισαν πολλές μέρες χωρὶς καμμιά εὐσπλαγχνία, πιστεύοντας ὅτι θὰ βροῦν χρήματα σ' αὐτοὺς πού δὲν ὑπῆρχαν οὔτε τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἀπέτυχαν στὸ σκοπὸ τους, κυριευμένοι ἀπὸ μανία τοὺς κατέσφαξαν ὅλους, κομματιάζοντάς τους. Οἱ μακάριοι ὅμως, γεμᾶτοι χαρᾶ καὶ μὲ φαιδρὸ τὸ πρόσωπο, παρέδωσαν μὲ εὐχαρίστηση τὴ ψυχὴ τους στὸν Κύριο, ἔχοντας μεγάλη ἐπιθυμία νὰ πεθάνουν καὶ νὰ εἶναι μαζί μὲ τὸν Χριστό¹. Ἀφοῦ ρίχτηκαν τὰ σώματά τους καὶ ἔμειναν ἄταφα πολλές μέρες, ἐπιστρέψαμε ἐμεῖς ἀπὸ τὴν Ἀραβία· καὶ τότε ὁ ἀβδᾶς Νικομήδης, βλέποντας τὰ ἔλεεινὰ θεάματα τῶν Πατέρων, ἀφοῦ λειποθύμησε, τὸν σηκώσαμε, θὰ μπορούσα νὰ πῶ, σχεδὸν νεκρό. Ὁ Μόδεστος πάλι ὁ ὀσιώτατος, ἀφοῦ προσήλθε καὶ περιμάζεψε ὅλα τὰ σώματα τῶν ἁγίων, τὰ ἔλουσε χύνοντας πολλὰ δάκρυα, καὶ ἀφοῦ περιτύλιξε καὶ ἀγκάλιασε τὰ ἅγια καὶ καρτερικὰ λεί-

καὶ καρτερικὰ αὐτῶν λείψανα, κατέθετο ἐν ταῖς θήκαις τῶν Πατέρων. Ἐκτελέσας δὲ ἐπ' αὐτοῖς τὸν συνήθη κανόνα, ἐπεφθέγγαστο αὐτοῖς τὸ τοῦ Ἡσαίου λόγιον τὸ φάσκον· «Ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται, καὶ οὐδεὶς κατανοεῖ ἀπὸ προσώπου ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἢ 5 ταφή αὐτοῦ». Καί· «Ψυχαὶ δικαίων ἐν χειρὶ Κυρίου, καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῶν βάσανος. Ἐδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθάναι, οἱ δὲ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἡ ἐλπίς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης καὶ ὀλίγα παιδευθέντες, μεγάλως εὐεργητηθήσονται, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπείρασεν αὐτούς, καὶ εὗρεν αὐτούς ἀξίους ἑαυτοῦ, καὶ ὡς ὀλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο 10 αὐτούς, καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι».

Καὶ ταῦτα περὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν εἰρηκῶς, παρεκάλει πάντας ἡμᾶς μὴ ἐγκαταλεῖψαι τὸν τόπον ἡμῶν, ἀλλ' ὑπομένειν γενναίως ἐν τοῖς πειρασμοῖς, μνημονεύοντας τοῦ Κυρίου λέγοντος «Ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν», καὶ 15 τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Εἷξαντες οὖν τῇ παραινέσει αὐτοῦ, ἐμείναμεν ἐν τῇ Λαύρα ὡς ἐπὶ δύο μῆνας. Καὶ πάλιν ἀκοῆς βαρβαρικῆς γενομένης φοβηθέντες κατεφύγομεν εἰς μοναστήριον πλησίον τῆς ἁγίας πόλεως, ὡς ἀπὸ σταδίων εἴκοσι, λεγόμενον τοῦ ἀββᾶ Ἀναστα- 20 σίου, μηδένα τὸ τνηκαῦτα ἔχον. Καὶ ποιήσαντες ὡς δύο χρόνους ἐν αὐτῷ, πάλιν παρεκαλούμεθα ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ὀσιωτάτου Μοδέστου ἐπανελθεῖν καὶ οἰκῆσαι εἰς τὸν τόπον ἡμῶν. Πεισθέντες οὖν τῇ ἀγαθῇ αὐτοῦ συμβουλίᾳ, οἱ μὲν παραχρῆμα ἐπανήλθομεν καὶ οἰκήσαμεν εἰς τὴν Λαύραν, τινὲς δὲ καὶ μικρὸν βραδύτερον φόβῳ τῶν γειτ- 25 νιῶντων ἡμῖν Σαρακηνῶν, τινὲς δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μοναστηρίῳ ἀπεμείναμεν ὅμα Ἰουστίνῳ τῷ ὀσιωτάτῳ αὐτῶν ἡγουμένῳ ἀποταξαμένῳ ἐν τῇ Λαύρα, καὶ πλείστους χρόνους ἐν αὐτῇ πεποιηκότι, καὶ ἐν πολλαῖς ἀρεταῖς διαπρέψαντι, ὡς καὶ τῇ τοῦ πρεσβυτέρου ἀξία αὐτὸν τιμηθῆναι. Ὅστις θεοσεδέστατος Ἰουστίνος πολλὴν συνοδίαν ἐν τῷ αὐ- 30 τῷ μοναστηρίῳ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι περιεποιήσατο κρατῶν τὸν κανόνα ἀπαράλλακτως τῆς Λαύρας καὶ τὴν λοιπὴν κατάστασιν, καὶ οὐκ ἂν εὗροι τις ἐν ὅλῃ Παλαιστίνῃ ἢ ἐν ἄλλῳ κοινοδίῳ τοιαύτην πνευματικὴν κατάστασιν. Ἄνθει δὲ καὶ αὐξάνει καθ' ἐκάστην, καὶ προβαί-

2. Ἡσ. 37, 1-2.

5. Πράξ. 14, 21.

3. Σοφ. Σολ. 3, 1-7.

4. Ματθ. 7, 14.

6. Μονάδα μήκους τῶν ἀρχαίων, ἴση μὲ 185 περίπου μέτρα.

ψανά τους, τὰ τοποθέτησε στὶς νεκροθῆκες τῶν Πατέρων. Στὴ συνέχεια, ἀφοῦ διάβασε τὸν συνηθισμένο κανόνα, ἀναφώνησε γι' αὐτοὺς τὰ λόγια τοῦ Ἡσαΐα ποὺ λένε· «Ἄνδρες δίκαιοι φονεύονται, καὶ κανέννας δὲν κατανοεῖ τὸ μέγεθος τῆς ἀδικίας· ἕξαιτίας τῆς μεγάλης ἀδικίας ἀφαιρεῖται ἡ ζωὴ τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἡ ταφή του εἶναι εἰρηνικὴ»². Καί· «Οἱ ψυχές τῶν δικαίων βρίσκονται μέσα στὸ χέρι τοῦ Κυρίου, καὶ δὲν θὰ τις ἐγγίσει καμμιά θλίψη. Στὰ μάτια τῶν ἀνόητων φάνηκαν ὅτι πέθαναν, αὐτοὶ ὅμως ζοῦν μὲ εἰρήνη καὶ ἡ ἐλπίδα τους εἶναι ἀκλόνητα προσηλωμένη στὴν ἀθάνατη ζωὴ. Κι ἂν συμβεῖ νὰ ταλαιπωρηθοῦν λίγο, ἡ ἀμοιβὴ τους θὰ εἶναι μεγάλη, γιατί ὁ Θεὸς τοὺς δοκίμασε μὲ τὶ θλίψεις, καὶ τοὺς βρῆκε ἄξιους γιὰ τὶς ἀμοιβές του, καὶ τοὺς δέχθηκε μὲ εὐαρέστηση σὰν θυσία ὀλοκαυτώματος, καὶ κατὰ τὸν καιρὸ ποὺ θὰ τοὺς ἐπισκεφθεῖ θὰ περιβληθοῦν ἀπὸ λαμπρότητα»³.

Καὶ ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ γιὰ τοὺς ἅγιους Πατέρες μας, μᾶς παρακαλοῦσε ὅλους μας νὰ μὴ ἐγκαταλείψομε τὸν τόπο μας, ἀλλὰ νὰ ὑπομένομε μὲ γενναιότητα τοὺς πειρασμούς, μνημονεύοντάς μας τὸν Κύριο ποὺ λέγει, «Γιατί εἶναι στενὴ ἡ πύλη καὶ γεμάτη θλίψη ἡ ὁδὸς ποὺ ὀδηγεῖ στὴ ζωὴ»⁴, καὶ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι «Μέσα ἀπὸ πολλές θλίψεις πρέπει ἡμεῖς νὰ εἰσέλθομε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁵. Ἀφοῦ λοιπὸν ὑποχωρήσαμε στὴν προτροπὴ αὐτοῦ, παραμείναμε στὴ Λαύρα δύο περίπου μῆνες. Καὶ πάλι φθάνοντας εἶδηση γιὰ βαρβαρικὴ ἐπίθεση, ἐπειδὴ φοβηθήκαμε, καταφύγαμε σὲ μοναστήρι ποὺ βρίσκεκεται κοντὰ στὴν ἁγία πόλη, εἴκοσι περίπου στάδια⁶, καὶ λέγεται τοῦ ἀββᾶ Ἀναστασίου, τὸ ὁποῖο τὸν καιρὸ ἐκεῖνο δὲν εἶχε κανένα μοναχό. Ἀφοῦ παραμείναμε σ' αὐτὸ δύο χρόνια, πάλι μᾶς παρακαλοῦσε ὁ ὀσιώτατος Μόδεστος ποὺ ἀναφέρθηκε νὰ ἐπιστρέψομε καὶ νὰ κατοικήσομε στὸν τόπο μας. Ἐπειδὴ πεισθήκαμε λοιπὸν ἀπὸ τὴν καλὴ του αὐτὴ συμβουλή, ὀρισμένοι ἐπιστρέψαμε ἀμέσως καὶ κατοικήσαμε στὴ Λαύρα, μερικοὶ λίγο ἀργότερα φοβούμενοι τοὺς Σαρακηνοὺς ποὺ διέμειναν κοντὰ μας, καὶ μερικοὶ πάλι παραμείναμε στὸ μοναστήρι αὐτὸ μαζὶ μὲ τὸν ἡγούμενό τους τὸν ὀσιώτατο Ἰουστῖνο, ποὺ εἶχε ἀπαρνηθεῖ τὸν κόσμον καὶ ζοῦσε πολλὰ χρόνια στὴ Λαύρα αὐτὴ καὶ διέπρεψε μὲ πολλές ἀρετές, ὥστε νὰ τιμηθεῖ καὶ μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου. Ὁ θεοσεδέστατος αὐτὸς Ἰουστῖνος δημιούργησε στὸ μοναστήρι αὐτὸ μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ μεγάλη συνοδία, ἐφαρμόζοντας ἀπαράλλακτα τὸν κανόνα τῆς Λαύρας καὶ τὴ λοιπὴ ἐκεῖ κατάσταση, καὶ δὲν θὰ μπορούσε νὰ βρεῖ κανεὶς σὲ ὅλη τὴν Παλαιστίνῃ ἢ σὲ ἄλλο κοινόβιο τέτοια πνευματικὴ κατάσταση. Ἀνθεῖ καὶ αὐξάνει καθημερινὰ καὶ προχωρώντας ἔτσι σύμφωνα μὲ τὸν Ἰσαὰκ γίνεται μέγας,

νων κατὰ τὸν Ἰσαὰκ μέγας γίνεται, ὡς ἐκ τούτου χαίρειν ἡμᾶς, στοχαζομένους καλῶς, ὅτι ἐν πάσῃ χώρᾳ διαλάμπει, φωστήρων δίκην, τὸ σπέρμα τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα.

Ἡμεῖς δὲ οἱ ταπεινοὶ τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι καὶ σπουδῇ τοῦ προειρη-
 5 μένου ὀσιωτάτου Μοδέστου ἐν ἡσυχίᾳ καθήμεθα ὑπὲρ τὰ πρόωην ἔτι, εὐχαριστοῦντες καὶ δοξάζοντες τὸν Θεὸν τὸν θανατοῦντα καὶ ζωοποιοῦντα καὶ ποιοῦντα θαυμάσια μεγάλα μόνον. Ἐσπλαγχνίσθη γὰρ εἰς ἡμᾶς ἡ αὐτοῦ ἀγαθότης, καὶ εἰς προκοπὴν μεγάλην ἤνεγκε τὸν τόπον ἡμῶν, ὅσον πρὸς τοὺς καιρούς, διὰ τοὺς προδουλεύσαντας
 10 αὐτῷ γνησίως ἐν αὐτῷ ἁγίους δούλους αὐτοῦ. Ἐχαρίσατο δὲ ἡμῖν Πατέρα καὶ ποιμένα ἡ αὐτοῦ ἀγαθότης, ἄξιον τῆς αὐτοῦ προνοίας, Θωμᾶν τὸν ὀσιώτατον, γνωστικὸν ὄντα καὶ παντίαις ἀρεταῖς κατακεκοσμημένον, τὸν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἡσύχιον ἀσκήσαντα θίον, τὸν προῶον καὶ φιλάδελφον καὶ συμπαθέστατον, τὸν ταπεινὸν τῆ καρδίᾳ,
 15 τὸν περὶ τὴν εὐχὴν καὶ κανόνα θερμότατον. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς ἡγητηρίας αὐτοῦ εἰς πλατυσμὸν ἤνεγκε τοὺς αὐτοῦ φοιτητάς. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἀναιρεθέντων Πατέρων ἐστὶν ὀνομάτων τεσσαράκοντα τεσσάρων, ἐπιτελεῖται δὲ ἡ μνήμη αὐτῶν μηνὶ Μαίῳ πεντεκαιδεκάτῃ. Χάριτι δὲ Χριστοῦ καὶ σπουδῇ τοῦ προλεχθέντος ὀσιωτάτου πατρὸς
 20 ἡμῶν Μοδέστου οἰκοῦνται καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἐρήμου μοναστήρια.

Ἴδου οὖν, τίμιε πάτερ Εὐστάθιε, ἐν συντόμῳ ἃ περὶ τῶν ἁγίων ἡμῶν καὶ τῆς Λαύρας ἐσήμανα τῆ ὑμετέρα θεοφιλία, καὶ ἄλλα δὲ εὐαγγέλια χαροποιοῦντα τὴν ὑμετέραν ψυχὴν, καὶ παντὸς Χριστιανοῦ ἀκούοντος αὐτά, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν. Ὁ γὰρ προρρηθεὶς ὀσιώτα-
 25 τος Μόδεστος οὐ μόνον προνοεῖται τῶν τῆς ἐρήμου μοναστηρίων, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως καὶ πάσης τῆς περιοικίδος, τοῦ Θεοῦ ἐνεργοῦντος αὐτῷ ἐν παντί. Οὗτος γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁ νέος ἡμῶν Βεσελεὴλ ἢ Ζοροβάβελ, πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου, ἀνήγειρε καὶ τοὺς ἐμπροσθέντας σεβασμίους ναοὺς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τό τε
 30 ἅγιον κρᾶνίον καὶ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἀνάστασιν καὶ τὸν σεπτὸν οἶκον τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἀνάληψιν, καὶ τοὺς λοιποὺς σεβασμίους οἴκους, ὡς ἐκ τούτου ἀγαθὰς ἐλπίδας ἔχειν ἡμᾶς καὶ περὶ τῶν μελλόντων, καὶ μάλιστα τοὺς
 35 ἀπὸ τῶν ἔξω χωρῶν ἐρχομένους εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων,

ὥστε ἕξαιτίας αὐτοῦ νὰ χαιρόμαστε ἑμεῖς, σκεπτόμενοι καλῶς, ὅτι σὲ ὅλη τῇ χώρᾳ ἀκτινοβολεῖ σὰν τὰ φωτεινὰ ἀστέρια τὸ σπέρμα τοῦ ἁγίου Πατέρας μας Σάβα.

Ἐμεῖς οἱ ταπεινοὶ μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ φροντίδα τοῦ ὀσιωτάτου Μοδέστου πού ἀναφέραμε προηγουμένως ζούσαμε ἐκεῖ μὲ ἡσυχία ἀκόμα περισσότερη ἀπὸ προηγουμένως, εὐχαριστώντας καὶ δοξάζοντας τὸν Θεό, τὸν μόνο πού προξενεῖ τὸν θάνατο καὶ χαρίζει ζωὴ καὶ δημιουργεῖ μεγάλα θαυμαστὰ ἔργα. Γιατὶ ἐκδηλώθηκε μὲ μεγάλη εὐσπλαγχνία σὲ μᾶς ἡ ἀγαθότητά του, καὶ ὁδήγησε σὲ μεγάλη προκοπὴ τὸν τόπο μας, ἀνάλογο πρὸς τοὺς καιροὺς ἐκείνους, ἕξαιτίας τῶν ἁγίων δούλων του πού τὸν ὑπηρετήσαν προηγουμένως γνήσια. Καὶ μᾶς χάρισε ἡ ἀγαθότητά του Πατέρα καὶ ποιμένα μας ἄξιον τῆς πρόνοιᾶς του, τὸν ὀσιώτατο Θωμᾶ, γεμᾶτον ἀπὸ φρόνηση καὶ καταστολισμένον μὲ κάθε εἶδους ἀρετές, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆ νεαρῇ ἡλικία του ἄσκησε ἡσυχαστικὴ ζωὴ, αὐτὸς ὁ πρῶτος καὶ φιλάδελφος καὶ συμπαθέστατος, μὲ τὴν ταπεινὴ καρδιά καὶ τὴ μεγάλη θέρμη του γιὰ τὴν προσευχὴ καὶ τὸν κανόνα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς στὸν καιρὸ τῆς ἡγουμενίας του αὐξήσε πάρα πολὺ τοὺς μαθητὲς του. Ὅσο γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν φονευθέντων Πατέρων αὐτὸς ἀνέρχεται σὲ σαράντα τέσσερες καὶ ἡ μνήμη τους τελεῖται τὴν δεκάτη πέμπτη τοῦ μηνὸς Μαΐου. Μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ φροντίδα τοῦ ὀσιωτάτου πατέρα μας Μοδέστου πού προαναφέρθηκε κατοικοῦνται καὶ τὰ ὑπόλοιπα μοναστήρια τῆς ἐρήμου.

Νὰ λοιπόν, τίμει πάτερ Εὐστάθιε, κατέστησα μὲ συντομία γνωστὰ στὴ θεοφιλία σου τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς δικούς μας ἁγίους καὶ τῆς Λαύρας, καθὼς καὶ ἄλλα χαρμόσινα γεγονότα πού σοῦ ἀνήγγειλα, τὰ ὁποῖα προξενοῦν χαρὰ στὴν ψυχὴ σας καὶ κάθε Χριστιανοῦ πού ἀκούει αὐτά. Γιατὶ ὁ ὀσιώτατος Μόδεστος πού προανέφερα ὄχι μόνο φροντίζει τὰ μοναστήρια τῆς ἐρήμου, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως καὶ ὅλης τῆς περιοχῆς γύρω ἀπὸ αὐτήν, ἔχοντας αὐτὸς σὲ κάθε τι ἐκδηλῆ τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀληθινὰ ὁ νέος αὐτὸς Βεσελεὴλ μας ἡ Ζοροβάβελ γεμᾶτος ἀπὸ ἅγιο Πνεῦμα, ἀνήγειρε καὶ τοὺς σεβάσμιους ναοὺς τοῦ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ πού εἶχαν πυρποληθεῖ, καὶ τὸν ἅγιο ναὸ στὸν τόπο τοῦ Κρανίου καὶ τὸν ναὸ τῆς ἁγίας αὐτοῦ Ἀναστάσεως καὶ τὸν σεπτὸ ναὸ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, καὶ τὴ Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν ἁγία αὐτοῦ Ἀνάληψη, καὶ τοὺς ὑπόλοιπους σεβάσμιους ναοὺς, ὥστε ἕξαιτίας αὐτοῦ νὰ ἔχομε ἀγαθὲς ἐλπίδες καὶ γιὰ τὰ μελλοντικὰ πράγματα, καὶ μάλιστα αὐτοὶ πού ἔρχονται ἀπὸ τὶς ἔξω χώρες πρὸς προσκύνηση τῶν ἁγίων τόπων, καὶ ὅλοι νὰ δοξάζουν τὸν Θεό, στὸν ὁποῖο ἀρμόζει ὅλη ἡ

καὶ πάντα δοξάζειν τὸν Θεόν, ὡς πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ

5 Φησὶν ἐν τοῖς ᾠασμασιν ὁ σοφὸς Σολομών· «Ἐξήκοντά εἰσι βασιλίσσαι, καὶ ὄγδοήκοντα παλλακαί, καὶ νεανίδες ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός». Ἡμεῖς οὖν κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτὸν τὰς μὲν ἐξήκοντα βασιλίσσας τὰς ἐγκρίτους λέγομεν εἶναι δίβλους, τουτέστιν τὰς ἐξήκοντα τὰς ἐνδιαθέτους τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, τὰς δὲ ὄγδοήκοντα
10 παλλακάς, τὰς μὴ ἐγκρινομένας, τὰς λεγομένας ἀποκρύφους Παλλακαὶ δὲ ὀνομάζονται διὰ τὸ ἀπαρρησιάστους καὶ νόθους αὐτὰς εἶναι. Τὰς μέντοι νεάνιδας τὰς ρήσεις τοῦ νέου κηρύγματος τῶν τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων, διὰ τὸ ἀκραιφνές τοῦ λόγου αὐτῶν. Αἱ γὰρ νεάνιδες ἀγναὶ ὀνομάζονται. Φησὶ γάρ· «Ζητησάτωσαν τῷ βασιλεῖ
15 νεάνιδα παρθένον, καὶ ἠὔραν τὴν Σουμανῖτιν, ἵνα θερμάνῃ αὐτόν»· τουτέστιν, οὐράνια νοήματα καὶ μελωδῶν ἔπη· «Ἐθερμάνθη ἡ καρδιά μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ». Ἡ γὰρ Σουμανῖτις “οὐρανία” ἐρμηνεύεται. Καί· «Σῖτος νεανίσκοις, καὶ οἶνος εὐωδιάζων παρθένοισι». Οἱ γὰρ ἀκίδδηλοι ἐκ τῆς ἐπομβρίας τοῦ
20 οὐρανοῦ ἄρτου τρέφονται, τῆς μενούσης εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ τὸ πόμα αὐτῶν ἐκ τοῦ κρατῆρος τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου. Καί, «Ἀγνῶν ρήσεις σεμναί», καί, «Ρήσεις δικαίων ἀγναί», κατὰ τὴν Γραφήν. Ἀναρίθμητοι δὲ λέγονται διὰ τὸ πληθυντικὸν καὶ ἄμετρον τοῦ λόγου τῆς αὐτῶν διδασκαλίας.

25 Ἐκ τοῦ ἱστοῦ οὖν τῶν ἐξήκοντα βασιλίδων τούτων ὀλίγους στήμονας ἀνείλαμεν, καὶ ἐποίησα περιζῶμα εἰς θέρμην τοῖς μετὰ πίστεως ἐντυγχάνουσιν. Ὡσπερ οὖν ὁ ἱστός πολυμερῆς ὧν εἰς μονομερῆ χιτῶνα ἀποτελεῖται, οὕτω καὶ πᾶσαι αἱ προρρησίες τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν εἰς τὸν τῆς οἰκονομίας Δεσποτικὸν χιτῶνα κατέληξαν, ὃν
30 ἀνείληφεν ἐκ τῆς ἀγίας ἐνδόξου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, φθαρτὸν μὲν διὰ τὸ ὁμοιοπαθές ἡμῖν ἀποτελέσας ἄφθαρτον, ἵνα, ἡμᾶς τοὺς ὑπὸ

1. ᾠασμα 6, 8.
4. Ζαχ. 9, 17.

2. Βασ. Γ, 1, 3.
5. Παροιμ. 15, 16.

3. Ψαλμ. 38, 4.

δόξα, ἢ τιμὴ καὶ ἢ προσκύνηση, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ

Λέγει ὁ σοφὸς Σολομών στὰ Ἕσματα· «Οἱ βασίλισσες εἶναι ἐξήντα, οἱ παλλακίδες ὀγδόντα, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν νεανίδων ἀμέτρητος»¹. Ἐμεῖς λοιπόν, σύμφωνα μὲ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν πνευματικὴ γνῶση ποὺ ἔχομε, λέμε ὅτι οἱ ἐξήντα βασίλισσες εἶναι τὰ ἀποδεκτὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν βιβλία, δηλαδή τὰ ἐξήντα ἀναγνωρισμένα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐνῶ οἱ ὀγδόντα παλλακίδες εἶναι τὰ μὴ ἀναγνωρισμένα βιβλία, τὰ λεγόμενα ἀπόκρυφα. Καὶ ὀνομάζονται παλλακίδες, ἐπειδὴ λείπει ἀπὸ αὐτὰ ἡ καθαρότητα τῆς ἀλήθειας καὶ εἶναι νόθα. Οἱ νεανίδες πάλι εἶναι τὰ λόγια τοῦ νέου κηρύγματος τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, ἐξαιτίας τῆς καθαρότητας τοῦ λόγου αὐτῶν. Γιατὶ οἱ νεανίδες ὀνομάζονται ἀγνές. Πραγματικὰ λέγει· «Ζήτησαν νὰ βροῦν γιὰ τὸν βασιλῆα νεάνιδα παρθένο, καὶ βρῆκαν τὴ Σουμανίτιδα, γιὰ νὰ θερμάνει αὐτόν»²· δηλαδή οὐράνια νοήματα καὶ λόγους μελωδῶν· «Φωτιὰ ἀναψε μέσα στὴν καρδιά μου, καὶ μελετώντας τὰ οὐράνια πράγματα αἰσθάνθηκα πυρκαϊὰ μέσα μου»³. Γιατὶ ἡ λέξις «Σουμανίτιδα» ἐρμηνεύεται «οὐράνια». Καὶ· «Τροφὴ γιὰ τοὺς νέους, καὶ οἶνος ποὺ γεμίζει μὲ εὐωδία τὶς παρθένες»⁴. Γιατὶ τὰ γνήσια τέκνα τοῦ Θεοῦ τρέφονται ἀπὸ τὸν ἄρτο ποὺ πέφτει σὰν βροχὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ποὺ διατηρεῖται πρὸς αἰῶνια ζωὴ, καὶ τὸ πιωτὸ αὐτῶν προέρχεται ἀπὸ τὸν κρατήρα τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου, καὶ σύμφωνα μὲ τὴ Γραφὴ «τὰ λόγια τῶν ἀγνῶν εἶναι σεμνά», καὶ «Τὰ λόγια τῶν δικαίων εἶναι ἀγνά»⁵. Ἀναρίθμητοι πάλι ὀνομάζονται ἐξαιτίας τοῦ μεγάλου πλήθους αὐτῶν καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀμέτρητος ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας τους.

Ἀπὸ τὸν ἴστο λοιπὸν τῶν ἐξήντα αὐτῶν βασιλίδων ἀπέσπασα λίγα νήματα καὶ ἔκαμα τὸ περίζωμα αὐτὸ πρὸς θέρμανση ἐκείνων ποὺ μὲ πίστη τὸ μελετοῦν. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ὁ ἴστός, ἐνῶ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ μέρη (νήματα), ὅμως ἀποτελεῖ ἓνα χιτῶνα, ἔτσι καὶ ὅλες οἱ προορρήσεις τῶν θεόπνευστων Γραφῶν κατέληξαν στὸν Δεσποτικὸ χιτῶνα τῆς οἰκονομίας, τὸν ὁποῖο παρέλαβε ἀπὸ τὴν ἁγία ἔνδοξη καὶ Ἀειπαρθένο Μαρία, φθαρτὸν βέβαια ἐξαιτίας τῆς ὁμοιοπάθειάς του μὲ μᾶς, ἀλλὰ τὸν μεταποίησε σὲ ἀφθαρτον, ὥστε, ἀφοῦ ἐλευθερώσει ἐμᾶς ποὺ

τῆς φθορᾶς κατεχομένους ἐλευθερώσας, μετασκευάσῃ εἰς ἀφθαρσίαν. Περιζώμα δὲ λέγω οὐκ ἐκεῖνο τὸ ἰουδαϊκόν, τὸ ὑπὸ Ἱερεμίου κρυφὲν καὶ φθαρὲν ἐν τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, ἀλλὰ τὸ τῆς νέας χάριτος, ὅπερ ὁ Κύριος ἡμῖν ὑπέδειξεν. Περιζωσάμενος καὶ καταμάξας τοὺς πόδας 5 τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν, ἵνα, τοῦ ρύπου τῆς παλαιᾶς ζύμης καθαρισθέντες, γένωνται νέον φύραμα, καὶ ὧσιν οἱ πόδες αὐτῶν ὠραῖοι ὡς εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, καὶ πατωσιν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπιῶν καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Τούτου τοῦ περιζώματος τὴν εὐπρέπειαν Χριστὸς τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν ἐνέδυσεν, σκεπάζων ἡμῶν 10 τοὺς μώμους καὶ τὴν γενομένην ἐκ τῆς τοῦ Ἀδάμ παραβάσεως γύμνωσιν, κατὰ τὸ εἰρημένον· «Διέρρηξας τὸν σάκκον μου, καὶ περιέξωσάς με εὐφροσύνην». Τοῦτο ἐνδύομεθα ἐκ τῶν θείων Γραφῶν. Ἐρευνῶντες γὰρ αὐτὰς εὐρίσκομεν τὴν αἰώνιον ζωὴν, αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν. Ἀλλὰ καλεῖ ἡμᾶς ὁ 15 καιρὸς λοιπὸν καθυποτάξαι τὰ εἰρημένα κεφάλαια εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος, τοῦ Πατρὸς, φημί, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Περὶ πίστεως

20 Τοῦ Κυρίου συνεργουῦντος καὶ τὸν λόγον θεβαιουῦντος ἀρχόμεθα πρῶτον τῶν περὶ πίστεως λόγων, εἶθ' οὕτω τῶν καθεξῆς. Πρῶτον δεῖ πιστεύειν εἰς «Θεόν, ὅτι ἔστιν, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται». Πίστις γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα στήσεται. Καί, «Ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται». Ὁ δὲ ὄντως δίκαιος ἐκ πίστεως πίστιν ἔχει ἐνεργῆ, 25 πίστιν αὐξάνουσαν, πίστιν πεπληροφορημένην, πίστιν φωτίζουσαν ἐν τοῖς καλοῖς ἔργοις, ἵνα δοξασθῇ ὁ τῶν ὄλων Θεός. Πίστις ἀρχὴ κολλησεως Θεοῦ. Ὁ τέλειος πιστὸς λίθος ναοῦ Θεοῦ ὑπάρχει ἠτομιασμένος εἰς οἰκοδομὴν Θεοῦ Πατρὸς, ἀναφερόμενος εἰς τὰ ὕψη διὰ τῆς μηχανῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ ἐστι σταυρὸς σχοίνῳ χρώμενος τῷ Πνεύματι 30 Ἡ δὲ πίστις ἀνθρώπου ἀγωγεύς ἐστιν, ἢ δὲ ἀγάπη ὁδὸς ἢ ἀναφέρουσα εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ τοιοῦτος γίνεται Θεοφόρος, ἤγγουν Χριστοφόρος, καὶ ναὸς Θεοῦ καὶ ἁγιοδρόμος, καὶ τὰ πάντα κεκοσμημένος ἐν

6. Ἱερ. 13, 1-7.

7. Ἰω. 13, 4-5.

8. Α' Κορ. 5, 7.

9. Λουκᾶ 10, 19.

10. Ψαλμ. 29, 12.

11. Ἐβρ. 11, 6.

12. Ἐβρ. 10, 38.

κατεχόμεσταν ἀπὸ τῆ φθορᾶ, νὰ μᾶς μετασκευάσει, καθιστώντας μας ἄφθαρτους. Καὶ φυσικὰ περιζώμα ὀνομάζω ὄχι ἐκεῖνο τὸ Ἰουδαϊκόν, τὸ ὁποῖο κρύφτηκε ἀπὸ τὸν Ἱερεμίᾳ στὸν Εὐφράτη ποταμὸ καὶ φθάρθηκε⁶, ἀλλὰ τὸ περιζώμα τῆς νέας χάριτος, τὸ ὁποῖο μᾶς ὑπέδειξε ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος τὸ περιζώθηκε καὶ σκούπισε τὰ πόδια τῶν μαθητῶν του⁷, ὥστε, ἀφοῦ καθαριστοῦν ἀπὸ τὸν ρύπο τῆς παλαιᾶς ζύμης, νὰ γίνουν νέα ζύμη⁸, καὶ νὰ εἶναι ὡραῖα τὰ πόδια τους, ἀφοῦ θὰ κήρυτταν τὸ χαρμόσυνο εὐαγγέλιο τῆς εἰρήνης, καὶ νὰ πατοῦν ἐπάνω σὲ φίδια καὶ σκορπιούς καὶ σὲ ὅλη τὴ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ⁹. Μὲ τὴν κοσμιότητα αὐτοῦ τοῦ περιζώματος ἔντυσε ὁ Χριστὸς τὴν Ἐκκλησίᾳ του, σκεπάζοντας τὰ ψεγάδια μας καὶ τὴ γύμνωση πού ὑποστήκαμε ἀπὸ τὴν παράβαση τοῦ Ἀδάμ, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού ἔχει λεχθεῖ: «Ἔσχισες τὸν τρίχινο σάκκο μου, καὶ μὲ περιέβαλες μὲ εὐφροσύνη»¹⁰. Τὸ περιζώμα αὐτὸ τὸ περιβαλόμαστε ἀπὸ τίς θεῖες Γραφές. Γιατί, ἐρευνώντας αὐτές, βρίσκομε τὴν αἰώνια ζωὴ, τὸν ἴδιο τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, τὸν ἀληθινὸ Θεό μας. Ἀλλὰ μᾶς καλεῖ πλέον ὁ καιρὸς νὰ κατατάξομε σὲ μᾶ σειρά τὰ κεφάλαια πού ἀναφέραμε πρὸς δόξα καὶ ἔπαινο τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος, ἐννοῶ τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Γιὰ τὴν πίστη.

Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου πού παρέχει ἐγγύηση στὸν λόγο ἀρχίζω μὲ τὸν πρῶτο λόγο περὶ πίστεως, καὶ στὴ συνέχεια τοὺς ἐπόμενους. Πρῶτα πρέπει νὰ πιστεύει κανεὶς «στὸν Θεό, ὅτι ὑπάρχει, καὶ ὅτι γίνεται μισθαποδότης ἐκείνων πού τὸν ἀναζητοῦν»¹¹. Γιατί ἡ πίστη παραμένει αἰώνια καί, «Αὐτὸ πού πετυχαίνει τὴ δικαίωση ἀπὸ τὴν πίστη του θὰ ζήσει»¹². Ὁ πραγματικᾶ δίκαιος ἀπὸ τὴν πίστη ἀποκτᾶ καθαρὸτατη πίστη, πίστη πού αὐξάνει, πίστη ἐπιβεβαιωμένη, πίστη πού ἐκπέμπει φωτισμὸ μὲ τὰ καλὰ ἔργα, γιὰ νὰ δοξασθεῖ ὁ Θεὸς τῶν ὅλων. Ἡ πίστη εἶναι ἀρχὴ τῆς προσκολλήσεως στὸν Θεό. Ὁ τέλειος πιστὸς εἶναι λίθος τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐτοιμασμένος γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ Θεοῦ Πατέρα, πού μεταφέρεται στὰ ὕψη μὲ τὴ μηχανὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι ὁ σταυρός, χρησιμοποιώντας ὡς σχοινὶ τὸ Πνεῦμα. Ἡ πίστη εἶναι ὁδηγὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ἡ ἀγάπη ὁδὸς πού ὁδηγεῖ στὸν Θεό. Ἕνας τέτοιος ἀνθρώπος γίνεται Θεοφόρος, δηλαδὴ Χριστοφόρος, καὶ ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἁγιοδρόμος, καὶ εἶναι μὲ ὅλα στολισμένος μέσω τῶν ἐντολῶν τοῦ

ταις ἐντολαῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ Καὶ ἀρχὴ ζωῆς ἢ διὰ πίστεως καὶ ἀγάπης, ἣς οὐδὲν προκέρχεται. Ἀλλὰ πίστιν λέγω ἐνεργῆ, ἐπεὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστὶ καθ' ἑαυτήν. Τὰ δὲ ἔργα τῆς πίστεως ἔστιν, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, 5 ταπεινοφροσύνη καὶ αὐχῆσις ἐν Κυρίῳ, πεποίθησις εἰς Θεόν, σταυρῶσαι τὴν σάρκα, τὸ καταπαῦσαι ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων, καθὼς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός, τὸ ἄραι τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθῆσαι, πνεύματι ζῆν, Πνεύματος τυχεῖν· αὕτη λογισθήσεται εἰς δικαιοσύνην.

10 Ταῦτά ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς πίστεως. Ὁ πίστει τρέχων διὰ τῶν ἐντολῶν κάτω λαμβάνει τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ἐὰν ἔχωμεν πίστιν, ἐσμέν ἐν τῇ πίστει, καὶ στήκομεν ἐν αὐτῇ ἐδραῖοι, καὶ ἐν Κυρίῳ κατοικοῦμεν καλῶς. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Κύριος διὰ τοῦ Προφήτου· «Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ». Ὁμοίως 15 καὶ ὁ Ἱερεμίας· «Ἰδού, Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς πίστιν». Λέγει δὲ καὶ ὁ Πέτρος, «Χορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, τὴν ἀγάπην»· καὶ αὐθις· «Ἐποικοδομοῦντες ἐν τῇ πίστει, νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρνούμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπή· ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει». Καὶ ὁ Παῦλος, 20 «Ἐν ᾧ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ Πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ». Καὶ πάλιν· «Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ Πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι». Καὶ αὐθις· «Ἔστι πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις. Ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ προεσδύτεροι. Κατὰ πίστιν γὰρ ἀπέθανον οὗτοι πάντες». 25 Καὶ πάλιν· «Δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίστεως εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας». Καὶ αὐθις· «Ἴνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως». Καὶ ἀλλαχοῦ· «Καὶ ἐπίστευσεν Ἀβραάμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιῶντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην». Καὶ ἐπάγει· «Διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως ἵνα κατὰ χάριν ἦ, εἰς τὸ εἶναι δεδαίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ. Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἡ-

13. Ψαλμ. 100, 6.

14. Ἱερ. 5, 3.

15. Β' Πέτρο. 1, 5.

16. Α' Πέτρο. 5, 8-9.

17. Ἐφ. 1, 13.

18. Ἐφ. 6, 16.

19. Ἐβρ. 11, 1, 2, 13.

20. Ρωμ. 3, 22.

21. Γαλ. 3, 14.

22. Ρωμ. 4, 3-5.

Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀρχὴ τῆς ζωῆς εἶναι αὐτὴ ποῦ γίνεται μὲ τὴν πίστη καὶ τὴν ἀγάπη, ἀπὸ τὴν ὅποια τίποτε δὲν ὑπάρχει ἀνώτερο. Ἀλλὰ πίστη ὀνομάζω αὐτὴν ποῦ συνοδεύεται ἀπὸ ἔργα, γιατί ἡ πίστη ἀπὸ μόνη τῆς χωρὶς τὰ ἔργα εἶναι νεκρὴ. Τὰ ἔργα τῆς πίστεως βέβαια εἶναι ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότητα, ἀγαθωσύνη, ταπεινοφροσύνη καὶ καύχησις στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό, τὸ νὰ σταυρώσει κανεὶς τὴ σάρκα, τὸ νὰ σταματήσῃ ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα του, ὅπως ὁ Θεὸς σταμάτησε ἀπὸ τὰ δικά του ἔργα, τὸ νὰ σηκώσει τὸν σταυρό του καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστό, νὰ ζεῖ πνευματικά, νὰ λάβῃ Πνεῦμα· αὐτὴ ἡ πίστη θὰ τοῦ ὑπολογιστεῖ γιὰ νὰ λάβῃ τὴ δικαίωση.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἔργα τῆς πίστεως. Αὐτὸς ποῦ τρέχει μὲ τὴν πίστη μὲ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἐντολῶν λαμβάνει τὴν οὐράνια Ἱερουσαλήμ ἐδῶ κάτω. Ἐὰν ἔχομε πίστη, βρισκόμαστε μέσα στὴν πίστη, καὶ στεκόμαστε πάνω σ' αὐτὴ σταθεροί, καὶ κατοικοῦμε καλῶς μέσα στὸν Κύριο. Λέγει καὶ ὁ Κύριος μέσω τοῦ Προφήτη· «Τὰ μάτια μου εἶναι πάνω στους πιστοὺς τῆς γῆς, ὥστε νὰ καθήσουν μαζί μὲ μένα»¹³. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἱερεμίας· «Νά, Κύριε, τὰ μάτια σου εἶναι πάνω στους πιστοὺς»¹⁴. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Πέτρος· «Προσθέσατε στὴν πίστη σας τὴν ἀρετὴ, τὴν ἀγάπη»¹⁵. καὶ ἐπίσης· «Οἰκοδομῶντας πάνω στὴν πίστη σας, νὰ εἴσατε προσεκτικοί, νὰ ἐπαγρυπνεῖτε, γιατί ὁ ἀντίδικός σας διάβολος περιτριγυρίζει σὰν λιοντάρι ποῦ οὐρλιάζει, ψάχνοντας νὰ βρεῖ κάποιον νὰ τὸν καταπιεῖ, στὸν ὅποιο ἀντισταθεῖτε μένοντας στερεοὶ στὴν πίστη»¹⁶. Καὶ ὁ Παῦλος· «Στὸ ὅποιο, ἀφοῦ πιστέψατε, σφραγισθήκατε μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα ποῦ ὑποσχέθηκε ὁ Θεός»¹⁷. Καὶ πάλι· «Πάνω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τοποθετήστε τὴν ἀσπίδα τῆς πίστεως, μὲ τὴν ὅποια θὰ μπορέσετε νὰ σθῆσετε ὅλα τὰ πυρακτωμένα βέλη τοῦ Πονηροῦ»¹⁸. Καὶ πάλι· «Ἡ πίστη κάνει πραγματικότητα ἐκεῖνα ποῦ ἐλπίζομε. Γιατί μ' αὐτὴ οἱ παλαιότεροι ἀπέκτησαν καλὴ μαρτυρία, ἀφοῦ ὅλοι αὐτοὶ πέθαναν μὲ πίστη»¹⁹. Καὶ πάλι· «Ἡ δικαίωση παρέχεται ἀπὸ τὸν Θεὸ διὰ τῆς πίστεως σὲ ὅλους ἐκείνους ποῦ πιστεύουν»²⁰. Καὶ ἐπίσης· «Γιὰ νὰ λάβομε μὲ τὴν πίστη τὰ ὅσα μᾶς ὑποσχέθηκε τὸ Πνεῦμα»²¹. Καὶ ἄλλου· «Καὶ πίστεψε ὁ Ἀβραάμ στὸν Θεὸ καὶ ὑπολογίστηκε αὐτὸ γι' αὐτὸν πρὸς δικαίωσή του. Σὲ ἐκεῖνον ὅμως ποῦ δὲν ἐκτελεῖ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ πιστεύει στὸν Θεὸ ποῦ δικαίώνει τὸν ἀσεβῆ, σ' αὐτὸν ὑπολογίζεται ἡ πίστη του πρὸς δικαίωση»²². Καὶ προσθέτει· «Γι' αὐτὸ ἡ ὑπόσχεση ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πίστη, γιὰ νὰ παρουσιάζεται σὰν δῶρο τῆς χάριτος, καὶ νὰ ἰσχύει γιὰ τὸν κάθε ἀπόγονο τοῦ Ἀβραάμ, ὄχι μόνο γιὰ ὅποιον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν νόμο, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅποιον ἔχει πίστη παρόμοια μὲ τοῦ Ἀβραάμ. Δὲν γράφτηκε βέβαια

μας, οἷς μέλλει λογιζέσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Καὶ Τιμοθέω· «Διώκε δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ πάντων τῶν επικαλουμένων τὸν Κύριον». Καί· «Χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι Θεῷ». Καὶ ὁ Ἰωάννης· «Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν αἰώνιον ἔχητε». Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἀληθινὸς ἡμῶν Θεός, φησὶν· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύ-
 10 σουσιν ὕδατος ζῶντος. Τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ Πνεύματος, οὗ ἡμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν». Καὶ πάλιν· «Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δούλος καὶ φρόνιμος;» καὶ ἄλλη· «Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε πορεύου εἰς εἰρήνην». Καὶ τῇ Μάρθᾳ· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάῃ, ζήσεται». Καὶ τοῖς μαθηταῖς· «Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς
 15 ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ καὶ κείνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει». Καί· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον». Καὶ αὐθις· «Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμέ πιστεύετε».

Ἰκανῶς τοίνυν, ὡς οἶμαι, παρεθέμεθα τὰς ἐκ τῶν θείων Γραφῶν περὶ πίστεως μαρτυρίας· πίστιν δὲ λέγομεν τὴν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν
 20 καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν ὁμοούσιον καὶ ζωοποιὸν Τριάδα ἀναφερομένην, εἰς ἣν καὶ πιστεύομεν. Ἀναγκαῖον δὲ καὶ τὰς περὶ τούτου χρήσεις καὶ μαρτυρίας τῆς θείας Γραφῆς παραθέσθαι πρὸς φωτισμὸν τῶν ἐντυγχανόντων. Διὰ πάσης τοίνυν τῆς θεολογικῆς πραγματείας τὴν θεαρχίαν ὀρῶμεν ἱερώς ὑμνουμένην, ὡς μονάδα μὲν καὶ ἐνάδα διὰ
 25 τὴν ἀπλότητα καὶ ἐνότητα τῆς ὑπερφυοῦς ἀμερείας, ἐξ ἧς ὡς ἐνοποιοῦ δυνάμεως ἐνιζόμεθα, ὡς Τριάδα δὲ διὰ τὴν τρισυπόστατον τῆς ὑπερουσίου γονιμότητος ἔμφασιν. Τοῦτο οὖν φάμεν ὡς πάντα τὰ θεαρχικὰ ὀνόματα εἰς τὴν ὑπερούσιον καὶ ὁμοούσιον Τριάδα οἱ θεολόγοι ἐκλαμβάνουσιν, οἷον τό, Θεὸς Κύριος, Ἅγιος, Ἀγαθός, Φῶς,
 30 Ζωή, Ἀλήθεια, Παντοκράτωρ, Παντοδύναμος, Κύριος Σαβαώθ, ὅ ἐστι «στρατιῶν», καὶ ὅσα ἄλλα παρὰ τῶν θεολόγων ἱερώς ὑμνεῖται, ὡς ἔστι μαθεῖν παρ' αὐτῆς τῆς θεαρχίας αὐτὴν περὶ αὐτῆς ὑφηγουμένην· «Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός».
 35 Καὶ τοῖς ἐν τῷ ἀμπελώνι· «Ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι». Καί· «Τὸ Πνεῦμά

23. Ρωμ. 4, 16, 23· 5, 1. 24. Β' Τιμ. 2, 22. 25. Ἐβρ. 11, 6. 26. Α' Ἰω. 3, 23.

27. Ἰω. 7, 38. 28. Ματθ. 24, 45. 29. Λουκᾶ 7, 50. 30. Ἰω. 11, 25.

31. Ἰω. 14, 12. 32. Ἰω. 6, 47. 33. Ἰω. 14, 1. 34. Λουκᾶ 18, 19.

μόνο γι' αὐτὸν ὅτι τοῦ λογαριάστηκε, ἀλλὰ καὶ γιὰ μᾶς, γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ λογαριάζεται στὸ ἔξῃς, γιὰ μᾶς ποὺ πιστεύομε στὸν Κύριό μας τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἀφοῦ λοιπὸν δικαιωθήκαμε ἀπὸ τὴν πίστη, ἔχομε εἰρήνη πρὸς τὸν Θεὸ διὰ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»²³. Καὶ στὸν Τιμόθεο· «Ἐπιδίωκε τὴ δικαιοσύνη, τὴν πίστη, τὴν ἀγάπη, τὴν εἰρήνη μὲ ὅλους ποὺ ἐπικαλοῦνται τὸν Κύριο»²⁴. καί· «Χωρὶς τὴν πίστη εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνει κανεὶς εὐάρεστος στὸν Θεό»²⁵. Καὶ ὁ Ἰωάννης· «Αὕτῃ εἶναι ἡ ἐντολή του, νὰ πιστεύομε στὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ τοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πιστεύοντας νὰ ἔχετε ζωὴ αἰώνια»²⁶. Ὁ Κύριός μας πάλι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς μας, λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει σὲ μένα, θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλιὰ του ποταμοὶ ὕδατος ποὺ χαρίζει ζωὴ. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε γιὰ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο ἐπρόκειτο νὰ λαμβάνουν ὅσοι πιστεύουν σ' αὐτόν»²⁷. Καὶ πάλι· «Ποιὸς ἐπομένως εἶναι ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος δοῦλος;»²⁸. καὶ σὲ ἄλλη περίπτωση· «Ἡ πίστη σου σὲ ἔσωσε· πήγαινε καὶ ζῆσε εἰρηνικά»²⁹. Καὶ στὴ Μάρθα· «Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει σὲ μένα, κι ἂν ἀκόμα πεθάνει, θὰ ζήσει»³⁰. Καὶ στοὺς μαθητὲς του· «Ἀλήθεια σᾶς λέγω· ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει σὲ μένα, θὰ κάνει καὶ αὐτὸς τὰ ἔργα ποὺ κάνω ἐγώ, ἀλλὰ καὶ ἀκόμα μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτά»³¹. Καί· «Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει σὲ μένα, ἔχει ζωὴ αἰώνια»³². Καὶ ἐπίσης· «Πιστεύετε στὸν Θεό, πιστεύετε καὶ σὲ μένα»³³.

Νομίζω ὅτι ἱκανοποιητικὰ παρέθεσα τὶς μαρτυρίες γιὰ τὴν πίστη ἀπὸ τὶς θεῖες Γραφές· πίστη βέβαια ὀνομάζω αὐτὴν ποὺ ἀναφέρεται στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τὴν ὁμοούσια καὶ ζωοποιὸ Τριάδα, στὴν ὁποία καὶ πιστεύομε. Εἶναι ἀναγκαῖο ὁμως νὰ παραθέσω γι' αὐτὸ καὶ τὰ χωρία καὶ τὶς μαρτυρίες τῆς ἀγίας Γραφῆς πρὸς φωτισμὸ τῶν μελετητῶν. Μὲ ὅλη λοιπὸν τὴ θεολογικὴ πραγματεία βλέπομε τὴ θεαρχία νὰ ὑμνεῖται μὲ ἱεροπρέπεια, ὡς μονάδα βέβαια καὶ ἐνάδα ἕξαιτίας τῆς ἀπλότητος καὶ ἐνότητος τοῦ κατὰ ὑπερφυσικὸ τρόπο ἀμέριστου αὐτῆς, ἀπὸ τὴν ὁποία σὰν ἐνοποιὸ δύναμη ἐνωνόμαστε ὅλοι μεταξὺ μας, ὡς Τριάδα πάλι ἕξαιτίας τῆς τρισυπόστατης ἐμφανίσεως τῆς ὑπερούσιας γονιμότητος. Αὐτὸ βέβαια τὸ λέμε ἐπειδὴ ὅλα τὰ θεαρχικὰ ὀνόματα οἱ θεολόγοι τὰ ἐκλαμβάνουν στὴν ὑπερούσια καὶ ὁμοούσια Τριάδα, ὅπως τό, Θεὸς Κύριος, Ἅγιος, Ἀγαθός, Φῶς, Ζωή, Ἀλήθεια, Παντοκράτωρ, Παντοδύναμος, Κύριος Σαβαώθ, ποὺ σημαίνει «τῶν στρατιῶν», καὶ ὅσα ἄλλα μὲ τὰ ὁποῖα ἐξυμνεῖται μὲ ἱεροπρέπεια ἀπὸ τοὺς θεολόγους, ὅπως μποροῦμε νὰ τὸ διαπιστώσομε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ θεαρχία ποὺ ὁμιλεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό της· «Τί μὲ ἐρωτᾶς γιὰ τὸν ἀγαθό; Κανένας δὲν εἶναι ἀγαθός, παρὰ ἓνας μόνον· ὁ Θεός»³⁴. Καὶ γιὰ τοὺς

σου τὸ ἀγαθόν». Καὶ τῷ Μωυσεῖ «Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν». Καὶ ὁ Ἰωάννης
 «Ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς». Καί· «Ὁ ἐρχόμενος». Καί· «Ὁ παντοκράτωρ Κύ-
 ριος ὄνομα αὐτῶ». Καί· «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας τὸ ὄν, ὃ παρὰ τοῦ
 Πατρὸς ἐκπορεύεται». Καὶ τῷ Θωμᾶ· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ
 5 ζωή». Καὶ τό· «Ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου»· καί· «Ὁ λόγος ὁ
 σὸς ἀληθεία ἐστίν»· καί· «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμ-
 ψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πα-
 τρὸς ἐκπορεύεται». Καὶ αὐθις «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνο, τὸ Πνεῦμα τῆς
 ἀληθείας, ὀδηγήσει ὑμᾶς ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἀπάσῃ· ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει,
 10 ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν». Καὶ πάλιν «Ὅσα ἔχει ὁ
 Πατὴρ, ἐμὰ ἐστίν διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγ-
 γελεῖ ὑμῖν». Καὶ αὐθις «Ὡσπερ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ
 ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ»· καί· «Τὸ Πνεῦμά ἐστι
 τὸ ζωοποιῶν»· καί· «Ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστίν»· καί· «Πάντα ἐκ τοῦ
 15 Θεοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἐκτισται τὰ πάντα»· καὶ τό· «Πάντα δι'
 αὐτοῦ ἐγένετο»· καί· «Ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμά σου, καὶ κτισθή-
 σονται»· καί· «Τῷ λόγῳ Κυρίου οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύ-
 ματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν». Καὶ συλλήθδην
 εἶπεῖν, αὐτὸς ὁ θεαρχικὸς ἔφη Λόγος· «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἓν ἐσμεν,
 20 καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ». Καὶ αὐθις, ὅσα ἐστὶ τοῦ
 Πατρὸς καὶ αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ, τῷ θεαρχικῷ Πνεύματι κοινωνικῶς καὶ
 ἡνωμένως ἀνατίθησι τῆς θεουργίας τὸ σέβας, καὶ τὴν πηγαίαν καὶ
 ἀνέκλειπτον αἰτίαν, ἐν τῷ λέγειν «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα
 τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ
 25 καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος».

Διὰ πάντων οὖν τῶν προειρημένων δείκνυται ὡς πᾶσα θεολογία
 ἡνωμένη τέ ἐστι καὶ διακεκομμένη, καὶ οὔτε τὰ ἡνωμένα διαιρεῖν θέ-
 μεις, οὔτε τὰ διακεκομμένα συγχεῖν. Καὶ τὰ μὲν ἡνωμένα τῆς ὅλης
 Θεότητός ἐστι, τὸ ὑπεράγαθον, τὸ Ὑπέρθεον, τὸ Ὑπερούσιον, τὸ
 30 Ὑπέρζωον, τὸ Ὑπέρσοφον, μεθ' ὧν καὶ τὰ αἰτιολογικὰ πάντα, τὸ Ἀ-
 γαθόν, τὸ Καλόν, τὸ Ὄν, τὸ Ζωογονοῦν, τὸ Σοφόν, καὶ ὅσα ἐκ τῶν
 ἀγαθοπρεπιῶν αὐτῆς δωρεῶν ἢ πάντων ἀγαθῶν αἰτία κατονομάζεται,
 τὰ δὲ διακεκομμένα, τοῦ Πατρὸς ὑπερούσιον ὄνομα καὶ χρῆμα καὶ

35. Ματθ. 20, 15.

36. Ψαλμ. 142, 10.

37. Ἐξ. 3, 14.

38. Α' Ἰω. 1, 1.

39. Α' Ἰω. 5, 6.

40. Ψαλμ. 67, 5.

41. Ἰω. 15, 26.

42. Ἰω. 14, 6.

43. Ἰω. 17, 17.

44. Ὅπ. π.

45. Ἰω. 15, 26.

46. Ἰω. 16, 13.

47. Ὅπ. π. 14.

48. Ὅπ. π. 15.

49. Ἰω. 5, 21.

50. Ἰω. 6, 63.

51. Ἰω. 4, 24.

52. Κολ. 1, 16.

53. Ἰω. 1, 3.

54. Ψαλμ. 103, 30.

55. Ψαλμ. 32, 6.

56. Ἰω. 10, 30· 17, 10.

57. Ματθ. 28, 19.

ἐργάτες τοῦ ἀμπελώνα· «Ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἀγαθός»³⁵. Καί· «Τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἀγαθόν»³⁶. Καὶ στὸν Μωυσῆ· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ ὑπάρχων»³⁷. Καὶ ὁ Ἰωάννης· «Ἐκεῖνο πού ὑπῆρχε ἀπὸ τὴν ἀρχή»³⁸. καί· «Ὁ ἐρχόμενος»³⁹. καί· «Τὸ ὄνομά του εἶναι παντοκράτορας Κύριος»⁴⁰. Καί· «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀλήθειας τὸ ὁποῖο ὑπάρχει καὶ τὸ ὁποῖο ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα»⁴¹. Καὶ στὸν Θωμᾶ· «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»⁴². Καὶ τὸ· «Ἀγίασε αὐτοὺς μὲ τὴν ἀλήθειά σου»⁴³. καί· «Ὁ λόγος ὁ δικός σου εἶναι ἀλήθεια»⁴⁴. καί· «Ὅταν θὰ ἔρθει ὁ Παράκλητος, τὸν ὁποῖο ἐγὼ θὰ στείλω σὲ σᾶς ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀλήθειας, τὸ ὁποῖο ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα»⁴⁵. Καὶ ἐπίσης· «Ὅταν θὰ ἔρθει ἐκεῖνο, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀλήθειας, θὰ σᾶς ὀδηγήσει σὲ ὅλη τὴν ἀλήθεια»⁴⁶. «Ἐκεῖνος θὰ δοξάσει ἐμένα, γιατί θὰ πάρει ἀπὸ ἐκεῖνο πού εἶναι δικό μου καὶ θὰ σᾶς τὸ ἀναγγεῖλει»⁴⁷. Καὶ πάλι· «Ὅσα ἔχει ὁ Πατέρας εἶναι δικὰ μου. Γι' αὐτὸ εἶπα, θὰ πάρει ἀπὸ ἐκεῖνο πού εἶναι δικό μου καὶ θὰ σᾶς τὸ ἀναγγεῖλει»⁴⁸. Καὶ ἐπίσης· «Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατέρας ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ζωοποιεῖ, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἐκείνους πού θέλει τοὺς ζωοποιεῖ»⁴⁹. καί· «Τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐκεῖνο πού ζωοποιεῖ»⁵⁰. καί· «Ὁ Κύριος εἶναι τὸ Πνεῦμα»⁵¹. καί· «Ὅλα προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ τὰ πάντα ἔχουν δημιουργηθεῖ ἀπὸ αὐτὸν καὶ γι' αὐτόν»⁵². Καὶ τὸ· «Ὅλα ἔγιναν ἀπὸ αὐτόν»⁵³. Καί· «Θὰ ἐξαποστείλεις τὸ Πνεῦμά σου καὶ θὰ ἀναδημιουργηθοῦν»⁵⁴. Καί· «Μὲ τὸ λόγο τοῦ Κυρίου στερεώθηκαν οἱ οὐρανοὶ καὶ μὲ τὴν πνοή τοῦ στόματός του ἀπέκτησαν ὅλη τὴ δύναμή τους»⁵⁵. Καὶ γιὰ νὰ μιλήσω γενικά, ὁ ἴδιος ὁ θεαρχικὸς Λόγος εἶπε· «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας μου εἶμαστε ἓνα, καὶ ὅλα τὰ δικὰ μου εἶναι δικὰ σου, καὶ τὰ δικὰ σου δικὰ μου»⁵⁶. Καὶ ἐπίσης, ὅσα εἶναι τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὁ σεβασμὸς τῆς θεουργίας τὰ ἀναθέτει κατὰ τρόπο κοινωνικὸ καὶ ἐνωποιητικὸ στὸ θεαρχικὸ Πνεῦμα, καὶ τὴν πηγαία καὶ χωρὶς τέλος αἰτία, λέγοντας· «Πηγαίνετε καὶ κάνετε μαθητὲς ὅλα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντας αὐτοὺς στὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος»⁵⁷.

Μὲ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν πού λέχθησαν προηγουμένως ἀποδεικνύεται ὅτι ὅλη ἡ θεολογία εἶναι ἐνωμένη καὶ διακεκριμένη καὶ οὔτε τὰ ἐνωμένα εἶναι ὀρθὸ νὰ διαιρεῖ κανεὶς, οὔτε τὰ διακεκριμένα νὰ συγχέει. Καὶ τὰ ἐνωμένα τῆς ὅλης Θεότητος εἶναι τὸ ὑπεράγαθο, τὸ Ὑπέρθεο, τὸ Ὑπερούσιο, τὸ Ὑπέρζωο, τὸ Ὑπέρσοφο, μαζὶ μὲ τὰ ὁποῖα καὶ ὅλα τὰ αἰτιολογικά, τὸ Ἀγαθόν, τὸ Καλόν, τὸ ὑπάρχον, τὸ Ζωογονοῦν, τὸ Σοφόν, καὶ ὅσα ὀνόματα ἀπὸ τίς ἀγαθοπρεπεῖς δωρεές δέχεται ἡ αἰτία ὅλων τῶν ἀγαθῶν, ἐνῶ τὰ διακεκριμένα εἶναι Πατέρας, Υἱὸς καὶ Πνεῦμα, τὸ ὑπε-

Υίου καὶ Πνεύματος, οὐδεμιᾶς ἐν τούτοις ἀντιστροφῆς ἢ ὅλως κοινό-
τητος ἐπεισαγομένης. Λαβόντες οὖν Θεοῦ γνῶσιν διὰ τῆς πίστεως, μὴ
ἀγνοήσωμεν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν χάριν, ὑπὲρ ἧς πέπονθεν ἀληθῶς ὁ
Κύριος. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ μύρον ἔλαβεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὁ Κύριος,
5 ἵνα πνέῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀφθαρσίαν. Μηδεὶς οὖν ἀλειφέσθω δυσωδίαν
ἀπιστίας τοῦ ἄρχοντος τοῦ αἰῶνος, μὴ παρατραπῶμεν τῆς εὐθείας
ὁδοῦ, ἵνα δυνηθῶμεν ἐπιλαβέσθαι τῆς ἐλπίδος τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν,
καὶ τῆς αἰδίου ζωῆς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

10

ΛΟΓΟΣ Β΄.

Περὶ ἐλπίδος.

Ἀπὸ τῆς πίστεως προΐωμεν ἐπὶ τὴν δευτερεύουσαν ἐλπίδα, ἣτις
ἐξ αὐτῆς ἀρδευομένη καρποφορεῖ, ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἐξήκοντα, καὶ
ἐν ἑκατόν. Ἐλπίδος γὰρ ἡδρασμένης οὐδὲν ἀνώτερον. Περὶ δὲ τῆς
15 ἀγάπης, ἣτις τρίτη μὲν ὀνομάζεται, πρώτη δὲ τυγχάνει πασῶν τῶν
ἀρετῶν, ἐν τοῖς κατόπιν δηλώσωμεν. Πρῶτος Ἐνώς, ὁ τοῦ Σήθ, δίκαι-
ος ἐκ δικαίου, οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θε-
οῦ. Ὅσοι γὰρ διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος χειραγωγοῦνται, πρὸς αὐτὸν
ἀνάγονται καὶ φωτίζονται ἐκ τῆς αἴγλης τοῦ αἰδίου φωτός. Δαβὶδ ὁ
20 βασιλεύς, γηράσας καὶ μὴ θερμαινόμενος ἐν τοῖς δικαιώμασιν αὐτοῦ,
ἤτησε μίαν παρθένον, ἵνα θερμαίνῃ αὐτόν, Σουμανῖτιν. Σουμανῖτις δὲ
ἐρμηνεύεται «οὐρανία». Ἀλλ' οὐκ ἔγνω αὐτὴν ὁ βασιλεύς τουτέστιν,
οὐκ ἔφθειρε τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ τὴν οὐράνιον. Ὅρα τί λέγει ἡ Γραφή·
«Εἰ ᾧσι δύο, καί γε θερμὴ αὐτοῖς ἔστιν». Ἡ πίστις, εἰ ἔχη ἐλπίδα, ἔχει
25 τὸ ἴδιον ἔργον, καὶ θερμὴ ἔστι τῷ κεκτημένῳ, καθὼς φησιν ὁ μακάριος
Πέτρος· «Ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες
τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν, ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς». Καὶ ὁ τοῦ Σειράχ «Τίς ἤλπισεν ἐπὶ
Κύριον, καὶ ἐγκατελείφθη; ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ, καὶ ὑπερ-
30 εἶδεν αὐτόν;». Ὁ δὲ Ψαλμωδός «Μακάριος ἀνὴρ οὗ ἔστι τὸ ὄνομα
Κυρίου ἐλπίς αὐτοῦ». Καί, «Εὐφρανθήτωσαν πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ
σοί». Καὶ αὐθις· «Ἐπ' αὐτῷ ἤλπισεν ἡ καρδιά μου, καὶ ἐβοηθήθην,
καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου βοηθήματος». Καὶ ἄλλους

58. Ματθ. 26, 7.

61. Γ Βασ. 1, 1-4.

64. Σοφ. Σειράχ 2, 10.

59. Ματθ. 13, 8.

62. Ἐκκλ. 4, 11.

65. Ψαλμ. 39, 5.

60. Γεν. 4, 26.

63. Α' Πέτρ. 1, 13-14.

66. Ψαλμ. 5, 12.

ρούσιο αὐτὸ ὄνομα καὶ πράγμα, χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὴ σ' αὐτὰ καμμιά ἀντιστροφή ἢ γενικὰ κοινοποίηση. Ἐχοντας λοιπὸν λάβει γνώση τοῦ Θεοῦ μέσω τῆς πίστεως, ἃς μὴ ἀγνοήσομε τὴ χάρη πού μᾶς δόθηκε, γιὰ τὴν ὁποία πέθανε ἀληθινὰ ὁ Κύριος. Γι' αὐτὸ βέβαια δέχθηκε ὁ Κύριος καὶ μύρο στὸ κεφάλι του⁵⁸, γιὰ νὰ πνέει ἀφθαρσία στὴν Ἐκκλησία. Κανένας λοιπὸν νὰ μὴ ἀλείφεται μὲ τὴ δυσωδία τῆς ἀπιστίας τοῦ ἄρχοντα τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ, γιὰ νὰ μὴ ἐκτραποῦμε ἀπὸ τὴν εὐθεία ὁδὸ, γιὰ νὰ μπορέσομε νὰ ἐπιτύχομε τὴν ἐλπίδα τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν καὶ τῆς αἰώνιας ζωῆς, μὲ τὴ χάρη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 2ος.

Γιὰ τὴν ἐλπίδα.

Ἀπὸ τὴν πίστη προχωροῦμε στὴ δεύτερη κατὰ σειρὰ ἐλπίδα, ἡ ὁποία ποτιζόμενη ἀπὸ αὐτὴν, καρποφορεῖ τὸ ἓνα τριάντα καὶ ἑξήντα καὶ ἑκατό⁵⁹. Γιατὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴν ἐδραιωμένη ἐλπίδα. Ὅσο γιὰ τὴν ἀγάπη, ἡ ὁποία δηλώνεται τρίτη στὴ σειρὰ, ἀλλὰ εἶναι πρώτη ὅλων τῶν ἀρετῶν, θὰ μιλῆσομε στὴ συνέχεια. Πρῶτος ὁ Ἐνὼς, ὁ υἱὸς τοῦ Σήθ⁶⁰, ὄντας δίκαιος καὶ προερχόμενος ἀπὸ δίκαιον, ἔλπισε νὰ ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Γιατί, ὅσοι χειραγωγοῦνται μὲ τὴν ἐλπίδα στὸν Θεό, ἀνυψώνονται πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίζονται ἀπὸ τὴ λαμπρότητα τοῦ αἰώνιου φωτός. Ὁ βασιλεὺς Δαβὶδ, ἐπειδὴ εἶχε γεράσει καὶ δὲν ἔνοιωθε τὴ θέρμη ἀπὸ τίς ἐντολές αὐτοῦ, ζήτησε μία παρθένο γιὰ νὰ τὸν θερμαίνει, πού ἦταν Σουμανίτιδα⁶¹. Σουμανίτιδα ἐρμηνεύεται «οὐράνια». Ἀλλὰ ὁ βασιλεὺς δὲν ἤρθε σὲ σχέση μὲ αὐτὴν, δηλαδὴ δὲν διέφθειρε τὴν ἐλπίδα του τὴν οὐράνια. Πρόσεχε τί λέγει ἡ Γραφή· «Ἐὰν κοιμηθοῦν δύο μαζί, θὰ ζεσταθοῦν»⁶². Ἡ πίστη, ἐὰν ἔχει ἐλπίδα, παράγει τὸ ἴδιον ἔργο, καὶ θερμότητα προξενεῖ σὲ ἐκεῖνον πού τὴν ἔχει, ὅπως λέγει ὁ μακάριος Πέτρος· «Ἀφοῦ περισφίξετε τὴ διάνοιά σας, ἔχοντας διαρκῆ ἐπαγρύπνηση, στηρίξτε τίς ἐλπίδες σας στὴ χάρη πού θὰ σᾶς δοθεῖ ὅταν ἀποκαλυφθεῖ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, σὰν τέκνα ὑπακούσα»⁶³. Καὶ ἡ Σοφία τοῦ Σειράχ· «Ποιὸς στηρίξε τίς ἐλπίδες του στὸν Κύριο καὶ ἐγκατελείφθηκε; ἢ ποιὸς παρέμεινε ἀκλόνητος στὸν σεβασμὸ του πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν παρέβλεψε ὁ Κύριος;»⁶⁴. Ὁ Ψαλμωδὸς πάλι· «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος πού ἔχει ὡς ἐλπίδα του τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»⁶⁵· καὶ· «Θὰ νοιώσουν εὐφροσύνη ὅλοι ἐκεῖνοι πού στηρίζουν τὴν ἐλπίδα τους σὲ σένα»⁶⁶. Καὶ ἐπίσης· «Ἡ καρδιά μου ἔλπισε σ' αὐτόν, καὶ βοηθήθηκα,

ἐχειραγώγει λέγων· «Ἐλπίσατε ἐπ' αὐτόν, πᾶσα ἡ συναγωγὴ λαῶν, ἐκχέατε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ὁ Θεὸς βοηθὸς ὑμῶν». Καί, «Ἐλπισον ἐπὶ Κύριον, καὶ ποίει χρηστότητα». Καί· «Ἀποκάλυψον πρὸς Κύριον τὴν ὁδόν σου, καὶ ἔλπισον ἐπ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ποιήσει». Καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Ἠλπίσασμεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου καὶ ἐπὶ τῇ μνειᾷ αὐτοῦ ἢ ἐπιθυμία ἡμῶν». Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος· «Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν· ἐλπίς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· Ὁ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὁ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα». Καὶ πάλιν· «Ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχομεν οἱ καταφυγόντες
 5 κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν». Καὶ ἐπάγει· «Ὅτι ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν». Καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ περὶ τοῦ Συμεῶν φησιν, «Ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, ἕως οὗ ἴδῃ τὸν Χρι-
 15 στὸν Κυρίου». Καὶ οὐκ ἐνέκρωσε τὴν ἐλπίδα, ἀλλ' ἦν προσδοκῶν τὸν ποθούμενον Ἀνθρωπὴν καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου, καὶ δεξάμενος αὐτὸν γεγηθῶς ἐν ταῖς ἀγκάλαις, ἔλεγεν· Ἀπόλυσόν με, Δέσποτα, ἀπελθεῖν πρὸς τὴν ποθουμένην μοι βασιλείαν σου. Ἀπέλαβον γὰρ τὴν ἐλπίδα μου, τὸν Χριστὸν Κυρίου». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

20

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Περὶ ἐστιάσεως.

Περὶ τῆς ἐστιάσεώς φησιν ὁ Παροιμιαστής· «Ἐὰν καθίσῃς δειπνήσαι ἐπὶ τραπέζης δυναστῶν, νοητῶς νόει τὰ παρατιθέμενά σοι, καὶ ἐπίβαλε τὴν χειρὰ σου, εἰδὼς ὅτι δεῖ σε τοιαῦτα παρασκευάζειν. Εἰ δὲ
 25 ἀπλησιότερος εἶ, μὴ ἐπιθύμει τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῦ». Καὶ ἕτερός φησιν· «Ἐπὶ τραπέζης μεγάλης ἐκάθισας, μὴ ἀνοιξῆς φάρυγγά σου ἐπ' αὐτῆς. Μνήσθητι ὅτι κακὸν ὀφθαλμὸς πονηρός, οὗ ἔὰν ἐπιβλέψῃς, μὴ ἐκτείνῃς τὴν χειρὰ σου, καὶ μὴ συνθλίβου αὐτῷ ἐν τῷ τρουβλίῳ· νόει τὰ τῶν πλησίων ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ἐπὶ παντὶ πράγματι δια-

67. Ψαλμ. 27, 7.

68. Ψαλμ. 61, 9.

69. Ψαλμ. 36, 3.

70. Ψαλμ. 36, 5.

71. Ἦσ. 26, 8.

72. Ρωμ. 8, 24-25.

73. Ἐβρ. 6, 18-19.

74. Α' Κορ. 9, 10.

75. Λουκᾶ 2, 26.

76. Παροιμ. 23, 1-3.

καὶ ἀνέκτησε τὸ σῶμα μου τὶς δυνάμεις του καὶ ἀναζωογονήθηκε ἀπὸ τὴ βοήθειά του»⁶⁷. Καὶ ἄλλους χειραγωγοῦσε λέγοντας· «Στηρίξτε τὶς ἐλπίδες σας σ' αὐτὸν ὅλα τὰ πλήθη τῶν λαῶν, ἀφήστε τὶς καρδιές σας νὰ χυθοῦν μπροστὰ του, γιὰτὶ ὁ Θεὸς εἶναι βοηθὸς σας»⁶⁸. καὶ· «Ἐλπισε στὸν Κύριο καὶ κάμνε τὸ καλὸ»⁶⁹. καὶ· «Φανέρωσε στὸν Κύριο τὸ δρόμο σου καὶ ἔλπισε σ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς θὰ πραγματοποιήσῃ τὶς ἐπιδιώξεις σου»⁷⁰. Καὶ ὁ Ἰσραήλ· «Ἐλπίσαμε στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ ἡ ἐπιθυμία μας βρῖσκεται στὴν ἀνάμνηση αὐτοῦ»⁷¹. Καὶ πάλι ὁ Παῦλος· «Γιὰτὶ μὲ τὴν ἐλπίδα σωθήκαμε· ἐλπίδα ὅμως πού δὲν βλέπεται (πραγματοποιεῖται) δὲν εἶναι ἐλπίδα. Γιὰτὶ ἐκεῖνο πού βλέπει κανεῖς, γιὰτὶ καὶ νὰ ἐλπίζει γι' αὐτό; Ἐὰν ὅμως ἐκεῖνο πού δὲν τὸ βλέπομε ἐλπίζομε γι' αὐτό, περιμένομε μὲ ὑπομονὴ νὰ τὸ δοῦμε»⁷². Καὶ πάλι· «ἔχομε μεγάλη παρηγοριὰ ἐμεῖς πού καταφύγαμε σ' αὐτόν ὅτι θὰ παραμείνομε σταθεροὶ στὴν ἐλπίδα πού βρῖσκεται μπροστὰ μας, τὴν ὁποία ἔχομε σὰν ἄγκυρα τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ καὶ σίγουρη»⁷³. Καὶ προσθέτει· «Γιὰτὶ ὁ γεωργὸς μὲ ἐλπίδα ὀφείλει νὰ ὀργάνει τὸ χωράφι, καὶ ἐκεῖνος πού ἀλωνίζει νὰ τὸ κάνει μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ λάβει τὸν καρπὸ»⁷⁴. Καὶ στὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιο λέγει γιὰ τὸν Συμεὼν· «Εἶχε προλεχθεῖ προφητικὰ σ' αὐτόν ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, νὰ μὴ δεῖ θάνατο προτοῦ νὰ δεῖ τὸν Χριστὸ τοῦ Κυρίου»⁷⁵. Καὶ δὲν νέκρωσε τὴν ἐλπίδα, ἀλλὰ περίμενε ἀνυπόμονα νὰ δεῖ τὸν ποθούμενο Λυτρωτὴ καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου, καὶ ἀφοῦ τὸν δέχθηκε στὴν ἀγκαλιά του, πλημμυρισμένος ἀπὸ χαρὰ ἔλεγε· Ἐπόλυσέ με, Δέσποτα, ὥστε νὰ μεταβῶ πρὸς τὴν ποθητὴ βασιλεία σου. Γιὰτὶ ἔλαβα ἐκεῖνο πού ἐλπίζα, τὸν Χριστὸ τοῦ Κυρίου. Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 3ος.

Γιὰ τὴν ἐστίαση.

Γιὰ τὴ συνεστίαση ὁ Παροιμαστὴς λέγει· «Ἐὰν καθίσῃς σὲ τραπέζι γιὰ νὰ συμπάγῃς μαζί μὲ ἄρχοντες πλούσιους, χρησιμοποίησε μὲ μεγάλη προσοχὴ τὰ παρατιθέμενα φαγητὰ, καὶ ἄπλωσε τὸ χέρι σου, μὲ τὴ σκέψη ὅτι πρέπει παρόμοια φαγητὰ νὰ παραθέσῃς καὶ σὺ σ' αὐτούς. Ἐὰν εἶσαι πολὺ λαίμαργος, μὴ παρασυρθεῖς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τῶν ὠραίων φαγητῶν αὐτοῦ»⁷⁶. Καὶ ἄλλος λέγει· «Ἐὰν καθίσῃς σὲ μεγάλο πλούσιο τραπέζι, μὴν ἀνοίγῃς ἀγόρταγα τὸ στόμα σου γιὰ τὰ φαγητὰ. Νὰ θυμᾶσαι ὅτι εἶναι κακὸ πρᾶγμα τὸ λαίμαργο μάτι, καὶ ὅ,τι συμβεῖ νὰ δεῖς στὸ τραπέζι, μὴ ἀπλώνῃς τὸ χέρι σου, καὶ μὴ πέφτῃς μὲ τὰ μούτρα πάνω στὸ πιᾶτο μαζί μὲ τὸν νοικοκύρη. Κρίνε τὶς ἐπιθυμίες τῶν συναν-

νοοῦ. Φάγε ὡς ἄνθρωπος τὰ παρακείμενά σοι, καὶ μὴ διαμασοῦ, ἵνα μὴ μισηθῆς παῦσαι πρῶτος χάριν παιδείας, καὶ ἀπληστεύου, μήποτε προσκόψης καὶ εἰ ἀνὰ μέσον τῶν πλειόνων ἐκάθισας, πρότερος αὐτῶν μὴ ἐκτείνης τὴν χειρὰ σου. Ὡς ἰνανὸν ἀνθρώπῳ πεπαιδευμένῳ τὸ
 5 ὀλίγον». Ὁ δὲ Μωυσῆς, «Πρόσεχε σεαυτῶ», λέγων, «μὴ φαγῶν καὶ ἐμπλησθεὶς ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου». Καὶ ὁ Παῦλος· «Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε». – «Καὶ μὴ εἰς κρίσεις διαλογισμῶν. Ὁ μὲν γὰρ πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει». Καὶ ἐπάγει· «Ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα
 10 μὴ ἐξουθενεῖτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· σὺ γὰρ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; Τῶ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει». Καὶ πάλιν· «Ὁ ἐσθίων, Κυρίῳ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, Κυρίῳ οὐκ ἐσθίει». – «Μὴ ἔνεκεν βρώματος κάλυε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἐπάγει· «Πάντα μὲν καθαρὰ, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ
 15 τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι». Καί· «Μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. Ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγη, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως». – «Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ. Οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα». Καὶ ὁ Παρομιαστῆς «Μὴ ἀπατηθῆς χορτασιά κοιλίας Ψυχὴ γὰρ ἐν πλη-
 20 σμονῇ οὔσα, κηρίοις ἐμπαίξει· ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ, καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται».

Ὁ δὲ Ἀπόστολος, καθαρίζων τὰ βρώματα, φησὶν· «Ἄ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ
 25 εὐχαριστίας λαμβανόμενον. Ἀγιάζεται γὰρ διὰ λόγου καὶ ἐντεύξεως». Καί· «Πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς»· καί· «Εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε». Φησὶ δὲ καὶ ὁ νόμος «Φαγῶν καὶ ἐμπλησθεὶς, εὐλόγησον Κύριον τὸν Θεόν σου». Καὶ ὁ Δαβὶδ εὐχαριστῶν ἔλεγεν· «Ἐδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου, ἀπὸ καρποῦ σίτου καὶ οἴνου

77. Σοφ. Σειρ. 21, 12-16. 78. Δευτ. 6, 12-13. 79. Α' Κορ. 10, 31. 80. Ρωμ. 14, 1-2.

81. Ρωμ. 14, 3-4. 82. Ρωμ. 14, 6. 83. Ρωμ. 14, 20. 84. Ὅπ. π.

85. Ρωμ. 14, 22-23. 86. Α' Κορ. 8, 8. 87. Παροιμ. 24, 15. 27, 7.

88. Α' Τιμ. 4, 3-5. 89. Τίτ. 1, 15. 90. Α' Κορ. 11, 33. 91. Δευτ. 8, 10.

θρώπων σου ἀπὸ τὶς δικές σου, καὶ γιὰ κάθε πράγμα νὰ εἶσαι πολὺ προσεκτικός. Φάγε σὰν καλοαναθρεμμένος ἄνθρωπος τὰ φαγητὰ ποὺ σοῦ προσφέρονται, καὶ νὰ μὴ μασᾶς τὰ φαγητὰ, γιὰ νὰ μὴ μισηθεῖς. Σταμάτησε νὰ τρῶς πρῶτος σὰν δείγμα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς σου, καὶ μὴν εἶσαι ἀγόρταγος, γιὰ νὰ μὴ σοῦ γίνῃ αὐτὸ αἰτία προσκόμματος. Καὶ ἂν παρακαθίσεις σὲ τραπέζι μαζί μὲ πολλοὺς ἄλλους, μὴ ἀπλώνεις πρῶτος ἀπὸ ὅλους σὺ τὸ χέρι σου. Γιατὶ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ τὸν καλοαναθρεμμένο ἄνθρωπο τὸ λίγο φαγητό»⁷⁷. Ὁ Μωυσῆς πάλι λέγει· «Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου, μὴ τυχὸν φᾶς πολὺ καὶ παραχορτάσεις καὶ λησμονήσεις τὸν Κύριο τὸν Θεὸ σου»⁷⁸. Καὶ ὁ Παῦλος· «Εἴτε τρώγετε, εἴτε πίνετε, εἴτε κάμνετε κάτι ἄλλο, ὅλα νὰ τὰ κάμνετε πρὸς δόξα τοῦ Θεοῦ»⁷⁹ – «Ὅχι γιὰ νὰ γίνε-ται ἀντικείμενο πρὸς κατάκριση. Γιατὶ ὁ ἕνας πιστεύει ὅτι μπορεῖ νὰ τὰ τρώγει ὅλα, ἐνῶ ὁ ἀσθενὴς τρώγει λάχανα»⁸⁰. Καὶ προσθέτει· «Ἐκεῖνος ποὺ τρώγει νὰ μὴ περιφρονεῖ ἐκεῖνον ποὺ δὲν τρώγει, καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν τρώγει νὰ μὴ κατακρίνει ἐκεῖνον ποὺ τρώγει· γιατί ποιὸς εἶσαι σὺ ποὺ κατακρίνεις ξένον ὑπηρέτη; Τὸν δικό του κύριο ἀφορᾷ τὸ ἂν στέκεται ἢ πέφτει»⁸¹. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος ποὺ τρώγει, τρώγει γιὰ τὸν Κύριο, καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεό, καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν τρώγει, δὲν τρώγει γιὰ τὸν Κύριο»⁸² – «Μὴ ἔξαιτίας τῆς τροφῆς ἐμποδίζεις τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ»⁸³. Καὶ προσθέτει· «Ὅλα εἶναι καθαρὰ, ἀλλὰ κάτι εἶναι κακὸ ὅταν γίνεται αἰτία ὁ ἄνθρωπος ποὺ τὸ τρώγει νὰ πέσει ὁ συνάνθρωπός του»⁸⁴· καί· «Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος ποὺ δὲν κατακρίνει τὸν ἑαυτοῦ γιὰ τὰ ὅσα ἐπιδοκιμάζει. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἔχει ἀμφιβολίες, ἐὰν φάγει, καταδικάζεται, ἐπειδὴ αὐτὸ ποὺ κάνει δὲν γίνεται ἀπὸ πίστη»⁸⁵. – «Ἡ τροφή δὲν θὰ μᾶς παρουσιάσει στὸν Θεό. Γιατί, οὔτε ἐὰν φᾶμε ἔχομε κάποιο πλεονέκτημα, οὔτε ἐὰν δὲν φᾶμε ἔχομε κάποιο μειονέκτημα»⁸⁶. Καὶ ὁ Παροιμιστής· «Μὴ ξεγελαστεῖς ἀπὸ τὸ παραχόρτασμα τῆς κοιλιᾶς. Γιατὶ ὁ παραχορτασμένος ἄνθρωπος περιφρονεῖ ἀκόμα καὶ τὴν κηρήθρα, ἐνῶ στὸν πεινασμένο ἀκόμα καὶ τὰ πικρὰ φαίνονται γλυκά»⁸⁷.

Ὁ Ἀπόστολος πάλι, θέλοντας νὰ δείξει τὴν καθαότητα τῶν τροφῶν, λέγει· «Τὰ ὅποια ὁ Θεὸς δημιούργησε γιὰ νὰ τὰ τρῶνε μὲ εὐχαρίστηση οἱ πιστοὶ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ γνώρισαν τὴν ἀλήθεια, γιατί τὸ κάθε δημιούργημα τοῦ Θεοῦ εἶναι καλὸ, καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀπορρίψιμο ὅταν λαμβάνεται μὲ εὐχαρίστηση. Γιατὶ ἀγιάζεται μὲ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν προσευχή»⁸⁸· καί· «Ὅλα εἶναι καθαρὰ γιὰ τοὺς καθαρούς»⁸⁹· καί· «Κατὰ τὸ φαγητὸ νὰ περιμένετε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο»⁹⁰. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ νόμος· «Ἀφοῦ φᾶς καὶ χορτάσεις, εὐχαρίστησε τὸν Κύριο τὸν Θεὸ σου»⁹¹. Καὶ ὁ Δαβὶδ εὐχαριστώντας τὸν Θεὸ ἔλεγε· «Γέμισες μὲ εὐφροσύ-

καὶ ἐλαίου». Καὶ πάλιν «Ὅτι ἐχόρτασε ψυχὴν κενήν, καὶ ψυχὴν πει-
 νῶσαν ἐνέπλησεν ἀγαθῶν». Ὁ δὲ ἀγαθὸς Κύριος, θέλων ἡμᾶς με-
 τριοφρονεῖν, φησὶν «Ὅταν καθίσῃς εἰς ἄριστον, μὴ κατακλιθῆς εἰς
 πρωτοκλισίαν, μὴ ποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ
 5 ἐλθὼν ὁ σέ καὶ ἐκεῖνον καλέσας, ἐρεῖ σοι Δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε
 ἄρξῃ μετ' αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον τόπον μετέχειν. Ἄλλ' ὅταν κληθῆς,
 πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵν', ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς
 σε, εἴπῃ σοι Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον. Τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώ-
 πιον πάντων τῶν συνανακειμένων σοι· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτόν, ταπει-
 10 κωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτόν, ὑψωθήσεται».

Καὶ ταῦτα μὲν εἰς σύνεσιν καὶ ὠφέλειαν ἱκανά. Καλὸν δὲ καὶ
 ἐπιμνησθῆναι καὶ τοῦ Ἰωβ. Φησὶ γάρ «Εἰ δὲ καὶ τὸν ψωμὸν μόνος
 ἔφαγον, καὶ οὐχὶ ὀρφανῶ μετέδωκα, ὅτι ἐκ νεότητός μου ἐξέτρέφον ὡς
 πατήρ». Καὶ πάλιν ὁ Κύριος «Ὅταν ποιῇ ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώ-
 15 νει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς
 σου, μηδὲ γείτονας πλησίον σου, μήποτε καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσωσι,
 καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα. Ἄλλ' ὅταν ποιῆς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς,
 ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλοὺς, καὶ μακάριος ἔση, ὅτι οὐκ ἔχουσιν
 ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται δέ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν
 20 δικαίων παρὰ τοῦ Θεοῦ». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ΄.

Περὶ γαστριμαργίας.

Πᾶσι μὲν ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ διάζεσθαι καὶ κρατεῖν γαστροῦς, μάλι-
 στα δὲ τοῖς Θεῷ δουλεύειν ἐθέλουσι. Καλὸν γάρ ἐστι πᾶν μέτρον ἄρι-
 25 στον, τὸ δὲ ἀσχέτως ἐσθίειν, ἔοικε νηϊ ὑπερφορτουμένη. Τὸ γὰρ σῶμα
 τροφῆς δεῖται, οὐ τρυφῆς ὀλιγοδείας, οὐ πλησμονῆς ἀνταρκείας, οὐ
 πολυτελείας Αἰ μὲν γὰρ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὠφελοῦσιν, ὑγεί-
 αν καὶ ρώμην καὶ εὐεξίαν τίκτουςαι, αἱ δὲ ἄμφω καταβλάπτουσιν, οὐ
 μόνον τὴν ὑγίειαν διαφθείρουσαι, ἀλλὰ καὶ νοσήματα ἀργαλεώτατα
 30 ὠδίνουσαι. Ἀπόδειξις δὲ σαφῆς τὸ τοὺς τὴν ὀλιγόδειαν καταδεχομέ-
 νους ἀσκητὰς μᾶλλον τῶν ἀβροδίαιτον ἐλομένων βίον, καὶ συνετωτέ-

92. Ψαλμ. 4, 7-8.

95. Ἰωβ 31, 17-18.

93. Ψαλμ. 106, 9.

96. Λουκᾶ 14, 12-14.

94. Λουκᾶ 14, 8-11.

νη τὴν καρδιά μου, προερχόμενη ἀπὸ τὸν καρπὸ τοῦ σίτου, τοῦ οἴνου καὶ τοῦ λαδιοῦ»². Καὶ πάλι· «Γιατὶ χόρτασε ψυχὴ ἄδεια λόγῳ τῶν στερήσεων, καὶ ψυχὴ πεινασμένη τὴ γέμισε μὲ ἀγαθὰ»³. Ὁ ἀγαθὸς πάλι Κύριος, θέλοντας νὰ εἴμαστε μετριόφρονες, λέγει· «Ὅταν καθίσεις σὲ τραπέζα γιὰ δεῖπνο, μὴ καθίσεις στὴν πρώτη θέση, μήπως κάποιος ἄλλος καλεσμένος του εἶναι πιὸ ἐπίσημος ἀπὸ σένα, καὶ ἔρθει ἐκεῖνος ποὺ κάλεσε καὶ σένα καὶ ἐκεῖνον καὶ σοῦ πεῖ· Δῶσε τὴ θέση σ' αὐτόν, καὶ τότε ντροπιασμένος θὰ σηκωθείς γιὰ νὰ καθίσεις στὴν τελευταία θέση. Ἄλλ' ὅταν προσκληθεῖς, πήγαινε καὶ κάθισε στὴν τελευταία θέση, ὥστε, ὅταν ἔρθει ὁ ἐκεῖνος ποὺ σὲ κάλεσε νὰ σοῦ πεῖ· Φίλε, ἔλα καὶ κάθισε πιὸ πάνω. Τότε θὰ τιμηθεῖς μπροστὰ σὲ ὅλους ποὺ κάθονται στὸ τραπέζι μαζί σου· γιατί ἐκεῖνος ποὺ ὑψώνει τὸν ἑαυτό του, θὰ ταπεινωθεῖ, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ταπεινώνει τὸν ἑαυτό του, θὰ ὑψωθεί»⁴.

Καὶ αὐτὰ βέβαια εἶναι ἀρκετὰ πρὸς σύνεση καὶ ὠφέλεια. Καλὸ ὅμως εἶναι νὰ θυμηθοῦμε καὶ τὸν Ἰωβ. Γιατὶ λέγει· «Μήπως καὶ τὸ ψωμὶ τὸ ἔφαγα μόνος καὶ δὲν ἔδωσα καὶ στὸ ὄρφανό; Ἄπὸ τὰ νεανικὰ μου χρόνια τὰ ἔτρεφα σὰν πατέρα»⁵. Καὶ πάλι ὁ Κύριος· «Ὅταν καλεῖς σὲ γεῦμα ἢ δεῖπνο, νὰ μὴ προσκαλεῖς τοὺς φίλους σου, οὔτε τὰ ἀδελφία σου, οὔτε τοὺς συγγενεῖς σου, οὔτε τοὺς πλησίον γείτονές σου, μήπως καὶ αὐτοὶ σὲ καλέσουν στὴ συνέχεια, καὶ λάβεις τὴν ἀνταπόδοση. Ἄλλὰ ὅταν κάμνεις δεξίωση, νὰ καλεῖς φτωχοὺς, ἀνάπηρους, κουτσούς, τυφλοὺς, καὶ θὰ εἶσαι εὐτυχής, γιατί δὲν ἔχουν νὰ σοῦ τὸ ἀνταποδώσουν· θὰ σοῦ ἀνταποδοθεῖ ὅμως ἀπὸ τὸν Θεὸ κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως τῶν δικαίων»⁶. Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 4ος.

Γιὰ τὴ γαστριμαργία.

Ὅλοι βέβαια εἶναι ἀνάγκη νὰ καταπιέζουν καὶ νὰ συγκρατοῦν τὴν κοιλιά τους, προπάντων ὅμως ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ ὑπηρετοῦν τὸν Θεό. Γιατὶ καλὸ εἶναι τὸ «πᾶν μέτρον ἄριστον», ἐνῶ τὸ νὰ τρώγει κανεὶς ἀκράτητα, μοιάζει μὲ πλοῖο ὑπερφορτωμένο. Διότι τὸ σῶμα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τροφή, ὄχι ἀπὸ τρυφή· ἀπὸ ὀλιγάρκεια, ὄχι ἀπὸ ὑπερκορεσμό· ἀπὸ ἐπάρκεια τροφῆς, ὄχι ἀπὸ πολυτέλεια. Καθόσον οἱ πρῶτες καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ ὠφελοῦν, παρέχοντας ὑγεία καὶ δύναμη καὶ εὐεξία, ἐνῶ οἱ ἄλλες προξενοῦν μεγάλη βλάβη σ' αὐτό, ὄχι μόνο διαφθείροντας τὴν ὑγεία, ἀλλὰ καὶ γεννοῦν ἀνυπόφορα νοσήματα. Ἀπόδειξη σαφῆς εἶναι οἱ ἀσκητὲς ποὺ ἔχουν προτιμήσει τὸν ὀλιγαρκῆ τρόπο ζωῆς μᾶλλον,

ρους καὶ σωφρονετέρους καὶ ὑγιεινότερους εἶναι· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐλαττοῖ τὰ πάθη ὁ κρατῶν γαστρός· Ὁ γὰρ ἠττώμενος βρώμασιν, αὖξει τὰς ἡδονάς· ὥσπερ γὰρ ξύλα πολλὰ μεγάλην ἐγείρει φλόγα, οὕτω καὶ πλῆθος βρωμάτων ἐγείρει ἐπιθυμίαν. Ἡ τῶν βρωμάτων πολυτέλεια λαίμον μὲν τέρπει, τρέφει δὲ σκώληκα ἀκολασίας ἀκοίμητον. Ὡσπερ γὰρ ἡ χερσωθεῖσα γῆ ἀκάνθας τίκει, οὕτω καὶ ὁ νοῦς γαστρομάργου βλαστάνει λογισμοὺς αἰσχροῦς. Μοναχὸς γαστρομάργος οὐδὲν ἕτερον, ἢ μόνον κοιλίας ὑπόφορος γίνεται καὶ τὰς μνεῖας τῶν ἀγίων ἀριθμεῖ· ὁ δὲ ἐγκρατῆς τοὺς αὐτῶν βίους μιμεῖται. Ὁ γαστρομάργος εἰς οὐδὲν ἕτερον ἐναθρύνεται, ἀλλ' ἢ εἰς πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον κοιλίαν, ταμεῖον τῆς τιμίας αὐτοῦ κόπρου ἀποθήκης· ἀλλὰ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐνοικοῦν ἐν τῷ γαστρομάργῳ ἀνθρώπῳ λυπεῖται, καὶ μὴ φέρον τὴν δυσωδίαν ἀναχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ. Ὡσπερ ὁ καπνὸς διώκει τὰς μελίσσας, οὕτω ὁ γαστρομάργος τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Κρεῖσσον οὖν ἐστι παραδραμεῖν τὰ καρνεύματα τῆς γαστρός καὶ διὰ λιτῆς τροφῆς τὴν χρεῖαν ἐκπληροῦν τοῦ σώματος, ἵνα μὴ ὁμοιωθῶμεν τῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ κοιλιοδούλῳ λαῷ. «Ἐκάθισε», γὰρ φησιν, «ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν». Ἐν τῷ γὰρ ἀμέτρως αὐτοὺς ἐσθίειν καὶ πίνειν, τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἐπελάθοντο καὶ εἰς εἰδωλομανίαν ἐξώκειλαν

Καλῶς οὖν τοῖς διαδόχοις αὐτῶν γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος «Ἐν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες». Καὶ πάλιν «Τὰ βρώματα τῆ κοιλία, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει». Καὶ αὖθις «Εἰ διὰ βρῶμα λυπεῖται ὁ ἀδελφός σου, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς μὴ γοῦν τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε». Καὶ ἐπάγει «Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἐαυτῶν κοιλία, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων». Καὶ αὖθις «Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ Πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη» καὶ γὰρ «χάριτι βεβαιουῖσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασι». Καὶ πάλιν «Οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ». Καὶ οὐχὶ τρυφή καὶ

97. Ἐξ. 32, 6.

98. Φιλ. 3, 19.

99. Α' Κορ. 6, 13.

100. Ρωμ. 14, 15.

1. Ρωμ. 16, 18.

2. Ρωμ. 8, 6.

3. Ἐβρ. 13, 9.

4. Ρωμ. 14, 17.

παρὰ τὸν τρυφηλό, καὶ εἶναι πιὸ συνετοὶ καὶ πιὸ σώφρονες καὶ περισσό-
τερο ὑγιεῖς· καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἐλαττώνει τὰ πάθη ἐκεῖνος ποῦ
ἐξουσιάζει τὴν κοιλιὰ. Γιατί ἐκεῖνος ποῦ νικεῖται ἀπὸ τὰ φαγητά, αὐξάνει
τις ἡδονές· ὅπως δηλαδὴ τὰ ξύλα φουντώνουν πάρα πολὺ τὴ φλόγα,
ἔτσι καὶ τὸ πλῆθος τῶν φαγητῶν φουντώνει τὴν ἐπιθυμία. Ἡ πολυτέλεια
τῶν φαγητῶν εὐχαριστεῖ βέβαια τὸν λαιμό, τρέφει ὅμως τὸ ἀκοίμητο
σκουλήκι τῆς ἀκολασίας. Ὅπως δηλαδὴ ἡ ἀκαλλιέργητη γῆ βλαστάνει
ἀγκάθια, ἔτσι καὶ ὁ νοῦς τοῦ γαστρίμαργου βλαστάνει λογισμοὺς αἰ-
σχροῦς. Ὁ γαστρίμαργος μοναχὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ γίνεται
μόνο ὑπόδουλος τῆς κοιλιᾶς καὶ μετράει τις μῆνες (ἑορτές) τῶν ἁγίων·
ἀντίθετα ὁ ἐγκρατὴς μιμεῖται τὸν τρόπο ζωῆς αὐτῶν. Ὁ γαστρίμαργος
σὲ τίποτε ἄλλο δὲν βρῖσκει εὐχαρίστηση, παρὰ μόνο στὴν πλατεῖα καὶ
εὐρύχωρη κοιλιὰ, τὸ ταμεῖο τῆς ἀποθήκης τῆς τίμας κοπριᾶς του. Ἀλλὰ
καὶ τὸ Πνεῦμα ποῦ κατοικεῖ μέσα στὸν γαστρίμαργο ἄνθρωπο λυπεῖται,
καὶ μὴ ὑποφέροντας τὴ δυσωδία φεύγει ἀπὸ αὐτόν. Ὅπως ἀκριδῶς ὁ
καπνὸς διώχνει τὰς μέλισσες, ἔτσι καὶ ὁ γαστρίμαργος τὴ χάρη τοῦ
ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι καλύτερα λοιπὸν νὰ παραβλέψομε τὰ καρυκεύ-
ματα τῆς κοιλιᾶς καὶ μὲ τὴ λιτὴ τροφή νὰ ἱκανοποιοῦμε τὴν ἀνάγκη τοῦ
σώματος, γιὰ νὰ μὴ γίνομε ὅμοιοι μὲ τὸν κοιλιόδουλο λαὸ στὴν ἔρημο.
Γιατὶ λέγει· «Κάθισε ὁ λαὸς νὰ φάγει καὶ νὰ πιεῖ, καὶ σηκώθηκαν γιὰ νὰ
χορέψουν»⁹⁷. Μὲ τὸ νὰ τρῶνε δηλαδὴ καὶ νὰ πίνουν αὐτοὶ χωρὶς μέτρο,
ξέχασαν τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκτράπηκαν σὲ εἰδωλομανία.

Σωστά λοιπὸν γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στοὺς διαδόχους αὐτῶν·
«Τῶν ὁποίων θεὸς εἶναι ἡ κοιλιὰ, καὶ καύχημά τους αὐτό ποῦ εἶναι ἄξιο
γιὰ ντροπή, ὅλοι αὐτοὶ ποῦ ἔχουν τὴ σκέψη τους στὰ ἐπίγεια»⁹⁸. Καὶ
πάλι· «Τὰ φαγητά εἶναι γιὰ τὴν κοιλιὰ καὶ ἡ κοιλιὰ γιὰ τὰ φαγητά, ὁ
Θεὸς ὅμως θὰ καταργήσει καὶ αὐτὴν καὶ αὐτά»⁹⁹. Καὶ ἐπίσης· «Ἐν ἑξαι-
τίας κάποιας τροφῆς λυπᾶται ὁ ἀδελφός σου, δὲν συμπεριφέρεσαι πιά
μὲ ἀγάπη. Μὴ λοιπὸν μὲ τὴν τροφή σου ὀδηγεῖς στὴν ἀπώλεια ἐκεῖνον,
γιὰ χάρη τοῦ ὁποίου πέθανε ὁ Χριστός»¹⁰⁰. Καὶ προσθέτει· «Γιατὶ ὅλοι
αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι δοῦλοι τοῦ Κυρίου μας, ἀλλὰ τῆς κοιλιᾶς
τους, καὶ μὲ τὰ γλυκὰ καὶ ὠραῖα λόγια τους ἔξαπατοῦν τις καρδιές τῶν
ἀθῶων»¹. Καὶ ἐπίσης· «Γιατὶ τὸ φρόνημα τῆς σάρκας εἶναι θάνατος, ἐνῶ
τὸ φρόνημα τοῦ Πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη»²· καθόσον «ἡ καρδιὰ πρέ-
πει νὰ ἐνισχύεται μὲ τὴ χάρη καὶ ὄχι μὲ τὰ φαγητά»³. Καὶ πάλι· «Γιατὶ ἡ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν εἶναι φαγητά καὶ ποτά, ἀλλὰ δικαιοσύνη
καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ παρεχόμενη ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα»⁴. Δὲν εἶναι τρυ-
φή καὶ σπατάλη, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, τροφή τῶν σκουληκιῶν. Γιατὶ ἡ χλιδὴ

σπατάλη, καθὼς εἴρηται, βορὰ σκολήκων. Ἡ γὰρ χλιδὴ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἐστία ἐρπετῶν, ὡς καὶ ὁ Ἰάκωβος ὄνειδίζων τοῖς κοιλιοδούλοις ἔγραφε, λέγων· «Ἐτροφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς». Καὶ ὁ Κύριος δὲ 5 τοῖς ἀπίστοις Ἰουδαίοις φησὶν· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε». Καὶ ἐπιφέρει· «Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρωσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δίδωσιν ὑμῖν». Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

10

ΛΟΓΟΣ Ε΄.

Περὶ μέθης.

Μέθη πλείω τῆς ἀδηφαγίας βαρύτερα ὑπάρχει, καὶ πάνυ ἀπηγόρευται παρὰ τῆς θείας Γραφῆς. Καὶ γὰρ ἀθέμιτόν ἐστι ταύτῃ ἐναδρύνεσθαι, ὡς τινες κοσμόφρονες, ἐν τῷ οἴνουσθαι αὐτοῦς, καυχῶνται. Ἡ 15 γὰρ οἴνοφλυγία οὐδὲν ἕτερον παρέχει, ἢ ἔκστασιν νοῦς καὶ πενίαν, καὶ τὸ σῶμα ἐξίτηλον καὶ χαῦνον ἀπεργάζεται. Καλὸν οὖν καὶ ἀπόδεκτόν ἐστι διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος ὀλίγω οἴνω κεχρηῆσθαι. Ὁν τρόπον γὰρ ἡ γῆ συμμέτρῳ μὲν ὄμβρῳ ἀρδευομένη, καθαρὸν τὸ εἰς αὐτὴν σπέρμα καταβαλλόμενον μετὰ προσθήκης ἀνίησιν, ὑπὸ πολλῶν 20 δὲ ὄμβρων μεθυσκομένη, ἀκάνθας φέρει καὶ τριβόλους μόνον, οὕτω καὶ ἡ γῆ τῆς καρδίας, ἐὰν συμμέτρως τῷ οἴνω χρώμεθα, καθαρὰ τὰ φυσικὰ αὐτῆς ἀναδίδωσι σπέρματα, ἐὰν δὲ διάδροχος ὑπὸ πολυποσίας γένηται, ἀκάνθας ὄντως φέρει τοὺς ἅπαντας αὐτῆς λογισμούς. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ποιεῖ τὸν μεθύοντα παρὰ μὲν τῶν ἀφρό- 25 κων γελάσθαι, παρὰ δὲ τῶν φρονίμων πενθεῖσθαι. Νῶε γάρ, φησὶν ἡ θεία Γραφή, ἀνὴρ δίκαιος, ἔπιεν οἶνον καὶ ἐμεθύσθη καὶ ἔκειτο γυμνός, καὶ οὐχ ὅτι πάροινος ἦν ὁ δίκαιος, ἀλλ' ἄπειρος τῆς τοῦ οἴνου χρήσεως καὶ παρὰ μὲν τοῦ ἀφρονος Χάμ ἐγελάσθη, παρὰ δὲ τῶν φρονίμων νιῶν ἐσκεπάσθη.

30 Φύγωμεν οὖν, ἀδελφοί, τὸν τῆς μέθης δαίμονα, ἵνα μὴ καταγελασθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ μάλλον τῆ νήψει ἐναντοῦς ἀσφαλισώμεθα, ἵνα γένηται ἄρτιος ἄνθρωπος σὺν τῷ ἡγεμονικῷ, ὡς καὶ ὁ Παρομιμαστής ἐντέλλεται λέγων· «Μὴ ἴσθι οἴνοπότης· πᾶς γὰρ μέθυσος πτωχεύει».

δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἐστία ἐρπετῶν, ὅπως καὶ ὁ Ἰακώβος ἔγραφε κατηγορώντας τοὺς κοιλιόδουλους, λέγοντας· «Ζήσατε πάνω στή γῆ με ἀπολαῦσεις καὶ σπατάλες, καλοθρέψατε τὶς καρδιές σας σὰν τὰ ζῶα γιὰ τὴν ἡμέρα τῆς σφαγῆς»⁵. Καὶ ὁ Κύριος λέγει στοὺς ἄπιστους Ἰουδαίους· «Ἀλήθεια σὰς λέγω, με ζητᾶτε ὄχι ἐπειδὴ εἶδατε θαυματουργικὰ ἔργα, ἀλλ' ἐπειδὴ φάγατε ἀπὸ τὰ ψωμιὰ καὶ χορτάσατε»⁶. Καὶ προσθέτει· «Νὰ ἐργάζεσθε ὄχι γιὰ τὴν τροφή ποῦ φθείρεται, ἀλλὰ γιὰ τὴν τροφή ποῦ μένει πρὸς ζωὴ αἰώνια, τὴν ὁποία θὰ σὰς δώσει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»⁷. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 5ος.

Γιὰ τὴ μέθη.

Ἡ μέθη εἶναι πιὸ βαρύτερη ἀπὸ τὴν πολυφαγία καὶ ἔχει ἀπαγορευθεῖ πάρα πολὺ ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς. Γιατὶ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ καυχιέται κανεὶς γι' αὐτὴν, ὅπως κάποιοι ποῦ ἔχουν τὸ κοσμικὸ φρόνημα καὶ καυχῶνται ἐπειδὴ πίνουν κρασί. Διότι ἡ οἰνοποσία δὲν προσφέρει τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο ἔκσταση τοῦ νοῦ καὶ φτώχεια, καὶ καταφθείρει τὸ σῶμα καθιστώντας το χαῦνο. Εἶναι καλὸ λοιπὸν καὶ ἀποδεκτὸ ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας τοῦ σώματος νὰ χρησιμοποιεῖ κανεὶς λίγο κρασί. Ὅπως ἀκριδῶς δηλαδὴ ἡ γῆ ποτιζόμενη με μέτρια βροχή, παρέχει καθαρὸ τὸ σπέρμα ποῦ σπέρνεται σ' αὐτὴν καὶ πολλαπλασιάζει, ἐνῶ ὅταν καταπλημμυρίζεται ἀπὸ πολλὰς βροχὰς παράγει μόνο ἀγκάθια καὶ τριβόλια, ἔτσι καὶ ἡ γῆ τῆς καρδιᾶς, ἐὰν χρησιμοποιοῦμε με μέτρο τὸ κρασί ἀποδίδει καθαρὰ τὰ φυσικὰ τῆς σπέρματα, ἐὰν ὅμως καταπλημμυρισθεῖ ἀπὸ τὴν πολυποσία, παράγει πραγματικὰ σὰν ἀγκάθια ὅλους τοὺς λογισμοὺς τῆς. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ κάμνει τὸν μέθυσο νὰ περιγελάται ἀπὸ τοὺς ἀφρονες καὶ παράλληλα νὰ πενθεῖται ἀπὸ τοὺς φρόνιμους. Γιατὶ λέγει ἡ θεία Γραφή, ὅτι ὁ Νῶε ἦταν ἄνθρωπος δίκαιος, ἦπιε ὅμως κρασί καὶ μέθυσε καὶ ἦταν κάτω ξαπλωμένος γυμνός⁸· ὄχι ὅτι ἦταν μέθυσος ὁ δίκαιος, ἀλλ' ἀπειρος τῆς χρήσης τοῦ κρασιοῦ· καὶ ἀπὸ τὸν ἀφρονα Χὰμ περιγελάσθηκε, ἐνῶ ἀπὸ τὰ φρόνιμα παιδιὰ του σκεπιάσθηκε.

Ἄς ἀποφύγομε λοιπὸν, ἀδελφοί, τὸν δαίμονα τῆς μέθης, γιὰ νὰ μὴ καταχλευασθοῦμε ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον ἄς ἀσφαλίσουμε τὸν ἑαυτὸ μας με τὴ νηφαλιότητα, γιὰ νὰ γίνῃ τέλειος ἄνθρωπος μαζί με τὸν κυβερνήτη νοῦ, ὅπως καὶ ὁ Παροιμιστὴς προτρέπει λέγοντας· «Μὴ γίνεσαι οἰνοπότης, γιὰτὶ κάθε μέθυσος πτωχεύει»⁹. Καὶ πάλι· «Σὲ ποιὸν ταιριάζει τὸ ἀλλοίμονο καὶ σὲ ποιὸν ἡ ἀναταραχὴ; Σὲ ποιὸν οἱ φιλονεικίαι

Καὶ πάλιν, «Τίνι οὐαὶ καὶ τίνι θόρυβος; τίνι κρίσεις καὶ τίνι ἀηδία καὶ
 λέσχαι; τίνι συντριμματα διακενής; τίνων πελιδοὶ οἱ ὀφθαλμοί; οὐ
 τῶν ἐγχρονιζόντων ἐν οἴνοις; οὐ τῶν κατασκοπούμενων ποῦ πότοι
 γίνονται;». Καὶ ἐπάγει «Μὴ μεθύσκεσθε οἴνω, ἀλλ' ὀμιλεῖτε ἀνθρώ-
 5 ποὶς δικαίοις». Καὶ ἄλλος φησὶν «Ἐν οἴνω μὴ ἀνδρίζου· πολλοὺς γὰρ
 ἀπώλεσεν οἴνος». Καὶ πάλιν «Ὅς ἐστὶν ἡδὺς ἐν οἴνων διατριβαῖς, ἐν
 τοῖς ἐαυτοῦ ὀχυρώμασι καταλείψει ἀτιμίαν». Καὶ πάλιν «Μὴ ἴσθι
 οἰνοπότης οὐ γὰρ συμφέρεει ἄφρονι τρυφή». Καὶ πάλιν «Ἀκόλαστον
 καὶ ὑβριστικὸν μέθη· πᾶς δὲ ὁ μινγνύμενος τούτοις, οὐκ ἔσται σοφός».
 10 Καὶ ὁ προφήτης Ὡσηὲ περὶ τοῦ παλαιοῦ λαοῦ «Οἴνον καὶ μέθυσμα
 ἐδέξατο καρδία λαοῦ μου». Καὶ ὁ Ἡσαΐας ταλανίζων τοὺς ἐν οἴνω
 χρονίζοντας, ἔλεγεν· «Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι πρωὶ καὶ οἱ σίκερα διώκον-
 τες, οἱ μένοντες τὸ ὄψέ· Ὁ γὰρ οἴνος αὐτοὺς συγκαύσει». Καὶ πάλιν
 «Πεπλανημένοι εἰσὶν ἀπὸ τῆς μέθης τοῦ οἴνου», ὡς αὐτὸς καὶ Ἰωήλ
 15 βοᾷ· «Ἐκνήψατε οἱ μεθύοντες ἐξ οἴνου αὐτῶν, κλαύσατε καὶ θρηνή-
 σατε πάντες οἱ πίνοντες οἴνον εἰς μέθην».

Κλαίειν καὶ θρηνεῖν προστέτακται τοῖς τῆς οἰνοφλυγίας ἐρασταῖς
 Καὶ γὰρ ἀληθῶς τῶν αἰσχίστων ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ μέθη, καὶ πεπλα-
 νημένων, ὡς ὁ Ἰωβ ὑπὸ τινων κατεχόμενος, φησὶ· «Πλανηθεῖσαν ὡς
 20 μεθύων». Οἱ δὲ σεμνῶς βουλόμενοι πολιτεύεσθαι, καὶ τῇ εὐθείᾳ ὁδῷ
 ἀπλανῶς βαδιῖζουσι, ἀκούοντες τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος «Μὴ μεθύ-
 σκεσθε οἴνω, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία». Καὶ πάλιν «Μέθυσοι βασιλείαν Θε-
 οῦ οὐ κληρονομήσουσιν». Καὶ τό, «Ἡ σπαταλῶσα χήρα ζῶσα τέθη-
 κεν». Καὶ ἐπάγει «Διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνίετε τί τὸ
 25 θέλημα τοῦ Θεοῦ». Πάντα γὰρ τὰ αἰσχροῦ πάθη ἐκ τῆς μέθης ἀναφύον-
 ται, ὡς καὶ Δαβὶδ φησιν «Νὺξ φωτισμὸς ἐν τῇ τρυφῇ μου»· τουτέστι
 Νὺξ ἦν περὶ ἐμὲ τὸν δεῖλαιον καὶ ἠγνόουν, τὴν τρυφήν νύκτα ὀνομά-
 ζων. Καὶ γὰρ ἀγλὺς καὶ σκότος τοῖς μεθύουσι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον.
 Τὴν γὰρ περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Λῶτ ἱστορίαν ἐκὼν ὑπερβήσομαι.
 30 Ὁ Κύριος ἐπιβεβαιῶν τὰ προκειμένα, πᾶσιν ἐντέλλεται λέγων «Βλέ-

10. Παρμ. 23, 29-30. 11. Παρμ. 23, 31 καὶ Ἐφ. 5, 18. 12. Σοφ. Σειρ. 31, 25.
 13. Παρμ. 12, 11. 14. Παρμ. 23, 20. 15. Παρμ. 19, 10. 16. Παρμ. 20, 1.
 17. Ὡσηὲ 4, 11. 18. Ἡσ. 5, 11. 19. Ἡσ. 28, 8. 20. Ἰωήλ 1, 5.
 21. Ἰωβ 12, 25. 22. Ἐφ. 5, 18. 23. Ρωμ. 14, 17. 24. Α' Τιμ. 5, 6.
 25. Ἐφ. 5, 17. 26. Ψαλμ. 138, 11.27. 27. Γεν. κ. 19 ἔ. 28. Λουκᾶ 21, 34.

καὶ σὲ ποιὸν τὰ σιχαμερὰ πράγματα καὶ οἱ ἀργοσχολίες; Σὲ ποιὸν τὰ χωρὶς λόγου συντρίμματα; Ποιῶν οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι ὠχροί; δὲν εἶναι ἐκείνω πού περνοῦν ὅλο τὸ χρόνο τους στὶς οἴνοποσιές; δὲν εἶναι ἐκείνων πού ψάχνουν νὰ βροῦν ποῦ γίνονται οἴνοποσιές;»¹⁰. Καὶ προσθέτει· «Μὴ μεθᾶτε πίνοντας κρασί, ἀλλὰ νὰ συναναστρέφεσθε ἀνθρώπους ἐνάρε-τους»¹¹. Καὶ ἄλλος λέγει· «Μὴ θέλεις νὰ κάνεις τὸν ἄνδρα μὲ τὸ νὰ πίνεις κρασί· γιατί πολλοὺς ὀδήγησε τὸ κρασί στὴν ἀπώλεια»¹². Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού νοιώθει εὐχαρίστηση συχνάζοντας στὰ οἴνοπωλεῖα, θ' ἀφήσει στὸ σπίτι του ὡς κληρονομία ἐξευτελισμό»¹³. Καὶ πάλι· «Νὰ μὴ εἶσαι οἴνοπότης»¹⁴. «γιατί δὲν συμφέρει στὸν ἄμυαλο ἢ τρουφηλὴ ζωὴ»¹⁵. Καὶ πάλι· «Ἡ μέθη ὀδηγεῖ στὴν ἀκολασία καὶ τὴν ὑβριολογία· ὁ καθένας πού συναναστρέφεται τέτοιους, δὲν εἶναι σοφός»¹⁶. Καὶ ὁ προφήτης Ὡσηὲ λέγει γιὰ τὸν παλαιὸ λαὸ· «Κρασί καὶ μεθύσια δέχθηκε ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ μου»¹⁷. Καὶ ὁ Ἡσαΐας ἐλεεινολογώντας ἐκείνους πού περνοῦν τὸ χρόνο τους στὴν οἴνοποσία, ἔλεγε· «Ἀλλοίμονο σὲ ἐκείνους πού σηκώνονται τὸ πρωὶ καὶ ψάχνουν νὰ βροῦν οἴνοπνευματώδη ποτά, ἐκεῖνοι πού μέχρι ἀργὰ τὸ βράδυ πίνουν. Γιατί τὸ κρασί θὰ τοὺς κατακαύσει»¹⁸. Καὶ πάλι· «Τρικλίζουν μεθυσμένοι ἀπὸ κρασί»¹⁹, ὅπως λέγει αὐτὸς καὶ βροντοφωνάζει ὁ Ἰωήλ· «Συνέλθετε σεῖς πού μεθᾶτε πίνοντας κρασί, κλάψτε καὶ θρηνηῖστε ὅλοι ὅσοι πίνετε κρασί καὶ μεθᾶτε»²⁰.

Ἔλαβαν ἐντολὴ νὰ κλαῖνε καὶ νὰ θρηνοῦν οἱ ἐραστὲς τῆς οἴνοποσίας. Καὶ πραγματικὰ ἡ μέθη εἶναι ἔργο τῶν πρὸ φαύλων πλανημένων ἀνθρώπων, ὅπως λέγει ὁ Ἰωβ καταπιεζόμενος ἀπὸ κάποιους· «Θὰ παραπατοῦν ὅπως ὁ μεθυσμένος»²¹. Ἐκεῖνοι ὅμως πού θέλουν νὰ ζοῦν σεμνὰ καὶ νὰ βαδίζουν ἀπαρασάλευτοι τὴν εὐθεία ὁδὸ, ἀκοῦνε τὸν Ἀπόστολο πού λέγει· «Μὴ μεθᾶτε πίνοντας κρασί, πρᾶγμα πού ὀδηγεῖ σὲ ἀσωτία»²². Καὶ πάλι· «Οἱ μέθυσοι δὲν θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»²³. Καὶ τὸ, «Ἡ χήρα πού ζεῖ σπαταλώντας, ἂν καὶ βρῖσκειται στὴ ζωὴ, ἔχει πεθάνει»²⁴. Καὶ προσθέτει· «Γι' αὐτὸ μὴ γίνεστε ἄφρονες, ἀλλὰ κατανοεῖτε ποιὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ»²⁵. Πραγματικὰ ὅλα τὰ αἰσχροὰ πάθη βλαστάνουν ἀπὸ τὴ μέθη, ὅπως καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· «Τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας ὡς γίνει φωτισμός κατὰ τὴν ἐντρύφησή μου»²⁶ δηλαδή· Νύχτα μὲ περικύκλωνε κατὰ τὸ δειλινὸ καὶ δὲν τὸ γνῶριζα, ὀνομάζοντας τὴν τρουφηλὴ ζωὴ νύχτα. Καὶ πραγματικὰ καταχνιὰ καὶ σκοτάδι περικυκλώνει τοὺς μέθυσους, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο. Τὴν ἱστορία βέβαια σχετικὰ μὲ τὶς θυγατέρες τοῦ Λῶτ θεληματικὰ θὰ τὴν παραλείψω²⁷. Ὁ Κύριος ἐπιβεβαιώνοντας ὅλα ὅσα λέχθησαν, μᾶς δίνει ἐντολὴ

πετε μὴ βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν ἐν κραυπάλῃ καὶ μέθῃ». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΣΤ΄.

Περὶ ἐγκρατείας.

5 Ἡ ἐγκράτεια πᾶσι μὲν ἀρμόδιος, μάλιστα δὲ τοῖς βουλομένοις Θεῷ εὐαρεστεῖν. Ἐγκράτειαν δὲ φάμεν οὐ τῶν βρωμάτων μόνον, ἀλλὰ τὴν περιεκτικὴν τουτέστι, τὴν ἀποχὴν πάντων τῶν ἀπηγορευμένων. Δεῖ οὖν τὸν ἐγκρατενόμενον πάντα ἐγκρατεύεσθαι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ὡσπερ γὰρ ἀνθρώπου οἰονδήποτε ἀφαιρεθὲν τῶν μελῶν, τὸ
10 πᾶν τοῦ ἀνθρώπου λοιπὸν σχῆμα ἄμορφον ἀπεργάζεται, οὕτω καὶ ὁ μιᾶς παραμελῶν ἀρετῆς, ὅλην τῆς ἐγκρατείας ἀφανίζει εὐπρέπειαν. Χρὴ οὖν οὐ μόνον τὰς σωματικὰς φιλοπονεῖν ἀρετάς, ἀλλὰ καὶ τὰς τὸν ἔνδον ἡμῶν ἄνθρωπον καθαίρειν δυναμένας. Ἐγκρατείας γὰρ ἔργον ἐστὶ τὸ ἀπέχεσθαι πάσης ἀλόγων ἡδονῆς, καὶ μηδὲν παρὰ τὸ
15 βούλημα ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ πράττειν. Ἐγκρατεία ἐστὶ χαλινὸς ἄγχων τὴν ἐπὶ βρώματα ἢ χρήματα ἢ δόξαν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ὁρμῆν. Οὐ γὰρ ἐστὶ τι τῶν ἀγαθῶν τίκτεσθαι ἄνευ ὑπομονῆς καὶ τῆς γενικωτάτης ἐγκρατείας. «Ἐν γὰρ τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Ὁ θέλων οὖν κατορθῶσαι τὴν ἐγκράτειαν, συνεχῶς προσευχέσθω. «Α-
20 διαλείπτως οὖν προσεύχεσθε», φησὶν. Ἡ εὐχὴ καὶ ἡ ἐγκράτεια εἶργει τὸν νοῦν τῶν κοσμικῶν ἡδονῶν, καὶ ἀπὸ πάσης αὐτὸν κακοεργίας ἀναστέλλει. Σάρκα καὶ αἷμα εἶδεν ὁ Ἀπόστολος τὰ σαρκικὰ πάθη τὰ κατασύροντα τὸν νοῦν εἰς τὰ φρονήματα αὐτῶν, διὰ τὸ εἰπεῖν «Ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ οὐ δύνανται κληρονομῆσαι». Αὕτη ἡ
25 σὰρξ τροφή ἐστὶ τῶν δαιμόνων. «Ἐν τῷ γὰρ ἐγγίξειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦν-
τας τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου».

Ὁ οὖν διὰ τῆς ἐγκρατείας ἐκτήκων τὰς σάρκας, λιμοκτονεῖ τοὺς δαίμονας, καὶ ἀσθενεστέρους αὐτοὺς πρὸς τὸν κατὰ αὐτοῦ πόλεμον ἀπεργάζεται. Χρὴ οὖν, ὡς εἴρηται, δι' ὅλων τῶν αἰσθήσεων ἐγκρα-
30 τεύεσθαι δι' ὀράσεως, δι' ἀκοῆς, ὀσφρήσεως, γλώσσης τε καὶ κοιλίας καὶ ἀφῆς, βαδίσματος εὐπρεποῦς, καὶ τῶν λοιπῶν. Δεῖ γὰρ τὸν ἐγκρατῆ πάσης αἰσχίστης ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας ἀνώτερον εἶναι. Οἱ γὰρ τῆς ἐγκρατείας ἐρασταὶ ἀριδιήλως τῷ μὲν σώματι ἄρτιοι ὑπάρχουσι,

28. Λουκᾶ 21, 34.

31. Α' Θεσο. 5, 17.

29. Α' Κορ. 9, 25.

32. Α' Κορ. 15, 50.

30. Λουκᾶ 21, 19.

33. Ψαλμ. 26, 2.

λέγοντας· «Προσέχετε μήπως οἱ καρδιές σας γίνουν βαρειές ἀπὸ τὴν κραιπάλη καὶ τὴ μέθη»²⁸. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα αἰῶνια. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 6ος.

Γιὰ τὴν ἐγκράτεια.

Ἡ ἐγκράτεια εἶναι σὲ ὅλους βέβαια κατάλληλη, προπάντων ὅμως σὲ ἐκείνους πού θέλουν νὰ εἶναι εὐάρεστοι στὸν Θεό. Ἐγκράτεια φυσικὰ λέγω ὄχι μόνο τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὰ φαγητὰ, ἀλλὰ τὴ γενική· δηλαδή τὴν ἀποχὴ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀπαγορευμένα. Πρέπει λοιπὸν αὐτὸς πού ἀσκεῖ ἐγκράτεια νὰ ἀπέχει ἀπὸ ὅλα, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο²⁹. Γιατί, ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο ἀφαιρεθεῖ ὁποιοδήποτε ἀπὸ τὰ μέλη του, καθιστᾶ στὸ ἕξις ὅλο τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου ἄμορφο, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πού παραμελεῖ μὴ ἀρετή, ἐξαφανίζει ὅλη τὴν εὐπρέπεια τῆς ἐγκράτειας. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀσκοῦμε μὲ φιλοπονία ὄχι μόνο τὶς σωματικές ἀρετές, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνες πού μποροῦν νὰ καθαρίζουν τὸν ἐσωτερικό μας ἄνθρωπο. Γιατί τὸ ἔργο τῆς ἐγκράτειας εἶναι τὸ νὰ ἀπέχει κανεὶς ἀπὸ ὅλη τὴν ἡδονὴ τῶν ἀλόγων καὶ νὰ μὴ κάμνει τίποτε ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Ἐγκράτεια εἶναι χαλινάρι πού συγκρατεῖ τὴν ὁρμὴ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ πρὸς τὰ φαγητὰ ἢ τὰ χρήματα ἢ τὴ δόξα. Γιατί δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθεῖ κανένα ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ χωρὶς ὑπομονὴ καὶ τὴ γενικώτατη ἐγκράτεια. Καθόσον λέγει· «Μὲ τὴν ὑπομονὴ σας θὰ κερδίσετε τὶς ψυχές σας»³⁰. Ἐκεῖνος λοιπὸν πού θέλει νὰ κατορθώσει τὴν ἐγκράτεια, ἄς προσεύχεται συνεχῶς. Γιατί λέγει· «Νὰ προσεύχεσθε λοιπὸν ἀσταμάτητα»³¹. Ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ἐγκράτεια ἐμποδίζουν τὸν νοῦ ἀπὸ τὶς κοσμικὲς ἡδονές καὶ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ κάθε κακοεργία. Σὰρκα καὶ αἷμα θεωρεῖ ὁ Ἀπόστολος τὰ σαρκικά πάθη πού παρασύρουν τὸν νοῦ στὰ θελήματα αὐτῶν, λέγοντας· «Γιατί σὰρκα καὶ αἷμα βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν μποροῦν νὰ κληρονομήσουν»³². Αὐτὴ ἡ σὰρκα εἶναι τροφή τῶν δαιμόνων. Γιατί λέγει· «Τὴ στιγμὴ πού πλησίαζαν κοντά μου οἱ κακοποιοὶ γιὰ νὰ καταφάγουν τὶς σάρκες μου»³³.

Ἐκεῖνος λοιπὸν πού μὲ τὴν ἐγκράτεια λειώνει τὶς σάρκες, θανατώνει μὲ τὴν πείνα τοὺς δαίμονες καὶ καθιστᾶ αὐτοὺς ἀσθενέστερους στὸν πόλεμό τους ἐναντίον του. Πρέπει λοιπὸν, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, νὰ ἀσκεῖ κανεὶς ἐγκράτεια μὲ ὅλες τὶς αἰσθήσεις· μὲ τὴν ὄραση, μὲ τὴν ἀκοή, μὲ τὴν ὄσφρηση, μὲ τὴ γλώσσα καὶ τὴν κοιλιὰ καὶ τὴν ἀφή, μὲ τὸ σεμνὸ βάδισμα, καὶ τὰ λοιπά. Γιατί πρέπει ὁ ἐγκρατής νὰ στέκεται πάνω ἀπὸ κάθε αἰσχροτάτη ἡδονὴ καὶ ἐπιθυμία. Διότι οἱ ἐραστές τῆς ἐγκράτειας

τὴν δὲ φρένα ὑγιεῖς, τὴν ψυχὴν τῇ εἰς Θεὸν θυμηδία εὐφραϊνόμενοι, τὸν νοῦν τῶν γηϊνῶν μὲν ἀφιστάμενον, καὶ τῶν ἄνω ὀρεγόμενον. Πάσης γὰρ ἡδυπαθείας ἀλλότριοι ὄντες, λοιπὸν μισοπαθεῖς καὶ θεοφιλεῖς εὐρίσκονται. Ἡ δὲ εὐχὴ αὐτῶν καθαρὰ πρὸς Κύριον, καὶ 5 σὺν τοῖς ἀγγέλοις γεραίρουσι τὸν Θεόν. Φησὶ δὲ καὶ ἡ Γραφή· «Ὁπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν σου μὴ πορεύου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου, καὶ μὴ εὐφραίνου ἐπὶ πολλῇ τρυφῇ. Καὶ μὴ ἀπληστεύου ἐν πάσῃ τρυφῇ, καὶ μὴ ἐκχυθῆς ἐπὶ πολλῶν ἐδεσμάτων. Ἐν πολλοῖς γὰρ βρώμασιν ἔσται νόσος. Ὁ δὲ προσέχων, προσθήσει ζωὴν». Ὁ δὲ 10 μακάριος Δαυῖδ, δεικνύων τὸ τέλειον τῆς ἐγκρατείας, φησὶν· «Ἐπλήγην ὡσεὶ χόρτος, καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδία μου, ὅτι ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου». – «Ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκόλληθη τὸ ὄστούν μου τῇ σαρκί μου». Καὶ πάλιν· «Ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον μου ἔφαγον, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρων». Ὁ δὲ 15 Παῦλος· «Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς». Καὶ αὐθις· «Καθαρίσωμεν ἑαυτούς, ἀδελφοί, ἀπὸ παντὸς μιλνισμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἵνα γενώμεθα ναοὶ Θεοῦ ζῶντος». Καὶ Πέτρος· «Ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ 20 τῇ ἐγκρατεία τὴν ὑπομονήν».

Χρὴ οὖν ἀεὶ νήφειν καὶ ἐγρηγορεῖν, καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν καὶ φρονεῖν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου τὴν φάσκουσας· «Ἔστωσαν αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδοκωμένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν 25 γάμων, ἵνα, ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῶ. «Καὶ ἐπάγει»· «Μακάριοι οἱ δούλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ Κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας. Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς». Αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

34. Σοφ. Σειρ. 18, 30, 32.

36. Ψαλμ. 101, 5.

39. Κολ. 3, 5.

35. Σοφ. Σειρ. 37, 29-31.

37. Ψαλμ. 101, 6.

38. Ὅπ. π. 10.

40. Β' Κορ. 7, 1 καὶ 6, 16.

καταφανέστα εἶναι ὡς πρὸς τὸ σῶμα τέλειοι, ὡς πρὸς τὸ μυαλὸ ὑγιεῖς, ὡς πρὸς τὴν ψυχὴ εὐφραίνονται μὲ τὴν ἡδονὴν ποὺ νοιώθουν ἀπὸ τῆ σχέση τους μὲ τὸν Θεό, καθόσον ὁ νοῦς τους εἶναι ἀπομακρυσμένος ἀπὸ τὰ γήινα καὶ ποθεῖ τὰ οὐράνια. Ὅντας λοιπὸν ξένοι πρὸς κάθε ἡδυπάθεια, φθάνουν ἔτσι στὸ νὰ μισοῦν τὰ πάθη καὶ νὰ ἀγαποῦν τὸν Θεό. Ἡ προσευχὴ πάλι αὐτῶν εἶναι καθαρὴ πρὸς τὸν Κύριο, καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους δοξολογοῦν τὸν Θεό. Λέγει ἐπίσης καὶ ἡ Γραφή· «Μὴ βαδίζεις πίσω ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες σου, νὰ ἐμποδίζεις τὸν ἑαυτὸ σου ἀπὸ τὶς κακὲς ὁρέξεις σου, καὶ νὰ μὴ ἐπιδιώκεις τὴν εὐφροσύνη στὶς πολλὲς ἀπολαύσεις»³⁴. καὶ· «Μὴ εἶσαι ἀχόρταγος πρὸς κάθε σαρκικὴ ἀπόλαυση, καὶ νὰ μὴ πέφτεις μὲ τὰ μοῦτρα πάνω σὲ πολλὰ φαγητά. Γιατὶ τὰ πολλὰ φαγητὰ ἔχουν ὡς συνέπεια ἀρρώστιες. Ἐντίθετα ἐκεῖνος ποὺ προσέχει, θὰ παρατείνει τὴ ζωὴ του»³⁵. Καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ, δείχνοντας τὸ τέλειο τῆς ἐγκράτειας, λέγει· «Δέχθηκα πλήγμα σὰν τὸ χορτάρι καὶ ξηράθηκε ἡ καρδιά μου, ἐπειδὴ λησμόνησα νὰ φάγω τὸ ψωμί μου»³⁶. – «Ἐξαιτίας τῶν ἀκατάπαυστων στεναγμῶν μου κόλλησαν τὰ κόκκαλά μου στὴ σὰρκα μου»³⁷. Καὶ πάλι· «Γιατὶ ἔφαγα στάχτη ἀντὶ γιὰ ψωμί, καὶ τὸ πιετὸ μου τὸ ἀναμίγνυα μὲ τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ κλάματα»³⁸. Καὶ ὁ Παῦλος· «Νεκρώσατε τὰ μέλη σας ποὺ ρέπουν πρὸς τὰ γήινα»³⁹. Καὶ ἐπίσης· «Ἄς καθαρίσουμε τὸν ἑαυτὸ μας, ἀδελφοί, ἀπὸ κάθε σαρκικὸ καὶ πνευματικὸ μιλυσμὸ, ἀσκώντας ἀγιωσύνη μὲ φόβο πρὸς τὸν Θεό, γιὰ νὰ γίνομε ναοὶ τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ»⁴⁰. Καὶ ὁ Πέτρος· «Προσθέστε στὴν πίστη σας ἀρετὴ, στὴν ἀρετὴ τὴ γνώση, στὴ γνώση τὴν ἐγκράτεια, καὶ στὴν ἐγκράτεια τὴν ὑπομονή»⁴¹.

Πρέπει λοιπὸν νὰ εἴμαστε πάντοτε νηφάλιοι καὶ ἐπάγρυπνοι, καὶ νὰ σκεπτόμαστε καὶ νὰ ἐπιδιώκομε τὰ οὐράνια, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου ποὺ λέγει· «Νὰ ἔχετε περιζωσμένη τὴ μέση σας, καὶ τὰ λυχνάρια σας ἀναμμένα, καὶ νὰ ἐνεργεῖτε ὅμοια μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποὺ περιμένουν τὸν κύριό τους, τότε θὰ ἐπιστρέψει ἀπὸ τὸ γάμο, ὥστε, ἀφοῦ ἔρθει καὶ χτυπήσει τὴν πόρτα, νὰ τοῦ ἀνοίξουν ἀμέσως»⁴². Καὶ προσθέτει· «Εἶναι μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὅταν θὰ ἔρθει ὁ Κύριος θὰ τοὺς βρεῖ νὰ εἶναι ἀγρυπνοί. Ἀλήθεια σὰς λέγω, ὅτι θὰ φορέσει τὴ ζώνη στὴ μέση του καὶ θὰ τοὺς βάλλει νὰ καθίσουν στὸ τραπέζι, καὶ πλησιάζοντάς τους θὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ». Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

41. Β' Πέτρ. 1, 5-6.

42. Λουκᾶ 12, 35-36.

43. Ὁπ. π. 37.

ΛΟΓΟΣ Ζ΄.

Περὶ νηστείας.

Μοναχὸς βουλόμενος διὰ καθαρᾶς νηστείας ἑαυτὸν τῷ Θεῷ προσοικειῶσαι, τὴν ὄντως ἀκραιφνεστάτην νηστείαν χρεωστεῖ αἰ-
 5 ρεῖσθαι, καὶ μὴ δουλοῦσθαι πάθει, καὶ μεγάλην ἡσυχίαν γεωργεῖν διὰ παντός. Καὶ ὁ τοιοῦτος τοῖς ἀγγέλοις συναμιλλᾶται, τοῖς δικαίοις συγχορεύει. Ἐλευθερούμενος γὰρ τῶν γηϊνῶν, εἰς τὰ οὐράνια ἀδο-
 λεσχεῖ. Ἐνταῦθα στυγνάζων, ἐκεῖθεν φαιδρύνεται· ἐνθάδε διαζόμε-
 νος, ἐκεῖθεν ἀναπαύεται. Ἐοικε γὰρ ὁ νηστευτῆς τῷ τοῦ φοίνικος
 10 ἄνθει τῷ λεγομένῳ ἀλατίῳ, ὅτι ἔξωθεν μὲν ἔστι στυγνόχροον, ἔσωθεν δὲ χιονῶδες καὶ πολύκαρπον. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ νηστευτῆς ἔξωθεν μὲν στυγνάζει, ἔσωθεν δὲ φωτειδῆς ὑπάρχων, τῷ Θεῷ μετὰ παρη-
 σίας διαλέγεται. «Ὁσα», γὰρ φησιν, «ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθεί-
 ρεται, τοσοῦτον ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα τῆ ἡμέρα». Νηστεία οὖν
 15 ἔστιν οὐ μόνον τὸ βραδυφαγῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ βραχυφαγῆσαι, καὶ οὐ διὰ δύο ἐσθίειν (τοῦτο ἄσκησις ἔστιν), ἀλλὰ τὸ μὴ πολυφαγῆσαι. Ἄσκησις γὰρ ἔστιν ἐν μονοειδεῖ τροφῇ συνεσταλμένη τράπεζα. Νη-
 στεία δὲ ἔστιν ἄλογος ἢ τὸν ὠρισμένον μὲν καιρὸν ἀναμένουσα, ἐν δὲ
 τῇ ὥρᾳ τῆς τροφῆς ἀχαλινώτως πρὸς τὴν τράπεζαν ὀρμῶσα, καὶ μετὰ
 20 τῆς σαρκός, καὶ τὸν νοῦν πρὸς ἡδονὴν τῶν παρακειμένων δεσμοῦσα. Ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοῦτο διατηρεῖν ἐν τῇ ἐγκρατεῖᾳ τῇ ἐπὶ βρωμάτων, ἵνα μὴ εἰς βδέλυξίν τινος αὐτῷ ἔλθοι τίποτε. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπικατάρ-
 τόν ἔστι, καὶ δαμονιωῶδες ὄλωσ. Οὐ γὰρ ὡς φαύλων ἀπεχόμεθα, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα, τῶν ἡδέων τροφῶν ἑαυτοὺς ἀποσπῶντες, τὰ φλε-
 25 γμαίνοντα μέλη τῆς σαρκός συμμέτρως κολάζωμεν. Ἴνα μὲν ὑγιαίνῃ, κολάζεται πρεπόντως, ὅταν δὲ ἀσθενῇ, παινίνοιο μετρίως. Οὐ γὰρ ἀτονεῖν δεῖ τὸ σῶμα τὸ ἀγωνιζόμενον, ἀλλ' ὅσον ἀρκεῖν πρὸς τὸν ἀγῶνα δύνασθαι.

Πρῶτον ὁ νόμος ἐντέλλεται, λέγων· «Ὁς ἂν εὕξηται, ἀπὸ οἴνου
 30 καὶ σικέρας ἀγνισθήσεται, καὶ ὅσα κατεργάζεται ἐξ ἀμπέλου, οὐ φάγεται πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὅτι ἅγιος ἔσται τῷ Κυ-
 ρίῳ». Καὶ ὁ Δανιὴλ φησιν· «Ἐγὼ ἤμην πενθῶν τρεῖς ἑβδομάδας ἡμε-

ΛΟΓΟΣ 7ος.

Γιὰ τὴ νηστεία.

Ὁ μοναχὸς ποὺ θέλει μὲ τὴν καθαρὴν νηστεία νὰ ἐξοικειώσῃ τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν Θεό, ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ τὴν πραγματικὰ ὀλοκάθαρην νηστεία, νὰ μὴ ὑποδουλώνεται στὰ πάθη, καὶ νὰ ἀσκεῖ διαρκῶς μεγάλη ἡσυχία. Ἐνας τέτοιος μοναχὸς συναγωνίζεται τοὺς ἀγγέλους, εἶναι καταταγμένος στὴ χορεία τῶν δικαίων. Γιατί, ἐλευθερούμενος ἀπὸ τὰ γήινα, ἔχει στραμμένη ὅλη τὴν προσοχή του στὰ οὐράνια. Ἐδῶ στενοχωρούμενος, ἐκεῖ νοιώθει ἀμέτρητη χαρὰ· ἐδῶ καταπιεζόμενος, ἐκεῖ βρίσκει ἀνάπαυση. Ὁ νηστευτὴς μοιάζει μὲ τὸ ἄνθος τοῦ φοίνικα ποὺ ὀνομάζεται ἀλάτιο, ἐπειδὴ ἐξωτερικὰ εἶναι σκυθρωπὸ, ἐνῶ ἐσωτερικὰ χιονῶδες καὶ πολὺκαρπο. Παρόμοια καὶ ὁ νηστευτὴς ἐξωτερικὰ εἶναι σκυθρωπός, ἐσωτερικὰ ὅμως εἶναι ὀλόλαμπρος, καὶ συνομιλεῖ μὲ παρησιὰ μὲ τὸν Θεό. Γιατί λέγει· «Ὅσο ὁ ἐξωτερικὸς ἄνθρωπός μας φθείρεται, τόσο περισσότερο ὁ ἐσωτερικὸς μας ἀνακαινίζεται μέρα μὲ τὴ μέρα»⁴⁴. Νηστεία λοιπὸν εἶναι ὄχι μόνον τὸ νὰ τρώγῃ κανεὶς κατὰ ἀραιὰ διαστήματα, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ τρώγῃ λίγο, καὶ ὄχι τὸ νὰ τρώγῃ ἀνά δύο μέρες (αὐτὸ εἶναι ἄσκηση), ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ τρώγῃ πολὺ. Γιατί ἄσκηση εἶναι ἡ τράπεζα ποὺ περιορίζεται σὲ ἓνα μόνον εἶδος τροφῆς. Ἡ νηστεία πάλι εἶναι παράλογη ὅταν ἀσκεῖται βέβαια ἐγκράτεια κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ διαρκεῖ, κατὰ τὴν ὥρα ὅμως τῆς τροφῆς ὁρμᾷ αὐτὸς ποὺ τὴν ἀσκεῖ ἀχαλίνωτα πρὸς τὴν τράπεζα, καὶ μαζὶ μὲ τὸ σῶμα προσδένει καὶ τὸν νοῦ στὴν ἡδονὴ τῶν τροφῶν ποὺ παρατίθενται. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν καὶ αὐτὸ νὰ τὸ διατηρεῖ κανεὶς κατὰ τὴν ἄσκηση τῆς ἐγκράτειας ἀπὸ τὶς τροφές, γιὰ νὰ μὴ φτᾶσῃ κανεὶς κάποτε καὶ στὸ νὰ νοιώσῃ σιχάμαρα γιὰ κάποια ἀπὸ τὶς τροφές. Καθόσον αὐτὸ καὶ ἐπικατάρτατο εἶναι, καὶ τελείως δαιμονιῶδες. Γιατί δὲν ἀποφεύγομε νὰ τρῶμε τὶς τροφές ἐπειδὴ εἶναι βδελυρές, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ, ἀπομακρύνοντας τὸν ἑαυτό μας ἀπὸ τὶς εὐχάριστες τροφές, νὰ παιδαγωγοῦμε μὲ μέτρο τὰ φλογισμένα μέλη τοῦ σώματός μας. Γιὰ νὰ εἶναι λοιπὸν ὑγιὲς νὰ παιδαγωγεῖται μὲ τρόπο πρέποντα, ὅταν ὅμως εἶναι ἀσθενές, νὰ τρέφεται μὲ μέτρο. Γιατί δὲν πρέπει νὰ βρίσκειται σὲ ἀτονία τὸ σῶμα ποὺ ἀγωνίζεται, ἀλλὰ τόσο μόνον, ὥστε νὰ ἔχει τὴ δύναμιν νὰ ἀσκεῖ τὸν ἀγῶνα του.

Πρῶτα ὁ νόμος δίνει ἐντολὴ καὶ λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ θὰ κάνει τᾶμα ἀφιέρωσης στὸν Κύριον, πρέπει νὰ ἀπέχει ἀπὸ κρασί καὶ οἶνοπνευματώδη ποτά, καὶ ὅσα παρᾶγει ἀπὸ τὴν κατεργασία τῶν σταφυλιῶν, δὲν θὰ τὰ φάγῃ ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς του, γιὰ τὴν θὰ εἶναι ἀφιερωμένος στὸν

ρῶν, ἄρτον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον, καὶ οἶνος οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
 στόμα μου, ἄλεμμα οὐκ ἤλειψάμην». Ὅθεν οὕτως ἑαυτὸν ἐκτῆξας τῆ
 ἄσιτία, καὶ μὴδ' ὄλως γλιχόμενος τῶν ἐδωδύμων, ἐγένετο ἀνὴρ ἐπιθυ-
 μιῶν τῶν τοῦ Πνεύματος, καὶ κατηξιώθη μυστηρίων ἀπορρήτων
 5 θεατῆς γενέσθαι, καὶ συνόμιλος τῷ ἀρχαγγέλῳ Γαβριήλ. Ὅμοίως καὶ
 ἡ ἐστιατορία τῶν τριῶν παίδων ἐκ τῶν σπερμάτων τῆς γῆς ἦν, καὶ ἡ
 αὐτῶν ἐγκράτεια, καὶ ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη, τὸ πῦρ τῆς καμίνου εἰς
 δρόσον μετέβαλε. Καὶ ὁ Μωυσῆς διὰ μὲν ἡμερῶν νηστείας τὸν νόμον
 ἐδέξατο. Ὡσαύτως καὶ Ἡλίας διὰ τοσοῦτων ἡμερῶν νηστείας αὐτό-
 10 πτης δόξης Θεοῦ γέγονε. Καὶ Ἄννα τὸν Σαμουὴλ διὰ προσευχῆς καὶ
 νηστείας ἀπέλαβε. Καὶ ὁ Ἀπόστολος «Ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν
 νηστείαις» τὸ σῶμα ἐδουλαγῶγει. Φησὶ δὲ καὶ ὁ προφήτης Ἰωὴλ·
 «Ἀγιασάτε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν, κεκραξάτε· Οἴμοι, οἴμοι,
 ὅτι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου». Καὶ μετ' ὀλίγον «Καὶ νῦν λέγει Κύριος ὁ
 15 Θεὸς ἡμῶν· Ἐπιστρέφητε πρὸς με ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν ἐν
 νηστεία καὶ ἐν κλαυθμῷ καὶ ἐν κοπετῷ, καὶ διαρρήξατε τὰς καρδίας
 ὑμῶν, καὶ ἐπιστρέψατε πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν, ὅτι ἐλεήμων καὶ
 οἰκτίρμων ἐστὶ μακρόθυμός τε καὶ πολυέλεος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς
 κακίαις ὑμῶν». Καὶ πάλιν ὁ Δαυὶδ· «Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ αὐτοῦς παρενο-
 20 χλεῖν μοι, ἐνεδύομένην σάκκον, καὶ ἐταπείνουν ἐν νηστεία τὴν ψυχὴν
 μου» καὶ «Τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας, καὶ ἡ σὰρξ μου
 ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον». Νηστεία γὰρ ἀληθινή ἐστὶν οὐ μόνον τὸ ἑαυτὸν
 ἐκτῆξειν, ἀλλὰ καὶ τὴν ποσότητα τῆς δαπάνης, ἣν ἔμελλεν ἐσθίειν,
 δοῦναι χήρᾳ ἢ πτωχῷ, ἵνα ὁ εἰληφῶς ἐμπλησθεὶς εὐξηται ὑπὲρ αὐτοῦ,
 25 καὶ δεκτὴ γένηται ἡ θυσία αὐτοῦ παρὰ τῷ Θεῷ, καθὼς καὶ ὁ Ἡσαΐας
 φησὶν· «Νηστεύων διάθρουπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου». Ὁ δὲ ἀγαθὸς
 ἡμῶν Δεσπότης, βουλόμενος ἔργῳ ἡμᾶς παιδεῦσαι, πρῶτος αὐτὸς
 ἐνήστευσε. Καὶ περὶ τοῦ δαμονῶντός φησι· «Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ
 δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστεία». Καὶ ἐπάγει· «Ὅταν
 30 νηστεύῃς, μὴ γίνου ὡσπερ οἱ ὑποκριταί», καὶ, «Μακάριοι οἱ πει-
 νῶντες νῦν, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
 Ἀμήν.

45. Ἀριθμ. 6, 3-5.

46. Δαν. 10, 2-3.

47. Δαν. 3, 49.

48. Ἐξ. κεφ. 24.

49. Β' Βασ. κεφ. 19.

50. Α' Βασ. 1, 20.

51. Β' Κορ. 6, 5.

52. Ἰωὴλ 1, 14-15.

Κύριο»⁴⁵. Καὶ ὁ Δανιήλ λέγει· «Ἐγὼ πενθοῦσα τρεῖς ἑβδομάδες, τροφή εὐχάριστη δὲν ἔφαγα, κρασί δὲν ἔβαλα σὺν στόμα μου, καὶ δὲν ἀλείφθηκα μὲ ἀρώματα»⁴⁶. Γι' αὐτὸ, ἀφοῦ ἔτσι ἔλειωσε τὸν ἑαυτό του μὲ τὴ νηστεία καὶ δὲν ἔφαγε καμμιά ἀπολύτως τροφή, ἔγινε ἄνθρωπος ἐκείνων ποὺ ἐπιθυμεῖ τὸ Πνεῦμα, καὶ καταξιώθηκε νὰ γίνῃ θεατὴς ἀπόρρητων μυστηρίων καὶ συγκοινωνὸς μὲ τὸν ἀρχάγγελο Γαβριήλ. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ἡ τροφή τῶν τριῶν παιδῶν ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τοὺς καρπούς τῆς γῆς, καὶ ἡ ἐγκράτεια αὐτῶν καὶ ἡ ἀγάπη τοὺς πρὸς τὸν Θεὸ μετέβαλε τὴ φωτιὰ τῆς καμίνου σὲ δροσιὰ⁴⁷. Καὶ ὁ Μωυσῆς ἔλαβε τὸ νόμο μετὰ ἀπὸ νηστεία σαράντα ἡμερῶν⁴⁸. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἥλιος μετὰ ἀπὸ νηστεία σαράντα ἡμερῶν ἔγινε αὐτόπτης τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ⁴⁹. Καὶ ἡ Ἄννα τὸν Σαμουὴλ τὸν ἀπέκτησε μετὰ ἀπὸ προσευχὴ καὶ νηστεία⁵⁰. Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει ὅτι «Μὲ κόπους καὶ ἀγρυπνίες καὶ νηστεῖες»⁵¹ χαλιναγωγοῦσε τὸ σῶμα. Καὶ ὁ προφῆτης Ἰωὴλ λέγει· «Ἀσκήστε νηστεία, ζητήστε θεραπεία, φωνάξτε δυνατὰ· Ἀλλοίμονο, ἀλλοίμονο, γιατί ἡ μέρα τοῦ Κυρίου βρῖσκεται κοντά»⁵². Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο· «Καὶ τώρα λέγει ὁ Κύριος ὁ Θεός μας· Ἐπιστρέψτε σὲ μένα μ' ὅλη τὴν καρδιά σας μὲ νηστεία καὶ κλάματα καὶ θρήνους, ξεσχίστε τὶς καρδιές σας καὶ ἐπιστρέψτε πρὸς τὸν Κύριο τὸν Θεό σας, γιατί εἶναι ἐλεήμων καὶ σπλαχνικός, μακρόθυμος καὶ πολυεύσπλαγχνος, καὶ ἀλλάζει γνώμη γιὰ τὶς κακίες μας»⁵³. Καὶ ὁ Δαβὶδ ἐπίσης· «Ἐγὼ ὅμως, ὅταν αὐτοὶ μὲ παρενοχλοῦσαν, φοροῦσα σάκκο καὶ ταπεινῶνα μὲ τὴ νηστεία τὴν ψυχὴ μου»⁵⁴ καὶ· «Τὰ γόνατά μου ἀδυνάτησαν ἀπὸ τὴ νηστεία καὶ ἡ σὰρκα μου ἄλλαξε μορφὴ ἐπειδὴ δὲν τὴν ἄλειφα μὲ λάδι»⁵⁵. Νηστεία δηλαδὴ ἀληθινὴ εἶναι ὅχι μόνον τὸ νὰ λειῶναι κανεὶς τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ τὴν ποσότητα τῆς δαπάνης, τὴν ὁποία ἐπρόκειτο νὰ δαπανήσῃ γιὰ τὴ διατροφή του, νὰ τὴ δίνει στὴ χήρα ἢ τὸν φτωχό, ὥστε ἐκεῖνος ποὺ τὴν παίρνει, ἀφοῦ χορτάσει μ' αὐτήν, νὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτόν, καὶ νὰ γίνῃ ἔτσι δεκτὴ ἢ θυσία τοῦ ἀπὸ τὸν Θεό, καθὼς καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει· «Ὅταν νηστεύεις νὰ κόβεις καὶ νὰ μοιράζεσαι τὸν ψωμί σου μὲ τὸν φτωχό»⁵⁶. Ὁ ἀγαθὸς πάλι Κύριός μας, θέλοντας ἔμπρακτα νὰ μᾶς παιδαγωγῆσει, πρῶτος ὁ ἴδιος νηστεψε. Καὶ γιὰ τὸν δαιμονισμένο λέγει· «Αὐτὸ τὸ γένος μὲ τίποτε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, παρὰ μόνον μὲ προσευχὴ καὶ νηστεία»⁵⁷. Καὶ προσθέτει· «Ὅταν νηστεύεις, νὰ μὴ συμπεριφέρεσαι ὅπως ἀκριδῶς οἱ ὑποκριτές»⁵⁸, καὶ, «Μακάριοι αὐτοὶ ποὺ πεινοῦν τώρα, γιατί αὐτοὶ θὰ χορτάσουν»⁵⁹. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

53. Ἰωὴλ 2, 13-14.

54. Ψαλμ. 34, 13.

55. Ψαλμ. 108, 24.

56. Ἠσ. 58, 7.

57. Ματθ. 17, 21,

58. Ματθ. 6, 16.

59. Ματθ. 5, 6.

ΛΟΓΟΣ Η΄.

Περὶ φιλαργυρίας.

Τὸ τῆς φιλαργυρίας νόσημα, πάνυ δεινὸν καὶ ὀλέθριον ὑπάρχει. Ἀδύνατον οὖν ζῆσαι κατὰ Θεὸν τὸν φιλήδονον ὄντα καὶ φιλάργυ-
 5 ρον. Αὕτη ἡ νόσος ὅταν χλιαρὰν καὶ ἄπιστον εὖρη ψυχὴν, εὐλόγους
 τινὰς αὐτῇ ὑπερβάλλει προφάσεις· ὑπερβάλλει γὰρ κατὰ διάνοιαν τῶ
 μοναχῷ, γῆρας μακρὸν καὶ ἀσθένειαν σώματος. Καὶ ὥσπερ ἡ θάλασ-
 σα οὐκ ἐμπίπλεται δεχομένη πλήθος ποταμῶν, οὕτως ἐπιθυμία φιλαρ-
 γύρου οὐ πληροῦται χρημάτων. Ὁ θέλων γοῦν ἐκκόπτειν τὸ τῆς φι-
 10 λαργυρίας πάθος, τὴν ρίζαν ἐκκοπτέτω. Μενούσης γὰρ τῆς ρίζης, καὶ
 ἐπιτέμνων τοὺς κλάδους, πάλιν ἄλλοι ἀναφύονται. Φιλάργυρος μο-
 ναχὸς ἐργάζεται ἐντόνως, ὁ δὲ ἀκτῆμων ταῖς προσευχαῖς σχολάζει καὶ
 ἀναγνώσασιν. Ὁ φιλάργυρος θησαυρίζει βαλάντιον, ὁ δὲ ἀκτῆμων,
 ἐν οὐρακῷ. Λέγει ἡ Γραφή· «Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν εἰδωλον καὶ τι-
 15 θεὶς ἐν ἀποκρύφῳ». Ὁμοίως καὶ ὁ ἔχων φιλαργυρίας πάθος. Ὁ μὲν
 γὰρ προσκυνεῖ κιβδήλω καὶ ἀνωφελεῖ, ὁ δὲ ἀγαλματοφορεῖ φαντα-
 σίαν πλούτου. Καὶ ὥσπερ γίνεται τοῖς κοιλιοδοῦλοις θεὸς ἡ κοιλία,
 τούτω ὁ χρυσὸς ὁμοίως. Οὗτος ὁ δαίμων σῆς ἐν τοῖς ὀστέοις τοῦ ἀν-
 θρώπου γίνεται, κατεσθίων αὐτὸν διὰ τῆς μερίμνης καὶ τῆς ἀργυ-
 20 πνίας. Καὶ γὰρ τῇ θεῖᾳ Γραφῇ εἰκότως ἀπηγόρευται τοῦτο τὸ πάθος,
 ὡς εἴρηται. Οἱ ἄπιστοι καὶ ἀνέλπιστοι νοσοῦσιν· μᾶλλον δὲ οἱ φιλήδο-
 νοι καὶ εἰδωλολάτραι· ὅτι γὰρ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ’
 εἰς ζώδια βασιλικά, οἴτινες, τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἐκτραπέντες, εἰς κρη-
 μνούς καὶ βάραθρα ἀπωλείας φέρονται, ὥσπερ φησὶν ἡ Γραφή· «Ὁ
 25 ἀγαπῶν χρυσίον οὐ δικαιωθήσεται». Καὶ αὖθις· «Φιλαργύρου οὐδὲν
 ἀνομώτερον· οὕτω γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔκπρακτον ποιεῖ. Καί·
 «Πολλοὶ ἐφθάρθησαν εἰς πτώματα χρυσίου», ὡς καὶ ὁ Ἰούδας διὰ τῆς
 φιλαργυρίας οὐ μόνον τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων ἐξώκειλεν, ἀλλὰ καὶ
 προδότης γέγονεν τοῦ Δεσπότη, καὶ δι’ ἀγχόνης ἀπώλετο.
 30 Καὶ γὰρ ἀληθῶς καὶ βδελυρία λέπρας ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ὡς
 ἀποδέδεικται διὰ τοῦ Γιεζῆ. Οὐκ ἔμμιμος μέντοι τῶ θέλοντι· οὐ γὰρ

60. Δευτ. 27, 15.

61. Α΄ Τιμ. 6, 17.

62. Σοφ. Σειρ. 31, 5.

63. Πρβλ. Σοφ. Σειρ. 10, 19.

64. Σοφ. Σειρ. 31, 6.

65. Πρβλ. Ματθ. 27, 5.

ΛΟΓΟΣ 8ος.

Γιὰ τὴ φιλαργυρία.

Ἡ ἀρρώστια τῆς φιλαργυρίας εἶναι πάρα πολὺ φοβερὴ καὶ καταστρεπτικὴ. Εἶναι ἀδύνατο λοιπὸν νὰ ζήσει κατὰ τρόπο ἀρεστὸ στὸν Θεὸ ἐκεῖνος ποὺ εἶναι φιλήδονος καὶ φιλάργυρος. Ἡ ἀρρώστια αὐτὴ, ὅταν βρεῖ τὴν ψυχὴ χλιαρὴ καὶ ἄπιστη, ὑποβάλλει σ' αὐτὴν κάποιες εὐλογες προφάσεις· ὑποβάλλει δηλαδὴ στὴ διάνοια τοῦ μοναχοῦ γεράματα μακριὰ καὶ ἀσθένεια σώματος. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ θάλασσα δὲν γεμίζει ἂν καὶ δέχεται πλῆθος ποταμῶν, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ φιλάργυρου δὲν χορταίνει ἀπὸ χρήματα. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ κόψει τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, ἄς κόβει τὴ ρίζα αὐτοῦ. Γιατί, ὅταν παραμένει ἡ ρίζα καὶ κόβει τὰ κλαδιὰ, φυτρώνουν πάλι ἄλλα. Ὁ φιλάργυρος μοναχὸς ἐργάζεται μὲ πείσμα, ἐνῶ ὁ ἀκτῆμων περνᾷ τὶς ὥρες τοῦ στίς προσευχῆς καὶ τὰ ἀναγνώσματα. Ὁ φιλάργυρος συγκεντρώνει θησαυροὺς γιὰ τὸ χρηματοκιβώτιο, ἐνῶ ὁ ἀκτῆμων γιὰ τὸν οὐρανό. Λέγει ἡ Γραφή· «Νὰ εἶναι καταραμένος ἐκεῖνος ποὺ κατασκευάζει εἰδωλολατρικὸ ἄγαλμα καὶ τὸ τοποθετεῖ σὲ μέρος ἀπόκρυφο πρὸς λατρεία»⁶⁰. Ὁμοῖα καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας. Γιατί ὁ ἕνας προσκυνεῖ κατὰ τὸ ψεύτικο καὶ ἀνωφελές, ἐνῶ ὁ ἄλλος φέρει μαζί του σὰν ἄγαλμα τὴ φαντασίαν τοῦ πλούτου. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς γίνεται στοὺς κοιλιόδουλους θεὸς ἢ κοιλιὰ, ὅμοια καὶ σ' αὐτὸν γίνεται ὁ χρυσός. Ὁ δαίμονας αὐτὸς γίνεται σκόρος στὰ κόκκαλα τοῦ ἀνθρώπου, κατατρώγοντας αὐτὸν μὲ τὴ μέριμνα καὶ τὴν ἀγρυπνία. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν ἔχει ἀπαγορευθεῖ ἀπὸ τὴ θείαν Γραφὴν τὸ πάθος αὐτό, ὅπως ἔχει λεχθεῖ. Οἱ ἄπιστοι καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν ἔχουν ἐλπίδα στὸν Θεὸ εἶναι ἄρρωστοι· ἢ καλύτερα οἱ φιλήδονοι καὶ εἰδωλολάτρες· γιατί αὐτοὶ, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τὴν ἐλπίδα στὸν Θεό⁶¹, ἀλλὰ στὰ βασιλικά ζώδια, ἔχοντας παραστρατήσει ἀπὸ τὴν εὐθείαν ὁδὸν, ὀδηγοῦνται πρὸς τοὺς γκρεμοὺς καὶ τὰ βάραθρα τῆς ἀπώλειας, ὅπως ἀκριβῶς λέγει ἡ Γραφή· «Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὰ χρήματα δὲν θὰ βρεῖ δικαίωση»⁶². Καὶ ἐπίσης· «Τίποτε δὲν ὑπάρχει πιὸ παράνομο ἀπὸ τὸν φιλάργυρο»⁶³· γιατί τόσο πολὺ καταστρέφει τὴν ψυχὴν του. Καὶ· «Πολλοὶ ἔπεσαν ἐξαιτίας τοῦ χρυσοῦ καὶ συντριβήθησαν»⁶⁴. Ὅπως βέβαια καὶ ὁ Ἰούδας ἐξαιτίας τῆς φιλαργυρίας ὄχι μόνον ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν χορὸ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ ἔγινε καὶ προδότης τοῦ Κυρίου, καὶ ὀδηγήθηκε στὴν ἀπώλεια μὲ τὴν ἀγχόνην⁶⁵.

Καὶ πραγματικὰ ἡ φιλαργυρία εἶναι σιχαμερὴ σὰν τὴ λέπρα, ὅπως ἔχει ἀποδειχθεῖ μὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ Γιεζῆ. Σὲ ἐκεῖνον βέβαια ποὺ

φυσική ἐστὶν αὕτη, ἀλλὰ προαιρετική, καὶ δύναται ταχέως καθαρὶ-
σθῆναι ὁ τοιοῦτος, κράζων τῷ Ἰησοῦ· «Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με
καθαρίσαι»· καὶ τῷ μὴ βουλομένῳ ξύλον προσκόμματός ἐστι τοῖς
ἐνθουσιάζουσιν αὐτή· «Μακάριος οὖν ἄνθρωπος, ὃς εὐρέθη ἄμωμος
5 καὶ ὀπίσω χρυσίου οὐκ ἐπορεύθη», κατὰ τὴν Γραφήν. Ὁ γὰρ Ἰάκω-
βος ἀπειλῶν τοῖς φιλαργύροις, φησὶν· «Ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυ-
ρος κατίωται, καὶ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτυρίαν ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς
σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ». Καὶ πάλιν· «Ἄγε νῦν, οἱ πλούσιοι, κλαύσατε
ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις». Πα-
10 ραπλήσια δὲ τούτοις Ἀββακούμ ὁ προφήτης ὀνειδίζων τοῖς φιλαργύ-
ροις φησὶν· «Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἐαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ». Καλῶς γὰρ
εἶπεν «τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ»· καὶ γὰρ τοῖς πᾶσιν ὁ πλοῦτος. Καὶ ὁ
Δαυὶδ τούτοις συνηγορῶν ἔλεγεν· «Ἴδου ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο τὸν
Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου
15 αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυναμώθη ἐπὶ τῇ ματαιότητι αὐτοῦ». Ὁ δὲ Ἰώβ· «Ἐὰν
συναγάγῃ ἁμαρτωλὸς ὥσπερ γῆν ἀργύριον, ἴσα δὲ πηλοῦ χρυσίου,
ταῦτα πάντα δίκαιοι περιποιήσονται». Καὶ θαρρῶν εἰς τὸν ἑαυτοῦ
ἀμώμητον βίον, ἔλεγεν· «Εἰ ἔταξα χρυσίον ἰσχύν μου; εἰ δὲ κατην-
φράνθην πολλοῦ πλούτου μοι γενομένου;». «Κρεῖσσον οὖν ὀλίγον τῷ
20 δικαίῳ, ὑπὲρ πλοῦτον ἁμαρτωλῶν πολύν». Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Παῦ-
λος, ὅτι ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία. Ἔστι γὰρ καὶ
ἀσυμπαθῆς καὶ ἀνελεήμων ὁ φιλάργυρος. Ὁ δὲ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ
Κύριος, εἰδὼς τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας ψυχῆς ὄλεθρον ὄντα, τὴν
προσῆκουσαν θεραπείαν προσφέρει, λέγων· «Μὴ κτήσησθε χρυσὸν ἢ
25 ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν». Καὶ ἐπάγει· «Ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν
οὐρανῶν», ὡς τῆς ἀκτημοσύνης εὐτελοῦς οὔσης, καὶ εὐχερῶς εἰς
οὐρανὸν ἀνιπταμένης. Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

30

ΛΟΓΟΣ Θ΄.

Περὶ δωροληψίας.

Ὁ δωρολήπτης καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ τοκι-

66. Ματθ. 8, 2.

67. Ἐκκλ. 31, 7-8.

68. Ἰακ. 5, 3.

69. Ἰακ. 5, 1.

70. Ἀββακ. 2, 6.

71. Ψαλμ. 51, 9.

72. Ἰώβ 27, 16-17.

73. Ἰώβ 31, 24.

74. Ψαλμ. 36, 16.

75. Α' Τιμ. 6, 10.

76. Ματθ. 10, 9.

77. Ματθ. 19, 23.

θέλει δὲν εἶναι μόνιμη· γιατί αὐτὴ δὲν εἶναι φυσική, ἀλλὰ προαιρετική, καὶ μπορεῖ αὐτὸς ποὺ κυριεύθηκε ἀπὸ αὐτὴν νὰ καθαρισθεῖ, φωνάζοντας δυνατὰ πρὸς τὸν Ἰησοῦ· «Κύριε, ἐὰν θέλεις, μπορεῖς νὰ μὲ καθαρῖσεις»⁶⁶. Σὲ ἐκεῖνον ὅμως ποὺ δὲν θέλει αὐτὴ γίνεται ξύλο πρὸς πτώση, σὲ ὅσους κυριεύονται ἀπὸ αὐτὴν. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴ Γραφή, «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποὺ μπόρεσε νὰ μείνει καθαρὸς καὶ δὲν ἔτρεξε πίσω ἀπὸ τὰ χρήματα»⁶⁷. Ὁ Ἰάκωβος πάλι, ἀπειλώντας τοὺς φιλάργυρους, λέγει· «Τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσήμι σας ἔχουν σκουριάσει, καὶ ἡ σκουριά τους θὰ εἶναι μαρτυρία ἐναντίον σας, καὶ σὰν φωτιὰ θὰ φάγει τίς σάρκες σας»⁶⁸. Καὶ πάλι· «Ἐμπρὸς τώρα, σεῖς οἱ πλούσιοι κλάψτε θρηνολογώντας γιὰ τίς συμφορὲς ποὺ σᾶς ἔρχονται»⁶⁹. Παραπλήσια μὲ αὐτοὺς καὶ ὁ προφήτης Ἀβδακούμ, κατηγορώντας τοὺς φιλάργυρους, λέγει· «Ἀλλοίμονο σὲ ἐκεῖνον ποὺ αὐξάνει γιὰ τὸν ἑαυτό του αὐτὰ ποὺ δὲν τοῦ ἀνήκουν»⁷⁰. Σωστὰ βέβαια εἶπε, «ποὺ δὲν ἀνήκουν σ' αὐτόν»· καθόσον ὁ πλοῦτος ἀνήκει σὲ ὅλους. Καὶ ὁ Δαυΐδ συμφωνώντας μὲ αὐτοὺς ἔλεγε· «Νὰ ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἔθεσε τὸν Θεὸ βοηθό του, ἀλλὰ στήριξε τὴν ἐλπίδα του στὸ πλῆθος τοῦ πλούτου του καὶ οἰκοδόμησε τὴ δύναμή του ἐπάνω στὴ ματαιότητά του»⁷¹. Ὁ Ἰωβ πάλι λέγει· «Ἐὰν συγκεντρώσει ὁ ἁμαρτωλὸς ἀσήμι σὰν τὸ χῶμα τῆς γῆς καὶ σὰν τὸν πηλὸ χρυσάφι, ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ ἀπολαύσουν οἱ δίκαιοι»⁷². Καὶ στηρίζοντας τὸ θάρρος του στὸν ὀλοκάθαρο βίον του, ἔλεγε· «Μήπως θεώρησα τὸ χρυσάφι ὡς δύναμή μου; Μήπως ἐννοίωσα εὐχαρίστηση γιὰ τὸν πολὺ πλοῦτο ποὺ ἀπέκτησα;»⁷³. «Τὸ λίγο εἶναι πολὺ προτιμότερο γιὰ τὸν δίκαιο, παρὰ ὁ πολὺς πλοῦτος τῶν ἁμαρτωλῶν»⁷⁴. Ἐπιβεβαιώνει ἐπίσης καὶ ὁ Παῦλος, ὅτι «ρίζα ὅλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία»⁷⁵. Γιατί ὁ φιλάργυρος καὶ δὲν συμπαθεῖ κανένα καὶ εἶναι ἄσπλαχνος. Ὁ Σωτὴρας μας πάλι καὶ Κύριος, γνωρίζοντας ὅτι τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας εἶναι καταστροφή τῆς ψυχῆς, μᾶς προσφέρει τὴν πρέπουσα θεραπεία, λέγοντας· «Νὰ μὴ ἀποκτήσετε χρυσάφι ἢ ἀσήμι, οὔτε χάλκινα νομίσματα στὶς ζῶνες σας»⁷⁶. Καὶ προσθέτει· «Ἀλήθεια σᾶς λέγω, ὅτι πλούσιος δύσκολα θὰ μπεῖ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁷⁷, ἐπειδὴ ἡ ἀκτημοσύνη εἶναι πολὺ λιτὴ καὶ ἀπλὴ καὶ εὐκόλα πετάει καὶ ἀνεβαίνει στὸν οὐρανὸ. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 9ος.

Γιὰ τὴ δωροληψία.

Ὁ δωρολήπτης καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ φιλάργυρος καὶ αὐτὸς ποὺ

στης ἐν ἄρμα ἐστὶν τέρωρον, ἔχοντες τὸν τῆς ἀλαζονείας ἠνίοχον καὶ ἀρχηγόν, ὅστις ὑπὸ τοῦ Κυρίου καταβέβληται μὲν, συνελαύνει δὲ πάντας τοὺς ἐπομένους αὐτῷ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀπώλειαν. Οὐ θεμιτὸν οὖν τοῖς εὖ φρονοῦσι ὑπὸ τοῦ δυσμενοῦς ἠνιοχεῖσθαι, ἵνα μὴ σὺν 5 αὐτῷ εἰς βόθρον κολάσεως κατασυρῶσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰς ζωὴν ὀδηγεῖσθαι, τοῦ λέγοντος «Ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. Οἱ γὰρ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου». Ὁ οὖν δεδιὼς τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου, μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, 10 λέγοντος, «Μὴ κτήσησθε χρυσὸν καὶ ἄργυρον», – «Μηδὲ μερμινᾶτε τί φάγητε ἢ τί πῖητε», τὸν τοιοῦτον ἠνίοχον καταβάλλει, καὶ ὑπὸ τοὺς ἑαυτοῦ πόδας συντριβεῖ. Καλῶς οὖν ὁ Παρομιαστής παραινεῖ τοῖς δωρολήπταις, λέγων· «Μὴ ἐκδιάζου πένητα· πτωχὸς γὰρ ἐστίν». Καὶ πάλιν· «Ὁ ἀγαπῶν ἀργύριον, οὐκ ἐμπλησθήσεται ἀργυρίου». Διότι ὁ 15 πένης οἶδε πορευθῆναι κατέναντι τῆς ζωῆς. Καὶ τό· «Μὴ ἔστω ἡ χεὶρ σου ἐκτεταμένη εἰς τὸ λαβεῖν, καὶ ἐν τῷ δίδόναι συνεσταλμένη». Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ὁ Παῦλος «Μακάριόν ἐστι μᾶλλον δίδόναι, ἢ λαμβάνειν».

Ὁ δὲ νόμος φησὶν· «Οὐ δικαιώσεις τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων»· καί· «Δῶρα οὐ λήψει· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων». 20 Καὶ ὁ Σαμουὴλ, τὴν ἐντολὴν κατέχων τοῦ νόμου, ἔλεγε τῷ λαῷ· «Μὴ ἐκ χειρός τινος εἴληφα ἐξίλασμα ἢ ὑπόδημα;». Ἴδου μάρτυς Κύριος Ὁ δὲ προφήτης Ἀμώς, ἀχθόμενος κατὰ τοῦ λαοῦ, ἔλεγεν· «Δῶρα ἐκλεκτὰ ἐδέξασθε παρὰ πτωχῶν». Καὶ ὁ Ἡσαΐας συνηγορῶν, φησὶν· «Οἱ ἄρχοντες οἱ ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀνταπόδομα». Καὶ τα- 25 λανίζων αὐτούς, ἐπάγει· «Οὐαί, οἱ δικαιούντες τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων, οἱ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες». Καὶ ἄλλος «Ἐένια καὶ δῶρα ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν». Καὶ πάλιν· «Ἐξόλλυσιν ἑαυτὸν ὁ δωρολήπτης, ὁ δὲ μισῶν δωροληψίας ζήσεται». Καὶ αὐθις «Λαμβάνων δῶρα ἐν κόλποις ἀδίκως, οὐ κατενοδοῦται ἐν ὁδοῖς». – «Αἰ- 30 ρετώτερον οὖν ὄνομα καλόν, ἢ πλοῦτος». Ὁ δὲ Δαυὶδ, τὸν Θεὸν ἐξαιτούμενος, ἔλεγεν· «Μὴ συναπολέσης μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχὴν μου, καὶ

78. Α' Τιμ. 6, 8. 79. Ματθ. 10, 9. 80. Ματθ. 6, 25. 81. Παροι. 22, 22.
82. Σοφ. Σειρ. 31, 5. 83. Σ. Σειρ. 4, 31. 84. Πράξ. 20, 35. 85. Ἐξ. 23, 7. Ἦσ. 5, 23.
86. Ἐξ. 22, 8. 87. Α' Βασ. 12, 3. 88. Ἀμώς 5, 11. 89. Ἦσ. 1, 23. 90. Ἦσ. 5, 23.
91. Σ. Σειρ. 20, 29. 92. Παροιμ. 15, 27. 93. Παροιμ. 17, 23. 94. Παροιμ. 22, 1.

τοκίζει εἶναι ἓνα τετράζυγο ἄρμα, ἔχοντας ἡνίοχο τὸν ἀρχηγὸ τῆς ἀλαζονείας, ὁ ὁποῖος συντρίφθηκε βέβαια ἀπὸ τὸν Κύριο, ὁδηγεῖ ὅμως μαζί του ὄλους ἐκείνους πού τὸν ἀκολουθοῦν στὸν τόπο τῆς δικῆς του ἀπώλειας. Δὲν εἶναι λοιπὸν σωστὸ οἱ φρόνημοι νὰ ὁδηγοῦνται ἀπὸ τὸν ἐχθρό, γιὰ νὰ μὴ κατασυρθοῦν μαζί μὲ αὐτὸν στὸν βόθρο τῆς κολάσεως, ἀλλὰ νὰ ὁδηγοῦνται μᾶλλον στὴ ζωὴ ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο πού λέγει· «Ἐχοντας τροφές καὶ σκεπάσματα, ἃς ἀρκούμαστε σ' αὐτά. Γιατὶ ἐκεῖνοι πού θέλουν νὰ πλουτίσουν, πέφτουν σὲ πειρασμὸ καὶ στὴν παγίδα τοῦ διαδόλου»⁷⁸. Ἐκεῖνος λοιπὸν πού φοβᾶται τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀποστόλου, ἢ καλύτερα τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου, πού λέγει, «Μὴ ἀποκτήσετε χρυσάφι καὶ ἀσήμι»⁷⁹, – «Οὔτε νὰ μεριμνᾶτε γιὰ τὸ τί θὰ φᾶτε ἢ τί θὰ πιεῖτε»⁸⁰, ρίχνει κάτω τὸν ἡνίοχο αὐτὸν καὶ τὸν συντρίβει κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του. Καλῶς λοιπὸν ὁ Παροιμισιαστὴς συμβουλεύει τοὺς ἀχόρταγους γιὰ κέρδη, λέγοντας· «Μὴ καταπιέξεις τὸν πένητα· γιατί εἶναι φτωχός»⁸¹. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού ἀγαπᾷ τὰ χρήματα, δὲν θὰ χορτάσει ἀπὸ χρήματα»⁸². Γιατὶ ὁ φτωχὸς γνωρίζει νὰ βαδίζει ἀπέναντι στὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς. Καὶ τὸ· «Ἄς μὴ εἶναι τὸ χέρι σου ἀπλωμένο γιὰ νὰ παίρνει, καὶ μαζεμένο καὶ σφιχτὸ στὸ νὰ δίνει»⁸³. Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Εἶναι προτιμότερο νὰ δίνει κανεὶς, παρὰ νὰ παίρνει»⁸⁴.

Ἦ νόμος πάλι λέγει· «Δὲν θὰ δικαιώσεις τὸν ἀσεβῆ δελιασμένος ἀπὸ δῶρα»⁸⁵· καί· «Δῶρα δὲν θὰ λάβεις γιατί τὰ δῶρα τυφλώνουν τὰ μάτια ἐκείνων πού βλέπουν»⁸⁶. Καὶ ὁ Σαμουὴλ, γνωρίζοντας τὴν ἐντολὴ τοῦ νόμου, ἔλεγε στὸ λαὸ· «Μήπως ἀπὸ τὰ χέρια κάποιου ἔλαβα δῶρα πρὸς ἐξιλέωσή του ἢ ὑποδήματα; Νὰ μάρτυρας ὁ Κύριος»⁸⁷. Ὁ προφήτης πάλι Ἀμώς, δυσανασχετώντας γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ λαοῦ, ἔλεγε· «Δῶρα ἐκλεκτὰ λαμβάνετε ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς»⁸⁸. Καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἐπιβεβαιώνοντας αὐτὰ, λέγει· «Οἱ ἄρχοντες πού ἀγαποῦν τὰ δῶρα καὶ ἐπιδιώκουν δωροδοκίες»⁸⁹. Καὶ ἐλεινολογώντας αὐτούς, προσθέτει· «Ἄλλοίμονο σὲ ἐκείνους πού ἀνακηρύττουν δίκαιο τὸν ἀσεβῆ ἔχοντας λάβει δῶρα, σὲ ἐκείνους πού ἀφαιροῦν τὸ δίκαιο ἀπὸ τὸν δίκαιο»⁹⁰. Καὶ ἄλλος λέγει· «Τὰ συμπόσια καὶ δῶρα τυφλώνουν τὰ μάτια τῶν συνετῶν»⁹¹. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού λαμβάνει δῶρα καταστρέφει τὸν ἑαυτό του, ἐνῶ ἐκεῖνος πού μισεῖ τὶς δωροληψίες, θὰ ζήσει»⁹². Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού παίρνει δῶρα κρυφὰ γιὰ ν' ἀδικήσει, δὲν θὰ κατευοδωθοῦν οἱ πορεῖες τῆς ζωῆς του»⁹³. – «Εἶναι προτιμότερο τὸ καλὸ ὄνομα, παρὰ ὁ πλοῦτος»⁹⁴. Ὁ Δαβὶδ πάλι, ἱκετεύοντας τὸν Θεό, ἔλεγε· «Μὴ ὁδηγήσεις στὴν ἀπώλεια τὴν ψυχὴ μου μαζί μὲ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ καταστρέψεις τὴ ζωὴ

μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωὴν μου ὧν ἐν χερσὶν αἱ ἀνομίαι, ἢ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων»· ἀσεβεῖς καὶ ἀνόμους ἄνδρας αἱμάτων ἀποκαλῶν τοὺς δωρολήπτας Καὶ αὐθις «Ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται, καὶ καταλείψουσιν ἄλλοτρίοις τὸν πλοῦτον αὐτῶν». Ἰσον τῷ εἰ-
 5 πεῖν «Ἄφρων, ταύτη τῇ νυκτὶ ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ τὴν ψυχὴν σου, ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνος ἔσται;», ἄφρονας καλῶν τοὺς ἐν πλούτῳ πεποιθό-
 τας, διὰ τὸ ἄδηλον τοῦ ἐν σαρκὶ βίου. Καὶ πάλιν «Κλῖνον τὴν καρδίαν μου εἰς τὰ μαρτύριά σου, καὶ μὴ εἰς πλεονεξίαν». Ὁ δὲ Ἰωβ, δεικνύων τὸ καθαρὸν αὐτοῦ, λέγει «Εἰ δὲ καὶ ταῖς χερσὶ μου ἠψάμην δώρων».
 10 Καὶ ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν ἐντέλλεται, λέγων «Ὁραῖτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας», ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἢ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ. Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ΄.

15

Περὶ σκνιφότητος.

Ἡ σκνιφότης ἀπὸ μικροψυχίας ἀναβλαστάνει, μᾶλλον δὲ ἀπιστίας καὶ ἀνεμπιστίας. Εἰ γὰρ περὶ τὰ ὁρώμενα, ἃ παρέχει ἡμῖν ἀγαθὰ καθ' ἐκάστην πλουσίως ἢ αὐτοῦ ἀγαθότης, οὐκ ἐμπιστεύομεν αὐτῷ, ἀλλὰ διστάζομεν, πῶς περὶ τῶν μὴ ὁρωμένων καὶ αἰωνίων καὶ παρα-
 20 μόνων ἀγαθῶν, ἃ αὐτὸς ὑπέσχετο ἡμῖν παρασχεῖν, πιστεύσωμεν αὐτῷ, «Ἄ οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, καὶ οὐδ' οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη»; Εἰκότως οὖν ἐγκαλούμεθα παρὰ τῆς θείας Γραφῆς, ὅτι «Ἄνδρα ὀλιγόψυχον τίς ὑποίσει;». Ἐμπιστεύσωμεν οὖν τῷ Θεῷ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος, καὶ δῆλοί ἐσμεν, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος
 25 πιστεύοντες αὐτῷ. Οὐκοῦν αὐτῷ ἀποδώσομεν περὶ πάντων, ὅτι αὐτῷ μέλει ὑπὲρ ἡμῶν καὶ οἶδεν ὧν χρεῖαν ἔχομεν πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν. Ὁ γὰρ Θεὸς τῶν ἀπλωμένων, ἀπλότης ἐστίν· καθὼς καὶ ἡ Σοφία φησὶν «Ὅς πορεύεται ἀπλῶς, πορεύεται πεποιθῶς». Καὶ πάλιν «Τοῦ πιστοῦ ὄλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, τῷ δὲ ἀπίστῳ οὐδὲ ὀβολός· καί
 30 «Εὐλογία Κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου»· καί, «Ψυχὴ εὐλογημένη πᾶσα ἀπλῆ, καὶ ὁ σπείρων δικαιοσύνην, λήφεται μισθὸν πιστοῦ. Οὐ

95. Ψαλμ. 25, 9-10.

96. Ψαλμ. 48, 11.

97. Λουκᾶ 12, 20.

98. Ψαλμ. 118, 36.

99. Ἰωβ 31, 7.

1. Λουκᾶ 12, 15.

2. Α' Κορ. 2, 9.

3. Παρμ. 18, 12.

4. Παροιμ. 10, 9.

5. Παροιμ. 17, 6.

6. Παροιμ. 10, 22.

μου μαζί με ἄνδρες πού ἀγαποῦν τοὺς φόνους, τὰ χέρια τῶν ὁποίων εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ ἀνομίες, ἐνῶ τὸ δεξιὸ χέρι τους εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ δῶρα»⁵, ὀνομάζοντας ἀσεβεῖς καὶ ἄνομους ἄνδρες αἱμάτων τοὺς δωροληπτες. Καὶ πάλι· «Ὁ ἀνόητος καὶ ὁ μωρὸς θὰ ἔξαφανισθοῦν, καὶ θὰ ἀφήσουν σὲ ξένους τὸν πλοῦτο τους»⁶. Εἶναι ἴσο με αὐτὸ πού λέγει· «Ἄνοητε, αὐτὴ τῆ νύχτα ζητοῦν νὰ λάβουν τὴν ψυχὴ σου· αὐτὰ πού ἐτοίμασες τίνος θὰ εἶναι;»⁷, ὀνομάζοντας ἄφρονες ἐκείνους πού στηρίζουν τὴν πεποίθησή τους στὸν πλοῦτο, ἐπειδὴ εἶναι ἄγνωστος καὶ ἀβέβαιος ὁ ἀνθρώπινος βίος. Καὶ πάλι· «Στρέψε τὴν καρδιά μου σὲς ἐντολές σου, καὶ ὄχι στὴν πλεονεξία»⁸. Ὁ Ἰώβ πάλι, δείχνοντας τὴν καθαρότητα του, λέγει· «Ἐὰν ἀπλῶς καὶ με τὰ χέρια μου ἄγγιξα δῶρα»⁹. Καὶ ὁ Κύριος καὶ Σωτήρας μας μᾶς δίνει σχετικὴ ἐντολὴ λέγοντας· «Προσέχετε καὶ φυλάγεσθε ἀπὸ κάθε εἶδος πλεονεξίας»¹, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ κάποιου δὲν βρίσκεται στὸ περίσσειμα τῶν ὑπαρχόντων του. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στὸς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 10ος.

Γιὰ τὴν ὀλιγοψυχία.

Ἡ λιποψυχία βλασταίνει ἀπὸ τὴ μικροψυχία, ἢ καλύτερα ἀπὸ τὴν ἀπιστία καὶ τὴν ἔλλειψη ἐλπίδας. Γιατί, ἂν γιὰ τὰ ὄρατὰ ἀγαθὰ, πού μᾶς παρέχει καθημερινὰ πλουσιοπάροχα ἢ ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, δὲν ἔχομε ἐμπιστοσύνη σ' αὐτόν, ἀλλὰ ἔχομε δισταγμούς, πῶς γιὰ τὰ μὴ ὄρατὰ καὶ αἰῶνια καὶ μόνιμα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ὑποσχέθηκε νὰ μᾶς δώσει, θὰ πιστέψομε σ' αὐτόν, «τὰ ὁποῖα οὔτε μάτι ἀνθρώπου εἶδε, οὔτε αὐτὶ ἄκουσε, καὶ σὲ καρδιά ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν»²; Εὐλόγα λοιπὸν κατηγοροῦμαστε ἀπὸ τὴ θεία Γραφή, ὅτι «Ἄνθρωπο ὀλιγόψυχο ποιὸς θὰ ὑποφέρει;»³. Ἄς ἐμπιστευθοῦμε ἐπομένως στὸ Θεὸ τὴν ἀνάγκη τοῦ σώματος, καὶ εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι θὰ ἐμπιστευθοῦμε σ' αὐτόν καὶ τὴν ἀνάγκη τοῦ πνεύματος. Καὶ ἂς ἀποδώσομε σ' αὐτόν τὴ χορηγία ὅλων, γιατί αὐτὸς φροντίζει γιὰ μᾶς καὶ γνωρίζει αὐτὰ πού χρειαζόμαστε προτοῦ νὰ τοῦ τὰ ζητήσομε. Γιατί ὁ Θεὸς τῶν ἀπλῶν (ἀθῶων) ἀνθρώπων εἶναι ἀπλότητα, καθὼς καὶ ἡ Σοφία λέγει· «Ὅποιος πορεύεται στὴ ζωὴ με ἀπλότητα (ἀθωότητα), πορεύεται με πεποίθησι»⁴. Καὶ πάλι· «Τοῦ ἀξιόπιστου ὅλα τὰ χρήματα τοῦ κόσμου εἶναι δικὰ του, ἐνῶ τοῦ ἀναξιόπιστου οὔτε ἓνας ὀβολός»⁵· καὶ· «Εὐλογία τοῦ Κυρίου κατεβαίνει στὸ κεφάλι τοῦ δικαίου»⁶· καὶ· «Κάθε ψυχὴ ἀπλή (ἄκακη) δέχεται εὐλογίες ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ ἐκεῖνος πού σκορπίζει δικαιοσύνη, θὰ λάβει μισθὸ

γὰρ λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὴν δικαίου. Ὁ δὲ πεποιθὼς ἐπὶ πλούτῳ αὐτοῦ, οὗτος πεσεῖται». Καί, «Ἐπαρξίς ἐπισπουδαζομένη μετὰ ἀνομίας, ἐλάσσων γίνεται· ὁ δὲ συνάγων ἑαυτῷ μετὰ εὐσεβείας, πληθυνθήσεται». Λέγει δὲ καὶ ὁ Μωυσῆς «Ἐὰν γένηται ἐν σοὶ ἐνδεής ἐκ τῶν 5 ἀδελφῶν σου, οὐ σφίγξῃς τὴν χεῖρά σου ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ δανιεῖς αὐτῷ ὅσον ὑστερεῖται». Ὁ δὲ Ψαλμωδός· «Ἴδου οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν· ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ διαθρέψαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ». «Πλούσιοι γὰρ ἐπτώχευσαν καὶ ἐπέινασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγα- 10 θοῦ». Καί· «Οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους». Καὶ ἕτερος· «Ὁ ἐλεῶν πτωχοὺς, μακαριστός»· καί· «Τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθὸν ποιεῖ ἀνὴρ ἐλεήμων». Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἀπόστολος, «Ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ· πλήν μὴ ἐκ λύπης, μηδὲ ἐξ ἀ- 15 νάγκης· ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός». Ὁ δὲ φιλόψυχος καὶ ἀγαθὸς Κύριος, «Ἐμβλέψατε, φησὶν, εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὔτε συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;». Καὶ ἐπάγει· «Μὴ οὖν μερμινήσητε, λέγοντες Τί φάγωμεν ἢ τί 20 πίνωμεν ἢ τί περιβαλῶμεθα· οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄.

Περὶ δανειζόντων.

25

Τὸ δανεῖσαι, ἐποφειλόμενόν ἐστι, μάλιστα τοῖς ὁμοπίστοις καὶ συγκληρονόμοις ἀδελφοῖς, καθὼς καὶ ὁ νόμος διαγορεύει· φησὶ γάρ· «Τῷ ἀδελφῷ σου δανιεῖς»· τοῦτ' ἔστι τῷ ὑπὸ νόμον ἀλλοτριῷ δὲ οὐκ ἐκδανιεῖς, τοῦτ' ἔστιν τῷ ἀνόμῳ. Ταῦτα μὲν ὁ νόμος. Συνηγορεῖ δὲ 30 καὶ ὁ Παρομιαστής, λέγων· «Ὁ ποιῶν ἔλεος, δανιεῖ τῷ πλησίῳ αὐ-

7. Παροιμ. 10, 25, 21, 3· καὶ 11, 28.

8. Παροιμ. 13, 11.

9. Δευτ. 15, 7-8.

10. Ψαλμ. 32, 18-19.

11. Ψαλμ. 33, 11.

12. Ψαλμ. 36, 25.

13. Παροιμ. 14, 21.

14. Παροιμ. 11, 17.

15. Β' Κορ. 9, 6-7.

16. Ματθ. 6, 26.

17. Ματθ. 6, 31-33.

18. Δευτ. 15, 8.

πιστοῦ. Γιατί ὁ Κύριος δὲν θὰ ἀφήσει τὴν ψυχὴ τοῦ δικαίου νὰ πεθάνει ἀπὸ πείνα. Ἐκεῖνος ὅμως πὺν στηρίζει τὴν πεποίθησή του πάνω στὸν πλοῦτο του, αὐτὸς θὰ πέσει καὶ θὰ καταστραφεῖ»⁷. Καί, «Περιουσία πὺν ἀποκτᾶται μὲ παράνομα μέσα λιγοστεύει γρήγορα, ἐνῶ ἐκεῖνος πὺν συγκεντρώνει ἀγαθὰ μὲ εὐσέβεια, θὰ πληθύνουν αὐτὰ»⁸. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Μωυσῆς· «Ἐὰν συμβεῖ κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου νὰ εἶναι φτωχός, δὲν θὰ σφίξεις τὸ χέρι σου γιὰ νὰ τοῦ δώσεις, ἀλλὰ θὰ τοῦ δανείσεις ὅσα χρειάζεται»⁹. Ὁ Ψαλμωδὸς πάλι· «Ὅριστε, τὰ μάτια τοῦ Κυρίου εἶναι καρφωμένα πάνω σὲ ἐκείνους πὺν φοβοῦνται αὐτόν. Αὐτὸς θὰ γλυτώσει τις ψυχές τους ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ θὰ τοὺς διαθρέψει σὲ καιρὸ πείνας»¹⁰. Γιατὶ λέγει· «Πλούσιοι ἔγιναν φτωχοὶ καὶ πείνασαν, ἐνῶ ἐκεῖνοι πὺν στηρίζουν τις ἐλπίδες τους στὸν Κύριο δὲν θὰ τοὺς λιγοστεύει κανένα ἀγαθόν»¹¹. Καί· «Δὲν εἶδα δίκαιο νὰ ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό, οὔτε τὰ παιδιά του νὰ ψάχνουν νὰ βροῦν ψωμί»¹². Καὶ ἄλλος· «Αὐτὸς πὺν ἐλεεῖ φτωχοὺς, εἶναι ἀξιωμακάριστος»¹³. Καί· «Ὁ ἄνθρωπος πὺν ἐλεεῖ ἄλλους κάμνει καλὸ στὴν ψυχὴ του»¹⁴. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Ἐκεῖνος πὺν σπέρνει μὲ τσιγκουνιά, θὰ εἶναι λιγοστὰ καὶ αὐτὰ πὺν θὰ θερίσει. Ὁ καθένας ἃς δίνει σύμφωνα μ' αὐτὸ πὺν τοῦ ὑπαγορεύει ἢ καρδιὰ του· ὅπωςδήποτε ὅμως ὄχι μὲ λύπη οὔτε ἀναγκαστικά· γιατί ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ἐκεῖνον πὺν δίνει μὲ χαρὰ»¹⁵. Ὁ φιλόψυχος πάλι καὶ ἀγαθὸς Κύριος λέγει· «Ρίξτε τὸ βλέμμα σας στὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὁποῖα οὔτε σπέρνουν, οὔτε θερίζουν, οὔτε συγκεντρώνουν τροφές στὶς ἀποθήκες τους, καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτὰ. Δὲν διαφέρετε σεῖς περισσότερο ἀπὸ αὐτὰ;»¹⁶. Καὶ προσθέτει· «Μὴ λοιπὸν μεριμνᾶτε καὶ λέτε, Τί θὰ φᾶμε ἢ τί θὰ πιοῦμε ἢ τί θὰ φορέσομε· γιατί γνωρίζει ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος, ὅτι ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ ὅλα αὐτὰ. Ζητεῖτε πρὶν ἀπὸ ὅλα τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη αὐτοῦ, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς δοθοῦν σὰν ἐπιπρόσθετα»¹⁷. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἢ δόξα στους αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 11ος.

Γιὰ ἐκείνους πὺν δανείζουν.

Τὸ νὰ δανείζει κανεὶς εἶναι κάτι πὺν ὀφείλει νὰ τὸ κάνει, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ὁμόπιστους καὶ συγκληρονόμους ἀδελφούς, καθὼς καὶ ὁ νόμος διατάσσει· γιατί λέγει· «Θὰ δανείζεις στὸν ἀδελφὸ σου»¹⁸. δηλαδὴ στὸν ὑπαγόμενο στὸ νόμο· στὸν ξένο δὲν θὰ δανείσεις, δηλαδὴ στὸν ἄνομο. Αὐτὰ βέβαια λέγει ὁ νόμος. Συμφωνεῖ ἐπίσης καὶ ὁ Παροϊμα-

του». Καί, «Ὁ ἐπισχύων τῇ χειρὶ αὐτοῦ, τηρεῖ ἐντολάς». Καὶ πάλιν «Δάνεισον τῷ πλησίῳ ἐν καιρῷ χρείας αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀπόσχη εὖ ποιεῖν ἐνδεεῖ ἤνικα ἂν ἔχη ἡ χεὶρ σου βοηθεῖν, μὴ εἴπης, Ἐπανελθὼν ἐπανήκου, καὶ αὐριον δώσω». Τούτοις παραπλήσιον καὶ ὁ Ψαλμῶδός πα-
 5 ραινεῖ, λέγων «Χρηστός ἀνὴρ ὁ οἰκτεῖρων καὶ κυχρῶν». Καὶ πάλιν «Ὁλὴν τὴν ἡμέραν ἐλεεῖ καὶ δανεῖζει ὁ δίκαιος, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν ἔσται». Καὶ πάλιν «Δανεῖζεται ὁ ἁμαρτωλός, καὶ οὐκ ἀποτίσει, ὁ δὲ δίκαιος οἰκτεῖρει καὶ δίδωσιν». Χρὴ δὲ εἰδέναι τὸν σκοπὸν τῆς θείας Γραφῆς, ὅτι τὸ δανεῖσαι, ἀντὶ τοῦ ἐλεῆσαι τὸν πλη-
 10 σίον προστέτακται, καθὼς γέγραπται· «Χάριν ἐντολῆς ἀντιλαβοῦ πένητος ἀπόλεσον ἀργύριον διὰ ἀδελφόν». Καὶ πάλιν «Ὡς ὠραῖος ἔλεος ἐν καιρῷ θλίψεως»! Συνεπισχύσεις τὸ σύσσωμόν σου, ἕξεις αὐτὸν προσάγοντα ἐν τῇ ἀναστάσει, τῆς συμπαθείας μάρτυρα, καὶ μὴ στενάζοντα κατὰ σοῦ. Οὐκ ἀλυσιτελές γὰρ τοῦτο. Μὴ σὺν διὰ χρυσὸν
 15 καὶ ἄργυρον καὶ ἀρώματα γενώμεθα ἀπάνθρωποι, ὧν ὁ ἰὸς καὶ ὁ σῆς εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, ἀκούοντες τοῦ Παύλου λέγοντος «Ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότητι, ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότητι». Καί· «Ταῖς χρεῖαις τῶν ἀγίων κοινωνοῦντες». Καὶ ἐτέρωθι· «Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προϊστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρεῖας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄ-
 20 καρποι». Φησὶ δὲ καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας, «Κρῖμα δίκαιον κρίνατε, καὶ ἔλεος καὶ οἰκτιρισμὸν ποιήσατε ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ». Ὁ δὲ Ἰωάννης «Ὁς ἂν ἔχη τὸν βίον τοῦ κόσμου καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρεῖαν ἔχοντα καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ;». Τούτοις ἀκόλουθα ὁ τῆς σωτηρίας ἡμῶν
 25 προνοητῆς Κύριος παρακελεύεται, λέγων «Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα δανείσασθαι ἀπὸ σοῦ, μὴ ἀποστραφῆς». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄.

Περὶ τόκων.

30 Οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἄνθρωποι, οὐκ ἂν τοῦ δικάζεσθαι παύσων-

19. Σοφ. Σειρ. 29, 1.	20. Ὁπ. π..	21. Παροιμ. 3, 26-27.	22. Ψαλμ. 111, 5.
23. Ψαλμ. 36, 26.		24. Ψαλμ. 36, 21.	25. Σ. Σειρ. 29, 9-10.
26. Ὁπ. π. 35, 24.	27. Ρωμ. 12, 8.	28. Ρωμ. 12, 13.	29. Τίτ. 3, 14.
30. Ζαχ. 7, 9.	31. Α΄ Ἰω. 3, 17.		32. Λουκᾶ 6, 30.

στής, λέγοντας· «Ὁ σπλαχνικὸς ἄνθρωπος δανεῖζει στὸν πλησίον του»¹⁹. Καί· «Ἐκεῖνος ποὺ βοηθάει τὸν πλησίον του τηρεῖ τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ»²⁰. Καὶ πάλι· «Δάνεισε στὸν πλησίον σου στὸν καιρὸ ποὺ ἔχει ἀνάγκη, καὶ μὴ ἀποφεύγεις νὰ εὐεργετεῖς τὸν φτωχόν· ὅταν ἔχει τὸ χέρι σου νὰ δώσει βοήθεια, μὴ πείσ, Ξαναέλα αὐριο καὶ θὰ σοῦ δώσω»²¹. Παρόμοια μὲ αὐτοὺς συμβουλεύει καὶ ὁ Ψαλμωδός, λέγοντας· «Καλοκάγαθος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ σπλαχνίζεται τὸν πλησίον του καὶ τοῦ δανεῖζει»²². Καὶ πάλι· «Ὁ δίκαιος ὅλη τὴν ἡμέρα ἐλεεῖ καὶ δανεῖζει, καὶ οἱ ἀπόγονοί του θὰ ἔχουν τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ»²³. Καὶ πάλι· «Δανεῖζεται ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ δὲν ἐξοφλεῖ τὸ χρέος του, ὁ δίκαιος ὅμως σπλαχνίζεται καὶ δίνει στοὺς φτωχοὺς»²⁴. Πρέπει βέβαια νὰ γνωρίζομε τὸν σκοπὸ τῆς θείας Γραφῆς, ὅτι δηλαδὴ τὸ νὰ δανεῖζει κανεὶς λέγεται ἀντὶ τοῦ νὰ ἐλεεῖ τὸν πλησίον του, ὅπως ἔχει γραφεῖ· «Ἐξαιτίας τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ βοήθησε τὸν φτωχόν· γιὰ χάρη τοῦ ἀδελφοῦ σου ἃς χάσεις καὶ τὰ χρήματά σου»²⁵. Καὶ πάλι· «Εἶναι ὠραῖο τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ σὲ καιρὸ θλίψεως»²⁶. Νὰ βοηθᾷς τὸν συνάνθρωπό σου, γιὰ νὰ τὸν ἔχεις νὰ σὲ ὀδηγεῖ μπροστὰ στὸν Θεὸ κατὰ τὴν ἀνάσταση, νὰ τὸν ἔχεις μάρτυρα τῆς συμπάθειας, καὶ νὰ μὴ στενάξει ἐναντίον σου. Γιατὶ δὲν εἶναι αὐτὸ χωρὶς ὠφέλεια. Νὰ μὴ γινόμαστε λοιπὸν ἐξαιτίας τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀσημοῦ καὶ τῶν ἀρωμάτων ἀπάνθρωποι, τῶν ὁποίων ἡ σκουριὰ καὶ ὁ σκόρος θὰ καταστοῦν μαρτυρία τῆς ἀπάνθρωπιᾶς μας, ἀκούοντας τὸν Παῦλο ποὺ λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ δίνει, ἃς τὸ κάνει μὲ ἀπλότητα, ἐκεῖνος ποὺ ἐλεεῖ, ἃς τὸ κάνει μὲ χαρὰ»²⁷. καὶ· «Νὰ συμμετέχετε σὶς ἀνάγκες τῶν πιστῶν»²⁸. Καὶ ἄλλου· «Ἄς μαθαίνουν καὶ οἱ δικοὶ μας νὰ πρωτοστατοῦν στὰ καλὰ ἔργα ὅταν ὑπάρχουν ἐπείγουσες ἀνάγκες, γιὰ νὰ μὴ εἶναι ἄκαρποι»²⁹. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας· «Νὰ κρίνετε, ὅταν δικάζετε, μὲ δικαιοσύνη, καὶ ὁ καθένας νὰ δείχνει ἔμπρακτα τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὴ συμπάθεια πρὸς τὸν πλησίον του»³⁰. Ὁ Ἰωάννης πάλι λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὰ πλοῦτη τοῦ κόσμου καί, βλέποντας τὸν ἀδελφὸ του νὰ ἔχει ἀνάγκη, κλείσει τὴν καρδιά του, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ μένει σ' αὐτόν;»³¹. Καὶ ὁ Κύριος, ὁ προνοητὴς τῆς σωτηρίας μας, δίνει ἐντολὴ σύμφωνη μ' αὐτὰ, λέγοντας· «Στὸν καθένα ποὺ ζητεῖ τὴ βοήθειά σου νὰ δίνεις, καὶ νὰ μὴ ἀποστραφεῖς ἐκεῖνον ποὺ θέλει νὰ δανεισθεῖ ἀπὸ σένα»³². Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 12ος.

Γιὰ τοὺς τόκους.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου αὐτοῦ δὲν σταματοῦν νὰ προσφεύγουν

ται, εἰ μὴ μετὰ προσθήκης τὰ τῶν ἐναγώγων ἀπολάβωσιν πράγματα,
 ὅταν μάλιστα πρὸ τοῦ χρέους τοὺς τόκους κομίζονται, ὥστε γενέσθαι
 αὐτῶν τὸ δίκαιον ἀρχὴν ἀδικίας μεγάλης. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ τοκίζον-
 τες ἐναγεῖς καὶ ἀμείλικτοι ὀνομάζονται. Βδελυκτοὶ γὰρ εἰσιν ἔναντι
 5 Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καὶ τὸ σύνολον Χριστιανοῖς ἀπηγόρευται ἢ ἐπί-
 νοια τοῦ τόκου, καθὼς φησιν ὁ Προφήτης περὶ ἀδίκου πόλεως· «Οὐκ
 ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκος καὶ δόλος». Περὶ δὲ τοῦ δικαί-
 ου, «Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ». Καὶ πάλιν· «Ἐκ τόκου
 καὶ ἐξ ἀδικίας λυτρώσεται τὰς ψυχὰς αὐτῶν». Ὁ δὲ Παρουμαιστῆς·
 10 «Ὁ πληθύνων τὸν πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ τόκων καὶ πλεονασμῶν, τῷ
 ἔλεοῦντι πτωχοῦς συνάγει αὐτόν». Καὶ ἄλλος· «Τόκον ἐπὶ τόκου, καὶ
 δόλον ἐπὶ δόλου». Οἶδα ἐγὼ τινες, ὅτι διὰ τὸ κέρδος τοῦ τόκου σὺν τῇ
 ψυχῇ καὶ τὸ κεφάλαιον ἐξημιώθησαν. Ἀξίως γὰρ ὁ νόμος παρακελεύ-
 εται, λέγων· «Τῷ ἀδελφῷ σου οὐκ ἐκτοκιεῖς ἀργυρίου ἢ βρωμάτων ἢ
 15 παντὸς πράγματος». Καὶ πάλιν· «Τὸ ἀργύριόν σου οὐ δώσεις ἐπὶ τό-
 κῳ». Καὶ· «Πλεονασμῶ οὐ δώσεις τὰ βρώματά σου». Ὁ δὲ Ἐκκλησια-
 στῆς περὶ τῶν πλουτούντων ἐκ τόκων ἢ ἐξ ἀδικιῶν, οὕτω διαγορεύει·
 «Ἔστιν ἀρρωστία δεινὴ, ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, πλοῦτον φυλασσόμε-
 νον τὸ παρ' αὐτοῦ εἰς κακίαν αὐτῷ, καὶ ἀπολεῖται ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος
 20 ἐν περισπασμῷ πονηρῷ, καί γε πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἐν σκότει καὶ
 ἐν πένθει καὶ ἐν θυμῷ πολλῷ καὶ ἀρρωστείᾳ, καὶ ὁ μόχθος αὐτῶν εἰς
 ἄνεμον». Ὁμοίως καὶ ὁ Ἀπόστολος παραινῶν Τιμοθέῳ ἔλεγεν· «Τοῖς
 πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παρᾶγγελλε, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπι-
 κέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλόγητι, ἀλλ' ἐπὶ Θεῷ τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα
 25 πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς,
 εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέ-
 λιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς». Πειθό-
 μενοι οὖν, ἀδελφοί, τῇ θείᾳ Γραφῇ, ἀποστῶμεν τῆς δεινῆς πλεονεξίας
 καὶ τῆς βδελυρᾶς ἐπινοίας ταύτης τῶν τόκων, ὁ γὰρ τόκος τῷ δόλῳ
 30 συνεξέχθη, καὶ μᾶλλον ζηλώσωμεν τὸν καλὸν ζῆλον τοῦ μακαρίου
 Ζαχαρίου, λέγοντες σὺν αὐτῷ· «Ἴδου τὸ ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων μοι,
 Κύριε, τοῖς πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι
 τετραπλοῦν», ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ εὐ εἰδότος τὰ κρυ-

33. Ψαλμ. 54, 12.

34. Ψαλμ. 14, 5.

35. Ψαλμ. 71, 14.

36. Παρμ. 28, 8.

37. Ἱερ. 9, 6.

38. Δευτ. 23, 19.

39. Λευϊτ. 25, 37.

40. Ὅπ. π.

41. Ἐκκλ. 5, 12-16.

42. Α' Τιμ. 6, 17-19.

43. Λουκᾶ 19, 8.

στά δικαστήρια, ἔὰν δὲν παρουν αὐξημένα τὰ πράγματα ἐκείνων πού ὀδηγοῦν σ' αὐτὰ, ὅταν μάλιστα πρὶν ἀπὸ τό χρέος παίρνουν τοὺς τόκους, ὥστε νὰ γίνεται ἔτσι τό δίκαιο αὐτῶν ἀρχὴ ἀδικίας μεγάλης, καί γι' αὐτὸ ἐκεῖνοι πού τοκίζουν ὀνομάζονται βδελυροὶ καί ἀπάνθρωποι. Γιατὶ εἶναι σιχαμεροὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων. Καί βέβαια ἡ ἐπινόηση αὐτῆ τοῦ τόκου ἔχει ἀπαγορευθεῖ στοὺς Χριστιανούς, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης γιὰ τὴν ἀδικη πόλη· «Δὲν ἔλειψε ἀπὸ τὶς πλατεῖες τῆς ἡ τοκογλυφία καί ἡ ἀπάτη»³³. Ἐνῶ γιὰ τὸν δίκαιο λέγει· «Δὲν ἔδωσε τὰ χρήματὰ του μὲ τόκο»³⁴. Καί πάλι· «Θὰ γλυτώσει τὶς ψυχές τους ἀπὸ τὴν τοκογλυφία καί τὴν ἀδικία»³⁵. Ὁ Παροιμισαστὴς πάλι· «Αὐτὸς πού αὐξάνει τὸν πλοῦτο του μὲ τόκους καί πλεονεξίες, τὸν συγκεντρώνει γιὰ ἐκεῖνον πού ἔλεεῖ τοὺς φτωχοὺς»³⁶. Καί ἄλλος· «Τόκο πάνω στὸν τόκο, καί ἀπάτη πάνω στὴν ἀπάτη»³⁷. Γνωρίζω ἐγὼ κάποιους, οἱ ὁποῖοι μὲ σκοπὸ τὸ κέρδος τοῦ τόκου ὑπέστησαν ζημιὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ψυχὴ καί στὸ κεφάλαιο. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν ὁ νόμος δίνει ἐντολὴ καί λέγει· «Δὲν θὰ δώσεις στὸν ἀδελφὸ σου χρήματα μὲ τόκο, οὔτε τρόφιμα ἢ ὅποιοδήποτε ἄλλο πράγμα»³⁸. Καί πάλι· «Δὲν θὰ δώσεις τὰ χρήματὰ σου μὲ τόκο»³⁹· καί· «Δὲν θὰ δώσεις τὰ τρόφιμά σου μὲ σκοπὸ νὰ πάρεις περισσότερα»⁴⁰. Ὁ Ἐκκλησιαστὴς πάλι γιὰ ἐκείνους πού πλουτίζουν ἀπὸ τόκους ἢ ἀπὸ ἀδικίες, λέγει τὰ ἐξῆς· «Ὑπάρχει ἀρρώστια φοβερή, τὴν ὁποία εἶδα ἐγὼ κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, πλοῦτο πού φυλάσσεται ἀπὸ κάποιον πρὸς βλάβη του, καί ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος θὰ χαθεῖ σὲ μιὰ ὥρα κακῆ, καί ὅλες οἱ μέρες αὐτοῦ θὰ εἶναι βυθισμένες στὸ σκοτάδι καί στὸ πένθος καί σὲ μεγάλη στενοχώρια καί ἀρρώστιες, καί ὁ κόπος αὐτῶν σκορπίζεται στὸν ἄνεμο»⁴¹. Ὁμοια καί ὁ Ἀπόστολος, συμβουλεύοντας τὸν Τιμόθεο, ἔλεγε· «Παράγγελλε στοὺς πλούσιους τοῦ κόσμου αὐτοῦ νὰ μὴ ὑψηλοφρονοῦν, οὔτε νὰ στηρίζουν τὴν ἐλπίδα τους στὴν ἀβεβαιότητα τοῦ πλούτου, ἀλλὰ στὸν Θεὸ πού μᾶς παρέχει ὅλα πλουσιοπάροχα πρὸς ἀπόλαυση, καί νὰ κάνουν ἀγαθὰ ἔργα, νὰ πλουτίζουν μὲ ἔργα καλά, νὰ δίνουν μὲ προθυμία, νὰ εἶναι γενναιόδωροι, νὰ ἀποταμιεύουν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους γιὰ τὸ μέλλον θεμέλιο καλὸ, γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν αἰώνια ζωὴ»⁴². Ὑπακούοντας λοιπὸν, ἀδελφοί, στὴ θεία Γραφή, ὡς ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὴ φοβερὴ πλεονεξία καί τὴ σιχαμερὴ αὐτῆ ἐπινόηση τῶν τόκων, γιατί ὁ τόκος εἶναι στενὰ συνδεδεμένος μὲ τὴν ἀπάτη, καί μᾶλλον νὰ ποθήσομε τὸν καλὸ ζῆλο τοῦ μακάριου Ζακχαίου, λέγοντας μαζί μ' αὐτόν· «Νά, τὰ μισὰ ἀπὸ τὴν περιουσία μου, Κύριε, τὰ δίνω στοὺς φτωχοὺς, καί ἂν πῆρα ἀπὸ κάποιον κάτι μὲ ἀπάτη, τοῦ δίνω τετραπλάσια»⁴³, γιὰ νὰ ἀκούσομε καί ἐμεῖς ἀπὸ ἐκεῖνον πού γνωρίζει πολὺ καλὰ τὰ κρυφὰ στὴν

πτά ἡμῶν Δεσπότης καὶ Σωτῆρος· «Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν

ΛΟΓΟΣ ΙΓ΄

Περὶ πλεονεξίας.

5 Φησὶν ὁ Κύριος· «Οὐδεὶς δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν. Ἡ γὰρ τοῦ ἑνὸς καταφρονήσει καὶ τοῦ ἑτέρου ἀνθέξεται, ἢ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μωμμωνᾶ. Ἐλευθερωθέντες γὰρ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ». Καὶ οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μωμμωνᾶ, ὃ ἐρμηνεύ-
10 εται, «πλοῦτος», καθὼς λέγει· «Πλοῦτος εἰάν ρέῃ, μὴ προστίθεσθε καρδίαν». Οὐαὶ γὰρ ἁμαρτωλῶ ἐπιβαίνουντι ἐπὶ δύο τρίβους· ἐπειδὴ εἰάν ἢ κατὰ τὸν νόμον μέρος λεπρόν, καὶ μέρος καθαρὸν, ὅλον ἀκάθαρτόν ἐστιν. Ὁ οὖν πλεονέκτης κόρον οὐκ ἔχει τῆς φιλοχρηματίας. Ὅταν γὰρ πολλὰ κτήσῃται, πάλιν ἄλλων ὀρέγεται. Καὶ ὅταν καὶ αὐτὰ
15 οἰκειώσῃται, αὐθις ἕτερα ἐπιθυμεῖ, καὶ οὐδέποτε παύεται τῆς ματαιίας ταύτης ὀρέξεως. Καὶ οὐκ οἶδεν ὅτι, ὅσα ἂν κατ' ἀναλογίαν ἦν ἔχει ὁ ἄνθρωπος περὶ τὴν ὕλην προσπαθείας, τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποστασίας μετέχει. Καὶ ὁ τοιοῦτος οὐ προσδοκᾷ τέλος βίου, οὐδὲ ἐπίσταται ὅτι παροικεῖ ἐν τῷδε τῷ βίῳ, καὶ ἄπερ κέκτηται, ὅτι οὐκ αὐτοῦ εἰσιν. Καὶ
20 οὕτω τοίνυν ἐν τοῖς ἄφροσι τέτακται. Κοινωνὸς γὰρ ἐστὶν τοῦ πλουσί-
ου ἐκείνου, οὕτινος ἠνύπρησεν ἡ χώρα. Καὶ καλῶς λέγει περὶ τῶν τοιούτων ἡ Γραφή, ὅτι «Ὡσπερ ἄδης καὶ ἡ ἀπώλεια οὐκ ἐμπιπλῶνται, οὕτω καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπληστοί». Βουλόμενος οὖν ὁ μακάριος Ἰάκωβος θεραπεῦσαι τὸ τοιοῦτον νόσημα τῆς πλεονεξίας
25 ἐπιστέλλει λέγων· «Ἄγε νῦν, οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἕμματα ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν». Ὁ δὲ Δαυῖδ περὶ τῶν τοιούτων ἀποτείνεται· «Μέντοιγε ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ἄνθρωπος, πλήν μάτην ταράσσεται· θησαυρίζει, καὶ οὐ γινώσκει τίνι συνάξει αὐτά».
30 Ἀεὶ γὰρ οἱ θησαυρισταὶ ματαιοκόποι, ἀλλοτριοκάματοι εὐρίσκονται. «Οἱ γὰρ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα

44. Λουκᾶ 19, 9. 45. Ματθ. 6, 24. 46. Ρωμ. 6, 18. 47. Ψαλμ. 61, 11.

48. Λευϊτ. κεφ. 13-14. 49. Παροιμ. 27, 20. 50. Ἰακ. 5, 1-2. 51. Ψαλμ. 38, 7.

καρδιά μας, τὸν Κύριο καὶ Σωτήρα μας· «Σήμερα ἔγινε σωτηρία στὸ σπίτι αὐτὸ»⁴⁴. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 13ος.

Γιὰ τὴν πλεονεξία.

Λέγει ὁ Κύριος· «Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ δουλεύει σὲ δύο κυρίους . Γιατί, ἢ τὸν ἓνα θὰ περιφρονήσει καὶ θὰ προσκολληθεῖ στὸν ἄλλο, ἢ τὸν ἓνα θὰ μισήσει καὶ τὸν ἄλλο θὰ τὸν ἀγαπήσει. Δὲν μπορεῖτε νὰ δουλεύετε στὸν Θεὸ καὶ στὸν Μαμμωνᾶ»⁴⁵. Γιατί, «Ἐλευθερωθήκατε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, γίνατε δοῦλοι τῆς δικαιοσύνης»⁴⁶, καὶ δὲν μπορεῖτε νὰ δουλεύετε στὸν Θεὸ καὶ στὸν Μαμμωνᾶ, πρᾶγμα ποὺ ἐρμηνεύεται, “πλοῦτος”, ὅπως λέγει· «Ἄν τρέχει μπροστὰ σας πλοῦτος σὰν ποτάμι, μὴ προσκολλᾶτε τὴν καρδιά σας σ' αὐτόν»⁴⁷. Γιατί ἀλλοίμονο στὸν ἁμαρτωλὸ ποὺ βαδίζει σὲ δύο δρόμους· καθῶσον, ἔάν, σύμφωνα μὲ τὸν νόμο, ἓνα μέλος εἶναι λεπρό, καὶ ἓνα μέλος καθαρὸ, ὅλο τὸ σῶμα εἶναι ἀκάθαρο⁴⁸. Ὁ πλεονέκτης λοιπὸν δὲν ἔχει κορεσμό στὴ φιλοχρηματία του. Γιατί, ὅταν ἀποκτήσει πολλά, ἐπιθυμεῖ πάλι ν' ἀποκτήσει κι ἄλλα, καὶ ὅταν καὶ αὐτὰ τὰ ἀποκτήσει, ἀμέσως ἐπιθυμεῖ ἄλλα, καὶ δὲν σταματᾶ ποτὲ αὐτὴ τὴ μάταια ὄρεξή του. Καὶ δὲν γνωρίζει, ὅτι ὅσο περισσότερο ὁ ἄνθρωπος εἶναι προσκολλημένος στὴν ὕλη, τόσο κατ' ἀναλογία βρῖσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ. Καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν περιμένει τέλος τῆς ζωῆς του, οὔτε ἔχει συνειδητοποιήσει ὅτι εἶναι περαστικὸς σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, καὶ ὅτι αὐτὰ ποὺ ἔχει ἀποκτήσει δὲν εἶναι δικὰ του, καὶ ἔτσι λοιπὸν συμπεριλαμβάνεται ἀνάμεσα στοὺς ἀφρονες. Γιατί εἶναι κοινωνὸς τοῦ πλουσίου ἐκείνου ποὺ τοῦ ἔδωσαν πολὺ καρπὸ τὰ χωράφια του. Καὶ σωστὰ λέγει γι' αὐτοὺς ἡ Γραφή· «Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄδης καὶ ἡ ἀπώλεια δὲν χορταίνουν, ἔτσι καὶ τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀχόρταγα»⁴⁹. Θέλοντας λοιπὸν ὁ μακάριος Ἰάκωβος νὰ θεραπεύσει τὴν ἀρρώστια αὐτὴ τῆς πλεονεξίας, γράφει στὴν ἐπιστολή του· «Ἐμπρὸς τώρα, σεῖς οἱ πλούσιοι, κλάψτε θρηνηλογώντας γιὰ τὶς συμφορὰς ποὺ σᾶς ἔρχονται. Ὁ πλοῦτος σας ἔχει σαπίσει καὶ τὰ ἐνδύματά σας ἔχουν καταφαγωθεῖ ἀπὸ τὸ σκῶρο»⁵⁰. Ὁ Δαβὶδ πάλι ἀπευθυνόμενος πρὸς αὐτοὺς λέγει· «Πραγματικὰ σὰν μέσα σὲ σκιώδη εἰκόνα πορεύεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ μάταια ταράσσεται· θησαυρίζει, καὶ δὲν γνωρίζει γιὰ ποιὸν θὰ τὰ συγκεντρώσει αὐτά»⁵¹. Γιατί πάντοτε αὐτοὶ ποὺ συγκεντρώνουν χρήματα βρίσκονται νὰ κοπιάζουν ἄσκοπα, οἱ κόποι τους νὰ γίνονται γιὰ ἄλλους. Γιατί λέγει· «Ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ πλουτίζουν, πέ-

τοῦ διαδόλου», καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες
 βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν, κατὰ τὸν
 Ἀπόστολον. Καὶ αὐθις παραγγέλλει φεύγειν τὴν πλεονεξίαν, «Ἦτις
 ἐστὶν εἰδωλολατρία, δι' ἧς ἐπέρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς
 5 τῆς ἀπιστίας».

Καλὸν οὖν ἐστὶν ἀπορροῖψαι τὸ ἐκ τοῦ πλούτου ἀλόγιστον καύχη-
 μα, τὰς οἰκείας ἐπιθυμίας μισήσαντα· ὅπερ ἐστὶν μισῆσαι τὴν ἑαυτοῦ
 ψυχὴν, καὶ ἀποκτήσασθαι πάντα ἕνεκεν τῆς δόξης τοῦ Εὐαγγελίου
 τοῦ Θεοῦ Ὁ γὰρ αἶρων τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ ἀπὸ πάσης πλεονεξίας,
 10 δύναται ἰδεῖν τὰς μεθοδίας τοῦ διαδόλου. Ὄταν γὰρ ἐξέλθῃ ὁ νοῦς
 τῶν σωματικῶν φροντίδων, βλέπει κατὰ ἀναλογίαν τὰς πανουργίας
 τῶν ἐχθρῶν. Φησὶν δὲ καὶ ὁ Παρομιαστής· «Οὐκ ὠφελήσουσιν θη-
 σαυροὶ ἀνόμους, δικαιοσύνη δὲ ἐκ θανάτου ρύεται»· καί· «Αἰρετώ-
 τερον ὄνομα καλόν, ἢ πλοῦτος πολὺς· ὑπὲρ δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον
 15 χάρις ἀγαθή». – «Ὁ δὲ συνέχων σῖτον, ἀπολείποιο αὐτὸν τοῖς ἔ-
 θνεσιν». Καί· «Ὁ τιμιουλκῶν σῖτον, δημοκατάρατος, εὐλογία δὲ ἐπὶ
 τὴν κεφαλὴν τοῦ μεταδιδόντος»· καί· «Ὁ πεποιθὼς ἐπὶ πλούτῳ αὐ-
 τοῦ, πεσεῖται, ὁ δὲ ἀντιλαμβανόμενος δικαίων, οὗτος ἀνατελεῖ». Ὁ δὲ
 Κύριος φησὶ περὶ τοῦ βουλομένου τὰς ἑαυτοῦ ἀποθήκας καθελεῖν καὶ
 20 μείζονας οἰκοδομῆσαι· «Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ οἱ ἄγγελοι τὴν ψυ-
 χὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σου· ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνι ἔσται;». Καὶ ἐπάγει
 «Οὕτω πᾶς ὁ θησαυρίζων ἐν ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν». Αὐτῷ
 ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ΄.

25

Περὶ περισπασμοῦ.

Περὶ τοῦ περισπασμοῦ, ἀναφανδὸν διδάσκει ἡμᾶς ὁ Ἐκκλησια-
 στής οὕτως· «Ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ ἐκζητῆσαι καὶ τοῦ κατα-
 σκέψασθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ πάντων τῶν γενομένων ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι
 περισπασμὸν πονηρὸν ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, τὸ
 30 περισπᾶσθαι ἐν αὐτῷ». Καὶ μετ' ὀλίγα· «Καὶ ἐπέβλεψα ἐγὼ ἐν πᾶσιν

52. Α' Τιμ. 6, 9.

53. Ἐφ. 5, 5-6.

54. Παροιμ. 10, 2.

55. Παροιμ. 22, 1.

56. Παροιμ. 10, 26.

57. Παροιμ. 11, 26.

58. Ὅπ. π.

59. Ὅπ. π. 28.

60. Λουκᾶ 12, 18-20.

61. Ὅπ. π. 21.

62. Ἐκκλ. 1, 12.

φτουν σὲ πειρασμὸ καὶ στήν παγίδα τοῦ διαβόλου»⁵², καὶ κυριεύονται ἀπὸ πολλὰς ἐπιθυμίας ἀνόητες καὶ βλαβερές, οἱ ὅποιες, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους στήν καταστροφή καὶ στήν ἀπώλεια. Καὶ ἄλλοῦ παραγγέλλει νὰ ἀποφεύγομε τὴν πλεονεξία, «Ἡ ὁποία εἶναι εἰδωλολατρία, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας πέφτει ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ στοὺς υἱοὺς τῆς ἀπιστίας»⁵³.

Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ ἀποβάλει κανεὶς τὸ ἀλόγιστο καύχημα γιὰ τὸν πλοῦτο, νὰ μισήσει τὶς ἐπιθυμίες του, πρᾶγμα πού σημαίνει νὰ μισήσει τὴν ψυχὴ του καὶ νὰ τὰ ἀποκτᾷ ὅλα πρὸς δόξα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Θεοῦ. Γιατί, ἐκεῖνος πού ἀπομακρύνει τὴ σκέψη του ἀπὸ κάθε εἶδος πλεονεξίας, μπορεῖ νὰ δεῖ τὰ ἀπατηλὰ τεχνάσματα τοῦ διαβόλου. Καθόσον, ὅταν ὁ νοῦς ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὶς σωματικὰς φροντίδες, βλέπει κατ' ἀναλογία τὶς πανουργίες τῶν ἐχθρῶν. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Παροιμιστοῦς· «Δὲν θὰ ὠφελήσουν οἱ θησαυροὶ τοὺς παράνομους, ἀντίθετα ἡ ἐνάρετη ζωὴ σώζει ἀπὸ τὸν θάνατο»⁵⁴· καὶ· «Εἶναι προτιμότερο τὸ καλὸ ὄνομα, παρὰ ὁ πολὺς πλοῦτος· ἀνώτερη ἀπὸ τὸ ἀσήμι καὶ τὸ χρυσάφι εἶναι ἡ ἀγαθὴ διάθεση τῆς καρδιᾶς»⁵⁵. – «Ἐκεῖνος πού συγκεντρώνει σιτᾶρι, θὰ τὸ ἀφήσει γιὰ τοὺς ἀλόφυλους»⁵⁷· καὶ· «Ἐκεῖνος πού ἀνεβάζει τὴν τιμὴ τοῦ σιταριοῦ εἶναι καταραμένος ἀπὸ τὸ λαὸ, ἐνῶ ἐκεῖνος πού δίνει ἀπὸ τὰ δικά του ἔχει εὐλογία ἀπὸ τὸν Θεὸ στὸ κεφάλι του»⁵⁸· καὶ· «Ἐκεῖνος πού στηρίζει τὴν πεποίθησή του στὸν πλοῦτο του, θὰ πέσει, ἐνῶ ἐκεῖνος πού βοηθάει τοὺς δίκαιους, αὐτὸς θὰ ἀνατεῖλει σὰν ἥλιος»⁵⁹. Ὁ Κύριος πάλι λέγει γιὰ ἐκεῖνον πού ἤθελε νὰ γκρεμίσει τὶς ἀποθήκες τοῦ καὶ νὰ χτίσει μεγαλύτερες· «Ἀνόητε, αὐτὴ τὴ νύχτα οἱ ἄγγελοι ζητοῦν ἀπὸ σένα νὰ πάρουν τὴν ψυχὴ σου· αὐτὰ πού ἐτοίμασες ποιοιοῦ θὰ εἶναι;»⁶⁰. Καὶ προσθέτει· «Ἔτσι καὶ ὁ καθένας πού συγκεντρώνει χρήματα γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ δὲν χρησιμοποιεῖ τὸν πλοῦτο πρὸς δόξα τοῦ Θεοῦ»⁶¹. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 14ος.

Γιὰ τὸν περισπασμό.

Γιὰ τὴν προσκόλλησιν σὲ ὑλικά πράγματα μᾶς διδάσκει ἀπερίφραστα ὁ Ἐκκλησιαστής μὲ τὰ ἑξῆς· «Ἐπιδόθηκα μὲ ὅλη τὴν καρδιά μου νὰ ἐρευνήσω μὲ τὴ σοφία μου καὶ νὰ γνωρίσω σὲ βάθος ὅλα ὅσα γίνονται κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, καὶ διαπίστωσα ὅτι ὁ Θεὸς παραχώρησε στοὺς ἀνθρώπους πονηρὴ ἀπασχόληση, ὥστε νὰ προσκολλῶνται σ' αὐτή»⁶². Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγα· «Καὶ ἐρεύνησα ἐγὼ ὅλα τὰ ἔργα πού ἔκαναν τὰ χέρια

ποιήμασίν μου, οἷς ἐποίησαν αἱ χεῖρές μου, καὶ ἐν μόχθῳ ᾧ ἐμόχθησα τοῦ ποιεῖν, καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης». Καὶ πάλιν «Πρὸ προσώπου τοῦ ἀνθρώπου ἔδωκε σοφίαν καὶ γνῶσιν καὶ εὐφροσύνην, καὶ τῶ ἀμαρτάνοντι ἔδωκεν περισπασμόν (τὸ γὰρ «ἔδωκεν», ἀντὶ τοῦ “συνε-
5 χώρησεν” νοητέον, τῇ ἀντεξουσιότητι τοῦ ἀνθρώπου), τοῦ προσθεῖναι καὶ τοῦ συναγαγεῖν ὅτι καί γε τοῦτο ματαιότης τὰ πάντα ἐγένετο ἀπὸ τοῦ χόος, καὶ τὰ πάντα ἐστράφη ἐπὶ τὸν χοῦν». Καὶ ἐπάγει· «Ἀγαθὸν πλήρωμα δρακὸς ἀναπαύσεως, ὑπὲρ πλήρωμα δύο δρακῶν μόχθου»· καὶ αὖθις· «Ἐν οἷς ἔδωκα τὴν καρδίαν μου, τοῦ γνῶναι τὴν
10 ἀμαρτίαν μου, καὶ τοῦ ἰδεῖν τὸν περισπασμόν τῶν πεπονημένων ἐπὶ τῆς γῆς· ὅτι καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ὕπνον ὀφθαλμὸς αὐτοῦ οὐκ ἔστιν βλέπων»· καὶ «Πᾶς ὁ θίος ἀσεβοῦς ἐν φροντίδι». Καὶ γὰρ ἀρχὴ κακῶν ὁ περισπασμός.

Τῆς θείας Γραφῆς ἀριδῆλως ὑποδειξάσης ἡμῖν τὸν περισπα-
15 σμόν θίον εἶναι ἀσεβῶν, ὀφείλομεν τοῦτον ἀποδραῖσαι· ἐξαιρέτως δὲ ἡμεῖς οἱ τῶ κόσμῳ δῆθεν ἀποταξάμενοι, καὶ τὸν ἀγγελικὸν θίον ἐπανηρημένοι. Ἀπράγμων γὰρ ἡσυχία, τῆς ἐν πράγμασιν περιφανεῖας τιμιωτέρα, μάλιστα τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ θίου πραγματείαις, ἵνα τῶ στρατολο-
20 γήσαντι ἀρέσῃ». Καὶ πάλιν· «Ἴν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον θίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι». Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ὁ πολυπόθητος Κύριος ἡμᾶς διὰ τῆς Μάρθας ἐκδιδάσκει, λέγων πρὸς αὐτήν· «Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἐνὸς δὲ ἐστὶν χρεῖα. Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο». Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τῆς
25 παραβολῆς τοῦ σπεύροντος, ἐν τῷ λέγειν· «Ἄ μὲν ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτὰ». Καὶ ἐρμηνεύων ἐπιφέρει· «Οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ ἡ μεριμνα τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρεῖς, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον μου ἀκούοντες» ἐν
30 καρδίᾳ ἀγαθῇ, τουτέστιν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ, «καὶ καρποφοροῦσι τῷ Θεῷ, ὁ μὲν τριάκοντα, ὁ δὲ ἑκατόν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

63. Ἐκκλ. 1, 14.

64. Ἐκκλ. 2, 26.

65. Ἐκκλ. 3, 20.

66. Ἐκκλ. 4, 6.

67. Ἐκκλ. 8, 16.

68. Ἰωβ 15, 20.

69. Α' Τιμ. 2, 4.

70. Α' Τιμ. 2, 2.

μου, καὶ τὸν κόπο ποῦ κατέβαλα γιὰ νὰ τὰ κάνω, καὶ νὰ, τὰ πάντα ματαιότητα»⁶⁵. Καὶ πάλι· «Στὸν ἀγαθὸ ἄνθρωπο ἔδωσε ὁ Θεὸς σοφία καὶ γνώση καὶ εὐφροσύνη, ἐνῶ στὸν ἁμαρτωλὸ παραχώρησε προσήλωση στὰ ὑλικά ἀγαθὰ (γιατὶ τὸ «ἔδωσε», πρέπει νὰ τὸ ἐκλάβομε μὲ τὴν ἔννοια τοῦ “παραχώρησε” στὴν προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου), γιὰ νὰ συγκεντρώσει αὐτὰ καὶ νὰ τὰ αὐξάνει. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι ματαιότητα»⁶⁴. – «Ὅλα ἔγιναν ἀπὸ τὸ χῶμα, καὶ ὅλα θὰ ἐπιστρέψουν στὸ χῶμα»⁶⁵. Καὶ προσθέτει· «Προτιμότερο εἶναι μιὰ χούφτα ἀγαθῶν ποῦ ἀποκτῶνται μὲ ἄνεση, παρὰ δυὸ χούφτες ποῦ ἀποκτήθηκαν μὲ ὑπερβολικὸ κόπο»⁶⁶. καὶ ἐπίσης· «Σὲ ὅλα αὐτὰ ἐγὼ συγκέντρωσα τὴν καρδιά μου, γιὰ νὰ γνωρίσω τὰ σφάλματά μου καὶ νὰ κατανοήσω τὴν προσήλωση τοῦ ἀνθρώπου στὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς· γιατί μέρα καὶ νύχτα δὲν βλέπουν τὰ μάτια του ὕπνο»⁶⁷. καὶ «Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἀσεβοῦς ἀνθρώπου εἶναι γεμάτη ἀπὸ κοσμικὲς φροντίδες»⁶⁸. Πραγματικὰ λοιπὸν ἀρχὴ τῶν κακῶν εἶναι ἡ προσήλωση στὰ ὑλικά ἀγαθὰ».

Ἐφοῦ λοιπὸν ἡ θεία Γραφή μᾶς παρουσίασε ὀλοφάνερα ὅτι ὁ περισπασμὸς εἶναι βίος τῶν ἀσεβῶν, ὀφείλομε νὰ ἀποφύγομε αὐτόν, ὅπως ἰδιαίτερα μάλιστα ἐμεῖς ποῦ δῆθεν ἀπαρνηθήκαμε τὸν κόσμον καὶ ἐκλέξαμε τὸν ἀγγελικὸ βίον. Γιατὶ ἡ ἡσυχαστικὴ ζωὴ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὶς ὑλικὲς φροντίδες, εἶναι πολυτιμότερη ἀπὸ τὴ λαμπρότητα τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, τὴ στιγμὴ μάλιστα ποῦ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Κανένας ποῦ ὑπηρετεῖ στὸ στρατὸ δὲν ἐμπλέκεται σὲ βιοτικὲς φροντίδες, γιὰ νὰ εἶναι ἀρεστὸς σὲ ἐκεῖνον ποῦ τὸν στρατολόγησε»⁶⁹. Καὶ πάλι· «Γιὰ νὰ ζοῦμε ἡρεμῶ καὶ ἡσυχῶ μὲ κάθε εὐσέβεια καὶ σεμνότητα»⁷⁰. Τὰ ἴδια διδάσκει καὶ ὁ πολυπλόθητος Κύριός μας μέσω τῆς Μάρθας, λέγοντας πρὸς αὐτήν· «Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ καταγίνεσαι μὲ πολλὰ· ὅμως ἓνα πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖο. Ἡ Μαρία διάλεξε τὴν καλὴ μερίδα»⁷¹. Ὁμοίως καὶ μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέα μὲ αὐτὰ ποῦ λέγει· «Ἄλλοι ἀπὸ τοὺς σπόρους ἔπεσαν μέσα στὰ ἀγκάθια, καὶ μεγάλωσαν τὰ ἀγκάθια καὶ τοὺς ἔπνιξαν»⁷². Καὶ ἐρμηνεύοντας αὐτὰ, προσθέτει· «Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἀκούει τὸν λόγον μου, ἀλλὰ ἡ μερίμνα τοῦ πλούτου πνίγει τὸν λόγον καὶ γίνεται ἄκαρπος. Ὁ σπόρος ὅμως ποῦ σπάρθηκε στὴν εὐφορῶν γῆ, δηλώνει ἐκείνους ποῦ ἀκούουν τὸν λόγον μου» μὲ καρδιά ἀγαθὴ, δηλαδή μὲ ἡσυχία καὶ γαλήνη, «καὶ καρποφοροῦν γιὰ τὸν Θεόν, ὁ ἓνας τριάντα φορὲς περισσότερον καὶ ὁ ἄλλος ἑκατὸ φορὲς»⁷³. Σὺ αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

71. Λουκᾶ 10, 41-42.

72. Ματθ. 13, 4-8.

73. Ματθ. 13, 22-24.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'.

Περὶ τοῦ μὴ ἀγαπᾶν τὸν κόσμον.

Ἄνδρες, οἱ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπην καταλείψαντες γονεῖς καὶ τέκνα καὶ ἀδελφούς, καὶ πάντα τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου σκύβαλα ἠγγε-
 5 σάμενοι, ἵνα Χριστὸν κερδήσωμεν, μὴ ἐνταῦθα ζητήσωμεν δόξαν, μὴ σαρκὸς πρόνοιαν ἐργασώμεθα, μὴ πρόσκαιρα καὶ φθαρτὰ ἀγαπήσω-
 μεν, μὴ κατορύξωμεν εἰς τὴν γῆν τὸ τάλαντον, μὴ ἐπιζητήσωμεν ὡς πατρίδα, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητήσωμεν. Ἀποβλέψωμεν δὲ εἰς
 τοὺς μισοκόσμους, καὶ ὁψόμεθα αὐτοὺς ὅλην τὴν διάνοιαν αὐτῶν
 10 μετοικισμένην περὶ τὰς ἐκεῖ αἰωνίους μονάς «Οἱ καὶ περιῆλθον ἐν μη-
 λωταῖς καὶ αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι», ἵνα τοῦ πο-
 θουμένου κοσμοποιοῦ κατατροφήσωσι. Διὸ καὶ ἡμεῖς, ἀφορῶντες εἰς
 τοὺς θαυμασίους ἄνδρας, τοῖς ἴχνεσιν αὐτῶν ἐπακολουθήσωμεν, πρὸς
 μηδὲν ἕτερον βλέποντες, μὴ πρὸς δόξαν ἀνθρωπίνην, μηδ' ὅλως τὰ τοῦ
 15 αἰῶνος τούτου, ἵνα ἐξισχύσωμεν καταλαβεῖν σὺν αὐτοῖς τὰ ἠτομασμέ-
 να τοῖς «ἀγαπῶσιν» τὸν Θεὸν ἀγαθά.

Φύγωμεν οὖν, ἀγαπητοί, τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. «Ὁ γὰρ
 κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται», καθὼς ὁ θεῖος ἀπεφήνατο λόγος·
 ψυχὴ γὰρ μὴ τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγείσα φροντίδων, οὔτε τὸν Θεὸν
 20 ἀγαπήσει γνησίως, οὔτε τὸν διάβολον βδελύξεται ἀξίως· κάλυμμα γὰρ
 ἅπαξ ἔχει φορτικὸν τὴν μέριμναν τοῦ βίου. Ἐὰν οὖν εἰς ἕξιν ἔλθωμεν
 τοῦ καταφρονεῖν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καλῶν, δυνάμεθα καὶ τὴν γεώδη
 τῆς ψυχῆς ὄρεξιν τῆ λογικῆ αὐτῆς συνάψαι διαθέσει, τῆς κοινωνίας
 τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦτο οἰκονομούσης ἡμῖν. Εἰ οὖν ἐπὶ ξένης κα-
 25 τοικουῖμεν, καὶ ἡ πόλις ἡμῶν μακρὰν ἀπέχει ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης,
 καὶ οἶδαμεν τὴν πόλιν ἡμῶν ἐν ᾗ μέλλομεν κατοικεῖν, τί εἰς τὴν ἄλλο-
 τρίαν ἐτομιάζομεν ἀγροῦς καὶ οἰκοδομὰς καὶ οἰκήματα μάταια καὶ
 παρατάξεις πολυτελεῖς. Ταῦτα οὖν ὁ ἐτομιάζων εἰς ἄλλοτρίαν πόλιν,
 δηλὸς ἐστίν, ὅτι οὐ προσδοκᾷ ἐπανακάμψαι εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, τουτέ-
 30 στιν εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ὁ γὰρ λογισμὸς οὗτος ἀφρόνων καὶ
 διψύχων καὶ ταλαιπώρων ἀνθρώπων ἐστίν. Οὐ γὰρ συνίει ὅτι ταῦτα
 πάντα ἀλλοτρίά εἰσι, καὶ ὑπὸ ἐξουσίας ἑτέρου εἰσὶ, τουτέστι τοῦ ἄρ-
 χοντος τοῦ αἰῶνος τούτου. Οὐκ οὖν ὀφείλομεν ὡς ἐπὶ ξένης κατοι-

ΛΟΓΟΣ 15ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀγαπᾶμε τὸν κόσμον.

Ἄνδρες, ἐμεῖς ποῦ γιὰ χάρη τῆς ἀγάπης μας πρὸς τὸν Χριστὸ ἐγκαταλείψαμε τοὺς γονεῖς μας καὶ τὰ παιδιά μας καὶ τοὺς ἀδελφούς μας, καὶ θεωρήσαμε ὅλα τὰ πράγματα αὐτῆς τῆς ζωῆς σκύβαλα, μὲ σκοπὸ νὰ κερδήσουμε τὸν Χριστό, ἄς μὴ ἐπιδιώξουμε νὰ ἀποκτήσουμε δόξα ἐδῶ, ἄς μὴ δείξουμε φροντίδα γιὰ τὴ σάρκα, ἄς μὴ ἀγαπήσουμε τὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτὰ, ἄς μὴ παραχώσουμε στὴ γῆ τὸ τάλαντο, ἄς μὴ ζητήσουμε νὰ βροῦμε ἐδῶ πατρίδα, ἀλλὰ ἄς ἐπιδιώξουμε νὰ ἀποκτήσουμε τὴ μέλλουσα πατρίδα. Ἄς προσέξουμε αὐτοὺς ποὺ μισοῦν τὸν κόσμον, καὶ θὰ τοὺς δοῦμε νὰ ἔχουν ὅλη τὴ σκέψη τους μεταφερμένη γύρω ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ αἰώνιους τόπους διαμονῆς, «Οἱ ὅποιοι περιφέρονταν φορώντας προβειὲς καὶ δέρματα ἀπὸ γίδες, γεμᾶτοι στερήσεις καὶ θλίψεις»⁷⁴, γιὰ νὰ ἀπολαύσουν τὸν δημιουργὸ τοῦ κόσμου ποὺ ποθοῦσαν. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς, ἔχοντας στραμμένο τὸ βλέμμα μας στοὺς ἀξιοθαύμαστους ἄνδρες, ἄς ἀκολουθήσουμε τὰ ἴχνη αὐτῶν, χωρὶς νὰ προσέχομε τίποτε ἄλλο, οὔτε δόξα ἀνθρώπινη, οὔτε γενικὰ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἀποκτήσουμε μαζὶ μὲ αὐτοὺς «τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦν»⁷⁵.

Ἄς φύγομε λοιπὸν, ἀγαπητοί, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, γιὰτὶ «Ὁλος ὁ κόσμος βρῖσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ πονηροῦ»⁷⁶, ὅπως διακήρυξε ὁ θεῖος λόγος· γιὰτὶ ψυχὴ ποὺ δὲν ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὶς κοσμικὲς φροντίδες, οὔτε τὸν Θεὸ θ' ἀγαπήσει γνήσια, οὔτε τὸν διάβολο θὰ σιχαθεῖ ἐπάξια, γιὰτὶ ἔχει κάλυμμα διαρκὲς ποὺ τὸν ἐνοχλεῖ νὰ βλέπει τὴ μέριμνα τοῦ βίου. Ἐὰν λοιπὸν συνηθίσουμε νὰ περιφρονοῦμε τὰ καλὰ τοῦ κόσμου, θὰ μπορέσουμε νὰ συνάψουμε καὶ τὴν ὑλικὴ ὄρεξιν τῆς ψυχῆς μὲ τὴ λογικὴ διάθεση αὐτῆς, ἐνεργώντας τὴ σύναψιν αὐτῆ ἢ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐφόσον λοιπὸν κατοικοῦμε σὲ ξένη χώρα καὶ ἡ πόλις μας βρῖσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλις αὐτὴ καὶ γνωρίζουμε τὴν πόλις στὴν ὁποία πρὸκειται νὰ κατοικήσουμε, γιὰτὶ ἐτοιμάζουμε ἀγρούς καὶ οἰκοδομὲς καὶ μάταια οἰκῆματα καὶ παρατάξεις πολυτελεῖς στὴν ξένη αὐτὴ πόλις; Γιατὶ αὐτὸς ποὺ ἐτοιμάζει αὐτὰ στὴν ξένη πόλις, δείχνει φανερά, ὅτι δὲν περιμένει νὰ ἐπιστρέψει στὴ δική του πόλις, δηλαδὴ στὴν οὐράνια Ἱερουσαλήμ. Καθόσον ὁ λογισμὸς αὐτὸς ἀνήκει σὲ ἀνόητους καὶ δίψυχους καὶ ταλαίπωρους ἀνθρώπους. Γιατὶ δὲν συνειδοτοποιεῖ ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι ξένα, καὶ βρῖσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία ἄλλου, δηλαδὴ τοῦ ἄρχοντα τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Πρέπει λοιπὸν,

κοῦντες μηδὲν πλέον ἐτοιμάζειν ἑαυτοῖς, εἰ μὴ τὴν αὐτάρκειαν τὴν ἀρκετὴν. Οἱ γὰρ ἀγαπῶντες τὸν ἑαυτῶν Κύριον καὶ ἔχοντες αὐτὸν αἰεὶ ἐν τῇ ἑαυτῶν καρδίᾳ, ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτοῦ πιστεύουσι καὶ καρδοκοῦσι. Καλὸν οὖν ἐστὶν ἀντὶ τῶν κτισμάτων καὶ χρημάτων τῶν
 5 σήμερον μὲν ἡμετέρων, αὔριον δὲ ἀλλοτριῶν, ὠνήσασθαι ψυχὰς θλιβομένας, καθὼς τις δύναται, καὶ χήρας καὶ ὀρφανούς ἐπισκέπτεσθαι, καὶ μὴ παραβλέπειν αὐτούς. Ὡσαύτως καὶ ἐν μοναστηρίοις, καὶ οὕτω καλῶς διοικεῖν τὰ καθ' ἑαυτούς καὶ τὸν πλοῦτον, ὃν παρὰ Θεοῦ εἰλήψαμεν ἐν τῷδε τῷ βίῳ, εἰς αὐτούς ἀναλίσκειν. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ παρέ-
 10 σχεν ἡμῖν αὐτὰ ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν Δεσπότης, ἵνα εἰς τὴν διακονίαν ταύτην δαπανηθῶσι, καὶ ἀντ' αὐτῶν κομισώμεθα θησαυρὸν ἀνέκλειπτον. Πολὺ οὖν βέλτιόν ἐστι τοιούτους ἀγροὺς καὶ κτήματ' ἀγοράζειν, ἅτινα καὶ παράμονά εἰσι, καὶ προάγουσιν εἰς τὴν ἡμῶν μητρόπολιν, ὅταν ἀποδημήσωμεν εἰς αὐτήν.

15 Ἀμερμινήσωμεν οὖν, ἀγαπητοί, τῶν προσκαίρων, ἵνα τῶν αἰδίων ἐπιτύχωμεν· παραδράμωμεν τὸν κόσμον, ἵνα τὸν κοσμοποιὸν καταλάβωμεν. Καταλείπωμεν τὰ μὴ ἡμέτερα, ἵνα τὰ ἡμέτερα ἀπολαύωμεν (τὸ γὰρ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου παράγει ὡς ὄναρ), καὶ κἄν τι χρώμεθα τῷ κόσμῳ τούτῳ, γενώμεθα ὡς μὴ καταχρώμενοι· καθὼς καὶ ὁ μακά-
 20 ριος Ἰωάννης ἐντέλλεται, λέγων· «Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μήτε τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ, ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί». Καί· «Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπι-
 25 θυμία, ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ὅς ἂν βουληθῆι φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται». Ὁ δὲ Παῦλος, «Ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν ἀνακαινούμενον». Καὶ ἐπιφέρει· «Οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δηλονότι
 30 οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα· ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. Ταῦτα καὶ ὁ Σολομὼν αἰτεῖ, λέγων· «Πλοῦτον καὶ πενίαν μὴ μοι δῶς σύνταξον δέ μοι τὰ δέοντα καὶ αὐτάρκη». Καὶ αὐθις ὁ Παῦλος, βουλόμενος ἡμᾶς μετεωροπορεῖν καὶ οὐρανοπο-

77. Α' Κορ. 7, 31.

81. Κολ. 3, 9.

78. Α' Ἰω. 2, 15-16.

82. Α' Τιμ. 6, 7-8.

79. Ὁπ. π. 17.

80. Ἰακ. 4, 4.

83. Παροιμ. 24 (Μασ. 30, 8).

ἀφοῦ κατοικοῦμε σὲ ξένη πόλῃ, νὰ μὴ ἐτοιμάζομε γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας τίποτε τὸ ἐπιπλέον, παρὰ μόνο τὴν αὐτάρκεια ποὺ εἶναι ἐπαρκὴς στὸ στόχο μας. Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦν τὸν Κύριό τους καὶ τὸν ἔχουν πάντοτε μέσα στὴν καρδιά τους, πιστεύουν στὶς ὑποσχέσεις του καὶ περιμένουν τὴν κατάλληλη εὐκαιρία. Εἶναι καλὸ λοιπὸν ἀντὶ τῶν κτισμάτων καὶ χρημάτων, ποὺ σήμερα εἶναι δικὰ μας, καὶ αὔριο ξένα, νὰ ἀγοράσομε ψυχρὲς θλιμμένες, ὅπως ὁ καθένας μπορεῖ, καὶ νὰ ἐπισκεπτόμαστε χῆρες καὶ ὀρφανὰ, καὶ νὰ μὴ τοὺς παραβλέπομε. Τὸ ἴδιο νὰ κάνομε καὶ στὰ μοναστηρία, διευθετώντας ἔτσι μὲ τρόπο καλὸ τὰ σχετικὰ μὲ μᾶς, καὶ τὸν πλοῦτο, τὸν ὁποῖο ἔχομε λάβει ἀπὸ τὸν Θεὸ στὴ ζωὴ αὐτῆ, νὰ τὸν δαπανοῦμε γι' αὐτούς. Γιατὶ γι' αὐτὸ μᾶς τὰ ἔδωσε αὐτὰ ὁ ἀγαθὸς μας Κύριος, γιὰ νὰ δαπανηθοῦν στὴ διακονία αὐτῆ, καὶ ἀντ' αὐτῶν θὰ λάβομε θησαυρὸ ποὺ δὲν ἐξαφανίζεται. Εἶναι λοιπὸν πολὺ καλύτερα νὰ ἀγοράσομε τέτοιους ἀγρούς καὶ κτήματα, τὰ ὁποῖα καὶ διαρκοῦν γιὰ πάντα, καὶ μᾶς ὀδηγοῦν στὴ μητρόπολή μας, ὅταν ἀχωρήσομε γι' αὐτήν.

Ἄς δείξομε λοιπὸν, ἀγαπητοί, ἀδιαφορία γιὰ τὰ πρόσκαιρα, γιὰ νὰ ἐπιτύχομε τὰ αἰώνια· ἃς παραβλέψομε τὸν κόσμον, γιὰ νὰ βροῦμε τὸν Δημιουργὸ τοῦ κόσμου. Ἄς ἐγκαταλείψομε ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶναι δικὰ μας, γιὰ ν' ἀπολαύσομε τὰ δικὰ μας (γιατὶ ἡ μορφή τοῦ κόσμου αὐτοῦ φεύγει καὶ χάνεται σὰν ὄνειρο⁷⁷), καὶ ἂν χρησιμοποιοῦμε κάτι ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἃς μὴ κάνομε κατάχρηση αὐτοῦ⁷⁸, σύμφωνα μὲ τὴν σχετικὴ ἐντολὴ ποὺ μᾶς δίνει καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης, λέγοντας· «Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, οὔτε τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Ἐὰν κάποιος ἀγαπᾶ τὸν κόσμον, δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὸν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατέρα, γιατί κάθετι ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ὅπως ἡ ἐπιθυμία τῆς σάρκας, ἡ ἐπιθυμία τῶν ματιῶν καὶ ἡ ἀλαζονικὴ συμπεριφορὰ γιὰ τὰ πλούτη, δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν κόσμον»⁷⁸. καὶ· «Ὁ κόσμος καὶ ἡ ἐπιθυμία γι' αὐτὸν παρέρχονται, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει στὸν αἰῶνα»⁷⁹. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἐπιθυμήσει νὰ γίνῃ φίλος τοῦ κόσμου, γίνεται ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ»⁸⁰. Καὶ ὁ Παῦλος· «Ἀφοῦ πετάξαμε ἀπὸ πάνω μας τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο μαζί μὲ τὶς πράξεις του, καὶ ντυθήκαμε αὐτὸν ποὺ ἀνανεώνεται»⁸¹. Καὶ προσθέτει· «Τίποτε δὲν φέραμε μαζί μας στὸν κόσμον, καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι οὔτε μποροῦμε καὶ νὰ πάρουμε κάτι μαζί μας φεύγοντας ἀπὸ αὐτὸν· ἐφόσον ἔχομε τροφὲς καὶ σκεπάσματα, ἃς μένομε εὐχαριστημένοι μ' αὐτά»⁸². Αὐτὰ ζητάει καὶ ὁ Σολομών, λέγοντας· «Πλοῦτο καὶ φτώχεια μὴ μοῦ δώσεις· δός μου τὰ ἀναγκαῖα καὶ ὅσα ἐπαρκοῦν γιὰ τὴ συντήρησή μου»⁸³. Καὶ πάλι ὁ Παῦλος, θέλοντας ἐμεῖς νὰ ὑψωνόμαστε

λίτας καταστήσαι, παραινεί λέγων· «Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος· τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀπεθάνετε γὰρ ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται ἐν τῷ Θεῷ». Θέλων δὲ ἡμᾶς τὴν καλὴν ἀλλοίω-
5 σιν ἀλλοιωθῆναι, ἐπάγει· «Μὴ σχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ἡμῶν». Ὁ δὲ ἀγαθὸς ἡμῶν Κύριος, ἐπικυρῶν τὸν λόγον τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν, ἔφη· «Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, εἰάν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν ζημιωθῆ; ἢ τί δώσει ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς
10 τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ΄.

Περὶ παρρησίας.

Ἐοικεν ἡ παρρησία καύσωνι μεγάλῳ, οὗτινος μὴ φέροντες τὸν φλογμὸν φεύγουσιν οἱ ἄνθρωποι ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τῇ σκιᾷ προστρέ-
15 χουσι διὰ τὸ ἀναψύχειν, ἣτις ἐστὶ τὸ ἀπαρρησίαστον καὶ εὐλαβές Ἀπαντομολοῦσιν τοῦ δριμέος καπνοῦ τῆς παρρησίας καὶ αὐτομολοῦσι πρὸς τὴν ἀτμίδα τοῦ εὐώδους θυμιάματος, ἣτις ἐστὶν ἡ ἡσυχία. Φεύγουσιν τὴν δυσωδίαν τοῦ σκοροδοφάγου, καὶ πλησιάζουσιν τῷ μυροφόρῳ καὶ γλυκορήμονι, τῷ ἐξευρευνομένῳ λόγον ἀγαθόν,
20 καὶ πηγάζοντι λόγια Κυρίου ἀγνά. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐξαφανίζει τὴν ἀρετὴν πέφυκεν, ὡς ἡ εὐτραπεία καὶ τὸ παίζειν καὶ ἡ ἀργολογία. Καὶ πάλιν, οὐδὲν οὕτω τὴν πεπαλαιωμένην ψυχὴν ἀνακαινίζει, ὡς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ καλὴ προσευχή, καὶ τὸ μελετᾶν ἀπαύστως τὰ λόγια Κυρίου, καὶ τῇ προσευχῇ αἰεὶ ἑαυτὸν καθοπλίζειν, καὶ
25 τῆς ἀγρυπνίας τὸ κέρδος ἰχνηλατεῖν. Ἡ γὰρ παρρησία βδελυκτὴ ἐστὶν, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἐκκλησιαστῇ, ὅτι «Βδέλυγμα Κυρίῳ στηρίζων ὀφθαλμόν, καὶ οἱ ἀπαίδευτοι ἀκρατεῖς γλώσσης Ἐὰν μαστιγώσῃς ἄφρονα ἐν μέσῳ συνεδρίου ἀτμάζων, οὐ μὴ περιελεῖς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ». Καὶ αὖθις «Σοφία ἀνθρώπου φωτιεῖ πρό-
30 σωπον αὐτοῦ, ἀναιδὴς δὲ προσώπῳ αὐτοῦ, μισηθήσεται». Καὶ ἐν ταῖς Παροιμίαις «Σπάνιον εἶσαγε σὸν πόδα πρὸς σὸν φίλον, μὴ ποτε πλησθεῖς μισήσειε». – «Ἀπόστρεψον ἀπὸ σοῦ ἐπονειδίστους λό-

84. Κολ. 3, 1-3.

87. Παροιμ. 27, 20α, 22.

85. Ρωμ. 12, 2.

88. Ἐκκλ. 8, 1.

86. Ματθ. 16, 26.

89. Παροιμ. 25, 17.

πρὸς τὰ οὐράνια ὕψη καὶ νὰ μᾶς κάνει πολίτες τοῦ οὐρανοῦ, μᾶς συμβουλεύει λέγοντας· «Ἄν λοιπὸν ἀναστηθήκατε μαζὶ μὲ τὸν Χριστό, νὰ ἐπιδιώκετε ὅσα βρίσκονται ἐπάνω, ἐκεῖ ὅπου βρίσκεται ὁ Χριστὸς καθισμένος στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ σκέπτεσθε τὰ οὐράνια, καὶ ὄχι τὰ ἐπίγεια. Γιατὶ πεθάνετε μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ ἡ ζωὴ σας εἶναι κρυμμένη μέσα στὸν Θεό»⁸⁴. Καὶ θέλοντας ἐμεῖς νὰ ἐπιτύχομε τὴν καλὴ μεταβολή, προσθέτει· «Μὴ προσπαθεῖτε νὰ λαμβάνετε τὴ μορφή τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ μεταμορφώνεσθε σύμφωνα μὲ τὴν ἀνακαίνιση τοῦ πνεύματός σας»⁸⁵. Ὁ ἀγαθὸς μας Κύριος πάλι, ἐπιβεβαιώνοντας τὸν λόγο τῶν μαθητῶν του, λέγει· «Ποιὰ ὠφέλεια θὰ ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν κερδήσει ὅλο τὸν κόσμον, ἀλλὰ ζημιωθεῖ τὴν ψυχὴν του; Ἡ τί θὰ δώσει ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς του;»⁸⁶. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 16ος.

Γιὰ τὴν παρρησία.

Ἡ παρρησία μοιάζει μὲ καύσωνα μεγάλο, καὶ οἱ ἄνθρωποι, μὴ ὑποφέροντας τὴ φλόγωσή του, φεύγουν ἀπὸ αὐτὸν καὶ καταφεύγουν πρὸς ἀνακούφισή τους κάτω ἀπὸ τὴ σκιά, ἢ ὅποια εἶναι τὸ ἀπαρρησίαστο καὶ ἡ εὐλάβεια. Φεύγουν μακριὰ ἀπὸ τὸν ἀνυπόφορο καπνὸ τῆς παρρησίας, καὶ καταφεύγουν πρὸς τὸν εὐωδιαστὸ καπνὸ τοῦ θυμᾶματος, πού εἶναι ἡ ἡσυχία. Φεύγουν τὴ δυσωδία τοῦ σκορδοφάγου, καὶ πλησιάζουν τὸν μυροφόρο καὶ γλυκόλογο, ἐκεῖνον πού ἀφήνει νὰ χυθοῦν ἀπὸ τὸ στόμα του λόγια ἀγαθὰ καὶ πηγάζει τὰ ἀγνὰ λόγια τοῦ Κυρίου. Γιατὶ τίποτε δὲν ἐξαφανίζει συνήθως τόσο πολὺ τὴν ἀρετὴ, ὅσο ἡ ἀχρειολογία, τὰ κακὰ ἀστειολογήματα καὶ ἡ ἀργολογία. Καὶ πάλι, τίποτε δὲν ἀνανεώνει τόσο πολὺ τὴν παλαιωμένη ψυχὴ, ὅσο ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἢ καλὴ προσευχή, ἢ ἀκατάπαυστη μελέτη τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, τὸ νὰ ἐξοπλίζει κανεὶς διαρκῶς τὸν ἑαυτό του μὲ τὴν προσευχὴ καὶ νὰ ψάχνει νὰ βρεῖ τὸ κέρδος τῆς ἀγρυπνίας. Γιατὶ ἡ παρρησία εἶναι σιχαμερὸ πρᾶγμα, ὅπως ἔχει γραφεῖ στὸν Ἐκκλησιαστή· «Εἶναι σιχαμερὸς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἐκεῖνος πού στηρίζει ἐπίμονα τὰ μάτια του στὰ κακὰ πράγματα, καθὼς καὶ οἱ ἀπαιδαγώγητοι πού δὲν συγκρατοῦν τὴ γλώσσα τους. Ἐὰν μαστιγώσεις ἀνόητο μέσα στὸ συνέδριον καὶ τὸν διασύρεις, δὲν θὰ τοῦ ἀφαιρέσεις τὴν ἀνοησία του»⁸⁸. Καὶ πάλι· «Ἡ σοφία τοῦ συνετοῦ ἀνθρώπου κάνει φωτεινὸ τὸ πρόσωπό του, ὁ ἀδιάντροπος ὅμως στὴν ἐμφάνιση γίνεται μισητός»⁸⁸. Καὶ στίς Παροιμίαις· «Σπάνια νὰ ἐπισκέπτεσαι τὸν φίλον σου, μήπως σὲ χορτάσει καὶ σὲ μισήσει»⁸⁹. – «Γύρισε ἄλλοῦ τὸ πρόσωπό

γους». Καὶ πάλιν· «Ὅς φυλάσσει τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν, διατηρεῖ ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ».

Ἄγωνισώμεθα οὖν, ἀγαπητοί, πάσῃ δυνάμει μὴ δοῦναι χώραν τοῦ κατακυριεύειν ἡμῶν τὸ πάθος τῆς δεινῆς παρρησίας Χαλεπὸν γάρ ἐστὶν λίαν, καὶ γεννητικὸν πάντων τῶν παθῶν, καὶ διαφθεῖρον ὅλους τοὺς καρπούς καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνθρώπου· μεμισημένον δέ ἐστὶν καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ Ὅθεν καὶ τὸν Ὠζᾶν, τολμήσαντα ἐκτεῖναι τὴν χεῖρα καὶ περισώσασθαι τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, παραχρῆμα, ὡς ἐναγῆ καὶ ἀνίερρον, ἐθανάτωσεν. Τὸ παρρησιάζεσθαι οὖν καὶ ἐπαίρε-
10 σθαι, δυσάρεστον τῷ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἐστίν. Καὶ τοῦτο σαφῶς ἐπιστάμενος ὁ Δαυῖδ, ἔλεγεν· «Ἀγαθὸν μοι ὅτι ἐταπεινώσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου»· καὶ· «Καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου· ἀπὸ γὰρ τῶν κριμάτων σου ἐφοβήθην». Καὶ ὁ Παῦλός φησιν· «Ἐδόθη μοι σκάλωψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σαταῖν, ἵνα με κολα-
15 φίζη, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι». Καὶ ἄλλος· «Τίς καυχῆσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παρρησιάζεται ἐνώπιον αὐτοῦ;». Ὅθεν καὶ ὁ Κύριος παρρησιασάμενος τῷ Πέτρῳ καὶ εἰπόντι, «Ἰλεός σοι, Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο», ἐπετίμησεν, εἰπὼν· «Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ». Ἐπερωτηθεὶς δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, «Πέτρε, φιλεῖς
20 με;», σὺν πάσῃ εὐλαβείᾳ ἀπεκρίθη, «Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε». Αὐτῷ ἡ δόξα Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ΄.

Περὶ τοῦ ἀπέχεσθαι γυναικῶν.

Τὸ ἀπέχεσθαι γυναικῶν, πάνυ πρόσφορον καὶ ἀρμόδιόν ἐστι τοῖς
25 ἐθέλουσι δίον ἄμωμον καὶ ἀκηλίδωτον διάγειν Ἀνάρμοστον γὰρ τοῖς ἅπαξ φυγοῦσι τὸν κόσμον ὀμιλεῖν γυναιξίν, ἢ γλίχεσθαι συντυχίας γυναικῶν. Τινὲς γὰρ, προφάσει δῆθεν συμπαθείας, εὐσεβῆς οἶονται συνδιάγειν γυναιξί· ριψοκινδύνως μονώτατοι τοῦτο πράττοντες, οἳ καὶ εὐλοιδόρητοι καὶ σκανδάλων πολλῶν αἴτιοι γίνονται. Καὶ προφανῶς
30 οὕτως ἀσχημονοῦντες οὐκ ἐρυθριῶσι. Τί δ' ἂν οὐ ποιήσωσι τῶν ἀφα-

90. Παρμ. 27, 11.

94. Ψαλμ. 118, 71.

97. Παρμ. 20, 9.

91. Παρμ. 27, 14.

95. Ψαλμ. 118, 120.

98. Ματθ. 16, 22· 23

92. Παρμ. 21, 23.

93. Α' Βασ. 6, 6.

96. Β' Κορ. 12, 7.

99. Ἰω. 21, 15.

σου ὅταν ἀκοῦς ἀτιμωτικούς λόγους»⁹⁰. Καὶ πάλι· «Ὅποιος ἐπαινεῖ κολακευτικά κάθε πρωὶ τὸν φίλο του, δὲν διαφέρει ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τὸν καταριέται»⁹¹. Καὶ πάλι «Ὅποιος φυλάγει τὸ στόμα καὶ τὴ γλῶσσα του, προφυλάσσει τὴν ψυχὴ του ἀπὸ τὴ θλίψη»⁹².

Ἄς ἀγωνισθοῦμε λοιπὸν, ἀγαπητοί, μὲ ὅλη τὴ δύναμή μας γιὰ νὰ μὴ ἀφήσομε νὰ μᾶς κατακυριεύσει τὸ πάθος τῆς φοβερῆς παρρησίας. Γιατὶ εἶναι πάρα πολὺ φοβερό, γεννᾶ ὅλα τὰ πάθη καὶ καταστρέφει ὅλους τοὺς καρπούς καὶ τὶς ἀρετὲς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ εἶναι μισητὸ ἀπὸ τὸν Θεό. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν Ὠζᾶ, ποὺ τόλμησε ν' ἀπλώσει τὸ χέρι του γιὰ νὰ κρατήσῃ τὴν κιβωτὸ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μὴ πέσει, ἀμέσως τὸν θανάτωσε σὰν μολυσμένο καὶ βέβηλο⁹³. Τὸ νὰ συμπεριφέρεται λοιπὸν κανεὶς μὲ θρασύτητα καὶ νὰ καυχέται, εἶναι δυσάρεστο στὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ αὐτὸ γνωρίζοντάς το μὲ σαφήνεια ὁ Δαβὶδ, ἔλεγε· «Ἦταν ὠφέλιμο τὸ ὅτι μὲ ταπείνωσες μὲ θλίψεις, γιὰ νὰ γνωρίσω τὶς ἐντολές σου»⁹⁴. καὶ· «Νέκρωσε μὲ τὸ φόβο σου τὶς σάρκες μου· γιατί μὲ τρόμαξαν οἱ ἀποφάσεις σου γιὰ τὰ πταίσματά μου»⁹⁵. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Μοῦ δόθηκε ἓνα ἀγκάθι στὸ σῶμα μου, ἓνας ἄγγελος τοῦ Σατανᾶ, γιὰ νὰ μοῦ δίνει ραπίσματα, ὥστε νὰ μὴ ὑπερηφανεύομαι»⁹⁶. Καὶ ἄλλος· «Ποιὸς θὰ καυχηθεῖ ὅτι ἔχει ἀγνὴ τὴν καρδιὰ του; ἢ ποιὸς μπορεῖ νὰ σταθεῖ μὲ παρρησία μπροστά του;»⁹⁷. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος τὸν Πέτρο, ποὺ ἐξεδήλωσε παρρησία καὶ εἶπε, «Ὁ Θεὸς νὰ σὲ σπλαχνισθεῖ, Κύριε, ὥστε νὰ μὴ σοῦ συμβεῖ αὐτὸ», τὸν ἐπετίμησε, λέγοντας· «Πήγαινε πίσω μου, Σατανᾶ»⁹⁸. Ὅταν ὁμως μετὰ τὴν ἀνάσταση ρωτήθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο, «Πέτρε, μὲ ἀγαπᾶς;», μὲ ὅλη τὴν εὐλάβειά του ἀποκρίθηκε· «Ναί, Κύριε· γνωρίζεις ἐσὺ ὅτι σὲ ἀγαπῶ»⁹⁹. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 17ος.

Γιὰ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ γυναῖκες

Τὸ νὰ ἀπέχει κανεὶς ἀπὸ γυναῖκες, εἶναι πολὺ ὠφέλιμο καὶ κατάλληλο γιὰ ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ κάνουν ζωὴ ἀμεμπτη καὶ ἀκηλίδωτη. Γιατὶ εἶναι ἀνάρμοστο γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔφυγαν μὴ γιὰ πάντα ἀπὸ τὸν κόσμον νὰ συνομιλοῦν μὲ γυναῖκες ἢ νὰ ἐπιθυμοῦν συναναστροφές γυναικῶν. Ὅρισμένοι δηλαδή, μὲ πρόφασιν τάχα τὴ συμπάθεια, θεωροῦν εὐσεβὲς τὸ νὰ ζοῦν μὲ γυναῖκες· κἀνοντάς το αὐτὸ ἐντελῶς μόνοι κατὰ τρόπο ριψοκίνδυνο, ἀποσποῦν εὐκόλα τὰ κακολογήματα καὶ γίνονται αἴτιοι πολλῶν σκανδάλων, καὶ ἐνῶ ὀλοφάνερα διαπράττουν τέτοιες ἀσχημοσύνες, δὲν κοκκινίζουν ἀπὸ ντροπὴ. Καὶ ποῖο ἀπὸ τὰ μὴ φανερὰ

νῶν κακῶν, εἰ ἐπὶ τοῖς προδήλοις οὕτως ἐναθρύνονται; Πῶς δὲ σω-
 φρονισθείησαν οἱ γε καὶ τοὺς σωφρονοῦντας γελῶντες; Πῶς δὲ ἐλεγ-
 χόμενοι παύσονται, οἱ γε καὶ τοὺς ἐλέγχοντας διασύροντες; Πῶς δὲ
 καὶ τοὺς θείους χρησμούς αἰδεσθῶσιν, οἱ γε μύθους αὐτοὺς νομίζου-
 5 σιν; Πῶς δὲ τὴν κρίσιν φοβηθήσονται, οἱ γε μηδὲ εἶναι ταύτην διὰ τῶν
 ἔργων κηρύττοντες; Πῶς δὲ τῷ Χριστῷ πεισθήσονται, οἱ μὴ δουλόμε-
 νοι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ κατέχειν, ἀλλὰ τοῖς ἐναντῶν θελήμασι πορευόμε-
 νοι, ὅπερ οὐ θέμις τοῖς εὐσεδέσι Χριστιανοῖς; Καλὸν οὖν ἔστιν ἀπαι-
 τομολεῖν ἀπ' αὐτῶν. Τοῦτο γὰρ ἔστιν εὐάρεστον Θεῷ καὶ ἀνθρώποις
 10 Ἡ γὰρ τῆς γυναικὸς ὄψις θέλος ἐστὶ πεφαρμακευμένον. Ἐτρωσε τὴν
 ψυχὴν, καὶ τὸν ἰὸν ἐναπέθετο, καὶ ὅσα χρονίζει, τοσοῦτον τὴν σῆψιν
 ἐργάζεται· ὁ δὲ φυλασσόμενος οὐκ ἐμπέσῃ εἰς αὐτήν, καὶ οὐ μὴ τρωθῆ
 ὑπὸ τῶν βελῶν αὐτῆς. Ὡσπερ γὰρ τὴν τοῦ λόγου λαμπάδα τρέφει ἔ-
 λαιον, οὕτω καὶ τὸν τῆς ἡδονῆς πυρσὸν ἐξάπτει ἢ τῆς γυναικὸς συντυ-
 15 χία· καὶ ὡσπερ σπινθήρ χρονίσας ἐν ἀχύροις αἴρει φλόγα, οὕτω μνήμη
 γυναικὸς παραμένουσα ἐξάπτει ἐπιθυμίαν· καὶ ὡσπερ οἱ πυροδόλοι
 λίθοι οἱ ἐν τῷ ἀνατολικῷ ὄρει, ὁ ἄρρην καὶ τὸ θῆλυ, ἐν ᾧ εἰσὶν μακρὰν
 ἀπ' ἀλλήλων, οὐδαμοῦ πῦρ καίει· ἐὰν δὲ ἐγγίσῃ τῷ ἄρρηνι ἢ θῆλυς,
 ἀνάπτεται πῦρ καὶ ἐμπυρρίζει πάντα, οὕτω καὶ τὸ λογικὸν ἀρρενόθηλυ.
 20 Φύγωμεν οὖν ἀπ' αὐτῶν, ἀγαπητοί, ὅτι δηλητήριον ὑπάρχουσιν
 αἱ αὐτῶν συντυχίαι, καὶ εὐχερῶς ἀγρεύουσι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Ἀκού-
 σωμεν οὖν τί περὶ αὐτῶν καὶ ἡ θεία Γραφή διαγορεύει. Πρῶτος ὁ Πα-
 ρομιαστὴς φησιν· «Ἀπὸ γυναικὸς ἀρχὴ ἁμαρτίας, καὶ δι' αὐτῆς ἀπο-
 θνήσκομεν πάντες». Καὶ ἐπάγει· «Μὴ δῶς ὕδατι ἔξοδον, καὶ γυναικί
 25 πονηρᾶ παρρησίαν». Καί· «Μὴ προσπέσης ἐπὶ κάλλος γυναικός».
 Καί· «γυναῖκα μὴ ἐπιθυμήσης». Καὶ πάλιν· «Οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθὰ
 βλεπέτωσαν, ὅτι ἐνώπιόν εἰσι τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν ὁδοὶ ἀνδρός·
 Ὅρθας τροχιάς ποιήσον σοῖς ποσὶ· μὴ ἐκκλίνης εἰς τὰ δεξιὰ, μηδὲ εἰς
 τὰ ἀριστερά· Ἀπόστρεψον τὸν πόδα ἀπὸ ὁδοῦ κακῆς». Καὶ πάλιν·
 30 «Υἱέ, μὴ σε νικήσῃ κάλλους ἐπιθυμία, μηδὲ ἀγρευθῆς σοῖς ὀφθαλμοῖς,
 μηδὲ συναρπαγῆς σοῖς βλεφάροις, ὅτι γυνὴ ἀνδρῶν τιμίων ψυχὰς
 ἀγρεύει. Πλανᾷ γὰρ τὸν ἄνθρωπον πολλὴ ὁμιλία, βρόχοις τε τοῖς ἀπὸ

1. Σοφ. Σειρ. 25, 24.

2. Σοφ. Σειρ. 25, 25.

3. Σοφ. Σειρ. 25, 21.

4. Ἐξ. 22, 27. καὶ Δευτ. 5, 21.

5. Παρμ. 4, 25-27.

κακὰ δὲν θὰ κάνουν, τὴ στιγμὴ πού τόσο πολὺ καμαρώνουν γιὰ τὰ ὀλοφάνερα; Καὶ πῶς θὰ μποροῦσαν νὰ σωφρονισθοῦν αὐτοὶ πού περιγελοῦν ἐκείνους πού σωφρονοῦν; Πῶς ἐπίσης δεχόμενοι ἐλέγχους θὰ σταματήσουν νὰ τὸ κάνουν αὐτὸ αὐτοὶ πού καὶ διασύρουν ἐκείνους πού τοὺς ἐλέγχουν; Καὶ πῶς θὰ σεβασθοῦν τὶς θεῖες ἐντολές αὐτοὶ πού θεωροῦν αὐτὲς μύθους; Πῶς πάλι θὰ φοβηθοῦν τὴν κρίση αὐτοὶ πού μὲ τὰ ἔργα τους κηρύττουν ὅτι δὲν ὑπάρχει αὐτή; Καὶ πῶς θὰ πιστέψουν στὸν Χριστὸ αὐτοὶ πού δὲν θέλουν νὰ ἐφαρμόζουν τὶς ἐντολές αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦν τὰ δικά τους θελήματα, πράγμα πού δὲν εἶναι σωστὸ γιὰ τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανούς; Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ φεύγομε μακριὰ ἀπὸ αὐτὲς. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι εὐάρεστο στὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Καθόσον τὸ πρόσωπο τῆς γυναίκας εἶναι βέλος ἀλειμμένο μὲ φαρμάκι. Πλήγωσε τὴν ψυχὴ καὶ ἀπέθεσε σ' αὐτὴν τὸ φαρμάκι, καὶ ὅσο περισσότερο χρόνο μείνει, τόσο μεγαλύτερη σήψη προκαλεῖ· ἐκεῖνος ὅμως πού προφυλάγεται δὲν θὰ πέσει σ' αὐτὴν καὶ δὲν θὰ πληγωθεῖ ἀπὸ τὰ βέλη της. Ὅπως ἀκριβῶς τὴ φλόγα τοῦ λυχναριοῦ τὴν τρέφει τὸ λάδι, ἔτσι καὶ τὸν πυρσὸ τῆς ἡδονῆς τὸν φουντώνει ἢ συναναστροφή τῆς γυναίκας· καὶ ὅπως ὁ σπινθήρας ἂν μείνει γιὰ πολὺ χρόνο μέσα στὰ ἄχυρα προκαλεῖ φλόγα, ἔτσι ἡ μνήμη τῆς γυναίκας παραμένοντας γιὰ πολὺ χρόνο φουντώνει τὴν ἐπιθυμίαν· καὶ ὅπως οἱ πέτρες πού ὑπάρχουν στὸ ἀνατολικὸ ὄρος καὶ ἐκσφενδονίζονται φωτιά, ἢ ἀρνητικὴ καὶ θετικὴ, ὅσο βρίσκονται μακριὰ ἢ μὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη πουθενὰ δὲν ἀνάβει φωτιά, ἐὰν ὅμως ἀγγίσει ἢ ἀρνητικὴ τὴ θετικὴ ἀνάβει φωτιά καὶ κατακαίει τὰ πάντα, ἔτσι ὅταν βρεθοῦν κοντὰ καὶ τὸ λογικὸ ἀρροσενικὸ καὶ θηλυκὸ.

Ἄς φύγομε λοιπὸν μακριὰ ἀπ' αὐτὲς, ἀγαπητοί, γιατί οἱ συναναστροφές μὲ αὐτὲς εἶναι σὰν δηλητήριον καὶ εὐκόλα αἰχμαλωτίζουν τὶς ψυχές μας. Ἄς ἀκούσομε τώρα τί λέγει γι' αὐτὲς καὶ ἡ θεία Γραφή. Πρῶτος ὁ Παροιμιστὴς λέγει· «Ἀπὸ τὴ γυναίκα ἔκανε τὴν ἀρχὴ τῆς ἡμαρτίας, καὶ ἕξαιτίας αὐτῆς πεθαίνομε ὅλοι»¹. Καὶ προσθέτει· «Μὴ δώσεις διέξοδο στὸ νερὸ, οὔτε στὴν κακὴ γυναίκα θάρρος»²· καὶ· «Μὴ παρασυρθεῖς ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰν γυναίκας»³· καὶ· «γυναίκα μὴν ἐπιθυμήσεις»⁴. Καὶ πάλι· «Τὰ μάτια σου νὰ βλέπουν σωστά, γιατί οἱ δρόμοι τοῦ ἀνθρώπου βρίσκονται μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ. Νὰ κάμνεις εὐθεῖς τοὺς δρόμους γιὰ τὰ πόδια σου· μὴ παρεκκλίνεις στὰ δεξιὰ οὔτε στὰ ἀριστερά. Ἀπομάκρυνε τὰ πόδια σου ἀπὸ δρόμο κακός»⁵. Καὶ πάλι· «Παιδί μου, νὰ μὴ σὲ νικήσει ἐπιθυμία γυναικείας ὁμορφιάς, οὔτε νὰ αἰχμαλωτισθεῖς ἀπὸ τὰ μάτια της, οὔτε νὰ συναρπασθεῖς ἀπὸ τὰ βλέφαρά της, γιατί ἡ γυναίκα σαγινεύει τὶς τίμες ψυχῆς τῶν ἀνδρῶν. Πραγματικὰ ἀποπλανᾷ

χειλέων ἐξώκειλεν αὐτόν. Ὁ δὲ ἐπηκολούθησεν αὐτῇ κεπφωθείς, ὥσπερ βούς ἐπὶ σφαγὴν ἄγεται, καὶ ὥσπερ κύων ἐπὶ δεσμούς, οὐκ εἰδὼς ὅτι περὶ ψυχῆς τρέχει. Μὴ οὖν ἐκκλινάτω εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἢ καρδιά σου πολλοὺς γὰρ τρώσασα κατέβαλε». Καὶ ἀναρίθμητοί εἰσιν, 5 οὓς πεφόνευσεν· ὁδοὶ γὰρ ἄδου ὁ οἶκος αὐτῆς, κατάγουσαι εἰς ταμιεῖα θανάτου». Ταῦτα μὲν ὁ Σολομών. Πῶς δὲ καὶ ἡ Αἴγυπτία, ἣ τὴν μορφήν τοῦ Ἰωσήφ ἐπεπόθησε σαρκὸς πόθῳ, τοῦ ὄντος σεμνοτάτου, καὶ τούτου μὴ ἐπινεύσαντος, εἰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας διὰ τῆς ψευδηγορίας τὸν εὐσεβῆ περιέπειρεν ἕως θανάτου;

10 Ὅρας ὅτι ὁ ἐντελεχισμὸς σαρκὸς τῆς Αἴγυπτίας πόσῃν κατειργάσατο τοῦ δικαίου θλίψιν; Διὰ τοῦτο οὖν πᾶσι τρόποις συμφέρον ἡμῖν ἐστὶν ἀπέχεσθαι ἀπ' αὐτῶν. Οὐ γὰρ ἔχουσι λυσιτέλειαν αἱ αὐτῶν συντυχίαι τοῖς θέλουσιν ἐν ἀληθείᾳ τὴν ὁσφὺν περιζώσασθαι. Οὐκ ἤκουσας περὶ τοῦ Σαμφῶν Ναζωραίου, μεθ' οὗ τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἐπο- 15 ρεύετο; καὶ τὸν τοιοῦτον ἅγιον ἢ γυνὴ ἀπώλεσε διὰ τῆς μοχθηρᾶς σαρκὸς καὶ ἀθεμίτου ἐπιθυμίας. Διὰ τοῦτο οὐδ' ὄλως ἐπιτρεπόμεθα μετὰ γυναικὸς καθίσαι, ἣ ἔχει συντυχίας τὸ σύνολον. Ὅμοίως καὶ περὶ τοῦ Δαυῖδ οὐ πεπαίδευσαι, ὃν καὶ εὗρεν ὁ Θεὸς ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ; Πῶς μορφῇ γυναικός, λέγω δὲ τῆς Βηρσαβεέ, ἐπιθυ- 20 μήσας, πόσοις κακοῖς περιέπεσε; Ταύτην γὰρ ἰδὼν ὁ ἅγιος ἀληθῶς λουομένην, ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς μορφῆς αὐτῆς γενόμενος, πόσῃν κακίαν ὁ παμμέγιστος ἀνὴρ κατειργάσατο; Καὶ ἤμαρτεν εἰς Θεὸν οὐ μόνον τῇ μοιχίᾳ περιπεσών, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀναιρεθῆναι κελεύσας· Ὅρας πόσῃν δραματοουργίᾳ κακίας ἐτελεσιουργήσῃ διὰ τὴν ἐπιθυ- 25 μίαν ὁ χριστὸς Κυρίου Δαυῖδ; Παιδευθῶμεν τοῦ μὴ ἐπιθυμεῖν. Εἰ γὰρ τηλικούτοι ἄνδρες διὰ γυναικῶν ἐάλωσαν, πῶς ἡμεῖς οἱ ἀνίσχυες, μετὰ τῆς ἑαυτῶν πτώσεως διαπορευόμενοι καὶ ἐν μέσῳ παγίδος διαβαίνοντες, ἐκφευξώμεθα; Ὅμοίως καὶ Ἀμμὼν καὶ διὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Θάμαρ ἀνηρέθη καλῶς. Ὡσαύτως καὶ ὁ Σολομών, ἔχων σοφίαν 30 καὶ φρόνησιν καὶ χύμα καρδίας καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν πολλὴν ὑπὲρ

6. Παροιμ. 6, 25. καὶ 7, 21-27.

7. Βλ. Γεν. κεφ. 39.

8. Βλ. Κριτ. κεφ. 16.

9. Ψαλμ. 88, 21.

10. Β' Βασ. κεφ. 11.

11. Β' Βασ. κεφ. 13.

τὸν ἄνδρα ἢ διαρκῆς συναναστροφή με αὐτήν, καὶ σὰν δίχτυα ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς τὸν παρασύρει πρὸς τὸ κακό. Αὐτὸς τὴν ἀκολουθεῖ σὰν ἀνόητος, σὰν βόδι ποῦ ὀδηγεῖται στὴ σφαγὴ καὶ σὰν σκύλος ποῦ σύρεται δεμένος με ἀλυσίδα, μὴ γνωρίζοντας ὅτι ἡ πορεία του αὐτὴ καταλήγει σὲ βλάβη τῆς ψυχῆς του. Νὰ μὴ παρασυρθεῖ λοιπὸν ἡ καρδιά σου καὶ ἀκολουθήσει τοὺς δρόμους αὐτῆς· γιατί πολλοὺς κατέβαλε πηγώνοντάς τους καὶ εἶναι ἀμέτρητοι ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἔχει φονεύσει· καθόσον τὸ σπίτι τῆς εἶναι δρόμος τοῦ ἄδη ποῦ ὀδηγεῖ στὰ σκοτεινὰ μέρη τοῦ θανάτου»⁶. Αὐτὰ βέβαια λέγει ὁ Σολομών. Πῶς ὅμως καὶ ἡ Αἴγυπτια, ποῦ πόθησε με σαρκικὸ πόθο τὴ μορφὴ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ πραγματικὰ σεμνότατου, καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν συγκατατέθηκε στὸν πόθο τῆς, προξένησε με τὴν ψευδολογία τῆς θλίψεις καὶ στενοχώριες στὸν εὐσεβῆ, προξενώντας του πληγὲς μέχρι θανάτου;⁷

Βλέπεις ὁ ἀχόρταγος καὶ ἀκατάπαυστος σαρκικὸς πόθος τῆς Αἴγυπτιας πόση θλίψη προξένησε στὸν δίκαιο; Γι' αὐτὸ λοιπὸν μᾶς συμφέρει με κάθε τρόπο νὰ φεύγομε μακριὰ ἀπὸ αὐτές. Γιατί οἱ συναναστροφές με αὐτές δὲν προξενοῦν ὠφέλεια σὲ ἐκείνους ποῦ θέλουν πραγματικὰ νὰ περιζώσουν τὴ μέση τους καὶ νὰ διατηρήσουν τὴ δύναμή τους. Δὲν ἄκουσες γιὰ τὸν Ναζωραῖο Σαμψών, μαζί με τὸν ὁποῖο συμπορευόταν τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου; Καὶ ὅμως τὸν ἅγιο αὐτὸν τὸν ὀδήγησε στὴν ἀπώλεια ἢ γυναῖκα με τὴ μοχθηρὴ σάρκα τῆς καὶ τὴν ἀνήθικη ἐπιθυμία τῆς⁸. Γι' αὐτὸ δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται καθόλου νὰ μένομε μαζί με γυναῖκα, ἢ νὰ ἔχομε γενικὰ συναναστροφές μαζί τῆς. "Ὁμοια δὲν διδάσκεισαι καὶ με τὰ σχετικὰ τοῦ Δαβίδ, τὸν ὁποῖο καὶ βρῆκε ὁ Θεὸς τέτοιο ποῦ ἐπιθυμοῦσε ἢ καρδιά του⁹; Πῶς, ἐπειδὴ ἐπιθύμησε τὸ πρόσωπο μᾶς γυναίκας, ἐνοῶ τῆς Βηρσαβέε, σὲ πόσα κακὰ περιέπεσε; Βλέποντας δηλαδὴ αὐτὴν ὁ πραγματικὰ ἅγιος νὰ λούζεται, ἐπειδὴ ἐπιθύμησε τὴν ὁμορφιὰ τοῦ προσώπου τῆς, πόση κακία ὁ τόσο μεγάλος αὐτὸς ἄνδρας διέπραξε; Καὶ ἁμάρτησε στὸν Θεὸ ὄχι μόνο περιπίπτοντας σὲ μοιχεία, ἀλλὰ καὶ πρόσταξε νὰ φονευθεῖ ὁ ἄνδρας τῆς¹⁰. Βλέπεις πόση κακία διέπραξε κατὰ τρόπο τραγικὸ ἐξαιτίας τῆς ἐπιθυμίας ὁ χρισμένος βασιλιάς ἀπὸ τὸν Κύριο Δαβίδ; "Ὁμοια δὲν διδάσκεισαι νὰ μὴ ἐπιθυμοῦμε γυναῖκες. Γιατί, ἂν τέτοιοι ἄνδρες συνελήφθησαν ἀπὸ τὰ δίχτυα γυναικῶν, πῶς ἐμεῖς οἱ ἀνίσχυροι, ποῦ πορευόμαστε με συντροφιά τὴν πτώση μας καὶ βαδίζομε ἀνάμεσα σὲ παγίδες, θὰ ξεφύγομε ἀπὸ αὐτὰ; "Ὁμοια καὶ ὁ Ἄμμων φονεύθηκε πολὺ σωστὰ ἐξαιτίας τοῦ ἔρωτά του πρὸς τὴν ἀδελφή του Θάμαρ¹¹. Ἐπίσης καὶ ὁ Σολομών, ἔχοντας σοφία καὶ φρόνηση καὶ γεμάτη ἀπὸ καλωσύνη καρδιά καὶ πλοῦτο καὶ δόξα μεγάλη περισ-

πάντας, καὶ οὗτος διὰ γυναικὸς ἀπώλετο, καὶ ἀποστάτης ἐγένετο διὰ
 γυναικάς. Καὶ οἱ πρεσβύτεροι, οἱ κατὰ Σωσάνναν κριταί, διὰ τὸ ἐνδε-
 λεχίζειν καὶ καταμανθάνειν κάλλος ἀλλότριον, εἰς τὸ πέλαγος τῆς ἐπι-
 θυμίας ἐμπεσόντες, ἐπανέστησαν τῇ μακαρίᾳ Σωσάννῃ. Ταῦτα μὲν
 5 περὶ τῆς ἐπιθυμίας θριαμβεύει δὲ καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σειράχ τὴν πονη-
 ρίαν αὐτῶν «Μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυναικός». Καὶ αὐθις
 «Συνοικῆσαι λέοντι καὶ δράκοντι ἄμεινον, ἢ μετὰ γυναικὸς πονηρᾶς».
 Καὶ ὁ Παρομιαστής «Μακρὰν ποιήσον ἀπ' αὐτῆς τὴν ὁδόν. Μὴ ἐγ-
 γίσης πρὸς θύραις οἴκων αὐτῆς, ἵνα μὴ πλησθῶσιν ἀλλότριοι σῆς
 10 ἰσχύος, καὶ μεταμεληθῆς ἐπ' ἐσχάτων». Καλὸν οὖν ἔπεσθαι τῷ λέγοντι,
 φεύγειν τὸν κόσμον καὶ τὰς ὄψεις ὅτι «Πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ
 ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσε αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Αὐτῷ
 ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ΄.

15 *Περὶ τοῦ μὴ ἐνδεδελεχίζειν ψαλλούσαις γυναιξίν.*

Καὶ τὸ ἐνδεδελεχίζειν ψαλλούσαις ἀσύμφορον ἡμῖν ἐστίν, βλαπτο-
 μένων ἡμῶν ταῖς αὐτῶν συντυχίαις τῶν λεγομένων μοναστριῶν. Τὸ
 γὰρ ἴνδαλμα τῆς ὄψεως τῶν γυναικῶν ἄρχεται κλονίζειν τὴν καρδίαν
 τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποσιπᾶν τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς ἡσυχίας, καὶ κατόπιν
 20 αὐτὸν φέρειν καὶ λοιπόν, ἐν τῇ εὐχῇ κεχηνότα καὶ ἀπασχολοῦντα τὸν
 νοῦν ἀπὸ τῆς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ, καὶ σχολάζοντα τῇ περὶ αὐτῶν
 μερίμνῃ. Τὸ γὰρ εἰωθὸς τῆς αὐτῶν συντυχίας ἔοικεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ
 μοναχοῦ, ὥσπερ σκῶληξ ἐν ξύλῳ καὶ σῆς ἐν ἱματίῳ γίνεσθαι. Ἐὰν οὖν
 θέλης σωφρονεῖν, φεῦγε τὴν αὐτῶν συντυχίαν, καὶ μὴ δῶς αὐταῖς παρ-
 25 ρησίαν θαρρησαί σοι. Ἐν ἀρχῇ γὰρ εὐλάβειαν ἔχουσιν, καὶ οὕτως
 ὑποκρίνονται, ὕστερον δὲ ἀναιδῶς πάντα τολμῶσιν πρὸ τῆς συντυ-
 χίας λαλοῦσι προαέως καὶ τὸ βλέμμα κάτω, καὶ συνεχῶς δακρύνουσαι,
 σχηματίζονται σεμνῶς, καὶ πικρὰ στενάζουσιν. Ἐρωτῶσι περὶ ἀγνεί-
 ας, καὶ ἡδέως ἀκούουσιν. Δευτέρᾳ συντυχίᾳ, καὶ μικρὸν ἀνένευσαν

12. Βλ. Δαν. Σωσάννα.

15. Παρμ. 5, 8-10.

13. Σοφ. Σειρ. 15, 19.

16. Ματθ. 5, 28.

14. Σοφ. Σειρ. 15, 16.

σότερη ἀπὸ ὅλους, καὶ αὐτὸς ἕξαιτίας γυναίκα καταστράφηκε καὶ ἔγινε ἀποστάτης ἕξαιτίας τῶν γυναικῶν. Ἄλλὰ καὶ οἱ πρεσβύτεροι, οἱ δικαστὲς στὴν περίπτωση τῆς Σωσάννας, ἐπειδὴ ἐπέμεναν νὰ ἀσχολοῦνται καὶ νὰ προσέχουν ξένο κάλλος, πέφτοντας στὸ πέλαγος τῆς ἐπιθυμίας, ἐπιτέθηκαν στὴ μακάρια Σωσάννα γιὰ νὰ τὴν ἀτιμάσουν¹². Αὐτὰ βέβαια γιὰ τὴν ἐπιθυμία. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὁ υἱὸς τοῦ Σειράχ, διαπομπεύει τὴν κακία αὐτῶν· «Εἶναι μικρὴ ὅποιαδήποτε κακία μπροστὰ στὴν κακία τῆς γυναίκα»¹³. Καὶ πάλι· «Εἶναι προτιμότερο νὰ συγκατοικήσει κανεὶς μὲ λιοντάρι καὶ δράκοντα, παρὰ μὲ γυναίκα κακὴ»¹⁴. Καὶ ὁ Παροιμιστῆς· «Ἀπομακρύνσου ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς κακῆς γυναίκα. Μὴ πλησιάσεις στὶς θύρες τοῦ σπιτιοῦ της, γιὰ νὰ μὴ ἐπωφεληθοῦν ξένοι τῇ δικῇ σου δύναμη, καὶ μετανοιώσεις στὸ τέλος τῆς ζωῆς σου»¹⁵. Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ ἀκολουθοῦμε ἐκεῖνον ποὺ λέγει νὰ ἀποφεύγομε τὸν κόσμον καὶ τὰ γυναικεῖα πρόσωπα· γιατί, «Ὁ καθένας ποὺ βλέπει γυναίκα καὶ κυριεύεται ἀπὸ ἐπιθυμία γι' αὐτὴν, ἤδη διέπραξε μοιχεία μὲ αὐτὴν μέσα στὴν καρδιά του»¹⁶. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 18ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ συχνάζομε ἀνάμεσα σὲ γυναῖκες ποὺ ψάλλουν.

Καὶ τὸ νὰ συχνάζει κανεὶς ἀνάμεσα σὲ γυναῖκες ποὺ ψάλλουν εἶναι ἀσύμφορο γιὰ μᾶς, ἀφοῦ βλαπτόμεσθε ἀπὸ τὶς συναναστροφές τῶν λεγομένων μοναστριῶν. Γιατὶ ἡ μορφή τοῦ προσώπου τῶν γυναικῶν ἀρχίζει νὰ κλονίζει τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ ἀποσπᾷ τὸν νοῦ ἀπὸ τὴν ἡσυχία καὶ νὰ τὸν φέρει πίσω ἀπὸ αὐτές, καὶ στὴ συνέχεια κατὰ τὴν προσευχὴ ἀποχαυνώνει τὸν νοῦ καὶ τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴ δοξολογία τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν κάνει νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴ μέριμνα αὐτῶν. Γιατὶ ἡ συνήθεια νὰ συναναστρέφεται ὁ μοναχὸς γυναῖκες, μοιάζει νὰ εἶναι μέσα στὴν καρδιά αὐτοῦ σὰν τὸ σκουλήκι μέσα στὸ ξύλο καὶ σὰν τὸ σκόρο μέσα στὸ ἔνδυμα. Ἐὰν λοιπὸν θέλεις νὰ σωφρονεῖς, ἀπόφευγε τὴ συναναστροφή αὐτῶν, καὶ μὴ δώσεις σ' αὐτές θάρρος νὰ σὲ πλησιάζουν μὲ πολλὴ οἰκειότητα. Στὴν ἀρχὴ δηλαδὴ δείχνουν εὐλάβεια, καὶ ὑποκρίνονται ἔτσι, ὕστερα ὅμως τὰ τολμοῦν ὅλα μὲ ἀδιαντροπιά. Πρὶν ἀπὸ τὴ συναναστροφή μαζί τους μιλοῦν κατὰ τὴν πρώτη συνάντηση μὲ εὐγενικὸ τρόπο καὶ τὸ βλέμμα κάτω καὶ συνεχῶς δακρύζουν, συμπεριφέρονται μὲ σεμνότητα καὶ στενάζουν πικρὰ, ἐρωτοῦν γιὰ τὴν ἀγνότητα καὶ ἀκοῦν μὲ εὐχαρίστηση. Κατὰ τὴ δεύτερη συνάντηση σηκώνουν λίγο τὸ

ἄνω τρίτη, σὺ ἐμειδίασας, κἀκείνη κεχυμένως ἐγέλασεν. Λοιπὸν καὶ λόγους λαλοῦσιν μαλάσσοντας τὸ αἰσχρὸν πάθος. Ταῦτα δὲ γίνονται σοι ἄγκιστρα δελεάζοντα εἰς θάνατον. Κρεῖττον οὖν προσεγγίσει πυρὶ καιομένῳ, ἢ γυναικὶ νέῃ, νέος ὢν καὶ αὐτός. Πυρὸς μὲν ἀπτόμενος καὶ 5 ὀδυνηθεὶς, ἀποπηδᾷ ταχέως, γυναικὸς δὲ ρήμασι χαυνωθεὶς, δυσχερῶς ἀναχωρήσεις. Καλὸν οὖν ἐστὶν καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις παραιτεῖσθαι, καὶ μὴ ἐνδελεχίζειν αὐταῖς, ἵνα μὴ, ἐμπλακέντες εἰς τὰ αὐτῶν δίκτυα, κινδυνεύσωμεν ρυσθῆναι, ὡς τὰ ἐμπεσόντα ζωῦφια ἐν τῷ ἰσθμῷ τῆς ἀράχνης μάλιστα ἡμᾶς οἱ τῶν οἰκείων ἀποταξάμενοι, 10 καὶ ἐάντους τῷ Θεῷ ἀναθέμενοι, οὐ χρεῖαν ἔχομεν τῆς ματαιίας αὐτῶν καὶ ψυχοβλαβοῦς συντυχίας, ἵνα μὴ γένηται ἄλγος ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν. Ὁ γὰρ φιλάμαρτος δαίμων πολλὰ μηχανᾶται καθ' ἡμῶν ὑποβάλλει αὐταῖς παρακαλεῖν μετὰ ποτνιασμοῦ καὶ δακρύων, συνεχῶς ἐπισκέπτεσθαι αὐτάς, καὶ προνοεῖν διὰ τὸν τοῦ Κυρίου μισθόν. Πειθόμενοι 15 δὲ αὐταῖς, αἴρομεν ἀντιμισθίαν, δυσίατα ἔλκη ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ λογισμοὺς αἰσχίστους καὶ λοιπόν, ἢ καρδία ταρασσομένη κολάζεται ὡς δημίων ἐπιτεινόντων αὐτὴν ἔνθα καὶ ἔνθα, τοῦ νοῦς καὶ τοῦ πάθους.

Ματαιοσύνη οὖν ἡμῖν ἐστὶν, καθὼς προεῖρηται, ἀφέντας γονεῖς καὶ ἀδελφούς, κτᾶσθαι συντυχίας εἰς ψυχῆς ἀπώλειαν. Ὅλως γὰρ 20 ἀναρμόδιόν ἐστὶν ἀνθρώπῳ ἀσκήσαι βουλομένῳ, μετὰ γυναικὸς ἐσθίειν καὶ πίνειν, ἢ ὑπὸ γυναικὸς ὑπηρετεῖσθαι, ἢ προνοεῖν γυναικῶν, ἢ ὄλως μετ' αὐτῶν ἔχειν γυνῶσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ κανονικαῖς ἀνάρμοστον ἐστὶ συνδυναῖν μετὰ ἀνδρῶν, πρὸς τὸ μηδένα σκανδαλίζεσθαι δι' ἡμῶν, ἀλλ' ἵνα ὦμεν πᾶσιν ἀπρόσκοποι. «Εἰδότες», γὰρ φησὶν, «τὸν 25 φόβον τοῦ Κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν, Θεῷ δὲ φανερούμεθα». Φοβηθῶμεν τοίνυν, ὡς εἴρηται, τοῦ σκανδαλίσαι τινάς, ἀκούοντες τοῦ Κυρίου, λέγοντος, ὅτι «Συμφέρει ἵνα λίθος μυλικὸς κρεμασθῇ περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ριφθῆ εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων». Χρὴ οὖν ὡς ἀπὸ προσώπου ὄψεως καὶ 30 ἁμαρτίας μεγάλης φεύγειν ἀπ' αὐτῶν, διὰ τὸ θανατηφόρον εἶναι τοῖς βουλομένοις ἀσκεῖν, οὐ μόνον τὴν αὐτῶν ὁμιλίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνθῦμησιν. Διδάσκει δὲ ἡμᾶς τοῦτο ὁ Παρομιαστῆς λέγων «Μὴ δῶς σὸν

βλέμμα ἐπάνω· κατὰ τὴν τρίτη, σὺ χαμογέλασες, καὶ ἐκείνη γέλασε μὲ χάχανα. Στὴ συνέχεια καὶ λόγια λένε, πού μαλακώνουν τὸ αἰσχρὸ πάθος. Καὶ αὐτὰ σοῦ γίνονται ἀγκίστρια πού ὀδηγοῦν μὲ δόλο στὸ θάνατο. Εἶναι προτιμότερο λοιπὸν νὰ πλησιάσει κανεῖς φωτιὰ πυρακτωμένη, παρὰ γυναῖκα νέα, ὄντας καὶ αὐτὸς νέος. Ἀγγίζοντας φωτιὰ καὶ νοιώθοντας πόνο, ἀπομακρύνεσαι ἀμέσως, ἐὰν ὅμως ἀποχαυνωθείς ἀπὸ τὰ λόγια γυναίκας, δύσκολα θὰ φύγεις ἀπὸ κοντὰ της. Εἶναι καλὸ λοιπὸν καὶ εὐάρεστο στὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ αὐτὲς καὶ νὰ μὴ τις συναναστρεφόμαστε, γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ, ἀφοῦ ἐμπλακοῦμε στὰ δίχτυα τους, νὰ κινδυνεύσουμε νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ αὐτὰ, σὰν τὰ ζωῦφια πού περιέπεσαν στὸν ἴσθιο τῆς ἀράχνης· μάλιστα ἐμεῖς, πού ἀπαρηγήκαμε τοὺς δικούς μας καὶ ἀφιερῶσαμε τὸν ἑαυτὸ μας στὸν Θεό, δὲν χρειαζόμαστε τὴ μάταια καὶ ψυχοβλαβῆ συναναστροφή αὐτῶν, γιὰ νὰ μὴ γίνει πόνος φοβερὸς μέσα στὴν ψυχὴ μας. Γιατὶ ὁ δαίμονας πού ἀγαπᾷ τὴν ἁμαρτία πολλὰς μηχανορραφίες ἐπινοεῖ ἐναντίον μας· παρακινεῖ αὐτὲς νὰ μᾶς παρακαλοῦν μὲ θρηνηλογήματα καὶ δάκρυα, νὰ ἐπισκεπτώμαστε συνεχῶς αὐτὲς, καὶ νὰ τις φροντίζουμε γιὰ νὰ λάβουμε μισθὸ ἀπὸ τὸν Κύριο. Ὑπακούοντας ὅμως σ' αὐτὲς, ἀποκομίζουμε ὡς ἀνταμοιβὴ μέσα στὴν ψυχὴ δυσκολοθεράπευτες πληγὲς καὶ λογισμοὺς αἰσχρότατους· καὶ στὴ συνέχεια ἢ καρδιὰ, κυριευμένη ἀπὸ ταραχὴ, τιμωρεῖται σὰν ἀπὸ δῆμιους, πού τὴν καταβασανίζουν ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ἀπὸ τὸ νοῦ καὶ τὸ πάθος.

Εἶναι λοιπὸν ματαιοπονία γιὰ μᾶς, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, ἐνῶ ἔχομε ἐγκαταλείψει γονεῖς καὶ ἀδελφία, νὰ συνάπτομε συναστροφές μὲ γυναῖκες πρὸς ἀπώλεια τῆς ψυχῆς μας. Γιατὶ εἶναι τελείως ἀνάρμοστο σὲ ἄνθρωπο πού θέλει νὰ ἀσκήσει ἡσυχία, νὰ τρώγει καὶ νὰ πίνει μὲ γυναῖκα, ἢ νὰ ὑπηρετεῖται ἀπὸ γυναῖκα, ἢ νὰ φροντίζει γιὰ γυναῖκες, ἢ γενικὰ νὰ ἔχει μὲ αὐτὲς γνωριμία. Κατὰ ὅμοιο τρόπο εἶναι ἀνάρμοστο καὶ στίς μονάστριες νὰ συναντῶνται μὲ ἄνδρες, γιὰ νὰ μὴ σκανδαλίζεται κανένας ἕξαιτίας μας, ἀλλὰ νὰ εἴμαστε σὲ ὅλους ἀμεμπτοι. Γιατὶ λέγει· «Γνωρίζοντας τὸν φόβο τοῦ Κυρίου, προσπαθοῦμε νὰ πείσουμε τοὺς ἀνθρώπους, στὸν Θεὸ ὅμως εἴμαστε φανεροί»¹⁷. Ἄς φοβηθοῦμε λοιπὸν, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, τὸ νὰ σκανδαλίσομε κάποιους, ἀκούοντας τὸν Κύριο, πού λέγει, ὅτι «συμφέρει νὰ κρεμασθεῖ μυλόπετρα στὸν τράχηλο κάποιου καὶ νὰ ριχθεῖ στὴ θάλασσα, παρὰ νὰ σκανδαλίσει ἓνα ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους αὐτούς»¹⁸. Πρέπει λοιπὸν νὰ φεύγομε ἀπὸ τις γυναῖκες σὰν μπροστὰ ἀπὸ φίδι καὶ ἁμαρτία μεγάλη, ἐπειδὴ εἶναι θανατηφόρα σὲ ἐκείνους πού θέλουν νὰ ἀσκοῦν ἡσυχία, ὄχι μόνο ἢ συναναστροφή αὐτῶν, ἀλλὰ

πλουτον γυναικί, καὶ τὸν σὸν νοῦν εἰς ὑστεροβουλίαν». Καὶ ἄλλος
 «Μετὰ ψαλλούσης μὴ ἐνδεδέλιξε, μὴ ποτε ἀλῶς ἐν τοῖς ἐπιχειρήμασιν
 αὐτῆς». Οἴμαι δὲ καὶ τὸν Ἡσαΐαν περὶ αὐτῶν λέγειν, «Ἄνθ' ὧν ὑψώ-
 θησαν αἱ θυγατέρες Σιών, καὶ ἐπορεύθησαν ὑψηλῶ τραχήλῳ καὶ ἐν
 5 νεύμασιν ὀφθαλμῶν», καὶ τὰ ἐξῆς Καὶ ἐπάγει· «Καὶ ὁ Κύριος ἀποκα-
 λύψει τὸ σῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ». Ὅπερ ἀπέβη, ὡς ὑπολαμι-
 βάνω, ἐπὶ τῆς παρουσίας τῶν Χαλδαίων. Λέγει δὲ καὶ ἀλλαχοῦ· «Παρ-
 θένον μὴ καταμάνθανε, μὴ ποτε σκανδαλισθῆς ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις αὐ-
 τῆς». Καὶ αὖθις· «Οἶνος καὶ γυναικες ἀποστήσουσιν καρδίας συνε-
 10 τῶν». Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής· «Πικρότερον ὑπὲρ θάνατον συζητεῖν γυ-
 ναῖκα, ἣτις ἐστὶν θήρευμα καὶ σαγήνη καρδία αὐτῆς· δεσμός εἰς χεῖ-
 ρας αὐτῆς· ἀγαθὸς πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ ἀφαιρεθήσεται ἀπ'
 αὐτῆς, καὶ ἁμαρτάνων συλληφθήσεται ἐν αὐτῇ». Καὶ ἐπιφέρει· «Εὐ-
 φραΐνου, νεανίσκε, ἐν νεότητί σου, καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς ἀμώμως, καὶ
 15 μὴ ἐν ὀράσει ὀφθαλμῶν σου, καὶ γνῶθι ἐπὶ πᾶσιν τούτοις, ὅτι ἄξει σε ὁ
 Θεὸς εἰς κρίσιν». Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς
 φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται
 ἕκαστος τὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὰ, εἴτε κακὰ». Ἡμεῖς οὖν οἱ
 20 δοκοῦντες εἰδέναί τὰς Γραφὰς καὶ μὴ φυλάσσοντες,
 περισσοτέρως ἔχομεν ἐγκληθῆναι ὑπὲρ τοὺς μὴ εἰδότας, κατὰ τὸν
 λόγον τοῦ Κυρίου, ὅτι· «Ἐκεῖνος ὁ δούλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρί-
 ου, καὶ μὴ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλά». Καὶ
 ἐπάγει· «Παντὶ ᾧ ἐδόθη πολλά, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν». Ἀὐτῷ ἡ
 δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

25

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'.

Περὶ πορνείας.

Τὸ πάθος τῆς πορνείας τὸ πολυσχιδές ἐκ τῆς συντυχίας τῶν
 γυναικῶν ἐπανίσταται. Ραδίως γὰρ ἐναποτίθεται ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ
 ἀνθρώπου τὰς κολακευτικὰς ὁμιλίας τῶν σοβάδων γυναικῶν τὸ
 30 δεινὸν δέλεαρ· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διπλοῦς καθέστηκεν ὁ τῆς

19. Παρμ. 24 (Μασ. 31, 3). 20. Σοφ. Σειρ. 9, 4. 21. Ἡσ. 3, 16. 22. Ὅπ. π. 17.
 23. Σοφ. Σειρ. 9, 5. 24. Ὅπ. π. 19, 2. 25. Ἐκκλ. 7, 26. 26. Ἐκκλ. 11, 9.
 27. Β' Κορ. 5, 10. 28. Λουκᾶ 12, 47. 29. Λουκᾶ 12, 48.

καὶ ἡ ἐνθύμησις. Καὶ μᾶς τὸ διδάσκει αὐτὸ ὁ Παροιμισιαστὴς λέγοντας· «Μὴ ἐμπιστευθεῖς σὲ γυναῖκα τὸν πλοῦτο σου καὶ τὶς ἀπόκρυφες σκέψεις σου, γιατί θὰ μετανοιώσεις ἀργότερα»¹⁹. Καὶ ἄλλος· «Νὰ μὴ συναναστρέφῃσαι τραγουδίστρια, γιὰ νὰ μὴ κυριευθεῖς ἀπὸ τὰ τεχνάσματά της»²⁰. Ἔχω τὴ γνώμη ὅτι καὶ ὁ Ἡσαΐας ὁμιλεῖ γι' αὐτὲς μὲ αὐτὰ πού λέγει· «Ἐπειδὴ ὑπερηφανεύθησαν αἱ γυναῖκες τῆς Ἰερουσαλήμ καὶ βάδισαν μὲ τὸν τράχηλο ψηλὰ καὶ μὲ νεύματα τῶν ματιῶν τοὺς ἀδιάντροπα»²¹, καὶ τὰ ἔξης. Καὶ προσθέτει· «Καὶ ὁ Κύριος θὰ ἀποκαλύψει τὴν ἀπόκρυφον ἀδιάντροπιάν τους κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην»²². Αὐτὸ νομίζω συνέβη κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν Χαλδαίων. Λέγει ὁμοῦ καὶ ἄλλοῦ· «Νὰ μὴ περιεργάζῃσαι παρθένο, γιὰ νὰ μὴ σκανδαλισθεῖς καὶ ὑποστῆς τὴν ἴδια τιμωρίαν μὲ αὐτήν»²³. Καὶ πάλι· «Τὸ κρασι καὶ οἱ γυναῖκες ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀκόμα καὶ τὶς καρδίαι τῶν συνετῶν»²⁴. Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής· «Εἶναι πικρότερον καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον νὰ συζητῆ κανεὶς μὲ γυναῖκα, τῆς ὁποίας ἡ καρδιὰ εἶναι παγίδα καὶ δίχτυ καὶ τὰ χεῖρα της ἀλυσίδες· ὁ ἀγαθὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ θὰ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτήν, ἐνῶ ὁ ἁμαρτωλὸς θὰ συλληφθῆ στὰ δίχτυα της»²⁵. Καὶ προσθέτει· «Ἀπολάμβανε μὲ εὐφροσύνη, νεαρέ, τὴ νεότητά σου, ἀλλὰ βάδιζε τοὺς δρόμους σου μὲ τρόπο ἄμεμπτον, καὶ ὄχι ὅπως σὲ ἀνχαριστοῦν τὰ μάτια σου, καὶ νὰ ἔχεις ὑπόψιν σου, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ σὲ ὀδηγήσῃ σὲ κρίσιν τῶν ἔργων σου»²⁶. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Γιατὶ ὅλοι μας πρέπει νὰ παρουσιασθοῦμε μπροστὰ στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ λάβῃ ὁ καθένας τὴν ἀνάλογον ἀμοιβὴν γιὰ τὰ ἔργα τοῦ σώματος, εἴτε αὐτὰ εἶναι καλὰ, εἴτε κακὰ»²⁷. Ἐμεῖς λοιπὸν πού πιστεύομε ὅτι γνωρίζομε τὶς Γραφὰς καὶ δὲν τὶς φυλάσσομε, πρόκειται νὰ κατηγορηθοῦμε περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν τὶς γνωρίζουν, σύμφωνα μὲ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου· «Ἐκεῖνος ὁ δοῦλος πού γνώρισεν τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του καὶ δὲν ἐνέργησεν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του, θὰ δεχθῆ πάρα πολλὰ πλήγματα»²⁸. Καὶ προσθέτει· «Στὸν καθένα λοιπὸν πού δόθησαν πολλὰ, θὰ τοῦ ζητηθοῦν περισσότερα»²⁹. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 19ος.

Γιὰ τὴν πορνείαν.

Τὸ πολύμορφον πάθος τῆς πορνείας προκαλεῖται ἀπὸ τὴ συναναστροφή μὲ γυναῖκες. Γιατὶ εὐκόλως ἐναποθέτουν μέσα στὴν καρδιάν τοῦ ἀνθρώπου τὸ φοβερὸ δόλωμα οἱ κολακευτικὲς συνομιλίαι τῶν ἐπιχρισμένων γυναικῶν· καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἐμφανίζεται διπλὸς ὁ δαί-

πορνείας δαίμων, ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι συνιστάμενος, καὶ τούτου χάριν διπλῆν κατ' αὐτοῦ χρῆ τὴν πάλην ἀναδέξασθαι. Οὐ γὰρ ἱκανὴ ὑπάρχει μόνῃ ἢ σωματικῇ νηστεία, ἵνα κτήσῃται τις τελείαν σωφροσύνην καὶ ἀγνεΐαν, εἰ μὴ καρδίας γένηται συντριμμίος, καὶ εὐχὴ ἐκτενῆς 5 πρὸς Θεόν, καὶ τῶν Γραφῶν πυκνὴ μελέτη, καὶ κάματος καὶ ἐργόχειρον, ἅπερ δύνανται τὰς ἀτάκτους τῆς ψυχῆς ὁρμὰς συστέλλειν. Πρὸ γε πάντων συμβάλλεται ταπεινώσις ψυχῆς, ἧς χωρὶς οὔτε πορνείας, οὔτε τῶν ἄλλων παθῶν δύναται τις περιγενέσθαι. Χρῆ δὲ τὸ τὴν καρδίαν πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν ἀπὸ ρυπαρῶν λογισμῶν. «Ἐκ γὰρ ταύτης 10 ἐξέρχονται», κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, «διαλογισμοὶ πονηροί». Εἰ οὖν ἔστιν ἡμῖν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, νομίμως ἀθλήσαι καὶ στεφανωθῆναι, νικήσαντας τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα τῆς πορνείας, μὴ τῇ ἡμετέρᾳ δυνάμει ἢ ἀσκήσει θαρρήσωμεν, ἀλλὰ τῇ τοῦ Δεσπότητος Θεοῦ βοηθείᾳ. Οὐ παύεται γὰρ ἄνθρωπος πολεμούμενος ὑπὸ τοῦ πνεύματος 15 τούτου, ἕως οὗ ἐν ἀληθείᾳ πιστεύσῃ, ὅτι οὐχὶ ἰδία σπουδῇ καὶ καμιάτῳ, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ σκέπῃ καὶ βοηθείᾳ ἀπαλάττεται τῆς νόσου ταύτης. Καλὸν οὖν ἔστιν εἰς ἀποτροπὴν τοῦ ἐναντίου καὶ ἀγνεΐαν σώματος, πρὸ ὕπνου ἐπὶ κοίτης τό,

«Δὸς ἡμῖν, Δέσποτα, εἰς ὕπνον ἀπιοῦσιν, ἀνάπανσιν σώματος, καὶ 20 διαφύλαξον ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ ὕπνου τῆς ἁμαρτίας· ρύσαι ἡμᾶς ἀπὸ παντός μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. Δὸς ἡμῖν ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ σου, καὶ ρύσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης σκοτεινῆς καὶ νυκτερινῆς ἠδυπαθείας. Παῦσον τὰς ὁρμὰς σθέσον τὴν τοῦ σώματος πύρωσιν· τὰς τῆς σαρκὸς ἐπαναστάσεις κατάργησον· τὰ σωματικὰ πάθη, τῆς τε 25 σαρκὸς τὰ φρονήματα κοίμησον· δώρησαι ἡμῖν, ὁ Θεός, γρήγορον νοῦν, σάφρονα λογισμὸν, καρδίαν νήφουσαν, ὕπνον ἐλαφρόν, καὶ πάσης σατανικῆς φαντασίας ἀπηλλαγμένον, καὶ ἐξέγειρον ἡμᾶς πρὸς τὰς νυκτερινὰς καὶ ἑωθινὰς λειτουργίας. Παννύχιον ἡμῖν τὴν σὴν δοξολογίαν χάρισαι, τοῦ ὑμνεῖν τὸ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πα- 30 τρὸς τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

Καλὸν οὖν ἔστιν, ὡς προεῖρηται, τὰς σαγήνας καὶ τὰ ἄγκιστρα τῶν γυναικῶν ἀποφεύγειν, καὶ στέλλεσθαι ἀπ' αὐτῶν. Ὁ γὰρ σοφώτατος Σολομών, τοῦτο πείρα παρειληφώς, πᾶσι παραινεῖ λέγων «Μὴ 35 πρόσεχε φαύλη γυναικί· μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς

μονας τῆς πορνείας, ὡς δαίμονας τῆς ψυχῆς καὶ ὡς δαίμονας τοῦ σώματος, καὶ ἔξαιτίας αὐτοῦ πρέπει κανεῖς νὰ ἀναλάβει διπλὸ ἀγῶνα ἐναντίον του. Γιατὶ δὲν εἶναι ἱκανὴ μόνη ἡ σωματικὴ νηστεία γιὰ νὰ ἀποκτήσει κανεῖς τέλεια σωφροσύνη καὶ ἀγνότητα, ἐὰν δὲν συνυπάρξει καὶ συντριβὴ τῆς καρδιᾶς, καὶ προσευχὴ ἐκτενῆς πρὸς τὸν Θεό, καὶ πυκνὴ μελέτη τῶν Γραφῶν, καὶ κόπος σωματικὸς καὶ ἐργόχειρο, τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ περιορίσουν τὶς ἄτακτες ὁρμὲς τῆς ψυχῆς. Πρὶν ἀπὸ ὅλα βέβαια συντελεῖ σ' αὐτὸ ἡ ταπείνωση τῆς ψυχῆς, χωρὶς τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ νικήσει κανεῖς οὔτε τὴν πορνεία, οὔτε τὰ ἄλλα πάθη. Καὶ πρέπει αὐτὸς νὰ τηρεῖ τὴν καρδιά του μὲ κάθε προφύλαξη καθαρὴ ἀπὸ τοὺς ρυπαροὺς λογισμοὺς. Γιατί, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, «Ἐκ τῆς ἀπὸ αὐτὴν φυτρῶνουν διαλογισμοὶ πονηροί»³⁰. Ἐὰν λοιπὸν συμβεῖ, κατὰ τὸν Ἀπόστολο³¹, νὰ ἀγωνισθοῦμε σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους καὶ νὰ στεφανωθοῦμε, ἔχοντας νικήσει τὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα τῆς πορνείας, νὰ μὴ φτάσομε νὰ πιστέψομε ὅτι τὸ πετύχαμε αὐτὸ μὲ τὴ δική μας δύναμη ἢ ἀσκησι, ἀλλὰ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Δεσπότη Θεοῦ. Γιατὶ δὲν σταματᾷ ὁ ἄνθρωπος νὰ πολεμεῖται ἀπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, μέχρι πού νὰ πιστέψει πραγματικὰ ὅτι ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν ἀσθένεια αὐτὴ ὄχι μὲ τὴ δική του προσπάθεια καὶ τὸν κόπο, ἀλλὰ μὲ τὴ σκέπη καὶ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Εἶναι λοιπὸν καλὸ πρὸς ἀποτροπὴ τοῦ ἐχθροῦ καὶ διατήρηση τῆς ἀγνότητος τοῦ σώματος πρὶν ἀπὸ τὸν ὕπνο νὰ λέγει κανεῖς τὴν προσευχὴν:

«Δῶσε μας, Κύριε, ἀπερχόμενοι γιὰ ὕπνο, ἀνάπαυση τοῦ σώματος, καὶ διαφύλαξέ μας ἀπὸ τὸν σκοτεινὸ ὕπνο τῆς ἁμαρτίας. Ἀπάλλαξέ μας ἀπὸ κάθε μολυσμὸ τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Δῶσε μας ἀγιωσύνη μὲ τὸν φόβο πρὸς ἑσένα, καὶ προστάτευσέ μας ἀπὸ κάθε σκοτεινὴ καὶ νυκτερινὴ ἠδυσπάθεια. Παῦσε τὶς ὁρμὲς μας· σβῆσε τὴν πύρωση τοῦ σώματος· κατάργησε τὶς ἐπαναστάσεις τῆς σάρκας· ἀποκοίμησε τὰ σωματικὰ πάθη καὶ τὰ φρονήματα τῆς σάρκας· δώρησέ μας, Θεέ μου, ἐπάγρυπνο νοῦ, λογισμὸ γεμᾶτο σωφροσύνη, καρδιὰ νηφάλια, ὕπνο ἐλαφρὸ καὶ ἀπαλλαγμένο ἀπὸ κάθε σατανικὴ φαντασία· καὶ ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ σήκωσέ μας γιὰ νὰ ἐπιτελέσομε ὅλες τὶς νυκτερινὲς καὶ πρωινὲς διακονίες μας. Χάρισέ μας ὀλονύκτια τὴν δοξολογία πρὸς ἑσένα, γιὰ νὰ ὑμνοῦμε τὸ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν».

Εἶναι λοιπὸν καλὸ, ὅπως ἔχει λεχθεῖ προηγουμένως, νὰ ἀποφεύγομε τὰ δίχτυα καὶ τὰ ἀγκίστρια τῶν γυναικῶν καὶ νὰ ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ αὐτὲς. Γιατὶ ὁ σοφώτατος Σολομών, ἔχοντας γνωρίσει αὐτὸ ἔμπρακτα, μᾶς συμβουλεύει ὅλους λέγοντας· «Μὴ δίνεις προσοχὴ σὲ φαύλη

πόρνης, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει τὸν φάγγα, ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὐρήσεις». Μὴ ἐπιστήσης οὖν σὸν ὄμμα ἐπ' αὐτήν. Καὶ πάλιν «Μὴ πρόσεχε φαύλη γυναικί· τῆς γὰρ ἀφροσύνης οἱ πόδες κατάγουσι τοὺς χρωμένους αὐτῇ μετὰ θάνατον εἰς τὸν ἄδην. Μακρὰν 5 ποίησον ἀπ' αὐτῆς σὴν ὁδόν». Καὶ πάλιν «Μὴ ὑπάντα γυναικί ἐτεριζομένη, μὴ ποτε ἐμπέσης εἰς τὰς παγίδας αὐτῆς». Καὶ ἐπάγει· «Ἀποδήση τις πῦρ ἐν κόλπῳ, τὰ δὲ ἱμάτια οὐ κατακαύσει; ἢ περιπατήσει τις ἐπ' ἀνθρώκων πυρός, τοὺς δὲ πόδας οὐ κατακαύσει; Ὡσαύτως οὐκ ἀθωωθήσεται πᾶς ἀπτόμενος αὐτῆς». Καὶ ὁ νόμος φησὶν «Οὐ πορ- 10 νεύσεις, οὐ μοιχεύσεις ὅς ἂν μοιχεύῃ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, θανάτῳ τελευτάτῳ». Καὶ ὁ Δαυῖδ· «Μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις». Καὶ ὁ προφήτης Ὡσηέ, ἀχθόμενος περὶ τοῦ λαοῦ, ἔλεγε· «Πνεύματι πορνείας ἐπλανήθησαν, καὶ ὁ λαὸς ὁ συνιῶν συνεπλέκετο μετὰ πόρνης». Καὶ αὖθις, «Πορνεύοντες ἐξε- 15 πόρνευσαν ἠγάπησαν ἀτιμίαν». Καὶ πάλιν «Πνεῦμα πορνείας ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, τὸν δὲ Κύριον οὐκ ἔγνωσαν». Ὁ δὲ Ἀπόστολος ἐπιστέλλει λέγων «Φεύγετε τὴν πορνείαν πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν, ὃ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει». Καὶ ἐπιφέρει· «Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ 20 ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματός ἐστιν, ὃ ἔχετε ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἐαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς». Καὶ ἐν τοῖς ὄντως πιστοῖς, τοῖς Πνεῦμα Θεοῦ ἔχουσιν, οὐδὲν σαρκικὸν δύναται εἶναι· ἅτινά ἐστι, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, καὶ τὰ ἐξῆς. Οἱ γὰρ σαρκοφόροι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. Ἦδη γὰρ οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἀπέ- 25 θανον.

Ὁ δὲ Παροιμιαστής φησιν «Ἀπόστρεψον ὀφθαλμὸν ἀπὸ γυναικὸς εὐμόρφου· ἐν γὰρ κάλλει γυναικῶν πολλοὶ ἐπλανήθησαν», Καί· «Μὴ συμβουλοκοπήσης μετ' αὐτῆς ἐν οἴκῳ, μὴ ποτε ἐκκλίνη ἢ ψυχὴ σου ἐπ' αὐτῇ, καὶ τὸ πνεῦμά σου ὀλισθήσῃ εἰς ἀπώλειαν». 30 Ἄλλος δέ· «Πορνεία γυναικὸς ἐν μετεωρισμοῖς ὀφθαλμῶν». – «Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις». Καὶ αὖθις ὁ Παῦλος «Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν; Ἄρας οὖν τὰ μέλη

32. Παροιμ. 5, 2-4. 33. Παροιμ. 5, 2·5·8. 34. Σ. Σειρ. 9, 3. 35. Παρμ. 6, 27-29.
 36. Ὡσηέ 3, 3. Λευίτ. 20, 10. 37. Ψαλμ. 31, 9. 38. Ὡσηέ 4, 11· 14. 39. Ὁπ. π. 18.
 40. Ὡσηέ 5, 4. 41. Α' Κορ. 6, 18. 42. Ὁπ. π. 19-20. 43. Σ. Σειρ. 9, 8.
 44. Σοφ. Σειρ. 9, 9. 45. Σοφ. Σειρ. 26, 9. 46. Σοφ. Σειρ. 9, 13.

γυναίκα· γιατί μέλι στάζει ἀπὸ τὰ χεῖλια τῆς πόρνης γυναίκα, τὸ ὁποῖο πρὸς στιγμή μόνον εὐφραίνει τὸν φάγγυγα, ὕστερα ὅμως θὰ τὸ βρεῖς πικρότερο καὶ ἀπὸ τὴ χολή»³². Μὴ ἀφήσεις λοιπὸν τὰ μάτια σου νὰ πέσουν ἐπάνω σ' αὐτήν. Καὶ πάλι· «Μὴ δίνεις προσοχὴν σὲ ἀνήθικη γυναίκα· γιατί τὰ πόδια τῆς ἀφροσύνης ὀδηγοῦν, αὐτοὺς ποὺ ἐνεργοῦν μὲ ἀνοησία, μετὰ τὸ θάνατο στὸν ἄδη. Ἐπομάκρυνε ἀπὸ αὐτὴ τὴ γυναίκα τὴν πορεία σου»³³. Καὶ πάλι· «Νὰ μὴ ἐπιδιώκεις συναντήσεις μὲ πόρνη γυναίκα, μήπως πέσεις στὶς παγίδες τῆς»³⁴. Καὶ προσθέτει· «Θὰ περισφίξει κανεὶς φωτιὰ στὴν ἀγκαλιὰ του καὶ δὲν θὰ κατακάψει τὰ ἐνδύματά του; ἢ θὰ περπατήσῃ κανεὶς ἐπάνω σὲ ἀναμμένα κάρβουνα, καὶ δὲν θὰ κατακάψει τὰ πόδια του; Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ μείνῃ ἀθῶος ὁ καθένας ποὺ πλησιάζει αὐτήν»³⁵. Καὶ ὁ νόμος λέγει· «Δὲν θὰ πορνεύσεις, δὲν θὰ μοιχεύσεις· ὅποιος θὰ διαπράξῃ μοιχεία μὲ τὴ γυναίκα τοῦ πλησίον του, θὰ τιμωρηθεῖ μὲ θάνατο»³⁶. Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· «Μὴ γίνεστε σὰν τὸν ἵππο καὶ τὸν ἡμίονο, στὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχει σύνεση»³⁷. Καὶ ὁ προφήτης Ὡσηὲ, γεμᾶτος ἀπὸ λύπη γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ λαοῦ, ἔλεγε· «Μὲ πνεῦμα πορνείας πλανήθηκα, καὶ ὁ συνετὸς λαὸς σύναπτε σχέσεις μὲ πόρνη»³⁸. Καὶ ἐπίσης· «Διέπρατταν ἀσταμάτητα πορνεία· ἀγάπησαν τὴν ἀτιμία»³⁹. Καὶ πάλι· «Πνεῦμα πορνείας ὑπάρχει σ' αὐτοὺς, ἐνῶ γιὰ τὸν Κύριο ἔδειξαν ἄγνοια»⁴⁰. Ὁ Ἀπόστολος πάλι γράφει στὴν ἐπιστολὴ του· «Νὰ ἀποφεύγετε τὴν πορνεία· κάθε ἀμάρτημα ποὺ θὰ διαπράξῃ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμα, ἐκεῖνος ὅμως ποὺ πορνεύει ἀμαρτάνει στὸ δικό του σῶμα»⁴¹. Καὶ προσθέτει· «Δὲν γνωρίζετε ὅτι τὰ σώματά σας εἶναι ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποὺ κατοικεῖ μέσα σας, τὸ ὁποῖο ἔχετε λάβει ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ δὲν ἀνήκετε στὸν ἑαυτὸ σας; Ἀγορασθήκατε μὲ ἀντίτιμο»⁴². Καὶ στοὺς πραγματικὰ πιστοὺς, ποὺ ἔχουν Πνεῦμα Θεοῦ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχει τίποτε τὸ σαρκικὸ, ὅπως εἶναι ἡ πορνεία, ἡ ἀκαθαρσία, ἡ ἀσέλγεια, καὶ τὰ ἕξῃς. Γιατὶ οἱ ὑποδουλωμένοι στὴ σάρκα δὲν θὰ κληρονομήσουν βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καθόσον αὐτοὶ ποὺ πράττουν αὐτὰ ἤδη ἔχουν πεθάνει.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Παροιμισιαστὴς λέγει· «Ἐπομάκρυνε τὰ μάτια σου ἀπὸ γυναίκα ὁμορφή· γιατί ἀπὸ τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν πολλοὶ πλανήθηκα»⁴³. καὶ· «Μὴ καθήσεις μὲ γυναίκα πρὸς οἰνοποσία, μήπως παρασυρθεῖ ἡ καρδιά σου ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς καὶ γλιστρήσῃ ἡ ψυχὴ σου στὴν ἀπώλεια»⁴⁴. Καὶ ἄλλος· «Ἡ πορνικὴ διάθεση τῆς γυναίκα φαίνεται ἀπὸ τὰ ἀνεβοκατεβάσματα τῶν ματιῶν τῆς»⁴⁵. – «Βάλε το καλά στὸ μυαλό σου, ὅτι βαδίζεις ἀνάμεσα σὲ παγίδες»⁴⁶. Καὶ ὁ Παῦλος ἐπίσης· «Δὲν γνωρίζετε, ὅτι τὰ σώματά σας εἶναι μέλη τοῦ Χριστοῦ; Θὰ πάρω λοιπὸν

τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω μέλη πόρνῆς; ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά ἐστι;». Καὶ πάλιν «Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐνοικεῖ ἐν ὑμῖν;». Καὶ ἐμβριθέστερον ἐπάγει· «Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός. Ὁ γὰρ ναὸς τοῦ
5 Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς». Καὶ πάλιν «Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἁγιασμός ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῶ καὶ τιμῇ». Καὶ πάλιν «Καὶ τὸν ἁγιασμόν τοῦ σώματος, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν
10 Κύριον». Ὁ δὲ Κύριος «Λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν ἀπολύσει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείας, καὶ γαμήσει ἄλλην, μοιχᾶται». Τῷ Θεῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Κ'.

Περὶ σωφροσύνης.

15 Ἡ σωφροσύνη τιμία καὶ ἐπαινετὴ καὶ εὐπαρρησίαστος παρὰ Θεῶ καὶ ἀνθρώποις, καὶ ἐκτὸς βασκανίας ὑπάρχει· εἰ δὲ καὶ τινες δυσμενεῖς εἰωθότες συκοφαντεῖν τοὺς δι' αὐτῆς δουλομένους τῷ Θεῷ προσοικειοῦσθαι, ἢ ἀλήθεια διαρρηθῆναι δείκνυται, καθὼς ἐπὶ τῷ Ἰωσήφ καὶ τῇ μακαρίᾳ Σωσάννῃ τῇ κατὰ τὸν Δανιήλ. Αὕτη γὰρ εἴλετο μᾶλλον τὸ
20 πρόσκαιρον θάνατον, ἢ περὶ τὸν τῆς σωφροσύνης ζημιωθῆναι στέφανον. Καὶ ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ (τουτέστιν τοῦ Δανιήλ· οὕτω γὰρ ἐρμηνεύεται) τοὺς κριτὰς τῆς βασκανίας κατέκρινεν, καὶ τὴν σὺφρονα ἐλευθέραν ἀπέδειξεν, καὶ ἐκ θανάτου ἐρρύσατο. Οὕτω καὶ ὁ Ἰωσήφ συκοφαντούμενος παρὰ τῆς Αἰγυπτίας καὶ ἐν τῇ εἰρκτῇ κατακλει-
25 σθεῖς, οὐ μετ' οὐ πολὺν διέπειν τὴν Αἴγυπτον ἔλαχεν. Καὶ ἡ νίκη τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ οὐ μόνον κατάδηλος τοῖς τότε γέγονεν, ἀλλὰ καὶ πάσαις ταῖς μετέπειτα γενεαῖς, ὥσπερ στήλη καὶ ὑπογραμμὸς ἐν ταῖς ἱεραῖς Βίβλοις ἀναγέγραπται. Καὶ ἡ Σαραφθία χήρα, διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ φιλοξενίαν, ἀγνή οὖσα καὶ ὀσία, ἠξιώθη τὸν μέγαν Ἡλίαν
30 ὑποδέξασθαι, καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς ὑπ' αὐτοῦ ζωοποιηθῆναι. Ὡσαύτως καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος, ὁ Νεοκαισαρείας ἐπίσκοπος, Ἑλλήνων γονέ-

47. Α' Κορ. 6, 15-16.

48. Α' Κορ. 3, 16.

49. Α' Κορ. 3, 16.

50. Ὁπ. π. 17.

51. Ἐφ. 5, 3.

52. Α' Θεσσ. 4, 3-4.

53. Ματθ. 5, 32.

54. Γεν. 39, 20.

55. Ὁπ. π. 41, 41.

56. Γ Βασ. 17, 23.

τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ τὰ κάνω μέλη τῆς πόρνης; ἢ δὲν ξέρετε ὅτι ἐκεῖνος ποὺ προσκολλᾶται στὴν πόρνη εἶναι ἓνα σῶμα με αὐτήν;»⁴⁷. Καὶ πάλι· «Δὲν γνωρίζετε, ὅτι εἴσαστε ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ μέσα σας;»⁴⁸. Καὶ με μεγαλύτερη αὐστηρότητα προσθέτει· «Ἄν κάποιος φθείρει τὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ, θὰ τὸν φθείρει καὶ αὐτὸν ὁ Θεός. Γιατὶ ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἅγιος, καὶ ὁ ναὸς αὐτὸς εἶστε σεῖς»⁴⁹. Καὶ πάλι· «Πορνεία ὅμως καὶ ἀκαθαρσία οὔτε κἂν νὰ ἀναφέρεται μεταξύ σας»⁵⁰. «Γιατὶ αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἁγιασμός σας, νὰ ἀπέχετε ἀπὸ τὴν πορνεία, καὶ νὰ γνωρίζει ὁ καθένας νὰ διατηρεῖ τὸ σῶμα του με ἁγιασμό καὶ τιμὴ»⁵¹. Καὶ πάλι· «Καὶ τὸν ἁγιασμό τοῦ σώματος, χωρὶς τὸν ὁποῖο κανένας δὲν θὰ δεῖ τὸν Κύριο»⁵². Καὶ ὁ Κύριος· «Σᾶς λέγω, ὅτι ὅποιος χωρίσει τὴ γυναῖκα του, ὄχι ἐξαιτίας πορνείας, καὶ νυμφευθεῖ ἄλλη, διαπράττει μοιχεία»⁵³. Στὸν Θεὸ πρέπει δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 20ος.

Γιὰ τὴ σωφροσύνη.

Ἡ σωφροσύνη τιμᾶται καὶ ἐπαινεῖται καὶ παρέχει θάρρος καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὸν φθόνον· ἂν ὅμως κάποιοι πολέμοι αὐτῆς συκοφαντοῦν ἐκείνους ποὺ θέλουν μέσω αὐτῆς νὰ γίνουν ἀρεστοὶ στὸν Θεόν, ἢ ἀλήθεια γίνεται φανερὴ ὀλοκάθαρα, ὅπως στὴν περίπτωση τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς μακάριος Σωσάννας ποὺ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Δανιήλ. Γιατὶ αὐτὴ προτίμησε μᾶλλον τὸ πρόσκαιρο θάνατο, παρὰ νὰ στερηθεῖ τὸ στεφάνι τῆς σωφροσύνης. Καὶ ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ (δηλαδὴ τοῦ Δανιήλ, γιατί ἔτσι ἐρμηνεύεται) καταδίκασε τοὺς κριτὲς τῆς συκοφαντίας, καὶ ἀπέδειξε ἐλεύθερη τὴ γεμάτη σωφροσύνη γυναῖκα καὶ τὴν ἔσωσε ἀπὸ τὸ θάνατο. Ἔτσι καὶ ὁ Ἰωσήφ, ἂν καὶ συκοφαντήθηκε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτια καὶ κλείσθηκε στὴ φυλακὴ⁵⁴, μετὰ ἀπὸ λίγο ἔλαβε τὸν κλῆρον νὰ κυβερνᾷ τὴν Αἴγυπτον⁵⁵. Καὶ ἡ νίκη τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ ἔγινε γνωστὴ ὄχι μόνο στοὺς τότε ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλες τὶς μετέπειτα γενεές, ἔχοντας ἀναγραφεῖ στὰ ἱερὰ Βιβλία σὰν ἀναμνηστικὴ στήλη καὶ παράδειγμα πρὸς μίμηση⁵⁴. Καὶ ἡ Σαραφθία χήρα, ἐξαιτίας τῆς σωφροσύνης καὶ φιλοξενίας της, ὄντας ἀγνή καὶ ἁγία, ἀξιώθηκε νὰ δεχθεῖ στὸ σπίτι της τὸν μέγα Ἡλία καὶ ὁ υἱὸς της νὰ ἐπανεύρει τὴ ζωὴ ἀπὸ αὐτόν⁵⁶. Παρόμοια καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος, ὁ ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας, καταγόμενος ἀπὸ εἰδωλολάτρεις γονεῖς καὶ ὄντας καὶ αὐτὸς ἀκόμα εἰδωλολάτρης, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴ νεαρὴ ἡλικία του τήρησε με ἐπιμέλεια τὴ σωφροσύνη, ἀξιώθηκε νὰ γνωρίσει ἀπὸ

ων, καὶ αὐτὸς ἔτι Ἑλληνας ὑπάρχων, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπιμελῶς τηρή-
 σασ τὴν σωφροσύνην, ἠξιώθη παρὰ τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ
 εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου μαθεῖν τὸ τῆς πίστεως μυστήριον καὶ θαυμα-
 τουργὸς μέγας ἀναδειχθῆναι. Οἱ γὰρ τῆς σωφροσύνης ἐρασταί, οὐ
 5 μόνον τὸν ἔπαινον ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἔχουσι, ἀλλὰ καὶ τὸν στέφανον τοῦ
 κάλλους καὶ τὸν χιτῶνα τῆς σωφροσύνης ἐκ χειρὸς Κυρίου κομί-
 σονται, καὶ ἐροῦσιν «Ἀγαλλιᾶσθω ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· ἐνέδου-
 σε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης, ὡς νυμφίῳ πε-
 ριέθηκέ μοι μίτραν, καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησε κόσμῳ». Οὗτοι ἐκ-
 10 λάμπουσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς, εἰ ἀληθῶς καὶ τὰς λωπιὰς ἀρε-
 τὰς κέκτηνται, τὰς ἀρμοζούσας τῇ σωφροσύνῃ. Ἐκεῖ αὐτοῖς ὀφθήσε-
 ται ἡ ζωὴ, καὶ ἡ μακρότης τῶν ἡμερῶν, ἡ γαληνιώσα καὶ ἀτάραχος, ἐν
 ἣ ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός.

Ὁ τέλειος σῶφρων πανταχόθεν ἐναντὸν φυλάττει. Ἦκουσα γὰρ
 15 περὶ τινος βασιλέως τῶν ἔξω, ὅτι Ἐφεσίαν ἱερείαν ἰδὼν ὑπερβολῆ
 καλὴν φανεῖσαν, ἀνέξεν εὐθύς ἐξ Ἐφέσου, φοβούμενος μὴ παρὰ
 γνώμην ἐκδρασθῆ καὶ πράξῃ τι τῶν ἀτόπων. Καὶ Κῦρος δὲ ὁ Πέρσης,
 οὐδὲ ἰδεῖν τὴν Σπανίαν κατεδάξατο, θαυμαστόν τι καὶ ἀμήχανον κάλ-
 λος ἔχειν μαρτυρουμένην. Εἰ τοίνυν καὶ τὰ προστάγματα ἔξωθεν καὶ
 20 χωρὶς τοῦ σωτηρίου χρησιμοῦ μαρτυροῦσιν ταῦτα, πόσον μᾶλλον
 ἡμεῖς οἱ τοῦ Χριστοῦ φοιτηταί! Ἀναγκαῖον οὖν ἐστὶν ἐγκρατεῦσθαι
 καὶ κρατεῖν, οὐ μόνον λαλιᾶς, ἀλλὰ καὶ ὀράσεως. Ἡ γὰρ συνεχὴς τε
 θεὰ ὁδὸς ἐστὶν ἢ ἐπὶ τὴν προᾶξιν ἄγουσα. Εἰ δὲ καὶ εἰς ἔργον μὴ προ-
 βαίνει, τέως τὸν λογισμὸν μολύνει, καὶ μοιχὸν ἀποτελεῖ τὸν ἀλόντα
 25 Τίς τοσοῦτόν ἐστιν τολμηρός, ὃς τοῖς ἀλλοτρίοις συνεχῶς κατοπτεύων
 κάλλεσιν, λέγει, μὴδὲ τὸ παράπαν παραβλάπτεισθαι; Εἰ δὲ τοῦτο
 δύσκολον, χρὴ μάλιστα φεύγειν τὰς συνεχεῖς τῶν γυναικῶν ἐντεύξεις.
 Εἰ δὲ ἀνάγκη χαλινοῦν τοὺς ὀφθαλμούς, ὁ ἄμεμπτος καὶ σῶφρων Ἰωδ
 τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις διαλεγόμενος, φησὶν «Εἰ δὲ καὶ ἐπηκολούθησεν ἡ
 30 καρδία μου γυναικὶ ἀνδρὸς ἑτέρου, εἰ καὶ ἐγκάθετος ἐγενόμην ἐπὶ
 θύραις αὐτῆς, ἀρέσαι ἄρα καὶ ἡ γυνή μου ἑτέρῳ. Θυμὸς γὰρ ὀργῆς
 ἀκατάσχετος τοῦ μιᾶναι γυναικᾶ ἀνδρὸς πῦρ γὰρ ἐστὶ καιόμενον ἐπὶ
 πάντων τῶν μερῶν ᾧ δ' ἂν ἐπέλθῃ, ἐκ ριζῶν ἀπώλεσεν.

Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἐπιστέλλων νουθετεῖ· «Παρακαλῶ οὖν

τῆ Μητέρα τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη τὸ μυστήριον τῆς πίστεως καὶ νὰ ἀναδειχθεῖ μέγας θαυματουργός. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ ἀγαποῦν τὴ σωφροσύνη ἔχουν τὸν ἔπαινον ὄχι μόνο στὴν παρούσα ζωὴ, ἀλλὰ καὶ θὰ λάβουν τὸν στέφανο τοῦ κάλλους καὶ τὸν χιτῶνα τῆς σωφροσύνης ἀπὸ τὰ χεῖρια τοῦ Κυρίου καὶ θὰ ἀναβοήσουν· «Ἄς γεμίσει ἀπὸ ἀγαλλίαση ἡ ψυχὴ μας στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· γιατί με ἔντυσε με τὸ ἔνδυμα τῆς σωτηρίας καὶ με τὸν χιτῶνα τῆς εὐφροσύνης, καὶ ὡς νυμφίον ἔθεσε πάνω στὸ κεφάλι μου μίτρα, καὶ ὡς νύμφη με στόλισε με πλούσιον στολισμό»⁵⁷. Αὐτοὶ θὰ περιβληθοῦν ἀπὸ λαμπρότητα στὴ βασιλεία τοῦ Πατέρα, ἐὰν ἔχουν πραγματικὰ καὶ τίς ὑπόλοιπες ἀρετές, ἐκεῖνες ποὺ ταιριάζουν στὴ σωφροσύνη. Ἐκεῖ θὰ φανερωθεῖ σ' αὐτοὺς ἡ ζωὴ καὶ ἡ μακρότητα τῶν ἡμερῶν, ἡ ζωὴ ἡ γεμάτη ἀπὸ γαλήνη καὶ ἀταραξία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔχει φύγει κάθε ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός.

Ὁ τέλειος σῶφρων προφυλάγει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ παντοῦ. Γιατὶ ἄκουσα γιὰ κάποιον βασιλιά μὴ Χριστιανό, ὅτι βλέποντας μιὰ ἱέρεια ἀπὸ τὴν Ἔφεσο, ἐπειδὴ τοῦ φάνηκε ὑπερβολικὰ ὡραία, ἐπέστρεψε ἀμέσως ἀπὸ τὴν Ἔφεσο, φοβούμενος μήπως χωρὶς νὰ τὸ θέλει ἐκδισασθεῖ καὶ διαπράξει κάτι ἀπὸ τὰ ἄτοπα. Καὶ ὁ Κύριος ὁ Πέριος δὲν θέλησε οὔτε κἂν νὰ δεῖ τὴν Σπανία, ἐπειδὴ φημιολογοῦνταν ὅτι εἶχε θαυμαστό καὶ ἀκαταγώνιστο κάλλος. Ἄν λοιπὸν καὶ τὰ παραγγέλματα τῶν μὴ Χριστιανῶν, ποὺ στεροῦνταν τὴ σωτήρια διδασκαλία, περιέχουν τέτοιες μαρτυρίες, πόσον μᾶλλον πρέπει αὐτὸ νὰ τὸ κάμνομε ἡμεῖς οἱ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ! Εἶναι ἀνάγκη συνεπῶς νὰ δείχνομε ἐγκράτεια καὶ νὰ συγκρατοῦμε ὄχι μόνο τὴ γλῶσσα μας, ἀλλὰ καὶ τὰ μάτια μας. Γιατὶ ἡ συνεχὴς θεὰ εἶναι ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στὴν πράξη. Καὶ ἂν δὲν προχωρεῖ γιὰ νὰ γίνῃ πράξη, κατ' ἀρχὴ μολύνει τὸν λογισμό καὶ καθιστᾷ μοιχὸν ἐκεῖνον ποὺ θὰ συλλάβει. Ποιὸς εἶναι τόσο πολὺ τολμηρός, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ παρακολουθεῖ συνεχῶς μετὰ τὰ μάτια τὰ ξένα κάλλη, μπορεῖ νὰ λέγει, ὅτι δὲν βλάπτεται οὔτε στὸ ἐλάχιστο; Ἄν αὐτὸ εἶναι δύσκολο, πρέπει κυρίως νὰ ἀποφεύγομε τίς συνεχεῖς συναναστροφές μετὰ γυναῖκες. Τὸ ὅτι βέβαια εἶναι ἀνάγκη νὰ χαλιναγωγῶμε τὰ μάτια μας, ὁ ἄμεμπτος καὶ γεμᾶτος σωφροσύνη Ἰώβ, συνομιλώντας μετὰ τοὺς φίλους του, λέγει· «Ἐὰν δελεάσθηκε ἡ καρδιά μου ἀπὸ γυναῖκα ἄλλου ἀνδρα, ἂν στήθηκα καὶ περιμένα μπροστὰ σὲ πόρτες της, τότε ἂς ἀρέσει καὶ ἡ γυνὴ μου σὲ ἄλλον»⁵⁸. Πραγματικὰ θυμὸ καὶ ὀργὴ ἀσυγκράτητη προκαλεῖ τὸ ἀτίμασμα γυναικὸς ἄλλου ἀνδρα· γιατί εἶναι φωτιὰ ποὺ κατακαίει πρὸς ὅλα τὰ μέρη, καὶ σὲ ὅποιον συμβεῖ νὰ ἐκδηλωθεῖ, τὸν καταστρέφει σύριζα.

Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος γράφοντας τὴν ἐπιστολὴν του συμβουλεύει·

ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρισμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσαι τὰ σώματα
 ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἀχίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ». Φησὶν δὲ Τίτω·
 «Πρεσβυτέρους νηφαλέους εἶναι, σεμνοῦς, σώφρονας· πρεσβύτιδας
 ὡσαύτως, ἱεροπρεπεῖς, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσιν τὰς νέας
 5 φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἀγνάς». Καὶ αὐθις, «Ἴνα,
 ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως
 καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι». Καὶ Τιμοθέω·
 «Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας». Καὶ ἐπάγει· «Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ
 μεμονωμένη ἤλπισεν ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ
 10 ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας»· καθὼς καὶ ἡ ὁσία Ἄννα, ἡ θυ-
 γάτηρ Φανουήλ, ζήσασα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς σωφρόνως ἔτη ἑπτὰ
 ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον διαγορεύει, καὶ αὐτὴ
 χήρα οὖσα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἢ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ
 ἱεροῦ, νηστείας καὶ δεήσεσι λατρεύουσα τῷ Κυρίῳ· καὶ προφητείας
 15 ἀξιοθεῖσα, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐλά-
 λει πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ Κυ-
 ρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς
 αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ΄.

Περὶ παρθενίας.

20

Ἡ παρθενία πλησιάζει μὲν τῇ σωφροσύνῃ, ἀνωτέρα δὲ καὶ αὐτῆς
 καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τυγχάνουσα, τοῖς ἀγγέλοις συναμιλλᾶται, καὶ
 Θεῷ πλησιάζει διὰ τὴν καθαρότητα. Μέγα οὖν ὡς ἀληθῶς τὸ κτήμα
 τῆς παρθενίας, καὶ ἀγγελικὸν καὶ οὐράνιον. Τεκμήριον δέ, ὅτι οὐ
 25 ταχέως ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς εὐρίσκομεν ταύτῃ τῇ ἀρετῇ διαπρέψαν-
 τα πρὸ τοῦ νόμου. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ οὐκ ἂν ἔχη τις εἰπεῖν τινα, εἰ μὴ
 τὸν ἐπίγειον ἄγγελον καὶ οὐράνιον ἄνθρωπον Ἠλίαν τὸν Θεοδίτην,
 καὶ τὸν τούτου φοιτητὴν Ἐλισσαῖον· τάχα δὲ καὶ Ἱερεμίαν, καὶ ἄλλους
 τινὰς εὐαριθμήτους ἐν τοῖς προφήταις, καὶ τὸν μέγαν ἐν γεννητοῖς
 30 γυναικῶν γενόμενον, τὸν Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης μεσίτην.
 Οὗτος γὰρ ἀληθινὸς παρθένος, σώματι καὶ πνεύματι, ὃς διὰ τὸ εἰλι-

59. Ρωμ. 12, 1.

60. Τίτ. 2, 2-5.

61. Τίτ. 2, 12.

62. Α' Τιμ. 5, 3.

63. Ὁπ. π. 5.

64. Λουκᾶ 2, 37.

65. Λουκᾶ 2, 38.

«Σᾶς παρακαλῶ λοιπόν, ἀδελφοί μου, μὲ τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, νὰ προσφέρετε τὸν ἑαυτὸ σας θυσίᾳ ζωντανῇ, ἁγία, εὐάρεστη στὸν Θεό»⁵⁹. Γράφει καὶ στὸν Τίτο· «Οἱ ἡλικιωμένοι ἄνδρες νὰ εἶναι νηφάλιοι, σεμνοί, γεμᾶτοι σωφροσύνη· ἐπίσης καὶ οἱ ἡλικιωμένες γυναῖκες νὰ εἶναι σεβάσιμες στὴν ἐμφάνιση, νὰ διδάσκουν τὸ καλὸ, γιὰ νὰ σωφρονίζουν τὶς νέες, ὥστε νὰ ἀγαποῦν τὸν ἄνδρα τους καὶ τὰ παιδιὰ τους, καὶ νὰ εἶναι γεμᾶτες ἀπὸ σωφροσύνη καὶ ἀγνότητα»⁶⁰. Καὶ ἐπίσης· «Ὡστε, ἀφοῦ ἀπαρνηθοῦμε τὴν ἀσέβεια καὶ τὶς κοσμικὲς ἐπιθυμίες, νὰ ζήσομε στὴ ζωὴ αὐτὴ μὲ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ εὐσέβεια»⁶¹. Καὶ στὸν Τιμόθεο· «Νὰ τιμᾶς τὶς χῆρες, τὶς πραγματικὰ χῆρες»⁶². Καὶ προσθέτει· «Ἡ πραγματικὴ χῆρα, καὶ ποὺ εἶναι μόνη στὸν κόσμον, στηρίζει τὶς ἐλπίδες τῆς στὸν Θεό, καὶ καταγίνεται μὲ τὶς δεήσεις καὶ τὶς προσευχὰς νύχτα καὶ μέρα»⁶³. Ὅπως καὶ ἡ ὄσια Ἄννα, ἡ θυγατέρα τοῦ Φανουήλ, ἀφοῦ ἔζησε μὲ τὸν ἄνδρα τῆς μὲ σωφροσύνη ἑπτὰ χρόνια ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου τῆς, διακηρύττει τὴ σωφροσύνη τῆς σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ καὶ αὐτὴ, ἐνῶ ἦταν χῆρα μέχρι τὰ ὀγδόντα τέσσερα χρόνια τῆς, δὲν ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὸ ναό, λατρεύοντας τὸν Κύριον μὲ νηστεῖες καὶ προσευχὰς⁶⁴. ἄξιώθηκε μάλιστα νὰ λάβει καὶ τὸ προφητικὸ χάρισμα, καὶ ἀκριβῶς ἐκείνη τὴν ὥρα (τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἰησοῦ στὸ ναό) παρουσιάσθηκε νὰ δοξολογεῖ τὸν Κύριον, καὶ μιλοῦσε σὲ ὄλους ἐκείνους ποὺ περίμεναν τὴ λύτρωση τῆς Ἱερουσαλήμ γιὰ τὸν Κύριον καὶ Θεὸν καὶ Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστό⁶⁵, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 21ος.

Γιὰ τὴν παρθενία.

Ἡ παρθενία πλησιάζει βέβαια τὴ σωφροσύνη, εἶναι ὅμως ἀνώτερη καὶ ἀπὸ αὐτὴ καὶ ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες ἀρετὲς, συναγωνίζεται τοὺς ἀγγέλους καὶ πλησιάζει τὸν Θεὸν ἕξαιτίας τῆς καθαρότητάς τῆς. Εἶναι μεγάλο λοιπὸν πραγματικὰ τὸ ἀπόκτημα τῆς παρθενίας, καὶ ἀγγελικὸ καὶ οὐράνιο. Καὶ ἀπόδειξη αὐτοῦ εἶναι ὅτι δὲν βρίσκομε νὰ ἔχει διαπρέψει αὐτὴ ἡ ἀρετὴ ἀμέσως σὶς θεῖες Γραφὰς πρὶν ἀπὸ τὸ νόμον. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίοδο τοῦ νόμου δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀναφέρει κάποιον, παρὰ μόνον τὸν ἐπίγειον ἄγγελον καὶ οὐράνιον ἄνθρωπον, τὸν Ἡλία τὸν Θεοσίτη, καὶ τὸν μαθητὴ αὐτοῦ, τὸν Ἐλισσαῖο· ἴσως καὶ τὸν Ἱερεμίαν, καὶ κάποιους ἄλλους ὀλιγάριθμους ἀνάμεσα στοὺς προφῆτες, καὶ τὸν μέγα ἀνάμεσα σὲ ὄλους ποὺ ἔχουν γεννηθεῖ ἀπὸ γυναῖκες, τὸν μεσίτη τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης Ἰωάννην. Γιατὶ αὐτὸς ὑπῆρξε ἀληθινὸς παρθένος,

κρινές, καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ βίου, οὐ μόνον φίλος τοῦ νυμφίου ἐκλήθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν κατηξιώθη βαπτίσει τὸν Κύριον. Καὶ πλείω τούτων οὐκ ἂν τις δείξῃ, ἐν τοῖς πρὸ νόμου καὶ νόμῳ τινάς, διὰ τῆς παρθενίας τῷ Θεῷ εὐαρεστήσαντας. Παρὰ δὲ Ἕλλησιν καὶ αὐτοῖς λεγομένοις 5 αὐτῶν φιλοσόφοις, οὐ μόνον δὲ ὅτι οὐδέπω ἐφάνη παρθενία, ἀλλ' οὐδὲ πιστεύουσί τινα ἄνθρωπον σῶμα περικεείμενον, ταύτῃ ἀντοφθαλμῆσαι· καὶ δικαίως· πῶς γὰρ πιστεύουσι περὶ παρθενίας, οἱ τὰ αἰσχρὰ πάθη θεοποιήσαντες, καὶ δίκην χοίρων ἐμπολιτευόμενοι πάσῃ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκολασίᾳ; Ἰουδαῖοι δὲ μέχρι τῆς σήμερον παρθενίαν μὲν οὔτε 10 ἀσπάζονται, οὔτε μετέρχονται. Παρ' ἡμῖν δὲ τοῖς Χριστιανοῖς ὄρωντες ἀνθοῦσαν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην καὶ ἐμπολιτευομένην διὰ πάσης ἡλικίας, τήκονται, κατὰ τὸ εἰρημένον, «Ἀμαρτωλὸς ὄψεται, καὶ ὀργισθήσεται· τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ βρῦξει, καὶ τακθήσεται». Ἀφ' οὗ γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἠὲ δόκησεν ἐκ 15 τῆς ἀγίας ἀχράντου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῷ κόσμῳ ἐπιφανῆσαι, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν κατὰ τοῦ διαβόλου, εὐχερῶς ἐξανύεται παντὶ τῷ βουλομένῳ· τοιαύτη τῆς παρθενίας ἡ ἀρετὴ. Ἀλλ' ὅτι μὲν μέγα τὸ κατόρθωμα καὶ μείζονα τὰ ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκεείμενα ἀγαθὰ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν, πᾶσιν πρόδηλον. Ἀμήχανον δὲ χωρὶς 20 ἀγάπης Θεοῦ καὶ ταπεινοφροσύνης φθάσαι τινὰ εἰς τὸ ὕψος τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, ὡς μαρτυρεῖ αὐτῇ ἡ πανάμωμος καὶ πανύμνητος καὶ πανένδοξος Θεοτόκος, ἄδουσα· «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτηρὶ μου», τὴν θείαν ἀγάπην ἐμφαίνουσα. Καὶ εὐθέως «Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν 25 τῆς δούλης αὐτοῦ». Καὶ αὐτίς «Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινούς», καὶ τὰ ἔξῃς. Καὶ πρὸς τὸν Γαβριὴλ πρότερον «Ἴδου ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου».

Σαφῶς οὖν διὰ τούτων ἀποδέδεικται, ὅτι ἐξ ἄκρας ταπεινώσεως καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, τὸν τῆς παρθενίας ἁμωμον χιτῶνα ἑαυτῇ 30 ἡ κεχαριτωμένη ἐξύφανεν. Ἀλλ' ὅτι μὲν μεγάλη ἡ ἀρετὴ τῆς παρθενίας, ἀποδέδεικται. Χρὴ δὲ τὸν εἰς τοῦτο τὸ στάδιον ἀποδυόμενον νομίμως ἀθλῆσαι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Οὐ γὰρ ἐστὶν αὐτῶν ἡ πάλη

66. Ψαλμ. 111, 10.

68. Λουκᾶ 1, 48.

67. Λουκᾶ 1, 47.

69. Λουκᾶ 1, 52.

70. Λουκᾶ 1, 38.

ὡς πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, ὃ ὁποῖος ἕξαιτίας τοῦ εἰλικρινοῦς καὶ καθαροῦ βίου του, ὀνομάθηκε ὄχι μόνο φίλος τοῦ νυμφίου, ἀλλὰ καὶ κατηξιώθηκε νὰ βαπτίσει τὸν ἴδιο τὸν Κύριο. Καὶ δὲν θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ δείξει περισσότερους ἀπὸ αὐτοὺς πρὶν ἀπὸ τὸ νόμο καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ νόμου πού νὰ εὐαρέστησαν μὲ τὴ παρθενία τὸν Θεό. Μεταξὺ ὅμως τῶν Ἑλλήνων, καὶ αὐτῶν τῶν λεγόμενων φιλοσόφων αὐτῶν, ὄχι μόνο δὲν φάνηκε ποτὲ παρθενία, ἀλλ' οὔτε πιστεύουν ὅτι κάποιος ἄνθρωπος, πού περιβάλλεται σῶμα, μπορεῖ ἔστω καὶ ν' ἀτενίσει πρὸς αὐτήν. Καὶ πολὺ σωστὰ· γιατί πῶς μποροῦν νὰ πιστέψουν γιὰ τὴν παρθενία αὐτοὶ πού θεοποίησαν τὰ αἰσχροῦ πάθη καὶ ζοῦν σὰν χοῖροι μὲ κάθε ἀσέλγεια καὶ ἀκολασία; Οἱ Ἰουδαῖοι πάλι μέχρι σήμερα οὔτε δέχονται τὴν παρθενία, οὔτε τὴν ἀσχοῦν. Βλέποντας ὅμως αὐτὴν ἀνάμεσα σὲ μᾶς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἀνθεῖ αὐτὴ σὲ ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη καὶ νὰ ἀσκειῖται ἀπὸ κάθε ἡλικία, λειώνουν, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού ἔχει λεχθεῖ· «Ὁ ἁμαρτωλὸς θὰ δεῖ τὴν εὐδοκίμησιν τοῦ δικαίου καὶ θὰ ὀργισθεῖ· θὰ τρίξει τὰ δόντια του καὶ θὰ λειώσῃ ἀπὸ τὸ κακὸ του»⁶⁶. Ἀπὸ τότε δηλαδὴ πού ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θέλησε νὰ φανερωθεῖ στὸν κόσμον γεννημένος ἀπὸ τὴν ἀγία ἄχραντο Θεοτόκο καὶ ἀειπαρθένο Μαρία, καὶ μᾶς ἔδωσε τὴν ἐξουσία ἐναντίον τοῦ διαβόλου, μὲ μεγάλη εὐκολία κατορθώνεται ἀπὸ τὸν καθένα πού θέλει· τέτοια εἶναι ἡ ἀρετὴ τῆς παρθενίας. Ἀλλ' ὅτι βέβαια εἶναι μεγάλο τὸ κατόρθωμα καὶ μεγαλύτερα τὰ ἀγαθὰ πού περιλαμβάνονται μέσα στὶς ὑποσχέσεις γιὰ ἐκείνους πού ἀγαποῦν τὸν Θεό, εἶναι σὲ ὅλους ὀλοφάνερο. Εἶναι ἀδύνατον χωρὶς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη νὰ φθάσει κανεὶς στὸ ὕψος μᾶς τέτοιας ἀρετῆς, ὅπως βεβαιώνει αὐτὴ ἢ ἴδια ἢ πανάμωμη καὶ πανύμνητη καὶ πανένδοξη Θεοτόκος, ψάλλοντας· «Δοξάζει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριο καὶ νοιώθει ἀγαλλίασιν τὸ πνεῦμα μου γιὰ τὸν Θεὸ τὸν Σωτήρα μου»⁶⁷, φανερώνοντας τὴ θεία ἀγάπην. Καὶ ἀμέσως· «Γιατὶ εἶδε μὲ ἀγαθὴ διάθεσιν τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης του»⁶⁸. Καὶ στὴ συνέχεια· «Κατέβασε ἐξουσιαστὲς ἰσχυροὺς ἀπὸ θρόνους, καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς»⁶⁹, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ πρὸς τὸν Γαβριὴλ προηγουμένως· «Νὰ ἡ δούλη τοῦ Κυρίου· ἃς μοῦ γίνῃ σύμφωνα μὲ τὸ λόγο σου»⁷⁰.

Μὲ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἔχει ἀποδειχθεῖ μὲ μεγάλη σαφήνεια, ὅτι ἕξαιτίας τῆς ἀπέραντης ταπεινώσεως καὶ τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν Θεὸ ἢ κεχαριτωμένη ὕφανε γιὰ τὸν ἑαυτοῦ τὸν ἀμόλυντο χιτῶνα τῆς παρθενίας. Ἀλλ' ὅτι βέβαια εἶναι μεγάλη ἡ ἀρετὴ τῆς παρθενίας ἔχει ἀποδειχθεῖ, πρέπει ὅμως νὰ δείξομε καὶ ἐκεῖνον πού εἰσέρχεται στὸ στάδιο αὐτὸ γιὰ νὰ ἀγωνισθεῖ, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, νόμιμα. Γιατὶ ὁ

«πρὸς αἷμα» καὶ «σάρκα μόνον», ἀλλὰ «πρὸς τὰς ἀοράτους δυνάμεις». Ὁ νεανίσκος τοίνυν, τουτέστιν ὁ ἑαυτὸν εὐνουχίσας διὰ τὴν βασιλείαν, καὶ ἡ παρθένος, ἐὰν μὴ κατὰ πάντα τοιοῦτοι ὦσιν, ὥσπερ οἱ ἀληθινοὶ μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ, οὐ δύνανται σωθῆναι. Τὸ γὰρ λέγεσθαι παρ-
 5 θένον, καὶ τὰς ἀρετὰς μὴ ἔχειν ἀναλόγους καὶ οἰκείους καὶ ἀρμοξούσας τῇ παρθένῳ, μωρὰν τὴν τοιαύτην παρθένον φησὶν ὁ Κύριος Ἀφεγγῆς γὰρ οὕσα καὶ ἀνέλαιος, ἔξω τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐγκλείεται, νυμφίου χαρᾶς στερηθεῖσα, καὶ μετὰ τῶν μισούντων τὸν νυμφίον λογισθήσεται. Δοκεῖ γὰρ εἶναι τι ἢ ἄπρακτος, μηδὲν οὕσα,
 10 καὶ φρεναπατᾶ ἑαυτήν. Δοκιμαζέτω δὲ ἕκαστος τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ ἑαυτὸν ἐπιγινωσκέτω, ὅτι θρησκεία ἐστὶν μάταιος, παρθενίαν καὶ ἐγκράτειαν ὁμολογοῦντες ἔχειν, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρηνημένοι. Ἡ γὰρ ὄντως εὐνουχία καὶ ἡ ὄντως παρθενία ἐν Κυρίῳ, ἀγία ἐστὶν τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι, ἀπερισπᾶστως καὶ εὐπαρέδρως τῷ Κυρίῳ
 15 λατρεύουσα ἐν Πνεύματι Θεοῦ, καθαρῶς καὶ ἀμιάντως ἀρέσκουσα τῷ Κυρίῳ, καὶ αἰεὶ μερμινῶσα πῶς ἀρέσει αὐτῷ, καὶ ἐν Πνευμᾷ ἐστὶ πρὸς Κύριον, καθὼς γέγραπται: «Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι», λέγει Κύριος. Οὐ γὰρ ὀνόματι μόνον ψιλῶ ὁ ἅγιος, ἅγιός ἐστιν, ἀλλ' ἐν παντὶ ὁ ἅγιος, τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι.

20 Εἰ ἀπετάξω οὖν τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσιν, πρόσεχε τὸν ἀγῶνα τῆς ἀληθοῦς παρθενίας. Εἰ εὐνουχίσαι ἑαυτὸν ἠθέλησας διὰ τὴν αἰώνιον βασιλείαν, ἐπιμελῶς κάτεχε τὸν τῆς ἀσκήσεως ἀγῶνα, καὶ πρόσεχε τὰς προσβολὰς τοῦ ἀντιπάλου, ὥσπερ κυβερνήτης τὰ κύματα διαβαίνων γενοῦ ἠνιοχούμενος ὑπὸ τῆς χάριτος, μὴ παρατραπείς τῆς εὐθείας
 25 ὁδοῦ· ἀγώνισαι ἀπερισπᾶστως, καὶ ὅλη καρδιά δουλεύειν Θεῷ, καὶ αὐτῷ ἀρέσκειν ἐν ἀγίῳ σώματι καὶ πνεύματι, ἵνα καταλάβῃς τῆς ἐναρέτου πολιτείας τὴν δόξαν. Ἀγώνισαι νομίμως ἀθλῆσαι, ἵνα τὸν στέφανον, ὃν ἠρετίσω, ἀπολαύης, καὶ στεφανηφόρος ἀπέλθῃς πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, δι' ἣν καὶ ἀπετάξω τῷ τῆς σαρκὸς φρονήματι. Ἀνά-
 30 θες τὴν χάριν τῆς ἀγνείας σου τῷ Θεῷ, ὅτι οὐ συνέκλεισέ σε εἰς τὰς χεῖρας τῶν θελημάτων τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος καὶ τῶν προσασχολουμένων τούτοις φθοροποιῶν καὶ ἀκαθάρτων ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατησφαλίσατο τῇ ἑαυτοῦ δεξιᾷ.

Μέγα οὖν ἐστὶν ἐν ἀγνεΐᾳ μένειν εἰς τὴν τιμὴν τῆς σαρκὸς τοῦ Κυ-
 35 ρίου ἐν ἀκαυχησίᾳ. Ἐὰν γὰρ καυχῆσῃται, ἀπώλετο. Χρὴ δὲ καὶ τὰς

71. Ἐφ. 6, 12.

72. Ματθ. 25, 3.

73. Λευϊτ. 11, 44.

ἀγώνας αὐτῶν δὲν εἶναι μόνο «πρὸς αἷμα καὶ σάρκα», ἀλλὰ καὶ «πρὸς τὶς ἀόρατες δυνάμεις»⁷¹. Ὁ νεανίας λοιπόν, ἐκεῖνος ποὺ εὐνοῦχισε τὸν ἑαυτό του γιὰ χάρη τῆς βασιλείας, καὶ ἡ παρθένος, ἐὰν δὲν εἶναι ὡς πρὸς ὅλα τέτοιοι, ὅπως οἱ ἀληθινοὶ μιμητὲς τοῦ Χριστοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ σωθεῖ. Γιατί, τὸ νὰ λέγεται παρθένος καὶ νὰ μὴ ἔχει τὶς ἀνάλογες καὶ οἰκειές καὶ πρέπουσες στὴν παρθένο ἀρετές, ὁ Κύριος ὀνομάζει τὴν παρθένο αὐτῆ μωρῆ⁷². Γιατί, μὴ ἔχοντας ἀναμμένες τὶς λαμπάδες καὶ λάδι, κλείνεται ἔξω ἀπὸ τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, στερημένη τὴν χαρὰ τοῦ νυμφίου, καὶ θὰ ὑπολογισθεῖ μαζὶ μὲ ἐκείνους ποὺ μισοῦν τὸν νυμφίο. Στερημένη πράξεων καὶ μὴ ὄντας τίποτε, νομίζει ὅτι εἶναι κάτι, ἐξαπατώντας ἔτσι τὸν ἑαυτό της. Ἐξετάζει ὁ καθένας τὸ ἔργο του καὶ ἄς γνωρίζει βαθιὰ τὸν ἑαυτό του, γιατί εἶναι θρησκεία μάταια, νὰ ὁμολογοῦμε ὅτι ἀσκοῦμε παρθενία καὶ ἐγκράτεια, νὰ ἀρνούμαστε ὅμως τὴ δύναμη αὐτῆς. Γιατί ἡ πραγματικὴ εὐνουχία καὶ ἡ ἀληθινὴ παρθενία στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, εἶναι ἅγια ὡς πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, λατρεύοντας μὲ τὴν χάρη τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ τὸν Κύριο ἀπερίσπαστα καὶ ἀκατάπαυστα, γίνεται ἀρεστὴ στὸν Κύριο μὲ καθαρότητα καὶ χωρὶς μολυσμούς, καὶ πάντοτε μεριμνᾷ πῶς νὰ εἶναι ἀρεστὴ σ' αὐτόν, καὶ εἶναι ἓνα Πνεῦμα μὲ τὸν Κύριο, ὅπως ἔχει γραφεῖ· «Θὰ εἴστε ἅγιοι, διότι ἐγὼ εἶμαι ἅγιος»⁷³, λέγει Κύριος. Γιατί ὁ ἅγιος δὲν εἶναι ἅγιος μὲ ἀπλὸ μόνο ὄνομα, ἀλλ' ὁ ἅγιος εἶναι ἅγιος σὲ ὅλα, στὸ σῶμα καὶ στὸ πνεῦμα.

Ἄν λοιπόν ἀπαρνήθηκες τὰ πάθη τῆς σάρκας, πρόσεχε τὸν ἀγώνα τῆς ἀληθινῆς παρθενίας. Ἐὰν θέλησες νὰ εὐνοῦχῖσεις τὸν ἑαυτό σου γιὰ χάρη τῆς αἰώνιας βασιλείας, νὰ ἀσκεῖς μὲ ἐπιμέλεια τὸν ἀγώνα τῆς ἀσκήσεως, καὶ πρόσεχε τὶς προσβολές τοῦ ἀντιπάλου, σὰν κυβερνήτης ποῦ διασχίζει τὰ κύματα. Γίνε καθοδηγούμενος ἀπὸ τὴν χάρη, καὶ μὴ ἐκτραπεῖς ἀπὸ τὴν εὐθεία ὁδὸ. Ἀγωνίσου ἀπερίσπαστα, καὶ δούλευε μὲ ὅλη τὴν καρδιά στὸν Θεό, προσπαθώντας νὰ εἶσαι ἀρεστὸς σ' αὐτόν μὲ ἅγιο σῶμα καὶ πνεῦμα, γιὰ νὰ λάβεις τὴν δόξα τῆς ἐνάρετης πολιτείας. Ἀγωνίσου νὰ ἀσκήσεις νόμιμα τὸν ἀγώνα, γιὰ νὰ ἀπολαύσεις τὸ στεφάνι ποὺ διάλεξες, καὶ νὰ ἀπέλθεις στεφανωμένος πρὸς τὴν οὐράνια Ἱερουσαλήμ, γιὰ τὴν ὁποία καὶ πέταξες ἀπὸ πάνω σου τὸ σαρκικὸ φρόνημα. Ἀπόδωσε τὴν χάρη τῆς ἀγνότητάς σου στὸν Θεό, γιατί δὲν σὲ ἔκλεισε μέσα στὰ χέρια τῶν θελημάτων τῆς σάρκας καὶ τοῦ αἵματος καὶ τῶν φθοροποιῶν καὶ ἀκάθαρτων ἀνθρώπων ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ αὐτὰ, ἀλλὰ σὲ ἀσφάλισε μέσα στὴ δεξιὰ του.

Εἶναι λοιπόν μεγάλο πράγμα νὰ διατηρεῖ κανεὶς τὴν ἀγνότητά του πρὸς τιμὴ τῆς σάρκας τοῦ Κυρίου, χωρὶς ὅμως καυχῆσιολογία. Γιατί, ἂν

λοιπὰς ἀρετάς, καθὼς εἴρηται, ἀναλόγως ἔχει τῇ παρθενίᾳ. Ὅτι ἡ παρθενία ἀνωτέρα πάντων ἐστίν. Παρθένος γὰρ μήτρα ἐκύησε τὸν Θεὸν Λόγον. Ἐκ τούτου γινώθι τὴν δόξαν τῆς παρθενίας. Οἱ γὰρ ἀφιερούμενοι τῷ Θεῷ, μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ γίνονται· φησὶν γάρ· «Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ». Ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις φρονήμασιν, φρόνημα σαρκὸς οὐχ ὑπάρχει. Χρὴ οὖν πάση φυλακῇ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, καὶ μηδ' ὅλως συνδύαζειν παρθένον μετὰ νεανίσκου τὸ παράπαν· εἰ δὲ καὶ εὐρεθῶσιν πρεσβύτιδες ἱεροπρεπεῖς καὶ χρεῖα παραθέσεως, εἰλήσῃ τὰς ἑαυτῶν χεῖρας τῷ ἑαυτῶν ἱματίῳ.
 10 Ὅμοίως δὲ καὶ οἱ ἄνδρες, μετὰ αἰδοῦς ὀρθῶς βλέποντες σωφρόνως τε καὶ σεμνῶς ἐν Κυρίῳ, τὰς ἑαυτῶν δεξιὰς περικεκαλυμμένας ἔχοντες τῷ ἑαυτῶν ἱματίῳ, ἀποχωρισθῶσιν. Πρὸ δὲ πάντων χρὴ τὴν παρθένον τῷ ἐλαίῳ τῆς εὐποίας κατακοσμησαί τὴν ἑαυτῆς λαμπάδα, ἵνα μὴ στερηθῇ χαρᾶς νυμφίου καὶ εὐφροσύνης, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ
 15 Κυρίου, «Ὅτι αἱ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν», καὶ συνεισηλθον τῷ πολυποθῆτῳ νυμφίῳ· «καὶ ἐκλείσθησαν αἱ θύραι», καὶ ἀπήλασαν τῆς χαρᾶς αὐτοῦ αἰωνίως. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ΄.

Περὶ προπετείας.

20

Φησὶν ὁ νόμος «Ἐὰν ὧσιν διαμεμαρτυρημένοι αὐτῷ καὶ μὴ ἀφανίσῃ αὐτόν, ἀποτίσει». Ἔστιν ὅτε ἐν συμποσίῳ προσπηδᾷ ὁ κενόδοξος λογισμὸς λαλήσαι βουλόμενος παρὰ τὸν καιρὸν. Διαμαρτύρονται σε οἱ ἀγαθοὶ λογισμοί, ἀφανίσαι τὸν φιλοφλύαρον λογισμόν. Ἐὰν τοί-
 25 νυν μὴ ἀφανίσῃς αὐτόν τῇ σιωπῇ, ἀλλὰ παραχωρεῖς αὐτόν προελθεῖν, τότε λοιπὸν ἀποτίσεις τὸ ὄφλημα, ἢ ἁμαρτία μεγάλη ὑπὸ τῆς δίκης παραδοθεῖς. Ὁ γὰρ προπετῆς ἐν λόγῳ ἢ ἐν πράγμασιν, ἔχει καὶ τὸ θολερὸν, ἡδιστα δὲ καὶ θεσμοθετεῖν θέλει· ζητεῖ γὰρ αἰεὶ καταγωνίζεσθαι καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ κυρῶσαι. Ὁ δὲ τοιοῦτος ἰσχυρὸς ἄφρων
 30 ἀκούει γὰρ παρὰ τοῦ Παρομιαστοῦ· «Ὅς πέποιθεν ἐπὶ θράσει καρδίας, ἄφρων· σοφοὶ δὲ κρύψουσιν αἴσθησιν»· καὶ· «Στόμα προπετοῦς

74. Α' Κορ. 11, 1.
 77. Παροιμ. 28, 26.

75. Ματθ. 25, 4.
 78. Παροιμ. 10, 14.

76. Ἐξ. 21, 36.
 79. Παροιμ. 10, 14.

καυχηθεῖ, χάθηκε. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχει, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, καὶ τὶς ὑπόλοι-
 πες ἀρετές, κατὰ τρόπο ἀνάλογο πρὸς τὴν παρθενία. Γιατὶ ἡ παρθενία
 εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ ὅλες. Καθόσον μήτρα παρθένου κυοφόρησε τὸν Θεὸ
 Λόγο. Ἄπὸ αὐτὸ κατανόησε τὴ δόξα τῆς παρθενίας. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ ἀ-
 φιερώνονται στὸ Θεῶ, γίνονται μιμητὲς τοῦ Χριστοῦ· καθόσον λέγει· «Γί-
 νεσθε μιμητὲς μου, ὅπως καὶ ἐγὼ εἶμαι τοῦ Χριστοῦ»⁷⁴. Γιατὶ σὰ φρονή-
 ματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους δὲν ὑπάρχει φρόνημα σαρκικό. Πρέπει λοιπὸν μὲ
 κάθε προφυλακτικὸ τρόπο νὰ διατηρεῖ κανεὶς καθαρὴ τὴν καρδιὰ του,
 καὶ νὰ μὴ συναντᾶται ἀπολύτως καθόλου παρθένος μὲ νεαρό. Ἐὰν ὅμως
 βρεθοῦν γερόντισσες ἱεροπρεπεῖς καὶ ὑπάρξει ἀνάγκη νὰ καθήσουν
 μαζί μὲ ἄνδρες, νὰ περιτυλίξουν τὰ χέρια τους μὲ τὸ ἔνδυμά τους. Ὁμοια
 καὶ οἱ ἄνδρες, νὰ βλέπουν κατ' εὐθείαν μπροστά τους μὲ συστολή καὶ
 σωφροσύνη καὶ σεμνότητα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἔχοντας τὰ χέρια τους
 καλυμμένα μὲ τὸ ἔνδυμά τους, καὶ νὰ ἀποχωρισθοῦν. Πρὶν ἀπὸ ὅλα ὅμως
 πρέπει ἡ παρθένος νὰ καταστολίσει τὴ λαμπάδα τῆς μὲ τὸ λάδι τῆς ἀγα-
 θεοεργίας, γιὰ νὰ μὴ στερηθεῖ τὴ χαρὰ τοῦ νυμφίου καὶ τὴν εὐφροσύνη,
 σύμφωνα μὲ τὴν παραβολὴ τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ὁποία «Οἱ φρόνιμες
 πῆραν λάδι στὰ δοχεῖα τους», καὶ μπῆκαν μέσα μαζί μὲ τὸν πολυπόθητο
 νυμφίον, «καὶ ἔκλεισαν οἱ θύρες»⁷⁵ καὶ ἀπόλαυσαν τὴ χαρὰ αὐτοῦ αἰῶνια.
 Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 22ος.

Γιὰ τὴν προπέτεια (ἀπερισκεψία).

Λέγει ὁ νόμος· «Ἐὰν διαμαρτυρηθοῦν σ' αὐτὸν καὶ δὲν ἔξαφανίσει
 αὐτὸν (τὸν ταῦρον), θὰ πληρώσει τὴ ζημιὰ»⁷⁶. Συμβαίνει κάποτε κατὰ τὴν
 ὥρα τοῦ συμποσίου νὰ προσπηδᾷ ὁ κενόδοξος λογισμὸς θέλοντας νὰ μι-
 λήσει σὲ ἀκατάλληλο χρόνο. Διαμαρτύρονται τότε σὲ σένα οἱ ἀγαθοὶ λο-
 γισμοί, γιὰ νὰ ἔξαφανίσεις τὸν φιλοφλύαρο λογισμό. Ἐὰν λοιπὸν δὲν
 τὸν ἔξαφανίσεις μὲ τὴν σιωπὴν, ἀλλὰ τὸν ἐπιτρέψεις νὰ θγεῖ ἔξω, τότε λοι-
 πὸν θὰ πληρώσεις τὸ χρέος, ἢ θὰ παραδοθεῖς ἀπὸ τὸ δικαστήριον σὲ με-
 γάλῃ ἁμαρτία. Γιατὶ ὁ ἀπερίσκεπτος στὰ λόγια καὶ στὶς πράξεις, ἔχει καὶ
 τὴ θολούρα μέσα του, καὶ θέλει μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση καὶ νὰ νομο-
 θετεῖ· ἐπιδιώκει δηλαδὴ πάντοτε νὰ ἀγωνίζεται γιὰ νὰ ἐπιβάλλει τὸν λόγο
 του. Αὐτὸς ὅμως εἶναι πάρα πολὺ ἀνόητος, γιὰτὶ ἀκούει ἀπὸ τὸν Παροι-
 μιαστή· «Ὁποῖος στηρίζει τὴν πεποίθησή του στὴ θρασύτητα τῆς
 καρδιάς του, εἶναι ἀνόητος»⁷⁷, «ἐνῶ οἱ σοφοὶ κρύβουν τὴ γνώση τους»⁷⁸.
 καί· «Τὸ στόμα τοῦ ἀπερίσκεπτου ὁδηγεῖ σὲ συντριβήν»⁷⁹. «προσέχοντας-

ἐγγίξει συντριβῆ»· «φειδόμενος δὲ χειλέων, νοήμων ἔσται». Καὶ πάλιν· «Ὅς φυλάσσει τὸ στόμα αὐτοῦ, τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ὃ δὲ προπετῆς χεῖλεσιν, πτοήσῃ ἑαυτόν». Καὶ πάλιν· «Ὅς ἀποκρίνεται λόγον πρὶν ἀκοῦσαι, ἀφροσύνη αὐτῷ ἔστι καὶ ὄνειδος». Καὶ αὐθις· «Ἐὰν ἴδῃς ἄνδρα ταχὺν ἐν λόγοις, γίνωσκε ὅτι ἐλπίδα ἔχει μᾶλλον ὃ ἄφρων αὐτοῦ». Καί· «Ὁ προπετῆς ἐν λόγῳ μισηθήσεται». Ὁ δὲ Ἰάκωβος· «Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὄλον τὸ σῶμα». Καὶ πάλιν· «Ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, καὶ βραδύς εἰς τὸ λαλῆσαι». Καὶ ἐπάγει· «Εἰ δέ τις δοκεῖ θρησκός
10 εἶναι, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἢ θρησκεία». Καὶ πάλιν· «Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι τὸ μείζον κρῖμα ληψόμεθα. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες». Καὶ ὁ Παῦλος· «Ἴνα ἐν ἡμῖν μάθητε τό, μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται, φρονεῖν, ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἐνός φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἐ-
15 τέρου». Καὶ τό· «Ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ». Καὶ ἐπιφέρει· «Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους». Καὶ τό· «Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν».

Ἄμεινον οὖν ἔστιν σιωπᾶν καὶ εἶναι, ἢ λαλοῦντας μὴ εἶναι. Καλὸν
20 τὸ διδάσκειν, ἐὰν ὁ λέγων ποιῆ. Εἰς οὖν ὁ διδάσκαλος, ὡς εἶπε καὶ ἐγένετο, καὶ ἅ σιγῶν δὲ πεποιήκεν, ἄξια τοῦ Πατρὸς ἔστιν. Ὁ λόγον Ἰησοῦ Χριστοῦ κεκτημένος, ἀληθῶς δύναται καὶ τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ἀκούειν, ἵνα ἢ τέλειος, ἵνα, δι' ὧν λαλεῖ, πράσῃ, καὶ δι' ὧν σιγᾷ, γινώσκηται. Οὐδὲν γὰρ λανθάνει τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ τὰ κρυπτὰ ἡμῶν,
25 ἐγγὺς αὐτοῦ εἰσιν. Φοβηθῶμεν οὖν τὸ κρῖμα τῶν διδασκάλων. Περισσότερον γὰρ ἔστι τῶν λεγόντων καὶ μὴ ποιούντων τὸ κρῖμα· ψευδάνυμον γνῶσιν διδασκόντων καὶ ἐμβατευόντων εἰκῆ καὶ φυσιομένων ἀπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκός, τυφλῶν τυφλοὺς ὀδηγούντων, καὶ ἀμφοτέρων εἰς βόθυνον πιπτόντων. Ἐκ γὰρ ἐξόδου λόγου αὐτῷ γνωσθήσεται
30 ἀνὴρ. Περί ὧν καὶ ὁ Ἀπόστολός φησιν· «Οὗτοί εἰσιν ἀκρατεῖς, ἀνήμε-

80. Παροιμ. 10, 19.

84. Σοφ. Σειρ. 9, 18.

88. Ἰακ. 3, 1.

91. Α' Κορ. 4, 9.

81. Παρμ. 13, 3.

85. Ἰακ. 3, 2.

89. Α' Κορ. 4, 6.

92. Α' Κορ. 4, 10.

82. Παρμ. 18, 13.

86. Ἰακ. 1, 19.

83. Παρμ. 29, 20.

87. Ἰακ. 1, 26.

90. Α' Κορ. 13, 4.

93. Ματθ. 15, 14.

ὅμως κανεῖς τὰ λόγια του, θὰ φανεῖ συνετός»⁸⁰. Καὶ πάλι· «Ὅποιος φυλάσσει τὸ στόμα του, προφυλάσσει τὴν ψυχὴ του, ἐκεῖνος ὅμως ποὺ μιλάει μὲ ἀπερισκεψία, θὰ προξενήσει φόβους στὸν ἑαυτό του»⁸¹. Καὶ πάλι· «Ὅποιος ἀπαντᾷει προτοῦ ν' ἀκούσει τί τοῦ λέγουν, αὐτὸς εἶναι ἀνόητος καὶ ντροπιάζεται»⁸². Καὶ ἐπίσης· «Ἐὰν δεῖς ἄνθρωπο ταχὺ στὰ λόγια καὶ ἀπερίσκεπτο, πίστεψε ὅτι μεγαλύτερη ἐλπίδα ἀπὸ αὐτὸν νὰ θεωρηθεῖ συνετός ἔχει ὁ ἀνόητος»⁸³· καὶ· «Ὁ ἀπερίσκεπτος στοὺς λόγους του θὰ μισηθεῖ»⁸⁴. Ὁ Ἰάκωβος πάλι λέγει· «Ἐὰν κάποιος δὲν πέφτει σὲ πταίσματα κατὰ τὸ λόγο του, αὐτὸς εἶναι τέλειος ἄνθρωπος, καὶ μπορεῖ νὰ χαλιναγωγῆσει καὶ ὅλο τὸ σῶμα του»⁸⁵. Καὶ πάλι· «Ὁ κάθε ἄνθρωπος νὰ εἶναι πρόθυμος νὰ ἀκούσει ἀμέσως, ἀλλὰ νὰ ἀποφεύγει νὰ μιλάει γρήγορα»⁸⁶. Καὶ προσθέτει· «Ἐὰν κάποιος νομίζει ὅτι εἶναι θρησκός, καὶ δὲν χαλιναγωγεῖ τὴ γλῶσσα του, ἀλλὰ ἀπατᾷ τὴν καρδιὰ του, αὐτοῦ ἡ θρησκοληψία εἶναι μάταια»⁸⁷. Καὶ πάλι· «Μὴ γίνεσθε, ἀδελφοί μου, πολλοὶ δάσκαλοι, γνωρίζοντας ὅτι ἐμεῖς οἱ δάσκαλοι θὰ κριθοῦμε αὐστηρότερα. Γιατὶ ὅλοι μας πέφτομε σὲ πολλὰ πταίσματα»⁸⁸. Καὶ ὁ Παῦλος· «Γιὰ νὰ διδαχθεῖτε μὲ τὸ παράδειγμά μας, νὰ μὴ ἔχετε φρόνημα μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ, γιὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύετε ὁ ἓνας ἔναντι τοῦ ἄλλου»⁸⁹. Καὶ τό· «Ἡ ἀγάπη δὲν καυχίεται, δὲν ὑπερηφανεύεται, δὲν διαπράττει ἀσχημοσύνες»⁹⁰. Καὶ προσθέτει· «Γιατὶ ἔχω τὴ γνώμη ὅτι ὁ Θεὸς παρουσίασε ἐμᾶς τοὺς ἀποστόλους τελευταίους σὰν καταδικασμένους σὲ θάνατο»⁹¹. Καὶ τό· «Ἐμεῖς θεωρούμαστε μαυροὶ γιὰ χάρη τοῦ Χριστοῦ»⁹².

Εἶναι προτιμότερο λοιπὸν νὰ σιωπᾷ κανεῖς καὶ νὰ εἶναι δάσκαλος, παρὰ νὰ ὀμιλεῖ χωρὶς νὰ εἶναι. Εἶναι καλὸ πρᾶγμα τὸ νὰ διδάσκει κανεῖς, ἐὰν αὐτὸς κάνει αὐτὰ ποὺ λέγει. Ἐνας εἶναι ὁ διδάσκαλος, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε καὶ ἔγινε, καὶ ἐκεῖνα ποὺ ἔκανε σιωπῶντας, εἶναι ἄξια τοῦ Πατέρα του. Ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει τὸν λόγο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μπορεῖ ἀληθινὰ νὰ ἀκούει καὶ νὰ ἀσκεῖ τὴν ἡσυχία αὐτοῦ, γιὰ νὰ εἶναι τέλειος, ὥστε νὰ ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ αὐτὰ ποὺ λέγει, καὶ μὲ τὴ σιωπὴ ποὺ ἐφαρμόζει, νὰ γίνεται φανερὴ ἡ γνώση του. Γιατὶ τίποτε δὲν διαφεύγει τὸν Κύριο, ἀλλὰ καὶ τὰ ὅσα κάμνομε κρυφά, καὶ αὐτὰ βρίσκονται μπροστά του. Ἄς φοβηθοῦμε λοιπὸν τὴν καταδίκη τῶν δασκάλων. Γιατὶ ἡ καταδίκη εἶναι μεγαλύτερη γιὰ ἐκείνους ποὺ λένε καὶ δὲν κάνουν αὐτὰ ποὺ λένε· γιὰ ἐκείνους ποὺ διδάσκουν ψευδῆ γνώση, ποὺ φιλοσοφοῦν ἀνώφελα καὶ φουσκώνουν ἀπὸ ἔπαρση γιὰ τὴ γνώση τοῦ νοῦ τους, ποὺ εἶναι τυφλοὶ καὶ ὀδηγοῦν τυφλοὺς, καὶ πέφτουν καὶ οἱ δύο στὸ βόθρο»⁹³. Γιατὶ ὁ συνετός ἄνθρωπος γνωρίζεται ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὰ χεῖλια του. Γι' αὐτοὺς καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Αὐτοὶ εἶναι ἄσωτοι, ἄγριοι,

ροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι». Καὶ ὁ προπετής Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ἔλεγεν· «Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶπε δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἤμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε καὶ τὰ ἐμβαλλόμενα ἐβάσταζεν». Μᾶλλον δὲ ἄσπονδος ὢν, ἀθέμιτα ἐλάλει πρέποντα τῇ αὐτοῦ γνώμῃ. Ὁ δὲ μακρόθυμος Κύριος, ὁ πάντα φέρων, ἔλεγεν· «Ἄφετε αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

10

ΛΟΓΟΣ ΚΓ΄.

Περὶ ὀργῆς.

Μεγάλως θέλει διάσασθαι ἄνθρωπος τοῦ κρατῆσαι τοῦ πάθους τῆς ὀργῆς καὶ καταστεῖλαι τὸν θυμὸν τῆς ψυχῆς διὰ μακροθυμίας, δι' ἐπιεικείας, διὰ προσευχῆς καὶ ταπεινώσεως, καὶ ἐν παντὶ ἔχειν ἑαυτὸν ἀψήφιστον. Πολὺ γὰρ πολεμεῖ ὁ δαίμων οὗτος τῆς ὀργῆς τὸν ἄνθρωπον, κατὰ πολλοὺς τοὺς τρόπους, μάλιστα τοὺς βουλομένους ἀγωνίεσθαι. Ἴνα οὖν συνάγῃ καρπούς μετὰ πολλοῦ καμάτου, εἴτε διὰ νηστειῶν καὶ ἀγρυπνιῶν, ἢ διὰ προσευχῶν καὶ ψαλμωδιῶν, ἢ διὰ διακομιῶν, ὑφ' ἐν σκορπίσει αὐτούς, μάλιστα ἐὰν ἴδῃ τινὰ μικρὸν παρατρα-
 15 πέντα τῆς εὐχῆς. Ἐπιρρίπτει γὰρ ὁ παμπόνηρος δαίμων οὗτος τῷ ἄνθρωπῳ, καὶ οὗς συνήγαγεν ἐν πολλῷ χρόνῳ καρπούς, ἐν μιᾷ ῥοπῇ ὥρας σκορπίζει. Καὶ λοιπὸν εὐρίσκεται ὁ ἄνθρωπος μεθύων χωρὶς οἴνου, οὗς καὶ ταλανίζει ὁ προφήτης, λέγων· «Οὐαὶ οἱ μεθύοντες ἄνευ οἴνου». Πολλοῦ οὖν ἀγῶνος δεῖται ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἐξορίσαι τὸ πάθος
 25 τῆς ὀργῆς ἐν ἐκτενεῖᾳ προσευχῆς. Ὁ τοίνυν βουλόμενος πρὸς τελείωσιν ἐλθεῖν καὶ ἐπιθυμῶν τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα ἀγωνίσασθαι, ἀπὸ παντὸς ἐλαττώματος ὀργῆς ἀλλότριος ἔστω. Τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς ὀργῆς, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ καθήμενον, τὸν μὲν ὀφθαλμὸν τῆς διανοίας σκοτειναῖς ταραχαῖς ἐκτυφλοῖ, λοιπὸν οὔτε διάκρισιν τῶν συμφερόν-
 30 των δυνάμεθα κτήσασθαι, οὔτε πνευματικῆς γνώσεως εὐρεῖν κατάληψιν, οὔτε βουλεύματος ἀγαθοῦ κατέχειν τελειότητα, οὔτε τῆς ὄντως ζωῆς γενέσθαι μέτοχοι. Οὔτε τῆς θεωρίας τοῦ θείου φωτὸς δεκτικὸς ὁ

94. Β' Τιμ. 3, 4.

95. Ἰω. 12, 5-6.

96. Ἰω. 12, 7.

97. Ἦσ. 28, 1.

ἐχθροὶ τοῦ καλοῦ, προδότες, ἀπερίσκεπτοι, φουσκωμένοι ἀπὸ ἔπαρση, φίλοι τῶν ἡδονῶν μᾶλλον, παρὰ φίλοι τοῦ Θεοῦ»⁹⁴. Καὶ ὁ ἀπερίσκεπτος Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ἔλεγε· «Γιατί τὸ μύρο αὐτὸ δὲν πουλήθηκε γιὰ τριακόσια δηνάρια καὶ νὰ δοθεῖ στοὺς φτωχοὺς; Αὐτὸ τὸ εἶπε ὄχι ἐπειδὴ αὐτὸς ἐνδιαφερόταν γιὰ τοὺς φτωχοὺς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦταν κλέφτης καὶ κρατοῦσε τὸ ταμεῖο, ἀφαιρώντας ἐκεῖνα ποὺ ἔβαζαν μέσα»⁹⁵. Μᾶλλον ὅμως, ἐπειδὴ ἦταν ἀδιάλλακτος, μιλοῦσε γιὰ ἀνάρμοστα πράγματα, ταιριαστὰ στὴ δική του γνώμη. Ὁ μακρόθυμος ὅμως Κύριος, ποὺ τὰ ἀνεχόταν ὅλα, ἔλεγε· «Ἀφῆστε τὴν· γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τὸ φύλαξε αὐτὸ»⁹⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 23ος.

Γιὰ τὴν ὀργή.

Πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ καταπιέσει πάρα πολὺ τὸν ἑαυτό του γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συγκρατήσῃ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς καὶ νὰ καταστείλει τὸν θυμὸ τῆς ψυχῆς μὲ μακροθυμία, μὲ ἐπιείκεια, μὲ προσευχὴ καὶ ταπείνωσι, καὶ σὲ κάθετι νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ὡς μὴ ὑπολογίσιμο. Γιατὶ πολὺ πολεμεῖ ὁ δαίμονας αὐτὸς τῆς ὀργῆς τὸν ἄνθρωπο καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους, μάλιστα ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ ἀγωνίζονται, μὲ σκοπὸ βέβαια νὰ συγκετρώσῃ ὁ ἀγωνιστὴς καρποὺς μὲ πολὺ κόπο, εἴτε μὲ νηστεῖες καὶ ἀγρυπνίες, ἢ μὲ προσευχὰς καὶ ψαλμωδίες, ἢ μὲ διακονίες, καὶ νὰ σκορπίσῃ αὐτοὺς μέσα σὲ μιὰ στιγμή, μάλιστα ἐὰν δεῖ κάποιον νὰ ἔχει ἐκτραπεῖ λίγο ἀπὸ τὴν προσευχή. Πέφτει τότε ὁ παμπόνηρος αὐτὸς δαίμονας ἐπάνω στὸν ἄνθρωπο, καὶ τοὺς καρποὺς ἐκείνους ποὺ τοὺς συγκέντρωσε μέσα σὲ πολὺ χρόνον, μέσα σὲ μιὰ στιγμή τοῦ χρόνου τοὺς σκορπίζει. Καὶ τότε βρίσκειται ὁ ἄνθρωπος νὰ μεθάει χωρὶς κρασί, καὶ αὐτοὺς ἀκριδῶς ἔλεινολογεῖ ὁ προφήτης, λέγοντας· «Ἀλλοίμονο σὲ ἐκείνους ποὺ μεθοῦν χωρὶς κρασί»⁹⁷. Χρειάζεται λοιπὸν πολὺ ἀγώνα ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ μέσα του τὸ πάθος τῆς ὀργῆς μὲ μακροχρόνια προσευχή. Ἐκεῖνος λοιπὸς ποὺ θέλει νὰ φτάσῃ στὴν τελείωσι καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀσκήσῃ τὸν πνευματικὸ ἀγώνα, πρέπει νὰ γίνῃ ξένος πρὸς κάθε ἐλάττωμα τῆς ὀργῆς. Γιατὶ τὸ πνεῦμα τῆς ὀργῆς, ἀφοῦ καθίσει μέσα στὴν καρδιά μας, τὸν ὀφθαλμὸ τῆς διάνοιας τὸν τυφλώνει μὲ σκοτεινὰς ταραχὰς, καὶ στὸ ἐξῆς οὔτε διάκρισι τῶν συμφερόντων μας μπορούμε νὰ ἔχομε, οὔτε πνευματικὴ γνώσι νὰ ἀποκτήσομε, οὔτε τελειότητα νὰ ἔχομε γιὰ κάποιο ἀγαθὸ ποὺ ἐπιδιώκομε, οὔτε νὰ γίνομε μέτοχοι τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, οὔτε μπορεῖ ὁ νοῦς μας νὰ δεχθεῖ τὴ θεωρία τοῦ θείου φωτός, οὔτε

ἡμέτερος νοῦς γενήσεται, οὔτε σοφίας μέτοχοι, ἀλλ' οὐδὲ τὰς σωτηριώδεις τῆς διακρίσεως βουλὰς κτήσασθαι δυνάμεθα, οὔτε τὰς τῆς δικαιοσύνης κυβερνήσεις νηφαλέα καρδιά ἐπέχειν ἰσχύσομεν.

Οὐ χρὴ οὖν ἐξ οἰασδήποτε αἰτίας μετ' ὀργῆς κινεῖσθαι κατὰ τοῦ
 5 ὁμοπίστου, ἀλλ' ἢ μόνον κατὰ τῶν ἰδίων παθῶν καὶ τῶν πονηρῶν λο-
 γισμῶν, οἵτινες σπεύδουσι ἀπατηῆσαι ἡμᾶς τῆς ἀληθινῆς ὁδοῦ. Διὰ
 τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Παροιμιστὴς ἐντέλλεται λέγων· «Ἀπόστησον πα-
 ροργισμὸν ἀπὸ σοῦ, ὅτι ἡ νεότης καὶ ἡ ἄνοια ματαιότης» καὶ· «Μνή-
 σθητι τοῦ κτίσαντός σε ἐν ἡμέρᾳ νεότητός σου». Καὶ πάλιν· «Ὁργὴ ἀ-
 10 πόλλυσι καὶ φρονίμους, λόγος δὲ σκληρὸς (λυπηρὸς) ἐγείρει ὀργάς».
 Καὶ· «Ὁργὴ πατρός, υἱὸς ἄφρων· θυμὸν δὲ ἀνδρὸς πραῦνει θεράπων
 φρόνιμος». Καὶ πάλιν· «Βαρὺς λίθος καὶ δυσβάστακτος ἄμμος, ὀργὴ
 δὲ ἄφρονος βαρύτερα ἀμφοτέρων». Καὶ πάλιν· «Μὴ ἀποκρίνου ἄφρο-
 νι κατὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὅμοιος γένη αὐτοῦ»· ἀλλὰ, «Ἀ-
 15 ποκρίνου ἄφροني κατὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ δόξη παρ' ἑαυτῶ
 φρόνιμος εἶναι». Καὶ πάλιν· «Ἄφρων αὐθήμερον ἐξαγγέλλει ὀργήν, ὃ
 δὲ πανοῦργος ταμιεύεται». Καὶ· «Φοβερὸς λόγος ταρασσει καρδίαν
 ἀνδρός». Καὶ· «Ὡσπερ τὸ ὕδωρ κινεῖται ὑπὸ βίας ἀνέμων, οὕτω θυ-
 μώδης ταρασσεταὶ ὑπὸ λογισμῶν ὀργίλων». Μοναχὸς ὀργίλος, σύα-
 20 γρος ἐρημικός· Εἶδε τινὰς, καὶ τοὺς ὀδόντας παρέτρισεν. Ὁ δὲ Ἰάκω-
 βος διδάσκει ἡμᾶς, λέγων· «Ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκουῖ-
 σαι, καὶ βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι· βραδὺς δὲ εἰς ὀργήν. Ὁργὴ γὰρ ἀν-
 δρὸς δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργάζεται». Καὶ αὐθις· «Πόθεν πό-
 λεμοι, καὶ πόθεν μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν;».
 25 Καὶ ὁ Παῦλος· «Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον
 τῇ ὀργῇ». Καὶ πάλιν· «Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύετω ἐπὶ τῶ παροργισμῶ ὑμῶν,
 μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ». Καὶ πάλιν· «Πᾶσα πικρία, θυμὸς καὶ
 κραυγὴ καὶ βλασφημία, ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ». Ὁμοίως
 καὶ ὁ Δαβὶδ· «Παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατάλιτε θυμόν». Καὶ· «Ὁρ-
 30 γίξεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε». Ὁ δὲ κηδεμὼν τῶν ψυχῶν ἡμῶν Κύριος
 ἀπεφήνατο, λέγων· «Ὁ ὀργιζόμενος τῶ ἀδελφῶ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος

98. Ἐκκλ. 11, 10. 99. Ἐκκλ. 12, 1. 1. Παροιμ. 15, 1. 2. Παροιμ. 17, 25· 18, 14.
 3. Παροιμ. 27, 3. 4. Παροιμ. 26, 4-5. 5. Παροιμ. 12, 16. 6. Παροιμ. 12, 25.
 7. Πρβλ. Παροιμ. 21, 1 καὶ 29, 22. 8. Ἰακ. 1, 19-20. 9. Ἰακ. 4, 1. 10. Ρωμ. 12, 19.
 11. Ἐφ. 4, 26-27. 12. Ἐφ. 4, 31. 13. Ψαλμ. 36, 8. 14. Ψαλμ. 4, 5.

νά γίνομε μέτοχοι σοφίας, ἀλλ' οὔτε μποροῦμε νά ἀποκτήσομε τίς σωτηριώδεις σκέψεις τῆς διακρίσεως, οὔτε θά κατορθώσομε νά ἀσκοῦμε μέ νηφάλεια καρδιά τὰ ὅσα ρυθμίζουν τῆ σωστή ἀσκησι τῶν ἀρετῶν.

Δέν πρέπει λοιπόν ἀπὸ ὅποιαδήποτε αἰτία νά κινούμαστε μέ ὀργή ἔναντιον τοῦ ὁμοπίστου μας, παρὰ μόνον ἔναντιον τῶν δικῶν μας παθῶν καὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν νά μᾶς ἀπατήσουν καὶ νά μᾶς ἐκτρέψουν ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ δρόμο. Γι' αὐτὸ βέβαια καὶ ὁ Παροιμισθὴς μᾶς δίνει σχετικὴ ἐντολὴ λέγοντας· «Ἐπομάκρυνε τὴν ὀργὴν ἀπὸ τὴν καρδιά σου, γιατί ἡ νεότης καὶ ἡ ἀμυαλωσύνη εἶναι ματαιότης»⁸. καὶ· «Κατὰ τὰ χρόνια τῆς νεότητός σου νά θυμᾶσαι τὸν δημιουργό σου»⁹. Καὶ πάλι· «Ἡ ὀργὴ καταστρέφει καὶ τοὺς φρόνιμους, καὶ λόγος σκληρὸς προξενεῖ ὀργές»¹. καὶ· «Τὴν ὀργὴν τοῦ πατέρα τὴν προκαλεῖ ὁ ἀνόητος υἱός, ἐνῶ τὸν θυμὸν τοῦ κυρίου τὸν καταπραῦνει ὁ φρόνιμος ὑπηρέτης»². Καὶ πάλι· «Εἶναι βαρεὶα ἡ πέτρα καὶ δυσβάστακτη ἡ ἄμμος, ἡ ὀργὴ ὅμως τοῦ ἀνόητου εἶναι βαρύτερη καὶ ἀπὸ τὰ δύο»³. Καὶ πάλι· «Μὴν ἀπαντᾶς στὸν ἀνόητο σύμφωνα μέ τὴν ἀνοησία του, γιὰ νά μὴ γίνεις ὅμοιος μέ αὐτόν, ἀλλὰ νά ἀπαντᾶς στὸν ἀνόητο σύμφωνα μέ τὴν ἀνοησία του, γιὰ νά μὴ νομίσει ὅτι εἶναι συνετός»⁴. Καὶ πάλι· «Ὁ ἀνόητος τὴν ἴδια στιγμή ἐκδηλώνει τὴν ὀργὴν του, ἐνῶ ὁ συνετός τὴ συγκρατεῖ»⁵. καὶ· «Ὁ σκληρὸς λόγος ταρασσει τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου»⁶. Καὶ· «Ὅπως τὸ νερὸ κινεῖται ἀπὸ τοὺς ὀρητικὸς ἀνέμους, ἔτσι καὶ ὁ κυριευμένος ἀπὸ θυμὸν ταρασσεταὶ ἀπὸ λογισμοὺς ὀργίλους»⁷. Ὁ ὀργίλος μοναχὸς εἶναι σὰν τὸν ἀγριόχοιρο τῆς ἐρήμου. Εἶδε κάποιους, καὶ ἀμέσως ἔσφιξε τὰ δόντια του. Ὁ Ἰακώβος πάλι μᾶς διδάσκει σχετικὰ λέγοντας· «Ὁ κάθε ἀνθρώπος νά εἶναι γρήγορος στὸ νά ἀκούει, καὶ ἀργὸς στὸ νά μιλάει, ἀργὸς ἐπίσης καὶ στὸ νά ὀργίζεται. Γιατί ἡ ὀργὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν συμβάλλει στὴν ἀσκησι τῆς κατὰ Θεὸν ἀρετῆς»⁸. Καὶ ἐπίσης· «Ἀπὸ ποῦ συμβαίνουν οἱ πόλεμοι καὶ ἀπὸ ποῦ οἱ διαμάχες μεταξὺ σας; Δὲν συμβαίνουν ἀπὸ τίς ἀπολαύσεις σας;»⁹. Καὶ ὁ Παῦλος· «Μὴ ἐπιδιώκετε νά πάρετε μόνον σας ἐκδίκησι, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δώστε τόπο στὴν ὀργὴν»¹⁰. Καὶ πάλι· «Ὁ ἥλιος νά μὴ δύει καὶ νά εἴστε ἔσεῖς ἀκόμα ὀργισμένοι, οὔτε νά δίνετε τόπο στὸν διαβόλο»¹¹. Καὶ πάλι· «Κάθε πικρία, θυμὸς καὶ κραυγὴ καὶ κακολογία νά ἔξαφανισθεῖ ἀπὸ σᾶς μαζί μέ κάθε κακία»¹². Ὁμοια καὶ ὁ Δαβίδ· «Σταμάτησε νά ὀργίζεσαι καὶ ἀπόφυγε τὸν θυμόν»¹³. καὶ· «Ὀργίζεσθε, ἀλλὰ μὴ ἀμαρτάνετε»¹⁴. Ὁ προνοητὴς πάλι τῶν ψυχῶν μας Κύριος ἀποφάνθηκε γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ λέγοντας· «Ἐκεῖνος ποὺ ὀργίζεται ἔναντιον τοῦ ἀδελφοῦ του χωρὶς λόγο, θά εἶναι ἔνοχος κατὰ τὴν κρίσι. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ θά τὸν ἀποκαλέσει, Μωρό,

ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ, Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ΄

Περὶ θυμοῦ.

5 Καὶ περὶ τοῦ θυμοῦ ἡνίκα εἰσέλθῃ σοι πειρασμός, ἢ ἀντιλογία ἢ ἐρεθισμός πρὸς τινα κινήσαι θυμόν, μνήσθητι τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ ταύτης κρίματος, καὶ εὐθέως ἢ ἄτακτος ἐν σοὶ κινήσεις ἡρεμήσει. Ὁ γὰρ θυμὸς πλεῖον τῶν ἄλλων παθῶν ταράττειν εἴωθε καὶ συγγεῖν τὴν ψυχὴν. Ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργή, οἱ δύο οὗτοι μιᾶς μητρὸς ἦττονα τυγχά-
10 νουσι τῆς καλουμένης ἀφροσύνης. Φησὶ γάρ· «Ὅλον τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἐκφέρει ἄφρων». Καί· «Ἄφρων αὐθήμερον ἐξαγγέλλει ὀργὴν». Ὁ οὖν θέλων χωρισθῆναι ἀπὸ τῆς δυσμενοῦς τεκούσης αὐτοῦς, κρατησάτω ἑαυτὸν ἐν ὑπομονῇ πολλῇ καὶ πραεῖα καρδιά καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἰκεσίᾳ, καὶ διὰ τοῦ ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν καὶ ταχέως ἐλευθεροῦται ἐξ
15 αὐτῆς. Καὶ γίνεται ὁ υἱὸς τῆς σοφίας θεόφοβος καὶ θεόφιλος· «Ἀρχὴ γὰρ σοφίας, φόβος Κυρίου». Καί· «Οἱ ἀγαπῶντες τὸν Κύριον, μισεῖτε πονηρά». Ἐκ τοῦ γὰρ φόβου εἰς τὴν ἀγάπην προβαίνει τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής φησιν· «Ἀπόστησον θυμόν σου ἀπὸ καρδίας σου, καὶ παράγαγε πονηρίαν ἀπὸ σαρκός σου». Καὶ ἐν ταῖς Παροιμίαις
20 «Πραῦθυμος ἀνὴρ καρδίας ἰατρός, σῆς δὲ ὀστέων καρδία αἰσθητικὴ». Καὶ πάλιν· «Ἀπόκρισις ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει θυμόν, ὁ δὲ ὀξύθυμος πράσσει μετὰ ἀβουλίας». Καὶ πάλιν· «Ἀνὴρ φρόνιμος πολλὰ ὑποφέρει» καὶ «Ὁ μακρόθυμος ἀνὴρ πολὺς ἐν φρονήσει. Ὁ δὲ ὀλιγόψυχος ἰσχυρῶς ἄφρων». καὶ «Ἀνὴρ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων». Καὶ
25 αὐτίς· «Ὅλον τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἐκφέρει ἄφρων, σοφὸς δὲ ταμιεύεται κατὰ μέρος». Καὶ πάλιν· «Μὴ σπεύσης ἐν πνεύματί σου θυμοῦσθαι, ὅτι θυμὸς ἐν κόλπῳ ἀφρόνων ἀναπαύεται». Καὶ πάλιν· «Ἀνθρωπος θυμώδης ἐκκαίει μάχην. Οὐ γὰρ δυνήσεται ἄνθρωπος θυμώδης δικαιωθῆναι». Καὶ αὐτίς· «Ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς ταράξει φίλους, καὶ ἀνὰ μέσον
30 εἰρηνευόντων ἐμβαλεῖ διαβολὴν». Καὶ ἐπάγει· «Μὴ ἴσθι ἑταῖρος ἀνδρῶν

15. Ματθ. 5, 22.

16. Παρμ. 29, 11.

17. Παρμ. 12, 16.

18. Παρμ. 1, 7.

19. Ψαλμ. 96, 10.

20. Ἐκκλ. 11, 10.

21. Παρμ. 14, 30.

22. Παρμ. 15, 1· 14, 17.

23. Παρμ. 14, 17.

24. Παρμ. 14, 29.

25. Παρμ. 11, 25.

26. Παρμ. 29, 11.

27. Ἐκκλ. 7, 9.

28. Σοφ. Σειρ. 28, 8.

29. Σοφ. Σειρ. 28, 9.

θά εἶναι ἔνοχος γιὰ νὰ ριχθεῖ στὴ γέεννα τοῦ πυρός»¹⁵. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 24ος.

Γιὰ τὸν θυμό.

Καὶ γιὰ τὸν θυμό, ὅταν σοῦ δημιουργηθεῖ πειρασμός ἢ ἀντιλογία ἢ ἔρεθισμός γιὰ νὰ θυμώσεις ἐναντίον κάποιου, θυμήσου τὴν προσευχὴ καὶ τὴν καταδίκη τοῦ θυμοῦ, καὶ ἀμέσως ἢ ἀτακτῆ αὐτὴ κίνηση ποῦ ἐκδηλώθηκε μέσα σου θὰ ἡρεμήσει. Γιατὶ ὁ θυμὸς προκαλεῖ συνήθως στὴν ψυχὴ μεγαλύτερη ταραχὴ καὶ σύγχυση ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη. Ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργή, τὰ δυὸ αὐτὰ πάθη, εἶναι μᾶς μητέρας εὐτελεῖ γεννήματα, τῆς καλούμενης ἀφροσύνης. Καθόσον λέγει· «Ὁ ἀνόητος ἀφήνει ὅλο τὸν θυμό του νὰ ἐκραγεῖ»¹⁶. καὶ· «Ὁ ἀνόητος ξεσπᾷ ἀμέσως σὲ ὀργή»¹⁷. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποῦ θέλει ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴ δυσμενῆ αὐτὴ μητέρα, ἃς συγκρατεῖ τὸν ἑαυτοῦ μὲ ὑπομονὴ μεγάλη καὶ γεμάτη πραότητα καρδιά, καθὼς καὶ μὲ τὴν προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀπάρνηση τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ ἀμέσως θὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ αὐτὴν καὶ θὰ γίνῃ ὁ υἱὸς τῆς σοφίας θεόφοδος καὶ θεόφιλος. Γιατὶ λέγει, «Ἀρχὴ τῆς σοφίας, εἶναι ὁ φόβος πρὸς τὸν Κύριο»¹⁸. καὶ· «Ὅσοι ἀγαπᾶτε τὸν Κύριο, νὰ μισεῖτε τὰ κακά»¹⁹. Γιατὶ ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ προχωρεῖ κανεὶς στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής λέγει· «Διώξε τὸν θυμό σου ἀπὸ τὴν καρδιά σου, καὶ ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὴ σάρκα σου τίς πονηρὲς ἐπιθυμίες»²⁰. Καὶ στὶς Παροιμίαις· «Ὁ πρᾶος ἄνθρωπος εἶναι γιατρὸς τῆς καρδιάς, ἐνῶ ἡ εὐερέθιστη καρδιά εἶναι σκουλήκι ποῦ τρώγει τὰ κόκκαλα»²¹. Καὶ πάλι· «Ἀπάντηση μὲ πραότητα ἀπομακρύνει τὸν θυμό, ἐνῶ ὁ ὀξύθυμος παρασύρεται σὲ ἀπερίσκεπτες πράξεις»²². Καὶ πάλι· «Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος ἀνέχεται πολλά»²³. καὶ· «Ὁ μακρόθυμος ἄνθρωπος ἔχει πολλὴ σύνεση, ἐνῶ ὁ μικρόψυχος εἶναι πολὺ ἀνόητος»²⁴. καὶ· «Ὁ κυριευμένος ἀπὸ θυμὸ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ὠραία ἐμφάνιση»²⁵. Καὶ ἐπίσης· «Ὁ ἀνόητος ἄνθρωπος ἀφήνει νὰ ἐκδηλωθεῖ ὅλος ὁ θυμὸς του, ἐνῶ ὁ σοφὸς τὸν ταμιεύει σιὸ βάθος τῆς ψυχῆς του»²⁶. Καὶ πάλι· «Μὴ σπεύδεις νὰ θυμῶνεις ἀμέσως, γιατί ὁ θυμὸς ἐγκαθίσταται μόνιμα μέσα στὴν καρδιά τῶν ἀνόητων»²⁷. Καὶ πάλι· «Ὁ ἐρεστικός ἄνθρωπος ἀνάβει διαμάχες»²⁸. Γιατὶ δὲν θὰ μπορέσει ὁ ἐρεστικός ἄνθρωπος νὰ βρεῖ δικαίωση. Καὶ ἐπίσης· «Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος θὰ ταράξει τοὺς φίλους καὶ ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους ποῦ ζοῦν εἰρηνικὰ θὰ σπεῖρει διαβολές»²⁹. Καὶ προσθέτει· «Μὴ γίνεσαι φίλος μὲ ἐρεστικὸ ἄνθρωπο. Μὲ φίλο ἐρεστικὸ

θυμῶδει. Φίλω δὲ ὀργίλω μὴ συναυλίζου, μὴ ποτε μάθης τὴν ὁδὸν αὐτοῦ». Καὶ ὁ Δαβὶδ περὶ τούτων φησί, «Θυμὸς αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως, ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ θυοῦσης τὰ ὦτα αὐτῆς».

Ὡσπερ γὰρ τὰ τῆς ἐχίδνης γεννήματα κατεσθίουσι τεκοῦσαν μη-
5 τέρα, οὕτω λογισμὸς θυμῶδης. Ἡ προσευχὴ τοῦ θυμῶδους ὡς θυμία-
μα ἐβδελυγμένον, καὶ ἡ ψαλμοδία αὐτοῦ ὡς ἤχος ἀηδῆς. Καὶ ὡσπερ
λέων ἐν ζώῳ κινεῖ τοὺς στρόφιγγας συνεχῶς, οὕτω καὶ θυμῶδης ἐκ-
καίει λογισμοὺς ὀργῆς. Καὶ ὡσπερ ἄνεμος σφοδρὸς οὐ κινεῖ πύργον
ὀχυρόν, οὕτω ψυχὴν ἀόρητον οὐ συναρπάζει θυμὸς. Ὁ δὲ Ἀπόστο-
10 λος νουθετῶν, φησὶν «Ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυμὸν,
κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν». Καὶ
ἐπιφέρει «Ἐν γὰρ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεός». Οἱ γὰρ θυμῶδεις
εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ λογίζονται ὡς καὶ ἄλλω εἴρηται, «Ἡρ-
ξαν θυμοῦσθαι ἄρχοντες». Καὶ ὁ Ἡρῶδης, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ
15 τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν. Καὶ πέμψας ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας
τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὀρίοις αὐτῆς, διὰ τὸν φθονούμενον
καὶ πολύτιμον μαργαρίτην τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν
Θεὸν ἡμῶν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ΄.

Περὶ λύπης.

20

Τὸ ἀκαίρως λυπεῖσθαι ἐκ τοῦ φθονεροῦ δαίμονός ἐστιν. Ἴνα γάρ
πως ἀποσπάσῃ ἐκ τῆς προθέσεως τῆς εὐχῆς τὸν νοῦν καὶ ἄκαρπον
ποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον, διὰ τοῦτο ἐπιπέμπει αὐτῷ τὴν ἀκαιρον λύπην.
Οὐ χρὴ τοίνυν παραδέχεσθαι αὐτὴν καὶ ἄχθεσθαι ἀκαίρως καὶ πλη-
25 ροῦν τὴν χαρὰν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνασφῆλαι ἐκ τῆς ἐπιβου-
λῆς τοῦ ἀλάστορος τοῦ τῆς λύπης δαίμονος. Ὅταν γὰρ τὸ πονηρὸν
τοῦτο πνεῦμα περιδράξῃται τῆς ψυχῆς καὶ ὅλην αὐτὴν σκοτίσῃ, οὐκ
εὐχὰς ἐκτελεῖν μετὰ προθυμίας συγχωρεῖ, οὔτε ἱερῶν ἀναγνωσμάτων
τῇ ὠφελείᾳ ἐγκαρτερεῖν, οὔτε πρᾶον καὶ εὐκατάμικτον πρὸς τοὺς
30 ἀδελφούς ἀφήσιν, καὶ πρὸς αὐτὴν τοῦ θείου τὴν ἐπαγγελίαν μῖσος
ἐμποιεῖ, καὶ πάντα ἀπλῶς τὰ σωτηριώδη βουλεύματα τῆς ψυχῆς ἢ

30. Παρμ. 22, 24-25.

33. Α' Κορ. 7, 15.

31. Ψαλμ. 57, 5.

34. Ματθ. 2, 16.

32. Κολ. 3, 8.

νά μή συγκατοικείς, μήπως ἀκολουθήσεις τὸν τρόπο ζωῆς του»³⁰. Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει γι' αὐτούς· «Ὁ θυμὸς αὐτῶν μοιάζει μὲ τὸ δηλητήριο τοῦ φιδιοῦ, σὰν τῆς κουφῆς ἀσπίδας ποὺ κλείνει τὰ αὐτιά της»³¹.

Ὅπως δηλαδὴ τὰ φίδια ποὺ γεννιοῦνται ἀπὸ τὴν ἔχιδνα κατατρῶ-
γουν τὴ μητέρα τους ποὺ τὰ γέννησε, ἔτσι καὶ ὁ ἐρεστικός λογισμὸς. Ἡ
προσευχὴ τοῦ ὀργισμένου εἶναι σὰν θυμίαμα σιχαμερό, καὶ ἡ ψαλμωδία
του σὰν ἦχος ἀηδιαστικός. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὸ λιοντάρι κινεῖ συνεχῶς
τοὺς στρόφιγγες μέσα στὸ θήραμά του, ἔτσι καὶ ἐρεστικός ἄνθρωπος
ἀνάβει μέσα του λογισμοὺς ὀργῆς. Καὶ ὅπως ὁ σφοδρὸς ἄνεμος δὲν
μπορεῖ νὰ κλονίσει πύργον ὄχυρό, ἔτσι ψυχὴ ποὺ δὲν ὀργίζεται δὲν τὴν
συναρπάξει ὁ θυμὸς. Καὶ ὁ Ἀπόστολος συμβουλεύοντάς μας λέγει· «Πε-
τᾶξτε ἀπὸ μέσα καὶ ἐσεῖς ὅλα αὐτά, τὴν ὀργή, τὸν θυμὸ, τὴν κακία, τὴν
κακολογία, τὴν αἰσχρολογία τοῦ στόματός σας»³². Καὶ προσθέτει· «Διότι
ὁ Θεὸς μᾶς κάλεσε νὰ ζοῦμε εἰρηνικά»³³. Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ὀργίζο-
νται θεωροῦνται ὡς ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καὶ ἄλλοῦ ἔχει λεχθεῖ·
«Ἄρχισαν νὰ ὀργίζονται οἱ ἄρχοντες». Καὶ ὁ Ἡρώδης, βλέποντας ὅτι
ἐξαπατήθηκε ἀπὸ τοὺς μάγους, θύμωσε πάρα πολὺ καὶ ἔστειλε καὶ σκό-
τωσε ὅλα τὰ παιδιά τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς³⁴, ἐπειδὴ
φθονοῦσε τὸν πολῦτιμο μαργαρίτη, τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, τὸν
Θεό μας. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 25ος.

Γιὰ τὴ λύπη.

Τὸ νὰ κυριεύεται κανεὶς ἀπὸ λύπη σὲ μὴ κατάλληλο καιρὸ προέρχε-
ται ἀπὸ τὸν φθονερὸ δαίμονα. Γιὰ νὰ ἀποσπάσει δηλαδὴ κατὰ κάποιον
τρόπο τὸ νοῦ ἀπὸ τὴ διάθεσή του γιὰ προσευχὴ καὶ νὰ καταστήσει
ἄκαρπο τὸν ἄνθρωπο, γι' αὐτὸ προκαλεῖ σ' αὐτὸν τὴν ἄκαιρη λύπη. Δὲν
πρέπει λοιπὸν νὰ ἀποδεχόμεστε αὐτὴν καὶ νὰ κυριευόμεστε ἀπὸ ἄκαιρη
λύπη καὶ νὰ ὀλοκληρώνομε τὴ χαρὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀπομα-
κρυνόμεστε ἀπὸ τὴν ἐπιβουλή αὐτῆ τοῦ ἀλάστορα, τοῦ δαίμονα τῆς
λύπης. Γιατί, ὅταν τὸ πονηρὸ αὐτὸ πνεῦμα περιτυλίξει τὴν ψυχὴ κάποι-
ου καὶ τὴν σκοτίσει ὀλόκληρη, δὲν τὴν ἀφήνει νὰ κάμνει τίς προσευχὲς
μὲ προθυμία, οὔτε νὰ δείχνει ὑπομονὴ στὴν ὠφέλεια ποὺ προέρχεται
ἀπὸ τὰ ἱερὰ ἀναγνώσματα, οὔτε τὸν ἀφήνει νὰ εἶναι πρᾶος καὶ νὰ ἔρχε-
ται σὲ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀδελφούς, ἀλλὰ καὶ δημιουργεῖ μῖσος γιὰ τὴν
ὑπόσχεση ποὺ δώσαμε γιὰ νὰ ἀσκήσομε αὐτὸν τὸν τρόπο ζωῆς, καὶ γενι-
κά, ἀφοῦ προκαλέσει ἡ λύπη σύγχυση σὲ ὅλες τίς σωτηριώδεις ἀποφά-

λύπη συγγέασα, ὡς ἄφρονα ταύτην καὶ παραπλήγα ἀπεργάζεται, κωλύουσα πᾶσαν ἀγαθὴν συντυχίαν. Καὶ οὐδὲ παρὰ τῶν γνησίων φίλων συγχωροῦσα δέχεσθαι λόγον συμβουλίας, οὐδὲ εἰρηνικὴν ἀποκρισὶν ἀφιείσα τούτοις μεταδιδόναι, ἀλλὰ περιλαβοῦσα πᾶσαν τὴν
5 ψυχὴν, πικρίας καὶ ἀηδίας αὐτὴν πληροῖ, καὶ πείθει αὐτὴν φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους, ὡς αἰτίους αὐτῇ τῆς ταραχῆς γενομένους. Οὐ γὰρ συγχωρεῖ αὐτὴ ἐπιγνώσκειν, ὅτι οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐνδοθεν ἔχει τὴν νόσον ἀποκεκμημένην. Τότε δὲ φανεροῦται, ὅταν, οἱ πειρασμοὶ ἐπελθόντες, διὰ τῆς γυμνασίας εἰς τὸ ἐμφανὲς ταύτην προσαγάγῃσιν.

10 Λύπη οὖν ἐστὶν κατῆφεια μὲν ψυχῆς, στόμα δὲ λέοντος καταπίνον εὐχερῶς τὸν λυπούμενον. Λύπη ἐστὶν σκώληξ καρδίας, κατεσθίων τὴν τεκοῦσαν μητέρα. Οὐκ οἶδε μέλιτος γεῦσιν ὁ λυπούμενος μοναχός, ὡς ὁ πυρέσσων σφοδρῶς. Λυπούμενος μοναχός οὐ κινεῖ τὸν νοῦν πρὸς θεωρίαν, οὐδὲ προσευχὴν καθαρὰν ἀναπέμπει ποτὲ τῷ Θεῷ. Ὁ κρα-
15 τήσας παθῶν, ἐκράτησε τῆς λύπης, ἠττημένος δὲ ἡδονῆς, οὐκ ἐκφεύ-
ξεται τοὺς δεσμούς αὐτῆς. Ὁ λυπούμενος συνεχῶς καὶ προσποιοῦμε-
νος ἀπάθειαν, ὁμοίος ἐστὶν νοσοῦντι, καὶ ὑγείαν ὑποκρινομένην. Ὡσπερ γὰρ ὁ νοσῶν δηλοῦται ὑπὸ τῆς χροῆς, οὕτως ἐμπαθῆς ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς λύπης. Ὁ ἀγαπῶν τὸν κόσμον, λυπηθήσεται πολλά, ὁ κατα-
20 φρονῶν τῶν ἐν αὐτῷ, εὐφρανθήσεται διὰ παντός. Καὶ ὡσπερ χωνευτή-
ριον καθαίρει ἀδόκιμον ἀργύριον, οὕτως ἢ κατὰ Θεὸν λύπη καρδίαν ἐνάμαρτον καθαίρει. Καλὸν οὖν ἄγαν καὶ συμφέρον τῇ ψυχῇ, τὸ στι-
βαρῶς θαστάζειν πᾶσαν θλίψιν, εἴτε παρὰ ἀνθρώπων, εἴτε παρὰ δαι-
μόνων ἐπαγομένην, καὶ εἰδέναι ἀκριβῶς, ὅτιπερ χρεῶσται ὑπάρχομεν
25 τῆς καταπονήσεως. Χρὴ οὖν ἐν προσευχῇ καὶ ὑπομονῇ ἀντιστῆναι τῷ δαίμονι τούτῳ. Ὁ γὰρ ἐκτὸς προσευχῆς καὶ ὑπομονῆς πειρασμοὺς νικῆσαι θέλων, οὐκ ἀπώσεται αὐτούς, ἀλλὰ πλέον ἐμπλακθήσεται αὐ-
τοῖς.

Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς δι' ὑπομονῆς σὺν τῷ Δαυΐδ ψάλλομεν «Ἴνα τί
30 περίλυπος εἶ, ἢ ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἵνα τί συνταράσσεις με; Ἐλπίσον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου, καὶ ὁ Θεός μου». Ἀμῆχανον γὰρ ἐστὶν χωρὶς λύπης παρελθεῖν τὸν ἐμπαιδευόμενον τοῖς πειρασμοῖς. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, πολλῆς χαρᾶς

σεις τῆς ψυχῆς, τὴν καθιστᾷ σὰν ἀνόητη καὶ παρ᾿ἄφρονη, ἐμποδίζοντας κἄθε ἀγαθὴ ἐπικοινωνία. Καὶ δὲν ἐπιτρέπει οὔτε ἀπὸ τοὺς γνήσιους φίλους νὰ δέχεται λόγο συμβουλευτικό, οὔτε τὸν ἀφήνει νὰ δώσει σ' αὐτοὺς εἰρηνικὴ ἀπάντηση, ἀλλὰ, ἀφοῦ κατακυριεύσει ὀλόκληρη τὴν ψυχὴν, τὴν γεμίζει μὲ πικρία καὶ ἀηδία, καὶ τὴν πείθει νὰ ἀποφεύγει τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ τὰχα ἔγιναν αἴτιοι τῆς ταραχῆς της. Γιατὶ δὲν τὴν ἀφήνει νὰ κατανοήσῃ, ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἀρρώστια ἐξωτερικὰ, ἀλλὰ ἀποκείμενη μέσα στὸ βάθος της. Καὶ τότε φανερώνεται, ὅταν, ἀφοῦ ἔρθουν οἱ πειρασμοί, τὴν καταστήσουν φανερὴ μὲ τὴν ἄσκησιν.

Ἡ λύπη λοιπὸν εἶναι σκυθρωπότητα τῆς ψυχῆς, στόμα λιονταριοῦ ποὺ καταπίνει μὲ εὐκολία τὸν λυπούμενο. Ἡ λύπη εἶναι σκουλήκι τῆς καρδιᾶς, ποὺ κατατρώγει τὴν μητέρα της ποὺ τὴν γέννησε. Ὁ μοναχὸς ποὺ εἶναι κυριευμένος ἀπὸ τὴν λύπη δὲν νοιώθει τὴν γλυκειὰ γεύση τοῦ μελιοῦ, ὅπως ἐκεῖνος ποὺ ὑποφέρει ἀπὸ σφοδρὸ πυρεττό. Ὁ κυριευμένος ἀπὸ λύπη μοναχὸς δὲν κινεῖ τὸν νοῦ του πρὸς θεωρία, οὔτε ἀναπέμπει ποτὲ καθαρὴ προσευχὴ στὸν Θεό. Ἐκεῖνος ποὺ νίκησε τὰ πάθη, νίκησε τὴν λύπη, νικημένος ὅμως ἀπὸ τὴν ἡδονήν, δὲν θὰ ξεφύγει ἀπὸ τὰ δεσμά της. Ἐκεῖνος ποὺ εἶναι κυριευμένος συνεχῶς ἀπὸ λύπη καὶ προσποιεῖται ἀπάθεια, εἶναι ὅμοιος μὲ κάποιον ποὺ εἶναι ἀσθενὴς καὶ ὑποκρίνεται ὅτι εἶναι ὑγιής. Ὅπως δηλαδὴ ὁ ἀσθενὴς γίνεται φανερὸς ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ σώματος, ἔτσι ὁ κυριευμένος ἀπὸ πάθος γίνεται φανερὸς ἀπὸ τὴν λύπη. Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, θὰ δοκιμάσῃ πολλές λύπες, ἐνῶ ὅποιος περιφρονεῖ τὰ ὅσα ὑπάρχουν μέσα σ' αὐτόν, θὰ δοκιμάζῃ διαρκῶς εὐφροσύνη. Καὶ ὅπως τὸ χωνευτήρι καθαρίζει τὸ μὴ καθαρὸ ἀσῆμι, ἔτσι ἡ κατὰ Θεὸν λύπη καθαρίζει τὴν καρδιὰ ποὺ περιέπεσε σὲ ἁμαρτία. Εἶναι λοιπὸν πάρα πολὺ καλὸ καὶ ὠφέλιμο στὴν ψυχὴ τὸ νὰ ὑπομένῃ μὲ δύναμη κἄθε θλίψη, εἴτε προξενεῖται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, εἴτε ἀπὸ τοὺς δαίμονες, καὶ νὰ γνωρίζῃ μὲ ἀκρίβεια, ὅτι εἴμαστε χρεώστες τῆς καταπονήσεως. Πρέπει λοιπὸν μὲ προσευχὴ καὶ ὑπομονὴ νὰ ἀντισταθοῦμε στὸν δαίμονα αὐτόν. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ νικήσῃ τοὺς πειρασμοὺς χωρὶς προσευχὴ καὶ ὑπομονὴ, δὲν θὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ, ἀλλὰ θὰ ἐμπλακεῖ περισσότερο σ' αὐτοὺς.

Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν μὲ ὑπομονὴ ἅς ψάλλομε μαζὶ μὲ τὸν Δαβίδ· «Γιατὶ εἶσαι περίλυπη, ψυχὴ μου, καὶ γιατί μὲ συνταράσσεις; Στήριξε τὴν ἐλπίδα σου στὸν Θεό, γιατί θὰ ρθει ἡ ἡμέρα ποὺ θὰ τοῦ ἀναπέμψω τίς εὐχαριστίες μου, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι ἡ σωτηρία μου καὶ ὁ Θεὸς μου»³⁵. Γιατὶ εἶναι ἀδύνατο χωρὶς λύπη νὰ ξεπεράσῃ τοὺς πειρασμοὺς αὐτὸς ποὺ βαδίζει τὸν δρόμον τῆς ἀσκήσεως. Ἀλλὰ στὴ συνέχεια γεμίζουν ἀπὸ πολλή

πληροῦνται οἱ τοιοῦτοι (μάλιστα ἐὰν δι' εὐχῆς καὶ ὑπομονῆς ἑαυτοὺς καθοπλίσωσιν) καὶ δακρῶν γλυκέων, καὶ νοσημάτων θείων, ὅσοι ἐγέωργησαν τὸν πόνον καὶ τὴν θλίψιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Ἐν γὰρ ταῖς θλίψεσιν τοῖς ἀθλοῦσιν οἱ στέφανοι. Ἐπεὶ, ἐὰν χαννωθῆ ὁ λογισμὸς ἐκ τῆς εὐχῆς, ἄρχεται ἡ λύπη κατεσθεῖν τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς εἴρηται, ὥσπερ σῆς ἰμάτιον, καὶ σκώληξ ξύλον, ἐν τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ γινομένη, καὶ εὐρίσκεται ὁ ἄνθρωπος σκυθρωπὸς ἐν σκοτώσει λογισμῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Γραφή παραινεῖ λέγουσα: «Λύπην μακρὰν ἀπόστησον ἀπὸ σοῦ· πολλοὺς γὰρ ἀπέκτεινεν ἡ λύπη, καὶ οὐκ ἔστιν ὠφέλεια ἐν αὐτῇ». Καὶ «Ἀπὸ λύπης ἐκδαίνει θάνατος, καὶ λύπη καρδίας κάμψει ἰσχύν». Καὶ ἐπάγει: «Μὴ δώσεις λύπην τῇ καρδίᾳ σου, ἀλλὰ ἀπόστησον αὐτὴν, μνήσθητι τὰ ἔσχατα αὐτῆς». Ἄρον οὖν ἀπὸ σοῦ ταύτην τὴν λύπην, καὶ μὴ λύπει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κατοικοῦν ἐν σοί, μήποτε ἐντεύξεται τῷ Θεῷ καὶ ἀποστῆ ἀπὸ σοῦ. Τὸ γὰρ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ δοθὲν εἰς τὴν σάρκα ταύτην, λύπην οὐκ ὑποφέρει, οὐδὲ στενοχωρίαν.

Ἐνδύσαι οὖν τὴν ἰλαρότητα, τὴν πάντοτε ἔχουσαν χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ἐντρούφα ἐν αὐτῇ. Ὁ γὰρ ἰλαρὸς ἀνὴρ ἀγαθὰ ἐργάζεται καὶ καταφρονεῖ τῆς λύπης, ὁ δὲ λυπηρὸς ἀνὴρ πάντοτε πονηρεύεται. Πρῶτον μὲν πονηρεύεται, ὅτι λυπεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ δοθὲν τῷ ἀνθρώπῳ ἰλαρόν. Δεύτερον δὲ λοιπὸν ἀνομίαν ἐργάζεται, μὴ ἔξομολογούμενον τῷ Κυρίῳ. Τοῦ γὰρ λυπηροῦ ἀνδρὸς ἡ ἔντευξις οὐκ ἔχει δύναμιν ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ. Ἐγκάθηται γὰρ ἡ λύπη εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Μειγμένη οὖν λύπη μετὰ τῆς ἐντεύξεως οὐκ ἀφήσιν τὴν ἔντευξιν ἀναβῆναι καθαρὰν πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Ὡσπερ γὰρ ὄξος καὶ οἶνος μεμιγμένος ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ἡδονὴν οὐκ ἔχουσιν, οὕτω καὶ ἡ λύπη μεμιγμένη μετὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, τὴν αὐτὴν ἔντευξιν οὐκ ἔχει. Καλὸν οὖν ἔστιν ἀποβαλεῖν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν λύπην καὶ ἐνδύσασθαι πᾶσαν ἰλαρότητα.

Ταύτης οὖν τῆς λύπης πάση σπουδῇ ἐκτὸς γενώμεθα, ὅτι κατὰ κόσμον ἐστὶν «Ἡ δὲ κατὰ Θεὸν λύπη», ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, «μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται». Καὶ ὁ Παρομιαστής «Εὐλογία Κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου· αὕτη πλουτίζει, καὶ οὐ μὴ προστεθῆ αὐτῇ λύπη ἐν καρδίᾳ». Καὶ πάλιν «Καρδία εὐφροαινομένη εὐεκτεῖν

36. Σοφ. Σειρ. 30, 23.

39. Β' Κορ. 7, 10.

37. Σοφ. Σειρ. 38, 19.

40. Παρμ. 10, 6, 22.

38. Ὅπ. π. 20.

χαρὰ (μάλιστα ἐὰν ὀπλίσουν καλὰ τὸν ἑαυτὸ τους μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ὑπομονή) καὶ δάκρυα γλυκὰ καὶ θεῖα νοήματα, ὅσοι καλλιέργησαν μέσα στὶς καρδιές τους τὸν πόνο καὶ τὴ θλίψη. Καθόσον τὰ στεφάνια ἀκολουθοῦν τὶς θλίψεις τῶν ἀθλητῶν. Γιατί, ἐὰν χαννωθεῖ ὁ λογισμὸς ἀπὸ τὴν προσευχὴ, ἀρχίζει ἡ λύπη νὰ κατατρώγει, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ὁ σκόρος τὸ ἔνδυμα καὶ τὸ σκουλήκι τὸ ξύλο, ἐκδηλούμενη στὰ κόκκαλά του, καὶ παρουσιάζεται ὁ ἄνθρωπος σκυθρωπὸς, ἐπειδὴ σκοτάδι περιέβαλε τοὺς λογισμοὺς. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Γραφὴ συμβουλεύει λέγοντας: «Ἀπομάκρυνε τὴ λύπη ἀπὸ σένα· γιατί ἡ λύπη πολλοὺς κατέστρεψε, καὶ δὲν ὑπάρχει ὠφέλεια σ' αὐτή»³⁶. Καί: «Ἀπὸ τὴ λύπη προξενεῖται θάνατος, καὶ ἡ λύπη τῆς καρδιᾶς κάμπτει τὴ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου»³⁷. Καὶ προσθέτει: «Μὴν ἀφήσεις τὴ λύπη νὰ κυριέψει τὴν καρδιὰ σου, ἀλλὰ ἀπομάκρυνέ την ἀπὸ αὐτήν, σκεπτόμενος τὰ ἔσχατα αὐτῆς»³⁸. Φυγάδευσε λοιπὸν ἀπὸ σένα τὴ λύπη αὐτή, καὶ μὴ λυπεῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο ποὺ κατοικεῖ μέσα σου, μήπως παρακαλέσει τὸν Θεὸ καὶ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ σένα. Γιατί τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ποὺ δόθηκε στὴ σάρκα αὐτή, δὲν προξενεῖ λύπη οὔτε στενοχώρια.

Ντύσου λοιπὸν τὴ χαρὰ, ἡ ὁποία πάντοτε ἔχει τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐντρύφα μέσα σ' αὐτή. Γιατί ὁ χαρωπὸς ἄνθρωπος κάμνει ἀγαθὰ ἔργα καὶ περιφρονεῖ τὴ λύπη, ἐνῶ ὁ κυριευμένος ἀπὸ λύπη ἄνθρωπος πάντοτε κάμνει κακὰ ἔργα. Καὶ πρῶτο κακὸ ποὺ κάνει, εἶναι τὸ ὅτι λυπεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο, τὸ ὁποῖο δόθηκε στὸν ἄνθρωπο χαρωπὸ. Καὶ δεύτερο, ὅτι στὸ ἐξῆς διαπράττει ἀνομία, μὴ ἔξομολογούμενος στὸν Κύριο. Γιατί τοῦ κυριευμένου ἀπὸ τὴ λύπη ἀνθρώπου ἡ προσευχὴ δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἀνεβεῖ στὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ. Καθόσον κάθεται πάνω στὴν καρδιὰ τοῦ ἡ λύπη. Ἀναμιγμένη λοιπὸν ἡ λύπη μαζί μὲ τὴν προσευχὴ δὲν ἀφήνει τὴν προσευχὴ νὰ ἀνεβεῖ καθαρὴ πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Ὅπως δηλαδὴ ἀναμιγμένα ξύδι καὶ κρασί σὲ ἓνα μίγμα δὲν παρέχουν τὴν ἴδια εὐχαρίστηση, ἔτσι καὶ ἡ λύπη ἀναμιγμένη μαζί μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἀφήνει νὰ ὑψωθεῖ πρὸς τὸν Θεὸ ἡ ἴδια προσευχὴ. Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ διώξομε τὴν λύπη ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ νὰ ντυθοῦμε ὅλη τὴ χαρὰ.

Ἄς ἀπομακρυνθοῦμε λοιπὸν ἀπὸ αὐτὴ τὴ λύπη μὲ κάθε διασύννη, γιατί εἶναι κοσμικὴ λύπη· καθόσον «Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη», ὅπως εἶπε ὁ ἀπόστολος Παῦλος, «προξενεῖ μετάνοια ποὺ ὀδηγεῖ στὴ σωτηρία, γιὰ τὴν ὁποία κανεὶς δὲν μετανοεῖ· ἐνῶ ἡ λύπη τοῦ κόσμου προξενεῖ θάνατο»³⁹. Καὶ ὁ Παροιμιστής: «Εὐλογία τοῦ Κυρίου κατεβαίνει στὸ κεφάλι τοῦ ἐνάρετου· αὐτὴ τὸν κάνει πλούσιον, καὶ δὲν θὰ κυριεύσει λύπη τὴν καρδιὰ του»⁴⁰. Καὶ πάλι: «Ὅταν ἡ καρδιὰ εὐφραίνεται κάνει τὸν ἄνθρω-

ποιεῖ, ἀνδρός δὲ λυπηροῦ ξηραίνεται τὰ ὀσᾶ». Καὶ ὁ Παῦλος· «Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ὅτι κατ' ὑπερβολὴν ἐδαρύνθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. Ἄλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς
5 ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεός».

Καὶ ἡμεῖς οὖν σὺν τῷ Δαυὶδ εἶπωμεν· «Ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι θλίβομαι· ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός μου, ὅτι ἐκακώθην καὶ ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα· ὠρούμην ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου». Καί· «Ἐλυπήθην ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μου καὶ ἐταράχθην ἀπὸ φωνῆς
10 ἐχθροῦ καὶ ἀπὸ θλίψεως ἁμαρτωλοῦ». Ἄλλά, «Σῶσόν με, ὁ Θεός, ὅτι εἰσέλθουσιν ὕδατα ἕως ψυχῆς μου· ἐνεπάγην εἰς ὕλην θυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις». Καί· «Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ παιδός σου, ὅτι θλίβομαι· ταχὺ ἐπάκουσόν μου. Σὺ γὰρ μου εἶ καταφυγὴ ἀπὸ θλίψεως τῆς περιεχούσης με. Εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ἡ
15 προσευχή μου· κλίνον τὸ οὖς σου εἰς τὴν δέησίν μου». Καὶ ὅτε ἀνέλθῃς ἀπὸ τῆς λύπης, εὐχαριστῶν λέγε· «Κύριος ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν τοῦ ἀκοῦσαι τοῦ στεναγμοῦ τῶν πεπεδημένων, τοῦ λύσαι τοὺς υἱοὺς τῶν τεθνατωμένων»· καί· «Τί ἀνταπόδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι;». Ὅτι «Ἐκ θλίψεως ἐπακαλεσάμην αὐτόν, καὶ ἐπή-
20 κουσέ μου εἰς πλατυσμόν». Καὶ ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἔλεγεν· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται». Καὶ παραβολικῶς περὶ τῆς τικτούσης, ὅτι λύπην ἔχει. Καὶ ἐπάγει· «Οὕτω καὶ ὑμεῖς μὲν λύπην ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ'
25 ὑμῶν». Αὐτῷ ἡ δόξα τῷ τοῦ ἐν θλίψει χαροποιοῦντι εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ΄.

Περὶ ἀκηδίας.

Δεινὸς καὶ οὗτος ὁ τῆς ἀκηδίας δαίμων, καὶ οὗτος συνεργὸς καὶ
30 σύζυγος ὑπάρχει τοῦ πνεύματος τῆς λύπης, καὶ σφόδρα βαρύτατος,

41. Παρμ. 17, 22. 42. Β' Κορ. 1, 8. 7, 6. 43. Ψαλμ. 30, 10. 44. Ψαλμ. 54, 3-4.
45. Ψαλμ. 68, 2-3. 46. Ψαλμ. 68, 18. 47. Ψαλμ. 31, 7. 48. Ψαλμ. 87, 3.
49. Ψαλμ. 101, 20-21. 50. Ψαλμ. 115, 3. 51. Ψαλμ. 117, 5. 52. Ἰω. 16, 20, 22.

πο νὰ νοιώθει εὐξία, ἐνῶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι κυριευμένος ἀπὸ λύπη νοιώθει τὰ ὀσπᾶ του νὰ ξηραίνονται»⁴¹. Καὶ ὁ Παῦλος· «Γιατὶ δὲν θέλομε νὰ ἄγνοεῖτε, ἀδελφοί, γιὰ τὴ θλίψη ποὺ μᾶς βρῆκε στὴν Ἀσία· τόσο πολὺ τὸ βάρος τῆς ξεπέρασε τὶς δυνάμεις μας, ὥστε νὰ χάσομε ἀκόμα καὶ τὴν ἐλπίδα μας γιὰ τὴ ζωὴ. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ παρηγορεῖ τοὺς ταπεινοὺς, ὁ Θεός, μᾶς παρηγόρησε»⁴².

Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν μαζὶ μὲ τὸν Δαβὶδ ἄς ἀναφωνήσομε· «Ἐλέησέ με, Κύριε, γιατί θλίβομαι· ἕξαιτίας τοῦ θυμοῦ σου θόλωσαν τὰ μάτια μου ἀπὸ τὰ δάκρυα μου, γιατί κακοπάθησα καὶ ταπεινώθηκα πάρα πολὺ καὶ οἱ στεναγμοὶ τῆς καρδιάς μας ἔβγαιναν σὰν βρυχηθμοὶ λιονταριοῦ»⁴³. Καί· «Λύπη κυρίεψε τὴν καρδιά μου ἀπὸ τὴ διαρκῆ σκέψη τῶν δεινῶν μου καὶ ἔννοιωσα ταραχὴ ἀπὸ τὰ ἐναντίον μου λόγια τοῦ ἐχθροῦ μου καὶ ἀπὸ τὴ θλίψη ποὺ μοῦ προκαλεῖ ὁ ἁμαρτωλός»⁴⁴. Ἀλλά, «Σῶσε με, Θεέ μου, γιατί τὰ δάκρυα ἀπὸ τὴ θλίψη μου ἔφτασαν μέχρι τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου· βυθίστηκα μέσα σὲ βαθὺ βουρκο, καὶ δὲν ὑπάρχει μέρος νὰ σταθῶ»⁴⁵. Καί· «Μὴ ἀποστρέψεις τὸ πρόσωπό σου ἀπὸ τὸν δοῦλο σου, γιατί θλίβομαι. Ἄκουσε ἀμέσως τὴν παράκλησή μου»⁴⁶. «Γιατὶ σὺ εἶσαι ἡ καταφυγὴ καὶ ἡ παρηγοριὰ ἀπὸ τὴ θλίψη ποὺ μὲ διακατέχει»⁴⁷. «Εἶθε νὰ φτάσει μπροστὰ σου ἡ προσευχή μου καὶ νὰ κλίνεις τὸ αὐτί σου γιὰ νὰ ἀκούσεις τὴ δέησή μου»⁴⁸. Καὶ ὅταν ἀπαλλαχθεῖς ἀπὸ τὴ λύπη, εὐχαριστώντας τὸν Θεὸ λέγε· «Ὁ Κύριος ἔρριξε τὸ βλέμμα του ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ ἀκούσει τὸ στεναγμὸ τῶν φυλακισμένων, γιὰ νὰ λύσει τὰ δεσμὰ τῶν παιδιῶν ποὺ εἶχαν θανατωθεῖ»⁴⁹. Καί· «Τί νὰ ἀνταποδώσω στὸν Κύριο γιὰ ὅλες τὶς εὐεργεσίες πρὸς ἐμένα;»⁵⁰. Γιατὶ «Μέσα ἀπὸ τὴ θλίψη μου τὸν ἐπικαλέσθηκα, καὶ ἄκουσε τὴν παράκλησή μου καὶ μοῦ πρόσφερε ἀνακούφιση μεγάλη»⁵¹. Καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε στοὺς μαθητῆς του· «Ἀλήθεια σᾶς λέγω, ὅτι σεῖς θὰ κλάψετε καὶ θὰ θρηνήσετε, ἐνῶ ὁ κόσμος θὰ χαρεῖ»⁵². Καὶ μιλώντας στὴ συνέχεια παραβολικὰ γιὰ τὴ γυναῖκα ποὺ γεννάει καὶ ἔχει λύπη, προσθέτει· «Ἔτσι καὶ σεῖς θὰ ἔχετε τώρα λύπη, ἀλλὰ πάλι θὰ σᾶς ἐπισκεφθῶ καὶ θὰ χαρεῖ ἡ καρδιά σας καὶ τὴ χαρὰ σας κανένας δὲν θὰ σᾶς τὴν ἀφαιρέσει»⁵². Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα, ποὺ δίνει χαρὰ σὲ ὅσους βρίσκονται σὲ θλίψη, στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 26ος.

Γιὰ τὴν ἀκηδία.

Εἶναι φοβερὸς κι αὐτὸς ὁ δαίμονας τῆς ἀκηδίας, ὁ ὁποῖος εἶναι συνεργάτης καὶ σύζυγος τοῦ πνεύματος τῆς λύπης καὶ πάρα πολὺ ἀνυπόφο-

ὅστις περὶ ὥραν ἕκτην ἐμπίπτει τῷ μοναχῷ, ἀγωνίαν αὐτῷ ἐμποιῶν, καὶ ἀπεχθῶς ἔχειν πρὸς τὸν τόπον, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς τοὺς συνδια-
 τρίδοντας ἀδελφούς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον καὶ πρὸς τὴν θείαν Γραφήν
 ἀηδίαν καὶ χάσμην πυκνοτάτην ἐμποιεῖ. Πρὸς τούτοις καὶ πείναν πολ-
 5 λὴν παρέχει καὶ ὧδε κάκεισε στρεφόμενον καραδοκοῦντα τὴν ὥραν
 τῆς ἐστιάσεως. Καὶ λαβὼν βιβλίον ἀναγινώσκει μικρόν καὶ πάλιν
 τίθησιν αὐτό, καὶ ἄρχεται τρίδιν τὴν ὄψιν καὶ ταῖς θυρίσιν ἀτενίζειν
 καὶ αὐθις ὀλίγον ἀναγινώσκειν, εἶτα μετρεῖν τὰς τετράδας καὶ τὰς
 ἀρχὰς ἐπιζητεῖν τῶν κεφαλαίων τῆς δίβλου. Τέλος πτύξας τὸ βιβλίον
 10 κοιμᾶται μικροῦ δὲ ὕπνου διαλαβόντος, πάλιν ἀνίσταται· ταῦτα δὲ
 ποιεῖ, βουλόμενος ἀναλίσκειν τὰς ὥρας· τότε δὲ ἀκούσῃ τοῦ σημα-
 τῆρος τοῦ ἀρίστου, ἀκούσας δὲ εὐπρόθυμος γίνεται, εὐρίσκεται δὲ καὶ
 εἰς διακονίαν ὀξύς, καὶ ἐντολὴν λογιζέται τὴν ἑαυτοῦ πληροφορίαν.
 Λοιπὸν δὲ οὗτος ὁ τῆς ἀκηδίας δαίμων ὑποβάλλει αὐτῷ καὶ λογι-
 15 σμούς μετὰ ὑποβάσεως, καὶ ὡς, εἰ μὴ μεταστήσῃ ἑαυτὸν πρὸς τόπους
 ἑτέρους, πᾶς ὁ χρόνος καὶ ὁ πόνος μάταιος αὐτῷ γενήσεται.

Εἶτα ὑποτίθεται αὐτῷ, ὡς οὐδενὶ ἄλλῳ τρόπῳ δυνήσεται τῆς νό-
 σου ταύτης ἀπαλλάττεσθαι, εἰ μὴ διὰ τὸ συνεχῶς ἐξέρχεσθαι καὶ πα-
 ραβάλλειν ἀδελφοῖς δῆθεν ὠφελείας ἢ ἐπισκέψεως ἀσθενούντων χά-
 20 ριν, καὶ εὐρίσκεται ὡσπερ φρύγανον ἐρημίας ὀλίγον ἠσύχασε, καὶ
 πάλιν ὑπὸ ἀνέμου ἐλαύνεται. Καὶ ὡσπερ φυτὸν μέγα ἀφαιρούμενον,
 οὕτω καὶ μοναχὸς γυρευτῆς οὐκ οἶσει καρπὸν ἀρετῆς καὶ ὡσπερ νε-
 φέλη ἄνυδρος ὑπὸ ἀνέμου διώκεται, οὕτω μοναχὸς μὴ ἔχων ὑπομονὴν
 ὑπὸ πνεύματος ἀκηδίας. Καὶ ὅταν δὲ καὶ μὴ δυνηθῇ ἐκβάλλαι αὐτὸν ἐκ
 25 τῆς κέλλης, ἄρχεται αὐτὸν ἐν αὐτῇ περισπᾶν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς συνάξεως.
 Τοῦτο, φησὶν, ἀνεπιτηδείως κεῖται τῷ ἄλλῳ οὐ χρεῖα ᾧδε εἶναι, ὅπως
 τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀργὸν καὶ ἄκαρπον καταστήσῃ ἐκ τῆς δοξολογίας τοῦ
 Θεοῦ. Ταῦτα δὲ πάντα ἢ ἀργία καὶ ἢ ραθυμία κατεργάζεται. Οὐδὲ
 γὰρ στοιχήσῃ ἀκηδιαστῆς μοναχὸς ἔργῳ ἐνί ποτε. Ἀλλὰ καὶ εἰς προσ-
 30 ευχὴν ὀκηρὸς, εἰς δὲ ἀργολογίαν εὐπρόθυμος.

Ὁ θέλων οὖν περιγενέσθαι τοῦ δαίμονος τούτου, τάξει ἑαυτῷ
 μέτρον ἐν παντὶ ἔργῳ. Καὶ μὴ πρότερον ἀποστή, πρὶν τελέσαι τοῦτο.
 Καὶ προσευχέσθω συνεχῶς καὶ συντόμως, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀκηδίας
 φεύξεται ἀπ' αὐτοῦ. Τὸ γὰρ πάθος τοῦτο διὰ προσευχῆς ἀνατρέπεται,

ρος. Αὐτὸς προσβάλλει τὸν μοναχὸ περὶ τὴν ἕκτη ὥρα, τοῦ προξενεῖ ἀγωνία καὶ νὰ νοιώθει μῖσος πρὸς τὸν τόπο, ἢ καλύτερα καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μὲ τοὺς ὁποίους συζεῖ, καὶ τοῦ προκαλεῖ συχνότατη ἀηδία καὶ χασμουρητὸ πρὸς κάθε ἔργο καὶ πρὸς τὴ θεία Γραφή. Μαζὶ μὲ ὅλα αὐτὰ τοῦ δημιουργεῖ καὶ μεγάλη πείνα καὶ νὰ περιστρέφεται ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, περιμένοντας ἀνυπόμονα τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ. Καὶ ἀφοῦ πάρει κάποιον βιβλίον διαβάσει λίγο, καὶ πάλι τὸ ἀφήνει, καὶ ἀρχίζει νὰ τρίβει τὸ πρόσωπό του καὶ νὰ καρφώνει τὸ βλέμμα του πρὸς τὴν πόρτα· καὶ πάλι διαβάσει λίγο, ἔπειτα μετράει τὰ τετράδια καὶ ψάχνει νὰ βρεῖ τίς ἀρχές τῶν κεφαλαίων τοῦ βιβλίου. Στὸ τέλος ἀφοῦ κλείσει τὸ βιβλίον κοιμᾶται· ἀφοῦ πάρει ἕναν μικρὸ ὕπνο, πάλι σηκώνεται. Καὶ αὐτὰ τὰ κάμνει, θέλοντας νὰ περᾶσει τίς ὥρες, μέχρι πού ν' ἀκούσει τὸ σήμαντρο τοῦ φαγητοῦ, καὶ ὅταν τὸ ἀκούσει τρέχει μὲ προθυμία, εἶναι μάλιστα καὶ γρήγορος στὴ διακονία, καὶ θεωρεῖ ἐντολὴ τὴ δική του διαβεβαίωση. Στὴ συνέχεια ὁ δαίμονας αὐτὸς τῆς ἀκηδίας ὑποβάλλει σ' αὐτὸν καὶ λογισμοὺς ταπεινώσεως, καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν φύγει ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ πάει σὲ ἄλλους τόπους, ὅλος ὁ χρόνος καὶ ὁ κόπος του θὰ καταστῆ μάταιος.

Ἐπειτα τοῦ ὑποβάλλει τὸ λογισμό, ὅτι μὲ κανένα ἄλλο τρόπο δὲν θὰ μπορέσει νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν ἀρρώστια αὐτή, παρὰ μόνο μὲ τὸ νὰ θγαίνει συνεχῶς ἀπὸ τὸ κελλί του καὶ νὰ συναντᾷ ἀδελφούς πρὸς ὠφέλεια τάχα ἢ ἐπίσκεψη ἀσθενῶν, καὶ καταντᾶει σὰν ξερόκλαδο τῆς ἐρημιᾶς· ἀφοῦ λίγο ἡσυχάσει, καὶ πάλι μεταφέρεται ἀπὸ τὸν ἄνεμο ἄλλου. Καὶ ὅπως φυτὸ μεγάλο πού μεταφυτεύεται σὲ ἄλλο τόπο, ἔτσι καὶ μοναχὸς πού περιφέρεται ἀπὸ τόπο σὲ τόπο δὲν θὰ παράγει καρπὸ ἀρετῆς· καὶ ὅπως σύννεφο ἄνυδρο μεταφέρεται ἀπὸ τὸν ἄνεμο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἔτσι καὶ ὁ μοναχὸς πού δὲν ἔχει ὑπομονὴ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀκηδίας. Καὶ ὅταν δὲν μπορέσει νὰ τὸν θγάλει ἀπὸ τὸ κελλί του, ἀρχίζει νὰ περισπᾷ τὴν προσοχή του κατὰ τὴν ὥρα τῆς συνάξεως. Αὐτό, λέγει, βρῖσκεται ἐδῶ ἀταίριαστα πρὸς τὸ ἄλλο· δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι ἐδῶ· καὶ αὐτὸ τὸ κάνει γιὰ νὰ καταστήσει τὸ νοῦ του ἀργὸ καὶ ἄκαρπο ἀπὸ τὴ δοξολογία τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ κατεργάζεται ἢ ἀργία καὶ ἢ ραθυμία. Γιατὶ ὁ μοναχὸς πού εἶναι κυριευμένος ἀπὸ τὴν ἀκηδία δὲν θὰ παραμείνει ποτὲ σὲ ἕνα ἔργο. Ἀλλὰ καὶ στὴν προσευχὴ εἶναι ὀκνηρὸς, ἀντίθετα εἶναι ὀλοπρόθυμος στὴν ἀργολογία.

Ἐκεῖνος λοιπὸν πού θέλει νὰ νικήσει τὸν δαίμονα αὐτόν, πρέπει νὰ ὀρίσει γιὰ τὸν ἑαυτό του μέτρο σὲ κάθε ἔργο, καὶ νὰ μὴ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ αὐτὸ προσηγουμένως, προτοῦ ἐκτελέσει αὐτό. Καὶ νὰ προσεύχεται συνέχεια καὶ μὲ συντομία, καὶ θὰ φύγει ἔτσι τὸ πνεῦμα τῆς ἀκηδίας ἀπὸ

καὶ ἀποχῆς ἀργολογίας, καὶ τοῦ κατὰ δύναμιν ἐργοχείρου, καὶ μελέτης τῶν θείων λογίων καὶ τῆς ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὑπομονῆς. Ἐὰν γὰρ μὴ τοῖς ὅπλοις τούτοις κατασφαλιζομένους ἡμᾶς εὖρη, κατατοξεύσας τοῖς ἑαυτοῦ βέλεσι, ρεμβοὺς καὶ ἀκαθίστους ἡμᾶς ἀποτελεῖ, καὶ ἀμεί-
 5 θοντας τόπους ἐκ τόπων· καὶ οὐδὲν ἄλλω μερμινᾶν καὶ περιοσκοπεῖν, ἢ τοῦτο μόνον, ποῦ πότοι καὶ ἀγίων μνηῖμαι γίνονται. Τοῦ γὰρ ἀκηδιαστοῦ ἢ διάνοια οὐδὲν ἄλλο φαντάζεται καὶ ψηφίζει, ἢ τοὺς ἐκ τούτων μετεωρισμούς. Λοιπὸν δὲ ἐκ τούτου καὶ εἰς κοσμικὰ πράγματα αὐτὸν συνδεσμεῖν· καὶ κατ' ὀλίγον δελεάζει ταῖς ἐπιβλαβέσι ταύταις ἀσχολί-
 10 αῖς, ἕως ἂν καὶ τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος τελείως αὐτὸν ἐκβάλλῃ. Καλῶς οὖν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὡς ἄρτιος ἰατρός βουλόμενος ἐκτεμεῖν τῆς νόσου ταύτης τὰς αἰτίας, ὅθεν ἀκηδία τίκτεται, παραινεῖ λέγων· «Ἀδελφοί, αὐτοὶ οἴδατε πῶς δεῖ μμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἤτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' ἐκ κόπῳ
 15 καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα ὑμῶν». Καὶ ἐπάγει· «Οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μμεῖσθαι ἡμᾶς».

Πάνυ οὖν, ἀγαπητοί, συμβάλλεται ἡμῖν τῷ ἐργοχείρῳ παραμένειν, οὐ μόνον διὰ τὸ τὴν ἀκηδίαν ἐξορίζειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τὴν τροφήν ἐξ
 20 αὐτοῦ πορίζεσθαι, καὶ τοὺς ὑστερουμένους βοηθεῖν. Καὶ συνεχῶς μελετᾶν τὰ τοῦ Δαυῖδ, τὸ «Ταχὺ εἰσάκουσόν μου, Κύριε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου, ὅτι ἐταπείνωσεν ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου, ἐκάθισέ με ἐν σκοτεινοῖς, ὡς νεκροὺς αἰῶνος, καὶ ἠκηδίασεν ἐπ' ἐμὲ τὸ πνεῦμά μου. Ἄλλὰ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ», ἀγαθέ, «ὅτι πρὸς
 25 σέ ἦρα τὴν ψυχὴν μου». Εἰσάκουσόν μου, Κύριε, ὅτι ἡ ψυχὴ μου ἐν στενοῖς, καὶ πνεῦμα ἀκηδιῶν κέκραγε πρὸς σέ. Μὴ συγχωρήσῃς με πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ οὐ δύναμαι, ἀλλὰ ποιήσον «σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἐκβασιν», τοῦ δύνασθαι με ὑπενεγκεῖν. Ρῦσαί με τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν λογισμῶν. Ἐπίστρεψόν με εἰς ὁδὸν εὐθεΐαν, εἰς ἐπίγνωσιν
 30 ἀληθείας. Καὶ δός μοι ἐν καθαρᾷ συνειδήσει μετὰ παρησΐας πάσης λατρεύειν σοι ἀπεριοσπίασῳ καρδίᾳ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. Ναί, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, χαρακτήρ καὶ ἀπαύγασμα τοῦ εὐλογημέ-

53. Β' Θεσσ. 3, 7-8.

54. Ὅπ. π. 9.

55. Ψαλμ. 142, 7, 3, 8.

αὐτόν. Γιατί τὸ πάθος αὐτὸ ἀποβάλλεται μὲ προσευχὴ καὶ ἀποχὴ ἀπὸ τὴν ἀργολογία, μὲ τὸ ἐργόχειρο ἀνάλογο μὲ τὶς δυνάμεις μας, τὴ μελέτη τῶν θείων λογίων καὶ τὴν ὑπομονὴ στοὺς πειρασμούς. Γιατί, ἐὰν δὲν μᾶς βρεῖ κατασφαλισμένους μὲ τὰ ὄπλα αὐτὰ, ἀφοῦ μᾶς κατατοξεύσει μὲ τὰ βέλη του, θὰ μᾶς καταστήσει ὄνειροπόλους καὶ ἀνήμπορους νὰ μείνομε σὲ ἓναν τόπο, θὰ μᾶς κἀνει νὰ μεταβαίνομε ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, καὶ γιὰ τίποτε ἄλλο νὰ μὴ μεριμνᾶμε καὶ νὰ σκεπτόμαστε, παρὰ γι' αὐτὸ μόνο, ποῦ γίνονται φαγοπότια καὶ ἐορτάζονται μνημεῖς ἀγίων. Γιατί ὁ νοῦς ἐκείνου ποὺ εἶναι κυριευμένος ἀπὸ ἀκηδία, τίποτε ἄλλο δὲν φαντάζεται καὶ δὲν ἐπιδοκιμάζει, παρὰ μόνο τοὺς μετεωρισμούς ἀπὸ αὐτὰ. Στὴ συνέχεια ἕξαιτίας αὐτοῦ τὸν δένει καὶ σὲ κοσμικὰ πράγματα καὶ σιγὰ σιγὰ τὸν δελεάζει μὲ τὶς ἐπιβλαβεῖς αὐτὲς ἀσχολίες, μέχρι ποὺ νὰ τὸν ἀπομακρύνει τελείως ἀπὸ τὸ μοναχικὸ ἐπάγγελμα. Καλῶς λοιπὸν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, σὰν τέλειος γιατρός, θέλοντας νὰ ἀποκόψει τὶς αἰτίες τῆς ἀσθένειας αὐτῆς, ἀπὸ τὶς ὁποῖες γεννιέται ἡ ἀκηδία, μᾶς συμβουλεύει λέγοντας· «Ἀδελφοί, σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε πῶς πρέπει νὰ μᾶς μιμῆσθε, καθὼς δὲν ζήσαμε ἀνάμεσά σας σὰν ἀργοί, οὔτε φάγαμε ψωμί δωρεάν ἀπὸ κάποιον, ἀλλὰ ἐργαζόμενοι μὲ κόπο καὶ μόχθο νύχτα καὶ μέρα, γιὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνομε κάποιον ἀπὸ σᾶς»⁵³. Καὶ προσθέτει· «Ὅχι ὅτι δὲν ἔχομε αὐτὸ τὸ δικαίωμα, ἀλλὰ γιὰ νὰ σᾶς δώσομε τὸν ἑαυτὸ μας παράδειγμα πρὸς μίμηση»⁵⁴.

Πάρα πολὺ λοιπὸν, ἀγαπητοί, μᾶς βοηθᾶει τὸ νὰ ἀσχολούμαστε μὲ τὸ ἐργόχειρο, ὅχι μόνο γιὰ νὰ ἀπομακρύνομε τὴν ἀκηδία, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἐξασφαλίζομε ἀπὸ αὐτὸ τὴν τροφή μας καὶ νὰ βοηθᾶμε ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν, καὶ συνεχῶς νὰ μελετᾶμε τὰ λόγια τοῦ Δαβὶδ, τὸ «Γρήγορα, Κύριε, εἰσάκουσε τὴν προσευχὴ μου· μὲ ἐγκατέλειψε σχεδὸν τὸ πνεῦμα μου, γιατί ταπείνωσε ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴ μου, μὲ ἔβαλε νὰ καθίσω μέσα στὸ σκοτάδι τῶν θλίψεων σὰν τοὺς νεκροὺς ἀπὸ χρόνια, καὶ κυριεύθηκε τὸ πνεῦμα μου ἀπὸ ἀκηδία. Ἀλλὰ μὴ στρέψεις το πρόσωπό σου μακριὰ ἀπὸ μένα», ἀγαθέ, «γιατί πρὸς ἐσένα ἕψωσα τὴν ψυχὴ μου»⁵⁵. Εἰσάκουσέ μου, Κύριε, γιατί ἡ ψυχὴ μου βρίσκεται σὲ δυσκολία, καὶ πνεῦμα ἀκηδιῶν κραυγάζει πρὸς ἐσένα. Μὴ ἐπιτρέψεις νὰ διαρκέσει ὁ πειρασμὸς περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ μπορῶ, ἀλλὰ δῶσε «μαζὶ μὲ τὸν πειρασμὸ καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ», γιὰ νὰ μπορέσω νὰ τὸν ὑποφέρω. Ἀλλάλαξέ με ἀπὸ τοὺς ἀτοπους καὶ πονηροὺς λογισμούς. Ξαναγύρισέ με στὸν εὐθὺ δρόμο, στὸ νὰ γνωρίσω τὴν ἀλήθεια. Καὶ δός μου τὴ δυνατότητα μὲ καθαρὴ συνείδηση καὶ μὲ κάθε παρησία νὰ σὲ λατρεύω μὲ ἀπερίσπαστη καρδιά ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς μου. Ναί, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σφραγίδα καὶ

νου σου Πατρός, ὁ ἐγκατασπείρας τοὺς θείους σου λόγους εἰς τὰς καρ-
 δίας ἡμῶν, ὁ μόνος κηδόμενος τῶν σῶν δούλων καὶ ἰατρός δωρεὰν
 ἰώμενος, ὁ μόνος εὐεργέτης καὶ ἀνυπερήφανος, ὁ μόνος ἐλεήμων καὶ
 φιλάνθρωπος, ὁ μόνος Σωτὴρ καὶ δίκαιος, ὁ ἀεὶ ὢν καὶ ἐν πᾶσι ὢν καὶ
 5 πανταχοῦ παρών, καὶ περιέχων καὶ πληρῶν τὰ πάντα, Ἰησοῦ Χριστέ
 Θεὲ καὶ Κύριε, σὺ ταῖς σαῖς δωρεαῖς καὶ τῷ σῶ ἔλεει περίσκεπε ἡμᾶς
 τοὺς ἐπὶ σε ἐλπίζοντας, ὁ ἐπιστάμενος ἀκριβῶς τοῦ πανταχῆ ἡμῶν
 ἀντιδίκου τὰς τέχνας, τὰς ἐπιηρείας ὡς καθ' ἡμῶν ἐπιβουλεύει. Κύριε,
 σὺ μόνος βοήθησον ἡμῖν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ σου τῇ ἀγία. Καὶ ὅτε ἀνεθῆς,
 10 λέγε· Οἶδα, Δέσποτα φιλόψυχε, ὅτι «Ἐν τῷ ἀκηδιάσει τὴν καρδίαν
 μου ἐν πέτρᾳ ὑψώσάς με, ὠδήγησάς με, ὅτι ἐγενήθης ἐλπίς μου, καὶ
 πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ. Λοιπὸν παροικήσω ἐν τῷ σκη-
 νώματί σου εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ σκεπασθήσομαι ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτε-
 ρύγων σου, ὅτι σὺ ὁ Θεὸς μου εἰσήκουσας τῶν εὐχῶν μου». Καὶ γὰρ
 15 ἐνύσταξεν ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ ἀκηδίας, ἀλλὰ σὺ, Κύριε, βεβαίωσόν με ἐν
 τοῖς λόγοις σου. Ἐὰν οὕτω δεηθῶμεν μετὰ εἰλικρινοῦς καρδίας τοῦ
 ἀμνησικάκου Κυρίου, ἀκούομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι «Πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβά-
 νει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται», καὶ ὅτι «Ἡ
 πίστις σου σέσωκέ σε»· πορεύου ἐν εἰρηνικῷ λογισμῷ. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς
 20 τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ΄.

Περὶ ἀπογνώσεως.

Τὸ τῆς ἀπογνώσεως πάθος δεινότερον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐστὶ πάνν
 καὶ δυσσαθλές. Φέρει γὰρ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀπιστίαν καὶ ἀνελπιστίαν,
 25 καὶ λοιπὸν ἑκδοτὸν ἑαυτὸν καθίστησι τοῖς ἀλιτηρίοις δαίμοσι, καὶ
 εὐρίσκεται αὐτοῖς βρῶμα καὶ ἐπίχαρμα. Ὡσπερ γὰρ ὁ πιστὸς καὶ
 εὐελπίς ἐστὶ βρῶμα τοῦ Χριστοῦ («Ἐμὸν», γὰρ φησι, «βρῶμά ἐστιν,
 ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου». Θέλημα δὲ τοῦ Πατρός αὐτοῦ,
 τὸ σωθῆναι πάντα ἄνθρωπον), οὕτω καὶ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀνθρωπο-
 30 πτόνου διαβόλου τὸ θέλημα, τὸ εἰς ἀπόγνωσιν εἰσφέρειν καὶ ἀπολέσαι
 τὸν ἄνθρωπον. Ἡμεῖς οὖν οἱ Χριστὸν ἐνδεδυμένοι καὶ σύσσωμοι

56. Ψαλμ. 60, 3-6.
 59. Μάρκ. 5, 34.

57. Ψαλμ. 118, 28.
 60. Ἰω. 4, 34.

58. Ματθ. 7, 8.

ἀκτινοβολία τοῦ εὐλογημένου σου Πατέρα, σὺ ποὺ ἔσπειρες τοὺς θείους σου λόγους μέσα στὶς καρδιές μας, ὁ μόνος προνοητὴς τῶν δικῶν σου δούλων καὶ γιατρὸς ποὺ τοὺς θεραπεύεις δωρεάν, ὁ μόνος εὐεργέτης καὶ χωρὶς ὑπερηφάνεια, ὁ μόνος ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος, ὁ μόνος Σωτήρας καὶ δίκαιος, ὁ ὁποῖος ὑπάρχεις πάντοτε καὶ ὑπάρχεις μέσα σὲ ὅλα καὶ εἶσαι παντοῦ παρών, καὶ περιέχεις καὶ γεμίζεις τὰ πάντα, Ἰησοῦ Χριστέ, Θεέ καὶ Κύριε, σὺ σκέπαζε μὲ τὶς δικές σου δωρεές καὶ τὸ δικό σου ἔλεος ἐμᾶς ποὺ ἐλπίζομε σὲ σένα, σὺ ποὺ γνωρίζεις ἀκριβῶς τὰ δόλια τεχνάσματα τοῦ παντοῦ εὐρισκομένου ἀντιδίκου μας, καὶ τὶς βλαβερές ἐπενέργειες τὶς ὁποῖες μηχανορραφεῖ μὲ ὑπουλία ἐναντίον μας. Κύριε, σὺ μόνος βοήθησέ μας μέσα στὸν ἅγιο χῶρο τῆς ἐποπτείας σου. Καὶ ὅταν ὀλοκληρώσεις αὐτὴ τὴν προσευχή σου, λέγε· Γνωρίζω, Δέσποτα φιλόψυχε, ὅτι «Ὅταν κυριεύθηκε ἡ καρδιά μου ἀπὸ ἀκηδία μὲ ἀνύψωσες καὶ μὲ ὀδήγησες σὲ ἀσφαλές μέρος, καὶ ἔγινες ἐλπίδα μου καὶ πύργος δυνάμεως ἀπέναντι στὸν ἐχθρὸ μου. Στὸ ἔξῃς θὰ κατοικήσω μέσα στὸν ἅγιο χῶρο σου στοὺς αἰῶνες, καὶ θὰ σκεπασθῶ μὲ τὴ σκέπη τῶν πτερυγῶν σου, γιατί σὺ ὁ Θεός μου εἰσάκουσες τὶς προσευχές μου»⁵⁶. Καὶ βέβαια «Κυριεύθηκε ἀπὸ νυσταγμὸ ἡ ψυχὴ μου ἐξαιτίας τῆς ἀκηδίας», ἀλλὰ σὺ, Κύριε, «στήριξέ με μὲ τοὺς λόγους σου»⁵⁷. Ἐὰν ἔτσι προσευχηθοῦμε καὶ παρακαλέσομε μὲ εἰλικρινῆ καρδιά τὸν ἀμνησίκακο Κύριο, θὰ ἀκούσομε ἀπὸ αὐτόν· «Ὁ καθένας ποὺ ζητεῖ παίρνει, καὶ ὁποῖος ψάχνει νὰ βρεῖ βρίσκει, καὶ ἐκεῖνος ποὺ χτυπᾷ τὴν πόρτα θὰ τοῦ ἀνοίγει»⁵⁸· καὶ ἐπίσης, «Ἡ πίστη σου σὲ ἔσωσε»· προχώρα στὸν ἀγῶνα σου μὲ εἰρηνικὸ λογισμό. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 27ος.

Γιὰ τὴν ἀπόγνωση.

Τὸ πάθος τῆς ἀπογνώσεως εἶναι πολὺ πιὸ φοβερὸ ἀπὸ τὰ πάθη ποὺ ἀναφέρθηκαν πρὶν ἀπὸ αὐτὸ καὶ δυσκολοθεράπευτο. Γιατὶ ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ ἀπιστία καὶ ἀνελπιστία, καὶ στὴ συνέχεια παραδίνει τὸν ἑαυτὸ του στὴ διάθεση τῶν ἀλιτήριων δαιμόνων, καὶ καθίσταται τροφὴ αὐτῶν καὶ ἀντικείμενο τῆς χαιρεκακίας τους. Ὅπως δηλαδὴ ὁ πιστὸς καὶ γεμάτος μὲ καλὲς ἐλπίδες εἶναι τροφὴ τοῦ Χριστοῦ (γιατὶ λέγει, «Δική μου τροφὴ εἶναι, τὸ νὰ ἐκτελῶ τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου», καὶ θέλημα τοῦ Πατέρα του εἶναι, τὸ νὰ σωθεῖ κάθε ἄνθρωπος), ἔτσι καὶ τὸ θέλημα τοῦ πονηροῦ καὶ ἀνθρωποκτόνου διαβόλου εἶναι, τὸ νὰ ὀδηγήσει τὸν ἄνθρωπο σὲ ἀπόγνωση καὶ νὰ τὸν καταστρέψει. Ἐμεῖς λοιπὸν ποὺ ἔχομε

αὐτοῦ ὄντες, καὶ ἀκούοντες παρ' αὐτοῦ, ὅτι «Οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν», ἀγωνισώμεθα διὰ μετανοίας δυσωπήσαι τὸν ἀμνησίκακον Θεόν, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ Ἱερεμίου· «Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;». Καὶ πάλιν· «Μὴ ρητὴν οὐκ ἔστιν ἐν Γαλααδ, ἢ ἰατρὸς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ; Ὅτι ἀπεστράφη ὁ λαὸς οὗτος ἀποστροφὴν ἀναιδῆ». Ἔχοντες οὖν ἡμεῖς, ἀδελφοί, τὸν Θεὸν ἐπίκουρον, ἐν παντὶ αὐτῷ κολληθῶμεν, καὶ μὴ ἀποστῶμεν ἀπ' αὐτοῦ. «Ἐγγίσατε γάρ μοι», φησί, «καὶ ἐγγυῶ ὑμῖν». Αὐτῷ γὰρ μέλει περὶ ἡμῶν, ὡς τῷ ἰδίῳ αἵματι ἐξαγοράσαντι 10 ἡμᾶς. Μεγαλοφυοῦς οὖν ψυχῆς καὶ γενναίας ἰδίου τὸ μὴ ἀπογινώσκειν ἐν οἰασδῆποτε συμφοραῖς. Διότι πειρατήριόν ἐστιν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἡμεῖς μὴ ἀποστῶμεν ἀπὸ Κυρίου μέχρις ἂν προστάξῃ ἀπελθεῖν ἀφ' ἡμῶν τοὺς πειράζοντας, καὶ ζωοποιηθῶμεν διὰ ὑπομονῆς καὶ στεροῦς ἀπαθείας. Χαλεπώτερον γὰρ τοῦ ἁμαρτάνειν 15 ἐστὶ τὸ ἀπελπίζειν. Ἰούδας ὁ προδότης μικροῦ ψυχος ἦν καὶ ἀπειροπόλεμος καὶ διὰ τοῦτο ἀπογνόντι ἑαυτοῦ, ἐπιδραμιῶν ὁ ἐχθρὸς, ἀγχόνῃς σχοινίῳ περιέβαλε. Πέτρος δέ, ἢ στερεὰ πέτρα, μεγάλῳ πτώματι κατενεχθεὶς, ὡς ἐμπειροπόλεμος οὐκ ἀπέγνω δυσθυμῆσας, ἀλλὰ προσήγαγε πικρότατα δάκρυα ἀπὸ καρδίας κατακαιομένης. Καὶ θεασάμενος ὁ 20 πολέμιος ταῦτα, ὡσπερ πυρὶ καιόμενος τὴν ὄψιν, ἀπέδρα μακρὰν δεινῶς ὀλολύζων.

Μὴ οὖν ἀπογινῶμεν ἑαυτῶν, ἀγαπητοί, ἀλλὰ μᾶλλον νευρούμενοι καὶ περιτειχιζόμενοι τῷ φωτὶ τῆς πίστεως, ἀντικράζωμεν μετὰ πολλῆς παρηγορίας πονηρῶ· Τί σοὶ καὶ ἡμῖν, ἀλλότριε τοῦ Θεοῦ καὶ δραπέτα 25 τῶν οὐρανῶν καὶ δοῦλε πονηρῆ; Οὐκ ἔχεις σὺ παρηγοσίαν καθ' ἡμῶν. Χριστός, ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἡμῶν τε καὶ πάντων τὴν ἐξουσίαν ἔχει αὐτῷ ἡμάρτομεν, αὐτῷ καὶ ἀπολογησώμεθα· σὺ δὲ φεῦγε ἀφ' ἡμῶν μακρὰν, ὀλέθριε. Ἡμεῖς γὰρ ἐνέχυρον ἔχοντες τὸν τίμιον αὐτοῦ σταυρόν, πατοῦμεν ἐπάνω σοῦ τοῦ ὄψεως τὴν κεφαλὴν. Οὕτως οὖν ἡμεῖς 30 ἀντιστῶμεν αἰὶ τῷ πολεμίῳ θαρσαλέοι, καὶ μὴ εἰς ἀπόγνωσιν ἑαυτοῦς ἐκδῶμεν. Εἰ γὰρ οἱ δαίμονες παρακαλέσαντες τὸν Κύριον, ἵνα μὴ τῇ

61. Λουκᾶ 5, 32.

63. Ἱερ. 8, 22, 5.

62. Ἱερ. 8, 4.

64. Ἱακ. 4, 8.

ντυθεῖ τὸν Χριστὸ καὶ εἶμαστε ἓνα σῶμα μὲ αὐτὸν καὶ ἀκοῦμε ἀπὸ αὐτὸν νὰ λέγει, «Δὲν ἤρθα γιὰ νὰ καλέσω δίκαιους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς σὲ μετάνοια»⁶¹, ὡς ἀγωνισθοῦμε μὲ τὴ μετάνοια καὶ τὶς ἱκεσίαι μας νὰ ἀποσπάσομε ἀπὸ τὸν ἁμνησίκακο Θεὸ τὴν εὐσπλαγχνία του, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσομε ἀπὸ τὸν Ἰερεμία· «Μήπως αὐτὸς ποὺ πέφτει δὲν σηκώνεται, ἢ αὐτὸς ποὺ φεύγει κάπου δὲν ἐπιστρέφει;»⁶². Καὶ πάλι· «Μήπως δὲν ὑπάρχει ἱαματικὸ βάλαμο στὴ Γαλαᾶδ, ἢ δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ γιατρός; Αὐτὸ ἔγινε ἐπειδὴ ὁ λαὸς αὐτὸς ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ κοντὰ μου μὲ μιὰ χωρὶς ντροπῆ ἀποστροφή»⁶³. Ἔχοντας λοιπὸν ἐμεῖς, ἀδελφοί, τὸν Θεὸ βοηθὸ μας, ὡς προσκολληθοῦμε σ' αὐτὸν μὲ κάθε τρόπο, καὶ νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ αὐτὸν. Γιατὶ λέγει· «Πλησιάστε με, καὶ θὰ σᾶς πλησιάσω καὶ ἐγώ»⁶⁴. Γιατὶ αὐτὸς ἐνδιαφέρεται γιὰ μᾶς, ἐπειδὴ μᾶς ἐξαγόρασε μὲ τὸ δικό του αἷμα. Εἶναι γνῶρισμα λοιπὸν μεγαλοφυοῦς καὶ γενναίας ψυχῆς τὸ νὰ μὴ κυριεύεται ἀπὸ ἀπόγνωση σὲ ὅποιεσδήποτε συμφορές. Γιατὶ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μιὰ διαρκῆς δοκιμασία. Ἀλλὰ ἐμεῖς ὡς μὴ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὸν Κύριο μέχρι ποὺ νὰ προστάξει νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ μᾶς ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς προξενοῦν τοὺς πειρασμούς, καὶ νὰ ζωοποιηθοῦμε μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴ σταθερὴ ἀπάθεια. Γιατὶ ἡ ἀπελπισία εἶναι φοβερότερη ἀπὸ τὸ νὰ ἁμαρτάνει κανεὶς. Ὁ Ἰούδας ὁ προδότης ἦταν μικρόψυχος καὶ ἀπειροπόλεμος, καὶ γι' αὐτό, ἐπειδὴ κυριεύθηκε ἀπὸ ἀπόγνωση, ὀρμώντας ἐπάνω του ὁ ἐχθρὸς, τὸν ὀδήγησε στὸ θάνατο μὲ τὸ σχοινὶ τῆς ἀγχόνης. Ἀντίθετα ὁ Πέτρος, ἢ στερεὰ πέτρα, ἂν καὶ ἔφτασε σὲ τόσο μεγάλη πτώση, σὰν ἐμπειροπόλεμος ποὺ ἦταν δὲν κυριεύθηκε ἐξαιτίας τῆς ὑπερβολικῆς λύπης του ἀπὸ ἀπόγνωση, ἀλλὰ προῤσφερε πικρότατα δάκρυα ἀπὸ καρδιὰ κατακαϊόμενη ἀπὸ τὴ λύπη. Καὶ βλέποντας ὁ ἐχθρὸς αὐτὰ, σὰν νὰ καταφλεγόταν τὸ πρόσωπό του ἀπὸ φωτιὰ, ἀπομακρύνθηκε τροχάδην ἀπὸ κοντὰ του, κραυγάζοντας φοβερὰ.

Ἄς μὴ ἀφήσομε λοιπὸν, ἀγαπητοί, τὸν ἑαυτὸ μας νὰ κυριευθεῖ ἀπὸ ἀπόγνωση, ἀλλὰ ἐνδυναμούμενοι μᾶλλον καὶ περικτειχιζόμενοι μὲ τὸ φῶς τῆς πίστεως, ὡς κραυγάζομε μὲ τὴ σειρὰ μας καὶ ἐμεῖς μὲ πολλὴ παρησία πρὸς τὸν πονηρό· Τί σχέση ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ σένα καὶ σὲ μᾶς, ξένη τοῦ Θεοῦ καὶ δραπέτη τῶν οὐρανῶν καὶ δοῦλε πονηρέ; δὲν ἔχεις σὺ παρησία ἐναντίον μας. Ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἔχει τὴν ἐξουσία σὲ μᾶς καὶ σὲ ὅλα. Σ' αὐτὸν ἁμαρτήσαμε, καὶ σ' αὐτὸν θὰ ἀπολογηθοῦμε· σὺ φεύγε μακριὰ ἀπὸ μᾶς, ὀλέθριε. Γιατὶ ἐμεῖς, ἔχοντας ἐνέχυρο τὸν τίμιον αὐτοῦ σταυρό, πατᾶμε ἐπάνω στὸ κεφάλι τοῦ φιδιοῦ ποὺ εἶσαι σὺ. Ἔτσι λοιπὸν ὡς ἀντιστεκόμαστε ἐμεῖς πάντοτε στὸν ἐχθρὸ γεμᾶτοι θάρρους, καὶ ὡς μὴ παραδώσομε τὸν ἑαυτὸ μας στὴν ἀπόγνωση. Γιατὶ, ἂν οἱ δαίμονες,

ἀδύσσω παραπεμφθῶσιν, ἔτυχον τοῦ αἰτήματος, πόσω μᾶλλον εἰσα-
 κουσθήσεται ὁ τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένος, δεόμενος ἐλευθερίας τυχεῖν
 τοῦ νοητοῦ θανάτου; Μὴ οὖν ἀπελπίσωμεν ἑαυτῶν, ἀλλὰ στῶμεν
 ἐδραῖοι εἰς ἐξομολόγησιν, καὶ εἴπωμεν μετὰ κατανύξεως. Δέσποτα,
 5 Κύριε οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, Βασιλεῦ τῶν αἰώνων, εὐδόκησον ἀνοιγῆ-
 ναί μοι θύραν τῆς μετανοίας, ὅτι ἐν ὀδύνῃ ψυχῆς ἱκετεύω σὲ τὸν ἀλη-
 θινὸν Θεόν, τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ φῶς τοῦ
 κόσμου, ἐπιβλέψαι τῇ πολλῇ σου εὐσπλαγχνία, καὶ πρόσδεξαί μου τὴν
 δέησιν, καὶ μὴ ἀπόση μου αὐτήν, ἀλλὰ σύγγνωθί μοι τῶ ἐν πολλοῖς
 10 πταιίσμασιν εὐρεθέντι. Κλίνον τὸ οὖς σου εἰς τὴν δέησίν μου, καὶ συγ-
 χώρησόν μοι πάντα ὅσα ὡς ἄνθρωπος ἠττηθεῖς ὑπὸ τῆς προαιρέσεώς
 μου κακὰ εἰργασάμην. Ζητῶ γὰρ ἄνεσιν, καὶ οὐχ εὐρίσκω διὰ τὸ τὴν
 συνείδησίν μου μὴ συγχωρεῖν μοι. Ὑπομένω εἰρήνην, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν
 ἐμοὶ εἰρήνη διὰ τὸν θυθὸν τοῦ πλήθους τῶν ἀνομιῶν μου. Ἄκουσον,
 15 Κύριε, καρδίας μου πρὸς σὲ βοῶσης, καὶ μὴ προσχῆς τοῖς φαύλοις μου
 ἔργοις, ἀλλ' ἐπίβλεψον ἐπὶ ὀδύνῃ τῆς ψυχῆς μου, καὶ τάχυνον τοῦ
 ἰάσασθαί με δεινῶς τετραυματισμένον καὶ δός μοι καιρὸν ἀνανήψεως
 κατὰ τὴν χάριν τῆς φιλανθρωπίας σου, καὶ ρῦσαί με ἀπὸ τῶν ἀτιμοτά-
 των ἔργων, καὶ μὴ ἀντιμετρήσης μοι, μηδὲ θελήσης ἀποδοῦναί μοι
 20 ἄξια ὧν ἔπραξα, ἵνα μὴ τελείως ἀπόλλωμαι. Ἄκουσον, Κύριε, ἐν ἀπο-
 γνώσει μου ὄντος. Ὁ γὰρ πάσης προθυμίας ἐρημωθεῖς καὶ ἐννοίας εἰς
 τὸ διορθώσασθαι ἑμαυτόν, προσπίπτω τοῖς οἰκτιρμοῖς σου, τοῦ ἐ-
 λεῆσαί με τὸν ἐπὶ γῆς ἐρρημμένον ἐν καταδίκη ἁμαρτιῶν μου. Ἀνακά-
 λεσαί με, Δέσποτα, τὸν αἰχμάλωτον καὶ κατεχόμενον ὑπὸ τῶν πράξε-
 25 ῶν μου, καὶ ὡς ἀπὸ ἀλύσεως σφιγγόμενον. Σὺ γὰρ μόνος οἶδας λύειν
 πεπεδημένους, ἰάσασθαι τὰ ἄδηλα τραύματα ἃ σὺ μόνος ἐπίστασαι ὁ
 τῶν κρυπτῶν γνώστης ὑπάρχων. Ὅσα γὰρ πάθη πρόσεστί μοι κακῶν,
 εἰς πάντα σε εὐρίσκω ὀνομαζόμενον, ἰατρὸν τῶν κακῶς ἐχόντων,
 θύραν τῶν ἔξω παροδυρομένων, ὁδὸν τῶν πεπλανημένων, φῶς τῶν
 30 ἐσκοτισμένων, λυτρωτὴν τῶν ἀπαγομένων, ἐπέχοντα αἰεὶ τὴν χειρὰ
 σου, καὶ μὴ ἐπαφιέντα τὴν ὀργὴν τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἠτοιμασμένην,

πού παρακάλεσαν τὸν Κύριο γιὰ νὰ μὴ ριχθοῦν στὴν ἄβυσσο, ἐπέτυχαν νὰ εἰσακουσθεῖ τὸ αἶτημά τους, πόσο περισσότερο θὰ εἰσακουσθεῖ αὐτὸς πού εἶναι ντυμένος τὸν Χριστό, παρακαλώντας τον νὰ ἐπιτύχει τὴν ἐλευθερία του ἀπὸ τὸν πνευματικὸ θάνατο; Μὴ λοιπὸν ἀφήσομε τὸν ἑαυτὸ μας νὰ κυριευθεῖ ἀπὸ ἀπελπισία, ἀλλὰ ἄς σταθοῦμε σταθεροὶ στὴν ἔξομολόγησή μας πρὸς αὐτὸν καὶ ἄς ποῦμε μὲ κατάνυξη· Δέσποτα, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, Βασιλιὰ τῶν αἰώνων, εὐδόκησε νὰ μοῦ ἀνοιγεῖ ἡ θύρα τῆς μετάνοιας, γιὰτὶ μὲ φοβερὸ πόνου τῆς ψυχῆς ἱκετεύω σένα τὸν ἀληθινὸ Θεό, τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ φῶς τοῦ κόσμου, νὰ ρίξεις σὲ μένα τὸ βλέμμα σου μὲ τὴν πολλή σου εὐσπλαγχνία, καὶ κάνε ἀποδεκτὴ τὴν παράκλησή μου, καὶ μὴ τὴν ἀπορρίψεις, ἀλλὰ συγχώρησε ἐμένα πού ἔπεσα σὲ πολλὰ πταίσματα. Κλίνει τὸ αὐτί σου στὴν παράκλησή μου καὶ συγχώρησέ μου ὅλα ὅσα ὡς ἄνθρωπος κακὰ διέπραξα νικημένος ὑπὸ τὴν προαίρεσή μου. Γιὰτὶ ψάχνω νὰ βρῶ ἄνεση, καὶ δὲν βρίσκω, ἐπειδὴ ἡ συνείδησή μου δὲν μοῦ τὸ ἐπιτρέπει. Ὑπομένω εἰρήνη, καὶ δὲν ὑπάρχει σὲ μένα εἰρήνη ἕξαιτίας τοῦ μεγάλου βάθους τῶν πταισμάτων μου. Ἄκουσε, Κύριε, τὴν καρδιά μου πού φωνάζει πρὸς ἐσένα, καὶ μὴ προσέξεις τὰ φαύλα ἔργα μου, ἀλλὰ ρίξε τὸ σπλαχνικὸ βλέμμα σου στὴ γεμάτη ἀπὸ ὀδύνη ψυχὴ μου, καὶ σπεῦσε γρήγορα νὰ προσφέρεις θεραπεία σὲ μένα πού εἶμαι φοβερὰ τραυματισμένος, καὶ δός μου καιρὸ νὰ ἀποκτήσω τὴν πνευματικὴ μου δύναμη σύμφωνα μὲ τὴ χάρη τῆς φιλανθρωπίας σου, καὶ ἐλευθέρωσέ με ἀπὸ τὰ ἀτιμοτάτα ἔργα μου, καὶ μὴ τὰ ἀντισταθμήσεις, οὔτε νὰ θελήσεις νὰ μοῦ ἀνταποδώσεις ἰσάξια μὲ ἐκεῖνα πού ἔπραξα, γιὰ νὰ μὴ χαθῶ τελείως. Ἄκουσέ με, Κύριε, μέσα στὴν ἀπόγνωση πού βρίσκομαι. Γιὰτὶ ἐγὼ πού ἔχασα κάθε προθυμία καὶ σκέψη γιὰ νὰ διορθώσω τὸν ἑαυτὸ μου, πέφτω μπροστὰ στὴ δική σου εὐσπλαγχνία, γιὰ νὰ χαρίσεις ἔλεος σὲ μένα πού εἶμαι ριγμένος πάνω στὴ γῆ καταδικασμένος ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μου. Ἀνακάλεσέ με, Κύριε, ἐμένα τὸν αἰχμάλωτο καὶ κατεχόμενο ἀπὸ τὶς πράξεις μου, σφιγγόμενο ἀπὸ αὐτὲς σὰν μὲ ἄλυσίδες. Γιὰτὶ σὺ μόνος γνωρίζεις νὰ λύνεις τοὺς ἄλυσοδεμένους, καὶ νὰ θεραπεύεις τὰ μὴ φανερὰ τραύματα, τὰ ὅποια σὺ μόνος γνωρίζεις, σὺ πού εἶσαι ὁ γνώστης τῶν ἀποκρύφων. Καθόσον ὅσα πάθη κακῶν ὑπάρχουν σὲ μένα, σὲ ὅλα σὲ βρίσκω νὰ φέρεις τὸ ἀνάλογο ὄνομα, ὅπως ἰατρὸς τῶν κακοπαθούντων, θύρα ἐκείνων πού ὀδύρονται ἔξω ἀπὸ τὴν ποιμήνη σου, ὁδὸς τῶν πλανημένων, φῶς τῶν εὐρισκομένων στὸ σκοτάδι, λυτρωτὴς τῶν ὀδηγημένων στὴν αἰχμαλωσία τοῦ ἐχθροῦ, πού συγκρατεῖς πάντοτε τὸ χέρι σου καὶ δὲν ἀφήνεις τὴν ὀργή σου, πού ἔχει ἐτοιμαστῆ, νὰ πέσει πάνω στοὺς ἁμαρτωλοὺς,

ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν σου φιλανθρωπίαν ἔδωκας καιρὸν ἀνανήψεως. ἐπιφάνηθί μοι, Δέσποτα, δεινῶς καταπεπτωκότη, ὁ ταχὺς ἐν ἐλέει καὶ βραδὺς ἐν κολᾶσει, καὶ τῇ σῇ εὐσπλαγχνίᾳ θέλησον ὀρέξαι μοι χεῖρα, καὶ ἀνάστησόν με ἐκ τοῦ βόθρου τῶν ἀνομιῶν μου. Σὺ γὰρ μόνος 5 ὑπάρχεις ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μὴ τερπόμενος ἐπ' ἀπωλείᾳ ἁμαρτωλῶν, ὁ μὴ ἀποστρεφόμενος πρόσωπον ἐν δάκρυσιν εἰς σὲ ἀτενίζοντος Εἰσακούσον, Κύριε, φωνῆς τοῦ δούλου σου διῶντος πρὸς σέ, καὶ ἐπίφανον τὸ φῶς σου ἐν ἐμοὶ τῷ ἐσβεσμένῳ, καὶ ἀπόστειλον τὴν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος ἰκμάδα, καὶ χάρισαί μοι μακρὰν προθυμίαν, ἵνα ἀνασφί- 10 λω σφόδρα ἔμαντοῦ ἀπογνοῦς. Στρέψον, Κύριε, «τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί, διάρρηξον τὸν σάκκον μου, καὶ περιζώσόν με εὐφροσύνην», καὶ εὐδόκησον ἵνα ἀναπαύσωμαι τῶν ἐσπερινῶν μου ἔργων καὶ τύχω ἀναπαύσεως πρωινής ὥσπερ τοὺς ἐκλεκτούς σου, Κύριε, ὧν ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός, καὶ ἀνοιγείτω μοι θύρα τῆς βα- 15 σιλείας σου, ἵνα, εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ μετὰ τῶν ἀπολαυόντων τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε, τύχω τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἐὰν οὕτως αὐτῷ προσέλθωμεν μετὰ ταπεινῆς καρδίας, προσδέχεται τὴν δέησιν ἡμῶν.

Ἐν πάσῃ οὖν φωτοφανείᾳ ὑμνεῖν καὶ δοξάζειν αὐτὸν ὀφείλομεν, 20 ὅτι αὐτός ἐστιν ἡ αἰτία πάντων τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀρχὴ καὶ οὐσία καὶ ζωὴ. Καὶ τῶν μὲν ἀποπεπτωκῶτων αὐτῆς, ἀνάκλησις καὶ ἀνάστασις, τῶν δὲ ἀπολισθαιόντων ἀνακαινισμὸς καὶ ἀναμόρφωσις καὶ τῶν ἐστηκῶτων ἰδρυσίς καὶ ἀσφάλεια. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής: «Ἔστιν ἐλπίς, ὅτι ὁ κύνων ὁ ζῶν αὐτὸς ἀγαθὸς ὑπὲρ τὸν νεκρὸν λέον- 25 τα». Ὅτι οἱ ζῶντες γινώσκονται ὅτι ἀποθανοῦνται, καὶ οἱ νεκροὶ οὐκ ἴσασι τὸν κύνα τὸν ἀπεγνωσμένον. Λέγει δὲ καὶ ὁ Παῦλος περὶ τοῦ παραπεπτωκῆτος ἐν Κορίνθῳ ἐπιστέλλων, ὅτι «Τοῦναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγά- 30 πην, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν». Καὶ ἡμεῖς οὖν συναθλήσωμεν σὺν τῷ Παύλῳ λέγοντες: «Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι,

ἀλλὰ ἕξαιτίας τῆς μεγάλης σου φιλανθρωπίας τοὺς ἔδωσες καιρὸ νὰ συνέλθουν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν κοντὰ σου. Ἔλα, Δέσποτα, κοντὰ σὲ μένα πού ἔχω πέσει πνευματικὰ τόσο φοβερὰ, σὺ πού εἶσαι γρήγορος στὸ νὰ παρέχεις τὸ ἔλεός σου καὶ ἀργὸς στὸ νὰ τιμωρεῖς, καὶ μὲ τὴν εὐσπλαγχνία σου θέλησε νὰ ἀπλώσεις πρὸς ἐμένα χέρι βοήθειας, καὶ σήκωσέ με καὶ βγάλε με μέσα ἀπὸ τὸν βόθρο τῶν παραπτωμάτων μου. Γιατί σὺ μόνος ὑπάρχεις, ὁ Θεός μας, πού δὲν εὐχαριστεῖσαι μὲ τὴν ἀπώλεια τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ δὲν ἀποστρέφεται πρόσωπο πού ἀτενίζει πρὸς ἔσένα μὲ δάκρυα. Εἰσάκουσε, Κύριε, τῆ φωνῆ τοῦ δούλου σου πού φωνάζει δυνατὰ πρὸς ἔσένα, καὶ ἐπίτρεψε τὸ φῶς σου νὰ ἀνατείλει σὲ μένα πού βρισκομαι μέσα στὸ σκοτάδι, στείλε μου τὴ ζωτικὴ δύναμη τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ χάρισέ μου μεγάλη προθυμία, γιὰ νὰ ἀνακτήσω τὶς δυνάμεις μου, καθόσον ἔχω περιέλθει σὲ μεγάλη ἀπόγνωση. Μετάτρεψε, Κύριε, «τὸν θρῆνο μου σὲ χαρὰ μου, ξέσχισε τὸν πένθιμο σάκκο μου, καὶ περίβαλέ με μὲ εὐφροσύνη»⁶⁵, καὶ εὐδόκησε νὰ βρῶ ἀνάπαυση ἀπὸ τὰ ἔσπερινὰ μου ἔργα καὶ νὰ ἐπιτύχω τὴν πρωινὴ ἀνάπαυση, ὅπως οἱ ἐκλεκτοί σου, Κύριε, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔφυγε μακριὰ ἡ ὀδύνη, ἡ λύπη καὶ ὁ στεναγμός, καὶ νὰ μοῦ ἀνοιχθεῖ ἡ θύρα τῆς βασιλείας σου, ὥστε, ἀφοῦ μπῶ μέσα σ' αὐτὴν μαζί μὲ ἐκείνους πού ἀπολαμβάνουν τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε, νὰ ἐπιτύχω τὴν αἰώνια ζωὴ μαζί μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ τὸν Κύριό μας. Ἐὰν πλησιάσομε σ' αὐτὸν ἔτσι μὲ ταπεινὴ καρδιά, δέχεται τὴν προσευχὴ μας.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑμνοῦμε καὶ νὰ δοξαζόμε αὐτὸν μὲ κάθε λαμπρότητα, γιατί αὐτὸς εἶναι ἡ αἰτία ὅλων τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀρχὴ καὶ οὐσία καὶ ζωὴ. Καὶ ἐκείνων πού ἔχουν ξεπέσει ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωὴ εἶναι ἀνάκληση καὶ ἀνάσταση, ἐκείνων πού ἀπομακρύνονται ἀπὸ αὐτὴν μὲ τὰ ὀλισθήματά τους εἶναι ἀναγέννηση καὶ ἀναμόρφωση, ἐνῶ ἐκείνων πού παραμένουν σταθερὰ σ' αὐτὴν εἶναι ἐδραίωση καὶ ἀσφάλεια αὐτῶν. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής: «Ὑπάρχει ἐλπίδα, γιατί τὸ σκυλὶ τὸ ζωντανὸ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ ἓνα νεκρὸ λιοντάρι»⁶⁶. Γιατί ἐκεῖνοι πού ζοῦν θὰ μάθουν ὅτι θὰ πεθάνουν, ἐνῶ οἱ νεκροὶ δὲν γνωρίζουν τὸν σκύλο τὸν ἀπελπισμένο. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Παῦλος στὴν ἐπιστολὴ του γιὰ ἐκεῖνον πού εἶχε πέσει στὴν Κόρινθο στὸ φοβερὸ παράπτωμα: «Ἀντίθετα, μᾶλλον πρέπει νὰ τὸν συγχωρήσετε καὶ νὰ τὸν παρηγορήσετε, μήπως ἄλλιῶς κυριευθεῖ αὐτὸς ἀπὸ περισσότερη λύπη. Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ νὰ τοῦ δείξετε ἀγάπη, γιὰ νὰ μὴ νικηθοῦμε ἀπὸ τὸν Σατανᾶ· γιατί δὲν ἀγνοοῦμε τὰ κρυφὰ σχέδιά του»⁶⁷. Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν ἄς γίνομε συναθλητὲς τοῦ Παύλου, λέγοντας: «Ἀντιμετωπίζομε θλίψεις παντοῦ, ἀλλὰ

ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν». Καὶ αὖθις, «Ὁ Πατὴρ τῶν οἰ-
5 κτισμῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, καὶ ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐν πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Ἰησοῦ, οὕτω διὰ τοῦ Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. Εἴτε δὲ θλιδόμεθα, διὰ τῆς
10 ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας εἴτε παρακαλούμεθα, διὰ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτοῦ παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία».

Μὴ οὖν παραδεξώμεθα, ἀγαπητοί, τὴν κακίστην συμβουλίαν τοῦ διαδόλου, ἧγουν τῆς ἀπογνώσεως, μηδ' ὅλως εὖρη παρείσδυσιν εἰς
15 ἡμᾶς. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ τελεία χαρὰ τοῦ διαδόλου· ἀλλὰ μᾶλλον ἀνανήψωμεν ὡς ὁ ἄσωτος υἱός, καὶ ἐπιστρέψωμεν πρὸς τὸν εὐσπλαγχνον Πατέρα μετὰ αἰδοῦς καὶ χαρᾶς καὶ εἴπωμεν· «Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου», δέξαι με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου· καὶ εἰσάγαγέ με εἰς τὴν μάνδραν σου τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον, ἵνα μὴ, ἔξω εὐ-
20 ρῶν με ὁ λύκος ὁ λυμεῶν, καταφάγη με. Οἶδα γὰρ σε, Δέσποτα, τὸν καλὸν ποιμένα καὶ λιμένα τῶν χειμαζομένων, ἐλπίδα τῶν ἀπηλπισμένων, ἰατρὸν τῶν ἀπεγνωσμένων ἐπίδησον, Δέσποτα, τὰ τραύματά μου ἐλαίω καὶ οἴνω ἃ ἐτρώθην ὑπὸ τῶν ληστῶν. Αὐτὸς γὰρ εἶπας, Κύριε· «Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες».
25 Ἐὰν οὕτω δεηθῆς, ἐγερεῖ ὡς τὸν παρόλυτον καὶ λέξει σοι· «Ἴδε ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε». Αὐτὸς γὰρ Κύριος παραβολικῶς εἶπε περὶ τῆς χήρας καὶ τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας, περὶ τοῦ δεῖν ἡμᾶς πάντοτε εὐχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν. Καὶ ἐπάγει· «Ὁ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ, τῶν βοῶντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ
30 νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ· Ναὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

69. Β' Κορ. 1, 3-7.

71. Ματθ. 9, 12.

70. Λουκᾶ 15, 18.

72. Ἰω. 5, 14.

δὲν φθάνομε σὲ ἀδιέξοδο· βρισκόμαστε σὲ ἀμηχανία, ἀλλὰ δὲν ἀπελπίζομαστε· καταδιωκόμαστε, ἀλλὰ δὲν ἐγκαταλείπομαστε· καταβαλλόμαστε, ἀλλὰ δὲν χανόμαστε. Πάντοτε περιφέρομε στὸ σῶμα μας τὴν νέκρωση τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὥστε καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ νὰ φανερωθεῖ στὸ θνητὸ σῶμα μας»⁶⁸. Καὶ ἐπίσης· «Ὁ Πατέρας τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ Θεὸς κάθε παρηγοριᾶς, καὶ ὁ ὁποῖος μᾶς παρηγορεῖ σὲ κάθε θλίψη μας γιὰ νὰ μπορούμε νὰ παρηγοροῦμε καὶ ἐμεῖς ἐκείνους ποὺ βρίσκονται σὲ κάθε θλίψη μὲ τὴν παρηγοριὰ μὲ τὴν ὁποία παρηγοροῦμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὸν Θεό, γιατί, ὅπως γίνεται ὅλο καὶ περισσότερη ἢ συμμετοχὴ μας στὰ παθήματα τοῦ Ἰησοῦ, ἔτσι γίνεται περισσότερη καὶ ἡ παρηγοριὰ ποὺ δεχόμαστε ἀπὸ τὸν Χριστό. Εἴτε λοιπὸν ἀντιμετωπίζομε θλίψεις, αὐτὸ γίνεται γιὰ τὴ δική σας παρηγοριὰ καὶ σωτηρία· εἴτε πάλι παρηγορούμαστε, καὶ αὐτὸ γίνεται γιὰ τὴ δική σας παρηγοριὰ, ἡ ὁποία ἐνεργεῖται μὲ τὴν ὑπομονὴ στὰ ἴδια παθήματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐμεῖς ὑποφέρομε, καὶ ἡ ἐλπίδα μας γιὰ σᾶς εἶναι σίγουρη»⁶⁹.

Ἄς μὴ ἀποδεχθοῦμε λοιπὸν, ἀγαπητοί, τὴν κάκιστη συμβουλή τοῦ διαβόλου, δηλαδή τῆς ἀπογνώσεως· καθόλου νὰ μὴ εἰσχωρήσει μέσα μας· γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ τέλεια χαρὰ τοῦ διαβόλου· ἀλλὰ μᾶλλον νὰ συνέλθομε καὶ νὰ μετανοήσομε ὅπως ὁ ἄσωτος υἱός, καὶ ἅς ἐπιστρέψομε πρὸς τὸν εὐσπλαγχο Πατέρα μας μὲ ντροπὴ καὶ χαρὰ καὶ ἅς ποῦμε· «Πατέρα, ἁμάρτησα στὸν οὐρανὸ καὶ ἐνώπιόν σου»⁷⁰. Δέξου με σὰν ἓνα ἀπὸ τοὺς δούλους τοὺς μισθωτοὺς καὶ βάλε με καὶ πάλι ἐμένα τὸ χαμένο πρόβατο μέσα στὸ μανδρί σου, γιὰ μὴ συμβεῖ, βρίσκοντάς με ἔξω ὁ λύκος ὁ καταστροφῆας, νὰ μὲ καταφάγει. Γιατὶ ἀναγνωρίζω, Δέσποτα, ἐσένα ὡς τὸν καλὸ ποιμένα καὶ τὸ λιμάνι ἐκείνων ποὺ κινδυνεύουν ἀπὸ τὶς συμφορές, ὡς τὴν ἐλπίδα τῶν ἀπελπισμένων καὶ γιατροῦ ἐκείνων ποὺ ἔφτασαν σὲ ἀπόγνωση· δέσε, Δέσποτα, τὰ τραύματά μου ποὺ μοῦ προξένησαν οἱ ληστές, χύνοντας ἐπάνω σ' αὐτὰ λάδι καὶ κρασί. Γιατὶ σὺ ὁ ἴδιος εἶπες, Κύριε· «Δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ γιατροῦ οἱ ὑγιεῖς, ἀλλὰ ἐκεῖνοι ποὺ ὑποφέρουν ἀπὸ κακοπαθήματα»⁷¹. Ἐὰν τὸν παρακαλέσεις ἔτσι, θὰ σὲ σηκώσει σὰν τὸν παράλυτο καὶ θὰ σοῦ πεῖ· «Νὰ, ἔγινες ὑγιής· μὴν ἁμαρτάνεις πιά»⁷². Γιατὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε παραβολικὰ γιὰ τὴ χήρα καὶ τὸν κριτὴ τῆς ἀδικίας, «γιὰ τὸ ὅτι πρέπει ἐμεῖς πάντοτε νὰ προσευχόμαστε καὶ νὰ μὴν ἀποθαρρυνόμαστε»⁷³. Καὶ προσθέτει· «Ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἀποδώσει τὸ δίκιο στοὺς ἐκλεκτοὺς του, ποὺ φωνάζουν πρὸς αὐτὸν μέρα καὶ νύχτα, ἔστω κι ἂν μακροθυμεῖ; Ναι σᾶς λέγω, ὅτι θὰ ἀποδώσει σ' αὐτοὺς τὸ δίκιο τους γρήγορα»⁷⁴. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

73. Λουκᾶ 18, 1,

74. Λουκᾶ 18, 7-8.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ'.

Περὶ γογγυσμοῦ.

Τὸ γογγύζειν, εἴτε μετὰ εὐλόγου προφάσεως, εἴτε δίχα προφάσεως, τῶν ἐναγῶν ἐστίν. Ὁ γὰρ ὀρθὸς βίος καὶ δεκτὸς παρὰ τῷ Θεῷ, ὁ 5 τῶν ἀγογγύστων καὶ εὐχαρίστων ἐστίν. Ἀγόγγυστος ὡσπερ ὕδωρ διαυγὲς ὑπάρχει, ὁ δὲ γογγυστὴς θολώδης, τεταραγμένος· ἀγόγγυστος εὐχάριστος, ὁ δὲ γογγυστὴς ἀχάριστος ὁ ἀγόγγυστος φιλητὸς, ὁ δὲ γογγυστὴς στυγητὸς ὁ ἀγόγγυστος ἄσπεκτος, ὁ δὲ γογγυστὴς ψεκτὸς ὁ ἀγόγγυστος ἀλοίδορος, ὁ δὲ γογγυστὴς λοίδορος καὶ ἰταμὸς 10 καὶ θεοστυγὴς εὐρίσκειται. Τὸ γὰρ πάθος τοῦτο ἐξ ἀπονοίας καὶ ἀφοβίας Θεοῦ γεννᾶται. Καὶ ὡσπερ ἄνθρωπον δι' ἀνθρώπου βούλεται σῶσαι ὁ Κύριος, οὕτως ἄνθρωπον δι' ἀνθρώπου σπεύδει ὁ Σατανᾶς ἀπολέσθαι. Οὐ χρὴ οὖν κολλᾶσθαι κακεντρεχεῖ καὶ μὴ φυλάσسونτι γλῶσσαν, ἵνα μὴ σὺν αὐτῷ εἰς κόλασίν τις ἀπέλθῃ. Καλὸν οὖν ἐστὶ τὸ 15 φεύγειν τοὺς ἀπαιδεύτους τῇ γλώσση καὶ τοὺς μαχοσυμβούλους καὶ παραττομένους τοῖς ἐντὸς καὶ τοῖς ἐκτὸς κινήμασιν· ἐπεὶ εὐρίσκειται συμμέτοχος καὶ κοινωνὸς τοῖς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀλιτηρίοις καὶ ἀχαρίστοις Ἰουδαίοις, οἵτινες ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ Θεοῦ, καθὼς γέγραπται· «Καὶ ἦν ὁ λαὸς ὁ γογγύζων ἐπὶ Μωϋσῆν. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς· Οὐ γὰρ καθ' 20 ἡμῶν ἐστὶν ὁ γογγυσμὸς ὑμῶν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Θεοῦ». Καὶ πάλιν· «Τί λοιδορεῖτέ με καὶ τί πειράζετε Κύριον;». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Οἱ λέγοντες τὸ γλυκὺ πικρὸν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκὺ». Καὶ ἐπάγει· «Οἱ γογγύζοντες, μάθετε ὑπακούειν». Καὶ ὁ Δαυῖδ ὁμοίως περὶ αὐτῶν λέγει· «Οὐκ ἐπίστευσαν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ ἐγόγγυσαν ἐν τοῖς σκηνώμασιν 25 αὐτῶν». Καὶ πάλιν· «Ἦν τὸ στόμα αὐτῶν ἐλάλησεν ματαιότητος, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἀδικίας». Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἰούδας, ὁ τοῦ Ἰακώβου ἀδελφός· «Οὗτοί εἰσιν γογγυσταί, μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα».

Ἡμεῖς οὖν πανσώμεθα τοῦ γογγύζειν, καὶ ἀκούσωμεν τοῦ Παύ- 30 λου Φιλιππησίου γράφοντος· «Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα Θεοῦ ἀμώμητα». Εἰκότως οὖν «Δένδρον ζωῆς, ἴασις γλώττης, ὁ δὲ φυλάσσων

75. Ἐξ. 17, 3. 16, 8.

76. Ἐξ. 17, 2.

77. Ἡσ. 5, 20.

78. Ἡσ. 29, 24.

79. Ψαλμ. 105, 25.

80. Ψαλμ. 143, 8.

81. Ἰούδα 16.

82. Φιλιπ. 2, 14.

ΛΟΓΟΣ 28ος.

Για τὸν γογγυσμὸ.

Τὸ νὰ γογγύζει κανεὶς, εἴτε μὲ δικαιολογημένη πρόφαση εἴτε χωρὶς πρόφαση, εἶναι ἀπὸ τὰ μισητὰ πράγματα. Γιατὶ ὁ ὀρθὸς βίος καὶ δεκτὸς ἀπὸ τὸν Θεὸ, εἶναι ὁ βίος αὐτῶν ποὺ δὲν γογγύζουν καὶ εὐχαριστοῦν τὸν Θεό. Ὁ ἀγόγγυστος εἶναι σὰν τὸ ὄλοκάθαρο νερό, ἐνῶ ὁ γογγυστὴς εἶναι θολερὸς, ταραγμένος· ὁ ἀγόγγυστος εὐχαριστεῖ πάντοτε τὸν Θεό, ἐνῶ ὁ γογγυστὴς εἶναι ἀχάριστος· ὁ ἀγόγγυστος εἶναι ἀγαπητὸς, ἐνῶ ὁ γογγυστὴς μισητὸς· ὁ ἀγόγγυστος εἶναι ἄμεμπτος, ἐνῶ ὁ γογγυστὴς μεμπτὸς· ὁ ἀγόγγυστος δὲν κακολογεῖ, ἐνῶ ὁ γογγυστὴς εἶναι κακολόγος καὶ ἀδιάντροπος καὶ θεομίσητος. Γιατὶ τὸ πάθος αὐτὸ γεννιέται ἀπὸ τὴν ἀφροσύνη καὶ τὴν ἔλλειψη φόβου πρὸς τὸν Θεό. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς θέλει ὁ Κύριος νὰ σώσει ἕναν ἄνθρωπο μέσω ἄλλου ἀνθρώπου, ἔτσι καὶ ὁ Σατανᾶς σπεύδει νὰ ὀδηγήσει στὴν ἀπώλεια ἄνθρωπο μέσω ἄλλου ἀνθρώπου. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ προσκολλᾶται κανεὶς σὲ μοχθηρὸ καὶ ποὺ δὲν φυλάσσει τὴ γλῶσσα του ἀνθρώπου, γιὰ νὰ καταστήσει μαζὶ μὲ αὐτὸν στὴν κόλαση. Ἐπομένως εἶναι καλὸ τὸ νὰ ἀποφεύγει κανεὶς τοὺς ἀπαίδευτους ὡς πρὸς τὴ γλῶσσα καὶ ἐκείνους ποὺ γίνονται σύμβουλοι γιὰ διαμάχες καὶ συμμετέχουν στὰ ἐσωτερικὰ καὶ στὰ ἐξωτερικὰ κινήματα· γιατί ἔτσι καθίσταται συμμετόχος καὶ κοινωνὸς τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀχάριστων ἐκείνων Ἰουδαίων τῆς ἐρήμου, οἱ ὅποιοι γόγγυζαν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἔχει γραφεῖ· «Καὶ γόγγυζε ὁ λαὸς πρὸς τὸν Μωυσῆ. Καὶ εἶπε ὁ Μωυσῆς· Ὁ γογγυσμὸς σας δὲν στρέφεται ἐναντίον μου, ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ»⁷⁵. Καὶ πάλι· «Γιατὶ μὲ κατηγορεῖτε καὶ γιατί πειράζετε τὸν Κύριο;»⁷⁶. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Ἐκεῖνοι ποὺ λέγουν τὸ γλυκὸ πικρὸ, καὶ τὸ πικρὸ γλυκὸ»⁷⁷. Καὶ προσθέτει· «Σεῖς ποὺ γογγύζετε, μάθετε νὰ δείχνετε ὑπακοή»⁷⁸. Ὁμοίως καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει γι' αὐτούς· «Δὲν πίστεψαν σὸ λόγον σου, καὶ γόγγυσαν ὅταν ζοῦσαν στὶς σκηνές»⁷⁹. Καὶ πάλι· «Τῶν ὁποίων τὸ στόμα ἔλεγε ψευδολογία καὶ ἡ δεξιὰ τους διέπραττε ἀδικίες»⁸⁰. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἰούδας, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου· «Αὐτοὶ εἶναι γογγυστὲς, εἶναι μεμψίμοιροι, βαδίζουν σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες τους, καὶ τὸ στόμα τους λέγει λόγια ὑπερήφανα»⁸¹.

Ἐμεῖς λοιπὸν ἄς σταματήσουμε νὰ γογγύζουμε, καὶ ἄς ἀκούσουμε τί λέγει ὁ Παῦλος γράφοντας στοὺς Φιλιππησίους· «Πάντοτε νὰ ἐνεργεῖτε χωρὶς γογγυσμοὺς καὶ διαλογισμοὺς, γιὰ νὰ γίνετε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα τοῦ Θεοῦ ἄμεμπτα»⁸². Πολὺ σωστὰ λοιπὸν, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, χαρακτηρίζεται «Ἡ θεραπεία μέσω τῆς γλώσσας σὰν δένδρο

αὐτὴν πληθυνθήσεται Πνεύματος» ἁγίου κατὰ τὴν Γραφήν. Καὶ ὁ Παρομιαστὴς ἐντέλλεται λέγων· «Φυλάξασθε τοίνυν γογγυσμὸν ἀνωφελῆ, καὶ ἀπὸ καταλαλιᾶς φείσασθε γλώσσης». Καὶ πάλιν «Μὴ εἴπης, Τί ἐγένετο, ὅτι αἱ ἡμέραι αἱ πρότερον ἦσαν ἀγαθαὶ ὑπὲρ ταύτας; Οὐκ 5 ἐν σοφίᾳ ἐπηρώτησας περὶ τούτου». Τὰ δὲ ἔγγωνα τῶν γογγυστῶν, οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου κατὰ τὸ εἰωθὸς τῶν πατέρων αὐτῶν ἐγόγγυζον, λέγοντες «Διὰ τί μετὰ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;». Ἐχοντες οὖν τι πατροπαράδοτον, ὡς κακοὶ κληρονόμοι αἰσχίστης κληρονομίας, κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐ- 10 γόγγυζον, ὅτι εἶπεν· «Ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ». Ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτούς «Μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων· οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ Πατήρ μου, ὁ πέμψας με, ἐλκύσῃ αὐτόν». Ἐγόγγυζον δὲ καὶ οἱ πρότεροι ἐργάται κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότη, διὰ τοὺς περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐλθόντας, ὅτι «Οὗτοι μίαν ὥραν ἐλθόν- 15 τες εἰργάσαντο, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βασιτάσασιν τὸ θάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα», καὶ ἤκουσαν παρ' αὐτοῦ· «Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησά σοι; ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπάγε· θέλω δὲ καὶ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί· ἢ οὐκ ἔξεσί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω», ἐν τοῖς ἑμοῖς; Καὶ δεικνύων τὸν φθόνον αὐτῶν 20 καὶ τὴν πονηρίαν, ἐπάγει· «Εἰ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστίν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἶμι;» Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ'.

Περὶ καταλαλιᾶς.

Ἡ καταλαλιὰ καὶ ὁ γογγυσμὸς πλησιέστεραι ἀλλήλων εἰσὶν, ἀμ- 25 φότεραι δὲ κλάδοι τῆς ἀσυνεσίας· Ὁ μὲν γὰρ γογγυστὴς ἑαυτὸν ὄλλυσσιν, ὁ δὲ καταλαλιῶν ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀκούοντας. Βούλεται γὰρ διὰ τῆς καταλαλιᾶς διασεῖσαι καὶ ἄλλους καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἀφροσύνῃ συγκοινωνοὺς ποιῆσαι· δισσὸν ὄφλημα ἑαυτῷ ἁμαρτίας σωρεύων, καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν αὐτῷ πειθόμενων ὑπεύθυνος γενόμενος. Εἰ γὰρ 30 καὶ ἀκούσωμεν λόγους κακοῦς, ἑαυτοὺς μεμψώμεθα, καὶ μὴ τὸν λαλήσαντα. Πρὸς γὰρ τὴν προαίρεσιν ἡμῶν καὶ οἱ διακομισταὶ τοῦ λόγου. Οὐ χρὴ οὖν ἐπὶ τοῖς ὑπερχομένοις ἡμῖν θλιβεροῖς ἄλλους μέμφεσθαι

83. Παροιμ. 15, 4.

84. Σοφ. Σολ. 1, 11.

85. Ἐκκλ. 7, 11.

86. Λουκᾶ 5, 30.

87. Ἰω. 6, 41.

88. Ἰω. 43-44.

89. Ματθ. 20, 12.

90. Ματθ. 20, 13-14.

ζωῆς, καὶ ἐκεῖνος ποὺ συγκρατεῖ αὐτὴν θὰ γεμίσει ἀπὸ Πνεῦμα»⁸³ ἅγιο. Καὶ ὁ Παροιμιστὴς μᾶς συμβουλεύει λέγοντας· «Ἀποφύγετε λοιπὸν τὸν ἀνωφελῆ γογγυσμό, καὶ φυλάξτε τὴ γλῶσσα σας ἀπὸ τὴν καταλαλιά»⁸⁴. Καὶ πάλι· «Μὴ πείς, τί συνέδη, καὶ οἱ προηγούμενες μέρες ἦταν καλύτερες ἀπὸ τίς σημερινές; Γιατί ἡ ἐρώτησή σου αὐτὴ δὲν ἔγινε μὲ σύνεση»⁸⁵. Τὰ τέκνα πάλι τῶν γογγυστῶν, οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, «γόγγυζαν πρὸς τοὺς μαθητὲς τοῦ Κυρίου», σύμφωνα μὲ τὴ συνήθεια τῶν πατέρων τους, «λέγοντας· Γιατί τρώτε καὶ πίνετε μαζί μὲ ἁματωλούς;»⁸⁶. Ἐχοντας λοιπὸν κάτι τὸ πατροπαράδοτο, σάν κακοὶ κληρονόμοι αἰσχροτάτης κληρονομιάς, γόγγυζαν ἐναντίον τοῦ Σωτήρα μας ἐπειδὴ εἶπε, «Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος ποὺ κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανὸν»⁸⁷. Ὁ Κύριος πάλι ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς· «Μὴ γογγύζετε μεταξύ σας· κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἔρθει πρὸς ἐμένα, ἐὰν δὲν τὸν ἐλκύσει ὁ Πατέρας μου ποὺ μὲ ἔστειλε»⁸⁸. Γόγγυζαν ἐπίσης ἐναντίον τοῦ οἰκοδεσπότη καὶ οἱ ἐργάτες ποὺ προσῆλθαν στὴν ἐργασία πρὸ μπροστά, γιὰ τοὺς ἐργάτες ποὺ προσῆλθαν σ' αὐτὴν κατὰ τὴν ἐνδέκατη ὥρα, λέγοντας· «Αὐτοὶ ἦρθαν καὶ ἐργάσθησαν μία μόνον ὥρα, καὶ τοὺς ἐξίσωσες μὲ μᾶς ποὺ ὑπομείναμε ὅλο τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα»⁸⁹, καὶ ἄκουσαν ἀπὸ αὐτὸν· «Φίλε, δὲν σέ ἀδικῶ· δὲν ἔκανα συμφωνία μαζί σου γιὰ ἓνα δηνᾶριο; πάρε αὐτὸ ποὺ συμφωνήσαμε καὶ πήγαινε· ἐγὼ θέλω καὶ σ' αὐτὸν τὸν τελευταῖο νὰ δώσω ὅσα καὶ σέ σένα· ἢ μήπως δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ κάνω μὲ τὴν περιουσία μου αὐτὸ ποὺ θέλω;»⁹⁰. Καὶ δείχνοντας τὸν φθόνον αὐτῶν καὶ τὴν κακία, προσθέτει· «Ἡ τὸ μάτι σου εἶναι πονηρό, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι καλός;»⁹⁰. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 29ος.

Γιὰ τὴν καταλαλιά.

Ἡ καταλαλιά καὶ ὁ γογγυσμὸς εἶναι πλησιέστερες μεταξύ τους, καὶ οἱ δύο ὅμως εἶναι κλάδοι τῆς ἀσυνεσίας. Γιατί ὁ γογγυστὴς καταστρέφει τὸν ἑαυτό του, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ τὴν καταλαλιά τὸν ἑαυτό του καὶ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀκοῦν. Καθόσον θέλει μὲ τὴν καταλαλιά νὰ διαταράξει καὶ ἄλλους καὶ νὰ τοὺς κάνει συμμέτοχους τῆς δικῆς του ἀφροσύνης, συσσωρεύοντας διπλὸ χρέος ἁμαρτίας, καθιστάμενος ὑπεύθυνος καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ πείθονται σ' αὐτόν. Ἐὰν λοιπὸν ἀκούσομε λόγους κακοῦς, νὰ μεμφθοῦμε τὸν ἑαυτό μας, καὶ ὄχι ἐκεῖνον ποὺ τοὺς εἶπε. Γιατί σύμφωνα μὲ τὴν προαίρεσή μας εἶναι καὶ αὐτοὶ ποὺ μεταφέρουν τὸ λόγο. Δὲν πρέπει λοιπὸν γιὰ τὰ θλιβερά ποὺ μᾶς συμβαί-

καὶ καταλαλεῖν, ἵνα μὴ παραρυνῶμεν τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ προσή-
κοντος, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτοὺς μεμψώμεθα. Τοῦτο γὰρ εὐάρεστον τῷ
Θεῷ. Καλὸν οὖν ἐστὶν ἐπὶ μηδενὸς καταλαλεῖν, μηδὲ ἠδέως ἀκούειν
καταλαλοῦντος. Εἰ δὲ μὴ, καὶ ὁ ἀκούων ἔνοχος ἔσται τῆς ἁμαρτίας τοῦ
5 καταλαλοῦντος, εἴαν πιστεύσῃ τῇ καταλαλιᾷ. Ὁ γὰρ πιστεύσας ἔξει
κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· οὗτος οὖν ἔνοχος ἐστὶν τῆς ἁμαρτίας τοῦ
καταλαλοῦντος. Οὐ δεῖ γὰρ κατὰ ἀπόντος ἀδελφοῦ λέγειν τι, σκοπῶ
τοῦ διαβάλλειν αὐτόν, ὅπερ ἐστὶν καταλαλιά, καὶ ἀληθῆ ἢ τὰ λεγό-
μενα, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποστρέφειν τὸν καταλαλοῦντα. Ὡ πόσον πο-
10 νηρά ἐστὶν ἡ καταλαλιά, ἀκατάστατον δαμόνιον, μηδέποτε εἰρηνεύ-
ον, ἀλλὰ πάντοτε ἐν διχοστασίαις κατοικοῦν;

Καλὸν οὖν ἐστὶν ἀποθέσθαι τὴν κακὴν ζύμην, τὴν παλαιωθεῖσαν
καὶ ἐνοξύσασαν, τοῦ γογγυσμοῦ καὶ τῆς καταλαλιᾶς, καὶ μεταβαίνειν
ἐπὶ τὸ νέον φύραμα τῆς ὑπακοῆς καὶ εὐχαριστίας. Οὐ γὰρ πρέπει ἡμῖν
15 εἰσκέναι τῷ ἐν ἐρήμῳ γογγυστῇ λαῷ καὶ καταλάλω λαῷ, ἀλλὰ μᾶλλον
ὡς τέκνα ὄντα τῆς χάριτος μιμησώμεθα τοὺς ἐν τῇ χάριτι πολιτευομέ-
νους ἁγίους, εὐήκοοι καὶ εὐάρεστοι γενόμενοι. Γέγραπται γὰρ περὶ
ἐκείνων· «Καὶ κατελάλησαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἶπον· Μὴ δυνήσεται ὁ
Θεὸς ἐτοιμάσαι τράπεζαν ἐν ἐρήμῳ;». «Καὶ κατελάλησαν Ἀαρὼν καὶ
20 Μαριάμ κατὰ Μωυσῆ καὶ εἶπον· Μὴ Μωυσεὶ ἐλάλησεν ὁ Θεὸς μόνῳ;».
Καὶ ὠργίσθη Κύριος ἐπ' αὐτοῖς, «καὶ ἰδοὺ Μαριάμ λεπτῶσα». Λέγει
δὲ καὶ ὁ Παρομιαστής· «Μὴ ἀγάπα καταλαλεῖν, ἵνα μὴ ἐξαρθῆς. Πα-
γίς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χεῖλη, ὁ δὲ ἄστεγος χεῖλεσιν σκολιάζων
ὑποσκελισθήσεται». Καὶ πάλιν· «Δόξα ἀνδρὶ ἀποστρέφειν λαιδο-
25 ρίας, ὁ δὲ ἄφρων τοιούτοις ἐμπλέκεται». Καὶ πάλιν· «Ἀνὴρ λαιδορὸς
εἰς ταραχὴν μάχης. Ὅς δὲ φυλάττει τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν,
διατηρεῖ ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ»· καὶ· «Ὁ ἀγαπῶν ζωὴν, φείσε-
ται τοῦ στόματος αὐτοῦ». Καὶ αὖθις· «Ἄ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου, λέγε·
μὴ πρόσπιπτε εἰς μάχην, ἵνα μὴ μεταμεληθῆς ἐπ' ἐσχάτων». Καὶ ὁ Ἰωβ
30 τοῖς φίλοις αὐτοῦ· «Καταλαλεῖτέ μου, μὴ αἰσχνόμενοί με ἐπὶ κεισθέ-
μοι». Ὁ δὲ Ψαλμωδός· «Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τὸν πλησίον αὐτοῦ,
τοῦτον ἐξεδίακον». Καὶ αὖθις· «Τὸ στόμα σου ἐπλεόνασε κακίας, καὶ

91. Ψαλμ. 77, 19.

92. Ἀριθμ. 12, 1-2.

93. Ἀριθμ. 12, 10.

94. Παροιμ. 20, 13.

95. Παροιμ. 6, 2, 10, 8.

96. Παροιμ. 20, 3.

97. Παροιμ. 26, 21.

98. Παροιμ. 21, 23.

99. Παροιμ. 16, 17.

1. Παροιμ. 25, 7-8.

2. Ἰωβ 19, 3.

3. Ψαλμ. 100, 5.

νον νὰ μεμφόμαστε ἄλλους καὶ νὰ τοὺς κατηγοροῦμε, γιὰ νὰ μὴ ξεφύγομε ἀπὸ τὴ δίκαια κρίση τοῦ πρέποντος, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ κατηγοροῦμε τὸν ἑαυτὸ μας. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι εὐάρεστο στὸν Θεό. Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ μὴ κακολογοῦμε κανένα γιὰ ὅ,τιδὴποτε, οὔτε νὰ ἀκούμε μὲ αὐχαρίστηση ἐκεῖνον ποὺ κακολογεῖ. Σὲ ἀντίθετη περίπτωσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει θὰ εἶναι ἔνοχος τῆς ἁμαρτίας ἐκείνου ποὺ κακολογεῖ, ἐὰν πιστέψει τὰ κακόλογα. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ πιστέψει θὰ στραφεῖ ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του· αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ἔνοχος τῆς ἁμαρτίας ἐκείνου ποὺ κα-κολογεῖ. Δὲν πρέπει ἐπομένως νὰ λέμε κάτι ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ ποὺ ἀπουσιάζει, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν διαβάλομε, πρᾶγμα ποὺ εἶναι καταλαλιά, κι ἂν ἀκόμα εἶναι ἀληθινὰ τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀποστρεφόμεθα ἐκεῖνον ποὺ κακολογεῖ. Πόσο πραγματικὰ κακὴ εἶναι ἡ καταλαλιά, ἀκατάστατο δαιμόνιο, τὸ ὁποῖο ποτὲ δὲν εἰρηνεύει, ἀλλὰ κατοικεῖ πά-ντοτε μέσα στὶς διχοστασίαις;

Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ πετάξομε ἀπὸ πάνω μας τὴν κακὴ ζύμη, ποὺ πάλιωσε καὶ ξύνησε, τοῦ γογγυσμοῦ καὶ τῆς καταλαλιᾶς, καὶ νὰ μεταβοῦμε πρὸς τὸ νέο φύραμα τῆς ὑπακοῆς καὶ εὐχαριστίας. Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ εἴμαστε ὅμοιοι μὲ τὸν γογγυστὴ καὶ κατάλαλο λαὸ στὴν ἔρημο, ἀλλὰ μᾶλλον, σὰν τέκνα τῆς χάριτος ποὺ εἴμαστε, νὰ μιμηθοῦμε τοὺς ἁγίους ποὺ ζοῦν μέσα στὸν χῶρο τῆς χάριτος, καὶ νὰ γίνομε εὐήκοοι καὶ εὐάρεστοι. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ γιὰ ἐκείνους· «Καὶ ἐξεφράσθησαν μὲ κακὰ λόγια ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ εἶπαν· Μήπως θὰ μπορέσει ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἐτοιμάσει τράπεζα στὴν ἔρημο;»⁹¹. «Καὶ κατηγορήσαν ὁ Ἄαρὼν καὶ ἡ Μαριάμ τὸν Μωυσῆ καὶ εἶπαν· Μήπως στὸν Μωυσῆ μόνο μίλησε ὁ Θεός;»⁹². Καὶ ὀργίσθηκε ὁ Κύριος ἐναντίον αὐτῶν, «Καὶ ἀμέσως ἡ Μαριάμ γέμισε λέπρα»⁹³. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Παροιμιστής· «Μὴ ἀγαπᾶς νὰ κακολογεῖς, γιὰ νὰ μὴ διωχθεῖς ἀπὸ ἀνάμεσά τους»⁹⁴. «Γιατὶ εἶναι παγίδα φοβερὴ στὸν ἄνθρωπο τὰ χεῖλη του», «ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν κλείνει τὸ στόμα του καὶ λέγει κακόλογα θὰ παραγκωνισθεῖ»⁹⁵. Καὶ πάλι· «Δόξα ἀποτελεῖ γιὰ τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀποφεύγει νὰ κακολογεῖ, ὁ ἀνόητος ὅμως περιπλέκεται σ' αὐτὰ τὰ κακὰ»⁹⁶. Καὶ πάλι· «Ὁ κακόλογος ἄνθρωπος προξενεῖ ταραχὰς καὶ διαμάχας»⁹⁷, «ὅποιος ὅμως προσέχει τὸ στόμα καὶ τὴ γλῶσσα του, προφυλάσσει τὴν ψυχὴν του ἀπὸ τὶς θλίψεις»⁹⁸. Καὶ· «Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾶ τὴ ζωὴ, προσέχει τὸ στόμα του»⁹⁹. Καὶ ἐπίσης· «Λέγε ὅσα βλέπουν τὰ μάτια σου· μὴ προχωρεῖς ὅμως ἀμέσως σὲ διαμάχας, γιὰ νὰ μὴ μετανοιώσεις ἀργότερα»¹. Καὶ ὁ Ἰὼβ ἔλεγε στοὺς φίλους του· «Μὲ κατηγορεῖτε, καὶ δὲν ντρέπεσθε νὰ ἐπιτίθεσθε ἐναντίον μου»². Καὶ ὁ Ψαλμωδός· «Ἐκεῖνον ποὺ κακολογοῦσε κρυφὰ τὸν πλησίον του, αὐτὸν τὸν

ἡ γλῶσσά σου περιέπλεκε δολιότητας. Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρὸς σου ἐτίθης σκάνδαλον». «Ὅτι ἠγάπησας κακίαν ὑπὲρ ἀγαθωσύνην, ἀδικίαν, ὑπὲρ τοῦ λαλήσαι δικαιοσύνην ἠγάπησας πάντα τὰ ῥήματα καταποντισμοῦ, γλῶσσαν δολίαν». Καὶ «Λαλῶν ἄδικα, οὐ κατεύθυνεν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου». «Καὶ γὰρ ἐκάθισαν ἄρχοντες καὶ κατ' ἐμοῦ κατελάλουν». Ὁ δὲ Ἰάκωβος παραινεῖ, λέγων· «Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ γὰρ καταλαλῶν ἀδελφοῦ καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον». Καὶ ὁ Πέτρος «Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιᾶς».

Μισήσωμεν οὖν, ἀγαπητοί, τὸ μυσαρὸν τοῦτο πάθος τῆς καταλαλιᾶς, ἵνα μὴ ὁμοιωθῶμεν τοῖς καταλάλοις Ἰουδαίοις τοῖς λέγουσιν «Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαμόνια, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ, τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων». Ὁ δὲ μακρόθυμος Κύριός φησιν· «Εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Εἰ δὲ ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ». Αὐτῷ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Λ΄.

Περὶ ψιθυρισμοῦ.

20

Πάλιν ὁ ψίθυρος καὶ ὁ κατάλαλος κοινωνοὶ ὑπάρχουσιν τῆς αἰσχίστης αὐτῶν ἐργασίας. Καὶ γὰρ μία ἐστὶν ἀμφοτέρων ἡ προᾶξις εἰς ὁδὸν ἀπωλείας ἀπάγουσα· στυγητὴ ὄντως παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώποις. Τὸ γὰρ ἄγος τῆς καταλαλιᾶς καὶ τοῦ ψιθυρισμοῦ, συμβιοτεῦον αὐτοῖς, ἐσπιλωμένην καὶ ἀκάθαρτον τὴν πολιτείαν αὐτῶν ἀποδείκνυσιν. Μὴ οὖν ἐπιμείνωμεν τῇ ἀπηγορευμένῃ ταύτῃ καὶ ἀθεμίτῳ διαγωγῇ, ἵνα μὴ εὐρεθῶμεν ἄσπονδοι πρὸς τὸ ὁμόφυλον. Διαγορεύει δὲ καὶ ὁ νόμος «Οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαιίαν οὐ συγκαταθήσῃ μετ' ἀδίκου γενέσθαι μάρτυς ἄδικος. Πᾶν ῥῆμα πονηρὸν, βδέλυγμα Κυρίῳ ἐστίν». Ὁ δὲ σοφώτατος Σολομών φησιν· «Ψίθυρον καὶ δὲ γλῶσσαν καταρᾶσθαι ἄξιον»

4. Ψαλμ. 49, 19-20. 5. Ψαλμ. 51, 5-6. 6. Ψαλμ. 100, 7. 7. Ψαλμ. 118, 23.
8. Ἰακ. 4, 11. 9. Α' Πέτρ. 2, 1. 10. Ματθ. 12, 24. 11. Ματθ. 12, 27-28.
12. Ἐξ. 23, 1. 13. Δευτ. 17, 1. 14. Σοφ. Σειρ, 28, 13. 15. Ὁπ. π. 14.

καταδίωκα»³. Καὶ ἐπίσης· «Τὸ στόμα σου ξεπέρασε κάθε εἶδος κακίας, καὶ ἡ γλῶσσα σου περιέπλεκε δολιότητες. Καθόσον καὶ κατηγοροῦσες τὸν ἀδελφὸ σου καὶ ἐναντίον τοῦ παιδιοῦ τῆς μητέρας σου δημιουργοῦσες σκάνδαλο»⁴. «Γιατὶ ἀγάπησες τὴν κακία περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀγαθωσύνη· προτίμησες τὴν ἀδικία, παρὰ νὰ ὑπερασπίζεσαι τὸ δίκιο· ἀγάπησες ὅλα τὰ λόγια πού ὀδηγοῦν στὸν καταποντισμὸ τοῦ πλησίον, καὶ νὰ ἔχεις γλῶσσα δόλια»⁵. Καί· «Ἐκεῖνος πού κακολογοῦσε ἀδίκια, δὲν μπορούσε νὰ σταθεῖ μπροστὰ στὰ μάτια μου»⁶. «Γιατὶ κάθισαν ἄρχοντες καὶ με κατηγοροῦσαν»⁷. Ὁ Ἰάκωβος πάλι μᾶς συμβουλεύει, λέγοντας· «Μὴ κακολογεῖτε, ἀδελφοί, ὁ ἓνας τὸν ἄλλο· γιατί ἐκεῖνος πού κακολογεῖ τὸν ἀδελφὸ του καὶ κρίνει τὸν ἀδελφὸ του, κατηγορεῖ τὸ νόμο καὶ κρίνει τὸ νόμο»⁸. Καὶ ὁ Πέτρος· «Ἀφοῦ λοιπὸν ἀποβάλατε κάθε κακία καὶ κάθε δόλο καὶ ὑποκρισίες καὶ φθόνους καὶ κάθε εἶδος καταλαλιᾶς»⁹.

Ἄς μισήσομε λοιπὸν, ἀγαπητοί, τὸ βδελυρὸ αὐτὸ πάθος τῆς καταλαλιᾶς, γιὰ νὰ μὴ γίνομε ὅμοιοι με τοὺς κακόγλωσσους Ἰουδαίους πού ἔλεγαν· «Αὐτὸς δὲν διώχνει τὰ δαιμόνια με ἄλλο τρόπο, παρὰ με τὴ βοήθεια τοῦ Βεελζεβούλ, τοῦ ἄρχοντα τῶν δαιμονίων»¹⁰. Ὁ μακρόθυμος ὁμως Κύριος λέγει· «Ἐὰν ἐγὼ διώχνω τὰ δαιμόνια με τὴν βοήθεια τοῦ Βεελζεβούλ, τὰ παιδιὰ σας με ποιὸν τὰ διώχνουν; Ἐὰν ὁμως διώχνω τὰ δαιμόνια με τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἄρα ἔφθασε σὲ σᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»¹¹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 30ος.

Γιὰ τὸν ψιθυρισμὸ (συκοφαντία).

Πάλι ὁ ψίθυρος (συκοφάντης) καὶ ὁ κακολόγος εἶναι κοινωνοὶ τῆς αἰσχρότατης πράξεώς τους. Καθόσον μία εἶναι ἡ πράξη καὶ τῶν δύο πού ὀδηγεῖ στὴν ὁδὸ τῆς ἀπώλειας, καὶ εἶναι πραγματικὰ μισητὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Γιατὶ τὸ μίasma τῆς καταλαλιᾶς καὶ τοῦ ψιθυρισμοῦ, ἀκολουθώντας τὴ ζωὴ αὐτῶν, καθιστᾶ σπιλωμένη καὶ ἀκάθαρτη τὴ ζωὴ τους. Ἄς μὴ ἐπιμείνομε λοιπὸν στὸν ἀπαγορευμένο αὐτὸ καὶ ἀνεπίτρεπτο τρόπο ζωῆς, γιὰ νὰ μὴ καταστοῦμε ἀσυμφιλίωτοι πρὸς τοὺς συναθρώπους μας. Καὶ ὁ νόμος παραγγέλλει· «Δὲν θὰ ἀποδεχθεῖς κατηγορία ἀβάσιμη· δὲν θὰ ἔρθεις σὲ συμφωνία με ἐκεῖνον πού ἀδίκησε ὥστε νὰ γίνεις ψευδομάρτυρας»¹². «Κάθε λόγος κακός, εἶναι βδελυρὸς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου»¹³. Ὁ σοφώτατος πάλι Σολομὼν λέγει· «Συκοφάντη καὶ δίγλωσσο πρέπει νὰ τὸν καταρᾶσθε· γιατί πολλοὺς εἰρηνικοὺς ἀνθρώπους κατέστρεψαν»¹⁴. Καί· «Γλῶσσα διπλὴ πολλοὺς ἀναστάτωσε»¹⁵.

πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσαν εἰρηνεύοντας». Καὶ αὖθις «Γλῶσσα δισσή πολλοὺς ἐσάλευσεν ὁ προσέχων αὐτῇ, οὐ μὴ εὖρη ἀνάπαισιν». Καὶ πάλιν «Πληγὴ γλώσσης συντριβεί ὁσῶ· θάνατος γὰρ πονηρὸς ὁ θάνατος αὐτῆς». Ὁ δὲ προφήτης Ἀββακούμ· «Ἄνδρες εἰρηνικοὶ σου ἔ-
5 θηκαν ἐνέδραν ὑποκάτω σου». Καὶ ὁ Ἱερεμίας φησὶν «Βολὶς τιτρώσκουσα ἢ γλῶσσα αὐτῶν, καὶ δόλια τὰ ρήματα αὐτῶν». Ὁ δὲ Δαυὶδ, βουλόμενος ἀποστῆναι αὐτοὺς τῆς δυσμενείας ταύτης, παραγγέλλει λέγων· «Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χεῖλη σου, τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον». Εἰδὼς δὲ αὐτῶν ὁ ἀπηγὸς τῆς γνώμης, ἐπάγει· «Τάφος
10 ἀνεωγμένον ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν κρίνον αὐτοὺς ὁ Θεός, ὅτι ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν. Κατ' ἐμοῦ γὰρ ἐψιθύριζον πάντες οἱ ἐχθροί μου, κατ' ἐμοῦ ἐλογίζοντο κακά μοι· λόγον παράνομον κατέθεντο κατ' ἐμοῦ». Ἄλλ' «Ἐνδυσάσθωσαν, οἱ ἐνδιαβάλλοντές με, ἐντροπήν»· καί· «Περιδαλλέσθωσαν, ὡς διπλοῖδα,
15 αἰσχύνῃ αὐτῶν». Καὶ ἐπεύχεται λέγων· «Κύριε, ρῦσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων, καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας». Ἀλλὰ καὶ αὐτῶν, «Ἀπὸ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με καὶ ἀπὸ ἄλλοτριῶν φεῖσαι τοῦ δούλου σου, ἵνα ἄμωμος γένομαι». Καὶ ὁ Παρομιαστῆς ἐντέλλεται λέγων· «Μὴ κληθῆς ψίθυρος, καὶ τῇ γλώσσει σου μὴ ἐνέδρευε· μολύνει
20 γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὁ ψίθυρος. Ἄνηρ γὰρ εὐμετάβολος γλώσσει, ἐμπεσεῖται εἰς κακά». Καὶ πάλιν· «Θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης, οἱ δὲ κρατοῦντες αὐτῆς, ἐδονται τοὺς καρποὺς αὐτῆς». Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Εἴ τις δοκεῖ θρησκὸς εἶναι, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἢ θρησκεία». Καὶ ἐπά-
25 γει· «Ἴδου ἡλίκον πῦρ ἡλίκεν ὕλην ἀνάπτει»· καί· «Ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας». – «Ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἢ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γεννήσεως». Εὐδὴλον ὅτι τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ὁ γὰρ βίος τοῦ ἀνθρώπου, τροχὸς ὑπάρχει ἀνακυλιόμενος καὶ φλογιζόμενος ὑπὸ τῆς γεέννης.

30 Φύγωμεν οὖν, ἀδελφοί, τὸν ψιθυρισμὸν, ἵνα μὴ στέρησῃ ἡμᾶς τοῦ παραδείσου καὶ παραπέμψῃ εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ψιθυρίσας γὰρ ὁ ὄφις, ἐξέβαλεν τὴν Εὐάν ἐκ τοῦ παραδείσου· καθὼς τις σοφὸς φησὶν· «Μακάριος ὅς ἐν γλώσει οὐκ ὠλίσθησεν». Καὶ πάλιν· «Μα-

16. Σοφ. Σειρ. 28, 16. 17. Σ. Σειρ. 28, 17, 21. 18. Ἱερ. 9, 8. 19. Ψαλμ. 33, 14.
20. Ψαλμ. 5, 10-11. 13, 3. 21. Ψαλμ. 40, 8-9. 22. Ψαλμ. 108, 29. 23. Ψαλμ. 119, 2.
24. Ψαλμ. 18, 13-14. 25. Σοφ. Σειρ. 5, 14. καὶ 21, 28. 26. Παρμ. 17, 20.
27. Παρμ. 18, 21. 28. Ἰακ. 1, 26. 29. Ἰακ. 3, 5. 30. Ἰακ. 3, 6. 31. Ὅπ. π.

«Ἐκεῖνος πού προσέχει τῇ συκοφαντικῇ γλώσσα, δὲν θὰ βρεῖ ἀνά-
 παυση»¹⁶. Καὶ πάλι· «Τὰ πλήγματα τῆς γλώσσας σπάζουν κόκκαλα·
 γιατί ὁ θάνατος πού προκαλεῖ αὐτὴ εἶναι θάνατος κακός»¹⁷. Ὁ προφή-
 τῆς πάλι Ἰερρακούμ λέγει· «Ἄνδρες εἰρηνικοὶ σοῦ ἔστησαν ἐνέδρα
 ὑποῦλη». Καὶ ὁ Ἰερραμίας λέγει· «Ἡ γλώσσα τους εἶναι βέλος πού πλη-
 γώνει καρδιές καὶ τὰ λόγια τους εἶναι δόλια»¹⁸. Ὁ Δαβὶδ πάλι, θέλοντας
 νὰ ἀπομακρύνει αὐτοὺς ἀπὸ τὴν κακία αὐτῆ, παραγγέλλει λέγοντας·
 «Παῦσε τὴ γλώσσα σου ἀπὸ τὶς κακολογίες, καὶ κλείσε τὰ χεῖλη σου, γιὰ
 νὰ μὴ λένε συκοφαντίες»¹⁹. Καὶ γνωρίζοντας τὴ σκληρότητα τῆς γνώμης
 τους, προσθέτει· «Ὁ λάρυγγας αὐτῶν εἶναι τάφος ἀνοιχτός· μὲ τὶς συκο-
 φαντικὲς γλώσσες τους ἔπλεκαν δολιότητες. Τιμώρησέ τους, Θεέ μου,
 γιατί κάτω ἀπὸ τὰ χεῖλη τους ὑπάρχει δηλητήριο ἀσπίδων»²⁰. «Κρυ-
 φομιλοῦσαν συκοφαντικὰ εἰς βάρος μου ὅλοι οἱ ἐχθροί μου, καὶ σκέφτο-
 νταν κακὰ ἐναντίον μου. Λόγια συκοφαντικὰ διέδιδαν ἐναντίον μου»²¹.
 Ἄλλὰ, «Ἄς φορέσουν σὰν ἔνδυμα τὴ ντροπὴ αὐτοῖ πού μὲ συκοφαν-
 τοῦν, καὶ ἄς περιβληθοῦν σὰν μανδύα τὴν καταισχύνη τους»²². Καὶ
 παρακαλεῖ τὸν Θεὸ λέγοντας· «Κύριε, γλύτωσε τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ χεῖλη
 ἄδικα καὶ ἀπὸ γλώσσες πού ὑφαίνουν δολιότητες»²³. Ἄλλὰ καὶ ἐμένα
 ἀπὸ αὐτοὺς· «Ἀπὸ τὰ κρυφὰ ἁμαρτήματά μου καθάρισέ με καὶ προφύ-
 λαξε τὸν δοῦλο σου ἀπὸ ξένες ἐπιβουλές, γιὰ νὰ γίνω ἄμεμπτος»²⁴. Καὶ ὁ
 Παροιμισαστὴς παραγγέλλει καὶ λέγει· «Μὴ φτάσεις νὰ σὲ ὀνομάζουν
 συκοφάντη, καὶ μὲ τὴ γλώσσα σου μὴ στήνεις παγίδες· γιατί ὁ συκοφά-
 ντης μολύνει τὴν ψυχὴ του»²⁵. «Ἄνθρωπος πού εὐκόλα ἀλλάζει τὰ λόγια
 του, θὰ πέσει σὲ πολλὰ κακὰ»²⁶. Καὶ πάλι· «Ὁ θάνατος καὶ ἡ ζωὴ βρί-
 σκονται στὴν ἐξουσία τῆς γλώσσας, αὐτοὶ ὅμως πού τὴ συγκρατοῦν, θὰ
 φάγουν τοὺς καρπούς της»²⁷. Καὶ ὁ Ἰακώβος· «Ἄν κάποιος νομίζει ὅτι
 θρησκεύει σωστὰ καὶ δὲν χαλιναγωγεῖ τὴ γλώσσα του, ἀλλὰ ἐξαπατᾷ
 τὴν καρδιά του, ἡ θρησκεία αὐτοῦ εἶναι μάταια»²⁸. Καὶ προσθέτει· «Νά,
 μὰ τόσο μικρὴ φωτιὰ, πόσο μεγάλο δάσος κατακαίει»²⁹. Καὶ· «Ἡ γλώσ-
 σα εἶναι φωτιὰ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας»³⁰. – «Ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη μας ἡ
 γλώσσα εἶναι ἐκείνη πού μολύνει ὅλο τὸ σῶμα μας καὶ πυρακτώνει τὸν
 τροχὸ τῆς γεννήσεως»³¹. Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι ἐννοεῖ τὸν χρόνο τῆς ζωῆς
 μας. Γιατὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τροχὸς πού περιστρέφεται διαρκῶς
 καὶ πυρακτώνεται ἀπὸ τὴ γέεννα.

Ἄς ἀποφύγομε λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν ψιθυρισμὸ (συκοφαντία), γιὰ
 νὰ μὴ μᾶς στερήσει τὸν παράδεισο καὶ μᾶς παραπέμψει στὴ γέεννα τοῦ
 πυρός. Γιατὶ τὸ φίδι πού μίλησε μὲ δολιότητα στὴν Εὐα, τὴν ἔβγαλε ἀπὸ
 τὸν παράδεισο. Καὶ κάποιος σοφὸς λέγει· «Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος πού

κάριος ὁ σκεπασθεὶς ἀπὸ προσώπου γλώσσης». Καί· «Ὁλίσθημα ἀπὸ ἐδάφους μᾶλλον ἢ ἀπὸ γλώσσης». Καὶ ὁ Παῦλος· «Μήπως ἐν ὑμῖν ἔρεις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθειῖαι καὶ καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις», καὶ τὰ ἐξῆς· Ὁ δὲ Κύριός φησιν· «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ
5 θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προσφέρει τὸ ἀγαθόν, ὁ δὲ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐκβάλλει τὰ πονηρά. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ΄

10 Περὶ τοῦ μὴ μέμφεσθαι.

Τὸ μέμφεσθαι ἀκαίρως καὶ ἀνεξετάστως ἀπηγόρευται παρὰ τῆ
θείᾳ Γραφῇ, εἰ μήπουγε ἄρα τις πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ ἑπταικότος δι'
ἀγάπην βούλοιο τοιαύτη μέμψει πρὸς τὸν πλησίον χρήσασθαι. Ὁ
γὰρ δεδιῶς μάλιστα τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, τὴν λέγουσαν, «Μὴ κα-
15 ταδικάσετε, ἵνα μὴ καταδικασθῆτε», τὰ ἑαυτοῦ ἐλαττώματα ὄρα καὶ
τὰ τοῦ πλησίον παρορα. Ἐπιβλαβὲς γὰρ ἀνθρώπων, καταλιπεῖν τὰ ἑαν-
τοῦ ὀφλήματα, καὶ προσέχειν ἀλλότρια ἐλαττώματα. Τὸ γὰρ ἄλλους
μέμφεσθαι, δῆλόν ἐστιν ὅτι ἑαυτὸν ἄμεμπτον ἀποδείκνυσιν. Ὅθεν τὸν
τοιοῦτον ὁ Θεὸς ἄρδην ἀποστρέφεται. Εἰ δὲ καὶ θλιψὶς ἐπέρχεταιί σοι
20 ἔνεκεν τοῦ πλησίον, κατάδεξαι αὐτὴν ὡς σὴν, καὶ οὐκ ἀλλοτρίαν. Εἰ
δὲ ἀντιτάσῃ ταῖς σκυθρωπαῖς ἐπιφοραῖς καὶ ἄλλους μέμψη, ὡς οὐκ
οἶδας, τῇ κελεύσει τοῦ Θεοῦ ἀντιμάχῃ. Ἐὰν δὲ καταδέξῃ, δῆλον ὅτι
ὑπομένεις τὸν Κύριον. Καὶ περὶ τούτου διδάσκει ἡμᾶς ὁ Παροιμα-
στίης, λέγων· «Πρὶν ἐξετάσαι, μὴ μέμψη δι' ἀκοῆς, ἀλλὰ νόησον πρῶ-
25 τον, καὶ τότε ἐπιτίμα· πρὶν ἀκοῦσαι, μὴ ἀποκρίνου, καὶ ἐν μέσῳ λόγων
μὴ ἐπίβαλλε ρῆμα. Ὅτι θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης». Καί· «Εἰς
ᾧτα ἄφρονος μηδὲν λέγε, μὴ ποτε μυκτηρίσῃ τοὺς συνετούς σου λό-
γους». Καὶ ἕτερος· «Σοφοῦ καρδιά δέξεται ἐντολάς, ὁ δὲ ἄστεγος χεί-
λεσιν, σκολιάζων ὑποσκελισθήσεται». Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής
30 «Εἰς πάντα λόγους οὓς λαλοῦσιν οἱ ἀσεβεῖς μὴ θῆς καρδίαν σου, καὶ
ἐν ταμείοις κοιτῶνος σου οὐ μὴ καταράσῃ πλούσιον, ὅτι πετεινὸν τοῦ

32. Σοφ. Σειρ. 25, 8.

35. Β' Κορ. 12, 20.

38. Παρμ. 18, 21.

33. Σοφ. Σειρ. 28, 19.

36. Ματθ. 12, 35, 34.

39. Παρμ. 23, 9.

34. Σοφ. Σειρ. 20, 18.

37. Σοφ. Σειρ. 11, 7-8.

40. Παρμ. 10, 8.

δὲν ἔπεσε σὲ ὀλισθήματα μὲ τῆ γλῶσσα»³². Καὶ πάλι· «Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος ποὺ προφυλάχθηκε ἀπὸ τῆ γλῶσσα»³³. Καί· «Εἶναι προτιμότερο τὸ ὀλισθήμα ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἔδαφος, παρὰ ἀπὸ τῆ γλῶσσα»³⁴. Καὶ ὁ Παῦλος· «Μήπως ὑπάρχουν ἀναμεταξύ σας φιλονεικίες, ζηλοτυπίες, θυμοί, διαμάχες καὶ καταλαλιές, συκοφαντίες, ὑπερηφάνειες»³⁵, καὶ τὰ ἔξης. Καὶ ὁ Κύριος λέγει· «Ὁ καλὸς ἄνθρωπος προσφέρει τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ γεμᾶτο ἀπὸ καλὰ θησαυροφυλάκιο τῆς καρδιάς του, ἐνῶ ὁ κακὸς ἄνθρωπος ξεχύνει τὰ κακὰ ἀπὸ τῆ γεμάτη ἀπὸ κακὰ καρδιά του. Γιατὶ τὸ στόμα μιλάει καὶ λέγει ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι γεμάτη ἡ καρδιά»³⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 31ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατακρίνει κανεὶς.

Τὸ νὰ κατακρίνει κανεὶς σὲ ἀκατάλληλο χρόνο καὶ χωρὶς νὰ ἔχει ἔξετάσει τὰ πράγματα ἔχει ἀπαγορευθεῖ ἀπὸ τῆ θεία Γραφή, ἐκτὸς βέβαια ἐὰν θὰ ἤθελε κανεὶς χρησιμοποιήσει τῆ μομφή αὐτὴ πρὸς τὸν πλησίον του ἀπὸ ἀγάπη πρὸς ἐκεῖνον ποὺ διέπραξε τὸ πταῖσμα πρὸς ἐπανόρθωσή του. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ φοβᾶται καὶ μάλιστα τὴν ἐντολή τοῦ Κυρίου, ποὺ λέγει, «Μὴ καταδικάσετε, γιὰ νὰ μὴ καταδικασθεῖτε», βλέπει τὰ δικά του ἑλαττώματα καὶ παραβλέπει τὰ τοῦ πλησίον του. Καθόσον εἶναι ἐπιβλαβὲς στὸν ἄνθρωπο νὰ ἀφήσει τὰ δικά του χρέη, καὶ νὰ προσέχει ξένα ἑλαττώματα. Γιατί, τὸ νὰ κατακρίνει κανεὶς ἄλλους, εἶναι φανερὸ ὅτι θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ἄμεμπτο. Γι' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο αὐτὸν ὁ Θεὸς τὸν ἀποστρέφεται τελείως. Ἐὰν καὶ θλίψη σοῦ συμβαίνει ἕξαιτίας τοῦ πλησίον σου, δέξου αὐτὴν σὰν δική σου, καὶ ὄχι σὰν ξένη. Ἐὰν ὅμως ἀντιτάσσεσαι στὰ δυσάρεστα συμβάντα καὶ κατηγορεῖς ἄλλους, σὰν νὰ μὴ τὰ γνωρίζεις, τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ ἀντιμάχεσαι. Ἐὰν τὰ ὑπομείνεις, εἶναι φανερὸ ὅτι ὑπομένεις τὸν Κύριο. Καὶ γι' αὐτὸ μᾶς διδάσκει ὁ Παροισμαστὴς, λέγοντας· «Πρὶν ἔξετάσεις, μὴ κατακρίνεις μὲ βάση ὅσα ἄκουσες, ἀλλὰ σκέψου πρῶτα καλὰ, καὶ τότε ἐπιτίμησε. Πρῶτον ἀκούσεις, μὴ ἀποκρίνεσαι, καὶ ὅταν ἄλλοι μιλοῦν, μὴ παρεμβαίνεις». «Γιατὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ ζωὴ βρίσκονται στὴν ἐξουσία τῆς γλῶσσας»³⁸. Καί· «Στὰ αὐτιά τοῦ ἀνόητου μὴ λές τίποτε, μήπως χλευάσει τὰ συνετὰ σου λόγια»³⁹. Καὶ ἄλλος· «Ἡ καρδιά τοῦ συνετοῦ δέχεται συμβουλές, ἐνῶ ὁποῖος δὲν κλείνει τὸ στόμα του καὶ διαστρέφει τὴν ἀλήθεια, θὰ περιφρονηθεῖ»⁴⁰. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἐκκλησιαστὴς λέγει· «Σ' ὅλα τὰ λόγια ποὺ λένε οἱ ἀσεβεῖς μὴ ἀφήσεις τὴν καρδιά σου νὰ τὰ πιστέψει, καὶ στὸ πιὸ ἀπόκρυφο μέρος

οὐρανοῦ ἀποίσει σου τὴν φωνήν». Ὁ δὲ Παῦλος ἐπιστέλλει λέγων· «Ἀδελφοί, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοὺς ἐάν τις πρὸς τινα ἔχη μοφὴν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἔχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἣτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος».

Γενώμεθα οὖν πειθόμενοι τῷ Παύλῳ ἐπαλείφοντι ἡμᾶς, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν παρὰ Ἰούδα τοῦ ἀδελφοῦ Ἰακώβου, ὅτι «Οὗτοί εἰσι γογγυσταί, μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι. Καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα, ὠφελείας χάριν». Τὸ γὰρ μέμφεσθαι, οὐδενὶ ἀρμόττει, εἰ μὴ μόνοις τοῖς Φαρισαίοις, ὡς δικαιούντας ἑαυτοὺς Ὅθεν καὶ ὅτε οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἐπείνασαν καὶ ἤρξαντο τίλλειν τοὺς στάχνας καὶ ἐσθίειν, οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τῷ Κυρίῳ· «Ἴδου οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔστι ποιεῖν ἐν τοῖς Σάββασιν». Οἱ κατακρινόμενοι, τοὺς ἀμέμπτους ἐμέμφοντο. Ὁ δὲ ἀνεξίκακος Κύριος πρὸς αὐτούς· «Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε ἐπείνασεν, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις». Καὶ παιδεύων αὐτούς μὴ μέμφεσθαι ἀκαίρως τοὺς ἀναιτίους καὶ προσθεῖς εἶπεν· «Εἰ δὲ ἂν ἐγνώκετε τί ἐστίν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν», οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους Κύριος γὰρ ἐστίν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Σαββάτου». Ἀὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΒ΄.

Περὶ ἀντιλογίας.

25 Ἡ ἀντιλογία καὶ ἡ ἰταμότης ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς κακίας σφίγγονται. Ὁ γὰρ ἀντίλογος ἰσοσθενεῖ τῷ ἀφηνιαστῇ. Θέλει γὰρ αἰεὶ καταγωνίζεσθαι κατὰ τῆς ἀληθείας, καὶ συχνῶς κλονεῖται πολεμούμενος τοῦ καθηγεῖσθαι, καθὼς καὶ ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται· ὅτι ἀνέστησαν τῷ Μωυσῆ, Κορὲ καὶ Δαθάν καὶ Ἀθειρών, καὶ ἐθυμώθη Κύριος ἐπ' αὐτοῖς. Καὶ ἠνοίχθη ἡ γῆ ὑποκάτωθεν αὐτῶν, καὶ κατέπιεν αὐτούς καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν. Οἱ γὰρ ἀπὸ ἰδίας δυνάμεως, χωρὶς Θεοῦ, ἀρχὰς ἐπιζητοῦντες, καὶ τῇ ὑπὸ Θεοῦ ἀρχῇ ἀνθιστάμενοι, τοιαύταις τιμωρίαις ὑπόκεινται. Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος περὶ τινῶν ἀντιλε-

41. Ἐκκλ. 7, 21 καὶ 10, 20.

42. Κολ. 3, 13-14.

43. Ἰούδα 16.

44. Ματθ. 12, 1-2.

45. Ματθ. 12, 3-4.

46. Ἀριθμ. 16, 1 ἔ.

τοῦ κοιτώνα σου μὴ κατακρίνεις τὸν πλούσιον, γιὰτι κάποιον πουλὶ τοῦ οὐρανοῦ θὰ τοῦ μεταφέρει τὰ λόγια σου»⁴¹. Καὶ ὁ Παῦλος γράφει στὴν ἐπιστολή του καὶ λέγει· «Ἀδελφοί, νὰ ἀνέχεσθε καὶ νὰ συγχωρεῖτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἐὰν κανεὶς ἔχει παράπονον πρὸς κάποιον. Ὅπως ὁ Χριστὸς συγχώρησε ἑσᾶς, ἔτσι καὶ σεῖς. Πάνω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ νὰ ντυθεῖτε τὴν ἀγάπην, ἣ ὁποία εἶναι σύνδεσμος τῆς τελειότητος»⁴².

Ἄς γίνουμε λοιπὸν ὑπάκουοι στὸν Παῦλον ποὺ μᾶς παιδαγωγεῖ, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσομε ἀπὸ τὸν Ἰούδα τὸν ἀδελφὸ τοῦ Ἰακώβου· «Αὐτοὶ εἶναι γογγυστές, μεμψίμοιροι, καὶ βαδίζουν σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίας τους. Τὸ στόμα τους λέγει λόγια ὑπερήφανα, καὶ κολακεύουν πρόσωπα γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν»⁴³. Γιατὶ τὸ νὰ κατακρίνει κανεὶς, δὲν ταιριάζει σὲ κανένα, παρὰ μόνον στοὺς Φαρισαίους, ποὺ θεωροῦσαν δίκαιο τὸν ἑαυτὸ τους. Γι' αὐτὸ καὶ ὅταν οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου πείνασαν καὶ ἄρχισαν νὰ μαδοῦν τὰ στάχνα καὶ νὰ τρώνε τοὺς σπόρους, οἱ Φαρισαῖοι εἶπαν στὸν Κύριον· «Νὰ, οἱ μαθητὲς σου κάνουν αὐτὸ ποὺ δὲν πρέπει νὰ κάνουν τὸ Σάββατον»⁴⁴. Οἱ ἀξιοκατάκριτοι, κατέκριναν τοὺς ἄμεμπτους. Ὁ ἀνεξίκακος ὅμως Κύριος εἶπε πρὸς αὐτούς· «Δὲν διαβάσατε τί ἔκανε ὁ Δαβὶδ ὅταν πείνασε αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοί του; Πῶς μπῆκε στὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφαγε τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ φάγει κανεὶς, παρὰ μόνον οἱ ἱερεῖς;»⁴⁵. Καὶ διδάσκοντας αὐτούς νὰ μὴ κατακρίνουν τοὺς ἀθώους ὅταν δὲν πρέπει, πρόσθεσε καὶ εἶπε· «Ἐὰν γνωρίζετε τί σημαίνει, “εὐσπλαγχνία θέλω καὶ ὄχι θυσία”, δὲν θὰ καταδικάζετε τοὺς ἀθώους. Γιατὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι Κύριος καὶ τοῦ Σαββάτου». Σὺ αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 32ος.

Γιὰ τὴν ἀντιλογία.

Ἡ ἀντιλογία καὶ ἡ θρασύτητα δένονται μὲ τὸν ζυγὸ τῆς κακίας. Γιατὶ ὁ ἀντίλογος ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν ἀχαλίνωτο. Καθόσον θέλει πάντοτε νὰ πολεμᾷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ συχνὰ κυριεύεται ἀπὸ ταραχὴν, ἀγωνιζόμενος γιὰ ἀρχηγικὴ θέσιν, ὅπως καὶ στὸ νόμον ἔχει γραφεῖ· ὅτι στασίασαν ἐναντίον τοῦ Μωυσῆ ὁ Κορὲ καὶ ὁ Δαθὰν καὶ ὁ Ἀβειρών, καὶ ὀργίσθηκε ὁ Κύριος ἐναντίον τους. Καὶ ἄνοιξε ἡ γῆ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους καὶ κατάπιε αὐτούς καὶ τὶς οἰκογένειάς τους⁴⁶. Ἐκεῖνοι δηλαδὴ ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ ἀποκτήσουν ἡγετικὰς θέσεις μὲ τὴ δύναμή τους, χωρὶς τὴ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀντιστέκονται στὴν ἐξουσία ποὺ ὀρίσθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, τέτοιες τιμωρίες ὑφίστανται. Γράφει ἐπίσης καὶ ὁ Ἀπόστολος γιὰ

γόντων οὕτως· «Ὁν τρόπον Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν τῷ Μωυσῆ, οὕτω καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν». Ὁμοίως καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων, Ἐλύμας ὁ μάγος ἀνθίστατο τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ, ζητῶν τὸν ἀνθύπατον διαστρέψαι ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ εὐθέως ἐτυφλώθη. Καὶ πάλιν, ἐπιστέλλων ὁ Ἀπόστολος Τιμοθέῳ, φησὶν· «Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλὰ κακά μοι ἐνεδείξατο· ἀποδώῃ αὐτῷ Κύριος Ὁν καὶ σὺ φυλάσσουν· λίαν γὰρ ἀνθέστηκεν τοῖς ἡμετέροις λόγοις». Καὶ οὕτως ἐκομίσαστο ἀξίαν τῆς ἀντιλογίας ἀντάμειψιν.

10 Καὶ ὁ προφήτης Μιχαίας, πενθῶν τὸ ἀπηνῆς τοῦ λαοῦ, οὕτω λέγει· «Ἡ γλῶσσα αὐτῶν ὑψώθη ἐν τῷ στόματι αὐτῶν». Οἵμοι ψυχῇ, ὅτι ἀπώλωλεν εὐλαθῆς ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ ἄλλος· «Ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός, ὁ δὲ Κύριος ἄγγελον ἀνελεήμονα ἐπιπέμψει αὐτῷ». Καὶ πάλιν· «Σοφία ἀνθρώπου φωτιεῖ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἀναιδῆς προσώπου,

15 μισηθήσεται»· καὶ «Φθειγγόμενος ἄδικα, οὐδεὶς οὐ μὴ λάθῃ». Ὁ γὰρ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσται;». Ὡσαύτως καὶ ὁ Σολομών· «Κακός, μεθ' ὕδρευς πράσσει κακά, οἱ δὲ ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες, σοφοί».

Φοθηθῶμεν οὖν, ἀδελφοί, τὴν θεῖαν Γραφήν, καὶ πανσώμεθα τοῦ εἶναι ἰταμοὶ καὶ ἀντίλογοι, ἵνα μὴ εἴπῃ καὶ περὶ ἡμῶν· «Ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οὐκ ἰάθη», καὶ ἀκούσωμεν μᾶλλον τοῦ Ἡσαΐου, λέγοντος· «Ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε». Ἡμεῖς οὖν τῇ ταπεινοφροσύνῃ καὶ τῇ ἡσυχίᾳ ἑαυτοὺς ἀσφαλίσωμεθα, καὶ ἐπόμενοι τῇ θεῖᾳ Γραφῇ ὑποταγῶμεν τῷ κλήρῳ παύοντι τὰς ἀντιλογίας. Μέγα οὖν ἔστιν ὄπλον τῆς ψυχῆς, ἢ κατὰ Θεὸν ἄσκη-

25 σις, τὸ λαλεῖν τῷ Θεῷ πολλά, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐλάχιστα· νυκτὸς δὲ καὶ ἡμέρας πρὸς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν ἀποβλέπειν. Καὶ μὴ ὁμοιωθῶμεν τοῖς ἱερεῦσιν τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες εἰώθασιν ἀεὶ ἀντίστασθαι τῷ Θεῷ. «Προσηλθον» γὰρ φησιν, «οἱ ἀρχιερεῖς τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς σοι δέδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;». Ὁ

30 δὲ μακρόθυμος Κύριος ἐπιεικῶς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων· «Ἐπερωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ ἓνα λόγον, ὃν εἰάν εἴπητέ μοι, καὶ γὰρ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

47. Β' Τιμ. 3, 8. 48. Πράξ. 13, 8, 11. 49. Β' Τιμ. 4, 14-15. 50. Μιχ. 6, 12. 1-2.
 51. Παρμ. 17, 11. 52. Ἐκκλ. 8, 1. 53. Σοφ. Σολ. 1, 8. 54. Σοφ. Σειφ. 14, 5.
 55. Παρμ. 13, 10. 56. Ἰερ. 28, 9. 57. Ἡσ. 1, 19. 58. Ματθ. 21, 23-24.

κάποιους πού πρόβαλλαν ἀντιλογίες, τὰ ἐξῆς· «Ὅπως ὁ Ἰαννῆς καὶ ὁ Ἰαμβρῆς στασίασαν ἐναντίον τοῦ Μωυσῆ, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἀγωνίζονται ἐναντίον τῆς ἀλήθειας, ἄνθρωποι μὲ διεφθαρμένο νοῦ, πού ἔχουν ἀστοχίσει ὡς πρὸς τὴν πίστη»⁴⁷. Ὅμοια καὶ στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὁ Ἑλύμας ὁ μάγος πρόβαλλε ἐμπόδια στὸν Παῦλο καὶ στὸν Βαρνάβα, προσπαθώντας νὰ ἀποτρέψει τὸν ἀνθύπατο ἀπὸ τὴν πίστη, καὶ ἀμέσως τυφλώθηκε⁴⁸. Καὶ πάλι, γράφοντας ὁ Ἀπόστολος τὴν ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Τιμόθεο, λέγει· «Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ χαλκωματᾶς πολλὰ κακὰ μοῦ προξένησε· ὁ Κύριος θὰ τοῦ δώσει τὴν ἀνάλογο ἀνταπόδοση. Φυλάξου καὶ σὺ ἀπὸ αὐτόν· γιατί μεγάλη ἀντίσταση πρόβαλε στὰ λόγια μου»⁴⁹. Καὶ ἔτσι ἀπεκόμισε ἄξια τῆς ἀντιλογίας του ἀμοιβή. Καὶ ὁ προφήτης Μιχαίας, πενθώντας τὴ σκληρότητα τοῦ λαοῦ, λέγει τὰ ἐξῆς· «Ἡ γλῶσσα τοὺς ἀπόκτησε δύναμη στίς ψευδολογίες. Ἀλλοίμονο, ψυχὴ μου, γιατί χάθηκε ὁ εὐλαβῆς ἀπὸ τὴ γῆ»⁵⁰. Καὶ ἄλλος· «Ὁ κᾶθε κακὸς προβάλλει ἀντιλογίες, ὁ Κύριος ὅμως θὰ στείλει σ' αὐτὸν ἄσπλαχνο ἄγγελο»⁵¹. Καὶ πάλι· «Ἡ σοφία τοῦ συνετοῦ ἀνθρώπου φωτίζει τὸ πρόσωπό του, ἐκεῖνος ὅμως πού ἔχει ἄσχημο πρόσωπο θὰ μισηθεῖ»⁵²· καὶ· «Ἐκεῖνος πού μιλάει ἄδικα, δὲν θὰ μείνουν κρυφὲς οἱ ἀδικίες του»⁵³. «Γιατὶ ἐκεῖνος πού εἶναι κακὸς στὸν ἑαυτό του, σὲ ποιὸν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι καλός;»⁵⁴. Ἐπίσης καὶ ὁ Σολομών· «Ὁ κακὸς πράττει κακὰ μὲ θρασύτητα, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού ἔχουν αὐτογνωσία εἶναι σοφοί»⁵⁵.

Ἄς φοβηθοῦμε λοιπὸν, ἀδελφοί, τὴ θεία Γραφή, καὶ ἅς παύσομε νὰ εἴμαστε θρασεῖς καὶ ἀντίλογοι, γιὰ νὰ μὴ πεῖ καὶ γιὰ μᾶς «Χρησιμοποίησαμε θεραπευτικὰ φάρμακα γιὰ τὴ Βαβυλώνα, καὶ δὲν θεραπεύθηκε»⁵⁶, ἀλλὰ ἅς ἀκούσομε μᾶλλον τὸν Ἡσαΐα πού λέγει· «Ἐὰν θελήσετε καὶ μὲ ἀκούσετε, θὰ φάτε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς»⁵⁷. Ἐμεῖς λοιπὸν ἅς ἀσφαλίσουμε τὸν ἑαυτό μας μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ τὴν ἡσυχία, καὶ ἀκολουθώντας τὴ θεία Γραφή ἅς ὑποταγοῦμε στὸν κλῆρο, παύοντας τίς ἀντιλογίες. Γιατὶ εἶναι μεγάλο ὄπλο τῆς ψυχῆς ἢ κατὰ Θεὸν ἄσκησις, τὸ νὰ λέγει κανεὶς πολλὰ μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἐλάχιστα μὲ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νύχτα καὶ μέρα νὰ ἔχει στραμμένα τὰ μάτια του πρὸς τὴν ἔσχατη ἡμέρα. Καὶ ἅς μὴ γίνουμε ὅμοιοι μὲ τοὺς ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν συνηθίσει νὰ προβάλλουν ἀντιλογίες στὸν Θεό. Γιατὶ λέγει· «Πλησίασαν οἱ ἀρχιερεῖς τὸν Ἰησοῦ λέγοντας· Μὲ ποιὰ ἐξουσία τὰ κάμνεις αὐτά; ἢ ποιὸς σοῦ ἔδωσε τὴν ἐξουσία αὐτή;»⁵⁸. Ὁ μακρόθυμος ὅμως Κύριος ἀποκρίθηκε σ' αὐτοὺς μὲ καλωσύνη, λέγοντας· «Θὰ σᾶς κάνω καὶ ἐγὼ μὴ ἐρώτησις, καὶ ἂν μοῦ ἀπαντήσετε, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς πῶ μὲ ποιὰ ἐξουσία τὰ κάνω αὐτά»⁵⁸. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ΄.

Περὶ ἀργολογίας.

Ἡ ἀργολογία ἐκ τοῦ σχολῆν ἄγειν γεννᾶται καὶ μὴ προσδοκᾶν τὰ μέλλοντα. Εἰ γὰρ τὴν κόλασιν ἐδεδοίκεμεν καὶ τῆς βασιλείας ὠρε-
 5 γόμεθα, οὐκ ἂν ἀργολογοῦμεν ποτέ, μάλιστα ὅτι τοῦ Κυρίου ἐντολή ἐστι λόγον ὑφέξειν ἡμᾶς ἐν καιρῷ κρίσεως περὶ ἀργοῦ ρήματος· ὅσα δὲ ὄνησιν τῇ ψυχῇ οὐ φέρει, ἀργὰ ρήματα ὑπάρχουσιν. Ἀναγκαῖον οὖν διαίως ἐγκρατεῦσθαι τοῦ μὴ δοῦναι χώραν τῇ ἀργολογίᾳ· ὁ γὰρ ὑπὸ τῶν μικρῶν εὐχερῶς νικῶμενος, καὶ τοῖς μεγάλοις ἐξ ἀνάγκης
 10 δεδούλωται, ὁ δὲ τούτων καταφρονῶν, καὶ τοῖς μεγάλοις ἐν Κυρίῳ, ἀντιτάσσεται. Χρὴ οὖν πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν τὴν καρδίαν καὶ τὸ σῶμα, ἀραρότως φθέγγεσθαι ὡς αὐτοτελεῖς, μάλιστα ἡμᾶς τοὺς δοκοῦντας παιδεύειν καὶ καθοδηγεῖν τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν· «Ὁ διδάσκων ἑτέρους, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;». Ἀβουλίας γὰρ τεκμήριον
 15 τὸ ἀργολογεῖν, ὡς καὶ ἐν ταῖς Παροιμίαις γέγραπται· «Υἱέ, μὴ ζηλώσης ἄνδρας κακοῦς, μηδὲ ἐπιθυμῆσης εἶναι μετ' αὐτῶν». Καὶ ἐπάγει, λέγων· «Στόμα ἄστεγον, ποιεῖ ἀκαταστασίας, καὶ ὁ ἄφρων πληθύνει λόγους». Καὶ πάλιν· «Ὁ πλεονάζων λόγον, βδελυχθήσεται. Ἐκ πολυ-
 λογίας γὰρ οὐκ ἐκφεύξεται ἁμαρτίας, φειδόμενος δὲ χειλέων, νοήμων
 20 ἔσται». Καὶ πάλιν· «Ἐπὶ φίλου καὶ ἐχθροῦ μὴ διηγοῦ βίους ἄλλο-
 τρίους». Καί· «Εἰ μὴ ἔστιν σοι ἁμαρτία, μὴ ἀποκάλυπτε». Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἰωβ τοῖς φίλοις αὐτοῦ· «Εἶη δὲ ὑμῖν κωφεῦσαι, καὶ ἀποθήσεται ὑμῖν σοφία». Καὶ ἕτερος· «Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ὠλίσθησεν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ». Καὶ πάλιν· «Ὁ ἐγκρατευόμενος γλώσση ἄμαχος διώσεται,
 25 καὶ ὁ μισῶν λαλιάν, ἐλαττονοῦται κακίαν». Διαγορεύει δὲ καὶ ὁ Ἐκ-
 κλησιαστής· «Λόγοι στόματος σοφοῦ χάρις, καὶ χεῖλη ἄφρονος κατα-
 ποντίσουσιν αὐτόν· ἀρχὴ γὰρ στόματος αὐτοῦ ἀφροσύνη»· καί· «Ὁ ἄφρων πληθύνει λόγους». Καὶ ἐπάγει· «Ὁ ἀγαπῶν ζωὴν, φείσεται στόματος αὐτοῦ». Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Πᾶς λόγος σαπρὸς
 30 ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκο-

59. Ματθ. 12, 36. 60. Ρωμ. 2, 21. 61. Παρμ. 24, 1. 62. Παρμ. 26, 28. Ἐκκλ. 10, 14.
 63. Σ. Σειρ. 20, 8. 64. Παρμ. 10, 19. 65. Σ. Σειρ. 19, 8.
 66. Ἰωβ 13, 5. 67. Σ. Σειρ. 14, 1. 68. Σ. Σειρ. 19, 6.
 69. Ἐκκλ. 10, 12-13. 70. Ἐκκλ. 10, 14. 71. Παρμ. 16, 17.

ΛΟΓΟΣ 33ος.

Γιὰ τὴν ἀργολογία.

Ἡ ἀργολογία γεννιέται ἀπὸ τὸ ὅτι καταφεύγει κανεὶς στὴν ἀργία καὶ δὲν προσδοκᾷ τὰ μέλλοντα. Γιατί, ἐὰν φοβώμασταν τὴν κόλαση καὶ ποθούσαμε τὴ βασιλεία, δὲν θὰ καταφεύγαμε ποτὲ στὴν ἀργολογία, τὴ στιγμή μάλιστα πού ὑπάρχει ἐντολή τοῦ Κυρίου, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸ τῆς δευτέρας κρίσεως θὰ δώσει κανεὶς λόγο γιὰ κάθε ἀργὸ (ἀνωφελῆ) λόγο⁵⁹. καὶ ὅσα δὲν παρέχουν ὠφέλεια στὴν ψυχὴ, εἶναι ἀργὰ λόγια. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νὰ συγκρατοῦμε μὲ πείσμα τὸν ἑαυτὸ μας γιὰ νὰ μὴ δώσουμε τόπο στὴν ἀργολογία· γιατί, ἐκεῖνος πού νικιέται εὐκόλα ἀπὸ τὰ μικρὰ, ἀναγκαστικὰ ὑποδουλώνεται καὶ στὰ μεγάλα, ἐνῶ ἐκεῖνος πού περιφρονεῖ αὐτὰ, καὶ στὰ μεγάλα ἀντιτάσσεται μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου. Πρέπει λοιπὸν νὰ φυλάγομε μὲ κάθε ἀσφάλεια τὴν καρδιὰ καὶ τὸ σῶμα, νὰ μιλάμε κατὰ τρόπο ἀρεστὸ καὶ πρέποντα σὰν αὐτοτελεῖς, μάλιστα ἡμεῖς πού νομίζομε ὅτι παιδαγωγοῦμε καὶ καθοδηγοῦμε ἐκείνους πού ζοῦν μέσα στὸν κόσμον, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσομε· «Σὺ πού διδάσκεις ἄλλους, δὲν διδάσκεις τὸν ἑαυτὸ σου;»⁶⁰. Γιατὶ ἡ ἀργολογία εἶναι ἀπόδειξη ἀβουλίας, ὅπως ἔχει γραφεῖ καὶ στὶς Παροιμίες· «Παιδί μου, μὴ ζηλέψεις τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, οὔτε νὰ ἐπιθυμήσεις συναναστροφὴ μὲ αὐτούς»⁶¹. Καὶ προσθέτει, λέγοντας· «Στόμα ἀφρούρητο δημιουργεῖ ἀκαταστασίες, καὶ ὁ ἀσύνητος εἶναι πολυλογάς»⁶². Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού λέγει πολλὰ λόγια, θὰ γίνῃ σιχαμερὸς στοὺς ἀνθρώπους»⁶³. «Ἀπὸ τὴν πολυλογία δὲν θὰ ἀποφύγεις τὴν ἁμαρτία, προσέχοντας ὅμως τὰ χεῖλη σου, θὰ φανεῖς συνετὸς»⁶⁴. Καὶ πάλι· «Σὲ φίλο καὶ ἐχθρὸ νὰ μὴ λές τὰ ὅσα ἀκουσες γιὰ ἄλλους, καὶ ἂν ἡ ἀπόκρισή τους δὲν εἶναι ἁμαρτία, μὴν ἀποκαλύπτεις αὐτὰ»⁶⁵. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἰωβ λέγει πρὸς τοὺς φίλους του· «Εἶθε νὰ κρατούσατε κλειστὸ τὸ στόμα σας, καὶ αὐτὸ θὰ θεωροῦνταν σοφία γιὰ σᾶς»⁶⁶. Καὶ ἄλλος· «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος πού δὲν ἔπεσε σὲ ὀλίθημα μὲ τὸ στόμα του»⁶⁷. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού συγκρατεῖ τὴ γλῶσσα του θὰ ζήσει χωρὶς διαμάχες, καὶ ὅποιος μισεῖ τὴν πολυλογία, θὰ μειώσει τὶς κακὲς ἐνέργειές του»⁶⁸. Μᾶς διδάσκει καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής· «Τὰ λόγια πού βγαίνουν ἀπὸ στόμα σοφοῦ προξενοῦν εὐχαρίστηση, ἐνῶ τὰ χεῖλη τοῦ ἀνόητου καταποντίζουν καὶ τὸν ἴδιο· γιατί ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὰ λόγια του εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ ἀφροσύνη»⁶⁹. Καὶ· «Ὁ ἀνόητος εἶναι πολυλογάς»⁷⁰. Καὶ προσθέτει· «Ὅποιος ἀγαπᾷ τὴν εἰρηνικὴ ζωὴ φυλάγει τὸ στόμα του»⁷¹. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Κάθε κακὸς λόγος νὰ μὴ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα σας, ἀλλ' ὅποιοσδήποτε καλὸς

δομήν, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν».

Ἔχοντες οὖν, ἀγαπητοί, τοσαύτας μαρτυρίας, πάση σπουδῇ ἀποστῶμεν τῆς ἀνωφελοῦς, μᾶλλον δὲ ψυχοβλαβοῦς ἀργολογίας, ἐννοοῦντες ἀδιαλείπτως, ὡς εἴρηται, τὴν φοβερὰν ἀπειλὴν τοῦ Κυρίου, λέγοντος «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργόν, ὃ εἰάν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν λόγον περὶ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ΄

Περὶ περιεργίας.

10 Τὸ πολυπραγμονεῖν καὶ περιεργάζεσθαι τὰ ἀλλότρια ἀνάρμοστόν ἐστὶν ἀνθρώπῳ τῷ θέλοντι εὐαρεστῆσαι Θεῷ. Ὁ γὰρ βουλόμενος ἀδέβηλον βίον πολιτεύεσθαι ἐν τῷδε τῷ βίῳ, αὐτόστοιχος θέλει εἶναι, τουτέστιν, ἑαυτῷ προσέχειν καὶ ἐν ἡσυχία προσομιλεῖν τῷ Θεῷ ἀρεμβάσῳ λογισμῷ καὶ ἀπεριέργῳ κῶ, ἐν ἀπλῇ διαθέσει. Οὕτω γὰρ ἐπε-
15 λεύσεται ἐπ' αὐτὸν πλουσίως ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Γέγραπται δὲ ἐν ταῖς Παροιμίαις «Βαθύτερά σου μὴ ἐρεῦνα, καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταξε. Ἡ προσετάγη σοι, ταῦτα καὶ διανοοῦ. Οὐ γὰρ ἐστὶν σοι χρεῖα τῶν κρυπτῶν βλέπειν ὀφθαλμοῖς σου». Καὶ αὐθις «Ἄμελγε γάλα, καὶ ἔσται βούτυρον. Ἐὰν δὲ ἐκπιέζης μυκτῆρας, ἐξελεύσεται
20 αἷμα· ἐὰν δὲ ἐξέλκης λόγους, ἐξελεύσονται κρίσεις καὶ μάχαι». Καὶ πάλιν «Ἐν τοῖς περισσοῖς τῶν ἔργων σου μὴ περιεργάζου. Κόρας γὰρ μὴ ἔχων, ἀπορήσεις φωτός, γνώσεως δὲ ἀμοιρῶν, μὴ ἐπαγγέλλου». Λέγει δὲ καὶ ὁ Πέτρος «Τοῦτο πρῶτον γινώσκετε, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμπαιγμῶ οἱ ἐμπαίκται κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν
25 ἐπιθυμίας πορευόμενοι καὶ λέγοντες Ποῦ ἐστὶν ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ;». Καὶ ἐπιφέρει «Διό, ἀγαπητοί, σπουδάσατε, ἄσπιλοι καὶ ἀμάμητοι αὐτῷ εὐρεθῆναι, καὶ τὴν τοῦ Κυρίου μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἠγεῖσθε». Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Παῦλος ἐπιστέλλων φησὶν «Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, οὓς δεῖ ἐπι-
30 στομίξειν, οἵτινες ὅλους τοὺς οἴκους ἀνατρέπουσιν, διδάσκοντες ἅ μὴ δεῖ». Καὶ ἄλλαχού· «Καὶ γὰρ ὅτε ἤμην πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγείλο-

72. Ἐφ. 4, 29.

73. Σοφ. Σειρ. 3, 21-22.

74. Παρμ. 24, 68 (Μαο. 31, 33).

75. Σ. Σειρ. 3, 23, 25.

76. Β' Πέτρ. 3, 3-4.

77. Β' Πέτρ. 3, 14-15.

78. Τίτ. 1, 10-11.

καὶ ἐποικοδομητικὸς μόνον, γιὰ νὰ ὠφελεῖ ἐκείνους πού τὸν ἀκοῦν»⁷².

Ἔχοντας λοιπόν, ἀγαπητοί, τόσες πολλές μαρτυρίες, μὲ κάθε διασύννη καὶ προθυμία ἃς ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὴν ἀνωφελῆ, ἢ καλύτερα ψυχολαβῆ ἀργολογία, σκεπτόμενοι διαρκῶς, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, τῆ φοβερῆ ἀπειλῆ τοῦ Κυρίου, πού λέγει· «Ἀλήθεια σᾶς λέγω, κάθε ἀνωφελῆς λόγος πού θὰ λεχθεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, θ' ἀποδώσουν λόγο γι' αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως». Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 34ος΄.

Γιὰ τὴν περιέργια.

Τὸ νὰ πολυεξετάζει κανεὶς καὶ νὰ περιεργάζεται τὰ ξένα πράγματα δὲν ἀρμόζει σὲ ἄνθρωπο πού θέλει νὰ εἶναι εὐάρεστος στὸν Θεό. Γιατί, ἐκεῖνος πού θέλει νὰ ζεῖ μὲ τρόπο ἄμεμπτο στὴν παρούσα ζωὴ, πρέπει νὰ εἶναι αὐτόστοιχος, δηλαδή νὰ προσέχει τὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ συνομιλεῖ μὲ τὸν Θεὸ μὲ καθαρὴ διάθεση μέσα σὲ ἡσυχία μὲ ἀρέμβαστο λογισμὸ καὶ ἀπεριέργο νοῦ. Καθόσον ἔτσι θὰ ἐπισκεφθεῖ αὐτὸν πλουσιοπάροχα ἢ χάρις τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἔχει γραφεῖ καὶ στὶς Παροιμίες· «Μὴ ἐρευνᾶς βαθύτερα ἀπὸ αὐτὰ πού μπορεῖς νὰ κατανοήσεις, καὶ μὴ ἐξετάζεις πράγματα ἀνώτερα ἀπὸ τίς δυνάμεις σου. Ἐκεῖνα πού πῆρες ἐντολὴ νὰ κάμνεις, αὐτὰ καὶ νὰ σκέπτεσαι. Γιατί δὲν σοῦ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ θέλεις νὰ βλέπεις τὰ κρυφὰ μὲ τὰ μάτια»⁷³. Καὶ ἐπίσης· «Ἄρμεγε γάλα, καὶ θὰ γίνει βούτυρο. Ἐὰν ὅμως παραπιέζεις τὰ ρωθούνια σου, θὰ βγεῖ αἷμα· ἔτσι καὶ ἂν βγάζεις ἀπρεπῆ λόγια ἀπὸ τὸ στόμα σου, θὰ δημιουργηθοῦν ἐπικρίσεις καὶ διαμάχες»⁷⁴. Καὶ πάλι· «Μὴ περιεργάζεσαι περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα πού σοῦ ἀνατέθηκαν νὰ κάνεις. Ἄν δὲν ἔχεις τίς κόρες τῶν ματιῶν σου ὑγιεῖς θὰ χάσεις τὸ φῶς σου, ἂν ὅμως εἶσαι γυμνὸς ἀπὸ γνώση, ἀπόφυγε νὰ διδάσκεις ἄλλους»⁷⁵. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Πέτρος· «Αὐτὸ πρῶτα ἀπὸ ὅλα νὰ γνωρίζετε, ὅτι θὰ παρουσιαστοῦν κατὰ τίς τελευταῖες ἡμέρες χλευαστὲς γιὰ νὰ σᾶς χλευάσουν, πού θὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τίς ἐπιθυμίες τους καὶ θὰ λένε· Ποῦ εἶναι ἡ ὑπόσχεση τῆς ἐλευσεώς του στὸν κόσμος;»⁷⁶. Καὶ προσθέτει· «Γι' αὐτό, ἀγαπητοί, φροντίστε νὰ παρουσιαστεῖτε μπροστά του ἀκηλίδωτοι καὶ ἄμεμπτοι, καὶ τὴ μακροθυμία τοῦ Κυρίου νὰ τὴ θεωρεῖτε σωτηρία»⁷⁷. Ὁμοῖα καὶ ὁ Παῦλος, γράφοντας τὴν ἐπιστολή του, λέγει· «Γιατί ὑπάρχουν πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ συσκοπιστὲς τοῦ νοῦ, τοὺς ὁποῖους πρέπει ν' ἀποστομώνετε, γιὰτι αὐτοὶ ἀνατρέπουν ὅλες τίς οἰκογένειες καὶ διδάσκουν αὐτὰ πού δὲν πρέπει»⁷⁸. Κι ἄλλοῦ· «Καὶ πραγματικὰ ὅταν ἤμασταν μαζί

μεν, ὅτι, εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. Ἀκούομεν γὰρ τινὰς ἐν ὑμῖν περιπατοῦντας ἀτάκτως καὶ μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους». Καὶ οἱ ὑποκριταὶ δὲ, καὶ περίεργοι Φαρισαῖοι προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες «Τί σοι δοκεῖ; ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὐ»; Δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν; Ὁ δὲ Κύριος, κατασχίνων αὐτῶν τὴν περίεργον ὑπόκρισιν, φησὶ πρὸς αὐτούς «Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κῆνσου. Οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνᾶριον. Καὶ λέγει αὐτοῖς Τίνος ἡ εἰκὼν καὶ ἡ ἐπιγραφή; Λέγουσιν αὐτῷ Καίσαρος. Ἔφη αὐτοῖς Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ 10 τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». Καὶ ἀπῆλθον κατασχινθέντες τὸν γὰρ περίεργον αἰσχρὴ κατακαλύπτει. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΕ΄.

Περὶ καταφρονήσεως.

Τὸ καταφρονεῖν παντὸς πράγματος, δεινὸν καὶ ἐφάμαρτον, μάλι-
15 στα δὲ τῶν τῷ Θεῷ ἀρμοζόντων. Μὴ οὖν ἐκδώσωμεν αὐτούς τῇ ἀμε-
λείᾳ καὶ καταφρονήσει, ἵνα μὴ ὑποπέσωμεν τῇ ἀρᾷ τοῦ Ἱερεμίου,
λέγοντος «Ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος ὁ ποιῶν τὸ ἔργον τοῦ Κυ-
ρίου ἀμελῶς». Πάντα γὰρ τάξιν ἔχει καθὼς καὶ ὁ Παῦλος διδάσκει
ἡμᾶς, λέγων «Πάντα εὐσημῶνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω». Ἐπεὶ τί
20 ἄτοπον ἐποίει Ὁζίας θυμιῶν τῷ Θεῷ; Τί δὲ ὁ Σαοὺλ θύων; Ἀλλὰ ἀπό-
βλητος αὐτῶν ἡ θυσία γέγονεν. Προσέχειν δὲ ἕκαστον ἀσφαλῶς ἐαν-
τῷ χρή, καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ μέτρα αὐτοῦ ἐννοεῖν τι ἢ πράττειν, ἵνα μὴ ἀ-
κούσωμεν παρὰ τοῦ Ἀββακούμ· «Ὁ δὲ κατοιόμενος καὶ καταφρο-
νητῆς ἀνὴρ, ἀλαζὼν καὶ ὑπερήφανος, οὐδὲν καὶ μὴ περανεῖ». Καὶ
25 ἀλλαχοῦ· «Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξά-
σω, καὶ ὁ ἐξουθενῶν με ἀτιμασθήσεται». Καὶ ὁ Παροιμιαστής «Ὁ
καταφρονῶν πράγματος, καταφρονηθήσεται ὑπ' αὐτοῦ, ὁ δὲ φοβού-
μενος ἐντολήν, οὗτος ὑγιαίνει». Καὶ ὁ Μιχαίας φησὶν «Υἱὸς δοξάζει
πατέρα, καὶ δοῦλος τὸν κύριον αὐτοῦ. Καὶ εἰ Πατὴρ ἐγώ εἰμι, ποῦ
30 ἐστὶν ἡ δόξα μου; καὶ εἰ κύριός εἰμι, ποῦ ἐστὶν ὁ φόβος μου;». Ὁμοίως

79. Β' Θεσο. 3, 10-11,

80. Ματθ. 22, 17.

81. Ματθ. 22, 18-21.

82. Ἱερ. 31, 10.

83. Α' Κορ. 14, 40.

83α. Β' Παραλ. 26, 16-19.

83β. Α' Βασ. 15, 12.

84. Ἀββακ. 2, 5.

85. Α' Βασ. 2, 30.

86. Παρμ. 13, 13.

σας, σᾶς δώσαμε αὐτὴ τὴν ἐντολή, ὅτι, ἐὰν κάποιος δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται, οὔτε καὶ νὰ τρώγει. Γιατὶ ἀκοῦμε ὅτι μερικοὶ ἀπὸ σᾶς κάνουν ἀτακτη ζωὴ καὶ δὲν ἐργάζονται, ἀλλὰ ἀσχολοῦνται μὲ ξένες ὑποθέσεις»⁷⁹. Καὶ οἱ ὑποκριτὲς ἐπίσης καὶ ἀσχολοῦμενοι μὲ ξένα πράγματα Φαρισαῖοι πλησίασαν τὸν Ἰησοῦ, λέγοντας· «Τί γνώμη ἔχεις; Ἐπιτρέπεται νὰ δίνουμε φόρο στὸν Καίσαρα, ἢ ὄχι;»⁸⁰. Νὰ δίνουμε, ἢ νὰ μὴ δίνουμε; Ὁ Κύριος τότε, καταντροπιάζοντας τὴν ὑποκρισία τους ποὺ ἀσχολοῦνταν μὲ ξένα θέματα, λέγει πρὸς αὐτοῦς· «Γιατὶ μὲ πειράζετε, ὑποκριτὲς; Δεῖξτε μου ἓνα νόμισμα. Καὶ ἐκεῖνοι τοῦ ἔδωσαν ἓνα δηνάριο. Λέγει πρὸς αὐτούς· Τίνος εἶναι ἡ εἰκόνα καὶ ἡ ἐπιγραφή; Τοῦ λέγουν αὐτοί· Τοῦ Καίσαρα. Εἶπε τότε πρὸς αὐτούς· Δώστε λοιπὸν στὸν Καίσαρα τὰ ὀφειλόμενα στὸν Καίσαρα, καὶ στὸν Θεὸ τὰ ὀφειλόμενα στὸν Θεὸ»⁸¹. Κι ἔφυγαν καταντροπιασμένοι· γιατί αὐτὸν ποὺ ἀσχολεῖται μὲ ξένα πράγματα τὸν περιβάλλει ντροπὴ. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 35ος.

Γιὰ τὴν καταφρόνηση.

Τὸ νὰ καταφρονεῖ κανεὶς τὸ κάθε πρᾶγμα, εἶναι φοβερὸ καὶ ἐφάμαρτο, καὶ μάλιστα γι' αὐτούς ποὺ εἶναι ἀφοσιωμένοι στὸν Θεὸ. Ἄς μὴ παραδώσουμε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ μας στὴν ἀμέλεια καὶ τὴν καταφρόνηση, γιὰ νὰ μὴ ὑποπέσομε στὴν κατάρα τοῦ Ἱερεμῖα, ποὺ λέγει· «Νὰ εἶναι καταραμένος ὁ κάθε ἄνθρωπος ποὺ ἔκετελεῖ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου μὲ ἀμέλεια»⁸². Ὅλα δηλαδὴ πρέπει νὰ γίνονται μὲ τάξη, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος μᾶς διδάσκει, λέγοντας· «Ὅλα νὰ γίνονται μὲ εὐπρέπεια καὶ μὲ τάξη»⁸³. Γιατὶ τί τὸ ἄτοπο ἔκαμνε ὁ Ὁζίας προσφέροντας θυμίαμα στὸν Θεὸ^{83α}; Τί καὶ ὁ Σαοῦλ προσφέροντας θυσία^{83β}; Ἀλλὰ δὲν ἔγινε ἀποδεκτὴ ἡ θυσία αὐτῶν. Πρέπει ὁ καθένας νὰ προσέχει τὸν ἑαυτὸ του μὲ ἀσφάλεια, καὶ νὰ μὴ σκέπτεται ἢ νὰ κάνει κάτι πάνω ἀπὸ τίς δυνάμεις του, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσομε ἀπὸ τὸν Ἀβδακούμ· «Ὁ ἐπηρμένος καὶ καταφρονητὴς ἄνθρωπος, ὁ ἀλαζών καὶ ὑπερήφανος, τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ φέρει σὲ πέρας»⁸⁴. Καὶ ἄλλου· «Ζῶ ἐγώ, λέγει ὁ Κύριος· ἐκείνους ποὺ μὲ δοξάζουν θὰ τοὺς δοξάσω, καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν μὲ σέβεται, θὰ τὸν περιφρονήσω»⁸⁵. Καὶ ὁ Παροιμιστής· «Ἐκεῖνος ποὺ καταφρονεῖ κάποιο ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ, θὰ καταφρονηθεῖ ἀπὸ αὐτόν, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ σέβεται καὶ τηρεῖ τὴν ἐντολή του, αὐτοῦ θὰ κατευοδώνεται ἡ ζωὴ του»⁸⁶. Καὶ ὁ Μιχαίας λέγει· «Τὸ παιδί τιμᾷ τὸν πατέρα του καὶ ὁ δοῦλος τὸν κύριό του. Ἄν λοιπὸν ἐγὼ εἶμαι Πατέρας σας, ποῦ εἶναι ἡ τιμὴ σας πρὸς ἐμένα; Καὶ ἂν ἐγώ

καὶ ὁ Δαυὶδ· «Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἁμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ· Οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ».

Ὁ δὲ Πέτρος φησὶν· «Ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ ἀφ' ἡμῶν πρῶτον, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων; Καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς πού φανεῖται;». Καὶ ὁ Παῦλος Κορινθίους «Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δέ, ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν». Καὶ αὐθις· «Ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται. Ὅταν δὲ λέγωσιν· Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος ἐφίσταται αὐτοῖς ὄλεθρος». Φησὶ δὲ καὶ ἄλλος «Μὴ εἴπῃς, ὁ οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολὺς, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου ἐξιλάσεται. Ἐλεος γὰρ καὶ ὀργὴ παρ' αὐτῷ». Καὶ πάλιν· «Μὴ ἀνάμενε ἐπιστρέφειν πρὸς Κύριον, καὶ μὴ ἀναβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας. Καθὰ 15 γὰρ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ, οὕτω καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ». Ἄνδρα κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ κρινεῖ. Καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ· «Ἐν τῷ ἀποστρέφειν δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι ἀδικίαν, πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῶσιν· ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται. Ἐκαστον κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἐν ᾧ εὗρω αὐτόν, κρινῶ αὐτόν, λέγει 20 Κύριος». Καὶ ὁ Παῦλος· «Ἄρα σὺν μὴ καθεύδωμεν, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. Οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσιν, καὶ οἱ μεθύσκοντες, νυκτὸς μεθύσκουσιν». Καὶ ἐπάγει· «Ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Κύριος· «Γρηγορεῖτε, ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ἡμέρα ὁ 25 Κύριος ὑμῶν ἔρχεται. Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι, εἰ ἴδῃ ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα φυλακῆ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἅν, καὶ οὐκ εἴασεν διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι, ἢ ὄρα οὐ γινώσκετε, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

87. Μιχ. 1, 6.

90. Α' Κορ. 11, 30-32.

93. Σοφ. Σειρ. 5, 7.

88. Ψαλμ. 35, 2.

91. Α' Θεσσ. 5, 2-3.

94. Σοφ. Σειρ. 16, 12.

89. Α' Πέτρ. 4, 17-18.

92. Σοφ. Σειρ. 5, 6.

95. Ἰεζ. 18, 24, 30.

εἶμαι κύριός σας, ποῦ εἶναι ὁ σεβασμός σας ἀπέναντί μου;»⁸⁷. Ὁμοια καὶ ὁ Δαβίδ· «Λέγει μέσα του ὁ παράνομος ποῦ πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ ἁμαρτάνει· Δὲν ὑπάρχει φόβος Θεοῦ ἀπέναντι στὰ μάτια αὐτοῦ»⁸⁸.

Ὁ Πέτρος πάλι λέγει· «Γιατὶ τώρα εἶναι ὁ καιρὸς γιὰ νὰ ἀρχίσει ἡ κρίση ἀπὸ τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν αὐτὴ ἀρχίζει πρῶτα ἀπὸ μᾶς, ποιὸ θὰ εἶναι τότε τὸ τέλος ἐκείνων ποὺ δὲν πιστεύουν στὸ Εὐαγγέλιο; Καὶ ἂν ὁ δίκαιος μόλις καὶ μετὰ δυσκολίας σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ θὰ ἐμφανισθοῦν;»⁸⁹. Καὶ ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους· «Γι' αὐτὸ ὑπάρχουν ἀνάμεσά σας πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ ἄρκετοὶ ἔχουν πεθάνει. Γιατὶ, ἂν κρίναμε τὸν ἑαυτό μας, δὲν θὰ κρινόμαστε· μὲ τὸ νὰ κρινόμαστε ὅμως, παιδαγωγούμαστε ἀπὸ τὸν Κύριο, γιὰ νὰ μὴ κατακριθοῦμε μαζὶ μὲ τὸν κόσμος»⁹⁰. Καὶ ἐπίσης· «Ἡ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται ἔτσι, ὅπως ὁ κλέφτης μέσα στὴ νύχτα. Τὴ στιγμὴ ποὺ λένε· Ἔχομε εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε ἔρχεται ξαφνικὰ σ' αὐτοὺς ἡ καταστροφή»⁹¹. Λέγει καὶ κάποιος ἄλλος· «Μὴ πεῖς, ἡ εὐσπλαγχνία αὐτοῦ εἶναι μεγάλη, καὶ θὰ συγχωρήσει τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου. Γιατὶ ὑπάρχει σ' αὐτὸν εὐσπλαγχνία, ἀλλὰ μαζὶ καὶ ὀργή»⁹². Καὶ πάλι· «Μὴ καθυστερεῖς περιμένοντας νὰ ἐπιστρέψεις στὸν Κύριο, καὶ μὴ ἀναβάλλεις τὴν ἐπιστροφή σου ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη μέρα»⁹³. «Γιατὶ, ὅπως εἶναι μεγάλη ἡ εὐσπλαγχνία του, ἔτσι εἶναι καὶ μεγάλος ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ τιμωρία του. Γιατὶ θὰ κρίνει τὸν κάθε ἄνθρωπο ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του»⁹⁴. Καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ· «Ἐὰν ὁ δίκαιος ἐγκαταλείψει τὶς ἐνάρετες πράξεις του καὶ διαπράξει ἀδικίες, ὅλες οἱ ἐνάρετες πράξεις του δὲν θὰ ληφθοῦν ὑπόψη· μὲ τὴν ἁμαρτία του αὐτὴ ποὺ διέπραξε θὰ τιμωρηθεῖ μὲ θάνατο. Τὸν καθένα σας θὰ τὸν κρίνω σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα ποὺ θὰ βρῶ νὰ ἔχει διαπράξει ζώντας, λέγει ὁ Κύριος»⁹⁵. Καὶ ὁ Παῦλος· «Ἄρα λοιπὸν ἄς μὴ κοιμώμαστε, ἀλλὰ ἄς εἴμαστε ἐπάγρυπνοι καὶ νηφάλιοι. Ἐκεῖνοι ποὺ κοιμῶνται κοιμῶνται τὴ νύχτα, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μεθοῦν, μεθοῦν τὴ νύχτα»⁹⁶. Καὶ προσθέτει· «Νὰ συμπεριφέρεσθε σὰν τέκνα τοῦ φωτός, ἀποκομίζοντας ὠφέλεια ἀπὸ τὸν χρόνον τῆς ζωῆς σας, γιὰτὶ οἱ μέρες εἶναι πονηρές»⁹⁷. Λέγει καὶ ὁ Κύριος· «Νὰ ἐπαγρυπνεῖτε, γιὰτὶ δὲν γνωρίζετε ποιά μέρα ἔρχεται ὁ Κύριός σας. Ἐκεῖνο ὅμως νὰ γνωρίζετε, ὅτι, ἐὰν ὁ οἰκοδεσπότης γνώριζε ποιά ὥρα τῆς νύχτας ἔρχεται ὁ κλέφτης, θὰ ἀγρυπνοῦσε καὶ δὲν θὰ ἀφήνε νὰ διαρρήξει τὸ σπίτι του. Γι' αὐτὸ καὶ σεῖς νὰ εἴστε ἔτοιμοι, γιὰτὶ θὰ ἔρθει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τὴν ὥρα ποὺ δὲν τὴ γνωρίζετε»⁹⁸. Σ' αὐτὸν πρόκειται ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

96. Α' Θεσσ. 5, 6-7.

97. Ἐφ. 8, 16.

98. Ματθ. 24, 42-44.

ΛΟΓΟΣ ΛΣΤ΄

Περὶ ὀκνηρίας.

Ἡ ὀκνηρία συνέξενκται τῇ πονηρία. «Δούλε», γάρ φησιν, «καὶ πονηρὲ καὶ ὀκνηρὲ». Τοῦ οὖν Κυρίου τὴν ἰσχὺν ἐπιχορηγοῦντος, καὶ 5 ἡμεῖς τὸ εὐπρόθυμον δείξωμεν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν πᾶσαν ὀκνηρίαν, καὶ ἐργάται γενώμεθα τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου, καὶ φύλακες τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ὡς υἱοὶ γνήσιοι, καὶ μὴ ὡς δούλοι πονηροί, ἢ καὶ ὡς ἐργάται μισθωτοί, νομίζοντες πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν, δουλεύοντες ταῖς αὐτῶν κοιλίαις, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλο- 10 γίας ἐξαπατοῦντες τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. Μὴ γενώμεθα, ὡς ὁ Παῦλός φησιν, χρηστέμποροι καὶ φιλάργυροι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς διακόνους φωτός, σκότους τυγχάνοντες, ἀλλὰ ἀξίως τῆς κλήσεως καὶ τῆς ὁμολογίας ἡμῶν πολιτευσώμεθα, ὀσιῶς καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζῶντες, προνοούμενοι καλὰ, οὐ μόνον ἐνώ- 15 πιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. Τοῦτο γὰρ δίκαιόν ἐστιν, ἵνα δοξάζηται ὁ Θεὸς ἐν πᾶσιν. Ἀπορρίψωμεν οὖν τὴν ὀκνηρίαν ἀφ' ἡμῶν, καὶ ὡς δούλοι πιστοὶ ἀναμένοντες τὴν ἡμέραν τῆς παρουσίας τοῦ Δεσπότητος ἡμῶν, ἐν ἧ ὁ οὐρανοὶ λυθήσονται, καὶ ἡ γῆ ἀναβράσσει τοὺς ἐξ αἰῶνος καθεύδοντας, ὄρη καὶ πᾶσα ἡ ξηρὰ 20 ἐκστήσεται ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Ἠνίκα παραγίνεται ὁ Κριτὴς μετὰ τῶν νεφελῶν, τότε τὰ σύμπαντα τρόμος λήψεται, καὶ αἱ τῶν οὐρανῶν δυνάμεις σαλευθήσονται· διὸ πολλή ἐστιν ἡ παρεμβολὴ σφόδρα αὐτοῦ, ὅτι ἰσχυρὰ ἔργα λόγων αὐτοῦ. «Ἐν συντελείᾳ καὶ ἐν συσσεισμῶ ἡ ὁδὸς αὐτῶ, καὶ νεφέλη κονιορτὸς ποδῶν αὐτοῦ· ἀπειλῶν θαλάσση καὶ 25 ξηραίνων αὐτήν». «Ἦξει γὰρ Κύριος μετὰ θυμοῦ αὐτοῦ ὡς πῦρ, καὶ ὡς καταιγίδες τὰ ἄρματα αὐτοῦ», καὶ πῦρ προπορεύεσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Καὶ οἱ ἐν τοῖς μνήμασιν ἀκούσονται τῆς φοβεραῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ ἄσκητοι καὶ οἱ ἐν ἀγαθοῖς ἔργοις εἰς ζωὴν αἰώνιον, οἱ δὲ ὀκνηροὶ καὶ φαῦλοι εἰς κόλασιν αἰώνιον. Καὶ ὄψονται 30 τὸ φρικῶδες δικαστήριον τοῦ Χριστοῦ, ἔνθα θρόνοι πρόκεινται εἰς κρίσιν καὶ τὸ ποταμηδὸν ρέον πῦρ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ βίβλοι ἀνεαγμένα, ἔνθα πράξεις ἀνακαλύπτονται.

ΛΟΓΟΣ 36ος.

Γιὰ τὴν ὀκνηρία.

Ἡ ὀκνηρία συνδέεται τὴν ^{με} πονηρία. Γιατὶ λέγει· «Δούλε καὶ πονηρὲ καὶ ὀκνηρὲ»⁹⁹. Παρέχοντάς μας λοιπὸν ὁ Κύριος τὴ δύναμη, ἃς δείξομε καὶ ἐμεῖς ὅλη τὴν καλὴ μας προθυμία, καὶ ἃς ἀποβάλομε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας ὅλη τὴν ὀκνηρία, καὶ ἃς γίνομε ἐργάτες τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου καὶ φύλακες τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου σὰν γνήσια παιδιὰ του, καὶ ὄχι σὰν δοῦλοι πονηροί, ἢ καὶ σὰν ἐργάτες μισθωτοί, πού θεωροῦν ὅτι ἡ εὐσέβεια εἶναι χρηματικὸ κέρδος καὶ εἶναι δοῦλοι τῶν κοιλιῶν τους, καὶ μὲ τὰ καλόλογα καὶ τὶς εὐγλωττίες ἐξαπατοῦν τὶς καρδιές τῶν ἀθώων. Ἐὰς μὴ γίνομε, ὅπως ὁ Παῦλος λέγει, χρηστέμποροι καὶ φιλάργυροι, ἐργάτες δόλιοι, μεταμορφούμενοι σὲ ὑπηρέτες τοῦ φωτός¹, ἐνῶ εἴμαστε τοῦ σκούτου, ἀλλὰ ἃς εἶναι ἡ συμπεριφορὰ μας ἐπάξια πρὸς τὴν κλήση πού δεχθήκαμε καὶ τὴν ὁμολογία πού δώσαμε, ζώντας μὲ τρόπο ἅγιο καὶ δίκαιο καὶ μὲ εὐσέβεια, φροντίζοντας ἡ ζωὴ μας νὰ εἶναι ἀρεστή, ὄχι μόνον ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι δίκαιο, γιὰ νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς ἀπὸ ὅλους. Ἐὰς πετᾶξομε λοιπὸν τὴν ὀκνηρία ἀπὸ πάνω μας, καὶ ἃς περιμένομε σὰν δοῦλοι ἀφοσιωμένοι στὸν κύριό τους τὴν ἡμέρα τῆς παρουσίας τοῦ Δεσπότη μας, κατὰ τὴν ὁποία θὰ διαλυθοῦν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ θὰ βγάλει ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς ὅλους ἐκείνους πού κοιμῶνται μέσα σ' αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῶν αἰώνων, καὶ τὰ ὄρη καὶ ὅλη ἡ ξηρὰ θὰ ἐξαφανιστοῦν ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου. Ὅταν θὰ ἔρχεται ὁ Κριτὴς μαζί μὲ τὰ σύννεφα, τότε τὰ σύμπαντα θὰ κυριευθοῦν ἀπὸ τρόμο καὶ οἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν θὰ συγκλονισθοῦν· γι' αὐτὸ θὰ εἶναι πάρα πολὺ μεγάλη ἡ στρατιὰ αὐτοῦ, γιατί εἶναι ἰσχυρὰ τὰ ἔργα τῶν λόγων του· «Μέσα σὲ ἀπέραντη θύελλα καὶ κλονισμὸ τῶν πάντων θὰ πορεύεται ὁ Κύριος καὶ νεφέλη σὰν κονιορτὸς θὰ σηκώνεται πίσω ἀπὸ τὰ πόδια του. Αὐτὸς ἀπειλεῖ τὴ θάλασσα καὶ τὴν ξηραίνει»². «Γιατὶ θὰ ἔρθει ὁ Κύριος μαζί μὲ τὸ θυμὸ του σὰν φωτιά, τὰ ἄρματά του θὰ εἶναι σὰν καταιγίδες»³ καὶ φωτιὰ θὰ προπορεύεται μπροστὰ ἀπὸ αὐτόν. Καὶ ἐκεῖνοι πού βρίσκονται στὰ μνήματα θὰ ἀκούσουν τὴ φοβερὴ φωνὴ του, καὶ θὰ μεταβοῦν τότε οἱ ἐργατικοὶ καὶ ὅσοι ἔκαναν ἀγαθὰ ἔργα στὴν αἰώνια ζωὴ, ἐνῶ οἱ ὀκνηροὶ καὶ κακοὶ στὴν αἰώνια κῶλαση. Καὶ θὰ δοῦν τὸ γεμᾶτο φρίκη δικαστήριον τοῦ Χριστοῦ, ὅπου θὰ εἶναι τοποθετημένοι θρόνοι πρὸς κρίση καὶ ἡ φωτιὰ νὰ τρέχει μπροστὰ ἀπὸ αὐτὸ σὰν ποτάμι, καὶ νὰ εἶναι ἀνοιγμένα τὰ βιβλία στὰ ὁποῖα εἶναι γραμμένες οἱ πράξεις τοῦ καθενός.

Διό, μνημονεύοντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην, μὴ ὦμεν ὀκηροὶ καὶ ἀμελεῖς ἐν τοῖς προκειμένοις ἡμῖν, μηδὲ τοῖς ἐνεστῶσιν ὡς αἰωνίοις προσχωῦμεν. Διδάσκει δὲ ἡμᾶς καὶ ὁ Παρομοιαστής, λέγων· «Εἰ ἄοκνος ἦς, ἦξει ὡσπερ πηγὴ ὁ ἄμητός σου, ἡ δὲ ἔνδεια, ὡσπερ κακὸς ἀνὴρ, 5 ἀπαντομολήσει». Καὶ πάλιν· «Ἐργαζόμενος τὴν ἑαυτοῦ γῆν, πλησθήσεται ἄρτου, ὁ δὲ διώκων σχολήν, πλησθήσεται πενίας». Καὶ πάλιν· «Ἐν ὀκηρία ταπεινωθήσεται ἡ δόκωσις, καὶ ἐν ἀργία χειρῶν στάζει ἡ οἰκία». Καὶ πάλιν· «Πενία ἄνδρα ταπεινοῖ, χεῖρες δὲ ἀνδρείων πλουτίσουσιν». Καὶ αὖθις· «Ἐπιθυμῖαι ὀκηρὸν ἀποκτείνουσιν· οὐ γὰρ 10 προαιροῦνται αἱ χεῖρες αὐτοῦ ποιεῖν τι». Καὶ πάλιν· «Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὃ ὀκηρὸς, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος· Ἐκείνῳ γὰρ γεωργίου οὐχ ὑπάρχοντος οὐδὲ τὸν ἀναγκάζοντα ἔχων, ἐτοιμάζεται θέρους τὴν τροφήν». Καὶ πάλιν· «Πορεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν, καὶ μάθε ὡς ἐργάτης ἐστίν. Τὴν τε ἐργασίαν ὡς 15 σεμνὴν ποιεῖται, ἥς τοὺς πόνους βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται πρὸς ὑγίειαν προσφέρονται». Καὶ πάλιν· «Ἔως τινός, ὀκηρὸς, κατάκεισαι; πότε δὲ ἐξ ὕπνου ἐγερθήσῃ; μικρὸν κοιμάσαι, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίξῃ χερσὶ στήθη». «Εἶτα παραγίνεται σοι ἡ πενία καὶ ἡ ἔνδεια, ὡσπερ ἀγαθὸς δρομεύς». Ὁ δὲ Ἰερεμίας φησὶν· «Ἐκοιμήθημεν ἐν τῇ αἰσχύνη ἡμῶν, 20 καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς ἡ ἀτιμία ἡμῶν». Οὐαὶ ἡμῖν ὅτι ταλαιπωροῦμεν. Λέγει δὲ καὶ ἄλλος· «Λίθῳ ἠρδαλωμένῳ παρασυνεδλήθη ὁ ὀκηρὸς, καὶ πᾶς ἐκσυριεῖ ἐπὶ τῇ ἀτιμίᾳ αὐτοῦ». Καὶ αὖθις· «Ὀνειδιζόμενος ὀκηρὸς οὐ καταισχύνεται. Βολβίτῳ γὰρ κοπρίας παρομοιοῦται ὁ ὀκηρὸς».

25 Αποβαλλώμεθα οὖν, ἀδελφοί, ὅση δύναμις τὴν ὀκηρίαν καὶ τὴν ἀργίαν, ἵνα μὴ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν στερηθῶμεν, τῇ δὲ γεένῃ τοῦ πυρὸς παραπεμφθῶμεν. Ἀκούσωμεν οὖν τοῦ Ἀποστόλου συμβουλεύοντος· «Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες». Ψάλλοντες δὲ καὶ μετὰ τοῦ Δαυῖδ· «Εὐλογητὸς Κύριος, 30 ὁ Θεός μου, ὁ διδάσκων τὰς χεῖράς μου εἰς παράταξιν, καὶ τοὺς δακτύλους μου εἰς πόλεμον». Φοβηθῶμεν τὸ ὑπόδειγμα τοῦ κρούσαντος τὸ

4. Παρμ. 6, 11.

5. Παρμ. 12, 11.

6. Ἐκκλ. 10, 18.

7. Παρμ. 10, 4.

8. Παρμ. 21, 25.

9. Παρμ. 6.

10. Παρμ. 6, 8α-8β.

11. Παρμ. 6, 10-11.

12. Ἰερ. 3, 25 καὶ 4, 13.

13. Σ. Σειρ. 22, 1.

14. Σ. Σειρ. 22, 2.

15. Ρωμ. 12, 11.

Γι' αὐτό, ἔχοντας στή μνήμη μας τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ἃς μὴ εἴμαστε ὀκνηροὶ καὶ ἀμελεῖς στὰ ἔργα μας τῆς ζωῆς αὐτῆς, οὔτε καὶ νὰ προσκολλώμαστε στὰ κοσμικὰ πράγματα σὰν πρὸς αἰῶνια. Μᾶς διδάσκει καὶ ὁ Παροιμιαστής, λέγοντας· «Ἐὰν εἶσαι ἐργατικός, θὰ ἔρθει ὁ καρπὸς τοῦ θερισμοῦ σου σὰν πηγὴ ὕδατος, ἐνῶ ἢ φτώχεια, σὰν κακὸς συνοδοιπόρος, θὰ δραπετεύσει ἀπὸ κοντὰ σου»⁴. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος ποὺ καλλιεργεῖ τὸ χωράφι του μὲ ἐπιμέλεια θὰ χορτάσει ἀπὸ ψωμί, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιδιώκουν τὴν ἀργοσχολία, θὰ παραδοθοῦν σὲ φτώχεια»⁵. Καὶ πάλι· «Ἀπὸ τὴν ὀκνηρία θὰ πέσει ἢ ξύλινη σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ, καὶ ὅταν τὰ χέρια δὲν ἐργάζονται στάζει ἢ στέγη τοῦ σπιτιοῦ»⁶. Καὶ πάλι· «Ἡ φτώχεια ξευτελίζει τὸν ὀκνηρὸ ἄνθρωπο, ἐνῶ τὰ χέρια τῶν ἐργατικῶν τοὺς κάνουν πλούσιους»⁷. Καὶ πάλι· «Οἱ κακὲς ἐπιθυμίαι ὀδηγοῦν στὸ θάνατο τὸν ὀκνηρὸ· γιατί τὰ χέρια του δὲν προθυμοποιοῦνται νὰ κάνουν κάτι»⁸. Καὶ πάλι· «Πήγαινε στὸ μυρμήγκι, ὦ ὀκνηρέ, καὶ γίνε ζηλωτὴς τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας του, ἀλλὰ καὶ πιὸ σοφὸς ἀπὸ ἐκεῖνο. Γιατὶ ἐκεῖνο χωρὶς νὰ ἔχει χωράφια πρὸς καλλιέργεια οὔτε κάποιον νὰ τὸ ἐξαναγκάζει, ἀποθηκεύει κατὰ τὸ θέρος τὴν τροφή του»⁹. Καὶ πάλι· «Πήγαινε στή μέλισσα καὶ μάθε πόσο ἐργατικὴ εἶναι καὶ μὲ πόση ἐπιμέλεια κάμνει τὴν ἐργασία της, τῆς ὁποίας οἱ κόποι (τὸ μέλι) προσφέρονται στοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἰδιῶτες πρὸς διατήρηση τῆς ὑγείας τους»¹⁰. Καὶ πάλι· «Μέχρι πότε, ὀκνηρέ, θὰ βρίσκεσαι κάτω ξαπλωμένος; Πότε θὰ σηκωθεῖς ἀπὸ τὸν ὕπνο σου; Κοιμᾶσαι λίγο, καὶ πάλι ἀγκαλιάζεις γιὰ λίγο τὰ στήθη σου μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια σου. Μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἔρχεται καὶ πενία καὶ ἢ φτώχεια καὶ σὲ ἀκολουθοῦν σὰν καλὸς συνοδοιπόρος»¹¹. Ὁ Ἱερεμίας πάλι λέγει· «Πέσαμε νὰ κοιμηθοῦμε καταντροπιασμένοι, καὶ μᾶς καταπλάκωσε ἢ ντροπὴ μας»¹². «Ἀλλοίμονό μας γιὰ τίς ταλαιπωρίες μας»¹². Λέγει καὶ ἄλλος· «Ὁ ὀκνηρὸς μοιάζει μὲ πέτρα βρωμερὴ, καὶ κάθε ἄνθρωπος διασύρει τὸν ἐξευτελισμὸ του μὲ σφυρίγματα»¹³. Καὶ ἐπίσης· «Κατακρινόμενος ὁ ὀκνηρὸς δὲν ντρέπεται. Γιατὶ ὁ ὀκνηρὸς μοιάζει μὲ σιχαμερὴ κοπριά»¹⁴.

Ἄς ἀποβάλομε λοιπόν, ἀδελφοί μου, μὲ ὅλη τὴ δύναμή μας τὴν ὀκνηρία καὶ τὴν ἀργία, γιὰ νὰ μὴ στερηθοῦμε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ ὀδηγηθοῦμε στή γέεννα τοῦ πυρός. Ἄς ἀκούσομε τὸν Ἀπόστολο ποὺ μᾶς συμβουλεύει· «Νὰ μὴ εἶσατε ὀκνηροὶ στὸν ζῆλο γιὰ τὸ καλὸ, ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα νὰ εἶστε θερμοί, ὑπηρετώντας σωστὰ τὸν Κύριο»¹⁵. Καὶ ἃς ψάλλομε μαζὶ μὲ τὸν Δαβίδ· «Ἄς εἶναι δοξασμένος ὁ Κύριος, ὁ Θεός μου, ποὺ διδάσκει τὰ χέρια μου νὰ ἐνεργοῦν σωστὰ στὴν παράταξη τῶν μαχῶν καὶ τὰ δάχτυλά μου νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ ὅπλα

τάλαντον εἰς τὴν γῆν, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ Κυρίου, «Δουλε πονηρὸ καὶ ὀκνηρὸ», καὶ «Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλλετε εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ θρυγμὸς τῶν ὀδόντων», ἀλλὰ μᾶλλον σπουδάσωμεν ἀκούσαι τό· «Εὖ, δοῦλε ἀγαθὸ καὶ πιστὸ· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΖ΄.

Περὶ τοῦ μὴ ἐρίζειν μετὰ δυνάστου.

10 Ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς παιδευόμεθα ὅτι ἀσύμφορον ἡμῖν ἔστιν μετὰ δυνάστου ἐρίζειν. Οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἔσμεν κριθῆναι μετὰ ἀσυγκρίτου. Ὡσπερ γὰρ οἱ τέλειοι ἰχθύες ἐφεδρεύοντες, κατὰ βρομα αὐτῶν τοὺς ἥττονας ποιοῦσιν ἰχθύας, οὕτω καὶ οἱ δυνατοὶ εὐμαρῶς ἔχουσιν τοῦ ἀδικῆσαι τοὺς ἀδυνάτους. Κέκτηνται δὲ καὶ τὸ ἀπηνῆς καὶ ἀνά-
15 γητον, καὶ διαρπάζοντες τὰ τῶν πενήτων, θηρεύματα αὐτὰ ἠγοῦνται. Οὐ γὰρ ἴσασιν τοῦ βίου τὸ ἄδηλον. Εἰ γὰρ καὶ ἤδεισαν, οὐκ ἂν τὰ ὑστερήματα τῶν ἐνδεῶν προστεθήκασιν εἰς τὸ αὐτῶν περίσσευμα, ἀγωνιζόμενοι ὥσπερ ἀκυρῶσαι τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου φάσκοντος, «τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ὑστέρημα τῶν πτωχῶν». Καλῶς γοῦν
20 ἡ θεία Γραφή παραινεῖ ἡμῖν φυλάττεσθαι ἀπὸ τῶν τοιούτων· φησὶ γάρ· «Μὴ παρεκτείνου, πένης ὢν, πλουσίου». Πλούσιος γὰρ ἠδίκησεν, καὶ αὐτὸς προσεनेβρομήσατο· πτωχὸς ἠδίκηται, καὶ αὐτὸς προσαπειληθήσεται. «Τί γὰρ κοινωνήσει», φησὶν, «χύτρα πρὸς λέβητα; Αὕτη προσκρούσει, καὶ αὕτη συντριβήσεται». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Παρομιαστής
25 «Μὴ παρεκτείνου πένης ὢν πλουσίῳ, καὶ μὴ φάγῃς τὸν ψωμὸν σου μετ' αὐτοῦ· ἐξεμέσει γὰρ αὐτόν, καὶ λυμανεῖ τοὺς λόγους σου τοὺς καλοῦς». Καὶ ὁ προφήτης Ἀμὼς περὶ αὐτῶν φησὶν· «Ἐκονδύλιζον εἰς κεφαλᾶς πτωχῶν, καὶ ὀδὸν ταπεινῶν ἐξέκλιναν, οἶνον ἐκ συκοφαντιῶν ἔπινον». Ὁ δὲ καλὸς εἰσηγητὴς Ἀπόστολος Κορινθίους γράφων
30 ἔλεγεν· «Διὰ τί οὐ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; Διὰ τί μᾶλλον οὐχὶ ἀδικεῖσθε, ἀλλ' ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς;» καὶ

16. Ψαλμ. 143, 1.

20. Παρμ. 23, 4.

23. Παρμ. 23, 4, 8.

17. Ματθ. 25, 30.

21. Σοφ. Σειρ. 13, 3.

24. Ἀμὼς 2, 7-8.

18. Ματθ. 25, 21, 23.

19. Β' Κορ. 6, 14.

22. Σοφ. Σειρ. 13, 2.

25. Α' Κορ. 6, 7.

στον πόλεμο»¹⁶. Ἐὰς φοβηθοῦμε τὸ παράδειγμα ἐκείνου ποῦ ἔκρυψε τὸ τάλαντο μέσα στὴ γῆ, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσομε ἀπὸ τὸν Κύριο, «Δοῦλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρὲ», καί, «Πάρτε του τὸ τάλαντο, καὶ τὸν ἄθλιο δοῦλο ρίξτε τον στὸ ἐξώτερο σκότος. Ἐκεῖ θὰ τὸν συνοδεύει τὸ κλάμα καὶ τὸ τρίξιμο τῶν δοντιῶν»¹⁷, ἀλλὰ μᾶλλον ἄς φροντίσομε νὰ ἀκούσομε τὸ «Εὔγε, δοῦλε καλὲ καὶ πιστέ· στὰ λίγα φάνηκες πιστός, θὰ σὲ ἐγκαταστήσω διαχειριστὴ στὰ πολλά· εἰσελθε στὴ χαρὰ τοῦ Κυρίου σου»¹⁸. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 37ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ φιλονεικοῦμε μὲ ἰσχυρὸ ἄρχοντα.

Ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς διδασκόμαστε ὅτι μᾶς εἶναι ἀσύμφορο νὰ φιλονεικοῦμε μὲ ἰσχυρὸ ἄρχοντα. Γιατὶ δὲν εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ συγκριθοῦμε μὲ τὸν ἀσύγκριτο σὲ δύναμη. Ὅπως δηλαδὴ τὰ μεγάλα ψάρια καιροφυλακτώντας καταβροχθίζουν τὰ μικρότερα ψάρια, ἔτσι καὶ οἱ ἰσχυροὶ εὐκόλα μποροῦν νὰ ἀδικήσουν τοὺς ἀνίσχυρους. Φέρουν αὐτοὶ καὶ τὴ σκληρότητα καὶ τὴν ἀναλγησία, καὶ ἀρπάζοντας τὰ πράγματα τῶν φτωχῶν, τὰ θεωροῦν θηρεύματά τους. Γιατὶ δὲν γνωρίζουν τὸ ἄγνωστο καὶ ἀδέβαιο τοῦ βίου. Ἄν τὸ γνώριζαν, δὲν θὰ πρόσθεταν τὰ ὑστερήματα τῶν φτωχῶν στὸ δικό τους περίσσευμα, ἀγωνιζόμενοι κατὰ κάποιον τρόπο νὰ ἀκυρώσουν τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀποστόλου ποῦ λέγει· «τὸ περίσσευμά σας νὰ ἀντικαθιστᾷ τὸ ὑστέρημα τῶν φτωχῶν»¹⁹. Καλῶς λοιπὸν ἡ θεία Γραφή μᾶς συμβουλεύει νὰ προφυλαγόμαστε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἶδους· γιατί λέγει· «Μὴν ἀπλώνεσαι γιὰ νὰ φτάσεις τὸν πλούσιο ἐνῶ εἶσαι φτωχός»²⁰. «Ὁ πλούσιος ἀδικεῖ, καὶ ὁ ἴδιος φουντώνει ἀπὸ ταραχὴ· ὁ φτωχὸς ἀδικεῖται, καὶ αὐτὸς αὐξάνει τίς ἀπειλές του»²¹. Γιατὶ λέγει· «Τί σχέση ἔχει ἡ χύτρα πρὸς τὸν λέβητα; Αὐτὴ θὰ πέσει ἐπάνω του, καὶ αὐτὴ θὰ συντριβεῖ»²². Λέγει καὶ ὁ Παροιμιστής· «Μὴ ἀπλώνεσαι νὰ φτάσεις τὸν πλούσιο ἐνῶ εἶσαι φτωχός, καὶ μὴ φάγεις μαζὶ μ' αὐτὸν τὸ ψωμί σου· γιατί θὰ τὸν κάνει ἐμετὸ καὶ θὰ χλευάσει τὰ καλά σου φιλόξενα λόγια»²³. Καὶ ὁ προφήτης Ἀμώς λέγει γι' αὐτούς· «Γρονθοκοποῦσαν τὰ κεφάλια τῶν φτωχῶν, διέστρεφαν τὸ δίκιο τῶν ἀδυνάτων, καὶ ἔπιναν κρασί προερχόμενο ἀπὸ συκοφαντίες»²⁴. Ὁ καλὸς πάλι σύμβουλος Ἀπόστολος, γράφοντας στοὺς Κορινθίους, ἔλεγε· «Γιατὶ δὲν προτιμᾶτε μᾶλλον νὰ σαῶς ἀφαιροῦν τὰ δικά σας; Γιατὶ δὲν προτιμᾶτε μᾶλλον νὰ ἀδικεῖσθε, ἀλλ' ἀδικεῖτε σεῖς καὶ ἀρπάζετε τὰ τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα ἐνῶ εἶναι ἀδελφοί σας»²⁵· καὶ προσθέτει· «Καὶ μόνο τὸ ὅτι ἔχετε δίκες

ἐπάγει· «Ὅλως ἦττημα ὑμῖν ἐστίν, ὅτι κρῖμα ἔχετε καθ' ἑαυτῶν. Ἡ οὐκ οἶδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν;». Ὁ δὲ Κύριος περὶ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων φησὶν· «Δεσμεύουσιν φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων ἐπιτιθέασιν, τῶ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινήσαι αὐτά». Αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΗ΄.

Περὶ παρακοῆς.

Ὡσπερ ἡ ὑπακοὴ ζωὴν κατεργάζεται, οὕτω καὶ ἡ παρακοὴ
 10 θάνατον. Καὶ μαρτυρεῖ μοι τῶ λόγῳ ὁ πρῶτος χειρὶ Θεοῦ πλασθεὶς
 ἄνθρωπος· Εἰ γὰρ μὴ παρήκουσε τῆς ἐντολῆς τοῦ Δημιουργοῦ, οὐκ
 ἂν μὲν ὑστερεῖτο τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἐξόριστος δὲ τοῦ παραδείσου
 γενόμενος, θάνατον κατεδικάσθη αὐτὸς καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ τὸν αἰῶνιον,
 ἀκούσας «Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει». Ὁμοίως καὶ οἱ ἐξεληθόντες ἐξ
 15 Αἰγύπτου, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, «Οὐκ εἰσήκουσαν τῆς
 φωνῆς τοῦ Κυρίου, καὶ ἐν τῶ νόμῳ αὐτοῦ οὐκ ἠβουλήθησαν πορεύε-
 σθαι». Παρήγγειλεν γὰρ αὐτοῖς ὁ Θεὸς αὐθήμερον τὸ μάννα ἐσθίειν,
 καὶ μὴ καταλιμπάνειν εἰς τὴν αὔριον καὶ παρακουσάντων καὶ κατα-
 λειψάντων ἕως πρωῆ, ἐξήνεγκεν σκώληκας, καὶ ἐπόξεσεν, καὶ ὥσπερ
 20 εἰς ἀτιμίαν καὶ ὄνειδος ἐχώρησε τοῖς παρακούσασιν. Ὡ τῆς παρα-
 κοῆς! καὶ αὐτὸ τὸ μάννα σκωλήκων καὶ δυσωδίας αἴτιον γέγονεν.
 Φαίνεται γὰρ πρὸ τούτου μηδὲν τοιοῦτον γεγενημένον, διὰ τὸ μάλι-
 στα τροφὴν ἀγγέλων κεχρηματικέναι, ὡς φησὶν ὁ Προφήτης «Ἄρτον
 ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος». Καὶ οἱ υἱοὶ Ἠλί, Ὀφνί, Φινεές, οὐκ εἰσή-
 25 κουσιν τῆς φωνῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος αὐτοὺς
 μὲν καὶ τοὺς υἱοὺς Ἠλί ἐν ρομφαίᾳ ἀπώλεσε, τὴν δὲ κιβωτὸν εἰς
 χεῖρας τῶν ἄλλοφύλων παρέδωκεν. Ὡσπερ καὶ ἐφ' ἡμῖν νῦν γέγονεν
 τὸν μὲν λαὸν οἱ Χαλδαῖοι ἀπέκτειναν ἐν ρομφαίᾳ, ἐν μέσῳ καὶ κύκλῳ
 Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων, τὸν δὲ σταυρὸν ἐν Ἀσσυρίοις
 30 ἀπάγκισεν. Ὡσαύτως καὶ ὁ Σαούλ, παραλογισάμενος τὴν ἐντολὴν τοῦ
 Θεοῦ, ἐματαιώθη καὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσεν, καὶ οἴκτιστον θάνατον
 ἀπενέγκατο· καὶ πολλὰ πενθῶν περὶ αὐτοῦ ὁ προφήτης Σαμουήλ, καὶ
 τὸν Θεὸν παρακαλῶν, οὐδὲν αὐτὸν ὤνησεν, ἀλλ' ὑστερον ἤκουσεν

26. Α' Κορ. 6, 7-8.

27. Ματθ. 23, 4.

28. Γεν. 3, 19.

29. Δαν. 9, 10.

30. Ψαλμ. 77, 25.

31. Α' Βασ. 4, 11.

32. Α' Βασ. 13, 13 ε.

μεταξύ σας σᾶς δείχνει κατώτερους ἀπὸ τοὺς ἄπιστους. Ἡ δὲν γνωρίζετε ὅτι οἱ ἄδικοι δὲν θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ;»²⁶. Ὁ Κύριος πάλι λέγει γιὰ τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους: «Δένουν φορτία βαρεῖα καὶ δυσβάστακτα καὶ τὰ φορτώνουν στοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἴδιοι ὅμως δὲν θέλουν οὔτε μὲ τὸ δάχτυλό τους νὰ τὰ κινήσουν»²⁷. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 38ος.

Γιὰ τὴν παρακοή.

Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ὑπακοή προσφέρει ζωή, ἔτσι καὶ ἡ παρακοή θάνατο. Καὶ βεβαιώνει τὸ λόγο μου ὁ πρῶτος ἀνθρώπος πὺ πλάσθηκε μὲ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. Γιατί, ἂν δὲν ἔδειχνε παρακοή στὴν ἐντολή τοῦ Δημιουργοῦ, δὲν θὰ στεροῦνταν τὸ δένδρο τῆς ζωῆς· καὶ ἀφοῦ διώχθηκε ἀπὸ τὸν παράδεισο, καταδικάσθηκε στὸν αἰῶνιο θάνατο αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοί του, ἀκούοντας: «Χῶμα εἶσαι καὶ στὸ χῶμα θὰ ἐπιστρέψεις»²⁸. Ὅμοια καὶ ἐκεῖνοι πὺ ἐξῆλθαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, τῶν ὁποίων τὰ μέλη τοῦ σώματός των ἔπεσαν στὴν ἔρημο, «Δὲν ὑπάκουσαν στὴν ἐντολή τοῦ Κυρίου, καὶ δὲν θέλησαν νὰ ζήσουν σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους του»²⁹. Γιατὶ παράγγειλε ὁ Θεὸς σ' αὐτοὺς νὰ τρώγουν τὸ μάννα ἐντὸς τῆς ἡμέρας, καὶ νὰ μὴ τὸ ἀφήνουν γιὰ τὴν αὐριανή· καὶ ἐπειδὴ παρήκουσαν καὶ τὸ ἀφήσαν μέχρι τὸ ἐπόμενο πρωί, ἔβγαλε σκουλήκια καὶ βρώμησε, καὶ κατέληξε σὲ ἐκείνους πὺ παρήκουσαν σὰν ἓνα ἀτιμωτικὸ καὶ ἀξιόμειπτο πρᾶγμα. Ὡ μὲγεθος παρακοῆς! καὶ αὐτὸ ἀκόμα τὸ μάννα ἔγινε αἰτία σκουληκιῶν καὶ δυσωδίας. Γιατὶ φαίνεται ὅτι πρὶν ἀπὸ αὐτὴ τὴν πράξη τους δὲν εἶχε γίνει τίποτε παρόμοιο, ἐπειδὴ φυσικὰ αὐτὸ ὑπῆρξε τροφή ἀγγέλων, ὅπως λέγει ὁ Προφήτης: «Ἄρτο ἀγγέλων ἔφαγε ὁ ἀνθρώπος»³⁰. Καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Ἡλὶ, ὁ Ὁφνὶ καὶ ὁ Φινεές, δὲν ὑπάκουσαν στὴν ἐντολή τοῦ πατέρα τους, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Κύριος αὐτοὺς βέβαια καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Ἡλὶ τοὺς παρέδωσε σὲ θάνατο μὲ μάχαιρα, ἐνῶ τὴν κιβωτὸ τὴν παρέδωσε στὰ χέρια τῶν ἀλλοφύλων³¹. Ὅπως ἀκριβῶς τώρα ἔγινε καὶ μὲ μᾶς· τὸν μὲν λαὸ οἱ Χαλδαῖοι τὸν θανάτωσαν μὲ μάχαιρα μέσα καὶ γύρω ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ δὲν ὑπῆρχε κανένας νὰ τοὺς θάψει, ἐνῶ τὸν σταυρὸ τὸν μετέφεραν στὴ χώρα τῶν Ἀσσυρίων. Ἐπίσης καὶ ὁ Σαοὺλ, ἐπειδὴ παρήκουσε τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνέργησε κατὰ τρόπο ἀνόητο, ἐξέπεσε ἀπὸ τὴ βασιλεία, καὶ ὑπέμεινε ἐλεεινότατο θάνατο³²· καὶ ἐνῶ πένθησε πάρα πολὺ γι' αὐτὸν ὁ προφήτης Σαμουὴλ καὶ παρακάλεσε τὸν Θεό, δὲν ἐπέτυχε καμμιὰ ὠφέλεια γι' αὐτόν, ἀλλὰ ἄκου-

παρὰ τοῦ προφήτου· «Ἀγαθὴ ὑπακοὴ ὑπὲρ θυσίαν, καὶ ἀκρόασις ὑπὲρ στέαρ κριῶν». Ταῦτα μὲν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ. Ἐπεὶ καὶ ἀνήκοος μαθητῆς, ὥσπερ ξύλον διεστραμμένον, καὶ οὐ μὴ ὀρθωθῆ, ἐλεγχόμενος συνεχῶς. Καὶ ὁ ἀσύμφωνος ἀδελφός, ὡς ἀπηχοῦσα αὖρα ἀνέμου, 5 τῇ ἀσυμφωνίᾳ λυομένη τοῦ καινοῦ μέλους, καὶ ὥσπερ ἡ σφίγη τοὺς πόνους τῶν μελισσῶν ἐσθίει, οὕτω καὶ ράθυμος ἀδελφός ἀχρειοῖ συνοδίας ἐναρέτων πράξεων. Καὶ ὥσπερ δειλὸς στρατιώτης τὰς χεῖρας τῶν πολεμιστῶν ἐκλύει, οὕτω καὶ μοναχὸς ἀμελῆς τὴν τῶν ἀδελφῶν προθυμίαν χαννοῖ.

10 Φοβηθῶμεν οὖν, ἀδελφοί, τὰ τοσαῦτα παραδείγματα, καὶ φύγωμεν τὸν ὄλεθρον τῆς παρακοῆς, ἵνα μὴ σὺν τοῖς προλαβοῦσιν κατακριθῶμεν. Ποῖον γὰρ ὄφελος ἔσται τῷ τὸ σῶμα παρθένον τηρήσαντι, τὴν δὲ ψυχὴν ὑπὸ τῆς παρακοῆς μεμοιχευμένῳ δαίμονος; Ἡ πῶς στεφανωθήσεται ὁ γαστρομαργίας μὲν καὶ πάσης ἐπιθυμίας κρατήσας, 15 οἰήσεως δὲ καὶ φιλοδοξίας μὴ ἐπιμελησάμενος; Λέγει δὲ καὶ ὁ Παροικιαστῆς «Υἱὸς πανοῦργος, ὑπήκοος πατρί, υἱὸς δὲ ἀνήκοος, ἐν ἀπωλείᾳ ἔσται». Καὶ αὖθις «Ἐπειδὴ ἐκάλον καὶ οὐχ ὑπηκούσατε, ἀλλὰ ἀκύρους ἐποιήσατε ἐμοὺς λόγους, τοιγαροῦν καὶ γὰρ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπωλείᾳ ἐπιγέλασομαι. Ἔσται γὰρ ὅταν ἐπικαλέσησθέ με, ἐγὼ δὲ οὐκ 20 εἰσακούσομαι· ζητήσουσι γὰρ με κακοί, καὶ οὐχ εὐρήσουσιν, ὅτι τὸν φόβον Κυρίου οὐ προείλοντο. Τοιγαροῦν ἔδονται καὶ τῆς ἑαυτῶν ὁδοῦ τοὺς καρπούς». Καὶ πάλιν «Μὴ ἀσεβήσης πολλά, καὶ μὴ γίνου σκληρός, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς ἐν οὐ καιρῷ σου». Καὶ πάλιν «Ὁ ἐκκλίνων τὸ οὖς αὐτοῦ, τοῦ μὴ εἰσακοῦσαι νόμου, καὶ αὐτὸς τὴν προσευχὴν 25 αὐτοῦ ἐβδέλυκται». Καὶ ἄλλος «Ὁ ἀπολιπόμενος φυλάξει παιδείαν πατρός, μελετήσῃ ρήσεις κακῆς». Καὶ πάλιν «Ὁ σπείρων φαῦλα, θερίσει κακά». «Ἀπαιδεύτω γὰρ συναντᾷ θάνατος». Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἱερεμίας «Ἐπιστράφητε πρὸς με, λέγει Κύριος καὶ οὐκ ἦν ὁ εἰσακούων». Καὶ ὁ Ἀπόστολος «Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει ἡμῶν διὰ τῆς ἐπι- 30 στολής, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνησθε αὐτῷ, ἵνα μὴ ἐντραπηῆτε». Καὶ πρὸς Τίτον φησιν «Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι,

33. Α' Βασ. 15, 22.

37. Παρμ. 28, 9.

40. Παρμ. 24, 8.

34. Παρμ. 13, 1.

38. Παρμ. 19, 27.

41. Ἱερ. 3, 22, 25.

35. Παρμ. 1, 24-31.

36. Ἐκκλ. 7, 17.

39. Παρμ. 22, 8.

42. Β' Θεσσ. 3, 14.

σε ἀργότερα ἀπὸ τὸν προφήτη· «Ἡ ὑπακοὴ στήν ἐντολή του εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ κάθε θυσία, καὶ ἡ ἀκρόαση καὶ ἐκτέλεση τοῦ θελήματός του εἶναι προτιμότερη ἀπὸ τὸ λίπος τῶν κριαριῶν»³³. Αὐτὰ βέβαια λέγονται στὴ θεία Γραφή. Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀνυπάκουος μαθητὴς μοιάζει μὲ ξύλο στραβό, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διορθωθεῖ ἔστω κι ἂν ἐλέγχεται συνεχῶς. Καὶ ὁ ἀσύμφωνος ἀδελφὸς μοιάζει μὲ αὔρα ἀνέμου ποῦ σφυρίζει, καὶ ποῦ διαλύεται μὲ τὴν ἀσυμφωνία τοῦ νέου μέλους· καὶ ὅπως ἡ σφίκα τρώγει τοὺς κόπους τῶν μελισσῶν (τὸ μέλι), ἔτσι καὶ ὁ ράθυμος ἀδελφὸς καταστρέφει τὶς συνοδοιπορίες τῶν ἐνάρετων πράξεων. Καὶ ὅπως ὁ δειλὸς στρατιώτης παραλύει τὰ χέρια τῶν πολεμιστῶν, ἔτσι καὶ ὁ ἀμελής μοναχὸς ἀποχαυνώνει τὴν προθυμία τῶν ἀδελφῶν.

Ἄς φοβηθοῦμε λοιπὸν, ἀδελφοί μου, τὰ τόσα πολλὰ αὐτὰ παραδείγματα, καὶ ἄς ἀποφύγομε τὴν καταστροφή τῆς παρακοῆς, γιὰ νὰ μὴ κατακριθοῦμε μαζὶ μὲ ὅσους προαναφέρθηκαν. Γιατὶ ποῖο θὰ εἶναι τὸ ὄφελος σὲ ἐκεῖνον ποῦ τήρησε βέβαια τὸ σῶμα παρθένο, ἀλλὰ ἀφήνει τὴν ψυχὴ του νὰ μοιχεύει μὲ τὸν δαίμονα τῆς παρακοῆς; Ἡ πῶς θὰ στεφανωθεῖ ἐκεῖνος ποῦ ἐξουσίασε βέβαια τὴ γαστριμαργία καὶ κάθε ἐπιθυμία, ἀλλ' ὅμως δὲν φρόντισε γιὰ τὴν ἐξάλειψη τῆς οἰήσεως καὶ τῆς φιλοδοξίας; Λέγει καὶ ὁ Παροιμιστής· «Ὁ συνετὸς υἱὸς εἶναι ὑπάκουος στὸν πατέρα του, ἐνῶ ὁ ἀνυπάκουος υἱὸς θὰ ὀδηγηθεῖ στὴν καταστροφή»³⁴. Καὶ ἐπίσης· «Ἐπειδὴ σᾶς προσκαλοῦσα κοντά μου καὶ δὲν ὑπακούσατε, ἀλλὰ καταστήσατε ἄκυρους τοὺς λόγους μου, λοιπὸν καὶ ἐγὼ θὰ γελάσω μὲ τὴ δική σας καταστροφή. Γιατί, ὅταν θὰ μὲ ζητήσετε γιὰ βοήθεια, ἐγὼ δὲν θὰ ἀκούσω τὶς ἐπικλήσεις σας· θὰ μὲ ζητήσουν οἱ κακοὶ ὡς βοηθὸ τους, καὶ δὲν θὰ μὲ βροῦν, ἐπειδὴ δὲν προτίμησαν τὸν φόβο τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ λοιπὸν θὰ φάγουν καὶ τοὺς καρπούς τῆς κακῆς τους συμπεριφορᾶς»³⁵. Καὶ πάλι· «Μὴ διαπράξεις πολλὰ ἀσεδήματα, καὶ μὴ γίνεις σκληρὸς, γιὰ νὰ μὴ πεθάνεις πρὶν ἀπὸ τὸν καιρὸ σου»³⁶. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος ποῦ παρεκκλίνει τὰ αὐτιά του γιὰ νὰ μὴ ἀκούσει τὶς ἐντολές τοῦ νόμου μου, θὰ εἶναι καὶ αὐτοῦ ἡ προσευχὴ σιχαμερὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»³⁷. Καὶ ἄλλος· «Τὸ παιδί ποῦ παραμελεῖ νὰ φυλάξει τὶς συμβουλές τοῦ πατέρα του, θὰ συγκεντρώσουν τὴ φροντίδα του οἱ κακὲς συμβουλές»³⁸. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος ποῦ σπεῖρει κακά, θὰ θερίσει κακά»³⁹. «Τοὺς ἀπαίδευτους κατὰ Θεὸν τοὺς βρίσκει πρόωρος θάνατος»⁴⁰. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἱερεμίας· «Ἐπιστρέψατε σὲ μένα, λέγει ὁ Κύριος· καὶ δὲν ὑπάκουσαν»⁴¹. Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Ἐὰν κάποιος δὲν ὑπακούει σὲ ὅσα λέμε μὲ τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ, αὐτὸν νὰ τὸν σημειώνετε, καὶ νὰ μὴ τὸν συναναστρέψετε, γιὰ νὰ ντραπεῖ»⁴². Καὶ πρὸς τὸν Τίτο λέγει· «Γιατὶ ὑπάκου-

ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, οὓς δεῖ ἐπιστομίξειν». Καὶ πρὸς Ἐβραίους «Περισσοτέρως δὲ δεῖ προσέχειν ἡμᾶς τοῖς ἀκουσθεῖσι, μὴ ποτε παραρῶμεν».

Ἀποστῶμεν οὖν ἀγαπητοί, ἀπὸ τῆς θανατηφόρου ταύτης παρακοῆς, καὶ ὑπήκοοι γενόμεθα ἐν ἅπασιν τοῖς πνευματικοῖς Πατράσιν ἡμῶν, ἵνα ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ Κυρίου· «Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, ὁ δὲ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΘ΄.

Περὶ ὑπακοῆς.

10

Ὁ εἰλικρινῶς ἐν πᾶσιν ὑπακούων τοῖς πνευματικοῖς πατράσιν αὐτοῦ, τὰ κατὰ Θεὸν τῷ Θεῷ ἀνατίθῃσιν. Ὁ ὑπήκοος ἀνὴρ καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ διάγη, ἀλλ' ὡς ἔξω τοῦ κόσμου τούτου πολιτεύεται. Τὸ γὰρ αὐτοῦ θέλημα ἀρνησάμενος, τὸ τοῦ Κυρίου ἐκτελεῖ. Καὶ ὁ τοιοῦ-
 15 τος τοῖς ὁμολογηταῖς συναριθμεῖται οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀμερῶνως βιοῖ ἅπαντα τὸν τῆς παροικίας αὐτοῦ χρόνον. Πρὸς τούτοις καὶ μμητηῖς τοῦ Κυρίου ἀναδεικνύται, ὅτι «Αὐτὸς ὑπήκοος ἐγένετο μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ». Ὑπακοή οὖν ἐστὶν ἀδιάκριτος πειθῶ, ἵνα τις τὸ πρᾶσταχθὲν ἀλύπως ἐπιτελέσῃ. Ὑπακοή ἐστὶ παντε-
 20 λῆς ὑποταγή, τοῦ ἰδίου θελήματος ἐστερημένη, καὶ μόνῳ τῷ τοῦ ἐπιστατοῦντος νεύματι ἀταράχως πρὸς προᾶξιν κινουμένη ἐν πάσαις ἐντολαῖς. Ἡ ὑπακοή πρῶτον ἐν πάσαις ταῖς εἰσαγωγικαῖς ἀρεταῖς ἔγνωσται ὑπάρχειν καλόν, καὶ τὴν μὲν οἴησιν ἀθετεῖ, τὴν δὲ ταπεινοφροσύνην τίπτει. Ἀρχὴ γὰρ γίνεται τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης. Ὅθεν καὶ ὁ
 25 Χριστὸς τῷ τῆς οἰκονομίας λόγῳ ἄχρι σταυροῦ καὶ θανάτου, ὑπήκουσε τῷ ἑαυτοῦ Πατρί, ἵνα τοὺς ἐν ὑπακοῇ ζήσαντας εἰς αἰώνιον ζωὴν ἐπαγάγῃ. Τίς οὖν μὴ μακαρίσῃ τὸν τοιοῦτον; Μᾶλλον δὲ τίς μὴ ζηλώσῃ τὴν τοιαύτην πολιτείαν; Τὸ γὰρ ἐκκόψαι τὸ ἴδιον θέλημα αἱματεκχυσία ἐστὶ, καὶ εἰς θυσίαν λογίζεται τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ φρονίμου
 30 καὶ τελείου ἀνδρός ἐστὶ τὸ κατόρθωμα. Καὶ σαφῶς διδάσκει ἡμᾶς ὁ Ἡσαΐας λέγων Ἐὰν μὴ ποιήσῃς τὸ θέλημα τὸ σὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ

43. Τίτ. 1, 11.

45. Λουκᾶ 10, 16.

44. Ἐβρ. 2, 1.

46. Φιλιπ. 2, 8.

χουν πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ συσκοτιστῆς τοῦ νοῦ, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τοὺς ἀποστομώνετε»⁴³. Καὶ πρὸς τοὺς Ἑβραίους· «Περισσότερο ἀπὸ ὅλα πρέπει νὰ προσέχομε τὰ ὅσα ἀκούσαμε, μήπως ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ αὐτά»⁴⁴.

Ἄς ἀπομακρυνθοῦμε λοιπόν, ἀγαπητοί, ἀπὸ τῆ θανατηφόρο αὐτῆ παρακοῆ, καὶ ἅς γίνομε ὑπάκουοι σὲ ὅλα στοὺς πνευματικούς Πατέρες μας, γιὰ νὰ ἀκούσομε ἀπὸ τὸν Κύριο· «Ἐκεῖνος πού ἀκούει ἐσᾶς, ἀκούει ἐμένα, καὶ ἐκεῖνος πού δέχεται ἐσᾶς, δέχεται ἐμένα, καὶ ὅποιος δέχεται ἐμένα, δέχεται ἐκεῖνον πού με ἔστειλε»⁴⁵. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 39ος.

Γιὰ τὴν ὑπακοή.

Ἐκεῖνος πού ὑπακούει σὲ ὅλα μὲ εἰλικρίνεια στοὺς πνευματικούς πατέρες του, προσφέρει τὰ κατὰ Θεὸν στὸν Θεό. Ὁ ὑπάκουος ἄνθρωπος, ἔστω κι ἂν ζεῖ σ' αὐτῆ ἐδῶ τῆ ζωῆ, ἀλλ' ὅμως πολιτεύεται σὰν νὰ ζεῖ ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτό. Γιατί, ἔχοντας ἀρνηθεῖ τὸ θέλημά του, ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, καὶ ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος συναριθμεῖται μεταξὺ τῶν ὁμολογητῶν καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ζεῖ μὲ ἀμεριμνησία ὅλον τὸν χρόνον τῆς προσωρινῆς ζωῆς του ἐδῶ. Καὶ μαζὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύεται καὶ μιμητὴς τοῦ Κυρίου, γιὰ τὴν «Αὐτὸς ἔγινε ὑπάκουος μέχρι θανάτου, καὶ μάλιστα θανάτου σταυρικοῦ»⁴⁶. Ὑπακοή λοιπόν εἶναι ἀδιάκριτη εὐπειθεια, γιὰ νὰ ἐπιτελέσει κανεὶς χωρὶς λύπη τὴν ἐντολὴν πού ἔλαβε. Ὑπακοή εἶναι πλήρης ὑποταγή, κατὰ τὴν ὁποία στερεῖται κανεὶς τὸ δικό του θέλημα, καὶ κινεῖται μὲ ἀταραξία μόνο μὲ τὸ νεῦμα τοῦ προϋσταμένου τοῦ πρὸς ἐκτέλεση ὅλων τῶν ἐντολῶν. Ἡ ὑπακοή εἶναι πρῶτον καλὸ, πού θεωρεῖται ὅτι ὑπάρχει σὲ ὅλες τις εἰσαγωγικὰς ἀρετὰς, ἡ ὁποία ἀπορρίπτει τὴν οἴηση καὶ γεννᾷ τὴν ταπεινοφροσύνην. Γιατὶ γίνεται ἀρχὴ τῆς ἀγάπης στὸν Χριστό. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς στὸ σωτηριῶδες ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας ἔδειξε ὑπακοὴν στὸν Πατέρα του μέχρι καὶ τὸ σταυρικὸ θάνατον, γιὰ νὰ ἐπαναφέρει στὴν αἰῶνα ζωὴν ἐκείνους πού ἔζησαν μὲ ὑπακοή. Ποιὸς λοιπόν δὲν θὰ μακαρίσει ἕναν τέτοιον; Ἡ καλύτερα ποιὸς δὲν θὰ γίνῃ ζηλωτὴς ἑνὸς τέτοιου τρόπου ζωῆς; Γιατὶ τὸ νὰ κόψει τὸ δικό του θέλημα εἶναι αἱματοχυσία, καὶ θεωρεῖται ὡς θυσία τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, καὶ τὸ κατόρθωμα εἶναι φρόνιμον καὶ τέλειον ἀνθρώπου. Καὶ μᾶς τὸ διδάσκει μὲ σαφήνεια ὁ Ἡσαΐας λέγοντας· Ἐὰν δὲν ἐκτελέσεις τὸ θέλημα τὸ δικό σου κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν ἁγία καὶ δὲν κινή-

ἀγία, καὶ οὐκ ἄρης τὸν πόδα σου ἐπ' ἔργον, οὐδὲ λαλήσης λόγον ἐν ὀργῇ, καὶ ἔση πεποιθὼς ἐπὶ Κύριον, καὶ ψωμιεῖς τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς». Φησὶ δὲ ὁ σοφὸς Σολομών «Υἱὸς ἐγενόμην καὶ πατρὶ ὑπήκοος, καὶ ἐν προσώπῳ μητρὸς ἀγαπώμενος· οἵτινες ἐδίδασκον με λέγοντες Ἐρεῖ-
5 δοιτο ὁ λόγος ἡμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου». Καὶ ἄλλος· «Ὅς φυλάσσει ἐντολήν, τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ὁ δὲ καταφρονῶν τῶν ἑαυτοῦ ὁδῶν, ἀποθανεῖται». Καὶ πάλιν· «Μακάριος ὃς καταπτῆσσει πάντα δι' εὐλαβείαν. Ὁ γὰρ φυλάσσων ἐντολήν, οὐ γνώσεται πονηρά». Ὁ δὲ Πέτρος ἐπιστέλλει λέγων· «ὑποτάγετε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν
10 Κύριον. Καὶ οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς». Ὁσαύτως καὶ ὁ Παῦλος φησιν· «Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι· καί· «Οἱ δούλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις ὑμῶν, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείας, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν φόβῳ Θεοῦ». Καὶ
15 ἀλλαχοῦ· «Διὰ τοῦτο ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε». Καί· «Εἴ τις οὐχ ὑπακούει τῶν λόγων ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τὸν τοιοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνησθε αὐτῷ». Καὶ αὐθις· «Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντα ἀφίκετο». Καὶ περὶ τοῦ Κυρίου· «Καίπερ ὢν Υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ
20 τελειωθείς ἐγένετο πᾶσι τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου». Καὶ ὁ Κύριος· «Καταβέβηκα», φησὶν, «ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός». Καὶ πάλιν· «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται»· καὶ αὐθις· «Ὁ ἀκούων ὑμᾶς, ἐμοῦ ἀκούει». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

25

ΛΟΓΟΣ Μ'.

Περὶ συκοφαντίας.

Δεινὸν τὸ τῆς συκοφαντίας πάθος, μᾶλλον δὲ καὶ διαβολικόν, κατὰ τὸ περὶ αὐτοῦ ἐν Ψαλμοῖς εἰρημένον· «Ταπεινώσει συκοφάντην». Ἄσπονδοι γὰρ ὄντες καὶ θεοστιγεῖς οἱ συκοφάνται, κοινωνοὶ
30 καὶ συμμετόχοι καὶ συγκληρονόμοι γίνονται τοῖς προδώσασι καὶ σταυρώσασι τὴν ἀλήθειαν, τουτέστιν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. «Ἐγὼ γάρ εἰμι», φησὶν, «ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή». Παρακελεύεται

47. Ἦσ. 58, 13. 48. Παρμ. 4, 3-4. 49. Παρμ. 19, 19. 50. Παρμ. 28, 14. Ἐκκλ. 8, 5.
51. Α' Πέτρ. 2, 13, 18. 52. Ἐφ. 6, 1. 53. Ἐφ. 6, 5. 54. Β' Κορ. 2, 9.
55. Β' Θεσσ. 3, 14. 56. Ρωμ. 16, 19. 57. Ἐβρ. 5, 8-9. 58. Ἰω. 6, 38.
59. Ματθ. 10, 40. 60. Λουκᾶ 10, 16. 61. Ψαλμ. 71, 4. 62. Ἰω. 14, 6

σεις τὰ πόδα σου πρὸς ἐργασία, οὔτε ἀφήσεις νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ στόμα σου λόγος ὀργῆς, καὶ στηρίξεις τὴν πεποίθησή σου στὸν Κύριο, τότε θὰ ἀπολαύσεις τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς»⁴⁷. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ σοφὸς Σολομών· «Ἦμουν παιδὶ ὑπάκουο στὸν πατέρα μου καὶ ἀγαπητὸ ἀπὸ τὴ μητέρα μου, οἱ ὅποιοι μὲ δίδασκαν καὶ μοῦ ἔλεγαν· Εὐχόμεσθε ὁ λόγος μας νὰ ριζωθεῖ μέσα στὴν καρδιά σου»⁴⁸. Καὶ ἄλλος· «Ὅποιος φυλάσσει τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, φυλάσσει τὴν ψυχὴ του, ἐνῶ ἐκεῖνος πὺν ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸν τρόπο ζωῆς του, θὰ πεθάνει»⁴⁹. Καὶ πάλι· «Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος πὺν θὰ τὰ περιφρονῆσει ὅλα γιὰ χάρη τῆς εὐλάβειας. Γιατί, ὅποιος φυλάσσει τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ γνωρίσει κακὰ»⁵⁰. Ὁ Πέτρος πάλι γράφει στὴν ἐπιστολὴ του· «Ὑποταχθεῖτε λοιπὸν σὲ κάθε ἀνθρώπινη ἐξουσία γιὰ χάρη τοῦ Κυρίου. Καὶ οἱ ὑπηρέτες νὰ ὑποτάσσονται στοὺς κυρίους τους μὲ κάθε σεβασμὸ, ὄχι μόνο στοὺς καλοὺς καὶ τοὺς ἐπιεικεῖς, ἀλλὰ καὶ στοὺς δύστροπους»⁵¹. Ἐπίσης καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Τὰ παιδιὰ νὰ ὑπακούετε στοὺς γονεῖς σας»⁵²· καὶ· «Οἱ δοῦλοι νὰ ὑπακούετε στοὺς κοσμικοὺς κυρίους σας, ὄχι γιὰ τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἐκεῖνοι πὺν θέλουν νὰ ἀρέσουν στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μὲ φόβο Θεοῦ»⁵³. Καὶ ἄλλου· «Γι' αὐτὸ σᾶς ἔγραψα, γιὰ νὰ σᾶς δοκιμάσω καὶ νὰ δῶ ἂν εἶστε σὲ ὅλα ὑπάκουοι»⁵⁴· καὶ· «Ἄν κάποιος δὲν ὑπακούει σὲ ὅσα λέμε στὴν ἐπιστολή, αὐτὸν νὰ τὸν ἔχετε ὑπόψη καὶ νὰ μὴ τὸν συναναστρέφεσθε»⁵⁵. Καὶ ἐπίσης· «Γιατὶ ἡ ὑπακοή σας ἔγινε γνωστὴ σὲ ὅλους»⁵⁶. Καὶ γιὰ τὸν Κύριο· «Ἄν καὶ βέβαια ἦταν Υἱός, ἔμαθε, ἀπὸ ὅσα ἔπαθε, τὴν ὑπακοή, καὶ ἀφοῦ τελείωσε τὸ ἔργο του μὲ τὸν θάνατο, ἔγινε αἰτία αἰώνιας σωτηρίας σὲ ὅλους ἐκείνους πὺν ὑπακούουν σ' αὐτόν»⁵⁷. Καὶ ὁ Κύριος λέγει· «Κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ὄχι γιὰ νὰ κάμνω τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου πὺν μὲ ἔστειλε»⁵⁸. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πὺν δέχεται ἐσᾶς, δέχεται ἐμένα»⁵⁹. Καὶ ἐπίσης· «Ἐκεῖνος πὺν ἀκούει ἐσᾶς, ἀκούει ἐμένα»⁶⁰. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 40ος.

Γιὰ τὴ συκοφαντία.

Εἶναι φοβερό τὸ πάθος τῆς συκοφαντίας, ἡ καλύτερα καὶ διαβολικὸ, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πὺν λέγεται στοὺς Ψαλμούς· «Θὰ ταπεινώσει τὸν συκοφάντη»⁶¹. Γιατί, ὄντας οἱ συκοφάντες ἀδιάλλακτοι καὶ θεομίσητοι, γίνονται κοινωνοὶ καὶ συμμετοχοὶ καὶ συγκληρονόμοι ἐκείνων πὺν πρόδωσαν καὶ σταύρωσαν τὴν ἀλήθεια, δηλαδή τὸν Κύριό μας, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Γιατὶ λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ»⁶². Ὁ νόμος λοιπὸν

οὗν ὁ νόμος λέγων, Οὐκ ἔμμενεῖ μάρτυς εἰς κατὰ πᾶσαν ἀδικίαν καὶ ἁμαρτίαν ἣν ἤμαρτεν. «Ἐπὶ στόματος», φησὶν, «δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα». Ὁ δὲ Σαοὺλ παρακρουσάμενος τὴν ἐντολήν ταύτην, τοὺς τριακοσίους ἱερεῖς τοῦ Κυρίου ἀπέκτεινε διὰ τῆς 5 μαρτυρίας ἐνὸς συκοφάντου Δωὴκ τοῦ Σύρου. Καὶ αὐθις «Οὐ συκοφαντήσῃ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ». Καὶ ὁ Παρομιαστής «Ὁ συκοφαντῶν πένητα, παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν». Καὶ ἐπάγει «Δόξα ἀνδρὶ ἀποστρέφεσθαι λαιδορίας, πᾶς δὲ ἄφρων τούτοις συμπλακῆσεται». Ὁ δὲ Δαυῖδ· «Ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν, καὶ ἐπ' ὄργην 10 δόλους διελογίζοντο». Καὶ αὐτὸς ἐπεύχεται λυτρωθῆναι ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων, καὶ ἐπαγγέλλεται φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Καὶ αὐθις «Σκέπασόν με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων καὶ συστροφῆς πονηρευομένων, οἳ τινες ἠκόνησαν ὡς ρομφαίαν τὰς γλώσσας αὐτῶν». Καὶ ἐπάγει «Μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσηται Κύριος ἁμαρ 15 τίαν, οὐδέ ἐστιν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος». Καὶ ἄλλος «Ὁ συκοφαντῶν πτωχόν, πολλὰ ποιεῖ τὰ ἐαυτοῦ κακά». Καὶ ὁ Παρομιαστής φησιν «Ἀνδρεῖος ἐν ἀσεθείᾳ, συκοφαντεῖ πτωχοῦς». Καὶ πάλιν «Λέων πεινῶν καὶ λύκος διψῶν, ὃς τυραννεῖ πτωχὸς ὢν, ἔθνος πενιχρόν». Καί· «Βασιλεὺς ἐνδεῆς προσόδων, μέγας συκοφάντης». Καί· «Ὁ ὀ 20 ρύσσων βόθρον τῷ πλησίῳ, ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν». Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής «Ἐπέστρεψα ἐγώ, καὶ εἶδον πάσας τὰς συκοφαντίας τὰς γενομένας ὑπὸ τὸν ἥλιον· καὶ ἰδοὺ δάκρυα τῶν συκοφαντουμένων· καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοὺς ὁ παρακαλῶν». Καὶ αὐθις «Ἡ συκοφαντία περιφέρει σοφόν, καὶ ἀπολλύει τὴν καρδίαν εὐγενείας αὐτοῦ». Ὁ δὲ Κύριος 25 «Σώσει τοὺς υἱοὺς τῶν πενήτων, καὶ ταπεινώσει συκοφάντην».

Ἀσφαλισώμεθα οὖν ἑαυτούς, ἀδελφοί, ἀπὸ τῆς παγκόμου συκοφαντίας, δεδιότες τὴν πικρὰν κόλασιν τῶν ταύτην μετιόντων. Τούναντίον δέ, τὰ τοῦ Παύλου, σὺν τῷ Παύλῳ μελωδήσωμεν· «Λαιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦ 30 μεν. Ὡσπερὶ καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περιήψημα ἕως ἄρτι». Μὴ συγκατακριθῶμεν τοῖς δυσμενέσιν ἐχθροῖς τοῦ Χρι-

63. Δευτ. 19, 15. Β' Κορ. 13, 1.

64. Α' Βασ. 22, 9, 18.

65. Λευϊτ. 19, 11.

66. Παρμ. 14, 31.

67. Παρμ. 20, 2.

68. Ψαλμ. 34, 20.

69. Ψαλμ. 63, 3-4.

70. Ψαλμ. 31, 2.

71. Παρμ. 22, 16.

72. Παρμ. 28, 3.

73. Παρμ. 28, 15.

74. Παρμ. 28, 16.

75. Παρμ. 26, 27.

76. Ἐκκλ. 4, 1.

77. Ἐκκλ. 7, 7.

78. Ψαλμ. 71, 4.

79. Α' Κορ. 4, 12-13.

παραγγέλλει και λέγει· «Δέν θά εἶναι ἀρκετός ἕνας μάρτυρας γιά νά καταθέσει γιά κάθε ἀδικία και ἀμαρτία πού διέπραξε κάποιος. Κάθε καταδικαστική ἀπόφαση θά πρέπει νά στηρίζεται στή μαρτυρία δύο ἢ και τριῶν μαρτύρων»⁶³. Ὁ Σαοῦλ ὅμως, παραβαίνοντας τήν ἐντολή αὐτή, σκότωσε τοὺς τριακόσους ἱερεῖς τοῦ Κυρίου στηριζόμενος στή μαρτυρία ἑνός συκοφάντη, τοῦ Δωῆκ τοῦ Σύρου⁶⁴. Και ἐπίσης· «Δέν θά συκοφαντήσει ὁ καθένας τὸν πλησίον του»⁶⁵. Και ὁ Παροιμιστής· «Ἐκεῖνος πού συκοφαντεῖ φτωχό, παροργίζει τὸν Δημιουργό του»⁶⁶. Και προσθέτει· «Εἶναι τιμὴ στὸν ἄνθρωπο νά ἀποφεύγει τὶς κατηγορίες, ἐνῶ κάθε ἀνόητος περιπλέκεται σ' αὐτές»⁶⁷. Και ὁ Δαβίδ· «Σὲ μένα βέβαια μιλοῦσαν μὲ εἰρινική γλώσσα, μέσα τους ὅμως ἀπὸ τὴν ὀργή τους ἔπλεκαν δόλια σχέδια»⁶⁸. Και ὁ ἴδιος παρακαλεῖ τὸν Θεό νά γλυτώσει ἀπὸ τὶς συκοφαντίες τῶν ἀνθρώπων και ὑπόσχεται νά φυλάσσει τὶς ἐντολές του. Και ἐπίσης· «Προφύλαξέ με ἀπὸ τὶς συκοφαντίες τῶν ἀνθρώπων και ἀπὸ τὶς μυστικὲς συσκέψεις τῶν κακῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἀκόνησαν τὶς γλώσσες τους σὰν μαχαίρι»⁶⁹. Και προσθέτει· «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος στὸν ὅποιο δέν θά καταλογίσει ὁ Κύριος ἀμαρτία, οὔτε ὑπάρχει στὸ στόμα του δολιότητα»⁷⁰. Και ἄλλος· «Ἐκεῖνος πού συκοφαντεῖ φτωχό, αὐξάνει πάρα πολὺ τὰ κακά του»⁷¹. Και ὁ Παροιμιστής λέγει· «Ὁ κυριευμένος ἀπὸ μεγάλη ἀσέβεια, συκοφαντεῖ τοὺς φτωχοὺς»⁷². Και πάλι· «Ὁ φτωχὸς και ἀσήμαντος, ὅταν ἀναλάβει τὴν ἐξουσία ἑνὸς φτωχοῦ ἔθνους, συμπεριφέρεται σὰν πεινασμένο λιοντάρι και σὰν διψασμένος σκύλος»⁷³. και· «Βασιλιάς μὲ λίγα εἰσοδήματα, γίνεται μεγάλος συκοφάντης»⁷⁴. και· «Ἐκεῖνος πού σκάβει λάκκο γιά νά πέσει ὁ πλησίον του, θά πέσει ὁ ἴδιος σ' αὐτόν»⁷⁵. Και ὁ Ἐκκλησιαστής· «Περιῆλθα τὸν κόσμον μὲ τὴ σκέψη μου, και εἶδα ὅλες τὶς συκοφαντίες πού ἔγιναν και γίνονται κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιον· και τὸ ἀποτέλεσμα, τὰ δάκρυα ἐκείνων πού συκοφαντοῦνται· και δέν ὑπάρχει κάποιος νά τοὺς παρηγορήσει»⁷⁶. Και ἐπίσης· «Ἡ συκοφαντία κάνει και τὸν συνετὸ νά παραφέρεται, και κάνει τὴν καρδιά του νά χάσει τὴν εὐγένειά της»⁷⁷. Ὁ Κύριος πάλι λέγει· «Θά σώσει τὰ παιδιὰ τῶν φτωχῶν και ἀδυνάτων, και θά ταπεινώσει τὸν συκοφάντη»⁷⁸.

Ἄς προφυλάξομε λοιπόν, ἀδελφοί μου, τὸν ἑαυτό μας ἀπὸ τὴν τόσο μοχθηρὴ συκοφαντία, φοβούμενοι τὴν πικρὴ κόλαση ἐκείνων πού ἐργάζονται αὐτήν. Ἐμεῖς, ἀντίθετα, ἄς ψάλομε μαζί μὲ τὸν Παῦλον τὰ λόγια τοῦ Παύλου· «Κατηγορούμενοι, εὐλογοῦμε· διωκόμενοι, δείχνομε ἀνοχή, και συκοφαντούμενοι, παρηγοροῦμε. Γίναμε σὰν σκουπίδια τοῦ κόσμου, ἀπορρίματα ὅλων μέχρι τὴ στιγμή αὐτή»⁷⁸. Ἄς μὴ καταδικαστοῦμε μαζί

στοῦ, Ἰουδαίοις, οἵτινες, προσελθόντες τῷ Πιλάτῳ, κατὰ τοῦ Κυρίου ἔλεγον «Τοῦτον ἠϋραμεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος καὶ κωλύοντα Καίσαρι δίδόναι φόρους, λέγοντα ἐάντὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι». Αὐτὸς δὲ πάντα ὡς ἀρνίον ἄκακον μακροθύμως ἔφερεν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς
5 τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ΄.

Περὶ κλοπῆς.

Οὗτος ὁ κακότεχνος τῆς κλοπῆς δαίμων, πρῶτον μὲν μικρῶν τῶν πραγμάτων ἀπάρχεται. Καὶ γὰρ καὶ ἕκαστον τῶν γινομένων ἀπὸ
10 μικροῦ ἀπάρχεται, καὶ κατὰ μέρος τρεφόμενον λαμβάνει τὴν αὔξησιν ὅτι δίκτυόν ἐστὶν πολύπλοκον τῆς κακίας μέθοδος Ὁ μερικῶς ἐμπλακείς, ἐὰν ἀμελήσῃ, περιεκτικῶς σφίγγεται. Εὐτελίζων γὰρ τὰ μικρά, φησί, Οὐδέν εἰσιν, οὐκ ἔστιν ἁμαρτία· καὶ λοιπὸν συνηθείας ἐπικρατούσης, ὡς γάγγραινα νομὴν εὐρίσκει. Ἔθος γάρ, φησί, δευτέρα φύ-
15 σις. Καὶ πολλῶ κόπῳ τίς ἐλευθεροῦται κατακυριευόμενος ὑπ' αὐτοῦ, εἰ μὴ ἀνενδότως καὶ ἀναιδῶς προσέλθῃ τῷ Δεσπότη Χριστῷ διὰ προσευχῆς καὶ νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης, κράζων τῷ Ἰησοῦ καὶ λέγων, Ἐλευθέρωσόν με, Δέσποτα, ὡς τὸν συσταυρωθέντα σοι ληστήν καὶ Λεβὶν καὶ Ζακχαῖον τοὺς τελῶνας. Χρὴ δὲ καὶ δάκρυα προσκομίσαι
20 αὐτῷ, ὅτι τὰ δάκρυα δεκτὰ αὐτῷ εἰσιν. Καὶ βλέπων ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, παρέχει αὐτῷ ἀγαθὸν λογισμὸν τοῦ μὴ ὀρέγεσθαι τὰ τοῦ πλησίον. Ὁ θέλων οὖν, ὡς εἴρηται, τῆς ἀνόμου ταύτης ἐργασίας ἐλευθερίας τυχεῖν εὐμαρῶς, δι' ἀκτημοσύνης καὶ ὀλιγοσιτίας καὶ προσευχῆς καὶ τῆς τῶν μελλόντων προσδοκίας, ραδίως ἀπαλλάσσεται. Ὁ
25 φυλάττων γὰρ τὸν νόμον, φυλάττεται ὑπὸ νομοδότου Χριστοῦ. Μὴ οὖν ἀμελήσωμεν, ἀγαπητοί, τοῦ συντόμως ἀπαλλαγῆναι τῆς τοιαύτης αἰσχύνης ἔστι γὰρ τὸ πάθος τοῦτο δυσανάλλακτον· ἐπειδὴ θυμηδέστερον φαίνεται τῷ κλέπτῃ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀλλοτριῶν. Καὶ δοκῶν θηρεύειν τὰ μὴ αὐτοῦ, ἀπόλλυσιν τὰ αὐτοῦ.

30 Συνήπται δὲ καὶ τῇ κλοπῇ τὸ ψεῦδος καὶ ἡ συκοφαντία. Φησὶ γὰρ ὁ νόμος «Οὐ κλέψεις, οὐ ψεύσεις, οὐδὲ συκοφαντήσεις τὸν πλησίον σου». Ὁ δὲ Ἄχαρ, παραβάτης νόμου καὶ ἐντολῆς γενόμενος, ἔκλεψεν ἐκ τοῦ ἀναθέματος, ψιλὴν καὶ γλῶσσαν χρυσοῦν καὶ δίδραγμα δια-

μέ τούς ἀπαίσιους ἐχθρούς τοῦ Χριστοῦ, τούς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι πηγαίνοντας στὸν Πιλάτο ἔλεγαν ἐναντίον τοῦ Κυρίου· «Βρήκαμε αὐτὸν νὰ διαστρέφει τὸ ἔθνος μας, νὰ μᾶς ἐμποδίζει νὰ δίνουμε φόρους στὸν Καίσαρα, καὶ νὰ λέγει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ὅτι εἶναι ὁ βασιλιάς Χριστός»⁷⁹. Αὐτὸς ὅμως ὅλα τὰ ὑπέφερε μὲ μακροθυμία σὰν ἄκακο ἄρνι. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 41ος.

Γιὰ τὴν κλοπὴ.

Ἐὸ δόλιος αὐτὸς δαίμονας τῆς κλοπῆς ἀρχίζει πρῶτα ἀπὸ τὰ μικρὰ πράγματα. Ἄλλωστε καὶ κάθε τι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ γίνονται ἀρχίζει ἀπὸ τὸ μικρὸ, καὶ τρεφόμενο σιγὰ - σιγὰ γίνεται μεγάλο· γιατί ἡ μέθοδος τῆς κακίας εἶναι δίχτυ πολύπλοκο. Ἐκεῖνος ποὺ θὰ περιπλακεῖ σ' αὐτὸ λίγο, ἐὰν ἀμελήσει, περισφίγγεται ἐξολοκλήρου. Μὴ δίνοντας σημασία γιὰ τὰ μικρὰ, λέγει· Τίποτε δὲν εἶναι αὐτὸ, δὲν εἶναι ἁμαρτία· καὶ στὸ ἐξῆς, ἀφοῦ ἐδραιωθεῖ ἡ συνηθεία, βρίσκει, σὰν γὰγγραινα, τόπο γιὰ βοσκή. Γιατί λέγει, ἡ συνηθεία εἶναι δεύτερη φύση. Καὶ με πολὺ κόπο ἐλευθερώνεται κανεὶς ὅταν κατακυριευθεῖ ἀπὸ τὸν δαίμονα αὐτόν, ἐὰν δὲν προσέλθει στὸν Δεσπότη Χριστό, κραζοντας στὸν Ἰησοῦ μὲ ἐπιμονὴ καὶ χωρὶς ντροπὴ μὲ προσευχὴ καὶ νηστεία καὶ ἐλεημοσύνη καὶ λέγοντας, Ἐλευθέρωσέ με, Δέσποτα, ὅπως τὸν ληστὴ ποὺ σταυρώθηκε μαζί μὲ σέ-να, καὶ τὸν Λευὶ καὶ τὸν Ζακχαῖο τοὺς τελῶνες. Πρέπει ὅμως καὶ δάκρυα νὰ προσφέρει σ' αὐτόν, γιατί τὰ δάκρυα εἶναι δεκτὰ ἀπὸ αὐτόν. Καὶ τότε βλέποντας ὁ Θεὸς τὴ μετάνοιά του, τοῦ δίνει ἀγαθὸ λογισμό νὰ μὴ ἐπιθυμεῖ τὰ πράγματα τοῦ πλησίον του. Ἐκεῖνος ποὺ θέλει λοιπόν, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, νὰ ἐλευθερωθεῖ εὐκόλα ἀπὸ αὐτὴ τὴν παράνομη ἐργασία, ἀπαλλάσσεται εὐκόλα μὲ τὴν ἀκτημοσύνη, τὴν ὀλιγοσιτία, τὴν προσευχὴ καὶ τὴν προσδοκία τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν. Γιατί ἐκεῖνος ποὺ φυλάσσει τὸν νόμο, φυλάγεται ἀπὸ τὸν Χριστό ποὺ ἔδωσε τὸ νόμο. Ἄς μὴ ἀμελήσουμε λοιπόν, ἀγαπητοί, νὰ ἀπαλλαγοῦμε σύντομα ἀπὸ τὴ ντροπὴ αὐτοῦ τοῦ εἶδους· γιατί δύσκολα ἀπαλλάσσεται κανεὶς ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, ἐπειδὴ συμβαίνει μὲ μεγαλύτερη εὐχαρίστηση νὰ ἐπιθυμεῖ ὁ κλέφτης τὰ ξένα πράγματα. Καὶ νομίζοντας ὅτι κνηγάει νὰ ἀποκτήσει ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶναι δικὰ του, χάνει τὰ δικὰ του. Μὲ τὴν κλοπὴ συνδέεται καὶ τὸ ψεῦδος καὶ ἡ συκοφαντία. Γιατί λέγει ὁ νόμος· «Δὲν θὰ κλέψεις, δὲν θὰ πεῖς ψέματα, οὔτε θὰ συκοφαντήσεις τὸν πλησίον σου»⁸⁰. Ὁ Ἄχαρ, παραβαίνοντας τὸ νόμο καὶ τὴν ἐντολή, ἔκλεψε ἀπὸ τὰ ἀφιερωμένα στὸν

κόσια· καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἁμαρτίαν ὁ λαὸς ὤλετο, εἰ μὴ ὁ θεράπων Ἰησοῦς ἐδόθησεν πρὸς Κύριον, καὶ αὐτὸς ἐφανερώσεν αὐτῷ αὐτόν. Καὶ εἶπεν Ἰησοῦς «Τί ὅτι ὤλεσας ἡμᾶς; ἐξολοθρεύσαι σε Κύριος». Καὶ ἀπέλαβεν ἰσόρροπον τοῦ κλέμματος τῆς παρανομίας Ἐλιθό-
5 θόλησεν γὰρ αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς σὺν πᾶσιν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν. Καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας περὶ τῶν τοιούτων φησὶν· «Καὶ εἰσελεύσεται ἡ ἀρὰ εἰς τὸν οἶκον τοῦ κλέπτου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος, καὶ καταλύσει ἐν μέσῳ αὐτοῦ». Ἔχει δὲ καὶ ὁ κλέπτης καὶ τὸν ὄρκον συνεπισχόντα, ὥστε πᾶν κλέμμα ἀνάθεμα. Ὁ δὲ Παρομια-
10 στῆς «Ὁδοὺς ἀσεβῶν μὴ ἐπέλθῃς ἐκκλινον ἀπ' αὐτῆς καὶ παράλλαξον». Ἀσέβεια γὰρ ἐστίν, τὰ τῶν ἄλλων οἰκειώσασθαι. Καὶ ἐπάγει «Εἰ γὰρ ἐπορεύοντο τρίβους ἀγαθὰς, εὔροσαν ἂν τρίβους δικαιοσύνης λείας».

Καὶ ὁ Παῦλος παραινῶν φησιν· «Μὴ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ· ὁ
15 κλέπτων, μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω, ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχη μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι». Καὶ αὐθις «Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ». Καί· «Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου». Καὶ ἐπιφέρει· «Ἐὰν οὖν ἐκκαθάρῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν ἡγιασμένον».
20 Καὶ ἐπιστέλλει τῷ Τίτῳ· «Δούλους δεσπόταις ἰδίῳις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν». Εἰ γὰρ ἐκ τῶν οἰκειῶν νοσφισάμενοι, τοιοῦτον τέλος ἀπηνέγκαντο, Ἀνανίας καὶ Σάπφειρα (οἱ ἐν ταῖς Πράξεσιν φημί), πόσῳ μᾶλλον οἱ ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν; Τὸ γὰρ κλέμμα σύμβολόν ἐστι τοῦ ἀφίστασθαι τῆς ἀληθείας, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς
25 δεποτικῆς προδοσίας. Γέγραπται γὰρ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ· «Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν, Ἰούδας Σίμωνος ὁ Ἰσκαριώτης Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι
30 κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν». Ὁ δὲ Κύριος μακροθύμως πάντα ἔφερεν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

81. Ἰησ. Ναυῆ 7, 21.

86. Παρμ. 2, 20.

90. Τίτ. 2, 9-10.

82. Ὅπ. π. 25.

87. Ἐφ. 4, 27-28.

91. Πράξ. 5, 1ε.

83. Ζαχ. 5, 4.

88. Β' Τιμ. 2, 19.

85. Παρμ. 4, 14-16.

89. Β' Τιμ. 2, 21.

92. Ἰω. 12, 4-6.

Κύριο μὰ ὠραία στολή και ράβδο χρυσή σάν γλώσσα και δίδραγμα διακόσια⁸¹, και ἔξαιτίας τῆς ἁμαρτίας του θὰ ἔξολοθρευόταν τελείως ὁ λαός, ἐάν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἰησοῦς δέν ἀπευθυνόταν πρὸς τὸν Κύριο μὲ δυνατὴ προσευχή, και αὐτὸς τοῦ φανέρωσε αὐτόν. Και εἶπε ὁ Ἰησοῦς: «Γιατὶ μᾶς ἔξολόθρευσες; Θὰ σὲ ἔξολοθρεύσει ὁ Κύριος»⁸². Και ἔλαβε τιμωρία ἰσοδύναμη μὲ τὸ προῖόν τῆς παράνομης κλοπῆς. Γιατὶ τὸν λιθοβόλησε ὅλος ὁ λαός μαζί μὲ ὅλα τὰ δικά του, και πέθανε. Και ὁ προφήτης Ζαχαρίας λέγει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦς: «Και θὰ εἰσέλθει ἡ κατάρα στὸ σπίτι τοῦ κλέφτη και στὸ σπίτι ἐκείνου πού ὀρκίζεται ψευδῶς, και θὰ ἐγκατασταθεῖ τιμωρὸς μέσα σ' αὐτό»⁸³. Ἔχει και ὁ κλέφτης συμβοηθὸ του και τὸν ὄρκο, και ἄρα κάθε τι τὸ κλοπιμαῖο εἶναι καταραμένο πράγμα. Ἐπίσης και ὁ Παροιμιστής λέγει: «Μὴν ἀκολουθήσεις τοὺς τρόπους ζωῆς τῶν ἀσεβῶν· λοξοδρόμησε ἀπὸ αὐτοῦς και ἄλλαξε πορεία ζωῆς»⁸⁵. Γιατὶ εἶναι ἀσέβεια τὸ νὰ κάνει κανεὶς δικά του τὰ πράγματα τῶν ἄλλων. Και προσθέτει: «Γιατὶ, ἂν βάδιζαν τοὺς ὀρθοὺς δρόμους, θὰ εὔρισκαν τοὺς ὀμαλοὺς δρόμους τῆς ἀρετῆς»⁸⁶.

Και ὁ Παῦλος συμβουλεύει και λέγει: «Μὴ δίνετε τόπο στὸν διαβόλο· ἐκεῖνος πού κλέβει, νὰ μὴ κλέβει πιά, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ κοπιάζει, ἐργαζόμενος μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια τὸ καλό, γιὰ νὰ ἔχει νὰ δίνει σὲ ὅποιον ἔχει ἀνάγκη»⁸⁷. Και ἐπίσης: «Ὁ Κύριος γνωρίζει τοὺς δικούς του, και ἂς ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τίς ἀδικίες ὁ καθένας πού ὀνομάζει τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»⁸⁸. Και προσθέτει: «Ἐάν λοιπὸν καθαρίσει κάποιος τὸν ἑαυτό του ἀπὸ αὐτὰ, θὰ εἶναι σκεῦος πολύτιμο και ἁγιασμένο»⁸⁹. Και στὴν ἐπιστολή του πρὸς τὸν Τίτο γράφει: «Οἱ δοῦλοι νὰ ὑπακούουν στοὺς κυρίους τους, και νὰ εἶναι σὲ ὅλα εὐάρεστοι· νὰ μὴ ἀντιλέγουν, νὰ μὴ κλέβουν, ἀλλὰ νὰ δείχνουν εἰλικρινῆ πιστότητα σ' αὐτούς»⁹⁰. Γιατὶ, ἂν ὁ Ἀνανίας και ἡ Σάπφειρα (ἐννοῶ αὐτοὶ πού ἀναφέρονται στὶς Πράξεις⁹¹), πού ἔκλεψαν ἀπὸ τὰ δικά τους, ὑπέμειναν τέτοιο τραγικὸ τέλος, πόσο μᾶλλον ἐκεῖνοι πού κλέβουν ἀπὸ τὰ ξένα; Γιατὶ τὸ κλοπιμαῖο εἶναι σημάδι ὅτι ἔχει κανεὶς ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἢ καλύτερα εἶναι σημάδι και τῆς δεσποτικῆς προδοσίας. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο: «Λέγει τότε ἓνας ἀπὸ τοὺς μαθητὲς, ὁ Ἰούδας, ὁ υἱὸς τοῦ Σίμωνα, ὁ Ἰσκαριώτης: Γιατὶ αὐτὸ τὸ μύρο δέν πουλήθηκε γιὰ τριακόσια δηνάρια και νὰ δίνονταν στοὺς φτωχοὺς; Αὐτὸ τὸ εἶπε, ὄχι ἐπειδὴ ἐνδιαφερόταν τάχα γιὰ τοὺς φτωχοὺς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦταν κλέφτης και κρατοῦσε τὸ ταμεῖο, και ἔπαιρνε ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἔβαζαν μέσα»⁹². Ὁ Κύριος ὅμως ὅλα τὰ ὑπέμενε μὲ μακροθυμία. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΒ΄.

Περὶ ψεύδους.

Τὸ ψεῦδος ἄρδην ἀπηγόρευται Χριστιανοῖς. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἀληθινολάλος δοῦλός ἐστιν τοῦ ἀληθινοῦ Λόγου, οὕτω καὶ ὁ ψευδολόγος
 5 τοῦ ψευδοῦς λόγου, μᾶλλον δὲ τοῦ πατρὸς τοῦ ψεύδους «Ἐγὼ γάρ τις»,
 φησὶν, «ἠττηται, τούτω καὶ δεδούλωται». Τὰ μὲν γὰρ πλείονα τῶν
 ἄλλων παθῶν αἰσθανόμεθα ὅτι ἁμαρτία ἐστίν, τὸ δὲ ψεῦδος ἐκ τοῦ
 αὐτοῦ ἐνδελεχίζειν οὐδὲ ἴσμεν, ὅτι χαλεπὸν καὶ ὀλέθριόν ἐστιν. Πάνυ
 γὰρ παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ἀπηγόρευται, καὶ ἔστι χαλεπώτερον πάντων
 10 τῶν παθῶν. Ὡσπερ γὰρ τὸ στόμα τοῦ ἀψεύστου ἀγιάζεται ἐκ τῆς
 ἀληθείας («Ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἀλήθεια», φησὶν ὁ Κύριος), οὕτω μολύνε-
 ται ὁ ψευδόμενος ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ διαδόλου. Τὸ γὰρ ψεῦδος
 ἐκ τοῦ πονηροῦ εἶναι σαφῶς ὁ Κύριος διδάσκει. Ὁ οὖν ἀγαπῶν τὴν
 ἀλήθειαν, δῆλον ὅτι τὸν Κύριον ἀγαπᾷ, καὶ ὁ χαίρων τῷ ψεύδει, τὸ
 15 θέλημα τοῦ δυσμενοῦς ἀγαπᾷ. Πρῶτος ὁ νόμος παρακελεύεται. «Οὐ
 ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ· ἀπὸ
 παντὸς ῥήματος ἀδίκου ἀποστήσῃ». Καὶ ἡ Σοφία. «Στόμα καταψευ-
 δόμενον ἀναιρεῖ ψυχὴν». Καὶ πάλιν. «Μὴ ἀροτρία ψεῦδος ἐπὶ ἀδελ-
 φόν σου, καὶ μὴ θέλε ψεύδεσθαι πᾶν ψεῦδος Ὁ γὰρ ἐνδελεχισμὸς
 20 αὐτοῦ οὐκ εἰς ἀγαθόν». Καὶ πάλιν. «Ἐκκαίει ψεῦδη μάρτυς ἀδικος
 καὶ ἐπιπέμπει κρίσεις ἀνὰ μέσον ἀδελφῶν». Ὁ δὲ Ἡσαΐας περὶ τοῦ
 ἀειψεύστου λαοῦ οὕτω φησὶν. «Διὰ φαυλισμὸν χειλέων, καὶ διὰ γλώσ-
 σης ἐτέρας». Καὶ αὖθις. «Καὶ ἐθήκαμεν ψεῦδος τὴν ἐλπίδα ἡμῶν, καὶ
 τῷ ψεύδει σκεπασθησόμεθα». Καὶ ὁ Ἱερεμίας, «Ὅτι ψεῦδος, καὶ οὐ
 25 πίστις ἐνίσχυσεν ἐπὶ τῆς γῆς». Ὁ δὲ Δαυὶδ. «Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαν-
 τό μοι· υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τριβῶν
 αὐτῶν». Οἱ γὰρ ἀλλότριοι τῆς ἀληθείας, χωλαίνουσι ἐκτραπέντες τῆς
 εὐθείας ὁδοῦ, τουτέστιν ἀπὸ Κυρίου. («Ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ
 ἀλήθεια», φησὶν ὁ Κύριος). Καί. «Οἱ ἐχθροὶ Κυρίου ἐψεύσαντο αὐ-
 30 τῶν» καὶ διὰ τοῦτο ἐμίσησε πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν.
 Καί. «Ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος».—«Ὅτι ἐψεύσατο ἡ
 ἀδικία ἑαυτῆ. Χεῖλη γὰρ δόλια ἐν καρδίᾳ ἐλάλησαν ψευδῆ». Ὁ δὲ
 σοφώτατος Σολομών. «Δύο αἰτοῦμαι, πρὸς Θεόν φησιν. Μὴ ἀφέλης

93. Β' Πέτρ. 2, 19. 94. Ἰω. 14, 6. 95. Ἐξ. 20, 16. 23. 7. 96. Σοφ. Σολ. 1, 11.
 97. Σ. Σειρ. 7, 12-13. 98. Παρμ. 6, 19. 99. Ἡσ. 28, 11. 1. Ἡσ. 28, 15. 2. Ἱερ. 9, 3.
 3. Ἰω. 14, 6. 4. Ψαλμ. 80, 19. 5. Ψαλμ. 5, 6. 6. Ψαλμ. 5, 7. 7. Ψαλμ. 26, 12. 11, 3.

ΛΟΓΟΣ 42ος.

Γιὰ τὸ ψεῦδος.

Τὸ ψεῦδος ἔχει ἀπαγορευθεῖ τελείως γιὰ τοὺς Χριστιανούς. Ὅπως δηλαδή αὐτὸς ποὺ λέγει τὴν ἀλήθεια εἶναι δούλος τοῦ ἀληθινοῦ Λόγου, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ λέγει ψεύδη εἶναι τοῦ ψευδοῦς λόγου, ἢ καλύτερα τοῦ πατέρα τοῦ ψεύδους· γιατί λέγει· «Ἐκεῖνο σὸ ὁποῖο νικιέται κανεῖς, σ' αὐτὸ καὶ ὑποδουλώνεται»⁹³. Τὰ περισσότερα δηλαδή ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη αἰσθανόμεσθε ὅτι εἶναι ἁμαρτία, τὸ ψεῦδος ὅμως, ὅταν κυριευόμεσθε ἀπ' αὐτό, δὲν ἀντιλαμβάνομασθε ὅτι εἶναι φοβερὸ καὶ καταστρεπτικόν. Ἐχει ἀπαγορευθεῖ τελείως ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς, καὶ εἶναι φοβερότερον ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη. Ὅπως δηλαδή τὸ στόμα ἐκείνου ποὺ δὲν λέγει ψέματα ἀγιάζεται ἀπὸ τὴν ἀλήθεια (γιατὶ λέγει ὁ Κύριος· «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀλήθεια»⁹⁴), ἔτσι μολύνεται ἐκεῖνος ποὺ λέγει ψεύδη ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ διαβόλου. Γιατὶ ὁ Κύριος διδάσκει μὲ σαφήνεια ὅτι τὸ ψεῦδος προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρόν. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθεια, εἶναι φανερόν ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Κύριον, καὶ ἐκεῖνος ποὺ χαίρεται μὲ τὸ ψεῦδος, ἀγαπᾷ τὸ θέλημα τοῦ ἐχθροῦ. Πρῶτος ὁ νόμος δίνει ρητὴ ἐντολή· «δὲν θὰ καταθέσεις ψευδῆ μαρτυρία ἐναντίον τοῦ πλησίον σου· θὰ ἀποφεύγεις κάθε λόγο ἀδικίας»⁹⁵. Καὶ ἡ Σοφία· «Στόμα ποὺ λέγει ψεύδη, θανατώνει τὴν ψυχὴν»⁹⁶. Καὶ πάλι· «Μὴ καλλιεργεῖς ψεύδη ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ νὰ μὴ λές κανένα ψέμα. Γιατὶ ἡ συνεχὴς ψευδολογία δὲν θὰ ἔχει καλὸ τέλος»⁹⁷. Καὶ πάλι· «Ἐξαπολύει ψεύδη ὁ ἀδικὸς μάρτυρας, καὶ σπέρνει διχόνοιες ἀνάμεσα στοὺς ἀδελφούς»⁹⁸. Ὁ Ἡσαΐας πάλι λέγει τὰ ἐξῆς γιὰ τὸν λαὸν ποὺ ἔλεγε πάντοτε ψεύδη· «Ἐξαιτίας τῆς ἐξαχρείωσης τῶν χειλιῶν τους καὶ τῆς ψευδολογίας τῆς γλώσσας τους»⁹⁹. Καὶ ἐπίσης· «Καὶ θέσαμε τὴν ἐλπίδα μας πάνω σὸ ψεῦδος, καὶ μὲ τὸ ψεῦδος θὰ σκεπασθοῦμε»¹. Καὶ ὁ Ἱερεμίας· «Γιατὶ τὸ ψεῦδος κυριάρχησε πάνω στὴ γῆ καὶ ὄχι ἡ πίστη στὸν Θεόν»². Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Υἱοὶ ξένοι εἶπαν ψέματα, υἱοὶ ξένοι καταφθάρθηκαν καὶ σάν χωλοὶ ἐξέκλιναν ἀπὸ τοὺς δρόμους τους»³. Οἱ ξένοι δηλαδή πρὸς τὴν ἀλήθεια βαδίζουν σάν χωλοὶ, ἔχοντας ἐκτραπεῖ ἀπὸ τὴν εὐθεία ὁδόν, δηλαδή τὸν Κύριον (γιατὶ λέγει ὁ Κύριος· «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια»³)· καὶ· «Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου εἶπαν ψέματα πρὸς αὐτόν»⁴, καὶ γι' αὐτὸ «μίσησε ὅλους ἐκείνους ποὺ ἐργάζονται τὴν ἀνομία»⁵· καὶ· «Θὰ ἐξολοθρεύσεις ὅλους ἐκείνους ποὺ λένε ψέματα»⁶.—«Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀδικίας εἶπαν ψέματα γιὰ χάρι τοῦ ἑαυτοῦ τους. Ἀφοῦ τὰ δόλια χεῖλη κάλυψαν μὲ ψεύδη τὴν καρδιά τους»⁷. Ὁ σοφώτατος πάλι Σολομών λέγει πρὸς τὸν Θεόν· «Δύο πράγματα σοῦ

ἀπ' ἐμοῦ χάριν πρὸ τοῦ μὲ ἀποθανεῖν· μάταιον λόγον καὶ ψευδῆ, μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ ποιήσον. Βδέλυγμα γὰρ Κυρίου χεῖλη ψευδῆ· ὁ δὲ ποιῶν πίστεις, δεκτὸς παρ' αὐτοῦ». — «Ὅς δὲ ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμανεῖ ἀνέμους Ἡ γὰρ ψευδῆς γλῶσσα μισεῖ ἀλήθειαν». Καί· 5 «Μάρτυς ψευδῆς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται, ὁ δὲ ἐγκαλῶν ἀδίκως, οὐ μὴ διασωθῆ». Καί· «Μάρτυς ψευδῆς ἀπολεῖται. Ἄνηρ δὲ ὑπήκοος φυλασσόμενος, λαλήσει ἀλήθειαν». Καὶ πάλιν «Μὴ ἴσθι ψευδῆς μάρτυς ἐπὶ σὸν πολίτην», τουτέστιν, ἐπὶ σὸν ὁμόπιστον· «Μηδὲ πλατύνου ἐπὶ σοῖς χεῖλεσιν». Καὶ ἄλλος· «μῶμος πονηρός, ψεῦδος ἐν ἀνθρώπῳ, ὁ δὲ 10 πιστὸς μάρτυς οὐ ψεύδεται». Καὶ πάλιν «Ἄκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ, πανοῦργος δὲ ἔρχεται εἰς μετάνοιαν». Καὶ πάλιν «Οὐχ ἀρμόσει ἄφροني χεῖλη πιστά, οὐδὲ δικαίῳ χεῖλη ψευδῆ». Καὶ ἐπάγει· «Αἰρετώτερον κλέπτῃς, ἢ ὁ ἐνδεδελχίζων ψευδῆ». Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος· «Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀλλὰ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖται 15 ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ». Καὶ ἐν ταῖς Πράξεσιν ὁ Πέτρος πρὸς Ἀνανίαν· «Διὰ τί», φησὶν, «ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαί σε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου;». Καὶ ἐπάγει· «Οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ πρὸ Θεῶ». Καὶ ὁ Ἰάκωβος «Εἰ μικρὸν ζῆλον ἔχετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, 20 μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας». Ὁ δὲ Κύριος περὶ τοῦ Ἀντιχριστοῦ· «Ὅταν λαλεῖ», φησὶ, «τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστίν, ὡς καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ».

Ἀκούσαντες οὖν, ἀγαπητοί, τὸν πονηρὸν ψόγον τοῦ διαβολικοῦ ψεύδους, πάση σπουδῇ φύγωμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ προσδράμωμεν τῇ 25 ἀληθείᾳ, ὅς ἐστιν Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν. Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ'.

Περὶ κενοδοξίας.

Ὁ κενόδοξος δηλοῖ ὅτι πρόσκειται τῇ μισοθέῳ δόξῃ. Ἦδιστα γὰρ 30 θηρεύει τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰς αὐτοὺς ἐναδρύνεται

8. Παρμ. 24, (Μασ. 30, 7). 9. Παρμ. 12, 22. 10. Παρμ. 9, 12. 11. Παρμ. 26, 28.
 12. Παρμ. 19, 9, 5. 13. Παρμ. 21, 28. 14. Παρμ. 24, 28. 15. Σ. Σειρ. 20, 24.
 16. Παρμ. 14, 5. 17. Παρμ. 14, 15. 18. Παρμ. 17, 7. 19. Σ. Σειρ. 20, 25.
 20. Ἐφ. 4, 25. 21. Πράξ. 5, 3. 22. Πράξ. 5, 4. 23. Ἰακ. 3, 14. 24. Ἰω. 8, 44.

ζητῶ· Νὰ μὴ μοῦ ἀφαιρέσεις τὴ χάρη σου προτοῦ νὰ πεθάνω, καὶ νὰ ἀπομακρύνεις ἀπὸ μένα μάταιο λόγο καὶ ψευδῆ»⁸. «Γιατὶ εἶναι σιχαμερὰ στὸν Κύριο τὰ χεῖλη πού ψεύδονται, ὅποιος ὅμως φέρεται μὲ εἰλικρίνεια, εἶναι δεκτὸς ἀπὸ αὐτόν»⁹. – «Ὅποιος στηρίζεται στὰ ψεύδη, αὐτὸς θὰ ποιμάνει ἀνέμους»¹⁰. «Γιατὶ ὁ ψευδολόγος ἄνθρωπος μισεῖ τὴν ἀλήθεια»¹¹. καὶ· «Ὁ ψευδομάρτυρας δὲν θὰ μείνει ἀτιμώρητος, ἐνῶ ἐκεῖνος πού ὀδηγεῖ σὲ δίκη τὸν ἀθῶο δὲν θὰ ἀποφύγει τὴν τιμωρία»¹². καὶ· «Ὁ ψευδομάρτυρας θὰ ὀδηγηθεῖ στὴν καταστροφή, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος πού ὑπακούει στὸ νόμο τοῦ Θεοῦ καὶ τηρεῖ αὐτόν, θὰ πεῖ τὴν ἀλήθεια»¹³. Καὶ πάλι· «Μὴ γίνεσαι ψευδομάρτυρας ἐναντίον τοῦ συνανθρώπου σου», δηλαδή τοῦ ὁμοπίστου σου, «οὔτε νὰ μεγαλοποιεῖς τὰ γεγονότα μὲ τὰ χεῖλη σου»¹⁴. Καὶ ἄλλος· «Τὸ ψεῦδος εἶναι μεγάλη μομφή γιὰ τὸν ἄνθρωπο»¹⁵, «ἐνῶ ὁ φιλαλήθης μάρτυρας δὲν ψεύδεται»¹⁶. Καὶ πάλι· «Ὁ ἀπονήρευτος πιστεύει σὲ κάθε λόγο, ἐνῶ ὁ συνετὸς ἀλλάζει γνώμη γιὰ κακὸ λόγο πού ἄκουσε»¹⁷. Καὶ πάλι· «Δὲν ταιριάζουν σὲ ἀσύνετο χεῖλη πού λένε λόγια ἀξιόπιστα, οὔτε στὸν δίκαιο χεῖλη πού λένε ψεύδη»¹⁸. Καὶ προσθέτει· «Προτιμότερος εἶναι ὁ κλέφτης, παρὰ ἐκεῖνος πού λέγει συνεχῶς ψεύδη»¹⁹. Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος· «Μὴ λέτε ψέματα μεταξύ σας, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀποβάλετε τὸ ψεῦδος, νὰ κυριαρχεῖ ἡ ἀλήθεια στὰ λόγια τοῦ καθενός πρὸς τὸν πλησίον του»²⁰. Καὶ στὶς Πράξεις ὁ Πέτρος λέγει στὸν Ἀνανία· «Γιατὶ ὁ Σατανᾶς κυριεύσε τὴν καρδιά σου, ὥστε νὰ ψευσθεῖς πρὸς τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ νὰ κρατήσεις ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ ἀντίτιμο τοῦ κτήματος;»²¹. Καὶ προσθέτει· «Δὲν εἶπες ψέματα σὲ ἄνθρώπους, ἀλλὰ στὸν Θεό»²². Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἐὰν ἔχετε πικρὴ ζηλοτυπία μέσα στὶς καρδιές σας, μὴ κατακαυχέσθε καὶ ψεύδεσθε ἐναντίον τῆς ἀλήθειας»²³. Ὁ Κύριος πάλι λέγει γιὰ τὸν Ἀντίχριστο· «Ὅταν λέγει τὰ ψεύδη, τὰ λέγει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, γιατί εἶναι ψεύστης, δπως καὶ ὁ πατέρας του»²⁴.

Ἀφοῦ ἀκούσαμε λοιπόν, ἀγαπητοί, τὸν τόσο κακὴν κατὰκριση τοῦ διαβολικοῦ ψεύδους, μὲ κάθε ζῆλο ἅς φύγομε ἀπὸ αὐτό, καὶ ἅς προστρέξομε στὴν ἀλήθεια, πού εἶναι ὁ Χριστός, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς μας. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 43ος.

Γιὰ τὴν κενοδοξία.

Ὁ κενόδοξος δείχνει ὅτι ἀγαπᾷ τὴ δόξα πού μισεῖ ὁ Θεός. Γιατὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση ἐπιδιώκει τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων, καὶ νοιώ-

ὑπὲρ ἐσμῶν ἐστιάσεως Ὁ τοιοῦτος ὡς ἀνθρωπάρεσκος κρίνεται, ὅτι
 ἀγαπᾷ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν
 εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ἄλλ' ὥσπερ διὰ θλίψεως τὰ ἀγαθὰ τοῖς ἀν-
 θρώποις ἠτοίμασται, οὕτω καὶ τὰ κακὰ διὰ κενοδοξίας καὶ ἡδονῆς.
 5 Ρίζα γὰρ αἰσχροῦς ἐπιθυμίας ἀνθρώπινος ἔπαινος οὐχ ὅταν ἀκούωμεν
 αὐτὰ, ἀλλ' ὅταν αὐτὰ καταδεχώμεθα ἡδέως. Ἡ γὰρ κενοδοξία καὶ
 ἡδονὴ αἷτια ὑπάρχει πάσης κακίας. Τὸ πάθος τοῦτο τῆς κενοδοξίας
 πάννυ πολύμορφόν ἐστιν καὶ λεπτότατον, καὶ οὐ ταχέως οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ
 τοῦ πειραζομένου καταλαμβάνομενον. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἄλλων παθῶν αἱ
 10 προσβολαὶ φανερώτεραι τυγχάνουσιν καὶ ἡ ψυχὴ ῥάδιον ἐπιγινώσκει
 τὸν πρὸς αὐτὰ πόλεμον καὶ διὰ προσευχῆς τοῦτον ἀνατρέπει, ἡ δὲ τῆς
 κενοδοξίας κακία, ὡς οὐσα πολύμορφος, δυσκαταγώνιστος τυγχάνει.
 Ἐν παντὶ γὰρ ἐπιτηδεύματι παρυσφίσταται, ἐν τε σχήματι καὶ ἐν
 μορφῇ καὶ ἐν βαδίσματι καὶ ἐν φωνῇ καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν σιωπῇ καὶ ἐν
 15 ἔργῳ καὶ ἐν ἀγρυπνίαις καὶ ἐν νηστείαις καὶ ἐν εὐχῇ καὶ ἐν ἀναγνώσει
 καὶ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἐν μακροθυμίᾳ· διὰ τούτων πάντων ἐπιχειρεῖ τὸν
 τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπον κατατοξεύειν. Ὅταν γὰρ μὴ δυνήθῃ διὰ πολυ-
 τελῶν ἐνδυμάτων πρὸς κενοδοξίαν ἀποστήσαι, δι' εὐτελῶν ἐπιχειρεῖ
 πειράζειν. Καὶ ὅν οὐκ ἡδυνήθη διὰ τιμῆς ἐπάραι, τοῦτον διὰ τὸ φέ-
 20 ρειν δῆθεν ἀτιμίαν εἰς ἀπόνοιαν αἴρει. Καὶ ὅν οὐκ ἡδυνήθη πείσαι δι'
 ἐπιστήμην λόγων κενοδοξεῖν, τοῦτον διὰ σιωπῆς ὡς ἡσυχον δῆθεν δε-
 λεάζει· καὶ ὅν οὐκ ἡδυνήθη διὰ πολυτελείας βρωμάτων χαννῶσαι,
 τοῦτον διὰ νηστείας πρὸς ἔπαινον ἐκλύει. Καὶ ἀπλῶς πᾶν ἐπιτήδευμα
 πρόφασιν παρέχει πολέμου τῷ πονηρῷ τούτῳ δαίμονι. Λοιπὸν εὐρί-
 25 σκεται ὁ κενόδοξος μοναχὸς ὡς ἐργάτης ἄμισθος. Τὸν γὰρ πόνον ὑπέ-
 στη, καὶ τὸν μισθὸν οὐκ ἔλαβεν. Ἡ γὰρ κενοδοξία ἀπόλλυσιν μισθοὺς
 ἀρετῶν. Καὶ ὥσπερ λίθου βολὴ οὐ φθάνη εἰς οὐρανόν, οὕτως οὐδὲ
 προσευχὴ ἀνθρωπαρέσκου ἀναθήσεται πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ φρόνιμος
 ἀνὴρ κρύπτει θησαυρὸν καὶ ἀρετῆς πόνον. Συνετὸς μοναχὸς τὴν μέ-
 30 λισσαν μιμεῖται, ἔξωθεν φέρων ἄνθη, καὶ ἔσωθεν κηρίον ἐργαζόμενος.
 Μὴ πωλήσης τοὺς πόνους σου δόξῃ ἀνθρωπίνῃ, μηδὲ τὴν μέλλουσαν
 δόξαν προδῶς δι' εὐτελεῖν εὐφημίαν. Δόξα γὰρ ἀνθρωπίνῃ εἰς χοῦν

θει μεγαλύτερη ἡδονὴ ἀπὸ αὐτοῦς, παρὰ ἀπὸ πλῆθος φαγητῶν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θεωρεῖται ὡς ἀνθρωπάρεσκος, γιατί, σύμφωνα μὲ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη, ἀγαπᾷ τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων περισσότερο ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ· ἀλλά, ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἀγαθὰ ἔχουν ἐτοιμαστῆ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους μέσω θλίψεων, ἔτσι καὶ τὰ κακὰ θὰ τὰ ὑποστοῦν ἐξαιτίας τῆς κενοδοξίας καὶ ἡδονῆς. Καθόσον ρίζα τῆς αἰσχροῦς ἐπιθυμίας εἶναι ὁ ἀνθρώπινος ἔπαινος· ὄχι ὅταν ἀκοῦμε τὰ ἐπαινετικά λόγια, ἀλλ' ὅταν τὰ ἀποδεχόμεστε μὲ εὐχαρίστηση. Γιατί ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ἡδονὴ εἶναι αἷτια καθὲ κακίας. Τὸ πάθος αὐτὸ τῆς κενοδοξίας εἶναι πολὺ πολύμορφο καὶ πάρα πολὺ λεπτό, καὶ δὲν γίνεται ἀντιληπτὸ ἀμέσως οὔτε ἀπὸ τὸν ἴδιο πού ὑφίσταται τὸν πειρασμό. Στὴν περίπτωση δηλαδή τῶν ἄλλων παθῶν οἱ προσβολές εἶναι φανερώτερες καὶ ἡ ψυχὴ εὐκόλα διαπιστώνει τὸν πόλεμο πρὸς αὐτὰ καὶ ἀνατρέπει αὐτὸν μὲ τὴν προσευχὴ, ἡ κακία ὅμως τῆς κενοδοξίας, ἐπειδὴ εἶναι πολύμορφη, εἶναι δυσκολοκατανίκητη. Γιατί ὑπάρχει σὲ ὅποιαδήποτε ἀσχολία, καὶ στὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση καὶ στὴ μορφή καὶ στὸ βᾶδισμα καὶ στὴ φωνὴ καὶ στὸ λόγο καὶ στὴ σιωπὴ καὶ στὸ ἐργόχειρο καὶ στίς ἀγρυπνίες καὶ στίς νηστείες καὶ στὴν προσευχὴ καὶ στὴν ἀνάγνωση καὶ στὴν ἡσυχία καὶ στὴ μακροθυμία· μὲ ὅλα αὐτὰ ἐπιχειρεῖ νὰ κατατοξεύει ὁ ἐχθρὸς τὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ. Γιατί, ὅταν δὲν μπορέσει μὲ πολυτελῆ ἐνδύματα νὰ τὸν ὀδηγήσει πρὸς τὴν κενοδοξία, ἐπιχειρεῖ νὰ τὸν πειράζει μὲ εὐτελῆ πράγματα. Καὶ ἐκεῖνον πού δὲν μπόρεσε νὰ τὸν ὀδηγήσει στὴν ἔπαρση μὲ τὴν τιμὴ, αὐτὸν τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀνόητης ἀλαζονείας μὲ τὸ ὅτι τάχα ὑπομένει ἀτιμία. Καὶ ἐκεῖνον πού δὲν μπόρεσε νὰ τὸν πείσει νὰ φτάσει στὴν κενοδοξία μὲ τοὺς γεμάτους ἀπὸ σοφία λόγους του, αὐτὸν τὸν δελεάζει μὲ τὴ σιωπὴ σὰν δῆθεν ἡσυχό. Καὶ ἐκεῖνον πού δὲν μπόρεσε νὰ τὸν ἀποχαυνώσει μὲ τὴν πολυτέλεια τῶν φαγητῶν, αὐτὸν τὸν παρασύρει πρὸς τὸν ἔπαινο μὲ τὴ νηστεία. Καὶ γενικὰ καθὲ ἀσχολία παρέχει ἀφορμὴ πολέμου στὸν πονηρὸ αὐτὸν δαίμονα. Στὸ τέλος βρῖσκεται ὁ κενόδοξος μοναχὸς ὡς ἐργάτης ἄμισθος. Καθόσον ὑπέμεινε τὸν κόπο, καὶ τὸν μισθὸ δὲν τὸν ἔλαβε. Γιατί ἡ κενοδοξία ἐξαφανίζει τοὺς μισθοὺς τῶν ἀρετῶν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ ριπτόμενη πέτρα δὲν φθάνει στὸν οὐρανό, ἔτσι οὔτε ἡ προσευχὴ τοῦ ἀνθρωπάρεσκου θὰ ἀνεβεῖ πρὸς τὸν Θεό. Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος κρύβει τὸν θησαυρὸ καὶ τὸν κόπο τῆς ἀρετῆς. Ὁ συνετὸς μοναχὸς μιμεῖται τὴ μέλισσα, μεταφέροντας ἀπὸ ἔξω ἄνθη, καὶ παράγοντας μέσα τὴν κηρήθρα. Μὴ πουλήσεις τοὺς κόπους σου στὴν ἀνθρώπινη δόξα, οὔτε τὴ μέλλουσα δόξα νὰ τὴν προδώσεις γιὰ ἀσήμαντο ἔπαινο.

κατασκηνοῖ καὶ τὸ κλέος αὐτῆς σβέννυται, ἢ δὲ τῆς ἀρετῆς δόξα μένει εἰς τὸν αἰῶνα

Ἡμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, μὴ δῶμεν χώραν, ὥστε τὸ πάθος τοῦτο κυριεῦσαι ἡμῶν, φοβούμενοι τὸν λέγοντα, «Ὁ Θεὸς ἐσκόρπισεν ὅσα
5 ἀνθρωπαρέσκων», ἐπόμενοι δὲ μᾶλλον τῷ ἀποστολικῷ ρητῷ, εἴπωμεν εὐλικρινῶς «Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν Θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώ-
ποις ἀρέσκειν; Εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην». Καὶ αὐτίς «Οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀρέσκοντες ἀνθρώποις,
ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. Οὔτε γάρ, φησὶν, ἐν
10 λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν πρὸς ὑμᾶς, καθὼς οἴδατε, οὔτε προφάσει πλεονεξίας, Θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν». – «Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστάνων, ἐκεῖνος δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ Κύριος συνί-
στησιν», καθὼς φησιν ἡ μακαρία Ἄννα ἡ τοῦ Σαμουὴλ: «Μὴ καυχᾶ-
σθω ὁ φρόνιμος ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ, καὶ ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει
15 αὐτοῦ, καὶ ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ συνιέναι καὶ ποιεῖν κρῖμα καὶ δικαιοσύνην». Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἐζεκίας, τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων θηρώμενος καὶ περιχαρεῖα κρατούμενος, ἔδειξε τοῖς Χαλδαίοις τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε Κύριος τὸν Ἡσαΐαν πρὸς αὐτὸν λέγων· «Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, καὶ ληφθήσονται πάντα ἃ
20 εἶδον εἰς Βαβυλῶνα». Ὡς καὶ ἐφ' ἡμῖν νῦν γέγονεν. Ἐπαχύνθημεν γὰρ καὶ ἀπελακτίσαμεν, καὶ παρέδωκεν Κύριος τὴν ἰσχὴν ἡμῶν, τὸν τίμιον σταυρόν, τοῖς Χαλδαίοις, καὶ τὰ ἅγια ἡμῶν ἐρήμωσαν. Καλῶς οὖν ὁ Παροφιαστὴς λέγει· «Κρείσσων ἀνὴρ ἐν ἀτιμίᾳ ἑαυτῷ δουλεύων, ἢ ὁ τιμὴν ἑαυτῷ περιθίς καὶ ἐνδεόμενος ἄρτου». Καὶ πάλιν· «Ἐγκωμια-
25 ζέτω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα· ἀλλότριος, καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη». Ὁ δὲ Ψαλμωδός· «Ὁ Θεὸς διεσκόρπισεν ὅσα ἀνθρωπαρέσκων· κατησχύνθησαν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξουδένωσεν αὐτούς». Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;». Καὶ τοῖς Κολοσσαεῦσι· «Μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείᾳ, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι,
30 ἀλλ' ὃ ἐὰν ποιεῖτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώ-
ποις δουλεύοντες».

Δεινὸν οὖν ἔστιν, ὡς εἴρηται, τὸ τῆς κενοδοξίας πάθος καὶ πάσας τὰς ἀρετάς, ἃς ἐργάζεται ὁ ἀνθρώπος, παρεμβάλλει ἑαυτῷ, καὶ σπου-

25. Ψαλμ. 52, 6.

26. Γαλ. 1, 10

27. Α' Θεσσ. 2, 4-6.

28. Β' Κορ. 10, 18.

29. Α' Βασ. 2, 10.

30. Δ' Βασ. 20, 17.

31. Παρμ. 12, 9.

32. Παρμ. 27, 2.

33. Ψαλμ. 52, 6.

34. Α' Κορ. 4, 7.

35. Κολ. 3, 22-23.

Γιατί ἡ ἀνθρώπινη δόξα ἔχει τὴν κατοικία τῆς στῆ γῆ καὶ ἡ λαμπρότητά τῆς σβῆνει, ἐνῶ ἡ δόξα τῆς ἀρετῆς μένει στὸν αἰῶνα.

Ἐμεῖς λοιπόν, ἀγαπητοί, ἄς μὴ δώσομε τόπο, ὥστε νὰ μᾶς κυριεύσει τὸ πάθος αὐτό, φοβοῦμενοι ἐκεῖνον ποὺ λέγει, «Ὁ Θεὸς σκόρπισε τὰ ὄστα τῶν ἀνθρωπάρεσκων»²⁵, ἀλλὰ ἀκολουθώντας μᾶλλον τὸν ἀποστολικὸ λόγον, ἄς ποῦμε μὲ εἰλικρίνεια: «Ζητῶ τώρα τὴν εὐνοία τῶν ἀνθρώπων, ἢ τοῦ Θεοῦ; ἢ μήπως ἐπιδιώκω νὰ εἶμαι ἀρεστός στοὺς ἀνθρώπους; Γιατί, ἂν ζητοῦσα νὰ εἶμαι ἀκόμα ἀρεστός στοὺς ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἦμουν δοῦλος τοῦ Χριστοῦ»²⁶. Καὶ ἐπίσης: «Ἔτσι μιλοῦμε, ὄχι γιὰ νὰ εἶμαστε ἀρεστοὶ στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ στὸν Θεὸ ποὺ ἔξετάζει τὶς καρδιές μας. Γιατί, λέγει, ὅπως ξέρετε, οὔτε ποτὲ ἦρθαμε μὲ κολακευτικὰ λόγια πρὸς ἐσᾶς, οὔτε μὲ ἀφορμὴ πλεονεξίας, μάρτυρας ὁ Θεός, οὔτε ζητώντας τιμὴ ἀπὸ ἀνθρώπους»²⁷. – «Γιατί δὲν εἶναι γνήσιος ἐκεῖνος ποὺ συνιστᾷ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖο συνιστᾷ ὁ Κύριος»²⁸, ὅπως λέγει ἡ μακάρια Ἴβη Ἀννα, ἡ μητέρα τοῦ Σαμουήλ: «Ἄς μὴ καυχιέται ὁ συνετός γιὰ τὴ σύνεσή του, καὶ ὁ δυνατὸς γιὰ τὴ δύναμή του, καὶ ὁ πλούσιος γιὰ τὸν πλοῦτο του, ἀλλὰ γιὰ τὸ ὅτι γνωρίζει τὸν Κύριο καὶ ἐφαρμόζει τὶς ἐντολές του ἐνεργώντας μὲ δικαιοσύνη»²⁹. Ὁ βασιλιάς πάλι Ἐζεκίας, ἐπιδιώκοντας τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων καὶ κυριευμένος ἀπὸ μεγάλη χαρὰ, ἔδειξε τοὺς θησαυροὺς του στοὺς Χαλδαίους. Καὶ ἀπέστειλε ὁ Κύριος τὸν Ἡσαΐα πρὸς αὐτὸν λέγοντας: «Νᾶ, ἔρχονται ἡμέρες, καὶ θὰ ἀρπαχθοῦν ὅλα ὅσα εἶδαν καὶ θὰ μεταφερθοῦν στὴ Βαβυλώνα»³⁰. Ὅπως καὶ τώρα ἔγινε καὶ μὲ μᾶς. Γιατί σκληρύνθηκε ἡ καρδιά μας καὶ κλωπησάσαμε τὸν Κύριο, καὶ παρέδωκε αὐτὸς τὴ δύναμή μας, τὸν τίμιον σταυρό, στοὺς Χαλδαίους, καὶ ἐρήμωσαν τὰ ἅγια μας. Σωστὰ λοιπόν ὁ Παροιμιστής λέγει: «Εἶναι προτιμότερος ὁ περιφρονημένος ἀνθρώπος ποὺ ἐργάζεται γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, παρὰ ἐκεῖνος ποὺ εἶναι περιβλημένος μὲ τιμητικὸς τίτλους καὶ στερεῖται ἀκόμα καὶ τὸ ψωμί του»³¹. Καὶ πάλι: «Νᾶ σὲ ἐπαινεῖ ὁ πλησίον σου, καὶ ὄχι τὸ δικό σου στόμα· ὁ ξένος, καὶ ὄχι τὰ δικά σου χεῖλη»³². Ὁ Ψαλμωδὸς πάλι: «Ὁ Θεὸς διεσκόρπισε τὰ ὄστα τῶν ἀνθρωπάρεσκων· καταντροπιᾶσθησαν, γιατί ὁ Θεὸς τοὺς ἐκμηδένισε»³³. Καὶ ὁ Ἀπόστολος: «Ποιὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔχεις, τὸ ὁποῖο δὲν ἔλαβες, καὶ ἂν τὸ ἔλαβες, γιατί καυχιέσαι σὰν νὰ μὴ τὸ ἔλαβες;»³⁴. Καὶ στοὺς Κολοσσαεῖς: «Ὁχι γιὰ τὰ μάτια, ὅπως κάνουν ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ ἀρέσουν στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ὅ,τιδήποτε κάνετε, νὰ τὸ κάνετε μὲ τὴν ψυχὴ σας, ἐργαζόμενοι γιὰ τὸν Κύριο, καὶ ὄχι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους»³⁵.

Εἶναι φοβερὸ λοιπόν, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας καὶ ὅλες τὶς ἀρετὲς ποὺ ἐργάζεται ὁ ἀνθρώπος, τὶς ἀποδίδει στὸν ἑαυτὸ του,

δάξει ἀχρειῶσαι τοὺς καρπούς τοῦ μοναχοῦ. Καὶ τὸ χαλεπώτερον ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων παθῶν, πορνείας φημί καὶ ὀργῆς, λυπούμεθα εἰκός, καὶ θρηνοῦμεν καὶ εὐχόμεθα ἀπαλλαγῆναι, ἐπὶ δὲ τῆς κενοδοξίας οὔτε πονοῦμεν, οὔτε λυπούμεθα, οὔτε τὸν Θεὸν παρακαλοῦμεν ἐλευ-
 5 θερωθῆναι ἐξ αὐτῆς. Μισήσωμεν οὖν, ἀδελφοί, τὸ τέλειον μῖσος τὸ τῆς κενοδοξίας πάθος, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν τοὺς καμάτους ἡμῶν· τῆς γὰρ τοῦ Χριστοῦ δουλείας καὶ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως ἀφίστησιν τὸν ἄνθρω-
 πον, καθὼς φησιν ὁ Κύριος «Πῶς δύνασθε πιστεῦειν εἰς ἐμέ, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ
 10 οὐ ζητοῦντες». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ΄.

Περὶ ὑπερηφανίας.

Τὸ τῆς ὑπερηφανίας νόσημα χειρὸν τυγχάνει ὄλων τῶν παθῶν, καὶ θεοστύγητον πάνυ καὶ μὴ ἀρμόζον ὄλως ἀνθρώποις, ἀλλ' αὐτῷ
 15 μόνῳ τῷ δυσμενεῖ διαδόλῳ, πρὸς τὴν αὐτοῦ κακίαν, τῷ δι' ὑπερηφα-
 νίαν ἐξ οὐρανοῦ πεσόντι. Ὁ γὰρ καυχησάμενος καὶ λέγων, «Θήσω τὸν θρόνον μου ἐπ' ἄνω τῶν ἄστρον τοῦ οὐρανοῦ», εὐρέθη μὴ ἔχων
 χώραν ἀναπαύσεως, ἀλλ' ὡς αἰχμάλωτος πανταχοῦ θριαμβεύεται. Οὗτος ὁ τῆς ὑπερηφανίας δαίμων, χαλεπώτατος πάντων τῶν παθῶν
 20 ὑπάρχων, πάνυ τοὺς ἐν προκοπῇ πολεμεῖ καὶ ἐπιχειρεῖ καταστρέφειν. Καὶ καθάπερ νόσος λοιμικὴ καὶ φθοροποιὸς οὐχ ἔν μέλος τοῦ σώμα-
 τος, ἀλλ' ὄλον διαφθείρει, οὕτω καὶ τὸ πάθος τοῦτο. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάθη ἐκ μέρους ἐπισκοτοῦσι τὴν ψυχὴν ἢ καὶ ταράσσουσιν αὐτήν, τὸ
 δὲ τῆς ὑπερηφανίας πάθος πᾶσαν αὐτὴν σκοτεῖ καὶ εἰς μεγάλην πτώ-
 25 σιν κατάγει. Ἡ γὰρ ψυχὴ τοῦ ὑπερηφάνου εἰς ὕψος μέγα ἀναβαίνει, κάκειθεν ἑαυτὸν εἰς θυθὸν καταβάλλει. Ὡσπερ γὰρ θάρος κατέαξε κλῶνα ἔγκαρπον, οὕτως ὑπερηφανία ψυχὴν ἐνάρετον καταβάλλει. Καὶ ὡσπερ καρπὸς σεσηπὼς ἀχρηστος γεωργῷ, οὕτως ἀρετὴ ὑπερη-
 φάνου οὐ χρησιμεύει τῷ Θεῷ. Μὴ δῶς ὑπερηφανία σὴν ψυχὴν, καὶ οὐ
 30 μὴ ἴδοις φαντασίας φοικτίας. Ψυχὴ γὰρ ὑπερηφάνου καταλιμπάνεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται δαμιόνων ἐπίχαρμα. Ὑπερήφανος μοναχὸς

36. Ἰω. 5, 44.

37. Ἦσ. 14, 13.

καὶ φροντίζει νὰ ἐξαφανίσει τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ. Καὶ τὸ φοβερώτερο εἶναι, ὅτι στὴν περίπτωσιν τῶν ἄλλων παθῶν, ἐννοῶ τῆς πορνείας καὶ τῆς ὀργῆς, λυπούμαστε, ὅπως εἶναι φυσικὸν, καὶ θρηνοῦμε καὶ προσευχόμεσθε νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ αὐτά, στὴν περίπτωσιν ὅμως τῆς κενοδοξίας οὔτε πονοῦμε, οὔτε λυπούμαστε, οὔτε παρακαλοῦμε τὸν Θεὸν νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ αὐτήν. Ἄς μισήσωμεν λοιπόν, ἀδελφοί, μὲ τὸ μεγαλύτερον μῖσος τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, γιὰ νὰ μὴ χάσομε τοὺς κόπους μας· γιὰτὶ ἀπομακρύνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν πίστην στὸν Θεόν, ὅπως λέγει ὁ Κύριος· «Πῶς μπορεῖτε νὰ πιστεύετε σὲ μένα, ἀφοῦ δέχεσθε τιμὴν ὃ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, καὶ δὲν ἐπιδιώκετε τὴν τιμὴν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸν μόνον Θεόν;»³⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 44ος.

Γιὰ τὴν ὑπερηφάνεια.

Ἡ ἀρρώστια τῆς ὑπερηφάνειας εἶναι χειρότερη ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη, ἢ ὅποια εἶναι καὶ πάρα πολὺ μισητὴ ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ δὲν ταιριάζει καθόλου στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ σ' αὐτὸν μόνον τὸν ἐχθρόν μας τὸν διάβολον καὶ στὴν κακίαν του, σ' αὐτὸν ποὺ ἐξαιτίας τῆς ὑπερηφάνειάς του ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Γιὰτὶ ἐκεῖνος ποὺ καυχήθηκε καὶ εἶπε, «Θὰ τοποθετήσω τὸν θρόνον μου πάνω ἀπὸ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ»³⁷, βρέθηκε νὰ μὴ ἔχει τόπον ἀναπαύσεως, ἀλλὰ διαπομπεύεται παντοῦ ὡς αἰχμάλωτος. Ὁ δαίμονας αὐτός τῆς ὑπερηφάνειας, ποὺ εἶναι ὁ πιὸ φοβερώτερος ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη, πολεμεῖ πάρα πολὺ ἐκείνους ποὺ προκόβουν στὴν ἀρετὴ καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ τοὺς καταστρέφει. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς μὴ ἀρρώστια λοιμώδους καὶ φθοροποιὸς δὲν καταστρέφει ἓνα μόνον μέλος τοῦ σώματος, ἀλλὰ ὅλο, ἔτσι καὶ τὸ πάθος αὐτό. Καὶ τὰ ἄλλα βέβαια πάθη κατὰ ἓνα μέρος συσκοτίζουν τὴν ψυχὴν ἢ καὶ ταράσσουν αὐτήν, τὸ πάθος ὅμως τῆς ὑπερηφάνειας σκοτίζει ὀλόκληρη τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ὁδηγεῖ σὲ μεγάλη πτώση. Γιὰτὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ὑπερήφανου ἀνεβαίνει σὲ μεγάλο ὕψος, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ρίχνει τὸν ἑαυτό της στὸν βυθόν. Ὅπως δηλαδὴ τὸ βάρος σπάζει ἓνα κλωνάρι γεμᾶτο καρπῶν, ἔτσι καὶ ἡ ὑπερηφάνεια ρίχνει κάτω τὴν ἐνάρετην ψυχὴν. Καὶ ὅπως ὁ καρπὸς ποὺ ἔχει σαπίσει εἶναι ἄχρηστος στὸν γεωργόν, ἔτσι καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ ὑπερήφανου δὲν χρησιμεύει στὸν Θεόν. Μὴ παραδώσεις τὴν ψυχὴν σου στὴν ὑπερηφάνεια, καὶ δὲν θὰ δεῖς φαντασίαις φρικτῆς. Γιὰτὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ὑπερήφανου ἐγκαταλείπεται ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ γίνεται ἀντικείμενον τῆς χαιρεκακίας τῶν δαιμόνων. Ὁ ὑπερήφανος

δένδρον ἄκαρπον καὶ ἄρριζον, καὶ οὐ μὴ ἐνέγκῃ ποτὲ προσβολὴν ἀνέμου. Καὶ ὡσπερ πομφόλυξ ραγεῖσα ἀφανίζεται, οὕτω μνήμη ὑπερηφάνου μετὰ θάνατον ὄλλυται· καὶ ὡσπερ προσευχὴ ταπεινοῦ κάμπτει Θεόν, οὕτω παροξύνει Θεὸν δέησις ὑπερηφάνου. Καὶ ὅσοι δι' ὑπερηφάνίαν ἀφηνιάζουσι τὸν ἀδελφόν, τῷ διαβόλῳ ἀμιλλῶνται. Οὐ γὰρ φυσικὴ ἐστὶν ἡ ὑπερηφάνια, ἀλλ' ἰνδαλμα τοῦ ἀφηνιαστοῦ δαίμονος, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ Γραφή. Φησὶν γάρ· «Οὐ συνέκτισται ἀνθρώποις ὑπερηφάνια». Καὶ αὐθις «Θρόνους ἀρχόντων ὑπερηφάνων καθεῖλε Κύριος».

10 Ἀρχὴ γὰρ ὑπερηφανίας ἀνθρώπου ἀποστῆναι ἀπὸ Κυρίου, ὅτι «Ἀρχὴ ἁμαρτίας ὑπερηφάνια· καὶ ὁ κρατῶν αὐτήν, ἐξομβρίσει βδέλυγμα καὶ καταστραφήσεται εἰς τέλος». Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ γέγραπται· «Ψυχὴ, ἣτις ἐποίησεν ἐν χειρὶ ὑπερηφανίας, ἐκτριβήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ». Καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Καὶ ἀπολώ πάντας ὑπερηφάνους». Καὶ ὁ
15 Ψαλμῳδός· «Διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ὑπερηφάνια εἰς τέλος, περιεβάλλοντο ἀδικίαν καὶ ἀσέβειαν αὐτῶν». Καί· «Ἐξέλιπον καὶ ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν». Καὶ αὐθις· «Ἡ ὑπερηφάνια τῶν μισούντων σε ἀνέβη διὰ παντός». Ὅθεν πάσῃ σπουδῇ κέχρηται τὰ ἱερά σου καθελεῖν, καὶ τὰ ἅγια σου ἐρημῶσαι. Ἄλλ' ἔπαρον τὰς χειρὰς σου
20 ἐπὶ τὰς ὑπερηφανίας αὐτῶν εἰς τέλος, ὅπως αἰσχυνηθῆσαν οἱ ὑπερήφανοι, ὅτι ἀδίκως ἠνόμησαν εἰς ἡμᾶς. Ἄει γὰρ ὑπερήφανοι, ὡς οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ πατέρες αὐτῶν, παρηνόμουν ἕως σφόδρα. Ὁ δὲ δοῦλός σου Δαυὶδ ἀπὸ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐξέκλινε, οὔτε «ὑπερηφάνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀπλήστῳ καρδίᾳ συνήσθιεν», οὐδ' ὄλωσ «κατῶκει ἐν μέσῳ τῆς
25 οἰκίας» αὐτοῦ λογισμὸς «ποιῶν ὑπερηφάνιαν». Καὶ ὁ Παρομιαστής· «Φόβος Κυρίου μισεῖ κακίαν, ὕβριν τε καὶ ὑπερηφάνιαν, καὶ ὁδοὺς πονηρῶν». Ἐπάγει· «Ὅσῳ μέγας εἶ, τοσοῦτον ταπεινά σεαυτόν, καὶ εὐρήσεις χάριν ἔναντι Κυρίου». Καί· «Μὴ ἐξύψου σεαυτόν, ἵνα μὴ πέσης, ὅτι μισητὸς ἔναντι Κυρίου καὶ ἀνθρώπου πᾶς ὑπερήφανος».
30 Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἐπερηφάνοις Κύριος ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δίδωσι χάριν». Καὶ ἐπιφέρει· «Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑψώσῃ ὑμᾶς».

38. Σ. Σειρ. 10, 18.

39. Σ. Σειρ. 10, 14.

40. Σ. Σειρ. 10, 13.

41. Ἀριθμ. 15, 30.

42. Ἦσ. 1, 25.

43. Ψαλμ. 62, 6.

44. Ψαλμ. 72, 19.

45. Ψαλμ. 73, 23.

46. Ψαλμ. 118, 78.

47. Ψαλμ. 100, 5, 7.

48. Παρμ. 8, 13.

49. Σ. Σειρ. 3, 18.

50. Σ. Σειρ. 1, 30. 10, 7.

51. Παρμ. 3. 34. Ἰακ. 4, 6.

52. Ἰακ. 4, 10.

μοναχὸς εἶναι δένδρο ἄκαρπο καὶ χωρὶς ρίζες, καὶ δὲν θὰ ἀντέξει ποτὲ φύσημα ἀνέμου. Καὶ ὅπως ἡ σαπουνόφουσκα ἀφοῦ σπάσει ἐξαφανίζεται, ἔτσι καὶ ἡ μνήμη τοῦ ὑπερήφανου μετὰ τὸ θάνατο χάνεται· καὶ ὅπως ἡ προσευχὴ τοῦ ταπεινοῦ κάμπτει τὸν Θεό, ἔτσι παροργίζει τὸν Θεὸ ἡ δέηση τοῦ ὑπερήφανου. Καὶ ὅσοι ἐξαιτίας τῆς ὑπερηφάνειάς τους ὀδηγοῦν σὲ παρεκτροπὴ τὸν ἀδελφό, συναγωνίζονται τὸν διάβολο. Γιατὶ ἡ ὑπερηφάνεια δὲν εἶναι φυσικὴ, ἀλλὰ πλάσμα τοῦ ἀχαλίνωτου δαίμονα, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ Γραφή. Γιατὶ λέγει· «Ἡ ὑπερηφάνεια δὲν κτίσθηκε μαζί μὲ τοὺς ἀνθρώπους»³⁸. Καὶ ἐπίσης· «Ὁ Κύριος κατέστρεψε τοὺς θρόνους τῶν ὑπερήφανων ἀρχόντων»³⁹.

Ἄρχη λοιπὸν τῆς ὑπερηφάνειας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸν Κύριο, γιατί «Ἄρχη τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ ἐκεῖνος ποὺ κυριαρχεῖται ἀπὸ αὐτήν, θὰ χύσει ἀπὸ μέσα του σάν βροχὴ σιχαμάρα καὶ θὰ καταστραφεῖ τελείως»⁴⁰. Καὶ στὸν νόμο ἐπίσης ἔχει γραφεῖ· «Ἄνθρωπος ποὺ θὰ ἁμαρτήσῃ ἐξαιτίας ὑπερηφάνειας, θὰ ἐξολοθρευθεῖ μέσα ἀπὸ τὸν λαό»⁴¹. Καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Καὶ θὰ καταστρέψω ὅλους τοὺς ὑπερήφανους»⁴². Καὶ ὁ Ψαλμωδός· «Γι' αὐτὸ τοὺς κυριεψε τελείως ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ περιβλήθηκαν σάν ἔνδυμα τὴν ἀδικία καὶ τὴν ἀσέβειά τους»⁴³· καί· «Ἐξαφανίσθηκαν καὶ χάθηκαν ἐξαιτίας τῆς ἀνομίας τους»⁴⁴. Καὶ ἐπίσης· «Ἡ ὑπερηφάνεια ἐκείνων ποὺ σὲ μισοῦν ξεπέρασε κάθε ὄριο»⁴⁵. Γι' αὐτὸ καταβάλλουν κάθε προσπάθεια νὰ γκρεμίσουν τοὺς ναοὺς σου, καὶ νὰ ἐρημώσουν τὰ ἅγια σου. Ἄλλ' ὕψωσε τὰ χέρια σου μπροστὰ στὴν ὑπερηφάνειά τους μιὰ γιὰ πάντα, ὥστε νὰ καταντροπιαστοῦν οἱ ὑπερήφανοι, γιατί ἄδικα παρανόμησαν εἰς βάρος μας⁴⁶. Γιατὶ πάντοτε οἱ ὑπερήφανοι, ὅπως οἱ πατέρες τους στὴν ἔρημο, διέπρατταν ὑπερβολικὰ παρανομήματα. Ὁ δοῦλος σου ὅμως Δαβὶδ δὲν παρεξέκλινε ἀπὸ τὸ νόμο σου, οὔτε «συνέτρωγε μὲ ἄνθρωπο μὲ ὑπερήφανο ὀφθαλμὸ καὶ ἀχόρταγη καρδιά», οὔτε γενικὰ «κατοικοῦσε στὸ σπίτι του» λογισμὸς «ὑπερήφανος»⁴⁷. Καὶ ὁ Παροιμιστής· «Ὁ φόβος πρὸς τὸν Κύριο μσεῖ τὴν κακία, ὅπως καὶ τὴν αὐθάδεια καὶ τὴν ὑπερηφάνεια καὶ τοὺς τρόπους ζωῆς τῶν κακῶν»⁴⁸. Καὶ προσθέτει· «Ὅσο πιὸ σπουδαῖος εἶσαι, τόσο περισσότερο ταπεινῶνε τὸν ἑαυτό σου, καὶ θὰ βρεῖς χάρη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου»⁴⁹· καί· «Μὴ ἐξυψώνεις τὸν ἑαυτό σου, γιὰ νὰ μὴ πέσεις, γιατί εἶναι μισητὸς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀνθρώπων κάθε ὑπερήφανος»⁵⁰. Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ὁ Κύριος ἀντιτάσσεται στοὺς ὑπερήφανους, ἐνῶ στοὺς ταπεινοὺς δίνει χάρη»⁵¹. Καὶ προσθέτει· «Ταπεινωθεῖτε λοιπὸν κάτω ἀπὸ τὸ πανίσχυρο χέρι τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ σᾶς ὑψώσει»⁵².

Φοθηθῶμεν οὖν, ἀδελφοί, καὶ πάση φυλακῇ τηρήσωμεν τὴν
 ἑαυτῶν καρδίαν ἀπὸ τοῦ θανατηφόρου πνεύματος τῆς ὑπερηφανίας.
 Ὅταν γὰρ κατακυριεύσῃ τῆς ἀθλίας ψυχῆς, ὥσπερ τις χαλεπώτατος
 τύραννος μεγάλην πόλιν καὶ ὑψηλὴν παραλαβὴν, ὅλην αὐτὴν κατα-
 5 στρέφει καὶ κατασκάπτει. Καὶ τὸ ἐλεεινότατον, ὅτι οὗτος ὁ ἐπικατάρρα-
 τος δαίμων τοὺς τελείους, ὡς εἴρηται, μάλιστα, καὶ εἰς τὸ ὕψος τῶν ἀ-
 ρετῶν ἀναβεθηκότας ἐπιχειρεῖ καταστρέφειν, καὶ οὐδὲ πρὸς μετάνοι-
 αν αὐτοὺς συγχωρεῖ ἐπιστρέψαι. Πῶς γὰρ μετανοήσωσιν οἱ ὅλον διά-
 10 θολον δεχόμενοι ἐν ἑαυτοῖς διὰ τῆς ὑπερηφανίας, καὶ τὸν Θεὸν ἀντι-
 τασσόμενον αὐτοῖς καθιστῶντες; Ἡμεῖς οὖν διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης
 ἀποκρουσώμεθα τὸν ὑπερήφανον δαίμονα, ἐπιλέγοντες ἑαυτοῖς τὸ
 τοῦ Ἀποστόλου, ὅταν ἀρετὴν τινα κατορθώσωμεν «Οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλὰ
 ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί»· καὶ πάλιν «Οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ
 τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ». Καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημέ-
 15 νον «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». Οὕτω γὰρ δυνησώμεθα
 πάλιν ἀκοῦσαι αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος «Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν
 ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα· ἰδοὺ, ἔδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν
 πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ
 ἐχθροῦ». Αὐτῶ τῶ ἀγαθῶ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

20

ΛΟΓΟΣ ΜΕ΄.

Περὶ ὑψηλοφροσύνης.

Ὁ ὑψηλόφρων ἕτερος μὲν ἐστὶν τοῦ ὑπερηφάνου, παρήλλακται
 δὲ πρὸς τὸν κενόδοξον. Ἐνὸς γὰρ δένδρου κλάδοι εἰσὶν, ὁ δὲ καρπὸς
 ἐνηλλαγμένος ὁ μὲν τῶ δοκεῖν κεκυφώς, ὁ δὲ μετεωρόκλαδος. Καὶ ὁ
 25 μὲν πιστακοκενός, ὁ δὲ καρυόκουφος, ἀμφότεροι δὲ ἄχρηστοι. Οἱ δὲ
 μισοῦντες τὰς ψυχὰς ἡμῶν δαίμονες ὑποτίθενται τισιν, ὥστε τινὰ
 φησίωσιν ἡμῖν χαρίσασθαι, εἶτα πρὸς ταύτην ἡμᾶς διαλυθῆναι προ-
 τρέπουσιν. Ἐὰν τοίνυν, χαννωθέντες τῇ οἰήσει, δῶμεν τόπον τῇ ὑψη-
 λοφροσύνῃ, οὐ κἀμίνουσιν λοιπὸν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν αἰχμαλωτίσαι ἡμᾶς.
 30 Μὴ οὖν γενώμεθα δοξαχαρεῖς καὶ ὑψηλόφρονες, ἵνα μὴ οὐ μόνον ἐπὶ
 τοῦ νώτου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῶ προσώπῳ ἡμῶν τεκταίνωσιν οἱ ἁμαρτωλοί,
 καὶ γενώμεθα ἐπίχαρμα αὐτοῖς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, ἐξελ-
 κόμενοι καὶ δελεαζόμενοι ὑπ' αὐτῶν ἐν λογισμοῖς ἄλλοκότοις, καθὼς

Ἄς φοβηθοῦμε λοιπὸν, ἀδελφοί, καὶ μὲ κάθε ἐπαγρύπνηση ἅς προφυλάξομε τὴν καρδιὰ μας ἀπὸ τὸ θανατηφόρο πνεῦμα τῆς ὑπερηφάνειας. Γιατί, ὅταν κατακυριεύσει τὴν ἄθλια ψυχὴ, σὰν κάποιος φοβερῶτατος τύραννος ποῦ κυρίευσε μεγάλη πόλη καὶ ὑψηλή, ὅλη τὴν καταστρέφει καὶ τὴν κατασκάβει. Καὶ τὸ πλεόν ἐλεεινὸ εἶναι, ὅτι ὁ ἐπικατάρατος αὐτὸς δαίμονας ἐπιχειρεῖ νὰ καταστρέφει, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, κατεξοχὴν τοὺς τέλειους καὶ ποῦ ἔχουν ἀνεβεῖ στὸ ὕψος τῶν ἀρετῶν, καὶ δὲν τοὺς ἐπιτρέπει οὔτε σὲ μετάνοια νὰ ἐπιστρέψουν. Πῶς δηλαδὴ θὰ μετανοήσουν αὐτοὶ ποῦ δέχονται μέσα τους μὲ τὴν ὑπερηφάνεια ὅλον τὸν διάβολο, καὶ κάνουν τὸν Θεὸ νὰ ἀντιτάσσεται σ' αὐτούς; Ἐμεῖς λοιπὸν, ὅταν κατορθώσομε κάποια ἀρετὴ, ἅς ἀποκρούσομε μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη τὸν ὑπερήφανο δαίμονα, ἐπαναλαμβάνοντας μέσα μας τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου· «Ὁχι βέβαια ἐγώ, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ποῦ ὑπάρχει μαζί μου»⁵³. καὶ πάλι· «(Τὸ κατόρθωμα τοῦ ἀνθρώπου) δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ θέλησή του, οὔτε ἀπὸ τὴν προσπάθειά του, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ»⁵⁴. Καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔχει λεχθεῖ ἀπὸ τὸν Κύριο· «Χωρὶς ἐμένα δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε τίποτε»⁵⁵. Γιατὶ ἔτσι θὰ μπορέσομε νὰ ἀκούσομε πάλι τὸν ἴδιο τὸν Κύριο νὰ λέγει· «Ἐβλεπα τὸν Σατανᾶ νὰ πέφτει σὰν ἀστραπὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ, σᾶς δίνω τὴν ἐξουσία νὰ πατᾶτε ἐπάνω σὲ φίδια καὶ σκορπιούς καὶ ἐπάνω σὲ ὅλη τὴ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ»⁵⁶. Σ' αὐτὸν τὸν ἀγαθὸ πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 45ος.

Γιὰ τὴν ὑψηλοφροσύνη.

Ὁ ὑψηλόφρων διαφέρει βέβαια ἀπὸ τὸν ὑπερήφανο, ἀλλὰ παρομοιάζει μὲ τὸν κενόδοξο. Γιατὶ εἶναι κλαδιὰ ἑνὸς δένδρου, ὃ καρπὸς ὅμως διαφορετικός· ὁ ἓνας νομίζει ὅτι εἶναι ταπεινός, ἐνῶ ὁ ἄλλος εἶναι ἀερόκλαδο. Καὶ ὁ ἓνας εἶναι φιστίκι ἀδειο, ἐνῶ ὁ ἄλλος καρῦδι κούφιο, καὶ οἱ δύο ὅμως εἶναι ἄχρηστοι. Οἱ δαίμονες ὅμως ποῦ μισοῦν τὶς ψυχές μας ὑποκινοῦν κάποιους, ὥστε νὰ μᾶς δημιουργήσουν κάποια ἐπαρση, καὶ ὕστερα μᾶς προτρέπουν νὰ διασκορπίσομε τὸν ἑαυτὸ μας γύρω ἀπὸ αὐτήν. Ἐὰν λοιπὸν, ἀποχαυνωμένοι ἀπὸ τὴν οἴηση, δώσομε τόπο στὴν ὑψηλοφροσύνη, δὲν κοπιάζουν οἱ ἐχθροὶ νὰ μᾶς αἰχμαλωτίσουν. Ἄς μὴ γινόμαστε λοιπὸν δοξαχαρεῖς καὶ ὑψηλόφρονες, γιὰ νὰ μὴ μηχανορραφοῦν οἱ ἁμαρτωλοὶ ὄχι μόνο πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη μας, ἀλλὰ καὶ μπροστὰ στὸ πρόσωπὸ μας, καὶ γινῶμαστε γιὰ αὐτούς ἀντικείμενο χαιρεκακίας κατὰ τὸν καιρὸ τῆς προσευχῆς, παρασυρόμενοι καὶ δελεαζόμενοι ἀπὸ

καὶ ὁ Παρουμαστὴς διδάσκει ἡμᾶς «Μὴ ὑψηλοφρόνει», φησὶν, «καὶ μὴ γίνου δίκαιος πολὺ, καὶ μὴ σοφίζου περισσά, μήποτε ἐκπλαγῆς». Καί· «Ὁ ὑψηλὸν ποιῶν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ζητεῖ συντριβήν, ὁ δὲ σκολιάζων τοῦ μαθεῖν, ἐμπεσεῖται εἰς κακᾶ». Καὶ πάλιν· «Ἀκάθαρτος 5 παρὰ Κυρίου πᾶς ὑψηλοκάρδιος». Καὶ αὖθις· «Μὴ ἀλαζονεύου ἐνώπιον βασιλέως, καὶ ἐν τόποις δυναστῶν μὴ ἐφίστασο. Κρεῖσσον γάρ σοι ρηθῆναι, Ἀνάβηθι πρὸς με, ἢ ταπεινώσαί σε ἐνώπιον δυναστῶν». Καὶ ἄλλος· «Μὴ καυχᾶσθε καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλᾶ εἰς ὑπεροχήν, μηδὲ ἐξελθέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν». Καὶ ὁ Παῦλος 10 Τιμοθέῳ φησὶν· «Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικένας ἐπὶ πλούτου ἀδηλόγητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ, τῷ παρέχοντι πάντα ἡμῖν πλουσίως». Καὶ ἐτέρωθι· «Ἀδελφοί, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συνεπαγόμενοι». Καὶ Ρωμαίοις· «Ἐρεῖς οὖν μοι, Ἐξεκλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ. 15 Καλῶς, τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν· σὺ δὲ τῇ πίστει ἔστηκας μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μὴ πως οὐδὲ σοῦ φείσεται». Ἡμεῖς οὖν μετὰ τοῦ Δαυῖδ διαπράξωμεν, εἰλικρινῶς μετὰ τοῦ Δαυῖδ ψάλλωμεν· «Κύριε, οὐχ ὑψώθη ἡ καρδιά μου, οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις, οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ 20 ἐμέ, ἀλλ' ἐταπεινοφρόνον ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ». Ὡσαύτως καὶ μετὰ τῶν τριῶν παιδῶν· «Ὅτι, Δέσποτα, ἐσημκρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐσμὲν ταπεινοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῆ σήμερον, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν».

«Τίς γὰρ καυχῆσεται ἀγνήν ἔχειν τὴν καρδίαν, ἢ τίς παρησιάζε- 25 ται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτιῶν;» – «Ἐὰν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται σοι; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἴλασμός ἐστιν». Ταύτην οὖν ἐν εἰλικρινεῖ καρδίᾳ ἀναμέλποντες τῷ Θεῷ τὴν ψῆδὴν, ἀκούομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι «Ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται», οἱ δὲ ὑψηλοφρονοῦντες, ἐλεγχθήσονται, ὡς οἱ Φαρισαῖοι παρὰ τοῦ Σωτῆ- 30 ρος, λέγοντος πρὸς αὐτούς· «Ἔστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ Θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι, τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλόν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Λέγει δὲ καὶ τοῖς

57. Ἐκκλ. 7, 16.

58. Παρμ. 17, 16.

59. Παρμ. 16, 5.

60. Παρμ. 25, 6-7.

61. Α' Βασ. 2, 3.

62. Α' Τιμ. 6, 17.

63. Ρωμ. 12, 16.

64. Ρωμ. 11, 19-21.

65. Ψαλμ. 130, 1-2.

66. Δαν. 3, Προσ. Ἀζαρ. 13.

67. Παρμ. 20, 9.

68. Ψαλμ. 129, 3-4.

69. Λουκᾶ 14, 11.

70. Λουκᾶ 16, 15.

αὐτοὺς μὲ ἀλλόκοτους λογισμούς, ὅπως καὶ ὁ Παροιμιστὴς μᾶς διδάσκει, λέγοντας· «Μὴ ὑψηλοφρονεῖς καὶ μὴ γίνεσαι πολὺ δίκαιος, καὶ μὴ κάνεις καὶ πολὺ τὸν σοφόν, μήπως βρεθεῖς πρὸ ἐκπλήξεων»⁵⁷. Καί· «Ἐκεῖνος ποὺ χτίζει ψηλὰ τὸ σπίτι του, ζητεῖ συντριβή, ἐνῶ ὅποιος δυστροπεῖ γιὰ νὰ μάθει, θὰ πέσει σὲ κακὰ»⁵⁸. Καὶ πάλι· «Εἶναι ἀκάθαρτος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου κάθε ὑπερήφανος»⁵⁹. Καὶ ἐπίσης· «Μὴ φέρεσαι μὲ ἀλαζονεῖα μπροστὰ στὸ βασιλιά, καὶ νὰ μὴ προσέρχεσαι στὰ μέρη ὅπου συγκεντρώνονται οἱ ἄρχοντες. Γιατὶ εἶναι προτιμότερο νὰ σοῦ πεῖ, "Ἐλα κοντὰ μου, παρὰ νὰ σὲ ταπεινώσει μπροστὰ σὲ ἄλλο ἄρχοντα»⁶⁰. Καὶ ἄλλος· «Μὴ καυχιέσθε καὶ μὴ λέτε ὑπερήφανα λόγια, οὔτε νὰ θγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα σας λόγια ἀλαζονικά»⁶¹. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει στὸν Τιμόθεο· «Παράγγελε στοὺς πλούσιους τοῦ κόσμου αὐτοῦ νὰ μὴ εἶναι ὑψηλόφρονες, οὔτε νὰ στηρίζουν τὴν ἐλπίδα τους στὴν ἀβεβαιότητα τοῦ πλούτου, ἀλλὰ στὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος μᾶς τὰ παρέχει ὅλα πλούσια»⁶². Καὶ ἄλλου· «Ἀδελφοί, νὰ μὴ εἶστε ὑψηλόφρονες, ἀλλὰ νὰ συναναστρέφεσθε τοὺς ταπεινούς»⁶³. Καὶ στοὺς Ρωμαίους· «Θὰ μοῦ πεῖς λοιπὸν· Κόπηκαν τὰ κλαδιὰ, γιὰ νὰ μπολιασθῶ ἐγώ. Πολὺ καλὰ, κόπηκαν ἐξαιτίας τῆς ἀπιστίας των· σὺ ὅμως στέκεσαι ἐξαιτίας τῆς πίστεως· νὰ μὴ ὑψηλοφρονεῖς, ἀλλὰ νὰ φοβᾶσαι. Γιατὶ, ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν λυπήθηκε τὰ φυσικὰ κλαδιὰ, μήπως δὲν λυπηθεῖ οὔτε ἐσένα»⁶⁴. Ἐμεῖς λοιπὸν ἄς ἐνεργήσομε ὅμοια μὲ τὸν Δαβὶδ, ἄς ψάλλομε μαζὶ μὲ τὸν Δαβὶδ μὲ εἰλικρίνεια· «Κύριε, δὲν ὑπερηφανεύθηκε ἡ καρδιά μου, οὔτε ἐπιδίωξα μεγάλα, οὔτε ἐπιχείρησα ἔργα πάνω ἀπὸ τίς δυνάμεις μου ποὺ προκαλοῦν θαυμασμό, ἀλλὰ ἔδειχνα ταπεινοφροσύνη σὰν τὸ νήπιο ποὺ τὸ ἔχουν κόψει ἀπὸ τὸ μητρικὸ τοῦ γάλα»⁶⁵. Ἐπίσης καὶ μαζὶ μὲ τοὺς τρεῖς παῖδες· «Γιατὶ, Δέσποτα, γίναμε λιγότεροι ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ ἔχομε ταπεινωθεῖ σήμερα σὲ ὅλη τὴ γῆ ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας»⁶⁶.

«Ποιὸς θὰ καυχηθεῖ ὅτι ἔχει ἀγνή τὴν καρδιά του, ἢ ποιὸς θὰ πεῖ μὲ παρηρησία ὅτι εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίες;»⁶⁷. «Ἐὰν ἐξετάσεις προσεκτικὰ τίς ἀνομίαις μας, Κύριε, Κύριε, ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ σταθεῖ μπροστὰ σου; Καὶ ὅμως σὲ σένα ὑπάρχει ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν»⁶⁸. Ψάλλοντας λοιπὸν στὸν Θεὸ αὐτὸν τὸν ὕμνο μὲ εἰλικρινῆ καρδιά, θὰ ἀκούσομε ἀπὸ αὐτόν· «Ἐκεῖνος ποὺ ταπεινώνει τὸν ἑαυτό του, θὰ ὑψωθεῖ»⁶⁹, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ ὑψηλοφρονοῦν, θὰ ἐλεγχθοῦν, ὅπως οἱ Φαρισαῖοι ἀπὸ τὸν Σωτῆρα, ποὺ ἔλεγε πρὸς αὐτούς· «Σεῖς εἶστε ποὺ παρουσιάζετε τὸν ἑαυτό σας δίκαιο μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους, ὁ Θεὸς ὅμως γνωρίζει τίς καρδιές σας· γιατί ἐκεῖνο ποὺ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐξύψωση, αὐτὸ εἶναι σιχαμερὸ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»⁷⁰. Λέγει ἐπίσης καὶ στοὺς μαθη-

μαθηταῖς ἑαυτοῦ· «Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Καὶ ἐπιφέρει· «Ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
5 Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΣΤ΄.

Περὶ τοῦ μὴ μεγαλοφρονεῖν παρ' ἑαυτῷ.

Καὶ τὸ μεγαλοφρονεῖν παρ' ἑαυτῷ, ψεκτὸν καὶ ἀπηγορευμένον εὐρίσκομεν παρὰ τῆς θεῆς Γραφῆς. Ὁ τοιοῦτος ἐν τοῖς ἄφροσι τέτακται,
10 μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς μωροῖς. Φησὶ γάρ· «Μωρὸς καθ' ἑαυτοῦ φρόνιμος». Μὴ οὖν κρατήσωμεν, ἀγαπητοί, τὸ μάταιον τοῦτο φρόνημα, ἀλλὰ μᾶλλον κατέχωμεν τὰς διδασκαλίας τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν, τουτέστι τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ θαίνωμεν κατόπισθεν αὐτῶν, καὶ μὴ ἐπαρθῶμεν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τὸ παράπαν ἐν τινι, ἢ ἐν ἔργῳ ἢ ἐπι-
15 τηδειότητι ἢ ἐν διαταγῇ ἢ ἐν διοικήσει πραγμάτων ἢ ἐν λόγῳ σοφίας ἢ ἐπινοήμασι γραφικαῖς, μὴποτε τὸν Θεὸν παροργίσωμεν, καὶ τῷ πνεύματι τῆς βλασφημίας περιπέσωμεν κατὰ νοῦν. Καλὸν δὲ μανθάνειν μᾶλλον, κἂν λίαν τις φρόνιμος τυγχάνει. Ἡ γὰρ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ ὠφελιμωτέρα ἐστὶ τῆς ἡμετέρας φρονήσεως. Καλὸν δὲ ἐστίν,
20 πάντα ἐνεργῶς λαλεῖν. Ὁ γὰρ ἐκτὸς ἔργου σοφιζόμενος καὶ λέγων λόγον, ἐξ ἀδικίας πλουτεῖ, καὶ οἱ πόνοι αὐτοῦ εἰς οἴκους ἄλλοτρίους εἰσέρχονται, κατὰ τὴν Γραφήν. Πρῶτος ὁ Παροιμιαστής παραινῶν λέγει· «Ἔσο πεπορθῶς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου ἐπὶ Κύριον, ἐπὶ δὲ τῇ σοφίᾳ μὴ ἐπαίρου». Καί· «Μὴ ἴσθι φρόνιμος παρὰ σεαυτοῦ· φοβοῦ δὲ τὸν
25 Κύριον, καὶ ἀπὸ παντὸς κακοῦ ἔκκλινον». Καί· «Μὴ καυχῶ τὰ εἰς αὔριον· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἢ ἐπιούσα». Καὶ αὐθις· «Υἱέ, ἐὰν σοφὸς γένη σεαυτῷ, σοφὸς ἔσῃ καὶ τοῖς πλησίον σου. Ἐὰν δὲ κακὸς ἀποδήσῃ, μόνος ἀντλήσεις τὰ κακά». Καὶ πάλιν· «Εἶδον ἄνδρα δόξαντα παρ' ἑαυτῷ εἶναι σοφόν, ἐλπίδα μέντοι γε ἔσχεν μᾶλλον ὁ ἄφρων
30 αὐτοῦ». Καὶ πάλιν· «Σοφὸς παρ' ἑαυτοῦ, ἀνὴρ πλούσιος· πένης δὲ νοήμων καταγνώσεται αὐτοῦ». Καὶ πάλιν· «Ἐγγονον κακόν, δίκαιον ἑαυτὸν κρίνει, τὴν δὲ ἔξοδον ἑαυτοῦ οὐκ ἔνιψεν». «Ἐγγονον κακόν

71. Ματθ. 18, 3.

74. Παρμ. 3, 7.

77. Παρμ. 26, 12.

72. Ματθ. 18, 4.

75. Παρμ. 27, 1.

78. Παρμ. 28, 11.

73. Παρμ. 3, 5.

76. Παρμ. 9, 12.

79. Παρμ. 24, 37 (Μασ. 30, 12).

τές του· «Ἀλήθεια σᾶς λέγω· ἔὰν δὲν ἀλλάξετε τρόπο ζωῆς καὶ δὲν γίνετε σὰν τὰ παιδιὰ, δὲν θὰ μπεῖτε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁷¹. Καὶ προσθῆ-
ται· «Ὅποιος λοιπὸν ταπεινώσει τὸν ἑαυτό του σὰν τὸ παιδί, αὐτὸς θὰ εἶ-
ναι ὁ μεγαλύτερος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁷². Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα
στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 46ος.

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεγαλοφρονεῖ κανεὶς γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Καὶ τὸ νὰ μεγαλοφρονεῖ κανεὶς γιὰ τὸν ἑαυτό του βρίσκουμε νὰ εἶναι
μειπτὸ καὶ ἀπηγορευμένο ἀπὸ τὴ θεία Γραφή. Ἐνας τέτοιος ἄνθρωπος
κατατάσσεται ἀνάμεσα στοὺς ἀνόητους, ἢ καλύτερα ἀνάμεσα στοὺς
μωροὺς. Γιατὶ λέγει· «Ὁ μωρὸς θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του φρόνιμο». Ἄς μὴ
κρατήσουμε λοιπὸν, ἀγαπητοί, τὸ μάταιο αὐτὸ φρόνημα, ἀλλὰ μᾶλλον ἄς
κρατᾶμε τὶς διδασκαλίες τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν, δηλαδή τὴν
ταπεινοφροσύνη, καὶ ἄς βαδίζουμε πίσω ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ μὴ νοιώσουμε
μέσα στὴν καρδιά μας καμμιὰ ἀπολύτως ἔπαρση γιὰ κάτι, ἢ γιὰ πράξη
μας ἢ γιὰ ἐπιδεξιότητα ἢ γιὰ διαταγή ἢ γιὰ διαχείριση πραγμάτων ἢ
γιὰ λόγο σοφίας ἢ γιὰ κατανόηση χωρίων τῆς Γραφῆς, μήπως ἔξοργίσο-
με τὸν Θεὸ καὶ περιπέσομε μὲ τὸ νοῦ μας στὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας.
Καλὸ εἶναι νὰ μαθαίνει μᾶλλον κανεὶς, κι ἂν ἀκόμα εἶναι πάρα πολὺ
φρόνιμος. Γιατὶ ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ εἶναι πιὸ ὠφέλιμη ἀπὸ τὴ δική
μας φρόνηση. Καλὸ εἶναι ὅλα νὰ τὰ διδάσκομε μὲ τὰ ἔργα μας. Γιατὶ
ἐκεῖνος ποὺ διδάσκει καὶ λέγει λόγια χωρὶς ἔργα, πλουτίζει ἀπὸ τὴν ἀδι-
κία, καὶ οἱ κόποι του, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, πηγαίνουν σὲ ξένα σπίτια.
Πρῶτος ὁ Παροιμιστὴς συμβουλεύει καὶ λέγει· «Ἐχε ἀκλόνητη πεποί-
θηση μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου στὸν Κύριο, καὶ γιὰ τὴ σοφία σου μὴ
ὑπερηφανεύεσαι»⁷³· καὶ· «Μὴ ἔχεις τὴν ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό σου ὅτι εἶσαι
φρόνιμος, ἀλλὰ νὰ φοβᾶσαι τὸν Κύριο καὶ νὰ φεύγεις μακριὰ ἀπὸ κάθε
κακό»⁷⁴. Καὶ· «Μὴ καυχίεσαι γιὰ τὰ ἔργα τῆς αὐριανῆς μέρας· γιατί δὲν
γνωρίζεις τί θὰ γεννήσει ἡ αὐριανὴ μέρα»⁷⁵. Καὶ ἐπίσης· «Παιδί μου, ἔὰν
γίνεις συνετὸς γιὰ τὸν ἑαυτό σου, θὰ εἶσαι συνετὸς καὶ γιὰ τοὺς πλησίον
σου. Ἐὰν ὅμως γίνεις κακός, μόνος θὰ ὑποστεῖς τὰ κακά»⁷⁶. Καὶ πάλι·
«Γνώρισα ἄνθρωπο ποὺ θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του σοφὸ, μεγαλύτερη
ὅμως ἐλπίδα ἀπὸ αὐτὸν νὰ θεωρηθεῖ σοφὸς ἔχει μᾶλλον ὁ ἀνόητος»⁷⁷.
Καὶ πάλι· «Ὁ πλούσιος ἄνθρωπος θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του σοφὸ, ὁ μυαλω-
μένος ὅμως φτωχὸς θὰ τὸν περιφρονήσει»⁷⁸. Καὶ πάλι· «Τὸ κακὸ παιδί
θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του δίκαιο, τὸν ἀφεδρώνα του ὅμως δὲν τὸν ἔπλυνε»⁷⁹.

ὕψηλούς τοὺς ὀφθαλμούς ἔχει, καὶ τοῖς βλεφάροις αὐτοῦ ἐπαίρεται». Γράφει δὲ καὶ Ἰάκωβος «Νυνὶ δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν· πᾶσα καύχησις τοιαύτη, πονηρὰ ἐστίν». Ὡσαύτως καὶ ὁ Παῦλος «Μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες». Ὁ 5 δὲ Ψαλμωδός «Κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ μάταιοι». Καί· «Κύριος διασκεδάσει βουλὰς ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων». Τοῖς δὲ Κορινθίοις ὁ Παῦλος «Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἤλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Οὐ 10 γὰρ ἔκρινα εἰδένα ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον· κἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς». Καὶ ἐπάγει· «Οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς Πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικᾶ συγκρίνοντες. Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Μωρία 15 γὰρ αὐτῷ ἔσται, καὶ οὐ δύναται γινῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται». Καὶ πάλιν· «Πεποιθήσιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν ἱκανοὶ ἐσμεν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἰκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς 20 διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ Πνεύματος τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ Πνεῦμα ζωοποιεῖ». Καὶ πάλιν· «Ἐγὼ ἑμαυτὸν οὐπω λογιζομαι κατειληφέναι, ἐν δέ, τὰ μὲν ὀπίσθεν ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος».

Μιμησώμεθα οὖν, ἀδελφοί, τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ Ἀποστό- 25 λου, καὶ ἀποβαλώμεθα τὸ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν σοφίᾳ καὶ συνέσει, φοβούμενοι μάλιστα τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου, τὴν περὶ τοῦ μεγαλαύχου Φαρισαίου καὶ τοῦ τελώνου. Φησὶν γάρ· «Σταθεῖς ὁ Φαρισαῖος, πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα ἠῦχετο· Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμι ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς 30 οὗτος ὁ τελώνης. Ὁ δὲ τελώνης ἔτυπεν τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων· Ὁ Θεός, ἴλασθητί μοι πῶ ἁμαρτωλῶ». Καὶ ἐπάγει· «Λέγω ὑμῖν, ὅτι κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

80. Παρμ. 24, 38 (Μασ. 30, 13). 81. Ἰακ. 4, 16. 82. Ρωμ. 12, 16 καὶ Ἦσ. 5, 21.
83. Ψαλμ. 93, 11. 84. Ψαλμ. 32, 10. 85. Α' Κορ. 2, 1-2. 86. Α' Κορ. 2, 14-15.
87. Β' Κορ. 3, 4-6. 88. Φιλπ. 3, 13. 89. Λουκᾶ 18, 11-13. 90. Λουκᾶ 11, 14.

«Τὸ κακὸ παιδὶ ἔχει ὑπερήφανα τὰ μάτια του, καὶ σηκώνει μὲ ἔπαρση τὰ βλέφαρά του»⁸⁰. Γράφει ἐπίσης καὶ Ἰάκωβος· «Τώρα ὅμως καυχιέσθε γιὰ τὶς ἀλαζονεῖες σας· κάθε τέτοια ὅμως καύχηση εἶναι κακὴ»⁸¹. Ἐπίσης καὶ ὁ Παῦλος· «Μὴ θεωρεῖτε τὸν ἑαυτὸ σας φρόνιμο, ἀλλ' οὔτε καὶ σοφός»⁸². Ὁ Ψαλμωδὸς πάλι λέγει· «Ὁ Κύριος γνωρίζει τὶς σκέψεις τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἶναι μάταιες»⁸³· καὶ· «Ὁ Κύριος διασκορπίζει ἀποφάσεις ἐθνῶν, ματαιώνει σκέψεις λαῶν, καὶ καθιστᾷ ἄκυρες ἀποφάσεις ἀρχόντων»⁸⁴. Ὁ Παῦλος πάλι πρὸς τοὺς Κορινθίους· «Καὶ ἐγώ, ἀδελφοί, ὅταν ἦρθα σὲ σᾶς, σᾶς κήρυξα τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ ὅχι μὲ ὑπεροχὴ λόγου ἢ σοφίας. Γιατί ἔκρινα σωστὸ νὰ μὴ σᾶς γνωρίσω τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον τὸν Ἰησοῦ Χριστό, καὶ αὐτὸν σταυρωμένο· καὶ ἦρθα σὲ σᾶς μὲ ἀδυναμία καὶ φόβος καὶ τρόμος»⁸⁵. Καὶ προσθέτει· «Ὁχι μὲ λόγια ποὺ μᾶς δίδαξε ἡ ἀνθρώπινη σοφία, ἀλλὰ μὲ λόγια ποὺ μᾶς δίδαξε τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐρμηνεύοντας πνευματικὰ πράγματα σὲ πνευματικούς ἀνθρώπους. Ὁ ψυχικὸς ἄνθρωπος δὲν δέχεται τὰ λόγια τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ τὰ θεωρεῖ ἀνοησία, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβει, ὅτι πνευματικὰ ἐξετάζεται. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ὅμως τὰ κρίνει βέβαια ὅλα, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν κρίνεται ἀπὸ κανένα»⁸⁶. Καὶ πάλι· «Ἐχομε τέτοια πεποίθηση πρὸς τὸν Θεό, ὅχι βέβαια νὰ φτάσομε νὰ σκεφθοῦμε ὅτι κάτι προέρχεται ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἴδιους, ἀλλὰ ἡ ἰκανότητά μας προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεό, ὁ ὁποῖος καὶ μᾶς ἔδωσε τὴ δύναμιν νὰ γίνομε ὑπηρέτες τῆς Νέας Διαθήκης, ποὺ στηρίζεται ὅχι στὸν γραπτὸ νόμον, ἀλλὰ στὸ νόμον τοῦ Πνεύματος· γιατί ὁ γραπτὸς νόμος καταδικάζει σὲ θάνατον, ἐνῶ τὸ Πνεῦμα ζωοποιεῖ»⁸⁷. Καὶ πάλι· «Ἐγὼ δὲν πιστεύω ὅτι τὸ ἔχω κάνει δικό μου· ἕνα μόνον κάνω, ξεχνῶ τὰ περασμένα, καὶ προχωρῶ πρὸς ἐκεῖνα ποὺ βρίσκονται μπροστά μου»⁸⁸.

Ἄς μιμηθοῦμε λοιπόν, ἀδελφοί, τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ Ἀποστόλου, καὶ ἄς ἀποβάλομε τὴ μεγαλοφροσύνην γιὰ τὴ δική μας σοφία καὶ σύνεση, φοβούμενοι προπάντων τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου σχετικὰ μὲ τὸν μεγάλοφρονα Φαρισαῖο καὶ τὸν τελώνην. Γιατὶ λέγει· «Ἀφοῦ στάθηκε ὁ Φαρισαῖος, προσευχόταν καὶ ἔλεγε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του· Θεέ μου, σὲ εὐχαριστῶ, γιατί δὲν εἶμαι ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ποὺ εἶναι ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὅπως αὐτὸς ἐδῶ ὁ τελώνης. Ἀντίθετα ὁ τελώνης χτυποῦσε τὸ στήθος του λέγοντας· Θεέ μου, συγχώρησέ με τὸν ἁμαρτωλό»⁸⁹. Καὶ προσθέτει· «Σᾶς λέγω, ὅτι κατέβηκε αὐτὸς δικαιωμένος στὸ σπίτι του, παρὰ ἐκεῖνος. Γιατί, ὁ καθένας ποὺ ὑψώνει τὸν ἑαυτὸ του θὰ ταπεινωθεῖ, καὶ ἐκεῖνος ποὺ ταπεινώνει τὸν ἑαυτὸ του, θὰ ὑψωθεῖ»⁹⁰. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΖ΄.

Περὶ τοῦ μὴ ἐξουθενεῖν τινα.

Οὐ θεμιτόν ἐστιν ἐξουθενεῖν τινα ἢ εὐτελίξειν ἢ ἐπαίρεσθαι κατὰ
 τινος, ὡς, ὅτι ἰδιώτης ἐστὶν ἢ ἀνείδεος ἢ ἀμαθῆς ἢ ἀμελῆς ἢ ἀμαρτω-
 5 λός, ἢ περὶ οἴουδήποτε πράγματος. Οὕς γὰρ ἡμεῖς ἐξουθενοῦμεν, τού-
 τους ὁ Θεὸς ἐπιλέγεται· καὶ οὕς ἡμεῖς εὐτελίζομεν, τούτους ὁ Θεὸς εἰς
 μέτρον ἄγει· πλήν, εἰ εἴληφας χάρισμα πνευματικὸν καὶ λόγον σοφίας
 ἢ γνώσεως ἢ διδασκαλίας ἢ προφητείας ἢ διακονίας, εὐλογητὸς ὁ
 Θεὸς ὁ πᾶμπλουτος, «ὁ Θεὸς ὁ διδοὺς πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ μὴ
 10 ὄνειδιζων». Σὺ οὖν μὴ ἐπαίρου κατὰ τοῦ πλησίον, ἐπεὶ οὐ παραμένει
 σοὶ ἡ χάρις· οὐ βδελύττεται γὰρ τοὺς τοιούτους. Χάρισμα ἔχεις παρὰ
 Κυρίου, διακόνησον τοῖς πνευματικοῖς, τοῖς γινώσκουσιν, ὅτι ἃ λέγεις,
 Κυρίου ἐστίν, εἰς οἰκοδομὴν τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, ἐν πάσῃ
 ταπεινοφροσύνῃ καὶ πραότητι, ὅπερ ἐστὶν καλὸν καὶ ὠφέλιμον τοῖς
 15 ἀνθρώποις. Γέγραπται δὲ ἐν ταῖς Παροιμίαις «Μὴ ἐπαινέσης ἄνδρα
 ἐν κάλλει αὐτοῦ, καὶ μὴ βδελύξης ἄνθρωπον ἐν ὁράσει αὐτοῦ. Μικρὰ
 ἐν πετεινοῖς ἢ μέλισσα, καὶ ἀρχὴ γλυκασιμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς». Καὶ
 πάλιν «Πολλοὶ τύραννοι ἐκάθισαν ἐπ' ἐδάφους, ὁ δὲ ἀνυπονόητος
 ἐφόρεσεν διάδημα». Καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν περὶ τῶν υἱῶν
 20 Ἰεσσαὶ εἶπεν Κύριος πρὸς Σαμουήλ· «Μὴ ἐπιβλέψῃς εἰς τὴν ὄψιν
 αὐτοῦ, μηδὲ εἰς τὴν ἔξιν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, ὅτι ἀπώσομαι αὐτόν· ὅτι
 οὐχ ὡς ἴδοι ὁ Θεός, ὄψεται ἄνθρωπος· ὅτι ἄνθρωπος ὄψεται εἰς πρό-
 σωπον, ὁ δὲ Θεὸς εἰς καρδίαν». Καὶ παρήγαγεν Ἰεσσαὶ τοὺς ἑπτὰ υἱ-
 οὺς αὐτοῦ τοὺς δυνατούς. Καὶ οὔτε ἓνα ἐξ αὐτῶν ἐξελέξατο ὁ Κύριος,
 25 εἰ μὴ τὸν μειρακίστον Δαυῖδ, τὸν παρ' ἀνθρώποις ἀψήφιστον, παρὰ
 δὲ Θεῷ ψηφιστόν· τὸν προῖον καὶ ταπεινόν, ὁ καὶ ἐμαρτύρησεν ὁ Θεὸς
 μετὰ ταῦτα λέγων· «Εὗρον Δαυῖδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν
 καρδίαν μου».

Καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης πρὸς
 30 Ἐζεκιάν· «Τὰδε λέγει Κύριος· Ἐξουδένωσέ σε παρθένος, θυγάτηρ Σι-
 ών, ἐπὶ σὲ κεφαλὴν ἐκίνησεν». Καὶ ἐπάγει· «Οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν
 πόλιν ταύτην. Καὶ ἐξῆλθεν ἄγγελος Κυρίου, καὶ ἀνεῖλεν ἐκ τῆς παρεμ-

91. Ἰακ. 1, 5.

92. Σ. Σειρ. 11, 2-3.

93. Ὀπ. π. 5.

94. Α' Βασ. 16, 7.

95. Πράξ. 13, 22.

Ψαλμ. 88, 21.

Α' Βασ. 13, 14.

97. Δ' Βασ. 19, 21.

ΛΟΓΟΣ 47ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιφρονοῦμε κάποιον.

Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ περιφρονοῦμε κάποιον ἢ νὰ τὸν ἐξευτελίζουμε ἢ νὰ φερόμαστε μὲ ἀλαζονεία πρὸς κάποιον, γιὰ τὸ λόγο ὅτι εἶναι ἰδιώτης ἢ ἀνείδεος ἢ ἀμαθῆς ἢ ἀμελής ἢ ἀμαρτωλός, ἢ γιὰ ὅποιοδήποτε πράγμα. Γιατί, ἐκείνους ποὺ ἐμεῖς περιφρονοῦμε, αὐτοὺς ὁ Θεὸς τοὺς ἐκλέγει· καὶ ἐκείνους ποὺ ἐμεῖς ἐξευτελίζουμε, αὐτοὺς ὁ Θεὸς τοὺς τιμᾷ. Πλὴν ὅμως, ἐὰν ἔχεις λάβει κάποιον χάρισμα πνευματικὸ καὶ λόγο σοφίας ἢ γνώσεως ἢ διδασκαλίας ἢ προφητείας ἢ διακονίας, ἃς εἶναι εὐλογημένος ὁ Θεὸς ὁ πᾶμπλουτος, «ὁ Θεὸς ποὺ δίνει σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὲν τοὺς χλευάζει»⁹¹. Σὺ λοιπὸν νὰ μὴ φέρεσαι μὲ ἀλαζονεία πρὸς τὸν πλησίον σου, γιὰτὶ ἀλλιῶς δὲν παραμένει ἡ χάρις σὲ σένα· γιὰτὶ ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἀποστρέφεται αὐτοὺς. Ἔχεις χάρισμα δοσμένο ἀπὸ τὸν Κύριον· πρόσφερε τῇ διακονίᾳ σου στοὺς πνευματικοὺς, σὲ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν γνώση, γιὰτὶ αὐτὰ ποὺ λέγεις, εἶναι τοῦ Κυρίου, πρὸς οἰκοδομὴ τῆς ἀδελφότητος στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, μὲ κάθε ταπεινοφροσύνη καὶ πραότητα, πράγμα ποὺ εἶναι καλὸ καὶ ὠφέλιμο στοὺς ἀνθρώπους. Ἔχει γραφεῖ καὶ στίς Παροιμίαις· «Μὴ ἐπαινέσεις ἄνθρωπον γιὰ τὸ κάλλος του, καὶ μὴ ἀποστραφεῖς ἄνθρωπον ἐπειδὴ δὲν ἔχει ὠραῖο πρόσωπον. Εἶναι μικρὴ ἀνάμεσα στὰ πτερωτὰ ἢ μέλισσα, ἀλλὰ ὁ καρπὸς τῆς ἔχει τὴν πιὸ μεγάλη γλυκύτητα»⁹². Καὶ πάλι· «Πολλοὶ ἐξουσιαστὲς ἔχασαν τὸ θρόνον τους καὶ κάθισαν στὸ χῶμα, καὶ ὁ ἀνυποψίαστος φόρεσε βασιλικὸ στέμμα»⁹³. Καὶ στὴν πρώτη τῶν Βασιλειῶν εἶπε ὁ Κύριος πρὸς τὸν Σαμουὴλ γιὰ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰεσσαί· «Μὴ προσέχεις τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ ὄψης, οὔτε τὸ μεγάλο ἀνάστημά του, γιὰτὶ ἐγὼ τὸν ἀπέρριψα αὐτόν· γιὰτὶ ὁ Θεὸς δὲν βλέπει ὅπως βλέπει ὁ ἄνθρωπος· ὁ ἄνθρωπος προσέχει τὸ πρόσωπον, ἐνῶ ὁ Θεὸς τὴν καρδιά»⁹⁴. Καὶ ὁδήγησε ὁ Ἰεσσαί μπροστὰ στὸν Σαμουὴλ τὰ ἑπτὰ παιδιὰ του, τὰ μεγαλόσωμα. Καὶ κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐξέλεξε ὁ Κύριος, παρὰ τὸ παιδάριον τὸν Δαβίδ, τὸν μὴ ὑπολογίσημον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὑπολογίσημον ὅμως ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸν γεμᾶτο πραότητα καὶ ταπείνωση, πράγμα ποὺ καὶ ἐπιβεβαίωσε ὁ Θεὸς ἀργότερα, λέγοντας· «Βρῆκα τὸν Δαβίδ, τὸν υἱὸ τοῦ Ἰεσσαί, ἄνθρωπον ὅπως τὸν θέλει ἡ καρδιά μου»⁹⁵.

Καὶ στὴν τετάρτη τῶν Βασιλειῶν εἶπε Ἡσαΐας ὁ προφήτης πρὸς τὸν Ἐζεκία· «Αὐτὰ λέγει ὁ Κύριος· Σὲ ἐξευτέλισε ἡ μικρὴ αὐτὴ κόρη, ἡ θυγατέρα Σιών, καὶ κίνησε χλευαστικὰ τὸ κεφάλι τῆς ἐναντίον σου»⁹⁷. Καὶ προσθέτει· «Δὲν θὰ εἰσέλθει αὐτὸς στὴν πόλιν αὐτή. Καὶ πῆγε ἄγγελος

βολῆς τῶν Ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας». Ὁ δὲ Δαυῖδ· «Καὶ ἐγενήθη ὄνειδος αὐτοῖς ἰδοσάν με, καὶ ἐσάλευσαν κεφαλὰς αὐτῶν». Καί· «Ὡσεὶ τέρας ἐγενήθη τοῖς πολλοῖς, καὶ σὺ βοηθὸς μου κραταιός». Καὶ ὁ Ἰώβ· «Νυνὶ δὲ κιθάρα εἰμὶ αὐτῶν, καὶ ἐμὲ θρούλλημα ἔχουσιν». Καὶ ἐπειδὴ θρούλλημα αὐτὸν ἔσχον, ὁ δὲ Θεὸς ὑψωσεν αὐτὸν πολλαπλασίως. Ὁ δὲ Παρουμισατής· «Πλοῦτος προστίθησιν φίλους πολλούς, ὁ δὲ πτωχὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντος διαχωρίζεται». Ταῦτα τῶν κολάκων καὶ κοιλιοδούλων εἰσὶν, οἱ τὰ πρόσκαιρα ἀφορῶντες μόνον καὶ ἡ σοφία τοῦ πένητος ἐξουδένωται, οἱ λόγοι αὐτοῦ οὐκ εἰσὶν ἀκουόμενοι. Καὶ ταῦτα τῶν πεφυσιωμένων. Καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· «Ἐλθὼν», φησὶν, «ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἐδίδασκε τοῖς Σάββασιν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, καὶ ἔλεγον· Πόθεν οὕτως ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται; Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ; Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ». Ὁ δὲ ἀμνησικάκος Κύριος πάντα ἔφερεν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν

ΛΟΓΟΣ ΜΗ.

Περὶ τοῦ μὴ καταγελαῖν.

20 Τὸ καταγελαῖν καὶ τὸ ἐξουθενεῖν ζευγὸς μὲν ἐστὶν ἐνηλλαγμένον, ἀροτριῶν δὲ τὰ ἄτοπα καὶ θερίζον καρπούς ζιζανιώδεις εἰς καῦσιν πυρός. Τοῦτο δὲ ἡμῖν συμβαίνει, διὰ τὸ μὴ βλέπειν ἡμᾶς τὰς ἰδίας ἁμαρτίας, μηδὲ μερμινᾶν περὶ αὐτῶν, μηδὲ ἔχειν ἐν κῷ τὴν φοβεράν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἐν ἣ γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι παραστησόμεθα
25 τῷ κριτῇ, ἕκαστος ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογούμενος καὶ εὐθύνας εἰσπραττόμενος, οὐ μόνων τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ λόγων καὶ ἐννοιῶν καὶ κινήσεων· εἰ γὰρ τούτων ἀμερμινῶμεν ἀπάντων, οὐκ ἂν ἐγαυριώμεν καὶ ἐπαιρόμεθα κατὰ τῶν κρειπτόνων ἡμῶν. Οὐ χρὴ δὲ ἀδελφοί μου, Χριστιανούς ἡμᾶς ὄντας, οὕτως πολιτεύεσθαι, ὡς καὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα
30 ἀναστάσεως, ἀλλὰ μᾶλλον ἀσκήσωμεν τὸ πένθος, τὸ μεμεστωμένον τῶν δακρῶν, ἵνα ρύσῃται ἡμᾶς τῆς πικρᾶς κολάσεως. «Μακάριοι

98. Δ' Βασ. 19, 33, 35.

2. Ἰώβ 30, 9.

99. Ψαλμ. 108, 25.

3. Παρμ. 19, 4.

1. Ψαλμ. 70, 7.

4. Ματθ. 13, 54-57.

Κυρίου καὶ σκότωσε ἀπὸ τὸ στρόπεδο τῶν Ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδόντα πέντε χιλιάδες»⁸. Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Καὶ ἐγὼ ἔγινα χλεύασμα σ' αὐτούς, καὶ ὅταν μὲ εἶδαν κίνησαν περιφρονητικὰ τὰ κεφάλια»⁹. καί· «Σὰν τέρας ἔγινα μπροστὰ στοὺς πολλοὺς ἀπὸ τὶς συμφορές, καὶ σὺ ἔγινες βοηθός μου ἰσχυρός»¹. Καὶ ὁ Ἰώβ· «Καὶ τώρα ἔγινα κιθάρα αὐτῶν πρὸς χλευασμό, καὶ μὲ ἔχουν μονολόγημα σὶς συζητήσεις τους»². Καὶ ἐπειδὴ τὸν εἶχαν κοινολόγημα οἱ ἐχθροὶ του, ὁ Θεὸς ὕψωσε αὐτὸν πολλαπλάσια. Ὁ Παροιμιστὴς πάλι· «Ὁ πλοῦτος προσθέτει φίλους πολλοὺς, ἐνῶ ὁ φτωχὸς ἐγκαταλείπεται καὶ ἀπὸ τὸν ἕνα ποὺ ἔχει»³. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἔργα τῶν κολάκων καὶ κοιλιόδουλων, οἱ ὅποιοι προσέχουν μόνο τὰ πρόσκαιρα· καὶ ἡ σοφία τοῦ φτωχοῦ περιφρονεῖται, καὶ τὰ λόγια του δὲν εἰσακούονται. Καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ γνωρίσματα τῶν φουσκουμένων ἀπὸ ἔπαρση. Ἄλλὰ καὶ στὸ Εὐαγγέλιο λέγει· «Ἀφοῦ πῆγε ὁ Ἰησοῦς στὴν πατρίδα του, δίδασκε τὸ Σάββατο στὴ Συναγωγή τους, καὶ ἔλεγαν· Ἀπὸ ποῦ τὰ ἔμαθε αὐτὸς αὐτὰ καὶ ἀπὸ ποῦ τοῦ δόθηκε ἡ σοφία αὐτὴ καὶ ἡ δύναμη νὰ κάμνει μὲ τὰ χέρια του τέτοια μεγάλα θαυματουργικὰ ἔργα; Δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ ξυλουργός, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωσὴ; Καὶ σκανδαλίζονταν ἕξαιτίας του»⁴. Ὁ ῥηησίστικος ὅμως Κύριος τὰ ὑπέμενε ὅλα. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 48ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταγελαῖ (χλευάζει) κανεὶς.

Τὸ νὰ χλευάζει κανεὶς καὶ ἔξευτελίζει κάποιον εἶναι ἕνα ζευγάρι, στὸ ὁποῖο ἀμοιβαῖα τὸ ἕνα διαδέχεται τὸ ἄλλο, ποὺ ὀργώνει τὰ ἄτοπα καὶ θερίζει ὡς καρποὺς ζιζάνια κατάλληλα γιὰ νὰ καοῦν στὴ φωτιᾶ. Καὶ αὐτὸ μᾶς συμβαίνει, ἐπειδὴ δὲν βλέπομε ἐμεῖς τὶς δικές μας ἀμαρτίες, οὔτε φροντίζομε γι' αὐτές, οὔτε ἔχομε στὸ νοῦ μας τὴ φοβερὴ ἡμέρα τῆς κρίσεως, κατὰ τὴν ὁποία γυμνοὶ καὶ ἀξιοθρήνητοι θὰ παρουσιασθοῦμε μπροστὰ στὸν κριτὴ, ἀπολογούμενος ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ δεχόμενος τιμωρίες, ὄχι μόνο γιὰ τὶς πράξεις του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ λόγια καὶ τὶς σκέψεις καὶ τὶς κινήσεις του· γιατί, ἂν δὲν φροντίζομε γιὰ ὅλα αὐτὰ, δὲν πρέπει νὰ κυριευόμαστε ἀπὸ ὑπερηφάνεια καὶ ἔπαρση ἐναντίον ἐκείνων ποὺ εἶναι καλύτεροί μας. Δὲν πρέπει, ἀδελφοί μου, ὄντας ἐμεῖς Χριστιανοί, νὰ ζοῦμε κατὰ ἕναν τέτοιο τρόπο, σὰν ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν ἐλπίδα ἀναστάσεως, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀσκήσομε τὸ πένθος, τὸ γεμάτο ἀπὸ δάκρυα, γιὰ νὰ μᾶς γλυτώσει ἀπὸ τὴν πικρὴ κόλαση. Γιατὶ λέγει· «Εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι ποὺ πενθοῦν τώρα, γιατί αὐτοὶ θὰ παρηγορη-

γὰρ οἱ πενθοῦντες νῦν, ὅτι αὐτοὶ παρακλησθήσονται». Ὁ γὰρ πενθῶν τὰ οἰκεῖα κακά, οὐ καταγελαῖ οὐδὲ μυκτηρίζει ἄλλον. Ἀκούει γὰρ τοῦ Παρομιαστοῦ λέγοντος «Μὴ καταγελάσης ἄνθρωπον ὄντα ἐν πικροῖα ψυχῆς αὐτοῦ» καί «Ὁ καταγελαῖ πτωχόν, παροξύνει τὸν ποιήσαντα 5 αὐτόν». Καὶ πάλιν «Ὁφθαλμὸν καταγελαῖντα πατρός καὶ ἀτιμάζοντα γῆρας μητρός, ἐκκόψαισαν αὐτὸν κόρακες ἐκ τῶν φαράγγων» πρὸς γὰρ τοὺς σκολιοὺς σκολιάς ὁδοὺς ἐξαποστέλλει ὁ Θεός. Καὶ πάλιν «Μυκτηρίζει πολίτας ἐνδεῆς φρενῶν, ἀνὴρ δὲ φρόνιμος ἤσυχίαν ἄγει».

10 Ὁ δὲ Ἰάκωβος παραινῶν ἔλεγεν «Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν προαίτητι σοφίας». Καὶ ὁ Παῦλός φησιν «Αἰσχρότης ἢ μωρολογία ἢ εὐτραπελία, ἃ οὐκ ἀνῆκεν, μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν». Λυσιτελέστερον οὖν 15 ἔστιν μᾶλλον καταγελαῖσθαι, ἢ καταγελαῖν. Δίκαιοι γὰρ καταγελαῖνται. Παραδίδονται γὰρ εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν καὶ ἀσεβῶν, κατὰ τὸν Ἰωβ. Καὶ ὁ Ὑμνωδός φησιν «Κατ' ἐμοῦ ἠδολέσχουν οἱ καθήμιοι ἐν πύλῃ, καὶ εἰς ἐμὲ ἔψαλλον οἱ πίνοντες οἶνον» καί «Οἱ ὄνειδισμοὶ τῶν ὄνειδίζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ».

Φοβηθῶμεν οὖν τοῦ Κυρίου τὴν ἀπειλὴν λέγοντος «Οὐαὶ οἱ 20 γελαῖντες νῦν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε». Ἀποστῶμεν οὖν καὶ τοῦ καταγελαῖν τινος (ἀπὸ γὰρ ἀφοβίας Θεοῦ γίνεται τὸ κατεγελαῖν), ἵνα μὴ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς παρὰ τοῦ Κυρίου «Ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου». Καὶ πάλιν «Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προσφέρει τὸ πονη- 25 ρόν. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας αὐτοῦ λαλεῖ τὸ στόμα». Τῷ δὲ Χριστῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ΄.

Περὶ τοῦ μὴ κατακρίνειν.

Τὸ κατακρίνειν χεῖρον πάντων ἐστίν. Οὐς γὰρ δοκοῦμεν ἡμεῖς 30 κατακρίνειν, ἐκεῖνοι μὲν τοῦ βάρους ἐλαφροῦνται, ἡμεῖς δὲ ἀντ' αὐτῶν ἀχθοφοροῦμεν, καὶ εὐρισκόμεθα ἑαυτοὺς κατακρίνοντες. Πάσῃ οὖν σπουδῇ, ἀγαπητοί, φύγωμεν τοῦ μὴ κατακρίνειν τινάς. Ὁνειδος γὰρ

5. Ματθ. 5, 5. 6. Σ. Σειρ. 7, 11. 7. Παρμ. 17, 5. 8. Παρμ. 24, 55 (Μασ. 30, 17).
9. Παρμ. 11, 12. 10. Ἰακ. 3, 13. 11. Ἐφ. 5, 4. 12. Ἰωβ 9, 24. 13. Ψαλμ. 68, 13.
14. Ψαλμ. 68, 10. 15. Λουκᾶ 6, 25. 16. Λουκᾶ 6, 42. 17. Λουκᾶ 6, 45.

θοῦν»⁵. Καθόσον ἐκεῖνος πού πενθεῖ τὰ δικά του κακά, δὲν χλευάζει οὔτε περιπαίζει ἄλλον. Γιατὶ ἀκούει τὸν Παροιμιστὴ πού λέγει· «Μὴ χλευάσεις ἄνθρωπο πού βρίσκεται σέ ψυχικὴ στενοχώρια»⁶· καί· «Ἐκεῖνος πού περιγελά φτωχό, παροργίζει τὸν Δημιουργό του»⁷. Καί πάλι· «Τὰ μάτια τῶν τέκνων πού χλευάζουν τὸν πατέρα καὶ ἐξευτελίζουν τὰ γηρατειὰ τῆς μητέρας, θὰ τὰ βγάλουν τὰ κοράκια τῶν φαραγγιῶν»⁸· γιατί ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς διεστραμμένους στέλνει στραβούς καὶ δύσκολους δρόμους. Καί πάλι· «Ὁ ἀνόητος χλευάζει τοὺς συνανθρώπους του, ἐνῶ ὁ φρόνιμος ζεῖ με ἡσυχία»⁹.

Ὁ Ἰάκωβος πάλι συμβουλεύοντας, ἔλεγε· «Ποιὸς εἶναι σοφὸς καὶ μετὰ πολλῶν γνώσεων μεταξύ σας; Ἄς δείξει ἀπὸ τὸν καλὸ τρόπο ζωῆς του τὰ ἔργα του μετὰ σοφία πραότητος»¹⁰. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Αἰσχροτήτα ἢ μωρολογία ἢ χλευαστικὰ ἀστειολογήματα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι πρέποντα, οὔτε κἀν νὰ ἀναφέρονται μεταξύ σας»¹¹. Εἶναι ὠφελιμώτερο λοιπὸν μᾶλλον νὰ χλευάζεται κανεὶς, παρὰ νὰ χλευάζεται. Καθόσον οἱ ἐνάρετοι χλευάζονται. Γιατί, σύμφωνα μετὰ τὸν Ἰώβ, παραδίνονται στὰ χέρια ἁμαρτωλῶν καὶ ἀσεβῶν ἀνθρώπων¹². Καὶ ὁ Ψαλμωδὸς λέγει· «Φλυαροῦσαν ἐναντίον μου ἐκεῖνοι πού κάθονταν στὶς πύλες τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐκεῖνοι πού ἔπιναν κρασί ἔλεγον τραγούδια σκωπτικὰ ἐναντίον μου»¹³· καί· «Οἱ χλευασμοὶ ἐκείνων πού σέ χλεύαζαν ἔπρσαν ἐπάνω μου»¹⁴.

Ἄς φοβηθοῦμε λοιπὸν τὴν ἀπειλή τοῦ Κυρίου πού λέγει, «Ἄλλοίμονο σέ σᾶς πού γελάτε τώρα, γιατί θὰ κλάψετε καὶ θὰ θρηνήσετε»¹⁵, καὶ ὡς ἀποφεύγομε καὶ τὸ νὰ περιγελάμε κάποιον (γιατὶ τὸ περιγέλασμα γίνεται ἀπὸ τὴν ἀφοβία Θεοῦ), γιὰ νὰ μὴ ἀκούσομε καὶ ἐμεῖς ἀπὸ τὸν Κύριο· «Ἐποκριτή, βγάλε πρῶτα τὸ δοκάρη ἀπὸ τὸ μάτι σου»¹⁶. Καί πάλι· «Ὁ κακὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ κακὸ πού ἔχει θησαυρισμένο μέσα στὴν καρδιά του προξενεῖ τὸ κακό. Γιατὶ αὐτὰ πού λέγει τὸ στόμα βγαίνουν ἀπὸ ἐκεῖνο ἀπ' τὸ ὅποιο εἶναι γεμάτη ἡ καρδιά»¹⁷. Στὸν Χριστὸ πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 49ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατακρίνει κανεὶς.

Τὸ νὰ κατακρίνει κανεὶς εἶναι χειρότερο ἀπὸ ὅλα. Γιατί, ἐκείνους πού νομίζομε ἐμεῖς ὅτι κατακρίνομε, αὐτοὶ ἐλαφρώνονται ἀπὸ τὸ βάρος, ἐνῶ ἐμεῖς φορτωνόμαστε ἀντ' αὐτῶν τὸ βάρος, καὶ βρισκόμαστε νὰ κατακρίνομε τὸν ἑαυτὸ μας. Μετὰ ὅλη λοιπὸν τὴν προθυμία μας, ἀγαπητοί, ἂς ἀποφύγομε τὸ νὰ κατακρίνομε ἄλλους. Γιατὶ εἶναι ἄξιο μεγάλου χλευα-

ἡμῖν ἐστὶ μέγα, ἀνίατα νοσοῦντας καὶ δυοῖατα ἔλκη ἔχοντας καὶ ὑπο-
 χρέους ὄντας ἡμᾶς μυρίων ὀφλημάτων, τὰ ἀλλότρια παιίσματα περι-
 εργαζέσθαι καὶ κατοπτεύειν. Οὐ γὰρ καλὸν κατακρίναι τὸν πόρονον,
 εἴαν τοῦ λοιποῦ σωφρονήσῃ. Καλὸν δὲ φυγεῖν τὴν προᾶξιν, μὴ ψέγειν
 5 τὸν προᾶξαντα. Ὁ γὰρ εἰπὼν, «Οὐ φονεύσης», εἶπεν, «Οὐ κατακρίνης».
 Εἰ δὲ κατακρίνεις, σὺν τούτῳ κατακρίνη, δι' ὧν αὐτὸν κατακρίνεις. Οὐ
 γὰρ ἡμῶν ἐστὶ τὸ κρίναι ἢ κατακρίναι, ἀλλὰ μόνου Θεοῦ καὶ μεγάλου
 κριτοῦ, τοῦ ἐπισταμένου τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ τὰ κρυπτὰ πάθη τῆς
 φύσεως. Τίς γὰρ καυχῆσεται ἀγνήν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παρη-
 10 σιάσεται, λέγων, «Καθαρός εἰμι ἀπὸ ἁμαρτιῶν»; Μὴ οὖν προπετῶς
 καὶ ἀβασανίστως ἀπογινώσκωμεν τοὺς παιίοντας, κἂν εἰς αὐτὰ τὰ
 ἔσχατα τῆς κακίας ἀφίκωνται, κἂν ἔρημοι τῆς ἀρετῆς γένωνται, καὶ
 ἀποσχυνθῶσι μακρότερον, κἂν πᾶσαν, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἔξαφανί-
 σωσι τὴν κατὰ φύσιν καλλίστην κατάστασιν. Εἰκὸς γὰρ τοὺς τοιού-
 15 τους, ποτὲ ἐξυπνισθέντας, πρὸς Θεὸν ἀναβλέψαι, καὶ τοσοῦτον γενέ-
 σθαι ἐγγὺς τῶν ποδῶν τοῦ Κυρίου, ὅσῳ μακρότερον ὑπῆρχον. Ἔστι
 γοῦν ὁ ὀλισθαίνων λόγῳ, καὶ οὐκ ἀπὸ ψυχῆς τίς δέ ἐστιν ὃς οὐχ ἡμαρ-
 τεν ἐν γλώσση αὐτοῦ;

Ἡμεῖς οὖν ἂ προετάχθημεν, ταῦτα διανοηθῶμεν, τουτέστιν, τοῦ
 20 πενθεῖν καὶ κλαίειν τὰ ἑαυτῶν ἐλαττώματα, καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ
 καθαρίσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς σαπρίας ἡμῶν, καὶ συμπιάσχειν καὶ συναλ-
 γεῖν τοῖς ὁμογενέσι καὶ συσώμοις καὶ ὁμοχρίστοις Ἐν τούτοις γὰρ
 εὐαρεστεῖται ὁ Θεός Ἐπιστέλλει δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος, λέγων· Σὺ τί
 κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου;
 25 Πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ θήματι τοῦ Χριστοῦ. Ἄρα οὖν ἕκα-
 στος περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ Θεῷ. Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνω-
 μεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ
 εἰς σκᾶνδαλον». Καὶ ἐπιφέρει «Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὡ ἄνθρωπε, πᾶς
 ὁ κρίνων ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις
 30 τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. Οἶδαμεν γὰρ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ
 ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας». Καὶ αὐθις «Οἶ-
 δαμεν δὲ τὸν εἰπόντα Ἐμοὶ ἐκδίχησις. Ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύρι-
 ος». Καὶ ὅτι κρίνει Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἰάκωβος

18. Ἐξ. 20, 15.

19. Λουκᾶ 6, 37.

20. Παρμ. 20, 9.

21. Ρωμ. 14, 10-13.

22. Ρωμ. 2, 1-2.

23. Ρωμ. 12, 19.

24. Δευτ. 32, 36.

σμοῦ, ἐνῶ ὑποφέρομε ἀπὸ ἀθεράπευτη ἀρρώστια καὶ ἔχομε δυσκολοθεράπευτες πληγές καὶ εἴμαστε ὑπόχρεοι μύριων χρεῶν, νὰ περιεργαζόμεσθε καὶ νὰ ἐξετάζομε τὰ ξένα πταίσματα. Δὲν εἶναι δηλαδὴ καλὸ νὰ κατακρίνομε τὸν πόρνο, ἐὰν στή συνέχεια σωφρονήσῃ. Καλὸ εἶναι νὰ ἀποφεύγομε τὴν πράξη, ὅχι νὰ κατηγοροῦμε ἐκεῖνον ποῦ τὴν ἔκανε. Γιατί, ἐκεῖνος ποῦ εἶπε, «Δὲν θὰ φονεύσεις»¹⁸, εἶπε καί, «Δὲν θὰ κατακρίνεις»¹⁹. Ἐὰν κατακρίνεις, μαζὶ μὲ αὐτὸν κατακρίνεσαι καὶ σὺ μὲ αὐτὰ μὲ τὰ ὁποῖα κατακρίνεις αὐτόν. Γιατί δὲν εἶναι δικό μας ἔργο τὸ νὰ κρίνομε ἢ νὰ κατακρίνομε κάποιον, ἀλλὰ τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ μεγάλου κριτῆ, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τίς καρδιές μας καὶ τὰ κρυφὰ πάθη τῆς φύσεως. Γιατὶ λέγει· «Ποιὸς θὰ καυχηθεῖ ὅτι ἔχει ἀγνή τὴν καρδιά του; ἢ ποιὸς ἔχει τὴν παρησιὰ νὰ πεῖ, Εἶμαι καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίες;»²⁰. Ἄς μὴ κατακρίνομε λοιπὸν μὲ ἀπερισκεψία καὶ ἀβασάνιστα ἐκείνους ποῦ πέφτουν σὲ πταίσματα, κι ἂν ἀκόμα φτάσουν στὰ χειρότερα κακὰ τῆς κακίας, κι ἂν ἀκόμα γίνουν ἔρημοι τῆς ἀρετῆς καὶ ἀπομακρυνθοῦν ἀκόμα μακρύτερα, κι ἂν ἔξαφανίσουν ὅλη, φαινομενικά, τὴ φυσικὴ κάλλιστη κατάστασή τους. Γιατὶ εἶναι φυσικό, ἀφοῦ κάποτε ξυπνήσουν ἀπὸ αὐτὴ τὴν κατάσταση, νὰ ἀναβλέψουν πρὸς τὸν Θεό, καὶ νὰ βρεθοῦν τόσο κοντὰ στὰ πόδια τοῦ Κυρίου, ὅσο μακρύτερα βρισκόνταν. Γιατὶ συμβαίνει κανεὶς νὰ πέφτει σὲ ὀλίσθημα μὲ τὸ λόγο, καὶ ὅχι μὲ τὴν ψυχὴ· καὶ ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἁμάρτησε μὲ τὴ γλῶσσα του;

Ἐμεῖς λοιπὸν, ἐκεῖνα ποῦ λάβαμε ὡς ἐντολή, αὐτὰ ἃς σκεφθοῦμε, δηλαδὴ τὸ νὰ πενθοῦμε καὶ νὰ κλαῖμε τὰ ἔλαττώματά μας, καὶ νὰ παρακαλοῦμε τὸν Θεὸ νὰ μᾶς καθαρῖσει ἀπὸ τὴ σαπίλα μας, καὶ νὰ συμπάσχομε καὶ νὰ συνυποφέρομε μὲ τοὺς ὁμογενεῖς καὶ σύσσωμους καὶ ὁμόχριστους. Γιατὶ μὲ αὐτὰ εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Καὶ ὁ Ἀπόστολος στὴν ἐπιστολὴ του γράφει· Σὺ γιατί κρίνεις τὸν ἀδελφό σου; ἢ καὶ σὺ γιατί περιφρονεῖς τὸν ἀδελφό σου; Γιατὶ ὅλοι θὰ παρουσιασθοῦμε στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ. Ἄρα λοιπὸν ὁ καθένας μας θὰ δώσει λόγο στὸν Θεὸ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Ἄς μὴς κρίνομε ἐπομένως ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἀλλὰ αὐτὸ μᾶλλον λάβετε ὡς ἀπόφαση, τὸ νὰ μὴ θέτετε πρόσκομμα στὸν ἀδελφὸ σας γιὰ νὰ πέσει στὴν πίστη»²¹. Καὶ προσθέτει· «Γι' αὐτὸ εἶναι ἀδικαιολόγητος, ἀνθρωπέ μου, ὁ καθένας ποῦ κρίνει· γιατί, μὲ τὸ νὰ κρίνεις τὸν ἄλλο, κατακρίνεις τὸν ἑαυτὸ σου, ἀφοῦ κάνεις τὰ ἴδια σὺ ποῦ κρίνεις. Γιατὶ γνωρίζομε ὅτι ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ πέφτει δίκαια σὲ ἐκείνους ποῦ κάνουν αὐτὰ τὰ πράγματα»²². Καὶ ἐπίσης γνωρίζομε ἐκεῖνον ποῦ εἶπε· «Σὲ ἐμένα ἀνήκει ἡ ἐκδίκηση· Ἐγὼ θὰ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος»²³, καὶ «Ὅτι ὁ Κύριος θὰ κρίνει τὸν λαὸ του»²⁴. Ὅμοια καὶ

ταῦτα ἐπιλέγει· «Εἷς ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ κριτὴς, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. Σὺ δὲ τίς ὁ κρίνων τὸν πλησίον;». Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος· «Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; Τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. Σταθήσεται δέ. Δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς στήσαι αὐτόν». Καὶ ὁ Κύριος· «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κατακριθῆτε, καὶ μὴ καταδικάζετε, ἵνα μὴ καταδικασθῆτε». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ν΄.

Περὶ τοῦ μὴ σκανδαλίζειν.

Πάση φυλακῇ τηρήσωμεν ἑαυτούς, ἀδελφοί, τοῦ μὴ δοῦναι ἀφορ-
10 μὴν σκανδάλου ἢ προσκόμματός τινι, ἵνα ρυσθῶμεν τοῦ ταλανισμοῦ
τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Δεσπότη τοῦ ἡμῶν καὶ φι-
λανθρώπου Χριστοῦ. Πρῶτον γοῦν ὁ προφήτης Ἀββακούμ, «Οὐαί,
φησὶν, «ὁ ποτίζων τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπὴν θολεράν». Καὶ ὁ Ἐκ-
κλησιαστής· «Ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίῳ, ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν»·
15 καί, «Ὁ κυλίων λίθον, ἐφ' ἑαυτὸν κυλίσει»· καί, «Καθαριοῦντα φρα-
γμὸν, δῆξεται αὐτὸν ὄφις». Καὶ ὁ Παρομιαστής· «Περίελε ἀπὸ σοῦ
σκολιὸν στόμα, καὶ ἄδικα χεῖλη μακράν ἀπὸ σοῦ ποιήσον, ὅτι ἐνώπιόν
εἰσι τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν ὁδοὶ ἀνδρός». Ὁ δὲ Ἀπόστολος Ἑβραί-
οις· «Γῆ γάρ», φησὶν, «ἡ πιούσα πολλάκις τὸν ἐπ' αὐτῆς ἐπερχόμενον
20 ὑετὸν καὶ τίπτουσα βοτάνην εὐθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται,
μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ
τριβόλους, ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγύς ἤς τὸ τέλος εἰς καῦσιν».

Ταῦτα περὶ τοῦ εἰς πίστιν σκανδάλου διελέγετο πρὸς αὐτούς, ὡς
δεξαμένους μὲν τὸν σπόρον τοῦ λόγου, ἀκανθώδεσιν δὲ λογισμοῖς
25 συμπνίγοντας τὸν λόγον καὶ μὴ καρποφοροῦντας. Ρωμαίοις δὲ φησιν·
«Παρακαλῶ σὺν ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ
σκάνδαλα, παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλί-
νατε ἀπ' αὐτῶν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι οὐ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ
δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ
30 εὐλογίας ἐξαπατῶσιν τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων». Καὶ πάλιν· «Βλέπετε
μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν ἐὰν

25. Ἰακ. 4, 12.

26. Ρωμ. 14, 4.

27. Λουκᾶ 6, 37.

28. Ἀββακ. 2, 15.

29. Παρμ. 26, 27. Ἐκκλ. 10, 8.

30. Παρμ. 26, 27.

31. Ἐκκλ. 10, 8.

32. Παρμ. 4, 24. Σ. Σειρ. 17, 15.

33. Ἐβρ. 6, 7-8.

34. Ρωμ. 16, 17-18.

ὁ Ἰάκωβος λέγει τὰ ἐξῆς· «Ἐνας εἶναι ὁ νομοθέτης καὶ κριτής, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ σώσει καὶ νὰ καταστρέψει. Σὺ ὅμως ποιὸς εἶσαι πού κρίνεις τὸν πλησίον σου;»²⁵. Καὶ πάλι ὁ Παῦλος· «Σὺ ποιὸς εἶσαι πού κρίνεις ξένον ὑπηρέτη; Τὸν δικό του κύριο ἀφορᾷ τὸ ἂν θὰ σταθεῖ ἢ θὰ πέσει. Καὶ θὰ σταθεῖ. Γιατὶ ὁ Θεὸς ἔχει τὴ δύναμη νὰ τὸν κάνει νὰ σταθεῖ»²⁶. Καὶ ὁ Κύριος· «Μὴ κρίνετε, γιὰ νὰ μὴ κατακριθεῖτε, καὶ μὴ καταδικάζετε, γιὰ νὰ μὴ καταδικασθεῖτε»²⁷. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 50ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ σκανδαλίζει κανεὶς.

Μὲ κάθε προσπάθεια ἄς προφυλάξομε τὸν ἑαυτὸ μας, ἀδελφοί, ἀπὸ τὸ νὰ μὴ γινόμεσθε σὲ κάποιον ἀφορμὴ σκανδάλου ἢ προσκόμματος, γιὰ νὰ γλυτώσομε ἀπὸ τὸν ταλανισμό τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ Δεσπότη μας καὶ φιλόανθρωπου Χριστοῦ. Πρῶτα λοιπὸν ὁ προφήτης Ἀβδακούμ λέγει· «Ἀλλοίμονο σὲ ἐκείνον πού ποτίζει τὸν πλησίον του γιὰ νὰ θολώσει τὸ νοῦ του»²⁸. Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής· «Ἐκεῖνος πού ἀνοίγει λάκκο γιὰ τὸν πλησίον του, θὰ πέσει μέσα σ' αὐτόν»²⁹. καί, «Ἐκεῖνος πού κυλάει λίθο, θὰ πέσει ὁ λίθος ἐπάνω του»³⁰. καί, «Ἐκεῖνος πού γκρεμίζει φράχτη, ἴσως τὸν δαγκώσει φίδι»³¹. Καὶ ὁ Παροιμιστής· «Κατάργησε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σου τὸ δόλιο στόμα, καὶ ἀπομάκρυνε ἀπὸ σένα τὰ ἄδικα χεῖλη, γιὰτὶ οἱ δρόμοι τοῦ ἀνθρώπου βρίσκονται μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ»³². Ὁ Ἀπόστολος λέγει στοὺς Ἑβραίους· «Γιατὶ ἡ εὐφορὴ γῆ, ὅταν δέχεται τὴ βροχὴ πού πέφτει συχνὰ σ' αὐτὴν καὶ βλαστάνει χορταστικὰ κατάλληλα γιὰ ἐκείνους γιὰ τοὺς ὁποίους καὶ καλλιεργεῖται, δέχεται εὐλογία ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅταν ὅμως βλαστάνει ἀγκάθια καὶ τριβόλια, εἶναι ἀκατάλληλη καὶ βρίσκειται κοντὰ στὴν κατάρα, καὶ τὸ τέλος τῆς θά εἶναι νὰ καεῖ»³³.

Αὐτὰ ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς γιὰ τὸ σκάνδαλο σχετικὰ μὲ τὴν πίστη, πού δέχθηκαν βέβαια τὸν σπόρο τοῦ λόγου, ἀλλὰ μὲ λογισμοὺς ὁμοίους μὲ ἀγκάθια πνίγουν τὸν λόγο καὶ δὲν καρποφοροῦν. Στους Ρωμαίους πάλι λέγει· «Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν, ἀδελφοί, νὰ προσέχετε ἐκείνους πού δημιουργοῦν τὶς διχόνοιες καὶ τὰ σκάνδαλα, ἀντίθετα πρὸς τὴ διδασκαλία πού ἔχετε σεῖς λάβει, καὶ ἀπομακρυνθεῖτε ἀπ' αὐτούς. Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν εἶναι δοῦλοι τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τῆς κοιλιᾶς τους, καὶ μὲ τὰ γλυκὰ καὶ ὠραῖα λόγια τους ἐξαπατοῦν τὶς καρδιές τῶν ἀθῶων»³⁴. Καὶ πάλι· «Προσέχετε μήπως ἡ ἐλευθερία σας αὐτὴ γίνει αἰτία νὰ πέσουν οἱ ἀδύνατοι ὡς πρὸς τὴν πίστη· γιατί, ἐὰν κάποιος», λέγει,

γάρ», φησίν, «ἴδη σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἢ συνείδησις αὐτοῦ, ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;». Καὶ ἐπάγει· «Ἀπόλλυται γὰρ ὁ ἀσθενῶν ἀδελφός ἐπὶ τῇ σῆ γνώσει, δι' ὃν ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν· οὕτω δὲ αὐτῶν τύ-
 5 ποντες τὴν συνείδησιν, εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνετε». Καὶ αὖθις «Ἴνα τί γὰρ ἢ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; εἰ ἐγὼ χάριτος μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;». Ὁ δὲ Κύριος ἀπεφάνητο λέγων «Ὅς δ' ἂν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων, συμφέ-
 10 καταποντισθῆ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης, ἢ ἵνα σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων». Καὶ ἐπιφέρει· «Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς δὲ παντὸς βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου». Καὶ αὖθις «Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· δεῖ γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. Πλὴν
 15 οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται». Δοξάσωμεν οὖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ΄.

Περὶ τοῦ μὴ ὄνειδίξειν, ἀλλὰ μάλλον
 20 ὄνειδίξεσθαι.

Ὁ ὄνειδίζων τὸν πλησίον ἐν τινι πλημμελήματι, τοῖς αὐτοῖς δικτύοις περιπλακῆσεται. «Ὁ γὰρ σπεῖρει ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει.» Ἐγκαταλιμπάνεται γὰρ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ ἀσυμπαθὲς καὶ τὴν ἔπαρσιν. Καὶ εἰς τὸ αὐτὸ πταῖσμα περιπίπτει, εἰ μὴ διὰ μετανοίας ἐξι-
 25 λεώσῃται τὸν Θεόν, ἐξομολογούμενος τὸ πταῖσμα αὐτοῦ. Ὁ δὲ ὄνειδισθεὶς, εἰς ἀταράχως καὶ εὐχαρίστως δέξεται τὸν ὄνειδισμόν, λογιζόμενος ἑαυτὸν ὑπεύθυνον εἶναι τοῦ ὄνειδισμού, διὰ τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ ὁ Θεὸς σκεπάσει αὐτόν, τοῦ μηκέτι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἠττᾶσθαι ἀμαρτήμασιν. Ὀνειδισμὸς γὰρ ἀνθρώπου, θλίψιν μὲν παρέχει τῇ καρδίᾳ,
 30 ἀγνείας δὲ αἷτιος γίνεται τῷ ὑπομένοντι. Καὶ ὅσην μὲν ἂν τις ὑπὲρ ἀληθείας Χριστοῦ καταδέξῃται ἐντροπήν, πολυπλασίως ὑπὸ πλήθους δοξασθήσεται, καὶ ἀκούσει παρὰ τοῦ ἰατροῦ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, «Ἴδε, ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε». Λέγει δὲ καὶ τις σοφός «Μὴ ὄνειδι-

35. Α' Κορ. 8, 9-10.

36. Ὅπ. π. 11-12.

37. Α' Κορ. 10, 29-30.

38. Ματθ. 18, 6.

39. Ματθ. 18, 10.

40. Ματθ. 18, 7.

41. Β' Κορ. 9, 6.

42. Ἰω. 5, 14.

«δεῖ ἐσένα πού ἔχεις γνώση, νὰ κάθῃσαι στὸ τραπέζι ναοῦ εἰδώλων, δὲν θὰ παρασυρθεῖ ἢ συνείδηση αὐτοῦ, πού εἶναι ἀδύνατος στὴν πίστη, νὰ τρώγει τὰ εἰδωλόθυτα;»³⁵. Καὶ προσθέτει· «Γιατὶ ἐξαιτίας τῆς δικῆς σου γνώσεως χάνεται ὁ ἀδύνατος στὴν πίστη ἀδελφός, γιὰ τὸν ὁποῖο πέθανε ὁ Χριστός· καὶ ἔτσι, πληγώνοντας τὴ συνείδηση αὐτῶν, ἁμαρτάνετε στὸν Χριστό»³⁶. Καὶ ἐπίσης· «Γιατὶ λοιπὸν ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ἀπὸ ἄλλη συνείδηση; Ἐὰν ἐγὼ μετέχω τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, γιατί νὰ κατηγοροῦμαι γιὰ ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο ἐγὼ εὐχαριστῶ τὸν Θεό;»³⁷. Ὁ Κύριος πάλι μᾶς δίδαξε γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ λέγοντας· «Ὅποιος σκανδαλίσῃ ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀσήμαντους αὐτούς, τοῦ συμφέρει νὰ κρεμασθεῖ στὸν τράχηλό του μυλόπετρα καὶ νὰ καταποντισθεῖ μέσα στὰ βάθη τῆς θάλασσας, παρὰ νὰ σκανδαλίσῃ ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀσήμαντους αὐτούς»³⁸. Καὶ προσθέτει· «Προσέχετε καὶ μὴ περιφρονήσητε κανένα ἀπὸ τοὺς ἀσήμαντους αὐτούς· γιατί σᾶς λέγω, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν στοὺς οὐρανοὺς βλέπουν διαρκῶς τὸ πρόσωπο τοῦ Πατέρα μου»³⁹. Καὶ πάλι· «Ἀλλοίμονο στὸν κόσμον γιὰ τὰ σκάνδαλα· ἀλλὰ βέβαια πρέπει νὰ ἔρθουν τὰ σκάνδαλα. Πλὴν ὅμως ἀλλοίμονο στὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο μέσω τοῦ ὁποῖου ἔρχεται τὸ σκάνδαλο»⁴⁰. Ἄς δοξάσομε λοιπὸν τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 51ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ χλευάζει κανεὶς,
ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀνέχεται νὰ χλευάζεται.

Ἐκεῖνος πού χλευάζει τὸν πλησίον του γιὰ κάποιο πλημμέλημα, θὰ περιπλακεῖ στὰ ἴδια δίχτυα. «Ἐκεῖνο πού θὰ σπείρει ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ καὶ θὰ θερίσει»⁴¹. Γιατὶ ἐγκαταλείπεται ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ἔλλειψη συμπάθειας καὶ ἐξαιτίας τῆς ἔπαρσης, καὶ πέφτει στὸ ἴδιο πταῖσμα, ἐὰν δὲν ἐξιλεώσει τὸν Θεὸ μὲ τὴ μετάνοια, ἐξομολογούμενος τὸ πταῖσμα του. Ἐκεῖνος ὅμως πού θὰ χλευασθεῖ, ἐὰν δεχθεῖ μὲ ἀταραξία καὶ εὐχαρίστηση τὸν χλευασμὸ, σκεπτόμενος ὅτι εἶναι ὑπεύθυνος τοῦ χλευασμοῦ, ἐξαιτίας τῆς ταπεινώσεώς του ὁ Θεὸς προστατεύει αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ νικεῖται ἀπὸ τὰ ἴδια ἁμαρτήματα. Ὁ χλευασμὸς δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου προξενεῖ βέβαια θλίψη στὴν καρδιά, γίνεται ὅμως αἰτία καθαρότητος γιὰ ἐκεῖνον πού τὸν ὑπομένει. Καὶ ὅση ντροπὴ δεχθεῖ κανεὶς νὰ ὑπομείνει γιὰ τὴν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ, πολλαπλάσια θὰ τιμηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ θὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν ἰατρὸ τῶν ψυχῶν μας· «Νά, βρῆκες τὴν υἰεῖα σου· μὴ ἁμαρτάνεις πιά»⁴². Λέγει ἐπίσης καὶ κάποιος σοφός· «Μὴ

ζε ἄνθρωπον ἀποστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας», ἀλλὰ μᾶλλον προνοοῦ καλὰ ἐνώπιον Κυρίου καὶ ἀνθρώπων.

Τηρήσωμεν οὖν, ἀγαπητοί, τὴν καρδίαν ἡμῶν ἐρηρυσμένην, τοῦ μὴ προσέχειν ἄλλοτρίοις πταιίσμασιν καὶ ὀνειδίξειν, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν 5 παρὰ τοῦ Δαυῖδ· «Υἱοὶ ἀνθρώπων, οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὄπλα καὶ βέλη, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα. Καὶ γὰρ τοῦ Ἰώβ οἱ φίλοι ὀνειδί- ζοντες αὐτὸν ἔλεγον· Ποῦ ἔστιν οἶκος ἄρχοντος;». Καὶ πάλιν· «Τί γάρ; Ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, αὐοῖκητος ἢ ὑπ' οὐρανόν;». Ὁ δὲ Ἐλιφάξ· «Πότε- ρόν;», φησὶν· «Οὐχὶ ἡ κακία σου ἔστιν πολλή, ἀναρίθμητοι δὲ εἰσιν αἱ 10 ἁμαρτίαι σου; Ἐνεχύραζες δὲ τοὺς ἀδελφούς σου διὰ κενῆς, ἀμφίασιν δὲ γυμνῶν ἀφείλου· οὐδὲ ὕδωρ διψῶντας ἐπότισας, ἀλλὰ πεινῶντων ἐστέρησας ψωμόν, χήρας δὲ ἐξαπέστειλας κενάς, ὀρφανούς δὲ ἐκάκω- σας. Τοιγαροῦν ἐκύνκλωσάν σε παγίδες». Ταῦτα μὲν ψευδηγοροῦντες ὀνειδίζον αὐτόν· οὐ διὰ μῖσος δέ, ἀλλὰ διὰ τὸ ταπεινωθῆναι αὐτόν 15 τοῖς ῥήμασιν. Ἐν γὰρ γένος ἦσαν ὁ γὰρ Ἐλιφάξ ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἦν πρῶτος πλὴν ὁ δίκαιος πάντα ἔφερεν γενναίως καίτοιγε ἐν τοιαύτῃ πληγῇ ὦν καὶ ὀνειδιζόμενος, ὑπὲρ αὐτῶν ἐξίλεοῦτο τὸν Θεόν· καὶ εἰ μὴ διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ Ἰώβ, ἀπώλεσεν ἂν αὐτούς ὁ Θεός· Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Ἰώβ· Ἐπεὶ καὶ «Ἄνθρωπος συνεπιζόμενος λόγοις 20 ὀνειδισμοῦ ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, οὐ μὴ παιδευθῆ», κατὰ τὴν Γραφήν.

Ἡμεῖς οὖν ὡς Χριστιανοί, τῇ ὁδῷ τῶν ἀγίων βαδίζοντες, εἵπωμεν· «Ὅτι εἰ ὁ ἐχθρὸς ὀνειδισέ με, ὑπήνεγκα ἄν. Καὶ εἰ ὁ μισῶν με, ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορρημόνησεν, ἐκρύβην ἂν ἀπ' αὐτοῦ». Καὶ τό· «Ὅλην τὴν ἡμέ- 25 ραν ὀνειδίζόν με οἱ ἐχθροί μου, καὶ οἱ ἐπαινοῦντές με, κατ' ἐμοῦ ὤμνουν. Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον». Φησὶ δὲ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος· «Εἰ ὀνειδίξεσθε ἐν ὀνόματι Κυρίου, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέ- πανται». Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος· «Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ 30 ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ Θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι Πατὴρ πάντων ἡμῶν, μάλιστα δὲ πιστῶν». Καὶ τὸν Κύριον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ οἱ παρα- πορευόμενοι ἐβλασφήμουν κινουῦντες τὰς κεφαλάς. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν Γραμματέων ἐμπαιζόντες ἔλεγον· «Ἄλλους ἔσω-

43. Σ. Σειρ. 8, 5.

44. Ψαλμ. 56, 5.

45. Ἰώβ 21, 28.

46. Ἰώβ 18, 4.

47. Ἰώβ 22, 5-10. 48. Σ. Σειρ. 23, 15. 49. Ψαλμ. 54, 13. 50. Ψαλμ. 101, 9. 37, 14.

51. Α' Πέτρ. 4, 14.

52. Α' Τιμ. 4, 10.

53. Ματθ. 27, 39-44.

χλευάζεις ἄνθρωπο πού ἐπιστρέφει ἀπό τήν ἁμαρτία»⁴³, ἀλλά μάλλον φρόντιζε νά κάνεις καλὰ ἔργα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καί τῶν ἀνθρώπων.

Ἄς κρατήσομε λοιπόν, ἀγαπητοί μου, τήν καρδιά μας καλὰ στηριγμένη, ὥστε νά μὴ προσέχει τὰ ξένα πταίσματα καί νά τὰ χλευάζει, γιά νά μὴ ἀκούσομε ἀπό τόν Δαβίδ· «Αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων τὰ δόντια εἶναι ὄπλα καί βέλη, καί ἡ γλῶσσα τους κοφτερή σάν μαχαίρι»⁴⁴. Καί πράγματι οἱ φίλοι τοῦ Ἰώβ, χλευάζοντας αὐτόν, ἔλεγαν· «Ποῦ εἶναι τὸ σπίτι τοῦ ἄρχοντα;»⁴⁵. Καί πάλι· «Τί λοιπόν, ἐὰν πεθάνεις σύ, θά μείνει ἀκατοίκητη ἡ γῆ κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό;»⁴⁶. Καί ὁ Ἐλιφάζ λέγει· «Τί λοιπόν, Δὲν εἶναι ἡ κακία σου μεγάλη καί ἀναρίθμητες οἱ ἁμαρτίες σου; Ἐπαιρνες ἐνέχυρα ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου γιά τὸ τίποτε καί ἀφαιροῦσες ἀπὸ τοὺς γυμνοὺς τὰ ἐνδύματά τους. Νερὸ δὲν ἔδωσες σὲ ἐκείνους πού διψοῦσαν, ἀλλὰ καί στέρησες τὸ ψωμί ἀπὸ ἐκείνους πού πεινοῦσαν. Ἀπομάκρυνες χῆρες μὲ ἄδεια χέρια, καί κακοποίησες ὀρφανὰ. Γι' αὐτὸ λοιπόν σὲ περικύκλωσαν παγίδες»⁴⁷. Κατηγορώντας τον μὲ αὐτὰ τὰ ψεύδη, τὸν χλευάζαν, ὄχι βέβαια ἀπὸ μῖσος, ἀλλὰ γιά νά ταπεινωθεῖ μὲ τὰ λόγια. Γιατί ἦταν ἓνα γένος· καθόσον ὁ Ἐλιφάζ ἦταν πρῶτος ἀδελφὸς τοῦ πατέρα του· ἀλλὰ ὁ δίκαιος τὰ ὑπέμενε ὅλα μὲ γενναιότητα, ἂν καί βέβαια, βρισκόμενος σὲ τέτοια θλιβερὴ κατάσταση καί χλευαζόμενος, ζητοῦσε ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐξιλέωση γι' αὐτοὺς, καί ἂν δὲν εἰσάκουε ὁ Θεὸς τίς προσευχὰς τοῦ Ἰώβ, θά τοὺς κατέστρεφε. Καί αὐτὰ βέβαια σχετικά μὲ τὸν Ἰώβ. Γιατί, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, «Ἄνθρωπος πού ἔχει συνηθίσει νά λέγει χλευαστικά λόγια ὅλες τίς ἡμέρες τῆς ζωῆς του, δὲν θά μποροῦσε νά διορθωθεῖ ποτέ»⁴⁸.

Ἐμεῖς λοιπόν ὡς Χριστιανοί, βαδίζοντας τὸ δρόμο τῶν ἁγίων, ἄς ποῦμε· «Ἐὰν ὁ ἐχθρὸς μου μὲ χλευάζει, θά μποροῦσα νά τὸ ὑποφέρω αὐτό. Καί ἂν ἐκεῖνος πού μὲ μισοῦσε ἐκφραζόταν μὲ μεγαλορρημοσύνη ἐναντίον μου, θά μποροῦσα νά κρυβῶ ἀπὸ αὐτόν»⁴⁹. Καί τό· «Ὅλη τὴν ἡμέρα μὲ χλεύαζαν οἱ ἐχθροί μου, καί ἐκεῖνοι πού μὲ ἐπαινοῦσαν ἄλλοτε, ὀρκίζονταν ἐναντίον μου. Ἐγὼ ὅμως σάν κουφὸς δὲν ἄκουα»⁵⁰. Λέγει ἐπίσης καί ὁ μακάριος Πέτρος· «Ἐὰν χλευάζεσθε στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, εἴσατε μακάριοι, ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα τῆς δόξας καί τῆς δυνάμεως καί τοῦ Θεοῦ ἀναπαύεται σὲ σᾶς»⁵¹. Καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος· «Γι' αὐτὸ καί κοπιᾶζομε καί χλευαζόμεσθε, ἐπειδὴ στηρίξαμε τίς ἐλπίδες μας στὸν Θεὸ τὸν ζωντανό, ὁ ὁποῖος εἶναι Πατέρας μας, καί ἰδιαίτερα τῶν πιστῶν»⁵². Καί τὸν Κύριο ἐπάνω στὸν σταυρὸ τὸν χλεύαζαν ἐκεῖνοι πού περνοῦσαν κάτω ἀπὸ αὐτόν κουνώντας τὰ κεφάλια τους⁵⁴. Ὅμοια καί οἱ ἀρχιερεῖς μαζί μὲ τοὺς Γραμματεῖς ἐμπαιζοντάς τον ἔλεγαν· «Ἄλλους

σεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι». «Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ συσταυρωθέντες ὠνειδίξον αὐτόν». Ὁ δὲ μακρόθυμος Κύριος, τὸ ἐναντίον, ὑπὲρ αὐτῶν ἐξίμευτο τὸν Πατέρα καὶ ἔλεγεν «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιῶσιν». Καὶ πρὸ τούτου, θαρσοποιῶν τοὺς μαθητάς, ἔλεγεν «Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΒ΄.

10 *Περὶ τοῦ μὴ ἀνταποδοῦναι κακόν.*

Πρώην μὲν περὶ τοῦ μὴ ὀνειδίξειν, ἀλλ' ὀνειδίξεσθαι, ὀλίγα διαλαβόντες, νῦν περὶ τοῦ μὴ ἀνταποδοῦναι κακίαν τὸν λόγον μετενέγκωμεν. Εἰ οὖν βουλόμεθα συγκληρονόμοι Χριστοῦ εἶναι, ἐφάμιλλοι γενώμεθα τοῖς τοῦ Χριστοῦ φιλότοις. Μιμησώμεθα τὸ πρᾶον τοῦ
15 Δαυῖδ, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, Εὗρον ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου· «Εὗρον», γὰρ φησιν ὁ ὑπεράγαθος καὶ φιλάγαθος, «ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου», περὶ τοῦ ἀμνησικαίου Δαυῖδ, καὶ περὶ ἐχθροὺς ἀγαθοῦ. Καὶ ἡμεῖς οὖν μὴ ποιήσωμέν τι πρὸς ἄμυναν ἀδελφοῦ κατηδικηκός
20 ἡμᾶς, ἵνα μὴ ἅπαντα ἡμῖν σκολιὰ γένηται ἐν καιρῷ προσευχῆς. Ὁ νόμος παρακελεύεται προνοεῖν τὸ ὑποξύγιον τοῦ ἐχθροῦ· καὶ ὁ Ἰωβ ὡς μὴ ἐχόμενος ἀπὸ κακίας παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔμαρτυρεῖτο. Καὶ ὁ Ἰωσήφ, τοὺς ἐπιβούλους ἀδελφοὺς οὐκ ἠμύνατο. Καὶ Ἄβελ ἀπλῶς καὶ ἀνυπόπτως συνεπορεύετο τῷ ἀδελφοκτόνῳ Κάιν. Καὶ πάντας ἀπλῶς
25 ἀνακηρύττει ἡ θεολογία τοὺς ἐν ἀκακίᾳ πολιτευομένους ἀγίους. Φησὶ δέ τις «Ὅς ἀνταποδίδωσιν κακὸν ἀντὶ ἀγαθῶν, οὐ κινήσεται κακὰ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ». Καὶ πάλιν, «Ὁ βαλὼν λίθον εἰς ὕψος, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τὴν ἑαυτοῦ βάλλει» καὶ «Ὁ ὀρύσσων τῷ πλησίῳ βόθρον, ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν, καὶ ὁ ἰσθμῶν παγίδα, ἀλώσεται ἐν αὐτῇ, καὶ
30 ποιῶντι πονηρά, ἐπ' αὐτόν κυλισθήσεται». Ὁ δὲ Ἱερεμίας, ἐντυγχάνων τῷ Θεῷ κατὰ τὸν Ἰσραὴλ λέγει «Εἰ ἀνταποδίδεται ἀντὶ ἀγαθῶν

54. Λουκᾶ 23, 35.

57. Ματθ. 5, 11-12.

60. Παρμ. 17, 13.

55. Λουκᾶ 23, 39.

58. Ψαλμ 88, 20.

61. Σ. Σειρ. 27, 25.

56. Λουκᾶ 23, 34.

59. Ἐξ. 23, 4-5.

62. Σ. Σειρ. 27, 26-27.

ἔσωσε, καὶ τὸν ἑαυτὸ του δὲν μπορεῖ νὰ τὸν σώσει»⁵⁴. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο τὸν χλεύαζαν καὶ οἱ ληστές πού εἶχαν σταυρωθεῖ μαζί του⁵⁵. Ὁ μακρόθυμος ὁμως Κύριος, τὸ ἀντίθετο, ζητοῦσε τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Πατέρα του γι' αὐτούς καὶ ἔλεγε· «Πατέρα, συγχώρησέ τους τὴν ἁμαρτία· γιατί δὲν γνωρίζουν τί κάνουν»⁵⁶. Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸ, δίνοντας θάρρος στοὺς μαθητές του, ἔλεγε· «Μακάριοι εἴσαστε ὅταν σᾶς χλευάσουν καὶ σᾶς καταδιώξουν καὶ ποῦν ὅποιοδήποτε κακὸ λόγο ἐναντίον σας, λέγοντας ψέματα ἐξαιτίας μου. Νὰ χαίρεστε καὶ νὰ γεμίζετε ἀπὸ ἀγαλλίαση, γιατί ἡ ἀμοιβή σας θὰ εἶναι μεγάλη στοὺς οὐρανοὺς»⁵⁷. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 52ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀνταποδίδει κανεὶς κακὸ.

Ἀφοῦ προηγουμένως εἶπαμε λίγα γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ χλευάζει κανεὶς τὸν πλησίον του, ἀλλὰ νὰ δέχεται μᾶλλον νὰ χλευάζεται, θὰ μεταφέρουμε τώρα τὸ λόγο στὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀνταποδίδει κανεὶς κακὸ. Ἐὰν λοιπὸν θέλομε νὰ γίνομε συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ, ἃς γίνομε ἰσάξιοι μὲ τοὺς πλέον ἀγαπητοὺς τοῦ Χριστοῦ. Ἄς μνηθοῦμε τὴν πραότητα τοῦ Δαβὶδ, γιὰ ν' ἀκούσομε καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὸν Θεό, Βρῆκα ἄνθρωπο σύμφωνο μὲ τὴν καρδιά μου· γιατί λέγει ὁ ὑπεράγαθος καὶ φιλάγαθος· «Βρῆκα ἄνθρωπο σύμφωνο μὲ τὴν καρδιά μου, ὁ ὅποιος θὰ πραγματοποιήσει ὅλα τὰ θελήματά μου»⁵⁸, γιὰ τὸν ἀμνησίκακο Δαβὶδ καὶ γιὰ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἀγαθοῦ. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ἃς μὴ κάνομε κατὶ ἀμυνόμενοι πρὸς ἀδελφὸ πού μᾶς ἔχει ἀδικήσει, γιὰ νὰ μὴ μᾶς γίνουν ὅλα δυσάρεστα κατὰ τὸν καιρὸ τῆς προσευχῆς. Ὁ νόμος δίνει ἐντολή νὰ φροντίζομε τὸ ὑποζύγιο τοῦ ἐχθροῦ⁵⁹· καὶ ὁ Ἰὼβ βεβαιωνόταν ἀπὸ τὸν Θεὸ ὡς μὴ κατεχόμενος ἀπὸ τὴν κακία. Καὶ ὁ Ἰωσήφ τοὺς ἐπίβουλους ἀδελφούς του δὲν τοὺς ἐκδικήθηκε. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἄβελ μὲ καθαρότητα καρδιάς καὶ ἀνυποψία συμπορευόταν μὲ τὸν ἀδελφοκτόνο Κάϊν. Καὶ γενικὰ ὅλοι οἱ ἅγιοι, βεβαιώνει ἡ θεολογία, ζοῦσαν μὲ ἀκακία. Λέγει καὶ κάποιος· «Ἐκεῖνος πού ἀνταποδίδει κακὸ ἀντὶ ἀγαθῶν, δὲν θὰ ἀπομακρυνθοῦν τὰ κακὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του»⁶⁰. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού ρίχνει λιθάρι ψηλὰ πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, τὸ ρίχνει πάνω στὸ κεφάλι του»⁶¹· καὶ· «Ἐκεῖνος πού ἀνοίγει λάκκο γιὰ νὰ πέσει ὁ πλησίον του, θὰ πέσει ὁ ἴδιος σ' αὐτόν, καὶ ἐκεῖνος πού στήνει παγίδα, θὰ συλληφθεῖ ὁ ἴδιος ἀπὸ αὐτήν, καὶ ἐκεῖνος πού πρᾶττει κακὰ ἐναντίον ἄλλων, θὰ πέσουν ἐπάνω σ' αὐτόν»⁶². Ὁ Ἰερεμίας πάλι, προσευχόμενος στὸν Θεό, λέγει ἐναντίον τοῦ

κακά; Μνήσθητι ὡς ἐλάλησα ὑπὲρ αὐτῶν ἀγαθά». Οὕτως ὁ δίκαιος, νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὑπὲρ αὐτῶν τὸν Θεὸν ἐξιλεούτο· ὅθεν καὶ ἅπαξ καὶ δις ἤκουσε παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι μὴ ἀξίου ὑπὲρ αὐτῶν, «Ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου· αὐτοὶ δὲ ἀντημεΐσαντο αὐτόν», χαλάσαντες αὐτόν 5 ἐν τῷ βορβόρῳ τοῦ λάκκου. Τοιαῦτα γὰρ αἰεὶ τῶν Ἰουδαίων τὰ ἀνδραγαθήματα. Καὶ Ἰωσήφ δέ, οὐ μόνον οὐκ ἠμύνατο τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῶν ἐξ ἀγάπης πολλῆς καὶ ἔλεγε· «Μὴ φοβεῖσθε, ἐγὼ διαθρέψω ὑμᾶς».

Ἴδωμεν τί καὶ ὁ Δαυὶδ ἐντυγχάνει τῷ Θεῷ· «Κύριε, ὁ Θεός μου», 10 φησὶν, «εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἔστιν ἀδικία ἐν χερσὶ μου, εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδουσί μοι κακά, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός». Ὁ δὲ Πέτρος παραινῶν λέγει· «Μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντι κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντι λοιδορίας· τοῦναντίον δὲ εὐλογοῦντες, ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε». Καὶ ὁ Παῦλος, «Ὁρᾶ- 15 τε», φησὶν, «μὴ τις κακὸν ἀντι κακοῦ τινὶ ἀποδῶ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας». Καὶ αὖθις· «Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νικά ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν». Ὁ δὲ Κύριος· «Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς· Καὶ ὅστις σε ραπίσει εἰς τὴν δεξιὰν 20 σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. Καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιόν σου»· καί· «Εἴ τις σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἓν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο»· καί· «Γίνεσθε οἰκτιρμοὶ καὶ τέλειοι, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

25

ΛΟΓΟΣ ΝΓ΄.

Περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν.

Τὸν περὶ τοῦ μὴ ἀνταποδοῦναι κακὸν ἀντι κακοῦ λόγον τελέσαντες, μετέλθωμεν καὶ εἰς τὸν τῆς μνησικακίας. Οὐ μόνον γάρ, ἀδελφοί, οὐκ ὀφείλομεν μνησικακεῖν τοῖς ὁμογενέσιν καὶ ὁμοσάρκοις, ἀλλὰ 30 τοῦναντίον, χριστιανικῶς φερόμενοι καὶ τοὺς κακοὺς ἀγαθύοντες καὶ ἐφαπλοῦντες ἐπ' αὐτούς πολλὴν ἀγαθότητα καὶ ἐπιδεικνύντες διὰ τῶν

63. Ἰερ. 18, 20. 64. Ἰερ. 11, 14. 65. Ἰερ. 45, 6. 66. Γεν. 45, 14. 67. Γεν. 45, 5, 11.
68. Ψαλμ. 7, 4-5. 69. Α' Πέτρ. 3, 9. 70. Α' Θεσ. 5, 15. 71. Ρωμ. 12, 21.
72. Ματθ. 5, 44, 39-40. 73. Ματθ. 5, 41. 74. Λουκᾶ 6, 36.

Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ· «Πρέπει δηλαδή νὰ ανταποδίδονται κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, Θυμήσου ὅτι σὲ παρακάλεσα γι' αὐτοὺς νὰ τοὺς στείλεις ἀγαθὰ»⁶³. Ἔτσι ὁ δίκαιος νύχτα καὶ μέρα ζητοῦσε τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ γι' αὐτούς· γι' αὐτὸ καὶ μία καὶ δύο φορές ἄκουσε ἀπὸ τὸν Θεό, νὰ μὴ τοῦ ζητᾷ χάρη γι' αὐτούς, «Γιατὶ δὲν θὰ ἀκούσω καὶ δὲν θὰ δεχθῶ τὴ δέησή σου»⁶⁴. αὐτοὶ ὅμως ὡς ἀνταμοιβὴ πρὸς αὐτὸν τὸν ἔρριξαν μέσα στὸ βοῦρκο τοῦ λάκκου⁶⁵. Τέτοια δηλαδή ἦταν πάντοτε τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν Ἰουδαίων. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἰωσήφ ὄχι μόνο δὲν ἐκδικήθηκε τοὺς ἀδελφούς του, ἀλλὰ καὶ ἔκλαψε ἀπὸ ἀγάπη πολλή, πέφτοντας ἐπάνω στὸν τράχηλό τους⁶⁶, καὶ ἔλεγε· «Μὴ φοβᾶσθε· ἐγὼ θὰ σᾶς διαθρέψω»⁶⁷.

Ἄς δοῦμε τί προσεύχεται καὶ ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεό· «Κύριε, Θεέ μου», λέγει, «ἐὰν πραγματικὰ τὸ ἔκανα αὐτὸ, ἐὰν τὰ χέρια μου διέπραξαν ἀδικία, ἐὰν ἀνταπέδωσα κακὰ σὲ ἐκείνους ποὺ μοῦ ανταποδίδουν κακὰ, ἄς κατανικηθῶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου γυμνὸς ἀπὸ κάθε βοήθεια»⁶⁸. Καὶ ὁ Πέτρος συμβουλεύοντας λέγει· «Μὴ ἀνταποδίδετε κακὸ ἀντὶ κακοῦ, ἢ κατηγορία ἀντὶ κατηγορίας· ἀντίθετα μάλιστα νὰ εὐλογεῖτε, γιατί σ' αὐτὸ κληθήκατε, γιὰ νὰ κληρονομήσετε εὐλογία»⁶⁹. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Προσέχετε, ὥστε νὰ μὴ ανταποδίδει κανεὶς σὲ κάποιον κακὸ ἀντὶ κακοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώκετε πάντοτε τὸ καλὸ, καὶ μεταξὺ σας, καὶ πρὸς ὅλους»⁷⁰. Καὶ πάλι· «Μὴ νικιέσαι ἀπὸ τὸ κακὸ, ἀλλὰ νίκα τὸ κακὸ μὲ τὸ καλὸ»⁷¹. Καὶ ὁ Κύριος· «Νὰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς σας, νὰ εὐεργετεῖτε ἐκείνους ποὺ σᾶς μισοῦν καὶ νὰ λέτε καλὰ λόγια γιὰ ἐκείνους ποὺ σᾶς καταριένται. Καὶ ὅποιος σὲ χτυπήσει στὸ δεξιὸ σαγόνι, στρέψε του καὶ τὸ ἄλλο, καὶ σὲ ἐκεῖνον ποὺ θέλει νὰ σὲ πάει στὸ δικαστήριον καὶ νὰ πάρει τὸν χιτῶνα σου, ἄφησέ τον νὰ σοῦ πάρει καὶ τὸ ἐπανωφόρι σου»⁷². καί, «Ἐὰν κάποιος σὲ ἀγγαρεύσει ἓνα μίλι, πήγαινε μαζί του δύο»⁷³. καί, «Γίνεσθε σπλαγχνικοὶ καὶ τέλειοι, ὅπως ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος»⁷⁴. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 53ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ μνησικακεῖ κανεὶς.

Ἀφοῦ ὀλοκληρώσαμε τὸ λόγο μας γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ανταποδίδουμε κακὸ ἀντὶ κακοῦ, ἄς μεταβοῦμε καὶ στὸν λόγο τῆς μνησικακίας. Γιατί, ὄχι μόνο, ἀδελφοί, δὲν πρέπει νὰ τρέφομε μνησικακία ἐναντίον ἐκείνων ποὺ εἶναι ὁμογενεῖς καὶ ὁμόσαρκοί μας, ἀλλὰ ἀντίθετα, συμπεριφερόμενοι χριστιανικὰ, καὶ τοὺς κακοὺς νὰ τοὺς εὐεργετοῦμε καὶ νὰ ἀπλώνομε ἐπάνω σ' αὐτούς πολλὴ ἀγαθότητα, παρουσιάζοντας μὲ τὰ

ἔργων ἑαυτοῦς ἀληθινούς μαθητάς τοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστὶν ἐπὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀχαρίστους. Οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἐν ἅπασι, κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῖν, μιμήσασθαι τὸν Κύριον ἡμῶν. Εἰ τοίνυν ἐπιθυμοῦμεν τοῦ μακαρισμοῦ αὐτοῦ, οὐ μόνον τὴν κατ' ἐνέργειαν ὀργὴν κωλύσαι ὀφείλομεν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ διάνοιαν. Οὕτε γὰρ τοσοῦτόν ἐστιν τὸ κρατεῖν τοῦ στόματος ἐν καιρῷ θυμοῦ καὶ μὴ ἐκφέρειν ῥήματα μανιώδη, ὅσον τὸ καθαρίζειν τὴν καρδίαν ἀπὸ μνησικακίας καὶ μὴ ἀναστρέφειν ἐν τῇ διανοίᾳ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ πονηροὺς λογισμούς. Τὰς ρίζας γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκόπτεσθαι πα-
10 ραγγέλλει ἡ εὐαγγελικὴ διδασκαλία. Τῆς ρίζης γὰρ ἐκκοπέσεως τοῦ θυμοῦ ἀπὸ τῆς καρδίας, οὔτε μῖσος, οὔτε φθόνος εἰς ἔργον προαχθήσεται. Ὡσπερ οὖν σκοτίζει ἥλιον ὑποδραμὸν νέφος, οὕτω νοῦν λογισμὸς μνησικακίας. Ἐν μνησικακίᾳ γὰρ ψυχῇ ἀλώπεκες κατασκηνώσουσιν καὶ ἐν τεταραγμένη καρδίᾳ θηρία φωλεύσουσιν. Καὶ ὡσπερ
15 ἀνὴρ σεμνὸς καταγώγιον αἰσχρὸν φεύγει, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς μνησικακὸν καρδίαν καὶ ὃν τρόπον καπνὸς ταράσσει ὀφθαλμούς, οὕτως μνησικακὸς ἐκ καιρῷ προσευχῆς.

Ἀκούσωμεν οὖν τί ἐντέλλεται ἡμῖν δι' ἑαυτοῦ καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ ὁ Κύριος. Τοιγαροῦν διαμαρτύρεται ἡμῖν ὁ προφήτης Ζα-
20 χαρίας, λέγων «Κακίαν ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μὴ μνησικακείτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν». – «Ἐκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ λογιζέσθω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν». Καὶ ἄλλος «Ὁς μνησικακεῖ, παράνομος». Καὶ πάλιν «Ὁ κρύπτων ἔχθραν, συνίστησιν δόλον. Ἐν παντὶ ἀδικήματι μὴ μνησικακίσης τὸν πλησίον, ἀλλ' «Ἐὰν πεινᾷ ὁ
25 ἐχθρὸς σου, τρέφε αὐτόν, καὶ ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν». Καὶ πάλιν «Ἄφες τὸ ἀδίκημα τῷ πλησίῳ σου, καὶ τότε δεηθέντος σου αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται». Καὶ ἐπάγει «Ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ συντηρεῖ ὀργὴν, καὶ παρὰ Θεοῦ ζητεῖ ἴασιν. Αὐτός, σὰρξ ὢν, διατηρεῖ μῆνιν καὶ τίς ἐξιλάσεται τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ;». Καὶ ἐπιφέρει «Μνήσθητι τὰ ἔσχατά
30 σου, καὶ παῦσαι ἐχθραίνων». Καὶ αὖθις «Ἀπόσχου ἀπὸ μάχης, καὶ ἐλαττώσεις ἁμαρτίας». Καὶ ὁ Παρομιαστής «Φόδος Κυρίου μισεῖ ἀδικίαν, ὕβριν τε καὶ ὑπερηφανίαν, καὶ ὁδοὺς πονηρῶν». Καὶ πάλιν «Μὴ

75. Ζαχ. 8, 17.

78. Παρμ. 25, 21.

81. Σ. Σειρ. 28, 6.

76. Παρμ. 21, 24.

79. Σ. Σειρ. 28, 2.

82. Σ. Σειρ. 28, 10.

77. Παρμ. 26, 26.

80. Σ. Σειρ. 28, 3, 5.

83. Παρμ. 8, 13.

ἔργα μας τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀληθινούς μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, γιατί αὐτὸς φέρεται μὲ ἀγαθότητα πρὸς τοὺς κακοὺς καὶ ἀχάριστους. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὀφείλομε σὲ ὅλα, ὅσο εἶναι δυνατὸν σὲ μᾶς, νὰ μιμηθοῦμε τὸν Κύριό μας. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμοῦμε νὰ λάβομε τὸν μακαρισμὸ αὐτοῦ, ὄχι μόνον ὀφείλομε νὰ ἐμποδίσουμε τὴ φανερὴ ὀργή, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκδηλούμενη μέσα στὸ νοῦ μας. Γιατὶ δὲν εἶναι τόσο μεγάλον πρᾶγμα νὰ κρατᾶμε τὸ στόμα μας κλειστὸ σὲ στιγμὲς θυμοῦ καὶ νὰ μὴ ἀφήνομε νὰ βγοῦν λόγια γεμᾶτα μανία, ὅσο τὸ νὰ καθαρίζουμε τὴν καρδιὰ ἀπὸ τὴ μνησικακία καὶ νὰ μὴ ἀφήνομε νὰ στριφογυρίζουν στὴ σκέψη μας πονηροὶ λογισμοὶ ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ μας. Καθόσον ἡ εὐαγγελικὴ διδασκαλία παραγγέλλει νὰ κόβομε τὶς ρίζες τῶν ἁμαρτημάτων. Γιατί, ὅταν κοπεῖ ἀπὸ τὴν καρδιὰ ἡ ρίζα τοῦ θυμοῦ, οὔτε μῖσος, οὔτε φθόνος θὰ φτάσει νὰ γίνῃ πράξις. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ σκοτίζει τὸν ἥλιο κάνοντας τὴν ἐμφάνισή του ἓνα σύννεφο, ἔτσι σκοτίζει τὸν νοῦ ὁ λογισμὸς τῆς μνησικακίας. Γιατὶ στὴν ψυχὴ τοῦ μνησικακοῦ θὰ κατασκηνώσουν ἀλεποῦδες καὶ στὴν ταραγμένη καρδιὰ θὰ φωλιάσουν θηρία. Καὶ ὅπως ὁ σοβαρὸς ἄνθρωπος ἀποφεύγει τὸ αἰσχρὸ κέντρο ἀκολασίας, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς τὴ μνησικακὴ καρδιὰ καὶ μὲ τὸν τρόπο πού ὁ καπνὸς ταράσσει τὰ μάτια, μὲ τὸν ἴδιον ταράσσεται καὶ ὁ μνησικακὸς σὲ ὥρα προσευχῆς.

Ἄς ἀκούσομε λοιπὸν τί μᾶς παραγγέλλει ὁ Κύριος αὐτὸς ὁ ἴδιος καὶ μέσω τῶν δούλων του. Διακηρύττει λοιπὸν πρὸς ἡμᾶς ὁ προφήτης Ζαχαρίας καὶ μᾶς λέγει· «Ὁ καθένας σας νὰ μὴ κρατᾶει μνησικακία μέσα στὴν καρδιὰ του γιὰ τὴν κακία τοῦ ἀδελφοῦ του». – «Ὁ καθένας νὰ μὴ συλλογίζεται μέσα στὴν καρδιὰ του τὴν κακία τοῦ πλησίον του»⁷⁵. Καὶ ἄλλος· «Ὅποιος τρέφει μέσα του μνησικακία, εἶναι παρᾶνομος»⁷⁶. Καὶ πάλι· «Ὅποιος κρύβει τὴν ἔχθρα του, πλάθει μέσα του δολιότητες»⁷⁷. Σὲ ὅποιαδήποτε ἀδικία εἰς βάρος σου μὴ φερθεῖς μὲ μνησικακία πρὸς τὸν πλησίον σου, ἀλλὰ «Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, δίνε του νὰ τρώγῃ, κι ἂν διψᾷ, πότιξέ τον»⁷⁸. Καὶ πάλι· «Συγχώρησε τὸ ἀδίκημα πού σου ἔκανε ὁ πλησίον σου, καὶ τότε, προσευχόμενος πρὸς τὸν Θεό, θὰ συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες σου»⁷⁹. Καὶ προσθέτει· «Ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ διατηρεῖ τὴν ὀργὴν του ἐναντίον ἄλλου ἀνθρώπου, ζητεῖ συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεό. Αὐτὸς, ἐνῶ εἶναι ἄνθρωπος, κρατᾶει μέσα του μνησικακία καὶ ποῖος θὰ τοῦ συγχωρήσῃ τὶς ἁμαρτίες;»⁸⁰. Καὶ προσθέτει· «Θυμήσου τὸ τέλος σου, καὶ παῦσε νὰ τρέφῃς ἔχθρα ἐναντίον τοῦ πλησίον σου»⁸¹. Καὶ πάλι· «Φύγε μακριὰ ἀπὸ τὶς φιλονεικίες, καὶ θὰ μειώσῃς τὶς ἁμαρτίες σου»⁸². Καὶ ὁ Παροιμιστής· «Ὅποιος φοβεῖται τὸν Κύριον, μισεῖ τὴν κακία, τὴν ὑβριολογία, τὴν ὑπερηφάνεια καὶ τοὺς τρόπους ζωῆς τῶν κακῶν»⁸³. Καὶ πάλι·

εἵπης, Ὁν τρόπον ἐχρήσατό μοι, χρήσομαι αὐτῷ· ἢ, Τίσομαι αὐτόν, ἃ με ἠδίκησεν». Καὶ αὖθις· «Μὴ εἵπης, Τίσομαι τὸν ἐχθρόν μου, ἀλλ' ὑπόμεινον τὸν Κύριον, ἵνα σοι βοηθήσῃ. Ἐν ὁδοῖς γὰρ δικαιοσύνης ζωῆ, ὁδοὶ δὲ μνησικακῶν εἰς θάνατον». Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἀποθέμενοι 5 οὖν πᾶσαν ρυπαρίαν καὶ περισσεΐαν κακίας, ἐν πραότητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Ὁ δὲ Παῦλος· «Μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶ, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε».

Φύγωμεν οὖν, ἀδελφοί, τὸ ὀλέθριον πάθος τῆς μνησικακίας, ἵνα μὴ ἀπαλλοτριώσῃ ἡμᾶς τῆς πρὸς Θεὸν παρησιίας οὐ γὰρ τολμήσει 10 τις, νοσῶν τοῦτο τὸ νόσημα τῆς μνησικακίας, παραστῆναι τῷ Θεῷ ἐν καθαρᾷ προσευχῇ. Κωλύεται γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, λέγοντος· «Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθεῖς ὅτι ἔχει ὁ ἀδελφός σου τι κατὰ σου, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ 15 τότε ἔλθων πρόσφερε τὸ δῶρόν σου». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ΄.

Περὶ τοῦ μὴ ἐχθραίνειν.

Τὸ ἐχθραίνειν ἀνθρώποις ὁμοφύλοις καὶ ὁμοπίστοις, ἀθέμιτον καὶ 20 ἀνάρμοστον τοῖς φοβουμένοις τὸν Θεὸν καὶ ἐπαγγελλομένοις θεοσέβειαν. Ὁ γὰρ Θεὸς ἐχθραν οὐκ ἐνομοθέτησεν ἀνθρώποις, εἰ μὴ μόνον πρὸς τὸν ὄφιν, ἣγονν πρὸς τὸν δι' αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς ἀπατήσαντα καὶ ἐξαγαγόντα ἐκ παραδείσου τὸν ἄνθρωπον, ἀνθρωποκτόνον διάβολον. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐχθραίνειν προσετάχθημεν τοῖς Μαθηταῖοις, τουτέστι 25 τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν τῆς πορνείας καὶ ἀσελγείας, τοῖς σπειροῦσιν τοὺς πονηροὺς καὶ θεθήλους λογισμοὺς εἰς τὴν καρδίαν. Τούτους δὴ πάσῃ δυνάμει ἐχθραίνειν καὶ ἀποστρέφειν, ἵνα μὴ ἐχθροὺς ἡμᾶς ποιήσωσιν τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς φίλικῆς ὁμιλίας, κατὰ τὸ εἰρημένον· «Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐ- 30 χθροῖς σου ἐξετηκόμην; Τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι». Πρὸς δὲ ἄνθρωπον οὐ χρὴ ἐχθραν ἔχειν· μάλιστα περὶ

84. Παρμ. 20, 22.

87. Α' Κορ. 14, 20.

85. Παρμ. 12, 28.

88. Ματθ. 5, 23-24.

86. Ἰακ. 1, 21.

89. Ψαλμ. 138, 21-22.

«Μὴ πείς, Μὲ ὅποιον τρόπο μου συμπεριφέρθηκε, θὰ τοῦ συμπεριφερθῶ, ἢ, Θὰ τοῦ ἀνταποδώσω τὰ ἀδικήματα μὲ τὰ ὅποια μὲ ἀδίκησε». Καὶ πάλι: «Μὴ πείς· Θὰ ἐκδικηθῶ τὸν ἐχθρό μου, ἀλλὰ δεῖξε ὑπομονὴ πρὸς τὸν Κύριο, γιὰ νὰ σὲ βοηθήσει»⁸⁴. Γιατί «Στοὺς δρόμους τῆς ἀρετῆς ὑπάρχει ζωὴ, ἐνῶ οἱ δρόμοι τῶν μνησίκακων ὀδηγοῦν στὸ θάνατο»⁸⁵. Καὶ ὁ Ἰάκωβος: «Ἐφ' οὗ λοιπὸν ἀποβάλετε κάθε ρυπαρότητα καὶ τὴν ὑπερβολικὰ μεγάλη σας κακία, δεχθεῖτε μὲ πραότητα τὸν λόγο ποὺ φυτεύθηκε μέσα σας, ὁ ὅποιος μπορεῖ νὰ σώσει τίς ψυχές σας»⁸⁶. Καὶ ὁ Παῦλος: «Μὴ γίνεσθε παιδιὰ ὡς πρὸς τὸ νοῦ, ἀλλὰ νὰ εἴσθε νήπια ὡς πρὸς τὴν κακία»⁸⁷.

Ἄς ἀποφύγομε λοιπὸν, ἀδελφοί, τὸ καταστρεπτικὸ πάθος τῆς μνησικακίας, γιὰ νὰ μὴ μᾶς ἀποξενώσει ἀπὸ τὴν παρησία πρὸς τὸν Θεό· γιατί δὲν θὰ τολμήσει κανεὶς, ὑποφέροντας ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τῆς μνησικακίας, νὰ παρουσιαστῆ μπροστὰ στὸν Θεὸ μὲ καθαρὴ προσευχή. Γιατὶ ἐμποδίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο, ποὺ λέγει: «Ἐὰν προσφέρεις τὸ δῶρο σου ἐπάνω στὸ θυσιαστήριο, καὶ τῆ στιγμῆ ἐκείνη θυμηθεῖς ὅτι ἔχει ὁ ἀδελφός σου κάτι ἐναντίον σου, ἄφησε ἐκεῖ τὸ δῶρο σου, μπροστὰ στὸ θυσιαστήριο, καὶ πήγαινε πρῶτα νὰ συμφιλιωθεῖς μὲ τὸν ἀδελφὸ σου, καὶ τότε γύρισε καὶ πρόσφερε τὸ δῶρο σου»⁸⁸. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 54ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἐχθρεύεται κανένα.

Τὸ νὰ ἐχθρεύεται κανεὶς ἀνθρώπους ὁμόφυλους καὶ ὁμόπιστους, εἶναι παράνομο καὶ δὲν ταιριάζει σὲ ἐκείνους ποὺ φοβοῦνται τὸν Θεὸ καὶ ὑπόσχονται θεοσέβεια. Γιατὶ ὁ Θεὸς δὲν νομοθέτησε ἐχθρα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, παρὰ μόνον πρὸς τὸ φίδι, δηλαδή πρὸς τὸν ἀνθρωποκτόνο διάβολο, ποὺ μέσω αὐτοῦ ἐξαπάτησε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ἀνθρωποκτόνο ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὸν παράδεισο. Ὅμοια ἐλάβαμε ἐντολὴ νὰ ἐχθρευόμαστε καὶ τοὺς Μαδιθηναίους, δηλαδή τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα τῆς πορνείας καὶ τῆς ἀσελείας, τὰ ὅποια σπεύρουν στὴν καρδιὰ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀκάθαρτους λογισμούς. Αὐτοὺς λοιπὸν μὲ ὅλη τὴ δύναμή μας νὰ ἐχθρευόμαστε καὶ νὰ ἀποστρεφόμεστε, γιὰ νὰ μὴ μᾶς κάνουν ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ ἐξαιτίας τῆς φιλικῆς πρὸς αὐτοὺς συναναστροφῆς μας, σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποὺ ἔχει λεχθεῖ: «Δὲν μίσησα, Κύριε, ἐκείνους ποὺ σὲ μισοῦσαν καὶ δὲν ἔλειωνα ἐξαιτίας τοῦ μίσους μου πρὸς τοὺς ἐχθροὺς σου; Τὸ μῖσος μου πρὸς αὐτοὺς ἦταν ἀπέραντο, καὶ γι' αὐτὸ ἐγιναν ἐχθροὶ μου»⁸⁹. Πρὸς τὸν συνάνθρωπό μας δὲν πρέπει νὰ ἔχομε ἐχθρα,

ζημίας σωματικῆς ἢ καταλαλιᾶς ἢ ὑβρεως ἢ ὅσα τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀρμόζει. Οὐ γὰρ δι' αὐτὰ ἀπεχθῶς διακειῖσθαι πρὸς τὸν ὁμόφυλον, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστεῖν, ὅτι πρόξενοι ἡμῖν γίνονται σωτηρίας Ἡ γὰρ κακία, τῆς μὲν εἰς Θεὸν συναφείας ἀπέστησε καὶ τοὺς ἀνθρώπους 5 ἀλλήλων διέστησεν.

Ταύτην οὖν πρὸ πάντων δεῖ φεύγειν, καὶ διώκειν τὴν ἀρετὴν, καὶ Θεῷ προσάγουσαν καὶ ἀλλήλοις συνάπτουσαν. Ἀρετῆς δὲ καὶ φιλοσοφίας ὄρος, τὸ μετὰ συνέσεως ἄπλαστον. Συνηγορεῖ δὲ τῷ λόγῳ ἡμῶν καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας φησὶ γάρ· «Οὐκ ἔσῃ μετὰ πλειόνων ἐν 10 κακία», περὶ τῶν ἀκαθάρτων λέγων λογισμῶν. Καὶ ἐπάγει· «Λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν». Καὶ ὁ Παρομιαστῆς φησιν· «Μὴ φιλεχθρήσης εἰς ἄνθρωπον μάτην, μὴ ποτε εἰς σὲ κακόν τι ἐργάσῃται». Καὶ πάλιν, «Φόβος Κυρίου μισεῖ κακίαν, ὁ δὲ 15 κακὸς μεθ' ὑβρεως πράσσει κακά. Καὶ ὁ φιλομαρτήμων χαίρει μάχαις». Καὶ πάλιν· «Ἄνθρωπος εὐμετάβολος γλώσση, ἐμπεσεῖται εἰς κακά». Ὁ δὲ Δαυὶδ ἀντιβολῶν φησιν πρὸς τὸν Θεόν· «Μὴ ἐπιχαρῶσί μοι οἱ ἐχθραίνοντές μοι ἀδίκως, οἱ μισοῦντές με δωρεάν, ἀλλ' αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐντραπήτωσαν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου»· καὶ· «Ἀποστρέψης 20 ψῆς τὰ κακὰ τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου» τουτέστιν, ἐν τῷ Χριστῷ, «ἐξολόθρευσον αὐτούς»· καὶ, «Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ γὰρ ἐπόψομαι τοὺς ἐχθρούς μου· ἐν τῷ Θεῷ γὰρ ποιήσομαι δύναμις, καὶ αὐτὸς ἐξουδενώσει τοὺς ἐχθρούς ἡμῶν».

Ταῦτα δὲ περὶ τῶν νοητῶν ἐχθρῶν προσηύχετο, καὶ οὐχὶ περὶ 25 ἀνθρώπων. Καὶ μάρτυς ἡ κατ' αὐτὸν ἱστορία. Τοῦ γὰρ Σαοὺλ ζητοῦντος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ διώκοντος αὐτὸν μετὰ τρισχιλίων ἀνδρῶν, καὶ παραδοθέντος εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἅπαξ καὶ δῖς, καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ λεγόντων, «Ἴδου ἡ ἡμέρα ἣ ἡ Κύριος παρέδωκε τὸν ἐχθρόν σου ἐν τῇ χειρὶ σου», αὐτὸς ἀπελογεῖτο· «Ζῆ Κύριος, οὐ μὴ ἐπαγάγω τὴν 30 χεῖρά μου ἐπὶ χριστὸν Κυρίου». Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐπένθει θανόντος αὐτοῦ καὶ ἐθανάτωσε τὸν εὐαγγελισάμενον αὐτῷ τὴν σφαγὴν αὐτοῦ. Ὁμοίως πάλιν ἐπένθει καὶ περὶ τοῦ θανάτου Ἀβεσσαλὼμ τοῦ ζητοῦντος αὐτὸν ἀποκτεῖναι. Σαφῶς οὖν ἀποδέδεικται διὰ τού-

90. Ὁχι ὁ Ἡσαΐας, ἀλλὰ Ἐξ. 23, 2.

91. Ἡσ. 1, 16-17.

92. Παρμ. 3, 30.

93. Παρμ. 8, 13. 13, 10. 17, 19.

94. Παρμ. 17, 20.

95. Ψαλμ. 34, 19, 4.

96. Ψαλμ. 53, 7. 97. Ψαλμ. 117, 7. 107, 13.

98. Α' Βασ. 26, 11, 23.

99. Β' Βασ. 18, 33.

μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ ζημιὰ σωματικὴ ἢ καταλαλιὰ ἢ ὑβριολογία ἢ ὅσα ταιριάζουν στὸν κόσμον αὐτό. Δὲν πρέπει ἕξαιτίας αὐτῶν νὰ συμπεριφερόμαστε μὲ μῖσος πρὸς τὸν ὁμόφυλό μας, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τοὺς εὐχαριστοῦμε, ἐπειδὴ μᾶς γίνονται πρόξενοι σωτηρίας. Γιατὶ ἡ κακία ἀπομάκρυνε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἔνωσή τους μὲ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἔκανε ἐχθροὺς μεταξύ τους.

Αὐτὴν λοιπὸν πρέπει πρὸ πάντων νὰ ἀποφεύγομε, καὶ νὰ ἐπιδιώκομε τὴν ἀρετὴ, ἢ ὅποια καὶ στὸν Θεὸ μᾶς ὀδηγεῖ, καὶ μᾶς συνδέει ἀναμεταξύ μας. Τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ὄρισμός εἶναι τὸ ἀπροσποίητο τὸ συνοδευόμενο ἀπὸ σύνεση. Συνηγορεῖ μὲ τὸ λόγο μας καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας· γιατί λέγει· «Δὲν θὰ προσχωρήσεις στοὺς πολλοὺς γιὰ νὰ διαπράξεις κατὶ τὸ κακό»⁹⁰, ἐννοώντας τοὺς ἀκάθαρτους λογισμοὺς. Καὶ προσθέτει· «Λουσεῖτε καὶ γίνετε καθαροί, ἀφαιρέστε τὶς κακίες ἀπὸ τὶς ψυχές σας, σταματήστε τὶς κακίες σας, μάθετε νὰ κάνετε τὸ καλό»⁹¹. Καὶ ὁ Παροιμιστής λέγει· «Μὴ ἀγαπᾶς ἄδικα τὴν ἐχθρότητα πρὸς τὸν ἄνθρωπο, μήπως σοῦ προξενήσῃ αὐτὸ κάποιον κακό»⁹². Καὶ πάλι· «Ὅποιος φοβᾶται τὸν Κύριο, μισεῖ τὴν κακία, ἐνῶ ὁ κακὸς μὲ ἀναίδεια κάμνει τὰ κακά, καὶ ὁποῖος ἀγαπᾶ τὶς ἁμαρτίες, χαίρεται μὲ τὶς διαμάχες»⁹³. Καὶ πάλι· «Ἄνθρωπος πού εὐκόλα ἀλλάζει τὰ λόγια του, θὰ πέσει σὲ πολλὰ κακά»⁹⁴. Ὁ Δαβὶδ πάλι, ἰκετεύοντας τὸν Θεὸ, λέγει πρὸς αὐτόν· «Ὅσον χαροῦν ἐκεῖνοι πού μὲ ἐχθρεύονται ἄδικα, ἐκεῖνοι πού μὲ μισοῦν χωρὶς αἰτία, ἀλλὰ ὡς νοιώσουν αἰσχύνῃ καὶ ντροπῇ ἐκεῖνοι πού ζητοῦν τὴ ζωὴ μου»⁹⁵. καὶ· «Θὰ ἀπομακρύνεις τὰ κακά ἀπὸ μένα καὶ θὰ τὰ ρίξεις στοὺς ἐχθροὺς μου, καὶ μὲ τὴν ἀλήθειά σου» δηλαδή μὲ τὸν Χριστό, «ἐξολόθρευσε αὐτούς»⁹⁶. καὶ· «Ὁ Κύριος εἶναι βοηθός μου, καὶ θὰ δῶ ἐγὼ τοὺς ἐχθροὺς μου νικημένους· Ἀπὸ τὸν Θεὸ θὰ πάρω τὴ δύναμη, καὶ αὐτὸς θὰ ταπεινώσει τοὺς ἐχθροὺς μου»⁹⁷.

Αὐτὰ ζητοῦσε στὴν προσευχὴ του πρὸς τὸν Θεὸ γιὰ τοὺς νοητοὺς ἐχθροὺς, καὶ ὄχι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μάρτυρας ἢ ἱστορία σχετικὰ μὲ αὐτόν. Ἐνῶ δηλαδή ὁ Σαοὺλ ζητοῦσε τὴ ζωὴ αὐτοῦ καὶ τὸν καταδίωκε μαζί μὲ τρεῖς χιλιάδες ἄνδρες, καὶ ἐνῶ παραδόθηκε στὰ χέρια του μὴ καὶ δυὸ φορὲς καὶ οἱ σύντροφοί του τοῦ ἔλεγαν, «Νὰ ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὅποια ὁ Κύριος παρέδωσε τὸν ἐχθρό σου στὰ χέρια σου»⁹⁸, αὐτὸς ἀπαντοῦσε· «Ὁρκίζομαι στὸν Κύριο, δὲν θὰ ἀπλώσω τὸ χέρι μου ἐναντίον ἐκείνου πού τὸν ἔχρισε βασιλιὰ ὁ Κύριος»⁹⁸. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ πενθοῦσε ὅταν πέθανε αὐτὸς καὶ θανάτωσε ἐκεῖνον πού τοῦ ἔφερε τὴν ἀγγελία γιὰ τὴ σφαγὴ του. Ὁμοίως πάλι πενθοῦσε καὶ γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἀβεσσαλώμ πού ἐπιδίωκε νὰ τὸν σκοτώσῃ⁹⁹. Ἐχει λοιπὸν ἀποδειχθεῖ μὲ

των, ὅτι οὐ πρὸς ἀνθρώπους ἦν αὐτῷ ἡ ἔχθρα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μιση-
 τοὺς δαίμονας. Καὶ ἡμεῖς οὖν τῷ πάντων Θεῷ ἀναθώμεθα, καὶ αὐτὸς
 σφύξει ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, μάλιστα
 ἐὰν ἀκούσωμεν τοῦ Ἰακώβου, λέγοντος «Μὴ στενάξτετε, ἀδελφοί μου,
 5 κατ' ἀλλήλων, ἵνα μὴ κριθῆτε», καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου εἰρηκότος «Ἵ-
 μῖν δὲ λέγω τοῖς ἀκούουσιν· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, καλῶς ποι-
 εῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς
 καὶ διωκόντων». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΕ΄.

10 *Περὶ τοῦ μὴ φθονεῖν.*

Καὶ ὁ φθόνος δεινὸν πάθος καὶ διαβολικὸν καὶ δυσίατον· ἐξ
 αὐτοῦ γὰρ ἀρξάμενον, εὐθέως μετεπήδησεν εἰς τὸν ἀδελφοκτόνον
 Κάϊν, καὶ καθεξῆς εἰς τοὺς Κυριοκτόνους Ἰουδαίους κατήντησεν.
 Δεινὸν οὖν, ὡς ἔφαμεν, καὶ πονηρὸν ὁ φθόνος. Ὁ μὲν γὰρ φθονῶν
 15 ἄχθεται καὶ τήκεται, καὶ ὡσπερ σκώληξ ἐν ξύλῳ καὶ σῆς ἐν ἱματίῳ,
 οὕτω τὴν καρδίαν καὶ τὸ πρόσωπον ἐξαφανίζει τοῦ ἐμπεσόντος εἰς
 τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ φθόνος. Ὁ δὲ φθονούμενος ἐπὶ τὰ πρόσω προκό-
 πτει, ὑπὸ Κυρίου σκεπαζόμενος ὡσπερ καὶ ὁ Ἰωσήφ· ὅσον γὰρ ἐφθό-
 νουν αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τοσοῦτον ὁ Θεὸς ὑψωσεν αὐτόν, ἕως οὗ
 20 εἰσήγαγεν αὐτόν εἰς τὴν βασιλείαν. Ὡσαύτως καὶ ὁ Σαούλ, διὰ φθό-
 νον ἐδίωκεν τὸν Δαυῖδ, καθὰ γέγραπται· «Ἐξῆλθον αἱ χορεύουσαι
 καὶ ἔλεγον, Ἐπάταξεν Σαούλ ἐν χιλιάσιν αὐτοῦ, καὶ Δαυῖδ ἐν μυριά-
 σιν αὐτοῦ». Παραχρῆμα γὰρ ἐρρίζωσεν ὁ φθόνος ἐν τῇ καρδίᾳ Σαούλ·
 καὶ εἶπε τῷ Δαυῖδ· «Σοὶ δέδωκαν τὰς μυριάδας, κάμοι τὰς χιλιάδας».
 25 Καὶ ὁ μὲν οἶκος τοῦ φθονεροῦ Σαούλ ἐπορεύετο καὶ ἡλαττονοῦτο, ὁ
 δὲ οἶκος τοῦ φθονομένου Δαυῖδ ἠύξανε καὶ ἐκραταιοῦτο καὶ αὐτὸς
 ἐμελώδει· «Ἔθεντο κατ' ἐμοῦ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς
 ἀγαπήσεώς μου». Καὶ πάλιν· «Καταράσσονται αὐτοὶ καὶ οὐ εὐλογή-
 σεις, ἐγὼ δὲ οὐ προετιθέμην πρὸ ὀφθαλμῶν μου πρᾶγμα παράνομον».
 30 Καὶ ὁ προφήτης Ἀββακούμ· «Καθαρὸς ὀφθαλμὸς τοῦ μὴ ὁρᾶν
 πονηρὰ καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ πόνους ὀδύνης». Ὁ δὲ Ἀπόστολος, στηλι-
 τεύων τοὺς ἐν φθόνῳ διδασκάλους, γράφει Φιλιππησίοις· «Τινὲς μὲν

1. Ἰακ. 5, 9.

2. Ματθ. 5, 44.

3. Α' Βασ. 18, 7.

4. Α' Βασ. 18, 8.

5. Ψαλμ. 108, 5.

6. Ψαλμ. 108, 28. 100, 3.

7. Ἀββακ. 1, 13.

αὐτά μὲ σαφήνεια, ὅτι ἡ ἔχθρα αὐτοῦ δὲν ἦταν πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μισητοὺς δαίμονες. Καὶ ἔμεῖς λοιπὸν ἄς ἐμπιστευθοῦμε τὸν ἑαυτό μας στὸν Θεὸ τῶν πάντων, καὶ αὐτὸς θὰ μᾶς σώξει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μας, τοὺς νοητοὺς καὶ αἰσθητοὺς, καὶ μάλιστα ἐὰν ἀκούσομε τὸν Ἰάκωβο ποὺ λέγει· «Μὴ στενάζετε, ἀδελφοί μου, ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου, γιὰ νὰ μὴ κατακριθεῖτε»¹, καὶ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο ποὺ ἔχει πεῖ· «Σὲ σᾶς ποὺ ἀκοῦτε σᾶς λέγω· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας, εὐεργετεῖτε ἐκείνους ποὺ σᾶς μισοῦν, προσεύχεσθε ὑπὲρ ἐκείνων ποὺ σᾶς κακοποιοῦν καὶ σᾶς καταδιώκουν»². Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 55ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ φθονεῖ κανεὶς.

Καὶ ὁ φθόνος εἶναι πάθος καὶ διαβολικὸ καὶ δυσκολοθεράπευτο· γιατί, ἀρχίζοντας ἀπὸ αὐτόν, ἀμέσως μεταπήδησε στὸν ἀδελφοκτόνο Κάϊν, καὶ στή συνέχεια κατάντησε στοὺς Ἰουδαίους ποὺ φόνευσαν τὸν Κύριο. Εἶναι φοβερὸ λοιπὸν, ὅπως εἶπαμε, καὶ πονηρὸ πάθος ὁ φθόνος. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ φθονεῖ ὑποφέρει καὶ λειώνει, καὶ ὅπως τὸ σκουλήκι ἐξαφανίζει τὸ ξύλο καὶ ὁ σκόρος τὸ φόρεμα, ἔτσι καὶ ὁ φθόνος ἐξαφανίζει τὴν καρδιά καὶ τὸ πρόσωπο ἐκείνου ποὺ θὰ πέσει στὰ χέρια του. Ὁ φθονούμενος ὅμως προκόβει ὅλο καὶ περισσότερο, βρισκόμενος κὰτω ἀπὸ τὴν προστασία τοῦ Κυρίου, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰωσήφ· ὅσο δηλαδὴ φθονοῦσαν αὐτόν τὰ ἀδελφία του, τόσο περισσότερο ὁ Θεὸς ὕψωσε αὐτόν, μέχρι ποὺ τὸν ὀδήγησε μέσα στὰ βασιλικά ἀνάκτορα. Ἐπίσης καὶ ὁ Σαοὺλ ἀπὸ φθόνου καταδίωκε τὸν Δαβίδ, ὅπως ἔχει γραφεῖ· «Βγῆκαν οἱ γυναῖκες ποὺ συμμετεῖχαν στὸ χορὸ καὶ ἔλεγαν· Ὁ Σαοὺλ φόνευσε χιλιάδες ἐχθρῶν, καὶ Δαβὶδ μυριάδες ἐχθρῶν»³. Ἀμέσως λοιπὸν ρίζωσε ὁ φθόνος μέσα στήν καρδιά τοῦ Σαοὺλ· καὶ εἶπε στὸν Δαβίδ· «Σὲ σένα ἀπέδωσαν τὶς μυριάδες, καὶ σὲ μένα τὶς χιλιάδες»⁴. Καὶ ἔτσι ὁ οἶκος τοῦ φθονεροῦ Σαοὺλ ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς μειωνόταν, ἐνῶ ὁ οἶκος τοῦ Δαβὶδ ποὺ φθονοῦνταν αὐξανε καὶ ἀποκτοῦσε μεγάλη δύναμη καὶ αὐτὸς ἔψαλλε· «Μοῦ ἀνταπέδωσαν κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγάπης μου πρὸς αὐτοὺς»⁵. Καὶ πάλι· «Θὰ μὲ καταρασθοῦν αὐτοί, ἀλλὰ σὺ θὰ μὲ εὐλογῆσεις· ἐγὼ βέβαια δὲν ἔβαλα ποτὲ μπροστὰ στὰ μάτια μου πρᾶξεις παράνομες»⁶. Καὶ ὁ προφῆτης Ἀββακούμ· «Ὁ ὀφθαλμὸς σου, Κύριε, εἶναι καθαρὸς καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ βλέπει πονηρὰ ἔργα καὶ νὰ παρακολουθεῖ ὀδυνηρὰς καταστάσεις»⁷. Ὁ Ἀπόστολος πάλι, ἐπιτιμῶντας τοὺς γεμάτους φθόνου δασκάλους, γράφει πρὸς τοὺς Φιλιππησίους

διὰ φθόνον καὶ ἔριν ἐξ ἐριθείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν, οἴομενοι θλιψὶν ἐγείρειν τοῖς δεσμοῖς μου». Καὶ παραινῶν αὐτούς, ἐπάγει «Γίνεσθε οὖν εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὖσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἐχαρίσατο ὑμῖν. Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ». Ψυχῆς γὰρ καθαρᾶς ἴδιον, λόγος μὲν ἄφθονος, ζῆλος δὲ ἄκακος, ἔρως δὲ ἅπαντος τοῦ Κυρίου τῆς δόξης.

Οὐκ ἔστιν οὖν ἀρμόδιον τοῖς τοῦ Κυρίου φοιτηταῖς φθόνῳ κρατεῖσθαι ἢ θορυβεῖσθαι, ὅταν μάλιστα θεωρήσωμεν ἀδελφούς τινας ἐλαχίστους ἢ ἀνειδέους ἐπὶ ἀρχὴν προκόψαντας Ἐκούσωμεν γὰρ τοῦ Κυρίου λέγοντος «Δὸς τούτῳ τόπον, ὥστε κατακλιθῆναι ἀνώτερον». Ἀλλὰ μᾶλλον θαυμάζωμεν τὸν δίκαιον προνοητὴν, σοφῶς καὶ ἀπορρήτως κεκριτότα, ἐκεῖνον μὲν τὸν οἰκτρὸν κληρωθῆναι καὶ πρωτεύειν καὶ καθηγεῖσθαι, ἡμᾶς δὲ ἐσχατίζειν. Φύγωμεν οὖν, ἀγαπητοί, τὸν φθόνον, τὸ γέννημα τοῦ διαδόλου, ἵνα μὴ συγκατακριθῶμεν τῷ Κάϊν, ὅστις στένων καὶ τρέμων κατάλευσε τὸν βίον, μηδὲ πάλιν τοῖς πονηροῖς Ἰουδαίοις, οἵτινες διὰ φθόνον τῶν τοῦ Κυρίου θαυμάτων παρέδωκαν αὐτὸν εἰς θάνατον, καθὼς μαρτυρεῖ τὸ Εὐαγγέλιον. «Συνηγμένων», γὰρ φησιν, «αὐτῶν, εἶπεν ὁ Πιλάτος Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραβᾶν ἢ Ἰησοῦν, τὸν λεγόμενον Χριστόν; Ἦδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν». Ὁ δὲ ἀμνησίκακος Κύριος, ὡς ἀρνίον ἄκακον, πάντα ὑπέφερεν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΣΤ΄.

Περὶ τοῦ μὴ ἐρίζειν.

Ἄνθρωπος ἐριστῆς οὐ μόνον μετὰ τῶν οἰκείων οὐκ εἰρηνεύει, ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τῶν ἀλλοτρίων. Θέλων γὰρ τὸν ἐριστικὸν αὐτοῦ λογισμὸν πληροφροῆσαι, αἰεὶ εἰς ραδιουργίας ἐπιτηδεύει, καὶ ἐνδεδεχῶς παροτρύνεται, καὶ ἄλλους θολωνεῖ. Ὁ τοιοῦτος στυγητὸς παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐρίσκεται, μᾶλλον δὲ καὶ οἰκτιστος. Γέγραπται γὰρ ἐν τῇ 30 Γενέσει, ὅτι ἔλαβεν Ἡσαῦ ἐκ τῶν ἀλλοφύλων γυναῖκας, καὶ ἦσαν ἐρίζουσαι τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῇ Ρεβέκκα. «Εἶπε δὲ Ρεβέκκα τῷ Ἰσαὰκ· Προσώχθισα τῇ ζωῇ μου διὰ τὰς θυγατέρας τῶν υἱῶν Χέτ». Τοῦτο δηλοῦντος τοῦ λόγου, ὅτι τὸ ἐρίζειν ἀθέοις ἀρμόζει, καὶ οὐχὶ πιστοῖς

8. Φιλίπ. 1, 15, 17.

11. Γεν. 4, 14.12.

9. Ἐφ. 4, 32-5,1.

12. Ματθ. 27, 17-18.

10. Λουκᾶ 14, 9.

13. Γεν. 27, 46.

«Ὅρισμένοι κηρύττουν τὸν Χριστὸ ἀπὸ φθόνο καὶ φιλονεικία καὶ μεῖοις, νομίζοντας ὅτι θὰ προξενήσουν θλίψη σὲ μένα τὸν φυλακισμένον»⁸. Καὶ συμβουλεύοντας αὐτούς, προσθέτει· «Νὰ εἴστε λοιπὸν καλοὶ ἀναμεταξύ σας, εὐσπλαγχοὶ, καὶ συγχωρώντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ὅπως καὶ ὁ Κύριος συγχώρησε ἐσᾶς. Νὰ γίνεσθε μιμητὲς τοῦ Θεοῦ, σὰν τέκνα ἀγαπητὰ, καὶ νὰ συμπεριφέρεσθε μετ' ἀγάπῃ»⁹. Γιατὶ γνώρισμα τῆς καθαρῆς ψυχῆς εἶναι ὁ λόγος χωρὶς φθόνον, ζῆλος χωρὶς κακία, καὶ ἔρωτας ἀκατάπαυστος τῆς δόξας τοῦ Κυρίου.

Δὲν ταιριάζει λοιπὸν στοὺς μαθητὲς τοῦ Κυρίου νὰ διακατέχονται ἀπὸ φθόνον ἢ νὰ ἀνησυχοῦν, ὅταν μάλιστα βλέπομε κάποιους ἀδελφούς ἀσήμαντους ἢ ἀνείδους νὰ ἔχουν προκόψει στὴν ἐξουσία. Ἄς ἀκούσομε τὸ Κύριο ποὺ λέγει· «Δῶσε σ' αὐτὸν τὴ θέση, ὥστε νὰ καθίσει παραπάνω»¹⁰, καὶ μᾶλλον ἂς θαυμάζομε τὸν δίκαιο προνοητὴ, ποὺ μετ' ἀγάπην καὶ τρόπο ἀπόρητο ἔχει κρίνει, ἐκεῖνος ὁ ἀξιολύπητος νὰ κληρωθεῖ νὰ λάβει τὴν πρώτην θέσιν καὶ νὰ εἶναι ἡγούμενος, καὶ ἡμεῖς νὰ εἴμαστε τελευταῖοι. Ἄς ἀποφύγομε λοιπὸν, ἀγαπητοί, τὸν φθόνον, τὸ γέννημα τοῦ διαβόλου, γιὰ νὰ μὴ καταδικασθοῦμε μαζὶ μετ' αὐτὸν Καῖν, ὁ ὁποῖος τελείωσε τὴ ζωὴ του στενάζοντας καὶ τρέμοντας¹¹, οὔτε πάλι μετ' αὐτοὺς γεμάτους κακία Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ φθόνον πρὸς τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου τὸν παρέδωσαν εἰς θάνατον, ὅπως βεβαιώνει τὸ Εὐαγγέλιον. Γιατὶ λέγει· «Ἐνῶ αὐτοὶ ἦσαν συγκεντρωμένοι, εἶπε ὁ Πιλάτος· Ποῖον θέλετε νὰ σᾶς ἐλευθερώσω; τὸν Βαραβᾶ ἢ τὸν Ἰησοῦ, τὸν λεγόμενον Χριστό; Γιατὶ γνώριζε, ὅτι ἀπὸ φθόνον τὸν παρέδωσαν»¹². Ὁ ἀμνησίκακος ὅμως Κύριος, σὰν ἀρνὶ ἀκακοῦ, ὅλα τὰ ὑπέφερε. Σ' αὐτὸν πρόκειται ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 56ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρόκειται νὰ φιλονεικεῖ κανεὶς.

Ὁ φιλονεικὸς ἄνθρωπος ὄχι μόνον μετ' αὐτοὺς δικούς του δὲν εἰρηνεύει, ἀλλ' οὔτε καὶ μετ' αὐτοὺς ξένους. Γιατὶ, θέλοντας νὰ γνωστοποιήσῃ τὸν φιλονεικὸν λογισμόν του, ἀσχολεῖται διαρκῶς μετ' ἀποστολὰς, παροτρύνεται ἀκατάπαυστα, καὶ διαταράσσει τοὺς ἄλλους. Ἐνας τέτοιος ἄνθρωπος καθίσταται μισητὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἢ καλύτερα καὶ ἀξιοθρήνητος. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ στὴ Γένεσιν, ὅτι ὁ Ἡσαῦ πῆρε γυναῖκες ἀπὸ τοὺς ἀλλόφυλους, καὶ φιλονεικοῦσαν μετ' αὐτὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴ Ρεβέκκα. «Εἶπε τότε ἡ Ρεβέκκα εἰς τὸν Ἰσαὰκ· Βαρέθηκα τὴ ζωὴ μου ἐξαιτίας τῶν γυναικῶν τῶν Χετταίων»¹³. Ὁ λόγος αὐτὸς δηλώνει, ὅτι ἡ φιλονεικία ταιριάζει στοὺς ἄθεους, καὶ ὄχι στοὺς πιστοὺς καὶ εὐλαβεῖς. Γιατὶ οἱ πραγ-

καὶ εὐλαβέσι. Οἱ γὰρ ὄντως εὐλαβεῖς καὶ Χριστοῦ μαθηταὶ τὸν ἑαυτὸν δεσπότην καὶ διδάσκαλον μιμουῦνται. «Οὐκ ἐρίσει», γὰρ φησιν, «οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις τὴν φωνὴν αὐτοῦ». Καὶ οἱ τοιοῦτοι οὐ πειρῶνται οἷονδὴποτε πράγμα δι' ἐρισμοῦ καὶ φιλονεικίας ἐπιλύσαι, 5 ἀλλὰ δι' ὑπομονῆς καὶ προσευχῆς καὶ ὑπακοῆς καὶ μονολογίτου ἐλπίδος. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος «Ἦλθον οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός».

Καὶ ὁ Παρομιαστῆς δὲ περὶ τῶν ἐριστῶν φησιν «Μὴ διαμάχου ἀνθρώπων γλωσσώδει, μηδὲ ἐπιστίδαζε ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα» καὶ 10 «Μὴ ἀποκρίνου ἄφρονι πρὸς τὴν ἐκείνου ἀφροσύνην, ἵνα μὴ ὅμοιος γένη αὐτῷ, ἀλλ' ἀποκρίνου ἄφρονι κατὰ τὴν ἀφροσύνην ἐκείνου, ἵνα μὴ φαίνεται σοφὸς παρ' ἑαυτῷ». Καὶ ἄλλος «Ἔρις κατασπουδαζομένη ἐκκαίει πῦρ, καὶ μάχη κατασπεύδουσα ἐκχέει αἷμα». Καὶ πάλιν «Ἐὰν φυσῆσης εἰς σπινθῆρα, ἐκκαυθήσεται, καὶ ἐὰν ἐμπτύσης εἰς 15 αὐτόν, σβεσθήσεται, καὶ ἀμφοτέρω ἐκ τοῦ στόματος ἐκπορεύεται». Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἰάκωβος «Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἔρις, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πράγμα». Ὁ δὲ Παῦλός φησιν «Τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας καὶ ἀπειθοῦσιν μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, ὀργὴ καὶ θυμός. Θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατερ- 20 γαζομένου τὸ κακόν». Καὶ ἐν ἄλλοις «Ὅν τρόπον Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν τῷ Μωυσῆ, οὕτω καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ». Ἐπιστέλλει δὲ καὶ τῷ Τίτῳ, λέγων «Μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιίστασο. Εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι».

25 Ἡμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, ὡς τῆς ὑπακοῆς ὄντες τέκνα, μὴ ὁμοιωθῶμεν τοῖς ματαίοις ἐρισταῖς καὶ φιλονεῖκοις, μαθόντες ἐκ τῆς θείας Γραφῆς τὸ βλαβερόν τοῦ ἐρισμοῦ, μὴ ποτε κατακριθῶμεν σὺν τοῖς παρανόμοις Ἰουδαίοις, οἵτινες ἀεὶ ἀνθίσταντο τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἔλεγον τῷ Δεσπότη· «Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν 30 ἀληθής». Καὶ πάλιν «Σὺ τίς εἶ». Πρὸς οὓς ἀπεκρίνατο ὁ Κύριος «Τὴν ἀρχὴν, ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

14. Ἦσ. 42, 2.

15. Ἰω. 6, 38.

16. Σ. Σειρ. 8, 3.

17. Παρμ. 26, 4.

18. Σ. Σειρ. 18, 11.

19. Σ. Σειρ. 18, 14.

20. Ἰακ. 3, 16.

21. Ρωμ. 2, 8-9.

22. Β' Τιμ. 3, 8.

23. Τίτ. 3, 9.

24. Ἰω. 8, 13.

25. Ἰω. 8, 25.

26. Ἰω. 8, 25, 24.

ματικά εὐλαβεῖς καὶ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ μιμοῦνται τὸν δικό τους Δεσπότη καὶ διδάσκαλο. Γιατὶ λέγει· «Δὲν θὰ φιλονεικήσει, οὔτε θὰ κραυγάσει, οὔτε θὰ ἀκούσει κανεὶς τὴ φωνή του»¹⁴. Καὶ οἱ τέτοιοι μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐπιχειροῦν ὅποιοδήποτε θέμα νὰ τὸ λύσουν μὲ λογομαχία καὶ φιλονεικία, ἀλλὰ μὲ ὑπομονή καὶ προσευχή καὶ ὑπακοή καὶ μονολόγιστη ἐλπίδα. Γιατὶ λέγει ὁ Κύριος· «Ἦρθα ὄχι γιὰ νὰ ἐκτελῶ τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου πὺ μὲ ἔστειλε»¹⁵.

Καὶ ὁ Παροιμιστὴς ἐπίσης λέγει γιὰ τοὺς φιλονεικούς· «Μὴ φιλονεικῆς μὲ ἄνθρωπο ἀθυρόστομο, οὔτε νὰ στιβάζεις ξύλα στὴ φωτιά πὺ ἔχει μέσα του ἀναμμένη»¹⁶. καὶ· «Μὴ ἀπαντᾷς σὲ ἀνόητο ἔτσι ὅπως ἐκεῖνος μὲ τὴν ἀνοησία του ὁμιλεῖ, γιὰ νὰ μὴ γίνεις ὁμοίός του, ἀλλὰ νὰ ἀπαντᾷς στὸν ἀνόητο σύμφωνα μὲ τὴν ἀνοησία του, γιὰ νὰ μὴ θεωρεῖ σοφὸ τὸν ἑαυτό του»¹⁷. Καὶ ἄλλος· «Φιλονεικία προμελετημένη ἀνάβει πυρκαϊά, καὶ λογομαχία ἀσυγκράτητη γίνεται αἰτία νὰ χυθεῖ αἷμα»¹⁸. Καὶ πάλι· «Ἐὰν φυθήσεις σὲ σπινθήρα, θὰ ἀνάψεις φωτιά, καὶ ἔὰν φτύσεις πάνω σ' αὐτόν, θὰ σθῆσει· καὶ τὰ δύο βέβαια προέρχονται ἀπὸ τὸ στόμα»¹⁹. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἰακώβος· «Γιατὶ, ὅπου ὑπάρχει ζηλοτυπία καὶ φιλονεικία, ἐκεῖ ὑπάρχει ἀκαταστασία καὶ ὅποιοδήποτε ἄλλο κακὸ πρᾶγμα»²⁰. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Σὲ ἐκείνους ὅμως πὺ διδάσκουν μὲ ἀμοιβὴ καὶ δὲν ὑπακούουν στὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ ὑπακούουν στὴν ἀδικία, τὸ τέλος θὰ εἶναι ὀργὴ καὶ θυμὸς. Θλίψη καὶ στενοχώρια στὸν κάθε ἄνθρωπο πὺ ἐργάζεται τὸ κακό»²¹. Καὶ ἄλλου· «Μὲ τὸν τρόπο ἐκεῖνο πὺ ὁ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντιστάθηκαν στὸν Μωυσῆ, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἀντιστέκονται στὴν ἀλήθεια»²². Στέλλοντας καὶ τὴν ἐπιστολὴ του στὸν Τίτο, λέγει· «Ἀνόητες ὅμως συζητήσεις καὶ γενεαλογίες καὶ φιλονεικίες καὶ λογομαχίες σχετικὰ μὲ τὸ νόμο νὰ τίς ἀποφεύγεις. Γιατὶ εἶναι ἀνωφελεῖς καὶ μάταιες»²³.

Ἐμεῖς λοιπόν, ἀγαπητοί, σὰν παιδιὰ τῆς ὑπακοῆς πὺ εἴμαστε, ἂς μὴ γίνομε ὅμοιοι μὲ τοὺς ἀνόητους ἐκείνους πὺ ἀγαποῦν τίς ἔριδες καὶ φιλονεικίες, ἔχοντας μάθει ἀπὸ τὴ θεία Γραφὴ τὴ μεγάλη βλάβη τῆς φιλονεικίας, μήπως κατακριθοῦμε μαζί μὲ τοὺς παράνομους Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι πάντοτε ἀντιστέκονταν στὴν ἀλήθεια καὶ ἔλεγον στὸν Κύριο· «Σὺ δίνεις μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό σου· ἡ μαρτυρία σου ὅμως δὲν εἶναι ἀληθινή»²⁴. Καὶ πάλι· «Σὺ ποιὸς εἶσαι;»²⁵. Πρὸς τοὺς ὁποίους ἀποκρίθηκε ὁ Κύριος· «Αὐτὸ πὺ σᾶς λέγω ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἀλήθεια σᾶς λέγω, ἔὰν δὲν πιστέψετε ὅτι ἐγὼ εἶμαι, θὰ πεθάνετε μέσα στὶς ἁμαρτίες σας»²⁶. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ.

Περὶ τοῦ μὴ μισεῖν.

Γέγραπται, ὅτι ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, «ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ», οὐ μόνον ὅτι θεοστυγῆς ἐστίν, 5 ἀλλὰ καὶ ἀνθρωποκτόνος εἴρηται. Φονεῦει γὰρ αὐτὸν τῇ διαθέσει τοῦ μίσους κατὰ διάνοιαν, οὔτινος τὸ αἷμα οὐ διὰ ξίφους ἐκχυθὲν ἀνθρωποι βλέπουν, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τοῦ μίσους ἀναιρεθὲν Θεὸς ἐφορᾷ. Ὅς, οὐ μόνον ὑπὲρ πράξεων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ λογισμῶν καὶ προαιρέσεων ἐκάστου, ἢ στεφάνου ἢ τιμωρίας ἀποδίδωσιν. Καθὼς αὐτὸ διὰ 10 τοῦ προφήτου φησὶν· «Ἐγὼ ἔρχομαι συναγαγεῖν τὰ ἔργα καὶ τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν». Ἀλλὰ καὶ κακία ἐν λογισμοῖς μελετωμένη, θρασύνει καρδίαν, ἀναιρουμένη δὲ δι' ἐγκρατείας καὶ ἐλπίδος, συντριβεί αὐτήν. Ἀθέμιτον οὖν ἔχειν ἡμᾶς μῖσος πρὸς τὸν ὁμόφυλον καὶ ὁμόπιστον καὶ συγκληρονόμον τῆς βασιλείας τῶν 15 οὐρανῶν. Μισήσωμεν οὖν τὸν μισοῦντα ἡμᾶς διάβολον καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τὸν κοινὸν πάντων ἀνθρώπων ἐχθρόν, μάλιστα δὲ πιστῶν· οὐδεὶς γὰρ πίστιν ἐπαγγελλόμενος ἁμαρτάνει, οὐδέ, ἀγάπην ἔχων, μισεῖ. Φανερόν γὰρ τὸ δένδρον ἀπὸ τοῦ καρποῦ γίνεται. Ὁ οὖν ἐπαγγελλόμενος Χριστοῦ εἶναι, δι' ὧν πράσσει, ὀφθήσεται. Καθὼς ἐν ταῖς 20 Παροιμίαις γέγραπται, ὅτι «Πᾶς ὃς μισεῖ ἀδελφὸν πτωχόν, οὗτος καὶ φιλίας μακρὰν ἔσται· ἀνὴρ δὲ φρόνιμος εὐρήσει αὐτήν». Ὁ δὲ Ἰωάννης, «Ὁ λέγων», φησὶν, «ἐν τῷ φωτὶ εἶναι καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτειᾷ ἐστίν ἕως ἄρτι. Καὶ ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν μισεῖ, ψεύστης ἐστίν. Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν 25 ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἐώρακεν, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἐώρακεν, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;». Λέγει δὲ καὶ ὁ νόμος «Οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου ἐν τῇ διανοίᾳ σου. Ἐλεγμῶ ἐλέγξεις αὐτόν, καὶ οὐ λήψει δι' αὐτόν ἁμαρτίαν»· καὶ «Οὐ μηνιεῖς τοῖς τοῦ λαοῦ σου». Ὁμοίως καὶ ὁ Παῦλος «Κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων»· καί 30 «Γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγῆνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς ὁ Χριστὸς ἔχαρίσατο ὑμῖν». Καὶ ἐπιφέρει· «Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον».

Ἡμεῖς οὖν, οἱ Χριστὸν ἐνδεδυμένοι, ἀπαιτούμεθα οὐ μόνον τὸ μὴ

27. Α' Ἰω. 2, 11.

28. Ἦσ. 66, 18.

29. Ματθ. 12, 33.

30. Παρμ. 19, 7.

31. Α' Ἰω. 2, 9.

32. Ἰω. 4, 20.

33. Λευϊτ. 19, 17-18.

34. Ἐβρ. 10, 24.

35. Ἐφ. 4, 32.

36. Α' Κορ. 13, 1.

ΛΟΓΟΣ 57ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ μισεῖ κανεῖς.

Ἔχει γραφεῖ, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεό, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸ του, «ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ μισεῖ τὸν ἀδελφὸ του»²⁷, ὅχι μόνο εἶναι θεομίσητος, ἀλλὰ ἔχει ὀνομαστεῖ καὶ ἀνθρωποκτόνος. Γιατὶ φονεύει αὐτὸν μὲ τὴ διάθεση τοῦ μίσους μέσα στὴ διάνοια, τοῦ ὁποῖου τὸ αἷμα δὲν τὸ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι χυμένο μὲ ξίφος, ἀλλὰ τὸ βλέπει ὁ Θεὸς χυμένο μὲ τὴ διαθέση τοῦ μίσους, ὁ ὁποῖος παρέχει στεφάνια ἢ τιμωρίες ὅχι μόνο γιὰ τὶς πράξεις, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς λογισμοὺς καὶ τὶς προαιρέσεις τοῦ καθενός, ὅπως αὐτὸ τὸ λέγει μέσω τοῦ προφήτη· «Ἐγὼ ἔρχομαι νὰ συγκεντρώσω τὰ ἔργα καὶ τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν»²⁸. Ἀλλὰ καὶ κακία ποὺ μελετᾶται μέσα στοὺς λογισμοὺς, θρασύνει τὴν καρδιά, ἐνῶ ὅταν θανατώνεται μὲ τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἐλπίδα, συντριβεί αὐτήν. Εἶναι παράνομο λοιπὸν νὰ ἔχομε μῖσος πρὸς τὸν ὁμόφυλο καὶ ὁμόπιστο καὶ συγκληρονόμο τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐπομένως ἄς μισήσομε τὸν διάβολο, ποὺ μισεῖ ἐμᾶς, καὶ τὰ ἔργα του, τὸν κοινὸ ἐχθρὸ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἰδιαίτερα τῶν πιστῶν· γιατί κανένας ποὺ ὑπόσχεται πίστη, δὲν ἀμαρτάνει, οὔτε, ἔχοντας ἀγάπη, μισεῖ. Γιατὶ τὸ δένδρο γίνεται φανερὸ ἀπὸ τὸν καρπὸ του²⁹. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ διακηρύττει ὅτι εἶναι πιστὸς τοῦ Χριστοῦ, θὰ φανεῖ μὲ αὐτὰ ποὺ κάμνει, ὅπως ἔχει γραφεῖ καὶ στὶς Παροιμίες· «Ὁ καθένας ποὺ μισεῖ ἀδελφὸ φτωχό, αὐτὸς θὰ στερηθεῖ τὴ φιλία, ἐνῶ ὁ φρόνιμος θὰ βρεῖ αὐτήν»³⁰. Ὁ Ἰωάννης πάλι λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ λέγει ὅτι εἶναι μέσα στὸ φῶς καὶ μισεῖ τὸν ἀδελφὸ του, βρίσκεται ἀκόμα μέσα στὸ σκοτάδι»³¹. «Καὶ ἐὰν κάποιος πεῖ, ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεό, καὶ μισεῖ τὸν ἀδελφὸ του, εἶναι ψεύστης. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸ του, ποὺ τὸν ἔχει δεῖ, πῶς μπορεῖ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεό, τὸν ὁποῖο δὲν ἔχει δεῖ;»³². Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ νόμος· «Δὲν θὰ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου μέσα στὴ σκέψη σου. Θὰ ἐλέγξεις αὐτὸν αὐστηρῶς, καὶ δὲν θὰ διαπράξεις ἐξαιτίας αὐτοῦ ἀμαρτία, καὶ δὲν θὰ κρατᾷς μῖσος ἐναντίον τῶν συνανθρώπων σου»³³. Ὁμοια καὶ ὁ Παῦλος· «Ἄς συμφωνοῦμε μεταξύ μας, ὥστε νὰ παρακινούμαστε πρὸς τὴν ἀγάπη καὶ τὰ καλὰ ἔργα»³⁴· καί· «Νὰ εἴστε καλοὶ ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλο, εὐσπλαγχνοὶ, καὶ νὰ ἀλληλοσυγχωρεῖστε, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς συγχώρησε ἑσᾶς»³⁵. Καὶ προσθέτει· «Ἐὰν μιλῶ τὶς γλῶσσες τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀγάπη, εἶμαι ὅμοιος μὲ χαλκὸ ποὺ παράγει ἤχους, ἢ κῦμβαλο ποὺ παράγει κρότους»³⁶.

Ἀπὸ ἐμᾶς λοιπὸν, ποὺ ἔχομε ντυθεῖ τὸν Χριστό, ἀπαιτεῖται ὅχι μόνο

μισεῖν τινα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγαπᾶν, οὐ μόνον τοὺς ἀδελφούς καὶ φίλους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς καὶ ἐχθραίνοντας. Καὶ γὰρ τι καθ' ἡμῶν λαλοῦσιν ἢ πράττουσιν, πάντα εὐχαρίστως καταδεξώμεθα, διὰ τὴν μέλλουσαν ἀνταπόδοσιν. Εἰώθασιν γὰρ οἱ ἐκ τοῦ κόσμου, τοὺς 5 ἐκτὸς τοῦ κόσμου διώκειν καὶ θλίβειν καὶ καταλαλεῖν. «Ἐλάλησαν», γὰρ φησὶ, «κατ' ἐμοῦ γλώσση δολία, καὶ λόγοις μίσους ἐκύκλωσάν με». Καθὼς καὶ ὁ Κύριος τοῖς ἐαυτοῦ μαθηταῖς φησιν «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος».

10 Καί· «Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν». Καὶ ἐπιφέρει· «Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀφορίσωσι καὶ ὀνειδίσωσι καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκεν τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Καὶ πάλιν· «Ἀγαπάτε τοὺς 15 ἐχθρούς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ΄.

20 Περὶ τοῦ μὴ ἐπιχαίρειν.

Τὸ ἐπιχαίρειν οἰφδῆποτε ἀνθρώπῳ ἐν θλίψει ἢ ἐν ζημίᾳ ἢ ἐν πτώσει, ἀνθρώπου ἐστὶν περπερευομένου καὶ ἐξιτήλου, μᾶλλον δὲ κοινωνοῦ τῶν σταυρωσάντων τὸν Κύριον. Αὐτοὶ γὰρ ἔλεγον· «Οὐαί· ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρων αὐτόν, σῶσον σεαυ- 25 τόν». Τοῦτο δὲ ἀθέμιτόν ἐστιν. Οὐ γὰρ εἰάν προσκόψη ὁ ποῦς, ἐπιχαίρεται ἢ χεῖρ. Τουναντίον μὲν οὖν καὶ ἐπιμελεῖται, ἢ δι' ἐλαίου ἢ δι' ἐμπλάστρου. Εἴπερ ἐν σώμᾳ ἐσμεν, οὐ χρὴ οὖν καταγελαῖν καὶ ἐπιχαίρειν τοῦ ἰδίου μέλους, ἀλλὰ συναλγεῖν καὶ συμπάσχειν, κατὰ λόγον τοῦ Ἀποστόλου, οὐ μόνον δὲ τὸ ἐπιχαίρειν, ἀλλ' οὐδὲ ὄλωσ ἀκούειν ὀδυ- 30 τυχίαν ἀνθρώπου. Οἱ γὰρ οὕτω τῶν τοιούτων ρημάτων ἀκούοντες, τῆς οἰκείας προθέσεως τοὺς καρπούς τρυγῶσιν. Καὶ μὴ νόμιζε πᾶσαν

37. Ψαλμ. 108, 2-3.

40. Λουκᾶ 6, 22-23.

38. Ἰω. 15, 19.

41. Ματθ. 5, 44.

39. Ἰω. 15, 18.

42. Ματθ. 27, 40.

νά μὴ μισοῦμε κάποιον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγαπᾶμε, ὄχι μόνο τοὺς ἀδελφούς καὶ φίλους μας, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους πού μᾶς μισοῦν καὶ μᾶς ἐχθρεύονται. Γιατί, κι ἂν ἀκόμα λένε ἢ κάμνουν κάτι ἐναντίον μας, ὅλα ἅς τὰ δεχόμεστε μὲ εὐχαρίστηση, ἐξαιτίας τῆς μέλλουσας ἀνταπόδοσης. Καθόσον συνηθίζουν οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου νὰ καταδιώκουν τοὺς ἐκτὸς τοῦ κόσμου καὶ νὰ τοὺς θλίβουν καὶ νὰ τοὺς κατηγοροῦν. Γιατὶ λέγει· «Ἐλεγαν ἐναντίον μου λόγια μὲ γλώσσα γεμάτη δολιότητα, καὶ λόγια γεμάτα ἀπὸ μῖσος μὲ περικύκλωσαν»³⁷. Καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε στοὺς μαθητὲς του· «Ἄν ἦσασταν ἀπὸ τὸν κόσμο, ὁ κόσμος θὰ ἀγαποῦσε τὸ δικό του· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶστε ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀλλὰ ἐγὼ σᾶς ἐξέλεξα ἀπὸ τὸν κόσμο, γι' αὐτὸ σᾶς μισεῖ ὁ κόσμος»³⁸· καὶ· «Ἐὰν ὁ κόσμος σᾶς μισεῖ, νὰ ξέρετε ὅτι ἐμένα πρὶν ἀπὸ ἐσᾶς μίσησαν»³⁹. Καὶ προσθέτει· «Θὰ εἶστε μακάριοι, ὅταν σᾶς μισήσουν οἱ ἄνθρωποι καὶ σᾶς ἀφορίσουν καὶ σᾶς κατηγορήσουν καὶ συκοφαντήσουν τὸ ὄνομά σας ὡς πονηρό, ἐξαιτίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Νὰ εἶστε γεμάτοι χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση, γιατί ἡ ἀμοιβὴ σας θὰ εἶναι μεγάλη στοὺς οὐρανοὺς»⁴⁰. Καὶ πάλι· «Νὰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας, νὰ εὐεργετεῖτε ἐκείνους πού σᾶς μισοῦν, καὶ νὰ προσεύχεσθε γιὰ ἐκείνους πού σᾶς κακοποιοῦν καὶ σᾶς καταδιώκουν, γιὰ νὰ γίνετε παιδιὰ τοῦ Πατέρα σας πού βρίσκετε στοὺς οὐρανοὺς»⁴¹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα τοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 58ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ χαίρεται κανεὶς γιὰ ξένα κακά.

Τὸ νὰ χαίρεται κανεὶς γιὰ ὅποιονδήποτε ἄνθρωπο πού βρίσκεται σὲ θλίψη ἢ ἔχει πάθει ζημιὰ ἢ ὑπέστη κάποια πώση, εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπου ἀλαζονικοῦ καὶ διεφθαρμένου, ἢ καλύτερα ὁμοίου μὲ ἐκείνους πού σταύρωσαν τὸν Κύριο. Γιατὶ αὐτοὶ ἔλεγαν· «Ἀλλοίμονο· σὺ πού ἔλεγες ὅτι θὰ γκρεμίσεις τὸν ναὸ καὶ θὰ τὸν ξαναχτίσεις σὲ τρεῖς ἡμέρες, σῶσε τὸν ἑαυτὸ σου»⁴¹. Αὐτὸ βέβαια εἶναι παράνομο. Γιατί, ἐὰν σκοντάψει τὸ πόδι, δὲν χαίρεται τὸ χέρι. Ἀντίθετα μάλιστα καὶ τὸ περιποιεῖται, χρησιμοποιοῦντας λάδι ἢ ἔμπλαστρο. Ἐφόσον λοιπὸν εἴμαστε ἓνα σῶμα, δὲν πρέπει νὰ περιγελάμε καὶ νὰ χαιρόμαστε γιὰ τὸ δικό μας μέλος, ἀλλὰ νὰ συνυποφέρομε καὶ νὰ συμπάσχουμε, σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου, κατὰ τὸν ὅποιον ὄχι μόνο δὲν πρέπει νὰ χαίρεται κανεὶς γιὰ ξένα κακά, ἀλλὰ οὔτε κὰν νὰ ἀκούει δυστυχία ἀνθρώπου. Γιατὶ ἐκεῖνοι πού ἀκοῦν τὰ λόγια αὐτά, τρυγοῦν τοὺς καρπούς τῆς δικῆς τους προθέσεως. Καὶ νὰ μὴ νομίζεις ὅτι κάθε θλίψη συμβαίνει στοὺς ἀνθρώπους

θλιῖψιν δι' ἁμαρτίαν ἐπέρχεσθαι τοῖς ἀνθρώποις· εἰσὶ γὰρ τινες εὐ-
 αρεστοῦντες καὶ πειραζόμενοι· ἀσεβεῖς γὰρ καὶ ἄνομοι ἐκδιωχθήσου-
 νται. Ὡσαύτως καὶ «Οἱ εὐσεβῶς θέλοντες ζῆν ἐν Χριστῷ διωχθή-
 σονται», καθὼς καὶ ὑπὸ τοῦ Παρομιαστοῦ παιδευόμεθα· φησὶ γάρ·
 5 «Ἐὰν πέσῃ ὁ ἐχθρός σου, μὴ ἐπιχαρῆς αὐτῷ. Ἐν δὲ τῷ ὑποσκελίσματι
 αὐτοῦ μὴ ἐπαίρου, μήποτε ἐπίδη Κύριος, καὶ οὐκ ἀρέσῃ αὐτῷ». Καὶ
 ταῦτα μὲν περὶ ἐχθροῦ. Καί· «Ὁ ἐπιχαίρων ἀπολλυμένῳ οὐκ ἀθω-
 θήσεται». Καὶ πάλιν· «Οὐαὶ οἱ εὐφραινόμενοι ἐπὶ κακοῖς καὶ χαίρον-
 τες ἐπὶ διαστροφῇ κακῇ». Καὶ αὖθις· «Παγίδι ἀλωθήσονται οἱ εὐφραι-
 10 νόμενοι ἐπὶ πτώσει εὐσεβῶν, καὶ ὀδύνη ἀνταναλώσει αὐτοὺς πρὸ τοῦ
 θανάτου αὐτῶν». Καί· «Μνήσθητε τὰς ἡμέρας τοῦ σκότους, ὅτι πολλαὶ
 ἔσονται». Ὁ δὲ ἄμεμπτος Ἰώβ· «Εἰ δὲ καὶ ἐπιχαρῆς ἐγενόμην», φησὶν,
 «ἐπὶ πτώματι ἐχθρῶν μου, καὶ εἶπεν ἡ καρδιά μου, Εὐῆγε». Καὶ ὁ μακά-
 ριος Παῦλος, ἐπιστέλλων Ῥωμαίοις ἔλεγεν· «Εἰ δὲ τινες τῶν κλάδων
 15 ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν, ἐνεκεντριόσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγ-
 κοινωνὸς τῆς ρίζης καὶ τῆς πύτης τῆς ἐλαίας ἐγένου, μὴ κατακαυ-
 χῶ τῶν κλάδων. Εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ρίζαν βαστάξεις, ἀλλ'
 ἡ ρίζα σέ. Ἐρεῖς οὖν, Ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.
 Καλῶς τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν· σὺ δὲ τῇ πίστει ἔστηκας μὴ ὑψηλο-
 20 φρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφεί-
 σατο, οὐδὲ σοῦ φείσεται». Καὶ ἐπιφέρει· «Ἡ ἀγάπη οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ
 ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ».

Μὴ οὖν ἀνασχόμεθα, ἀγαπητοί, τοῦ ὑποβάλλοντος ἡμῖν ἐχθροῦ
 ἐπιχαίρειν τοῖς τοῦ πλησίον κακοῖς, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς τοῖς αὐτοῖς περι-
 25 πέσωμεν. Ἀτὰρ γὰρ φησὶν ὁ Ἰώβ· «Καὶ ὑμεῖς ἐπέβητέ μοι ἀνελεημό-
 νως, ὥστε ἰδόντες τὸ ἐμὸν τραῦμα, ἐφοβήθητε». Ἡμεῖς οὖν εὐξώμεθα,
 μετὰ τοῦ Δαυὶδ λέγοντες· «Μὴ ἀπορρίψῃς με εἰς καιρὸν γήρους ἐν τῷ
 ἐκλείπειν τὴν ἰσχύ μου· μὴ ἐγκαταλείψῃς με· ὅτι εἶπαν οἱ ἐχθροί μου
 ἐμοί, καὶ οἱ φυλάσσοντες τὴν ψυχὴν μου ἐβουλεύσαντο ἐπὶ τὸ αὐτό,
 30 λέγοντες· Ὁ Θεὸς ἐγκατέλιπεν αὐτόν, καταδιώξατε καὶ καταλάβετε
 αὐτόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ρυόμενος Ἀλλὰ σὺ, ὁ Θεὸς μου, μὴ μακρύνῃς

43. Ψαλμ. 36, 28.

44. Β' Τιμ. 3, 12.

45. Παρμ. 24, 17-18.

46. Παρμ. 17, 5.

47. Παρμ. 2, 14.

48. Σ. Σειρ. 27, 29.

49. Ἐκκλ. 11, 8.

50. Ἰώβ 31, 29.

51. Ρωμ. 11, 17-21.

52. Α' Κορ. 13, 6.

53. Ἰώβ 6, 21.

ἔξαιτίας ἁμαρτίας· γιατί ὑπάρχουν κάποιοι πού εἶναι εὐάρεστοι στόν Θεό, καί ὅμως ὑφίστανται δοκιμασίες· γιατί λέγει «οἱ ἄσεβεῖς καί οἱ παράνομοι θά ἐκδιωχθοῦν»⁴³. Ἐπίσης καί αὐτό· «Ἐκεῖνοι πού θέλουν νά ζοῦν μέ εὐσέβεια στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ θά διωχθοῦν»⁴⁴, καθώς καί ἀπό τόν Παροιμιστή διδασκόμαστε· γιατί λέγει· «Ἐάν πέσει ὁ ἐχθρός σου, νά μή χαρεῖς γι' αὐτό, καί γιά τήν ἀνατροπή του μέ τρικλοποδιά νά μή κυριευθεῖς ἀπό ἔπαρση, μήπως τὸ δεῖ ὁ Κύριος καί δέν ἀρέσει σ' αὐτόν»⁴⁵. Καί αὐτά βέβαια σχετικά μέ τόν ἐχθρό. Καί· «Ἐκεῖνος πού χαιρεται γιά κάποιον πού καταστρέφεται, αὐτός δέν θά θεωρηθεῖ ἀθῶος»⁴⁶. Καί πάλι· «Ἄλλοίμονο σέ ἐκείνους πού νοιώθουν εὐχαρίστηση μέ τὰ κακά πού συμβαίνουν σέ κάποιον καί χαίρονται γιά τή διαστροφή ἄλλων πρός τὰ κακά»⁴⁷. Καί ἐπίσης· «Θά συλληφθοῦν ἀπό παγίδα ἐκεῖνοι πού νοιώθουν εὐχαρίστηση γιά τήν πώση εὐσεβῶν, καί ὀδύνη θά καταφάγει αὐτούς πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό τους»⁴⁸· καί· «Θυμηθεῖτε τίς σκοτεινές ἡμέρες τοῦ θανάτου, οἱ ὅποιες θά εἶναι πολλές»⁴⁹. Καί ὁ ἄμεμπτος Ἰωβ λέγει· «Καί ἂν ἔνοιωσα χαιρεκακία γιά τήν πώση τῶν ἐχθρῶν μου καί εἶπε ἡ καρδιά μου, Εὐγε»⁵⁰. Καί ὁ μακάριος Παῦλος, στέλλοντας τήν ἐπιστολή του στοὺς Ῥωμαίους, ἔλεγε· «Ἐάν κάποια ἀπὸ τὰ κλαδιά ἀποκόπηκαν, καί σύ, ὄντας ἀγριελιᾶ, μπολιάσθηκες στή θέση τους καί ἔγινες συγκοινωνὸς τῆς ρίζας καί τῶν ζωογόνων χυμῶν τῆς ἐληᾶς, μή καυχίεσαι πρός τὰ ἄλλα κλαδιά. Ἐάν καυχίεσαι, δέν βαστάζεις σὺ τὴ ρίζα, ἀλλὰ ἡ ρίζα ἐσένα. Θά πεῖς λοιπόν· Κόπηκαν τὰ κλαδιά, γιά νά μπολιασθῶ ἐγώ. Πολὺ σωστά· κόπηκαν ἔξαιτίας τῆς ἀπιστίας τους· σὺ ὅμως παραμένεις ἔξαιτίας τῆς πίστεώς σου· μή ὑψηλοφρονεῖς, ἀλλὰ νά φοβᾶσαι. Γιατί, ἐάν ὁ Θεὸς δέν λυπήθηκε τὰ φυσικά κλαδιά, οὔτε ἐσένα θά λυπηθεῖ»⁵¹. Καί προσθέτει· «Ἡ ἀγάπη δέν χαιρεται γιά τὴν ἀδικία, ἀλλὰ χαιρεται μαζί μέ τοὺς ἄλλους γιά τὴν ἀλήθεια»⁵².

Ἄς μὴ ἀνεχόμεστε λοιπόν, ἀγαπητοί, τίς ὑποβουλές τοῦ ἐχθροῦ μας νά χαιρόμαστε γιά τὰ κακά τοῦ πλησίον μας, γιά νά μὴ πέσομε καί ἐμεῖς στὰ ἴδια κακά. Γιατί λέγει ὁ Ἰωβ· «Καί σεῖς τώρα ἔχετε ἐπιτεθεῖ ἐναντίον μου χωρὶς οἶκτο, καί βλέποντας τὴ συμφορὰ μου, φοβηθήκατε»⁵³. Ἐμεῖς λοιπόν ὡς προσευχηθοῦμε, λέγοντας μαζί μέ τόν Δαβίδ· «Μὴ μὲ ἀπορριψεῖς κατὰ τὸν καιρὸ τῶν γηρατειῶν μου, καί ὅταν θά λιγοστέψουν οἱ δυνάμεις μου μὴ μέ ἐγκαταλείψεις· γιατί εἶπαν οἱ ἐχθροί μου γιά μένα, καί ἐκεῖνοι πού καιροφυλακτοῦν γιά τὴ ζωὴ μου συγκεντρώθηκαν γιά νά πάρουν ἀποφάσεις ἐναντίον μου, λέγοντας· Ὁ Θεὸς τὸν ἐγκατέλειψε· καταδιώξατέ τον καί συλλάβετέ τον, γιατί δέν ὑπάρχει ἐκεῖνος πού θά τὸν σώσει. Ἄλλὰ σύ, Θεέ μου, μὴ φύγεις μακριὰ ἀπὸ μένα, γιά νά μὴ χα-

ἀπ' ἐμοῦ, ἵνα μὴ ἐπιχαρῶσί μοι οἱ ἐχθραίνοντές μοι ἀδίκως, καὶ οἱ μισοῦντές με δωρεάν». Ἄλλὰ τῇ σῆ δυνάμει «Ἀποστραφήτωσαν παραντίκα αἰσχυνόμενοι, οἱ λέγοντές μοι, Εὐγε, εὐγε». Τὸ καταγε-
 5 λαῖσθαι τοίνυν καὶ ἐπιχαίρεσθαι, ἡμῶν ἐστίν, τὸ δὲ ἐπιχαίρειν, τῶν
 Γραμματέων καὶ ἀρχιερέων ἐστίν. Ἐνέπαιζον γάρ, φησίν, οἱ ἀρχιερεῖς
 πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν Γραμματέων, λέγοντες, «Ἄλλους ἔσωσεν,
 ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, κατα-
 βάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν εἰς αὐτόν». Ὁ
 δὲ μακρόθυμος Κύριος ἔφερε τὴν ἀπόνοιαν αὐτῶν ὡς φιλόανθρωπος.
 10 Ἀὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΘ΄.

Περὶ τοῦ συγχαίρειν.

Μεγάλη ἀρετὴ ἐστὶ καὶ θεάρεστος τὸ συγχαίρειν τοῖς εὖ βιοῦσιν,
 καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ προκόπτουσι, κἂν παρά τισιν οὐδὲν
 15 λελόγισται. Τὸ δὲ ἀληθῶς συγχαίρειν, αὐτὰ τὰ ἴχνη τῆς ὄψεως ἀριδή-
 λως δείκνυσιν. Τὸ γὰρ θυμοειδὲς τῆς καρδίας δηλοῦσιν οἱ ὀφθαλμοί,
 κατὰ τὸ γεγραμμένον «Καρδίας εὐφραινομένης, πρόσωπον θάλλει».
 Τοῦτο δὲ τῆς τελείας ἀγάπης ἐστίν, τὸ συγχαίρειν ἐπὶ τῇ προκοπῇ τοῦ
 πλησίον. Πολλοὶ γὰρ ἐν μιᾷ προκοπῇ ὄντες καὶ ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους
 20 ἀγάπην, ἐπειδὴν συνέβη ἓνα ἐξ αὐτῶν περισσοτέρας τυχεῖν προκοπῆς,
 ὁ ἕτερος εἰς τὸ τοῦ φθόνου βάραθρον κατέπεσεν, ὁ δὲ συγχαίρων ἀλη-
 θῶς τῷ κατορθοῦντι, ἐκτενῆ εὐχὴν ἀδιαλείπτως ὑπὲρ αὐτοῦ προσ-
 φέρει τῷ Θεῷ. Καθὼς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, συγχαίρων τισίν,
 ἔλεγεν «Ὡστε ἡμᾶς αὐτοὺς καυχᾶσθαι ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ
 25 περὶ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν, οἷς
 ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαιοκρισίας αὐτοῦ, εἰς τὸ καταξιοθῆναι τῆς
 βασιλείας τοῦ Θεοῦ». Ὁμοίως καὶ Φιλιππησίους «Ἄλλ' εἰ καὶ σπένδο-
 μαι», φησίν, «ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ
 συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ
 30 μοι. Ὡσπερ γὰρ τὰ μέλη μερμινῶσιν ὑπὲρ ἀλλήλων, καὶ εἴτε χαίρει ἐν

54. Ψαλμ. 70, 9-12. 34, 19.

57. Παρμ. 15, 13.

55. Ψαλμ. 39, 16.

58. Β' Θεσσ. 1, 4-5.

56. Ματθ. 27, 42.

59. Φίλιππ. 2, 17-18.

ροῦν εἰς βάρος μου ἐκεῖνοι πού με ἐχθρεύονται ἄδικα καὶ ἐκεῖνοι πού με μισοῦν χωρὶς κανένα λόγο»⁵⁴. Ἄλλὰ με τὴ δική σου δύναμη «Ἄς ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ κοντὰ μου ἀμέσως καταντροπιασμένοι αὐτοὶ πού λένε γιὰ μένα ἀπὸ χαιρεκακία, Εὐ̄γε, εὐ̄γε»⁵⁵. Τὸ νὰ περιγελώμαστε λοιπὸν καὶ νὰ χαιροῦμαστε γι' αὐτὸ, ἀνήκει σὲ μᾶς, ἐνῶ ἡ χαιρεκακία ἀνήκει στοὺς Γραμματεῖς καὶ ἄρχιερεῖς. Γιατὶ λέγει· Τὸν χλεύαζαν οἱ ἄρχιερεῖς μεταξύ τους καὶ μαζί με τοὺς Γραμματεῖς, λέγοντας· «Ἄλλους ἔσωσε, καὶ τὸν ἑαυτὸ του δὲν μπορεῖ νὰ τὸν σώσει. Νὰ ὁ Χριστός, ὁ βασιλιάς τοῦ Ἰσραήλ, ὃς κατεβεῖ τώρα ἀπὸ τὸ σταυρό, γιὰ νὰ δοῦμε καὶ νὰ πιστέψομε σ' αὐτόν»⁵⁶. Ὁ μακροθύμος ὁμως Κύριος ὑπέμενε τὴν ἀνόητη αὐτὴ ἐνέργεια αὐτῶν ὡς φιλόανθρωπος. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 59ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ χαιροῦμαστε γιὰ τὰ καλὰ τῶν ἄλλων.

Εἶναι μεγάλη ἀρετὴ καὶ θεάρεστη τὸ νὰ χαίρεται κανεὶς μαζί με ἐκείνους πού εὐημεροῦν καὶ προκόβουν σύμφωνα με τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ἂν καὶ ὀρισμένοι δὲν δίνουν καμμιά σημασία σ' αὐτό. Τὸ ὅτι κανεὶς χαίρεται πραγματικά, τὸ φανερώνει ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου. Γιατὶ τὸ θυμοειδὲς (τὴν εἰρηνικὴ ἢ μὴ κατάσταση) τῆς καρδιάς τὸ φανερώνουν τὰ μάτια, σύμφωνα με αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ· «Ὅταν ἡ καρδιά εἶναι γεμάτη ἀπὸ εὐφροσύνη, τὸ πρόσωπο εἶναι θαλερὸ (χαρωπὸ)»⁵⁷. Αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τῆς τέλει ἀγάπης, τὸ νὰ χαίρεται κανεὶς με τὴν προκοπὴ τοῦ πλησίον του. Γιατὶ πολλοί, σημειώνοντας μὲ κάποιον προκοπὴ καὶ ἔχοντας μεταξύ τους ἀγάπη, ὅταν συμβεῖ κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς νὰ φτάσει σὲ μεγαλύτερη προκοπὴ, ὁ ἓνας πέφτει στὸ βάραθρο τοῦ φθόνου, ἐνῶ ὁ ἄλλος, νοιώθοντας πραγματικὴ χαρὰ γιὰ τὴν ἐπιτυχία του, προσφέρει στὸν Θεὸ ἀκατάπαυστα ἐκτενῆ προσευχὴ ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπως καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, νοιώθοντας χαρὰ γιὰ τὴν πρόοδο κάποιων, ἔλεγε· «Ὡστε ἔμεῖς νὰ ὑπερηφανευόμαστε γιὰ σᾶς σὶς Ἐκκλησίες τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ὑπομονή σας καὶ τὴν πίστη σας σὲ ὅλους τοὺς διωγμούς σας, τοὺς ὁποίους ὑπομένετε, πράγμα πού εἶναι ἀπόδειξη τῆς δίκαιας κρίσεως τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ καταστεῖτε ἄξιοι τῆς βασιλείας του»⁵⁸. Ὁμοίως καὶ στοὺς Φιλιππησίους λέγει· «Ἄλλά, ἂν καὶ προσφέρομαι ὡς σπονδὴ ἐπάνω στὴ θυσία καὶ τὴν ἱερὴ διακονία τῆς πίστεώς σας, χαίρομαι καὶ γίνομαι συμμέτοχος στὴ χαρὰ ὅλων σας. Τὸ ἴδιο καὶ σεῖς· νὰ χαίρεστε καὶ νὰ συμμετέχετε στὴ χαρὰ μου»⁵⁹. «Γιατὶ, ὅπως τὰ μέλη φροντίζουν τὸ ἓνα

μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη, εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, οὕτω καὶ ἡμεῖς χαίρουν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων ὀφείλομεν». Καί, «Τῇ τιμῇ ἀλλήλους προσηγούμενοι», ὑπερέχοντας ἑαυτῶν.

5 Ἀλλὰ καὶ Κορινθίους φησὶν· «Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε καὶ ἐπιγινώσκετε. Ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε, καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἔσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ταύτη τῇ πεποισθῆσει ἐβουλόμην ἐλθεῖν τὸ πρότερον
10 πρὸς ὑμᾶς, ἵνα δευτέραν χαρὰν σχῆτε, πεποισθῶς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἢ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἔστιν». Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ· «Ὡς δὲ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν τὴν Ἐλισάβετ καὶ ἐγέννησεν υἱόν, καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ». Οὕτω γὰρ νομίμου φιλίας θεσμός, καὶ κοινὰ
15 ποιῆσθαι τὰ τῶν φιλουμένων. Καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ τεχθεὶς Ἰωάννης ἔλεγεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «Ὁ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. Αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἢ ἐμὴ πεπλήρωται. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλάττωσθαι». Ὁ γὰρ ἔχων τελείαν ἀγάπην, ἑαυτὸν ἐλάττωνα ἡγεῖται, τὸν δὲ πλησίον ὑπερέ-
20 χοντα ἑαυτοῦ. Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε΄.

Περὶ τοῦ μὴ λυπεῖν τινα.

Εἰ ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐδὲ τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ, κατὰ τὸν ἀπόστο-
25 λον Ἰωάννην, δῆλόν ἐστιν ὅτι, καὶ ὁ λυπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν Θεὸν λυπεῖ. «Μὴ λυπεῖτε», γὰρ φησιν, «τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε». Καὶ τό, «Ἐμὲ ἐλύπησαν, λέγει Κύριος». Καὶ αὐθις «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». Καί, «Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ
30 ἐποιήσατε». Ἀποδέδεικται τοίνυν διὰ τῶν προειρημένων, ὅτι ὁ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ θεραπεύων, τὸν Θεὸν θεραπεύει. Γινώσκοντες οὖν,

60. Α' Κορ. 12, 25-26. Ρωμ. 12, 15.

61. Ρωμ. 12, 10.

62. Β' Κορ. 1, 13-15. 2, 3.

63. Λουκᾶ 1, 57-58.

64. Ἰω. 3, 29-30.

65. Α' Ἰω. 4, 7.

66. Ἐφ. 4, 30

67. Ματθ. 25, 40.

68. Ματθ. 25, 45.

γιά τὸ ἄλλο, καὶ ὅταν χαίρεται ἓνα μέλος, χαίροντα μαζί μὲ αὐτὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη, καὶ ὅταν πάσχει ἓνα μέλος, ὑποφέρουν μαζί μ' αὐτὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη, ἔτσι καὶ ἡμεῖς ὀφείλομε νὰ χαιροῦμαστε μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ χαίρονται καὶ νὰ κλαῖμε μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ κλαῖνε»⁶⁰. καὶ· «Ὡς πρὸς τὴν μεταξὺ σας ἐκτίμησις ὃ ἓνας νὰ ξεπερνᾷ τὸν ἄλλο»⁶¹, θεωρώντας τοὺς ἄλλους ἀνώτερους ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σας.

Ἄλλὰ καὶ στοὺς Κορινθίους λέγει· «Γιατὶ δὲν σᾶς γράφομε ἄλλα, ἀλλὰ αὐτὰ ποὺ διαβάσετε καὶ καταλαβαίνετε. Καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ μᾶς καταλάβετε πλήρως, ὅπως καὶ μᾶς ἔχετε καταλάβει κατὰ ἓνα μέρος, ὅτι δηλαδὴ εἶμαστε καύχημά σας, ὅπως καὶ σεῖς δικῶ μας κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ μὲ τὴν πεποίθησι αὐτὴν ἤθελα νὰ ἔρθω προηγουμένως σὲ σᾶς, γιὰ νὰ ἔχετε καὶ δεύτερη χαρὰ, ἔχοντας τὴν πεποίθησι γιὰ ὅλους σας, ὅτι ἡ δική μου χαρὰ εἶναι καὶ χαρὰ ὅλων σας»⁶². Ἔχει γραφεῖ ἐπίσης καὶ στὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιο· «Ὅταν συμπληρώθηκαν οἱ ἡμέρες γιὰ νὰ γεννήσῃ ἡ Ἐλισάβετ, γέννησε υἱὸν. Ἄκουσαν αὐτὸ οἱ γείτονες καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς καὶ χαίρονταν μαζί μὲ αὐτὴν»⁶³. Γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὁ θεσμὸς τῆς σύμφωνης μὲ τὸ νόμο φιλίας, τὸ νὰ γίνονται κοινὰ τὰ πράγματα ἐκείνων ποὺ ἀγαπᾶμε. Καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης, ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ τὴν Ἐλισάβετ, ἔλεγε στοὺς μαθητὲς του· «Ὁ φίλος τοῦ νυμφίου, ποὺ στέκεται καὶ τὸν ἀκούει, νοιώθει μεγάλη χαρὰ γιὰ τὴ συνομιλία ποὺ ἔχει μὲ τὸν νυμφίον. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ χαρὰ μου ἔχει ὀλοκληρωθεῖ. Ἐκεῖνος πρέπει νὰ αὐξάνει, καὶ ἐγὼ νὰ μικραίνω»⁶⁴. Γιατὶ, ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τέτοια ἀγάπη, θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του κατώτερο, ἐνῶ τὸν πλησίον του ἀνώτερο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 60ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ λυποῦμε κάποιον.

Ἐὰν ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸ του, ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸ του, δὲν ἀγαπᾷ οὔτε τὸν Θεόν, σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολο Ἰωάννη⁶⁵, εἶναι φανερό, ὅτι καὶ ἐκεῖνος ποὺ λυπεῖ τὸν ἀδελφὸ του, λυπεῖ τὸν Θεόν. Γιατὶ λέγει· «Μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μὲ τὸ ὅποιο σφραγισθήκατε»⁶⁶, καὶ, «Ἐμένα ἐλύπησαν, λέγει ὁ Κύριος». Καὶ πάλι· «Ἐφόσον τὸ κάνατε σὲ ἓναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀσήμαντους ἀδελφούς μου, σὲ μένα τὸ κάνατε»⁶⁷. καὶ, «Ἐφόσον δὲν τὸ κάνατε σὲ ἓναν ἀπὸ αὐτοὺς, οὔτε σὲ μένα τὸ κάνατε»⁶⁸. Ἔχει ἀποδειχθεῖ λοιπὸν μὲ τὰ ὅσα λέχθησαν προηγουμένως, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ὑπηρετεῖ τὸν ἀδελφὸ του,

ἀγαπητοί, ὅτι ἐν τούτῳ τὸν Θεὸν θεραπεύομεν, ἐν τῷ μὴ λυπεῖν ἐν τινὶ τὸν πλησίον, παντοίως ἀγωνισώμεθα μὴ δοῦναι πρόφασιν ἢ αἰτίαν τινὶ τοῦ λυπεῖσθαι καθ' ἡμῶν εὐλόγως ἢ ἀλόγως, ἵνα μὴ ἀπρόσδεκτος γένηται ἡ προσευχή ἡμῶν, ὡς πρόβατον ἐπὶ βωμόν. «Εἷς γάρ», φησὶν, 5 «εὐχόμενος καὶ εἷς καταρώμενος, τίνος φωνὴν εἰσακούσεται ὁ Δεσπότης;», καθὼς ἐν τῇ Σοφίᾳ δεδήλωται». Καὶ αὖθις, «Εἷς οἰκοδομῶν, καὶ εἷς καθαιρῶν, τί ὠφελήσουσιν πλέον, ἢ κόπους; Βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἀπτόμενος, τί ὠφέλησε τὸ λουτρὸν αὐτοῦ;». Οὕτω νηστεύων ἄνθρωπος ἐπὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ πάλιν πορνεύομε- 10 νος καὶ τὰ αὐτὰ ποιῶν, τῆς προσευχῆς αὐτοῦ τίς εἰσακούσεται; καὶ τί ὠφέλησεν ἐν τῷ ταπεινοῦσθαι αὐτόν; Καὶ ἐπάγει· «Μὴ τέκταινε ἐπὶ σὸν φίλον κακά, παροικοῦντα καὶ πεποισθότα ἐπὶ σοί. Ἐκ στόματος γὰρ ἄφρονος ἐξελεύσεται βακτηρία ὕδρευς, χεῖλη δὲ σοφῶν φυλάξουσιν αὐτούς». «Ὁ πορνεύμενος ὀρθῶς, φοβεῖται τὸν Κύριον, ὁ δὲ σκο- 15 λιάζων ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, ἀτμιασθήσεται». Καὶ ὁ προφήτης Μιχαίας ποτνιαώμενος κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἔλεγεν· «Ἐκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐκθλίβει, εἰς τὸ κακὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐτοιμάζοντες». Ὁ δὲ Ἀπόστολος «Εἰ γὰρ ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται», φησὶν, «οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς». Λέγει δὲ καὶ ὁ Κύριος «Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελ- 20 φῷ αὐτοῦ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἶπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ρακκά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· καὶ ὃς δ' ἂν εἶπῃ, Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός». Καὶ ἐπάγει· «Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάκει μνησθῆς, ὅτι ἔχει τι κατὰ σοῦ ὁ ἀδελφός σου, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, 25 καὶ ὑπάγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθων πρόσφερε τὸ δῶρόν σου». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΑ΄

Περὶ τοῦ προσέχειν ἑαυτῷ.

Τὸ προσέχειν ἑαυτῷ ἐν ἅπασιν, μέγα πρᾶγμα ἔστι καὶ σωτήριον 30 καὶ Θεῷ εὐάρεστον. Ἔστι δὲ καὶ γενικωτάτη ἐντολή. Ὁ τοιοῦτος ἐκ-

69. Σ. Σειρ. 34, 24. 70. Σ. Σειρ. 34, 23, 25. 71. Παρμ. 3, 29. 14, 3. 72. Παρμ. 14, 2.
73. Μιχ. 7, 2. 74. Ρωμ. 14, 15. 75. Ματθ. 5, 22. 76. Ματθ. 5, 23-24.

ὑπηρετεῖ τὸν Θεό. Γνωρίζοντας λοιπόν, ἀγαπητοί, ὅτι μὲ αὐτὸ ὑπηρετοῦμε τὸν Θεό, μὲ τὸ νὰ μὴ λυποῦμε ὡς πρὸς κάτι τὸν πλησίον μας, ὡς ἀγωνιστοῦμε μὲ κάθε τρόπο νὰ μὴ δώσομε πρόφαση ἢ αἰτία σὲ κάποιον νὰ λυπεῖται ἕξαιτίας μας δίκαια ἢ ἀδίκαια, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀπρόσδεκτη ἢ προσευχή μας, σὰν πρόβατο ἐπάνω στὸ βωμό. Γιατί, ὅπως στὴ Σοφία ἔχει λεχθεῖ: «Ἐὰν ὁ ἓνας προσεύχεται καὶ ὁ ἄλλος καταριέται, τίνος τὴ φωνὴ ὁ Δεσπότης θὰ εἰσακούσει;»⁶⁹. Καὶ πάλι: «Ἐὰν ὁ ἓνας οἰκοδομεῖ καὶ ὁ ἄλλος γκρεμίζει, ποιά θὰ εἶναι ἢ ἐπιπλέον ὠφέλεια τους, παρὰ μόνο κόποι; Πλύνοντας κανεὶς τὰ χέρια μετὰ ἀπὸ ἀγγιγμα νεκροῦ, καὶ ἀγγίζοντας τὸν πάλιν, ποιά ὠφέλεια θὰ ἔχει ἀπὸ τὸ πλύσιμο;»⁷⁰. Ἐπινηστεύοντας ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὶς ἁμαρτίες του, καὶ πάλι διαπράττοντας πορνεία καὶ κάμνοντας τὰ ἴδια, ποιὸς θὰ εἰσακούσῃ τὴν προσευχή του; καὶ ποιά ὠφέλεια θὰ ἔχει ἀπὸ τὴν ταπείνωση ποὺ ἔδειξε; Καὶ προσθέτει: «Μὴ ἐπινοεῖς κακὰ σχέδια ἐναντίον τοῦ φίλου σου, ποὺ κατοικεῖ κοντὰ σου καὶ ἔχει ἐμπιστοσύνη σὲ σένα. Γιατί ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἀνόητου ἀνθρώπου θγαίνουν λόγια ὑβριστικὰ ποὺ χτυποῦν σὰν ραβδί, ἐνῶ τὰ χεῖλη τῶν συνετῶν προφυλάσσουν αὐτοὺς ἀπὸ τὰ κακὰ»⁷¹. καὶ, «Ἐκεῖνος ποὺ ζεῖ ἐνάρετα, φοβεῖται τὸν Κύριο, ἐνῶ ὁποῖος βαδίζει διεστραμμένους δρόμους, θὰ ἐξευτελισθεῖ»⁷². Καὶ ὁ προφήτης Μιχαίας, θρηνηλογώντας γιὰ τοὺς Ἰσραηλιῖτες, ἔλεγε: «Ὁ καθένας τοὺς καταδυναστεύει τὸν πλησίον του, καὶ ἔχουν τὰ χέρια τοὺς ἔτοιμα γιὰ νὰ διαπράξουν τὸ κακό»⁷³. Ὁ Ἀπόστολος πάλι λέγει: «Ἐὰν ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, δὲν συμπεριφέρεσαι ἀκόμη μὲ ἀγάπη»⁷⁴. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Κύριος: «Ὁ καθένας ποὺ ὀργίζεται ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του, θὰ εἶναι ἔνοχος κατὰ τὴν κρίση· καὶ ὁποῖος πεῖ στὸν ἀδελφό του, κούφιε, θὰ εἶναι ἔνοχος καὶ πρέπει νὰ ὀδηγηθεῖ στὸ Συνέδριο· ὁποῖος πάλι πεῖ σ' αὐτόν, Μωρέ, αὐτὸς θὰ εἶναι ἔνοχος γιὰ νὰ ριχθεῖ στὴ γέεννα τοῦ πυρός»⁷⁵. Καὶ προσθέτει: «Ἐὰν λοιπὸν προσφέρεις τὸ δῶρο σου στὸ θυσιαστήριον καὶ ἐκεῖ θυμηθεῖς, ὅτι ἔχει κατὰ ἐναντίον σου ὁ ἀδελφός σου, ἄφησε ἐκεῖ τὸ δῶρο σου μπροστὰ στὸ θυσιαστήριον, καὶ πήγαινε πρῶτα νὰ συμφιλιωθεῖς μὲ τὸν ἀδελφό σου, καὶ τότε γύρισε καὶ πρόσφερε τὸ δῶρο σου»⁷⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἢ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 61ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ προσέχει κανεὶς τὸν ἑαυτό του.

Τὸ νὰ προσέχει κανεὶς τὸν ἑαυτό του ὡς πρὸς ὅλα, εἶναι μεγάλο πρᾶγμα καὶ σωτήριο καὶ εὐάρεστο στὸν Θεό. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ γενι-

φεύγει μὲν πᾶσαν ἁμαρτίαν, πᾶσαν δὲ ἀρετὴν καὶ ἐντολὴν Θεοῦ κα-
 τεργάζεται· ὁ τοιοῦτος τὰ τῶν ἄλλων ὁμοιόμορφα ελαττώματα πα-
 ρορᾷ, καὶ τὰ ἑαυτοῦ μεριμνᾷ, μονότροπον τὸν νοῦν πρὸς Θεὸν κε-
 κτημένος· ὁ τοιοῦτος συστέλλει ἑαυτὸν ἀπὸ ὅλων τῶν γηϊνῶν πραγμά-
 5 των, καὶ μετάρσιος γίνεται πρὸς τὰ οὐράνια καὶ αἰῶδια. Πανηγύρει γὰρ
 ἔοικε πᾶσα σύμβασις· ὁ εἰδὼς πραγματεύεσθαι, κερδαίνει πολλά, ὁ
 δὲ μὴ εἰδὼς, ζημίας ὑποφέρει. Μεγάλῃς οὖν καὶ θεοφιλοῦς ψυχῆς ἐστι
 τὸ προσέχειν αἰεὶ ἀσφαλῶς ἑαυτῷ. Ὁ γὰρ τοιοῦτος τὰ παρόντα ἀνόνη-
 τα λογιζόμενος, τὰ δὲ μέλλοντα ἀνέφικτα καὶ ἀκατάληπτα καρ-
 10 δοκῶν καὶ ἐπιθυμῶν, τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν βαδίζει, καὶ εἰς τὸν ἀχέμαστον
 λιμένα τοῦ Χριστοῦ καταντᾷ. Χρὴ οὖν προσέχειν ἀκριδῶς τὰ συμφέ-
 ροντα καὶ μὴ συμφέροντα. Δύο γὰρ εἰσιν ἄγγελοι μετὰ τοῦ ἀνθρώπου,
 εἷς τῆς δικαιοσύνης, εἷς τῆς πονηρίας. Καὶ ὁ μὲν τῆς δικαιοσύνης ἄγ-
 γελος αἰσχυντηρὸς καὶ πραῦς καὶ ἡσύχιός ἐστιν. Ὅταν οὖν οὗτος ἐπὶ
 15 τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβῆ, εὐθέως λαλεῖ μετ' αὐτοῦ περὶ
 δικαιοσύνης, περὶ ἀγνείας, περὶ σεμνότητος, περὶ αὐταρκειάς, περὶ
 παντὸς ἔργου δικαίου, περὶ πάσης ἀρετῆς εὐδόξου. Ὅταν οὖν ταῦτα
 πάντα ἐπὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβῆ, ἀρίδηλόν ἐστιν ὅτι ὁ
 ἄγγελος τῆς δικαιοσύνης μετ' αὐτοῦ ἐστιν. Τοῦ δὲ ἀγγέλου τῆς πονη-
 20 ρίας τὰ ἔργα· πρῶτον πάντων ὀξύχολός ἐστι καὶ πικρὸς καὶ ἄφρων
 καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά, καταστρέφοντα τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ.
 Ὅταν οὖν οὗτος ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀναβῆ, δεῖ γινῶναι αὐτὸν ἀπὸ
 τῶν ἔργων αὐτοῦ· ὅταν γὰρ ὀξύχολία τίς τινι προσέλθῃ ἢ πικρία,
 φανερῶς ὁ τοιοῦτος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐστίν. Εἶτα ἐπιθυμία πράξεων
 25 πολλῶν, καὶ πολυτέλεια ἐδεσμάτων πολλῶν καὶ ποικίλων τρυφῶν, καὶ
 ἐπιθυμία γυναικῶν καὶ πλεονεξιῶν, καὶ ὑπερηφανία καὶ ἀλαζονεία,
 καὶ ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια καὶ ὅμοια. Ἀλλὰ καὶ αἱ πονηραὶ
 ἐνθυμήσεις αὐτοῦ εἰσὶν πᾶσαι.

Πρόσχωμεν οὖν ἀκριδῶς ἑαυτοῖς, καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῷ πονηρῷ ἀπο-
 30 ταξώμεθα, τῷ ἀγγέλῳ τῆς δικαιοσύνης ἀκολουθήσωμεν. Καθὼς καὶ ὁ
 νόμος παρακελεύεται, λέγων· «Πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ φύλαξον τὴν
 ψυχὴν σου φόδρα, μὴ ἐπιλάβῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ μὴ ἀποστή-
 τωσαν οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀπὸ τῆς καρδίας σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζω-
 ῆς σου, ἀλλ' ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου,

κώτατη ἔντολή. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀποφεύγει κάθε ἁμαρτία, καὶ πραγματοποιεῖ κάθε ἀρετὴ καὶ ἔντολή τοῦ Θεοῦ· ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς παραβλέπει τὰ ὁμοίμορφα ἑλαττώματα τῶν ἄλλων, καὶ φροντίζει γιὰ τὰ δικά του, ἔχοντας τὸ νοῦ του προσηλωμένο μόνο πρὸς τὸν Θεό· ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς περιορίζει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ ὅλα τὰ γήινα πράγματα, καὶ ὑψώνεται πρὸς τὰ οὐράνια καὶ αἰώνια. Γιατὶ ἡ ὅλη ζωὴ μας μοιάζει μὲ πανηγύρι· ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει νὰ κάνει καλὰ διαπραγματεύσεις, κερδίζει πολλὰ, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν γνωρίζει, παθαίνει ζημιές. Εἶναι λοιπὸν γνῶρισμα μεγάλης καὶ θεοφιλοῦς ψυχῆς τὸ νὰ προσέχει πάντοτε μὲ ἀσφάλεια τὸν ἑαυτό του. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, θεωρώντας τὰ παρόντα πράγματα ἀνώφελα, καὶ ἀποβλέποντας πρὸς τὰ μελλοντικά ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ συλλάβει ὁ νοῦς καὶ νὰ τὰ κατανοήσει καὶ ἐπιθυμώντας αὐτά, βαδίζει τὴν εὐθεία ὁδὸ καὶ καταλήγει στὸ ἀχείμαστο λιμάνι τοῦ Χριστοῦ. Πρέπει λοιπὸν νὰ προσέχομε μὲ κάθε προσοχὴ ἐκεῖνα ποὺ μᾶς συμφέρουν καὶ ἐκεῖνα ποὺ δὲν μᾶς συμφέρουν. Γιατὶ δύο εἶναι οἱ ἄγγελοι ποὺ ἀκολουθοῦν τὸν ἄνθρωπο, ἓνας τῆς ἀρετῆς, καὶ ἓνας τῆς κακίας. Καὶ ὁ ἄγγελος τῆς ἀρετῆς εἶναι ντροπαλός, γεμᾶτος πραότητα καὶ γαλήνη. Ὅταν λοιπὸν αὐτὸς ἀνεβῆ στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἀμέσως ὁμιλεῖ μὲ αὐτὸν γιὰ τὴν ἀρετὴ, γιὰ τὴν ἀγνότητα, γιὰ τὴ σεμνότητα, γιὰ τὴν αὐτάρκεια, γιὰ κάθε ἔργο δίκαιο καὶ γιὰ κάθε μορφή τῆς ὑπέροχης ἀρετῆς. Ὅταν λοιπὸν ὅλα αὐτὰ ἀνεβοῦν στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι φανερό ὅτι ὁ ἄγγελος τῆς ἀρετῆς βρῖσκεται μαζὶ μὲ αὐτόν. Ἀντίθετα τὰ ἔργα τοῦ ἀγγέλου τῆς κακίας εἶναι· πρὶν ἀπὸ ὅλα εἶναι ὀξύθυμος καὶ πικρὸς καὶ ἀνόητος καὶ τὰ ἔργα του πονηρά, ποὺ καταστρέφουν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἀνεβῆ αὐτὸς στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει νὰ τὸν καταλάβομε ἀπὸ τὰ ἔργα του· γιατί, ὅταν ἐκδηλωθεῖ σὲ κάποιον κάποια ὀξύθυμία ἢ πικρία, εἶναι φανερό ὅτι στὸν ἄνθρωπο αὐτὸν ὑπάρχει ὁ ἄγγελος τῆς κακίας. Ἐπειτα ἀκολουθεῖ ἐπιθυμία γιὰ πολλές κακὰς πράξεις, γιὰ πολλὰ πολυτελῆ φαγητὰ καὶ γιὰ πολλές καὶ ποικίλες ἀπολαύσεις, καθὼς καὶ ἐπιθυμία γιὰ γυναῖκες καὶ πλεονεξίες, ὑπερηφάνεια καὶ ἀλαζονεία, καὶ ὅσα εἶναι παραπλήσια καὶ ὅμοια μὲ αὐτά. Ἀλλὰ καὶ οἱ πονηρὲς ἐνθυμήσεις ὅλες εἶναι αὐτοῦ.

Ἄς προσέχομε λοιπὸν μὲ κάθε προθυμία τὸν ἑαυτό μας, καὶ ἀφοῦ ἀπαρνηθοῦμε τὸν πονηρὸ ἄγγελο, ἅς ἀκολουθήσομε τὸν ἄγγελο τῆς ἀρετῆς, ὅπως καὶ ὁ νόμος παραγγέλλει, λέγοντας· «Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου καὶ προφύλαξε πάρα πολὺ τὴν ψυχὴ σου, μήπως λησμονήσει τὸν Κύριο τὸν Θεό σου, καὶ ἅς μὴ σθῆσουν οἱ λόγοι του μέσα ἀπὸ τὴν καρδιὰ σου ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου, ἀλλὰ νὰ ἀγαπήσεις τὸν Κύριο τὸν

τὸν ἐκ καμίνου σιδηρᾶς ἐξαγαγόντα σε ἐκ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτιῶν»· τουτέστι, τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκοτούς. «Αἴγυπτος» γὰρ «σκοτός» ἐρμηνεύεται. «Πρόσεχε σεαυτῶ, μὴ φαγῶν καὶ ἐμπλησθεὶς ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου», καὶ ἀπολακτίσης ὡς ποτε ἡ ἡγαπημένος λαός, νῦν δὲ θεοστυγῆς. Καὶ ἐμβαλεῖς τὰ ρήματά μου εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ ἔσται ἀσάλευτα πρὸ ὀφθαλμῶν σου. Πρόσεχε σεαυτῶ, μήποτε καταλίπῃς τὸν Λευίτην πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, τουτέστι τοὺς νῦν λειτουργοὺς Κυρίου. Οἱ γὰρ ἱερεῖς καὶ Λευῖται ἐγγνηταί σου εἰσιν. Αὐτοὶ γὰρ αἴρουνσι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. «Πρόσεχε
10 σεαυτῶ, μήποτε γένηται ρῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ σου κρύπτον ἀνόμημα»· τουτέστι, μὴ περιέργοις ἐνθυμήμασιν, ἀλλ' ἀπλάστως παρόδευε τὰς τῆς ζωῆς σου ἡμέρας. Καθὼς καὶ διὰ Ἰερεμίου διαγορεύει ὁ Θεός, λέγων· «Ἴδου δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ
15 θανάτου», τουτέστι, τὴν δουλείαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν· «Οἱ γὰρ ποτε σκοτός ὄντες, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ».

Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀκριδῶς, μήποτε παρορρηῆτε. «Τοῦ γὰρ φαγόντος τὸν ὄμφακα αἰμοδιάσουσιν οἱ ὀδόντες· ἕκαστος τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται». Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής φησι· «Τρίβολοι καὶ παγίδες ἐν ὁδοῖς σκολιαῖς, ὁ δὲ φυλάσσων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἀφέξεται ἀπ' αὐτῶν». Καὶ αὐθις· «Πάση φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν. Ἐκ γὰρ τούτων ἔξοδοι ζωῆς». Καὶ πάλιν· «Ἐτοίμασον εἰς τὴν ἔξοδον τὰ ἔργα σου, καὶ παρασκευάζου εἰς τὸν ἀγρόν, καὶ πορεύου κατόπισθέν μου, καὶ ἀνοικοδομήσεις τὸν οἶκόν σου», τὸν διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ σαθρωθέντα, ἐν τῷ βαπτίσματι δὲ ἀνακαινισθέντα. Καὶ ὁ ἀπόστολος
25 δὲ Παῦλος· «Βλέπετε πῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι». Καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι· «Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ πομινίῳ, ἐν ᾧ ἔθετο ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πομαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ». Καὶ ὁ Ἰωάννης· «Παιδιά, ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ· καὶ καθὼς ἠκούσατε περὶ τοῦ
30 Ἀντιχρίστου ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν. Ὁθεν γινώσκωμεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ». Καὶ ὁ Κύριος· «Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες ἀπὸ τῶν καρπιῶν

77. Δευτ. 4, 9, 20.

78. Δευτ. 6, 12, 11, 16.

79. Δευτ. 15, 9.

80. Ἰερ. 21, 8.

81. Ἐφ. 5, 8.

82. Δευτ. 24, 16. Ἰερ. 38, 30.

83. Παρμ. 22, 5.

84. Παρμ. 4, 23.

Θεὸ σου μὲ ὅλη σου τὴ δύναμη, τὸν Θεὸ πού σέ ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σιδερένιο καμίνι τῆς δουλείας τῶν Αἴγυπτίων»⁷⁷, δηλαδή τοῦ κοσμοκράτορα τοῦ σκότους. Γιατὶ «Αἴγυπτος» ἐρμηνεύεται “σκότος”. «Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου, μήπως, ἀφοῦ φᾶς καὶ χορτᾶσεις, λησμονήσεις τὸν Κύριο τὸν Θεό σου»⁷⁸, καὶ τὸν κλωπήσεις, ὅπως κάποτε ὁ ἀγαπημένος λαός, τώρα ὅμως θεομίσητος. Καὶ νὰ βάλεις τὰ λόγια μου στὴν καρδιά σου καὶ νὰ εἶναι ἀσάλευτα μπροστὰ στὰ μάτια σου. «Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου», μὴ τυχὸν κάποτε ἐγκαταλείψεις τὸν Λευῖτη ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου, δηλαδή τοὺς σημερινούς λειτουργούς τοῦ Κυρίου. Γιατὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖτες εἶναι ἐγγυητὲς σου. Καθόσον αὐτοὶ ἀφαιροῦν τὶς ἁμαρτίες τοῦ λαοῦ. «Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου, μήπως μέσα στὴν καρδιά σου κάνεις κρυφές καὶ παράνομες σκέψεις»⁷⁹, δηλαδή βᾶδιζε τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου ὄχι μὲ ἀνωφελεῖς σκέψεις, ἀλλὰ μὲ εἰλικρινεῖς, ὅπως καὶ μέσω τοῦ Ἱερεμῖα διακηρύττει ὁ Θεός, λέγοντας· «Νά, ἔθεσα μπροστὰ σας τὴν ὁδὸ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου», δηλαδή τὴ δουλεία καὶ τὴν ἐλευθερία· «Ἐκεῖνοι πού κάποτε ἦταν σκότος, καὶ σήμερα φῶς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου»⁸¹.

Προσέχετε τὸν ἑαυτὸ σας μὲ κάθε προσοχή, μὴ τυχὸν κάποτε παρεκκλίνετε. «Γιατὶ ἐκεῖνος πού θὰ φάγει τὸ ἄγουρο σταφύλι, θὰ μουδιάσουν τὰ δόντια του, καὶ ὁ καθένας θὰ πεθάνει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία του»⁸². Καὶ ὁ Ἑκκλησιαστής λέγει· «Τριβόλια καὶ παγίδες ὑπάρχουν στοὺς δρόμους τῶν διεστραμμένων ἀνθρώπων, ἐνῶ ἐκεῖνος πού προφυλάσσει τὴν ψυχὴ του, θὰ φύγει μακριὰ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δρόμους»⁸³. Καὶ πάλι· «Μὲ κάθε προσοχή καὶ ἐπαγρύπνηση νὰ προφυλάσσεις τὴν καρδιά σου. Γιατὶ ἀπὸ αὐτὲς ξεκινοῦν πολλοὶ τρόποι ζωῆς»⁸⁴. Καὶ πάλι· «Ἐτοίμαζε τὰ ἔργα σου γιὰ τὴν ἔξοδό σου ἀπὸ τὴ ζωὴ, καὶ νὰ προετοιμάζεσαι γιὰ τὴ μετάβασή σου στὸ χωράφι, καὶ ἀκολούθα τὸν δρόμο πού ἐγὼ σοῦ χαράζω, καὶ θὰ ἀνοικοδομήσεις τὸ σπίτι σου»⁸⁵, τὸ ὁποῖο μὲ τὴν παράβαση τοῦ Ἀδάμ ἔγινε ἐτοιμόρροπο, ἀλλὰ μὲ τὸ βάπτισμα ἀνακαινίσθηκε. Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει· «Νὰ προσέχετε πῶς ζεῖτε· ὄχι ὡς ἀσύνετοι, ἀλλὰ ὡς συνετοί, ἐπωφελοῦμενοι τὸν καιρὸ, γιατί οἱ μέρες εἶναι πονηρές»⁸⁶. Καὶ στὶς Πράξεις· «Νὰ προσέχετε τὸν ἑαυτὸ σας καὶ ὅλο τὸ ποίμνιο, στὸ ὁποῖο σᾶς τοποθέτησε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο νὰ ποιμαίνετε τὴν Ἑκκλησία τοῦ Θεοῦ»⁸⁷. Καὶ ὁ Ἰωάννης· «Παιδιά μου, εἶναι ἡ τελευταία ὥρα· ὅπως ἀκούσατε ἔρχεται ὁ Ἀντίχριστος, καὶ ἐφόσον τώρα ἔχουν ἐμφανιστεῖ πολλοὶ ἀντίχριστοι, γίνεται ἀντιληπτὸ ὅτι εἶναι ἡ τελευταία ὥρα»⁸⁸. Καὶ ὁ Κύριος· «Νὰ προσέχετε τὸν ἑαυτὸ σας ἀπὸ τοὺς ψευδοπροφήτες, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται πρὸς ἐσᾶς μὲ ἐνδύματα προβάτων, ἐσωτερικὰ ὅμως

85. Παρμ. 24, 45 (Μασ. 24, 27). 86. Ἐφ. 5, 15. 87. Πράξ. 20, 28. 88. Α΄ Ἰω. 2, 18.

αὐτῶν γνώσεσθε αὐτούς». Αὐτῷ ἢ δόξα τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΒ΄.

Περὶ χρηστολογίας.

5 Ἡ χρηστολογία ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προέρχεται. Ἐὰν μὴ τις καθάρῃ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἀπὸ χρηστολογίας, ἐργηγορεῖν οὐ δύναται. Κἂν γὰρ δοκεῖ λέγειν τοῖς ἀκροαταῖς, ἀπρόσδεκτοί εἰσιν οἱ λόγοι αὐτοῦ καὶ ἀπόβλητοι, μὴ ἔχοντες ἰκμάδα τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Ὁ θέλων οὖν ὠφελῆσαί τινα ἐν λό-
10 γῳ, αἰτήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος αὐτοῦ, καθὼς ὁ Ἡσαΐας διαγορεύει· «Κύριος», γὰρ φησι, «δίδωσί μοι γλῶσσαν παιδείας τοῦ εἰδέναί, ἥνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγον». Καὶ ἐπάγει· «Ἀκούσατέ μου, καὶ ζήσεται ἐν ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν». Ὁ δὲ Παροιμιαστής «Κηρίον μέλιτος, λόγοι καλοί. Γλύκασμα δὲ αὐτῶν ἀκοή καὶ
15 ἴασις ψυχῆς». Ὅσοι γὰρ πρὸς σωτηρίαν λέγονται, γλύκασμα καὶ ἴα-σιν ἐμποιοῦσιν τῇ ψυχῇ. «Συνετὸς δὲ ἐν πράγμασιν, εὐρετῆς ἀγαθῶν, καὶ χεῖλη φιλήσουσιν ἀποκρινόμενα λόγους καλούς». Καί, «Χεῖλη λεῖα καλύπτει καρδίαν λυπηράν». Καὶ πάλιν «Λόγος λυπηρὸς ἐγείρει ὀργάς, γλῶσσα δὲ σοφῶν καλὰ ἐπίσταται»· ἴασις γὰρ γλώσσης, δέν-
20 δρον ζωῆς. Καὶ πάλιν «Στόμα δικαίου ἀποστάζει σοφίαν, καὶ χεῖλη δικαίων ἀποστάζουσιν χάριτας». Καί, «Στόμα ταπεινῶν μελετᾷ σοφίαν». Καὶ πάλιν «Ἀπὸ καρπῶν στόματος ψυχὴ ἀνδρὸς πληθυνθήσεται ἀγαθῶν, ἀνταπόδομα δὲ χειλέων αὐτοῦ δοθήσεται αὐτῷ». Καὶ αὐτίς «Χεῖλη ἀληθινὰ κατορθοῖ μαρτυρίαν, οἱ δὲ βουλόμενοι εἰρη-
25 νεύειν, εὐφρανθήσονται». Ὁ δὲ Ὑμνωδός «Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν». Καί, «Κύριος δώσει ρῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ». Καί, «Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου». Ἐπιστέλλει δὲ καὶ ὁ Παῦλος λέγων· «Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἄλατι ἠρτυμένος, εἰδέναί πῶς δεῖ ἐκά-
30 στῳ ὑμᾶς ἀποκρίνασθαι». Καὶ Ῥωμαίοις· «Ἐπιποθῶ», γὰρ φησιν,

89. Ματθ. 7, 15-16.

90. Ἦσ. 50, 4.

91. Ἦσ. 55, 3.

92. Παρμ. 16, 24.

93. Παρμ. 16, 20. 94. Παρμ. 24, 44 (Μασ. 24, 26). 95. Παρμ. 26, 23. 96. Παρμ. 15, 1, 4.

97. Παρμ. 10, 31, 32. 98. Παρμ. 11, 2. 99. Παρμ. 12, 14. 1. Παρμ. 14, 19.

2. Ψαλμ. 44, 2.

3. Ψαλμ. 67, 12.

4. Ψαλμ. 50, 17.

5. Κολ. 4, 6.

εἶναι λύκοι ἄρπαγες· θὰ τοὺς γνωρίσετε ἀπὸ τοὺς καρπούς τους»⁸⁹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα, στὸν φιλόανθρωπο Θεό, στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 62ος.

Γιὰ τὴ καλλιλογία.

Ἡ καλλιλογία προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ θησαυρὸ τῆς καρδιάς. Ἐὰν κάποιος δὲν καθαρίσει τὴν καρδιά του μὲ τὴ χρηστολογία, δὲν μπορεῖ νὰ βρισκεται σὲ ἐπαγρύπνηση. Γιατί, κι ἂν ἀκόμα νομίζει ὅτι μιλάει στοὺς ἀκροατές του, δὲν γίνονται ἀποδεκτοὶ οἱ λόγοι του καὶ ἀποβάλλονται, μὴ ἔχοντας τὴ ζωτικὴ δύναμη τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ ὠφελήσει κάποιον μὲ τὸ λόγο του, θὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Θεὸ Λόγο λόγο ἀνοίγοντας τὸ στόμα του, ὅπως ὁ Ἡσαΐας ἀναφέρει· γιατί λέγει· «Ὁ Κύριος μοῦ δίνει γλῶσσα σύνεσης, γιὰ νὰ γνωρίζω πότε πρέπει νὰ μιλάω»⁹⁰. Καὶ προσθέτει· «Ἀκούσατέ με, καὶ θὰ ζήσει ἡ ψυχὴ σας μέσα στὰ ἀγαθὰ»⁹¹. Ὁ Παροιμισιοὺς πάλι· «Τὰ καλὰ λόγια εἶναι γλυκὰ σὰν τὴν κηρήθρα, καὶ ἡ γλυκύτητα αὐτῶν εὐφραίνει τὰ αὐτιά καὶ θεραπεύει τὴν ψυχὴ»⁹². Καὶ πραγματικὰ ὅσα λόγια λέγονται πρὸς σωτηρία, γλυκαίνουν καὶ θεραπεύουν τὴν ψυχὴ. «Ἐκεῖνος ποὺ ἐνεργεῖ μὲ σύνεση σὲ κάθε ἐνέργειά του θὰ βρεῖ ἀγαθὰ»⁹³ καί, «Γίνονται ἀγαπητὰ τὰ χεῖλη ποὺ λένε λόγια καλὰ»⁹⁴ καί, «Χεῖλη ποὺ λένε λόγια γλυκὰ παρηγοροῦν τὴ λυπημένη καρδιά»⁹⁵. Καὶ πάλι· «Λόγος ἐρεθιστικὸς προξενεῖ θυμούς, ἐνῶ ἡ γλῶσσα συνετῶν γνωρίζει νὰ λέγει καλὰ λόγια, καὶ ἡ θεραπεία ποὺ παρέχει ἡ γλῶσσα μὲ τὰ γλυκόλογα εἶναι σὰν δένδρο ζωῆς»⁹⁶. Καὶ πάλι· «Τὸ στόμα τοῦ ἐνάρετου στάζει σοφία, καὶ τὰ χεῖλη τῶν δικαίων στάζουν χάριτες»⁹⁷ καί, «Τὸ στόμα τῶν ταπεινῶν μελετᾷ σοφία»⁹⁸. Καὶ πάλι· «Ἀπὸ τοῦ καρπούς τοῦ στόματος ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου θὰ γεμίσει μὲ ἀγαθὰ, ποὺ θὰ δοθοῦν σὰν ἀνταπόδοση γιὰ τὰ γλυκὰ χεῖλη του»⁹⁹. Καὶ ἐπίσης· «Τὰ χεῖλη τοῦ ἐντιμοῦ μάρτυρα δίνουν ἀκλόνητη μαρτυρία, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιθυμοῦν τὴν εἰρήνη, θὰ γεμίσουν μὲ εὐφροσύνη»¹. Ὁ Ψαλμωδὸς πάλι· «Μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου ἀναπήδησε λόγος ἀγαθός»² καί, «Ὁ Κύριος θὰ δώσει τὸ λόγο σὲ ἐκείνους ποὺ μὲ μεγάλη δύναμη κηρύττουν τὸ χαρμόσυνο μήνυμα»³ καί· «Κύριε, θὰ ἀνοίξεις τὰ χεῖλη μου, καὶ τὸ στόμα μου θὰ διακηρύξει λόγια ἐπαινετικά γιὰ σένα»⁴. Καὶ ὁ Παῦλος σὲ ἐπιστολὴ του λέγει· «Ὁ λόγος σας νὰ εἶναι πάντοτε γεμάτος χάρη, ἀρτυμένος μὲ ἀλάτι, καὶ νὰ ξέρετε πῶς πρέπει νὰ ἀπαντᾷτε στὸν καθένα»⁵. Καὶ στοὺς Ρωμαίους λέγει· «Ποθῶ πάρα πολὺ νὰ σᾶς δῶ, γιὰ νὰ σᾶς μεταδώσω κάποιον πνευματικὸ

89. Ματθ. 7, 15-16.

90. Ἡσ. 50, 4.

91. Ἡσ. 55, 3.

92. Παρμ. 16, 24.

«ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικόν, εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς. Τοῦτο δέ ἐστιν, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ». Καὶ πάλιν· «Παρακαλοῦντες ἕνα ἕκαστον ὑμῶν καὶ παραμυθούμενοι εἰς τὸ περιπατεῖν ἀξίως τοῦ Θεοῦ». *5* Εἴ τις οὖν αἰσθάνεται ἐαυτὸν εἰληφότα χάρισμα διδασκαλίας παρὰ τοῦ Θεοῦ, λαλήσει μετὰ ταπεινοφροσύνης, ἵνα καὶ ἄλλους οἰκοδομήσῃ, μήποτε καὶ ἐγκληθῆ ὡς ὁ κρύψας τὸ τάλαντον. Ὁ δὲ μήπω εἰληφώς χάρισμα τοιοῦτον, σιγάτω, καὶ μὴ προφερέτω ρήματα ἀργὰ ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ, μήποτε ἀκούσῃ· «Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· *10* Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῆ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν καὶ ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω». «Ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἄνθρωπος», φησὶν ὁ Κύριος, «ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ», τουτέστιν τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, «προσφέρει τὸ ἀγαθόν». Αὐτῷ ἡ δόξα *15* εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΓ΄

Περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν.

Περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν, ὁ μὲν παλαιὸς νόμος, ἅτε δὴ νηπίοις νομοθετῶν, ἐντέλλεται, μὴ ἀκαίρως, μηδὲ ἐπὶ δόλῳ τῷ πλησίῳ ὀμνύειν. *20* Ἡμῖν δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Σωτὴρ ἐντέλλεται, μήτε ὄλως ὀμόσαι, μήτε εὐκαίρως, μήτε ἀκαίρως. «ἜΗτω», γὰρ φησιν, «ἐν ὑμῖν τό, ναί, ναί, καὶ τό, οὐ, οὐ. Τὸ δὲ περισσεῦον, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν». Καὶ τῷ πρώτῳ, φησὶν, λαῷ ὡς σκληροτραχήλῳ ἐνετειλάμην, «Οὐκ ἐπιорκήσεις, ἀποδώσεις δὲ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου»· ὡς σκληροκαρδίοις καὶ *25* ἀπειθοῦσίν μοι. Ὑμῖν δὲ τοῖς πιστεύσασιν εἰς ἐμέ, οἷς δέδωκα ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς ἀναγεγεννημένοις ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, παρακελεύομαι μήποτε ὄλως ὀμόσαι τὸν οἰονδήποτε μικρὸν ἢ μέγαν ὄρκον, ἵνα δειχθῆ τὸ διάφορον τῶν νόθων καὶ τῶν γνησίων μου τέκνων. Αἰδεσθῶμεν οὖν, ἀγαπητοί, τὸν οὕτω τιμήσαντα ἡμᾶς *30* Δεσπότην καὶ Πατέρα, καὶ μετὰ παντὸς φόβου ὡς δούλοι γνήσιοι φυλάξωμεν τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ τοῦ μηδ' ὄλως ὀμνύειν, μήποτε καὶ περὶ ἡμῶν εἴπη· «Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὑψωσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν». Καὶ «Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι».

6. Ρωμ. 1, 11-12.

7. Πρβλ. Κολ. 1, 10.

9. Ψαλμ. 49, 16-17.

10. Ματθ. 5, 37.

11. Ματθ. 5, 33.

12. Ἰω. 1, 12.

13. Ἦσ. 1, 2.

14. Ψαλμ. 17, 45.

χάρισμα, ὥστε νὰ στηριχθεῖτε, δηλαδή νὰ ἐνθαρρυνθοῦμε ἀναμεταξύ μας ὅταν θὰ εἶμαι ἀνάμεσά σας μὲ τὴν ἀμοιβαία πίστη»⁷. Καὶ πάλι· «Παρηγορώντας τὸν καθένα ἀπὸ σᾶς καὶ ἐνισχύοντάς τον στὸ νὰ ζεῖ κατὰ τὸ ἄξιό στον Θεὸ»⁸. Ἐὰν λοιπὸν κάποιος αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του νὰ ἔχει λάβει ἀπὸ τὸν Θεὸ χάρισμα διδασκαλίας, ἃς διδάσκει μὲ ταπεινοφροσύνη, γιὰ νὰ οἰκοδομήσει καὶ ἄλλους, μήπως ἄλλιῶς κατηγορηθεῖ ὅπως ἐκεῖνος ποὺ ἔκρυψε τὸ τάλαντο. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ δὲν ἔχει λάβει τέτοιο χάρισμα, ἃς σιωπᾷ καὶ ἃς μὴ βγάζει ἀπὸ τὴν καρδιά του λόγια χωρὶς ὠφέλεια, μήπως ἀκούσει· «Στὸν ἀμαρτωλὸ εἶπε ὁ Θεὸς· Γιατί σὺ διδάσκεις τίς ἐντολές μου καὶ βάζεις στὸ στόμα σου τὴ διαθήκη μου; γιατί σὺ μίσησες τὴν παιδαγωγία μου καὶ περιφρόνησες τὰ λόγια μου γυρίζοντας τὴν πλάτη σου σ' αὐτὰ»⁹. Γιατὶ λέγει ὁ Κύριος· «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος προσφέρει τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ γεμᾶτο καλὰ θησαυροφυλάκιο τῆς καρδιάς του», δηλαδή ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 63ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀρκίζεται κανεὶς.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀρκίζεται κανεὶς, ὁ παλαιὸς νόμος, νομοθετώντας γιὰ ἀνθρώπους νήπιους πνευματικᾶ, δίνει ἐντολὴ νὰ μὴ ὀρκίζεται κανεὶς ἄκαιρα, οὔτε μὲ δολιότητα πρὸς τὸν πλησίον του. Σὲ μᾶς ὅμως ὁ Κύριός μας καὶ Σωτήρας δίνει ἐντολὴ νὰ μὴ ὀρκιζόμεσθε καθόλου, οὔτε σὲ καιρὸ ποὺ πρέπει, οὔτε σὲ καιρὸ ἀκατάλληλο. Γιατὶ λέγει· «ὁ λόγος σας νὰ εἶναι, “ναί, ναί”, καί, “ὄχι, ὄχι”. Τὸ ἐπιπλέον προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρό»¹⁰. Καὶ στὸν πρῶτο βέβαια λαῶ, λέγει, ἐπειδὴ ἦταν σκληροτράχηλος, ἔδωσα τὴν ἐντολή, «Δὲν θὰ παραβαίνεις τὸν ὄρκο σου, ἀλλὰ θὰ πραγματοποιεῖς τοὺς ὄρκους ποὺ ἔδωσες στὸν Κύριο»¹¹, ἐπειδὴ ἦταν σκληροκάρδιοι καὶ ἦταν ἀνυπάκουοι σὲ μένα. Σὲ σᾶς ὅμως ποὺ πιστέψατε σὲ μένα, στοὺς ὁποίους ἔδωσα ἐξουσία νὰ γίνετε τέκνα τοῦ Θεοῦ¹², τοὺς ἀναγεννημένους μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, σᾶς δίνω ἐντολὴ νὰ μὴ δώσετε κανένα ἀπολύτως ὄρκο, μικρὸ ἢ μεγάλο, γιὰ νὰ δειχθεῖ ἡ διαφορὰ τῶν γνήσιων τέκνων μου ἀπὸ τὰ νόθα. Ἄς νοιώσομε λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, ντροπὴ γιὰ τὸν Δεσπότη καὶ Πατέρα μας ποὺ μᾶς τίμησε τόσο πολὺ, καὶ μὲ κάθε φόβο, ὡς δούλοι γνήσιοι, ἃς φυλάξομε τὴν ἐντολή του, νὰ μὴ ὀρκιζόμεσθε καθόλου, μήπως πεῖ καὶ γιὰ μᾶς· «Γέννησα παιδιά καὶ τὰ δόξασα, αὐτὰ ὅμως μὲ ἀρνήθηκα»¹³. καί, «Παιδιὰ ξένα εἶπαν ψέματα σὲ μένα»¹⁴.

Μὴ οὖν γενώμεθα ἰταμοὶ καὶ καταφρονηταὶ τῆς ἐντολῆς τοῦ Δεσπότου ἡμῶν. Τὰ γὰρ χωρὶς ὄρκου γενόμενα ἢ λεγόμενα, εὐπειθέστερά ἐστιν τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῷ Θεῷ εὐάρεστα. Καλῶς οὖν ἡ Σοφία διαγγέλλει, «Ὁρκῶ μὴ ἐθίσῃς τὸ στόμα σου, καὶ ὀνομασίᾳ τοῦ ἁγίου μὴ συνεθίσῃς Ὁ γὰρ ὀμνύων οὐ μὴ καθαρισθῆ ἀπὸ ἁμαρτίας». Καὶ πάλιν «Ἀνὴρ πολυόρκος πλησθήσεται ἀνομίας, καὶ οὐκ ἀποστήσεται ἀπ' αὐτοῦ μάστιξ». Ἀλλὰ καὶ ἡ λαλιὰ τοῦ πολυόρκου οὐ μόνον τρίχας ἀνορθοῖ, ἀλλὰ καὶ ἀκοαῖς πολεμία. Φησὶν δὲ καὶ ὁ νόμος «Οὐκ ὀμνεῖσθε τὸ ὄνομά μου ἐπὶ ἀδίκῳ». Καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας «Ὁρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπᾶτε τὴν ἀλήθειαν δὲ καὶ τὴν εὐσέβειαν ἀγαπᾶτε. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ὠσηέ· «Καὶ μὴ ὀμνύετε ζῶντα Κύριον». Ὁ δὲ Μαλαχίας, «Καὶ ἔσομαι», φησὶν, «μάρτυς ταχύς ἐπὶ τοὺς ὀμνύοντας τῷ ὀνόματί μου». Ἐπιστέλλει δὲ καὶ ὁ Ἰάκωβος, λέγων «Πρὸ πάντων, ἀδελφοί, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε τὴν γῆν, μήτε τινὰ ἄλλον ὄρκον ἢ τῷ δὲ ὑμῶν τό, “ναί, ναί”, καὶ τό, “οὐ, οὐ”, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσειν πέσητε». Ὡσαύτως καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Σωτὴρ· «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμνύετε ὅλως, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ Θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐστὶν, μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν ἁγία τοῦ μεγάλου Βασιλέως, μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμνύετε, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι ἢ τῷ δὲ ὑμῶν τό, ναί, ναί, καὶ τό, οὐ, οὐ. Τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστὶν». Τῷ δὲ Χριστῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΔ΄.

Περὶ τοῦ φυλάσσειν μυστήριον.

25 Τὸ θαρρεῖσθαι μυστήριον, τῶν ἔσω ἐστίν, τουτέστι τῶν γνησίων καὶ πιστῶν, οὐχὶ δὲ τῶν ἔξω. «Ὑμῖν γὰρ δέδοται», φησὶν ὁ Κύριος, «γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας». Ἐὰν οὖν θαρρηθεὶς μὴ φυλάξῃ, προδότης τῆς ἀληθείας γέγονεν. Ἀναγκαῖον οὖν ἐστὶν ἄγαν, πάση φυλακῇ ἐγκρατεῦσθαι καὶ τηρεῖν τὸ ἐαυτῷ θαρρηθὲν μυστήριον, ἵνα 30 μὴ καὶ ὁ γνήσιος αὐτοῦ φίλος ἀδιάλλακτος αὐτοῦ ἐχθρὸς διαμεῖνῃ, καθὼς καὶ ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς παιδευόμεθα περὶ τοῦ μὴ ἐκφαίνειν

15. Σ. Σειρ. 23, 9-10.

16. Σ. Σειρ. 23, 11.

17. Λευϊτ. 19, 12.

18. Ζαχ. 7, 17.

19. Ὠσηέ 4, 15.

20. Μαλ. 3, 15.

21. Ἰακ. 5, 12.

22. Ματθ. 5, 34-37.

23. Μαθ. 13, 11.

Ἴνα μὴ γινόμεσθε λοιπὸν θρασεῖς καὶ καταφρονητὲς τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου μας. Γιατὶ ὅσα γίνονται καὶ λέγονται χωρὶς ὄρκου, εἶναι περισσότερο πειστικὰ στοὺς ἀνθρώπους καὶ εὐάρεστα στὸν Θεό. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν ἡ Σοφία παραγγέλλει· «Μὴ συνηθίσῃς τὸ στόμα σου στὸν ὄρκου, καὶ μὴ συνηθίσῃς νὰ ἀναφέρῃς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Θεοῦ. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ ὀρκίζεται δὲν θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν εὐθύνη τῆς ἁμαρτίας»¹⁵. Καὶ πάλι· «Ἐάνθρωπος ποὺ κάνει πολλοὺς ὄρκους θὰ γεμίσει ἀπὸ παρανομίες, καὶ δὲν θὰ λείψει ἀπὸ αὐτὸν ἡ μάστιγα τῶν θλίψεων»¹⁶. Ἄλλὰ καὶ τὰ λόγια τοῦ πολυὸρκου ὄχι μόνο σηκώνουν τρίχες, ἀλλὰ εἶναι ἐχθρικά καὶ στὰ αὐτιὰ ποὺ τὰ ἀκοῦνε. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ νόμος· «Δὲν θὰ ὀρκισθεῖτε στὸ ὄνομά μου λέγοντας ψέματα γιὰ νὰ ἀδικήσετε»¹⁷. Καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας· «Νὰ μὴ ἀγαπᾶτε ὄρκου ψευδῆ, ἀλλὰ νὰ ἀγαπᾶτε τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν εἰρήνη»¹⁸. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ὁσσηέ· «Καὶ μὴν ὀρκίζεσθε στὸν ζωντανὸ Κύριου»¹⁹. Ὁ Μαλαχίας πάλι λέγει· «Καὶ θὰ εἶμαι σφοδρὸς μάρτυρας ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ὀρκίζονται στὸ ὄνομά μου»²⁰. Καὶ ὁ Ἰακώβος στὴν ἐπιστολή του λέγει· «Πρὸ πάντων, ἀδελφοί, νὰ μὴ ὀρκίζεσθε οὔτε στὸν οὐρανὸ, οὔτε στὴ γῆ, οὔτε νὰ κάνετε κάποιον ἄλλον ὄρκου ὁ ὄρκος σας νὰ εἶναι τό, “ναί, ναί”, καὶ τό, “ὄχι, ὄχι, γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ καταδίκη»²¹. Ἐπίσης καὶ ὁ Κύριός μας καὶ Σωτήρας· «Ἐγὼ ὅμως σᾶς λέγω, νὰ μὴ ὀρκίζεσθε καθόλου, οὔτε στὸν οὐρανὸ, γιὰτὶ εἶναι θρόνος τοῦ Θεοῦ, οὔτε στὴ γῆ, γιὰτὶ εἶναι ὑποπόδιο τῶν ποδιῶν αὐτοῦ, οὔτε στὰ Ἱεροσόλυμα, γιὰτὶ εἶναι πόλη ἁγία τοῦ μεγάλου Βασιλιᾶ, οὔτε στὸ κεφάλι σου νὰ ὀρκίζεσαι, γιὰτὶ δὲν μπορεῖς οὔτε μὴ τρίχα λευκὴ ἢ μαύρη νὰ κάνεις· ὁ λόγος σας νὰ εἶναι τό, “ναί, ναί”, καὶ τό, “ὄχι, ὄχι”. Τὸ ἐπιπλέον ἀπὸ αὐτὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρὸ (διάβολο)»²². Στὸν Χριστὸ πρέπει δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΔ'.

Γιὰ τό ὅτι πρέπει κανεὶς νὰ φυλάγει μυστικό.

Τὸ νὰ ἐμπιστεύεται κανεὶς μυστικό του εἶναι γνώρισμα τῶν ἔσω, δηλαδή τῶν γνησίων καὶ πιστῶν, καὶ ὄχι τῶν ἔξω (μὴ πιστῶν). Γιατὶ λέγει ὁ Κύριος· «Σὲ σᾶς ἔχει δοθεῖ νὰ γνωρίσετε τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας»²³. Ἐὰν λοιπὸν τοῦ ἐμπιστευθεῖς μυστικό καὶ δὲν τό φυλάξῃ, ἔγινε προδότης τῆς ἀλήθειας. Εἶναι λοιπὸν μεγάλη ἀνάγκη νὰ καταβάλλῃ κανεὶς κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ εἶναι ἐγκρατῆς καὶ νὰ κρατᾷ τὸ μυστικό ποὺ τοῦ ἔχει ἐμπιστευθεῖ κάποιος, γιὰ νὰ μὴ παραμείνῃ καὶ ὁ γνήσιός του φίλος ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς του, ὅπως καὶ ἀπὸ τὴ θεία Γραφὴ διδασκόμα-

μυστήριον. Λέγει γὰρ ὁ Παροιμιαστής, ὅτι «Ὅς κρύπτει ἀδίκημα, ζητεῖ φίλιαν· ὃς δὲ μισεῖ κρύπτειν, διύστησι φίλους καὶ οἰκείους». Καὶ ἄλλος «Ἀκήκοας λόγον;», φησὶν «συναποθανέτω σοι ὁ γὰρ ἀποκαλύπτων μυστήριον, ἀπολεῖ πίστιν». Καὶ αὖθις «Ἐὰν ἀποκαλύψῃς μυστήριον τοῦ φίλου σου, οὐ μὴ καταδιώξῃς ὀπίσω αὐτοῦ. Ὡσπερ γὰρ πετεινὸν ἐκ τῆς χειρός σου ἀπέλυσας, οὕτως ἀφήκας τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ θηρεύσεις αὐτόν. Μὴ οὖν αὐτόν διώξῃς, ὅτι μακρὰν ἀπέχει». Καὶ ἐπάγει· «Ὅτι τραῦμά ἐστιν καταδεῆσαι, καὶ λοιδορίας ἐστὶν καταλλαγὴ, ὃ δὲ ἀποκαλύψας μυστήριον, ἀπώλεσεν πίστιν».

10 Γενναίας οὖν καὶ ἀνδρείας καὶ πιστῆς ψυχῆς ἐστὶν τὸ κατὰ πάντα τρόπον κρύπτειν μυστήριον, καὶ μὴ διὰ τινος αἰτίας ἢ λύπης, ὡς εἰκός, ἐκφαίνειν τὰ αὐτῶ θαρροῦμενα· μικρὸν γὰρ πρὸς ὥραν βαστάξας καὶ κρατήσας, ὕστερον τρυγᾶς γλυκασμὸν χαρᾶς ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς ἐγκρατείας. Ὁ γὰρ πιστὸς δοῦλος τὸ μυστήριον τοῦ δεσπότη αὐτοῦ φυ-

15 λάσσει. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς «Ἔμιν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα λέγεται, ἵνα βλέποντες βλέπωσιν καὶ μὴ ἴδωσιν, καὶ ἀκούοντες ἀκούσωσι καὶ μὴ συνιῶσιν». Αὐτῶ ἡ δόξα τῷ φιλοανθρώπῳ Θεῷ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

20

ΛΟΓΟΣ ΕΞ΄.

Περὶ τοῦ μὴ ἀκαίρως θαρρεῖν.

Τὸ ἀκαίρως θαρρεῖν τινι, ἀπαιδευτοῦ καὶ ἀπειροκάλου ψυχῆς ἴδιον. Πολλοὶ γὰρ ἐκ τοῦ ἀπερισκέπτως θαρρηῆσαι οἷς οὐκ ὄφειλον, ὕστερον εἰς θλίψεις μεγάλας καὶ ἀφορήτους ἐνέπεσαν. Χρὴ οὖν πάντα

25 περιεσκεμμένως καὶ μετὰ βουλήσιν πράσσειν, καὶ μὴ θαρρεῖν τινι ὡς ἔτυχεν, ἵνα μὴ ὕστερον τῆς ἑαυτοῦ κακοβουλίας καρποὺς ὀδύνης θερίσῃ. «Εἰς γὰρ ὧτα ἄφρονος καλὸν ἐστὶν μηδὲν λέγειν», ὡς φησὶν ὁ Σολομών, «μήποτε μνηστηρίσῃ τοὺς σοὺς λόγους». Διδάσκει δὲ καὶ ἄλλος σοφός «Μετὰ μαροῦ μὴ συμβουλεύου· οὐ γὰρ δυνήσεται λόγον

30 στέξαι». Καὶ πάλιν «Παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἐκφαίνε τὰ τῆς καρδίας σου,

24. Παρμ. 17, 9.

25. Σ. Σειρ. 19, 10, 27, 16.

26. Σ. Σειρ. 27, 17-20.

27. Σ. Σειρ. 27, 21.

28. Ματθ. 13, 11-12.

29. Παρμ. 23, 9.

30. Σ. Σειρ. 8, 17.

στε νὰ μὴ φανερώνομε μυστικό. Γιατὶ λέγει ὁ Παροιμιστὴς· «Ἐκεῖνος ποῦ καλύπτει σφάλματα, ζητεῖ ν' ἀποκτήσει φίλους, ἐνῶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν θέλει νὰ τὰ καλύπτει, ἀπομακρύνει φίλους καὶ συγγενεῖς»¹⁴. Καὶ ἄλλος λέγει· «Ἔκουσες λόγο; ὡς πεθάνει μαζί σου· γιατί ἐκεῖνος ποῦ φανερώνει μυστικό, χάνει τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν ἄλλων»²⁵. Καὶ πάλι· «Ἐὰν φανερώσεις μυστικό τοῦ φίλου σου, μὴ ἐπιδιώξεις τὴν φιλία του. Γιατί, ὅπως τὸ πουλὶ ποῦ ἄφησες ἀπὸ τὰ χέρια σου δὲν γυρίζει πίσω, ἔτσι ἄφησες τὸν πλησίον σου, καὶ δὲν θὰ τὸν ξαναβρεῖς. Μὴ ψάξεις λοιπὸν νὰ τὸν βρεῖς, γιατί βρῖσκεται μακριά»²⁶. Καὶ προσθέτει· «Ἐνα τραῦμα εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ δέσει κανεῖς, καὶ ἡ κατηγορία κάποιου μπορεῖ νὰ καταλήξει σὲ συμφιλίωση, ἐκεῖνος ὅμως ποῦ φανέρωσε μυστικό, ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνη γιὰ πάντα»²⁷. Γενναίας λοιπὸν καὶ ἀνδρείας καὶ πιστῆς ψυχῆς γνώρισμα εἶναι τὸ νὰ κρατᾷ μὲ κάθε τρόπο κρυφὸ κάποιο μυστικό, καὶ νὰ μὴ φανερώνει γιὰ κάποια αἰτία ἢ λύπη, ποῦ εἶναι φυσικό, ἐκεῖνα ποῦ τοῦ ἐμπιστεύθηκε κάποιος· γιατί, ἐὰν λίγο χρόνο τὸ βαστάξεις καὶ τὸ κρατήσεις κρυφὸ, ὕστερα θὰ τρυγήσεις τὴν γλυκύτητα τῆς χαρᾶς ἀπὸ τὸν καρπὸ τῆς ἐγκράτειας. Γιατὶ ὁ ἀξιόπιστος δοῦλος κρατᾷ κρυφὸ τὸ μυστικό τοῦ κυρίου του. Γιατὶ λέγει ὁ Κύριος στοὺς μαθητὲς του· «Σὲ εἰς δόθηκε ἡ δυνατότητα νὰ γνωρίσετε τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ», ἐνῶ σὲ ἐκείνους, τοὺς μὴ πιστοὺς, λέγονται ὅλα παραβολικά, «ἐπειδὴ, ἐνῶ φαίνονται νὰ βλέπουν, δὲν βλέπουν, καὶ ἐνῶ φαίνονται νὰ ἀκούουν, δὲν ἀκούουν, οὔτε καὶ καταλαβαίνουν»²⁸. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα, στὸν φιλόανθρωπο Θεό, στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 65ος.

Γιὰ τὴν ἀκαιρὴ ἐμπιστοσύνη.

Τὸ νὰ δείχνει κανεῖς ἐμπιστοσύνη σὲ κάποιον σὲ χρόνο ἀκατάλληλο εἶναι γνώρισμα ἀπαίδευτης καὶ ἄξεστης ψυχῆς. Γιατὶ πολλοί, ἐπειδὴ ἀπερίσκεπτα ἔδειξαν ἐμπιστοσύνη σὲ κάποιους ποῦ δὲν ἔπρεπε, περιέπεσαν ἀργότερα σὲ μεγάλες καὶ ἀνυπόφορες θλίψεις. Πρέπει λοιπὸν κανεῖς ὅλα νὰ τὰ κάμνει μὲ περίσκεψη καὶ μελέτη βαθειά, καὶ νὰ μὴ δείχνει ἐμπιστοσύνη σὲ κάποιον ἔτσι στὴν τύχη, γιὰ νὰ μὴ θερίσει ἀργότερα καρποὺς ὀδύνης τῆς ἀπερισκεψίας του. Γιατί, ὅπως λέγει ὁ Σολομών, «Στὰ αὐτιά τοῦ ἀνόητου εἶναι καλὸ νὰ μὴ λὲς τίποτε, μήπως περιφρονησῇ τὰ συνετὰ λόγια σου»²⁹. Μᾶς διδάσκει ἐπίσης καὶ ἄλλος σοφός· «Μὴ ζητᾷς συμβουλή ἀπὸ ἀνόητο, γιατί δὲν θὰ μπορέσει νὰ κρατήσει μυστικό τὸ λόγο σου»³⁰. Καὶ πάλι· «Στὸν κάθε ἀνθρώπο μὴ φανερώνεις τὰ

μηδὲ πάντα ἄνθρωπον εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Πολλὰ γὰρ τὰ ἔνεδρα τοῦ διαβόλου». Καὶ αὐθις «Ἐνώπιον ἀλλοτρίου μηδὲν ποιήσης κρυπτόν· οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέξεται». Καὶ πάλιν «Ἀνὴρ δίγλωσσος ἀποκαλύπτει βουλὰς ἐν συνεδρίῳ, ὁ δὲ πιστὸς πνοῇ κρύπτει πρά-
5 γματα». Καὶ ὁ προφήτης Μιχαίας βοᾷ λέγων «Μὴ καταπιστεύετε ἐν φίλοις, καὶ ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξον τοῦ μὴ ἀναθέσθαι αὐτῇ τι». Καλῶς γοῦν καὶ ὁ προφήτης παραινεῖ φυλάττεσθαι ἀπὸ τῆς συγκοίτου, μήποτε ὑπομείνωμεν τὰ τοῦ Σαμφών. Ὁ χληθεὶς γὰρ ὁ δίκαιος ὑπὸ τῆς αὐτοῦ συμβίου, ἀνήγγειλεν αὐτῇ τὸ πρόβλημα, καὶ γέγονεν
10 αὐτῷ εἰς λύπην μεγάλην. Ὡσαύτως καὶ ἡ δευτέρα αὐτοῦ σύμβιος Δαλιδά, ἀπατηλοῖς λόγοις ἀπατήσασα τὸν δίκαιον, ἐπίχαρμα αὐτὸν κατέστησεν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ. Καὶ ὁ ἐξ ἐπαγγελίας συλληφθεὶς καὶ κρίνας εἴκοσι ἔτη τὸν Ἰσραήλ, καὶ ἀνασχίσας ταῖς παλάμαις τὸ στόμα τοῦ λέοντος, καὶ ἐν σιαγόνι ὄνου χιλίους ἀποκτείνας ἄνδρας, καὶ ὕδωρ
15 ἐκ τῆς σιαγόνος πιών, καὶ δι' ὑπερβολὴν ἰσχύος τὰς πύλας Γάζης σὺν τῷ μοχλῷ ἐπ' ὤμων ἄρας καὶ εἰς τὸ ὄρος ἀνενέγκας, ὑπὸ φαύλης γυναικὸς δελεασθεὶς, ἐξαίφνης οὐ μόνον τὴν τοσαύτην ἰσχὴν ἀπώλεσεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄμματα ἐξορυχθεὶς, παίγνιον τοῖς παιδαρίοις τῶν ἀλλοφύλων γενόμενος, σὺν αὐτοῖς τὸν βίον κατέλυεν. Ἐπόμενον οὖν ἐστίν
20 τὸ τοῦ Κυρίου ρητὸν τὸ φάσκον, «Μὴ δῶτε τὰ ἅγια τοῖς κυσίν, μηδὲ βάλλετε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς τοῖς ποσίν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ρήξωσιν ἡμᾶς». Αὐτῷ ἡ δόξας εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΣΤ΄.

Περὶ ἀληθείας.

25

*Ἰσως, τίμιε πάτερ Εὐστάθιε, θαυμάζεις, σύ τε καὶ οἱ ἐντευξάμενοι τῇ παρουσίᾳ πραγματεία, τίνος ἔνεκεν, παρ' ὑμῶν προστρατεῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιησάμενος, εὐθέως, ὥσπερ ἐπιλαθόμενος ἑαυτοῦ, ὡς πρὸς τινὰς φοιτητὰς χηρῶν διδασκαλίᾳ τὰς διαλέξεις
30 ἐποίησάμην. Ἀλλὰ μηδεὶς θαυμαζέτω, μηδὲ ἀνοίας ἔγκλημα ἐγγράψαιτό μοι τὴν ἐναλλαγὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέξεται τῆς ἐπαινετῆς δει-

31. Σ. Σειρ. 8, 19, 11, 29.
35. Κριτ. 14, 14 ἔ.

32. Σ. Σειρ. 8, 18.

36. Κριτ. κεφ. 16.

33. Παρμ. 11, 13.

34. Μιχ. 7, 5.

37. Ματθ. 7, 6.

μυστικά τῆς καρδιάς σου, οὔτε νὰ βάζεις στὸ σπίτι σου τὸν ὅποιονδήποτε ἄνθρωπο. Γιατὶ εἶναι πολλὲς οἱ παγίδες ποὺ στήνει ὁ διάβολος»³¹. Καὶ ἐπίσης· «Μπροστὰ σὲ ξένο μὴ κάνεις τίποτε τὸ κρυφὸ· γιατί δὲν γνωρίζεις τί θὰ ἐπακολουθήσει»³². Καὶ πάλι· «Ὁ διπρόσωπος ἄνθρωπος ἀποκαλύπτει τὶς ἀποφάσεις συμβουλίου, ἐνῶ ὁ ἀξιόπιστος κρύβει τὰ μυστικά στὸν ἄερα»³³. Καὶ ὁ προφήτης Μιχαίας φωνάζει καὶ λέγει· «Μὴ δείχνετε ἐμπιστοσύνη σὲ φίλους, καὶ φυλάξου καὶ ἀπὸ τῆ σύζυγό σου ἀκόμα καὶ μὴ τῆς ἐμπιστευθεῖς κάτι»³⁴. Καλῶς λοιπὸν καὶ ὁ προφήτης συμβουλεύει νὰ προφυλαγῶμαστε ἀπὸ τῆ σύζυγό μας, μήπως κάποτε ὑπομείνομε τὰ ὅσα ἔπαθε ὁ Σαμψών. Ἐπειδὴ δηλαδή ὁ δίκαιος ἐνοχλήθηκε ἐπίμονα ἀπὸ τῆ γυναῖκα του, φανέρωσε σ' αὐτὴ τὸ αἴνιγμα, καὶ ἔγινε αὐτὸ αἰτία νὰ δοκιμάσει μεγάλη λύπη³⁵. Ἐπίσης καὶ ἡ δεύτερη γυναῖκα μὲ τὴν ὁποία συζοῦσε, ἡ Δαλιδά, ἀφοῦ ἔξαπάτησε τὸν δίκαιο μὲ ἀπατηλὰ λόγια, τὸν γελοιοποίησε στοὺς ἐχθρούς του. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ συνελήφθη καὶ γεννήθηκε μετὰ ἀπὸ ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ, ποὺ διατέλεσε κριτῆς τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἐπὶ εἴκοσι χρόνια, ποὺ ξέσχισε μὲ τὶς παλάμες του τὸ στόμα τοῦ λιονταριοῦ καὶ μὲ τῆ σιαγόνα τοῦ ὄνου φόνευσε χίλιους ἄνδρες, ποὺ ἤπια νερὸ ποὺ ἔτρεχε ἀπὸ τῆ σιαγόνα αὐτῆ καὶ ἔξαιτίας τῆς ὑπερβολικῆς δυνάμεως ποὺ εἶχε σήκωσε στοὺς ὤμους του τὶς πύλες τῆς Γάζας μαζὶ μὲ τὸ μοχλὸ τους καὶ τὶς μετέφερε στὸ ὄρος, ἀφοῦ δαλεάσθηκε ἀπὸ φαύλη γυναῖκα, ξαφνικὰ ὄχι μόνον ἔχασε τὴν τόσο μεγάλη δύναμή του, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ τοῦ ἔβγαλαν τὰ μάτια καὶ ἔγινε παιχνίδι περιπαιζόμενος ἀπὸ τὰ παιδιά τῶν ἄλλοφύλων, τερμάτισε τὴ ζωὴ του μαζὶ μὲ αὐτοὺς³⁶. Ἐπακόλουθο λοιπὸν συμπέρασμα αὐτῶν εἶναι ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ποὺ λέγει· «Νὰ μὴ δίνετε τὰ ἅγια στὰ σκυλιὰ, οὔτε νὰ ρίχνετε τὰ μαργαριτάρια σας μπροστὰ στοὺς χοίρους, μήπως τὰ καταπατήσουν μὲ τὰ πόδια τους, καὶ μετὰ στραφοῦν ἐναντίον σας καὶ σᾶς ξεσχίσουν»³⁷. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 66ος.

Γιὰ τὴν ἀλήθεια.

Ἴσως, τίμε πάτερ Εὐστάθιε, ἀπορεῖς καὶ σὺ καὶ οἱ ἀναγνώστες τῆς πραγματείας αὐτῆς, γιὰ ποιὸ λόγο, ἐνῶ εἶχα προτραπεῖ ἀπὸ σᾶς νὰ γράψω τὸν λόγο καὶ ἄρχισα αὐτὸν ἀπευθυνόμενος πρὸς ἐσᾶς, ἀμέσως, σὰν νὰ ξέχασα αὐτὸ ποὺ ξεκίνησα, ἔγραψα τοὺς λόγους στὴ συνέχεια σὰν πρὸς κάποιους μαθητὲς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ διδασκαλία. Ἀλλὰ ἄς μὴν ἀπορεῖ κανένας, οὔτε νὰ μοῦ ἀποδώσετε, ἔξαιτίας τῆς ἀλλαγῆς αὐ-

λίας. Οὐ γὰρ ἐπιλέλησμαι ἑμαντοῦ, ἀλλὰ τὴν ἀπολογίαν ἐρῶ. Τὰς μὲν
 γὰρ ἀφορμὰς τοῦ παρόντος πονήματος τοῦ κεφαλαιῶσαι ἐν συντόμῳ
 πᾶσαν τὴν θείαν Γραφήν, Παλαιάν τε καὶ Καινήν, καὶ στεῖλαιί σοι, διὰ
 τὸ συνεχῶς χώρας καὶ πόλεις ἀμείδειν, ἔνεκεν τοῦ ἐπικρατοῦντος
 5 Χαλδαιικοῦ χειμῶνος πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἐξ ὑμετέρας προτροπῆς
 εἴληφα. Ἐπειδὴ δὲ αἱ Γραφαὶ καὶ τῆς θεοπνεύστου διδασκαλίας μαρ-
 τυρίαὶ ἐδέοντό τινος ἠθικοῦ λόγου, ὡς ἂν οἰκοδομὴ ἐκ μεγάλων καὶ
 ἐντίμων λίθων συνισταμένη, χρήζοι τῆς τῶν εὐτελῶν καὶ μικρῶν βιζα-
 κίων συνοικοδομῆς, τούτου ἔνεκεν οὕτω καὶ ἐποησάμην τὴν ὑποτύ-
 10 πωσιν τῆς παρούσης πραγματείας, μὴ τολμήσας πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ
 κοινῇ τὰς διδασκαλίας ποιήσασθαι. Ἐπίσταμαι γὰρ καὶ τὴν ἑμαντοῦ
 ἀσθένειαν, καὶ τὸ τέλειον τῆς ὑμετέρας πατρότητος. Νῦν δέ, ὡς ἔφθα-
 σεν ὁ περὶ τῆς ἀληθείας λόγος, ἀναγκαῖον ὑμῖν ἐνόμισα τοῦτον ἀνα-
 θῆναι, ὡς δῶρόν τι θεῖον καὶ ἐξαιρετόν. Ἡ ὄντως ἀλήθεια ὁ Θεός
 15 ἔστιν. Χρὴ οὖν πάντα ἄνθρωπον ἐρωτῶντα τὰ τῆς ἀληθείας, πρῶτον
 εὐξασθαι τοῦ ἐπιγνῶναι τὴν ὄντως ἀλήθειαν καὶ εἰπεῖν περὶ αὐτῆς, ὡς
 πρέπει τῷ τῆς ἀληθείας ἐραστῇ, κατὰ τὸν εἰπόντα· «Μὴ περιέλῃς ἐκ
 τοῦ στόματός μου λόγον ἀληθείας ἕως σφόδρα». Ἡ γὰρ ἀλήθεια πρὸς
 τοὺς ἐργαζομένους αὐτὴν ἐπανήξει.

20 Ὡσπερ οὖν ὁ λαλῶν τὸ ψεῦδος μολύνει τὴν καρδίαν καὶ τὸ στόμα
 (τὸ γὰρ ψεῦμα τῷ δυσμενεῖ διαφέρει· ὁ γὰρ πατὴρ τοῦ ψεύδους ὁ διά-
 βολός ἐστιν), οὕτω καὶ ὁ λαλῶν τὴν ἀλήθειαν ἀγιάζεται τὴν ψυχὴν
 καὶ τὸ σῶμα καὶ πάντα τὰ μέλη· ἡ γὰρ ἀλήθεια ὁ Χριστός ἐστιν. Νου-
 θετῶν δὲ καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας τὸν ἀνήκοον λαόν, φησὶν πρὸς
 25 αὐτούς· «Λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ κρι-
 μα εἰρηνικὸν κρίνατε». Καὶ ἄλλος· «Χεῖλη ἀληθινὰ κατορθοῖ μαρτυ-
 ρίαν, οἱ δὲ βουλόμενοι εἰρηνεύειν, εὐφρανθήσονται». Καὶ πάλιν· «Ἀ-
 λήθειαν κτῆσαι, καὶ μὴ ἀπώση σοφίαν καὶ παιδείαν· ὅτι στόμα ἀλη-
 θινοῦ ἐμπλησθήσεται γέλωτος», τουτέστιν, χαρᾶς. Ὁ δὲ Δαυῖδ· «Κύ-
 30 ριε, τίς παροικῆσει ἐν τῷ σκηνώματί σου, ἢ τίς κατασκηνώσει ἐν ὄρει
 ἀγίῳ σου;». Καὶ ἐπιφέρει· «Πορευόμενος ἄμωμος καὶ ἐργαζόμενος

38. Μικρὰ διακοσμητικὰ πετράδια κυρίως ἀπὸ ἀγάτη ἢ ἱασπη. 39. Ψαλμ. 118, 43.
 40. Ζαχ. 8, 16. 41. Παρμ. 12, 19-20. 42. Παρμ. 4, 5 Μετ. Ἀκύλα). 43. Ψαλμ. 14, 1.

τῆς πού ἔγινε, τὴν κατηγορία μωρίας, ἀλλὰ νὰ ἀποδεχθεῖτε αὐτὸ ὡς ἀποτέλεσμα μᾶλλον τῆς ἐπαινετῆς δειλίας. Γιατὶ δὲν τὸ λησιμόνησα, καὶ θὰ ἐξηγήσω τὴν ἐνέργειά μου αὐτῆ. Τίς ἀφορμὲς βέβαια τῆς πραγματείας αὐτῆς, τὸ νὰ συγκεντρώσω δηλαδή καὶ νὰ ἐκθέσω σ' αὐτὴν περιληπτικὰ καὶ μὲ συντομία ὅλη τὴ θεία Γραφή, Παλαιὰ καὶ Καινὴ, καὶ νὰ σοῦ τὴ στείλω, ἐπειδὴ συνέχεια ἀλλάζεις τόπους καὶ πόλεις, ἐξαιτίας τῆς τεράστιας συμφορᾶς πού προξένησε ἡ Χαλδαικὴ λαίλαπα σ' ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη, τίς πῆρα ἀπὸ τῆ δική σας προτροπῆ. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Γραφεὲς καὶ οἱ μαρτυρίες τῆς θεοπνευστῆς διδασκαλίας χρειάζονταν καὶ κάποιο ἠθικὸ λόγο, ὅπως καὶ μιὰ οἰκοδομή, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ μεγάλους καὶ πολύτιμους λίθους, χρειάζεται καὶ τὴ συνοικοδομῆ τῶν μικρῶν καὶ εὐτελῶν βιζακίων³⁸, γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἔκανα μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ καὶ τὴ σχεδίαση τῆς πραγματείας αὐτῆς, καὶ δὲν τόλμησα νὰ τὴν ἀπευθύνω μόνο πρὸς ἐσᾶς, ἀλλὰ νὰ ἀπευθύνω τίς διδασκαλίες πρὸς ὅλους τοὺς ἀδελφούς. Καὶ γνωρίζω βέβαια καὶ τὴ δική μου ἀδυναμία, καὶ τὸ τέλειο τῆς δικῆς σας πατρότητος. Τώρα ὅμως, καθὼς ἔφθασε ἡ σειρὰ τοῦ λόγου γιὰ τὴν ἀλήθεια, θεώρησα ἀναγκαῖο νὰ ἀφιερῶσω αὐτὸν σὲ σᾶς, σὰν κάποιο δῶρο θεῖο καὶ ἐξαίρετο. Ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια εἶναι ὁ Θεός. Πρέπει λοιπὸν κάθε ἄνθρωπος, πού ζητεῖ νὰ μάθει τὰ τῆς ἀλήθειας, πρῶτα νὰ προσευχηθεῖ νὰ γνωρίσει τὴν πραγματικὴ ἀλήθεια καὶ νὰ μιλήσει γι' αὐτὴν ἔτσι ὅπως πρέπει στὸν ἐραστὴ τῆς ἀλήθειας, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνον πού εἶπε· «Μὴ ἀφαιρέσεις ἀπὸ τὸ στόμα μου νὰ ὁμολογῶ μὲ δύναμη τὴν ἀλήθεια»³⁹. Γιατὶ ἡ ἀλήθεια θὰ ἐπιστρέψει πρὸς ἐκείνους πού ἐργάζονται αὐτήν.

Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνος πού λέγει τὸ ψέμα μολύνει τὴν καρδιὰ καὶ τὸ στόμα (γιατὶ τὸ ψέμα εἶναι ἀντικείμενο ἐνδιαφέροντος τοῦ ἐχθροῦ μας, καθόσον πατέρα τοῦ ψεύδους εἶναι ὁ διάβολος), ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πού λέγει τὴν ἀλήθεια ἀγιάζει τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα καὶ ὅλα τὰ μέλη του· γιατί ἡ ἀλήθεια εἶναι ὁ Χριστός. Συμβουλευόντας καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας τὸν ἀνυπάκουο λαό, λέγει πρὸς αὐτούς· «Νὰ λέτε τὴν ἀλήθεια ὁ καθένας σας πρὸς τὸν πλησίον του, καὶ οἱ ἀποφάσεις κατὰ τίς δίκες νὰ εἶναι δίκαιες γιὰ νὰ εἰρηνεύουν τὰ πάθη»⁴⁰. Καὶ ἄλλος· «Τὰ χεῖλη ἐκείνου πού λέγει τὴν ἀλήθεια καταθέτουν ἀκλόνητη μαρτυρία, καὶ ἐκεῖνοι πού ἐπιθυμοῦν τὴν εἰρήνη, θὰ γεμίσουν ἀπὸ εὐφροσύνη»⁴¹. Καὶ πάλι· «Κάνε κτῆμα σου τὴν ἀλήθεια, καὶ μὴ ἀπορρίψεις τὴ σοφία καὶ τὴν παιδεία· γιατί τὸ στόμα ἐκείνου πού λέγει τὴν ἀλήθεια θὰ γεμίσει ἀπὸ γέλια»⁴², δηλαδή χαρὰ. Καὶ ὁ Δαυὶδ· «Κύριε, ποιὸς θὰ παραμείνει στὸ κατοικητήριό σου, ἢ ποιὸς θὰ κατασκηνώσει στὸ ἅγιο ὄρος σου;»⁴³. Καὶ

δικαιοσύνην, λαλῶν ἀλήθειαν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ», τουτέστιν, ἀπὸ καρδίας. «Ἀρχὴ γὰρ τῶν λόγων σου ἀλήθεια, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα πάντα τὰ κρῖματα τῆς δικαιοσύνης σου». Καὶ γάρ, «Τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου ἀληθινά, καὶ κρίσεις». Καὶ «Ἐλεος καὶ ἀλήθεια προπορεύεται πρὸ
5 προσώπου σου». Καὶ διὰ τοῦτο «Ἐντεινον καὶ κατενοδοῦ καὶ βασιλευε, ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης. Ἐν τῷ στόματι» γὰρ τῶν ἐχθρῶν μου «οὐκ ἔστιν ἀλήθεια, ὅτι ἡ καρδία αὐτῶν ματαιαία, καὶ τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν διὰ τοῦτο κρῖνον αὐτούς, ὁ Θεός». Φησὶ δὲ καὶ ὁ ἀληθι-
10 νὸς Ἰώβ· «Οὐ γὰρ ἐψευσάμην ρήματα ἀγίου Θεοῦ μου». Καὶ ὁ Παρομιαστής· «Κρείσσω πτωχὸς ἐν ἀληθείᾳ πορευόμενος, πλουσίου ψεύστου». «Ποιεῖν γὰρ δίκαια καὶ ἀληθεύειν, ἀρεστὰ παρὰ τῷ Θεῷ μᾶλλον, ἢ θυσιῶν αἶμα». Καὶ αὐθις «Ἀνοίγων», φησὶν, «ἀπὸ χειλέων ὀρθά, ὅτι ἀλήθειαν μελετήσῃ ὁ λάρυγξ μου, ἐβδελυγμένα δὲ ἐνώπιόν
15 μου χεῖλη ψευδῆ». Ὁ δὲ Ἀπόστολος· «Ἀποθέμενοι οὖν τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμέν ἀλλήλων μέλη»· καὶ «Ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτω, καὶ ἐν λόγῳ ἀληθείας». Ὁ δὲ Ἰωάννης· «Οἶδαμεν», φησὶν, «ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦκει, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Καὶ ἐσμέν ἐν τῷ
20 ἀληθινῷ Υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ, ὃς ἔστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος. Ὁ γὰρ λαλῶν ἀλήθειαν, ἐν τῷ Θεῷ μένει».

Χρὴ οὖν πᾶσαν ἀλήθειαν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορεύεσθαι, ἵνα τὸ πνεῦμα, ὃ ὁ Θεὸς κατώκισεν ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ, ἀληθὲς εὐρεθῇ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ οὕτω δοξασθῇ ὁ Κύριος ὁ ἐν
25 τῷ ἀνθρώπῳ κατοικῶν, ὅτι ὁ Κύριος ἀληθινὸς ἐν παντὶ ρήματι, καὶ οὐδὲν παρ' αὐτῷ ψεῦδος. Οἱ οὖν ψευδόμενοι, ἀθετοῦσιν τὸν Κύριον, καὶ γίνονται ἀποστερηταὶ τοῦ Κυρίου, μὴ ἀποδιδόντες αὐτῷ τὴν παραθήκην ἣν ἔλαβον· ἔλαβον γὰρ Πνεῦμα ἄψευστον. Τοῦτο ἐὰν ψευδὲς ἀποδώσωσιν, ἐμίαναν τὴν τοῦ Θεοῦ παραθήκην, καὶ ἐγένοντο
30 ἀποστερηταί. Ὁ γὰρ φυλάττων τὴν ἀλήθειαν, δύναται ἑαυτῷ ζωὴν περιποιήσασθαι· φυλάττεται γὰρ ὑπὸ τῆς ἀληθείας. Εἰκότως οὖν

44. Ψαλμ. 4, 5.

45. Ψαλμ. 118, 160.

46. Ψαλμ. 110, 7.

47. Ψαλμ. 44, 5.

48. Ψαλμ. 5, 10-11.

49. Ἰώβ 6, 10.

50. Παρμ. 19, 1.

51. Παρμ. 21, 3.

52. Παρμ. 8, 6-7.

53. Ἐφ. 4, 25.

54. Β' Κορ. 6, 6.

55. Α' Ἰω. 5, 20.

προσθέτει· «Ἐκεῖνος πού ζεῖ μέ τρόπο ἄμεμπτο, πού ἐργαζάζεται τήν ἀρετή καί λέγει τήν ἀλήθεια μέσα στήν καρδιά του»⁴⁴, δηλαδή μέσα ἀπό τήν καρδιά του. Γιατί λέγει, «Ἀρχή τῶν λόγων σου εἶναι ἡ ἀλήθεια, καί ὅλες οἱ δίκαιες κρίσεις καί ἐντολές σου εἶναι αἰώνιες»⁴⁵. Καί πράγματι, «Τά ἔργα τῶν χειρῶν σου εἶναι ἀληθινά, καί δίκαιες οἱ κρίσεις σου»⁴⁶. Καί «Ἐλεος καί ἀλήθεια θά πορεύεται μπροστά ἀπό σένα»⁴⁶. Καί γι' αὐτό «Τέντωσε τό τόξο σου καί προχώρα μέ ἐπιτυχία καί βασίλευε, ἔξαιτίας τῆς ἀλήθειας καί τῆς πραότητας καί δικαιοσύνης»⁴⁷. Γιατί «Στό στόμα» τῶν ἐχθρῶν μου «δέν ὑπάρχει ἀλήθεια, διότι ἡ καρδιά τους σκέφτεται μάταια, ὁ λάρυγγας τους εἶναι σάν τάφος ἀνοιχτός, καί οἱ γλῶσσες τους πλέκουν δολιότητες. Γι' αὐτό τιμώρησέ τους, Θεέ μου»⁴⁸. Λέγει ἐπίσης καί ὁ φίλος τῆς ἀλήθειας Ἰωβ· «Γιατί δέν διέψευσα μέ τίς πράξεις μου τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Θεοῦ μου»⁴⁹. Καί ὁ Παροιμιστής· «Εἶναι προτιμότερο νά εἶναι κανεῖς φτωχός καί νά ζεῖ ἀκολουθώντας τήν ἀλήθεια, παρά πλούσιος καί ψεύτης»⁵⁰. Γιατί «Τό νά κάμνει κανεῖς ἔργα δίκαια καί νά λέγει τήν ἀλήθεια, αὐτά εἶναι εὐάρεστα στόν Θεό περισσότερο ἀπό τό αἷμα τῶν θυσιῶν ζώων»⁵¹. Καί πάλι λέγει· «Ἀνοίγοντας τὰ χεῖλη μου καί λέγοντας ὠφέλιμα λόγια, γιατί ἡ καρδιά μου μελετᾷ τήν ἀλήθεια καί ὁ λάρυγγάς μου τή διαλαλεῖ, ἐνῶ ἀντίθετα εἶναι ἀηδιαστικά μπροστά μου τὰ χεῖλη πού λένε ψέματα»⁵². Ἐνῶ ὁ Ἀπόστολος· «Ἀφοῦ λοιπόν ἀποβάλετε τό ψέμα, νά λέτε τήν ἀλήθεια ὁ καθένας μέ τόν πλησίον του, γιατί εἶμαστε μέλη ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου»⁵³· καί, «Μέ ἀγάπη χωρίς ὑποκρισία, καί μέ τόν λόγο τῆς ἀλήθειας»⁵⁴. Ὁ Ἰωάννης πάλι λέγει· «Γνωρίζομε ὅτι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ἦρθε καί μᾶς ἔδωσε νοῦ, γιά νά γνωρίζομε τόν ἀληθινὸ Θεό. Καί μένομε κοντά στόν ἀληθινὸ Υἱὸ τοῦ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καί ἡ αἰώνια ζωή»⁵⁵. Γιατί ἐκεῖνος πού κηρύττει τήν ἀλήθεια, μένει μέσα στόν Θεό».

Πρέπει λοιπόν μόνο ἡ ἀλήθεια νά βγαίνει ἀπό τό στόμα τοῦ ἀνθρώπου, γιά νά ἀποδειχθεῖ ἀληθές σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τό πνεῦμα τό ὁποῖο ὁ Θεός κατοίκησε μέσα στήν ἀνθρώπινη σάρκα, καί ἔτσι νά δοξασθεῖ ὁ Κύριος πού κατοικεῖ μέσα στόν ἄνθρωπο, γιατί ὁ Κύριος εἶναι ἀληθινὸς σέ κάθε λόγο του, καί δέν ὑπάρχει σ' αὐτὸν κανένα ψεῦδος. Ἐκεῖνοι λοιπόν πού λένε ψέματα, ἀρνοῦνται τὸν Κύριο, καί γίνονται ἄρπαγες τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ δέν ἀποδίδουν σ' αὐτὸν τὴν παρακαταθήκη πού ἔλαβαν· γιατί ἔλαβαν τό Πνεῦμα ἀψευδές. Ἐὰν αὐτὸ τό ἀποδώσουν ψευδές, μόλυναν τὴν παρακαταθήκη τοῦ Θεοῦ, καί ἔγιναν ἄρπαγες. Γιατί ἐκεῖνος πού φυλάγει τὴν ἀλήθεια, μπορεῖ νά ἔχει μέ ἀσφάλεια μέσα του τὴ ζωή, καθόσον φυλάγεται ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Εὐλογα λοιπόν, σύμ-

κατὰ τάξιν, τίμιε πάτερ Εὐστάθιε, ὑμῖν ἀνεθήκαμεν τὸν περὶ τῆς ἀληθείας λόγον. Ἄει γάρ τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένος, ἐν αὐτῷ ζῆς καὶ κινῆσαι, καὶ εἶ ὡς ἀληθινὸς ἄνθρωπος καὶ τῆς ἀληθείας ἐραστῆς μανιώτατος. Νῦν γὰρ θαρρεῖν μοι παρακελεύεται ταῦτα περὶ σοῦ ἀπο-
5 φήνασθαι ὁ εἰπὼν τῷ Θωμᾷ· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ, καὶ οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ». Αὐτῷ πρό-
πει δόξα σὺν Πατρὶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΖ΄.

Περὶ τοῦ ἐλέγχειν.

10 Τὸ κατὰ Θεὸν ἐλέγχειν τὸν πλησίον, εὐάρεστόν ἐστιν τῷ Θεῷ καὶ φίλον. Τεκμήριον γάρ ἐστιν φιλαδελφίας καὶ συμπαθοῦς γνώμης, μόνον ἐν εὐλικρινεῖ καρδίᾳ καὶ καθαρῷ συνειδότη· ἐν φόβῳ Θεοῦ, μετὰ πάσης εὐσπλαγχνίας ἐλέγχειν, σκοπῶ τοῦ ἐπιστρέψαι τὸν ἁμαρτάνον-
τα, δεῖ τοῦτο ποιεῖν· χρῆ δὲ καὶ διακρίνειν ὅπου δεῖ ἐλέγχειν· ἐπεὶ
15 ἄνδρα δυνατὸν οὐ χρῆ ἐλέγχειν ἐπὶ κενοδοξίαν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ἐπο-
φορὰν τῆς μελλούσης ἀτιμίας ἐπιδειῖσαι. Τῷ γὰρ τρόπῳ τούτῳ οἱ τοι-
οῦτοι ἠδέως ἐλέγχονται. Ὡσαύτως τὸν παυσάμενον καὶ μετανοοῦντα, οὐκ ἔστιν καλὸν ἐλέγχειν. Εἰ δὲ λέγεις, διὰ Θεὸν καὶ τὴν εἰς τὸν πλη-
σίον ἀγάπην ἐλέγχειν, φανεροποιήσον αὐτῷ πρῶτον τὰ σὰ πλημμελή-
20 ματα, καὶ οὐ λυπεῖται ἐλεγχόμενος. Γέγραπται ἐν ταῖς Παροιμίαις, ὅτι
«Κρεῖσσον ἔλεγχοι ἀποκαλυπτόμενοι, κρυπτομένης φιλίας. Ἀξιο-
πιστότερα γὰρ τραύματα φίλου, ἢ ἐκούσια φιλήματα ἐχθροῦ» καὶ
«κρεῖσσον ἀνὴρ ἐλέγχων, ἀνδρὸς ἀδίκου σκληροτραχήλου. Ἐξαπίνης
γὰρ φλεγόμενου οὐκ ἔστιν ἴσασις». Καὶ πάλιν· «Ὁ ἐλέγχων ἀνθρώπου
25 ὁδοὺς αὐτοῦ, χάριτας ἔξει μᾶλλον τοῦ πρὸς χάριν γλωσσοχαριτοῦν-
τος». Καὶ πάλιν· «Μὴ ἔλεγχε κακούς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε· ἔλεγχε
σοφόν, καὶ ἀγαπήσει σε· ἄσοφον, καὶ προσθήσει τοῦ μισῆσαί σε. Δί-
δου σοφῶ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται. Γνώριξε δικαίῳ, καὶ προσ-

56. Ἰω. 14, 6.

57. Παρμ. 27, 6-7.

58. Παρμ. 29, 1.

59. Παρμ. 28, 23.

φωνα μὲ τὴν τάξην, τίμει πατέρ Εὐστάθιε, ἀφιέρωσα σὲ σαῖς τὸν λόγο γιὰ τὴν ἀλήθεια. Γιατί, φέροντας πάντοτε τὸν Χριστὸ σὰν ἔνδυμά σου, ζεῖς καὶ κινεῖσαι μέσα σ' αὐτόν, καὶ εἶσαι ἀληθινὸς ἄνθρωπος καὶ μανιώδης ἐραστὴς τῆς ἀλήθειας. Καὶ βέβαια μὲ προτρέπει καὶ μοῦ δίνει τὸ θάρρος νὰ τὰ πῶ τώρα αὐτὰ ἐκεῖνος ποὺ εἶπε στὸν Θωμᾶ· «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ, καὶ κανένας δὲν ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα μὲ ἄλλο τρόπο, παρὰ μέσω μου»⁵⁶. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα, μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 67ος.

Γιὰ τὸν κατὰ Θεὸν ἔλεγχον.

Τὸ νὰ ἐλέγχει κανεὶς τὸν πλησίον τοῦ στοῦ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἶναι εὐ-
 ἀρεστο στὸν Θεὸ καὶ ἀγαπητό. Γιατὶ ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν
 ἀδελφὸ καὶ τῆς γεμάτης ἀπὸ συμπάθεια διαθέσεως εἶναι ὅταν ὁ ἔλεγχος
 γίνεται μόνον μὲ εἰλικρινῆ καρδιὰ καὶ καθαρὴ συνείδηση· καὶ πρέπει νὰ
 τὸ κάνει αὐτὸ μὲ φόβον Θεοῦ, ἐλέγχοντας αὐτόν μὲ εὐσπλαχνία, μὲ σκο-
 πὸ νὰ ἐπιστρέψει ἐκεῖνος ποὺ ἁμάρτησε. Καὶ πρέπει νὰ κάνει διάκριση
 στοὺς ἐλέγχους· ἄνδρα δηλαδὴ ἰσχυρὸ δὲν πρέπει νὰ τὸν ἐλέγχει γιὰ κε-
 νοδοξία, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τοῦ δείχνει τὴν ἀτιμία ποὺ πρόκειται νὰ ὑπο-
 στεῖ στὴ μέλλουσα ζωὴ. Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐλέγχονται μὲ εὐχαρί-
 στηση μὲ τὸν τρόπο αὐτό. Ἐπίσης ἐκεῖνον ποὺ ἔπαυσε νὰ ἁμαρτάνει καὶ
 μετανόησε, δὲν εἶναι καλὸ νὰ τὸν ἐλέγχει κανεὶς. Ἐὰν ὅμως λέγεις, Τὸν
 ἐλέγχω γιὰ χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, φανέρωσε
 τοῦ πρῶτα τὰ δικά σου πλημμελήματα, καὶ τότε δὲν θὰ λυπηθεῖ ἐλεγχό-
 μενος. Ἐχει γραφεῖ καὶ στίς Παροιμίες, ὅτι «Εἶναι προτιμότεροι οἱ ἐλεγ-
 χοὶ ποὺ γίνονται φανερά, ἀπὸ μὴ φίλια κρυφά. Γιατὶ εἶναι περισσότερο
 ἀποδεκτὰ τὰ τραύματα ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἐλέγχους φίλου, παρὰ τὰ
 αὐθόρμητα ἀλλὰ δόλια φιλήματα τοῦ ἐχθροῦ»⁵⁷. καὶ, «Εἶναι προτιμότε-
 ρος ὁ ἄνθρωπος ποὺ δέχεται ἐλέγχους, παρὰ ὁ ἀδικὸς καὶ σκληροτράχη-
 λος. Γιατὶ, ὅταν πέσει ἐπάνω τοῦ ξαφνικὰ καὶ σὰν φωτιά ἡ ὀργὴ τοῦ
 Θεοῦ, δὲν ὑπάρχει τότε θεραπεία»⁵⁸. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος ποὺ ἐλέγχει τὸν
 τρόπο ζωῆς κάποιου ἀνθρώπου εἶναι ἄξιος εὐχαριστιῶν περισσότερο
 ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἔχει γλώσσα περιοριζόμενη μόνο σὲ χαριτολογήματα
 ἀνώφελα»⁵⁹. Καὶ πάλι· «Νὰ μὴ ἐλέγχεις κακοὺς, γιὰ νὰ μὴ σὲ μισήσουν·
 νὰ ἐλέγχεις συνετὸ, καὶ θὰ σὲ ἀγαπήσει· ἐνῶ ἐλέγχοντας ἀσύνετο, θὰ αὐ-
 ξήσεις τὸ μῖσος τοῦ ἐναντίον σου. Δίνε στὸν σοφὸ ἀφορμὴ, καὶ θὰ γίνεις
 σοφώτερος. Κάννε γνωστὸς στὸν δίκαιο τίς ἀτέλειές του, καὶ θὰ δέχεται

θήσει τοῦ δέχεσθαι». Καὶ πάλιν «Ὁ ἐννεύων ὀφθαλμὸν μετὰ δόλου, συνάγει ἀνδράσι λύπας, ὁ δὲ ἐλέγχων μετὰ παρρησίας, εἰρηνοποιεῖ. Ἔλεγχον φίλον μὴ ποτε οὐκ ἐποίησεν καὶ εἰ ἐποίησεν, ἵνα μὴ προσθήσῃ τὰ αὐτά».

5 Καὶ ὁ νόμος φησὶν «Ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, μὴ ποτε οὐκ ἐποίησεν. Εἰ δὲ καὶ ἐποίησεν, ἵνα μὴ προσθήσῃ». Καὶ αὖθις «Ὡσπερ καλὸν ἐστὶν ἐλέγχειν, ἢ θυμοῦσθαι κρυπτῶς». Καὶ ἐπάγει «Ἐν συμποσίῳ οἴνου μὴ ἐλέγξης τὸν πλησίον, καὶ μὴ ἐξουδενώσης αὐτὸν ἐν εὐφροσύνῃ αὐτοῦ». Καὶ πάλιν «Ἐὰν ἐλέγχεις ἄνδρα φρόνιμον, νοήσει
10 αἰσθησὶν καρδία γὰρ αἰσθητικῆ, λυπηρὰ ψυχῇ αὐτοῦ· οἱ δὲ ἐλέγχοντες, βελτίους φανεροῦνται ἐπ' αὐτούς». Καὶ ὁ Παῦλος Τιμοθέῳ φησὶν «Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν». Καὶ αὖθις «Ἔλεγχον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον». Καὶ ὁ θελῶν ἡμᾶς σωθῆναι Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν παρακελεύεται ἡμῖν λέγων
15 γων «Ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε, ἔλεγχον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου, ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σεαυτοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσῃται πᾶν ῥῆμα· ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπέ τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ παρακούσῃ,
20 ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΗ΄.

Περὶ τοῦ ἐλέγχεσθαι.

Ἄνθρωπος ἐὰν ἐστὶν ταπεινόφρων καὶ ἔχει ἑαυτὸν εὐτελεῖ, μετὰ
25 θυμηδίας καὶ εὐμενείας τοὺς ἐπιφερομένους αὐτῷ ἐλέγχους καὶ τὸ ἐπιτίμιον παραδέχεται. Μακάριος οὖν ἐστὶν ὁ μοναχὸς ὁ πάντων περιψήμα ἑαυτὸν ἔχων. Ἐλαχιστότερον γὰρ ἑαυτὸν λογιζόμενος, γέγηθε μᾶλλον ἐπὶ τῇ εὐτελείᾳ καὶ καταφρονήσῃ, ἢ περ ἐπὶ τιμῇ καὶ εὐκλείᾳ. Ὅθεν καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀγιάζεται, καθὼς μαρτυρεῖ Ἡσαΐας «Ἀγιάσατε», γάρ, φησὶν, «τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ μισῶν ἐλέγχους ἄφρων». Ἀλλὰ καὶ ἔγκειται πάθει Ὁ δὲ ἀγαπῶν, δῆλον ὅτι

60. Παρμ. 9, 8-9. 61. Παρμ. 10, 10. 62. Σ. Σειρ. 19, 13. 63. Σπφ. Σειρ. 19, 14.
64. Σ. Σειρ. 20, 2. 65. Σ. Σειρ. 31, 31. 66. Παρμ. 19, 25. 14, 10. 27, 43 (Μασ. 24, 25).
67. Α΄ Τιμ. 5, 20. 68. Β΄ Τιμ. 4, 2. 69. Ματθ. 15, 17. 70. Ἦσ. 49, 7. Παρμ. 12, 1.

προθυμότερα τὶς συμβουλές σου»⁶⁰. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος ποὺ συγκατανεύει μὲ δολιότητα, συσσωρεύει λύπες στοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ἐλέγχει φανερὰ καὶ μὲ παρησία, εἰρηνεύει τοὺς ἀνθρώπους»⁶¹. «Νὰ ἐλέγχεις τὸν φίλο σου ἐὰν ἔκανε τὸ παράπτωμα ποὺ κατηγορεῖται, καὶ ἂν τὸ ἔκανε, γιὰ νὰ μὴ προσθέσει νέα σφάλματα στὰ παλαιά»⁶².

Καὶ πάλι λέγει· «Νὰ ἐλέγχεις τὸν πλησίον σου, γιὰ λόγο ποὺ κατηγορεῖται ὅτι εἶπε, καὶ ἂν τὸν εἶπε, γιὰ νὰ μὴ τὸν ξαναπειῖ»⁶³. Καὶ ἐπίσης· «Εἶναι καλύτερο νὰ ἐλέγχει κανεὶς τὸν πλησίον του φανερὰ, παρὰ νὰ θυμῶναι ἐναντίον του κρυφά»⁶⁴. Καὶ προσθέτει· «Σὲ συμπόσιο μὲ ἄφθονο κρασί μὴ ἐλέγξεις τὸν πλησίον, καὶ μὴ τὸν προσβάλεις σὲ στιγμὲς μεγάλης εὐθυμίας του»⁶⁵. Καὶ πάλι· «Ἐὰν ἐλέγχεις ἀνθρώπο συνετό, θὰ συναισθανθεῖ τὸ σφάλμα του· γιὰτι ὁ ἀνθρώπος ποὺ ἔχει εὐαίσθητη καρδιά, λυπᾶται ἢ ψυχὴ του γιὰ τὶς θλίψεις· καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐλέγχουν μὲ δικαιοσύνη, γίνονται ὅλο καὶ πιὸ καλύτεροι»⁶⁶. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει στὸν Τιμόθεο· «Ἐκεῖνους ποὺ ἀμαρτάνουν νὰ τοὺς ἐλέγχεις παρουσία ὄλων, γιὰ νὰ φοβοῦνται καὶ οἱ ὑπόλοιποι»⁶⁷. Καὶ ἐπίσης· «Ἐλεγξε, ἐπιτίμησε, παρηγόρησε»⁶⁸. Καὶ ὁ Κύριος καὶ Σωτῆρας μας, ποὺ θέλει νὰ σωθοῦμε, μᾶς δίνει σχετικὴ ἐντολὴ καὶ μᾶς λέγει· «Ἐὰν ὁ ἀδελφός σου ἀμαρτήσῃ εἰς βάρος σου, πῆγαινε καὶ ἔλεγξέ τον σὲ μέρος ὅπου θὰ εἶστε μόνο οἱ δύο. Ἐὰν σὲ ἀκούσει, κέρδησες τὸν ἀδελφὸ σου, ἐὰν ὅμως δὲν σὲ ἀκούσει, πάρε μαζί σου ἀκόμα ἓνα ἢ δύο, γιὰ νὰ ἐπιβεβαιωθεῖ ὁ κάθε λόγος μὲ τὸ στόμα δύο ἢ τριῶν μαρτύρων· ἐὰν ὅμως δὲν τοὺς ἀκούσει οὔτε καὶ αὐτούς, ἀνάφερε τὸ θέμα στὴν Ἐκκλησία· καὶ ἐὰν δὲν ἀκούσει οὔτε τὴν Ἐκκλησία, νὰ τὸν θεωρεῖς ὡς ἐθνικὸ ἢ ὡς τελώνη»⁶⁹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἢ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 68ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ δέχεται κανεὶς ἐλέγχους.

Ὁ ἀνθρώπος ποὺ εἶναι ταπεινόφρων καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ἀσήμαντο, μὲ χαρὰ καὶ εὐχαρίστηση δέχεται τοὺς ἐλέγχους καὶ τὶς ἐπιτιμήσεις ποὺ τοῦ γίνονται. Εἶναι μακάριος λοιπὸν ὁ μοναχὸς ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ὡς σκουπίδι ὄλων. Γιατί, θεωρώντας τὸν ἑαυτό του ὡς τὸν πλέον ἀσήμαντο, χαίρεται πολὺ περισσότερο μὲ τὴν εὐτέλειά του καὶ τὴν περιφρόνηση ἀπὸ ὄλους, παρὰ μὲ τὶς τυχόν τιμὲς καὶ δόξες. Γι' αὐτὸ καὶ ἀγιάζεται ἀπὸ τὸν Θεό, ὅπως βεβαιώνει ὁ Ἡσαΐας· Γιατί λέγει· «Τιμῆστε ὡς ἅγιο ἐκεῖνον ποὺ περιφρονεῖ τὴ ζωὴ του. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ μισεῖ τοὺς ἐλέγχους, εἶναι ἀνόητος»⁷⁰, ἀλλὰ καὶ εἶναι κυριευμένος ἀπὸ πάθος. Ἀ-

ἀπαθής ἐστίν. Καλὸν οὖν ἀποδέχεσθαι τοὺς σκώπτοντας ἡμᾶς, ὑπὲρ τοὺς ἐπαινοῦντας, οἵτινες οὐδὲν διαφέρουσιν καταρωμένου, κατὰ τὴν Γραφήν. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας· «Ἀκούσατε ρῆμα Κυρίου, οἱ τρέμοντες τὸν λόγον αὐτοῦ· εἴπατε, ἀδελφοὶ ἡμῶν, τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς 5 καὶ ὀδυνουμένοις». Φησὶ καὶ ὁ Παρομιμαστής· «Συντριβεῖ ἀπειλὴ καρδίαν φρονίμου, ἄφρων δὲ μαστιγωθείς, οὐκ αἰσθάνεται». Καὶ πάλιν· «Ὅς ἀπωθεῖται παιδεῖαν, μισεῖ ἑαυτόν, ὁ δὲ τηρῶν ἐλέγχους, κτᾶται φρόνησιν». Καὶ πάλιν· «Ὁ δεχόμενος παιδεῖαν, ἐν ἀγαθοῖς ἔσται, ὁ δὲ φυλάσσων ἐλέγχους, σοφισθήσεται». Καί, «Ὁ ἀκούων 10 ἐλέγχους ζωῆς, ἐν μέσῳ σοφῶν ἀνλισθήσεται». Καὶ πάλιν· «Ὁ τηρῶν ἐλέγχους, ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οἱ δὲ μισοῦντες, τελευτῶσιν αἰσχρῶς». Καὶ αὐθις· «Πενίαν καὶ ἀτιμίαν ἀφαιρεῖται παιδεῖα, ὁ δὲ φυλάσσων ἐλέγχους, δοξασθήσεται». Καὶ πάλιν· «Πληγαὶ καὶ ἔλεγχοι διδόασιν σοφίαν· παῖς δὲ πλανώμενος, αἰσχνεῖ γονεῖς αὐτοῦ». Καὶ 15 πάλιν· «Ὁ ἀγαπῶν παιδεῖαν, ἀγαπᾷ αἴσθησιν, ὁ δὲ μισῶν ἐλέγχους, ἄφρων». Ὁ δὲ Δαυὶδ· «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξεις με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με»· οὐχ ὅτι τὸν ἔλεγχον παρητεῖτο, ἀλλὰ τὴν μετ' ὀργῆς παιδεῖαν. Ἐπιφέρει γάρ· «Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει καὶ ἐλέγξει με».

20 Μέγας οὖν ἐστίν, ἀγαπητοί, καὶ θαυμαστός ὁ ἐλεγχόμενος ἢ ἀτιμαζόμενος ὑπὸ τινος, καὶ βαστάζων, καθάπερ καὶ ἡ σεμνὴ καὶ μεγάλη ἐκείνη Χαναναία, ἣτις ἀκούσασα παρὰ τοῦ Κυρίου, ὅτι «Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις», οὐκ ἠγανάκτησεν, ἀλλὰ τὸναντίον ἑαυτὴν εὐτελίζουσα εἶπεν· «Ναί, Κύ- 25 ριε· καὶ γὰρ τὰ κυναρία ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν». Ὅθεν ὑπερεθαύμασεν ὁ Κύριος τὴν ταπεινώσιν καὶ πίστιν αὐτῆς, εἰπὼν· «ᾧ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις γενηθήτω σοι ὡς θέλεις». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

71. Ἡσ. 66, 5.

73. Παρμ. 15, 32.

75. Παρμ. 15, 32. 10.

77. Παρμ. 29, 15.

72. Παρμ. 17, 10.

74. Παρμ. 16, 17.

76. Παρμ. 13, 18.

78. Παρμ. 12, 1.

ντίθετα ἐκεῖνος πού ἀγαπᾷ τοὺς ἐλέγχους, εἶναι φανερό ὅτι εἶναι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ πάθη. Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ δεχόμεσθε μὲ εὐχαρίστηση μᾶλλον ἐκείνους πού μᾶς ἐπιτιμοῦν, παρὰ ἐκείνους πού μᾶς ἐπαινοῦν, οἱ ὅποιοι δὲν διαφέρουν καθόλου ἀπὸ ἐκεῖνον πού καταριέται, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή. Καὶ πάλι ὁ ἴδιος ὁ Ἡσαΐας λέγει· «Ἀκοῦστε λόγο Κυρίου, σεῖς πού τρέμετε τὸν λόγο του· πέστε, ἀδελφοί μας, σὲ ἐκείνους πού σᾶς μισοῦν καὶ σᾶς ἀποστρέφονται»⁷¹. Λέγει καὶ ὁ Παροιμιστής· «Ἡ ἀπειλή συντρίβει τὴν καρδιά τοῦ συνετοῦ, ἐνῶ ὁ ἀνόητος καὶ ὅταν μαστιγώνεται μένει ἀναίσθητος»⁷². Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού ἀπορρίπτει τὴν παιδαγωγία, μισεῖ τὸν ἑαυτό του, ἐνῶ ἐκεῖνος πού ἀποδέχεται τοὺς ἐλέγχους, ἀποκτᾷ σύνεση»⁷³. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού δέχεται τὴν παιδαγωγία, θὰ βρεθεῖ μέσα σὲ ἀγαθὰ, ἐνῶ ἐκεῖνος πού φυλάγει τοὺς ἐλέγχους, θὰ γίνῃ σοφός»⁷⁴. καὶ, «Ἐκεῖνος πού ἀκούει ἐλέγχους ζωῆς, θὰ κατοικήσῃ ἀνάμεσα σὲ σοφούς». Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού φυλάγει τοὺς ἐλέγχους, ἀγαπᾷ τὴν ψυχὴ του, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού μισοῦν αὐτούς, πεθαίνουν μὲ τρόπο ἐξευτελιστικό»⁷⁵. Καὶ πάλι· «Ἡ σωστὴ παιδαγωγία διώχνει τὴ φτώχεια καὶ τὴν περιφρόνηση, ἐνῶ ἐκεῖνος πού συμμορφώνεται πρὸς τοὺς ἐλέγχους, θὰ τιμηθεῖ»⁷⁶. Καὶ πάλι· «Τὰ παιδαγωγικὰ πλήγματα καὶ οἱ ἐλεγχοὶ παρέχουν σύνεση, ἐνῶ παιδιὰ πού φεύγει ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ περιπλανιέται, καταντροπιάζει τοὺς γονεῖς του»⁷⁷. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού ἀγαπᾷ τὴν παιδαγωγία, ἀγαπᾷ τὴ γνώση, ἐνῶ ἐκεῖνος πού μισεῖ τοὺς ἐλέγχους, εἶναι ἀνόητος»⁷⁸. Καὶ ὁ Δαυΐδ· «Κύριε, μὴ μὲ ἐλέγξεις ἐνῶ εἶσαι θυμωμένος ἐναντίον μου, οὔτε ἡ παιδαγωγία σου νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ὀργή σου»⁷⁹. δὲν ἠθέλε ν' ἀποφύγει τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ τὴν παιδαγωγία τὴ συνοδεύομενη ἀπὸ τὴν ὀργή του. Γιατὶ προσθέτει· «Θὰ μὲ παιδαγωγήσῃ ὁ δίκαιος μὲ συμπάθεια καὶ θὰ μὲ ἐλέγξῃ»⁸⁰.

Εἶναι σπουδαῖος λοιπὸν, ἀγαπητοί, καὶ ἀξιοθαύμαστος ἐκεῖνος πού ἐλέγχεται ἢ ἐξευτελίζεται ἀπὸ κάποιον καὶ τὰ ὑπομένει, ὅπως καὶ ἡ σεμνὴ καὶ μεγάλη ἐκείνη Χαναναία, ἡ ὁποία, ὅταν ἄκουσε ἀπὸ τὸν Κύριο, «Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ πάρει κανεὶς τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν του καὶ νὰ τὸ ρίξει στὰ σκυλιὰ», δὲν ἀγανάκτησε, ἀλλὰ ἀντίθετα, ἐξευτελίζοντας τὸν ἑαυτό της, εἶπε· «Ναί, Κύριε· ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλιὰ τρώνε ἀπὸ τὰ ψιχουλά πού πέφτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν κυρίων τους»⁸¹. Γι' αὐτὸ θαύμασε ὁ Κύριος πάρα πολὺ τὴν ταπείνωσιν καὶ πίστην αὐτῆς καὶ εἶπε· «᾿Ω γυναίκα, εἶναι μεγάλη ἡ πίστη σου· ὡς γίνῃ ὅπως θέλεις»⁸². Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

79. Ψαλμ. 6, 1.

80. Ψαλμ. 140, 5.

81. Ματθ. 15, 26-27.

82. Ματθ. 15, 28.

ΛΟΓΟΣ ΞΘ'.

Περὶ τοῦ αἰσχύνεσθαι.

Καλὴ ἐστίν, ἀγαπητοί, ἡ κατὰ Θεὸν αἰσχύνη (ἤγουν αἰδώς), ἡ ἀκαπήλευτος, ἡ ἀκίδδηλος, ἡ ἀνεπίληπτος, ἡ τῷ Θεῷ διαλλάκτης
 5 Ταύτην οὖν κατάσχωμεν, ἵνα παρησιασθῶμεν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου· ἤγγικεν γὰρ καὶ ἐπὶ θύραις ἐστίν. Ἔστι δὲ ἡ κατὰ Θεὸν αἰσχύνη, τοῦ μὴ τολμᾶν ὄλως ἀνανεύειν αὐτῷ καὶ παρησιαάζεσθαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰ πλήθη τῶν κακῶν ὧν ἑαυτοῖς συγγινώσκομεν. Καὶ ὅταν οὖν ἀτιμίαν τινὰ παρὰ ἀνθρώπων πάθωμεν, εὐθύς τῆς παρὰ
 10 Θεοῦ δόξης τὴν ἐπιφορὰν ἐννοήσωμεν, καὶ εὐχαρίστως δι' ὑπομονῆς δεξώμεθα, ὑπὲρ γὰρ τοῦ συμφέροντος ἡμῖν ἐπάγει ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ τῇ ἀτιμίᾳ ἄλυποι καὶ ἀτάραχοι ἐσόμεθα. Πολὺ οὖν ὀφείλομεν αἰδεῖσθαι τὸν ἀμνησίκακον Κύριον. Καὶ μάλιστα ἐν τῷ ἐνεστῶτι καιρῷ, κατὰ τὸ εἰρημένον· «Καὶ νῦν οὐκ ἐστὶν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα· αἰσχύνη καὶ
 15 ὄνειδος ἐγενήθημεν τοῖς δούλοις σου καὶ τοῖς σεβομένοις σε». Τῷ γὰρ Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν δὲ ἡ αἰσχύνη τῶν προσώπων ἡμῶν, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη ἡμῖν καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν καὶ τοῖς βασιλεύουσιν ἡμῶν· ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν καὶ ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσι, καὶ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσαμεν, καθὼς καὶ ὁ Ἱερεμίας προφη-
 20 τεύων τὰ νῦν ἡμῖν συμβάντα, τάδε φησίν· «Ἡσχύνθημεν, ὅτι ἠκούσαμεν ὄνειδισμόν ἡμῶν, καὶ κατεκάλυψεν ἀτιμία τὸ πρόσωπον ἡμῶν, ὅτι εἰσῆλθον ἀλλογενεῖς εἰς τὰ ἅγια ἡμῶν, εἰς οἶκον Κυρίου». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Δαυΐδ· «Σὺ γὰρ γινώσκεις τὸν ὄνειδισμόν μου καὶ τὴν αἰσχύνην μου καὶ τὴν ἐντροπὴν μου· ὅτι ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἐντροπὴ μου κατ' ἐναν-
 25 τίον μου ἐστίν». Καί, «Ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου μου ἐκάλυψέ με».

Αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ καλὴ καὶ κατὰ Θεὸν αἰσχύνη, ἣτις εἰς μετάνοιαν καὶ παρησίαν ἄγει τὸν ἄνθρωπον. Ἔστι δὲ καὶ αἰσχύνη ἐπιβλαθῆς, κατὰ τὴν λέγουσαν Γραφήν· «Ἔστιν αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, καὶ ἐστὶν αἰσχύνη δόξα καὶ χάρις». Πολλοὶ γὰρ αἰσχυνόμενοί
 30 τινες, περιπίπτουσιν τοῖς δικτύοις τοῦ διαβόλου. Καὶ ἐπιφέρει· «Ὁ ἐπικαλύπτων ἀσέβειαν αὐτοῦ, οὐκ εὐδοθήσεται, ὁ δὲ ἐξηγούμενος καὶ ἐλέγχων, ἀγαπηθήσεται». Καὶ αὖθις «Δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος

83. Δαν. 3 Προσευχή Ἀζαρ. 9.

84. Ἱερ. 28, 51.

85. Ψαλμ. 68, 20.

86. Ψαλμ. 43, 16.

87. Σ. Σειρ. 4, 21.

88. Παρμ. 28, 13.

ΛΟΓΟΣ 69ος.

Γιὰ τὴν κατὰ Θεὸν ντροπή.

Εἶναι καλή, ἀγαπητοί, ἡ κατὰ Θεὸν αἰσχύνη (δηλαδή ντροπή), ἡ εἰλικρινής, ἡ γνήσια, ἡ ἀμεμπτη, ἐκείνη ποὺ συμφιλιώνει μὲ τὸν Θεό. Αὐτὴν λοιπὸν ἄς κάνομε κτῆμα μας, γιὰ νὰ ἔχομε παρησιία στὴν παρουσία τοῦ Κυρίου· γιὰτὶ πλησίασε καὶ βρίσκεται μπροστὰ στὶς θύρες. Ἡ κατὰ Θεὸν ντροπή εἶναι ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποία δὲν τολμᾶμε οὔτε κὰν νὰ κοιτάξομε πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νὰ σταθοῦμε μπροστὰ του μὲ θάρρος, ἐξαιτίας τοῦ πλήθους τῶν κακῶν τὰ ὁποία ἀναγνωρίζομε στὸν ἑαυτὸ μας. Καὶ ὅταν λοιπὸν πάθομε κάποια ἀτιμία ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων, ἀμέσως ἄς σκεφθοῦμε τὴ δόξα ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ποὺ μᾶς ἐπιφέρει, καὶ ἄς τὴ δεχθοῦμε μὲ εὐχαρίστηση καὶ ὑπομονή, γιὰτὶ ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ μᾶς συμβεῖ γιὰ τὸ συμφέρον μας, καὶ ἄς ἀντιμετωπίσομε τὴν περιφρόνηση αὐτὴ χωρὶς λύπη καὶ μὲ ἀταραξία. Ὅφειλομε λοιπὸν νὰ νοιώθομε μεγάλη ντροπή πρὸς τὸν ἀμνησίκακο Κύριο, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν περίστασι αὐτὴ, σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποὺ ἔχει λεχθεῖ· «Καὶ τώρα δὲν ἔχομε τὴ δύναμη ν’ ἀνοίξομε τὸ στόμα· ντροπή καὶ χλευασμὸς γίναμε στοὺς δούλους σου καὶ στοὺς ἀνθρώπους ποὺ σὲ λατρεύουν»⁸³. Γιὰτὶ ἡ δικαιοσύνη ἀνήκει στὸν Κύριο καὶ Θεὸ μας, ἐνῶ σὲ μᾶς ἡ ντροπή τῶν προσώπων μας, ὅπως ἡ ἡμέρα αὐτὴ μὲ τὰ κακὰ ποὺ συμβαίνουν σὲ μᾶς καὶ στοὺς ἄρχοντες μας καὶ στοὺς βασιλεῖς μας· γιὰτὶ ἁμαρτήσαμε καὶ παρανομήσαμε καὶ διαπράξαμε ἁμαρτήματα πρὸς ὅλους καὶ δὲν ἀκούσαμε τίς ἐντολές, ὅπως καὶ ὁ Ἰερεμίας, προφητεύοντας τὰ ὅσα μᾶς συμβαίνουν σήμερα, λέγει τὰ ἑξῆς· «Γεμίσαμε ἀπὸ ντροπή, γιὰτὶ ἀκούσαμε τοὺς ἐξευτελισμοὺς εἰς βάρος μας καὶ κάλυψε τὸ πρόσωπό μας ἀτιμία, διότι μπῆκαν ἄλλοεθνεῖς στὰ ἅγια μας, στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου»⁸⁴. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Δαβίδ· «Γιὰτὶ σὺ γνωρίζεις τὸν ἐξευτελισμὸ μου καὶ τὴν αἰσχύνη μου καὶ τὴ ντροπή μου· καθόσον ὅλη τὴν ἡμέρα ἡ ντροπή μου βρίσκεται μπροστὰ μου»⁸⁵· καί, «Ἡ ντροπή κάλυψε ὀλόκληρο τὸ πρόσωπό μου»⁸⁶.

Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ καλή καὶ κατὰ Θεὸν ντροπή, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ μετάνοια καὶ τοῦ δίνει παρησιία. Ὑπάρχει καὶ ντροπή βλαβερή, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφὴ ποὺ λέγει· «Ὑπάρχει ντροπή ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἁμαρτία, καὶ ὑπάρχει ντροπή ποὺ παρέχει δόξα καὶ χάρη»⁸⁷. Πραγματικὰ πολλοὶ ἀπὸ ντροπή πρὸς κάποιους πέφτουν στὰ δίχτυα τοῦ διαβόλου. Καὶ προσθέτει· «Ἐκεῖνος ποὺ καλύπτει τὴν ἀσέβειά του δὲν θὰ εὐδωθεῖ στὰ ἔργα του, ἐνῶ ὁποῖος τὴν ὁμολογεῖ καὶ δέχεται τοὺς ἐλέγχους, θὰ ἀγαπηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό»⁸⁸. Καὶ πάλι· «Ὁ δίκαιος ἐὰν πέσει

ἐν πρωτολογία». Καὶ τό: «Ὅσον ἂν χρόνον ἄκακοι ἔχωνται τῆς δικαιοσύνης, οὐκ αἰσχυνθήσονται». – «Τὸ γὰρ γινῶναι νόμον, διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς». Καὶ ἐπάγει: «Μακάριος ὃς καταπτήσει πάντα δι' εὐλάβειαν». Καὶ τό, «Ἐτοίμαζε εἰς τὴν ἔξοδον τὰ ἔργα σου», καί, «Μὴ αἰσχυνθῆς ὁμολογῆσαι ἐφ' ἁμαρτίαις σου». Διακρίσεως γοῦν δεῖται ὁ ἄνθρωπος, ἵνα γινῶ ποῦ μὲν ὀφείλει αἰσχυνθῆναι ἐπὶ σωτηρίας τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ποῦ δὲ καὶ ἀποβάλλεσθαι αὐτὴν ὡς ἐφ' ἁμαρτον. Ἔστι γὰρ αἰσχύνῃς χάριν ἐπαγγελλόμενος τῷ ἑαυτῷ φίλῳ, καὶ ἐκτήσατο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεάν.

10 Ἡμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, τὴν κατὰ Θεὸν αἰσχύνῃν κατάσχωμεν, μιμούμενοι τὸν τελώνην τὸν αἰδούμενον ἀναβλέψαι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τύπτοντα τὸ ἑαυτοῦ στήθος καὶ λέγοντα, «Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ», ἵνα καὶ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν ὁμοίως τύχωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς
15 αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ο΄.

Περὶ ταπεινοφροσύνης.

Ἡ ταπεινοφροσύνη ὑψιπετεῖ καὶ ἀεροπόρον ἀποτελεῖ τὸν ἄνθρωπον. Ὅσον γὰρ τις ἑαυτὸν ταπεινοῖ, πολλαπλασίως ὑψοῖ αὐτὸν ὁ Θεός, καθὼς καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ συνόμιλος Μωϋσῆς ταπεινοφρονῶν, οὐκ ἀπεβάλλετο τὴν συμβουλίαν τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἰοθῶρ, καίτοι μετὰ τοσαύτας θεοφανίας, ἀλλ' ὅσα εἶπεν αὐτῷ, ἐποίησεν· διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε παρὰ πάντας τοὺς ἐπὶ γῆς. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Γεδεὼν ἀπελογεῖτο μετρίῳ φρονήματι τῷ Ἐφραΐμ λέγων «Τί ἐποίησα νῦν
25 καθὼς ὑμεῖς ἐποιήσατε; ἢ οὐχὶ κρείττων ἐπιφυλλίς Ἐφραΐμ, ἢ τρυγητὸς Ἀδιέζερ; Ἐν χειρὶ ὑμῶν παρέδωκεν Κύριος τοὺς ἄρχοντας Μαδιάμ· καὶ τί ἠδυνήθην ποιῆσαι καθὼς ὑμεῖς;». Καίτοι γε αὐτῷ τὴν νίκην ἔδωρήσατο ὁ Θεὸς ἐν τοῖς τριακοσίοις ἀνδράσι. Ἀλλ' ὁ δίκαιος διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης κατέσπασε τὸν θυμὸν αὐτῶν. Καὶ πρὸ τούτου
30 πρὸς τὸν ἄγγελον ἔλεγε· «Τίς εἰμι ἐγὼ ἢ ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου; ἢ χιλιάς μου ταπεινότερα ἐν Μανασσῇ». Λέγει δὲ καὶ τις σοφός «Ὅσον

89. Παρμ. 18, 17.

90. Παρμ. 1, 22.

91. Παρμ. 9, 10.

92. Παρμ. 28, 14.

93. Παρμ. 24, 45 (Μασ. 24, 27).

94. Σ. Σειρ. 4, 26.

95. Λουκᾶ 18, 13.

96. Ἐξ. κεφ. 18 ἔ.

97. Κριτ. 8, 2-3.

98. Κριτ. κεφ. 7.

99. Κριτ. 6, 15.

σὲ ἀδίκημα γίνεται πρῶτος κατηγορος τοῦ ἑαυτοῦ του»⁸⁹. καί· «Ὅσον χρόνο οἱ ἄκακοι ζοῦν ἐνἀρετα, δὲν θὰ ντραποῦν»⁹⁰. – «Ἡ κατανόηση τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ χρειάζεται διάνοια φωτισμένη»⁹¹. Καὶ προσθέτει· «Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος ποὺ περιφρονεῖ ὅλα ἐξαιτίας τῆς εὐλάβειας»⁹². Καὶ τό· «Ἐτοίμαζε τὰ ἔργα σου γιὰ τὴν ἔξοδό σου ἀπὸ τὴ ζωὴ»⁹³, καί, «Μὴ ντραπεῖς νὰ ὁμολογήσεις τὶς ἁμαρτίες σου»⁹⁴. Χρειάζεται λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἱκανότητα διακρίσεως, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ξεχωρίζει σὲ ποιά περίπτωση ὀφείλει νὰ νοιώθει ντροπὴ πρὸς σωτηρία τῆς ψυχῆς του, καὶ σὲ ποιά νὰ ἀποβάλλει αὐτὴν ὡς ἁμαρτωλή. Γιατὶ συμβαίνει κάποιος ἀπὸ ντροπὴ νὰ λέγει κάτι στὸν φίλο του, καὶ νὰ τὸν κάμνει ἐχθρὸ του χωρὶς λόγο.

Ἐμεῖς λοιπὸν, ἀγαπητοί, ἄς ἀποκτήσουμε τὴν κατὰ Θεὸν ντροπὴ, μιμούμενοι τὸν τελῶνη ποὺ ντρεπόταν νὰ κοιτᾶξει πρὸς τὸν οὐρανό, ἀλλὰ χτυποῦσε τὸ στήθος του καὶ ἔλεγε, «Θεέ μου, συγχώρησέ με τὸν ἁμαρτωλό»⁹⁵, γιὰ νὰ ἐπιτύχομε ὅμοια καὶ τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, μὲ τὴ χάρη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο πρέπει ἢ δόξα καὶ ἢ δύναμη στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 70ος.

Γιὰ τὴν ταπεινοφροσύνη.

Ἡ ταπεινοφροσύνη ἀνεβάξει στὰ ὕψη καὶ κάμνει τὸν ἄνθρωπο νὰ πορεύεται στοὺς οὐρανοὺς. Γιατί, ὅσο περισσότερο ταπεινώνει κανεὶς τὸν ἑαυτό του, πολλαπλάσια τὸν ἐξυψώνει ὁ Θεός, ὅπως καὶ ὁ φίλος καὶ συνομιλητὴς τοῦ Θεοῦ Μωυσῆς, δείχνοντας ταπεινοφροσύνη, δὲν ἀπέριψε τὴ συμβουλή τοῦ πεθεροῦ του Ἰοθὼρ, ἂν καὶ αὐτὲς τοῦ τίς ἔδωσε μετὰ ἀπὸ τόσες θεοφάνειες, ἀλλ' ὅσα τοῦ εἶπε, τὰ ἔκανε· γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς ὑπερύψωσε αὐτὸν περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πάνω στὴ γῆ⁹⁶. Ὅμοια καὶ ὁ Γεδεὼν ἀπολογοῦνταν μὲ μετριοφροσύνη στοὺς ἄνδρες τῆς φυλῆς τοῦ Ἐφραΐμ, λέγοντας· «Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔχω κάνει ἐγώ, σὲ σύγκριση ἀπὸ αὐτὰ ποὺ κάνατε ἐσεῖς; Ἡ μήπως δὲν εἶναι πιὸ ἄνωτερο τὸ τσαμπιδολόγημα τῆς φυλῆς τοῦ Ἐφραΐμ ἀπὸ τὸν τρυγητὸ τοῦ γένους Ἀδιέξερ; Ὁ Κύριος παρέδωσε στὰ χέρια σας τοὺς ἄρχοντες τῶν Μαδιανιτῶν· καὶ τί ἄνωτερο μπόρεσα νὰ κάνω ἐγὼ μπροστὰ στὸ δικό σας κατόρθωμα;»⁹⁷. Ἄν καὶ βέβαια ὁ Θεὸς σ' αὐτὸν δώρησε τὴ νίκη μὲ τοὺς τριακόσιους ἄνδρες του⁹⁸. Ἀλλ' ὁ δίκαιος μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη του κατέπαυσε τὸν θυμὸ αὐτῶν. Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἔλεγε πρὸς τὸν ἄγγελο Κυρίου· «Ποιὸς εἶμαι ἐγὼ ἢ ὁ οἶκος τοῦ πατέρα μου; Ἡ πολυἀριθμη γενεά μου εἶναι ἢ ἀσθενέστερη τῆς φυλῆς τοῦ Μανασσῆ»⁹⁹. Λέγει

μέγας εἶ, τοσοῦτον ταπεινοῦ σεαυτόν, καὶ ἔναντι Κυρίου εὐρήσεις χάριν», ὅτι πάντα τὰ ἔργα τοῦ ταπεινοῦ φανερὰ παρὰ Κυρίου. Καὶ «Στόμα ταπεινοῦ μελετᾷ σοφίαν, σύνεσις δὲ ἀγαθὴ δίδωσι χάριν». Ὁ δὲ Ψαλμωδός φησιν «Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἔξουδένωμα λαοῦ». Καὶ πάλιν «Ὡσεὶ τέρας ἐγενήθη τῶν πολλοῖς, καὶ σὺ βοηθός μου κραταῖός». Ὁ ταπεινόφρων καὶ ἔργον ἔχων πνευματικόν, ἀναγινώσκων τὰς θείας Γραφάς, πάντα εἰς ἑαυτὸν νοεῖ, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον.

Ἐὰν οὖν θέλωμεν τῷ ὄντι εὐαρεστῆσαι Θεῷ καὶ τὴν μακαριωτά-
 10 τὴν φιλιωθῆναι φιλίαν, γυμνὸν τὸν νοῦν ἡμῶν παραστήσωμεν, μηδὲν ἐπισυρόμενον τοῦ παρόντος αἰῶνος, μὴ τινα τεχνάσματα ἢ σοφίσματα ἢ δικαιολογίαν ἀποστρέφεται γὰρ τὸ Θεῖον τοὺς μετὰ οἰηματικῶν τοῦ τρόπου τούτου προσερχομένους αὐτῷ. Ἐὰν γὰρ θεοσεβῆς καὶ ταπεινόφρων ὑπάρχει τις, καὶ μὴ ὑπεραιρόμενος σωματικῷ ὄγκῳ, μή-
 15 ποτε προπετευόμενος, ἀλλὰ κατεαγμένος τῇ καρδίᾳ καὶ λογιζόμενος ἑαυτὸν ἀχρεῖον δοῦλον εἶναι, τότε ἐπιβλέπει καὶ ἐνοικεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ἀληθινῆς γὰρ ταπεινοφροσύνης γνώρισμα, οὐ τὸ ἑαυτῷ καταχέειν ὕδρεις, ἀλλὰ τὸ παρὰ ἄλλων ὑβριζόμενον γενναίως φέρειν καὶ οὐδεὶς ταπεινόφρων δικαιολογεῖται ποτε. Ὡσπερ οὖν καρπὸς πολὺς
 20 κάμπτεται κλῶνας δένδρου, οὕτως ἀρετῆς πλήθος ταπεινοῦ φρόνημα ἀνδρός. Καὶ ὡσπερ χάραξ βαστάζει κλῶνα κατάκαρπον, οὕτω φόδος Θεοῦ ἐνάρετον. Ὁ δὲ μακάριος Παῦλος, καταστέλλων ἡμῶν τὸ φρόνημα, ἐπιστέλλει λέγων «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;». Καὶ πάλιν «Ὡς περικαθάριμα-
 25 τα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα». Ταῦτα δὲ τὰ ρήματα ταπεινοφροσύνης ὑπόδειγμα. Καὶ αὐθις «Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε». Καὶ ἐπάγει «Παρακαλῶ οὖν ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε μετὰ πάσης τα-
 30 πεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ». Καὶ ἐπιφέρει «Τὸ ὕστερον πάντων, ὡσπερ εἰ τῷ ἐκτροῦ-

1. Σ. Σειρ. 3, 18.

2. Παρμ. 11, 2. 13, 15.

3. Ψαλμ. 21, 7.

4. Ψαλμ. 70, 7.

5. Ρωμ. 7, 24.

6. Α' Κορ. 4, 13.

7. Β' Κορ. 8, 9.

8. Ἐφ. 4, 1-2.

ἐπίσης καὶ κάποιος σοφός· «Ὅσο σπουδαιότερος εἶσαι, τόσο περισσότερο ταπεινῶνε τὸν ἑαυτό σου, καὶ θὰ βρεῖς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου χάρη»¹, γιατί ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ταπεινοῦ εἶναι φανερά μπροστὰ στὸν Κύριο. Καί· «Τὸ στόμα τοῦ ταπεινοῦ μελετᾷ καὶ λέγει σοφὰ λόγια, ἐνῶ ἡ ἀγαθὴ σύνεση δίνει χάρη»². Καὶ ὁ Ψαλμωδὸς λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι σκουλήκι καὶ ὄχι ἄνθρωπος, περίγελως τῶν ἀνθρώπων καὶ χλευασμὸς τοῦ λαοῦ»³. Καὶ πάλι· «Σὰν τέρας συμφορῶν κατήντησα στοὺς πολλούς, καὶ σὺ στάθηκες βοηθὸς μου δυνατός»⁴. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶναι ταπεινόφρων καὶ ἔχει ἔργο πνευματικόν, διαβάζοντας τὶς θεῖες Γραφές, ὅλα θεωρεῖ ὅτι ἀναφέρονται στὸν ἑαυτό του, καὶ ὄχι σὲ ἄλλον.

Ἐὰν λοιπὸν θέλομε νὰ γίνομε πραγματικὰ εὐάρεστοι στὸν Θεὸ καὶ νὰ ἀποκτήσομε τὴ μακαριώτατη φιλία ποὺ μᾶς συμφιλιώνει μ' αὐτόν, ὡς παρουσιάσομε τὸ νοῦ μας γυμνὸ μπροστὰ του, χωρὶς νὰ σύρει μαζί του τίποτε ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς παρούσας ζωῆς, οὔτε τεχνάσματα ἢ σοφίσματα ἢ δικαιολογία· γιατί ἀποστρέφεται τὸ Θεῖο ἐκείνους ποὺ προσέρχονται σ' αὐτόν μὲ τέτοιο ἀλαζωνικὸ τρόπο. Γιατί, ἐὰν κάποιος εἶναι θεοσεβὴς καὶ ταπεινόφρων, καὶ δὲν εἶναι κυριευμένος ἀπὸ τὴν ἔπαρση τοῦ κόσμου αὐτοῦ, οὔτε συμπεριφέρεται μὲ αὐθάδεια, ἀλλὰ μὲ συντριμμένη τὴν καρδιά καὶ θεωρώντας τὸν ἑαυτό του ἄχρηστο δοῦλο, τότε τὸν προσέχει μὲ εὐμένεια ἢ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ κατοικεῖ μέσα του. Γιατὶ γνώρισμα τῆς ἀληθινῆς ταπεινοφροσύνης εἶναι, ὄχι τὸ νὰ περιλούζει κανεὶς τὸν ἑαυτό του μὲ ὑβριολογία, ἀλλὰ τὸ νὰ ὑπομένει μὲ γενναιότητα τὶς ὑβρεὶς ποὺ δέχεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ κανένας ταπεινόφρων δὲν χρησιμοποιεῖ ποτὲ δικαιολογίες. Ὅπως λοιπὸν ὁ πολὺς καρπὸς λυγίζει τὰ κλαδιὰ τοῦ δένδρου, ἔτσι τὸ πλῆθος τῆς ἀρετῆς ταπεινώνει τὸ φρόνημα τοῦ ἐνάρετου ἀνθρώπου. Καὶ ὅπως τὸ ξύλινο ὑποστήριγμα βαστάζει τὸ παραφουρτωμένο ἀπὸ καρποὺς κλαδί, ἔτσι καὶ ὁ φόβος Θεοῦ τὸν ἐνάρετο ἄνθρωπο. Ὁ μακάριος Παῦλος, θέλοντας νὰ ταπεινώσει τὸ φρόνημά μας, γράφοντας τὴν ἐπιστολή του λέγει· «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· ποιὸς θὰ μὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ καταδικασμένο σὲ θάνατο;»⁵. Καὶ πάλι· «Γίναμε σὰν σκουπίδια τοῦ κόσμου, ἀπορρίμματα ὅλων»⁶. Αὐτὰ τὰ λόγια εἶναι δείγματα ταπεινοφροσύνης. Καὶ πάλι· «Γιατὶ γνωρίζετε τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, ὅτι δηλαδὴ γιὰ χάρη σας ἐγίνε φτωχός, ἐνῶ εἶναι πλούσιος, γιὰ νὰ γίνετε σεῖς μὲ τὴ φτώχεια ἐκείνου πλούσιοι»⁷. Καὶ προσθέτει· «Σὰς παρακαλῶ λοιπὸν ἐγὼ ὁ φυλακισμένος γιὰ χάρη τοῦ Κυρίου, νὰ ζεῖτε ἐπάξια πρὸς τὴν κλήση ποὺ δεχθήκατε, μὲ κάθε ταπεινοφροσύνη καὶ πραότητα καὶ μακροθυμία, δείχνοντας μὲ ἀγάπη ἀνοχὴ ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλο»⁸. Καὶ προσθέτει· «Τελευταῖον ἀπὸ ὅλους,

ματι ὄφθη κάμοι. Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος πάντων τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμι ἄξιος κληθῆναι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ». Ὁ οὖν βουλόμενος κτήσασθαι τὴν θεοδώρητον ταύτην ἀρετὴν τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ φυγεῖν, καθὼς προεῖρηται, τὸν μά-
 5 ταιον καὶ θεοστύγητον ὄγκον τῆς ὑπερηφανίας, μηδὲν παραλειπέτω τῶν συντελούντων εἰς τὴν κατόρθωσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἔστω αὐτῷ καὶ σχῆμα καὶ ἱμάτιον καὶ βιάδιον καὶ καθέδρα καὶ τροφή καὶ στρωμνὴ καὶ λόγος καὶ κίνησις καὶ βλέμμα καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἔντευξις, πάντα πρὸς εὐτέλειαν ἡσκημένα. Πρὸ πάντων δὲ ἐν μηδενὶ πιστευέτω ἑαυτῷ,
 10 ἀλλ' ὑποτασσέσθω τῷ πλησίον καὶ δουλευέτω αὐτῷ, μεμνημένος τοῦ Κυρίου, μὴ ἀπαξιώσαντος νῖψαι τοὺς πόδας τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν καὶ εἰρηκότος «Υπόδειγμα γὰρ ὑμῖν δέδωκα» τῆς ταπεινοφροσύνης, «ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε ἀλλήλοις». Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
 15 Ἀμήν

ΛΟΓΟΣ ΟΑ΄

Περὶ τοῦ συγχωρεῖν τῷ πλησίῳ.

Τὸ συγχωρεῖν τῷ πλησίον ἀπὸ καρδίας Δεσποτικὴ ἐντολή ἐστίν καὶ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις. Ἡ γὰρ ἐντολή αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος
 20 ἐστίν. Ἐὰν οὖν συγχωροῦμεν, συγχωρούμεθα, ἐὰν δὲ μή, ἐπισφραγίζομεν τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας. Τίς οὖν σοφός, ὁ θέλων τυχεῖν τῆς ἀφέσεως τῶν ἀναριθμητῶν αὐτοῦ πλημμελημάτων, μὴ μετὰ χαρᾶς ἀφήσει τῷ πλησίον αὐτοῦ τὰ ἐλάχιστα ἐλαττώματα; Οὐ μόνον δὲ ὁ Κύριος τοῦτο ἐντέλλεται ἡμῖν ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἡμῖν ὑπέδειξε, πῶς δεῖ
 25 αὐτὴν ἐκτελεῖν. Ἐν γὰρ τῷ σταυρῷ ὧν, παρεκάλει ὑπὲρ τῶν εἰς αὐτὸν ἀνομησάντων τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα, λέγων «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν». Ἴδου ὁ εὐσπλαγχνος καὶ ὑπεράγαθος ὑπεραπολογεῖται ὑπὲρ αὐτῶν, λέγων «Οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν». Καὶ πρὸ τούτου δὲ τῶν μαθητῶν ἀγανακτούντων κα-
 30 τὰ τινῶν Σαμαρειτῶν μὴ δεξαμένων αὐτούς καὶ αἰτούντων θεηλάτῳ πυρὶ ἀναλωθῆναι αὐτούς, ἐπετίμησεν αὐτοῖς, λέγων «Οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε». Τουτέστιν, τοῦ πράου καὶ ἀγαθοῦ. Τὸ αὐτὸ δὲ

9. Α' Κορ. 14, 8-9.
 12. Λουκᾶ 23, 34.

10. Ἰω. 13, 15.
 13. Λουκᾶ 9, 55.

11. Ἰω. 13, 17.

σάν σέ ἔκτρωμα, παρουσιάσθηκε καί σέ μένα. Γιατί ἐγώ εἶμαι ὁ ἐλάχιστος ἀπό ὄλους τοὺς ἀποστόλους, καί ὁ ὁποῖος δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομάζομαι ἀπόστολος, γιατί καταδίωξα τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ»⁹. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ ἀποκτήσει τὴ θεοδώρητη αὐτὴ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης καί νὰ ἀποφύγει, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, τὸν μάταιο καὶ θεομίσητο ὄγκο τῆς ὑπερηφάνειας, νὰ μὴ παραλείπει τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ συντελοῦν στὴν κατόρθωση αὐτῆς, ἀλλ' ὅλα σ' αὐτόν, καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τὸ βάδισμα καὶ τὸ κάθισμα καὶ ἡ τροφή καὶ τὸ στρώμα καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ κίνηση καὶ τὸ βλέμμα καὶ ἡ συνάντηση μὲ τὸν πλησίον ὅλα νὰ γίνονται μὲ στόχο τὴν εὐτέλειά μας. Καὶ προπάντων σέ τίποτε νὰ μὴ θεωρεῖ σπουδαῖο τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ νὰ δείχνει ὑποταγὴ στὸν πλησίον του καὶ νὰ εἶναι δοῦλος του, ἐνθυμούμενος τὸν Κύριο, ποὺ δὲν ἀπαξίωσε νὰ νίψει τὰ πόδια τῶν μαθητῶν του καὶ τοὺς εἶπε· «Σᾶς ἔδωσα παράδειγμα» ταπεινοφροσύνης, «γιὰ νὰ κάνετε μεταξύ σας αὐτὸ ποὺ ἔκανα ἐγὼ σέ σᾶς»¹⁰. «Ἐὰν τὰ ἀντιλαμβάνεστε αὐτά, θὰ εἴστε μακάριοι, ἐὰν τὰ κάμνετε»¹¹. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 71ος.

Γιὰ τὴ συγχώρηση τοῦ πλησίον.

Τὸ νὰ συγχωρεῖ κανεὶς τὸν πλησίον του μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά του εἶναι ἐντολὴ τοῦ Κυρίου καὶ σωτήρια γιὰ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Γιατί ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ εἶναι ζωὴ αἰώνια. Ἐὰν λοιπὸν συγχωροῦμε, συγχωρούμαστε καὶ ἐμεῖς, ἐὰν ὅμως ὄχι, ἐπισφραγίζομε τὶς ἁμαρτίες μας. Ποιὸς λοιπὸν συνετὸς, ποὺ θέλει νὰ ἐπιτύχει τὴ συγχώρηση τῶν ἀναρίθμητων πλημμελημάτων του, δὲν θὰ συγχωρήσει μὲ χαρὰ τὰ μηδαμινὰ ἐλαττώματα τοῦ πλησίον του; Καὶ ὄχι μόνον ὁ Κύριος μᾶς δίνει ἐντολὴ νὰ τὸ κάμνομε αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἔμπρακτα μᾶς ἔδειξε, πῶς πρέπει νὰ ἐκτελοῦμε αὐτήν. Γιατί, βρισκόμενος ἐπάνω στὸ σταυρό, παρεκαλοῦσε τὸν Πατέρα του γιὰ ἐκείνους ποὺ διέπραξαν ἀνομήματα εἰς βᾶρος του, λέγοντας· «Πατέρα, συγχώρησέ τους τὴν ἁμαρτία αὐτὴ· γιατί δὲν γνωρίζουν τί κάνουν»¹². Νά, ὁ εὐσπλαγχνος καὶ ὑπεράγαθος Κύριος ἀπολογεῖται ὑπὲρ αὐτῶν, λέγοντας· «Δὲν γνωρίζουν τί κάνουν». Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτό, ὅταν οἱ μαθητὲς του κυριεύθηκαν ἀπὸ ἀγανάκτηση ἐναντίον κάποιων Σαμαρειτῶν ποὺ δὲν τοὺς εἶχαν δεχθεῖ καὶ ζητοῦσαν νὰ καταστραφοῦν μὲ θεόσταλη φωτιά, τοὺς ἐπιτίμησε, λέγοντας· «Δὲν γνωρίζετε ποιὸ πνεύματος εἴστε»¹³. Δηλαδή τοῦ Πνεύματος τῆς πραότητος καὶ ἀγαθότητος. Τὸ ἴδιο μᾶς διδάσκει καὶ μέσω τῶν προφητῶν. Λέγει ὁ Ζαχαρίας·

καὶ διὰ τῶν προφητῶν ἐκδιδάσκει ἡμᾶς. Φησὶν ὁ Ζαχαρίας «Κοῦμα δίκαιον κρίνατε, καὶ ἔλεος καὶ οἰκτιρισμὸν ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ». Καὶ ὁ Παῦλός φησι· «Γίνεσθε οὖν εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγῆνοι, μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, χαριζόμενοι 5 ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἔχαρίσατο ὑμῖν». Ὁ δὲ προφήτης Ὁβδιού, «Ὁν τρόπον πεποιήκας, ἔσται σοι οὕτως καὶ τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθήσεταιί σοι εἰς κεφαλὴν σου».

Ὁφείλομεν οὖν συμπίσχειν καὶ συγχωρεῖν ἀλλήλοις, ὅτι ἐν σωμῇ ἐσμεν καὶ ἀλλήλων μέλη, καὶ τὸ αὐτὸ ὀφείλομεν ὑπὲρ ἀλλήλων φρο- 10 νεῖν, φοβούμενοι καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου φοβεράν ἀπόφασιν, καὶ ἀπὸ καρδίας συγχωρήσωμεν ἀλλήλοις. Εἶπε γάρ, ὅτι «Οὕτω ποιήσει ὑμῖν ὁ Πατήρ μου ὁ οὐράνιος, εἴαν μὴ ἀφήτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν. «Δούλε» γάρ, φησὶν, «πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκᾳ σοι, ἐπεὶ παρεκά- 15 λεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ γὰρ σὲ ἠλέησα; Καὶ ὀργισθεὶς παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον». Καὶ τῷ Πέτρῳ δὲ ἐρωτήσαντι, «Ποσάκις ἀφήσω τῷ ἀδελφῷ μου εἴαν ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ; ἕως ἐπτάκις;», ἀπεκρίνατο αὐτῷ ὁ Κύριος «Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά». 20 Διὰ τοῦτο ἐπάγει· «Ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν». Καὶ εἴαν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ. Καὶ εἴαν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ· καὶ εἴαν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ, λέγων, Μετανοῶ, ἄφες αὐτῷ. Αὐτῷ ἢ δόξα τῷ εὐσπλαγῆνι καὶ φιλανθρώπῳ Χριστῷ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. 25 Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΒ΄

Περὶ τοῦ εὐχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων
καὶ τῶν ἐχθρῶν.

Καλόν, ἀγαπητοί, τὸ διὰ πασῶν ὀδεύειν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χρι- 30 στοῦ, ἐπειδὴ ἕτερα τῆς ἕτερας ἔχεται ὡς ἐπὶ ἀλύσιος χρυσοῦς. «Πισταὶ γὰρ πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ, ἑστηριγμέναι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος». Δεῖ οὖν τὸν ἀληθινῶς θέλοντα μαθητεῦσαι τῷ Χριστῷ καὶ ἐκκαιόμενον τῷ πυρὶ τῆς ἀγαπήσεως αὐτοῦ, μηδεμίαν παρελθεῖν ἐντολὴν αὐ-

14. Ζαχ. 7, 9.

15. Ἐφ. 4, 32.

16. Ὁβδιού 15.

17. Ματθ. 18, 35.

18. Ματθ. 18, 32-33.

19. Ματθ. 18, 21.

20. Ψαλμ. 110, 7-8.

«Νὰ ἀποδίδετε δικαιοσύνη, καὶ νὰ δείχνετε ἔμπρακτα ὁ καθένας σας πρὸς τὸν ἀδελφὸ τοῦ τὴν εὐσπλαγχνία καὶ τὴ συμπάθεια»¹⁴. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Νὰ γίνεσθε ἀναμεταξύ σας καλοί, εὐσπλαγχοι, μιμητὲς τοῦ Θεοῦ, σὰν τέκνα ἀγαπητὰ, συγχωρώντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, ὅπως καὶ ὁ Θεὸς συγχώρησε ἐσᾶς μέσω τοῦ Χριστοῦ»¹⁵. Καὶ ὁ προφήτης Ὁβδιού, «Μὲ ὅποιον τρόπο τὰ ἔκανες στοὺς ἄλλους, μὲ τὸν ἴδιο θὰ συμβοῦν καὶ σὲ σένα, καὶ ἡ ἀνταπόδοσή σου θὰ ἀνταποδοθεῖ στὸ κεφάλι σου»¹⁶.

Ὁφείλομε λοιπὸν νὰ συμπάσχουμε καὶ νὰ συγχωροῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, γιατί εἴμαστε ἕνα σῶμα καὶ μέλη μεταξύ μας, καὶ πρέπει νὰ σκεπτόμαστε τὸ ἴδιο ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο, φοβούμενοι καὶ τὴ φοβερὴ ἀπόφαση τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ συγχωροῦμε μὲ ὅλη τὴν καρδιά μας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Γιατὶ εἶπε· «Αὐτὸ θὰ κάνει σὲ σᾶς ὁ Πατέρας μου ὁ οὐράνιος, ἐὰν δὲν συγχωρήσετε ὁ καθένας τὰ παραπτώματα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μὲ ὅλη τὴν καρδιά του»¹⁷. Γιατὶ λέγει· «Δοῦλε πονηρέ, ὅλο τό χρέος ἐκεῖνο σοῦ τό χάρισα, ἐπειδὴ μὲ παρακάλεσες, δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ ἐλεήσεις τὸν σύνδουλό σου, ὅπως ἐγὼ ἐλέησα ἐσένα; Καὶ ὀργισμένος τὸν παρέδωξε στοὺς βασανιστὲς, μέχρι πὺ νὰ τοῦ ἐπιστρέψει ὅλα ὅσα τοῦ χρεωστοῦσε»¹⁸. Καὶ στὸν Πέτρο πὺ ρώτησε, «Πόσες φορές θὰ συγχωρήσω τὸν ἀδελφὸ μου ἐὰν συνεχίζει νὰ μοῦ κάνει κακό; μέχρι ἑπτὰ φορές;», τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Κύριος· «Δὲν σοῦ λέγω μέχρι ἑπτὰ φορές, ἀλλὰ μέχρι ἑβδομήντα φορές τό ἑπτὰ»¹⁹. Γι' αὐτὸ καὶ προσθέτει· «Συγχωρήστε, καὶ θὰ συγχωρηθεῖτε καὶ σεῖς». Καὶ ἐὰν ἀμαρτήσῃ σὲ σένα ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησέ τον. Καὶ ἐὰν μετανόησῃ, συγχώρησέ τον καὶ ἐὰν ἑπτὰ φορές τὴν ἡμέρα ἀμαρτήσῃ εἰς βάρος σου, καὶ ἑπτὰ φορές τὴν ἡμέρα ἐπιστρέψει σὲ σένα, λέγοντας, Μετανοῶ, συγχώρησέ τον. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα, στὸν εὐσπλαγχο καὶ φιλόανθρωπο Χριστό, στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 72ος.

Γιὰ τό ὅτι πρέπει νὰ προσευχόμαστε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο καὶ γιὰ τοὺς ἐχθρούς μας.

Εἶναι καλό, ἀγαπητοί μου, νὰ βαδίζουμε στὴ ζωὴ μας σύμφωνα μὲ ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ἡ μία ἐντολὴ συνδέεται μὲ τὴν ἄλλη σὰν μιὰ ἀλυσίδα χρυσοῦ. Γιατὶ λέγει· «Εἶναι ἀξιόπιστες καὶ ἀσάλευτες ὅλες οἱ ἐντολὲς του, ἀμετακίνητες στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»²⁰. Πρέπει λοιπὸν ἐκεῖνος πὺ θέλει νὰ γίνῃ ἀληθινὰ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ καταφλέγεται ἀπὸ τὴ φλόγα τῆς ἀγάπης του, νὰ μὴ παραβλέψῃ καμμιά ἐντολή του, κι ἂν ἀκόμα θεωρεῖται ὅτι εἶναι μικρὴ ἢ βαρεῖα. Γιατὶ αὐτὸς

τοῦ, εἰ καὶ βραχεῖά τις ἢ βαρεῖα δοκεῖ εἶναι. Αὐτός γάρ εἶπεν· «Ἐὰν ἀγαπάτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε». Καὶ αὐθις· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἢ δικαιοσύνη πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Χθὲς 5 οὖν, ἀγαπητοί, περὶ τοῦ ἀφῆσαι τῷ πλησίῳ διελέχθημεν, σήμερον οὐ μόνον τοῦ ἀφῆσαι, ἀλλὰ καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν ὑμᾶς ὑπομνησόμεν, ἤγουν παρακαλοῦμεν, ἐπειδὴ ἀμφοτέρω Δεσπότης ἡμῶν καὶ Σωτὴρ ἐντέλλεται. Μηδεὶς οὖν βαρείας ἡγείσθω τὰς ἐντολάς αὐτοῦ. «Ὁ γὰρ ζυγός μου», φησὶν, «χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν 10 ἔστιν». Καὶ ὁ Ἀπόστολος «Τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν». Καθὼς καὶ ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς εὐρίσκομεν πάντας τοὺς ἁγίους ἔργῳ ἐκτελέσαντας τὴν ἐντολὴν ταύτην, μᾶλλον δὲ καὶ πάσας. Φησὶν γοῦν ὁ προφήτης Σαμουὴλ πρὸς τὸν λαόν· «Μὴ μοι γένοιτο ἀποστῆναι ἀπὸ Κυρίου, τοῦ μὴ δοῶν ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμε- 15 νον». Καὶ πάλιν· «Ἐμοὶ μὴ γένοιτο τοῦ ἁμαρτεῖν τῷ Κυρίῳ, τοῦ διαλείπειν προσευχόμενον ὑπὲρ ὑμῶν». Ὅπως δὲ ἀπώσαντο καὶ αὐτοὶ καὶ ἐξουδένωσαν, αἰτήσαντες βασιλέα, πᾶσιν πρόδηλόν ἐστιν. Καὶ ὁ Ἱερεμίας δὲ ὁ προφήτης, ὁ τοσαῦτα κακὰ ὑπομείνας παρ' αὐτῶν, πάντοτε προσηύχετο ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ δῆλον ἐξ ὧν πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν ὁ Θεός 20 «Καὶ σὺ μὴ ἀξιού περὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου». Ὡσαύτως καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν· «Εἰ μὲν ἀφῆ αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες εἰ δὲ μή, ἐξάλειψον καὶ ἐμὲ τῆς βίβλου σου».

Οὐ μόνον δὲ οἱ ἐν τῇ Παλαιᾷ τοῦτο ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ Νέᾳ. Ὁ οὖν μακάριος Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου, ἀγγελικὸν 25 βίον ζήσας ἐπὶ τῆς γῆς, ἤκουσε παρὰ πάντων δίκαιος, ἤγουν ὀβλίας, ὃ ἔστιν περιοχὴ τοῦ λαοῦ. Ἐορτῆς οὖν οὔσης τοῦ Πάσχα καὶ πολλῶν μυριάδων συνελθόντων ἐν τῷ ναῷ Ἰουδαίων, ἀνενέγκαντες αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, εἶπεν· Ἀξιούμέν σε, δίκαιε, εἰπεῖν τῷ λαῷ ὅπως μὴ πλανᾶται ὀπίσω τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ· σοὶ γὰρ πάντες πειθό- 30 μεθα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Τί με ἐρωτᾶτε περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὐτὸς κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ ἐν ὑψηλοῖς;». Οἱ δὲ παράνομοι ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἔκραξαν· Ὡ, ὦ, καὶ ὁ δίκαιος ἐπλανήθη. Καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· Κακῶς ἐποιήσαμεν τοιαύτην

21. Ἰω. 14, 15.

22. Ματθ. 5, 20.

23. Ματθ. 11, 30.

24. Ρωμ. 8, 28.

25. Α' Βασ. 7, 8.

26. Α' Βασ. 12, 23.

27. Ἱερ. 11, 14.

28. Ἐξ. 32, 32.

εἶπε· «Ἐάν με ἀγαπᾶτε, θὰ τηρήσετε τίς ἐντολές μου»²¹. Καί πάλι· «Ἀλήθεια σᾶς λέγω, ἐάν ἡ ἀρετή σας δέν ξεπεράσει κατὰ πολὺ τὴν ἀρετὴ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, δέν θὰ μπεῖτε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»²². Χθὲς λοιπόν, ἀγαπητοί, μιλήσαμε γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ συγχωροῦμε τίς ἀμαρτίες τοῦ πλησίον μας, σήμερα σᾶς ὑπενθυμίζομε, δηλαδὴ σᾶς παρακαλοῦμε, ὄχι μόνο νὰ τίς συγχωροῦμε, ἀλλὰ καὶ νὰ προσευχόμεστε γι' αὐτούς, ἐπειδὴ καὶ γιὰ τὰ δύο μᾶς δίνει ἐντολὴ ὁ Κύριός μας καὶ Σωτήρας. Κανένας λοιπόν νὰ μὴ θεωρεῖ βαρειές τίς ἐντολές του. Γιατὶ λέγει· «Ὁ ζυγὸς μου εἶναι ἀπαλὸς καὶ τὸ φορτίο μου ἔλαφρό»²³. Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Σέ ἐκείνους πού ἀγαποῦν τὸν Θεὸ ὅλα συντελοῦν στὴν πραγμάτωση τοῦ καλοῦ»²⁴. Ὅπως βέβαια καὶ στίς θεῖες Γραφές βρίσκομε ὅλους τοὺς ἀγίους νὰ ἔχουν ἐκτελέσει ἔμπρακτα τὴν ἐντολὴ αὐτή, ἢ καλύτερα καὶ ὅλες. Λέγει λοιπόν ὁ προφήτης Σαμουὴλ πρὸς τὸν λαό· «Εὐχομαι νὰ μὴ μοῦ συμβεῖ νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ νὰ σταματήσω νὰ φωνάζω προσευχόμενος γιὰ σᾶς»²⁵. Καὶ πάλι· «Εὐχομαι νὰ μὴ μοῦ συμβεῖ νὰ ἀμαρτήσω πρὸς τὸν Κύριο σταματώντας νὰ προσεύχομαι γιὰ σᾶς»²⁶. Τὸ πῶς βέβαια καὶ αὐτοὶ (οἱ Ἰσραηλιῖτες) τὸν ἀπώθησαν καὶ τὸν περιφρόνησαν καὶ ζήτησαν βασιλιά, εἶναι σὲ ὅλους γνωστόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰερεμίας ὁ προφήτης, ὁ ὁποῖος τόσα κακὰ ὑπέμεινε ἀπὸ αὐτούς, πάντοτε προσευχόταν γι' αὐτούς, καὶ αὐτὸ εἶναι φανερὸ ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· «Καὶ σὺ μὴ ζητᾶς με τίς ἐπίμονες προσευχές σου χάρις γι' αὐτούς, γιατί δέν θὰ κάνω δεκτὲς τίς δεήσεις σου»²⁷. Ἐπίσης καὶ ὁ Μωυσῆς ἔλεγε πρὸς τὸν Θεὸ· «Ἐάν βέβαια τοὺς συγχωρήσεις τὴν ἀμαρτία, συγχώρησέ την· ἐάν ὅμως ὄχι, σβῆσε καὶ μένα ἀπὸ τὸ βιβλίό σου»²⁸.

Καὶ ὄχι μόνο οἱ ἅγιοι ἄνδρες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸ ἔκαμναν αὐτό, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Νέας Διαθήκης. Ὁ μακάριος λοιπόν Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου, πού ἔζησε πάνω στὴ γῆ ἀγγελικὸ βίο, ἄκουσε νὰ ὀνομάζεται ἀπὸ ὅλους δίκαιος, δηλαδὴ ὀβλίιας, πού σημαίνει “περιοχὴ τοῦ λαοῦ”. Ἐνῶ λοιπόν γιορταζόταν ἡ γιορτὴ τοῦ Πάσχα καὶ εἶχαν συγκεντρωθεῖ πολλὲς χιλιάδες λαοῦ στὸ ναὸ τῶν Ἰουδαίων, ἀφοῦ τὸν ἀνέβασαν στὸ περὺγιο τοῦ ἱεροῦ, τοῦ εἶπαν· Ἀπαιτοῦμε ἀπὸ σένα, δίκαιε, νὰ πεῖς στὸ λαὸ νὰ μὴ παραπλανᾶται τρέχοντας πίσω ἀπὸ αὐτὸν πού ὀνομάζεται Ἰησοῦς· γιατί ὅλοι μας ὑπακούομε σὲ σένα. Αὐτὸς τότε ἀποκρίθηκε καὶ εἶπε· «Γιατί με παρακαλεῖτε νὰ φερθῶ ἔτσι πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κάθεται στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ στοὺς οὐρανοὺς;». Οἱ παράνομοι ὅμως ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι φώναξαν δυνατὰ· Πῶ, πῶ! καὶ ὁ δίκαιος πλανήθηκε. Καὶ εἶπαν ἀναμεταξύ τους· Κακῶς ἐνεργήσα-

μαρτυρίαν καθ' ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ παραγαγόντες. Πολλοὶ γοῦν ἐκ τοῦ λαοῦ ἀκούσαντες αὐτοῦ, ἐπίστευσαν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἀνελθόντες, κατέβαλον αὐτὸν ἄνωθεν κάτω. Ὁ δὲ πεσὼν ἐπὶ γόνατα, οὐ παραχρῆμα ἀπέθανεν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν προσηύχεται. Καὶ ἐγγίσας τις τῶν
 5 υἱῶν Ραχαβί, ἤκουσεν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς: Τί ποιεῖτε; ὁ δίκαιος ὑπὲρ ὑμῶν προσεύχεται. Τότε δραμών τις κναφεὺς ἔδωκεν αὐτῷ εἰς τὸ κρανίον, μετὰ τοῦ ξύλου, ἐν ᾧ τὰ ἱμάτια ἀποπιέζουσι, καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ μακάριος Στέφανος, ἐστὼς ἐν μέσῳ τῶν παρανόμων, ἔκραξεν· «Ἴδου θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καὶ
 10 τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ». Συναρπάσαντες δὲ αὐτόν, ἐξέβαλον ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἐλιθοβόλουν αὐτόν, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα: «Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην».

Ἴδου τοίνυν βλέπομεν τοὺς ἁγίους ὅτι ἕως θανάτου ὑπερηύχοντο
 15 τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Καὶ γὰρ ἀδικούντων ἀνθρώπων ὁ ὑπερευχόμενος καταράσσει μὲν δαίμονας, αὐτὸς δὲ βασιλείας οὐρανῶν ἀποδεικνύεται κληρονόμος. Παρακελεύεται δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων προσεύχεσθαι. Τὸ δὲ εὐχεσθαι ὑπὲρ πάντων σημαίνει, ὅτι οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν φίλων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν δεῖ προσεύχεσθαι.
 20 Ἐὰν οὖν βουλώμεθα μιμηταὶ τῶν ἁγίων καὶ μαθηταὶ γνήσιοι τοῦ Κυρίου ἀναδειχθῆναι, χρεωστοῦμεν καὶ ἡμεῖς, οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν φίλων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ αὐτὸς ἔργῳ ἡμῖν τοῦτο ὑπέδειξεν, ἐν μὲν τῷ σταυρῷ ὑπὲρ τῶν σταυρούμενων αὐτόν παρακαλῶν τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα, πρὸ δὲ τοῦ σταυροῦ ἐν τῷ μυστικῷ δεί-
 25 πνῳ ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ φίλων καὶ μαθητῶν. «Ὑμεῖς γὰρ φίλοι μοί ἐστε», φησὶν. Καί, «Οὐκ ἔτι λέγω ὑμᾶς δούλους». Ἡξίου λέγων, «Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι». Καὶ αὐθις, «Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· ὁ λόγος ὁ σὸς
 30 ἀλήθειά ἐστιν». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

29. Πράξ. 7, 55.

31. Α' Τιμ. 2, 8.

30. Πράξ. 7, 60.

32. Ἰω. 15, 14.

με δίνοντας ἀφορμὴ νὰ παρουσιαστῆ ἔναντίον μας τέτοια μαρτυρία ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ. Πολλοὶ τότε ἀπὸ τὸν λαό, ποὺ ἄκουσαν αὐτὸν νὰ λέγει αὐτὰ, πίστεψαν. Οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ ἀνέβηκαν ἐπάνω στὸ πτερύγιο, τὸν κατέβασαν ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω κάτω. Ἐκεῖνος ἀφοῦ γονάτισε, δὲν πέθανε ἀμέσως, ἀλλὰ προσευχόταν γι' αὐτούς. Πλησιάζοντάς τον τότε κάποιος ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ραχαβί, τὸν ἄκουσε ποὺ προσευχόταν γι' αὐτούς, καὶ λέγει πρὸς αὐτούς· Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ κάνετε; ὁ δίκαιος προσεύχεται γιὰ σᾶς. Τότε ἔτρεξε κάποιος γναφέας (λευκαντής), καὶ τοῦ ἔδωσε ἓνα χτύπημα στὸ κρανίον μὲ κάποιον ξύλον μὲ τὸ ὁποῖο πιέζουν τὰ ροῦχα νὰ βγεῖ τὸ νερό, καὶ τὸν θανάτωσαν. Ἐπίσης καὶ ὁ μακάριος Στέφανος, ἀφοῦ στάθηκε ἀνάμεσα στοὺς παράνομους, φώναξε δυνατὰ· «Νὰ, βλέπω τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιγμένους καὶ τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ στέκεται στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ»²⁹. Ἀρπάζοντάς τον τότε ὅλοι μαζί, τὸν ἔβγαλαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τὸν λιθοβολοῦσαν, ἐνῶ αὐτὸς προσευχόταν πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἔλεγε· «Κύριε, μὴ λογαριάσεις εἰς βάρος τοῦς αὐτῆ τὴν ἁμαρτία»³⁰.

Νὰ λοιπὸν, βλέπομε τοὺς ἁγίους ὅτι μέχρι καὶ τὸ θάνατό τους προσεύχονταν γιὰ τοὺς ἐχθροὺς τους. Γιατί, ὅταν κάποιον τὸν ἀδικοῦν οἱ ἄνθρωποι, αὐτὸς, προσευχόμενος γι' αὐτούς, κατασυντρίβει τοὺς δαίμονες, καὶ ὁ ἴδιος καθίσταται κληρονόμος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀπόστολος δίνει ἐντολὴ νὰ προσευχόμεσθε γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους³¹. Τὸ νὰ προσευχόμεσθε γιὰ ὅλους, σημαίνει, ὅτι πρέπει νὰ προσευχόμεσθε ὄχι μόνο γιὰ τοὺς φίλους μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἐχθροὺς μας. Ἐὰν λοιπὸν θέλομε νὰ γίνομε μιμητὲς τῶν ἁγίων καὶ νὰ ἀναδειχθοῦμε γνήσιοι μαθητὲς τοῦ Κυρίου, ὀφείλομε καὶ ἐμεῖς νὰ προσευχόμεσθε ὄχι μόνο γιὰ τοὺς φίλους μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἐχθροὺς μας, καθὼς καὶ αὐτὸς μᾶς τὸ ὑπέδειξε αὐτὸ ἔμπρακτα, ὅταν, βρισκόμενος ἐπάνω στὸ σταυρό, παρακαλοῦσε τὸν Πατέρα του γιὰ ἐκείνους ποὺ τὸν σταύρωναν, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ τὸ σταυρό, στὸν μυστικὸ δεῖπνον τὸν παρακαλοῦσε γιὰ τοὺς φίλους καὶ μαθητὲς του. Γιατί λέγει· «Σεῖς εἶστε φίλοι μου»³², καὶ, «Δὲν σᾶς ὀνομάζω πιὰ δούλους»³³. Ἀλλὰ καὶ ζητοῦσε ἐπίμονα ἀπὸ τὸν Πατέρα του τὴν προστασίαν τους, λέγοντας· «Πάτερ ἅγιε, προφύλαξέ τους μὲ τὴ δύναμιν τοῦ ὀνόματός σου αὐτοῦς ποὺ μοῦ ἔδωσες»³⁴. Καὶ πάλιν· «Δὲν σε παρακαλῶ νὰ τοὺς πάρεις μέσα ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀλλὰ σοῦ ζητῶ νὰ τοὺς προφυλάξεις ἀπὸ τὸν πονηρό. Ἁγίασέ τους μὲ τὴν ἀλήθειάν σου· γιατί ὁ λόγος ὁ δικός σου εἶναι ἀλήθεια»³⁵. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

33. Ἰω. 15, 15.

34. Ἰω. 17, 11.

35. Ἰω. 17, 15, 17.

ΛΟΓΟΣ ΟΓ΄

Περὶ τοῦ μὴ ζητεῖν τὰ ἑαυτοῦ.

Ὡσπερ χρεωστοῦμεν ἐκ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ τὸ συγχωρεῖν καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων, οὕτως ὀφείλομεν καὶ τὸ μὴ ζητεῖν τὰ ἑαυτῶν, 5 ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ὁμοσώμων ἀδελφῶν, ἵνα μὴ παρέχωμεν ἑαυτοῖς βλάβης ἀφορμὴν. Λέγει γὰρ ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῆ, «Λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου»· τουτέστιν, Λῦσον σου τὸ δικαίωμα, τὸ σαρκικὸν φρόνημα τοῦ ἰδίου θελήματος «Ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἔστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν», ἣν κληρονομοῦσιν πρᾶξις. Καὶ ἡμεῖς οὖν κόψωμεν τὰ θελήμα- 10 τα ἡμῶν τὰ σαρκικά, καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ κατάσχωμεν, ἵνα μὴ ἐγκληθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ διὰ Ἰερεμίου λέγοντος· «Ἐμὲ ἐγκατέλιπον, πηγὴν ὕδατος ζῶντος»· καὶ, «Ἐπορεύθησαν τοῖς θελήμασιν αὐτῶν τοῖς κακοῖς». Πρόσχωμεν οὖν ἀσφαλῶς, μήποτε ποτίσωμεν τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν ἀνατροπὴν θολερὰν δι' οἰουδήποτε σκανδάλου. Εἰ γὰρ διὰ βρῶ- 15 μα, φησὶν, ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ ἢ προσκόπτει, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς· «Μὴ τῷ βρώματί σου ἐκείνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν». Οὕτω δὲ καὶ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνομεν. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν 20 σου, εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς οἱ εὐλαβεῖς· Οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. Ταῦτα δὲ λέγει, ἥγουν ποιεῖ, ὁ ὄντως πιστὸς καὶ φιλόθεος καὶ φιλόχριστος καὶ φιλοπλούσιος, ὁ κατὰ πάντα ἀπρόσκοπον ἑαυτὸν τηρῶν, ἵνα μὴ δι' αὐτοῦ τις σκανδαλισθεῖς ἀποθάνῃ.

25 Κόψωμεν οὖν, ἀδελφοί, τὰ θελήματα ἡμῶν τῷ πλησίον ἡμῶν ἐν πᾶσι, ἵνα μὴ γενώμεθα αἴτιοι σκανδάλων καὶ καταστροφῆς τοῖς ἀκούουσιν καὶ βλέπουσιν τὴν διαγωγὴν ἡμῶν. Μακάριος ὃς καταπτήσσει πάντα δι' εὐλάβειαν. Γράφει δὲ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος «Μηδεὶς τὰ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὰ τοῦ πλησίον ἕκαστος». – «Ἀπρόσκοποι γίνε- 30 σθε», φησὶ, «καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλησι καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ ἐγὼ παντάπασιν ἀρέσκα, οὐ ζητῶν τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον,

36. Ἐξ. 3, 5.

37. Ἰερ. 2, 13.

38. Ἰερ. 2, 5.

39. Πρβλ. Ἀββακ. 2, 15.

40. Ρωμ. 14, 15.

41. Πρβλ. Ρωμ. 14, 21.

42. Α' Κορ. 10, 24.

ΛΟΓΟΣ 73ος.

“Οτι δὲν πρέπει νὰ ζητᾶμε τὸ δικό μας συμφέρον.

“Ὅπως ἀκριβῶς ὀφείλομε, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, νὰ συγχωροῦμε καὶ νὰ προσευχόμεσθε ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο, ἔτσι ὀφείλομε καὶ νὰ μὴ ζητᾶμε στὴν προσευχή μας πράγματα ὠφέλιμα μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ὁμόσωμους ἀδελφούς μας, γιὰ νὰ μὴ δίνομε ἀφορμὴ βλάβης γιὰ τὸν ἑαυτό μας. Γιατὶ λέγει ὁ Θεὸς στὸν Μωυσή· «Λῦσε τὰ ὑποδήματα τῶν ποδιῶν σου»· δηλαδή, Λῦσε τὸ δικαίωμά σου, τὸ σαρκικὸ φρόνημα τοῦ θελήματός σου· «Γιατὶ ὁ τόπος στὸν ὁποῖο στέκεσαι εἶναι γῆ ἁγία»³⁶, τὴν ὁποία κληρονομοῦν οἱ πρᾶεῖς. Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν ἄς κόψομε τὰ θελήματά μας τὰ σαρκικά, καὶ ἄς προσκολληθοῦμε στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ κατηγορηθοῦμε ἀπὸ αὐτὸν μέσω τοῦ Ἰερεμῖα πού λέγει· «Ἐμένα ἐγκατέλειψαν, τὴν πηγὴ τοῦ ὕδατος πού χαρίζει ζωή»³⁷, καί, «Ἀκολούθησαν τὰ γεμᾶτα κακία θελήματά τους»³⁸. Ἄς προσέχομε λοιπὸν μὲ ἀσφάλεια, μήπως ποτίσομε τοὺς ἀδελφούς μας σὰν μὲ κρασί μὲ ὁποιοδήποτε σκάνδαλο καὶ θολώνοντας τὸ μυαλό τους τοὺς ἀνατρέψομε³⁹. Γιατὶ λέγει, ἂν ὁ ἀδελφός σου ἔξαιτίας κάποιας τροφῆς λυπεῖται ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ ἢ σκοντάφτει καὶ πέφτει, δὲν φέρεσαι πιά μὲ ἀγάπη· «Μὴ μὲ τὴν τροφή σου ὀδηγεῖς στὴν ἀπώλεια ἐκεῖνον γιὰ χάρη τοῦ ὁποίου πέθανε ὁ Χριστός»⁴⁰. Ἔτσι καὶ ἀμαρτάνοντας πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας καὶ καταφέροντας πλήγματα στὴ συνείδησή τους πού εἶναι πνευματικὰ ἀδύναμη, ἀμαρτάνομε στὸν Χριστό. Γι’ αὐτό, ἐὰν κάποια τροφή σκανδαλίζει τὸν ἀδελφό σου, ἄς ποῦμε καὶ ἐμεῖς οἱ εὐλαβεῖς· Δὲν θὰ φάγω κρέατα στὸν αἰῶνα, γιὰ νὰ μὴ σκανδαλίσω τὸν ἀδελφό μου⁴¹. Καὶ αὐτὰ τὰ λέγει, δηλαδή τὰ κάμνει, ὁ πραγματικὰ πιστὸς καὶ φιλόθεος καὶ φιλόχριστος καὶ φιλοπλούσιος πιστὸς, αὐτὸς πού προφυλάσσει τὸν ἑαυτό του μὲ κάθε τρόπο ἀπὸ τὰ προσκόμματα, γιὰ νὰ μὴ σκανδαλισθεῖ κάποιος ἀπὸ αὐτὰ καὶ πεθάνει.

Ἄς κόψομε λοιπὸν, ἀδελφοί μου, τὰ θελήματά μας πρὸς τὸν πλησίον μας ὡς πρὸς ὅλα, γιὰ νὰ μὴ γίνομε αἵτιοι σκανδάλων καὶ καταστροφῆς γιὰ ἐκείνους πού μᾶς ἀκούουν καὶ βλέπουν τὸν τρόπο ζωῆς μας. Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος πού περιφρονεῖ ὅλα ἀπὸ εὐλάβεια. Γράφει ἐπίσης καὶ ὁ μακάριος Παῦλος· «Κανένας νὰ μὴ ζητεῖ τὸ δικό του συμφέρον, ἀλλὰ ὁ καθένας νὰ ζητεῖ τὸ συμφέρον τοῦ πλησίον του»⁴². —«Μὴ γίνεσθε», λέγει, «αἰτία πτώσεως οὔτε στοὺς Ἰουδαίους οὔτε στοὺς ἐθνικούς οὔτε καὶ στὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ἔτσι ὅπως καὶ ἐγὼ εἶμαι ἄρεστός σὲ ὅλους μὲ τὸ νὰ μὴ ζητῶ τὸ δικό μου συμφέρον, ἀλλὰ τὸ συμφέρον

ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν». Καὶ πάλιν «Ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, πάντα στέγει, πάντα ὑπομένει». Καὶ ἐπιφέρει· «Ὁφείλομεν δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρρεσεν». Καὶ πάλιν «Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;». Καὶ ὁ Κύριός φησιν· «Ἐμὸν βρωμά ἐστὶν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον». Θέλημα δὲ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ ἐστὶν τὸ σωθῆναι πάντα ἄνθρωπον. Καὶ πάλιν «Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ΄.

Περὶ τοῦ μὴ ἐπιθυμεῖν.

Γέγραπται, «Ὅσοι Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ». Ἐὰν οὖν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ ἀγαπήσωσιν τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, τουτέστιν, δόξας ἀνθρωπίνας, ἐκ τούτων λοιπὸν γεννῶνται γίγαντες, οἱ ἀπ' αἰῶνος ὀνομαστοί· τουτέστιν, ἐκ τῆς τοιαύτης δόξης γεννᾶται ὑπερηφανία, ἔπαρσις, φυσιώσις, οἴησις, ὕψος, ἀλαζονεία· ἀπ' αἰῶνος γὰρ ἡ ὑπερηφανία καὶ τὰ λοιπὰ πάθη. Καὶ λέγει ὁ Θεός
 20 «Οὐ μὴ καταμεῖνῃ τὸ Πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα», διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σαρκικοὺς τῶν κακῶν ἐπιθυμιῶν. Καθὼς καὶ ὁ Παῦλος λέγει μεμφόμενος Γαλάταις «Πνεύματι ἀρξάμενοι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε». Καλὸν οὖν ἐστὶν τὸ ἀνακόπτεσθαι ἀπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτι πᾶσα ἐπιθυμία κατὰ τοῦ πνεύματος στρα-
 25 τεύεται· ἡ γὰρ φιλήδονος καρδιά εἰρκτὴ καὶ ἄλνσις τῇ ψυχῇ ἐν καιρῷ ἐξόδου γίνεται, ἡ δὲ φιλόπονος θύρα ἐστὶν ἀνεωγμένη. Τὸ γὰρ τῆς ἐπιθυμίας πάθος βλάβιστημα τῆς ἀργίας ὑπάρχει. Ἡ γὰρ ἀργία ἀπογεννᾷ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ὀκηριάν, μᾶλλον δὲ καὶ τὴν ἀνελπιστίαν. Εἰ γὰρ ἐγινώσκομεν ὅτι πάροικοί ἐσμεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἶχομεν
 30 τὰ παρόντα φθαρτὰ καὶ παρατρέχοντα ἡμᾶς χειμάρρου τρόπον, οὐκ ἂν ὠρεγόμεθα τὰ μὴ ἡμέτερα καὶ ὀλιγοχρόνια, ἀλλ' ἐπεθυμοῦμεν τὰ

43. Α' Κορ. 10, 32-33. 44. Α' Κορ. 13, 5, 7. 45. Ρωμ. 15, 1, 3. 46. Β' Κορ. 11, 29.
 47. Ἰω. 4, 34. 48. Ἰω. 6, 38. 49. Ρωμ. 8, 14. 50. Γεν. 6, 3. 51. Γαλ. 3, 3.

τῶν πολλῶν, γιά νά σωθοῦν»⁴³. Καί πάλι· «Ἡ ἀγάπη δέν ζητεῖ τὰ δικά της συμφέροντα, δέν παροργίζεται, ὅλα τὰ ἀνέχεται, ὅλα τὰ ὑπομένει»⁴⁴. Καί προσθέτει· «Ὁφείλομε καί ἐμεῖς οἱ δυνατοὶ στήν πίστη νά βαστάζομε τίς πνευματικές ἀδυναμίες τῶν ἀδυνάτων, καί νά μὴ ἐπιδιώκομε ὅσα ἀρέσουν μόνο σέ μᾶς. Καθόσον καί ὁ Χριστός δέν ζήτησε ἐκεῖνα πού ἦταν ἀρεστά σ' αὐτόν»⁴⁵. Καί πάλι· «Ποιὸς ἀσθενεῖ καί δέν ἀσθενῶ καί ἐγώ; ποιὸς σκανδαλίζεται καί πέφτει καί δέν κατακαίγομαι ἐγώ ἀπὸ τῆ φλόγα τῆς θλίψεως;»⁴⁶. Καί ὁ Κύριος λέγει· «Δικὴ μου τροφή εἶναι νά κάμνω τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου πού μὲ ἔστειλε καί νά τελειώσω τὸ ἔργο του»⁴⁷. Καί θέλημα τοῦ Πατέρα του εἶναι τὸ νά σωθεῖ κάθε ἄνθρωπος. Καί πάλι· «Κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ὅχι γιά νά κάμνω τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου πού μὲ ἔστειλε»⁴⁸. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 74ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δέν πρέπει νά ἐπιθυμοῦμε τὰ τοῦ κόσμου.

Ἔχει γραφεῖ, «Ὅσοι ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ εἶναι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ»⁴⁹. Ἐὰν λοιπὸν οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ ἀγαπήσουν τίς θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων, δηλαδή τίς ἀνθρώπινες δόξεις, ἀπὸ αὐτοὺς στή συνέχεια γεννιοῦνται γίγαντες, οἱ ξακουστοὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων· δηλαδή ἀπὸ τῆ δόξα αὐτὴ γεννιέται ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ἔπαρση, ἡ φυσίωση, ἡ οἴηση, ἡ ὑψηλοφροσύνη, ἡ ἀλαζονεία· γιὰ τὴν ἀρχὴ τῶν αἰώνων ὑπάρχει ἡ ὑπερηφάνεια καί τὰ ὑπόλοιπα πάθη. Καί πράγματι λέγει ὁ Θεός· «Δέν θὰ παραμείνει τὸ Πνεῦμά μου στοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς στὸν αἰῶνα»⁵⁰, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι σαρκικοί, κυριαρχούμενοι ἀπὸ τίς κακὲς ἐπιθυμίες. Καθὼς καί ὁ Παῦλος λέγει κατηγορώντας τοὺς Γαλάτες· «Ἐνῶ ἀρχίσατε μὲ τὸ Πνεῦμα, τώρα θέλετε νά τελειώσετε τὸ ἔργο σας μὲ τὴ σάρκα»⁵¹. Εἶναι καλὸ λοιπὸν νά ἀποκοδόμαστε ἀπὸ τίς ἐπιθυμίες τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου, γιὰ τὴν ἐπιθυμία ἀγωνίζεται ἐναντίον τοῦ πνεύματος. Πραγματικὰ ἡ φιλήδονη καρδιὰ γίνεται φυλακὴ καί ἀλυσίδα γιά τὴν ψυχὴ κατὰ τὸν καιρὸ τῆς ἐξόδου της, ἐνῶ ἡ φιλόπονη εἶναι θύρα ἀνοιγμένη. Γιὰ τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας εἶναι γέννημα τῆς ἀργίας. Καθόσον ἡ ἀργία γεννᾷ τὴν ἐπιθυμία καί τὴν ὀκνηρία, ἡ καλύτερα καί τὴν ἔλλειψη ἐλπίδας. Γιὰ τὴν ἐναντίον, ἐὰν κατανοοῦσαμε ὅτι εἴμαστε προσωρινοὶ κάτοικοι τῆς γῆς, καί θεωροῦσαμε τὰ παρόντα φθαρτὰ καί τέτοια πού τρέχουν καί φεύγουν σὰν τὰ νερὰ τοῦ χειμάρρου, δέν θὰ ἐπιθυμοῦσαμε ἐκεῖνα πού εἶναι ὀλιγοχρόνια καί δέν εἶναι δικά μας, ἀλλὰ θὰ

ὄντως ἡμέτερα καὶ διαιωνίζοντα, τουτέστιν τὸ μετὰ Χριστὸν εἶναι καὶ ἀπολαύειν τῆς αὐτοῦ γλυκύτητος καὶ βασιλείας. Οἱ γὰρ τὸν αὐτοῦ πόθον ἔχοντες, τὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος πάντα, πλουτόν φημι καὶ δόξαν καὶ δύναστείαν καὶ κάλλη σωματίων ὡς σκύδαλα ἡγοῦνται, καὶ 5 οὐ δύναται ἐν τινι ἀπατηῆσαι αὐτοὺς ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἀποστήσαι τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀγάπης, καθὼς καὶ ὁ Σολομὼν φησιν· «Ἐπιθυμήσατε σοφίαν, ἵνα εἰς τὸν αἰῶνα βασιλεύσητε».—«Ζητήσατε φρόνησιν, καὶ κατορθώσατε σύνεσιν ἐν γνώσει», καὶ ὅσα ἕτερα τοιαῦτα γέγραπται. Τὰ γὰρ αἰσχροῦ πάντα καὶ ἀλλότρια, ἀπαγορεύει 10 ἐπιθυμεῖν, ὥστε συλλήβδην πού, μετὰ πολλὴν διαφορὰν, μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ, δεικνῦναι. Φησὶ γάρ· «Ἄρον ἀπὸ σοῦ πᾶσαν ἐπιθυμίαν πονηρὰν, ἐνδύσαι δὲ ἐπιθυμίαν ἀγαθὴν καὶ σεμνήν». Ἐνδιδυσκόμενος γὰρ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην, μισήσεις τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν καὶ χαλιναγωγῆσεις αὐτήν, καθὼς βούλει. Ἄγρια γὰρ ἐστὶν ἢ 15 ἐπιθυμία ἢ πονηρὰ καὶ δυσκόλως ἡμεροῦται. Φοβερωτέρα γὰρ ἐστὶ καὶ λίαν τῇ ἑαυτῆς ἀγριότητι δαπανᾷ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐν δὲ τῷ λέγειν, «Ἄγρια ἐστὶν ἢ ἐπιθυμία ἢ πονηρὰ», σημαίνει, ὅτι ἑαυτὴν ἀναφύει ὡς ἀγρία βοτάνη, εἰς ἀγεώργητον χωρίον, ἢ ὡς ἄγριον ζῶον ἐν ἑαυτῷ νεμόμενον, ἄνευ λογικῆς ἐπιστάσεως. Τίς δὲ καὶ ποταπή ἐστὶν 20 οὐ μόνον ἢ πονηρία, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὴ ἐκθυμία, ἐν τῷ καθεξῆς διαλόγῳ ἀκριδῶς ἐκτίθεται, ἵνα δῆλον, ὅτι, ἀποστραφέντες πᾶσαν πονηρὰν ἐπιθυμίαν, ἐμπολιτευσώμεθα τῇ ἀγαθῇ καὶ σεμνῇ ἐπιθυμίᾳ. Ὅθεν τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστόν, καλὸν καὶ πονηρόν, δεικτικόν ἐστὶ τοῦ τὸν ἄνθρωπον δεκτικόν εἶναι γνώσεως καλοῦ καὶ πονηροῦ· διαφορὰν δὲ 25 ἐμφαίνει, οὐχ ἵνα τις ἐν τῷ αὐτῷ τὸ πονηρὸν μετὰ τοῦ καλοῦ ποιῇ, ἀλλ' ἵνα, ποιῶν τὸ καλόν, ἐκκλίνῃ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, κατὰ τὸν λέγοντα· «Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν».

Πρῶτος ὁ νόμος παρακελεύεται, λέγων· «Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τοῦ πλησίον σοῦ ἐστίν». Ὁ δὲ Ἀγαθὸς παραβάς τὴν ἐντολὴν ταύτην, 30 ἐπεθύμησε τὸν ἀμπελῶνα Ναβουθέ· καὶ τὸν μὲν δίκαιον ἀπέκτεινεν, ἑαυτῷ δὲ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀπῆνεγκεν ὄλεθρον ἀπωλείας αἰώνιον. Ἐπεθύμησε δὲ καὶ ὁ λαὸς ἐπιθυμίαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐκεῖ ἔπεσαν τὰ κῶλα αὐτῶν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Παρομιαστής· «Πᾶς ἄεργος ἐν ἐπιθυμίᾳ ἔσται, χεῖρες δὲ ἀνδρείων ἐν ἐπιμελείᾳ». Καὶ πάλιν· «Ρεμβασμὸς ἐπιθυ-

52. Σ. Σολ. 6, 12. Παρμ. 9, 6.

53. Παρμ. 9, 6.

54. Α' Πέτρ. 3, 11.

55. Ἐξ. 20, 17.

56. Γ' Βασ. κεφ. 20.

57. Ἀριθμ. 14, 29.

58. Παρμ. 13, 4.

ἐπιθυμοῦσαμε τὰ αἰώνια καὶ πραγματικὰ δικὰ μας, δηλαδή τὸ νὰ εἴμαστε μαζί μὲ τὸν Χριστὸ καὶ νὰ ἀπολαμβάνομε τὴ γλυκύτητα αὐτοῦ καὶ τὴ βασιλεία. Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι κυριευμένοι ἀπὸ τὸν πόθο αὐτοῦ, ὅλα τὰ πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου, ἐννοῶ τὸν πλοῦτο, τὴ δόξα, τὴν ἐξουσία καὶ τὰ κάλλη τῶν σωμάτων τὰ θεωροῦν σὰν σκύβαλα, καὶ δὲν μπορεῖ σὲ κάτι νὰ τοὺς ἀπατήσῃ ὁ ἄρχοντας τοῦ κόσμου αὐτοῦ καὶ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ ὁ Σολομὼν λέγει· «Ἐπιθυμήστε τὴ σοφία, γιὰ νὰ βασιλεύσετε στὸν αἰώνα»⁵². – «Ζητήστε ν’ ἀποκτήσετε φρόνηση, καὶ ἀγωνισθεῖτε νὰ γίνετε συνειδητὰ συνετοί»⁵³, καὶ ὅσα ἄλλα παρόμοια ἔχουν γραφεῖ. Γιατὶ ἀπαγορεύει νὰ ἐπιθυμοῦμε ὅλα τὰ αἰσχρὰ καὶ ξένα, ὥστε νὰ δείξῃ γενικὰ, ὅτι ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Γιατὶ λέγει· «Ἀπομακρυνε ἀπὸ σένα κάθε κακὴ ἐπιθυμία, καὶ φόρεσε τὴν ἀγαθὴ καὶ σεμνὴ ἐπιθυμία». Γιατὶ φορῶντας τὴν ἐπιθυμία αὐτὴ, θὰ μισήσεις τὴν πονηρὴ ἐπιθυμία καὶ θὰ τὴ χαλιναγωγῆσεις, ὅπως ἐσὺ θέλεις. Καθόσον εἶναι ἄγρια ἢ κακὴ ἐπιθυμία καὶ δύσκολα ἡμερώνεται. Γιατὶ εἶναι ἢ φοβερώτερη ἀπὸ ὅλες καὶ πάρα πολὺ, καὶ μὲ τὴν ἀγριότητά της κατατρῶγει τοὺς ἀνθρώπους. Λέγοντας, «Εἶναι ἄγρια ἢ κακὴ ἐπιθυμία», δηλώνει, ὅτι ἀναβλαστάνει τὸν ἑαυτό της σὰν ἀγριόχορτο σὲ ἀκαλλιέργητο χωράφι, ἢ σὰν ἀγριο ζῶο ποὺ βόσκει μέσα στὸν ἑαυτό του, χωρὶς λογικὴ ἐπιστασία. Ποιὰ εἶναι καὶ τί λογῆς εἶναι ὄχι μόνο ἢ πονηρία, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὴ ἐπιθυμία, περιγράφεται μὲ ἀκρίβεια στὴ συνέχεια τοῦ διαλόγου, γιὰ νὰ γίνῃ φανερό, ὅτι, ἀφοῦ ἀποστραφοῦμε ὅλη τὴν κακὴ ἐπιθυμία, νὰ ἐγκαταστήσομε μέσα μας τὴν ἀγαθὴ καὶ σεμνὴ ἐπιθυμία. Γι’ αὐτὸ τὸ δένδρο τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ θέλει νὰ δείξῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι δεκτικὸς τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ· καὶ παρουσιάζει τὴ διαφορὰ αὐτῶν, ὄχι γιὰ νὰ κάμνῃ κανεὶς τὸ κακὸ παράλληλα πρὸς τὸ καλὸ, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ, κάμνοντας τὸ καλὸ, νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ κακὸ, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνον ποὺ λέγει· «Ἀπομακρύνσου ἀπὸ τὸ κακὸ, καὶ κάνε τὸ καλὸ»⁶².

Πρῶτος ὁ νόμος παραγγέλλει καὶ λέγει· «Δὲν θὰ ἐπιθυμήσεις τὰ πράγματα τοῦ πλησίον σου»⁵⁵. Ὁ Ἀχαάβ ὅμως, παραβαίνοντας τὴν ἐντολὴ αὐτὴ, ἐπιθύμησε τὸ ἀμπέλι τοῦ Ναβουθέ· καὶ ἔτσι τὸν δίκαιο αὐτὸν τὸν σκότωσε, γιὰ τὸν ἑαυτό του ὅμως καὶ γιὰ τὸν οἶκο του προξένησε ὄλεθρο αἰώνιας ἀπώλειας⁵⁶. Κυριεύθηκε ἐπίσης καὶ ὁ ἰσραηλιτικὸς λαὸς στὴν ἔρημο ἀπὸ κακὴ ἐπιθυμία, καὶ ἐκεῖ ἔπεσαν τὰ σώματα αὐτῶν νεκρά⁵⁷. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Παροιμισαστὴς· «Κάθε ὀκνηρὸς εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ ἐπιθυμίες, ἐνῶ τὰ χέρια τῶν ἐργατικῶν ἐργάζονται μὲ ἐπιμέλεια»⁵⁸.

μίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον». Καὶ πάλιν «'Ασεβῆς ὄλην τὴν ἡμέραν ἐπιθυμεῖ ἐπιθυμίας κακῆς, ὁ δὲ δίκαιος ἐλεεῖ καὶ οἰκτεῖρει ἀφειδῶς». Καὶ ἐπάγει «Μὴ σε νικήσῃ κάλλους ἐπιθυμία, μηδὲ ἀγρευθῆς σοῖς ὀφθαλμοῖς». Ὁ δὲ ἄμεμπτος Ἰωβ, πατήσας τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας, λέγει «Εἰ δὲ καὶ τῷ ὀφθαλμῷ μου ἐπηκουλούθησεν ἡ καρδιά μου, τὰ δέ μοι σκυθρωπὰ συμβαίνῃ». Φησὶ καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος «'Αγαπητοί, παρακαλῶ, ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς». Καὶ ὁ Παῦλος «Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσία, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν· οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσία, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας». Καὶ αὐθις, «'Ἐν οἷς πάντες», φησὶν, «ἡμεῖς ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν ἡμῶν, ποιῶντες τὰ θελήματα τῶν καρδιῶν καὶ τῶν διανοιῶν ἡμῶν».

Ὁ οὖν θέλων ἐκφυγεῖν τὴν φθοροποιὸν ταύτην ἐπιθυμίαν, τὴν κατάγουσαν τὸν ἄνθρωπον εἰς πυθμένα ἄδου, τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ κτησάσθω. «Ὁ φόβος» γὰρ, φησὶ, «Κυρίου ἀγνός, δαμένων εἰς αἰῶνα 20 αἰῶνος». Καὶ πάλιν «Καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου». Ὁ γὰρ ἐνθυμούμενος αἰεὶ τὸν θάνατον καὶ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον καὶ τὸν σκῶληκα τὸν ἀκοίμητον καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον καὶ τὸν κλαυθμὸν καὶ θρυγμὸν τῶν ὀδόντων καὶ τὴν αἰσχύνῃν ἐκείνην, τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, ἐνώπιον ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, διαλύει μὲν τὸ λεῖον τῆς ἡδονῆς, πᾶσαν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ εἰς Θεὸν μετατίθησιν. Ἐφαψώμεθα οὖν, ἀγαπητοί, τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν κόπων, καὶ ἡ ἐπιθυμία ὑποχωρεῖ. Ἐπιθυμίαι γὰρ ὀκνηρὸν ἀποκτείνουσιν. Ὁ δὲ φιλόψυχος Κύριός φησιν «'Ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γὰρ 30 σοι, ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῆ εἰς τὴν γέενναν» τοῦ πυρός, οὗ ρυσθείημεν χάριτι Χριστοῦ Κυρίου ἡμῶν. Αὐτῷ ἡ δόξα, τῷ ἀγαθῷ Θεῷ, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

59. Σ. Σολ. 4, 12

60. Παρμ. 21, 26.

61. Παρμ. 6, 25.

62. Ἰωβ 31, 7.

63. Α' Πέτρ. 2, 11. 64. Κολ. 3, 5. 65. Α' Θεσσ. 4, 7. 66. Ρωμ. 6, 12. 67. Ρωμ. 13, 14.

68. Ἐφ. 2, 3.

69. Ψαλμ. 18, 10.

70. Ψαλμ. 118, 120.

71. Ματθ. 5, 29.

Καὶ πάλι· «Ὁ ρεμβασμὸς τοῦ νοῦ σὲ ἐπιθυμίες διαστρέφει τὸν ἄκακο νοῦ»⁵⁹. Καὶ πάλι· «Ὁ ἀσεβὴς ὅλη τὴν ἡμέρα εἶναι κυριευμένος ἀπὸ ἐπιθυμίες κακές, ἐνῶ ὁ δίκαιος ἐλεεῖ καὶ προσφέρει πλούσια τὴν εὐσπλαγχνία του»⁶⁰. Καὶ προσθέτει· «Νὰ μὴ σὲ νικήσει ἡ ἐπιθυμία γυναικείου κάλλους, οὔτε νὰ συλληφθεῖς μὲ τὰ ἴδια σου τὰ μάτια στὰ δίχτυα της»⁶¹. Ὁ ἄμεμπτος πάλι Ἰώβ, περιφρονώντας τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας, λέγει· «Ἐὰν ἡ καρδιὰ μου ἀκουλοῦθησε τὰ ὅσα βλέπουν τὰ μάτια»⁶², μὲ ἀποτελεσμα νὰ μοῦ συμβοῦν αὐτὰ τὰ δυσάρεστα. Λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος· «Ἀγαπητοί μου, σᾶς παρακαλῶ, σὰν ξένοι καὶ προσωρινοὶ κάτοικοι ποῦ εἴσατε τῆς γῆς, νὰ ἀπέχετε ἀπὸ τίς σαρκικὲς ἐπιθυμίες, οἱ ὁποῖες ἀγωνίζονται ἐναντίον τῆς ψυχῆς»⁶³. Καὶ ὁ Παῦλος· «Νεκρώσατε τὰ μέλη σας ποῦ εἶναι προσηλωμένα στὰ γήινα πάθη, δηλαδὴ τὴν πορνεία, τὴν ἀκαθαρσία, τὸ πάθος, τὴν κακὴ ἐπιθυμία»⁶⁴. «Γιατὶ δὲν μᾶς κάλεσε ὁ Θεὸς γιὰ ἀκάθαρτο βίον, ἀλλὰ γιὰ ἁγιασμό»⁶⁵. «Ἄς μὴ βασιλεύει λοιπὸν ἡ ἁμαρτία μέσα στὸ θνητὸ σας σῶμα, ὥστε νὰ ὑπακούει αὐτὸ στίς ἐπιθυμίες του»⁶⁶, «ἀλλὰ ντυθεῖτε τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, καὶ μὴ φροντίζετε γιὰ τὴ σάρκα, ὥστε νὰ ἱκανοποιεῖτε τίς ἐπιθυμίες της»⁶⁷. Καὶ πάλι λέγει· «Μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὅλοι ἐμεῖς ζήσαμε κάποτε μέσα στίς ἐπιθυμίες τῶν καρδιῶν μας, κάμνοντας τὰ θελήματα τῶν καρδιῶν καὶ τῶν διανοιῶν μας»⁶⁸.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ποῦ θέλει νὰ ἀποφύγει τὴν φθοροποιὸ αὐτὴ ἐπιθυμία, ποῦ κατεβάζει τὸν ἄνθρωπο στὸν πυθμένα τοῦ ἄδη, ἅς ἀποκτήσει τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ λέγει· «Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι ἄγνός, ποῦ παραμένει αἰώνια»⁶⁹. Καὶ πάλι· «Νέκρωσε μὲ τὸ φόβο σου τίς σάρκες μου»⁷⁰. Γιατὶ ἐκεῖνος ποῦ θυμᾶται πάντοτε τὸν θάνατο καὶ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιο καὶ τὸ σκουλήκι τὸ ἀκοίμητο καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερο καὶ τὸ κλάμα καὶ τὸ τρίξιμο τῶν δοντιῶν καὶ τὴ ντροπὴ ἐκείνη μπροστὰ στὸ φοβερὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ καὶ παρουσία τῶν ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, διαλύει τὴ γλυκύτητα τῆς ἡδονῆς, καὶ ὅλη τὴν ἐπιθυμία του τὴ μεταθέτει στὸν Θεό. Ἄς ἐπιδοθοῦμε λοιπὸν, ἀγαπητοί, στοὺς σωματικὸς καὶ πνευματικὸς κόπους, καὶ ἡ ἐπιθυμία θὰ ὑποχωρήσει. Γιατὶ οἱ ἐπιθυμίες θανατώνουν τὸν ὀκνηρό. Ὁ φιλόψυχος ὅμως Κύριος λέγει· «Ἐὰν τὸ δεξί σου μάτι σὲ σκανδαλίζει, βγάλε το καὶ πέταξέ το μακριὰ σου· γιατί σὲ σιμφέρει νὰ χαθεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ μέλη σου, παρὰ νὰ ριχτεῖ ὅλο τὸ σῶμα σου στὴ γέεννα»⁷¹ τοῦ πυρός, ἀπὸ τὸ ὁποῖο εἶθε νὰ γλυτώσομε μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας. Σὺ αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα, στὸν ἀγαθὸ Θεό, στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΕ΄

Περὶ δικαιοκρισίας.

Οἱ βουλόμενοι δικαίως κρίνειν, πρῶτον μὲν αἰτήσονται παρὰ τοῦ Θεοῦ σοφίαν καὶ σύνεσιν, κατὰ τὸν Σολομῶντα, ταύτην μόνην καὶ
 5 πρῶτην αἴτησιν παρακαλέσαντα δοθῆναι αὐτῶ, καὶ οὐ μόνον λαβόν-
 τος τὴν χάριν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινεθέντος παρὰ Θεοῦ, ὡς καλῶς αἰτήσαν-
 τος. Ἔπειτα δὲ καὶ τὸν οἶνον παραιτήσονται. Φησὶ γὰρ ἡ θεία Γραφή·
 «Ἄνοιγε σὸν στόμα λόγῳ Θεοῦ, καὶ κρῖνε πάντα ὑγιῶς». Καὶ αὐθις·
 «Οἱ δυνάσται θυμῶδεις εἰσὶν, οἶνον μὴ πινέτωσαν, ἵνα μὴ ἐπιλάθωνται
 10 τῆς σοφίας, καὶ ὀρθὰ κρῖναι οὐ δύνωνται τοῖς ἀσθενέσιν». Καὶ ὅταν
 τις λῦσαι θέλει πρᾶγμα συμπεπλεγμένον, ζητήσῃ περὶ αὐτοῦ, πρῶτον
 τί τῷ Θεῷ ἀρέσκει, καὶ εὐρίσκη αὐτοῦ τὴν λύσιν ἐπωφελῆ. Πρῶτος ὁ
 νόμος ἐντέλλεται λέγων· «Οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει καὶ οὐ προστε-
 θήσῃ μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι κρίσεις, καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρί-
 15 σει καὶ οὐ διαστρέψεις κρίσιν πένητος»· «οὐ λήψῃ πρόσωπον πτωχοῦ,
 οὐδὲ θαυμάσεις πρόσωπον δυνάστου· ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖς τὸν πλη-
 σίον σου». Καὶ· «Οἱ κριταὶ σου κρίσιν δικαίαν κρινοῦσιν, καὶ οὐκ ἐπι-
 γνώσκονται πρόσωπον, οὐ λήψονται δῶρα. Τὰ γὰρ δῶρα ἐξαιρεῖ λό-
 γους δικαίων», καὶ «δικαίως τὸ δίκαιον διώξει». Καὶ ὁ Ἱερεμίας·
 20 «Ποιήσατε κρῖμα καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἐξαιρεῖσθε διηρησμένον ἐκ
 χειρὸς ἀδικοῦντος». Καὶ ἄλλος ἐν ἄλλοις· «Ὅς δίκαιον κρίνει τὸν ἄδι-
 κον, ἄδικον δὲ τὸν δίκαιον, καὶ ἀμφότεροι βδελυκτοὶ παρὰ Κυρίου· ὁ
 δὲ ζητῶν τὸν Κύριον, εὐρήσει γινῶσιν μετὰ δικαιοσύνης». Καὶ πάλιν·
 «Καρδιά ἀνδρὸς λογιζέσθω δίκαια, ἵνα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διορθωθῇ τὰ
 25 διαβήματα αὐτοῦ». Καὶ ὁ Παρομιαστής· «Ἐπίσταται ὁ δίκαιος κρί-
 νειν πενιχρούς, ὁ δὲ ἀσεβῆς οὐ νοήσει γινῶσιν». Καὶ πάλιν· «Ἀνὴρ
 φρόνιμος κατευθύνων πορεύεται, καὶ ἀρχὴ ὁδοῦ ἀγαθῆς, τοῦ ποιεῖν
 δίκαια». Καὶ ὁ Ἰώβ· «Δικαιοσύνην», φησὶν, «ἐνεδεδύκειν, ἡμφιασά-
 μην δὲ κρῖμα ἴσα διπλοῦδος». Καὶ αὐθις· «Εἰ ἐξέκλινεν ὁ πούς μου ἐκ
 30 τῆς ὁδοῦ, εἰ δὲ καὶ ἐφάυλισα κρῖμα θεράποντός μου.

72. Παρμ. 24, 78 (Μασσ. 31, 8). 73. Ὁπ. π.. 31, 4. 74. Λευίτ. 19, 15, 35. Ἐξ. 23, 2. 6.

75. Λευίτ. 19, 15. 76. Δευτ. 16, 19-20. 77. Ἱερ. 22, 3. 78. Παρμ. 167, 8.

79. Παρμ. 15, 296. 80. Παρμ. 29, 7. 81. Παρμ. 15, 21. 16, 5. 82. Ἰώβ 29, 14.

ΛΟΓΟΣ 75ος.

Γιὰ τὴ δικαιοκρισία.

Ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ κρίνουν δίκαια, πρῶτα ἀπὸ ὅλα πρέπει νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν Θεὸ σοφία καὶ σύνεση, σύμφωνα μὲ τὸν Σολομώντα, ὁ ὁποῖος μόνη καὶ πρώτη αὐτὴ παρακάλεσε τὸν Θεὸ νὰ τοῦ δοθεῖ, καὶ ὄχι μόνον ἔλαβε τὴ χάρη, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, ὅτι καλῶς τοῦ ζήτησε αὐτήν. Ἔπειτα νὰ ἀποφύγουν καὶ τὸν κρασί. Γιατὶ λέγει ἡ θεία Γραφή· «Ἀνοιγε τὸ στόμα σου γιὰ νὰ ἐκφράζει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, καὶ δικάζε ὅλους βγάζοντας δίκαια ἀπόφαση»⁷². Καὶ πάλι· «Πολλοὶ ἄρχοντες ἐρεθίζονται εὐκόλα, καὶ γι' αὐτὸ νὰ μὴ πίνουν κρασί, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὴ σύνεση καὶ δὲν μποροῦν ἔτσι νὰ δικάσουν ὀρθὰ καὶ νὰ βγάλουν δίκαια ἀπόφαση γιὰ τοὺς ἀνίσχυρους ἀνθρώπους»⁷³. Κι ὅταν κάποιος θέλει νὰ λύσει κάποιον μπερδεμένο πρᾶγμα, νὰ ζητήσει σχετικὰ μὲ αὐτὸ πρῶτα τί ἀρέσει στὸν Θεό, καὶ θὰ βρεῖ ὠφέλιμη λύση γι' αὐτό. Πρῶτος ὁ νόμος δίνει ἐντολὴ καὶ λέγει· «Δὲν θὰ βγάλετε ἄδικη ἀπόφαση δικάζοντας, καὶ δὲν θὰ προστεθεῖς στοὺς πολλούς, ὥστε νὰ παρεκκλίνεις ἀπὸ τὴ δίκαια κρίση, καὶ δὲν θὰ μεροληπτήσεις ὑπὲρ τοῦ φτωχοῦ, οὔτε θὰ διαστρέψεις τὸ δίκαιο τοῦ φτωχοῦ»⁷⁴, «οὔτε θὰ ἐπηρεασθεῖς δυσμενῶς ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ φτωχοῦ, οὔτε καὶ θὰ θαυμάσεις τὸ πρόσωπο τοῦ ἄρχοντα καὶ θὰ ἐπηρεασθεῖς ἀπὸ αὐτό, ἀλλὰ μὲ δικαιοσύνη θὰ δικάσεις τὸν πλησίον σου ὁποῖος κι ἂν εἶναι»⁷⁵. Καί, «Οἱ δικαστὲς σου θὰ δικάζουν μὲ δίκαια κρίση, καὶ δὲν θὰ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὰ πρόσωπα, οὔτε θὰ παίρνουν δῶρα· γιὰ τὸ δῶρα ἐκτρέπουν τὶς ἀποφάσεις τῶν δικαίων. Μὲ δικαιοσύνη θὰ ἀποδίδεις τὸ δίκαιο»⁷⁶. Καὶ ὁ Ἱερεμίας· «Κρίνατε μὲ δικαιοσύνη, καὶ βγάλτε ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνου ποὺ ἀδικεῖ τὸν καταπιεζόμενο»⁷⁷. Καὶ ἄλλος ἐπίσης· «Ἐκεῖνος ποὺ κρίνει δίκαιο τὸν ἄδικο, καὶ ἄδικο τὸν δίκαιο, καὶ οἱ δύο εἶναι μισητοὶ ἀπὸ τὸν Κύριο, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ζητεῖ νὰ βρεῖ τὸν Κύριο, θ' ἀποκτήσει τὴν ἀληθινὴ γνώση μαζὶ μὲ τὴν ἀρετὴν»⁷⁸. Καὶ πάλι· «Ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου νὰ σκέπτεται τὸ δίκιο, γιὰ νὰ εὐδοκῶνται ἀπὸ τὸν Θεὸ οἱ ἐνέργειές του»⁷⁹. Καὶ ὁ Παροιμιστής· «Ὁ δίκαιος δικαστὴς γνωρίζει νὰ ἐκδίδει δίκαια ἀπόφαση γιὰ τοὺς φτωχοὺς, ἐνῶ ὁ ἀσεβὴς δὲν ἀποφασίζει ὀρθά»⁸⁰. Καὶ πάλι· «Ὁ συνετὸς ἄνθρωπος πορεύεται τὸν εὐθὺ δρόμο, καὶ ἀρχὴ τῆς ἐνάρετης ζωῆς εἶναι τὸ νὰ πράττει πάντοτε τὸ δίκιο»⁸¹. Καὶ ὁ Ἰώβ λέγει· «Εἶχα ντυθεῖ τὴ δικαιοσύνη καὶ εἶχα φορέσει τὴ δίκαια κρίση σὰν ἔνδυμα διπλοτυλιγμένο»⁸². Καὶ πάλι· «Ἐὰν παρεξέκλιναν τὰ πόδια μου ἀπὸ τὴν εὐθεία ὁδὸ, καὶ ἐὰν κατεπάτησα τὸ δίκιο τῶν ὑπηρετῶν μου»⁸³.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ δικαιοκρισίας. Καλὸν δὲ ἐπιμνησθῆναι καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου ρητὸν τὸ φάσκον· «Τολμᾶ τις ὑμῶν, πράγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἀγίων;». Καὶ ἐπάγει· «Ἦδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστίν, ὅτι κρῖμα 5 ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε, ἀλλ' ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς;». Καὶ ἐπάγει· «Ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν». Ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω μόνοις τοῖς τὰ κοινὰ πράγματα δικάζουσιν ἀρμόζειν τὸν περὶ τῆς δικαιοκρισίας νόμον, καὶ ὑπτίως κείσθω ρέγγων ἀμερόμινως. Πᾶσι γὰρ 10 ἐξ ἴσους τὸ ζωοποιὸν Πνεῦμα ἐγκελεύεται τὴν ἐντολὴν ταύτην. Φησὶ γὰρ καὶ διὰ τοῦ Δαβὶδ· «Παιδεύθητε, πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν, δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ. Πᾶς ἄνθρωπος δράξασθε παιδείας, μήποτε ὀργισθῆ Κύριος καὶ ἀπολειῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας». Καὶ πάλιν· «Μακάριοι οἱ φυλάσσοντες κρίσιν 15 καὶ ποιῶντες δικαιοσύνην ἐν παντὶ καιρῷ»· καὶ· «Εἰ ἀληθῶς ἄρα δικαιοσύνην λαλεῖτε, εὐθέα κρίνατε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων». Εἰ ἀληθῶς ἄρα καὶ μὴ ψεῦδος, μηδὲ καθ' ὑπόκρισιν.

Τί οὖν, φησὶν, πρὸς με, τὸν μὴ ἐμπειπιστευμένον δικαστικὴν ἀρχήν; Τὸ παράγγελμα τοῦτο ἐγὼ σοι ἐρῶ· Ὁ Θεός, ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον, 20 αὐτεξούσιον αὐτὸν ἐποίησεν, δεκτικὸν προσβολῆς, ἀρετῆς, καὶ κακίας. Φυτεύσας δὲ τὰς πλείους αἰσθήσεις, ὥσπερ ἐν μικρῷ τινι χωρίῳ, τῇ ὄψει δορυφόρων τάξιν ἐκπληρούσας, ἐνθρονίζει αὐταῖς, ὥσπερ βασιλέα ἀγαθὸν καὶ δίκαιον, τὸν ἡγεμόνα νοῦν. Κρίνεται οὖν πάντως ἀρετὴ καὶ κακία, τουτέστιν, σωφροσύνη καὶ ἀκολασία, γα- 25 στρμαργία καὶ ἄσκησις, θυμὸς καὶ πραότης, κενοδοξία καὶ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἀπλῶς πᾶσα ἀρετὴ δίκην ἔχει πρὸς τὴν ἀντιδιαστελλομένην αὐτῇ κακίαν. Ἐὰν οὖν ὁ νοῦς κατακρίνει τὴν κακίαν, δικαιοῦσει δὲ τὴν ἀρετὴν, εὐθέα ἔκρινεν καὶ ἐφύλαξεν κρῖμα καὶ δικαιοσύνην. Εἰ δὲ ἐκ πολυποσίας ἐπιλάθῃται ἑαυτοῦ, πίπτει ἐκ τοῦ δικαίου, ὡς Ὁ- 30 χοζίας, καὶ ἀρρωστεῖ ἀρρωστίαν πρὸς θάνατον, τουτέστιν ἀπόλλει τὴν διάκρισιν καὶ δίδωσιν τὴν νικῶσαν ψῆφον τῇ κακίᾳ, καὶ ἀποθνήσκει τὸν αἰώνιον θάνατον. Τούτοις δὲ ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ὁ Κύριος, λέγων· «Τί

84. Α' Κορ. 6, 1.

87. Ψαλμ. 105, 3.

85. Α' Κορ. 6, 7-9.

88. Ψαλμ. 57, 2.

86. Ψαλμ. 2, 10-12.

89. Δ' Βασ. 1, 2.

Καὶ αὐτὰ βέβαια γιὰ τὴ δικαιοκρισία. Καλὸ εἶναι ὅμως νὰ θυμηθοῦμε καὶ τὴ ρῆσιν τοῦ Ἄποστόλου ποὺ λέγει· «Τολμᾶ κανεὶς ἀπὸ σᾶς, ἔχοντας κάποια διαφορὰ μὲ ἄλλον, νὰ κρίνεται ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς δικαστές, καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἁγίους;»⁸⁴. Καὶ προσθέτει· «Καὶ μόνο βέβαια τὸ ὅτι ἔχετε δίκες μεταξὺ σας, ἀποτελεῖ μειονέκτημά σας. Γιατί δὲν προτιμᾶτε μᾶλλον νὰ διαρπάξεσθε; Γιατί δὲν προτιμᾶτε μᾶλλον νὰ ἀδικεῖσθε, ἀλλὰ ἀντίθετα ἀδικεῖτε σεῖς, καὶ μάλιστα ἀδελφούς;»⁸⁵. Καὶ προσθέτει· «Ἄδικοι δὲν θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»⁸⁶. Ἄλλὰ κανένας νὰ μὴ νομίζει ὅτι ὁ νόμος περὶ δικαιοκρισίας ἀρμόζει μόνο σὲ ἐκείνους ποὺ δικάζουν τὰ κοινὰ πράγματα, καὶ νὰ μένει ξαπλωμένος ἀνάσκελα ροχαλίζοντας ἀμέριμνα. Γιατὶ σὲ ὅλους ἐξ ἴσου τὸ ζωοποιὸ Πνεῦμα δίνει τὴν ἐντολὴν αὐτήν. Λέγει πραγματικὰ καὶ μέσω τοῦ Δαβίδ· «Παιδαγωγηθεῖτε ὅλοι σεῖς ποὺ δικάζετε τοὺς λαοὺς τῆς γῆς, δουλεύσατε τὸν Κύριο μὲ φόβο Θεοῦ καὶ δοκιμάστε τὴν ἀγαλλίασιν ποὺ γεννᾷ ὁ τρόμος πρὸς αὐτόν. Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἐπωφεληθεῖτε τὴν παιδαγωγίαν, μήπως ὀργισθεῖ ὁ Κύριος καὶ ὀδηγηθεῖτε εἰς τὴν ἀπώλεια παρεκκλίνοντας ἀπὸ τὸ δρόμον τῆς δικαιοσύνης;»⁸⁷. Καὶ πάλιν· «Εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι ποὺ φυλάσσουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ γιὰ δίκαια κρίσιν καὶ ἐφαρμόζουν τὴν δικαιοσύνην σὲ κάθε εὐκαιρία»⁸⁸. καὶ· «Εἶναι ἄραγε ἀλήθεια ὅτι διακηρύττετε τὸ δίκιον; Τότε ἐκδώσατε δίκαιες ἀποφάσεις, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων»⁸⁹. Ἐὰν εἶναι ἀληθὲς καὶ ὄχι ψεῦδος, καὶ δὲν γίνεται μὲ ὑποκρισίαν.

Τί λοιπόν, λέγει, θὰ γίνῃ μὲ μένα ποὺ δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνη εἰς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν; Τὸ παράγγελμα αὐτὸ θὰ σοῦ τὸ πῶ ἐγώ. Ὁ Θεός, ποὺ ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἔκαμε αὐτεξούσιον, καὶ νὰ εἶναι δεκτικὸς προσβολῆς, ἀρετῆς καὶ κακίας. Ἄφου φύτεψε τὶς περισσότερες αἰσθήσεις, σὰν σὲ κάποιο μικρὸ χωράφι, εἰς τὸ πρόσωπον, μὲ τρόπο τέτοιον ποὺ νὰ ἐπέχουν θέσιν δορυφόρων, ἐνθρονίζει ἀνάμεσα εἰς αὐτὰς, σὰν βασιλιὰ ἀγαθὸν καὶ δίκαιον, τὸν ἡγεμόνα νοῦ. Κρίνεται λοιπόν σὲ κάθε περίπτωσιν ἀπὸ τὸ νοῦ ἢ ἀρετὴ καὶ ἢ κακία, δηλαδή ἢ σωφροσύνη καὶ ἢ ἀκολασία, ἢ γαστριμαργία καὶ ἢ ἐγκράτεια, ὁ θυμὸς καὶ ἢ πραότητα, ἢ κενοδοξία καὶ ἢ ταπεινοφροσύνη, καὶ γενικὰ κάθε ἀρετὴ δικάζεται πρὸς τὴν διακρινόμενὴν ἀπὸ αὐτὴν κακίαν. Ἐὰν λοιπόν ὁ νοῦς καταδικάσῃ τὴν κακίαν καὶ δικαιώσῃ τὴν ἀρετὴν, δίκασε δίκαια καὶ φύλαξε τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ δίκιον καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ἐὰν ὅμως ἀπὸ τὴν πολυποσίαν ξεχάσῃ τὸν ἑαυτό του, πέφτει ἀπὸ τὸ δίκιον, ὅπως ὁ Ὀχοζίας, καὶ παθαίνει ἀρρώστια ποὺ ὀδηγεῖ εἰς τὸ θάνατον⁸⁹, δηλαδή χάνει τὴν διάκρισιν καὶ δίνει τὴν νικητήριαν ψῆφον εἰς τὴν κακίαν, καὶ παραδίδεται εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον. Καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ Κύριος, λέγοντας· «Καὶ γιατί δὲν κρίνετε μόνοι

δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;». «Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρη σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτὴς παραδώσῃ σε τῷ πράκτωρι, καὶ ὁ πράκτωρ θάλη σε εἰς φυλακὴν. Ἀμήν ἀμήν
5 λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ ἀποδώσῃ τὸν ἔσχατον κοδράντην». Αὐτῷ ἡ δόξα, τῷ μόνῳ δικαιοκρίτῃ Χριστῷ, εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΣΤ'.

Περὶ δικαιομετρίας.

10 Πάντα τὰ δίκαια θεόφιλα καὶ εὐάρεστα. Ὡσπερ γὰρ τὴν δικαιοκρισίαν ἀγαπᾷ ὁ Θεός, οὕτω καὶ τὴν δικαιομετρίαν. Δίκαιος γὰρ ὢν, προνοεῖ τοῦ δικαίου. Εἰκότως οὖν ἡ Γραφὴ παραγγέλλει περὶ ἰσοσταθμίας καὶ ἰσομετρίας· ἀθέμιτον γὰρ ἐστὶν καὶ πάσης ἀδικίας ἐπέκεινα, δισσὰ μέτρα ἔχειν, μικρὸν καὶ μέγα. Ὅθεν καὶ ὁ προφήτης
15 Ἀμώς φησιν, ταλανίζων τοὺς ἀνηκόους «Οὐαὶ ὁ ἐπιθυμῶν τὴν ἡμέραν Κυρίου, καὶ αὕτη ἐστὶν σκότος τοῦ ποιῆσαι μικρὸν μέτρον καὶ ζυγὸν ἄδικον». Ὁμοίως καὶ ὁ Μιχαίας «Εἰ δικαιοθήσεται», λέγων, «ἐν ζυγῷ ἄνομος, καὶ ἐν μαρσίππῳ σταθμία δόλου». Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Ψαλμωδός «Ψευδεῖς γὰρ εἰσὶν υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆ-
20 σαι». Καὶ δεικνύων ὅτι τῆς πλεονεξίας ἐστὶν τὸ νόσημα, ἐπιφέρει «Αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτό μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν καὶ ἐπὶ ἄρπαγμα μὴ ἐπιποθεῖτε. Πλοῦτος ἐὰν ρέει, μὴ προστίθεσθε καρδίαν». Καὶ ὁ νόμος προστάττει, λέγων «Ἐν μέτροις καὶ ἐν σταθμοῖς καὶ ἐν ζυγοῖς δίκαια ἔσται ὑμῖν». Καὶ αὐθις, «Οὐ μετακινήσεις», φησίν,
25 «ὄρια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου». Ὁ δὲ προφήτης Σοφονίας «Κροῖμα ἐργάζεσθε καὶ δικαιοσύνην ζητήσατε, ὅπως σκεπασθῆτε ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς Κυρίου». Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ· «Κροῖμα καὶ δικαιοσύνην ποιήσατε», λέγων, «ζυγὸν δίκαιον, καὶ μέτρον δίκαιον, καὶ χοῖνιξ δικάια ἔσται ὑμῖν». Ὁ δὲ Παρομιαστής «Ζυγοὶ δόλιοι, βδέλυγμα ἐνώ-
30 πιον Κυρίου, σταθμεῖον δὲ δίκαιον δεκτὸν αὐτῷ». Καὶ πάλιν «Στά-

90. Λουκᾶ 12, 57. 91. Ματθ. 5, 25-26. 92. Λουκᾶ 6, 38. 93. Ἀμώς 5, 10. 8, 5.
94. Μιχ. 6, 11. 95. Ψαλμ. 61, 10. 96. Ὅπ. π, 10-11. 97. Λευϊτ. 19, 35. 98. Δευτ. 19, 14.
99. Σοφ. 2, 3. 1. Ἰεζ. 45, 9-10. Χοῖνιξ = μέτρο χωρητικότητος ἴσο πρὸς 315 δράμα.

σας ποιὸ εἶναι τὸ σωστό;»⁹⁰. Γιατὶ λέγει· «Ἐνῶ πηγαίνεις μὲ τὸν ἀντίδικόν σου στὸν ἄρχοντα, βρισκόμενος ἀκόμα στὸ δρόμο προσπάθησε νὰ συμφιλιωθείς μαζί του, μήπως σὲ ὀδηγήσει στὸν δικαστὴ, καὶ ὁ δικαστὴς σὲ παραδώσει στὸν δεσμοφύλακα, καὶ ὁ δεσμοφύλακας σὲ ρίξει στὴ φυλακὴ. Ἀλήθεια σοῦ λέγω, δὲν θὰ βγεις ἀπὸ ἐκεῖ μέχρι νὰ πληρώσεις καὶ τὸ τελευταῖο λεπτό»⁹¹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα, τὸν μόνον δίκαιο κριτὴ Χριστό, στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 76ος.

Γιὰ τὴ δικαιομετρία.

Ἔλα τὰ δίκαια εἶναι ἀγαπητὰ στὸν Θεὸ καὶ εὐάρεστα. Ὅπως δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὴ δίκαια κρίση, ἔτσι ἀγαπᾷ καὶ τὴν δικαιομετρία. Γιατὶ, ὄντας δίκαιος, φροντίζει γιὰ τὸ δίκιο. Εὐλόγα λοιπὸν ἡ Γραφὴ δίνει ἐντολὴ γιὰ ἴσα σταθμὰ καὶ ἴσα μέτρα· γιατί εἶναι παράνομο καὶ ξεπερνᾷ κάθε ἀδικία, νὰ ἔχει κανεὶς διπλὰ μέτρα, μικρὸ καὶ μεγάλον⁹². Γι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης Ἀμὼς λέγει, ἐλεινολογώντας τοὺς ἀνηπάκους· «Ἀλλοίμονο σὲ ἐκεῖνον ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου, καὶ αὐτὴ θὰ εἶναι σκοτεινὴ. Γιατὶ φροντίζει νὰ χρησιμοποιήσῃ μικρὸ μέτρο καὶ ζυγὸ ἀδικοῦ»⁹³. Ὁμοίως καὶ ὁ Μιχαίας λέγει· «Εἶναι δυνατόν νὰ δικαιωθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐκεῖνος ποὺ χρησιμοποιεῖ παράνομη ζυγαριὰ καὶ στὸν δερμάτινο σάκκο του ἔχει ἀπατηλὰ σταθμὰ»⁹⁴. Τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ Ψαλμωδός· «Εἶναι ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εὐκόλοι στὸ νὰ ἀδικήσουν»⁹⁵. Καὶ δείχνοντας ὅτι ἡ ἀρρώστια προέρχεται ἀπὸ τὴν πλεονεξία, προσθέτει· «Τὴν ἀπάτη αὐτὴ τὴν κάνουν λόγῳ τῆς προσκόλλησής τους στὴ ματαιότητα. Ἀλλὰ μὴ στηρίζετε τὶς ἐλπίδες σας στὴν ἀδικία καὶ μὴ ποθεῖτε τὶς ἀρπαγές. Ἐὰν ὁ πλοῦτος ρέει δίπλα σας, μὴ προσκολληθετε τὴν καρδιά σας σ' αὐτόν»⁹⁶. Καὶ ὁ νόμος προστάζει, λέγοντας· «Στὰ μέτρα καὶ στὰ σταθμὰ καὶ στὶς ζυγαριές νὰ εἴσατε δίκαιοι»⁹⁷. Καὶ πάλι λέγει· «Δὲν θὰ μετακινήσεις στὰ κτήματά σου τὰ σύνορα μὲ τὸν πλησίον σου ποὺ χάραξαν οἱ πρόγονοί σου»⁹⁸. Καὶ ὁ προφήτης Σοφονίας· «Ἐφαρμόζετε δίκαια κρίση καὶ ἐπιδιώκετε δικαιοσύνη, γιὰ νὰ προστατευθεῖτε κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ὀργῆς τοῦ Κυρίου»⁹⁹. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ λέγει· «Ἐφαρμόζετε δίκαια κρίση καὶ ἀποδίδετε δικαιοσύνη· τὸ ζύγι σας νὰ εἶναι δίκαιο, καὶ τὸ μέτρο σας δίκαιο, καὶ ἡ χοίρικὰ σας δίκαια»¹. Καὶ ὁ Παροιμιστής· «Οἱ ἀπατηλὲς ζυγαριές εἶναι μισητὲς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἐνῶ τὰ δίκαια σταθμὰ εἶναι δεκτὰ ἀπὸ αὐτόν»². Καὶ πάλι· «Ζύγια

2. Παρμ. 11, 1.

θμιον μέγα καὶ μικρὸν, καὶ μέτρα δισά, ἀκάθαρτα ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀμφότερα ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν συμποδισθήσονται».

Ἴσως δοκεῖ ταῦτα τοῖς πολλοῖς τοῦ μηδενὸς ἄξια εἶναι· ἀλλ' οὐδὲν εἰκῆ καὶ μάτην αἱ θεόπνευστοι Γραφαὶ διαγορεύουσιν. Πάντα δὲ πρὸς 5 σωτηρίαν ἡμῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον τὸ προσκυνητὸν ἐνομοθέτησε Πνεῦμα. Φυλαξώμεθα τοίνυν, ἀγαπητοί, τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας, τῆς δευτέρας εἰδωλολατρίας. Τοῦτο γὰρ παιδευόμεθα διὰ τῆς ἰσομετρίας, ὡς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις προστάττει ἡμῶν λέγων· «Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν ἐπιπεπιε- 10 σμένον καὶ σεσαλεύμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. Τῷ αὐτῷ γὰρ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΖ'.

Περὶ μετανοίας.

15 Ὡς γλυκεῖά ἐστιν, ἀδελφοί μου, ἡ μετάνοια· οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἡ φάρμακον ζωῆς. Μάλιστα ὅτι ὁ γλυκὺς Δεσπότης ἡμῶν, ἀμνησίκακος, ἀγαθός, ὁ οἰκτίρων, ὁ φιλόφρων, ὁ φιλόψυχος, ὁ φιλόπτωχος, ὁ κηδεμὼν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, αἰεὶ διψᾷ τὴν μετάνοιαν ἡμῶν. Εὐφραίνεται γὰρ ἐπὶ τοῖς δάκρυσιν τῶν μετανοούντων, ἀγάλλεται ἐπὶ 20 τῇ ἔξομολογήσει, χαίρει ἐπὶ τῇ συντετριμμένῃ καὶ τεταπεινωμένῃ καρδίᾳ, καὶ μετὰ μακροθυμίας πολλῆς ἀναμένει τὴν ἐπιστροφὴν ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀπολείπει ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Ποθεῖ πολλὰ τὴν μετάνοιαν ἡμῶν, καὶ ὡς τὸν μετανοήσαντα ἄσωτον υἱὸν δέχεται καὶ καταφιλεῖ, παρακαλῶν καὶ προτρεπόμενος ἕνα ἕκαστον ἡμῶν μετὰ μυρίας ἀθεμι- 25 τουργίας καὶ διαβολικὰς πράξεις πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέψαι, καθὼς βροῶ διὰ τοῦ προφήτου λέγων· Μετὰ ταῦτα πάντα πρὸς με ἀνάστρεψον. Καὶ ἔτι μακρὰν ἡμῶν ἀπεχόντων προστρέχει καὶ καταφιλεῖ καὶ καταλαμβάνει τὸν κατάστικτον καὶ κηλιδωμένον καὶ ὀλορύπαρον ἡμῶν τράχηλον, καὶ οὐκ ἐγκαλεῖ περὶ τῶν προτέρων, ἀλλ' ἐπαγγέλλεται τὰ 30 μέλλοντα· καὶ ὡς ὑπεράγαθος οὐ μόνον συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀρραδῶνα τῆς ζωῆς παρέχει, τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὴν πρώτην στολὴν τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἀφθαρσίας, ἣν ἐνεδύθημεν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ ἀπεδυσάμεθα διὰ τῆς ἁμαρτίας, αὐθις εἰλικρινῶς ἡμῶν μετανοούντων καὶ ὀλοκαρδίως ἐπιστρεφόν-

μεγάλα καὶ μικρὰ, καὶ μέτρα διπλὰ εἶναι ἀκάθαρτα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ θὰ ἐμποδιοθοῦν ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὰ δύο στίς δοσοληψίες του»³.

Ἴσως αὐτὰ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς θεωροῦνται νὰ μὴ ἔχουν καμμιά ἀξία· κι ὅμως τίποτε οἱ θεόπνευστες Γραφές δὲν ἀναφέρουν στὴν τύχη καὶ ἀσκοπα. Ὅλα τὸ προσκυνητὸ Πνεῦμα τὰ νομοθέτησε γιὰ τὴ σωτηρία μας καὶ πρὸς ζωὴ αἰώνια. Ἄς προφυλαχθοῦμε λοιπόν, ἀγαπητοί, ἀπὸ τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας, τῆς δεύτερης εἰδωλολατρίας. Γιατὶ αὐτὸ τὸ διδασκόμαστε μὲ τὴν ἰσομετρία, ὅπως καὶ ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός μᾶς δίνει ἐντολὴ στὰ Εὐαγγέλια, λέγοντας· «Δίνετε, καὶ θὰ δοθεῖ καὶ σέ σᾶς μέτρο σωστὸ καὶ συμπιεσμένο καὶ παραγεμισμένο θὰ δώσουν στὴν ἀγκαλιά σας. Γιατὶ μὲ τὸ μέτρο πού δίνετε, μὲ τὸ ἴδιο θὰ σᾶς ἀνταποδοθεῖ»⁴. Σὺ αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 77ος.

Γιὰ τὴ μετάνοια.

Πόσο γλυκεῖα εἶναι, ἀδελφοί μου, ἡ μετάνοια· τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι, παρὰ φάρμακο τῆς ζωῆς, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ὁ γλυκύτατος Κύριός μας, ὁ ἀμνησίκακος, ὁ ἀγαθός, ὁ πολυεύσπλαγχνος, ὁ φιλόανθρωπος, ὁ φιλόψυχος, ὁ φιλόπτωχος, ὁ κηδεμόνας τῆς σωτηρίας μας διψᾷ πάντοτε τὴ μετάνοιά μας. Γιατὶ γεμίζει ἀπὸ εὐφροσύνη μὲ τὰ δάκρυα ἐκείνων πού μετανοοῦν, γεμίζει ἀπὸ ἀγαλλίαση μὲ τὴν ἐξομολόγησή μας, χαίρεται γιὰ τὴ γεμάτη ἀπὸ συντριβὴ καὶ ταπείνωση καρδιά, καὶ μὲ μεγάλη μακροθυμία περιμένει τὴν ἐπιστροφή μας, καὶ δὲν ἐγκαταλείπει τὴν ἀναμονή του αὐτὴ μέχρι τὴν τελευταία μας ἀναπνοή. Ποθεῖ πάρα πολὺ τὴ μετάνοιά μας, καὶ σὰν τὸν ἄσωτο υἱὸ πού μετανόησε, μᾶς δέχεται καὶ μᾶς γεμίζει μὲ φιλιὰ, παρακαλώντας καὶ προτρέποντας τὸν καθένα μας μετὰ ἀπὸ ἀμέτρητα παράνομα ἔργα καὶ διαβολικὲς πράξεις νὰ ἐπιστρέψει σ' αὐτόν, ἔτσι ὅπως φωνάζει δυνατὰ μέσω τοῦ προφήτη, λέγοντας· Μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐπίστρεψε σὲ μένα⁵. Καὶ ἐνῶ ἀκόμη βρισκόμαστε μακριὰ τρέχει καὶ μᾶς γεμίζει μὲ φιλιὰ καὶ ἀγκαλιάζει τὸν γεμᾶτο στίγματα καὶ κηλίδες καὶ βρωμιὰ τράχηλό μας, καὶ δὲν μᾶς κατηγορεῖ γιὰ τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ μᾶς δίνει ὑποσχέσεις γιὰ τὰ μελλοντικά· καὶ σὰν ὑπεράγαθος πού εἶναι ὄχι μόνο συγχωρεῖ τίς ἁμαρτίες μας, ἀλλὰ καὶ μᾶς προσφέρει τὸν ἀρραβώνα τῆς ζωῆς, τὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὴν πρώτη στολὴ τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἀφθαρσίας, τὴν ὁποία φορέσαμε μὲ τὸ ἅγιο βάπτισμα, καὶ τὴ βγάλαμε ἀπὸ πάνω μας μὲ τὴν ἁμαρτία, βλέποντάς μας νὰ μετανοοῦμε μὲ εἰλικρίνεια καὶ νὰ ἐπιστρέφομε πρὸς αὐτόν

των ἡμῶν πρὸς αὐτόν, χαρίζεται ἡμῖν καὶ ἑορτὴν ἄγει, καὶ συγκαλεῖ τὰς φίλας αὐτῶ ἀγίας δυνάμεις, ἐπιδεικνὺς αὐτοῖς τὴν δραχμὴν ἣν εὔρε, τουτέστι τὴν βασιλικὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ καθομοίωσιν, καὶ ἐπ' ὤμων φέρον τὸ πλανώμενον πρόβατον εἰσάγει πρὸς τὸν ἴδιον Πατέρα, ἔνθα εὐφραινόμενων πάντων ἡ κατοικία ἐν αὐτῶ, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν ἀποφυγόντων. Καὶ πολλάκις καὶ εἰκῆ κατεγκαλούμενος παρ' ἡμῶν, μακροθυμεῖ καὶ ἀνέχεται, καὶ χαίρει ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ καὶ μετανοίᾳ ἡμῶν.

Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, τοιοῦτον εὐσπλαγχνον Δεσπότην, μὴ
 10 ὀκνήσωμεν ἀποστρέψαι πρὸς αὐτόν συντόμως, μηδὲ θάλλωμεν ἑαυτοὺς εἰς ραθυμίαν καὶ ἀπόγνωσιν διὰ τὰ ἀνύποιστα καὶ ἀναρίθμητα ἡμῶν ἁμαρτήματα. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ τελεία χαρὰ τοῦ διαδόλου· αὕτη ἐστὶν ἡ πρὸς θάνατον ἁμαρτία, ἣν λέγει ἡ Γραφή. Προσέλθωμεν οὖν τῇ μετανοίᾳ, καὶ αὕτη πρεσβεύει ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν. Βοήσω-
 15 μεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου, ὅτι «αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν, ὅτι πολλαὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἐναντίον σου, Κύριε· ποιήσον ἡμῖν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου»· καὶ, «Σὺ ἐν ἡμῖν, Κύριε, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐφ' ἡμᾶς». Καὶ μετὰ Μιχαίου· «Ὁργὴν Κυρίου ὑποίσα, διότι ἤμαρτον αὐτῶ». Καὶ μετὰ Δαυΐδ· «Τὴν ἀνο-
 20 μίαν μου ἐγνώρισα, καὶ τὴν ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα», ἀλλ', «Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῶ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφήκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου». Σὺ γὰρ εἶπας, Κύριε· «Εἶπε πρῶτος τὰς ἀνομίας σου, ἵνα δικαιωθῆς». Θαρρῶν οὖν, Δέσποτα, εἰς τὸ πέλαγος τῆς εὐσπλαγχνίας σου, προσφέρω σοι ἐκ στόματος ρυπαροῦ καὶ χειλέ-
 25 ὦν ἀκαθάρτων τὴν ἱκεσίαν ταύτην. Μνήσθητι ὅτι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐπικέκληται ἐπ' ἐμοί, καὶ ἐξηγόρασάς με τῶ τιμίῳ σου αἵματι· ὅτι ἐσφράγισάς με τῶ ἀρραβῶνι τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ ἀνήγαγές με ἐκ τοῦ θυθοῦ τῶν ἀνομιῶν μου, ἵνα μὴ ἀποσυλήσῃ με ὁ ἐχθρὸς Ἰησοῦ Χριστέ, ἀντίσχου μοι καὶ γενοῦ μοι βοηθὸς κραταιὸς ἐν πο-
 30 λέμῳ, ὅτι δοῦλός εἰμι ἐπιθυμίας, καὶ πολεμοῦμαι ὑπ' αὐτῆς ἀλλὰ σύ, Κύριε, μὴ ἐγκαταλίπῃς με τὸν ἐπὶ γῆς ἐρομμένον ἐν καταδίῳ ἔργων μου· ἐλευθέρωσόν με, Δέσποτα, τῆς πονηρᾶς δουλείας τοῦ κοσμοκράτορος, καὶ οὐκείωσόν με ἐν τοῖς προστάγμασί σου. Ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς

6. Λουκᾶ 15, 22.

7. Ἰερ. 14, 7.

8. Ἰερ. 14, 9.

9. Μιχ. 7, 9.

10. Ψαλμ. 31, 5.

11. Ψαλμ. 31, 5.

12. Ἦσ. 43, 26.

μὲ ὅλη τὴν καρδιά μας, μᾶς τὴ χαρίζει ἀμέσως⁶, καὶ στήνοντας γιορτὴ, συγκαλεῖ τὶς ἀγαπητὲς σ' αὐτὸν ἅγιες δυνάμεις, δείχνοντας σ' αὐτοὺς τὴν δραχμὴ πού βρῆκε, δηλαδή τὴ βασιλικὴ εἰκόνα του καὶ ὅμοια μὲ αὐτόν, καὶ φέροντας στοὺς ὤμους του τὸ πλανώμενο πρόβατο τὸ ὀδηγεῖ μέσα πρὸς τὸν Πατέρα του, ὅπου εἶναι ἡ κατοικία ὅλων ἐκείνων πού εὐφραίνονται μὲ αὐτόν, καὶ προσφέρει θυσία τὴν ψυχὴ του γιὰ ἐκείνους πού ἔφυγαν ἀπὸ κοντά του. Καὶ ἐνῶ πολλές φορές καὶ ἀδικαιολόγητα κατηγορεῖται ἀπὸ ἐμᾶς, δείχνει μακροθυμία καὶ ἀνοχή, καὶ χαίρεται μὲ τὴν ἐπιστροφή καὶ μετάνοιά μας.

Ἔχοντας λοιπόν, ἀδελφοί μου, τέτοιον εὐσπλαγχνο Κύριο, ἄς μὴ διατάξομε νὰ ἐπιστρέψομε σύντομα πρὸς αὐτόν, οὔτε νὰ ἀφήσομε τὸν ἑαυτό μας νὰ κυριευθεῖ ἀπὸ ραθυμία καὶ ἀπόγνωση ἕξαιτίας τῶν ἀνυπόφορων καὶ ἀμέτρητων ἁμαρτημάτων μας. Γιατὶ αὕτὴ εἶναι ἡ πλήρης χαρὰ τοῦ διαδόλου, αὕτὴ εἶναι ἡ ἁμαρτία πού ὀδηγεῖ στὸν θάνατο, τὴν ὁποία ἀναφέρει ἡ Γραφή. Ἄς προσέλθομε λοιπόν σ' αὐτόν μὲ τὴ μετάνοια, καὶ αὕτὴ πρεσβεύει γιὰ μᾶς στὸν Θεό. Ἄς φωνάξομε δυνατὰ καὶ ἐμεῖς μαζί μὲ τὸν προφήτη Ἰερεμία, ὅτι «οἱ ἁμαρτίες μας ἔγιναν ἐμπόδιο σὲ μᾶς, γιατί εἶναι πολλές οἱ ἁμαρτίες μας ἐνώπιόν σου, Κύριε· κάνε μας αὕτὴ τὴ χάρη νὰ μᾶς δεχθεῖς πρὸς δόξα τοῦ ὀνόματός σου»⁷. καί, «Σὺ, Κύριε, βρῖσκεσαι ἀνάμεσά μας καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικαλούμαστε ἐμεῖς»⁸. Καὶ μαζί μὲ τὸν Μιχαῖα· «Θὰ ὑπομείνω τὴν ὀργὴ τοῦ Κυρίου, γιατί ἁμάρτησα σ' αὐτόν»⁹. Καὶ μαζί μὲ τὸν Δαβίδ· «Ἔκανα γνωστὴ στὸν Κύριο τὴν ἀνομία μου, καὶ τὴν ἁμαρτία μου δὲν τὴν ἔκρυψα»¹⁰, ἀλλά, «Θὰ ἔξομολογηθῶ τὴν ἁμαρτία μου σὲ σένα τὸν Κύριό μου χωρὶς δικαιολογία, καὶ σὺ συγχώρησες τὴν ἀσέβεια τῆς καρδιάς μου»¹¹. Γιατὶ σὺ εἶπες, Κύριε· «Ἐξομολογήσου πρῶτος τὶς ἁμαρτίες σου, γιὰ νὰ λάβεις συγχώρηση»¹². Στηρίζοντας λοιπόν, Κύριε, τὸ θάρρος μου στὸ πέλαγος τῆς εὐσπλαγχνίας σου, σοῦ προσφέρω μὲ τὸ ρυπαρὸ στόμα μου καὶ τὰ ἀκάθαρτα χεῖλη μου τὴν ἰκεσία αὕτὴ· Θημήσου ὅτι τὸ ἅγιο ὄνομά σου ἐπικαλέσθηκα ἐγώ, καὶ σὺ μὲ ἔξαγόρασες μὲ τὸ τίμιο σου αἷμα· γιατί μὲ σφράγισες μὲ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος καὶ μὲ ἀνέσυρες ἀπὸ τὸν βυθὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου, γιὰ νὰ μὴ μοῦ ἀρπάξει τὰ λάφυρά μου ὁ ἐχθρός. Ἰησοῦ Χριστέ, ἐνίσχυσε τὴ δύνامي μου καὶ γίνε δυνατὸς βοηθός μου στὸν πόλεμο, γιατί εἶμαι δοῦλος τῆς ἐπιθυμίας καὶ πολεμοῦμαι ἀπ' αὕτὴ. Ἀλλὰ σὺ, Κύριε, μὴ ἐγκαταλείψεις ἐμένα πού εἶμαι ριγμένος ἐπάνω στὴ γῆ καταδικασμένος ἀπὸ τὰ ἔργα μου· ἐλευθέρωσέ με, Κύριε, ἀπὸ τὴν κακὴ δουλεία τοῦ κοσμοκράτορα, καὶ κάνε με δικό σου μὲ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἐντολῶν σου. Ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς μου εἶσαι σὺ ὁ Χριστός μου,

μου ὁ Χριστός μου, καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, τὸ πρόσωπόν σου. Θεὲ Δέσποτα, καὶ «Κύριε τῆς ζωῆς μου, μετεωρισμὸν ὀφθαλμῶν μου μὴ δώῃς μοι καὶ ἐπιθυμίαν κακὴν ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ». Ἀντίσχου με, Χριστέ, τῇ χειρὶ σου τῇ ἁγίᾳ· ὀρέξεις καὶ συνουσιασμοὶ μὴ καταλαβέ-
 5 τωσάν με, καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ παραδῶς με. Λάμπρον ἐν ἐμοὶ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε, ἵνα μὴ ἡ σκοτία καταλάβῃ με καὶ ὁ περιπατῶν ἐν αὐτῇ ὑφαρπάσῃ με. Μὴ παραδῶς, Κύριε, θηρίοις ἀοράτοις ψυχὴν ἐξομολογουμένην σοι. Μὴ καταδέξῃ, Κύριε, πληγῆναι δούλόν σου ὑπὸ κινῶν ἀλλοτριῶν· ξενίαν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος καταξίω-
 10 σόν με, Πάτερ ἅγιε, γενέσθαι καὶ οἶκον τοῦ Χριστοῦ σου· οἰκοδόμησόν με ὁ ὁδηγὸς τῶν πεπλανημένων· ὁδήγησόν με, ἵνα μὴ ἐκκλίνω εἰς τὰ ἀριστερά· πρόσωπόν σου, Κύριε, ἰδεῖν ἐπιποθῶ· ὁ Θεός, τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου ὁδήγησόν με· ροῦν δακρῶν χάρισαί μοι τῷ δούλῳ σου, καὶ ἱκμάδα τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος δώρησαι τῷ πλάσματί σου,
 15 ἵνα μὴ ξηρανθῶ ὡς ἡ σικκὴ ἣν σὺ κατηράσω, καὶ ἔστω τὰ δάκρυά μου εἰς ἐμὸν πόμα καὶ ἡ προσευχὴ μου ἀντὶ βρώσεως. Τρέψον, Κύριε, τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί, καὶ δέξαι με εἰς τὰς αἰωνίους σου σκηνάς· φθασάτω με ἡ ἐλεημοσύνη σου, Κύριε, καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ σου καταλαβέ-
 20 τωσάν με, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἀληθινὸς ἀφίων ἀνομίας καὶ μὴ καταδέξῃ, Κύριε, ἀτιμάσαι τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου διὰ τὰ πλήθη τῶν ἀνομιῶν μου, ἀλλὰ ἀνακάλεσαί με, Δέσποτα, διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ ἔγειρόν με κείμενον ὡς Λευὶ τὸν τελώνην, καὶ ζωοποιήσόν με τὸν ἐν ἁμαρτίαις νενεκρωμένον, ὡς τῆς χήρας τὸν υἱόν, ὅτι σὺ μόνος ὑπάρχεις ἡ ἀνάστασις
 25 τῶν τεθνεώτων καὶ σοὶ δόξα πρέπει εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Θέλει δὲ ὁ ἐν ἀληθείᾳ μετανοῶν ἐφ' οἷς ἔπραξε κακοῖς καὶ ἑαυτὸν ἐπιμέμφεσθαι, καὶ τὰ παρ' ἄλλων ὀνειδίη καρτερῶς φέρειν· μετάνοια γὰρ ἐστὶ τὸ ὑπ' ἀφρόνων χλευάζεσθαι, καὶ καρτερεῖν καὶ ὀλοκαρδίως προσφέρειν τῷ Θεῷ ἐξομολόγησιν. Ὁ Ἡσαΐας ποτινιώμενος περὶ τῶν
 30 σκληρῶν καὶ ἀμετανοήτων, λέγει· «Μὴ οὐκ ἰσχύει Κύριος τοῦ σῶσαι; ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ὑμῶν, ὅτι οὐδεὶς λαλεῖ δίκαια, οὐδ' ἔστι κρίσις ἀληθινή». Ἔτερος δέ φησι· «Ὡς καλὸν ἐλεγχθέντα» φανερῶσαι μετάνοιαν. Οὕτω γὰρ φεύξῃ ἐκούσιον ἁμαρτίαν. Καὶ πάλιν «Ἡμαρτες, μὴ προσθῆς ἔτι, καὶ περὶ

καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου εἶναι τὸ πρόσωπό σου. Θεὲ Δέσποτα καὶ «Κύριε τῆς ζωῆς μου, μὴ μ' ἀφήσεις νὰ ἔχω μάτια ὑπερήφανα καὶ ἐπιθυμία κακὴ ἀπομάκρυνε ἀπὸ μένα»¹³. Κράτησέ με, Χριστέ, μὲ τὸ χέρι σου τὸ ἅγιο· ἐπιθυμίες κακὲς καὶ σαρκικὲς σχέσεις νὰ μὴ μὲ κυριέψουν καὶ μὴ μὲ παραδώσεις σὲ ψυχὴ γεμάτη ἀπὸ ἀδιαντροπιᾶ. Λάμψε τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου σὲ μένα, Κύριε, γιὰ νὰ μὴ μὲ περιβάλει τὸ σκοτάδι καὶ μὲ ἀρπάξει ἐκεῖνος πὺν περπατεῖ μέσα σ' αὐτό. Μὴ παραδώσεις, Κύριε, τὴν ψυχὴ μου, πὺν ἐξομολογεῖται σὲ σένα, σὲ θηρία ἀοράτα. Μὴ ἀνεχθεῖς, Κύριε, νὰ δεχθεῖ ὁ δοῦλος σου πλήγματα ἀπὸ σκυλιὰ ξένα· καταξίωσέ με, Πάτερ ἅγιε, νὰ γίνω κατοικητήριο τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος καὶ οἶκο τοῦ Χριστοῦ σου· οἰκοδόμησέ με σὺ ὁ ὁδηγὸς τῶν πλανημένων· ὁδήγησέ με, γιὰ νὰ μὴ παρακλίνω στὰ ἀριστερὰ· ποθῶ πολὺ νὰ δῶ τὸ πρόσωπό σου, Κύριε· Θεέ μου, ὁδήγησέ με μὲ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου· χάρισε σὲ μένα τὸν δοῦλο σου πλούσια τὴ ροὴ τῶν δακρῶν μου καὶ δώρησε στὸ πλάσμα σου τὴ ζωτικὴ δύναμη τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, γιὰ νὰ μὴ ξηραθῶ σὰν τὴ συκιὰ πὺν καταρᾶστηκες σύ, καὶ ὡς γίνουν τὰ δάκρυά μου πιετό μου καὶ ἡ προσευχὴ μου τροφὴ μου. Μετάβαλε, Κύριε, τὸν θρῆνο μου σὲ χαρὰ μου καὶ δέξου με σὲ αἰῶνες σκηνές σου· ὡς μὲ προφθάσει ἡ ἐλεημοσύνη σου, Κύριε, καὶ ἡ εὐσπλαγχνία σου ὡς μὲ κατακαλύψει, συγχωρώντας μου ὅλες τὶς ἁμαρτίες μου. Γιατὶ σὺ εἶσαι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς πὺν συγχωρεῖς ἁμαρτίες καὶ μὴ καταδεχθεῖς, Κύριε, νὰ ἀτιμάσεις τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου ἕξαιτίας τοῦ πλήθους τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἀλλὰ ἀνακάλεσέ με, Κύριε, μὲ τὸν μονογενῆ σου Υἱό, τὸν Σωτήρα μας, καὶ σήκωσέ με ἀπὸ κάτω πὺν εἶμαι πεσμένος σὰν τὸ Λευὶ τὸν τελῶνι, καὶ ζωοποίησε ἐμένα, τὸν νεκρωμένο ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, σὰν τὸν υἱὸ τῆς χήρας, γιατί σὺ μόνος ὑπάρχεις ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν καὶ σὲ σένα πρέπει ἡ δόξα τοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Ἐκεῖνος πὺν μετανοεῖ ἀληθινὰ γιὰ τὰ κακὰ πὺν ἔπραξε θέλει καὶ ὁ ἴδιος νὰ κατηγορεῖ τὸν ἑαυτό του, καὶ τὶς μομφές τῶν ἄλλων νὰ ὑπομένει μὲ καρτερία· γιατί μετάνοια εἶναι τὸ νὰ χλευάζεται κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνόητους, καὶ νὰ προσφέρει στὸν Θεὸ ἐξομολόγησι μὲ καρτερία καὶ μὲ ὅλη τὴν καρδιά του. Ὁ Ἡσαΐας θρηνηλογώντας γιὰ τοὺς σκληροὺς καὶ ἀμετανόητους, λέγει· «Μήπως δὲν μπορεῖ ὁ Κύριος νὰ σᾶς σώσει; ἀλλὰ ἕξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν σας ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπό του ἀπὸ σᾶς, γιατί κανένας δὲν λέγει δίκαια πράγματα, οὔτε ὑπάρχει σὲ σᾶς ἀληθινὴ κρίσις καὶ ἀπονομὴ δικαιοσύνης»¹⁴. Καὶ ἄλλος λέγει· «Εἶναι καλὸ ἐλεγχόμενος κανεὶς»¹⁵ νὰ φανερώσει μετάνοια! Γιατὶ ἔτσι θὰ ἀποφύγει τὴν ἐκούσια ἁμαρτία. Καὶ πάλι· «Ἀμάρτησες μὴ προσθέσεις καὶ ἄλλη, καὶ γιὰ τὶς

τῶν προτέρων σου δεήθητι». Καὶ ἐπάγει· «Ὡς ἀπὸ προσώπου ὄψεως φεῦγε ἀπὸ ἁμαρτίας».—«Σοφὸς γὰρ φοβηθεὶς ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἰωβ· «Εἰ γὰρ καὶ ἁμαρτῶν ἐκουσίως ἔκρουσα τὴν ἁμαρτίαν μου· οὐ γὰρ διετράπην πολυοχλίαν πόλεως, τοῦ μὴ ἐξαγορευῆσαι 5 ἐνώπιον αὐτῶν». Καὶ ἐν ταῖς Πράξεσιν ὁ Πέτρος τῷ πλήθει· «Μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψασθε, εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως».

Καὶ ἡμεῖς ἀγαπητοί, καθὼς προεῖρηται, ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας μετανοήσωμεν ἀπὸ τῶν κακῶν, ὧν ἐπράξαμεν, ἐπιστραφέντες πρὸς 10 τὸν Θεὸν καὶ λέγοντες· Ἠμάρτομεν, ἴλασθητι· ἠνομήσαμεν, συγχώρησον προσεκρούσαμεν, καταλλάγηθι. Ὡς τὴν πόρνην καθάρισον· ὡς τὸν τελώνην δικαίωσον· ἐλθέτω ἐπ' ἐμὲ τὸ ἔλεός σου· ἐπισταξάτω ἐπ' ἐμὲ ἡ φιλανθρωπία σου. Καὶ μὴ συγχωρήσῃ με πρᾶθῆναι ταῖς ἁμαρτίαις μου, μηδ' ὑπνώσῃ καὶ ἀποθανεῖν τὸν πικρὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον, ἀλλ' ἐξαγόρασόν με ἀπὸ τοῦ ἐνεσιῶτος αἰῶνος πονηροῦ. Δός μοι 15 καιρὸν μετανοίας καὶ τόπον ἀπολογίας, ὅτι «Οὐκ ἔστιν εἰρήνη τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου· ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου. Ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. Ἐὰν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; ὅτι 20 παρὰ σοῦ ἴλασμός ἐστίν».

Πιστεύσωμεν οὖν τῷ Θεῷ, οἱ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀπεγνωκότες τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ ἐπιστρέψωμεν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ ἐργασώμεθα τὴν δικαιοσύνην τὰς λοιπὰς 25 ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ δουλεύσωμεν αὐτῷ ὀρθῶς κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ποιήσῃ ἴασιν τοῖς προτέροις ἡμῶν παραπτώμασι, καὶ ἔχομεν δύναμιν τοῦ κατακυριεῦσαι τῶν ἔργων τοῦ διαδόλου. Τὴν δὲ ἀπειλήν αὐτοῦ ὅλως μὴ φοβηθῶμεν (ἄτονος γὰρ ἐστίν, ὡσπερ νεκροῦ νεῦρα), ἀλλὰ φοβηθῶμεν τὸν παντοδύναμον Κύριον, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάξωμεν, καὶ ζήσωμεν ἐν αὐτῷ. Καὶ ἐὰν οὕτω μετὰ στενα- 30 γμῶν καὶ δακρῶν ἰκετεύσωμεν πρὸς αὐτόν, λέξει καὶ πρὸς ἡμᾶς διὰ Ἰεζεκιήλ τοῦ προφήτου· «Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος· οὐ θούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Καὶ αὐθις, «Ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνομος ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ,

16. Σ. Σειρ. 21, 1.

17. Σ. Σειρ. 21, 2.

18. Παρμ. 14, 16.

19. Ἰωβ 31, 33-34.

20. Πράξ. 3, 19.

21. Ψαλμ. 37, 4-5. 129, 3-4.

22. Ἰεζ. 18, 3, 23.

προηγούμενες παρακάλεσε τὸν Θεὸν¹⁶. Καὶ προσθέτει· «Ἐπίφυγε τὴν ἁμαρτία ἔτσι ὅπως ἀποφεύγεις τὸ φίδι»¹⁷. – «Γιατὶ ὁ συνετός, φοβούμενος τὴν τιμωρία, ἀποφεύγει τοὺς κακοὺς»¹⁸. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἰώβ· «Ἐὰν ἔκρυψα τὴν ἁμαρτία μου καὶ ὅταν συνέβηκε νὰ ἁμαρτήσω χωρὶς νὰ τὸ θέλω· ποτὲ ὅμως δὲν ντράπηκα τὸ μεγάλο πλῆθος τῆς πόλεως ὥστε νὰ μὴ ὁμολογήσω ἐνώπιόν τους τὸ πταῖσμα μου»¹⁹. Καὶ στὶς Πράξεις ὁ Πέτρος λέγει στὸ πλῆθος· «Μετανοῆστε λοιπὸν καὶ ἐπιστρέψτε, γιὰ νὰ ἐξαλειφθοῦν οἱ ἁμαρτίες σας καὶ νὰ ἔρθουν ἡμέρες ἀνακούφισης»²⁰.

Καὶ ἐμεῖς, ἀγαπητοί, ὅπως ἔχει λεχθεῖ προηγουμένως, ἄς μετανοήσομε μὲ εἰλικρίνεια καρδιάς γιὰ τὰ κακὰ ποὺ πράξαμε, καὶ ἄς ἐπιστρέψομε στὸν Θεὸ λέγοντας· Ἐμαρτήσαμε, ἐλέησέ μας· παρανομήσαμε, συγχώρησέ μας· ἦρθαμε σὲ σύγκρουση μαζί σου, συμφιλίωσέ μας μὲ τὸν ἑαυτὸ σου. Σὰν τὴν πόρνη καθάρισέ μας· σὰν τὸν τελώνη δικαίωσέ μας· ἄς ἔρθει τὸ ἔλεός σου σὲ μένα· ἄς χυθοῦν μέσα μου οἱ σταγόνες τῆς φιλανθρωπίας σου καὶ μὴ ἐπιτρέψεις νὰ πουληθῶ ἕξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου, οὔτε νὰ μὲ κυριέψει ὁ ὕπνος καὶ νὰ ὑποστῶ τὸν πικρὸ θάνατο τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ ἕξαγόρασέ με ἀπὸ τὸν πονηρὸ τοῦ παρόντος αἰῶνος. Δός μου καιρὸ μετάνοιας καὶ τόπο ἀπολογίας, γιὰτὶ «Δὲν ὑπάρχει εἰρήνη στὰ ὀστέα μου ἕξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου, γιὰτὶ οἱ ἁμαρτίες μου κάλυψαν ἀκόμα καὶ τὸ κεφάλι μου, καὶ σὰν βαρὺ φορτίο ἔπεσαν μὲ μεγάλο βάρος ἐπάνω μου. Ἐὰν πραγματικὰ ἐξετάσεις μὲ προσοχὴ τὶς ἁμαρτίες μας, Κύριε, Κύριε, ποίος θὰ μποροῦσε νὰ σταθεῖ μπροστὰ σου; Ἄλλὰ σὲ σένα ὑπάρχει ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν»²¹.

Ἄς πιστέψομε λοιπὸν στὸν Θεό, ἐμεῖς ποὺ ἕξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας ἔχομε κυριευθεῖ ἀπὸ ἀπόγνωση γιὰ τὴ ζωὴ μας, καὶ ἄς ἐπιστρέψομε μὲ ὅλη τὴν καρδιά μας στὸν Κύριο τὸν Θεὸ μας, καὶ ἄς ζήσομε ἐνάρετα ὅλες τὶς ὑπόλοιπες ἡμέρες τῆς ζωῆς μας καὶ δουλεύοντας σ' αὐτὸν σωστὰ σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του, θὰ μᾶς προσφέρει αὐτὸς θεραπεία συγχωρώντας τὰ προηγούμενα παραπτώματά μας. Καὶ ἔχομε τὴ δύναμη νὰ κατασυντρίψομε τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, χωρὶς νὰ φοβηθοῦμε καθόλου τὴν ἀπειλὴ αὐτοῦ (γιατὶ δὲν ἔχουν δύναμη τὰ νεῦρα του, ὅπως ἀκριβῶς τὰ νεῦρα τοῦ νεκροῦ), ἀλλὰ ἄς φοβηθοῦμε τὸν παντοδύναμο Κύριο, ἄς φυλάξομε τὶς ἐντολές του, καὶ ἄς ζήσομε κοντὰ σ' αὐτόν. Καὶ ἐὰν ἔτσι μὲ στεναγμούς καὶ δάκρυα ἀπευθόνομε τὶς ἱκεσίες μας πρὸς αὐτόν, θὰ πεῖ καὶ σὲ μᾶς μέσω τοῦ προφήτη Ἰεζεκιήλ· «Ὁρκίζομαι στὸν ἑαυτό μου, λέγει Κύριος· Δὲν θέλω τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει»²². Καὶ πάλι· «Τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ ἐπιστρέψει ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ ὅλες τὶς ἁμαρτίες του καὶ θὰ ζήσει ἐνάρετα, δὲν θὰ θυμηθῶ στὸ ἕξις

καὶ ποιήσει δικαιοσύνην, οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ». – Πολλὰ γὰρ ποθεῖ ὁ Κύριος τὴν ἡμῶν σωτηρίαν. Φησὶν γὰρ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς «Λέγετε αὐτοῖς, Μετανοεῖτε ἥγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Διὰ τοῦτο γὰρ καταλιπὼν τὰ ἐννενήκοντα ἐννέα πρόβατα
 5 ἐν τῷ ὄρει ὁ ποιμὴν ὁ καλός, πορεύεται ζητῶν τὸ ἀπολωλός, καὶ εὐρῶν βαστάζει ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων, καὶ συγκαλεῖ τὰς ἄνω δυνάμεις χαίρων καὶ λέγων «Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὐρον τὸ ἀπολωλός». Καὶ ἐπάγει «Λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐννενήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρειάν
 10 ἔχουσι μετανοίας». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΗ΄.

Περὶ ὑπομονῆς.

Ὅλιγα τινὰ περὶ μετανοίας ἡμῖν προδιαλεχθέντες, εἰπώμεν, Θεοῦ συνεργοῦντος, καὶ περὶ ὑπομονῆς τῆς σωζούσης τὸν ἄνθρωπον, ὅσα ἢ
 15 αὐτοῦ παρέχει φιланθρωπία. Χρήζει γὰρ ἡ μετάνοια τῆς ὑπομονῆς, καὶ χωρὶς αὐτῆς τελειωθῆναι οὐ δύναται. Μονόπτερος γὰρ ἀετὸς οὐ δύναται εἰς ὕψος ἀναπτήναι, καὶ ὑπομονὴ τελειοῖ τὴν μετάνοιαν, καὶ στεφανηφοροῦσαν αὐτὴν ἀναδείκνυσιν. Οὐ μόνον δέ ἐστιν χρήσιμος ἡ ὑπομονὴ εἰς τὴν τῆς μετανοίας συνέργειαν, ἀλλ’ οὐδ’ ὄλως ἀρετὴν ἢ
 20 ἐντολὴν Θεοῦ δυνάμεθα χωρὶς αὐτῆς κατορθῶσαι. Τὸ κεφάλαιον οὖν τῶν ἐν ἡμῖν ἀγαθῶν ἡ ὑπομονὴ τυγχάνει. Καὶ χρὴ πάντα πειρασμὸν καὶ θλιψιν μεθ’ ὑπομονῆς καὶ εὐχαριστίας προσδέξασθαι, ὅπως καταλάβωμεν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Καλὸν δὲ τὸ μὴ μεταβαίνειν ἐκ τόπου εἰς τόπον. Ἐκαστος γὰρ ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω. Ἡ ὑπο-
 25 μονὴ πόνον ἐκδιδάσκει, καὶ τοὺς ἔξωθεν πειρασμοὺς κατὰ τῆς ἐγκρατείας καρτερῶς φέρει. Ὅν τρόπον γὰρ, μὴ θερμανθεὶς μηδὲ μαλαχθεὶς ὁ κηρὸς ἐπὶ πολὺ, οὐ δύναται τὴν ἐπιτιθεμένην αὐτῷ σφραγίδα δέξασθαι, οὕτως οὐδὲ ἄνθρωπος εἰ μὴ διὰ πόνων καὶ ἀσθενειῶν δοκιμασθῆ, οὐ δύναται χωρῆσαι τῆς ἀρετῆς τοῦ Θεοῦ τὴν σφραγίδα. Διὰ
 30 τοῦτο ὁ Κύριος ἔλεγε τῷ Παύλῳ· «Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. Ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται». Ὅτε ἀφήκεν ὁ διάβολος τὸν Κύριον, τότε ἦλθον οἱ ἄγγελοι καὶ διηκόνουν αὐτῷ. Ὡσπερ οὖν ἐν τῷ

23. Ἰεζ. 33, 12-13.

24. Πρβλ. Α΄ Τιμ. 2, 4.

25. Ματθ. 3, 2.

26. Λουκᾶ 15, 6.

27. Λουκᾶ 15, 7.

28. Α΄ Κορ. 12, 9.

29. Ματθ. 4, 11.

τὰ ἁμαρτήματά του»²³. Γιατί ποθεῖ πάρα πολὺ ὁ Κύριος τὴ σωτηρία μας²⁴. Καθόσον λέγει στους μαθητές του· «Λέγετε σ' αὐτούς· Μετανοεῖτε· γιατί πλησίασε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»²⁵. Γι' αὐτὸ λοιπόν, ἐγκαταλείποντας ὅτ' ὄρος ὁ καλὸς ποιμένας τὰ ἐνενήντα ἐννέα πρόβατα, τρέχει καὶ ἀναζητεῖ ἐκεῖνο ποῦ ἔχει χαθεῖ, καὶ ἀφοῦ τὸ βρεῖ, τὸ φορτώνεται στους ὤμους του χαρούμενος, καὶ συγκαλεῖ τὶς οὐράνιες δυνάμεις γεμᾶτος ἀπὸ χαρὰ καὶ λέγει· «Χαρεῖτε μαζί μου, γιατί βρῆκα τὸ πρόβατο ποῦ εἶχε χαθεῖ»²⁶. Καὶ προσθέτει· «Σᾶς βεβαιώνω, ὅτι τέτοια χαρὰ γίνεται στὸν οὐρανὸ γιὰ ἓναν ἁμαρτωλὸ ποῦ μετανοεῖ, παρὰ γιὰ τοὺς ἐνενήντα ἐννέα δίκαιους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μετάνοια»²⁷. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 78ος.

Γιὰ τὴν ὑπομονή.

Ἀφοῦ σᾶς εἶπαμε προσηγουμένως λίγα γιὰ τὴ μετάνοια, ἃς ποῦμε, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, καὶ γιὰ τὴν ὑπομονή ποῦ σώζει τὸν ἄνθρωπο ὅσα ἡ φιλανθρωπία αὐτοῦ μᾶς παρέχει. Καθόσον ἡ μετάνοια χρειάζεται τὴν ὑπομονή, καὶ χωρὶς αὐτὴ δὲν μπορεῖ αὐτὴ νὰ ὀλοκληρωθεῖ. Γιατί ἀετὸς μὲ μία φτερούγα δὲν μπορεῖ νὰ πετάξει καὶ ν' ἀνεβεῖ στὰ ὕψη, καὶ ἡ ὑπομονὴ ὀλοκληρώνει τὴ μετάνοια, καὶ τὴν παρουσιάζει στεφανωμένη. Καὶ δὲν εἶναι χρήσιμη ἡ ὑπομονὴ μόνο στὴν πραγματοποίηση τῆς μετάνοιας, ἀλλὰ καμμιά γενικὰ ἀρετὴ ἢ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἔμποροῦμε νὰ κατορθώσουμε χωρὶς αὐτή. Ἡ κορωνίδα λοιπὸν τῶν δικῶν μας ἀγαθῶν εἶναι ἡ ὑπομονή, καὶ πρέπει κάθε πειρασμὸ καὶ θλίψη νὰ τὸν δεχόμεστε μὲ ὑπομονὴ καὶ εὐχαριστία, γιὰ νὰ καταλάβομε τὴν γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Καλὸ βέβαια εἶναι νὰ μὴ μεταβαίνομε ἀπὸ ἓναν τόπο σὲ ἄλλο τόπο. Ὁ καθένας ἐκεῖ ποῦ κλήθηκε νὰ ἐπιτελέσει τὸ ἔργο του, ἐκεῖ νὰ μένει. Ἡ ὑπομονὴ διδάσκει πόνου καὶ νὰ ἀντιμετωπίζομε μὲ καρτερία τοὺς ἐξωτερικοὺς πειρασμοὺς ἐναντίον τῆς ἐγκράτειας. Ὅπως δηλαδὴ τὸ κερί ἂν δὲν θερμανθεῖ γιὰ πολλὴ ὥρα καὶ δὲν μαλακώσῃ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δεχθεῖ τὴ σφραγίδα ποῦ ἐπιχειρεῖται νὰ τεθεῖ σ' αὐτό, ἔτσι οὔτε ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν δὲν δοκιμασθεῖ μὲ πόνους καὶ ἀσθένειες, δὲν μπορεῖ νὰ δεχθεῖ τὴ σφραγίδα τῆς ἀρετῆς τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ἔλεγε ὁ Κύριος στὸν Παῦλο· «Σοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις μου. Γιατί ἡ δύναμή μου ὀλοκληρώνεται ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἀδυναμία»²⁸. Ὅταν ἄφησε ὁ διάβολος τὸν Κύριο σταματώντας τοὺς πειρασμοὺς, τότε ἦρθαν οἱ ἄγγελοι καὶ τὸν ὑπηρετοῦσαν²⁹. Ὅπως λοιπὸν τὴν ὥρα ποῦ δεχόταν τοὺς πειρασμοὺς δὲν παραβρισκόνταν οἱ

πειράζεσθαι αὐτὸν οὐ παρήσαν οἱ ἄγγελοι, οὕτω καὶ ἡμῶν πειραζομένων καιρῶ τινι ὑποχωροῦσιν οὐ μακρὰν οἱ τοῦ Θεοῦ ἄγγελοι, καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν πειραζόντων, ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς διακοινοῦντες θεῖα νοήματα, φωτισμόν, κατάνυξιν, γλυκασμόν, καὶ ὑπομο-

5 νήν, καὶ λοιπὸν ἀνακτάται ψυχὴ, ὡς κοπιάσασα.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει· «Οἱ ὑπομένοντες τὸν Θεόν, δραμοῦνται καὶ οὐ κοπιάσουσι· θαδιοῦνται καὶ οὐ πεινάσουσιν». Καθὼς φησι καὶ ὁ Μωυσῆς πρὸς τὸν λαόν· «Διὰ τοῦτο ἐπείρασέ σε καὶ ἐκάκωσέ σε, ἵνα ψωμίῃ σε τὸ μάννα, ἵνα γνωσθῇ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Ὡς

10 εἴ τις παιδεύει ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ, οὕτω Κύριος ἐπαιδεύσέ σε». Καὶ αὐθις «Καὶ ἐκάκωσέ σε Κύριος, ἵνα εὖ σοι ποιήσῃ ἐπ' ἐσχάτων». Λέγει δὲ καὶ ὁ προφήτης Ναούμ· «Χρηστός Κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως». Ἄλλος δέ· «Μὴ εἴπῃς, Κακῶς χρήσομαι τὸν ἐχθρόν μου, ἀλλ' ὑπόμεινον τὸν Κύριον, ἵνα σοι βοηθήσῃ· οὐ καθυπο-

15 στερήσει γὰρ ὑπομονὴ εὐσεβοῦς». Οὕτως ὑπέμεινε καὶ ὁ πραότητος Δαβίδ· κατακείμενος γὰρ καὶ λιθαζόμενος ὑπὸ τοῦ Σεμεϊ καὶ ἀκούων, «Ἐξέλθε, ἀνὴρ ὁ παράνομος», οὐκ ἠγανάκτησε. Χαλεπήναντος δὲ ἐπὶ τούτῳ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ καὶ εἰπόντος, «Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ κύων ὃς καταρᾶται τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα; παρελθὼν δὲ πατάξω αὐτόν,

20 καὶ ἀφελῶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ», ἐπιτίμησεν αὐτῷ, λέγων· «Ἄφετε αὐτὸν καταρᾶσθαι με, ὅπως ἴδῃ Κύριος καὶ ἀνταποδώσῃ μοι ἀγαθὰ». Ὅθεν εἰκότως ἔψαλλεν· «Ἐυπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσέσχε μοι, καὶ εἰσήκουσεν τῆς δεήσεώς μου». Προτρεπόμενος δὲ ἡμᾶς, φησὶν· «Ἀνδρίζου καὶ κραταιούσθω ἡ καρδίᾳ σου, καὶ ὑπόμεινον τὸν

25 Κύριον. Οἱ γὰρ ὑπομένοντες τὸν Κύριον, αὐτοὶ κληρονομήσουσι γῆν τῶν ζώντων». Καί· «Οὐ μὴ αἰσχυρθεῖσιν οἱ ὑπομένοντές σε, Κύριε, Κύριε τῶν δυνάμεων. Σκευὴ γὰρ κεραμέως δοκιμάζει κάμινος, καὶ πειρασμὸς ἀνθρώπου ἐν διαλογισμοῖς αὐτοῦ. Οὐαὶ δὲ τοῖς ἀπολωλεκόσι τὴν ὑπομονήν. Καὶ τί ποιήσωσιν ὅταν ἐπισκέπτηται ὁ Κύριος; Ἡ

30 γὰρ ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολεῖται εἰς τέλος». Καὶ ὁ Ἀββακούμ· «Ἐὰν ὑστερήσῃ, ὑπόμεινον αὐτόν· ὅτι ὁ ἐρχόμενος ἤξει, καὶ οὐ

30. Ἡσ. 40, 31.

31. Δευτ. 8, 2-5.

32. Δευτ. 8, 16.

33. Ναούμ 1, 7.

34. Παρμ. 20, 22. Σ. Σειρ. 16, 13.

35. Β' Βασ. 16, 7.

36. Ὁπ. π. 9.

37. Ὁπ. π. 10.

38. Ψαλμ. 39, 1.

39. Ψαλμ. 26, 14.

36, 9.

40. Ψαλμ. 68, 7.

41. Σ. Σειρ. 27, 5.

42. Σ. Σειρ. 2, 14.

43. Ψαλμ. 9, 18.

44. Ἀββακ. 2, 3.

ἄγγελοι, ἔτσι κι ὅταν ἐμεῖς δεχόμεστε πειρασμούς γιὰ κάποιο χρόνο ἀποχωροῦν, ὄχι μακριὰ, οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ὅμως ἐκείνων ποὺ μᾶς πειράζουν ἔρχονται κοντὰ μας καὶ μᾶς ὑπηρετοῦν, παρέχοντάς μας θεῖα νοήματα, φωτισμό, κατάνυξι, γλυκασμὸ καὶ ὑπομονή, καὶ ξαναβρίσκει ἡ ψυχὴ τὶς δυνάμεις τῆς μετὰ τὸν κόπο ποὺ ὑπέμεινε.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει· «Ἐκείνοι ποὺ ὑπομένουν τὸν Θεό, θὰ τρέχουν καὶ δὲν θὰ κουράζονται· θὰ βαδίζουν καὶ δὲν θὰ πεινοῦν»³⁰. Ἐπίσης καὶ ὁ Μωυσῆς λέγει πρὸς τὸν λαό· «Γι' αὐτὸ σοῦ ἔστειλε πειρασμούς καὶ κακοποιήσεις, γιὰ νὰ σὲ θρέψει μὲ τὸ μάννα, γιὰ νὰ γίνουν φανερὰ τὰ κρυφὰ τῆς καρδιάς σου. Ὅτι, ὅπως ὁ ἄνθρωπος παιδαγωγεῖ τὸ παιδί του, ἔτσι ὁ Κύριος παιδαγώγησε ἑσένα»³¹. Καὶ πάλι· «Καὶ σὰς ἔστειλε ὁ Κύριος θλίψεις, γιὰ νὰ σοῦ προσφέρει τὶς εὐεργεσίες του κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς»³². Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ προφήτης Ναούμ· «Εἶναι καλὸς καὶ εὐεργετικὸς ὁ Κύριος σὲ ἐκείνους ποὺ ὑπομένουν αὐτὸν σὲ καιρὸ θλίψεως»³³. Καὶ ἄλλος· «Μὴ πείσ, θὰ προξενήσω κακὰ στὸν ἐχθρό μου, ἀλλὰ δεῖξε ὑπομονὴ πρὸς τὸν Κύριο, γιὰ νὰ σὲ βοηθήσει. Γιατὶ δὲν θὰ καθυστερήσει νὰ βραβεύσει τὴν ὑπομονὴ τοῦ εὐσεβοῦς»³⁴. Ἐτσι ἔδειξε ὑπομονὴ καὶ ὁ γεμᾶτος πραότητα Δαβὶδ· γιατί, ἐνῶ ἦταν πεσμένος κάτω καὶ δεχόταν λιθοβολήματα ἀπὸ τὸν Σεμεὶ καὶ ἄκουε νὰ τοῦ λέγει, «Φύγε, ἄνθρωπε τῆς παρανομίας»³⁵, δὲν ἀγανάκτησε. Καὶ ὅταν ἐξαιτίας αὐτοῦ ὀργίσθηκε ὁ ἀνεπιός του καὶ εἶπε, «Ποιὸ εἶναι αὐτὸ τό σκυλί ποὺ καταριέται τὸν κύριό μου τὸν βασιλά; θὰ πᾶω ἐκεῖ, θὰ τὸν χτυπήσω καὶ θὰ τοῦ κόψω τὸ κεφάλι του»³⁶, τὸν ἐπιτίμησε, λέγοντας· «Ἀφήστε τον νὰ μὲ καταριέται, γιὰ νὰ δεῖ ὁ Κύριος τὸν ἔξευτελισμό μου καὶ νὰ μοῦ ἀνταποδώσει ἀγαθὰ»³⁷. Γι' αὐτὸ πολὺ σωστὰ ἔψαλλε· «Μὲ μεγάλη ὑπομονὴ περίμενα τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, καὶ αὐτὸς μὲ πρόσεξε καὶ ἔκαμε ἀποδεκτὴ τὴν παράκλησή μου»³⁸. Προτρέποντας πάλι ἐμᾶς, λέγει· «Δεῖξε ἀνδρεία καὶ κάνε δυνατὴ τὴν καρδιά σου, δείχνοντας ὑπομονὴ στὸν Κύριο. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ ὑπομένουν τὸν Κύριο, αὐτοὶ θὰ κληρονομήσουν τὴ γῆ τῶν ζώντων»³⁹· καὶ· «Δὲν θὰ κατατροπιασθοῦν, Κύριε, Κύριε τῶν δυνάμεων, ἐκείνοι ποὺ μὲ ὑπομονὴ περιμένουν τὴ βοήθειά σου»⁴⁰. Γιατὶ «τὰ πήλινα δοχεῖα τοῦ κεραμοποιοῦ τὰ δοκιμάζει ἡ φωτιὰ τοῦ καμινοῦ, καὶ ἡ δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου γίνεται μέσα στοὺς συλλογισμούς του»⁴¹· καί, «Ἄλλοίμονο σὲ ἐκείνους ποὺ ἔχουν χάσει τὴν ὑπομονὴ. Καὶ τί θὰ κάνουν ὅταν τοὺς ἐπισκεφθεῖ ὁ Κύριος μὲ τὶς θλίψεις;»⁴². Γιατὶ «Ἡ ὑπομονὴ τῶν φτωχῶν δὲν θὰ χαθεῖ στὸ τέλος μένοντας χωρὶς ἀνταπόδοση»⁴³. Καὶ ὁ Ἀββακούμ· «Ἐὰν καθυστερήσει λίγο, δεῖξε ὑπομονὴ· γιατί αὐτὸς ποὺ ἀναμένεται νὰ ρθεῖ, θὰ ἔρθει, καὶ δὲν χρονοτριβήσει»⁴⁴.

χρονιῇ» καί, «Ἐὰν ὑποστείληται ὁ δίκαιος, οὐκ εὐδοκεῖ ἐν αὐτῷ ἢ ψυχῇ μου». Καὶ ὁ Παῦλος· «Εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν». Καὶ πάλιν· «Ἐπιμονῆς γὰρ ἔχετε χρεῖαν, ἵνα, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες, κομίσητε τὰς ἐπαγγελίας». Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε, ἀδελφοί, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν, ἢ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω». Καὶ ἐπάγει· «Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι, δόκιμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς». Ὁ δὲ Κύριός φησιν· «Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται». Καὶ πάλιν· «Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΘ΄.

Περὶ ἀγῶνος.

Ὁ ἀγὼν συστρατιώτης ἐστὶν καὶ συμμετόχος τῆς ὑπομονῆς· μᾶλλον δὲ ἀρχὴ καὶ τέλος, καὶ σχεδὸν εἶπεῖν, ἐν τί ἐστὶν δεόμενον τῆς παρ' ἀλλήλων βοηθείας καὶ συνάρσεως. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν ἐτέραν χωρὶς θατέρας στεφανωθῆναι. Ἐναρμονίως γοῦν καὶ ἀκολούθως ἐξεύξαμεν τῇ ὑπομονῇ τὸν ἀγῶνα, ὅτι κατὰ παντὸς πάθους διαβολικοῦ τὴν νίκην ἀποφέρονται, συνεπισχύοντος καὶ ἐπαμύνοντος τοῦ ἀγωνοθέτου Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται, καὶ οὐ παύεται, ἕως ἂν ἐξαλείψῃ Κύριος πάντα τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Ἡ οὖν ἐγκράτεια διπλῆ ἐστίν. Ἐπὶ τινων γὰρ δεῖ ἐγκρατεῦσθαι, ἐπὶ τινων δὲ οὐ δεῖ. Τὸ πονηρὸν γὰρ δεῖ ἐγκρατεῦσθαι, καὶ μὴ ποιεῖν αὐτό, τὸ δὲ ἀγαθὸν μὴ ἐγκρατεῦσθαι, ἀλλὰ ποιεῖν. Ἐγκρατεῦσαι οὖν ἀπὸ πάσης πονηρίας, ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ἐγκρατεῦσαι ἀπὸ μοιχείας, πορνείας, μεθύσματος, ἀνομίας, ἀπὸ τρυφῆς, ἀπὸ πονηρίας, ἀπὸ τε ἐδεσμάτων πολλῶν, καὶ πολυτελείας, πλούτου καὶ καυχήσεως, ὑψηλοφροσύνης καὶ ὑπερηφανίας, καὶ ἀπὸ ψεύσματος καὶ καταλαλιᾶς καὶ ὑποκρισεως καὶ μνησι-κακίας καὶ πάσης βλασφημίας, κλέμματος, ἀποστερήσεως, ψευδομαρτυρίας, πλεονεξίας, ἐπιθυμίας πονηραῖς, ἀπάτης, κενοδοξίας, ἀλαζονείας, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιά ἐστιν. Τούτων δὴ τῶν ἔργων δεῖ ἐγκρα-

45. Ἀβδακ. 2, 4. Ἐβρ. 10, 37-38.

46. Β' Τιμ. 2, 12.

47. Ἐβρ. 10, 36.

48. Ἰακ. 1, 2-4. 49. Ἰακ. 1, 12. 50. Ματθ. 24, 13. Μάρκ. 13, 13. 51. Λουκᾶ 21, 19.

καί, «Ἐὰν λιποψυχήσει ὁ ἐνάρετος, δὲν θὰ θελήσει νὰ ἀναπαυθεῖ σ' αὐτὸν ἢ ψυχὴ μου»⁴⁵. Καὶ ὁ Παῦλος· «Ἐὰν δείχνομε ὑπομονή, θὰ βασιλεύσομε μαζί του»⁴⁶. Καὶ πάλι· «Γιατὶ χρειάζεσθε ὑπομονή, ὥστε, ἀφοῦ κάμετε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, νὰ καρπωθεῖτε τὰ ἀγαθὰ τῶν ὑποσχέσεων»⁴⁷. Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Νὰ θεωρεῖτε εὐκαιρία μεγάλης χαρᾶς, ἀδελφοί μου, ὅταν περιπέσετε σὲ διάφορους πειρασμούς, γνωρίζοντας ὅτι ἡ δοκιμασία αὐτὴ τῆς πίστεώς σας δημιουργεῖ ὑπομονή, καὶ ἡ ὑπομονὴ ἄς συνοδεύεται ἀπὸ ἔργο τέλει»⁴⁸. Καὶ προσθέτει· «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὑπομένει πειρασμό, γιατί, ὅταν ἀποδειχθεῖ ἄξιος, θὰ λάβει τὸ στεφάνι τῆς ζωῆς»⁴⁹. Ὁ Κύριος πάλι λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ θὰ δείξει ὑπομονὴ μέχρι τέλος, αὐτὸς θὰ σωθεῖ»⁵⁰. Καὶ πάλι· «Μέ τὴν ὑπομονή σας θὰ σώσετε τὶς ψυχές σας»⁵¹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 79ος.

Γιὰ τὸν ἀγώνα.

Ὁ ἀγώνας εἶναι συστρατιώτης καὶ συμμετοχὸς τῆς ὑπομονῆς· ἡ καλύτερα εἶναι ἀρχὴ καὶ τέλος, καὶ σχεδὸν θὰ λέγαμε, εἶναι ἓνα πράγμα ποὺ χρειάζεται τὴ βοήθεια καὶ τὴν ὑποστήριξη καὶ τῶν δύο. Γιατὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ἢ μία νὰ στεφανωθεῖ χωρὶς τὴν ἄλλη. Ἀρμονικὰ λοιπὸν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ζέψαμε μὲ τὴν ὑπομονὴ τὸν ἀγώνα, γιατί αὐτὲς κατορθώνουν τὴ νίκη ἐναντίον ὁποιουδήποτε διαβολικοῦ πάθους, ἔχοντας τὴ βοήθεια καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ ἀγωνοθέτη Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνος ποὺ ἀγωνίζεται ἀσκεῖ ἐγκράτεια ἀπὸ ὅλα, καὶ δὲν σταματᾷ, μέχρι ποὺ νὰ ἐξαφανίσει ὁ Κύριος ὅλους τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ μπροστά του. Ἡ ἐγκράτεια λοιπὸν εἶναι διπλῆ. Γιατὶ γιὰ κάποια πρέπει νὰ ἀσκεῖ ἐγκράτεια, γιὰ κάποια ὅμως δὲν πρέπει. Γιὰ τὸ κακὸ δηλαδὴ πρέπει νὰ ἀσκεῖ ἐγκράτεια καὶ νὰ μὴ τὸ κάμνει, ἐνῶ γιὰ τὸ καλὸ δὲν πρέπει νὰ ἀσκεῖ ἐγκράτεια, ἀλλὰ νὰ τὸ κάμνει. Δεῖξε λοιπὸν ἐγκράτεια γιὰ κάθε μορφὴ τῆς κακίας, καὶ κάμνε τὸ καλὸ· δεῖξε ἐγκράτεια γιὰ τὴ μοιχεία, τὴν πορνεία, γιὰ τὸ μεθύσι, γιὰ τὴν παρανομία, γιὰ τὶς ἀπολαύσεις, γιὰ τὴν πονηρία, γιὰ τὰ πολλὰ φαγητὰ καὶ τὴν πολυτέλεια, γιὰ τὸν πλοῦτο καὶ τὴν καύχησι, γιὰ τὴν ὑψηλοφροσύνη καὶ τὴν ὑπερηφάνεια, γιὰ τὸ ψέμα καὶ τὴν καταλαλιὰ καὶ τὴν ὑποκρισία καὶ τὴ μνησικακία καὶ γιὰ κάθε βλασφημία, γιὰ τὴν κλοπὴ, γιὰ τὴ στέρηση πραγμάτων ἀπὸ ἄλλους, γιὰ τὴν ψευδομαρτυρία, γιὰ τὴν πλεονεξία, γιὰ τὴν πονηρὴ ἐπιθυμία, γιὰ τὴν ἀπάτη, γιὰ τὴν κενοδοξία, γιὰ τὴν ἀλαζονεία, καὶ ὅσα εἶναι παρόμοια μὲ αὐτὰ. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔργα πρέπει νὰ ἐγκρατεύεται ὁ ἀγωνι-

τεύεσθαι τὸν ἀγωνιστὴν καὶ δούλον τοῦ Θεοῦ. Εἰσὶ δὲ καὶ ἔργα ἀγαθὰ ἃ δεῖ ἐργάζεσθαι καὶ μὴ ἐγκρατεύεσθαι πρὸ δὲ πάντων, πίστις, φόβος Κυρίου, ἀγάπη, ὁμόνοια, ῥήματα δικαιοσύνης, ἀλήθεια, ὑπομονή, χήραις ὑπηρετεῖν, ὀρφανούς ὑστερουμένους ἐπισκέπτεσθαι, ἐξ 5 ἀναγκῶν λυτροῦσθαι τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, φιλόξενον εἶναι, ἡσυχον, ἐνδεέστερον γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων, πρεσβύτας σέβεσθαι, ἀσκεῖν δικαιοσύνην, ἀδελφότητα συντηρεῖν, μακρόθυμον εἶναι, μνησικακίαν μὴ ἔχειν, κάμνοντας τῇ ψυχῇ παρακαλεῖν, ἐσκανδαλισμένους ἀπὸ πίστεως μὴ ἀποβάλλεσθαι, ἀλλ' ἐπιστρέφειν καὶ εὐθύμους ποιεῖν, 10 ἁμαρτάνοντας νουθετεῖν, χρεώστας μὴ θλίβειν ἐνδεεῖς, καὶ εἴ τινα τούτοις ὁμοιά ἐστιν. Ταῦτα γὰρ εἰάν τις φυλάξῃ καὶ μὴ ἐγκρατεύσῃται ἀπ' αὐτῶν, ζήσεται τῷ Θεῷ. Χρὴ δὲ τὸν ἀγωνιστὴν καὶ ἐκτῆκειν τὸν ἀντίπαλον ἐν τῇ ἑαυτοῦ σαρκί, ἵνα μὴ διὰ τῆς ὑγρότητος ὀλισθαίῃ ὁ νοῦς εἰς τὸ λεῖον τῶν ἡδονῶν, ὅπως ὁ νοῦς τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὸ τοῦ θεί- 15 ου φωτὸς ἐνεργῆται, καὶ τῷ θεῷ νόμῳ δουλεύῃ καὶ συνήδηται, κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

Δεῖ οὖν εὐτρεπίσαι τὸν νοῦν καὶ μετῴκησαι τὴν διάνοιαν, καὶ ὑπερκύψαι τὸν οὐρανόν, καὶ πάσης κτίσεως ὑπεράνω που γενέσθαι, καὶ διαπύρω ἐπιθυμία, ἀκαταπαύστῃ τῇ διανοίᾳ πρὸς ἐκεῖνα προσδε- 20 δέσθαι ἃ καὶ οἱ ἀληθινοὶ ἀγωνισταὶ ἔδειξαν, καὶ ἐδοξάσθησαν ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῶν. Πόρρωθεν γὰρ ἑωρακότες τὰς ἐπαγγελίας διὰ πίστεως, μῆκος θλίψεων ὑπέμειναν, ἐπεὶ πιστὸν ἠγήσαντο τὸν ἐπαγγειλάμενον, ἀπεκδεχόμενοι τὴν λαμπρὰν ἡμέραν τοῦ Δεσπότη, ἐν ᾗ ἀναδείξει ὁ Θεὸς τοὺς ἑαυτοῦ θεράποντας, ὅταν ἔλθῃ ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐ- 25 ρανοῦ, καὶ συναγάγῃ τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς τελείους ἀγωνιστάς. Χρὴ οὖν δοκιμάζεσθαι καὶ ὑποφέρειν συνεχέσι μὲν ἀνωμαλίαις τὸ σῶμα, λογισμοῖς δὲ πονηροῖς τὰς ψυχάς. Οὐκοῦν μετὰ πάσης ἀσφαλείας καὶ ὑπομονῆς χρὴ τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν κατεργάζεσθαι ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. «Υπομένων γάρ, ὑπέμεινα τὸν 30 Κύριον, καὶ προσέσχε μοι». Οὐ δύναται γὰρ τις κτήσασθαι ἀρετὴν, εἰ μὴ πρότερον ὑπὲρ αὐτῆς ἕως αἵματος παρατάξῃται. Δεῖ γὰρ ἕως θανάτου ἀντικαθίστασθαι πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἀγωνιστικῶς καὶ ἀνεκλύτως, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον. Λέγει δὲ καὶ ἡ Γραφή· «Ἐναν-

στής και δούλος τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχουν ὁμως και ἔργα καλά, τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἐκτελεῖ και νὰ μὴ δείχνει ἐγκράτεια, και πάνω ἀπὸ ὅλα ἡ πίστη, ὁ φόβος Κυρίου, ἡ ἀγάπη, ἡ ὁμόνοια, λόγια δικαιοσύνης, ἡ ἀλήθεια, ἡ ὑπομονή, ἡ ὑπηρεσία πρὸς χῆρες, ἡ ἐπίσκεψη φτωχῶν ὀρφανῶν, τὸ νὰ βοηθάει κανεὶς τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ στὶς ἀνάγκες τους, νὰ εἶναι φιλόξενος, νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχὴ ζωὴ, νὰ γίνεῖ ὁ πιὸ φτωχὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, νὰ σέβεται τοὺς γεροντότερους, νὰ ἀσκεῖ δικαιοσύνη, νὰ βοηθάει τὴν ἀδελφότητα, νὰ εἶναι μακρόθυμος, νὰ μὴ ἔχει μνησικακία, νὰ παρηγορεῖ ἐκείνους ποὺ ὑποφέρουν ψυχικὰ, νὰ μὴ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν πίστη ἐκείνους ποὺ σκανδαλίζονται, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐπιστρέφει και νὰ τοὺς κάμνει εὐθυμούς, νὰ νουθετεῖ ἐκείνους ποὺ ἀμαρτάνουν, νὰ μὴ προξενεῖ θλίψη σὲ φτωχοὺς ἀνθρώπους ποὺ χρεωστοῦν, και ὅποιαδήποτε ἄλλα παρόμοια μὲ αὐτὰ. Γιατί, ἐὰν κάποιος τὰ φυλάξει αὐτὰ και δὲν δείχνει ἐγκράτεια γι' αὐτὰ, θὰ ζήσει γιὰ τὸν Θεό. Πρέπει βέβαια ὁ ἀγωνιστὴς και νὰ συνθλίβει τὸν ἀντίπαλό του στὴ σάρκα του, γιὰ νὰ μὴ συμβαίνει ἐξαιτίας τῆς ὑγρότητας νὰ ὀλισθαίνει ὁ νοῦς ἐπάνω στὴ γλιστερὴ ἐπιφάνεια τῶν ἡδονῶν, γιὰ νὰ δέχεται ὁ νοῦς τῶν ἀγωνιζομένων τὴν ἐνέργεια τοῦ θείου φωτὸς και νὰ ἐκτελεῖ τὶς ἐντολές τοῦ θείου νόμου, νοιώθοντας εὐχαρίστηση ἀπὸ αὐτό, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο.

Πρέπει λοιπὸν νὰ εὐτρεπίσομε τὸ νοῦ και νὰ μεταφέρομε τὴ διάνοια πρὸς τὰ οὐράνια, και νὰ ξεπεράσομε τὸν οὐρανὸ και νὰ βρεθοῦμε κατὰ κάποιο τρόπο πάνω ἀπὸ ὅλη τὴν κτίση, και μὲ φλογερὴ ἐπιθυμία και ἀκατάπαυστη νὰ προσκολληθοῦμε μὲ τὴ διάνοια σὲ ἐκεῖνα τὰ ὅποια και οἱ ἀληθινοὶ ἀγωνιστὲς ἔδειξαν και δοξάσθηκαν μὲ τὸν ἀγῶνα τους. Γιατί, βλέποντας μὲ τὴν πίστη ἀπὸ πολὺ μακριὰ τὶς ἐπαγγελίες, ὑπέμειναν ἀμέτρητο πλῆθος θλίψεων, γιατί θεώρησαν ἀξιόπιστον ἐκεῖνον ποὺ ἔδωσε τὶς ὑποσχέσεις, περιμένοντας μὲ ἀνυπομονησίᾳ τὴ λαμπρὴ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ὅποια θὰ παρουσιάσει ὁ Θεὸς τοὺς ὑπηρέτες του, ὅταν θὰ ἔρθει μεταφερόμενος ἀπὸ τὰ σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ και θὰ συγκεντρώσει τοὺς ἀγίους του τοὺς τέλειους ἀγωνιστὲς. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀσκεῖται και νὰ ὑποφέρει τὸ σῶμα μὲ συνεχεῖς δοκιμασίες, και ἡ ψυχὴ μὲ πονηροὺς λογισμούς. Πρέπει ἐπομένως μὲ κάθε ἀσφάλεια και ὑπομονὴ νὰ γίνετα ἡ κατεργασία τοῦ μαρτυρίου τῆς συνειδήσεώς μας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Γιατί λέγει· «Ἐδειξα μεγάλη ὑπομονὴ πρὸς τὸν Κύριο, και αὐτὸς μὲ πρόσεξε»⁵². Καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει κτῆμα του τὴν ἀρετὴ, ἐὰν δὲν ἀγωνισθεῖ προηγουμένως γι' αὐτὴν μέχρι αἵματος. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀνπιστεκόμαστε στὴν ἁμαρτία μέχρι θανάτου, ἀγωνιζόμενοι ἀκατάπαυστα και χωρὶς παράλυση τῶν δυνάμεών μας, σύμφωνα μὲ τὸν

τίον ἀνθρώπου ἢ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὁ εἶν εὐδοκήσῃ, δοθήσεται αὐτῷ». Καὶ γὰρ δεσπότης τῶν παθῶν λέγεται εἶναι ὁ ἀσεβῆς καὶ φρόνιμος λογισμὸς διὰ μὲν σωφροσύνης ἐπικρατεῖν γαστριμαργίας τε καὶ ἐπιθυμίας, διὰ δὲ δικαιοσύνης πάσης κακίας, διὰ δὲ ἀνδρείας θυμοῦ 5 καὶ λογισμοῦ καὶ φόβου· καὶ ταῦτα οὐχ ὥστε αὐτὰ καταλύσαι, ἀλλ' ὥστε αὐτοῖς μὴ εἶξαι. Οὐ γὰρ ἐκριζωτῆς ἐστὶ τῶν παθῶν ὁ λογισμὸς, ἀλλ' ἀνταγωνιστῆς. Διόπερ, φησὶν, ἐπιθυμίαν τίς ὑμῶν οὐ δύναται ἐκκόψαι, ἀλλὰ μὴ δουλωθῆναι τῇ ἐπιθυμίᾳ δύναται ὁ λογισμὸς παρασχέσθαι.

10 Πολλοῦ οὖν ἀγῶνος χρεία, ἵνα καὶ ἡμεῖς σὺν τῷ Παύλῳ ἐνεργῶς εἴπωμεν, «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος». Ἐπαλείφων δὲ καὶ ἡμᾶς πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆλον, ἔλεγεν· «Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῆ τις, οὐ στεφανοῦται, εἰ μὴ νομίμως ἀθλήσῃ». Καὶ πάλιν· «Οὐκ 15 οἴδατε, ὅτι ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; Οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω ὡς οὐκ ἀδήλως, οὕτω πνικτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων, ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως, ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι». Ἐπιστέλλει δὲ καὶ Φιλιππησίοις· «Τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ὃν ἴδε- 20 τε καὶ ἐμάθετε ἐν ἐμοί, καὶ νῦν ἀκούετε». Τοῖς δὲ Ἑβραίοις φησὶν· «Οὕτω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως ἣτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται· Υἱέ», φησὶν, «μὴ ὀλιγώρει παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα Υἱὸν 25 ὃν παραδέχεται». Ἄλλους δὲ ἐγκωμιάζων λέγει· «Ὡστε ἡμᾶς καυχᾶσθαι ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε. Ὅσοι γὰρ θέλουσιν εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ, διωχθήσονται». Ὁ δὲ Ἰωάννης «Μὴ θαυμάζετε», φησὶν, «ἀδελφοί, εἰ 30 μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεθήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν». Καὶ ὁ Κύριος «Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἢ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἢ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν

53. Ἐφ. 6, 12.

54. Σ. Σειρ. 15, 17.

55. Β' Τιμ. 4, 7-8.

56. Β' Τιμ. 2, 5.

57. Α' Κορ. 9, 24-27.

58. Ἐφ. 1, 30.

59. Ἐβρ. 12, 4-6.

60. Β' Θεσσ. 1, 4-5.

61. Β' Τιμ. 3, 12.

62. Α' Ἰω. 3, 13.

ἀπόστολο Παῦλο⁵³. Λέγει ἐπίσης καὶ ἡ Γραφή· «Ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, καὶ ἐκεῖνο ποῦ θὰ θελήσει κανεῖς, θὰ τοῦ δοθεῖ»⁵⁴. Καθόσον ὁ ἀσεβὴς καὶ φρόνιμος λογισμὸς λέγεται ὅτι εἶναι κύριος τῶν παθῶν· μετὰ τὴν σωφροσύνην ἐξουσιάζει τὴν γαστριμαργίαν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, μετὰ τὴν δικαιοσύνην ὀλόκληρον τὴν κακίαν, καὶ μετὰ τὴν ἀνδρείαν τὸν θυμὸν, τὸν λογισμὸν καὶ τὸν φόβον· καὶ αὐτὰ ὅχι μετὰ σκοπὸν νὰ τὰ καταλύσει, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ ὑποκύψει σ' αὐτὰ. Γιατὶ ὁ λογισμὸς δὲν εἶναι ἐκκριζωτὴς τῶν παθῶν, ἀλλὰ ἀνταγωνιστὴς. Γι' αὐτὸ, λέγει, τὴν ἐπιθυμίαν δὲν μπορεῖ κανεῖς νὰ σᾶς τὴν ἐκκριζώσει, ἀλλὰ μπορεῖ ὁ λογισμὸς νὰ σᾶς ἐνισχύσει νὰ μὴ ὑποδουλωθεῖτε στὴν ἐπιθυμίαν.

Χρειάζεται λοιπὸν πολὺς ἀγώνας, γιὰ νὰ ποῦμε ἔμπρακτα καὶ ἐμεῖς μαζί μετὰ τὸν Παῦλον· «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἀγωνίσθηκα, τὸ δρόμον τὸν τελείωσα, τὴν πίστην τὴν τήρησα· καὶ τώρα πιά μοῦ ἀπομένει τὸ στεφάνιον τῆς δικαιοσύνης»⁵⁵. Ἀσκώντας καὶ ἐμᾶς πρὸς τὸν ἴδιον ζῆλον, ἔλεγε· «Καὶ ἂν κάποιος παίρνει μέρος σὲ ἀγῶνες, δὲν στεφανώνεται, ἂν δὲν ἀγωνισθεῖ σύμφωνα μετὰ τοὺς ἀθλητικoὺς κανόνες»⁵⁶. Καὶ πάλιν· «Δὲν γνωρίζετε, ὅτι ἐκεῖνοι ποῦ τρέχουν στὸ στάδιον, ὅλοι βέβαια τρέχουν, ἓνας ὅμως παίρνει τὸ βραβεῖον; Ἔτσι νὰ τρέχετε, γιὰ νὰ κερδίσετε τὸ βραβεῖον. Ἐγὼ λοιπὸν ἔτσι τρέχω, ὅχι χωρὶς σκοπὸν, ἔτσι πυγμαχῶ, ὅχι σὰν νὰ γρονθοκοπῶ ἀέρα, ἀλλὰ σκληραγωγῶ τὸ σῶμα μου καὶ τὸ χρησιμοποιοῦν σὰν δοῦλον, μήπως, ἐνῶ κῆρυξά σε ἄλλους, ἐγὼ ὁ ἴδιος βρεθῶ νὰ ἔχω ἀποτύχει»⁵⁷. Γράφει καὶ στὴν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τοὺς Φιλιππησίους· «Κάνοντας τὸν ἴδιον ἀγῶνα ποῦ εἶδατε καὶ μάθατε ὅτι ἔχω κάνει, καὶ τώρα ἀκούτε ὅτι κάνω»⁵⁸. Καὶ στοὺς Ἑβραίους λέγει· «Δὲν ἀντισταθήκατε ἀκόμα μέχρις αἵματος, ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ λησιμονήσατε τὴν συμβουλήν ποῦ σᾶς δίνεται σὰν πρὸς παιδιὰ· Παιδί μου», λέγει, «μὴ ἀδιαφορεῖς γιὰ τὴν παιδαγωγίαν τοῦ Κυρίου, οὔτε καὶ νὰ χάνεις τὸ θάρρος σου ὅταν ἐλέγχεσαι ἀπὸ αὐτόν. Γιατὶ, ὅποιον ἀγαπᾷ ὁ Κύριος, τὸν παιδαγωγεῖ, καὶ μαστιγώνει κάθε παιδί του ποῦ τὸ ἀποδέχεται»⁵⁹. Ἐγκωμιάζοντας πάλιν ἄλλους, λέγει· «Ὡστε ἐμεῖς νὰ καυχώμαστε γιὰ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν πίστην σας σὲ ὅλους τοὺς διωγμούς σας καὶ τὶς θλίψεις ποῦ ὑποφέρετε, πράγμα ποῦ εἶναι ἀπόδειξις τῆς δίκαιης κρίσεως τοῦ Θεοῦ, γιὰ χάριν τῆς ὁποίας καὶ ὑποφέρετε»⁶⁰. Γιατὶ «ὅσοι θέλουν νὰ ζοῦν μετὰ εὐσέβεια στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, θὰ διωχθοῦν»⁶¹. Ὁ Ἰωάννης πάλιν λέγει· «Μὴν ἀπορεῖτε, ἀδελφοί, ἂν ὁ κόσμος σᾶς μισεῖ· ἐμεῖς γνωρίζομε ὅτι μεταβήκαμε ἀπὸ τὸ θάνατον εἰς τὴν ζωὴν»⁶². Καὶ ὁ Κύριος· «Ἀγωνίζεσθε νὰ μπεῖτε ἀπὸ τὴν στενὴν πύλην, γιὰτὶ εἶναι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ὁ δρόμος ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ βαδί-

ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσπορευόμενοι δι' αὐτῆς, ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν», ἧς ἀξιωθείημεν χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Π'.

Περὶ ὁμονοίας.

5

Εὐαπόδεκτον Θεῷ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἐκκλησίας φροντίζειν, ἧς οὐδὲν ἄμεινον ἐν ἀνθρώποις, καὶ τὸ πάντας βαστάζειν, ὡς καὶ ἡμᾶς ὁ Κύριος, καὶ πάντων ἀνέχεσθαι ἐν ἀγάπῃ. Καὶ οὐ χρὴ εὐλόγῳ δῆθεν προφάσει, ἵνα μὴ εἴπω, καὶ λίαν ἀλόγῳ, ἀποσπᾶν ἑαυτοὺς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιάζειν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ αὐτὸ μία προσευχή, μία δέησις, εἷς νοῦς, μία ἐλπίς, ἐν ἀγάπῃ, ἐν τῇ χαρᾷ τῇ ἀμώμῳ, ὃ ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός, οὗ οὐδὲν θυμηδέστερον. Πάντες οὖν ὀφείλομεν συντρέχειν ὡς ἐπὶ ἐν θυσιαστήριον, μία ψυχὴ, κἂν ἐν πολλοῖς τοῖς μέλεσιν μία γνώμη ἐνὶ θελήματι, ὡς ἐν σῶμα ὑπάρχοντες. Ὡσπερ γὰρ σιμῆνος 15 μελισσῶν ἐργάζεται κηρίον, οὕτω σύστημα ἀδελφῶν βασιλείαν Θεοῦ καὶ ὥσπερ σάλπιγξ διεγείρει προθυμίαν πολεμιστῶν, οὕτω μαθητῶν σπουδὴ διδασκαλίᾳ πρακτικῆς ἀρετῆς. Ὁ γὰρ χωρίζων ἑαυτόν, ἔοικεν ὀρνέῳ ἐκπετασθέντι τῆς ἰδίας νοσοσιᾶς καὶ τόπον ἐκ τόπου ἀμείβοντι, ὅπερ εὐεπιδοῦλευτον γίνεται παντὶ ἰξευτῇ καὶ θηρευτῇ. Πάντοθεν γὰρ παγίδες καὶ σκάνδαλα ἀνομίας αὐτῷ καταπεπήγασιν οἱ νοητοὶ ἰξενταὶ καὶ θηραυταί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρπακταὶ κόρακες ἐξορῶσσοισιν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Κατὰ πάντα οὖν καλὴ καὶ εὐάρμοστος ἢ συμφωνία τῆς ἀδελφότητος μετὰ ὁμονοίας, μάλιστα ὅπου τελεία ἀγάπη ἐρριζώσεν, καθὼς εὐρίσκομεν Ἐλισσαῖον μετὰ Ἡλίου ἀκούσας γὰρ ἄπαξ καὶ δὶς, «Κάθου ἐνταῦθα», αὐτὸς μεθ' ὅρκου ἀπεκρίνατο, «Ζῆ Κύριος», λέγων, «καὶ ζῆ ἡ ψυχὴ σου, εἰ ἐγκαταλείψω σε». Ὁμοίως καὶ Ρουθ ἢ Μωαβίτις τῇ πενθερᾷ αὐτῆς «Τάδε ποιήσαι μοι Κύριος καὶ τάδε προσθείη», λέγουσα, «ὅτι ὁ θάνατος διαστελεῖ ἀνά μέσον ἐμοῦ καὶ σου». Εἰκότως οὖν ὁ Βοός εὐλόγησεν αὐτήν, λέγων 25 «Ἀποτίσαι Κύριος τὴν ἐργασίαν σου, καὶ γένοιτο ὁ μισθός σου πλήρης παρὰ Κυρίου». Καὶ ἀλλογενῆς οὔσα, ἠρμόσθη τῷ Βοός, καὶ ἐγέν-

63. Ματθ. 7, 13-14. Λουκᾶ 13, 24.

65. Ρουθ 1, 17.

64. Δ' Βασ. 2, 6.

66. Ρουθ 2, 12.

ζουν αὐτόν· ἐνῶ εἶναι στενή ἢ πύλη καὶ γεμᾶτος θλίψεις ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στή ζωή»⁶³, τὸν ὁποῖο εἶθε νὰ ἀξιωθοῦμε νὰ βαδίσομε μετὰ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μας. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα τοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 80ος.

· Γιατὴ τὴν ὁμόνοια.

Εἶναι πολὺ ἀρεστὸ στὸν Θεὸ τὸ νὰ φροντίζομε γιὰ τὴν ἔνωση τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν ὑπάρχει τίποτε καλύτερο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸ νὰ στηρίζομε ὅλους, ὅπως καὶ ἐμᾶς ὁ Κύριος, καὶ νὰ δείχνομε ἀνοχή πρὸς ὅλους μετὰ ἀγάπη. Καὶ δὲν πρέπει μετὰ εὐλογία τὰχα πρόφαση, γιὰ νὰ μὴ πῶ, καὶ πολὺ παράλογη, νὰ ἀποκόβομε τὸν ἑαυτὸ μας ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ζοῦμε ξεχωρισμένοι, ἀλλὰ στὸ ἴδιο μέρος, μετὰ μιὰ προσευχή, μιὰ δέηση, ἓνα νοῦ, μιὰ ἐλπίδα, μετὰ ἀγάπη καὶ μέσα στὴν ἀμεμπτη χαρὰ, πράγμα πού εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖο δὲν ὑπάρχει τίποτε προσφιλέστερο. "Ὅλοι λοιπὸν ὀφείλομε νὰ προσερχόμαστε σὰν μία ψυχὴ σὲ ἓνα θυσιαστήριον, καὶ στὰ πολλὰ μέλη νὰ ὑπάρχει μία γνώμη μετὰ ἓνα θέλημα, σὰν νὰ εἴμαστε ἓνα σῶμα. "Ὅπως δηλαδὴ τὸ σηῆνος τῶν μελισσῶν ἐργάζεται τὴν κηρήθρα, ἔτσι καὶ τὸ σύνολο τῶν ἀδελφῶν τῆ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅπως ἡ σάλπιγγα διεγείρει τὴν προθυμία τῶν πολεμιστῶν, ἔτσι καὶ τὸν ζῆλο τῶν μαθητῶν ἢ διδασκαλία τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς. Γιατὶ ἐκεῖνος πού χωρίζει τὸν ἑαυτὸ του, μοιάζει μετὰ πουλὶ πού πέταξε ἀπὸ τὴ φωλιά του καὶ μεταβαίνει ἀπὸ τὸν ἓνα τόπο σὲ ἄλλο τόπο, καὶ τὸ ὁποῖο εὐκόλα ὑπόκειται στὰ ἐπίβουλα σχέδια τοῦ κάθε κυνηγοῦ πτηνῶν καὶ θηρευτῆ ζώων. Γιατὶ ἀπὸ παντοῦ τοῦ ἔχουν στημένες παγίδες καὶ σκάνδαλα παρανομίας οἱ νοητοὶ κυνηγοὶ καὶ θηραυτῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρπακτὰ κοράκια θὰ τοῦ βγάλουν τὰ μάτια. Ὡς πρὸς ὅλα λοιπὸν εἶναι καλὴ καὶ ταιριαστὴ ἢ μετὰ ὁμόνοια συμφωνία τῆς ἀδελφότητος, μάλιστα ὅπου ρίζωσε ἡ τέλεια ἀγάπη, ὅπως βρῖσκομε τὸν Ἐλισσαῖο μετὰ τὸν Ἡλία· γιατί, ἀκούοντας μία καὶ δύο φορές, «Κάθησε ἐδῶ», αὐτὸς μετὰ ὄρκου τοῦ ἀποκρίθηκε καὶ τοῦ εἶπε· «Ὁρκίζομαι στὸν Κύριον, ὀρκίζομαι στὴ ζωὴ σου, ὅτι δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψω»⁶⁴. "Ὁμοια καὶ ἡ Μωαβίτιδα Ροῦθ εἶπε στὴν πεθερὰ της· «Αὐτὰ ἄς μοῦ ἀνταποδώσει ὁ Κύριος καὶ μετὰ αὐτὰ ἄς μετὰ τιμωρήσει ἂν ἐνεργήσω διαφορετικὰ· μόνο ὁ θάνατος θὰ χωρίσει ἐμένα ἀπὸ σένα»⁶⁵. Εὐλόγα λοιπὸν ὁ Βοῶζ εὐλόγησε αὐτήν, λέγοντας· «Εὐχομαι νὰ ἀμείψει ὁ Κύριος τὴν ἐργασία σου, καὶ νὰ εἶναι πλούσιος ὁ μισθός σου ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου

νησεν τὸν πάμπλον τοῦ Δαβίδ. Λέγει δὲ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Δαβίδ·
 «Ἴδου δὲ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφούς ἐπὶ τὸ
 αὐτό;». Καὶ ὁ Παρομιαστὴς φησιν· «Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθού-
 5 οῦς ἔστιν ὁ μισθὸς αὐτοῖς, ὅτι ἐὰν πέσωσιν, ὁ εἷς ἐγείρει τὸν μέτοχον
 αὐτοῦ»· καὶ· «Οὐαὶ τῷ ἐνὶ ἐὰν πέση καὶ μὴ ἢ δεῦτερος τοῦ ἐγείραι αὐ-
 τόν»· καὶ· «Ἐὰν κραταιωθῇ ὁ εἷς, οἱ δύο στήσονται κατέναντι αὐτοῦ,
 καὶ τὸ σπαρτίον τὸ ἔντριτον οὐ ταχέως ἀπορραγήσεται». Καὶ ἐν ταῖς
 Πράξεσιν τῶν ἀποστόλων γέγραπται, ὅτι «Πάντες οἱ πιστεύσαντες
 10 ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά». Καὶ μετ' ὀλίγον· «Τοῦ δὲ
 πλήθους τῶν πιστευόντων ἦν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά μία, καὶ οὐδεὶς τι
 τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα
 κοινά».

Μακάριος οὖν ἔστιν ὁ μοναχὸς ὁ πάντα ἀνθρώπους ὡς θεὸν μετὰ
 15 Θεὸν ἡγούμενος· μακάριός ἐστιν μοναχὸς ὁ τὴν ἀπάντων σωτηρίαν
 καὶ προκοπὴν ὡς οἰκείαν μετὰ πάσης χαρᾶς ἠδέως ὁρῶν. Μοναχὸς
 ἔστιν ὁ ἑαυτὸν μετὰ πάντων ἡγούμενος, διὰ τὸ ἐν ἐκάστω ἑαυτὸν ἀπα-
 ραλείπτως δοκεῖν καθορᾶν. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ φησιν· «Καθάπερ ἐν
 ἐνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὗ τὴν αὐτὴν ἔχει
 20 πρᾶξιν, οὕτω καὶ οἱ πολλοὶ ἐν σώματι ἔσμεν ἐν Χριστῷ, τὸ δὲ καθ' εἷς,
 ἀλλήλων μέλη». Καὶ ἐπάγει· «Ἀλλ' ὁ Θεὸς συνεκέρρασε τὸ σῶμα, τῷ
 ὑστεροῦντι περισσοτέραν δούς τιμὴν, ἵνα μὴ ἢ σχίσματα ἐν τῷ σώματι,
 ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων τὰ μέλη μερμινῶσιν». Διὰ τοῦτο ὀφείλο-
 25 μοι ἀλλήλων τὰ δάση βαστάζειν, καὶ εἶναι πάντες ὁμόφρονες, ὁμόψυ-
 χοι, εὐσπλαγχοι, ταπεινόφρονες, πάντα ποιοῦντες ἐν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ
 οὕτω τὸν Θεὸν πρὸς ἑαυτοὺς ἐπισπασώμεθα, καὶ εὐπρόσδεκτος γένη-
 ται ἡ προσευχὴ ἡμῶν. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν
 δύο ἐξ ὑμῶν συμφωνήσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος, οὗ
 30 ἐὰν αἰτησονται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν
 οὐρανοῖς. Οὗ γὰρ εἰσιν συνηγμένοι δύο ἢ τρεῖς εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ
 εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν». Αὐτῷ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας
 Ἀμὴν.

67. Ψαλμ. 123, 1.

68. Παρμ. 18, 19.

69. Ἐκκλ. 4, 9-10.

70. Ἐκκλ. 4, 10.

71. Ἐκκλ. 4, 12.

72. Πράξ. 2, 44.

73. Πράξ. 4, 32.

74. Ρωμ. 12, 4-5.

ου»⁶⁶. Καὶ ἐνῶ ἦταν ἀλλοεθνῆς, παντρεύτηκε τὸν Βοόζ, καὶ γέννησε τὸν πάππο τοῦ Δαβίδ. Λέγει ἐπίσης καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Δαβίδ· «Νᾶ, τί πιὸ ὠραῖο ἢ τί πιὸ εὐχάριστο ὑπάρχει ἀπὸ τὸ νὰ κατοικοῦν οἱ ἀδελφοὶ ὅλοι μαζί;»⁶⁷. Καὶ ὁ Παροιμιστὴς λέγει· «Ἀδελφὸς ποῦ βοηθεῖται ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ του, εἶναι σὰν ὀχυρωμένη πόλη καὶ χτισμένη σὲ ψηλὸ μέρος»⁶⁸. καὶ· «Εἶναι σὲ καλύτερη κατάσταση οἱ δύο ἀπὸ τὸν ἕνα, στοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων τους, γιατί ἂν πέσουν, ὁ ἕνας θὰ σηκώσει τὸν σύντροφό του»⁶⁹. καὶ· «Ἀλλοίμονο στὸν ἕνα· ἐὰν πέσει, δὲν θὰ ὑπάρχει ἄλλος νὰ τὸν σηκώσει»⁷⁰. καὶ· «Ἐὰν ἐχθρὸς ἐπικρατήσῃ τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δύο, οἱ δύο θὰ ἀντιπαραταχθοῦν μαζί σ' αὐτὸν, καὶ τὸ τριπλᾶ στριμμένο σχοινὶ δὲν θὰ σπάσῃ εὐκόλα»⁷¹. Καὶ στὶς Πράξεις τῶν ἀποστόλων ἔχει γραφεῖ· «Ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ πίστεψαν ἔμεναν μαζί, καὶ εἶχαν ὅλα κοινά»⁷². Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο· «Ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ πίστεψαν εἶχαν μιὰ ψυχὴ καὶ μιὰ καρδιά, καὶ κανένας δὲν ἔλεγε ὅτι κάτι ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του εἶναι δικό του, ἀλλ' ἦταν ὅλα σ' αὐτοὺς κοινά»⁷³.

Εἶναι μακάριος λοιπὸν ὁ μοναχὸς ὁ ὁποῖος ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς θεωρεῖ ὡς θεὸ μετὰ τὸν Θεὸ· εἶναι μακάριος ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος ποὺ βλέπει μὲ πολλὴ χαρὰ καὶ εὐχαρίστηση τὴ σωτηρία καὶ προκοπὴ ὅλων σὰν δική του. Μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του μαζί μὲ ὅλους, ἐπειδὴ νομίζει ὅτι βλέπει στὸν καθένα ἀπὸ αὐτοὺς πλήρως τὸν ἑαυτὸ του. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Ὅπως ἀκριβῶς σὲ ἕνα σῶμα ἔχομε πολλὰ μέλη, ἀλλὰ ὅλα τὰ μέλη δὲν ἔχουν τὴν ἴδια λειτουργία, ἔτσι καὶ οἱ πολλοὶ πιστοὶ ἀποτελοῦμε ἕνα σῶμα στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ καθένας εἶμαστε μέλη ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου»⁷⁴. Καὶ προσθέτει· «Ἄλλ' ὁ Θεὸς συνανέμιξε τὸ σῶμα, καὶ ἔδωσε περισσότερη τιμὴ στὸ μέλος ποὺ ὑστεροῦσε, γιὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν διαιρέσεις στὸ σῶμα, ἀλλὰ νὰ ἔχουν τὰ μέλη τὴν ἴδια φροντίδα τὸ ἕνα γιὰ τὸ ἄλλο»⁷⁵. Γι' αὐτὸ ὀφείλομε νὰ βαστάζομε τὰ βάρη ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, καὶ νὰ εἶμαστε ὅλοι ὁμόφρονες, ὁμόψυχοι, εὐσπλαγχοι, ταπεινόφρονες, κἀμνοντας ὅλα μὲ ἀγάπη, γιὰ νὰ ἀποσπάσομε καὶ ἔτσι τὸν Θεὸ πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας, καὶ νὰ γίνῃ εὐπρόσδεκτη ἡ προσευχή μας. Γιατὶ λέγει ὁ Κύριος· «Σᾶς βεβαιώνω, ὅτι ἐὰν δύο ἀπὸ σᾶς συμφωνήσουν ἐπάνω στὴ γῆ γιὰ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα, ὅ,τι κι ἂν ζητήσουν, θὰ τοὺς γίνῃ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου τὸν ἐπουράνιο. Γιατί, ὅπου εἶναι συγκεντρωμένοι δύο ἢ τρεῖς στὸ δικό μου ὄνομα, ἐκεῖ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἀνάμεσά τους»⁷⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

75. Α' Κορ. 12, 24.

76. Ματθ. 18, 19.

ΛΟΓΟΣ ΠΑ΄.

Περὶ λογισμῶν.

Φησὶν ἡ Γραφή· «Νόμον εἰς βοήθειαν ἔδωκε». Βοήθειαν δηλαδή τῆ φύσει τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς γεωργίαν, ὡς γεωργὸς 5 πρὸς τὸ καθαίρειν τὸ φυτὸν τῷ σιδήρῳ· ἀπὸ μὲν σαρκὸς ἀποβάλλειν ὅτε διοχλοῦσιν αἱ φυσικαὶ πρὸς ἡδονὴν ἐπιθυμίαι, ἀπὸ δὲ ψυχῆς ὁμοίως τοὺς ταράσσοντας αὐτὴν ἀσθενεῖς λογισμοὺς ἢ τὰ σαρκὸς φρονοῦντας, ἢ τὰ πρόσκαιρα καὶ γήϊνα προσκλίναντας, καὶ ἐκ φύσεως οὕτως ὁρμώντων καὶ ἐξ ὑπερβολῆς δὲ πονηρῶν πνευμάτων ἐπικλυ- 10 ζόντων τὴν φύσιν, ὡς ἡ πεῖρα οἶδε· καὶ διὰ τοῦτο διδομένου νόμου, ἵνα μὴ ὡς ἀμελοῦντος γεωργοῦ χερσωθῆ τὸ φυτὸν τὸ ἐπιτήδειον μὴ φέρων καρπὸν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος «Βούλομαι τοὺς ἀνδρας προσεύχασθαι ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίας χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν». Καὶ πάλιν· «Λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν 15 ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ». Σκοπὸς οὖν ἐστὶ τῷ Ἀποστόλῳ καθαρὸς ἡμᾶς εἶναι ἀπὸ λογισμῶν ἀκαθάρτων, μάλιστα ὅταν τῷ Θεῷ προσευχῆν παριστάμεθα· οὐ γὰρ συμφωνεῖ δυσωδία εὐωδία, οὐδὲ δυσοσμία τῷ μύρῳ. Ὁ γὰρ λογισμοῖς συναπαγόμενος ἐκτυφλοῦται ὑπ' αὐτῶν. Ὅπου γὰρ εἰκόνες λογισμῶν, ἐκεῖ καὶ συγκα- 20 τάθεισις γίνεται.

Χρὴ οὖν τὴν πρώτην προσβολὴν αἰεὶ ἀνατρέπειν καὶ ἐξολοθρεύειν τοὺς ἀμαρτωλοὺς λογισμοὺς ἐκ τῆς γῆς, ἧτις ἐστὶν ἡ καρδιά ἡμῶν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Καὶ ὡς ἔτι εἰσὶ νήπιοι υἱοὶ Βαβυλῶνος, 25 τουτέστιν οἱ πονηροὶ λογισμοί, ἐδαφίζειν τούτους καὶ συντριβεῖν πρὸς τὴν πέτραν, ἧτις ἐστὶν ὁ Χριστός· Μάλιστα τοὺς τρεῖς γενικωτάτους καθ' ἡμῶν λογισμοὺς τοῦ διαβόλου, δι' ὧν καὶ πολεμεῖ ὁ φθονερός δαίμων καὶ ὑποβάλλει ἡμῖν, τὸν τῆς γαστρομαργίας φημί καὶ φιλαργυρίας καὶ κενοδοξίας, δι' ὧν καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Σωτῆρα ἐν τῷ 30 τελέσαι αὐτὸν πάντα πειρασμὸν ἐπεχείρησε πειράσαι, ὅθεν καὶ ἠττημένος ἀπεκρούσθη, ὑπόδειγμα ἡμῖν ὁ Κύριος εἰς πάντα γενόμενος, τουτέστι τοῦ διὰ νηστειῶν καὶ διὰ προσευχῶν τοῦτον ἄπρακτον καθιστᾶν. Ἐνεδρεύει γὰρ ὁ δόλιος ὡς λέων ἐν τῇ μάνδρα αὐτοῦ κρύ-

77. Ἦσ. 8, 20.

80. Ψαλμ. 33. 17.

78. Α' Τιμ. 2, 8.

81. Ματθ. 4, 1 ἐ.

79. Β' Κορ. 10, 4.

ΛΟΓΟΣ 81ος.

Γιὰ τοὺς λογισμοὺς.

Λέγει ἡ Γραφή· «Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὸ νόμο πρὸς βοήθειά μας»⁷⁷. Ὡς βοήθεια δηλαδή στὴ φύση τῶν ἀνθρώπων πρὸς καλλιέργεια τῆς ἀρετῆς, ὡς γεωργὸς γιὰ νὰ καθαρίζει τὸ φυτὸ μὲ τὸ σιδερένιο ἐργαλεῖο. Ἀπὸ τὸ σῶμα νὰ ἀφαιρεῖ τὸ πάθος ὅταν τὸ ἐνοχλοῦν οἱ φυσικὲς ἐπιθυμίες ὠθώντας το πρὸς τὴν ἡδονή, καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὅμοια νὰ ἀποκόπτει τοὺς ἀσθενεῖς λογισμοὺς ποὺ ταράσσουν αὐτὴν ἢ ἐκείνους ποὺ κάνουν αὐτὴν νὰ σκέπτεται τὰ πράγματα τοῦ σώματος, ἢ ἐκείνους ποὺ τὴν κάνουν νὰ προσκλίνει πρὸς τὰ πρόσκαιρα καὶ γήινα, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀπὸ τὴ φύση ἔχουν τὴν ὁρμὴ αὐτὴ καὶ ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸ πλῆθος τῶν πονηρῶν πνευμάτων ποὺ κατακλύζουν τὴ φύση, ὅπως ἡ πείρα γνωρίζει· καὶ γι' αὐτὸ δόθηκε ὁ νόμος, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀπὸ τὴν ἀμέλεια τοῦ γεωργοῦ τὸ κατάλληλο φυτὸ χέρσο, μὴ φέροντας καρπὸ. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Θέλω οἱ ἄνδρες νὰ προσεύχονται σὲ κάθε τόπο, ὑψώνοντας χέρια ἅγια, χωρὶς ὀργῆ καὶ κακοὺς λογισμοὺς»⁷⁸. Καὶ πάλι· «Γκρεμίζοντας ἐπιχειρήματα λογικὰ καὶ κάθε τι ποὺ ὑψώνεται μὲ ἀλαζονεία ἐναντίον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ»⁷⁹. Σκοπὸς λοιπὸν τοῦ Ἀποστόλου εἶναι νὰ εἴμαστε ἐμεῖς καθαροὶ ἀπὸ τοὺς ἀκάθαρτους λογισμοὺς, μάλιστα ὅταν βρισκόμαστε μπροστὰ στὸν Θεὸ γιὰ προσευχὴ· καθότι δὲν συμφωνεῖ ἡ δυσωδία μὲ τὴν εὐωδία, οὔτε ἡ δυσσομία μὲ τὸ μύρο. Ἐκεῖνος δηλαδή ποὺ ὁδηγεῖται ἀπὸ τοὺς ἀκάθαρτους λογισμοὺς, τυφλώνεται ἀπὸ αὐτούς. Γιατί, ὅπου εἶναι οἱ εἰκόνες τῶν λογισμῶν, ἐκεῖ καὶ συγκατάθεση γίνεται.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀποκρούομε πάντοτε τὴν πρώτη προσβολὴ καὶ νὰ ἐξολοθρεύομε τοὺς ἀμαρτωλοὺς λογισμοὺς ἀπὸ τὴ γῆ⁸⁰, ποὺ εἶναι ἡ καρδιά μας, σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐνῶ ἀκόμα εἶναι νήπια τέκνα τῆς Βαβυλώνας, δηλαδή οἱ πονηροὶ λογισμοί, νὰ τοὺς κατεδαφίζομε καὶ νὰ τοὺς συντριβομε ἐπάνω στὴν πέτρα, ἢ ὁποῖα εἶναι ὁ Χριστός. Μάλιστα τοὺς τρεῖς γενικώτατους ἐναντίον μας λογισμοὺς τοῦ διαβόλου, μέσω τῶν ὁποίων καὶ μᾶς πολεμεῖ ὁ φθονερός δαίμονας καὶ μᾶς ὑποβάλλει τοὺς λογισμοὺς, ἐννοῶ τὸν λογισμὸ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς φιλαργυρίας καὶ τῆς κενοδοξίας, μὲ τοὺς ὁποίους ἐπιχείρησε νὰ ὑποβάλλει σὲ πειρασμὸ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν Κύριό μας καὶ Σωτῆρα, ὅταν αὐτὸς θέλησε νὰ ἀντιμετωπίσει στὴν ἔρημο κάθε πειρασμό⁸¹, γι' αὐτὸ καὶ ἡττημένος ἀποκρούσθηκε, καὶ ἐγίνε ἐτσι ὁ Κύριος ὑπόδειγμα στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς, δηλαδή τὸ νὰ καθιστοῦμε αὐτὸν ἄπρακτο μὲ νηστεῖες καὶ μὲ

πτειν ἡμῖν παγίδας, καὶ θήρατρα λογισμῶν ἀκαθάρτων καὶ ἀσεβῶν. Χρὴ οὖν τοὺς πολυμόρφους λογισμούς, ὡς εἴρηται, συντόμως προαποκλίνειν δι' εὐσεβοῦς ἀντιλογίας καὶ προσευχῆς, καὶ μάλιστα τοὺς κοινούοντας, ἵνα μὴ κοινώσωσι τὸν ἅγιον τόπον καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ
5 Θεοῦ βεβηλώσωσι. Μετὰ παντός οὖν φόβου ὀφείλομεν τὰς λειτουργίας ἐκτελεῖν τῷ Θεῷ, μήποτε εὐρεθῶμεν τοῖς μὲν χεῖλεσι τῷ Θεῷ προσδιαλεγόμενοι, τῇ δὲ καρδίᾳ αἰχμάλωτοι εἰς Βαβυλῶνα ἀκάθαρτα τρώγοντες, καὶ ἀκούσωμεν· «Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾶ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ».

10 Ἀγῶνος οὖν χρεία, ἀγαπητοί, καὶ νήψεως πολλῆς, ἵνα συμφωνῇ ὁ νοῦς σὺν τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς χεῖλεσιν ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ, ἵνα μὴ παροργίσωμεν τὸν Κύριον ἀντὶ τοῦ θεραπεῦσαι αὐτόν, ἐν τῇ προσευχῇ μίσγοντες ἐν τῷ θυμιάματι κνίσσαν κακὴν, καὶ εὐρεθῇ ἡ θυσία τῆς προσευχῆς ἡμῶν ἐπίμωμος ὡς ἡ τοῦ Κάϊν. Πολὺ γὰρ βδελύττεται ὁ Θεὸς τοὺς
15 ἀκαθάρτους λογισμούς, μᾶλλον δὲ τὴν τίκτουςαν αὐτοὺς καρδίαν, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ νόμος. Φησὶ γάρ· «Οὐκ ἀροτριάσης ἐν μύσῳ καὶ ὄνῳ», τουτέστιν ἐν καθαρῷ καὶ ἀκαθάρτῳ λογισμῷ οὐ προσοίσοις προσευχὴν· οὐ προσάξεις εἰς θυσίαν πρόβατον ἐπίμωμον ἢ ὠτότμητον ἢ κολοβόκερκον ἢ ψωριουῖν. Ἀλλ' οὐδὲ καρπὸν ἐξίτηλον προσδέξεται
20 ἐκ τῆς χειρός σου, πῶσα μᾶλλον εὐχὴν θολώδη καὶ καταφρονητικὴν. Ἐπίσταται γὰρ τὰ κρυπτὰ ἡμῶν, ὡς μαρτυρεῖ Δαβὶδ, λέγων, «Κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμούς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ μάταιοι», καὶ πολλὴν σπουδὴν ἐποιεῖτο τοῦ ἐλευθερωθῆναι ἀπ' αὐτῶν, λέγων· «Εἰς τὰς πρωίας ἀπέκτεινον πάντα τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς τοῦ ἐξο-
25 λοθρεῦσαι ἐκ πόλεως Κυρίου πάντα τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν». Οὐ γὰρ συγκεχώρηται ἀκαθάρτῳ εἰσιέναι εἰς οἶκον Κυρίου, καθὼς φησιν ὁ νόμος, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, καὶ Ἱερουσαλήμ ἐκτὸς ἡμῶν ἐστίν. Ἄμαρτωλοὶ δὲ τῆς γῆς οἱ χαμερπεῖς καὶ ὀφιώδεις λογισμοὶ οἱ ἐν τῇ καρδίᾳ ἐμφωλεύοντες. Προσφόρως οὖν εὐχεται λέγων,
30 «Ἀποκατάστησον τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν», καὶ «Διασκορπίσον ἔθνη, τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα», καὶ «Σῶσόν με ἀπὸ πηλοῦ, ἵνα μὴ ἐμπαγῶ· ὅτι σὺ εἶ ἡ ὑπομονή μου, Κύριε». Ὅθεν καὶ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν, «Ἐν θλίψει», φησὶν, «ἐπεκαλέσω με, καὶ ἐρρυσάμην σε· ἐπήκουσά σου ἐν ἀποκρύφῳ καταγίδος».

82. Ἦσ. 29, 13.

83. Γεν. 4, 1 ἔ.

84. Δευτ. 23, 19.

85. Ψαλμ. 93, 11.

86. Ψαλμ. 100, 8.

87. Ψαλμ. 34, 17

88. Ψαλμ. 67, 31. 70, 5.

89. Ψαλμ. 80, 8.

προσευχές. Γιατί ὁ δόλιος μᾶς στήνει ἐνέδρα σὰν λιοντάρι μέσα στή μάνδρα του, κρύβοντας ἐναντίον μας παγίδες καὶ θήρατρα λογισμῶν ἀκάθαρτων καὶ ἄσεβῶν. Πρέπει λοιπὸν, ὅπως ἔχει λεχθεῖ προηγουμένως, τοὺς πολύμορφους λογισμοὺς νὰ τοὺς ἀνατρέπομε σύντομα μὲ εὐσεβῆ ἀντιλογία καὶ προσευχή, καὶ μάλιστα τοὺς ἀκάθαρτους, γιὰ νὰ μὴ μολύνουν τὸν ἅγιο τόπο καὶ βεβηλώσουν τὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ. Μὲ κάθε λοιπὸν φόβο ὀφείλομε νὰ ἐκτελοῦμε τὶς διακονίες πρὸς τὸν Θεό, μήπως βρεθοῦμε μὲ τὰ χεῖλη βέβαια νὰ συνομιλοῦμε μὲ τὸν Θεό, μὲ τὴν καρδιά ὅμως νὰ εἴμαστε αἰχμάλωτοι στή Βαβυλώνα, τρώγοντας ἀκάθαρτα, καὶ ἀκούσομε· «Ὁ λαὸς αὐτὸς μὲ τὰ χεῖλη του μὲ τιμᾶ, ἢ καρδιά τους ὅμως βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ μένα»⁸².

Χρειάζεται λοιπὸν ἀγώνας, ἀγαπητοί, καὶ ἐπαγρύπνηση μεγάλη, γιὰ νὰ συμφωνεῖ ὁ νοῦς μὲ τὴν καρδιά καὶ τὰ χεῖλη κατὰ τὴν ψαλμωδία, γιὰ νὰ μὴ ἐξοργίσουμε τὸν Κύριο ἀντὶ νὰ τὸν λατρεύσομε, ἀναμιγνύοντας στήν προσευχή μέσα στὸ θυμίαμα κνίσσα κακῆ, καὶ βρεθεῖ ἡ θυσία τῆς προσευχῆς μας σιχαμερῆ, ὅπως ἡ τοῦ Κάϊν⁸³. Γιατί σιχαίνεται πολὺ ὁ Θεὸς τοὺς ἀκάθαρτους λογισμοὺς⁸⁴, ἢ καλύτερα τὴν καρδιά πού γεννᾷ αὐτούς, ὅπως τὸ δηλώνει καὶ ὁ νόμος. Γιατί λέγει· «Δὲν θὰ ὀργώσεις τὸ χωράφι σου ζέβοντας βόδι καὶ ὄνο», δηλαδή μὲ καθαρὸ καὶ ἀκάθαρο λογισμὸ δὲν θὰ προσφέρεις προσευχή στὸν Θεό· δὲν θὰ ὀδηγήσεις πρὸς θυσία πρόβατο ἐλαττωματικὸ ἢ μὲ κομμένο αὐτὶ ἢ μὲ κομμένη οὐρὰ ἢ ψωριασμένο. Ἄλλ' οὔτε καρπὸ ἄλλοιωμένο θὰ δεχθεῖ ἀπὸ τὰ χεῖρια σου, πόσο μᾶλλον προσευχή θολερῆ καὶ καταφρονητικῆ. Γιατί γνωρίζει τὰ κρυφὰ μας, ὅπως βεβαιώνει ὁ Δαβὶδ, λέγοντας, «Ὁ Κύριος γνωρίζει τὶς σκέψεις τῶν ἀνόητων ἀνθρώπων, ὅτι εἶναι μάταιες»⁸⁵, καὶ κατέβαλλε μεγάλη φροντίδα νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ αὐτές, λέγοντας· «Τὸ πρῶτὸ θανάτωνα ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς, μὲ σκοπὸ νὰ ἐξολοθρεύσω ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ Κυρίου ὅλους ἐκείνους πού ἐργάζονται τὴν παρανομία»⁸⁶. Γιατί δὲν ἐπιτρέπεται σὲ ἀκάθαρο νὰ μπαίνει στὸ οἶκο τοῦ Κυρίου, ὅπως λέγει ὁ νόμος, τοῦ ὁποῖου οἶκος εἴμαστε ἐμεῖς, καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ μᾶς. Ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς εἶναι οἱ λογισμοὶ πού φωλεύουν μέσα στήν καρδιά, συρόμενοι ἐπάνω στὰ γήινα κατὰ τρόπο ὅμοιο μὲ τὰ φίδια. Πολὺ κατάλληλα λοιπὸν προσεύχεται καὶ λέγει· «Προστάτεψε τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ τὴν κακουργία αὐτῶν»⁸⁷, καί, «Διασκόρπισε τὰ ἔθνη πού θέλουν τοὺς πολέμους»⁸⁸, καί, «Σῶσε με ἀπὸ τὸν βούρκο, γιὰ νὰ μὴ βυθιστῶ μέσα σ' αὐτόν· γιατί σὺ εἶσαι ἡ ὑπομονή μου, Κύριε»⁸⁹. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος λέγει πρὸς αὐτόν· «Μὲ ἐπικαλέσθηκες στή θλίψη σου, καὶ σὲ ἔσωσα· σὲ ἀκούσα ἐνῶ ἦσουν κρυμμένος μὲ καταιγίδες τριγύρω σου»⁸⁹.

Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοί, ὀφείλομεν ἐν ἐκτάσει χειρῶν καὶ τεταμένη
 5 διανοίᾳ δυσωπῆσαι τὸν φιλόανθρωπον Θεόν, καταπέμψαι ἡμῖν βοή-
 θειαν, ὅπως νικήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, ὥσπερ Μωσῆς τὸν Ἄ-
 μαλήκ. Δεινὸν γὰρ καὶ ὀλέθριον τὸ συμπεῖθεσθαι κρουπτῶς τοῖς ἀκα-
 5 θάρτοις λογισμοῖς. Ἐκ γὰρ τῶν λογισμῶν καὶ εἰς τὴν προᾶξίν τις κατα-
 σύρεται, καὶ κατὰ μικρὸν ἀλλοτριοῦται τοῦ Θεοῦ. Ὅπότεν καὶ ὁ
 συγκατατιθέμενος αὐτοῖς, ὡς ἐργασάμενος τὴν ἁμαρτίαν, κατακρίνε-
 10 ται. «Εἰς γὰρ κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, οὐδὲ κατοι-
 κήσει ἐν σώματι κατάχρεα ἁμαρτίας. Σκολιοὶ γὰρ λογισμοὶ χωρίζου-
 10 σιν ἀπὸ Θεοῦ. Ἄγιον γὰρ πνεῦμα σοφίας φεύξεται δόλον, καὶ ἀπανα-
 στήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων», κατὰ τὴν Γραφὴν. Φησὶ δὲ καὶ ὁ
 Κύριος «Ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι,
 μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι». Ταῦτα ἔχει
 ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐν τῷ θησαυρῷ τῆς καρδίας αὐτοῦ Ἡμεῖς δὲ
 15 παραρρίψωμεν ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, δεόμενοι
 αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ὥραν, ἵνα καθαρῶς τὰς καρδίας ἡμῶν, ὥστε προσ-
 ενέγκαι αὐτῷ δῶρα ἐπὶ τὴν νοητὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀκοῦσαι παρ'
 αὐτοῦ. «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας
 αὐτοῦ προσφέρει ἀγαθὰ βλαστήματα τῷ Θεῷ», ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς
 20 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΒ΄.

Περὶ παιδείας.

Καλὴ ἐστὶν ἡ παιδεία κατὰ πᾶσαν αἰτίαν, μάλιστα δὲ κατὰ Θεόν.
 Τὸν ἐκ νεαρᾶς γὰρ ἡλικίας ἐκφιλοσοφοῦντα καὶ παιδευόμενον παι-
 25 δεῖα καὶ νουθεσία Κυρίου ἕως γήρους καὶ πρεσβείου, οὐ μὴ ἐγκα-
 ταλίπη ὁ Θεός. Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τῆς παιδείας καὶ
 τοῦ κόπου τῶν διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὑπομενοντων. Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν
 παιδεία ἐπ' ἐσχάτων παρορησιασθήσεται ἐν πολλῇ ἀνέσει. Εἴ γε καὶ τὰ
 καλὰ ἐξ ἡμῶν πολλάκις ἀφαιρεῖται Κύριος, ὥσπερ τὸν πλοῦτον τοῦ
 30 Ἰωβ («Κύριος γὰρ ἔδωκεν, Κύριος ἀφείλατο»), πάντως που καὶ τὰ
 κακά, ἅπερ ἡμῖν ἐπήγαγεν ὁ αἰώνιος, ἐκ χειρὸς ἡμῶν λήψεται. «Ἄ-

Καὶ ἡμεῖς λοιπόν, ἀδελφοί, ὀφείλομε μὲ ἀπλωμένα τὰ χέρια καὶ ὑψωμένη τῇ διάνοια νὰ παρακαλέσομε τὸν φιλόανθρωπο Θεὸ νὰ μᾶς στείλει τῇ βοήθειά του, γιὰ νὰ νικήσομε τοὺς ἐχθροὺς μας, ὅπως ὁ Μωυσῆς τὸν Ἄμαλήκ⁹⁰. Γιατὶ εἶναι φοβερό καὶ ὀλέθριο τὸ νὰ ὑπακούομε κρυφὰ στοὺς ἀκάθαρτους λογισμοὺς. Καθόσον ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς κατασύρεται κανεὶς καὶ στὴν πράξη, καὶ σιγὰ - σιγὰ ἀποξενώνεται ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ποὺ συγκατατίθεται σ' αὐτοὺς καταδικάζεται σὰν νὰ διέπραξε τὴν ἁμαρτία. Γιατί, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, «Σὲ κακότεροη ψυχὴ δὲν θὰ εἰσέλθει ἢ σοφία, οὔτε θὰ κατοικήσει σὲ σῶμα καταχρεωμένο μὲ τὶς ἁμαρτίες. Γιατὶ οἱ διεστραμμένες σκέψεις χωρίζουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Θεό. Καθόσον τὸ ἅγιο Πνεῦμα ποὺ ἔχει τὴ σοφία τοῦ Θεοῦ θὰ ἀποφύγει τὸν δόλο, καὶ θὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς ἐκείνων ποὺ δὲν ἔχουν σύνεση»⁹¹. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Κύριος· «Μέσα ἀπὸ τὴν καρδιὰ βγαίνουν σκέψεις πονηρές, φόνοι, μοιχεῖες, πορνεῖες, κλοπές, ψευδομαρτυρίες, βλασφημίες»⁹². Αὐτὰ ἔχει ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος μέσα στὸ θησαυροφυλάκιο τῆς καρδιᾶς του. Ἐμεῖς ὅμως ἄς ρίξομε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, παρακαλώντας τὸν κάθε ὥρα, νὰ καθαρῖσει τὶς καρδιές μας, ὥστε νὰ τοῦ προσφέρουμε δῶρα στὴν πνευματικὴ Ἱερουσαλήμ, καὶ νὰ ἀκούσομε ἀπὸ αὐτόν· «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος προσφέρει ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ θησαυρὸ τῆς καρδιᾶς του ἀγαθοὺς καρποὺς στὸν Θεό»⁹³, στὸν ὁποῖο πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΒ'.

Γιὰ τὴν παιδαγωγία.

Εἶναι καλὴ ἡ παιδαγωγία ποὺ προσφέρεται κατὰ ὁποιαδήποτε αἰτία, καὶ μάλιστα ἡ κατὰ Θεόν. Γιατὶ ἐκεῖνον ποὺ ἀπὸ τὴ νεαρὴ ἡλικία του φροντίζει γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ χαρακτήρα του καὶ διαπαιδαγωγεῖται μὲ τὴν παιδαγωγία καὶ νοουθεσία τοῦ Κυρίου μέχρι τὰ πολὺ βαθειὰ γεράματά του, δὲν θὰ τὸν ἐγκαταλείψει ὁ Θεός. Γιατὶ δὲν εἶναι ἄδικος ὁ Θεός, ὥστε νὰ λησμονήσει τὴν παιδαγωγία καὶ τὸν κόπο ἐκείνων ποὺ τὰ ὑπομένουν γιὰ χάρη τοῦ ὀνόματός του. Καθόσον ἡ κατὰ Θεὸν παιδαγωγία θὰ κάνει ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἔλαβε νὰ σταθεῖ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ στὸ τέλος τῆς ζωῆς του μὲ παρησῖα καὶ πολλὴ ἄνεση. Ἐὰν δηλαδὴ καὶ τὰ καλὰ πολλὰς φορὲς ἀφαιρεῖ ὁ Κύριος ἀπὸ μᾶς, ὅπως τὸν πλοῦτο τοῦ Ἰωβ (γιατὶ λέγει, «ὁ Κύριος τὰ ἔδωσε, ὁ Κύριος τὰ ἀφαίρεσε»⁹⁴), ὅπωςδήποτε θὰ ἀφαιρέσει ἀπὸ τὰ χέρια μας καὶ τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπέφερε ὁ αἰώνιος· γιὰτὶ λέγει, «Τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ προέρχονται ἀπὸ τὸν Κύ-

γαθὰ γὰρ καὶ κακὰ παρὰ Κυρίου», φησίν. Καὶ ὁ ἐπαγαγὼν ἡμῖν τὰ κακὰ, αὐτὸς ἐπάξει ἡμῖν τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην. Οὐκοῦν ὀφειλέται ἔσμεν τὰς ἐν παντὶ παιδεΐας εὐχαρίστως δέξασθαι. Ὁ γὰρ μὴ αἰρούμενος τοὺς ὑπὲρ ἀληθείας πόνους ἐκουσίως, ὑπὸ τῶν ἀκουσίων χαλεπῶς τέρως παιδεύεται. Ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ κατὰ δύναμιν, διὰ μικρῶν πόνων τοὺς μεγάλους ἐκφεύξεται. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Παρομιμαστής «Ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον ἐκδέξεται παιδεΐαν». Καὶ αὖθις «Ὁς φείδεται τῆς ἑαυτοῦ βακτηρίας, μισεῖ τὸν ἑαυτοῦ υἱόν, ὁ δὲ ἀγαπῶν, ἐπιμελῶς παιδεύει». Καὶ πάλιν «Παίδευε τὸν υἱόν σου· οὗτος 10 γὰρ ἔσται εὐέλπις Ἄκουε, νιέ, καὶ δέξαι ἐμούς λόγους, καὶ πληθυνθήσονται ἔτη ζωῆς σου. Ἐπιλαβοῦ ἐμῆς παιδεΐας, μὴ ἀφείς· υἱὸς γὰρ ἀπολιμπανόμενος φυλάξει παιδεΐαν πατρός, μελετήσῃ ρήσεις κακίας». Καὶ πάλιν «Ἄφρων μυκτηριζεῖ παιδεΐαν πατρός, ὁ δὲ φυλάσσων ἐλέγχους, πανουργώτερος». Καὶ πάλιν «Δὸς εἰς παιδεΐαν τὴν 15 καρδίαν σου, τὰ δὲ ὦτᾶ σου ἐτοίμασον λόγοις αἰσθήσεως». Καὶ πάλιν «Μὴ ἀπόσχη νήπιον παιδεύειν, ὅτι ἐὰν πατάξῃς αὐτὸν ράβδῳ, οὐκ ἀποθανεῖται, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ σώσεις». Καὶ αὖθις «Παίδευε υἱόν σου καὶ ἀναπαύσει σε, καὶ δώσει κόσμον τῇ σῇ ψυχῇ». Καὶ πάλιν «Ἀγαθὸν τὸ ἀκοῦσαι ἐπιτίμησιν σοφοῦ, ὑπὲρ ἄνδρα ἀκούοντα ῥῆμα 20 ἀφρόνων». Καὶ ἐπάγει· «Ἀκούσατε, παῖδες, παιδεΐαν πατρός, καὶ προσέχετε γινῶναι ἔννοιαν. Δῶρον γὰρ ἀγαθὸν δωροῦμαι ὑμῖν, τὸν ἐμὸν νόμον μὴ ἐγκαταλίπετε. Νοήσατε, ἄκακοι, πανουργίαν, οἱ δὲ ἀπαιδέυτοι ἔνθεσθε καρδίαν· λάβετε παιδεΐαν, καὶ μὴ ἀργύριον, καὶ γινῶσιν ὑπὲρ χρυσίον δεδοκιμασμένον».

25 Καὶ διὰ τοῦ προφήτου Σοφονίου φησίν ὁ Θεός «Φοβεῖσθαί με καὶ δέξασθαι παιδεΐαν, καὶ οὐ μὴ ἐξολοθρευθῆτε, τοῦ δουλεύειν Κυρίῳ ὑπὸ ζυγὸν ἓνα». Καὶ ὁ Μιχαίας φησίν «Ποίμαινε λαόν σου ἐν ράβδῳ». Ὁ δὲ Ἀπόστολος ἐπιστέλλων Ἑβραίοις, λέγει· «Υἱέ, μὴ ὀλιγόρει παιδεΐας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος Ὅν γὰρ 30 ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. Τίς

95. Ἰωβ 2, 10.

96. Σ. Σειρ. 32, 14.

97. Παρμ. 19, 18.

98. Παρμ. 4, 10, 13.

99. Παρμ. 19, 27.

1. Παρμ. 15, 5.

2. Παρμ. 23, 12.

3. Παρμ. 23, 13.

4. Παρμ. 29, 17.

5. Ἐκκλ. 7, 5.

6. Παρμ. 4, 1-2.

7. Παρμ. 8, 5, 10.

8. Σοφ. 3, 7, 9.

9. Μιχ. 7, 14.

ριο»⁵. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ μᾶς ἐπέφερε τὰ κακὰ, αὐτὸς θὰ μᾶς προσφέρει καὶ τὴν αἰώνια εὐφροσύνη. Ἔρα λοιπὸν ὀφείλομε νὰ δεχόμεσθε μὲ εὐχαρίστηση τὶς σὲ κάθε περίπτωση παιδαγωγίες. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν προτιμᾷ μὲ τὴ θέλησή του νὰ ὑποστῆ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀλήθειας πόνους, παιδαγωγεῖται φοβερώτερα ἀπὸ τοὺς ἀκούσιους. Ἀντίθετα ἐκεῖνος ποὺ ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ κατὰ δύναμη, μὲ μικροὺς πόνους θὰ ἀποφύγει τοὺς μεγάλους. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Παροιμιστής· «Ἐκεῖνος ποὺ φοβεῖται τὸν Κύριο, θὰ δεχθῆ τὴν παιδαγωγία αὐτοῦ»⁶. Καὶ πάλι· «Ὁ πατέρας ποὺ λυπᾶται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ παιδαγωγικὸ ραβδί του, μισεῖ τὸ παιδί του, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ τὸ ἀγαπᾷ, τὸ παιδαγωγεῖ μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια». Καὶ πάλι· «Νὰ παιδαγωγεῖς τὸ παιδί σου· γιατί ἔτσι θὰ ἔχει καλὲς ἐλπίδες»⁷. Ἄκουε, παιδί μου, καὶ δέξου τὰ λόγια μου, καὶ θὰ πληθυνθοῦν τὰ ἔτη τῆς ζωῆς σου. Κράτησε καλὰ τὴν παιδαγωγία μου καὶ μὴ τὴν ἐγκαταλείψεις»⁸· γιατί «παιδί ποὺ παραλείπει νὰ φυλάξῃ τὴν παιδαγωγία τοῦ πατέρα του, θὰ στρέψῃ τὴν προσοχή του στὰ κακὰ λόγια»⁹. Καὶ πάλι· «Τὸ ἀνόητο παιδί περιφρονεῖ τὴν παιδαγωγία τοῦ πατέρα του, ἐνῶ ἐκεῖνο ποὺ τηρεῖ τὶς πατρικὲς συμβουλές, θὰ γίνῃ συνετώτερο»¹. Καὶ πάλι· «Παράδωκε τὴν καρδιά σου στὴν παιδαγωγία, καὶ τὰ αὐτιά σου ἐτοίμασέ τα γιὰ λόγια σοφῶν»². Καὶ πάλι· «Μὴν ἀποφεύγεις νὰ παιδαγωγεῖς τὸ μικρὸ παιδί, γιατί, ἂν τὸ χτυπήσῃς μὲ ραβδί δὲν θὰ πεθάνῃ, ὅμως θὰ σώσῃς τὴν ψυχὴ του»³. Καὶ ἐπίσης· «Νὰ παιδαγωγεῖς τὸ παιδί σου καὶ θὰ σοῦ δώσῃ ἀνάπαυση καὶ στολισμὸ στὴν ψυχὴ σου»⁴. Καὶ πάλι· «Εἶναι καλύτερο ν' ἀκούσῃ κανεὶς ἐπίπληξη ἀπὸ συνετὸ ἄνθρωπο, παρὰ ν' ἀκούῃ τραγούδια ἀνόητων»⁵. Καὶ προσθέτει· «Ἀκοῦτε, παιδιᾶ, τὰ παιδαγωγικὰ λόγια τοῦ πατέρα σας καὶ προσέχετε νὰ μαθαίνετε πάντοτε τὸ σωστὸ. Γιατὶ ἐγὼ σᾶς προσφέρω δῶρο ὠφέλιμο, καὶ μὴ ἐγκαταλίπετε τὸν δικό μου θεῖο νόμο»⁶. «Σεῖς οἱ ἄκακοι, ἀποκτῆστε σύνεση, ἐνῶ οἱ ἀπαιδέυτοι ἀποκτῆστε γνῶση. Ἀποκτῆστε παιδαγωγία, καὶ ὄχι χρήματα, καὶ προτιμῆστε τὴ γνῶση περισσότερο ἀπὸ τὸ γνήσιο χρυσάφι»⁷.

Καὶ μέσω τοῦ προφήτη Σοφονία λέγει ὁ Θεός· «Φοβηθεῖτε με καὶ δεχθεῖτε τὴν παιδαγωγία μου, καὶ δὲν θὰ ἐξολοθρευθεῖτε· δεχθεῖτε νὰ ὑπηρετεῖτε τὸν Κύριο κάτω ἀπὸ ἓνα ζυγόν»⁸. Καὶ ὁ Μιχαίας λέγει· «Κυβέρνα τὸ λαὸ σου μὲ τὸ παιδαγωγικὸ ραβδί»⁹. Ὁ Ἀπόστολος πάλι, στέλλοντας τὴν ἐπιστολή του στοὺς Ἑβραίους, λέγει· «Παιδί μου, μὴ ἀδιαφορεῖς γιὰ τὴν παιδαγωγία τοῦ Κυρίου, οὔτε νὰ χάνεις τὸ θάρρος σου ἐλεγχόμενος ἀπὸ αὐτόν. Γιατὶ, ὅποιον ἀγαπᾷ ὁ Κύριος, τὸν παιδαγωγεῖ, καὶ μαστιγώνει κάθε παιδί του ποὺ τὸ ἀποδέχεται. Ποιὸ παιδί δηλαδὴ εἶναι

γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει ὁ πατήρ; Εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχὶ υἱοί». Καὶ Κορινθίους «Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;». Καὶ ἐπιφέρει «Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ 5 λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηλικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσιν δικαιοσύνης». Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγων «Μακάριος ἄνθρωπος ὃν ἂν παιδεύσης, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξης αὐτόν». Καί· «Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ οὐ παρέδωκέ με». Καὶ πάλιν «Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέῳ καὶ ἐλέγξει με»· καί· «Ἡ 10 παιδεία σου ἀνώρθωσέ με εἰς τέλος, καὶ ἡ παιδεία σου αὐτὴ με διδάξει». Καὶ ὁ Ἰωβ δέ· «Πότερον, οὐχὶ πειρατήριόν ἐστιν ὁ θίος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὥσπερ μισθίου αὐθημερινοῦ ἡ ζωὴ αὐτοῦ;». Εἰ γὰρ πειρατήριόν ἐστι ὁ θίος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, πῶς δὲ ἐν τῷ πειρατηρίῳ ὄντα μὴ πειράζεσθαι; Τὸ γὰρ παρὰ τοῦ Σωτῆρος 15 εἰρημένον, «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἐμπέσητε εἰς πειρασμόν», μηνύει τοῦ μὴ καταποθῆναι ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ καὶ ἠττηθῆναι. Τὸ γὰρ περιγενέσθαι, καὶ αἰοίδμιον καὶ εὐκλεές Λέγει δὲ πάλιν ὁ Κύριος «Τίς ἐξ ὑμῶν ἔχων δούλον ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ, Εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε; ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ 20 αὐτῷ, Ἐτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως ἂν φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ σὺ καὶ πίεσαι;». Καὶ ἐπάγει «Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα; Οὐ δοκῶ. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε τὰ διαταχθέντα ὑμῖν πάντα, λέγετε ὅτι, Ἀχρεῖοι δούλοί ἐσμεν· ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκα- 25 μεν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΓ΄

Περὶ συμβουλίας.

Τὸ συμβουλευέσθαι ἐν παντὶ πράγματι, καλὸν καὶ θεάρεστόν ἐστιν. Οὐδεὶς γὰρ ὁ μὴ χρήζων συμβούλου, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ Θεός, ὁ τὴν

10. Ἐβρ. 12, 5-8. Παρμ. 3, 11. 11. Β' Κορ. 2, 2. 12. Ἐβρ. 12, 11. 13. Ψαλμ. 93, 12.
14. Ψαλμ. 117, 18. 15. Ψαλμ. 140, 5. 16. Ψαλμ. 17, 36. 17. Ἰωβ 7, 1.
18. Ματθ. 26, 41. 19. Λουκᾶ 17, 7-8 20. Λουκᾶ 17, 9-10.

ἐκεῖνο ποῦ δὲν τὸ παιδαγωγεῖ ὁ πατέρας του; Ἐὰν ὅμως δὲν ἐλάβετε παιδαγωγία, ἄρα εἴσαστε νόθα καὶ ὄχι γνήσια παιδιὰ»¹⁰. Καὶ στοὺς Κορινθίους· «Ἐὰν λοιπὸν ἐγὼ λυπῶ ἐσᾶς, ποιὸς τότε εἶναι ἐκεῖνος ποῦ μου δίνει χαρὰ μεγάλη, παρὰ ἐκεῖνος ποῦ τὸν κάνω νὰ λυπεῖται;»¹¹. Καὶ προσθέτει· «Κάθε παιδαγωγία πρὸς στιγμή βέβαια φαίνεται νὰ μὴ προξενεῖ χαρὰ, ἀλλὰ λύπη, ὕστερα ὅμως παρέχει καρπὸν εἰρηνικὸ δικαι-
οσύνης σὲ ἐκείνους ποῦ ἔχουν ἀσκηθεῖ μὲ αὐτὴν»¹². Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τὸν ὁποῖο θὰ παιδαγωγήσεις, Κύριε, καὶ θὰ τὸν διδάξεις μὲ τις ἐντολές τοῦ νόμου σου»¹³. καὶ· «Μὲ παι-
δαγωγικὲς τιμωρίες μὲ παιδαγωγήσε ὁ Κύριος, ἀλλ' ὅμως δὲν μὲ παρέ-
δωσε στὸ θάνατο»¹⁴. Καὶ πάλι· «Θὰ μὲ παιδαγωγήσει ὁ δίκαιος μὲ συμπάθεια καὶ θὰ μὲ ἐλέγξει»¹⁵. καὶ· «Ἡ παιδαγωγία σου μὲ ἀνώρθωσε τελείως, καὶ αὐτὴ ἡ παιδαγωγία σου πάλι θὰ μὲ διδάξει»¹⁶. Καὶ ὁ Ἰώβ· «Τί δηλαδή; δὲν εἶναι τὸπος δοκιμασιῶν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ γῆ καὶ δὲν μοιάζει ἡ ζωὴ του μὲ τὴ γεμάτη κόπους καθημερινὴ ζωὴ ἑνὸς ἡμερομίσθιου ἐργάτη;»¹⁷. Ἐὰν λοιπὸν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ γῆ εἶναι ἓνας τόπος δοκιμασιῶν, πῶς εἶναι δυνατόν ζώντας μέσα στὸν τόπο αὐτὸ τῶν δοκιμασιῶν νὰ μὴ δέχεσαι τίς δοκιμασίες τῶν πειρασμῶν; Γιατὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔχει λεχθεῖ ἀπὸ τὸν Σωτῆρα, «Νὰ ἐπαγρυπνεῖτε καὶ νὰ προσεύχεσθε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»¹⁸, μᾶς δηλώνει ὅτι δὲν πρέ-
πει νὰ νικηθοῦμε καὶ νὰ ἐξαφανισθοῦμε ἀπὸ τὸν πειρασμό. Γιατὶ ἡ νίκη μας ἐναντίον του καὶ ἀξιωμακάριστο πρᾶγμα εἶναι καὶ γεμᾶτο δόξα. Λέγει πάλι ὁ Κύριος· «Ποιὸς ἀπὸ σᾶς ποῦ ἔχει δοῦλο γιὰ νὰ ὀργώνει τὰ χωράφια ἢ νὰ βόσκει τὰ πρόβατα, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὸ χωράφι θὰ τοῦ πεῖ, Ἔλα ἀμέσως καὶ κάθησε νὰ φᾶς· Δὲν θὰ τοῦ πεῖ μᾶλλον, Ἐτοίμασέ μου νὰ φάγω καὶ ζώσου τὴν ποδιά καὶ ὑπηρέτα με μέχρι ποῦ νὰ φάγω καὶ νὰ πιῶ, καὶ μετὰ φάγε καὶ σὺ καὶ πιές;»¹⁹. Καὶ προσθέτει· «Μήπως θὰ εἶναι εὐγνώμων στὸ δοῦλο ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὅτι ἔκανε ἐκεῖνα ποῦ διατά-
χθηκε; Δὲν νομίζω. Ἐτοι καὶ σεῖς, ὅταν κάνετε ὅλα ὅσα διαταχθήκατε, νὰ λέτε· Εἴμαστε ἀνάξιοι δοῦλοι· γιὰτὶ κάναμε ἐκεῖνο ποῦ ὀφείλαμε νὰ κάνομε»²⁰. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΓ'.

Γιὰ τὴ συμβουλή.

Τὸ νὰ συμβουλευέται κανεὶς σὲ κάθε πρᾶγμα, εἶναι καλὸ καὶ θεάρε-
στο. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει κανένας ποῦ νὰ μὴ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ σύμβουλο,

σοφίαν κτίσας. Πᾶς δὲ ἄνθρωπος χρείαν ἔχει συμβουλίας ἀγαθῆς μᾶλλον, ἢ τὸν ἄερα ἀναπνεῖν, καθὼς καὶ παρὰ τῆς θείας Γραφῆς παιδευόμεθα. Φησί γάρ· «Μετὰ βουλῆς πάντα ποίει, μετὰ βουλῆς οἰνοπότει» τὸν πνευματικὸν δηλαδή οἶνον, τὸν εὐφραίνοντα καρδίαν. Ὁ 5 τοιοῦτος οὐδέποτε ἀστοχεῖ, ἀλλ' ἀμερόμινως παροδεύει πάντα τὸν βίον αὐτοῦ. Μισοτυφίας γὰρ καὶ ταπεινώσεως τεκμήριον, τοῦ δεῖσθαι συμβουλίας, μάλιστα τῶν ἐν πείρᾳ γερόντων. Πρόδηλον δὲ ὅτι ταπεινοῖς δίδωσιν ὁ Θεὸς χάριν, ὑπερηφάνοις δὲ ἀντιτάσσεται. Καθὼς φησιν καὶ ὁ Τωβίας τῷ νιῷ αὐτοῦ· «Συμβουλίαν παρὰ παντὸς φρονίμου 10 ζήτησον, καὶ μὴ καταφρονήσης ἐπὶ πάσης συμβουλίας χρησίμης». Ὁ γὰρ μετέχων συμβουλίας ἀγαθῆς, ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου βαδίζει, ἀνὴρ δὲ ἀσύμβουλος, ἑαυτοῦ πολέμιος, ὡς Ροβοάμ, ὁ τοῦ Σολομῶντος. Ἐγκαταλείψας γὰρ τὴν ἀγαθὴν βουλήν τῶν πρεσβυτέρων, καὶ κατάσχων τὴν τῶν παιδαριῶν βουλήν, ἀνεκτραφέντων μετ' 15 αὐτοῦ, ἠνρέθη ἀπόλλων τὴν βασιλείαν τῶν δέκα σκῆπτρων τοῦ Ἰσραήλ. Καλῶς οὖν ταλανίζει τοὺς τοιοῦτους ὁ Ἡσαΐας. «Οὐαί», γάρ, φησὶν, «οἱ βουλευόμενοι, οὐ διὰ Κυρίου, οἱ ἐν κρυφῇ βουλήν ποιοῦντες, καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν». Ἡ γὰρ βουλή τῶν πονηρῶν ἄνομα βουλεύεται, οἱ δὲ εὐσεβεῖς συνετὰ ἐβουλεύσαντο· καὶ ἄλλος Σοφὸς ἔλεγεν· «Ἀπὸ κακοῦ συμβούλου φύλαξον τὴν ψυχὴν σου· καὶ γὰρ 20 αὐτὸς ἑαυτῷ βουλεύεται, καὶ στήσεται ἐξ ἐναντίας, ἰδεῖν τὸ συμβησόμενον». Καὶ αὖθις «Μὴ βουλεύου μετὰ ὑποβλεπόντων σε, καὶ ἀπὸ τῶν ζηλούντων σε κρύψον βουλήν».

Εἰκότως οὖν καὶ ἀραρότως, καθὼς προεῖρηται, ὀφείλομεν ἐν πᾶσι 25 σιν τῆς πνευματικῆς συμβουλίας τῶν ἐμπείρων γερόντων μετέχειν, φεύγειν δὲ τὰς τῶν σαρκικῶν καὶ ἀπαιδευτῶν συμβουλίας, ἵνα μὴ, ἀντὶ στηριγμοῦ φοινικίνης βακτηρίας, καλαμίνην ράβδον κατάσχωμεν, ἥτις τὴν χεῖρα τοῦ ἀνθρώπου τρήσει καὶ τὸν ἰὸν τῆς φύσεως ἐκβάλλει, καὶ ἀντὶ προβάτου λύκῳ περιπέσωμεν. «Ὁ γὰρ συμπορευόμενος 30 νος σοφοῖς, σοφὸς ἔσται, ὁ δὲ συμπορευόμενος ἄφροσιν, γνωσθήσεται αἰσθησις γὰρ παρὰ φρονίμοις, εὐχερής». Ὁ δὲ Σολομών, «ὃς πλανᾷ», φησὶν, «εὐθεῖς ἐν ὁδῷ κακῇ, εἰς διαφθορὰν αὐτὸς ἐμπεσεῖται». Καὶ

21. Παρμ. 24, 75 (Μασ. 31, 4).

22. Παρμ. 3, 34. Ἰακ. 4, 6.

23. Τωβίτ 4, 18.

24. Γ Βασ. 12, 13-14.

25. Ἡσ. 29, 15.

26. Ἡσ. 32, 7-8.

27. Σ. Σειρ. 37, 8-9.

28. Σ. Σειρ. 37, 10.

29. Παρμ. 13, 20. 14, 6.

30. Παρμ. 28, 10.

παρὰ μόνον ὁ Θεός, πού ἔκτισε τὴ σοφία. Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη πολὺ περισσότερο ἀπὸ καλὴ συμβουλή, παρὰ τὸ νὰ ἀναπνέει ἀέρα, ὅπως καὶ ἀπὸ τὴ θεία Γραφή διδασκόμαστε. Γιατὶ λέγει· «Ὅλα νὰ τὰ κάμνεις μὲ πολλὴ περίσκεψη, καὶ νὰ πίνεις τὸ κρασί σου μὲ σύνεση»²¹. δηλαδή τὸ πνευματικὸ κρασί, τὸ κρασί πού εὐφραίνει τὴν καρδιά. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποτέ δὲν ἀστοχεῖ, ἀλλὰ τελείως ἀμέριμνα περνάει ὅλη τὴ ζωὴ του. Γιατὶ εἶναι ἀπόδειξη μίσους πρὸς τὴν ὑπερηφάνεια καὶ ταπεινώσεως τὸ νὰ θέλει κανεὶς νὰ ἀκούει συμβουλές, καὶ μάλιστα τῶν γεμάτων ἀπὸ πείρα γερόντων. Καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι «Ὁ Θεὸς τοὺς ταπεινοὺς δίνει χάρη, ἐνῶ τοὺς ὑπερήφανους ἀντιτάσσεται»²², ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἰωβίαιος στὸν υἱὸ του· «Νὰ ζητᾶς συμβουλή ἀπὸ τὸν κάθε συνετὸ ἄνθρωπο, καὶ μὴ περιφρονεῖς κάθε ὠφέλιμη συμβουλή»²³. Γιατὶ ἐκεῖνος πού δέχεται καλὴ συμβουλή, βαδίζει στὸ δρόμο τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, ἐνῶ ἄνθρωπος χωρὶς σύμβουλο, εἶναι ἐχθρὸς τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅπως ὁ Ροδοάμ, ὁ γιὸς τοῦ Σολομώντα. Καὶ πραγματικά, ἐγκαταλείποντας τὴν καλὴ συμβουλή τῶν πρεσβυτέρων καὶ κυριαρχημένος ἀπὸ τὴ συμβουλή τῶν νεαρῶν, πού εἶχαν μεγαλώσει μαζί, ἔχασε τὴ βασιλεία τῶν δέκα σκήπτρων τοῦ Ἰσραὴλ²⁴. Σωστά λοιπὸν ἐλεινολογεῖ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ὁ Ἡσαΐας. Γιατὶ λέγει· «Ἀλλοίμονο σὲ ἐκείνους πού δέχονται συμβουλές, ἀλλ' ὄχι τοῦ Κυρίου, πού παίρνουν ἀποφάσεις σὲ κρυφὲς συσκέψεις καὶ διαπράττουν τὰ ἔργα τους στὸ σκοτάδι»²⁵. Γιατὶ «ἡ συμβουλή τῶν κακῶν συμβουλεύει παράνομα πράγματα, ἐνῶ οἱ εὐσεβεῖς δίνουν συνετὲς συμβουλές»²⁶· καὶ ἄλλος Σοφὸς ἔλεγε· «Φύλαξε τὴν ψυχὴ σου ἀπὸ κακὸ σύμβουλο· γιατί αὐτὸς δίνει συμβουλές γιὰ τὸ συμφέρον του, καὶ θὰ σταθεῖ κάπου μακριά σου, γιὰ νὰ δεῖ τί θὰ σοῦ συμβεῖ»²⁷. Καὶ ἐπίσης· «Μὴ ζητᾶς συμβουλή ἀπὸ ἄνθρωπο πού σὲ ἐπιβουλεύεται, καὶ κρύψει τίς σκέψεις σου ἀπὸ ἐκείνους πού σὲ ζηλεύουν καὶ σὲ φθονοῦν»²⁸.

Εὐλόγα λοιπὸν καὶ χωρὶς κλονισμούς, ὅπως ἔχει λεχθεῖ προηγουμένως, πρέπει σὲ ὅλα νὰ ζητᾶμε τὴν πνευματικὴ συμβουλή τῶν ἐμπειρῶν γερόντων, καὶ νὰ ἀποφεύγομε τίς συμβουλές τῶν σαρκικῶν καὶ ἀπαίδευτων καὶ χωρὶς πείρα ἀνθρώπων, γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ νὰ πάρουμε στὰ χέρια μας γιὰ στήριγμα, ἀντὶ γιὰ φοινίκινο ραβδί, καλαμένιο ραβδί, τὸ ὁποῖο θὰ τρυπήσει τὸ χέρι μας καὶ θὰ χύσει σ' αὐτὸ τὸ δηλητήριο τῆς φύσεως, καὶ ἀντὶ προβάτου, πέσομε σὲ λύκο. Γιατὶ λέγει· «Ἐκεῖνος πού συναναστρέφεται σοφούς, θὰ γίνῃ σοφός, ἐνῶ ἐκεῖνος πού συναναστρέφεται ἀνόητους, θὰ θεωρηθεῖ ὁμοίος μὲ αὐτούς· γιατί εὐκόλα γίνεται ἀντιληπτὴ ἡ σύνεση τῶν συνετῶν»²⁹. Ὁ Σολομών πάλι λέγει· «Ἐκεῖνος πού παρὰ πλανᾶ ἀθώους σὲ δρόμο κακὸ, θὰ πέσει σὲ καταστροφή»³⁰. Καὶ πάλι·

πάλιν «Υιέ, μὴ καταλάβῃ σε βουλή κακή, ἢ ἀπολείπουσα διδασκα-
 λίαν νεότητος. Οἷς γὰρ μὴ ὑπάρχει κυβέρνησις, πίπτουσι ὡς φύλλα·
 σωτηρία δὲ ὑπάρχει ἐν πολλῇ βουλῇ. Ὡσπερ γὰρ πόλις ἀτείχιστος,
 οὕτως ἀνὴρ μὴ μετὰ βουλῆς πράσσει τι». Ὁ τοῦ Θεοῦ συνόμιλος
 5 Μωυσῆς οὐκ ἀπηξίωσεν τῆς συμβουλίας τοῦ Ἰοθῶρ, ἀλλὰ καὶ ὅσα
 εἶπεν αὐτῷ εὐδοκῶν, πάντα ἐποίησεν, καὶ οὐκ ἐπῆρεν αὐτὸν ἢ τοσαύ-
 τη δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν
 ἑαυτῷ λαλοῦντα Παῦλος ὁ ἀπόστολος φησὶν πρὸς Γαλάτας «Ἀνέβην
 εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ Εὐαγγέλιον, ὃ κηρύσσω, κατ'
 10 ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσιν, μὴ πως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον». Ὁ λέγων
 μὴ διδαχθῆναι παρ' ἀνθρώπου, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, οὐκ ἀπηξίωσεν συμβουλεύσας τοῖς συμμαθηταῖς αὐτοῦ. Οὐδέ
 γὰρ ἑαυτῷ ἐπίστευσεν, φοβούμενος μὴ εἰς κενὸν τρέχῃ ἢ ἔδραμει.

Ἡμεῖς δὲ οἱ μὴ γινώσκοντες ποῖα δεξιὰ ἢ ἀριστερά, πολλῷ μᾶλλον
 15 ὀφείλομεν πάντα μετὰ γνώμης τῶν πνευματικῶν ἡμῶν Πατέρων πράτ-
 τειν, φοβούμενοι τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Ἀποστόλου, καὶ πάσῃ σπουδῇ τῇ
 συμβουλία χρησάμενοι, ἐν μηδενὶ θαρροῦντες ἑαυτοῖς ἢ πιστεύοντες
 τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν, ἀλλὰ στοιχοῦντες τῇ συμβουλῇ καὶ τῇ κρίσει τῶν
 20 πρὸ ἡμῶν Πατέρων, μήποτε ἐμπαιχθῶμεν ὑπὸ τῶν πονηρῶν δαμιό-
 νων. Ὡς γὰρ θέλουσιν μετασχηματίζουσι τὰ πράγματα, μάλιστα τοῖς
 τὰς τέχνας αὐτῶν μὴ ἐπισταμένοις ἢ πεποισμένοις ἐπὶ τῷ τόξῳ καὶ τῷ
 βραχίονι αὐτῶν. Διὰ γὰρ τῆς ταπεινώσεως ἐπελεύσεται ἐφ' ἡμᾶς ἡ
 χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἐδίδαξεν ἡμᾶς λέ-
 γων «Ὅταν προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ
 25 τὰς ἐξουσίας, μὴ μερμινήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογήσεσθε. Τὸ γὰρ ἅγιον
 Πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς
 τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΔ΄.

Περὶ ἐνυπνίων.

30 Ἐπειδὴ τινες, ἐμπιστεύσαντες ἐνυπνίοις, παρετράπησαν τῆς εὐ-
 θείας ὁδοῦ, τούτου χάριν ὑπομνησκόμεν ὑμᾶς, ἀγαπητοί, ὡς οὐ χρῆ

31. Παρμ. 2, 17.
 34. Ἐξ. 18, 13 ἔ.

32. Παρμ. 11, 14.
 35. Γαλ. 2, 2.

33. Παρμ. 25, 28.
 36. Ματθ. 10, 19.

«Παιδί μου, μὴ σὲ κυριέψει κακὴ συμβουλή, ἢ ὁποία ὀδηγεῖ στὴν ἐγκατάλειψη τῆς διδασκαλίας πού ἄκουσες στὴ νεότητά σου»³¹. Γιατί, «Ἐκεῖνοι, στοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχει συνετὴ διακυβέρνηση, πέφτουν σὰν τὰ φύλλα· ἡ σωτηρία κατορθώνεται μὲ πολλὴ σύνεση»³². Γιατί, «Ὅπως εἶναι ἡ ἀπείχιστη πόλη, ἔτσι εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος πού κάμνει κάτι χωρὶς περισκεψη καὶ συμβουλή ἔμπειρου»³³. Ὁ Μωυσῆς, ὁ φίλος καὶ συνομιλητὴς τοῦ Θεοῦ δὲν θεώρησε ἀνάξια τὴ συμβουλή τοῦ Ἰσθῶρ, ἀλλὰ καὶ ὅσα τοῦ εἶπε μὲ διάθεση ἀγαθῆ, ὅλα τὰ ἔκανε, καὶ δὲν τὸν ἔκανε ἀλαζόνα ἢ τόση μεγάλη δόξα του ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων³⁴. Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, πού εἶχε τὸν Χριστὸ μέσα του καὶ τοῦ μιλοῦσε, λέγει στοὺς Γαλάτες· «Ἀνέβηκα στὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἀνέπτυξα σ' αὐτοὺς τὸ Εὐαγγέλιο πού κηρύττω στὰ ἔθνη, καὶ ἰδιαίτερα στοὺς ἐκεῖ φημισμένους, μήπως ἄσκοπα κάνω τὸν ἀγώνα μου ἢ τὸν ἔκανα»³⁵. Ἐκεῖνος πού λέγει ὅτι δὲν διδάχθηκε τὸ Εὐαγγέλιο ἀπὸ ἄνθρωπο, ἀλλὰ μέσω ἀποκαλύψεως ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, δὲν ἔκρινε ἀνάξιο νὰ συμβουλευε τοὺς συμμαθητὲς του. Οὔτε βέβαια εἶχε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό του, φοβούμενος μήπως ἄσκοπα κάνει τὸν ἀγώνα του ἢ τὸν ἔκανε.

Ἐμεῖς λοιπὸν πού δὲν γνωρίζομε ποιά εἶναι ἡ δεξιὰ ἢ ἀριστερά μας, πρέπει πολὺ περισσότερο ὅλα νὰ τὰ κάμνομε μετὰ ἀπὸ συμβουλή τῶν πνευματικῶν μας Πατέρων, φοβούμενοι τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου, καὶ μὲ κάθε προθυμία νὰ χρησιμοποιοῦμε τὴ συμβουλή τους, χωρὶς γιὰ τίποτε νὰ στηρίζομε τὸ θάρρος μας στὸν ἑαυτό μας ἢ νὰ ἔχομε ἐμπιστοσύνη στοὺς λογισμούς μας, ἀλλὰ ν' ἀκολουθοῦμε τὴ συμβουλή καὶ τὴν κρίση τῶν πρὶν ἀπὸ μᾶς Πατέρων μας, μὴ τυχὸν χλευασθοῦμε ἀπὸ τοὺς πονηροὺς δαίμονες. Γιατὶ μετασηματίζουν τὰ πράγματα ὅπως θέλουν, μάλιστα σὲ ἐκείνους πού δὲν γνωρίζουν τὰ τεχνάσματά τους, ἢ στηρίζουν τὴν πεποίθησή τους στὸ δικό τους τόξο καὶ τὴ δύναμή τους. Γιατὶ μὲ τὴν ταπείνωσή θὰ ἔρθει σὲ μᾶς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὼς καὶ ὁ Κύριος μᾶς δίδαξε, λέγοντας· «Ὅταν σᾶς παραδώσουν σὶς συναγωγὰς καὶ τὶς ἀρχὰς καὶ τὶς ἐξουσίαις, μὴ φροντίστε πῶς ἢ τί θὰ ἀπολογηθεῖτε. Γιατὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα θὰ σᾶς διδάξει τὴ στιγμὴ ἐκείνη αὐτὰ πού πρέπει νὰ πεῖτε»³⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 84ος.

Γιὰ τὰ ἐνύπνια (ὄνειρα).

Ἐπειδὴ ὀρισμένοι, δείχνοντας ἐμπιστοσύνη στὰ ὄνειρα, παρατρέπτηκαν ἀπὸ τὸν εὐθὺ δρόμο, ἕξαιτίας αὐτοῦ σᾶς ὑπενθυμίζομε, ἀγαπητοί,

ραδίως ἐμπιστεῦσαι τοῖς ἀστροπόλοις καὶ πολυσχιδέσιν ἐνυπνίοις
 Ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἕτερόν εἰσιν, ἢ διανοίας πλανωμένης ἰνδάλματα καὶ
 φαντασίαι καὶ χλεύη τῶν πονηρῶν δαιμόνων, πρὸς τὸ ἀπατάσθαι
 ἡμᾶς καὶ ἐξακολουθεῖν αὐτῶν τοῖς δελεάσμασι, λοιπὸν δὲ ἵνα καὶ πρὸς
 5 ἡδονὴν κατασύρωσι τὸν ἄνθρωπον, ὡς λέγει ὁ ἀπόστολος Ἰούδας ὁ
 Ἰακώβου περὶ τινῶν τοιούτων. Φησὶ γάρ· «Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι
 ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μαιίνουσι, κυριότητας δὲ ἄθετοῦσι, δόξας
 δὲ βλασφημοῦσι». Ὁ δὲ Ἐκκλησιαστής, «Παραγίνεται», γὰρ λέγων,
 «ἐνύπνιον ἐν πλήθει πειρασμοῦ, καὶ φωνὴ ἄφρονος ἐν πλήθει λό-
 10 γων». Καὶ ἐπάγει· «Μὴ δῶς τὸ στόμα σου ἐξαμαρτεῖν τὴν σάρκα σου,
 ἵνα μὴ ὀργισθῇ ὁ Θεὸς ἐπὶ φωνῇ σου καὶ διαφθείρῃ τὰ ποιήματα τῶν
 χειρῶν σου, ὅτι ἐν πλήθει ἐνυπνίων καὶ ματαιοτήτων καὶ λόγων πολ-
 λῶν». Καὶ ὁ τοῦ Σειράχ φησιν, ὅτι «Ἐνύπνια ἀναπτεροῦσιν ἄφρονας».
 Καὶ ἐπιφέρει· «Ὡσπερ ὁ δρασσόμενος σκιάς καὶ ὁ διάγων ἀνέμους,
 15 οὕτως ὁ ἐπέχων ἐνυπνίοις. Ἀπὸ γὰρ ψευδοῦς τί ἀληθεύει;». Καὶ πάλιν
 «Μαντεῖαι καὶ οἰωνισμοὶ καὶ ἐνύπνια μάταιά ἐστι· πολλοὺς γὰρ
 ἐπλάνησαν τὰ ἐνύπνια, καὶ ἐξέπεσον ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτοῖς». Ἐὰν οὖν
 ὀφθῇ τινι τῶν ἀγωνιζομένων ἢ φῶς ἢ σχῆμά τι πυροειδές, μηδαμῶς
 καταδεξάσθω τὸ τοιοῦτον ὄραμα. Ἀπάτη γὰρ ἐστὶ σαφῆς ἐκ τῆς κα-
 20 ποτεχνίας τοῦ ἐχθροῦ. Τοῦτο δὲ σαφῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος διδάσκει
 ἡμᾶς, «Εἰς ἄγγελον φωτός» αὐτὸν λέγων μετασχηματίζεσθαι. Καλὸν
 οὖν ἐστὶ πρὸ ὕπνου καὶ κοίτης εἰς φύλακτῆριον ψυχῆς καὶ φυγαδευ-
 τῆριον τῆς πλάνης εὐχεσθαι τὴν εὐχὴν ταύτην·

«Παντοκράτωρ Λόγε τοῦ Πατρὸς, ὁ αὐτοτελής Θεὸς Ἰησοῦ Χρι-
 25 στέ, τὰ ταχέα σου σπλάχνα Ἰησοῦ, ὁ μηδέποτε χωριζόμενος τῶν σῶν
 οἰκετῶν, ἀλλ' ἀεὶ ἐν αὐτοῖς ἀναπαινόμενος, Ἰησοῦ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς
 τῶν σῶν προβάτων, μὴ παραδῶς με τῇ ἐπιβουλῇ τοῦ ὄφεως, μηδὲ τῇ
 ἐπιθυμίᾳ τοῦ Σατανᾶ καταλίπης με, ὅτι σπέρμα φθορᾶς πέφυκεν ἐν
 αὐτῷ. Σὺ οὖν, Κύριε, βασιλεῦ πανάγνε, ὁ Θεὸς ὁ προσκνητὸς Ἰησοῦ
 30 Χριστέ, καθεύδοντά με φύλαξον τῇ ἀθανάτῳ σου βουλῇ καὶ τῷ Πνεύ-
 ματί σου τῷ ἁγίῳ, ᾧ ἠγίασας τοὺς σοὺς μαθητάς, ρυόμενός με ἐκ τῆς

37. Ἰούδα 8.

38. Ἐκκλ. 5, 2.

39. Ἐκκλ. 5, 5-6.

40. Σ. Σειρ. 34, 1.

41. Σ. Σειρ. 34, 2, 4.

42. Δ. Σειρ. 34, 5, 7.

43. Β' Κορ. 11, 14.

ὅτι δὲν πρέπει νὰ δείχνομε εὐκόλα ἐμπιστοσύνη στοὺς ἀστρομάντις καὶ τὰ πολὺμορφα ὄνειρα. Γιατὶ αὐτὰ τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι, παρὰ πλάσματα πλανωμένης διάνοιας καὶ φαντασίες καὶ χλευασμὸς τῶν πονηρῶν δαιμόνων, γιὰ νὰ μᾶς ἐξαπατήσουν καὶ νὰ ἀκολουθήσομε αὐτοὺς σαγηνευμένοι ἀπὸ τὰ δολώματά τους, καὶ στὴ συνέχεια νὰ κατασύρουν τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὴν ἡδονή, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Ἰούδας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου, γιὰ κάποιους τέτοιους. Γιατὶ λέγει· «Ὅμοια καὶ αὐτοὶ ὄνειρευόμενοι, μολύνουν τὴ σάρκα, ἀπορρίπτουν τὶς οὐράνιες ἐξουσίες τοῦ Θεοῦ καὶ ὑβρίζουν τὶς θεῖες ὀπτασίες»³⁷. Ὁ Ἐκκλησιαστής πάλι λέγει· «Τὰ ὄνειρα εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν πολλῶν βιωτικῶν μεριμνῶν, ὅπως καὶ ἡ προσευχὴ τοῦ ἄφρονα εἶναι ἀνόητη πολυλογία»³⁸. Καὶ προσθέτει· «Μὴν ἀφήσεις τὸ στόμα σου κατὰ τὴν προσευχὴ νὰ σὲ παρασύρει σὲ ἁμαρτία, γιὰ νὰ μὴ ὀργισθεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῆς προσευχῆς σου καὶ καταστρέψει τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, γιατί αὐτὴ περιορίζεται σὲ πλῆθος ὀνειρῶν καὶ ματαιοτήτων καὶ πολυλογίας»³⁹. Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Σειράχ λέγει· «Τὰ ὄνειρα δίνουν φτερὰ στοὺς ἀνόητους»⁴⁰. Καὶ προσθέτει· «Ἐκεῖνος ποὺ προσέχει τὰ ὄνειρα μοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ προσπαθεῖ νὰ πιάσει τὴ σκιά του καὶ μὲ ἐκεῖνον ποὺ τρέχει νὰ πιάσει τὸν ἄνεμο. Γιατὶ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ εἶναι ψευδὲς τί τὸ ἀληθινὸ μπορεῖ νὰ προέλθει;»⁴¹. Καὶ πάλι· «Οἱ μαντεῖες καὶ οἱ οἰωνοσκοπίες καὶ τὰ ὄνειρα εἶναι μάταια πράγματα· γιατί πολλοὺς παραπλάνησαν τὰ ὄνειρα, καὶ ἐξέλεσαν στηρίζοντας τὶς ἐλπίδες τους σ' αὐτά»⁴². Ἐὰν λοιπὸν παρουσιασθεῖ σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀγωνιζόμενους στὸ στάδιο τῆς ἀρετῆς ἢ φῶς ἢ κάποια μορφὴ φωτεινῆ, νὰ μὴ δεχθεῖ μὲ κανένα τρόπο τὸ ὄραμα αὐτό. Γιατὶ εἶναι ὀλοφάνερη ἀπάτη, προερχόμενη ἀπὸ τὰ ἀπατηλὰ τεχνάσματα τοῦ ἐχθροῦ. Αὐτὸ μᾶς διδάσκει μὲ σαφήνεια καὶ ὁ Ἀπόστολος, λέγοντας ὅτι αὐτὸς μετασηματίζεται «Σὲ ἄγγελο φωτεινό»⁴³. Εἶναι καλὸ λοιπὸν πρὶν ἀπὸ τὸν ὕπνο καὶ τὸ ξάπλωμα στὸ κρεβάτι πρὸς προφύλαξη τῆς ψυχῆς καὶ ἀπομάκρυνση τῆς πλάνης νὰ κάμνει κανεὶς αὐτὴ τὴν προσευχὴ·

«Παντοκράτωρ Λόγε τοῦ Πατέρα μας, Ἰησοῦ Χριστέ ποὺ εἶσαι τέλειος Θεὸς καὶ ἡ εὐσπλαγχνία σου, Ἰησοῦ μου, εἶναι τόσο γρήγορη, σὺ ποὺ δὲν ἀποχωρίζεσαι ποτὲ ἀπὸ τοὺς δούλους σου, ἀλλὰ ἀναπαύεσαι πάντοτε μέσα σ' αὐτούς, Ἰησοῦ μου, ὁ ποιμένας ὁ καλὸς τῶν προβάτων σου, μὴ μὲ παραδώσεις στὶς μηχανορραφίαις τοῦ φιδιοῦ, οὔτε νὰ μὲ ἐγκαταλείψεις μέσα στὴν ἐπιθυμία τοῦ Σατανᾶ, γιατί σπέρμα καταστροφῆς ἔχει βλαστήσει μέσα σ' αὐτόν. Σὺ λοιπὸν, Κύριε, βασιλιά μου πανάγιε, ὁ Θεὸς μου ὁ προσκνητὸς Ἰησοῦ Χριστέ, τὴν ὥρα ποὺ κοιμᾶμαι φύλαξέ με μὲ τὴν ἀθάνατή σου θέληση καὶ τὸ Πνεῦμα σου τὸ ἅγιο, μὲ τὸ ὁποῖο

ἐπιβουλήσ τοῦ ὄφεως. Δὸς δέ μοι τῷ ἀναξίῳ τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου ἐπὶ τῆς κοίτης μου, καὶ φώτισόν μου τὸν νοῦν τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου σου. Τὴν ψυχὴν μου ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ σταυροῦ σου· τὴν καρδίαν μου ἐν τῇ καθαρότητι τοῦ λόγου σου· τὸ σῶμά μου ἐν τῷ σῶ πάθει, τῇ σῆ ἀπαθείᾳ· τοὺς λογισμοὺς μου ἐν τῇ σῆ εἰρήνῃ διαφύλαξον καὶ ἔγειρόν με ἐν καιρῷ εὐθέτω πρὸς σὴν δοξολογίαν· ὅτι προσκνητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

Εἰσὶ δὲ ἐνύπνια καὶ ἄλλα, οἷόν τι ὡς λέγει ὁ Ἰώβ· «Ἐν γὰρ τῷ
10 ἅπαξ λαλήσει Κύριος, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἐνυπνίῳ ὡς ὅταν ἐμπίπτει φόβος ἐν νυκτί». Ἡμεῖς δέ, ἀγαπητοί, οὐκ ὀφείλομεν πιστεύειν ἢ συγκατατίθεσθαι τοῖς ἐνυπνίοις εἰ καί, ὡς εἰκός, ἐκ θείας τινὸς ἀποκαλύψεως καταπεμφθῆ ἡμῖν ὄραμα, μὴ πρόσχωμεν τούτῳ, ἵνα μὴ ἀντιφωτὸς καπνὸν ὑποδεξώμεθα· οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ παροργίζομεν τὸν
15 Κύριον, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἀποδέξεται ἡμᾶς μετὰ φόβου φυλάττοντας τὸν ἐμπιστευθέντα ἡμῖν παρ' αὐτοῦ θησαυρόν. Καὶ εἶχομεν πολλὰ διηγήματα, ἐλθόντα εἰς ἐμὲ παλαιᾶ καὶ νέα ἐφ' ἡμῶν γινόμενα περὶ τῶν χλευασθέντων ἀπὸ ἐνυπνίων καὶ ἐλεεινῶς ἐκπεσόντων, ἐνθέσθαι τῇ παρουσίᾳ γραφῆ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐντυγχανόντων, ἀλλ' ἵνα μὴ
20 ἐκπέσωμεν τοῦ προκειμένου ἡμῖν σκοποῦ, ἐν καὶ μόνον κεφάλαιον παρὰ θεοῦ, καταπαύσω τὸν λόγον.

Ἐγένετό τις παράδειγμα μοναχὸς ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινῶ, ὃς τοσαύτην ἐγκράτειαν ἐπιδειξάμενος, καὶ ἐν κελλίῳ καὶ ἐπικεκλεισμένος ἐπὶ ἔτη πολλά, ὕστερον διαβολικαῖς ἀποκαλύψεσι καὶ ἐνυπνίοις ἐμπαιχθεὶς,
25 πρὸς Ἰουδαϊσμὸν κατέπεσε καὶ περιτομὴν σαρκὸς. Πολλάκις τοίνυν δείξας αὐτῷ ὁ διάβολος ἀληθινὰ ἐνύπνια, καὶ δι' αὐτῶν δελεάσας τὸν ἐσκοτισμένον αὐτοῦ νοῦν, δείκνυσιν αὐτῷ ὕστερον τὸν δῆμον τῶν μαρτύρων καὶ ἀποστόλων καὶ ὄλων τῶν Χριστιανῶν σκοτεινόν τε καὶ πάσης αἰσχύνης πεπληρωμένον. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ Μωυσέα καὶ
30 τοὺς προφήτας καὶ τὸν θεοστρυγῆ δῆμον τῶν Ἰουδαίων λαμπρῷ φωτὶ περιαιγαζόμενον, καὶ ἐν χαρᾷ καὶ ἰλαρότητι διάγοντα. Ταῦτα ἑωρακῶς ὁ ἄθλιος, παραχρῆμα ἀναστὰς καὶ καταλείψας τὸ ἅγιον ὄρος, ἔρχεται εἰς Παλαιστίνην, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Νόαρα καὶ Λιβυᾶδα, τὰ

ἀγίασες τοὺς μαθητῆς σου, προστατεύοντάς με ἀπὸ τὶς μηχανορραφίαις τοῦ φιδιοῦ. Χάρισε σὲ μένα τὸν ἀνάξιο κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἀναπαύσεώς μου στὸ κρεβάτι τὴν ἀγαλλίαση πού προσφέρει ἢ ἐκ μέρους σου σωτηρία μου, καὶ φώτισέ μου τὸν νοῦ μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου σου. Διαφύλαξε τὴν ψυχὴ μου προσηλωμένη στὴν ἀγάπη τοῦ σταυροῦ σου, τὴν καρδιά μου μέσα στὴν καθαρότητα τοῦ λόγου σου, τὸ σῶμα μου μὲ τὸ δικό σου πάθος καὶ τὴν ἀπάθειά σου, τοὺς λογισμούς μου μὲ τὴν εἰρήνη πού χαρίζεις ἐσύ, καὶ σήκωσέ με ἀπὸ τὸν ὕπνο στὴν κατάλληλη ὥρα πρὸς δοξολογία σου, γιατί πρέπει νὰ προσκυνεῖσαι καὶ νὰ δοξάζεσαι μαζί μὲ τὸν Πατέρα σου καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν».

Ἐπάρχουν καὶ ἄλλα ὄνειρα, κάτι σὰν αὐτὰ πού λέγει ὁ Ἰώβ· «Τὴ μιὰ φορὰ ὁ Κύριος ἀπαντᾷ στὸ αἴτημά μας μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, καὶ τὴν ἄλλη μέσω νυκτερινῆς ὄπτασίας, ὅπως ὅταν μέσα στὴ νύχτα κυριεύει φόβος τοὺς ἀνθρώπους»⁴⁴. Ἐμεῖς ὅμως, ἀγαπητοί, δὲν πρέπει νὰ πιστεύομε ἢ νὰ δίνομε τὴ συγκατάθεσή μας στὰ ὄνειρα· καὶ ἂν ἀκόμα, ὅπως εἶναι φυσικό, μᾶς σταλεῖ κάποιο ὄραμα ἀπὸ κάποια θεία ἀποκάλυψη, νὰ μὴ δώσομε προσοχή σ' αὐτό, γιὰ νὰ μὴ δεχθοῦμε, ἀντὶ γιὰ φῶς, καπνό· μὲ αὐτὴ τὴν ἐνέργειά μας δὲν ἐξοργίζομε καθόλου τὸν Κύριο, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ θὰ τὴν ἀποδεχθεῖ, ἐφόσον μὲ φόβο φυλάγομε τὸν θησαυρὸ πού μᾶς ἐμπιστεύθηκε αὐτός. Καὶ μποροῦσα νὰ περιλάβω στὸ κείμενο αὐτό, πρὸς ἀσφάλεια ἐκείνων πού θὰ τὸ διαβάσουν, πολλὰ διηγήματα παλαιὰ καὶ νέα, πού συνέβηκαν σὲ μᾶς καὶ ἔφτασαν σὲ μένα, γιὰ ἐκείνους πού χλευάσθηκαν ἀπὸ ὄνειρά τους καὶ ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν πίστη κατὰ τρόπο ἐλείνῳ, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ ξεφύγομε ἀπὸ τὸν ἐπιδιωκόμενό μας σκοπὸ, ἀφοῦ ἀναφέρω ἓνα καὶ μόνο παράδειγμα, θὰ σταματήσω τὸν λόγο.

Ἐπῆρχε κάποιος μοναχὸς στὸ ὄρος τοῦ Σινᾶ πού εἶχε γίνει παράδειγμα τῶν μοναχῶν, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐπιδείξει τόσο μεγάλη ἐγκράτεια, καὶ στὸ κελλί του καὶ ἐγκλειστος ἐπὶ πολλὰ χρόνια, ὕστερα ὅμως, ἀφοῦ χλευάσθηκε ἀπὸ διαβολικὲς ἀποκαλύψεις καὶ ὄνειρα, ἐξέπεσε στὸν Ἰουδαϊσμό καὶ ἔκαμε καὶ περιτομὴ σαρκική. Ἀφοῦ δηλαδὴ πολλὲς φορὲς τοῦ ἔδειξε ὁ διάβολος ἀληθινὰ ὄνειρα καὶ ἐξαπάτησε μὲ αὐτὰ τὸν σκοτισμένο νοῦ του, τοῦ ἔδειξε στὴ συνέχεια τὸ πλῆθος τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ ὄλων τῶν Χριστιανῶν περιβεβλημένο ἀπὸ σκοτάδι καὶ κάθε εἶδος ντροπῆς. Ἀντίθετα πρὸς αὐτὰ τοῦ ἔδειξε τὸν Μωυσῆ καὶ τοὺς προφῆτες καὶ τὸ θεομίσητο πλῆθος τῶν Ἰουδαίων νὰ περιαιγάζεται ἀπὸ λαμπρὸ φῶς, καὶ νὰ ζεῖ μέσα σὲ ἀπέραντη χαρὰ καὶ εὐθυμία. Ἀφοῦ τὰ εἶδε αὐτὰ ὁ ἄθλιος, ἀμέσως σηκώθηκε καὶ, ἐγκαταλείποντας τὸ ἅγιο ὄρος, μετέβη στὴν Παλαιστίνη καὶ πῆγε στὰ Νόαρα καὶ τὴ Λιβυά-

ὄρμητήρια τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀφηγησάμενος αὐτοῖς τὰς φανείσας αὐτῷ διαβολικὰς φαντασίας περιετιμήθη καὶ ἰουδαίισε καὶ γυναῖκα ἔλαβε, καὶ προφανῶς ὑπὲρ Ἰουδαίων κατὰ Χριστιανῶν ἐδογματίζε. Τοῦτον καὶ γὰρ ἐθεασάμην καὶ πολλοὶ τῶν μοναχῶν· καὶ γὰρ οὐκ ἔχει 5 τρία ἔτη κακῶ θανάτῳ τὴν ψυχὴν ἀπορρήξας. Καταρρεύσας γὰρ ἀπὸ χρόνων καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος, ἐξέψυξε. Τοῦτον ἰδόντες ἐγὼ καὶ τινες εὐλαβεῖς μοναχοὶ πολλὰ ἐθρηνήσαμεν. Ἦν γὰρ ἐλεεινὸν θέαμα, ἀνὴρ ὅλος πεπολιωμένος, ἐν ἀσκήσει καὶ πόνοις καταγερῶσας, γυναιξὶ προσπαίζων, κρεῶν μεμολυσμένων τῶν ἰουδαϊκῶν ἀπογενύ- 10 μενος, ἄσεμνα ῥήματα λαλῶν, τὸν Χριστὸν βλασφημῶν, καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἐνυβρίζων, ὅντινα οἱ ἄνομοι Ἰουδαῖοι δεῦτερον Ἀβραάμ ἐκάλουν. Εἰκότως οὖν ἔλεγεν ὁ Κύριος «Γρηγορεῖτε, ὅτι οὐκ οἴδατε ποία ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται». Καὶ ἐπάγει· «Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, 15 καὶ οὐκ εἶασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ». Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΕ΄

Περὶ ὀλιγοψυχίας καὶ διψυχίας.

Μὴ δῶμεν χώραν, ἀδελφοί, τῷ πνεύματι τῆς ὀλιγοψυχίας κα- 20 τακυριεῦσαι ἡμῶν, ἵνα μὴ καταγνωσθῶμεν ὑπὸ τῆς λεγούσης Γραφῆς, «Ἄνδρα ὀλιγόψυχον τίς ὑποίσει;», ἀλλὰ πᾶσαν τὴν μέριμναν ἡμῶν ἐπιρρίψωμεν ἐπὶ Κύριον, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν. Ἄρωμεν οὖν ἀφ' ἡμῶν τὴν διψυχίαν καὶ ὀλιγοψυχίαν, καὶ μηδ' ὅλως διψυχήσωμεν αἰτήσασθαι τι παρὰ τοῦ Θεοῦ, λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι Πῶς δύναμαι 25 αἰτήσασθαι παρὰ Κυρίου καὶ λαβεῖν, ἡμαρτηκῶς τοσαῦτα εἰς αὐτόν; Ἄλλ' ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου ἐπίστρεψον ἐπὶ τὸν Κύριον, καὶ αἰτοῦ παρ' αὐτοῦ ἀδιστακτικῶς καὶ γνώσει τὴν πολλὴν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν, ὅτι οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπη, ἀλλὰ τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου πληροφορήσει. Οὐκ ἔστιν γὰρ ὁ Θεὸς ὡς οἱ ἄνθρωποι μνησικακοῦντες, ἀλλ' 30 αὐτὸς ἀμνησικάκος ἔστιν, καὶ σπλαγχνίζεται ἐπὶ τὴν ποιήσιν αὐτοῦ. Σὺ οὖν καθάρισον τὴν καρδίαν σου ἀπὸ τοῦ δισταξίου, καὶ αἰτοῦ παρ' αὐτοῦ, καὶ λήψη τὸ αἶτημά σου· ἐπὶ δὲ δισταξίεις, οὐ λήψη. Οἱ γὰρ δισταξόντες εἰς τὸν Θεόν, οὗτοί εἰσιν οἱ δίψυχοι, καὶ οὐδὲν ὅλως ἐπι-

δα, τὰ ὀρμητήρια τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀφοῦ τοὺς διηγήθηκε τις διαβολικὴς φαντασίαις ποὺ εἶδε, περιτμήθηκε καὶ ἀκολούθησε τὸν Ἰουδαϊκὸν τρόπο πίστεως, ἔλαβε καὶ γυναίκα, καὶ κήρυττε ὀλοφάνερα ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Αὐτὸν τὸν εἶδα καὶ ἐγὼ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς· καθόσον δὲν ἔχει τρία χρόνια ποὺ περέδωσε μὲ κακὸ θάνατο τὴν ψυχὴν του. Ἄφοῦ κατέρρευσε σωματικὰ ἐδῶ καὶ χρόνια καὶ κατάντησε νὰ τὸν τρώνε τὰ σκουλήκια, ξεψύχισε. Αὐτόν, ὅταν τὸν εἶδαμε ἐγὼ καὶ κάποιοι εὐλαβεῖς μοναχοί, τὸν θρηνήσαμε πάρα πολύ. Γιατὶ ἦταν ἔλεεινὸ θεῶμα, ἄνθρωπος μὲ ἐντελῶς κάτασπρα μαλλιά, καὶ ποὺ ἔφτασε στὰ βαθειὰ αὐτὰ γεράματα μὲ ἄσκηση καὶ κόπους, νὰ χλευάζεται ἀπὸ γυναίκα, νὰ τρώγει μολυσμένα Ἰουδαϊκὰ κρέατα, νὰ λέγει ἄσεμνα λόγια, νὰ λοιδορεῖ τὸν Χριστὸ καὶ νὰ περιβρίζει τὸ ἅγιο βάπτισμα, καὶ τὸν ὁποῖο οἱ ἄνομοι Ἰουδαῖοι τὸν ἀποκαλοῦσαν δεύτερον Ἀβραάμ. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν ἔλεγε ὁ Κύριος· «Ἐπαγρυπνεῖτε, γιατί δὲν γνωρίζετε ποιά ὥρα ἔρχεται ὁ κλέφτης»⁴⁵. Καὶ προσθέτει· «Καὶ νὰ γνωρίζετε αὐτό, ὅτι, ἂν ὁ οἰκοδεσπότης γνώριζε ποιά ὥρα ἔρχεται ὁ κλέφτης, θὰ καιροφυλακτοῦσε ἄγρυπνος, καὶ δὲν θὰ τὸν ἄφηνε νὰ διαρρήξει τὸ σπίτι του»⁴⁶. Στὸν Θεὸ πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 85ος.

Γιὰ τὴν ὀλιγοψυχία καὶ τὴ διψυχία.

Ἄς μὴ δώσομε, ἀδελφοί, τόπο στὸ πνεῦμα τῆς ὀλιγοψυχίας νὰ μᾶς κατακυριεύσει, γιὰ νὰ μὴ κατηγορηθοῦμε ἀπὸ τὴ Γραφὴ ποὺ λέγει, «Ἄνδρα ὀλιγόψυχο ποιὸς θὰ τὸν ὑποφέρει;»⁴⁷, ἀλλ' ὅλη τὴ φροντίδα μας ἄς τὴ ρίξομε πάνω στὸν Κύριο, γιατί αὐτὸς φροντίζει γιὰ μᾶς. Ἄς ἀφαιρέσομε λοιπὸν ἀπὸ μέσα μας τὴ διψυχία καὶ τὴν ὀλιγοψυχία, καὶ ἄς μὴ διστάξομε καθόλου νὰ ζητήσομε κάτι ἀπὸ τὸν Θεό, λέγοντας μέσα μας· Πῶς μπορῶ νὰ ζητήσω κάτι ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ νὰ τὸ λάβω, ἔχοντας διαπράξει τόσα ἁμαρτήματα πρὸς αὐτόν; Ἀλλὰ μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου ἐπίστρεψε στὸν Κύριο, καὶ ζήτησε ἀπὸ αὐτόν χωρὶς δισταγμὸ καὶ συνειδητὰ τὴ μεγάλη του εὐσπλαγχνία, καὶ δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψει, ἀλλὰ θὰ ἱκανοποιήσει τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου. Γιατὶ δὲν εἶναι ὁ Θεὸς σὰν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ μνησικακοῦν, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι ἀμνησικάκος, καὶ δείχνει εὐσπλαγχνία γιὰ τὸ δημιούργημά του. Σὺ λοιπὸν καθάρισε τὴν καρδιά σου ἀπὸ τὸν δισταγμὸ, καὶ ζήτη ἀπὸ αὐτόν, καὶ θὰ λάβεις αὐτὸ ποὺ ζητᾶς· ὅταν ὁμως διστάξεις, δὲν θὰ τὸ λάβεις. Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ δείχνουν δισταγμὸ πρὸς τὸν Θεό, αὐτοὶ εἶναι οἱ δίψυχοι, καὶ δὲν πετυχαίνουν τὴν

τυγχάνουσιν τῶν αἰτημάτων αὐτῶν. Οἱ δὲ ὀλοτελεῖς ὄντες, ἐν τῇ πίστει πάντα αἰτοῦνται, πεποιθότες ἐπὶ τὸν Κύριον, καὶ λαμβάνουσιν ὅ τι ἀδιστάκτως αἰτοῦνται. Ἐὰν δὲ καὶ βραδύτερον λαμβάνεις, μὴ διψυχῆς, ὅτι οὐκ ἔλαβες ταχὺ τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου· πάντως γὰρ διὰ 5 πειρασμόν τινα ἢ παράπτωμά τι, ὃ σὺ ἀγνοεῖς, βραδύτερον λαμβάνεις. Σὺ οὖν μὴ διαλίπης αἰτούμενος τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου, καὶ λήψη αὐτό. Ἐὰν δὲ ἐκκαθήσεις αἰτούμενος, σεαυτὸν αἰτιῶ, καὶ μὴ τὸν διδοῦντά σοι. Ἡ γὰρ διψυχία θυγάτηρ ἐστὶ τοῦ διαβόλου, καὶ λίαν πονηρεύεται εἰς τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ. Σὺ οὖν ἔνδυσαι τὴν πίστιν 10 τὴν ἰσχυράν.

Στῶμεν οὖν ἐδραῖοι, ὡς ἄκμων τυπτόμενοι. Μεγάλου ἀθλητοῦ ἐστὶν δέρεσθαι καὶ νικᾶν. Μάλιστα δὲ Θεοῦ ἕνεκεν πάντα ὑπομένωμεν, ἵνα καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὑπομείνῃ· σπουδαῖοι γενώμεθα, τοὺς καιροὺς καταμάθωμεν, τὸν ὑπέρχρονον προσδοκοῦντες, τὸν ἄχρονον, τὸν 15 ἀόρατον, δι' ἡμᾶς δὲ ὄρατόν, τὸν ἀψηλάφητον, δι' ἡμᾶς δὲ ψηλαφηθέντα, τὸν ἀπαθῆ, δι' ἡμᾶς δὲ παθόντα, τὸν ἐν μακροθυμίᾳ πάντα δι' ἡμᾶς ὑπομείναντα. Λέγει δὲ καὶ ἡ Γραφή· «Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, ἀναμείναιτε τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνετε ἵνα μὴ πέσητε». Καὶ ἐπάγει· «Τίς ἐπίστευσε Κυρίῳ καὶ κατησχύνθη; ἢ τίς ἐπεκαλέσατο 20 φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἐγκατελείφθη;». Μὴ οὖν ὀλιγοψυχῆς ἐν τῇ προσευχῇ σου, ἵνα μὴ ὁμοιωθῆς τῷ ἐν Αἰγύπτῳ λαῷ, οἵτινες ἀπὸ ὀλιγοψυχίας οὐκ ἤθελον ἀκοῦσαι τοῦ Μωυσῆ. Ἄκουσον Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, λέγοντος· «Φυλάσσεσθε σφόδρα τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ἀγαπᾶν Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ αὐτὸς πολεμήσει ὑπὲρ ὑμῶν». Γέγραπται δὲ καὶ ἐν 25 τοῖς Κριταῖς· «Μὴ παροργίσωμεν Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀναθῆ Μαδιάμ μετὰ τῶν κτηνῶν αὐτῆς, καὶ διαφθείρῃ τὸν καρπὸν ἡμῶν, καὶ πτωχεύσωμεν σφόδρα». Ἀκούσωμεν Ἡσαΐου λέγοντος· «Παρακαλεῖτε, ὀλιγόψυχοι, τῇ διανοίᾳ· Κύριος γὰρ δίδωσιν ὀλιγοψύχοις μακροθυμίαν, καὶ ζωὴν τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ. Καὶ 30 ἡμεῖς οὖν μετὰ κατανύξεως σὺν τῷ Δαυὶδ ἐντύχωμεν τῷ Θεῷ, λέγοντες· «Ἡδολέσχησα καὶ ὀλιγοψύχησα τὸ πνεῦμά μου». «Ἡ καρδία μου

48. Ἰακ. 1, 6-8.

49. Σ. Σειρ. 2, 7.

50. Σ. Σειρ. 2, 10.

51. Ἐξ. κεφ. 4 ἔ.

52. Ἰησ. Ν. 23, 11. Δευτ. 4, 15. 3, 22.

53. Πρβλ. Κριτ. 6, 1-6.

54. Ἦσ. 34, 4.

55. Ἦσ. 57, 15.

56. Ψαλμ. 76, 4.

57. Ψαλμ. 37, 11.

ἱκανοποίηση κανενὸς ἀπολύτως ἀπὸ τὰ αἰτήματά τους. Ἀντίθετα ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ὀλοκληρωμένη πίστη, ὅλα τὰ ζητοῦν μὲ τὴν πίστη, ἔχοντας στηριγμένη τὴν πεποίθησή τους στὸν Κύριο, καὶ λαμβάνουν ὅ,τι τοῦ ζητοῦν χωρὶς δισταγμό⁴⁸. Ἐὰν ὅμως συμβεῖ νὰ λάβεις κάτι μὲ βραδυπορία, μὴ λιποψυχήσεις, ἐπειδὴ δὲν ἔλαβες ἀμέσως τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου· γιατί ὅπωςδήποτε ἐξαιτίας κάποιας δοκιμασίας ἢ κάποιου παραπτώματος, τὸ ὁποῖο σὺ ἀγνοεῖς, θὰ τὸ λάβεις ἀργότερα. Σὺ λοιπὸν μὴ σταματήσεις νὰ ζητᾷς ἐπίμονα τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς σου, καὶ θὰ τὸ λάβεις. Ἐὰν ὅμως λιποψυχήσεις ζητώντας τὸ αἶτημά σου, νὰ κατηγορεῖς τὸν ἑαυτό σου, καὶ ὄχι ἐκεῖνον ποὺ σοῦ τὸ δίνει. Γιατί ἡ διψυχία εἶναι θυγατέρα τοῦ διαβόλου, καὶ ἐνεργεῖ μὲ μεγάλη δολιότητα πρὸς τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ. Σὺ λοιπὸν φόρεσε σὰν ἔνδυμα τὴν πίστη τὴν ἰσχυρή.

Ἄς σταθοῦμε λοιπὸν ἀκλόνητοι, δεχόμενοι τὰ πλήγματα σὰν τὸ ἄμόνι. Γιατί εἶναι γνώρισμα μεγάλου ἀθλητῆ τὸ νὰ δέρεται, καὶ νὰ νικᾷ. Καὶ μάλιστα ὅλα ἃς τὰ ὑπομένομε γιὰ χάρη τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μᾶς ὑπομείνει καὶ αὐτός. Ἄς γίνομε φιλόπονοι, ἃς κατανοήσομε τοὺς καιροὺς, περιμένοντας τὸν ὑπέρχρονο, τὸν ἄχρονο, τὸν ἀόρατο, ποὺ ἔγινε ὅμως ὄρατος γιὰ χάρη μας, τὸν ἀψηλάφητο, ποὺ γιὰ χάρη μας ὅμως ἔχει ψηλαφηθεῖ, τὸν ἀπαθῆ, ποὺ γιὰ χάρη μας ἔχει πάθει, ἐκεῖνον ποὺ ὅλα τὰ ὑπέμεινε μὲ μακροθυμία. Λέγει ἐπίσης καὶ ἡ Γραφή· «Σεῖς ποὺ φοβεῖσθε τὸν Κύριο, περιμένετε τὸ ἔλεός του, καὶ μὴ παρεκκλίνετε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε»⁴⁹. Καὶ προσθέτει· «Ποιὸς πίστεψε στὸν Κύριο καὶ καταντροπιᾶσθηκε; ἢ ποιὸς τὸν ἐπικαλέσθηκε σὲ βοήθεια μὲ φόβο πρὸς αὐτὸν καὶ ἐγκατελείφθηκε;»⁵⁰. Μὴ λιποψυχήσεις λοιπὸν κατὰ τὴν προσευχή σου, γιὰ νὰ μὴ γίνεις ὅμοιος μὲ τὸν λαὸ στὴν Αἴγυπτο, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ ὀλιγοψυχία δὲν ἠθέλαν ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα ποὺ ἔλεγε ὁ Μωϋσῆς⁵¹. Ἄκουσε τὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ποὺ λέγει· «Φυλάγετε ὑπερβολικὰ τὰς ψυχὰς σας, καὶ νὰ ἀγαπᾶτε τὸν Κύριο τὸν Θεὸ μας, καὶ αὐτὸς θὰ πολεμήσει γιὰ σᾶς»⁵². Ἐχει γραφεῖ ἐπίσης καὶ στοὺς Κριτές· «Ἄς μὴ ἐξοργίσωμε τὸν Κύριο τὸν Θεὸ μας, γιὰ νὰ μὴ ἀνεβοῦν ἐδῶ οἱ Μαδιανῖτες μαζί μὲ τὰ κτήνη τους, καὶ καταστρέψουν τὸν καρπὸ μας, καὶ καταντήσομε σὲ μεγάλη φτώχεια»⁵³. Ἄς ἀκούσομε καὶ τὸν Ἡσαΐα ποὺ λέγει· «Πάρετε θάρρος, σεῖς ποὺ λιποψύχησε ἡ καρδιά σας»⁵⁴. Γιατί «Ὁ Κύριος δίνει στοὺς ὀλιγόψυχους μακροθυμία, καὶ ζωηγόνον παρηγοριὰ σὲ ὅσους ἔχουν συντριμμένη τὴν καρδιά τους». Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν ἃς προσευχηθοῦμε στὸν Θεὸ μαζί μὲ τὸν Δαβὶδ μὲ κατάνυξη, λέγοντας· «Μελέτησα μὲ προσοχή τὶς δοκιμασίες μου καὶ λιποψύχησε τὸ πνεῦμά μου»⁵⁶. «Ἡ καρδιά μου ταράχθηκε, μὲ ἐγκατέλειψε ἡ δύναμή μου»⁵⁷. «Χάθηκε κάθε τρόπος

ἐταράχθη, ἐγκατέλιπέ με ἡ ἰσχύς μου». Ἀπόλετο φυγὴ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὴν ψυχὴν μου». Ἀλλὰ «Μὴ ἐγκαταλίπῃς με, Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ», «τὰς δὲ μάστιγάς σου ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀπὸ τῆς ἰσχύος τῆς χειρός σου ἐγὼ ἐξέλιπον».

5 Καί· «Ἰδοὺ, ἐμάκρυνα φυγαδεύων, καὶ ἠύλισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ, προσδεχόμενός σε τὸν σφάζοντα Θεόν, ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ ἀπὸ καταιγίδος. Ἐκκολλήθη γὰρ τῷ ἐδάφει ἡ ψυχὴ μου· ἀλλὰ ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου. Οἶδα γάρ σε, ἀγαθὲ Κύριε, ὅτι «Ἐν τῷ ἀκηδιάσει τὴν καρδίαν μου, ἐν πέτρᾳ ὑψώσάς με». Καί· «Δώσεις δύναμιν καὶ κραταίω-

10 σιν» τοῖς ἀγαπῶσί σε. Προσέχωμεν τί καὶ ὁ Παῦλος ἡμῖν παρακαλεῖται· «Ἐνδύσασθε», φησί, «τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου». Φησί δὲ καὶ τοῖς δυνατοῖς «Παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας».

15 Ταῦτα οὖν τὰ θεόπνευστα ρήματα αἰεὶ μελετήσωμεν ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, μήποτε ἀκούσωμεν, «Ὅτι οἱ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρεῖαν ἔχετε τοῦ διδάσκοντος ἡμᾶς, καὶ γέγονατε χρεῖαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς». Καλὸν οὖν ἔστιν εὐξασθαι μὴ ἐλθεῖν ἡμῖν πειρασμόν, ἐλθόντα δὲ καταδεξώμεθα ὡς

20 ἡμέτερον καὶ οὐκ ἀλλότριον, μετὰ ὑπομονῆς καὶ εὐχαριστίας. Ὅτι δὲ καὶ πιστεύσας ὀλοκαρδίως καὶ τεταπεινωμένως λαμβάνει χάρισμα ἀπαθείας, ἔχει μαρτυροῦσαν τὴν Γραφήν «Μετ' ἐμοῦ σήμερον», γάρ, φησὶν, «ἔση ἐν τῷ παραδείσῳ», καί· «Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην» τῆς ἀπαθείας, καὶ ὅσα τοιουτότροπα. Καὶ «ἐν τῷ σπύρω περκᾶζει ἡ σταφυλὴ». Μὴ οὖν τὴν προθυμίαν ὑμῶν οἱ ἐχθροὶ ἀμβλυνέτωσαν τοῖς ποικίλοις πειρασμοῖς, τὴν ψυχὴν κολαφίζοντες. Ἐκ γὰρ τῶν θλίψεων οἱ στέφανοι πλέκονται, καὶ ἐν ταῖς ἀσθενείας τελειοῦται ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ μᾶλλον θαρσαλέῳ φρονήματι

30 τῶμεν εἰς προσευχὴν, παρακαλοῦντες τὸν Δεσπότην ἡμῶν καὶ λέγοντες Κύριε, ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, ὁ μόνος χρηστός καὶ ἐπιεικής, ὁ μόνος ἀληθινὸς καὶ δίκαιος, ὁ μόνος οὐκίριμων Θεὸς ἡμῶν, ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐπὶ Ποντίου Πι-

59. Ψαλμ. 37, 22. 21, 12. 60. Ψαλμ. 38, 11. 61. Ψαλμ. 54, 8-9. 62. Ψαλμ. 118, 25.
 63. Ψαλμ. 60, 3. 64. Ψαλμ. 76, 36. 65. Ἐφ. 6, 11. 66. Α' Θεοσ. 5, 14.
 67. Ἐβρ. 5, 12. 68. Λουκ. 23, 43. 69. Λουκ. 7, 50. 70. Ἀμ. 9, 13. 71. Β' Κορ. 12, 9.

διαφυγῆς μου, καὶ δὲν ὑπάρχει κάποιος ποὺ νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ ζωὴ μου»⁵⁸. Ἄλλὰ «Μὴ μὲ ἐγκαταλείψεις, Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ μένα»⁵⁹, «τὰ μαστιγώματά σου ὅμως ἀπομάκρυνέ τα ἀπὸ μένα, γιατί, ἐπειδὴ τὸ χέρι σου μοῦ τὰ δίνει τόσο ἰσχυρά, κινδυνεύω νὰ ἀφανισθῶ»⁶⁰. καί· «Γιατί, ἂν εἶχα φτερά, θὰ ἀπομακρυνόμουν φεύγοντας μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μου, καὶ θὰ κατασκηνώωα στὴν ἔρημο, περιμένοντας ἀνυπόμονα ἐσένα τὸν Θεὸ μου ποὺ μὲ σώζεις ἀπὸ τὴν ὀλιγοψυχία καὶ ἀπὸ τὴν καταιγίδα τῶν θλίψεων»⁶¹. Γιατί «Ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ τίς θλίψεις εἶναι πεσμένη πάνω στὸ χῶμα, ἀλλὰ ζωογόνησέ με σύμφωνα μὲ τὸ λόγο σου»⁶². Καθόσον γνωρίζω, ἀγαθὲ Κύριε, ὅτι «Ὅταν ἡ ψυχὴ μου κυριεύθηκε ἀπὸ βαρεῖα λύπη, σὺ μὲ ἀνύψωσες σὲ μέρος ἀπαρασάλευτο σὰν τὴν πέτρα»⁶³. καί· «Θὰ δώσεις δύναμη καὶ ἰσχύ ἀκατάβλητη»⁶⁴ σὲ ἐκείνους ποὺ σὲ ἀγαποῦν. Ἄς προσέξομε ποιὰ ἐντολὴ μᾶς δίνει καὶ ὁ Παῦλος· γιατί λέγει· «Φορέστε τὴν πανοπλία τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὲ μορεῖτε νὰ ἀντιστέκεστε στὰ τεχνάσματα τοῦ διαδόλου»⁶⁵. Λέγει ἐπίσης καὶ στοὺς δυνατοὺς· «Νὰ παρηγορεῖτε τοὺς ὀλιγόψυχους, νὰ βοηθεῖτε τοὺς ἀδύνατους, καὶ νὰ δείχνετε μακροθυμία πρὸς ὅλους»⁶⁶.

Αὐτὰ λοιπὸν τὰ θεόπνευστα λόγια ἃς μελετᾶμε πάντοτε μὲ ὑπομονὴ μεγάλη, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσομε κάποτε· «Ἐσεῖς ποὺ ἔπρεπε ἔπειτα ἀπὸ τόσον καιρὸ νὰ εἴστε δάσκαλοι, πάλι ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ κάποιον νὰ σᾶς διδάσκει, καὶ καταντήσατε νὰ ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ γάλα, καὶ ὄχι ἀπὸ στερεὰ τροφή»⁶⁷. Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ προσευχηθοῦμε νὰ μὴ μᾶς συμβεῖ δοκιμασία, ἂν μᾶς συμβεῖ ὅμως νὰ τὴ δεχθοῦμε σὰν δική μας καὶ ὄχι σὰν ξένη, μὲ ὑπομονὴ καὶ εὐχαριστία. Ὅτι βέβαια καὶ ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει μὲ ὅλη τὴν καρδιὰ του καὶ μὲ ταπεινὴ λαμβάνει χάρισμα ἀπάθειας, ἔχει τὴ Γραφὴ νὰ τὸ ἐπιβεβαιώωνει· γιατί λέγει· «Θὰ εἶσαι σήμερον μαζί μου στὸν παράδεισο»⁶⁸, καί, «Ἡ πίστη σου σὲ ἔσωσε· πήγαινε καὶ ζῆσε μὲ τὴν εἰρήνην»⁶⁹ τῆς ἀπάθειας», καὶ ὅσα παρόμοια. Ἐπίσης λέγει· «Τὰ σταφύλια ὠριμάζουν τὴν ἐποχὴ τῆς σπορᾶς»⁷⁰. Ἄς μὴ μειώνουν λοιπὸν τὴν προθυμία σας οἱ ἐχθροὶ μὲ τοὺς ποικίλους πειρασμοὺς, δίνοντας κολαφίσματα στὴν ψυχὴ. Γιατί τὰ στεφάνια πλέκονται ἀπὸ τίς θλίψεις, καὶ ἡ δύναμη τοῦ Χριστοῦ ἀποδεικνύεται τέλεια ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἀδυναμία⁷¹. Ἄλλὰ ἃς σταθοῦμε στὴν προσευχὴ μας μᾶλλον μὲ φρόνημα θαρραλέο, παρακαλώντας τὸν Δεσπότη μας καὶ λέγοντας· Κύριε, σὺ ποὺ εἶσαι ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, ὁ μόνος γεμᾶτος καλωσύνη καὶ ἐπιείκεια, ὁ μόνος ἀληθινὸς καὶ δίκαιος, ὁ μόνος γεμᾶτος εὐσπλαγχνία Θεός μας, ὁ Πατέρας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅποιος σταυρώθηκε στὴν ἐποχὴ τοῦ Ποντίου Πιλάτου καὶ τὴν τρίτη ἡμέρα ἀναστήθηκε καὶ

λάτου σταυρωθέντος και τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντος, και εἰσελθόντος εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ και τὴν σὴν, ἐλθέτω ἡ δύναμις τῆς μεγαλωσύνης σου ἐπ' ἐμὲ τὸν δούλόν σου, και ἐνδυναμώσόν με, Κύριε, τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς διδασκαλίας σου. Ναί, Δέσποτα, φώτισόν μου τὰ σπλάγγνα
 5 και πάντα τὰ μέλη τῷ σῶ θελήματι, και καθάρισόν με ἀπὸ πάσης κηλίδος και κακίας, και ἁμαρτίας, και συντήρησόν με ἄσπιλον και ἀμάμητον ἀπὸ πάσης ἐνεργείας τοῦ ἀντικειμένου, και χάρισαί μοι κατὰ τὴν χρηστότητά σου τὰ σὰ νοεῖν και τὰ σὰ φρονεῖν, ἐν τοῖς σοῖς ἀναστρέφεισθαι, τὸν σὸν φόβον φοβεῖσθαι, μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας και ὥρας
 10 και ἀναπνοῆς ἐπικαλοῦμαί σε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ ἁμαρτωλὸς ἐγώ, ὅπως κατὰ τὸ ἀνεκδιήγητόν σου ἔλεος συντηρήσης μου τὸ σῶμα και τὴν ψυχὴν και τὸ πνεῦμα ἀπὸ πάσης παγίδος τοῦ Ἀντικειμένου. Ναί, Πάτερ ἅγιε, σκέπασόν με τῇ σῇ εὐσπλαγγνίᾳ τὸν σὸν δούλον, και μὴ ἐγκαταλίπης με, ἵνα μὴ εἴπωσιν οἱ ἐχθροί μου, ὅτι Κατεπίομεν αὐτόν,
 15 ὅτι σὺ εἶ ὁ ὑπερασπιστής μου, Κύριε, και ἐν σοὶ «Ἡ ὕμνησίς μου διὰ παντός» εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Οὕτως οὖν προσέλθωμεν τῷ ἀγαθῷ Δεσπότη, και μὴ ὀλιγοψυχήσωμεν ἐν τινι, ἀλλὰ ἀγωνισώμεθα ἀνδρείως μνημονεύοντες τοῦ γεγραμμένου τοῦ, «Εἶπε δὲ και παραβολὴν αὐτοῖς, πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε
 20 προσεύχεσθαι και μὴ ἐκκακεῖν». Και ἐπιφέρει: «Ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βωόντων πρὸς αὐτόν νυκτὸς και ἡμέρας, και μακροθυμεῖ; Ναί λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει ἐν τάχει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΣΤ΄

25

Περὶ κόπου.

Οἱ κατὰ Θεὸν κόποι σώζουσιν τὸν ἄνθρωπον και παρησίαν αὐτῷ παρέχουσιν πρὸς τὸν Θεὸν λέγειν «Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου και τὸν κόπον μου, και ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου», ὅτι, «Ἐκοπίασα κρᾶζων, ἐβραγχίασεν ὁ λάρυγξ μου, και οἱ ὀφθαλμοί μου ἐξέλιπον
 30 ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν Θεόν μου». Δῶμεν οὖν, ἀγαπητοί, τὸ σῶμα ἡμῶν εἰς κόπον σὺν τῇ ψυχῇ ἐν νηστείαις και ἀγρυπνίαις και ψαλμωδίαις και εὐχαῖς ἀδιαλείπτοις και ἐργοχείρῳ, ἵνα ἀπολάβωμεν τὸν μισθόν, «Ὅταν δῶ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον», τουτέστιν ἀνάπαισιν. Ποῖον μισθόν; Τὸ κληρονόμους ἡμᾶς γενέσθαι και υἱοὺς Θεοῦ. Οὗτος

72. Ψαλμ. 34, 25.

73. Ψαλμ. 70, 6.

74. Λουκᾶ 7, 8.

75. Λουκᾶ 18, 7-8.

εἰσῆλθε στή δόξα τῆ δική του καί τῆ δική σου, ἃς ἔρθει ἡ δύναμη τῆς μεγαλωσύνης σου σέ μένα τόν δοῦλο σου, καί ἐνδυναμώσέ με, Κύριε, μέ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς διδασκαλίας σου. Ναί, Κύριε, φώτισέ μου τὰ σπλάγχνα μου καί ὅλα τὰ μέλη μου μέ τὸ θέλημά σου, καί καθάρισέ με ἀπὸ κάθε κηλίδα καί κακία καί ἁμαρτία, καί διατήρησέ με ἄσπιλο καί ἀμόλυτο ἀπὸ κάθε ἐνέργεια τοῦ Ἐχθροῦ, καί χάρισέ μου, σύμφωνα μέ τὴν ἀγαθότητά σου, τῆ δύναμη νὰ κατανοῶ τὰ δικά σου καί νὰ φρονῶ αὐτά, νὰ ζῶ συναναστρεφόμενος τὰ δικά σου, καί νὰ εἶμαι κυριευμένος ἀπὸ τὸν δικό σου φόβο μέχρι τὴν τελευταία ἡμέρα καί ὥρα καί ἀναπνοή μου. Σέ παρακαλῶ, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλός, νὰ προφυλάξεις, σύμφωνα μέ τὸ ἀνεκδιήγητο ἔλεός σου, τὸ σῶμα καί τὴν ψυχὴ καί τὸ πνεῦμα μου ἀπὸ κάθε παγίδα τοῦ Ἐχθροῦ. Ναί, Πατέρα μου ἅγιε, σκέπασέ με ἐμένα τὸν δοῦλο σου μέ τὴν εὐσπλαγχνία σου, καί μὴ μέ ἐγκαταλείπεις, γιὰ νὰ μὴ ποῦν οἱ ἐχθροί μου, «Ἐσένα θὰ ὑμῶ πάντοτε»⁷², γατὶ σὺ εἶσαι ὁ ὑπερασπιστής μου, Κύριε, καί «Ἐσένα θὰ ὑμῶ πάντοτε»⁷³ στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Ἔτσι λοιπὸν ἃς προσέλθομε στὸν ἀγαθὸ Κύριο, καί ἃς μὴ λιποψυχήσουμε γιὰ κάτι, ἀλλὰ ἃς ἀγωνισθοῦμε μέ ἀνδρεία, ἔχοντας στή μνήμη μας ἐκεῖνο ποὺ ἔχει γραφεῖ· «Εἶπε καί παραβολὴ σ' αὐτοῦς, γιὰ νὰ τοὺς διδάξει ὅτι πρέπει πάντοτε νὰ προσεύχονται καί νὰ μὴ λιποψυχοῦν»⁷⁴. Καί προσθέτει· «Καί ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἀποδώσει τὸ δίκιο στοὺς ἐκλεκτοὺς του ποὺ φωνάζουν πρὸς αὐτὸν νύχτα καί μέρα, ἂν καί μακροθυμεῖ; Ναί σᾶς λέγω, ὅτι θὰ τοὺς ἀποδώσει γρήγορα τὸ δίκιο τους»⁷⁵. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 86ος.

Γιὰ τὸν κόπο.

Οἱ κατὰ Θεὸν κόποι σώζουν τὸν ἄνθρωπο καί τοῦ παρέχουν παρηγοσία πρὸς τὸν Θεὸ γιὰ νὰ λέγει· «Πρῶσεξε τὴν ταπείνωσή μου καί τὸν κόπο μου, καί συγχώρησε ὅλες τὶς ἁμαρτίες μου»⁷⁶, γιὰτί, «Ἐξαντλήθηκαν οἱ δυνάμεις μου νὰ φωνάζω, βράχνιασε ὁ λάρυγγάς μου, καί τὰ μάτια μου ἀπέκαμαν ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι προσηλωμένα μέ τὴν ἐλπίδα σέ σένα τὸν Θεό μου»⁷⁷. Ἄς παραδώσουμε λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, τὸ σῶμα μας μαζί μέ τὴν ψυχὴ στὸν κόπο μέ νηστεῖες καί ἀγρυπνίες καί ψαλμωδίες καί προσευχὲς ἀσταμάτητες καί ἐργόχειρο, γιὰ νὰ λάβομε τὸν μισθό, «Ὅταν θὰ δώσει στοὺς ἀγαπητοὺς του ὕπνο»⁷⁸, δηλαδή ἀνάπαυση. Ποιὸν μισθό; Τὸ νὰ γίνομε κληρονόμοι καί υἱοὶ τοῦ Θεοῦ⁷⁹. Καθόσον αὐτὸς

76. Ψαλμ. 24, 18.

77. Ψαλμ. 68, 4.

78. Ψαλμ. 126, 2.

79. Ρωμ. 8, 16.

γάρ, «Ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστροῦς», τουτέστιν τῆς ἐγκρατείας
 Εὐρίσκονται γὰρ οἱ τοιοῦτοι ὡς οἱ ἀπόστολοι, μάλιστα οἱ ἀσκούντες
 τὴν ἀκτημοσύνην, «Ὡσεὶ θέλη γὰρ ἐν χειρὶ δυνατοῦ», οὕτως υἱοὶ τῶν
 ἐκτιναζάντων ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ὕλης τοῦ αἰῶνος τούτου, οἵτινες καὶ
 5 μακαρίζονται, ὡς καλὴν ἐπιθυμίαν πληροῦντες, καὶ οὐ καταισχυνθή-
 σονται ὅταν λαλῶσιν «Τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν ἐν πύλῃ»· τουτέστιν ἐν τῷ
 καιρῷ τῆς ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῶν ἐξόδου. Ὅταν ἔρχονται οἱ πονη-
 ροὶ δαίμονες θέλοντες κατασχεῖν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος.

Τίς οὖν σοφὸς ταῦτα γινώσκων μὴ κοπιᾷσει ἕως θανάτου σῶσαι
 10 τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ; Οὐ μόνον δὲ τὴν ψυχὴν σώζουσιν οἱ κατὰ Θεὸν
 κόποι, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ὑγιὲς καὶ εὐρωστον ἀποτελοῦσιν. Ἐπιχορη-
 γεῖ γὰρ τὴν ἰσχύን ὁ Θεὸς κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ δὲ
 ἀργία κακίαν ἐκδιδάσκει ἀκανθώδη· ἐν γὰρ χερσὶ τοῦ ἀέργου ἀκαν-
 θαι φύονται, καὶ «Ὁδοὶ ἀέργων ἐστρωμέναι ἀκάνθαις». Τοιοῦτοί εἰ-
 15 σιν οἱ μηδὲν ἐργαζόμενοι, καταλαλοῦντες καὶ φλυαροῦντες ἐν ἀφοβίᾳ
 Θεοῦ. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ προπετεῖς εἰσιν ἐν λόγοις ἀσυναρτήτοις,
 προφάσει δῆθεν διδασκαλίας μὴ νοοῦντες ἃ λέγουσιν, μήτε περὶ τίνος
 διαβεβαιοῦνται, οὓς καὶ ὁ Ψαλμωδὸς μέμφεται, λέγων «Ἐν κόποις
 ἀνθρώπων οὐκ εἰσιν, καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μαστιγωθήσονται». Οἱ
 20 γὰρ ἁμαρτάνοντες καὶ μὴ μετανοοῦντες, μηδὲ μαστιγούμενοι, ἤγουν
 παιδευόμενοι ἐνταῦθα μετὰ ἀνθρώπων, ἐκεῖ μετὰ δαμιόνων ἀτελευτή-
 τως κολασθήσονται. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς παρὰ τῆς Γραφῆς παιδευό-
 μεθα ἀγαπᾶν τὸν κόπον, ὅτι εἰς πάντα συμβάλλεται ἡμῖν. Λέγει γὰρ·
 «Μὴ μισήσης ἐπίπονον ἐργασίαν ταπεινώσον σφόδρα τὴν ψυχὴν
 25 σου» καὶ «Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου γίνου ἐντρεχῆς, καὶ πᾶν ἀρρώ-
 στημα οὐ μὴ σοι ἀπαντήσῃ. Ἐν ἐπιθυμίᾳ γὰρ ἔσται πᾶς ἄεργος, αἱ δὲ
 ὁδοὶ τῶν ἀνδρείων λεῖοι». Ὁ δὲ Δαυΐδ· «Τοῦτο κόπος ἐστὶν ἐνώπιόν
 μου, ἕως οὗ εἰσέλθω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο
 κοπιᾶ, ἵνα ζήσω εἰς τέλος». Σὺ γὰρ εἶπας, Δέσποτα· «Ἐγὼ γὰρ εἰμι
 30 Κύριος ὁ Θεός σου, ὁ ἀναγαγὼν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δου-
 λείας», τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς πλινθείας τῶν αἰσχυρῶν παθῶν. Καλὸν δὲ
 ἐστὶν ζηλῶσαι καὶ τὸν Ἀπόστολον φησὶ γὰρ αὐτός· «Ἀδελφοί, μη-
 μονεύετε τῶν κόπων ἡμῶν καὶ τῶν μόχθων, ὅτι νυκτὸς καὶ ἡμέρας
 ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι

80. Ψαλμ. 126, 3.

81. Ψαλμ. 126, 4.

82. Ψαλμ. 126, 5.

83. Παρμ. 26, 9.

84. Παρμ. 15, 19.

85. Α' Τιμ. 1, 7.

86. Ψαλμ. 72, 5.

87. Σ. Σειρ. 7, 15, 17.

88. Σ. Σειρ. 31, 22.

89. Παρμ. 13, 4.

90. Ψαλμ. 72, 17-6-17.

91. Ἐξ. 20, 2.

«Εἶναι ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς κοιλιᾶς»⁸⁰, δηλαδή τῆς ἐγκράτειας. Γιατὶ βρίσκονται αὐτοί, ὅπως οἱ ἀπόστολοι, καὶ προπάντων αὐτοὶ ποὺ ἀσκοῦν τὴν ἀκτημοσύνη, «Σὰν βέλη στὰ χέρια τοῦ δυνατοῦ»⁸¹. ἔτσι καὶ τὰ παιδιὰ ἐκείνων ποὺ ἀπομάκρυναν τὸν ἑαυτό τους ἀπὸ τὴν ὕλη τοῦ κόσμου αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι καὶ μακαρίζονται, ἐπειδὴ πραγματοποιοῦν καλὴ ἐπιθυμία, καὶ δὲν ντρέπονται ὅταν μλοῦν «Μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς μπροστά στὴν πύλη»⁸², δηλαδή κατὰ τὸν καιρὸ τῆς ἐξόδου τοὺς ἀπὸ τὸ σῶμα, ὅταν ἔρχονται οἱ πονηροὶ δαίμονες καὶ θέλουν νὰ ἀρπάξουν τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα.

Ποιὸς λοιπὸν συνετός, γνωρίζοντας αὐτά, δὲν θὰ κοπιᾶσει μέχρι τὸ θάνατό του νὰ σώσει τὴν ψυχὴ του; Καὶ δὲν σώζουν μόνο τὴν ψυχὴ οἱ κατὰ Θεὸν κόποι, ἀλλὰ καὶ διατηροῦν τὸ σῶμα ὑγιὲς καὶ εὐρωστο. Γιατὶ χορηγεῖ ὁ Θεὸς τὴ δύναμη σύμφωνα μὲ τὴν πρόθεση τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντίθετα ἢ ἀργία διδάσκει στὸν ἄνθρωπο τὴ γεμάτη ἀγκάθια κακία· γιατί στὰ χέρια ἐκείνου ποὺ δὲν ἐργάζεται φυτρώνουν ἀγκάθια⁸³, καὶ «Οἱ δρόμοι τῶν ὀκνηρῶν εἶναι στρωμένοι μὲ ἀγκάθια»⁸⁴. Τέτοιοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἐργάζονται καθόλου, ἀλλὰ χωρὶς φόβο Θεοῦ ἀσχολοῦνται μὲ κακολογίες καὶ φλυαρίες. Μαζὶ μ' αὐτὰ εἶναι καὶ ἐπιρροεῖς σὲ λόγους ἀσυνάρτητους, μὲ πρόφαση δῆθεν τῆ διδασκαλία, «χωρὶς νὰ κατανοοῦν αὐτὰ ποὺ λέγουν, οὔτε καὶ γιὰ ποιὸ πρᾶγμα δίνουν διαβεβαιώσεις»⁸⁵, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Ψαλμωδὸς κατηγορεῖ, λέγοντας· «Ἀποφεύγουν τοὺς κόπους τῶν ἀνθρώπων, καὶ δὲν μαστιγώνονται ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι»⁸⁶. Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἁμαρτάνουν καὶ δὲν μετανοοῦν, οὔτε μαστιγώνονται, δηλαδή δὲν παιδαγωγοῦνται ἐδῶ μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, θὰ τιμωρηθοῦν ἐκεῖ μαζὶ μὲ τοὺς δαίμονες αἰώνια. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς διδασκόμαστε ἀπὸ τὴ Γραφή νὰ ἀγαπᾶμε τὸν κόπο, γιατί μᾶς βοηθάει σὲ ὅλα. Γιατὶ λέγει· «Μὴ μισήσεις τὴν κοπιαστικὴ ἐργασία, ἀλλὰ ταπείνωσε πάρα πολὺ τὴν ψυχὴ σου»⁸⁷· καί· «Σὲ ὅλες τίς ἐργασίες σου νὰ εἶσαι δραστήριος, καὶ καμμιά ἀρρώστια δὲν θὰ σὲ βρεῖ»⁸⁸. Γιατὶ «Ὁ κάθε ὀκνηρὸς εἶναι γεμᾶτος ἐπιθυμίες, ἐνῶ οἱ δρόμοι τῶν ἀνδρείων εἶναι ὁμαλοὶ»⁸⁹. Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀσταμάτητος κόπος μου, μέχρι ποὺ νὰ μπῶ στὸ ἀγιαστήριο τοῦ Θεοῦ»⁹⁰, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὸ κοπιᾶζω, γιὰ νὰ ζήσω αἰώνια. Γιατὶ σὺ εἶπες, Κύριε· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος ὁ Θεὸς σου, ὁ ὁποῖος σὲ ἔβγαλα ἀπὸ τὴ γῆ τῆς Αἰγύπτου, ἀπὸ τὴ χώρα τῆς δουλείας»⁹¹, ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ τὸ πλινθοποιεῖο τῶν αἰσχυρῶν παθῶν. Εἶναι καλὸ ὅμως νὰ γίνομε ζηλωτὲς καὶ τοῦ Ἀποστόλου· γιατί λέγει αὐτός· «Ἀδελφοί, νὰ θυμᾶστε τοὺς κόπους καὶ τοὺς μόχθους μας, γιατί ἐργαζόμαστε νύχτα καὶ μέρα γιὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνουμε κανένα ἀπὸ σᾶς. Γιατὶ σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε, ὅτι δὲν

δωρεάν ἄρτον οὐκ ἐφάγομεν». Καὶ πρὸς Κορινθίους ἀπαριθμησάμενος τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνας αὐτοῦ, προστίθησιν· «Ἐν κόποις περισσώτερος». Καὶ πάλιν «Περισσότερον αὐτῶν ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί».

5 Δεῖ οὖν καὶ ἡμᾶς ποιεῖν μὲν τοὺς κόπους μετὰ ταπεινώσεως καὶ διακρίσεως, τουτέστιν, δι' ἐρωτήσεως πνευματικῶν πατέρων. Οὕτω γὰρ οὐκ ἐκπεσούμεθα εἰς πλάνην καὶ χλεύην δαμιόνων· αἰεὶ γὰρ θεομαίνουσι τὸν ἄνθρωπον τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα εἰς ἃ οὐ δύναται ἐκτελέσαι, καὶ ὕστερον ἐκμυκτηρίζουσι αὐτόν. Λέγειν δὲ καὶ φρονεῖν ἡμᾶς
10 χρή, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὅταν τι κατορθώσωμεν· «Οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί». Οὐ μόνον δὲ ὁ Ἀπόστολος εἰς πάντα τύπος ἡμῖν γέγονεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δι' ἑαυτοῦ ὑπέδειξεν ἡμῖν τὰ πάντα. Ἀναμάρτητος γὰρ ὢν καὶ Θεὸς ὢν καὶ μὴ χηρῶν σωματικῶν, πάντα κατεδέξατο ποιῆσαι καὶ διδάξαι ἡ-
15 μῖν. «Ἐνήστευσε γὰρ τεσσαράκοντα ἡμέρας», καὶ «Ἐκοπίασεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας», καὶ «οὐκ εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι», καὶ ἐνυκτέρευσεν ἐν ταῖς προσευχαῖς τοῦ Θεοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΖ΄.

Περὶ σπουδῆς.

20 Ἡ κατὰ Θεὸν σπουδὴ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πράγματι καλὴ ἐστίν, καὶ Δεσποτικὴ πρώτη ἐντολὴ ἐστίν, ἢ ἐκ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν μετάγουσα. Καὶ γὰρ ὁ λαὸς ἐξ Αἰγύπτου μετὰ σπουδῆς προσετάγη ἐξελθεῖν καὶ εἰς τὴν ἀγαθὴν γῆν καταντῆσαι, ἐκ τῆς σκοτεινῆς δουλείας εἰς τὸ ἐλευθέριον φῶς, καὶ τὸ Πάσχα μετὰ σπουδῆς ἐπιτέτραπται αὐ-
25 τοῖς φαγεῖν. Καὶ ὁ Παῦλος ἐπιστέλλει Τιμοθέῳ, λέγων· «Σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστήσαι τῷ Θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον». Καὶ ἐπάγει· «Πᾶς γὰρ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατεύεται». Καὶ ἄλλος «Ἐὰν ἴδῃς συνετόν, ὄρθριζε πρὸς αὐτόν». Καὶ τις σοφός, αὐτῷ προσκολλήθητι· πᾶσαν δαίγησιν θεῖαν θέλε ἀκροάσασθαι, καὶ παρομίαι
30 συνέσεως μὴ ἐκφυγέτωσάν σοι». Καὶ πάλιν· «Ἐν ταῖς ἐντολαῖς Κυρίου μελέτα διὰ παντός, τήρησον τὴν καρδίαν σου, καὶ μὴ ἀστόχει διηγῆ-

92. Α' Θεσσ. 2, 9-10. Β' Θεσσ. 3, 7-8. 93. Β' Κορ. 11, 23. 94. Α' Κορ. 15, 10.
95. Ὁ. π. 96. Ματθ. 4, 2. 97. Ἰω. 4, 6. 98. Ματθ. 8, 20.
99. Λουκᾶ 6, 12. 1. Ἐξ. κεφ. 12 ἐ. 2. Ἐξ. 12, 11.
3. Β' Τιμ. 2, 15. 4. Α' Κορ. 9, 25. 5. Σ. Σειρ. 6, 36, 34-35.

φάγαμε ψωμί δωρεάν»⁹². Καὶ πρὸς τοὺς Κορινθίους, ἀφοῦ ἀπαρίθμησε τοὺς ἀγῶνες του γιὰ τὴν εὐσέβεια, προσθέτει· «Στοὺς κόπους πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅλους»⁹³. Καὶ πάλι· «Περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς ἐκοπίασα· ὄχι ἐγώ, ἀλλὰ ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι μαζί μου»⁹⁴.

Πρέπει λοιπὸν καὶ ἡμεῖς νὰ ὑποβάλλομε τὸν ἑαυτὸ μας στοὺς κόπους μὲ ταπείνωση καὶ διάκριση, δηλαδὴ ἐρωτώντας πνευματικούς πατέρες. Γιατὶ ἔτσι δὲν θὰ πέσομε σὲ πλάνη καὶ χλευασμὸ τῶν δαιμόνων· καθόσον πάντοτε τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα ἀνάβουν τὴν προθυμία τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ἔργα ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ κάνει, καὶ ὕστερα τὸν χλευάζουν. Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, ὅταν κατορθώσομε κάτι νὰ λέμε καὶ νὰ φρονοῦμε· «Ὁχι ἐγώ, ἀλλὰ ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι μαζί μου»⁹⁵. Καὶ ὄχι μόνο ὁ Ἀπόστολος ἔγινε σὲ μᾶς ὑπόδειγμα σὲ ὅλα, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς ἔγινε μὲ τὸν ἑαυτὸ του ὑπόδειγμα σὲ ὅλα. Γιατί, ὄντας ἀναμάρτητος καὶ Θεὸς καὶ μὴ ἔχοντας ἀνάγκη ἀπὸ σωματικὰ, καταδέχθηκε ὅλα νὰ τὰ κάνει καὶ νὰ μᾶς τὰ διδάξει. Γιατὶ λέγει, «Νήστεψε σαράντα μέρας»⁹⁶ καὶ «Κουράστηκε ἀπὸ τὴν ὁδοπορία»⁹⁷, καὶ «δὲν εἶχε ποῦ νὰ γύρει τὸ κεφάλι του»⁹⁸, καὶ πέρασε νύχτα ὀλόκληρη προσευχόμενος στὸν Θεὸ⁹⁹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 87ος.

Γιὰ τὴν κατὰ Θεὸν σπουδὴ.

Ἡ κατὰ Θεὸν σπουδὴ σὲ κάθε καιρὸ καὶ πρᾶγμα εἶναι καλή, καὶ εἶναι πρώτη Δεσποτικὴ ἐντολή, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ ἀπὸ τὴ δουλεία στὴν ἐλευθερία. Καὶ πράγματι ὁ ἰσραηλιτικὸς λαὸς ἔλαβε τὴν ἐντολή νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο μὲ κάθε φροντίδα καὶ νὰ μεταβεῖ στὴν ἀγαθὴ γῆ¹, ἀπὸ τὴ σκοτεινὴ δουλεία, στὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας, καὶ τὸ Πάσχα παραγγέλλονται νὰ τὸ φᾶνε μὲ σπουδὴ (βιασύνη)². Καὶ ὁ Παῦλος στέλλοντας τὴν ἐπιστολή του στὸν Τιμόθεο, λέγει· «Φρόντισε νὰ παρουσιάσεις τὸν ἑαυτὸ σου ἄξιον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐργάτη χωρὶς ντροπῆς»³. Καὶ προσθέτει· «Γιατί, ὁ καθένας ποὺ ἀγωνίζεται, ἀσκει ἑγκράτεια σὲ ὅλα»⁴. Καὶ ἄλλος· «Ἐὰν βρεῖς συνετὸ, νὰ πηγαίνεις σ' αὐτὸν ἀπὸ πολὺ πρῶι, καὶ ἂν διαπιστώσεις ὅτι κάποιος εἶναι σοφός, προσκολλήσου σ' αὐτόν, καὶ μὲ ὅλη τὴν προθυμία σου νὰ θέλεις νὰ ἀκοῦς τὴ διδασκαλία του, καὶ τὰ σοφὰ γνωμικὰ νὰ μὴ σοῦ διαφεύγουν ποτέ»⁵. Καὶ πάλι· «Τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου νὰ μελετᾷς διαρκῶς, φύλαξε τὴν καρδιά σου, καὶ μὴ δείχνεις ἀδιαφορία γιὰ τὰ διηγήματα τῶν γερόντων, γιατί ἀπὸ αὐτοὺς θὰ διδαχθεῖς σύνεση,

ματα γερόντων, ὅτι παρ' αὐτῶν μαθήσῃ σύνεσιν· καὶ μετὰ συνετῶν ἔστω ὁ διαλογισμὸς σου, καὶ πᾶσα διήγησίς σου ἐν νόμῳ Ὑψίστου. Ἄνδρες δίκαιοι ἔσονται σύνδειπνοί σου».

Ταῦτα μὲν οὖν πᾶσιν ἀρμόδια, ἐξαιρέτως δὲ τοῖς οὖσιν ἐκτὸς τῶν
5 διωτικῶν πραγμάτων, οἵτινες καὶ ἐξελέξαντο παραρριπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ οὐς ὁ Κύριος ἐαυτῷ προσηγάγετο. Ἐὰν οὖν διὰ τῆς ραθυμίας ἀμελήσωμεν, ἀναλύονται καὶ τὰ πρῶην συγχωρηθέντα ἡμῖν. Ὡσπερ γὰρ τὸ χρυσίον πυρρῶμενον, ἐὰν ἀμεληθῇ, σκληρίαν ἐμποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ σπουδαῖος, ἐὰν ἀμελήσει μίαν ὥραν, ψυχροῦ-
10 ται ἐκ τῆς χάριτος, καὶ εὐθέως ἐπισπῶνται αὐτῷ αἱ μυῖαι τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀφανίζουσι τὴν εὐωδίαν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἐργασίας. Ὁ θέλων οὖν τὸν ἐχθρὸν ἀσθενῆ ποιῆσαι, τὴν ἁμαρτίαν περικοπτέτω, καὶ γυμνωθεῖς τῶν πτερῶν, ὡς στρουθίον ἐμπαιίζεται. Οἱ γὰρ πονηροὶ δαίμονες εἰώθασιν παρὰ πᾶσαν τὴν ζωὴν κατὰ τῶν σπουδαίων μο-
15 ναχῶν καὶ ἡσύχιον ἐλομένων θίον ἀκονᾶν τὰ ξίφη τῶν πειρασμῶν, καὶ μανικώτερον μᾶλλον τοῖς εὐλαβεστέροις τε καὶ σπουδαιοτέροις ἐπιστρατεύειν κατ' αὐτῶν, ὠθοῦντες τούτους πολέμοις ἀφορήτοις, ἵνα πως δυνηθῶσιν ἀποστῆσαι τῆς εὐχῆς. Χρὴ οὖν τὸ ἄκονον καὶ θερμὸν τοῦ σπουδαίου ἐπιδεῖξαι εἰς τὸ ἔργον τῆς εὐχῆς, ἵνα οἱ μὲν ἄγγελοι
20 εὐφραινόμενοι παραμένωσιν, οἱ δὲ δαίμονες μαστιζόμενοι δραπετεύωσιν. Διὰ τοῦτο οὖν ὀφείλει ὁ σπουδαῖος πάντοτε ζέειν τῷ πνεύματι. Ὡσπερ γὰρ ὁ πυρρῶμενος σίδηρος ὅλος ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως εἰς τὴν τοῦ πυρὸς μεταβάλλεται καὶ γίνεται ὅλος ὡς πῦρ, οὕτω καὶ ὁ τῷ Θεῷ προσεδρεύων ὀφείλει ἀπορροῖψαι τὰ τοῦ θίου μελαμψώματα καὶ ἐνω-
25 θῆναι τῷ θείῳ πυρὶ ὃ ὁ Κύριος ἦλθε βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ γενέσθαι ὅλος πῦρ, ἵνα καὶ τοῖς ὑπεναντίοις ἀνάλωτος γένηται. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος «Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες».

Χρὴ οὖν τὸν ἑαυτὸν ἀνατιθέντα τῷ Θεῷ μετὰ καθαροῦ λογισμοῦ
30 καὶ πράξεων ἀγαθῶν, σὺν τῷ Δαυὶδ ψάλλειν καὶ λέγειν· «Μίαν ἡτῆσάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ζητήσω, τοῦ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· τὸ θεωρεῖν με τὴν τερπνότητα Κυρίου». Καὶ τό· «Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ», καὶ τό· «Κύριε, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου καὶ τόπον

6. Παρμ. 4, 23. Σ. Σειρ. 8, 9. 9, 15-16.

8. Ψαλμ. 26, 4.

7. Ρωμ. 12, 11.

9. Ψαλμ. 51, 10.

ἢ ἀνταλλαγή τῶν σκέψεών σου νὰ γίνεται μὲ συνετούς, κάθε συζήτησή σου νὰ ἀναφέρεται στὸ νόμο τοῦ Ὑψίστου, καὶ ἄνδρες ἐνάρετοι νὰ εἶναι οἱ παρακαθήμενοι στὰ δεῖπνα σου»⁶.

Αὐτὰ βέβαια εἶναι κατάλληλα γιὰ ὅλους, ἰδιαίτερα ὁμως γιὰ ἐκείνους ποὺ ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ βιωτικά πράγματα, οἱ ὅποιοι καὶ διάλεξαν νὰ τοποθετήσουν τὸν ἑαυτό τους μέσα στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, ἢ καλύτερα τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ὁδήγησε κοντὰ του. Ἐὰν λοιπὸν ἐξαιτίας τῆς ραθυμίας ἀμελήσομε, ξαναλύνονται καὶ ἐκεῖνα ποὺ προηγουμένως μᾶς συγχωρήθηκαν. Γιατί, ὅπως ὁ χρυσὸς θερμαινόμενος, ἐὰν ἀμεληθεῖ, ἀποκτᾷ σκληρότητα, ἔτσι καὶ ὁ φιλόπρονος, ἐὰν ἀμελήσει μία ὥρα, ψυχραίνει ἢ σχέση του μὲ τὴ χάρη, καὶ ἀμέσως προσκολλῶνται ἐπάνω του οἱ μυῖγες τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐξαφανίζουν τὴν εὐωδία τῆς πνευματικῆς του ἐργασίας. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ κάνει ἀδύναμο τὸν ἐχθρό, ἄς περικόπτει τὴν ἁμαρτία, καὶ ἀφοῦ ἀπογυμνωθεῖ ἀπὸ τὰ φτερὰ του, περιπαίξεται σὰν τὸ σπουργίτι. Γιατὶ οἱ πονηροὶ δαίμονες συνηθίζουν σὲ ὅλη τὴ ζωὴ νὰ ἀκονοῦν τὰ ξίφη τῶν πειρασμῶν ἐναντίον τῶν σπουδαίων μοναχῶν καὶ ποὺ προτιμοῦν νὰ ζοῦν σὲ ἡσυχαστήρια, καὶ μὲ πολὺ περισσότερη μανία νὰ ἐπιστρατεύουν ἐναντίον τῶν εὐλαδέστερων καὶ τῶν φιλοπονέστερων ἀπὸ αὐτοῦς, ὠθώντας αὐτοὺς σὲ ἀβάστακτους πολέμους, γιὰ νὰ μπορέσουν κατὰ κάποιον τρόπο νὰ τοὺς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν προσευχή. Πρέπει λοιπὸν ὁ φιλόπρονος μοναχὸς νὰ δείξει τὴν ἀκούραστη προθυμία του καὶ τὸν θερμὸ ζῆλο του στὸ ἔργο τῆς προσευχῆς, ὥστε οἱ ἄγγελοι νὰ παραμένουν σὲ διαρκῆ εὐφροσύνη, ἐνῶ οἱ δαίμονες μαστιζόμενοι νὰ δραπετεύουν. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ὀφείλει ὁ φιλόπρονος νὰ ἔχει πάντοτε τὸ πνεῦμα του γεμᾶτο θέρημη. Γιατί, ὅπως τὸ σίδηρο ποὺ πυρώνεται μεταβάλλεται ὀλόκληρο ἀπὸ τὴ δική του φύση στὴ φύση τῆς φωτιᾶς καὶ γίνεται ὀλόκληρο σὰν φωτιά, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ εἶναι προσκολλημένος μὲ τὴν προσευχὴ στὸν Θεὸ πρέπει νὰ ἀποβάλλει τὶς μαυρίλες τοῦ βίου καὶ νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὴ θεία φωτιά, τὴν ὁποία ὁ Κύριος ἤρθε νὰ βάλει στὴ γῆ, καὶ νὰ γίνῃ ὅλος φωτιά, ὥστε καὶ στοὺς ἐχθροὺς νὰ γίνῃ ἀφθαρτος. Λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος: «Ὡς πρὸς τὴν προθυμία νὰ μὴν εἴστε ὀκνηροί, ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα νὰ εἴστε θερμοί, καὶ νὰ ὑπηρετεῖτε τὸν Κύριο»⁷.

Πρέπει λοιπὸν ἐκεῖνος ποὺ ἀφιέρωσε τὸν ἑαυτό του στὸν Θεὸ μὲ καθαρὸ λογισμὸ καὶ πράξεις καλὲς νὰ ψάλλει μαζί μὲ τὸν Δαβὶδ καὶ νὰ λέγει: «Ἐνα πράγμα ζήτησα ἀπὸ τὸν Κύριο, αὐτὸ πάλι θὰ ζητήσω, τὸ νὰ κατοικῶ μέσα στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς μου καὶ νὰ βλέπω καὶ ν' ἀπολαμβάνω μὲ τὰ μάτια μου τὴν φαιδρότητα τοῦ Κυρίου»⁸. Καὶ τό: «Ἐγὼ εἶμαι σὰν ἔληγὰ κατάκαρπη μέσα στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ»⁹,

σκηνώματος δόξης σου», καί: «¹⁰ Οτι ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε, Κύριε τῶν δυνάμεων. Ἐπιποθεῖ γὰρ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου». «Μακάριος γὰρ ὃν ἐξελέξω καὶ προσελάβου κατασκηνώσει ἐν ταῖς αὐλαῖς σου». Καὶ ἡ μακαρία Μαρία, ἡ τοῦ Λα-
5 ζάρου ἀδελφή, πρὸς τοὺς πόδας ἐκάθητο τοῦ Δεσπότη, προσκαρτεροῦσα μετὰ πόθου πολλοῦ καὶ ἠδέως ἀκούουσα αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος διδάσκει ἡμᾶς, λέγων: «Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύουσιν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

10

ΛΟΓΟΣ ΠΠ΄.

Περὶ διακονίας.

Ἅ ὁ διακονιστὴς χρεωστῆ ἐπιμελῶς διακονεῖν, εἰδῶς ὅτι Θεοῦ ἔργον ἐστίν, καὶ μὴ ἀμελεῖν ἐν τινὶ ἢ διὰ λύπην ἢ παροξυσμὸν ἢ διὰ ἔριν τινὰ ἀδελφῶν παραπέμπειν καὶ ραθυμεῖν. Πάντα γὰρ τὰ τῆς μονῆς τῶ
15 Θεῷ καθιέρωνται, ὡς αὐτῷ προσφερόμενα, καὶ μεγάλῳ ὑπόκεινται κινδύνῳ. Ὁ ἀμελῶς διακονῶν, ὡς Θεοῦ καταφρονῶν. «Ἐφ’ ὅσον γὰρ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε, καὶ ἐφ’ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε». Εἴτε οὖν ἐπιμελῶς τις διακονεῖ, εἰς τὸν Θεὸν ἀνατρέχει ἡ διακονία αὐτοῦ.
20 Εἰκότως οὖν ἔλεγεν Ἱερεμίας περὶ τῶν ἀμελούντων: «Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὁ ποιῶν τὸ ἔργον Κυρίου ἀμελῶς. Ὁ δὲ καταφρονητὴς ἀνὴρ ἀλαζὼν καὶ ὑπερήφανος. Ἡμεῖς οὖν ἐκτὸς τῆς ἀρεῆς ὄντες, τῆς δὲ εὐλογίας ἐντὸς ὡς διάκονοι Χριστοῦ, ἐν πάσῃ ἐπιμελείᾳ καὶ σπουδῇ τὴν διακονίαν ἡμῶν πληροφορήσωμεν, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσω-
25 μεν, ὡς μαθηταὶ τοῦ εὐλογημένου τοῦ εἰρηκότου: «Ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται». Ἀκούσωμεν τί καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσεκτος, ἰδου νῦν ἡμέρα σωτηρίας: μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡμῶν ἡ διακονία, ἀλλ’ ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτούς, ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν

10. Ψαλμ. 25, 8.

13. Λουκᾶ 10, 39.

15. Ματθ. 25, 40.

11. Ψαλμ. 83, 2-3.

14. Ματθ. 7, 13. καὶ Λουκᾶ 13, 24.

16. Ἱερ. 31, 10.

12. Ψαλμ. 64, 5.

17. Ἰω. 12, 26.

καὶ τό· «Κύριε, ἀγάπησα πολὺ νὰ εὐπρεπίζω τὸν οἶκο σου καὶ τὸν τόπο στὸν ὁποῖο κατασκηνώσει ἡ δόξα σου»¹⁰, καὶ· «Πόσο ἀγαπητὸ εἶναι τὸ μέρος τῆς κατοικίας σου, Κύριε, Κύριε τῶν οὐράνιων δυνάμεων. Γιατὶ ποθεῖ πάρα πολὺ καὶ λειώνει ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ τὴ φλόγα τοῦ πόθου τῆς νὰ βρεθεῖ στὶς αὐλές τοῦ Κυρίου»¹¹. Πράγματι «εἶναι μακάριος ἐκεῖνος τὸν ὁποῖο διάλεξες καὶ προσέλαβες κοντὰ σου, γιατί θὰ κατασκηνώσει αὐτὸς μέσα στὶς αὐλές σου»¹². Καὶ ἡ μακαρία Μαρία, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου, καθόταν δίπλα στὰ πόδια τοῦ Κυρίου, καὶ μὲ ἀνυπομονησία καὶ μεγάλο πόθο καὶ εὐχαρίστηση ἄκουε αὐτόν¹³. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς διδάσκει, λέγοντας· «Νὰ ἀγωνίζεσθε νὰ μπεῖτε ἀπὸ τὴ στενὴ πύλη, γιατί πολλοί, σὰς βεβαιώνω, θὰ ζητήσουν νὰ μποῦν, καὶ δὲν θὰ μπορέσουν»¹⁴. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 88ος.

Γιὰ τὴ διακονία.

Ὁ διακονιστὴς ὀφείλει νὰ διακονεῖ μὲ ἐπιμέλεια, ἔχοντας τὴ συναίσθηση ὅτι εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ ἀμελεῖ σὲ κάτι ἢ ἀπὸ λύπη ἢ ἀπὸ παροργισμὸ ἢ ἔξαιτίας κάποιας φιλονεικίας ἀδελφῶν νὰ ἀδιαφορεῖ καὶ νὰ ραθυμεῖ. Γιατὶ ὅλα τὰ πράγματα τῆς μονῆς ἔχουν ἀφιερωθεῖ στὸν Θεό, ἐπειδὴ προσφέρονται σ' αὐτόν, καὶ ὑπόκεινται σὲ μεγάλο κίνδυνο. Ἐκεῖνος ποὺ διακονεῖ μὲ ἀμέλεια, εἶναι σὰ νὰ περιφρονεῖ τὸν Θεό. Γιατὶ λέγει· «Ἐφόσον τὸ κάνατε σὲ ἓναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀσήμαντους ἀδελφούς μου, τὸ κάνατε σὲ μένα, καὶ ἐφόσον δὲν τὸ κάνατε σὲ ἓναν ἀπὸ αὐτούς, οὔτε σὲ μένα τὸ κάνατε»¹⁵. Ἐὰν λοιπὸν κάποιος ἐκτελεῖ μὲ ἐπιμέλεια τὴ διακονία του, θεωρεῖται ἡ διακονία αὐτοῦ ὅτι ἔγινε γιὰ τὸν Θεό. Εὐλόγα λοιπὸν ἔλεγε ὁ Ἱερεμίας γιὰ ἐκείνους ποὺ δείχνουν ἀμέλεια· «Νὰ εἶναι καταραμένος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποὺ ἐκτελεῖ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου μὲ ἀμέλεια»¹⁶. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ περιφρονεῖ τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀλαζόνας καὶ ὑπερήφανος. Ἐμεῖς λοιπὸν, βρισκόμενοι ἔξω ἀπὸ τὴν κατάρα, καὶ μέσα στὸν χῶρο τῆς εὐλογίας σὰν διάκονοι τοῦ Χριστοῦ, ἄς πραγματοποιοῦμε τὴ διακονία μας μὲ κάθε ἐπιμέλεια καὶ προθυμία, γιὰ νὰ κληρονομήσουμε τὴν εὐλογία, ὡς μαθητὲς τοῦ εὐλογημένου ποὺ εἶπε· «Ὅπου εἶμαι ἐγώ, ἐκεῖ θὰ εἶναι καὶ ὁ διάκονος ὁ δικός μου»¹⁷. Ἄς ἀκούσουμε τί λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Ὁ εὐνοϊκὸς καιρὸς εἶναι τώρα, ἡ ἡμέρα τῆς σωτηρίας εἶναι τώρα· σὲ κανέναν νὰ μὴ δίνουμε καίμιὰ ἀφορμὴ προσκόμματος, γιὰ νὰ μὴ δυσφημισθεῖ ἡ διακονία μας, ἀλλὰ στὸν καθένα νὰ συσταίνομε τὸν ἑαυτὸ μας, σὰν διάκονοι τοῦ Θεοῦ, μὲ ὑπομονὴ μεγάλη

θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας». Καὶ πάλιν «Ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιοῦντες ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας δουλεύοντες, ὡς τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις». Καὶ πάλιν «Ἄ-
5 δελφοί, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν Κυρίῳ». Καὶ πρὸς Τιμόθεον λέγων «Νῆφε ἐν πᾶσιν, ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον». Φησὶ δὲ καὶ περὶ ἑαυτοῦ «Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἀγίοις ἀλλὰ συνα-
10 γωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα ἡ διακονία μου εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἀγίοις».

Κατανοήσωμεν οὖν, ἀδελφοί, αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ ποίου ἀγῶνος καὶ πόθου διηκόνουν τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις πτω-
χοῖς. Φησὶ δὲ καὶ ἄλλοις «Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔρ-
15 γου ὑμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἀγίοις καὶ διακονοῦντες». Λέγει δὲ καὶ ὁ Πέτρος «Ἐ-
καστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες». Καὶ ἐπάγει «Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, ἧς
χορηγεῖ ὁ Θεός, ἵνα ἐν πᾶσιν δοξάζεται ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν
20 Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ὁ δὲ Κύριος «Ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· ἐὰν ἐμοὶ τις διακονεῖ, τιμήσει αὐτὸν ὁ Πατήρ μου». Καὶ πάλιν «Ἐγὼ δὲ εἰμὶ ἐν μέ-
σῳ ὡς ὁ διακονῶν». Καὶ γὰρ «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακο-
νηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντι-
25 πολλῶν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΘ΄.

Περὶ ἀκτημοσύνης.

Ἡ ἀκτημοσύνη εἰλικρινῆ τὴν πολιτείαν τοῦ μοναχοῦ ἀποδείκνυ-
σιν. Ἀκτῆμων μοναχὸς ἀετὸς ὑπάρχει ὑψιπέτης. Ἀκτῆμων μοναχὸς
30 ἐλεύθερος τῶν ὀλίγων ἐστίν, ἵνα ἐν ἀπολαύσει τῶν πολλῶν γένηται.
Ἀκτῆμων μοναχὸς ἐπίσταται, ὅτι πάροικός ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς. Μηδὲν

18. Β΄ Κορ. 6, 2-7.

19. Ἐφ. 6, 6.

20. Α΄ Κορ. 15, 58.

21. Β΄ Τιμ. 4, 5.

22. Ρωμ. 15, 25, 31.

23. Ἐβρ. 6, 10.

24. Α΄ Πέτρ. 4, 10.

25. Α΄ Πέτρ. 4, 11.

26. Ἰω. 12, 26.

27. Λουκᾶ 22, 27.

28. Ματθ. 20, 28.

στις θλίψεις, στις ανάγκες, στις στερήσεις, με τούς κόπους, με τις ἀγρυπνίες, με τὴ μακροθυμία, με τὴν χωρὶς ὑποκρισία ἀγάπη, με τὸν λόγο τῆς ἀλήθειας»¹⁸. Καὶ πάλι· «Σὰν δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, πὸν κάνουν τὸ θέλημα αὐτοῦ με ὅλη τὴν καρδιά τους, ὑπηρετώντας τους με καλή διάθεση, σὰν νὰ ὑπηρετεῖτε τὸν Κύριο, καὶ ὄχι ἀνθρώπους»¹⁹. Καὶ πάλι· «Ἀδελφοί, γίνεσθε σταθεροί, ἀμετακίνητοι, ἐκτελώντας τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου πάντοτε με προθυμία, γνωρίζοντας ὅτι ὁ κόπος σας στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι χαμένος»²⁰. Καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεο λέγει· «Νὰ σὲ διακρίνει σύνεση σὲ ὅλα, τὸ ἔργο σου νὰ εἶναι ἔργο εὐαγγελιστῆ, καὶ τὴ διακονία σου νὰ τὸ ἐκτελεῖς με ὅλη τὴν προθυμία σου»²¹. Λέγει ἐπίσης καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του· «Τώρα μεταβαίνω στὴν Ἱερουσαλήμ γιὰ διακονία πρὸς τοὺς ἐκεῖ πιστοὺς· ἀλλὰ ἀγωνισθεῖτε μαζί μου με τὶς προσευχές σας, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ διακονία μου αὐτὴ εὐπρόσδεκτη ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ πιστοὺς»²².

Ἄς συνειδητοποιήσουμε λοιπόν, ἀδελφοί, με ποιὸ ἀγῶνα καὶ πόθο ὑπηρετοῦσαν τοὺς φτωχοὺς τῶν Ἱεροσολύμων οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι τῆς Ἐκκλησίας. Λέγει ἐπίσης καὶ σὲ ἄλλους· «Γιατὶ ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἀδίκος ὥστε νὰ λησμονήσῃ τὸ ἔργο σας καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ ἐπιδείξατε στὸ ὄνομά του με τὴ διακονία ποὺ προσφέρατε στοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς ὁποίους καὶ τώρα ὑπηρετεῖτε»²³. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Πέτρος· «Ὁ καθένας, ἀνάλογα με τὸ χάρισμα ποὺ ἔλαβε, ἄς τὸ χρησιμοποιεῖ στὴ μεταξύ σας διακονία»²⁴. Καὶ προσθέτει· «Ἐὰν κάποιος ὀμιλεῖ, νὰ ὀμιλεῖ σὰ νὰ λέγει λόγια τοῦ Θεοῦ· ἂν κάποιος ἐκτελεῖ κάποια διακονία, νὰ τὴν κάνει ἔτσι, σὰ νὰ τὴν κάνει με τὴ δύναμη ποὺ χορηγεῖ ὁ Θεός, ὥστε με ὅλα νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς μέσω τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»²⁵. Καὶ ὁ Κύριος· «Ἐὰν κάποιος με ὑπηρετεῖ, πρέπει νὰ με ἀκολουθεῖ, καὶ ὅπου εἶμαι ἐγώ, ἐκεῖ θὰ εἶναι καὶ ὁ διάκονός μου. Ἐὰν κάποιος με διακονεῖ, θὰ τὸν τιμήσῃ ὁ Πατέρας μου»²⁶. Καὶ πάλι· «Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀνάμεσά σας σὰν ὑπηρετῆς»²⁷. Καὶ πράγματι· «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦρθε γιὰ νὰ ὑπηρετηθεῖ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ νὰ δώσῃ τὴ ζωὴ του ὡς λύτρο γιὰ τὴν ἑξαγορὰ πολλῶν»²⁸. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 89ος.

Γιὰ τὴν ἀκτημοσύνη.

Ἡ ἀκτημοσύνη ἀποδεικνύει εἰλικρινῆ τὸν τρόπο ζωῆς τοῦ μοναχοῦ. Ὁ ἀκτῆμων μοναχὸς εἶναι ἀετὸς ποὺ πετάει στοὺς αἰθέρες. Ὁ ἀκτῆμων μοναχὸς εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ λίγα, γιὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὰ πολλά. Ὁ ἀκτῆμων μοναχὸς γνωρίζει, ὅτι εἶναι προσωρινὸς κάτοικος τῆς γῆς. Γιατί,

γὰρ ἐπιφερόμενος τοῦ προσκαιροῦ αἰῶνος, δηλὸς ἐστίν, ὅτι τῶν αἰδίων ὀρέγεται ἀγαθῶν. Ὁ ἀκτῆμων μιμητῆς Ἡλίου καὶ Ἰωάννου εὐρίσκεται καὶ τῶν λεγόντων «Ἴδου ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;». Καὶ ἀκούσουσι παρὰ τοῦ Σω-
 5 τῆρος «Ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀφέντες πάντα καὶ ἀκολουθήσαντές μοι, πολλαπλασίονα λήψετε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν αἰώνιον». Ὁ ἀκτῆμων ἐπὶ γῆς μὲν πολιτεύεται, τὴν δὲ διατριβὴν ἐν οὐρανοῖς κέκτηται. Διὰ γὰρ τῆς ἀκτημοσύνης τοῖς ἀγγέλοις συναμιλλᾶται καὶ τοῖς δικαίοις συγχορεύει. Ἀποστρεφόμενος γὰρ τὰ ἐπίγεια, τὰ
 10 ἐπουράνια φαντάζεται. Οὐχ ὄρας πόση διαφορὰ τοῦ ἀπολιπεῖν τὰ ὀλιγοχρόνια, καὶ ἐντὸς γενέσθαι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, καταλιπεῖν τὰ φθαρτά, καὶ κληρονομηῆσαι τὰ ἀφθαρτά, καταλιπεῖν τὰ μὴ ἡμέτερα, καὶ ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι τῶν ἠτομασμένων τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν, καταλιπεῖν τὰ ὄρατά, λαμβάνειν τὰ ἀόρατα, «Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε
 15 καὶ οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη»; Ὁ γὰρ μισῶν τὸν κόσμον καὶ τὸν μαμωνᾶν, δηλὸν ὅτι τὸν Κοσμοποιὸν ἀγαπᾷ. Τὰ γὰρ ἐλάττονα παραλογισάμενος, τῶν κρειπτόνων ὀρέγεται.

Μεγάλῃς οὖν ψυχῆς καὶ θεοφιλοῦς γνώρισμα ἡ ἀκτημοσύνη, καὶ ὁ τοιοῦτος, «Κληρονόμος μὲν Θεοῦ καὶ Πατρός, συγκληρονόμος δὲ
 20 Χριστοῦ γίνεται». Ὁ οὖν θέλων κτήσασθαι τὸν πολῦτιμον μαργαρίτην, τὰ παρόντα πάντα μετὰ χαρᾶς ἀποκτησάσθω ἀγαθὰ, ἵνα τὸν ἀγρὸν ὄντως κτήσῃται, ἐν ᾧπερ ἤνυρε τὸν θησαυρὸν κεκρυμμένον τῆς ζωῆς. Ὅταν γὰρ πάντα τις ἀποκτήσῃται τὸν βιωτικὸν πλοῦτον, τότε εὐρίσκει τὸν τόπον ἐν ᾧ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ κατακέκρυπται. Πάνυ γὰρ
 25 ἀρμόδιον τό, ἐπιγινόντας ἡμᾶς τὴν ὁδὸν εὐσεβείας, εὐθέως ἅπαντα τὰ προσόντα ἡμῖν διαπωλεῖν, καὶ τὰ ἀπὸ τούτων χρήματα κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου διοικεῖν, καὶ μὴ, προφάσει τοῦ θέλειν διὰ παντὸς ἐντολᾶς ποιεῖν, παρακούωμεν τοῦ σωτηρίου κελεύσαμτος. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐκ τούτου ἔσται ἡ καλὴ ἀμερμινία, καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἀνεπιδοῦλε-
 30 τος πενία. Λέγει οὖν ὁ Ἀπόστολος «Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα». Τοῦτο περὶ τῶν ἀθλητικῶν νόμων διαγορεύει. Ὡσπερ οὖν ἐκεῖνοι οὐ μόνον ἀποδυσάμενοι (ἀρχὴ γὰρ τοῦ ἀγωνίσασθαι, τὸ ἀποδύσασθαι), ἀλλὰ καὶ ἀποκειράμενοι τὴν κόμην, ἀλειψάμενοι ἐλαίῳ, ἵνα μὴ φυέντες θριξίν, ἀλλὰ καὶ ὀλισθηῆσαι παρασκευάσωσιν

29. Ματθ. 19, 27.

32. Ρωμ. 8, 17.

30. Λουκᾶ 18, 28.

33. Ἐφ. 6, 12.

31. Α' Κορ. 2, 9.

μὴ φέροντας μαζί του κανένα ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ πρόσκαιρου κόσμου, κάμνει φανερό, ὅτι ἐπιθυμεῖ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ. Ὁ ἀκτῆμων μοναχὸς εἶναι μιμητὴς τοῦ Ἡλίου καὶ τοῦ Ἰωάννη καὶ ἐκείνων ποὺ λέγουν «Νὰ, ἐμεῖς τὰ ἀφήσαμε ὅλα, καὶ σὲ ἀκολουθήσαμε· τί ἄραγε θὰ ἀπολαύσομε;»²⁹. Καὶ θὰ ἀκούσουν ἀπὸ τὸν Σωτῆρα· «Σεῖς ποῦ τὰ ἀφήσατε ὅλα καὶ μὲ ἀκολουθήσατε, θὰ λάβετε πολλαπλάσια στὸν κόσμον αὐτὸ, καὶ στὸ μέλλον ζωὴ αἰώνια»³⁰. Ὁ ἀκτῆμων μοναχὸς ζεῖ βέβαια στὴ γῆ, τὴ μόνιμη ὁμῶς διαμονή του τὴν ἔχει στὸν οὐρανὸν. Καθόσον μὲ τὴν ἀκτημοσύνη του συναγωνίζεται τοὺς ἀγγέλους καὶ εἶναι μέλος τῆς χορείας τῶν δικαίων. Γιατί, ἀποστρεφόμενος τὰ ἐπίγεια, φαντάζεται τὰ ἐπουράνια. Δὲν βλέπει πόση διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ νὰ ἐγκαταλείψει κανεὶς τὰ ὀλιγοχρόνια, καὶ νὰ βρεθεῖ ἀνάμεσα στὰ αἰώνια ἀγαθὰ, νὰ ἐγκαταλείψει τὰ φθαρτὰ, καὶ νὰ κληρονομήσει τὰ ἀφθαρτα, νὰ ἐγκαταλείψει ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶναι δικὰ του, καὶ νὰ ἀπολαύσει ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν ἐτοιμασθεῖ γιὰ ἐκείνους ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεό, νὰ ἐγκαταλείψει τὰ ὄρατα, καὶ νὰ λάβει τὰ ἀόρατα, «τὰ ὅποια μάτι ἀνθρώπου δὲν εἶδε, καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε, καὶ στὸ νοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν»³¹; Καθόσον ἐκεῖνος ποὺ μισεῖ τὸν κόσμον καὶ τὸν μαμωνᾶ, εἶναι φανερό ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Δημιουργὸ τοῦ κόσμου. Γιατί, παραβλέποντας τὰ κατώτερα, ἐπιθυμεῖ τὰ ἀνώτερα.

Ἡ ἀκτημοσύνη λοιπὸν εἶναι γνῶρισμα μεγάλης ψυχῆς καὶ θεοφιλοῦς, καὶ ἕνας τέτοιος γίνεται «Κληρονόμος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, καὶ συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ»³². Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ ἀποκτήσει τὸ πολῦτιμο μαργαριτάρι, ἃς ἀποκτήσει μὲ χαρὰ ὅλα τὰ παρόντα ἀγαθὰ, γιὰ νὰ ἀποκτήσει τὸν πραγματικὸ ἀγρό, μέσα στὸν ὅποιο θὰ βρεῖ κρυμμένο τὸ θησαυρὸ τῆς ζωῆς. Γιατί, ὅταν κανεὶς ἀποκτήσει ὅλο τὸν βιωτικὸ πλοῦτον, τότε βρίσκει τὸν τόπον μέσα στὸν ὅποιο εἶναι κρυμμένη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Εἶναι λοιπὸν πάρα πολὺ κατάλληλο σὲ μᾶς, ἀφοῦ γνωρίσαμε τὴν ὁδὸ τῆς εὐσέβειας, ἀμέσως νὰ πουλήσομε ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μας, καὶ τὰ χρήματα ποὺ θὰ λάβομε ἀπὸ αὐτὰ νὰ τὰ διαχειρισθοῦμε σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ μὴ παραδαινόμε τὴ σωτήρια ἐντολὴ μὲ τὴν πρόφασιν, ὅτι τάχα θέλομε διαρκῶς νὰ ἐκτελοῦμε τὶς ἐντολές. Γιατί κατὰ πρῶτον ἀπὸ αὐτὸ θὰ προκύψει ἡ καλὴ ἀμεριμνία, καὶ ἀπὸ αὐτὴν πάλι ἡ χωρὶς ἐπιβουλὴς φτώχεια. Γιατί λέγει ὁ Ἀπόστολος· «Ἡ πάλη μας δὲν εἶναι πρὸς ὄντα μὲ αἷμα καὶ σάρκα»³³. Αὐτὸ τὸ λέγει σύμφωνα μὲ τοὺς ἀθλητικὸν κανόνες. Ὅπως δηλαδὴ οἱ ἀθλητὲς, ὄχι μόνον βγάζουν τὰ ροῦχα τους (γιατὶ ἀρχὴ τοῦ νὰ ἀγωνιθεῖ κανεὶς, εἶναι τὸ νὰ ξεντυθεῖ), ἀλλὰ καὶ κουρεύουν τὰ μαλλιά τους καὶ ἀλείφονται μὲ λάδι, γιὰ νὰ μὴ φυτρῶνουν οἱ τρίχες, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ κάνουν μὲ τὸ λάδι

διὰ τοῦ ἐλαίου τοῦ ἀντιπάλου τὰς χεῖρας, οὕτως ἐπὶ τὸν ἀγῶνα χω-
 ροῦσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, εἴ γε στεφανῖται γενέσθαι ποθοῦμεν, ἀποδυ-
 σάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔξω-
 θεν ἀποκειράμενοι, καὶ εἰς ἐλεημοσύνας καταναλώσαντες, γυμνοὶ πά-
 5 σης φροντίδος καὶ ἀχίτωνες, εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀρετῆς ἀναβῶμεν. Φη-
 σὶ δὲ καὶ τοῖς Ἑβραίοις «Τοῖς δεσμίοις συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἀρπα-
 γὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες
 ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς κρείττονα ὑπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν». Ὁ δὲ
 Ψαλμωδός «Πλοῦτος εἰάν ρέῃ, μὴ προστίθεσθε καρδίαν». Καλῶς γοῦν
 10 εἶπεν, «Ἐάν ρέῃ» ὁχετοῦ γὰρ τρόπον παροδεύει ἡμᾶς ὅλα τὰ τοῦ κό-
 σμου τούτου, σήμερον τούτου, αὔριον ἄλλου γινόμενα

Ἡμεῖς οὖν τὰ τοῦ Δαυῖδ μετὰ τοῦ Δαυῖδ μελωδήσωμεν, τό· «Ἐ-
 πορευόμην ἐν πλατυσμῷ, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεξήτησα», καί· «Ἡ-
 γάπησα τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάξιον», καί· «Πτωχός
 15 καὶ πένθης αἰνέσουσί σε, Κύριε». Ὁ δὲ Κύριος τῷ πλουσίῳ· «Εἰ θέλεις
 τέλειος εἶναι, ὑπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός αὐτὰ πτω-
 χοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς», καί· «Δεῦρο, ἀκολούθει μοι»,
 ἄρας τὸν σταυρόν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 4.

20

Περὶ πένθους.

Τὸ πένθος συμμέτοχόν ἐστι τῆς ἀκτημοσύνης καὶ πᾶσιν ἡμῖν ἀρ-
 μόδιόν ἐστιν καὶ ἐπωφελές. Οὐ μόνον γὰρ ἐργάζεται τὰς ἀρετάς, ἀλλὰ
 καὶ φυλάσσει, καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν μετάστασιν αἴτιον χαρᾶς αἰωνίου
 τοῖς μέχρι τέλους κατέχουσιν αὐτὸ γίνεται, καὶ παρακλήσεως πρόξε-
 25 νον κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Ὑπὲρ αὐτοῦ οὖν πρὸ πάντων αἰτήσω-
 μεν τὸν Θεόν, ἵνα χαρίσῃται ἡμῖν αὐτὸ ἀδιάστατον πάντα τὸν χρόνον
 τῆς ζωῆς ἡμῶν. Οἱ γὰρ τοῦ πένθους ἐρασταὶ ἔχοντες αὐτὸ παρόμονον
 καὶ τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦσι, καὶ οἱ τοιοῦτοι ἐνδύονται τὰ ὄπλα
 τοῦ φωτός, καὶ ἀκούουσιν «Σοῦ δὲ ἡ στολὴ θερμὴ». Οἱ δὲ ἐχθροὶ αὐ-
 30 τῶν καθάπερ διπλοῖδα αἰσχύνην περιβαλοῦνται, καὶ αἱ διαδοχαὶ τοῦ
 πένθους εἰσὶν, καθὼς εἴρηται, ἐπουράνιος χαρὰ καὶ τρυφή ἀνερμηῆνευ-
 τος καὶ δόξα ἀνεκλάλητος. Τοῦτο γὰρ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ δι-

34. Ἑβρ. 10, 34.

35. Ψαλμ. 61, 11.

36. Ψαλμ. 118, 45.

37. Ψαλμ. 118, 127.

38. Ψαλμ. 73, 21.

39. Ματθ. 19, 22.

40. Ἰωβ 37, 17.

τὰ χέρια τοῦ ἀντιπάλου νὰ γλιστροῦν, καὶ ἔτσι προχωροῦν στὸν ἀγώνα, ἔτσι καὶ ἐμεῖς, εἴαν ποθοῦμε νὰ γίνομε στεφανηφόροι, ἀφοῦ ξεντυθοῦμε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο μαζί μὲ τὶς πράξεις του, καὶ ἀφαιρέσομε ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ ὑπὸ μορφή κουρέματος, καὶ τὰ καταναλώσομε σὲ ἐλεημοσύνες, γυμνοὶ ἀπὸ κάθε φροντίδα καὶ χωρὶς χιτῶνα, ἅς ἀνεβοῦμε στὸ στάδιο τῆς ἀρετῆς. Λέγει ἐπίσης καὶ στοὺς Ἑβραίους· «Καὶ μοῦ δείξατε συμπάθεια ὅταν ἦμουν φυλακισμένος, καὶ τὴν ἀρπαγὴ τῶν ὑπαρχόντων σας δεχθήκατε μὲ χαρὰ, γιατί γνωρίζετε ὅτι ἔχετε κάτι ἀνώτερο καὶ μόνιμο στοὺς οὐρανοὺς»³⁴. Καὶ ὁ Ψαλμωδός· «Ἄν ὁ πλοῦτος σας τρέχει σὰ ποτάμι, μὴ προσκολλᾶτε τὴν καρδιά σας σ' αὐτόν»³⁵. Σωστὰ λοιπὸν εἶπε, «Ἐάν τρέχει»· γιατί σὰν ὀχετὸς κατὰ κάποιο τρόπο περνοῦν καὶ φεύγουν ἀπὸ μπροστὰ μας ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, πού σήμερα εἶναι τοῦ ἐνός, καὶ αὔριο γίνονται ἄλλου.

Ἐμεῖς λοιπὸν ἅς ψάλομε τὰ λόγια τοῦ Δαβίδ μαζί μὲ τὸν Δαβίδ· «Περνοῦσα τὶς ἡμέρες μου μὲ ἀνεση καὶ ἀνακούφιση, γιατί ἐπιδίωξα τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἐντολῶν σου»³⁶, καί, «Ἀγάπησα τὶς ἐντολές σου περισσότερο ἀπὸ τὸ χρυσάφι καὶ τὸ πολύτιμο τοπάξι»³⁷, καί, «Φτωχὸς καὶ ἐξαθλιωμένος θὰ σὲ δοξολογήσουν, Κύριε»³⁸. Καὶ ὁ Κύριος λέγει στὸν πλούσιο· «Ἐάν θέλεις νὰ γίνεις τέλειος, πῆγαινε καὶ πούλησε τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ δῶσε τὰ χρήματα στοὺς φτωχοὺς, καὶ θὰ ἔχεις θησαυρὸ στοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἔλα καὶ ἀκολουθήσέ με»³⁹, σηκώνοντας τὸν σταυρὸ. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 90ος.

Γιὰ τὸ πένθος.

Τὸ πένθος εἶναι συμμέτοχο τῆς ἀκτημοσύνης, ταιριάζει σὲ ὅλους μας καὶ μᾶς εἶναι πολὺ ὠφέλιμο. Γιατί, ὄχι μόνο ἐργάζεται τὶς ἀρετές, ἀλλὰ καὶ τὶς φυλάσσει, καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησή μας ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴ γίνεται αἴτιο χαρᾶς αἰώνιας σὲ ἐκείνους πού τὸ ἔχουν μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς τους, καὶ παρέχει παρηγοριὰ σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ λοιπὸν πρὸ πάντων ἅς παρακαλέσομε τὸν Θεό, γιὰ νὰ μᾶς χαρίσει αὐτὸ ἀδιάκοπο ὅλο τὸ χρόνο τῆς ζωῆς μας. Γιατί οἱ ἐραστὲς τοῦ πένθους, ἔχοντας αὐτὸ μόνιμο σύντροφό τους καὶ στὴν προσευχὴ δείχνουν καρτερία, καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ φοροῦν τὰ ὄπλα τοῦ φωτὸς καὶ ἀκοῦνε· «Τὰ δικά σου ἐνδύματα εἶναι θερμα»⁴⁰. Ἀντίθετα οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν περιβάλλονται σὰν μανδύα τὴ ντροπὴ, ἐνῶ τὰ διαδοχικὰ πένθη εἶναι, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, ἐπουράνια χαρὰ καὶ ἀπὸλαυση ἀνερμήνευτη καὶ δόξα ἀνέκφραστη.

δασκόμεθα, λέγοντος· «Ἄγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον πότου». Καὶ πάλιν «Καρδιά σοφῶν ἐν οἴκῳ πένθους, καρδιά δὲ ἀφρόνων εἰς οἶκον εὐφροσύνης». Καὶ ἐπάγει· «Μὴ ὑστέρει μετὰ κλαιόντων, καὶ μετὰ πενθούντων πένθησον». Λέγει δὲ 5 καὶ ὁ προφήτης Ἀμώς· «Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἔξαποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου, καὶ πενθήσει ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ». Νυνὶ δὲ πεπλήρωται ἡ προφητεία αὕτη ἐν τοῖς καιροῖς ἡμῶν. «Πάντες γὰρ ἐξεκλίναμεν, ἅμα ἠχρειώθημεν». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Διὰ 10 τοῦτο εἶπα· Ἐφετέ με πικρῶς κλαύσομαι ἐπὶ τῷ συντρίμματι τοῦ γένους μου, μὴ κατισχύσατε παρακαλεῖν με». Καὶ ὁ Ἱερεμίας· «Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὰς δακρῶν, καὶ κλαύσομαι ἡμέρας καὶ νυκτός». Ἐλεγε δὲ καὶ τῷ λαῷ· «Καταγαγέτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν δάκρυα ἡμέρας καὶ νυκτός». Ἄλλ' ἐν ἡμῖν 15 οὐκ ἔστιν ὁ συνιών· τὰ γὰρ προγραφέντα εἰς ἡμᾶς κατήντησεν. Ὁ δὲ Δανιήλ· «Καὶ ἔδωκα τὸ πρόσωπόν μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου ἐν νηστείᾳ καὶ σάκκῳ». Καὶ ὁ Δαυὶδ· «Ὡς πενθῶν καὶ σκυθρωπάζων, οὕτως ἔταπεινούμην»· καὶ· «Ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους, ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην, ὅτι αἱ ψοαὶ μου 20 ἐμπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων». Καὶ ὁ Ἰώβ· «Βέλη πειρατῶν αὐτοῦ ἐπ' ἐμέ· ἡ γαστήρ μου συγκέκασται ἀπὸ κλαυθμοῦ· ἐπὶ βλεφάροις μου σκιά θανάτου».

Πρόσχωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοί, καὶ συνιῶμεν τοὺς βίους τῶν ἀγίων ἀνδρῶν, πῶς τὸν χρόνον αὐτῶν διήνυσαν ἐν κλαυθμῷ καὶ 25 σάκκῳ καὶ κοπετῷ, καὶ γεγόνασιν διὰ τῆς κακουχίας καὶ τοῦ πένθους παῖδες καὶ θεράποντες καὶ φίλοι Θεοῦ. Ταῦτα δὲ ἐγράφησαν, ἵνα ἡμᾶς εἰς ζῆλον ἄγωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ πένθους τοῦ, «Γενέσθαι ἡμῖν τὰ δάκρυα ἄρτον ἡμέρας καὶ νυκτός», καὶ τοῦ βρέξαι καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν στρωμνὴν ἡμῶν ἐν δάκρυσιν, καὶ καθαρισθῆναι τῆς κηλί- 30 δος ἧς περικειόμεθα, ὅπως ἄξιοι γενώμεθα ἐνδυθῆναι τὴν στολὴν τοῦ γάμου· ὁ γὰρ μὴ ἐνδεδυμένος τὴν στολὴν τοῦ γάμου, ἔξω βλήσεται. Ἐχοντες οὖν τοιοῦτον ἀγαθὸν Δεσπότην καὶ ἀμνησίκακον, δυσωπή-

41. Ἐκκλ. 7, 2. 42. Ἐκκλ. 7, 5. 43. Σ. Σειρ. 7, 34. Ρωμ. 12, 15. 44. Ἀμώς 8, 11, 8.
 45. Ψαλμ. 13, 3. 46. Ἡσ. 22, 4. 47. Ἱερ. 9, 1. 48. Ἱερ. 9, 18.
 49. Δαν. 9, 3. 50. Ψαλμ. 34, 14. 51. Ψαλμ. 37, 7-8.
 52. Ἰώβ 16, 9, 16. 53. Ψαλμ. 41, 4. 54. Ματθ. 22, 11-13.

Αὐτὸ βέβαια τὸ διδασκόμαστε καὶ ἀπὸ τὸν Ἐκκλησιαστή, πού λέγει· «Εἶναι προτιμότερο νὰ ἐπισκεφθεῖ κανεὶς σπίτι στοῦ ὁποῖο ὑπάρχει πένθος, παρὰ νὰ μεταβεῖ σὲ σπίτι πού ὑπάρχει φαγοπότης»⁴¹. Καὶ πάλι· «Ἡ καρδιά καὶ ὁ νοῦς τῶν συνετῶν βρίσκεται σὲ σπίτι πού ἔχει πένθος, ἐνῶ ἡ καρδιά καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνόητου στὰ σπίτια τῶν διασκεδάσεων»⁴². Καὶ προσθέτει· «Μὴ ἀπουσιάζεις ἀπὸ ἐκείνους πού κλαῖνε, καὶ νὰ πενθᾷς μαζὶ μὲ ἐκείνους πού πενθοῦν»⁴³. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ προφήτης Ἄμώς· «Νά, ἔρχονται ἡμέρες, λέγει ὁ Κύριος, καὶ θὰ ἀποστείλω πείνα πάνω στὴ γῆ, ὄχι πείνα ἀπὸ ἔλλειψη ψωμοῦ, οὔτε δίψα ἀπὸ ἔλλειψη νεροῦ, ἀλλὰ πείνα ἀπὸ ἔλλειψη παρηγορητικῶν λόγων τοῦ Κυρίου, καὶ θὰ πενθήσει ἡ γῆ καὶ ὅλα ὅσα κατοικοῦν πάνω σ' αὐτή»⁴⁴. Ἡ προφητεία αὐτὴ ἔχει ἐκπληρωθεῖ τώρα στίς ἡμέρες μας. Γιατὶ λέγει· «Ὅλοι ἐκτραπήκαμε ἀπὸ τὸν εὐθὺ δρόμο, καὶ ἔξαχρειωθήκαμε»⁴⁵. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Γι' αὐτὸ εἶπα· Ἀφῆστε με νὰ κλάψω πικρὰ γιὰ τὴν καταστροφή τοῦ γένους μου, καὶ μὴ προσπαθεῖτε νὰ μὲ παρηγορήσετε»⁴⁶. Καὶ ὁ Ἱερεμίας· «Ποιὸς θὰ δώσει στοῦ κεφάλι μου νερὸ καὶ στὰ μάτια μου πηγὲς δακρῶν, γιὰ νὰ κλάψω μέρα καὶ νύχτα;»⁴⁷. Ἔλεγε ἐπίσης καὶ στοῦ λαοῦ· «Τὰ μάτια σας ὡς χύσουν δάκρυα μέρα καὶ νύχτα»⁴⁸. Ἀλλὰ ἀνάμεσα σὲ μᾶς δὲν ὑπάρχει κάποιος συνετός· γιατί τὰ ὅσα ἔχουν γραφεῖ προηγουμένως βρῆκαν τὴν πραγματοποίησή τους σὲ μᾶς. Ὁ Δανιὴλ πάλι· «Καὶ ἔστρεψα τὸ πρόσωπό μου πρὸς τὸν Κύριο τὸν Θεό μου μὲ νηστεία καὶ φορώντας σάκκο»⁴⁹. Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Σὰν τὸν ἄνθρωπο πού πενθεῖ καὶ εἶναι σκυθρωπὸς ἀπὸ τὴ θλίψη, ἔτσι ταπείνωνα τὸν ἑαυτό μου»⁵⁰. καί· «Εἶμαι ταλαιπωρημένος καὶ καταβεβλημένος τελείως, καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα βαδίζω σκυθρωπὸς ἀπὸ τὴ θλίψη, γιατί τὰ νεφρά μου γέμισαν ἀπὸ ἔλκη πού προκαλοῦν τὸν χλευασμό»⁵¹. Καὶ ὁ Ἰωβ· «Τὰ λόγια του ἔπessαν ἐναντίον μου σὰν βέλη πειρατῶν, τὰ στήθη καὶ ἡ καρδιά μου κατακάηκαν ἀπὸ τὸ κλάμα, καὶ στὰ βλέφαρά μου ἔχει πέσει πιά ἡ σκιά τοῦ θανάτου»⁵².

Ἄς προσέξομε λοιπὸν καὶ ἐμεῖς, ἀγαπητοί, καὶ ὡς κατανοήσομε τοὺς βίους τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, πῶς πέρασαν τὸ χρόνο τῆς ζωῆς τους μὲ κλάματα καὶ θρήνους καὶ φορώντας σάκκο, καὶ ἔγιναν μὲ τὴν κακουχία καὶ τὸ πένθος παιδιὰ καὶ ὑπηρέτες καὶ φίλοι τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ γράφτηκαν, γιὰ νὰ μᾶς ὀδηγήσουν σὲ ζῆλο τῆς ἐπιθυμίας τοῦ πένθους, «Γιὰ νὰ γίνουν σὲ μᾶς τὰ δάκρυα ἄρτος τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύχτας»⁵³, καὶ γιὰ νὰ βρέχομε κάθε μέρα καὶ νύχτα τὸ στρώμα μας μὲ δάκρυα καὶ νὰ καθαρισθοῦμε ἀπὸ τὴν κηλίδα πού μᾶς περιβάλλει, ὥστε νὰ γίνομε ἄξιοι νὰ φορέσομε τὴ στολή τοῦ γάμου· γιατί ἐκεῖνος πού δὲν θὰ εἶναι ντυμένος μὲ τὴ στολή τοῦ γάμου θὰ πεταχθεῖ ἔξω⁵⁴. Ἔχοντας λοιπὸν τέτοιο

σωμεν αὐτόν διὰ στεναγμῶν καὶ δακρῶν, ὅπως λαμπροστόλοι εὐρεθῶμεν ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. Ἀγαπᾶ γὰρ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ κελεύει ἀφελεῖν τὰ ρυπαρὰ ἱμάτια Ἰησοῦν τὸν Ἰωσεδέκ, καὶ ἐνδυθῆναι ποδήρη· λέγει γὰρ αὐτῷ· «Ἴδου ἀφήρηκα τὰς ἀνομίας σου». Καὶ ἡμῖν· «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι αὐτοὶ γελάσονται». Τῷ Θεῷ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 4Α΄.

Περὶ τοῦ, Καιρὸς τοῦ παντός.

10 Καιρὸς μὲν τῷ παντὶ πράγματι χωρὶς τῆς εὐχῆς ἢ γὰρ εὐχὴ πάντοτε καιρὸν ἔχει «Εὐλογῆσω», γὰρ φησιν, «τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ· διὰ παντός γὰρ ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου»· καί· «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, καὶ ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε». Περὶ γὰρ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ὅτι χρὴ σκοπεῖν καιρὸν καὶ ἐπιτηρεῖν, ταῦτα ὑπὸ τοῦ
15 Ἐκκλησιαστοῦ διδασκόμεθα. Φησὶ γάρ· «Τοῖς πᾶσιν χρόνος, καὶ καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι· καιρὸς τοῦ σιγαῖν, καὶ καιρὸς τοῦ λαλεῖν»· καί· «Εἰ ἔστι σοι σύνεσις, ἀποκρίθητι τῷ ἀδελφῷ σου· εἰ δὲ μή γε, χεῖρα ἐπίθες ἐπὶ τῷ στόματί σου· εἰ δὲ καιρὸς τοῦ λαλεῖν, καλὸν εἰπεῖν λόγον ἐν καιρῷ». Φησὶ γάρ· «Ὁ λόγος ὑμῶν εἴη πάντοτε ἄλατι ἠρτυμένος· εἰδέ-
20 ναι πῶς δεῖ ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνασθαι». Πᾶς γὰρ ὁ λόγος ἔγκοπος· καί· «Ὁ προσθεὶς γινῶσιν, προστίθησιν ἄλημα». «Ὁ δὲ προπετὴς χεῖλεσιν, πεσεῖται εἰς κακά»· δι' ἀπαιδευσίαν γὰρ γλώσσης ἐπέρχονται ὄργαι, ὁ δὲ ἄκακος τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν, ὡς ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν. Οἱ γὰρ τῇ κολακείᾳ χρώμενοι, ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν
25 ἀκάκων, καὶ μακαρίζοντες πλανῶσιν. «Καιρὸς τοῦ κλαῦσαι», ἀντὶ τοῦ, Κακώσατε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καί, «Καιρὸς τοῦ γελαῖσαι», καὶ τοῦτο ἀντὶ τοῦ, Ἐορτάσατέ μοι τὴν ἑορτήν. Τὸ γὰρ γελαῖσαι, χαρμοσύνη ἐστίν. «Καιρὸς πολέμου»· τοῦτο περὶ πάλης λέγει, ὅτι ὁ διάβολος συμβάλλει τὸν ἄνθρωπον, ἐπιχειρῶν αὐτῷ διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων πει-
30 ρασμῶν. «Καὶ καιρὸς εἰρήνης»· ὅτι μετὰ τοῦ πειρασθῆναι αὐτόν, πα-

55. Ζαχ. 3, 3-4. 56. Μαθ. 5, 4. Λουκᾶ 6, 21. 57. Ψαλμ. 33, 2. 58. Α' Θεσσ. 5, 17-18.
59. Ἐκκλ. 3, 1, 7. 60. Σ. Σειρ. 5, 12. 61. Κολ. 4, 6. 62. Ἐκκλ. 1, 18.
63. Παρ. 13, 3. 64. Ὡσηὲ 7, 16. 65. Ἐκκλ. 3, 4. 66. Ὅπ. π. 67. Ὅπ. π. 8.

ἀγαθὸ Δεσπότη καὶ ἀμνησίκακο, ὡς τὸν παρακαλέσομε μὲ στεναγμούς καὶ δάκρυα, γιὰ νὰ βρεθοῦμε κατὰ τὴν παρουσία του ντυμένοι μὲ λαμπρὴ στολή. Γιατὶ ἀγαπᾷ τὴ σωτηρία μας. Γι' αὐτὸ καὶ παραγγέλλει τὸν Ἰησοῦ, τὸν υἱὸ τοῦ Ἰωσεδέκ, νὰ βγάλει τὰ ρυπαρὰ ἐνδύματα, καὶ νὰ φορέσει τὸν ἱερατικὸ χιτῶνα· γιατί τοῦ λέγει· «Νᾶ, σοῦ ἀφαίρεσα τὶς ἀνομίες σου»⁵⁵. Καὶ σὲ μᾶς· «Εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι ποὺ πενθοῦν, γιατί αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν· εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι ποὺ κλαίνε τώρα, γιατί αὐτοὶ θὰ γελάσουν»⁵⁶. Στὸν Θεὸ πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 91ος.

Γιὰ τό, Ὑπάρχει καιρὸς γιὰ τὸ κάθε πρᾶγμα.

Ὑπάρχει καιρὸς γιὰ τὸ κάθε πρᾶγμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσευχή· γιατί ἡ προσευχή ἔχει πάντοτε καιρὸ. Γιατὶ λέγει· «Θὰ δοξολογῶ τὸν Κύριο σὲ κάθε στιγμή, καὶ ἡ ἐξύμνησή του θὰ βρῖσκεται ἀκατάπαυστα στὸ στόμα μου»⁵⁷· καὶ· «Νὰ προσεύχεσθε ἀκατάπαυστα, καὶ γιὰ κάθε τι νὰ εὐχαριστεῖτε τὸν Θεό»⁵⁸. Ὅτι βέβαια πρέπει γιὰ τὰ ἄλλα πράγματα νὰ ἐξετάζομε τὸν καιρὸ καὶ νὰ εἴμαστε προσεκτικοί, αὐτὰ τὰ διδασκόμαστε ἀπὸ τὸν Ἐκκλησιαστή. Γιατὶ λέγει· «Γιὰ ὅλα ὑπάρχει ὁ κατάλληλος χρόνος καὶ καιρὸς κατάλληλος γιὰ τὸ κάθε πρᾶγμα· καιρὸς γιὰ σιωπή, καὶ καιρὸς ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ μιλήσει»⁵⁹· καὶ· «Ἐὰν ἔχεις γνώση τοῦ πράγματος, ἀποκρίσου στὸν ἀδελφὸ σου, ἐὰν ὁμως ὄχι, βάλε τὸ χέρι σου στὸ στόμα σου»⁶⁰· καὶ ἂν εἶναι καιρὸς γιὰ νὰ μιλήσεις, εἶναι καλὸ νὰ πεῖς λόγο συνετὸ στὸν κατάλληλο καιρὸ. Γιατὶ λέγει· «Ὁ λόγος σας νὰ εἶναι πάντοτε ἀρτυμένος μὲ ἄλας, καὶ νὰ ξέρετε πῶς πρέπει νὰ ἀπαντᾶτε στὸν καθένα»⁶¹. Γιατὶ ὁ κάθε λόγος πρέπει νὰ θγαίνει μετὰ ἀπὸ βασάνισμα σκέψης. Καὶ· «Ἐκεῖνος ποὺ θέλει ν' αὐξήσει τὴ γνώση του, θὰ προσθέσει κόπο καὶ πόνο στὸν ἑαυτό του»⁶². – «Ὁ ἀπερίσκεπτος καὶ αὐθάδης θὰ πέσει σὲ κακά»⁶³· γιατί «Ἐξαιτίας τῆς ἀπαιδευσίας τῆς γλώσσας δημιουργοῦνται ἐξοργισμοί»⁶⁴. Ὁ ἄκακος ὁμως φυλάγει τὴ γλώσσα του, γιατί ἀγαπᾷ τὴν ψυχὴ του. Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ χρησιμοποιοῦν τὴν κολακεία, ἐξαπατοῦν τὶς καρδιὲς τῶν ἄκακων ἀνθρώπων, καὶ ὅταν τοὺς μακαρίζουν, τοὺς παραπλανοῦν. «Ὑπάρχει καιρὸς γιὰ νὰ κλάψει κανεὶς»⁶⁵, ἀντὶ τοῦ, Ὑποβάλατε σὲ θλίψεις τὶς ψυχές σας, καὶ, «Καιρὸς γιὰ νὰ γελάσει»⁶⁶· καὶ αὐτὸ λέγεται ἀντὶ τοῦ, Ἐορτάσατε μὲ χαρὰ τὴν ἑορτὴ μου. Γιατὶ τὸ γέλασμα σημαίνει χαρμωσύνη. «Καιρὸς γιὰ πόλεμο»⁶⁷· αὐτὸ τὸ λέγει γιὰ τὴν πάλη, γιατί ὁ διάβολος συγκρούεται μὲ τὸν ἄνθρωπο, ἐπιχειρώντας νὰ τὸν καταβάλει μὲ πολλοὺς καὶ ποικίλους πειρασμούς. «Καὶ

ραγίνεται ἡ χάρις, χαροποιοῦσα τὴν ψυχὴν. «Καιρὸν κρίσεως, γινώσκει καρδιά σοφοῦ», καὶ τοῦτο ὅταν ἐλευθεροῦται τῆς πλάνης καὶ τῶν παθῶν· χαίρουσα ἡ ψυχὴ λέγει· «Ἐκρινέ μοι ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου, ὅτι παντὶ πράγματι ἔστιν καιρὸς καὶ κρίσις, καὶ ἀπάντημα ἐν
5 συναντήσεται τοῖς πᾶσιν αὐτοῖς». Καὶ τοῦτο περὶ τῆς τελευταίας τοῦ ἀνθρώπου λέγει, διὰ τὸ ἄδηλον τοῦ βίου. Ἐπάγει γάρ· «Ὅτι οὐκ ἔγνω ἄνθρωπος τὸν καιρὸν αὐτοῦ, ὡς οἱ ἰχθύες οἱ θηρευόμενοι ἐν ἀμφιβλήστρω». Καὶ αὐθις «Εἶδον πάντα τὸν περισπασμὸν ὃν ἔδωκεν ὁ
10 Θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, τὸ περισπᾶσθαι ἐν αὐτῶ». Τὸ δὲ «ἔδωκεν», ἀντὶ τοῦ, «συνεχώρησεν», ἐκκληπτέον.

Καλὸν οὖν καὶ εὐαπόδεκτόν ἐστιν ποιεῖν τὸ εἰρημένον. «Ἐστωσαν», γάρ φησι, «ἐν παντὶ καιρῷ τὰ ἑμάτιά σου λευκά, καὶ ἔλαιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου μὴ ὑστερησάτω». Τουτέστιν, Αἰ μὲν πράξεις τῆς ψυχῆς σου καὶ τοῦ σώματος διὰ παντὸς ἔστωσαν καθαραὶ καὶ ἄμωμοι,
15 Πάση δὲ τῇ δυνάμει σου τὸ ἔλαιον τῆς ἐλεημοσύνης διὰ τῶν πενήτων ἐπίχεε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν σου Χριστόν. Αὐτὸς γάρ ἡμῶν ἡ κεφαλὴ, λέγων «Ἐμοὶ ἐποιήσατε ὅσα τοῖς ἐλαχίστοις τοῖς ἀδελφοῖς μου ἐποιήσατε». Καὶ διὰ τοῦ Ἡσαΐου· «Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρα σωτηρίας ἐβοήθησά σοι». Ὅτε οὖν ἦλθεν ὁ δεκτὸς καιρὸς καὶ ἡ
20 ἡμέρα τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἡ χάρις, τοῦτον ὁ Ἀπόστολος φανεροποιῶν τὸν καιρὸν, λέγει· «Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδου νῦν ἡμέρα σωτηρίας μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προκοπὴν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ἀλλὰ πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω». Ὅθεν καὶ ὁ Κύριος τοῦτον δεικνύων, ἐγκαλούμενος ὑπὸ τῶν Γραμ-
25 ματέων καὶ Φαρισαίων, διὰ τί μὴ νηστεύουσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπεστόμισεν αὐτοὺς λέγων· «Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐφ' ὅσον χρόνον μετ' αὐτῶν ὁ νυμφίος ἐστίν, νηστεύειν; Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις». Αὐτῷ ἡ δόξα τῷ ἀθανάτῳ νυμφίῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ
30 ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

68. Ὅπ. π.

70. Πρβλ. Ἐκκλ. 9, 11.

72. Ἐκκλ. 9, 8.

69. Ἐκκλ. 8, 5.

71. Ἐκκλ. 9, 12.

73. Ματθ. 25, 40.

καιρός ειρήνης»⁶⁸. μετὰ τὴν δοκιμασία αὐτοῦ μὲ πειρασμούς, ἔρχεται ἡ χάρις, γεμίζοντας τὴν ψυχὴ μὲ χαρὰ. «Ἡ καρδιά τοῦ συνετοῦ ἀνθρώπου τὸν πληροφορεῖ ὅτι ὑπάρχει καιρός κρίσεως»⁶⁹. καὶ αὐτὸ λέγεται ὅταν ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ τὰ πάθη, ὅποτε γεμάτη χαρὰ ἡ ψυχὴ λέγει· «Ἐβγαλε ὁ Θεὸς τὴν ἀπόφασί του κατὰ τὴν κρίση μου μὲ τὸν ἀντίδικό μου, γιατί γιὰ κάθε πράγμα ὑπάρχει καιρός καὶ κρίση καὶ ὁ καθένας θὰ ἀκούσει τὴν κατάλληλη ἀπόφαση»⁷⁰. Καὶ αὐτὸ τὸ λέγει γιὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, γιατί εἶναι ἀγνωστος ὁ βίος αὐτοῦ. Γιατὶ προσθέτει· «Γιατὶ δὲν γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος τὸν καιρὸ τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του, ὅπως τὰ ψάρια πού συλλαμβάνονται στὸ δίχτυ»⁷¹. Καὶ πάλι· «Εἶδα ὅλες τὶς γεμάτες ταλαιπωρία φροντίδες πού ἔδωσε ὁ Θεὸς στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ καταταλαιπωροῦνται μὲ αὐτές». Τὸ «ἔδωσε», πρέπει νὰ ἐκκληφθεῖ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ «παρεχώρησε».

Εἶναι καλὴ λοιπὸν καὶ εὐκόλα ἀποδεκτὴ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ λόγου αὐτοῦ. Γιατὶ λέγει· «Πάντοτε τὰ ἐνδύματά σου νὰ εἶναι λευκά, καὶ τὸ ἄλειμμα τῆς κεφαλῆς σου μὲ λάδι νὰ μὴ παύει ποτὲ νὰ γίνεται»⁷². Δηλαδή, Οἱ πράξεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός σου νὰ εἶναι πάντοτε καθαρὲς καὶ ἀμόλυντες. Μὲ ὅλη τὴ δύναμή σου νὰ χύνεις τὸ λάδι τῆς ἐλεημοσύνης μέσω τῶν φτωχῶν στὸν Χριστό, πού εἶναι ἡ κεφαλὴ σου. Γιατὶ αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ μας, πού λέγει· «Σὲ μένα τὰ κάνατε ὅσα κάνατε στοὺς ἀσήμαντους αὐτοὺς ἀδελφούς μου»⁷³. Καὶ μέσω τοῦ Ἡσαΐα λέγει· «Στὸν κατάλληλο καιρὸ ἄκουσα τὴν παράκλησή σου, καὶ τὴν ἡμέρα πού ἔκρινα κατάλληλη γιὰ τὴ σωτηρία σου σέ βοήθησα»⁷⁴. Ὅταν δηλαδή ἦρθε ὁ κατάλληλος καιρός καὶ ἡ ἡμέρα τῆς σωτηρίας μας, ἡ χάρις, αὐτὸν τὸν καιρὸ φανερώνοντας ὁ Ἀπόστολος, λέγει· «Νά, ὁ καιρός ὁ εὐπρόσδεκτος εἶναι τώρα, ἡ ἡμέρα τῆς σωτηρίας εἶναι τώρα. Μὴ δίνετε σὲ κανέναν καμμιά ἀφορμὴ προσκόμματος, γιὰ νὰ μὴ δυσφημισθεῖ ἡ διακονία μας, ἀλλὰ ὅλα νὰ τὰ κάνατε μὲ εὐπρέπεια καὶ τάξη»⁷⁵. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος, θέλοντας νὰ δείξει αὐτὸ, κατηγορούμενος ἀπὸ τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, γιὰ τὸ ὅτι δὲν νήστευαν οἱ μαθητές του, τοὺς ἀποστόμωσε, λέγοντας· «Μήπως μποροῦν οἱ καλεσμένοι στὸ γάμο νὰ νηστεύουν ὅσον καιρὸ εἶναι μαζί τους ὁ νυμφίος; Θὰ ἔρθουν οἱ ἡμέρες, ὅταν θὰ πάρουν ἀπὸ ἀνάμεσά τους τὸν νυμφίο, καὶ τότε θὰ νηστέψουν τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες»⁷⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα, στὸν ἀθάνατο νυμφίο Χριστό, τὸν Θεό μας, στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

74. Ἡσ. 49, 8.

75. Β' Κορ. 6, 2-3. Α' Κορ. 14, 40.

76. Ματθ. 9, 15.

ΛΟΓΟΣ 4Β΄.

Περὶ τοῦ συμπάσχειν.

Τὸ συμπάσχειν ἀλλήλοις καὶ συναλγεῖν, συντρέχειν τε καὶ συγκοπιᾶν, εὐάρεστόν ἐστιν τῷ Θεῷ. Καὶ γὰρ χρεωστοῦμεν τοῦτο πράττειν 5 ὡς δοῦλοι καὶ πάρεδροι καὶ ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἵνα εὐαρέσωμεν ᾧ ἐστρατεύθημεν, ἀφ' οὗ καὶ τὰ ὀψώνια κομισόμεθα. Ψυχὴν ἐλεήμονα κέκτηται ὁ συμπαθής. Ὁ γὰρ τὴν ψυχὴν τοιαύτην ἔχων, πάντα ἀναβλύσει τὰ καλά. Κἂν γὰρ χρήματα ἔχει, προήσεται· κἂν ἐν συμφοραῖς ἴδῃ τινά, κλαύσεται· κἂν ἐπηρεαζομένῳ περιτύχῃ, χεῖρα ὀρέ- 10 ξαι, καὶ οὐδενὶ παραλείπει τῶν εἰς αὐτὸν φθανόντων. Ἀγωνισώμεθα οὖν, ἵνα ἡ πίστις ἡμῶν καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ὑπομονὴ ὡς περικεφαλαία καὶ ὡς δόρυ καὶ πανοπλία ἡμῖν ἔστωσαν, μακροθυμοῦντες μετ' ἀλλήλων, καὶ ἐν πραότητι διάγοντες, ὡς καὶ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν. Ταπεινὸν δακρύνοντα μὴ παρίδωμεν, ἵνα μὴ παροφθῇ τὰ τῆς εὐχῆς ἡμῶν δά- 15 κρυα. Καὶ εἴ τι χάρισμα ἔχωμεν, μὴ ἀλαξονευώμεθα, ἀλλὰ συμπαθήσωμεν τοῖς μὴ ἔχουσιν, καὶ παραμείνη ἡμῖν τὸ δῶρημα ἕως τέλους. Λέγει οὖν πρῶτος ὁ συμπαθέστατος Ἰώβ· «Ἐγὼ δὲ ἐπὶ παντὶ ἀδυνάτῳ ἔκλαυσα· ἐστέναξα δὲ ἰδὼν ἄνδρα ἐν ἀνάγκαις»· καί, «Εἰ δὲ καὶ ὑπερεῖδον γυμνόν, καὶ οὐκ ἠμφίασα»· καί, «Ἡ δὲ θύρα μου παντὶ ἐλθόντι 20 ἠνέγκτο». Ὡσαύτως καὶ ὁ Τωβίας «Ἐλεημοσύνας», φησὶν, «πολλὰς ἐποίουν. Καὶ ὅταν ἐθεώρουν τεθνεῶτας ἐρριμμένους, συνέστελλον καὶ ἔθαπτον αὐτούς». Ὁ δὲ προφήτης Ὡσηὲ φησὶν· «Διώξωμεν τοῦ γινῶναι τὸν Κύριον, διότι ἔλεον θέλει καὶ θυσίαν καὶ ἐπίγνωσιν Θεοῦ, ἢ ὀλοκαυτάματα». Καὶ ὁ Μιχαίας· «Εἰ ἀνηγγέλη σοι, ἄνθρωπε, τί καλὸν 25 ἢ τί Κύριος ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ τοῦ ποιεῖν κριμα καὶ ἀγαπᾶν ἔλεος;». Ἔχει δὲ καὶ ἐν τῇ Σοφίᾳ· «Ρῦσαι ἀπαγομένους εἰς θάνατον, καὶ ἐκπρίου κτεινομένους μὴ φείση». Ὁ δὲ Ἰάκωβος· «Ἐὰν ἀδελφός ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχουσι καὶ λειπόμενοι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴποι δέ τις αὐτοῖς, Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ 30 δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;». Παραρνεῖ δὲ καὶ ὁ Παῦλος· «Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, ἅγιοι καὶ ἡγα-

77. Ἰώβ 30, 25.

78. Ἰώβ 31, 19.

79. Ἰώβ 31, 32.

80. Τωβ. 1, 17.

81. Ὡσηὲ 6, 3, 6.

82. Μιχ. 6, 8.

83. Παρμ. 24, 11.

84. Ἰακ. 2, 15-16.

ΛΟΓΟΣ 92ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ συμπάσχομε.

Τὸ νὰ πάσχομε καὶ νὰ ὑποφέρομε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο καὶ νὰ ἀλληλοβοηθοῦμαστε καὶ νὰ κοπιᾶζομε μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους, εἶναι πρᾶγμα εὐάρεστο στὸν Θεό. Καθόσον χρεωστοῦμε νὰ τὸ κάμνομε αὐτὸ σὰν δοῦλοι καὶ σύντροφοι καὶ ὑπηρέτες τοῦ Θεοῦ Λόγου, γιὰ νὰ γίνομε ἀρεστοὶ σὲ ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου γίναμε στρατιῶτες, ἀπὸ τὸν ὁποῖο θὰ λάβομε καὶ τὴν ἀνταμοιβή. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ συμπονεῖ γιὰ τὸν συνάνθρωπό του ἔχει ψυχὴ γεμάτη εὐσπλαγχνία. Καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει μᾶ τέτοια ψυχὴ, θὰ ἀναβλύσει ὅλα τὰ καλά. Γιατί, ἂν ἔχει χρήματα, θὰ τὰ δωρήσει· ἂν δεῖ κάποιον μέσα σὲ συμφορές, θὰ κλάψει· ἂν συναντήσῃ κάποιον δοκιμαζόμενο ἀπὸ θλίψεις, θὰ τοῦ ἀπλώσῃ χέρι βοήθειας, καὶ δὲν θὰ παραλείψῃ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μπορεῖ νὰ κάνει. Ἄς ἀγωνισθοῦμε λοιπόν, ὥστε ἡ πίστη μας καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ὑπομονὴ νὰ γίνουν γιὰ μᾶς σὰν περικεφαλαία καὶ δόρυ καὶ πανοπλία, δείχνοντας μακροθυμία μεταξὺ μας καὶ ζῶντας μὲ πραότητα, ὅπως καὶ ὁ Θεὸς δείχνει πρὸς ἡμᾶς. Ἄς μὴ παραβλέπομε ταπεινὸν καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια, γιὰ νὰ μὴ παραβλεφθοῦν καὶ τὰ δάκρυα τῆς προσευχῆς μας. Καὶ ἐὰν ἔχομε κάποιο χάρισμα, ἄς μὴ κυριευθοῦμε ἀπὸ ἀλαζονεία, ἀλλὰ νὰ δείξομε συμπάθεια πρὸς ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν, καὶ νὰ παραμείνει σὲ μᾶς τὸ χάρισμα μέχρι τέλους. Λέγει πραγματικὰ πρῶτος ὁ συμπαθέστατος Ἰώβ· «Ἐγὼ ἔκλαψα γιὰ τὸν κάθε ἀδύνατο καὶ στέναξα ὅταν εἶδα ἄνθρωπο μέσα σὲ ἀνάγκες»⁷⁷. καὶ· «Ἄν γύρισα τὰ μάτια μου ἀλλοῦ ὅταν εἶδα γυμνόν, καὶ δὲν τὸν ἔντυσα»⁷⁸. καὶ· «Ἡ πόρτα μου ἦταν ἀνοιχτὴ στὸν καθένα ποὺ ἐρχόταν»⁷⁹. Ἐπίσης καὶ ὁ Τωβίας λέγει· «Ἐκαμνα πολλὰς ἐλεημοσύνας. Καὶ ὅταν ἔβλεπα πεθαμένους ριγμένους, τοὺς μάζευα καὶ τοὺς ἔθαβα»⁸⁰. Ὁ προφήτης πάλι Ὡσηὲ λέγει· «Ἄς ἐπιδιώξομε νὰ γνωρίσομε τὸν Κύριο, γιὰτὶ ἀγάπη θέλει καὶ ὄχι θυσία, καὶ ἐπίγνωσι Θεοῦ, καὶ ὄχι ὀλοκαυτώματα»⁸¹. Καὶ ὁ Μιχαίας· «Μήπως δὲν σοῦ ἔγινε γνωστό, ἄνθρωπέ μου, ὅτι τὸ καλὸ ἢ τὸ τί ζητεῖ ὁ Κύριος ἀπὸ σένα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ ἐκτελεῖς τὶς ἐντολές του καὶ νὰ ἀγαπᾷς τὴν εὐσπλαγχνία;»⁸². Λέγει ἐπίσης καὶ στὴ Σοφία· «Σῶσε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ὀδηγοῦνται στὴν ἐκτέλεση, καὶ μὴ λυπηθεῖς νὰ ἐξαγοράσεις ἀνθρώπους ποὺ πρόκειται νὰ φονευθοῦν». Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἐὰν ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ εἶναι γυμνοὶ καὶ στεροῦνται τὴν καθημερινή τους τροφή, καὶ πεῖ κάποιος σ' αὐτούς, Πηγαίνετε στὸ καλὸ, βρεῖτε ζεστασιά καὶ χορτάστε, καὶ δὲν τοὺς δώσετε τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὸ σῶμα, ποιά ἢ ὠφέλεια;»⁸⁴. Συμβουλεύει ἐπίσης καὶ ὁ

πημένοι, σπλάγχνα οἰκτιροῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πρα-
 ότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων». Φησί δὲ καὶ περὶ ἑαυτοῦ,
 «Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη
 καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ· ἠὺχόμεν γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα
 5 εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου τῶν
 κατὰ σάρκα», καί, «Ὅτι εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάχει πάντα τὰ μέ-
 λη». Καὶ ὁ Πέτρος «Τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλά-
 δελφοί, εὐσπλαγχοί, ταπεινόφρονες, μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κα-
 κοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας· τὸνναντίον δὲ εὐλογοῦντες ὅτι εἰς
 10 τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε». Ὁ δὲ εὐσπλαγχνος
 Κύριος, βουλόμενος υἱοὺς ἡμᾶς ἀναδειξαι τοῦ οἰκείου Πατρὸς, φησὶν
 «Γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν».
 Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 4Γ΄.

15 *Περὶ τοῦ μὴ προσωποληπτεῖν.*

Ἡ προσωποληψία γειτνιάζει τῇ ἀνθρωπαρεσκείᾳ, ἀμφότερα δὲ
 μεμπτέα καὶ ἀπηγορευμένα παρὰ τῇ θεῖᾳ Γραφῇ εὐρίσκομεν. Ἀεὶ γὰρ
 οἱ προσωποληπτὰ λόγους κολακευτικούς καὶ μακαρισμοὺς ψευδεῖς
 τοῖς ἐν ὑπεροχῇ καὶ δυναστείᾳ ὑπάρχουσιν, ξύλα καὶ χόρτον, ὑλὴν
 20 εὐφθαρτον προσαναφλέγοντες τῷ τῆς φύσεως αὐτῶν πυρί, περὶ ὧν
 φησὶν ὁ προφήτης «Οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς, πλανῶσιν ὑμᾶς», θαυμά-
 ζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. Πλούσιος γὰρ προστίθῃσιν φίλους
 πολλοὺς, ὁ δὲ πτωχὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντος φίλου διαχωρίζεται»·
 καί, «Ἡ σοφία τοῦ πένητος ἐξουδενωμένη». Οὐ θέμις τοιγαροῦν οὐ-
 25 τως ἡμᾶς πράττειν, ἀλλ' ὀφείλομεν πάντες, ὁμοπιστίαν Θεοῦ λαβόντες,
 ἐντρέπεσθαι ἀλλήλους, καὶ μὴ κατὰ σάρκα ὀρεῖν τὸν πλησίον, ἀλλ' ἐν
 Χριστῷ ἀλλήλους διὰ παντὸς ἀγαπᾶν. Καὶ μηδὲν ἔστω ἐν ὑμῖν ὃ δυνή-
 σεται ὑμᾶς μερίσαι, ἀλλὰ τὸνναντίον, κατὰ τὸν Ὑμνωδόν, «Ἐξέλεσθε
 πένητα καὶ πτωχόν, ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ ρύσασθε αὐτόν»· «ὁ γὰρ
 30 Θεὸς διεσκόρπισεν ὅστᾳ ἀνθρωπαρέσκων, κατησχύνθησαν, ὅτι ὁ

85. Κολ. 3, 13.

86. Ρωμ. 9, 1-3.

87. Α' Κορ. 12, 26.

88. Α' Πέτρο. 3, 8-9.

89. Λουκᾶ 6, 36.

90. Τὸ νᾶ χαρίζεται κανεὶς σὲ κάποιον εἰς βάρος ἄλλων.

91. Ἦσ. 3, 12.

92. Παρμ. 19, 4.

93. Ἐκκλ. 9, 16.

94. Ψαλμ. 81, 4.

Παῦλος· «Ντυθεῖτε λοιπόν, σάν ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, ἅγιοι καὶ ἀγαπημέ-
νοι, εὐσπλαγχνία, ἀγαθότητα, ταπεινοφροσύνη, πραότητα, μακροθυμία,
καὶ ἀνοχή ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλο»⁸⁵. Λέγει ἐπίσης καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του·
«Ἀλήθεια σᾶς λέγω στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, δὲν λέγω ψέματα, ὅτι ὑπάρ-
χει λύπη μεγάλη καὶ ἀδιάκοπος πόνος μέσα στὴν καρδιά μου· Θὰ εὐχό-
μουν πραγματικά ἐγὼ ὁ ἴδιος νὰ εἶμαι ἀνάθεμα, μακριὰ ἀπὸ τὸν Χριστό,
γιὰ χάρη τῶν ἀδελφῶν μου, πὺν εἶναι συγγενεῖς μου κατὰ σάρκα»⁸⁶· καὶ
ὅτι, «Ἄν πάσχει ἓνα μέλος, πάσχουν μαζί του ὅλα τὰ μέλη»⁸⁷. Καὶ ὁ Πέ-
τρος· «Καὶ τέλος, νὰ εἴσαστε ὅλοι τῆς ἴδιας γνώμης, γεμᾶτοι συμπόνια,
ἀδελφικὴ ἀγάπη, εὐσπλαγχνία καὶ ταπεινοφροσύνη, χωρὶς νὰ ἀνταπο-
δίδετε κακὸ ἀντὶ κακοῦ, ἢ κατηγορία ἀντὶ κατηγορίας· ἀντίθετα νὰ
εὐλογεῖτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, γιατί σ' αὐτὸ ἔχετε κληθεῖ, γιὰ νὰ κληρονομή-
σετε εὐλογία»⁸⁸. Ὁ εὐσπλαγχνος πάλι Κύριος, θέλοντας νὰ μᾶς ἀναδειξει
υἱοὺς τοῦ Πατέρα του, λέγει· «Νὰ εἴστε γεμᾶτοι εὐσπλαγχνία, ὅπως ὁ
Πατέρας σας ὁ οὐράνιος εἶναι εὐσπλαγχνος»⁸⁹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα
στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 93ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἴμαστε προσωπολήπτες.

Ἡ προσωποληψία⁹⁰ γειτονεύει μὲ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, καὶ βρίζο-
με νὰ εἶναι καὶ τὰ δύο μεμπτὰ καὶ ἀπαγορευμένα ἀπὸ τὴ θεία Γραφή.
Γιατὶ πάντοτε οἱ προσωπολήπτες ἀπευθύνουν λόγους κολακευτικούς
καὶ μακαρισμοὺς ψευδεῖς πρὸς τοὺς ἀνώτερους καὶ ἐξουσιαστές, ρίχνο-
ντας ἔτσι ξύλα καὶ χορτάρι, ὕλη εὐκόλα φθειρόμενη, μέσα στὴ φωτιά τῆς
φύσεώς τους, γιὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὁ προφήτης· «Ἐκεῖνοι πὺν σᾶς μα-
καρίζουν, σᾶς παραπλανοῦν»⁹¹, οἱ ὁποῖοι ἐκδηλώνουν θαυμασμὸ πρὸς
πρόσωπα γιὰ νὰ ἀποκομίσουν ὠφέλεια. Γιατὶ λέγει· «Ὁ πλούσιος προσ-
θέτει στὸν ἑαυτό του πολλοὺς φίλους, ἐνῶ ὁ φτωχὸς ἐγκαταλείπεται
συνήθως καὶ ἀπὸ τὸν φίλο πὺν ἔχει»⁹²· καί· «Ἡ σοφία τοῦ φτωχοῦ περι-
φρονεῖται»⁹³. Δὲν εἶναι λοιπόν σωστὸ νὰ ἐνεργοῦμε ἐμεῖς ἔτσι, ἀλλὰ ὀφεί-
λομε ὅλοι, ἔχοντας λάβει τὴν ἴδια πίστη πρὸς τὸν Θεό, νὰ σεβόμαστε ὁ
ἓνας τὸν ἄλλο, καὶ νὰ μὴ βλέπομε μὲ ἀνθρώπινα κριτήρια τὸν πλησίον
μας, ἀλλὰ πάντοτε νὰ ἀγαπᾶμε στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ὁ ἓνας τὸν ἄλλο.
Καὶ νὰ μὴ ὑπάρχει σὲ σᾶς τίποτε πὺν νὰ μπορεῖ νὰ σᾶς διασπάσει, ἀλλ'
ἀντίθετα, σύμφωνα μὲ τὸν Ψαλμωδὸ, «Ἐλευθερώστε τὸν πεινασμένο καὶ
φτωχὸ ἀπὸ τοὺς ἐκμεταλλευτὲς του, καὶ γλυτώστε αὐτὸν ἀπὸ τὰ χέρια
τοῦ ἁμαρτωλοῦ»⁹⁴. Γιατὶ «Ὁ Θεὸς διασκόρπισε τὰ ὀστᾶ ἐκείνων πὺν ἐπι-

Θεὸς ἐξουδένωσεν αὐτούς». «Οὐ γὰρ καλὸν αἰδεῖσθαι πρόσωπον», κατὰ τὴν Γραφήν, ἐν κρίσει»· καί· «Μὴ λάβῃς πρόσωπον κατὰ τῆς ψυχῆς σου, μηδὲ ἐντραπῆς εἰς πτωσίαν σου». Φησὶ δὲ καὶ ὁ δίκαιος Ἰώβ· «Νῦν δὲ εἰσβλέψας εἰς πρόσωπον ὑμῶν οὐ ψεύσομαι».

5 Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἀδελφοί, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν» γάρ, φησὶν, «εἰσέλθῃ εἰς τὴν Συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος, ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ρυπαρᾷ ἐσθῆτι καὶ ἐπιβλέψῃτε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπράν, καὶ εἶπητε αὐτῷ, Σὺ κάθου ὧδε
10 καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ, Σὺ στῆθι ἐκεῖ, οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν;». Καὶ ἐπάγει· «Εἰ μέντοι νόμον βασιλικὸν τελεῖτε κατὰ τὴν Γραφήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον, καλῶς ποιεῖτε· εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. Ὁμοίως καὶ ὁ Παρομιαστής· «Θαυμάσαι
15 πρόσωπον ἀσεβοῦς οὐ καλόν, οὐδὲ ὄσιον ἐκκλίνειν τὸν δίκαιον ἐκ κρίσει». Καὶ ἄλλος· «Αἰσχύνεσθαι πρόσωπον ἐν κρίσει, οὐ καλόν. Ὁ εἰπὼν τὸν ἀσεβῆ, Δίκαιός ἐστιν, ἐπικατάρατος λαοῖς ἔσται, καὶ μισητὸς εἰς ἔθνη, οἱ δὲ ἐλέγχοντες, βελτίους φανοῦνται. Ἐπ' αὐτούς δὲ ἤξει εὐλογία ἀγαθή». Καὶ ὁ Παῦλος· «Οὐ γάρ ἐστιν προσωποληψία παρὰ
20 τῷ Θεῷ». Καὶ πάλιν· «Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί ποτε ἦσαν, οὐδὲν μοι διαφέρει· πρόσωπον Θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει». Ὁ δὲ Θεὸς πρὸς τὸν Σαμουὴλ περὶ τῶν υἱῶν Ἰεσσαί· «Μὴ ἐπιβλέψῃς», φησὶν, «εἰς τὴν ὄψιν καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν, ὅτι ἄνθρωπος εἰς πρόσωπον βλέπεται, ὁ δὲ Θεὸς εἰς καρδίαν ὁρᾷ». Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἀκούσας παρὰ τινος, «Ἴδου ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστηκότες
25 ζητοῦσί σε», ἀπεκρίθη αὐτῷ· «Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· Ἴδου ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὗτός μου ἀδελφός καὶ
30 ἀδελφὴ καὶ μήτηρ μου ἐστιν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

95. Ψαλμ. 52, 6. 96. Παρμ. 24, 41 (Μασ. 24, 23). 97. Σ. Σειρ. 4, 23. 98. Ἰώβ 6, 28. 99. Ἰακ. 2, 1-4. 1. Ἰακ. 2, 8-9. 2. Παρμ. 18, 5. 3. Παρμ. 24, 41-43 (Μασ. 24, 23-25. 4. Ρωμ. 2, 11. 5. Γαλ. 2, 6. 6. Α' Βασ. 16, 7. 7. Ματθ. 12, 47-50. Μάρκ. 3, 35.

διώκουν ἢ ἄρῆσουν στοὺς ἀνθρώπους καὶ καταντροσιάσθησαν, γιατί ὁ Θεὸς τοὺς ἐξευτέλισε»⁹⁵. Γιατί, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, «Δὲν εἶναι καλὸ νὰ ἐπηρεάζεται ὁ δικαστὴς κατὰ τὴ δίκη ἀπὸ συστολὴ πρὸς πρόσωπο»⁹⁶. καί· «Μὴ βλάψεις τὴν ψυχὴ σου ἀπὸ συστολὴ πρὸς πρόσωπο, οὔτε ἀπὸ κακῶς νοοῦμενη ντροπὴ πέσεις σὲ παράπτωμα»⁹⁷. Λέγει καὶ ὁ δίκαιος Ἰώβ· «Τώρα ὁμῶς, βλέποντάς σας κατὰ πρόσωπο, δὲν θὰ πῶ ψέματα»⁹⁸.

Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἀδελφοί, μὴ συνδέετε μὲ προσωποληψίες τὴν πίστη σας πρὸς τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό. Ἐάν», λέγει, «μπεῖ στοῦ χῶρο συγκέντρωσής σας ἄνθρωπος μὲ χρυσὰ δαχτυλίδια στοῦ χέρι καὶ φορώντας λαμπρὸ ἔνδυμα, καὶ μπεῖ καὶ ἓνας φτωχὸς μὲ λερωμένα ροῦχα καὶ σείς, προσέχοντας ἐκεῖνον πού φοράει τὴ λαμπρὴ στολή, πεῖτε σ' αὐτόν, Σὺ, παρακαλῶ, κάθησε ἐδῶ, καὶ στὸν φτωχό, Σὺ στάσου ἐκεῖ, δὲν ἐνεργήσατε μεταξὺ σας μὲ διάκριση καὶ γίνατε κριτὲς σκέψεων κακῶν;»⁹⁹. Καὶ προσθέτει· «Ἐάν λοιπὸν ἐφαρμόζετε τὸν βασιλικὸ νόμο, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, Νὰ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον, καλὰ κάνετε· ἐάν ὁμῶς ἐνεργεῖτε μὲ προσωποληψία, διαπράττετε ἁμαρτία, καὶ ἐλέγχεσθε ἀπὸ τὸν νόμο ὡς παραβάτες»¹. Ὁμοια καὶ ὁ Παροιμιστής· «Τὸ νὰ θαυμάζει κανεὶς τὴ ζωὴ τοῦ ἀσεβοῦς δὲν εἶναι σωστό, οὔτε εἶναι πρέπον νὰ διαστρέφει κανεὶς τὸ δίκιο κατὰ τὴ δίκη»². Καὶ ἄλλος· «Τὸ νὰ ἐνεργεῖ κανεὶς κατὰ τὴ δίκη μὲ συστολὴ πρὸς κάποιον πρόσωπο δὲν εἶναι σωστό. Ὁ δικαστὴς πού θὰ βγάλει ἀπόφαση, ὅτι ὁ ἄδικος εἶναι δίκαιος, νὰ εἶναι καταραμένος μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ μισητός ἀπὸ τὰ ἔθνη, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού δικάζουν μὲ δικαιοσύνη, σταδιακὰ θὰ γίνονται καλύτεροι, καὶ θὰ ἔρθει σ' αὐτοὺς ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ»³. Καὶ ὁ Παῦλος· «Δὲν ὑπάρχει προσωποληψία στὸν Θεό»⁴. Καὶ πάλι· «Ἀπὸ αὐτοὺς πού θεωροῦνται ὅτι εἶναι σπουδαῖοι, ποιοὶ ἦταν κάποτε, δὲν μὲ ἐνδιαφέρει καθόλου· γιατί ὁ Θεὸς δὲν λαμβάνει ὑπόψη πρόσωπο ἀνθρώπου»⁵. Ὁ Θεὸς πάλι λέγει πρὸς τὸν Σαμουὴλ γιὰ τὰ παιδιά τοῦ Ἰεσσαί· «Μὴ προσέξεις καὶ παρασυρθεῖς ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ὄψη καὶ τὸ ἀνάστημα αὐτῶν, γιατί ὁ ἄνθρωπος βλέπει στοῦ πρόσωπο, ἐνῶ ὁ Θεὸς βλέπει στὴν καρδιά»⁶. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅταν ἄκουσε ἀπὸ κάποιον, «Νὰ ἦ μητέρα σου καὶ τὰ ἀδελφία σου εἶναι ἔξω καὶ σὲ ζητοῦν», ἀποκρίθηκε σ' αὐτόν· «Ποιὰ εἶναι ἡ μητέρα μου, καὶ ποιὰ εἶναι τὰ ἀδελφία μου; Καὶ ἀπλώνοντας τὸ χέρι του πρὸς τοὺς μαθητὲς του, εἶπε· Νὰ ἦ μητέρα μου καὶ τὰ ἀδελφία μου. Γιατί, ὅποιος θὰ κάνει τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου πού βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς, αὐτὸς εἶναι ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μητέρα μου»⁸. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 4Δ'.

Περὶ τοῦ οἰκεῖν μετὰ ὀλίγων καλῶν.

Καλόν ἐστίν, ἀγαπητοί, οἰκεῖν μετὰ ὀλίγων εὐαρεστούντων τῷ Θεῷ, ἢ περ μετὰ πολλῶν καταφρονητῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίου. Ὅπου 5 γὰρ φόβος Κυρίου, ἐκεῖ καὶ ἀγάπη καὶ ὁμόνοια ἀδελφῶν ὅπου δὲ ἀφοβία, ἐκεῖ ἔρις καὶ ζῆλος ὅπου εὐλάβεια Θεοῦ καὶ στοργή τοῦ πλησίον, ἐκεῖ ὁ Θεὸς οἰκεῖ ἐν μέσῳ αὐτῶν ὅπου δὲ φθόνος καὶ ἀνυποταξία, ἐκεῖ ὁ ἔξ ἐναντίας ἐναδρύνεται. Καλόν ἐστίν κρατεῖν τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀκακίαν, καὶ εἶναι ὡς τὰ νήπια τὰ μὴ γινώσκοντα τὴν πο- 10 νηρίαν, τὴν ἀπολλύουσαν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μὴ εἶναι μνησικάκους, μήτε παρανόμους τῇ κακίᾳ, ἀλλ' ἀποθέσθαι τὰς κακίας καὶ τὰς πονηρίας καὶ τὰς πικρίας τὰς παρανόμους, καὶ γενέσθαι ἐν πνεῦμα, καὶ τὰ σχήματα τὰ πονηρὰ ἀνατρέψαι, ὅπως ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης κατοικήσῃ ἐν πᾶσιν, ἵνα καὶ τὸ πνεῦμα ὑγιὲς γένηται, ὥσπερ αὐτὸ 15 ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος Ἐὰν γὰρ τις κναφεῖ δώσῃ ἱμάτιον καινὸν καὶ ὑγιὲς, καὶ τοῦτο θέλει κομίσασθαι, ὁ δὲ κναφεύς, σχίσας τὸ ἱμάτιον, ἀποδώσει, ἄρα λήψεται αὐτό; Οὐχὶ μαχήσεται καὶ ὑβρίσει, λέγων αὐτῶν Ἰμάτιόν σοι ὑγιὲς ἔδωκα· διὰ τί αὐτὸ ἔσχισας καὶ πεποίηκας ἄχρηστον; Εἰ οὖν οὕτω περὶ ἱματίου λυπεῖται τις καὶ μάχεται, ὅτι οὐκ ἀπεί- 20 ληφεν ὑγιὲς τὸ ἱμάτιον, τί δοκοῦμεν ἡμεῖς παθεῖν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, τὸ πνεῦμα λαβόντες ὑγιὲς, καὶ τοῦτο λυπήσαντες καὶ ἀχρειώσαντες, μὴ ἐν σεμνότητι πολιτευσάμενοι, καὶ εἰς οὐδεμίαν χρῆσιν δύναται εἶναι τῷ Κυρίῳ ἑαυτοῦ; Ἡ γὰρ χρῆσις τοῦ πνεύματος ὑφ' ἡμῶν κατεφθάσῃ. Τῷ γὰρ ἐν ἔριδι καὶ ζήλῳ καὶ πάσῃ ἀνομίᾳ διάγειν, φανερόν ὅτι 25 ὀργὴν καὶ θάνατον παρὰ Κυρίου ἑαυτοῖς ἐπιφέρομεν. «Αἰρετώτερον οὖν ἐστὶ μετὰ ὀλίγων καλῶν διάγειν, ἢ μετὰ πλήθους ἀχρήστων, εἰ μὴ ἐστὶ φόβος Κυρίου μετ' αὐτῶν. Κρείσσων γὰρ εἷς δίκαιος, ἢ χίλιοι ἁμαρτωλοί. Ἐν συναγωγῇ γὰρ ἁμαρτωλῶν ἐκκαυθήσεται πῦρ» καὶ «Εἰ ἡ σκληροτράχηλος, θαυμαστὸν τοῦτο, εἰ ἀθωωθήσεται· ἔλεος γὰρ 30 καὶ ὀργὴ παρὰ Κυρίου». Καὶ ἄλλος· «Μὴ ἐπιθύμει τέκνων πλήθος ἀχρήστων· ἐὰν πληθυνθῶσιν, μὴ εὐφραίνου ἐπ' αὐτοῖς, εἰ μὴ ἐστὶ φό-

9. Σ. Σειρ. 16, 3, 6.

10. Σ. Σειρ. 16, 11.

ΛΟΓΟΣ 94ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ συγκατοικοῦμε μὲ λίγους καλοὺς.

Καλὸ εἶναι, ἀγαπητοί μου, νὰ συγκατοικοῦμε μὲ λίγους ποὺ εἶναι εὐάρεστοι στὸν Θεὸ, παρὰ μὲ πολλοὺς ποὺ εἶναι καταφρονητὲς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου. Γιατί, ὅπου ὑπάρχει φόβος Κυρίου, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ἀγάπη καὶ ὁμόνοια τῶν ἀδελφῶν· ἀντίθετα, ὅπου ὑπάρχει ἀφοβία, ἐκεῖ φιλονεικία καὶ φθόνος· καὶ ὅπου ὑπάρχει εὐλάβεια Θεοῦ καὶ στοργὴ πρὸς τὸν πλησίον, ἐκεῖ ὁ Θεὸς κατοικεῖ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς· ὅπου πάλι φθόνος καὶ ἀνυπακοή, ἐκεῖ ὁ ἀντίπαλός μας διάβολος καμαρώνει μὲ χαρὰ. Καλὸ εἶναι νὰ διατηροῦμε τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀκακία, καὶ νὰ εἴμαστε σὰν τὰ νήπια ποὺ δὲν γνωρίζουν τὴν κακία, ποὺ καταστρέφει τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ μὴ εἴμαστε μνησίκακοι, οὔτε φορτωμένοι μὲ τὶς παρανομίες τῆς κακίας, ἀλλὰ νὰ ἀποβάλομε τὶς κακίες καὶ τὶς πονηρίες καὶ τὶς γεμάτες πικρία παρανομίες, καὶ νὰ γίνομε ἓνα πνεῦμα, ἀνατρέποντας τοὺς πονηροὺς σχηματισμούς, ὥστε νὰ κατοικήσει μέσα σὲ ὅλους μας ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης, καὶ τὸ πνεῦμα μας νὰ γίνῃ ὑγιές, ὅπως αὐτὸ ἔλαβε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐὰν δηλαδὴ κάποιος δώσει στὸν καθαριστὴ ἐνδυμάτων ἓνα καινούργιο καὶ ἄφθαρτο φόρεμα, καὶ στὴ συνέχεια πάει νὰ τὸ πάρει, καὶ ὁ καθαριστὴς τοῦ δώσει τὸ φόρεμα ἀφοῦ τὸ σχίσει, ἄραγε θὰ τὸ πάρει; Δὲν θὰ μαλώσει μαζί του καὶ δὲν θὰ τὸν περιβρίσει, λέγοντάς του· Σοῦ ἔδωσα ἓνα φόρεμα ἄφθαρτο· γιατί τὸ ἔσχισες καὶ τὸ κατέστησες ἄχρηστο; Ἐὰν λοιπὸν δοκιμάζει τέτοια λύπη κανεὶς γιὰ ἓνα φόρεμα καὶ λογομαχεῖ ἔτσι, ἐπειδὴ δὲν ἔλαβε ἄφθαρτο τὸ φόρεμα, τί νομίζομε ὅτι θὰ πάθομε ἐμεῖς ἀπὸ τὸν Κύριο, οἱ ὁποῖοι ἐλάβαμε τὸ πνεῦμα ὑγιές, καὶ ἀφοῦ τὸ λυπήσαμε καὶ τὸ ἐξαχειώσαμε, μὴ ἔχοντας ζήσει μὲ σεμνότητα, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ νὰ χρησιμεύσει ὡς πρὸς τίποτε στὸν Κύριό του; Καθόσον ἡ χρῆση τοῦ πνεύματος καταφθάρθηκε ἀπὸ ἐμᾶς. Γιατί, τὸ νὰ ζοῦμε μὲ ἔριδες καὶ φθόνο καὶ μὲ κάθε παρανομία, εἶναι φανερὸ ὅτι προξενοῦμε στὸν ἑαυτό μας τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θάνατο ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου. «Εἶναι προτιμότερο λοιπὸν νὰ ζεῖ κανεὶς μὲ λίγους καλοὺς, παρὰ μὲ πλῆθος ἀχρηστων, ἐφόσον δὲν ὑπάρχει σ' αὐτοὺς ὁ φόβος Κυρίου. Καθόσον εἶναι προτιμότερος ἓνας δίκαιος, παρὰ χίλιοι ἁμαρτωλοὶ. Γιατὶ στὴ συγκέντρωση τῶν ἁμαρτωλῶν θὰ ξεσπάσει φωτιά»⁹· καὶ· «Ἐὰν κάποιος εἶναι σκληροτράχηλος, εἶναι θαυμαστὸ, ἐὰν αὐτὸς θὰ διαφύγει τὴν τιμωρία· γιατί στὸν Κύριο ὑπάρχει τὸ ἔλεος, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἡ ὀργή»¹⁰. Καὶ ἄλλος· «Μὴν ἐπιθυμεῖς πλῆθος ἀχρηστων παιδιῶν· ἐὰν αὐξηθεῖ τὸ πλῆθος αὐτῶν, μὴ νοιώσεις χαρὰ γι' αὐτό, ἐφό-

βος Κυρίου μετ' αὐτῶν. Μὴ ἐμπιστεύσης τῇ ζωῇ αὐτῶν· στενάξεις γὰρ πένθει ἁώρῳ. Κρείσσων γὰρ εἰς δίκαιος ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἢ μύριοι παράνομοι· καὶ «Δίκαιον ἀποθανεῖν ἄτεκνον, ἢ ἔχειν τέκνα ἄσεβῆ. Ἀπὸ γὰρ ἐνὸς συνετοῦ συνοικισθήσεται πόλις». Ὁ δὲ Ἀπόστολος φησιν· «Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Καὶ ἐπιφέρει· «Ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκία οὐκ ἔστιν μόνον σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν».

Ὅσοι οὖν ἐσμεν ξύλινα καὶ ὀστράκινα σκευή, ἐκκαθάρωμεν ἑαυτοὺς, ἵνα γενώμεθα σκευὴ χρηστὰ τῷ Δεσπότη, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἠτομασμένα, καὶ μὴ ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ Δεσπότη· «Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Ἀμήν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς». – «Ὁμοία», γὰρ φησιν ὁ Κύριος, «ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνη βληθείση εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντός γένους συναγαγούση· ἦν ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιδάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν, συνέλεξαν εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον». Καὶ ἐπιφέρει· «Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ, ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ θρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Πολλοὶ γὰρ εἰσὶν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί». «Πλατεῖα γὰρ ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς». Περὶ δὲ τῶν ὀλίγων εὐλαβῶν καὶ καλῶν φησὶν· «Ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς». Καὶ πάλιν· «Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ Πατήρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν

ΛΟΓΟΣ 4Ε΄.

Περὶ τοῦ μὴ γελᾶν.

Τὸ γελᾶν ὅλως Χριστιανοῖς οὐκ ἐπιτρέπεται, μάλιστα δὲ μοναχοῖς, τοῖς σταυρώσασιν ἑαυτοὺς τῷ κόσμῳ. «Εἴ τις γὰρ θέλῃ», φησὶν, «ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι». Καὶ πῶς ἐνδέχεται τὸν ἐμπεπαρμένον τοῖς γλυ-

11. Σ. Σειρ. 16, 1-4 τὰ περισσότερα ἀπὸ Μετ. Συμμάχου.

12. Β' Τιμ. 2, 19.

13. Β' Τιμ. 2, 20.

14. Ματθ. 25, 41.

15. Ματθ. 13, 47-48.

16. Ματθ. 13, 49-50.

17. Ματθ. 22, 14.

18. Ματθ. 7, 13.

19. Ματθ. 7, 14.

20. Λουκᾶ 12, 32.

σον δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὰ φόβος Κυρίου. Μὴ πιστεύεις ὅτι ἡ ζωὴ τους θὰ εἶναι εὐτυχησμένη· γιατί θὰ θρηνήσεις γιὰ τὸν πρόωρο θάνατό τους. Εἶναι προτιμότερος λοιπὸν ἕνας δίκαιος πού ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, παρὰ ἀμέτρητοι παράνομοι· καὶ εἶναι προτιμότερο νὰ πεθάνει κανεὶς ἀτεκνος, παρὰ νὰ ἔχει τέκνα ἀσεβῆ. Γιατί ἀπὸ ἕναν συνετὸ εἶναι δυνατὸν νὰ γεμίσει μὲ πλῆθος ἀνθρώπων μὰ πόλη»¹¹. Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Ὁ Κύριος γνωρίζει τοὺς δικούς του, καὶ ἅς ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἀδικία ὁ καθένας πού ὀνομάζει τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»¹². Καὶ προσθέτει· «Σὲ ἕνα μεγάλο σπίτι δὲν ὑπάρχουν μόνον σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἀσημένια, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ πήλινα, καὶ ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι προορισμένα γιὰ χρῆση ἀξιόλογη, ἐνῶ ἄλλα γιὰ χρῆση εὐτελεῆ»¹³.

Ἔτσι λοιπὸν εἴμαστε ξύλινα καὶ πήλινα σκευὴ, ἅς καθαρίσουμε τὸν ἑαυτό μας, γιὰ νὰ γίνουμε σκευὴ ὠφέλιμα στὸν Κύριο, ἐτοιμασμένα γιὰ κάθε καλὸ ἔργο, καὶ νὰ μὴ ἀκούσομε ἀπὸ τὸν Κύριο· «Φύγετε μακριὰ ἀπὸ μένα, σεῖς οἱ καταραμένοι, στή φωτιά τὴν αἰώνια. Ἀλήθεια σᾶς λέγω, δὲν σᾶς γνωρίζω»¹⁴. Καὶ ἄλλοῦ λέγει ὁ Κύριος· «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μοιάζει μὲ δίχτυ πού ρίχθηκε στή θάλασσα καὶ ἔπιασε κάθε εἶδους ψάρια, τὸ ὅποιο, ὅταν γέμισε, τὸ ἔσυραν στήν ἀκτὴ, καὶ τὰ καλὰ τὰ συγκέντρωσαν σὲ ἀγγεῖα, ἐνῶ τὰ σάπια τὰ πέταξαν ἔξω»¹⁵. Καὶ προσθέτει· «Ἔτσι θὰ συμβεῖ κατὰ τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου· θὰ βγοῦν οἱ ἄγγελοι καὶ θὰ ξεχωρίσουν τοὺς κακοὺς ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δίκαιους, καὶ θὰ τοὺς ρίξουν στὸ καμῖνι τὸ πυρακτωμένο. Ἐκεῖ θὰ ἐπικρατεῖ τὸ κλάμα καὶ τὸ τρίξιμο τῶν δοντιῶν»¹⁶. «Γιατί εἶναι πολλοὶ οἱ καλεσμένοι, λίγοι ὅμως οἱ ἐκλεκτοί»¹⁷. Γιατί λέγει· «Εἶναι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ὁ δρόμος πού ὀδηγεῖ στήν ἀπώλεια, καὶ πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού μπαίνουν ἀπὸ αὐτήν»¹⁸. Ἐνῶ γιὰ τοὺς λίγους εὐλαβεῖς καὶ καλοὺς λέγει· «Εἶναι στενὴ ἡ πύλη καὶ γεμάτος θλίψεις ὁ δρόμος πού ὀδηγεῖ στή ζωὴ, καὶ λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι πού μπαίνουν ἀπὸ αὐτήν»¹⁹. Καὶ πάλι· «Μὴ φοβᾶσαι, σὺ τὸ μικρὸ ποίμνιο, γιατί σὲ σᾶς εὐαρεστήθηκε νὰ δώσει ὁ Πατέρας σας τὴ βασιλεία»²⁰. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 95ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γελαῖμε.

Τὸ νὰ γελαῖμε δὲν ἐπιτρέπεται καθόλου στοὺς Χριστιανούς, καὶ προπάντων στοὺς μοναχοὺς, οἱ ὅποιοι σταύρωσαν τὸν ἑαυτό τους σὲ σχέση μὲ τὸν κόσμο. Γιατί λέγει· «Ἐὰν κάποιος θέλει νὰ μὲ ἀκολουθήσει, ἅς ἀπαρνηθεῖ τὸν ἑαυτό του, καὶ ἀφοῦ σηκώσει τὸν σταυρό του, ἅς μὲ ἀκολου-

κέσι ἤλοις τοῦ σταυροῦ διαχειῖσθαι καὶ γελᾶν; Οὐ γὰρ εἰς μετεωρισμὸν ἐκλήθημεν καὶ γέλωτα, ἵνα κληρονομήσωμεν τό, «οὐαί», ὡς οἱ ἐθνικοί, ἀλλὰ διὰ τοῦ πένθους τῆς παρακλήσεως ὡς ἐντὸς γενώμεθα. Περὶ γὰρ ψυχῆς ἅπας ὁ ἀγὼν ἡμῶν γίνεται, περὶ ἧς πολὺς κίνδυνος καὶ ὁ αἰώ-
 5 νιος θάσανος· οὐκ ἔστι γὰρ ἐν ἄδου ἐξομολόγησις, οὐκ ἔστι δάκρυα καὶ στεναγμοί, τὰ δυσωποῦντα τὸν κριτὴν, οὐκ ἔστι προθεσμίας ὄρος ἐκεῖ, οὐδὲ μετάνοια, οὐκ ἔστιν ἐπάνοδος μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἔξοδον, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν πάντα ὅλα πικρὰ συναντήσουσι τοῖς ἀπολέσασιν τὸν καιρὸν τῆς μετανοίας. Συναντήσεται γὰρ αὐτοῖς
 10 ἡ φορικώδης καὶ φοβερὰ ὄψις ἐκείνη τῶν οὐκείων ἁμαρτημάτων πάσης κολάσεως πικροτέρα, καὶ συνειδὸς μαστιγοῦν αὐτοὺς ἐνδοθεν συνεχῶς φθέγγεσθαι τὰ ἔλεεινὰ ρήματα ἐκεῖνα· Οἴμοι ἐγώ, ὅτι εἶδον τὴν ἡμέραν ταύτην ὅπου γὰρ εἶν περιαγάγη τὸν ὀφθαλμὸν, ἐκεῖ ὄψεται ἀγγέλους ἀνελεήμονας, φορικωδέστατον ἔχοντας εἶδος· Ἐν ἐκείνῃ γὰρ
 15 τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης στενάξουσιν πικρῶς, ὅταν θανάτῳ καὶ αἰωνίῳ παραδίδονται σκότει ἐξωτέρῳ, καὶ κλαυθμῶ καὶ βρυγμῶ ὀδόντων καὶ σκώληκι ἀτελευτήτῳ καὶ πυθμένι ἄδου καὶ ταρτάρῳ καὶ γεένῃ χαλεπωτάτῃ.

Ταύτης γὰρ δεῖ περιβλέπεσθαι τὰ βασανιστήρια, τὰ ἀπεκδεχόμε-
 20 να τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ μὴ διαχειῖσθαι ἐν γέλωτι ἢ μετεωρισμοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀτενίζειν ἀδιαλείπτως εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καθὼς ὁ μακάριος Δαυῖδ, ἀποβλέπων εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἔλεγεν· «Ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν»· καὶ πάλιν «Οὐδὲ ἐμετεωρίσθη-
 25 σαν οἱ ὀφθαλμοί μου». Οὕτω καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νήφειν καὶ ἐφορᾶν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν ὑπὸ τῶν θανατηφόρων ὀφεινῶν, τουτέστι τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Οἱ γὰρ ὑπὸ χάριν ὄντες, αἰεὶ κατὰ νοῦν ἔχουσιν τὰ ἑαυτῶν πλημμελήματα, καὶ θαυμάζοντες τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς· Ἐκ πόσων κακῶν ἐρρύ-
 30 σατο ἡμᾶς ὁ Θεός! καὶ τί ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι ἔχομεν ἀποδοῦναι αὐτῷ; καὶ μὴ ἐν γέλωτι καὶ μετεωρισμῶ ἀναλίσκωμεν τὰς τῆς παροικίας ἡμέρας.

21. Ματθ. 16, 24.

23. Ψαλμ. 122, 2.

22. Ψαλμ. 6, 6.

24. Ψαλμ. 130, 1.

θεῖ»²¹. Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν ἐκεῖνος ποὺ εἶναι καρφωμένος μὲ τὰ γλυκὰ καρφιά τοῦ σταυροῦ νὰ παραδίδεται στὴν εὐθυμία καὶ νὰ γελᾷ; Γιατὶ δὲν κληθήκαμε γιὰ περισπασμούς στὰ γήινα καὶ γιὰ γέλωτες, γιὰ νὰ κληρονομήσωμε τὸ «ἄλλοίμονο», ὅπως οἱ ἐθνικοί, ἀλλὰ γιὰ νὰ μποῦμε μὲ τὸ πένθος τῆς παρηγοριᾶς μέσα στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ὁλος ὁ ἀγώνας μας γίνεται γιὰ τὴν ψυχὴ, γιὰ τὴν ὁποία εἶναι μεγάλος ὁ κίνδυνος καὶ τὰ αἰώνια θάσανα· καθόσον δὲν ὑπάρχει ἐξομολόγηση στὸν ἄδη²², δὲν ὑπάρχουν δάκρυα καὶ στεναγμοί, τὰ ὅποια μποροῦν νὰ λυγίσουν τὸν κριτὴ, δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ὄριο προθεσμίας γιὰ τὴν ἐξόφληση τῶν χρεῶν, οὔτε μετάνοια, δὲν ὑπάρχει ἐπάνοδος μετὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωὴ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρηση ἀπὸ ἐδῶ θὰ εἶναι πικρὰ ὅλα γενικὰ ἐκεῖνα ποὺ θὰ συναντήσουν ὅσοι ἔχασαν τὸν καιρὸ τῆς μετάνοιας. Γιατὶ θὰ τοὺς συναντήσῃ τὸ γεμᾶτο ἀπὸ φρίκη καὶ φοβερὸ ἐκεῖνο πρόσωπο τῶν ἀμαρτημάτων τους, ποὺ εἶναι πικρότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη τιμωρία, καὶ ἡ συνείδηση ποὺ θὰ τοὺς μαστιγώνει συνεχῶς μέσα τους γιὰ νὰ λένε τὰ ἐλεεινὰ ἐκεῖνα λόγια· Ἐλλοίμονο σὲ μένα, ποὺ εἶδα αὐτὴ τὴν ἡμέρα· γιατί, ὅπου κι ἂν γυρίσει τὰ μάτια του, θὰ δεῖ ἐκεῖ ἀγγέλους ἄσπλαγχνους, μὲ πρόσωπα γεμᾶτα ἀπὸ φρίκη. Ἐκεῖνη τὴν ὥρα τῆς ἀνάγκης θὰ στενάξουν πικρὰ, ὅταν θὰ παραδίνονται στὸ θάνατο καὶ στὸ αἰώνιο ἐξώτερο σκότος, στὸ κλάμα καὶ τὸ τρίξιμο τῶν δοντιῶν, στὸ σκουλήκι τὸ ἀθάνατο καὶ στὸν πυθμένα τοῦ ἄδη, στὸν τάρταρο καὶ τὴ γέεννα τὴ φοβερώτατη.

Αὐτῆς λοιπὸν τὰ βασανιστήρια πρέπει νὰ ἔχετε μπροστὰ στὰ μάτια σας, τὰ ὅποια περιμένουν τοὺς ἀμαρτωλοὺς, καὶ μὴ παραδίνεστε σὲ διαχύσεις γεμᾶτες ἀπὸ γέλια ἢ σὲ περισπασμούς πρὸς τὰ γήινα, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀτενίζετε ἀδιάκοπα πρὸς τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὁ μακάριος Δαβὶδ, ποὺ ἔχοντας τὸ βλέμμα του πρὸς τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, ἔλεγε· «Ὅπως τὰ μάτια τῶν δούλων εἶναι στραμμένα στὰ χέρια τῶν κυρίων τους, ἔτσι καὶ τὰ μάτια μας εἶναι στραμμένα πρὸς τὸν Κύριο τὸν Θεὸ μας»²³. καὶ πάλι· «Οὔτε τὰ μάτια μου κοίταξαν κάποιον ἀλαζονικά»²⁴. Ἔτσι καὶ ἐμεῖς ὀφείλομε νὰ εἴμαστε ἐπάγρυπνοι καὶ νὰ ἔχομε τὰ μάτια μας στραμμένα πρὸς τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ ὀδηγηθοῦμε στὸ θάνατο ἀπὸ τὰ θανατηφόρα φίδια, δηλαδὴ τὶς ἀμαρτίες μας. Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴ χάρη, ἔχουν πάντοτε στὸ νοῦ τους τὰ πλημμελήματά τους, καὶ θαυμάζοντας τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, λέγουν μέσα τους· Ἀπὸ πόσα κακὰ μᾶς λύτρωσε ὁ Θεός! καὶ τί μποροῦμε ἐμεῖς οἱ ἀνάξιοι νὰ ανταποδώσομε σ' αὐτόν; Καὶ νὰ μὴ δαπανοῦμε τὶς ἡμέρες τῆς προσωρινῆς μας ἐδῶ διαμονῆς στοὺς γέλωτες καὶ τοὺς μετεωρισμούς.

Πάση οὖν φυλακῇ τηρήσωμεν ἑαυτούς, ἀγαπητοί, τοῦ μὴ ἀλῶναι ὑπὸ τοῦ Ἐχθροῦ ἐν τοῖς δικτύοις τοῦ γέλωτος· πολλὰ γὰρ εἰσιν τὰ ἐξ αὐτοῦ τικτόμενα ἄτοπα καὶ διαβολικὰ πάθη· τῶν γὰρ ἀφρόνων ἐστὶν ὁ γέλως, μᾶλλον δὲ τῶν ἐπὶ σκηνῆς ἐταιριζομένων ἀσυνέτων. Διὰ τοῦτο οὖν οὐ συμφέρει ἄφρονι τρυφή, ἵνα μὴ ἐπαιήσῃται, ὥσπερ ὁ ἐξ Αἰγύπτου λαὸς ἐξελθὼν Ἐκεῖνοι γὰρ ὅτε ἀπηλλάγησαν τῶν Αἰγυπτίων, καὶ εἶδον τὸν θυτὸν αὐτῶν τάφον γεγενημένον, τότε εἰς εἰδωλολατρίαν ἐτράπησαν. Διαβάντες γὰρ τὴν θάλασσαν καὶ μηδὲν κινδυνῶδες ὑπομείναντες, ἐλθόντες εἰς τὴν γῆν ἐναυάγησαν ὅτε τῆς πικρᾶς δουλείας καὶ τοῦ πένθους ἐλευθερώθησαν, τότε ἐξώκειλαν. Καλῶς τοίνυν ὁ Παρομιαστής φησὶ γάρ· «Γέλως ἀσυνέτων ἐν σπατάλῃ ἀμαρτίας»· καὶ πάλιν· «Ἄφρων ἐν γέλωτι ἀνυψοῖ φωνὴν αὐτοῦ, ἀνὴρ δὲ πανοῦργος μόλις ἤσυχῇ μειδιάσει». Καὶ πάλιν· «Ὅς κατασπαταλᾷ ἐκ παιδότην, ἰκέτης ἔσται· ἔσχατον δὲ ὀδνηθήσεται ἐφ' ἑαυτόν». Καὶ ἐπάγει· «Ὡς φωνὴ τῶν ἀκανθῶν ὑπὸ τὸν λέβητα, οὕτως ὁ γέλως τῶν ἀφρόνων». Ἡμεῖς οὖν εἶπωμεν σὺν τῷ Ἰώβ· «Εἰ δὲ καὶ ἤμην πεπορευμένος μετὰ γελοιαστῶν, τὰ δέ μοι σκυθρωπὰ συμβαίνοι». Ἡ καὶ μετὰ Ἱερεμίου· «Κύριε, οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου παιζόντων αὐτῶν, ἀλλ' εὐλαβούμεν ἅπλο προσώπου χειρός σου, καὶ κατὰ μόνας ἐκαθήμην, ὅτι πικρίας ἐπλήσθην». Ὁ δὲ Ἰάκωβος οὐ μόνον τὸ γελαῖν ἀποτρέπει, ἀλλὰ καὶ κλαίειν ἐπιμελῶς καὶ ὀλολύζειν προστάττει· «Ταλαιπωρήσατε», γὰρ φησιν, «καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν». «Ἐν γὰρ γέλωτι ἄφρων πράσσει κακὰ, ἡ δὲ σοφία τίκτει ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν».

25 Γενώμεθα οὖν, ἀδελφοί, φρόνιμοι, ἀποστιγνοῦντες τὸν ἄφρονα γέλωτα, ἵνα μὴ παραπέμψῃ ἡμᾶς τῇ αἰωνίᾳ κολάσει, κατὰ τὴν ἀπόφασιν Κυρίου, τὴν λέγουσαν, «Οὐαὶ οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι αὐτοὶ κλαύσονται καὶ πενθήσουσιν», ἀλλὰ μᾶλλον ἐπαινεθῶμεν, ἀκούοντες παρὰ τοῦ Σωτῆρος· «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται».

30 Ἀὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

25. Σ. Σειρ. 27, 13.

28. Ἐκκλ. 7, 6.

31. Ἰακ. 4, 9.

26. Ἐξ. 14, 23-27.

29. Ἰώβ 31, 5.

32. Παρμ. 10, 23.

27. Σ. Σειρ. 21, 20.

30. Ἱερ. 15, 17.

33. Λουκᾶ 6, 23.

Μὲ ὅλη μας λοιπὸν τὴν προσοχὴ ἄς προφυλάξομε τὸν ἑαυτὸ μας, ἀγαπητοί, νὰ μὴ συλληφθεῖ ἀπὸ τὸν Ἐχθρό μας μέσα στὰ δίχτυα τοῦ γέλωτα· γιατί εἶναι πολλὰ τὰ ἄτοπα καὶ διαβολικὰ τὰ πάθη ποὺ γεννιοῦνται ἀπὸ αὐτόν· καθόσον τὸ γέλιο εἶναι γνῶρισμα τῶν ἀνόητων, ἢ καλύτερα τῶν ἀνόητων ἐκείνων παλλακίδων τῆς θεατρικῆς σκηνῆς. Γι' αὐτὸ λοιπὸν δὲν συμφέρει στὸν ἀνόητο ἢ ἀπολαυστικὴ ζωὴ, γιὰ νὰ μὴ κυριεύεται ἀπὸ ἔπαρση, ὅπως ὁ λαὸς ἐκεῖνος ποὺ ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Γιατὶ ἐκεῖνοι, ὅταν ἀπαλλάχθηκαν ἀπὸ τοὺς Αἰγύπτιους καὶ εἶδαν τὸν βυθὸ τῆς θάλασσας νὰ γίνεται τάφος τους, τότε παρεκτράπηκαν στὴν εἰδωλολατρία. Ἀφοῦ δηλαδὴ πέρασαν τὴ θάλασσα καὶ δὲν ἀντιμετώπισαν κανένα κίνδυνο, ὅταν βγῆκαν στὴν ξηρὰ ναυάγησαν ὅταν ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὴν πικρὴ δουλεία καὶ τὸ πένθος, τότε παρεξέκλιναν. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν ὁ Παροιμιστὴς λέγει· «Τὰ γέλια τῶν ἀνόητων προκαλοῦν πλῆθος ἁμαρτιῶν»²⁵· καὶ πάλι· «Ὁ ἀνόητος ὅταν γελά ὑψώνει τὴ φωνή του, ἐνῶ ὁ συνετὸς μόλις ποὺ θὰ χαμογελάσει ἤσυχα»²⁶. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος ποὺ κατασπαταλᾷ τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία του, θὰ γίνῃ δούλος, καὶ στὸ τέλος θὰ δοκιμάσει μεγάλες συμφορές»²⁷. Καὶ προσθέτει· «Σὰν τὸ τρίξιμο ποὺ κάνουν τὰ ἀγκάθια ὅταν καίγονται κάτω ἀπὸ τὸ καζάνι, ἔτσι εἶναι τὰ γέλια τῶν ἀνόητων»²⁸. Ἐμεῖς λοιπὸν ἄς ποῦμε μαζί μὲ τὸν Ἰώβ· «Ἐὰν ἐγὼ ἔκανα παρέα μὲ ἀπατεῶνες»²⁹, ὥστε ἐξαιτίας αὐτῶν νὰ μοῦ συμβαίνουν τὰ δυσάρεστα αὐτά. Ἡ καὶ μαζί μὲ τὸν Ἱερεμία· «Κύριε, δὲν παρακάθησα στίς συγκεντρώσεις ἐκείνων ποὺ διασκέδαζαν, ἀλλὰ σεβόμουν καὶ φοβόμουν τὸ τιμωρὸ χέρι σου, καὶ καθόμουν μόνος μου, γιατί ἡ ψυχὴ μου ἦταν γεμάτη πικρία»³⁰. Καὶ ὁ Ἰάκωβος ὄχι μόνο συμβουλεύει νὰ ἀποφεύγομε τὰ γέλια, ἀλλὰ καὶ μᾶς προτρέπει νὰ κλαῖμε μὲ εὐπρέπεια καὶ νὰ θρηνοῦμε. Γιατὶ λέγει· «Πονέστε ψυχικὰ καὶ κλάψτε· τὸ γέλιο σας ἄς μεταβληθεῖ σὲ πένθος, καὶ ἡ χαρὰ σας σὲ κατήφεια»³¹. Γιατὶ «Ὁ ἀνόητος μὲ γέλια διαπράττει τὰ κακὰ, ἐνῶ ἡ σοφία χαρίζει στὸν ἄνθρωπο ἀνδρεία καὶ σύνεση»³².

Ἄς γίνομε λοιπὸν, ἀδελφοί, συνετοί, ἀποστρεφόμενοι τὸ ἀνόητο γέλιο, γιὰ νὰ μὴ μᾶς παραπέμψει στὴν αἰώνια κόλαση, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τοῦ Κυρίου, ποὺ λέγει, «Ἀλλοίμονο σὲ ἐκείνους ποὺ γελοῦν τώρα, γιατί αὐτοὶ θὰ κλάψουν καὶ θὰ πενθήσουν»³³, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐπαινεθοῦμε, ἀκούοντας ἀπὸ τὸν Σωτῆρα· «Εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι ποὺ πενθοῦν, γιατί αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν»³⁴. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΣΤ΄

Περὶ τοῦ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, μακρὰν ἔστιν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Πᾶσα γὰρ Γραφή, Παλαιά τε καὶ Νέα, τοῦτο ἡμῖν παρακελεύεται, τὸ «Ἄγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν». Δευτέραν γὰρ αὐτὴν μετὰ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην ὁ Κύριος ἐντολὴν ἀπέδειξεν ἐκ τοῦ νόμου εἶναι. Ὅθεν τοῦτο σαφῶς ἐπιστάμενος Ἰωνάθαν, ὁ υἱὸς Σαούλ, ἠγάπησε τὸν Δαυῖδ εὐλικρινῶς, ὑπὲρ ἀγάπησιν γυναικός. «Κρείσσω γὰρ μικρὰ μερὶς μετὰ φόβου Κυρίου, ἢ θησαυροὶ μεγάλοι ἀφοβίας»· καί, 10 «Κρείσσω ξενισμὸς λαχάνων πρὸς φιλίαν καὶ χάριν, ἢ μύσχος μετὰ ἔχθρας», κατὰ τὴν Γραφήν. Καὶ πάλιν «Κρείσσω ὀλίγη λῆψις μετὰ δικαιοσύνης, ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας»· «Κρείσσω ψωμὸς μεθ' ἡδονῆς ἐν εἰρήνῃ, ἢ οἶκος πλήρης ἀγαθῶν μετὰ μάχης». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης «Ἀδελφοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη 15 ἔστιν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ Θεῷ μένει». Καὶ πάλιν «Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν». Καὶ ὁ Ἰούδας «Ἐαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ τηρήσωμεν, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Καὶ αὐθις «Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἔστιν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδή- 20 σεως ἀγαθῆς». Καὶ πάλιν «Ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσεβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην». Καὶ μετ' ὀλίγα· «Πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν». Ὡσαύτως καὶ ὁ Παῦλος «Ἐν ἀγάπῃ ἔρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξι- 25 σχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἀγίοις». Καὶ πάλιν «Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει». Καὶ ἐπάγει «Πλήρωμα σὺν νόμου ἡ ἀγάπη». Καὶ αὐθις «Γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχοί, μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά». Καί, «Κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων». 30 Καί, «Ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὴν ἀγάπην, ἣτις ἔστιν σύνδεσμος τῆς τελειότητος». – «Ὁ δὲ Κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύεσαι ἡμᾶς τῇ ἀγάπῃ τῇ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας». Φησὶ δὲ καὶ ἄλλοις «Περὶ δὲ

35. Λευϊτ. 19, 18. Ματθ. 22, 39. 36. Παρμ. 15, 16. 37. Παρμ. 15, 17. 38. Παρμ. 15, 29.
39. Παρμ. 17, 1. 40. Α' Ἰω. 4, 7, 16. 41. Α' Ἰω. 2, 10. 42. Ἰούδα 21. 43. Α' Τιμ. 1, 5.
44. Β' Πέτρο. 1, 7. 45. Α' Πέτρο. 4, 8. 46. Ἐφ. 4, 17-18. 47. Α' Κορ. 13, 4.

ΛΟΓΟΣ 96ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ ἀγαπᾶμε τὸν πλησίον μας.

Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾶ τὸν πλησίον του, βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ κάθε ἁμαρτία. Γιατὶ ὅλη ἡ Γραφή, Παλαιὰ καὶ Νέα, αὐτὸ μᾶς παραγγέλλει, τὸ «Νὰ ἀγαπᾶμε τὸν πλησίον μας σὰν τὸν ἑαυτὸ μας»³⁵. Γιατὶ ὁ Κύριος ἀπέδειξε ὅτι αὐτὴ εἶναι δεύτερη ἐντολὴ τοῦ νόμου μετὰ τὴν ἀγάπη πρὸς Θεό. Γι' αὐτὸ, γνωρίζοντάς το αὐτὸ μὲ σαφήνεια ὁ Ἰωνᾶθαν, ὁ υἱὸς τοῦ Σαούλ, ἀγάπησε τὸν Δαβὶδ μὲ εἰλικρίνεια, περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἀγαπᾶ κανεὶς μὰ γυναῖκα. Γιατί, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, «Εἶναι προτιμότερο νὰ ἔχει κανεὶς μικρὴ περιουσία μὲ φόβο Κυρίου, παρὰ μεγάλους θησαυροὺς χωρὶς φόβο Θεοῦ»³⁶. καί· «Εἶναι προτιμότερη ἢ φιλοξενία μὲ λάχανα, παρακινούμενη ἀπὸ φιλία καὶ χάρη, παρὰ μὲ κρέατα μόσχου συνοδευόμενη ἀπὸ ἔχθρα»³⁷. Καὶ πάλι· «Εἶναι προτιμότερα τὰ λίγα κέρδη μὲ δικαιοσύνη, παρὰ τὰ πολλὰ ἀποκτήματα μὲ ἀδικία»³⁸. «Εἶναι προτιμότερο τὸ σχέτο ψωμὶ μὲ εὐχαρίστηση καὶ εἰρηνικὴ καρδιά, παρὰ σπίτι γεμᾶτο ἀγαθὰ, ἀλλὰ μὲ φιλονεικίες»³⁹. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἰωάννης· «Ἀδελφοί, νὰ ἀγαπᾶμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, γιατί ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, καὶ αὐτὸς ποὺ μένει στὴν ἀγάπη, μένει μέσα στὸν Θεό»⁴⁰. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾶ τὸν ἀδελφὸ του, μένει μέσα στὸ φῶς, καὶ σκάνδαλο σ' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει»⁴¹. Καὶ ὁ Ἰούδας· «Τὸν ἑαυτὸ μας ἄς τὸν φυλάξομε μέσα στὴν ἀγάπη, περιμένοντας τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁴². Καὶ ἐπίσης· «Τὸ τέλος τῆς παραγγελίας εἶναι ἀγάπη ποὺ πηγάζει ἀπὸ καθαρὴ καρδιά καὶ εἰλικρινῆ συνείδηση»⁴³. Καὶ πάλι· «Προσθέστε στὴν ὑπομονὴ τὴν εὐσέβεια, στὴν εὐσέβεια τὴν φιλαδελφία, καὶ στὴν φιλαδελφία τὴν ἀγάπη»⁴⁴. Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγα· «Πρὸ πάντων νὰ ἔχετε διαρκῆ τὴν μεταξύ σας ἀγάπη, γιατί ἡ ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν»⁴⁵. Ἐπίσης καὶ ὁ Παῦλος· «Νὰ εἴστε ριζωμένοι καὶ θεμελιωμένοι πάνω στὴν ἀγάπη, γιὰ νὰ μπορέσετε νὰ ἀντιληφθεῖτε μαζί μὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς...»⁴⁶. Καὶ πάλι· «Ἡ ἀγάπη δείχνει μακροθυμία, εἶναι γεμᾶτη καλωσύνη· ἡ ἀγάπη ποτε δὲν ξεπέφτει»⁴⁷. Καὶ προσθέτει· «Ἐὰν ἡ ἀγάπη εἶναι συμπλήρωμα τοῦ νόμου»⁴⁸. Καὶ ἐπίσης· «Νὰ εἴστε καλοὶ ἀναμεταξύ σας, εὐσπλαγχοὶ, μιμητὲς τοῦ Θεοῦ, σὰν τέκνα ἀγαπητά»⁴⁹. καί· «Νὰ σκεπτόμαστε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, γιὰ νὰ προτρεπόμαστε πρὸς τὴν ἀγάπη καὶ τὰ καλὰ ἔργα»⁵⁰. καί· «Πάνω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ νὰ ντυθεῖτε τὴν ἀγάπη, ἡ ὁποία εἶναι ὁ σύνδεσμος τῆς τελειότητος»⁵¹. – «Ὁ Κύριος εἶθε νὰ αὐξήσει καὶ νὰ περισεύσει τὴν ἀγάπη μεταξύ σας καὶ πρὸς ὅλους»⁵².

48. Ρωμ. 13, 10. 49. Ἐφ. 4, 32. 50. Ἐβρ. 10, 24. 51. Κολ. 3, 14. 52. Α' Θεσσ. 3, 12.

τῆς φιλαδελφίας αὐτοὶ ὑμεῖς θεοδίδακτοὶ ἔστε, εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους».

Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοί, ἀγαπήσωμεν τοὺς ὁμοπίστους ἡμῶν ἐν τελείᾳ ἀγάπῃ, καθὼς ἀπαιτεῖ ἡμᾶς ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, τιθέντες ὑπὲρ 5 αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, εἰ καιρὸς καλέσῃ. «Μεῖζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει», ὡς φησιν ὁ Κύριος, «ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ»· καί· «Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους»· καί· «Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχετε ἐν ἀλλήλοις». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶ- 10 νας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 4Ζ.

Περὶ φιλοξενίας.

Καλὴ ἔστιν ἡ φιλοξενία καὶ τῷ Θεῷ ἀρέσκουσα, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. Διὰ γὰρ τῆς φιλοξενίας φίλος Θεοῦ ὁ 15 Ἀβραάμ ἐκλήθη, καὶ ὁ Λὼτ ἀπειλῆς θεηλάτου πυρὸς δι' αὐτῆς διέφυγεν, καὶ Ραὰβ ἡ πόρνη διὰ φιλοξενίας πανοικὶ διεσώθη, καὶ παρὰ πάντων ἡ φιλοξενία ἐγκωμιάζεται τῶν ἁγίων. Πρῶτος ὁ Παρομιαστῆς λέγει· «Εὐλογία Κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου· αὕτη πλουτίζει, καὶ οὐ μὴ προστεθῆ αὐτῇ λύπη ἐν καρδίᾳ». Καὶ ὁ φιλόξενος δὲ Ἰωβ 20 πρὸς ταῖς λοιπαῖς ἀρεταῖς καὶ τὴν φιλοξενίαν ἐκόμα. «Ἐγώ», γὰρ φησιν, «ἤμην πατὴρ ἀδυνάτων· διέσωσα γὰρ πτωχὸν ἐκ χειρὸς δυναστώων». Καὶ πάλιν· «Εὐλογία ἀπολλυμένου ἐπ' ἐμὲ ἔλθοι· στόμα δὲ χήρας εὐλόγησέ με, ὀφθαλμοὶ δὲ τυφλῶν ἤμην, ποῦς δὲ χωλῶν, καὶ ἡ θύρα μου ἠνέγκτο παντὶ ἐρχομένῳ». Ὁ δὲ Ἡσαΐας· «Πτωχοὺς ἀστέ- 25 γους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν περιβάλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων σου οὐχ ὑπερόψη. Τότε βοήση, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούσεταιί σου· ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ· Ἰδοὺ, πάρεμι». Καὶ πάλιν· «Ἐὰν ἀφέλῃς ἀπὸ σοῦ ρῆμα γογγυσμοῦ, καὶ δῶς τὸν ἄρτον σου πεινῶντι ἐκ ψυχῆς σου, καὶ ψυχὴν τεταπεινωμένην ἐμπλήσῃς, τότε ἀνατελεῖ ἐν τῷ σκότει 30 τὸ φῶς σου, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ διὰ παντός, καὶ ἐμπλησθήσῃ καθάπερ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ σου». Καὶ ὁ Παῦλος· «Ἡ φιλαδελφία μενέτω, τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες

53. Α' Θεσσ. 4, 9.

54. Ἰω. 15, 13.

55. Ἰω. 13, 34.

56. Ἰω. 13, 35.

57. 53. Α' Θεσσ. 4, 9.

54. Ἰω. 15, 13.

55. Ἰω. 13, 34.

56. Ἰω. 13, 35.

57. Παρμ. 10, 22, 6. 58. Ἰωβ 29, 16, 12. 59. Ἰωβ 29, 13, 15. 31, 32. 60. Ἡσ. 58, 7, 9.

61. Ἡσ. 58, 9-11.

62. Ἐβρ. 13, 1-2.

Λέγει καὶ πρὸς ἄλλους· «Ὡς πρὸς τὴν ἀγάπῃ πρὸς τοὺς ἀδελφούς, σεῖς ἔχετε διδαχθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο»⁵³.

Καὶ ἐμεῖς λοιπόν, ἀδελφοί, ὡς ἀγαπήσομε τοὺς ὁμόπιστούς μας μὲ ἀγάπῃ τέλεια, ὅπως ἀπαιτεῖ ἀπὸ μᾶς ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, θυσιάζοντας τὶς ψυχές μας γι' αὐτούς, ἐὰν ὁ καιρὸς μᾶς καλέσει. Γιατί, ὅπως λέγει ὁ Κύριος, «Μεγαλύτερη ἀγάπῃ ἀπὸ αὐτὴν δὲν ἔχει κανένας, τὸ νὰ θυσιάσει τὴ ζωὴ του γιὰ χάρη τῶν φίλων του»⁵⁴. καὶ· «Ἐντολὴ νέα σᾶς δίνω, νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο»⁵⁵. καὶ· «Μὲ αὐτὸ θὰ γνωρίσουν ὅλοι, ὅτι εἶστε μαθητὲς μου, ἐὰν ἔχετε ἀγάπῃ μεταξύ σας»⁵⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 97ος

Γιὰ τὴ φιλοξενία.

Ἡ φιλοξενία εἶναι καλὴ καὶ ἀρεστὴ στὸν Θεό, καὶ πρὸ πάντων αὐτὴ πού γίνεται πρὸς τοὺς ὁμόπιστους. Γιατί μὲ τὴ φιλοξενία ὁ Ἀβραάμ ὀνομάσθηκε φίλος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Λὼτ μὲ αὐτὴν διέφυγε τὴν ἀπειλὴ τῆς θεόσταλτης φωτιᾶς, καὶ ἡ Ραὰβ ἡ πόρνη μὲ τὴ φιλοξενία σώθηκε αὐτὴ καὶ ὅλοι οἱ δικοί της, καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους ἐγκωμιάζεται ἡ φιλοξενία. Πρῶτος ὁ Παροιμιστὴς λέγει· «Ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου πέφτει στὸ κεφάλι τοῦ ἐνάρετου, καὶ αὐτὴ χαρίζει τὸν πλοῦτο, καὶ ἐξαιτίας αὐτῆς δὲν θὰ κυριεύσει τὴν καρδιά του λύπη»⁵⁷. Καὶ ὁ φιλόξενος Ἰὼβ μαζί μὲ τὶς ἄλλες ἀρετὲς φρόντιζε καὶ τὴ φιλοξενία. Γιατί λέγει· «Ἐγὼ ἦμουν ὁ πατέρας τῶν ἀδυνάτων, γιατί ἔσωσα τὸν φτωχὸ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ καταπιεστῆ του»⁵⁸. Καὶ πάλι· «Ἡ εὐχὴ ἐκείνου πού κινδύνευε ἔφτανε σὲ μένα, τὸ στόμα τῆς χήρας μὲ περιέλουζε μὲ τὶς εὐχές της, ἦμουν ὁ ὀφθαλμὸς τῶν τυφλῶν καὶ τὸ πόδι τῶν χωλῶν, καὶ ἡ πόρτα μου ἦταν ἀνοιχτὴ στὸν καθένα πού ἐρχόταν»⁵⁹. Καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Τοὺς ἄστεγους φτωχοὺς βάζε τους στὸ σπῆτι σου· ἐὰν δεῖς γυμνὸ ντύσε τον, καὶ πρὸς τοὺς δικούς σου μὲ φερθεῖς μὲ ὑπεροψία. Τότε θὰ φωνάξεις πρὸς τὸν Θεό, καὶ αὐτὸς θὰ σὲ ἀκούσει, καὶ ἐνῶ ἀκόμα θὰ τοῦ μιλάς, θὰ σοῦ πεῖ· Νά, εἶμαι παρών»⁶⁰. Καὶ πάλι· «Ἐὰν ἀφαιρέσεις ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σου τὰ λόγια τοῦ γογγυσμοῦ, καὶ δώσεις τὸ ψωμί σου στὸν πεινασμένο μ' ὅλη τὴν καρδιά σου, καὶ χορτάσεις τὴν ψυχὴ πού ἔχει ταπεινωθεῖ, τότε θὰ ἀνατείλει μέσα στὸ σκοτάδι σου τὸ φῶς σου, καὶ θὰ εἶναι ὁ Θεὸς μαζί σου γιὰ πάντα, καὶ θὰ γεμίσεις μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα πού ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ σου»⁶¹. Καὶ ὁ Παῦλος· «Ἡ φιλαδελφία σας νὰ εἶναι διαρκῆς, καὶ νὰ μὴ ξεχνᾶτε τὴ φιλοξενία· γιατί μ' αὐτὴν κάποιοι, χωρὶς νὰ τὸ ξέρουν, φιλοξένησαν ἀγγέλους»⁶².

ξενίσαντες ἀγγέλους». Καὶ αὐθις «Τῆς δὲ εὐπορίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός». Φησὶ δὲ καὶ ἄλλος «Φιλόξενοι γίνεσθε εἰς ἀλλήλους, ἄνευ γογγυσμῶν». «Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθ' ὃ ἐὰν ἔχη τις εὐπρόσδεκτος, οὐ καθ' ὃ οὐκ ἔχει· Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ». Καὶ πρὸς Τίτον «Ζηναῖν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ ταχέως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπη· μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, καλῶν ἔργων προϊστασθαι εἰς τὰ ἀναγκαίης χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι». Καὶ πάλιν «Ἀσπάξεται ὑμᾶς Γάιος, ὁ ξένος μου καὶ 10 τῆς Ἐκκλησίας ὅλης»· ἀντὶ τοῦ, ὁ ξενοδόχος πάντων. Καὶ ὁ Κύριος δὲ προσκαλούμενος μετὰ τῶν ἐλεημόνων καὶ τοὺς φιλοξένους, ἔρει πρὸς αὐτούς «Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτομιασμένην ὑμῖν βασιλείαν· ξένος γὰρ ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με· ἐπέινασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· γυμνὸς 15 ἦμην, καὶ περιεβάλετέ με». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 4Η.

Περὶ φιλοπτωχίας.

20 Ἡ φιλοπτωχία καὶ ἡ φιλοξενία δύο κλάδοι εἰσὶν τῆς πίότητος τῆς ἐλαίας, ἧς ὁ καρπὸς μυρίζει πάντα, ἐξ ἧς ἀλείφεται ὁ Κύριος τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας, καὶ ἀνταμείβεται τὸν ἀλείφοντα βασιλείαν οὐρανῶν. Ὁ γὰρ οὕτω φιλόπτωχος ἀκούει τοῦ λέγοντος «Ἐλεημοσύνη καὶ πίστις μὴ ἐκλείπεται σε. Ἐφασαι δὲ αὐτὰς ἐπὶ σῶ τραχήλῳ, 25 καὶ εὐρήσεις χάριν. Προνοῦ καλὰ ἐνώπιον Κυρίου καὶ ἀνθρώπων». Καί, «Ὅδοι δικαίων, ὁμοίως φωτὶ λάμπουσιν. Προπορεύονται καὶ φωτίζουν εἰς κατορθώση ἡ ἡμέρα». Ἐντέλλεται δὲ καὶ ὁ νόμος λέγων «Ἀνοίγων ἀνοίξεις τὰς χεῖράς σου τῷ πένητι, ἵνα μὴ βοήσῃται κατὰ σοῦ πρὸς Κύριον». Ὁ δὲ Παρομιαστής «Ζωὴν τοῦ πτωχοῦ μὴ 30 ἀποστερήσης» καί· «Ψυχὴν πεινῶσαν μὴ λυπήσης, καὶ παρελκύνῃς δόσιν ἐπιδεομένου, ἰκέτην θλιβόμενον μὴ ἀπαναίνου, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ πτωχοῦ». Καὶ πάλιν «Τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγα-

63. Ἐβρ. 13, 16.

67. Ρωμ. 16, 23.

71. Παρμ. 4, 18.

64. Α' Πέτρ. 4, 9.

68. Ματθ. 25, 34-35.

72. Δευτ. 15, 8-9.

65. Β' Κορ. 8, 13.

69. Λουκᾶ 7, 37 ἔ.

66. Τίτ. 3, 13-14.

70. Παρμ. 3, 3-4.

73. Σ. Σειρ. 4, 1.

Καὶ πάλι· «Μὴ ξεχνᾶτε τὴν ἀγαθοεργία καὶ τὴ μεταξὺ σας μετάδοσι τῶν ἀγαθῶν· γιατί μὲ τέτοιες θυσίες εὐχαριστεῖται ὁ Θεός»⁶³. Λέγει ἐπίσης καὶ ἄλλος· «Νὰ εἴσαστε φιλόξενοι μεταξὺ σας χωρὶς γογγυσμούς»⁶⁴. «Γιατί, ἂν ὑπάρχει ἡ προθυμία, τότε εἶναι εὐπρόσδεκτη ἀνάλογα μὲ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει κανεὶς, καὶ ὄχι πρὸς ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔχει· ὄχι βέβαια γιὰ νὰ ἀνακουφισθοῦν ἄλλοι καὶ σεῖς νὰ βρεθεῖτε σὲ θλίψη, ἀλλὰ μὲ βάση τὴ σημερινὴ ἰσότητά»⁶⁵. Καὶ πρὸς τὸν Τίτο· «Τὸν Ζηναῖ τὸν νομικὸ καὶ τὸν Ἀπολλῶ στείλε τους γρήγορα, χωρὶς νὰ τοὺς λείπει τίποτε· ἄς μαθαίνουν καὶ οἱ δικοὶ μας νὰ εἶναι πρωτοπόροι σὲ καλὰ ἔργα πρὸς κάλυψη τῶν ἀπαραίτητων ἀναγκῶν, γιὰ νὰ μὴ εἶναι ἄκαρποι»⁶⁶. Καὶ πάλι· «Σᾶς χαιρετᾷ ὁ Γάϊος, ποὺ φιλοξενεῖ ἐμένα καὶ ὅλη τὴν Ἐκκλησία»⁶⁷, ἀντὶ νὰ πεῖ ὁ ξενοδόχος ὅλων. Καὶ ὁ Κύριος προσκαλώντας μαζὶ μὲ τοὺς ἐλεήμονες καὶ τοὺς φιλόξενους, θὰ πεῖ πρὸς αὐτούς· «Ἐλᾶτε, σεῖς οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατέρα μου, κληρονομηστε τὴν ἐτοιμασμένη γιὰ σᾶς βασιλεία· γιατί ἡμῶν ξένος, καὶ μὲ βάλατε στὸ σπίτι σας· πείνασα, καὶ μοῦ δώσατε νὰ φάγω· δίψασα, καὶ μὲ ποτίσατε· γυμνὸς ἡμῶν, καὶ μὲ ντύσατε»⁶⁸. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 98ος.

Γιὰ τὴ φιλοπτωχία.

Ἡ φιλοπτωχία καὶ ἡ φιλοξενία εἶναι δύο κλάδοι τῆς ἀφθονίας τῆς ἐληῆς, τῆς ὁποίας ὁ καρπὸς σκορπίζει τὴν εὐωδιὰ σὲ ὅλους, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀλείφεται ὁ Κύριος στὸ κεφάλι καὶ τὰ πόδια, καὶ παρέχει ὡς ἀνταμοιβὴ σὲ ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἀλείφει τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν⁶⁹. Γιατί ἕνας τέτοιος φιλόπτωχος ἀκοῦει ἐκεῖνον ποὺ λέγει· «Οἱ ἐλεημοσύνες πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν νὰ μὴ παραλείπονται ποτέ. Πέρασε αὐτὸς σὰν περιλαίμιον στὸ λαιμό σου, καὶ θὰ βρεῖς χάρη, καὶ φρόντιζε ἢ συμπεριφορὰ σου νὰ εἶναι καλὴ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀνθρώπων»⁷⁰. καὶ· «Ἡ ζωὴ τῶν ἐνάρετων ἀνθρώπων εἶναι ὁλόλαμπρη σὰν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Βαδίζουν στὴ ζωὴ καὶ φωτίζουν μὲ τὸ παράδειγμα τους μέχρι ποὺ νὰ ἔρθει ἡ ἡμέρα τῆς αἰώνιας λαμπρότητας»⁷¹. Σχετικὴ ἐντολὴ μᾶς δίνει καὶ ὁ νόμος, λέγοντας· «Θὰ ἀνοίγεις πλοῦσια τὰ χέρια σου στὸν φτωχό, γιὰ νὰ μὴ φωνάξει ἐναντίον σου πρὸς τὸν Κύριο»⁷². Καὶ ὁ Παροιμιστής· «Μὴ στερήσεις ἀπὸ τὸν φτωχὸ ὅσα χρειάζεται γιὰ τὴ ζωὴ του»⁷³. καὶ· «Ψυχὴ ποὺ πεινᾷ μὴ τὴ στεναχωρήσεις, καὶ μὴ διακόψεις τὴ βοήθειά σου πρὸς ἀνθρώπο ποὺ ἔχει ἀνάγκη.» Ἀνθρώπο ποὺ βρῖσκεται σὲ θλίψη μὴ τὸν ἀπομακρύνεις, καὶ μὴ ἀποστρέψεις τὸ

θοποιεῖ ἀνὴρ ἐλεήμων, ἐξόλλυσι δὲ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἀνελεήμων». Καὶ ὁ προφήτης Ὡσηέ· «Σπείρατε εἰς δικαιοσύνην, καὶ ἔλεον καὶ κριμα φυλάσσου, καὶ ἔγγιξε πρὸς τὸν Θεόν σου διὰ παντός». Καὶ ὁ Δανιὴλ τῷ Ναβουχοδονόσορ· «Ἡ βουλή μου», φησὶν, «ἀρεσάτω σοι, βασιλεῦ, 5 τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀδικίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων». Καὶ ὁ Δαυὶδ· «Ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἢ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος» καὶ· «Ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος». – «Μακάριος οὖν ὁ συνιών ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα. Ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾶ ρύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος». Ὁ δὲ 10 Ἰωβ φησιν· «Εἰ δὲ καὶ εἶασα ἀδύνατον ἐξελθεῖν τὴν θύραν μου κόλπῳ κενῷ». Καὶ ἄλλος· «Κλῖνον τὸ οὖς σου πτωχῷ, καὶ ἀποκριθήτι αὐτῷ εἰρηνικά, ἐν πραότητι καὶ πάσῃ ἐλεημοσύνῃ ποιήσον τόπον. Ἐκαστος γὰρ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ εὐρήσει». Καὶ αὐθις· «Ὁ ἐλεῶν πτωχόν, αὐτὸς διατραφήσεται· τὸν γὰρ ἑαυτοῦ ἄρτον ἔδωκε τῷ πτωχῷ. Ὅς 15 δίδωσι πτωχοῖς, οὐκ ἐνδεηθήσεται». Καὶ πάλιν· «Πάντα ὅσα ἔχη ἢ χεῖρ σου ποιεῖν, ὅση δύναμίς σου ποιήσον τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθοποιεῖ ἀνὴρ ἐλεήμων». Καί, «Εὐλογία Κυρίου εἰς κεφαλὴν τοῦ μεταδιδόντος». Καί· «Λύτρον ψυχῆς ἀνδρός ὁ ἴδιος πλοῦτος». Καί, «Ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι, καὶ ὁ ἐλεῶν 20 πτωχὸν δανείζει Θεῷ, κατὰ δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ».

Καλὸν οὖν ἐστὶν ἐκ τῶν ἰδίων κόπων, ὧν ὁ Θεὸς ἐπιχορηγεῖ, πᾶσιν ὑστερουμένοις παρέχειν ἀπλῶς, μηδὲν διστάζοντα, τίνι δῶς, τίνι μὴ δῶς. Πᾶσι γὰρ ὁ Θεὸς δίδοσθαι θέλει ἐκ τῶν ἰδίων δωρημάτων, καὶ 25 μὴ διακρίναι τίνι δῶ ἢ τίνι μὴ δῶ. Ἡ γὰρ διακονία αὕτη ἀπλῶς τελεσθεῖσα, ἐνδοξος ὑπάρχει παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ οὕτως, ἀπλῶς διακονῶν, Θεῷ ζῆσεται. Μέγα οὖν ἄνθρωπος, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων. Καὶ ὁ Ἀπόστολος τοῦτο δέ· «Ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίας, ἐπ' εὐλογίας καὶ θερίσει». Καὶ

74. Σ. Σειρ. 4, 2-4. 75. Παρμ. 11, 17. 76. Ὡσηέ 10, 12, 12, 7. 77. Δαν. 4, 24.
 78. Ψαλμ. 111, 9. 79. Ψαλμ. 32, 5. 80. Ψαλμ. 40, 2. 81. Ἰββ 31, 34.
 82. Σ. Σειρ. 4, 8, 16, 14. 83. Παρμ. 22, 9, 28, 27. 84. Ἐκκλ. 9, 10. Παρμ. 11, 17.
 85. Παρμ. 10, 6. 86. Παρμ. 13, 8. 87. Παρμ. 15, 27α. 19, 17. 88. Παρμ. 20, 6.

πρόσωπό σου ἀπὸ φτωχό»⁷⁴. Καὶ πάλι· «Τὴν ψυχὴν τοῦ εὐεργετεῖ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐλεεῖ, ἐνῶ ὁ ἄσπλαγχνος καταστρέφει τὴ ζωὴν τοῦ στὴ γῆ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ»⁷⁵. Καὶ ὁ προφήτης Ὡσηέ· «Σπείρατε γιὰ τὸν ἑαυτοῦ σας δικαιοσύνη, καὶ σκόρπισε ἐλεημοσύνη καὶ δικαιοσύνη, καὶ μὲ αὐτὰ πλησίαζε τὸν Θεὸν σου πάντοτε»⁷⁶. Καὶ ὁ Δανιὴλ λέγει στὸν Ναβουχοδονόσορ· «Ἄς σοῦ γίνῃ ἀρεστὴ καὶ ἀποδεκτὴ ἡ συμβουλὴ μου, βασιλιὰ μου· ἐξάλειψε τὶς ἁμαρτίες σου μὲ ἐλεημοσύνες, καὶ τὶς ἀδικίες σου μὲ φιλανθρωπία πρὸς τοὺς φτωχοὺς»⁷⁷. Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Σκόρπισε, ἔδωσε τοὺς φτωχοὺς· ἡ ἀρετὴ τοῦ αὐτῆ μένει αἰώνια»⁷⁸. καὶ· «Ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν κρίσιν μὲ δικαιοσύνη»⁷⁹. – «Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος ποὺ κατανοεῖ τὸν πόνο τοῦ φτωχοῦ καὶ τοῦ πεινασμένου καὶ φροντίζει γι' αὐτόν. Σὲ καιρὸ δυστυχίας θὰ τὸν λυτρώσῃ καὶ αὐτόν ὁ Κύριος»⁸⁰. Ὁ Ἰωβ πάλι λέγει· «Ποτὲ δὲν ἄφησα φτωχὸ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν πόρτα μου μὲ ἄδεια τὰ χέρια τοῦ»⁸¹. Καὶ ἄλλος· «Κλῖνε τὸ αὐτί σου στὸν φτωχό, καὶ ἀπάντησέ του εἰρηνικὰ καὶ μὲ καλωσύνη, καὶ σκόρπισε τὴν ἐλεημοσύνην σου πρὸς τὸν καθένα ποὺ τὴν ἔχει ἀνάγκη. Γιατὶ ὁ καθένας θὰ βρεῖ τὴν ἀνταπόδοσιν ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα τοῦ»⁸². Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος ποὺ ἐλεεῖ φτωχό, αὐτὸς θὰ διατραφεῖ ἀπὸ τὸν Θεό· γιατί ἔδωσε τὸ ψωμὶ τοῦ στὸν φτωχό. Ὅποιος δίνει τοὺς φτωχοὺς, δὲν θὰ πτωχεύσῃ ποτὲ»⁸³. Καὶ πάλι· «Ὅλα ὅσα μπορεῖ νὰ κάνῃ τὸ χέρι σου, κάνε τα μὲ ὅλη τὴ δύναμή σου· ἐκεῖνος ποὺ ἐλεεῖ, εὐεργετεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ»⁸⁴. καὶ· «Ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου κατεβαίνει στὸ κεφάλι ἐκείνου ποὺ ἐλεεῖ»⁸⁵. καὶ· «Λύτρο γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἴδιος ὁ πλοῦτος τοῦ»⁸⁶. καὶ· «Μὲ ἐλεημοσύνες πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ πίστιν στὸν Θεὸ καθαρίζονται οἱ ἁμαρτίες, καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐλεεῖ φτωχό, δανείζει στὸν Θεό, καὶ ἀνάλογα μὲ αὐτὰ ποὺ δίνει, θὰ εἶναι καὶ ἡ ἀνταπόδοσιν πρὸς αὐτόν»⁸⁷.

Εἶναι καλὸ λοιπὸν ἀπὸ τοὺς δικούς μας κόπους, τοὺς ὁποίους μᾶς ἐπιχορηγεῖ ὁ Θεός, νὰ προσφέρουμε σὲ ὅλους γενικὰ ποὺ ἔχουν ἀνάγκη, χωρὶς νὰ διστάζῃ κανεὶς, σὲ ποιὸν νὰ δώσει καὶ σὲ ποιὸν νὰ μὴ δώσει. Γιατὶ ὁ Θεὸς θέλει νὰ δίνομε σὲ ὅλους ἀπὸ τὰ δικά του δωρήματα, καὶ νὰ μὴ κάνομε διάκριση, σὲ ποιὸν νὰ δώσομε καὶ σὲ ποιὸν νὰ μὴ δώσομε. Γιατὶ ἡ διακονία αὐτὴ ἀπλὰ καὶ μόνο πραγματοποιούμενη, εἶναι γεμάτη ἀπὸ τιμὴ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀπλῶς κάνοντας καὶ μόνο αὐτὴ τὴ διακονία, θὰ ἐπιτύχει τὴν αἰώνια ζωὴ ἀπὸ τὸν Θεό. «Εἶναι σπουδαῖο λοιπὸν δημιούργημα ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἄξιος μεγάλης τιμῆς ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐλεεῖ»⁸⁸. Καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐπίσης λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ σπέρνει μὲ τσιγγουνιά, θὰ εἶναι λιγοστὰ καὶ αὐτὰ ποὺ θὰ θερίσει, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ σπέρνει μὲ ἀπλοχεριά, θὰ θερίσει μὲ ἀφθονία»⁸⁹. Καὶ προσθέτει· «Γιατὶ ἡ

ἐπάγει· «Μακεδονία γὰρ καὶ Ἀχαΐα ηὐδόκησαν κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ». Ὁ δὲ Κύριος «Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς θάλαντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται». Ἀλλά, «Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 4Θ΄.

10

Περὶ τοῦ ἐπισκέπτεσθαι.

Καὶ ἡ ἐπίσκεψις ὁμόσκηνος καὶ ὁμοδίαίτος ἐστὶν τῆς φιλοξενίας καὶ τῆς φιλοπτωχίας. «Σχοινίον γὰρ ἔντριπτόν ἐστὶν ἀρραγές», μᾶλλον δὲ λυχνία τρίφωτος, περιλάμπουσα τοῖς φιλοπλουσίοις καὶ φιλοπόνοις, καὶ ὀδηγοῦσα εἰς αἰώνιον ζωὴν. «Ἐένος γὰρ ἤμην», φησὶν, «καὶ 15 συνηγάγετέ με· ἐπέινασα, καὶ ἐθρέψατέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με». Ὁ οὖν ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἐν ἀρρωστίαις ἢ ἐν φυλακαῖς ἢ ἐν ἀνάγκαις, τὸν δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντα Θεὸν Λόγον ἐπισκέπτεται, καθὼς αὐτὸς μαρτυρεῖ. Ὅτι δὲ καλὸν τὸ ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανούς καὶ 20 χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν καὶ πολυτέκνους πένητας, μάλιστα δὲ πρῶτον καὶ τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως, πᾶσιν πρόδηλα καὶ ἀναντήρητά ἐστὶν. Ὅτι δὲ καὶ τοῦτο καλὸν καὶ ὠφέλιμον τῇ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητι, τοὺς δαιμονιῶντας ἐπισκέπτεσθαι καὶ εὐχεσθαι ἐπάνω αὐτῶν εὐχὴν τῷ Θεῷ ἀρέσκουσιν, πιστῶς καὶ μὴ ἐκ συνθέσεως λόγων πολλῶν ἢ 25 μελέτας ἐξορκισμῶν πρὸς ἐπίδειξιν ἀνθρωπαρεσκείας, πρὸς τὸ φανῆναι εὐλάλους ἢ μνήμονας ἡμᾶς, δίκην αὐλοῦ ἠχοῦντας πρὸς τοὺς ἐνεργουμένους φλυαρίας καὶ βαττολογίας, καὶ οὐκ ἐν πίστει ἀληθείας, καθὼς ἐδίδαξεν ὁ Κύριος τοῦτο γὰρ φησὶν· «Τοῦτο τὸ γένος ἐν προσευχῇ ἔκτενεῖ καὶ πίστει μετὰ νηστείας ἐξέροχεται».

Νηφόντως οὖν τὸν κάμνοντα ἐπισκεψώμεθα, ὡς ἐν πνεύματι 30 ταπεινώσεως. Καλὸν οὖν τὸ συγκοπιᾶν τοῖς κάμνουσιν ἀδελφοῖς, ὡς εἴρηται, δι' ἀγρυπνιῶν καὶ νηστειῶν καὶ εὐχῶν ἀδιαλείπτων. Ἐρρέθη γὰρ ὑπὸ τοῦ Κυρίου, «Δαμόνια ἐκβάλλετε», μετὰ καὶ τῶν ἄλλων

89. Β' Κορ. 9, 6.

90. Ρωμ. 15, 26.

91. Λουκᾶ 12, 33-34.

92. Ματθ. 6, 1.

93. Ἐκκλ. 4, 12.

94. Ματθ. 25, 35.

95. Ματθ. 17, 20.

96. Ματθ. 10, 8.

Μακεδονία καὶ ἡ Ἀχαΐα θεώρησαν καλὸ νὰ κάνουν κάποια συνεισφορά γιὰ τοὺς φτωχοὺς τῶν πιστῶν τῆς Ἱερουσαλήμ»⁹⁰. Καὶ ὁ Κύριος· «Πουλῆστε τὰ ὑπάρχοντά σας καὶ δώστε ἐλεημοσύνη· κάνετε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας βαλάντια ποὺ δὲν παλαιώνουν, θησαυρὸ ποὺ δὲν ἔξαφανίζεται, ἀλλὰ μένει αἰῶνια στοὺς οὐρανοὺς. Γιατί, ὅπου εἶναι ὁ θησαυρὸς σας, ἐκεῖ θὰ εἶναι καὶ ἡ καρδιά σας»⁹¹. Ἀλλά, «Προσέχετε, νὰ μὴ κάμνετε τὴν ἐλεημοσύνη σας μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ σᾶς δοῦν»⁹². Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 99ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ ἐπισκεπτόμαστε τὸν πλησίον μας.

Καὶ ἡ ἐπίσκεψη εἶναι ὁμόσκηνη καὶ ὁμοδίαιτη τῆς φιλοξενίας καὶ τῆς φιλοπτωχίας. Γιατί λέγει· «Σχοινὶ τριπλοστριμμένο δὲν σπάζει εὐκόλα»⁹³· ἢ καλύτερα εἶναι λυχνία τρίφωτη, ποὺ περιβάλλει μὲ λαμπρότητα τοὺς φιλοπλούσιους καὶ τοὺς φιλόπονους καὶ τοὺς ὀδηγεῖ στὴν αἰῶνια ζωὴ. Γιατί λέγει· «Ἐένος ἡμουν καὶ μὲ βάλατε στὸ σπίτι σας· πείνασα, καὶ μοῦ δώσατε τροφή· ἄρρωστος ἡμουν, καὶ μὲ ἐπισκεφθήκατε»⁹⁴. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ ἐπισκέπτεται ἀρρώστους ἢ φυλακισμένους ἢ ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν ἀνάγκες, ἐπισκέπτεται τὸν Θεὸ Λόγο ποὺ ἔγινε φτωχὸς γιὰ χάρη μας, ὅπως ὁ ἴδιος βεβαιώνει. «Ὅτι βέβαια εἶναι καλὸ τὸ νὰ ἐπισκεπτόμαστε τὰ ὀρφανὰ καὶ τὶς χῆρες ὅταν βρίσκονται σὲ θλίψη καὶ τοὺς πολύτεκνους φτωχοὺς, καὶ μάλιστα κατὰ πρῶτο λόγο αὐτοὺς ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια πίστη μὲ μᾶς, εἶναι σὲ ὅλους ὀλοφάνερα καὶ ἀναντήρητα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι καλὸ καὶ ὠφέλιμο στὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα, τὸ νὰ ἐπισκεπτόμαστε τοὺς δαιμονισμένους καὶ νὰ προσευχόμαστε ἐπάνω σ' αὐτοὺς μὲ προσευχὴ ἀρεστὴ στὸν Θεό, μὲ πίστη καὶ ὄχι μὲ πολυσύνθετους λόγους ἢ μελέτες ἐξορκισμῶν πρὸς ἐπίδειξη καὶ ἀνθρωπαρέσκεια, γιὰ νὰ φανοῦμε γλυκομίλητοι ἢ ὅτι ἔχομε δυνατὴ μνήμη, ἠχώνας πρὸς τοὺς ἐνεργούμενους ἀπὸ τὸν διάβολο σὰν φλογέρα φλυαρίες καὶ βαπτολογίες, καὶ ὄχι μὲ πίστη πρὸς τὴν ἀλήθεια, ὅπως δίδαξε ὁ Κύριος· γιατί λέγει· «Αὐτὸ τὸ γένος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο μόνο μὲ προσευχὴ συνεχῆ καὶ πίστη συνοδευομένη ἀπὸ νηστεία»⁹⁵.

Ἄς ἐπισκεπτόμαστε λοιπὸν ἐκεῖνον ποὺ ὑποφέρει μὲ σωφροσύνη καὶ πνεῦμα ταπεινώσεως. Εἶναι καλὸ φυσικὰ τὸ νὰ κοπιᾶζομε μαζὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς μας ποὺ ὑποφέρουν, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, μὲ ἀγρυπνίες καὶ νηστεῖες καὶ προσευχὲς ἀδιάκοπες. Λέχθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο· «Δαιμόνια νὰ διώχνετε», μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες θεραπιῖες ποὺ θὰ κάνετε· «Δωρεὰν ἐλά-

ἰάσεων· «Δωρεᾶν ἐλάβετε, δωρεᾶν δότε». Πάντα δὲ εὐσχημόνως καὶ
 κατὰ τάξιν, ὡς πρέπει ἀνθρώποις φοβουμένοις τὸν Θεόν. Ποιήσωμεν
 παράκλησιν καὶ παραμυθίαν τῶν νοσοῦντων ἢ καμνόντων ἀδελφῶν
 ἡμῶν, ἀλλὰ μὴ εὐρεθῶμεν, ὡς οἱ φίλοι τοῦ Ἰωβ, προσονειδιζόντες, ὡς
 5 εἰκός, σφάλμα ἢ ἀμάρτημα τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν, ἢ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ
 ἡμῶν κρυπτῶς κατακρίνοντες αὐτούς, ἢ ἐξ ἀπροσεξίας λαλοῦντες
 λόγον κεντοῦντα αὐτούς, καὶ ἀμαρτήσωμεν εἰς Θεὸν ἐν ἀγνοίᾳ. Γέ-
 γραπται γὰρ ἐν ταῖς Παροιμίαις· «Ὅς φράσσει τὰ ὦτα αὐτοῦ, τοῦ μὴ
 ἀκοῦσαι ἀσθενοῦς, καὶ αὐτὸς ἐπικαλέσεται Κύριον, καὶ οὐκ εἰσακού-
 10 σεται αὐτοῦ». Καθὼς φησιν ὁ Ἰωβ· «Οὐ προσεῖδόν με οἱ ἐγγύτατοί
 μου· θεράποντά μου ἐκάλεσα, καὶ οὐχ ὑπήκουσέν μου· στόμα δέ μου
 ἰκέτευσε τὴν γυναῖκά μου, ἀλλογενῆς ἤμην παρ' αὐτοῖς· οἰκία γὰρ
 παντὶ θνητῷ γῆ». Καὶ ἄλλος σοφός· «Μὴ ὄκνει ἐπισκέπτεσθαι ἀρρώ-
 στους». Ὁ δὲ Ἰάκωβος· «Θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ
 15 Θεῷ καὶ Πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ
 θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου». Καὶ ὁ Παῦ-
 λος· «Μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχομέ-
 νων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι». Καὶ ἐπάγει· «Ὡς καιρὸν ἔχομεν,
 ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντα, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκειούς
 20 τῆς πίστεως». Καὶ Φιλιππησίοις φησὶν· «Ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ Εὐαγγελί-
 ου οὐδεμία Ἐκκλησία ἐκοινώνησέ μοι εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως,
 εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι, ὅτι ἐν Θεσσαλονίκη καὶ ἅπαξ καὶ δις εἰς τὴν χρεῖαν
 μοι ἐπέμψατε. Ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξάμε-
 νος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ἡμῶν, ὁσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν,
 25 εὐάρεστον τῷ Θεῷ». Τί δὲ διὰ τούτων παιδευόμεθα; Τό, μὴ μόνον ἐπι-
 σκέπτεσθαι τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ προσαναπληροῦν τὰ ὑστε-
 ρήματα αὐτῶν, ἵνα καὶ ὁ Κύριος, μετὰ τῶν ἄλλων ἀποδεξάμενος καὶ
 ἡμᾶς, εἴποι· «Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε
 τὴν ἡτομιασμένην ὑμῖν βασιλείαν. Ἠσθένησα γάρ, καὶ ἐπεσκέψασθέ
 30 με· ἐὰν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἦλθατε πρὸς με». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶ-
 νας Ἀμήν.

97. Ματθ. 10, 8.

98. Ἰωβ 6, 15. 19, 15-17. 30, 23.

2. Ἰακ. 1, 27.

3. Ἐβρ. 13, 3.

98. Παρμ. 21, 13.

1. Σ. Σειρ. 7, 35.

4. Γαλ. 6, 10.

βατε, δωρεάν νὰ δίνετε»⁷. Καὶ ὅλα νὰ γίνονται μὲ εὐπρέπεια καὶ τάξη, ὅπως πρέπει σὲ ἀνθρώπους πού φοβοῦνται τὸν Θεό. Ἄς προσφέρομε παρηγοριὰ καὶ ἐνθάρρυνση στοὺς ἀσθενεῖς ἢ τοὺς ἀδελφούς μας πού ὑποφέρουν, ἀλλὰ νὰ μὴ φτάσομε, ὅπως οἱ φίλοι τοῦ Ἰώβ, νὰ κατηγοροῦμε, ὅπως συνηθίζεται, κάποιο σφάλμα ἢ ἀμάρτημα τῶν ἀδελφῶν μας, ἢ καὶ νὰ τοὺς κατακρίνομε κρυφὰ μέσα στὴν καρδιά μας, ἢ νὰ λέμε ἀπὸ ἀπροσεξία λόγια πού πληγώνουν αὐτούς, καὶ ἁμαρτήσομε ἔτσι ἀπὸ ἄγνοιᾶ μας πρὸς τὸν Θεό. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ στὶς Παροιμίες: «Ἐκεῖνος πού κλείνει τὰ αὐτιά του γιὰ νὰ μὴ ἀκούσει τὸν πλησίον του πού ὑποφέρει, καὶ αὐτὸς θὰ ἐπικαλεσθεῖ τὸν Κύριο, καὶ δὲν θὰ τὸν ἀκούσει»⁸. Ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἰώβ: «Οἱ στενοὶ μου συγγενεῖς δὲν μοῦ ἔρριξαν βλέμμα συμπάθειας· προσκάλεσα τὸν ἄλλοτε ὑπηρέτη μου, καὶ δὲν μοῦ ἔδωσε σημασία· τὸ στόμα μου παρακαλοῦσε τὴ γυναῖκα μου, ἤμουν σὰν ἄλλοεθνῆς ἀνάμεσά τους· γιατί ὀριστικὴ κατοικία τοῦ κάθε ἀνθρώπου εἶναι ὁ τάφος του στὴ γῆ»⁹. Καὶ ἄλλος σοφὸς λέγει: «Μὴ δείχνεις ἀπροθυμία στὸ νὰ ἐπισκέπτεσαι ἀρρώστους»¹. Καὶ ὁ Ἰάκωβος: «Θρησκεία καθαρὴ καὶ ἀμόλυντη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Πατέρα εἶναι, τὸ νὰ ἐπισκέπτεται κανεὶς τὰ ὄρφανὰ καὶ τὶς χῆρες στὶς θλίψεις τους, καὶ νὰ φυλάγει τὸν ἑαυτό του ἀμόλυντο ἀπὸ τὸν κόσμον»². Καὶ ὁ Παῦλος: «Νὰ θυμᾶσθε τοὺς φυλακισμένους, σὰν νὰ εἴστε καὶ σεῖς φυλακισμένοι, καὶ ἐκείνους πού βρίσκονται σὲ κακουχίες, γιατί καὶ σεῖς ἔχετε σῶμα»³. Καὶ προσθέτει: «Ὅσο ἔχομε καιρό, ἄς κάμνομε τὸ καλὸ πρὸς ὅλους, καὶ πρὸ πάντων πρὸς τοὺς ὁμόπιστούς μας»⁴. Καὶ στοὺς Φιλιππησίους λέγει: «Ὅτι στὴν ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου καμμιὰ Ἐκκλησία δὲν συμφώνησε μαζί μου στὸ νὰ δίνει ὑλικά ἀγαθὰ καὶ νὰ παίρνει πνευματικά, παρὰ μόνο σεῖς, γιατί καὶ στὴ Θεσσαλονίκη καὶ μὰ καὶ δυὸ φορές στείλατε τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὶς ἀνάγκες μου. Ἐχω τὰ πάντα καὶ μοῦ περισσεύουν· εἶμαι γεμᾶτος τώρα πού ἔλαβα ἀπὸ τὸν Ἐπαφρόδιτο τὴν προσφορά σας, πού εἶναι ὁσμὴ εὐωδίας, θυσία εὐπρόσδεκτη καὶ εὐάρεστη στὸν Θεό»⁵. Καὶ τί διδασκόμαστε ἀπὸ αὐτὰ; Τὸ νὰ μὴ ἐπισκεπτόμαστε μόνον ἐκείνους πού ἔχουν ἀνάγκη, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς βοηθοῦμε νὰ ἀντιμετωπίζουν τὶς ἐλλείψεις πού ἔχουν, ὥστε καὶ ὁ Κύριος, ἀφοῦ μᾶς δεχθεῖ καὶ μᾶς μαζί μὲ τοὺς ἄλλους, νὰ πεῖ: «Ἐλάτε, σεῖς οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατέρα μου, καὶ κληρονομήστε τὴ βασιλεία πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ σᾶς. Γιατὶ ἤμουν ἀσθενής, καὶ μὲ ἐπισκεφθήκατε· ἤμουν φυλακισμένος, καὶ ἤρθατε νὰ μὲ δεῖτε»⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

5. Φιλιππ. 4, 15-18.

6. Ματθ. 25, 34.

ΛΟΓΟΣ Ρ.

Περὶ τοῦ μὴ ἐλπίζειν ἐπ' ἄνθρωπον.

Οὐ χρή, ἀδελφοί, ἐλπίζειν ἐν οἴωδήποτε πράγματι ἐπ' ἄνθρωπον, «Ἐπικατάρατον γάρ», ἀλλ' ἐπὶ τὸν αἰεὶ μερμινῶντα ὑπὲρ ἡμῶν Κύριον, 5 ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν. Καὶ γὰρ παρὰ τῆ θείᾳ Γραφῇ ἀπηγόρευται τοῦ μὴ ἔχειν τὴν ἐλπίδα ἐπ' ἄνθρωπον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ κατάραν ἴσθησιν τὸν τοιοῦτον διὰ τοῦ Ἰερεμίου «Ἐπικατάρατος», γάρ φησιν, «ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον, καὶ στηρίζει σάρκα βρα- χίονος αὐτοῦ», καί, «Εὐλογημένος ἄνθρωπος ὃς πέποιθεν ἐπὶ Κύριον, 10 καὶ ἔσται Κύριος ἐλπίς αὐτοῦ». Ὁ δὲ προφήτης Ὡσηέ, «Τῆ διαφθορᾷ σου, Ἰσραήλ, τίς βοηθήσει; Ποῦ ὁ βασιλεύς σου, καὶ σωσάτω σε;». Ὁμοίως καὶ ὁ Δαυῖδ· «Μὴ πεποιθήσατε ἐπ' ἄρχοντας, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία». – «Ἀγαθὸν γὰρ πεποιθέναί ἐπὶ Κύριον, ἢ πεποιθέναί ἐπ' ἄνθρωπον», καί, «Ἀγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ Κύριον, ἢ ἐλπί- 15 ζειν ἐπ' ἄρχουσιν». Καὶ ἐπιφέρει· «Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως», καί· «Ματαία σωτηρία ἀνθρώπου». «Ἐὰν γὰρ μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγγρύπησεν ὁ φυλάσσων». Ὁ δὲ Ἡσαΐας περὶ τοῦ νέου λαοῦ φησιν· «Καὶ οὐκ ἔτι ἔσονται πεποιθότες ἐπ' ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ποιήσαντα αὐτούς». Περὶ δὲ τοῦ παλαιοῦ· «Οὐαί, οἱ καταβαί- 20 νοντες εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ βοήθειαν, οἱ ἐφ' ἵπποις πεποιθότες καὶ ἐφ' ἄρμασιν», καί· «Οὐκ ἦσαν πεποιθότες ἐπὶ τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ». Καὶ ὁ Ἀπόστολος πρὸς Κορινθίους· «Τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός», λέγων, «ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ». Καὶ ἐπάγει· «Κἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ 25 ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ».

Ἀπορρίψωμεν οὖν, ἀγαπητοί, ἀφ' ἡμῶν τὴν ὀλιγοψυχίαν ἐξ ἧς 30 τίκτεται τὸ ἔχειν εἰς ἄνθρωπον τὴν ἐλπίδα καὶ ποιῶν ὑπὸ κατάραν

7. Ἰερ. 17, 5. 8. Ὅπ. π. 9. Ἰερ. 17, 7. 10. Ὡσηέ 13, 9-10. 11. Ψαλμ. 145, 3.
 12. Ψαλμ. 117, 8. 13. Ψαλμ. 117, 9. 14. Ψαλμ. 59, 13. 15. Ὅπ. π.
 16. Ψαλμ. 126, 1. 17. Ἦσ. 32, 3. 17, 7. 18. Ἦσ. 31, 1.
 19. Ὅπ. π. 20. Α' Κορ. 1, 27, 29. 21. Α' Κορ. 2, 3-5.

ΛΟΓΟΣ 100ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζομε σὲ ἄνθρωπο.

Δὲν πρέπει, ἀδελφοί, νὰ στηρίζομε τὴν ἐλπίδα μας γιὰ ὅποιοδήποτε πρᾶγμα σὲ ἄνθρωπο, γιατί εἶναι «Ἐπικατάρατο»⁷, ἀλλὰ στὸν Κύριό μας ποῦ μεριμνᾷ γιὰ μᾶς, γιατί αὐτὸς ἐνδιαφέρεται γιὰ μᾶς. Καθόσον ἀπὸ τὴ θεία Γραφή παραγγέλθηκε νὰ μὴ στηρίζει κανεὶς τὴν ἐλπίδα του σὲ ἄλλον ἄνθρωπο. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ θεωρεῖ αὐτὸν μέσω τοῦ Ἱερεμῖα ἄξιον κατάρας· γιατί λέγει· «Εἶναι ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ ἔχει τὴν ἐλπίδα του σὲ ἄλλον ἄνθρωπο, καὶ στηρίζει τὴν ἀδυναμία του σ' αὐτόν»⁸, καί, «Εἶναι εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ ἔχει στηρίξει τὴν πεποίθησή του στὸν Κύριο, καὶ θὰ εἶναι ὁ Κύριος ἡ ἐλπίδα του»⁹. Ὁ προφήτης πάλι Ὡσηὲ λέγει· «Ποιός, Ἰσραηλιτικὲ λαέ, θὰ σὲ βοηθήσει στὴν καταστροφή σου αὐτή; Ποῦ εἶναι ὁ βασιλιάς σου, ποῦ νὰ μπορέσει νὰ σὲ σώσει;»¹⁰. Ὁμοια καὶ ὁ Δαβίδ· «Μὴ στηρίζετε τὴν πεποίθησή σας στοὺς ἄρχοντες, τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, στοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχει σωτηρία»¹¹. Γιατί «Εἶναι προτιμότερο νὰ στηρίζει κανεὶς τὴν πεποίθησή του στὸν Κύριο, παρὰ νὰ ἐλπίζει σὲ ἄνθρωπο»¹², καί, «Εἶναι προτιμότερο νὰ στηρίζει κανεὶς τὴν ἐλπίδα του στὸν Κύριο, παρὰ νὰ ἐλπίζει στοὺς ἄρχουντες»¹³. Καὶ προσθέτει· «Δῶσε μας τὴ βοήθειά σου γιὰ ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴ θλίψη μας»¹⁴· καί· «Εἶναι μάταιο νὰ περιμένει κανεὶς σωτηρία ἀπὸ ἄνθρωπο»¹⁵. Γιατί, «Ἐὰν ὁ Κύριος δὲν φυλάξει μιὰ πόλη, ἄδικα ἀγρυπνοῦν ἐκεῖνοι ποῦ τὴ φυλάσσουν»¹⁶. Καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει γιὰ τὸν νέο λαό· «Καὶ δὲν θὰ στηρίζουν πιά τὴν πεποίθησή τους στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ σὲ ἐκεῖνον ποῦ τοὺς ἔπλασε»¹⁷. Ἐνῶ γιὰ τὸν παλαιὸ λαό· «Ἀλλοίμονο, σεῖς ποῦ κατεβαίνετε στὴν Αἴγυπτο γιὰ νὰ ζητήσετε βοήθεια, σεῖς ποῦ στηρίζετε τὶς ἐλπίδες σας στὸ ἵππικὸ καὶ τὰ πολεμικὰ ἄρματα»¹⁸, καί· «Δὲν στήριξαν τὴν πεποίθησή τους στὸν ἅγιο τοῦ Ἰσραήλ»¹⁹. Καὶ ὁ Ἀπόστολος πρὸς τοὺς Κορινθίους λέγει· «Τοὺς ἀνίσχυρους τοῦ κόσμου διάλεξε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ καταντροπιᾷσει τοὺς ἰσχυροὺς, γιὰ νὰ μὴ καυχηθεῖ κανένας ἄνθρωπος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»²⁰. Καὶ προσθέτει· «Καὶ ἐγὼ ἦρθα σὲ σᾶς μὲ ἀδυναμία καὶ φόβο καὶ τρόμο πολὺ, καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου δὲν ἔγιναν μὲ πειστικούς λόγους ἀνθρώπινης σοφίας, ἀλλὰ μὲ λόγους ποῦ ἀποδείκνυαν τὴ δύναμη τοῦ Πνεύματος, ὥστε ἡ πίστη σας νὰ μὴ εἶναι θεμελιωμένη πάνω στὴ σοφία τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ στὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ»²¹.

Ἄς ἀπορρίψομε λοιπόν, ἀγαπητοί μου, ἀπὸ πάνω μας τὴν ὀλιγοψυχία ἀπὸ τὴν ὁποία γεννιέται τὸ νὰ ἔχομε στηριγμένη τὴν ἐλπίδα μας σὲ

τὸν ὑπεύθυνον, ἀλλὰ τελείως ἐλπίσωμεν ἐπὶ τὸν εἰπόντα· «Μὴ μεριμνήσητε τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί περιβάλησθε· οἶδε γὰρ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὃν χρεῖαν ἔχετε». – «Ζητήσωμεν δέ», κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, «πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ», ἵνα
5 μετὰ τῶν ἐπιγείων καὶ τὰ οὐράνια κληρονομήσωμεν. Μιμησώμεθα τοὺς Μάγους, οἵτινες οὐ μόνον οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν Ἡρώδη, ἀλλὰ καὶ ἐνέπαιξαν αὐτῷ, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀναχωρήσαντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ τὴν πίστιν τῆς αἰμορροοσύνης, ἣτις, παρωσαμένη τοὺς
10 ιατροὺς, ὄπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου τοῦ Κυρίου, καὶ παραχρῆμα ἰάθη. Καὶ ἡμεῖς, εἰς τὸν Κύριον ἔχοντες τὰς ἐλπίδας, δοξάσωμεν αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΑ΄.

Περὶ τοῦ μὴ πεποισθέναι ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἰσχύϊ.

Ὡς ἀπέδειξεν ὁ λόγος, ὅτι ἀθέμιτόν ἐστιν ἐλπίζειν ἐπ' ἄνθρωπον,
15 καὶ ἐπικατάρατον, οὕτως ἐπανατείνεται τὸν πεποισθότα ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἰσχύϊ. Πρῶτος τοίνυν Μωυσῆς παραγγέλλει, λέγων, «Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, Ἡ ἰσχύς μου καὶ τὸ κράτος τῆς ἰσχύος μου ἐποίησε τὴν δύναμιν ταύτην. Καὶ μνησθήσῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ὅτι αὐτὸς δίδωσί σοι ἰσχύν». Ὁμοίως καὶ ὁ προφήτης Ἀμώς
20 φησιν· «Ὁ μαχητὴς οὐ μὴ σώσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ὁ ὄξυς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ οὐ μὴ διασωθῆῃ». Καὶ ἡ τοῦ προφήτου Σαμουὴλ μήτηρ Ἄννα ἔλεγεν· «Μὴ καυχάσθω ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ· ὅτι οὐκ ἐν ἰσχύϊ δυνατὸς ἀνὴρ· τόξον δυνατῶν ἠσθένησεν, καὶ οἱ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν». Καὶ ἐν ταῖς Παρομιαῖς· «Ἴππος ἐτοιμιάζεται
25 εἰς ἡμέραν πολέμου, παρὰ δὲ Κυρίου ἡ βοήθεια». Καὶ ὁ Ψαλμωδὸς· «Οὐκ ἐν τῇ δυναστείᾳ τοῦ ἵππου θελήσει, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρός εὐδοκεῖ. Οὐ γὰρ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ». Ἀλλὰ καί, «Ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. Οὔτε
30 δὲ ἐγὼ ἐλπῶ ἐπὶ τὸ τόξον μου· οὐ γὰρ σώζει με ἡ ρομφαία μου», ἀλλὰ σὺ, Κύριε, σῶσόν με ἐκ τῶν θλιδόντων με. Καταίσχυνον τοὺς μισοῦν-

22. Ματθ. 6, 25, 32. 23. Ματθ. 6, 33. 24. Ματθ. 2, 2 ἐ. 25. Ματθ. 9, 20 ἐ.
26. Δευτ. 8, 11, 17-18. 27. Ἀμώς 2, 14-15. 28. Α' Βασ. 2, 10, 9, 3-4. 29. Παρμ. 21, 31.
30. Ψαλμ. 146, 10, 32, 16. 31. Ψαλμ. 32, 17. 32. Ψαλμ. 43, 7.

ἄνθρωπο καὶ κἀμνει ἐπικατάρατο αὐτὸν ποὺ ἐνεργεῖ ἔτσι, ἀλλὰ ὡς στηριζομε τελείως τὴν ἐλπίδα μας σὲ ἐκεῖνον ποὺ εἶπε· «Μὴ φροντίσετε τί θὰ φᾶτε ἢ τί θὰ πιεῖτε ἢ τί θὰ φορέσετε· γιατί γνωρίζει ὁ Πατέρας σας ἐκεῖνα ποὺ ἔχετε ἀνάγκη»²². «Ἄς ζητοῦμε», σύμφωνα μὲ τὸ λόγο του, «πρῶτα τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του»²³, ὥστε μαζὶ μὲ τὰ ἐπίγεια νὰ κληρονομήσομε καὶ τὰ οὐράνια. Ἄς μιμηθοῦμε τοὺς Μάγους, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον δὲν φοβήθηκαν τὸν Ἡρώδη, ἀλλὰ καὶ τὸν περιέπαιξαν, ἀφοῦ ἀναχώρησαν γιὰ τὴ χώρα τους ἀπὸ ἄλλο δρόμο²⁴, καὶ τὴν πίστη τῆς γυναίκα ποὺ αἰμορροοῦσε, ἢ ὁποῖα, ἀφοῦ παραμέρισε τοὺς γιατροὺς, ἄγγιξε ἀπὸ πίσω τὴν ἄκρη τοῦ ἐνδύματος τοῦ Κυρίου, καὶ ἀμέσως θεραπεύθηκε²⁵. Καὶ ἐμεῖς, ἔχοντας στηριγμένες τὶς ἐλπίδες μας στὸν Κύριο, ὡς τὸν δοξάζομε στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΑ'.

Δὲν πρέπει νὰ στηρίζομε τὴν πεποίθησή μας στὴ δύναμή μας.

Ὅπως ἀπέδειξε ὁ λόγος, ὅτι εἶναι ἀσύμφωνο πρὸς τὸ νόμο νὰ στηρίζομε τὴν ἐλπίδα μας σὲ ἄνθρωπο καὶ εἶναι ἐπικατάρατη ἢ ἐνέργεια αὐτὴ, ἔτσι ἀπειλεῖ ὁ νόμος ἐκεῖνον ποὺ στηρίζει τὴν πεποίθησή του στὴ δική του δύναμη. Πρῶτος λοιπὸν ὁ Μωυσῆς μᾶς παραγγέλλει, λέγοντας· «Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου· μὴ πεῖς μέσα στὴν καρδιά σου, Ἡ ἰσχὺς μου καὶ ἡ δύναμη τῶν χειρῶν μου μοῦ ἔδωσαν τὴ μεγάλη αὐτὴ εὐημερία. Ἄλλὰ νὰ θυμᾶσαι τὸν Κύριο τὸν Θεό σου, γιατί αὐτὸς σοῦ δίνει τὴ δύναμη»²⁶. Ὅμοια καὶ ὁ προφήτης Ἀμὼς λέγει· «Ὁ πολεμιστὴς δὲν θὰ σώσει τὴ ζωὴ του, καὶ ὁ ταχὺς στὰ πόδια δὲν θὰ μπορέσει νὰ σωθεῖ»²⁷. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ προφήτη Σαμουὴλ Ἄννα ἔλεγε· «Ἄς μὴ καιχιέται ὁ δυνατὸς γιὰ τὴ δύναμή του· γιατί δυνατὸς δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει σωματικὴ δύναμη· τὸ τόξο τῶν δυνατῶν πολεμιστῶν ἀποδείχθηκε ἀνίσχυρο, καὶ οἱ ἀνίσχυροὶ περιζώσθησαν δύναμη»²⁸. Καὶ στὶς Παροιμίες· «Ὁ ἵππος ἐτοιμάζεται γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ πολέμου, ὅμως ἡ βοήθεια στέλλεται ἀπὸ τὸν Κύριο»²⁹. Καὶ ὁ Ψαλμωδὸς· «Δὲν δείχνει ὁ Κύριος τὴν εὐαρέσκειά του στὴ δύναμη τοῦ ἵππικου, οὔτε καὶ ἐπιδοκιμάζει τὰ δυνατὰ καὶ εὐκίνητα πόδια τοῦ πολεμιστῆ. Γιατί δὲν σώζεται ὁ βασιλιάς ἐξαιτίας τῆς μεγάλης δυνάμεώς του, καὶ ὁ γίγας δὲν θὰ σωθεῖ ἀπὸ τὴ μεγάλη σωματικὴ δύναμή του»³⁰. Ἄλλὰ καί, «Διαψεύδεται ἐκεῖνος ποὺ στηρίζει τὴν ἐλπίδα του στὸ ἵππικό, καὶ δὲν θὰ σωθεῖ κανεὶς ἀπὸ τὴ μεγάλη δύναμή του»³¹. «Οὔτε καὶ ἐγὼ θὰ στηρίξω τὴν ἐλπίδα μου στὸ τόξο μου, γιατί δὲν θὰ μὲ σώσει τὸ σπαθὶ μου»³², ἀλλὰ σύ, Κύριε, σώσε με ἀπὸ ἐκείνους

τάς με, ὅτι σὺ μόνος εἶ ὁ ρυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, καὶ πτωχὸν καὶ πένητα ἀπὸ τῶν διαρπαζόντων αὐτόν. Ἐν σοὶ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, καὶ ἡ ἰσχὺς ἡμῶν καὶ ἡ εὐρωστία παρὰ σοῦ ἐστίν, καὶ θριξὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν
5 ἄνευ σοῦ τοῦ πλαστοουργοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν.

Ταῦτα οὖν μαθόντες ἐκ τῆς θείας Γραφῆς, μὴ τολμήσωμεν ὅλως πεποιθέναί ἢ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τῇ δυνάμει ἢ εὐρωστία τοῦ σώματος ἡμῶν, ἵνα μὴ τὴν κατάραν τοῦ στηρίζοντος σάρκα βραχίονος αὐτοῦ ἐφ' ἑαυτοῖς ἐπενέγκωμεν. Πολλοὶ γάρ εἰσιν οἱ κανχόμενοι καὶ λέγον-
10 τες Αἱ χεῖρές μου τρέφουσιν καὶ ἐμὲ καὶ ἄλλους, καὶ ἔχων τὰς χεῖράς μου, δύναμαι ζῆσαι. Οὗτοί εἰσιν ἀληθῶς οἱ ματαιόφρονες καὶ ματαιολόγοι, οἱ ἐπιλανθανόμενοι τοῦ ποιήσαντος αὐτοὺς Θεοῦ, τοῦ παρέχοντος ὑγείαν καὶ τροφήν πάση σαρκί, καὶ πεποιθότες ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν. Ὑπερηφανίαν γὰρ νοσεῖ ὁ ἀποστήσας ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ
15 ἰδίᾳ δυνάμει ἐπιγράφων τὰ κατορθώματα αὐτοῦ. Ὡσπερ δὲ ὁ ἐπιβάς ἀράχνη διαπεσὼν κατηνέχθη κάτω, οὕτω συμπίπτει ὁ θαρρῶν τῇ ἰδίᾳ δυνάμει. Οὐδὲ κἂν τοῦ Ἰωβ ἤκουσαν λέγοντος «Εἰ δὲ καὶ χεῖρά μου ἐπιθεῖς ἐπὶ στόματι ἐφίλησα, καὶ τοῦτο ἄρα μοι μεγάλη ἀνομία λογισθεῖη, ὅτι ἐψευσάμην ἔναντι Κυρίου τοῦ Ὑψίστου». Ὡσαύτως καὶ
20 τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ φησὶν γὰρ ἐκεῖνος· «Ἐπέστρεψα, καὶ εἶδον ὅτι οὐ τοῖς κούφοις ὁ δρόμος, οὐδὲ τοῖς δυνατοῖς ὁ πόλεμος. Καί γε οὐ τῷ σοφῷ ἄρτος, καὶ οὐ τοῖς συνετοῖς ὁ πλοῦτος, καὶ οὐ τοῖς γινώσκουσιν ἡ χάρις». Καὶ ἐπάγει· «Ἀγαθὴ σοφία ὑπὲρ σκευῆ πολέμου, καὶ ἁμαρτάνων εἷς, ἀπολέσει ἀγαθωσύνην πολλήν». Καὶ ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ
25 μαθηταῖς φησὶν· «Μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλήμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ μείνη ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, εἰ μὴ ἐν ἐμοί μείνητε. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. Ὁ μένων ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». Καὶ εἰκότως αὐτὸς γὰρ ἐστίν τὸ
30 φῶς καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, καὶ «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χω-

33. Πράξ. 17, 28.

35. Ἰωβ 31, 27-28.

37. Ἐκκλ. 9, 18.

34. Ματθ. 10, 30.

36. Ἐκκλ. 9, 11.

38. Ἰω. 15, 4-5.

πού με θλίβουν. Καταντρόπιασε ἐκείνους πού με μισοῦν, γιατί σὺ μόνο εἶσαι ἐκεῖνος πού σῶζεις τὸν φτωχὸ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἰσχυροτέρων του, καὶ τὸν φτωχὸ καὶ δυστυχησμένο ἀπὸ ἐκείνους πού διαρπάζουν τὰ πράγματα του. Γιατὶ μέσα σὲ σένα ζοῦμε καὶ κινούμαστε καὶ ὑπάρχομε³³, καὶ ἡ δύναμή μας καὶ ἡ σωματικὴ μας εὐρωστία βρῖσκεται σὲ σένα, καὶ τρίχα ἀπὸ τὸ κεφάλι μας δὲν θὰ πέσει πάνω στὴ γῆ³⁴, ἐὰν δὲν τὸ θελήσεις σὺ ὁ πλαστοουργὸς καὶ Πατέρας μας.

Ἔχοντας λοιπὸν μάθει αὐτὰ ἀπὸ τὴ θεία Γραφή, ἄς μὴ τολμοῦμε καθόλου νὰ στηρίζομε τὴν πεποίθησή μας ἢ νὰ μεγαλοφρονοῦμε γιὰ τὴ δύναμη ἢ τὴ σωματικὴ μας εὐεξία, γιὰ νὰ μὴ ἐπισύρομε ἐπάνω μας τὴν κατάρρα ἐκείνου πού στηρίζει τὴ σωματικὴ δύναμή του στὸν ἑαυτό του. Γιατὶ πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού καυχῶνται καὶ λέγουν· Τὰ χέρια μου τρέφουν καὶ ἔμένα καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἔχοντας τὰ χέρια μου, μπορῶ νὰ ζῆσω. Αὐτοὶ εἶναι πραγματικὰ οἱ ματαιόφρονες καὶ ματαιολόγοι, πού ξεχνοῦν τὸν Θεὸ πού τοὺς ἔφερε στὴν ὑπαρξή, ὁ ὁποῖος παρέχει ὑγεία καὶ τροφή στὴν κάθε ἀνθρώπινη ὑπαρξή, καὶ στηρίζουν τὴν πεποίθησή τους στὴ δύναμή τους. Γιατὶ πάσχει ἀπὸ ὑπερηφάνεια ἐκεῖνος πού ἀπομάκρυνε τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀποδίδει στὴ δική του δύναμη τὰ κατορθώματά του. Ὅπως ἐκεῖνος πού ἀνεβαίνει στὸν ἰστό τῆς ἀράχνης θὰ πέσει καὶ θὰ βρεθεῖ κάτω, ἔτσι πέφτει κάτω ἐκεῖνος πού στηρίζει τὸ θάρρος του στὴ δύναμή του. Οὔτε κἂν τὸν Ἰὼβ ἄκουσαν πού λέγει· «Καὶ ἂν ἔβαλα ποτὲ τὸ χέρι μου στὸ στόμα μου γιὰ νὰ τὸ φιλήσω, εὐχαριστώντας το γιὰ κάτι πού πέτυχα μ' αὐτό, καὶ αὐτὸ ἄς μοῦ καταλογισθεῖ ὡς μεγάλη παράβαση τοῦ θείου νόμου, γιατί εἶπα ψέματα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τοῦ Ἵψίστου»³⁵. Ἐπίσης καὶ τὸν Ἐκκλησιαστή· γιατί λέγει ἐκεῖνος· «Ἔστρεψα τὸ βλέμμα μου καὶ εἶδα, ὅτι ἡ ὑπεροχὴ στὸ τρέξιμο δὲν βρῖσκεται πάντοτε στὰ ἀνάλαφρα πόδια, οὔτε ἡ νίκη στὸν πόλεμο κατορθώνεται ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς. Ἀλλὰ καὶ τὸ ψωμί ἀκόμα δὲν δίνεται στὸν σοφὸ, οὔτε ὁ πλοῦτος στοὺς συνετοὺς, οὔτε καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὲ ἐκείνους πού ἔχουν γνώση»³⁶. Καὶ προσθέτει· «Ἡ σοφία εἶναι προτιμότερη καὶ ἀπὸ τὰ πολεμικὰ μέσα, ἐνῶ ἓνας ἀσύνετος πού ἁμαρτάνει, μπορεῖ νὰ καταστρέψει μεγάλη προηγούμενη εὐτυχία»³⁷. Καὶ ὁ Κύριος λέγει στοὺς μαθητὲς του· «Μείνατε μέσα σὲ μένα, καὶ ἐγὼ μέσα σὲ σᾶς. Ὅπως τὸ κλῆμα δὲν μπορεῖ νὰ παράγει καρπὸ ἀπὸ μόνο του, ἐὰν δὲν μένει μέσα στὸ ἀμπέλι, ἔτσι οὔτε καὶ σεῖς, ἐὰν δὲν μείνετε μέσα σὲ μένα. Ἐγὼ εἶμαι τὸ ἀμπέλι, ἐσεῖς τὰ κλήματα. Ἐκεῖνος πού μένει μέσα σὲ μένα, καὶ ἐγὼ μέσα σ' αὐτόν, αὐτὸς παράγει πολὺ καρπὸ· γιατί χωρὶς ἔμένα δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε τίποτε»³⁸. Καὶ σωστά· γιατί αὐτὸς εἶναι τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ

ρίς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἐν ᾧ γέγονεν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΒ΄.

Περὶ τοῦ παραιτεῖσθαι τὰς ἀκαίρους συντυχίας.

5 Καλὸν ἄγαν καὶ λίαν ἐπωφελές, τὸ παραιτεῖσθαι τὰς ἀκαίρους
συντυχίας καὶ ἐκτρέπεσθαι τοὺς κοσμόφρονας, ἄτερ μεγάλης ἀνάγ-
κης. Ἄλλη γὰρ διάθεσις τοῖς ἔξω τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλη τοῖς ἐν τῷ
κόσμῳ. Ὡσπερ οὖν ἀσύμφωνος ἡ σύνοδος τοῦ βροῦ καὶ τοῦ βουβάλου
καὶ ὑποζυγίου καὶ ὀνάγρου, οὕτω καὶ ἡ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κατὰ
10 κόσμον. Ὁ μοναχὸς ἐξουσίαν ἑαυτοῦ οὐκ ἔχει· δεδούλωται γὰρ τῷ
στρατολογήσαντι αὐτόν, ὅτι ὑποκέκλιεν τὸν αὐχένα αὐτοῦ τῇ ζεύγλῃ
τοῦ ἐξελαινομένου αὐτὸν τέμνειν ἀμεταστρεπτὶ τοὺς ἐν ταῖς κοιλότησι
τῆς ταπεινοφροσύνης πληθύνοντας τὸν θεῖον σῖτον αὐλακας, τοὺς
μεθυσκομένους ἐκ τῆς ἐπομβρίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωοπαρόχου
15 Πνεύματος, οὗ τοῖς σταγόσιν εὐφραίνεται ἡ ἀνατέλλουσα τὰ θεῖα νοή-
ματα τοῦ ἀνθρώπου ψυχῆ. Ὁ γὰρ ὀρεγόμενος ἡσυχίας καὶ ἀπερισπά-
στως βουλόμενος προσομιλεῖν τῷ Θεῷ, οὐκ ὀφείλει ὄλως συντυχεῖν
τινὶ τὸ σύνολον· τῶν γὰρ τελείων ἐστὶ τὸ μέτρον τοῦτο τῶν νεκροσάν-
των ἑαυτοὺς τῷ κόσμῳ, κεκολλημένων δὲ τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ
20 καὶ χρεία γένηται συντυχίας, πατράσιν πνευματικοῖς καὶ συναγωνι-
σταῖς, ἢ ἀδελφοῖς δεομένοις ὠφελείας συντυγχάνειν. Ἡ γὰρ τοιαύτη
συντυχία, εἰς θεολογίαν λογίζεται, καὶ πάντως ἢ ὠφελήσει, ἢ ὠφελη-
θήσεται. Φησὶ δὲ καὶ ἡ Γραφή· «Ἄνδρα εὐρῶν φρόνημον, ὀρθρισον
πρὸς αὐτόν» καὶ· «Τὶς σοφός; Αὐτῷ προσκολληθήτι. Ὁ γὰρ συνδιά-
25 γων σοφοῖς, σοφὸς ἔσται». Ἡ δὲ τοῦ κόσμου συντυχία, ἀσύμφορος
ἡμῖν ἐστίν· λαλοῦσι γὰρ τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου. Καὶ λοιπὸν χαννοῦται
ὁ νοῦς καὶ καταργεῖται ἐκ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας καὶ ἐκλύεται
πρὸς τὸν τῆς ἀσκήσεως τόνον. Λοιπὸν δὲ καὶ ἐστιατορία καὶ αὐτῇ
ἐνηλλαγμένη. Ἐκαστος γὰρ ἐκ τῆς ἰδίας γεωργίας τοὺς καρπούς ἐπι-

39. Ἰω. 8, 12, 11, 25.

41. Σ. Σειρ. 6, 36.

43. Παρμ. 13, 20.

40. Ἰω. 1, 3.

42. Σ. Σειρ. 6, 34.

τῶν ἀνθρώπων³⁹, καὶ «Ὅλα ἐγιναν μέσω αὐτοῦ, καὶ χωρὶς αὐτὸν δὲν ἐγινε τίποτε ἀπ' ὅσα ἐγιναν»⁴⁰. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 102ος.

Γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῶν ἄκαιρων συνομιλιῶν.

Εἶναι πολὺ καλὸ καὶ πολὺ ὠφέλιμο τὸ νὰ ἀποφεύγει κανεὶς τὶς ἄκαιρες συναντήσεις καὶ συνομιλίες καὶ νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν φρόνημα κοσμικόν, ὅταν δὲν ὑπάρχει μεγάλη ἀνάγκη. Γιατὶ ἄλλη εἶναι ἡ διάθεσις ἐκείνων ποὺ ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ ἄλλη ἐκείνων ποὺ ζοῦν μέσα στὸν κόσμον. Ὅπως δηλαδὴ εἶναι ἀταίριαστη ἡ συνεύρεσις τοῦ βοδιοῦ καὶ τοῦ βούβαλου, καὶ τοῦ ἡμίονου καὶ τοῦ ἄγριου ὄνου, ἔτσι καὶ ἡ συνάντησις τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων. Ὁ μοναχὸς δὲν ἔχει ἐξουσία τοῦ ἑαυτοῦ του· γιατί ἔχει γίνεαι δοῦλος ἐκείνου ποὺ τὸν στρατολόγησε, ἀφοῦ ἔκλινε τὸν αὐχένα του στὴ ζεύγλα ἐκείνου ποὺ τὸν ὀδηγεῖ στὸ νὰ χαράζει, χωρὶς καμμιά στροφὴ πρὸς τὰ πίσω, μέσα στὶς κοιλότητες τῆς ταπεινοφροσύνης τὰ αὐλάκια ποὺ πληθαίνουν τὸν θεῖο σπόρον, τὰ ὁποῖα καταπλημμυρίζουν ἀπὸ τὴ βροχὴ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος ποὺ χαρίζει τὴ ζωὴ, μὲ τοῦ ὁποῖου τὶς σταγόνες εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ βλαστάνει τὰ θεῖα νοήματα. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴν ἡσυχίαν καὶ θέλει νὰ συνομιλεῖ ἀπερίσπαστα μὲ τὸν Θεόν, δὲν πρέπει καθόλου νὰ συναντᾶται καὶ νὰ συνομιλεῖ μὲ ὅποιονδήποτε γενικῶς· γιατί τὸ μέτρο αὐτὸ ἀνήκει στοὺς τέλειους, ποὺ νέκρωσαν τὸν ἑαυτὸν τους σὲ σχέσιν μὲ τὸν κόσμον, καὶ προσκολλήθησαν στὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν χρειαστεῖ νὰ συναντηθεῖ καὶ νὰ συνομιλήσῃ μὲ κάποιον, νὰ συναντᾶται καὶ νὰ συνομιλεῖ μὲ πατέρες πνευματικούς καὶ συναγωνιστῆς, ἢ μὲ ἀδελφοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ὠφέλεια. Γιατὶ μὴ τέτοια συνομιλία καταλογίζεται ὡς θεολογία, καὶ ὅπωςδήποτε ἢ θὰ ὠφελήσῃ αὐτὸς τὸν ἄλλον, ἢ θὰ ὠφεληθεῖ ὁ ἴδιος. Λέγει καὶ ἡ Γραφή· «Ἄν βρεῖς ἄνθρωπον συνετὸν, πῆγαινε σ' αὐτὸν ἀπὸ πολὺ πρῶτον»⁴¹ καὶ «Ἐπιτρέψου μοι εἰσελθεῖν καὶ ἀκούω σοφίας σου· ὅτι ἡ σὺνέσις σου ἡγήσατο ἐμὴν σωτηρίαν»⁴². Γιατὶ «ἐκεῖνος ποὺ συναναστρέφεται σοφούς, θὰ γίνεαι σοφός»⁴³. Ἀντίθετα ἡ συναναστροφή μας μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου μᾶς εἶναι ἀσύμφορη· γιατί ὁ λόγος τους στρέφεται γύρω ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Καὶ ἔτσι ἀποχαυνώνεται ὁ νοῦς, ἐγκαταλείπει τὴν πνευματικὴν ἐργασία καὶ παραλύουν οἱ δυνάμεις του πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀσκήσεως. Στὴ συνέχεια ἀκολουθεῖ καὶ συνεστίασις, καὶ αὕτη διαφοροετικὴ. Γιατὶ ὁ καθένας παρουσιάζει τοὺς καρπούς ἀπὸ τὴ δική του γεωργία. Γι' αὐτὸ ἔχω πεῖ,

δείκνυσιν. Διὰ τοῦτο εἶρηκα, ὅτι ἀμέτοχος καὶ ἀσύμφωνός ἐστιν ὁ βίος τῶν ἀζύγων καὶ τῶν κοσμικῶν.

Ἄνάγκη οὖν διὰ τὴν τῆς ψυχῆς βλάβην, ραδίως κόπτειν τὰς αὐτῶν συντυχίας. Καὶ γὰρ μετὰ τὴν αὐτῶν ἀναχώρησιν, ἄχθεται ὁ νοῦς 5 διὰ τε τὴν τοῦ κανόνος ἀργίαν, καὶ τὴν τῆς διαίτης ἐναλλαγὴν. Διὰ τοῦτο οἱ ἀγωνισταὶ τὰς ἐρήμους ἐδίακον, ἵνα τούτων ἐκτὸς γενόμενοι, ἀνεμποδίστως τῷ Θεῷ προσομιλήσωσιν. Ὡσπερ γὰρ παρθένος φυλαττομένη ποθεῖται παρὰ τῶν ἔξω, ἐπειδὴν δὲ προσέλθῃ, οὐ πᾶσιν ἀρέσκει, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ πολλῶν ψέγεται, οὕτω καὶ ὁ μοναχός, ὅταν 10 γένηται ἄπολις καὶ ἀδημοσίετος, τιμὸς ἐστιν καὶ Θεῷ καὶ ἀγγέλοις, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνθρώποις, ἐπειδὴν δὲ κατέλθῃ ἐκ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας καὶ θεωρίας καὶ ἐμπλακῆ ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις καὶ συντυχίαις, ἀδόκιμος τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις εὐκαταφρόνητος γίνεται. Ἄμεινον οὖν ἐστιν ἀπαντομολῆσαι τῶν κοσμικῶν καὶ φυλακισθῆναι 15 ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ σωθῆναι ὡς δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὡσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος. Βρόχοι γὰρ καὶ παγίδες εἰσὶ τοῖς ἐθέλουσιν σωθῆναι αἱ τῶν κοσμικῶν συντυχίαι καὶ μακρολογίαι, ἀπασχολοῦσαι τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δοξολογίας καὶ εὐφροσύνης, καὶ ποιοῦσαι ἀδολεσχεῖν εἰς τὰς ἑαυτῶν ματαιολογίας, ὡς φησιν ὁ Παρομιαστής: «Ἀπεπλάνη- 20 σε δὲ αὐτὸν πολλὴ ὁμιλία, λόγοις δὲ χειλέων ἐξώκειλεν αὐτόν».

Εἰ μέντοι περὶ ὠφελείας ψυχῆς πλησιάζουσιν ἡμῖν, δι' ὀλίγων λόγων, ἄλατι θείῳ ἠρτυμένων, ποιησώμεθα τὴν πρὸς αὐτοὺς συντυχίαν, καὶ ἀπολύσωμεν. Πλέον γὰρ οἰκοδομηθήσονται ἐν τῇ πνευματικῇ βραχυλογία, ἢ περ ἐν τῇ κοσμικῇ μακρολογία. Εἰ δὲ λέγει τις, Διὰ τί ὁ 25 Παῦλος παρέτεινε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου; Πρῶτον μὲν διὰ τὸ μέλλειν αὐτὸν ὀδεύειν· ἔπειτα δέ, ὅτι καὶ νεοκατήγητοι ἦσαν. Ἀρχὴ γὰρ ἦν τοῦ κηρύγματος. Πλὴν ὅτι ὁ Παῦλος ἀνάπλευς ἦν Πνεύματος Θεοῦ, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐλάλει δι' αὐτοῦ. Σημεῖον δὲ τοῖς ἔχουσιν τὸ ἄνωθεν Πνεῦμα· πρῶτον μὲν πραῦς ἐστὶ καὶ ἡσύχιος καὶ ταπεινόφρων 30 καὶ ἀπεχόμενος ἀπὸ πάσης ἐπιθυμίας ματαιίας τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἑαυτὸν ἐνδεέστερον ποιεῖ πάντων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ οὐδὲ ὅταν θέλει ὁ πνευματοφόρος λαλεῖν, λαλεῖ τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ τότε λαλεῖ, ὅταν θέλει

44. Παρμ. 7, 21.

45. Πράξ. 20, 7.

ὅτι εἶναι ἀταίριαστη καὶ ἀσύμφωνη ἡ συμβίωση τῶν μοναχῶν μὲ τοὺς κοσμικοὺς.

Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν ἕξαιτίας τῆς βλάβης τῆς ψυχῆς νὰ σταματᾶμε ἀμέσως τὶς συναντήσεις μὲ αὐτούς. Γιατὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, βαραίνει ὁ νοῦς ἕξαιτίας τῆς διακοπῆς τοῦ κανόνα καὶ τῆς ἀλλαγῆς τῆς διατροφῆς. Γι' αὐτὸ οἱ ἀγωνιστῆς ἐπιδίωκαν νὰ καταφεύγουν σὶς ἐρήμους, ὥστε, βρισκόμενοι μακριὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, νὰ συνομιλοῦν χωρὶς ἐμπόδια μὲ τὸν Θεό. Γιατὶ, ὅπως ἡ παρθένος ποὺ προφυλάγεται ποθεῖται ἀπὸ τοὺς ἔξω, ὅταν ὅμως συνευρεθεῖ μὲ κάποιον, δὲν εἶναι ἀρεστὴ σὲ ὅλους, ἀλλὰ μᾶλλον ψέγεται ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἔτσι καὶ ὁ μοναχός, ὅταν φτάσει νὰ μὴ ἔχει πατρίδα καὶ νὰ εἶναι ἄγνωστος, ἀπολαμβάνει τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀκόμα, ὅταν ὅμως κατεβεῖ ἀπὸ τὴν ὑψηλὴ πολιτεία καὶ θεωρία καὶ ἐμπλακεῖ μέσα σὶς ἐνασχολήσεις καὶ τὶς κοσμικὰς συναναστροφές, γίνεται ἀνάξιος τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ καὶ εὐκαταφρόνητος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι προτιμότερο λοιπὸν νὰ φύγομε μακριὰ ἀπὸ τὰ κοσμικὰ καὶ νὰ φυλακισθοῦμε μέσα στὸ κελλί, γιὰ νὰ σωθοῦμε ὅπως τὸ ζαρκάδι ἀπὸ τὰ δίχτυα καὶ ὅπως τὸ πουλὶ ἀπὸ τὴν παγίδα. Γιατὶ δίχτυα καὶ παγίδες εἶναι γιὰ ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ σωθοῦν οἱ συναντήσεις μὲ τοὺς κοσμικοὺς καὶ οἱ μακρολογίες, ποὺ ἀπομακρύνουν τὸ νοῦ ἀπὸ τὴ δοξολογία καὶ τὴν εὐφροσύνη τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν κάνουν νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὶς ματαιολογίες αὐτῶν, ὅπως λέγει ὁ Παροιμιαστής: «Τὸν ἀποπλάνησε μὲ τὴν πολλὴ ματαιολογία της, καὶ μὲ τοὺς λόγους τῶν χειλιῶν της τὸν ἔκανε νὰ παραστρατήσῃ ἀπὸ τὸν δροῦμο τὸν σωστό»⁴⁴.

Ἐκεῖνοι βέβαια ποὺ μᾶς πλησιάζουν πρὸς ὠφέλεια τῆς ψυχῆς τους, νὰ κάνομε τὴ συνομιλία μαζί τους μὲ λίγα λόγια ἀρτημένα μὲ τὸ θεῖο ἄλας, καὶ νὰ τοὺς ἀφήνομε νὰ φύγουν. Γιατὶ περισσότερο θὰ οἰκοδομηθοῦν μὲ τὴ βραχυλογία ποὺ γίνεται γιὰ πνευματικὰ πράγματα, παρὰ μὲ τὴ μακρολογία ποὺ γίνεται γιὰ κοσμικὰ πράγματα. Ἄν ὅμως λέγει κάποιος, Γιατὶ ὁ Παῦλος παρέτεινε τὸ λόγο του μέχρι τὰ μεσάνυχτα⁴⁵; κατὰ πρῶτον ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν ἄλλη μέρα· ἔπειτα, ἐπειδὴ ἦταν καὶ νεοκατήχητοι. Γιατὶ ἦταν ἀρχὴ τοῦ κηρύγματος. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὅμως, ὁ Παῦλος ἦταν γεμᾶτος ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ τὸ Πνεῦμα μιλοῦσε μέσω αὐτοῦ. Καὶ ἀπόδειξη ἐκείνων ποὺ ἔχουν τὸ οὐράνιον Πνεῦμα εἶναι· Πρῶτον ὅτι εἶναι κανεῖς γεμᾶτος πραότητα καὶ ἡρεμία καὶ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἀπέχει ἀπὸ κάθε μάταια ἐπιθυμία τοῦ κόσμου αὐτοῦ, καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του ὑποδεέστερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ δὲν ὁμλεῖ τὸ Πνεῦμα ὅταν θέλει αὐτὸς ποὺ φέρει αὐτό, ἀλλὰ

αὐτὸν ὁ Θεὸς λαλήσαι. Ὅταν οὖν τινες παραβάλλουσιν ὠφελείας χάριν καὶ ἔχουσι πίστιν θείου Πνεύματος, ἐν πρώτοις γένηται ἔντευξις πρὸς τὸν Θεὸν περὶ πάντων, καὶ τότε τὸ θεῖον Πνεῦμα πληροῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ πληρωθεὶς λαλεῖ, καθὼς ὁ Κύριος βούλεται βούλεται
5 δὲ τοῦ σωθῆναι πάντα ἄνθρωπον. Καλὸν μὲν τὸ διὰ λόγων ὠφελεῖν τοὺς πνιθανομένους, κρεῖσσον δὲ τὸ δι' ἀρετῆς καὶ προσευχῆς συνεργεῖν αὐτοῖς.

Χρὴ οὖν τοὺς θέλοντας κτήσασθαι τὸ πλῆθος τῶν ἀρετῶν, μήτε δόξης ἐφίεσθαι, μήτε πολλοῖς συντυγχάνειν, καθὼς εἴρηται, μήτε προ-
10 ὀδοις συνεχέσι κεχρηῆσθαι ἢ λαιδορεῖν τινας, εἰ καὶ οἱ λαιδορούμενοι τῆς λαιδορίας εἰσὶν ἄξιοι, μήτε πολλὰ ὀμιλεῖν, κἂν πάντα καλὰ λέγειν δύναιντο. Ἡ γὰρ πολυλογία ἢ ἄμετρος, διαφθείρουσα τὸν νοῦν, οὐ μόνον περὶ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν ἀργὸν αὐτὸν ἀπεργάζεται, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ἀκηδίας αὐτὸν παραδίδωσι δαίμονι. Ὡσπερ οὖν αἱ
15 θύραι τοῦ θαλανείου συνεχῶς ἀνοιγόμεναι, τὴν ἔνδοθεν θέρμην θάπτον ὠθοῦνται πρὸς τὰς ἔξω, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὅταν πολλὰ θέλει διαλέγεσθαι καὶ πάντοτε καλὰ λέγει, τὴν ἑαυτῆς μνήμην διὰ τῆς φωνητικῆς πύλης διαφθείρεται. Καλὴ οὖν ἐστὶν κατὰ πάντα ἡ σιωπὴ· θησαυροὶ γὰρ βασιλικοὶ πλησθήσονται χρυσοῦ, καὶ νόες τῶν ἀληθῶς μοναχῶν
20 πλουσίας πλησθήσονται γνώσεως. Εἰ δὲ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστὶν τὸ διδάσκειν, πρὸς ἐπανόρθωσιν ψυχῆς γινέσθω. Χρηζόμεν οὖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα δι' ἡμῶν δοξασθῇ ὁ Θεὸς ἐν πᾶσιν. «Τὰ γὰρ ὄπλα ἡμῶν, οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων· λογισμοὺς κα-
25 θαίροντες, καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρούμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ», ὅπως ἀθολώτῃ ψυχῇ καὶ πραεῖα καρδίᾳ, ὡς εὐῶδες θυμίαμα ἢ εὐχὴ ἡμῶν δεκτὴ γένηται τῷ ἐτάζοντι καρδίας καὶ νεφροῦς Θεῷ. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς «Ἑμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου». «Οὐκ ἔτι πολλὰ
30 λαλήσω μεθ' ὑμῶν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

46. Α' Τιμ. 2, 4.

47. Β' Κορ. 10, 4.

48. Ψαλμ. 7, 10.

49. Ἰω. 15, 19.

τότε ὁμιλεῖ, ὅταν θέλει ὁ Θεὸς νὰ μιλήσει αὐτὸς. Ὅταν λοιπὸν κάποιοι συναντῶνται μὲ σκοπὸ τὴν ὠφέλειά τους καὶ ἔχουν πίστη διαποτισμένη ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ἀφοῦ προηγουμένως γίνεи προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸ γιὰ ὅλους, τότε τὸ ἅγιο Πνεῦμα γεμίζει μὲ τὸ φωτισμὸ του τὸν ἄνθρωπο, καὶ ἀφοῦ γεμίσει μὲ αὐτόν, ὁμιλεῖ τότε ἔτσι ὅπως ὁ Κύριος θέλει· καὶ θέλει φυσικὰ νὰ σωθεῖ ὁ κάθε ἄνθρωπος⁴⁶. Εἶναι καλὸ βέβαια τὸ νὰ ὠφελοῦμε μὲ τοὺς λόγους του ἐκείνους πού μᾶς ἐρωτοῦν γιὰ νὰ μάθουν, προτιμότερο ὅμως εἶναι τὸ νὰ βοηθᾶμε αὐτοὺς μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν προσευχή μας.

Πρέπει ἐπομένως ἐκείνοι πού θέλουν νὰ ἀποκτήσουν τὸ πλῆθος τῶν ἀρετῶν, οὔτε δόξα νὰ ἐπιθυμοῦν, οὔτε νὰ συναντῶνται μὲ πολλούς, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, οὔτε σέ συνεχεῖς ἐξόδους νὰ καταφεύγουν ἢ νὰ κατηγοροῦν κάποιους, ἔστω καὶ ἂν οἱ κατηγορούμενοι εἶναι ἄξιοι τῆς κατηγορίας, οὔτε νὰ λένε πολλά, κι ἂν ἀκόμα μποροῦσαν ὅλα αὐτὰ πού λένε νὰ εἶναι καλά. Γιατὶ ἡ ἄμετρη πολυλογία, διαφθείροντας τὸ νοῦ, ὄχι μόνο κάνει αὐτὸν ὀκνηρὸ πρὸς τὴν πνευματικὴ ἐργασία, ἀλλὰ καὶ τὸν παραδίδει στὸν δαίμονα τῆς ἀκηδίας. Ὅπως δηλαδὴ οἱ πόρτες τοῦ λουτροῦ, ὅταν ἀνοίχουν συνέχεια, ἀφήνουν τὴ θερμότητα πού ὑπάρχει μέσα νὰ βγεῖ γρηγορότερα πρὸς τὰ ἔξω, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν θέλει νὰ συνομιλεῖ πολὺ καὶ νὰ λέγει πάντοτε καλὰ, καταστρέφει τὴ μνήμη της μέσω τῆς φωνητικῆς πύλης. Εἶναι ἐπομένως καλὴ ὡς πρὸς ὅλα ἡ σιωπὴ· γιατί τὰ βασιλικά θησαυροφυλάκια θὰ γεμίσουν μὲ χρυσάφι, καὶ ὁ νοῦς τῶν ὀληθινῶν μοναχῶν θὰ γεμίσει ἀπὸ πλούσια γνώση. Ἐὰν ὅμως εἶναι ἀναγκαῖο τὸ νὰ διδάσκει κανεῖς, αὐτὸ νὰ γίνεται πρὸς διόρθωση τῆς ψυχῆς. Χρειαζόμαστε ἐπομένως κατὰ τὴ διδασκαλία ἀδιαφθορία, σεμνότητα, λόγο ὑγιῆ, ἀμεμπτο, γιὰ νὰ δοξασθεῖ ὁ Θεὸς μὲ μέσο ἡμᾶς ὡς πρὸς ὅλα. Γιατὶ λέγει· «Τὰ ὄπλα μας δὲν εἶναι σαρκικά, ἀλλὰ εἶναι ἐφοδιασμένα μὲ θεία δύναμη γιὰ νὰ γκρεμίζουν δαιμονικά ὀχυρώματα· γιατί γκρεμίζομε ἐχθρικούς συλλογισμούς, καὶ κάθε τι πού ὑψώνεται μὲ ὑπερηφάνεια ἐναντίον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ»⁴⁷, ὥστε μὲ ἀθόλωτη ψυχὴ καὶ καρδιὰ γεμάτη ἀπὸ πραότητα, νὰ γίνεи ἡ προσευχή μας σὰν εὐωδιαστὸ θυμίαμα δεκτὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ μας, ὁ ὁποῖος γνωρίζει καὶ ἐξετάζει τίς μέσα στὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μας σκέψεις⁴⁸. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Κύριος στοὺς μαθητές του· «Σεῖς δὲν εἶστε ἀπὸ τὸν κόσμος αὐτόν, ἀλλὰ ἐγὼ σᾶς διάλεξα μέσα ἀπὸ τὸν κόσμος»⁴⁹. – «Δὲν θὰ πῶ πιά πολλὰ μαζί σας»⁵⁰. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

50. Ἰω. 14, 30.

ΛΟΓΟΣ ΡΓ΄.

Περὶ ἡσυχίας.

Ἡσυχία ὠφελεῖ, τῶν κακῶν ἀργήσασα, ἐὰν δὲ καὶ τὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐν προσευχῇ προσλάβηται βοήθημα, τοῦτ' ἔστι τὴν μακροθυ-
 5 μίαν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην, ἀγρυπνίαν τε καὶ ἐγκράτειαν, οὐδὲν αὐτῇ συντομώτερον πρὸς ἀπάθειαν. Καλὴ οὖν ἢ εὐκαιρος σιωπὴ, οὐδὲν ἕτερον οὕσα, ἢ μήτηρ ἐννοιῶν σοφωτάτων· ἐπειδὴ καὶ τὸ ἀγα-
 θὸν Πνεῦμα ἐκφεύγει τὴν πολυλογίαν, ὡς ταραχῆς πάσης καὶ φαντα-
 σίας ἐκτὸς ὄν. Ἡ οὖν ἡσυχία ὡς καλὴ οὕσα μήτηρ πασῶν τῶν ἀρετῶν
 10 τυγχάνει. Ἀπογεννᾷ γὰρ αὐτὰς διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἀδιαλείπτου καὶ ἀπερισπιάστου ἡσυχίας. Ὁ φιλήσυχος μοναχὸς ἀγαπάται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἀγαπῶν τὸν Θεὸν αὐτῷ μόνῳ θέλει προσομιλεῖν διὰ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, καὶ ἐπὶ γῆς διάγων τὰ οὐράνια φαντάζεται. Ὅλος γὰρ ὁ νοῦς αὐτοῦ μεριμνᾷ τὸ πῶς ἀρέσει τῷ Θεῷ,
 15 καὶ γενέσθαι ναὸς τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος. Ὁ τοιοῦτος ἀεὶ ὑποκλίνει τὸν ἀνχένα αὐτοῦ τῷ ἐλαφρῷ καὶ χρηστῷ ζυγῷ τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντα τὰ ὀρώμενα παρορῶν, τῶν ἀοράτων ἐφίεται, μᾶλλον δὲ αὐτὸν τὸν ἀόρατον ὡς ὄραν καρτερεῖ. Οἱ τοιοῦτοι τοῖς ἀγγέλοις τῷ θίῳ συναμιλλῶνται πάντοτε τὰς ἐρήμους διώκοντες, ἵνα, ἐν πολλῇ ἡσυχίᾳ καὶ
 20 ἀμεριμνίᾳ τῷ Θεῷ προσομιλοῦντες, τὸν ἑαυτῶν νοῦν ἔσοπρον ἀκηλίδατον ἀπεργάσωνται, κατὰ τὸν μέγαν Ἡλίαν καὶ τὸν πρόδρομον καὶ βαπτιστὴν τοῦ Κυρίου Ἰωάννην.

Μακάριοι οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν οὐρανοῖς, οἵτινες τὰ πάντα ἡγοῦνται σκύδαλα, ἵνα Χριστὸν κερδήσωσι, καὶ εὐρεθῶσιν ἐν
 25 τῷ προᾶῳ καὶ ἡσυχίᾳ πνεύματι βαδίζοντες, καὶ μάλιστα εἰς οὓς ἐφθάσαμεν καιροῦς, καθὼς ὁ προφήτης Ἀμῶς τὰ περὶ τοῦ ἐνεσιῶτος καιροῦ ἡμᾶς παιδεύων φησὶν «Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ συνιῶν σιωπήσεται, ὅτι καιρὸς πονηρὸς ἔστι». Καὶ ὁ Ἡσαΐας «Μισῶν πονηρίαν καὶ τὰς χεῖρας ἀποσειόμενος ἀπὸ δώρων, καμνύων ὀφθαλμούς, ἵνα μὴ ἴδῃ
 30 ἀδικίαν, οὗτος οἰκήσει ἐν σπηλαίῳ, ἄρτος αὐτῷ δοθήσεται, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ πιστόν». Καὶ ἐκ προσώπου Κυρίου φησὶν «Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσυχον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους». Καὶ ὁ Ἱερεμίας «Τίς δώσει μοι», λέγων, «ἐν τῇ ἐρήμῳ σταθμὸν ἔσχατον καὶ καταλείψω τὸν λαὸν τοῦτον;». Καὶ πάλιν «Οὐκ ἐκάθισα

51. Ἀμῶς 5, 13.

52. Ἡσ. 33, 15-16.

53. Ἡσ. 66, 2.

54. Ἱερ. 9, 2.

ΛΟΓΟΣ 103ος.

Γιὰ τὴν ἡσυχία.

Ἡ ἡσυχία ὠφελεῖ ὅταν ἀπέχει ἀπὸ τὰ κακὰ, ἐὰν ὅμως προσλάβει κατὰ τὴν προσευχὴ ὡς βοηθοὺς καὶ τὶς τέσσερις ἀρετές, δηλαδή τὴ μακροθυμία καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴν ἀγρυπνία καὶ τὴν ἐγκράτεια, δὲν ὑπάρχει τίποτε συντομώτερο ἀπὸ αὐτὴν ποὺ νὰ ὀδηγεῖ στὴν ἀπάθεια. Εἶναι καλὴ λοιπὸν ἢ στὸν κατάλληλο καιρὸ σιωπῆ, ἢ ὁποῖα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ μητέρα σοφώτατων ἐννοιῶν· ἐπειδὴ καὶ τὸ ἀγαθὸ Πνεῦμα ἀποφεύγει τὴν πολυλογία, ὡς εὐρισκόμενο ἔξω ἀπὸ κάθε ταραχὴ καὶ φαντασία. Ἡ ἡσυχία λοιπὸν, σὰν καλὴ ποὺ εἶναι, εἶναι μητέρα ὅλων τῶν ἀρετῶν. Γιατὶ γεννάει αὐτὲς μὲ τὴν πρὸς τὸν Θεὸ ἀδιάκοπη καὶ ἀπερίσπαστη ἡσυχία. Ὁ μοναχὸς ποὺ ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχία ἀγαπᾶται ἀπὸ τὸν Θεό, ἐπειδὴ καὶ αὐτός, ἀγαπώντας τὸν Θεό, θέλει μόνο μὲ αὐτὸν νὰ συνομιλεῖ μέσω τῆς καθαρῆς προσευχῆς, καὶ ἐνῶ ζεῖ στὴ γῆ, φαντάζεται τὰ οὐράνια. Γιατὶ ὅλος ὁ νοῦς φροντίζει τὸ πῶς νὰ ἀρέσει στὸν Θεὸ καὶ νὰ γίνεῖ ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματός του. Ὁ μοναχὸς αὐτὸς κλίνει πάντοτε τὸν αὐχένα του κάτω ἀπὸ τὸν ἑλαφρὸ καὶ καλὸ ζυγὸ τοῦ Χριστοῦ καί, παραβλέποντας ὅλα τὰ ὄρατὰ, ποθεῖ τὰ ἀόρατα, ἢ καλύτερα τὰ ὑπομένει ὅλα ποθώντας τὸν ἀόρατο σὰν νὰ τὸν βλέπει. Οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ συναγωνίζονται μὲ τὴ ζωὴ τους τοὺς ἀγγέλους, ἐπιδιώκοντας πάντοτε τὶς ἐρήμους, ὥστε, συνομιλώντας μέσα στὴν ἡσυχία καὶ ἀμεριμνησία μὲ τὸν Θεό, νὰ καταστήσουν τὸ νοῦ τους ἀκηλίδωτο καθρέφτη, παρῶμοια μὲ τὸν μέγα Ἡλία καὶ τὸν Πρόδρομο καὶ Βαπτιστὴ τοῦ Κυρίου Ἰωάννη.

Οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ εἶναι μακάριοι ζώντας ἐπάνω στὴ γῆ καὶ στοὺς οὐρανοὺς, οἱ ὅποιοι θεωροῦν τὰ πάντα σκουπίδια, μὲ σκοπὸ νὰ κερδήσουν τὸν Χριστὸ καὶ νὰ βρεθοῦν νὰ βαδίζουν μαζὶ μὲ τὸ Πνεῦμα ποὺ ἀγαπᾷ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἡσυχία, καὶ μάλιστα στοὺς σημερινούς καιρούς, ὅπως λέγει ὁ προφήτης Ἀμώς, διδάσκοντάς μας ὅλα αὐτὰ ποὺ μᾶς συμβαίνουν στὸν παρόντα καιρὸ· «Κατὰ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ὁ συνετὸς θὰ σιωπᾷ, γιατί εἶναι καιρὸς κυριαρχίας τῶν κακῶν»⁵¹. Καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Ἐκεῖνος ποὺ μισεῖ τὴν κακία καὶ ἀπομακρύνει τὰ χέρια του ἀπὸ τὶς δωροδοκίες, ποὺ κλείνει τὰ μάτια του γιὰ νὰ μὴ δεῖ τὴν ἀδικία, αὐτὸς θὰ κατοικήσει μέσα σὲ σπήλαιο, ποὺ θὰ τοῦ δίνεται ψωμὶ καὶ τὸ νερὸ δὲν θὰ τοῦ λείψει ποτέ»⁵². Καὶ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Κυρίου λέγει· «Σὲ ποιὸν νὰ ρίξω τὸ βλέμμα μου, παρὰ στὸν ταπεινὸ καὶ ἡσυχὸ καὶ ποὺ τρέμει τοὺς λόγους μου;»⁵³. Καὶ ὁ Ἱερεμίας λέγει· «Ποιὸς θὰ μοῦ δώσει τὸ πιὸ ἀπομακρυσμένο μέρος τῆς ἐρήμου καὶ νὰ φύγω μακριὰ ἀπὸ αὐτὸν τὸν λαό;»⁵⁴.

μετὰ συμπαιζόντων αὐτῶν, ἀλλ' εὐλαβούμεην ἀπὸ προσώπου χειρὸς σου. Κατὰ μόνας ἐκαθήμην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην». Καὶ ὁ Δαυὶδ· «Ἐμάκρυνα φυγαδεύων, καὶ ηὐλίσθην ἐν τῇ ἐρήμῳ». Καί, «Ἐθέμην τὸ ἔνδυμά μου, σάκκον». «Ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακὴν ἐν τῷ συ-
5 στήναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου ἐκωφώθην καὶ ἐταπεινώθην καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν». Καὶ πάλιν· «Ἐκωφώθην καὶ οὐκ ἤνοιγα τὸ στόμα μου, ὅτι σὺ ἐποίησας». Καί, «Κύριος κατοικίσει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ». «Ἄνθρωπος γὰρ φρόνιμος ἡσυχίαν ἄγει». Καί, «Ἄνθρωπος σοφὸς σιγήσει ἕως καιροῦ». Καί, «Γινώσκων ἅμα καὶ σιωπῶν», κατὰ τὴν
10 Γραφήν. Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής· «Ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναθῆ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφήσῃ». Καὶ ὁ Ἰωάννης· «ἐν ταῖς ἐρήμοις διέτριψε μέχρις ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ». Ὁ δὲ Κύριος, εἰς πάντα τύπος ἡμῖν γενόμενος, ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἔλεγε· «Δεῦτε ὑμεῖς εἰς ἔρη-
15 μον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΔ΄.

Περὶ ἀγρυπνίας.

Ἀγρυπνία μέγα ὄπλον καὶ καλὸν ἡμῖν παρὰ Θεοῦ δεδώρηται
20 κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν στρατευομένων αὐτῷ σκοτεινῶν κατὰ τῆς πονηρίας πνευμάτων. Αὕτη δὲ φαιδρύνεται καὶ ὑποστηρίζεται διὰ τῆς ὀλιγοδεείας, καὶ νηφαλέῳ φρονήματι τῷ Θεῷ προσομιλεῖ. Ἡ γὰρ χορτασία καὶ ὁ κόρος τῆς γαστρὸς ἀντίκειται αὐτῷ. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ δειλὸν καὶ ἀδρανῆ τὸν νοῦν ἀπεργάζεται, καὶ εὐχερῶς ἠττώμενον
25 ἐν ταῖς προσβολαῖς τῶν ἀκαθάρτων παθῶν. Εὐξόμεθα οὖν, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος ἢ Σαβδάτω», τουτέστιν ἐν τοῖς πάθεσι καὶ τῇ ἀναπαύσει ὄντας. Εἰ στρατιῶται Χριστοῦ ἔσμεν, τὴν ὁδὸν τῆς ἀπαθείας καὶ τοῦ κόπου θέλομεν ὀδεύειν καὶ ἀνδρείως ἵστασθαι κατὰ τοῦ ἀντιπάλου ἡμῶν. Ἐὰν γὰρ ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ νηφόντως γρηγορῶ-
30 μεν, δυνασόμεθα χαλεπωτέρως τρωῶσαι αὐτόν. Αἶ γὰρ κατὰ Θεὸν ἀρεταί, τουτέστιν ἀγρυπνία καὶ εὐχή καὶ ψαλμωδία καὶ ταπεινοφροσύνη καὶ εὐχαριστία, τόξα καὶ παγίς καὶ μάστιγες γίνονται τῷ ἐχθρῷ. Μό-

55. Ἱερ. 15, 17.

56. Ψαλμ. 54, 8.

57. Ψαλμ. 68, 12.

58. Ψαλμ. 38, 1.

59. Ψαλμ. 38, 10.

60. Ψαλμ. 67, 7.

61. Παρμ. 11, 12.

62. Σ. Σειρ. 20, 7.

63. Ὅπ. π. 32, 8.

64. Ἐκκλ. 10, 4.

65. Λουκ. 1, 80.

66. Μάρκ. 6, 31.

67. Ματθ. 24, 20.

Καί πάλι· «Δέν κάθισα μαζί τους ὅταν αὐτοὶ διασκέδαζαν, ἀλλὰ σέ σεβόμουν καὶ φοβόμουν τὸ τιμωρὸ χέρι σου. Καθόμουν μόνος μου, γιατί ἡ ψυχὴ μου ἦταν γεμάτη πικρία»⁵⁵. Καὶ ὁ Δαβίδ· «Θὰ ἔφευγα μακριὰ, καὶ θὰ κατοικοῦσα σὲ ἔρημο τόπο»⁵⁶. καί· «Φόρεσα ὡς ἔνδυμά μου τρίχινο σάκκο»⁵⁷. – «Ἔβαζα στὸ στόμα μου χαλινάρι ὅταν συναντοῦσα ἁμαρτωλὸ, ἔκανα τὸν κουφὸ καὶ ταπεινώθηκα καὶ ἔφτασα νὰ τηρῶ σιωπὴ ἀκόμα καὶ γιὰ καλὰ πράγματα»⁵⁸. Καὶ πάλι· «Ἔγινε κουφὸς καὶ δέν ἄνοιγα τὸ στόμα μου, γιατί σὺ ἐπέτρεψες νὰ γίνουν ὅλα αὐτά»⁵⁹. καί· «Ὁ Κύριος φροντίζει γιὰ τὴν κατοικία ἐκείνων πού ζοῦν μόνοι τους»⁶⁰. – «Ὁ συνετὸς ἄνθρωπος ζεῖ μὲ ἡσυχό τρόπο»⁶¹. καί· «Ὁ συνετὸς ἄνθρωπος θὰ σιωπήσει μέχρι τὸν κατάλληλο καιρὸ»⁶². καὶ σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, «Νὰ γνωρίζεις καὶ συγχρόνως νὰ σιωπᾷς»⁶³. Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής· «Ἐὰν ἡ ὀργὴ τοῦ ἄρχοντα ἐκσπάσει ἐναντίον σου, μὴ ἐγκαταλείψεις τὸν τόπο σου»⁶⁴. Καὶ ὁ Ἰωάννης· «Ἐξήση σὺς ἐρήμους μέχρι τὴν ἡμέρα τῆς ἐμφανίσεώς του στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό»⁶⁵. Ὁ Κύριος πάλι, θέλοντας νὰ γίνεῖ σὲ ὅλα ὑπόδειγμα σὲ μᾶς, μετέβαινε σὺς ἐρήμους καὶ προσευχόταν καὶ ἔλεγε στοὺς μαθητὲς του· «Ἐλᾶτε σὲ ἐρημικὸ μέρος καὶ ἀναπαυθεῖτε λίγο»⁶⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 104ος.

Γιὰ τὴν ἀγρυπνία.

Ἡ ἀγρυπνία μᾶς δωρήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ ὡς μεγάλο καὶ καλὸ ὄπλο ἐναντίον τοῦ διαβόλου καὶ τῶν στρατευμένων μαζί μὲ αὐτὸν σκοτεινῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας. Αὐτὴ λαμπρύνεται καὶ ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὴν ὀλιγάρκεια, καὶ συνομιλεῖ μὲ τὸν Θεὸ μὲ φρόνημα γεμᾶτο νηφαλιότητα. Γιατὶ ὁ χορτασμὸς καὶ ὁ κορεσμὸς τῆς κοιλιᾶς εἶναι πράγματα ἀντίθετα σ' αὐτὸ. Καὶ ὄχι μόνο αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ κάνει δειλὸ καὶ νωθρὸ τὸ νοῦ, νικώμενο ἔτσι εὐκόλα κατὰ τίς προσβολὰς τῶν ἀκάθαρτων παθῶν. Ἄς προσευχηθοῦμε λοιπὸν, «νὰ μὴ συμβεῖ ἡ φυγὴ σας κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χειμῶνα ἢ κατὰ τὸ Σάββατο»⁶⁷, δηλαδή ὅταν θὰ βρῖσκεστε μέσα σὲ κακοπαθήματα ἢ σὲ ἀνάπαυση. Ἐὰν εἴμαστε στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ θέλομε νὰ βαδίζομε τὴν ὁδὸ τῆς ἀπάθειας καὶ τοῦ κόπου καὶ νὰ στεκόμαστε μὲ ἀνδρεία ἀπέναντι στὸν ἀντίπαλό μας. Ἐὰν λοιπὸν κατὰ τὴν ἀγρυπνία ἐπαγρυπνοῦμε μ' ὅλη μας τὴν προσοχή, θὰ μπορέσομε νὰ προξενήσομε φοβερώτερα πλήγματα σ' αὐτόν. Γιατὶ οἱ κατὰ Θεὸν ἀρετές, δηλαδή ἡ ἀγρυπνία καὶ ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ψαλμωδία καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ εὐχαριστία, γίνονται τόξα καὶ παγίδα καὶ μαστίγια γιὰ τὸν

νον μὴ ἐπαρθῶμεν ἐν τῇ προσευχῇ ἡμῶν ἐκχέοντες δάκρυα. Οὐ γὰρ ἐξ ἡμῶν τὰ δάκρυα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιχορηγούσης χάριτος. Καλὸν οὖν ἐστὶν ἐπιμελεῖσθαι σπουδαίως τοῦ ζεύγους τῆς νήψεως καὶ τῆς ὀλιγοσιτίας τῆς συνεπισχυούσης τῇ ἀγρυπνίᾳ, μάλιστα ἡμεῖς οἱ εἰς αὐτὸ τοῦτο 5 στρατευόμενοι, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσωμεν. Πολλαχῶς γὰρ ὁ Κύριος περὶ αὐτῆς ἐντέλλεται ἡμῖν. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ὥστε διαφυγεῖν ὑμᾶς τὰς μηχανὰς τοῦ Ἐχθροῦ. Μετὰ νήψεως οὖν καὶ προθυμίας ταύτην ἐπτελέσωμεν ἐν κατανύξει, ἵνα μὴ ἀγρευθῶμεν ἐν τινι ὑπὸ τοῦ δυσμενοῦς καὶ φθονεροῦ διαδόλου. Ὁ γὰρ ὄντως στρα- 10 τιώτης περιφράττει ἑαυτὸν τῇ πανοπλίᾳ τῆς πνευματικῆς παντευχίας. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἐνδυσώμεθα θώρακα τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ περι- κεφαλαίαν τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ἀσπίδα τε καὶ δόρυ τὴν εἰς αὐτὸν ἀγά- πην, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὃ ἐστὶ τὰ λόγια αὐτοῦ, καὶ στῶμεν κατὰ τοῦ ἀντιπάλου ὡς γενναῖοι στρατιῶται, δι' ἀγρυπνιῶν 15 καὶ νηστειῶν καὶ προσευχῶν καθὼς καὶ ἐν ταῖς Παροιμίαις γέγρα- πται· «Μὴ δῶς ὕπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς, μηδ' ἐπινυστάξης σοῖς βλεφά- ροις, ἵνα σάξῃ ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγί- δος». Καὶ ὁ Δαυὶδ δέ φησιν· «Εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμόν, ἕως οὗ εὔρω τόπον τῷ Κυρίῳ». Καὶ 20 πάλιν· «Ἠγρύπνησα, καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζων ἐπὶ δώ- ματος». – «Ἐγγὺς γὰρ Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει». Καὶ αὐθις· «Μεσονύκτιον ἐξηγει- ρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου». Καὶ πάλιν· «Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρὸς σὲ ὀρθρίζω, ἐδίψησέ σε ἡ ψυχὴ 25 μου» καὶ, «Προέφθασα ἐν ἀωρία καὶ ἐκέκραξα» καὶ, «Προέφθασαν οἱ ὀφθαλμοί μου πρὸς ὄρθρον τοῦ μελετᾶν τὰ λόγια σου». Καὶ τοῖς μετόχοις αὐτοῦ ἔλεγεν· «Ἐν ταῖς νυξὶν ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια, καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον». Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ». Καὶ πάλιν 30 «Προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀ- γρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει». Καὶ περὶ ἑαυτοῦ· «Ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις». Καὶ ἐπάγει· «Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρειάν ἔχετε ὑμῖν γράφειν. Αὐτοὶ

68. Παρμ. 6, 5.

69. Ψαλμ. 131, 4.

70. Ψαλμ. 101, 8.

71. Ψαλμ. 33, 19.

72. Ψαλμ. 118, 62.

73. Ψαλμ. 62, 2.

74. Ψαλμ. 118, 147.

75. Ψαλμ. 118, 148.

76. Ψαλμ. 133, 2.

77. Κολ. 4, 2.

78. Ἐφ. 6, 18.

79. Β' Κορ. 6, 5.

ἐχθρό. Μόνον νὰ μὴ κυριευθοῦμε ἀπὸ ἔπαρση κατὰ τὴν προσευχή μας χύνοντας δάκρυα. Γιατὶ τὰ δάκρυα δὲν προέρχονται ἀπὸ ἐμᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ χάρη ποῦ παρέχει αὐτά. Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ φροντίζομε μὲ μεγάλη προθυμία τὸ ζεῦγος τῆς νήψεως καὶ τῆς ὀλιγοσιτίας ποῦ συμβοηθοῦν τὴν ἀγρυπνία, μάλιστα ἐμεῖς ποῦ ἔχομε στρατευθεῖ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, γιὰ νὰ ἀρέσομε σὲ ἐκεῖνον ποῦ μᾶς στρατολόγησε. Γιατὶ μὲ πολλοὺς τρόπους ὁ Κύριος μᾶς παραγγέλλει αὐτήν. Νὰ εἴσαστε ἐπάγρυπνοι καὶ νὰ προσεύχεσθε, ὥστε νὰ ἀποφύγετε τὶς μηχανορραφίες τοῦ Ἐχθροῦ. Ἄς ἐκτελοῦμε λοιπὸν αὐτήν μὲ πολλή προσοχή καὶ προθυμία καὶ κατάνυξη, γιὰ νὰ μὴ συλληφθοῦμε ἀφρούρητοι σὲ κάτι ἀπὸ τὸν γεμᾶτο ἐχθρότητα καὶ φθόνου διάβολο. Γιατὶ ὁ πραγματικὸς στρατιώτης περιφράσσει τὸν ἑαυτό του μὲ ὅλα τὰ ὄπλα τῆς πνευματικῆς πανοπλίας. Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν ἄς φορέσομε ὡς θώρακα τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, ὡς περικεφαλαία τὸν σταυρό του, ὡς ἀσπίδα καὶ δόρυ τὴν ἀγάπη πρὸς αὐτόν, καὶ τὴ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος, ποῦ εἶναι τὰ λόγια αὐτοῦ, καὶ ἄς σταθοῦμε ἀπέναντι στὸν ἀντιπάλο ὡς γενναῖοι στρατιῶτες μὲ ἀγρυπνίες καὶ νηστεῖες καὶ προσευχές, ὅπως ἔχει γραφεῖ καὶ στίς Παροιμίες· «Μὴ παραδώσεις τὰ μάτια σου στὸν ὕπνο, οὔτε νὰ νυστάξουν τὰ βλέφαρά σου, γιὰ νὰ γλυτώσεις ὅπως τὸ ζαρκάδι ἀπὸ τὰ δίχτυα καὶ ὅπως τὸ πουλὶ ἀπὸ τὴν παγίδα»⁶⁸. Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· «Δὲν θὰ παραδώσω τὰ μάτια μου στὸν ὕπνο καὶ τὰ βλέφαρά μου στὸ νυσταγμὸ, μέχρι ποῦ νὰ βρῶ τόπο γιὰ τὸν Κύριο»⁶⁹. Καὶ πάλι· «Ξαγρύπνησα καὶ ἔγινα σάν τὸ σπουργίτι ποῦ μένει μόνο ψηλὰ στὴ στέγη»⁷⁰. Γιατὶ «Ὁ Κύριος εἶναι κοντὰ σὲ ἐκείνους ποῦ ἔχουν συντριμμένη τὴν καρδιά, καὶ θὰ σώσει ἐκείνους ποῦ ἔχουν ταπεινὸ τὸ φρόνημά τους»⁷¹. Καὶ πάλι· «Μέσα στὰ μεσάνυχτα σηκωνόμουν γιὰ νὰ σὲ δοξολογήσω καὶ νὰ σὲ εὐχαριστήσω γιὰ τὰ δίκαια παραγγέλματά σου»⁷². Καὶ πάλι· «Θεέ μου, ποῦ εἶσαι ὁ μόνος Θεὸς μου, μέσα στὰ θαθεῖα χαράματα προσεύχομαι σὲ σένα, γιὰτὶ σὲ δίψασε ἡ ψυχὴ μου»⁷³. καὶ· «Πρόλαβα καὶ πολὺ πρόωρα φώναξα δυνατὰ πρὸς ἑσένα»⁷⁴. καὶ· «Πρόλαβαν τὰ μάτια μου γιὰ νὰ μελετήσουν τὰ λόγια σου μέσα στὸ βαθὺ ἀκόμα πρωινὸ σκοτάδι»⁷⁵. Καὶ στοὺς συντρόφους του ἔλεγε· «Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν νυχτῶν ὑψώστε τὰ χέρια σας πρὸς τὰ ἅγια τοῦ ναοῦ καὶ ὑμνεῖτε τὸν Κύριο»⁷⁶. Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Νὰ ἐπιμένετε σταθερὰ στὴν προσευχὴ καὶ νὰ ἐπαγρυπνεῖτε κατ' αὐτήν μὲ εὐχαριστία»⁷⁷. Καὶ πάλι· «Νὰ προσεύχεσθε πάντοτε μὲ περιεχόμενον πνευματικὸ στὴν προσευχὴ σας, καὶ πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ νὰ ἀγρυπνεῖτε μὲ ὅλη σας τὴν ὑπομονὴ καὶ μὲ συνεχεῖς δεήσεις»⁷⁸. Καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του· «Μὲ κόπους, μὲ ἀγρυπνίες, μὲ νηστεῖες»⁷⁹. Καὶ προσθέτει· «Ὡς πρὸς τοὺς χρόνους καὶ τοὺς καιροὺς,

γὰρ ἀκριβῶς οἶδατε ὅτι ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. Ὅταν δὲ λέγωσιν, Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ὄλεθρος ἐφίσταται, ὥσπερ ἡ ὠδὴν τῆ ἐν γαστρὶ ἐχούση, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγῃσι». Καὶ αὐθις· «Ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς λοιποὶ, ἀλλὰ
5 γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν». Καὶ ὁ Κύριος· «Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε ποία ὥρα ὁ Κύριος ὑμῶν ἔρχεται. Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἴ ἤδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία φυλακῆ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ εἶασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ». Καὶ πάλιν· «Γρηγορεῖτε, καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν». Καὶ πάλιν· «Μακά-
10 ριος ὁ δούλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ Κύριος αὐτοῦ εὐρήσει οὕτω ποιῶν-
τα. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν ὥραν». Αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΕ΄.

Περὶ ψαλμωδίας.

15 Ἡ ψαλμωδία ἔργον ἐστὶ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων τῶν λειτουργούντων καὶ παρισταμένων ἀδιαλείπτως τῷ Θεῷ, κατὰ τὸ εἰρημένον, «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ». Καὶ πάλιν· «Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύϊ, ποιῶντες τὸν λόγον αὐτοῦ· εὐλο-
20 γεῖτε τὸν Κύριον πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ, ποιῶν-
τες τὸ θέλημα αὐτοῦ». Ἀρμόζει δὲ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις· «Πᾶσα γὰρ πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον», κατεξαίρετον δὲ τοῖς μοναχοῖς, τοῖς τὸν ἀγγελικὸν ἐπανηρημένοις βίον· «Μακάριος γὰρ, ὃς μελετήσῃ ἐν νόμῳ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός», καὶ, «Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, αἰνέσα-
25 τε αὐτόν· ἅπαν τὸ σπέρμα Ἰακώβ δοξάσατε αὐτόν». Ἡ ψαλμωδία τοίνυν θυσία ἐστὶν ἐνδελεχισμοῦ καὶ αἰνέσεως, κατὰ τό, «Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με», καὶ, «Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως». Χρεωστεῖ οὖν ὁ μοναχὸς ἐνδελεχῶς καὶ ἀδειαλείπτως ἱερουργεῖν τῷ Θεῷ τὰς νενομισμένας αὐτοῦ δοξολογίας· «Εὐλογήσω γὰρ τὸν Κύριον ἐν παντὶ και-
30 ρῶ, διὰ παντός ἡ αἰνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου». Ἀκούσωμεν τοῦ Δαυὶδ παρακελευομένου ἡμῖν· «Ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν, ψάλατε τῷ

80. Α' Θεσσ. 5, 1-3. 81. Α' Θεσσ. 5, 6. 82. Ματθ. 24, 42-44. 83. Ματθ. 26, 41.
84. Ματθ. 24, 46-47. 85. Ψαλμ. 148, 1-2. 86. Ψαλμ. 102, 20-21.
87. Ψαλμ. 150, 6. 88. Ψαλμ. 1, 1-2. 89. Ψαλμ. 21, 24.
90. Ψαλμ. 49, 23. 91. Ψαλμ. 49, 14. 92. Ψαλμ. 33, 1.

ἀδελφοί, δὲν ἔχετε ἀνάγκη νὰ σᾶς γράψω. Γιατὶ σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε πολὺ καλά, ὅτι ἡ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται, ὅπως ὁ κλέφτης μέσα στὴ νύχτα, ἔτσι καὶ αὐτή. "Ὅταν λένε, "Ἐχομε εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε τοὺς βρίσκει αἰφνίδια καταστροφή, ὅπως ὁ κοιλόπονος στὴν ἔγκυο γυναῖκα, καὶ δὲν θὰ μπορέσουν νὰ ξεφύγουν»⁸⁰. Καὶ πάλι· «"Ἄς μὴ κοιμώμαστε, λοιπὸν ὅπως οἱ ὑπόλοιποι, ἀλλὰ ἄς εἴμαστε ἐπάγρυπνοι καὶ νηφάλιοι»⁸¹. Καὶ ὁ Κύριος· «Γρηγορεῖτε λοιπὸν, γιατί δὲν γνωρίζετε ποιά ὥρα ἔρχεται ὁ Κύριός σας. Νὰ ξέρετε ὅμως αὐτὸ, ὅτι, ἐὰν γνώριζε ὁ οἰκοδεσπότης ποιά ὥρα τῆς νύχτας ἔρχεται ὁ κλέφτης, θὰ ἐπαγρυπνοῦσε, καὶ δὲν θὰ ἄφηνε νὰ διαρρήξουν τὸ σπίτι του»⁸². Καὶ πάλι· «Νὰ ἐπαγρυπνεῖτε καὶ νὰ προσεύχεσθε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό»⁸³. Καὶ πάλι· «Εἶναι μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος τὸν ὁποῖο, ὅταν θὰ ἔρθει ὁ Κύριός του, θὰ τὸν βρεῖ νὰ ἐνεργεῖ ἔτσι. Νὰ ἐπαγρυπνεῖτε λοιπὸν, γιατί δὲν γνωρίζετε τὴν ἡμέρα οὔτε τὴν ὥρα»⁸⁴. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 105ος.

Γιὰ τὴν ψαλμωδία.

Ἡ ψαλμωδία εἶναι ἔργο τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων πού ὑπηρετοῦν τὸν Θεὸ καὶ βρίσκονται ἀδιάκοπα δίπλα του, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ· «Ὑμνεῖτε τὸν Κύριο ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ὅλοι οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ καὶ ὅλες οἱ οὐράνιες δυνάμεις του»⁸⁵. Καὶ πάλι· «Δοξολογεῖτε τὸν Κύριο ὅλοι οἱ ἄγγελοί του, οἱ ἰσχυροὶ σὲ δύναμη, οἱ ὁποῖοι ἐκτελοῦν τὰ προσταγμάτα του· δοξολογεῖτε τὸν Κύριον ὅλες αἱ οὐράνιες δυνάμεις του, οἱ λειτουργοὶ του, πού ἐκτελεῖτε τὸ θέλημά του»⁸⁶. Ἀρμόζει ὅμως καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, γιατί λέγει, «Κάθε τι πού ἔχει πνοὴ ἄς δοξολογήσει τὸν Κύριο»⁸⁷, κατὰ ὅλο ἰδιαίτερο ὅμως τρόπο στοὺς μοναχούς, πού ἔχουν προτιμήσει τὸν ἀγγελικὸ τρόπο ζωῆς· γιατί λέγει· «Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος πού μελετᾷ τὸ νόμο τοῦ Κυρίου μέρα καὶ νύχτα»⁸⁸, καί, «Ὅσοι φοβεῖσθε τὸν Κύριο δοξολογήστε τον, ὅλοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰακώβ δοξάστε τον»⁸⁹. Ἡ ψαλμωδία λοιπὸν εἶναι θυσία ἀδιάκοπης ἐπικοινωνίας καὶ δοξολογίας τοῦ Θεοῦ σύμφωνα μὲ τὸ, «Θυσία δοξολογίας τῆς καρδιάς θὰ μὲ δοξάσει»⁹⁰, καί, «Πρόσφερε θυσία στὸν Θεό, ἀλλὰ θυσία δοξολογίας»⁹¹. Ἐχει χρέος λοιπὸν ὁ μοναχὸς μὲ ἐπιμέλεια μεγάλη καὶ κατὰ τρόπο ἀδιάκοπο νὰ ἐκτελεῖ τὴν πνευματικὴ θυσία του πρὸς τὸν Θεὸ μὲ τὶς καθορισμένες δοξολογίες· γιατί λέγει· «Θὰ δοξολογῶ τὸν Κύριο σὲ κάθε εὐκαιρία, ἡ ἐξύμνησή του δὲν θὰ λείπει ποτὲ ἀπὸ τὸ στόμα μου»⁹². Ἄς ἀκούσομε τὸν Δαβὶδ πού μᾶς προτρέπει· «Ψάλατε ὕμνο στὸν

Βασιλεῖ ἡμῶν, ψάλατε συνετῶς ψάλατε τῷ Κυρίῳ ἐν κιθάρα καὶ φωνῇ ψαλμοῦ». Ἀλλὰ καί, «Ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ». – «Ἀγαλλιᾶσονται τὰ χεῖλη μου ὅταν ψάλλω σοι, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἦν ἐλυτρώσω». Καὶ αὐθις «Ψάλατε τῷ Κυρίῳ οἱ ὅσοι αὐτοῦ», καί, «Δουλεύσατε τῷ Κυ-
 5 ρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ. Ἡ γὰρ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ ὁσίων» καί, «Οἱ υἱοὶ Σιών ἀγαλλιᾶσθωσαν ἐπὶ τῷ Βασιλεῖ αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ ἄσσομαι καὶ ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου, ὅτι ἐθερμάνθη ἡ καρδιά μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ». Καί, «Γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου» –
 10 «Οὕτως εὐλογῆσω σε ἐν τῇ ζωῇ μου, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀρῶ τὰς χεῖράς μου· ὅτι ὡς ἐκ στέατος καὶ πιότητος ἐμπλησθεῖ ἡ ψυχὴ μου, καὶ χεῖλη ἀγαλλιᾶσεως αἰνέσει τὸ στόμα μου». – «Τὸν γὰρ χεμιάρου τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς αὐτούς» ψάλλοντάς σοι.

Ἀλλὰ τί χρὴ πάσας τὰς περὶ τοῦ ψάλλειν τοῦ Δαυὶδ παραθέσθαι
 15 μαρτυρίας, αἷς πάντες ἴσασι, ἢ περὶ τῆς χάριτος καὶ εὐφροσύνης τῆς ἐγγινομένης ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν μετὰ κατανύξεως νηφαλέως ψαλλόντων διηγήσασθαι (καὶ τοῦτο γὰρ ἐπίστανται οἱ πεπειραμένοι), μήποτε καὶ ἀδόλεσχος κριθῶ. Καλὸν οὖν ἐστὶν ἐν καιρῷ μνήμης Θεοῦ πολυπλασιάσαι δέησιν, ἵνα, ὅταν ἐπιλαθῶμεθα, ὑπομνήσῃ ἡμᾶς ὁ Κύριος. Καὶ
 20 εὐτόνως στῶμεν, ἀγαπητοί, τῇ ψαλμωδίᾳ καὶ προσευξώμεθα εὐτόνως, ἀποστρεφόμενοι τὰς τῶν λογισμῶν καὶ φροντίδων ἐπάξεις. Εἰώθασιν γὰρ οἱ δαίμονες, ὅταν ἴδωσί τινα προθύμως ψάλλοντα ἢ προσευχόμενον, τότε ὑποτιθέναι νοήματά τινων πραγμάτων δῆθεν ἀναγκαίων, κινουῦντες τὸν νοῦν πρὸς ζήτησιν αὐτῶν, ἵνα, χυθεῖς ὁ νοῦς πρὸς τὴν
 25 αὐτῶν ἔρευναν, ἀπολέσῃ τὴν γλυκύτητα τῆς ψαλμωδίας. Διὰ τί ἐκ στόματος τῶν νηπιῶν ὄντων τῇ κακίᾳ πιστῶν ὁ Χριστὸς καταρτίζει τὸν αἶνον, ἢ πάντως ἵνα διὰ τῆς ψαλμωδίας καταλύσῃ ἐχθρὸν καὶ

93. Ψαλμ. 46, 7. 97, 5.

95. Ψαλμ. 70, 23.

97. Ψαλμ. 2, 11. 149, 1.

99. Ψαλμ. 118, 103.

94. Ψαλμ. 32, 3.

96. Ψαλμ. 29, 5.

98. 149, 2. 107, 2. 38, 4.

1. Ψαλμ. 62, 5-6.

Θεό μας, ψάλατε δοξολογία στὸν Βασιλιά μας, ψάλατε ὕμνους πρὸς αὐτὸν μὲ σύνεση, ψάλατε ὕμνο πρὸς τὸν Κύριο μὲ συνοδεία κιθάρας καὶ μὲ φωνητικὴ ψαλμωδία»⁹³. Ἀλλὰ καί, «Ψάλατε σ' αὐτὸν ὕμνο μὲ φωνὴ ἐνθουσιώδη»⁹⁴. – «Θὰ γεμίσουν μὲ ἀγαλλίαση τὰ χεῖλη μου ὅταν θὰ ψάλω τὸν ὕμνο μου σὲ σένα, καὶ μαζί μ' αὐτὰ καὶ ἡ ψυχὴ μου πού τὴν ἔσωσες»⁹⁵. Καὶ πάλι· «Ψάλατε ὕμνο στὸν Κύριο οἱ ἅγιοι αὐτοῦ»⁹⁶, καί, «Δουλέψτε τὸν Κύριο μὲ φόβο, καὶ γεμίστε μὲ ἀγαλλίαση ἀπὸ τὸν τρόμο τῆς καρδιάς πρὸς αὐτόν. Ἡ ἐξύμνηση αὐτοῦ ἃς ἀντηγήσει μέσα στὴ σύναξη τῶν ἁγίων του»⁹⁷. καί· «Τὰ τέκνα τῆς Σιών ἃς γεμίσουν μὲ ἀγαλλίαση γιὰ τὸν Βασιλιά τους. Ἐγὼ ὅμως θὰ ἀναπέμψω ὠδὴ εὐχαριστίας καὶ θὰ ψάλω ὕμνο δοξολογίας πού ἀποτελοῦν δόξα τῆς ψυχῆς μου, γιατί γέμισε ἀπὸ θέρμη ἡ καρδιά μου, καὶ ἀναψε φωτιὰ μέσα μου ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν ἐντολῶν σου»⁹⁸. Καί· «Εἶναι γλυκὰ τὰ λόγια σου στὸ λάρυγγά μου, πολὺ πιὸ γλυκὰ ἀπὸ ὅ,τι τὸ μέλι στὸ στόμα μου»⁹⁹. – «Μὲ αὐτὸν τὸν πόθο θὰ σὲ δοξολογῶ σὲ ὅλη τὴ ζωὴ μου, καὶ μόνο στὸ ὄνομά σου θὰ ὑψώσω τὰ χεῖρια μου γιὰ νὰ προσευχηθῶ· καὶ θὰ γεμίσει τὴν ὥρα αὐτὴ ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ εὐφροσύνη, ὅπως τὸ σῶμα ἀπὸ τὰ λιπαρὰ καὶ παχιὰ φαγητά, καὶ μὲ χεῖλη γεμάτα ἀπὸ ἀγαλλίαση θὰ σὲ δοξολογήσει τὸ στόμα μου»¹. – «Γιατί θὰ ποτίσεις μὲ τὴν σὰν ὀρμητικὸ χεῖμαρρο πνευματικὴ ἀπόλαυση αὐτούς»² πού ψάλλουν ὕμνους δοξολογίας σὲ σένα.

Ἀλλὰ γιατί πρέπει νὰ ἀναφέρω ὅλες τὶς σχετικὲς μὲ τὴν ψαλμωδία μαρτυρίες τοῦ Δαβίδ, τὶς ὁποῖες ὅλοι γνωρίζομε, ἢ νὰ διηγοῦμαι γιὰ τὴ χάρη καὶ τὴν εὐφροσύνη πού δημιουργεῖται μέσα στὴν καρδιά ἐκείνων πού ψάλλουν μὲ κατάνυξη καὶ νηφαλιότητα (γιατί καὶ αὐτὸ τὸ γνωρίζουν ἐκεῖνοι πού ἔχουν πείρα ὅλων αὐτῶν), μήπως καὶ θεωρηθῶ φλύαρος. Εἶναι καλὸ λοιπὸν σὲ καιρὸ μνήμης τοῦ Θεοῦ νὰ πολλαπλασιάζομε τὴν παράκλησή μας, ὥστε, ὅταν τὸ λησμονήσομε, νὰ μᾶς τὸ ὑπενθυμίσει ὁ Κύριος. Καὶ νὰ στεκόμαστε, ἀγαπητοί μου, κατὰ τὴν ψαλμωδία μὲ συγκεντρωμένες ὅλες τὶς δυνάμεις μας καὶ νὰ προσευχόμαστε μὲ ὅλη τὴ δυνάμη μας, ἀποστρεφόμενοι τὰ προβαλλόμενα ἐμπόδια τῶν δαιμόνων μέσω τῶν λογισμῶν καὶ τῶν φροντίδων. Γιατί συνηθίζουν οἱ δαίμονες, ὅταν δοῦν κάποιον νὰ ψάλλει ἢ νὰ προσεύχεται μὲ προθυμία, νὰ βάζουν μέσα στὸ νοῦ του νοήματα διαφόρων πραγμάτων, δῆθεν ἀναγκαίων, κινώντας τὸ νοῦ τους πρὸς ἔρευνα αὐτῶν, ὥστε, ἀφοῦ χυθεῖ ὁ νοῦς του στὴν ἔρευνα αὐτῶν, νὰ χάσει τὴ γλυκύτητα τῆς ψαλμωδίας. Καὶ γιατί ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸ στόμα τῶν πιστῶν, πού εἶναι νήπιοι ὡς πρὸς τὴν κακία, δημιουργεῖ ὕμνο δοξολογίας³, παρὰ γιὰ νὰ καταλύσει ὅπωςδήποτε μέσω

2. Ψαλμ. 35, 9.

3. Ψαλμ. 8, 3.

ἐκδικητὴν τυραννοῦντα μεγάλως, ἐχθρὸν μὲν τῶν ἀρετῶν, ἐκδικητὴν δὲ κακίας, διάβολον;

Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς, ἀπλότῃτι αἰνοῦντες τὸν Κύριον, συντριβόμεν τε καὶ καταλύομεν τὰ μηχανήματα τοῦ Ἐχθροῦ. Ἔστω οὖν ὁ ψαλμὸς 5 συνεχῆς Θεὸς γὰρ ὀνομαζόμενος φυγαδεύει δαίμονας. Καὶ τοῦτο ἀναγκαῖον ὑπομνήσαι ὑμᾶς, ὅπερ οὐδεὶς ἄγνοεῖ. Ὅτι ἡ ψαλμωδία ἡμῶν κανὸν λέγεται. Ὡσπερ οὖν ὁ γεωργὸς ἐὰν μὴ δῶ εἰς πλήρεις καὶ καλὸν τὸν κανόνα αὐτοῦ, εἰς φυλακὴν βληθήσεται, καὶ κρεμᾶται καὶ δέρεται, ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ μοναχός, 10 ὅταν ἀμελήσῃ τοῦ κανόνος αὐτοῦ, εὐθέως ἐγκαταλιμπάνεται ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ παραδίδοται τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, καὶ πίπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐπιφέρονται αὐτῷ θλίψεις πολλαί, ὥστε κράζειν αὐτόν «Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με καὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου, Οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτοῦ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ;». Ἀλλά, «Ταχὺ εἰσά- 15 κουσόν μου, Κύριε, ὅτι ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου». Καί «Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἐπ' ἐμοῦ, ἵνα μὴ ὁμοιωθῆσωμαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον», – «Ὅτι ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἡ ζωὴ μου τῷ ἄδῃ ἤγγισε». Ταῦτα τυχῶν βοήσει πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι ἀμελῶν ἀπαρλείπτως τὸν κανόνα αὐτοῦ ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ, καὶ ἐκ πα- 20 ραχωρήσεως τοῖς θλιβεροῖς ἐμπαιδευόμενος. Ἄδηλον δὲ εἰ ἀκούσεται, «Ἐν θλίψει ἐπεκαλέσω με, καὶ ἐρρυσάμην σε». Ἀλλὰ μὴ εἴποι αὐτῷ Οὐκ οἶδά σε· ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάτα τῆς ἀνομίας ὅτι οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς μου, οὐδὲ προσέσχες μοι. «Εἰ γὰρ ἤκουσάς μου, ἐν τῷ μηδενὶ ἂν τοὺς ἐχθρούς σου ἐταπείνωσα, καὶ ἐπὶ τοὺς θλίβοντάς σε 25 ἐπέβαλον ἂν τὴν χεῖρά μου». Διὰ τοῦτο ἐξαπέστειλά σε πορεύεσθαι κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς καρδίας σου.

Ἡμεῖς δὲ ἀκούσωμεν μᾶλλον τοῦ Παύλου λέγοντος «Ὁ Λόγος ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νοου- θετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς». Καὶ 30 αὐθις «Ἐκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει Πάντα οὖν πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω». Δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντός τῷ Θεῷ, τουτέστι καρπὸν χειλέων ὁμολο-

4. Ψαλμ. 3, 1.

5. Ψαλμ. 142, 7.

6. Ψαλμ. 142, 7.

7. Ψαλμ. 87, 4.

8. Ψαλμ. 80, 8.

9. Ψαλμ. 80, 14-15.

10. Κολ. 3, 16.

11. Α' Κορ. 14, 26.

τῆς ψαλμωδίας τὸν ἐχθρὸ καὶ ἐκδικητῆ, πού μᾶς τυραννεῖ σκληρᾶ, ἐχθρὸ τῶν ἀρετῶν καὶ ὑπερασπιστῆ τῆς κακίας, διάβολο;

Καὶ ἐμεῖς λοιπόν, ὑμνολογώντας τὸν Κύριο μὲ ἀπλότητα, ἃς συντριβομε καὶ ἃς καταστρέφομε τὰ μηχανήματα τοῦ Ἐχθροῦ. Ἡ ψαλμωδία βέβαια νὰ εἶναι συνεχῆς. Γιατὶ ὁ Θεός, καὶ μόνο πού ἀναφέρομε τὸ ὄνομά του, τρέπει σὲ φυγὴ τοὺς δαίμονες. Εἶναι ἀναγκαῖο νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω καὶ αὐτό, τὸ ὁποῖο κανένας δὲν ἀγνοεῖ. «Ὅτι δηλαδή ἡ ψαλμωδία μας ὀνομάζεται κανόνας. Ὅπως λοιπόν ὁ γεωργός, εἰάν δὲν δώσει γεμᾶτον καὶ καλὸν τὸν κανόνα του (τὸ μέτρο φόρου), ρίχνεται στὴ φυλακὴ καὶ κρεμιέται καὶ δέρνεται, μέχρι πού νὰ δώσει ὅλη τὴν ὀφειλὴν του, ἔτσι καὶ ὁ μοναχός, ὅταν ἀμελήσει τὸν κανόνα του, ἀμέσως ἐγκαταλείπεται ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ παραδίνεται στοὺς ἐχθρούς του, καὶ πέφτει κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, καὶ προξενοῦνται σ' αὐτὸν θλίψεις πολλές, ὥστε νὰ φτάνει νὰ κράζει· «Κύριε, γιατί πλήθυναν τόσο πολὺ ἐκεῖνοι πού μου προξενοῦν θλίψεις καὶ λένε στὴν ψυχὴ μου, Δὲν ὑπάρχει σωτηρία γι' αὐτὸν ὅσο ἔχει τίς ἐλπίδες του στηριγμένες στὸν Θεό του;»⁴. Ἀλλά, «Γρήγορα, Κύριε, εἰσάκουσε τὴν παράκλησίν μου, γιατί σχεδὸν μὲ ἐγκατέλειψε τὸ πνεῦμα μου»⁵ καὶ· «Μὴ στρέψεις τὸ πρόσωπό σου μακριὰ ἀπὸ μένα, γιὰ νὰ μὴ γίνω ὅμοιος μὲ ἐκείνους πού κατεβάζονται στὸ λάκκο τοῦ τάφου»⁶, – «Γιατὶ γέμισε ἀπὸ συμφορὰς ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἡ ζωὴ μου ἀγγίσε τὸ στόμο τοῦ ἄδη»⁷. Αὐτὰ ἐνδεχομένως θὰ φωνάξει αὐτὸς μὲ δύναμη πρὸς τὸν Κύριο βρισκόμενος μέσα στὶς θλίψεις, ἐπειδὴ ἀμελεῖ νὰ πραγματοποιεῖ χωρὶς παραλείψεις τὸν κανόνα του πρὸς τὸν Θεό, καὶ κατὰ παραχώρησιν αὐτοῦ παιδαγωγεῖται μὲ τίς θλίψεις πού ὑποφέρει. Δὲν εἶναι φανερὸ βέβαια ἂν θὰ ἀκούσει, «Μέσα στὴ θλίψη σου μὲ ἐπικαλέσθηκες, καὶ σὲ ἔσωσα»⁸. Ἀλλ' εἴθε νὰ μὴ τοῦ πεῖ· Δὲν σὲ γνωρίζω· φύγε μακριὰ ἀπὸ μένα, ἐργάτη τῆς ἀνομίας· γιατί δὲν ἀκουσες τίς ἐντολές μου, οὔτε μὲ πρόσεξες. Γιατὶ, «Ἐάν μὲ ἀκουες, μέσα σὲ μιὰ στιγμή θὰ μποροῦσα νὰ ταπεινώσω τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ θὰ κατέφερα τὸ τιμωρὸ χέρι μου ἐναντίον ἐκείνων πού σοῦ προξενοῦν θλίψεις»⁹. Γι' αὐτὸ σὲ ἐξαπέστειλα, γιὰ νὰ ζεῖς σύμφωνα μὲ τίς ἐπιδιώξεις τῆς καρδιάς σου.

Ἐμεῖς ὅμως ἃς ἀκούσομε μᾶλλον τὸν Παῦλο πού λέγει· «Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ νὰ κατοικεῖ μέσα σας πλούσια, διδάσκοντας καὶ συμβουλεύοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ κάθε σοφία, μὲ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους καὶ ᾠδὲς πνευματικῆς»¹⁰. Καὶ πάλι· «Ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς, εἴτε ψαλμὸ ἔχει, εἴτε διδασκαλία ἔχει, εἴτε ἀποκάλυψη ἔχει, ὅλα νὰ γίνονται πρὸς πνευματικὴ οἰκοδομὴ σας»¹¹. Μὲ αὐτὸν λοιπόν ἃς προσφέρουμε πάντοτε στὸν Θεὸ θυσία δοξολογίας, δηλαδή καρπὸ χειλέων πού ὁμολογοῦν πίστη

γούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καί· «Παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυ-
 σίαν ζῶσαν, ἀγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν».
 Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἰάκωβος «Ἀθυμεῖ τις ἐν ὑμῖν; Προσευξάσθω. Εὐθυμεῖ
 τις, Ψαλλέτω». Ἄλλ', ὥσπερ εἶπομεν, ὅτι κατὰ χρέως ἀπαιτούμεθα τὴν
 5 ψαλμωδίαν, ὡς κανόνα ἐποφειλούμενον, οὕτω κεχρεωστήκαμεν ἄνω-
 γμον αὐτὸν καὶ ἄσπιλον προσφέρειν. Τουτέστι χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλο-
 γισμῶν μνησικακίας. «Οὐχ ὠραῖος γὰρ αἶνος ἐν στόματι ἁμαρτωλοῦ».
 Ἐὰν οὖν ἔχῃς τι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ μὴ συγχωρήσης αὐτῷ, οὐ
 μὴ προσδεχθεῖη ποτὲ ἢ ψαλμωδία σου ἢ ἢ προσευχή σου καὶ ἢ ἐλεη-
 10 μοσύνη σου, καὶ τὰ λοιπά, ἃ δοκεῖς ποιεῖν Ἀκούσῃ γὰρ παρὰ τοῦ Σω-
 τῆρος «Ὑπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν
 πρόσφερε τὸ δῶρόν σου». Γενοῦ ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ σου ἄκακος καὶ ἀκέ-
 ραιος, ὡς οἱ παῖδες τῶν Ἑβραίων, οἵτινες ὑπήντησαν τῷ Κυρίῳ μετὰ
 κλάδων καὶ θαῖων, λέγοντες «Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις εὐλογημένος
 15 ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΣΤ΄.

Περὶ προσευχῆς.

Τὸ σχολάζειν τῇ ἀδιαλείπτῳ προσευχῇ, ἀναγκαῖον καὶ ἐπωφελές
 ἡμῖν ὑπάρχει. Αἰτήσωμεν οὖν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν
 20 Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦναι ἡμῖν σύνεσιν πνευματικὴν, ὥστε νήφειν καὶ
 ἐγρηγορέναι, τοῦ αἰτεῖν παρ' αὐτοῦ τὸ θέλημα αὐτοῦ γενέσθαι ἐν ἡ-
 μῖν. Τοῦτο γὰρ αὐτὸ ὁ Θεὸς καὶ Σωτὴρ ἡμῶν τὸ πνευματικὸν φῶς τὸ
 ὄν τὸ ἀληθινόν, «ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κό-
 σμον», ἐνετείλατο ἡμῖν αἰτεῖν. Ὅτε οὖν ἐπικαλούμεθα τὴν ἀγίαν καὶ
 25 ὁμοούσιον Τριάδα παναγίοις μὲν εὐχαῖς, ἀνεπιθολώτῳ δὲ κῶ, καὶ τῇ
 πρὸς θεῖαν ἔνωσιν ἐπιτηδειότητι, τότε καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ πάρεσμεν καὶ
 ἀντιλαμβάνομεν τὰ πανάρετα δῶρα τὰ περὶ αὐτὴν ἰδρυμένα. Ἡ προσ-
 ευχὴ ὑψηλοτέρα τυγχάνει πασῶν τῶν ἀρετῶν, καθαρὰ οὖσα καὶ Θεῷ
 ἐγγίζουσα· προσευχὴ γάρ ἐστι πραότητος καὶ ἀοργησίας βλάβη·
 30 προσευχὴ ἐστὶ χαρᾶς καὶ εὐχαριστίας πρόβλημα, ἀλέξημα δὲ λύπης
 καὶ ἀθυμίας. Χρὴ οὖν στήσαι τὸν νοῦν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς εὐχῆς, καὶ
 φωνὴν ἄλαλον· τότε δύναται τις προσεύξασθαι. Ἡ γὰρ προσευχὴ ὁμι-

12. Ρωμ. 12, 1.

15. Ματθ. 5, 24.

13. Ἰακ. 5, 13.

16. Ματθ. 21, 9.

14. Σ. Σειρ. 15, 9.

17. Ἰω. 1, 9.

στό ὄνομά του. Καί· «Προσφέρατε τὰ σώματά σας θυσία ζωντανή, ἁγία, εὐάρεστη στὸν Θεό, τῆ λογικῆ λατρεία σας»¹². Λέγει καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Εἶναι στενοχωρημένος κάποιος ἀπὸ σᾶς; Ἄς προσευχηθεῖ. Βρίσκεται κάποιος σὲ εὐθυμία; Ἄς ψάλλει»¹³. Ἀλλά, ὅπως εἶπομε, ἡ ψαλμωδία ζητεῖται νὰ γίνεται ἀπὸ μᾶς ὡς χρέος, ὡς κανόνας ὀφειλόμενος, καὶ χρεωστοῦμε νὰ τὸν προσφέρουμε ἄμωμο καὶ ἄσπιλο. Δηλαδή χωρὶς ὀργή καὶ διαλογισμούς μνησικακίας. Γιατὶ «Δὲν εἶναι ὠραία ἡ δοξολογία στὸ στόμα ἁμαρτωλοῦ»¹⁴. Ἐὰν λοιπὸν ἔχεις κάτι ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ δὲν τὸν συγχωρήσεις, δὲν θὰ γίνῃ ποτὲ δεκτὴ ἡ ψαλμωδία σου ἢ ἡ προσευχή σου καὶ ἡ ἐλεημοσύνη σου καὶ τὰ ὑπόλοιπα, τὰ ὅποια νομίζεις ὅτι κάνουν σωστά. Γιατὶ θ' ἀκούσεις ἀπὸ τὸν Σωτῆρα· «Πήγαινε, συμπιλιώσου πρῶτα μὲ τὸν ἀδελφό σου, καὶ τότε ἔλα καὶ πρόσφερε τὸ δῶρο σου»¹⁵. Νὰ εἶσαι κατὰ τὴν ψαλμωδία σου ἄκακος καὶ ἀκέραιος, σὰν τὰ παιδιά τῶν Ἑβραίων, πού προϋπάντησαν τὸν Κύριο μὲ κλαδιὰ καὶ βαῖα, λέγοντας· «Δόξα στὸν ὑψίστο Θεὸ καὶ εὐλογημένος ἐκεῖνος πού ἔρχεται στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»¹⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 106ος.

Γιὰ τὴν προσευχή.

Τὸ νὰ καταγινόμαστε μὲ τὴν ἀδιάκοπη προσευχή, εἶναι ἀναγκαῖο καὶ πολὺ ὠφέλιμο γιὰ μᾶς. Ἄς ζητήσουμε λοιπὸν ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ μᾶς δώσει σύνεση πνευματικὴ, ὥστε νὰ ἔχομε νηφαλιότητα καὶ ἐγρήγορη γιὰ νὰ ζητοῦμε ἀπὸ αὐτὸν νὰ γίνῃ τὸ θέλημά του σὲ μᾶς. Γιατὶ αὐτὸ ἀκριβῶς μᾶς ἔδωσε ἐντολή ὁ Θεὸς καὶ Σωτῆρας μας νὰ ζητοῦμε τὸ πνευματικὸ φῶς, τὸ φῶς τὸ ἀληθινό, «τὸ ὅποιο φωτίζει κάθε ἄνθρωπο πού ἔρχεται στὸν κόσμος»¹⁷. Ὅταν λοιπὸν ἐπικαλούμαστε τὴν ἁγία καὶ ὁμοούσια Τριάδα μὲ πανάγιες προσευχὲς καὶ ἀθόλωτο νοῦ καὶ μὲ τὴν καταλληλότητα τοῦ ἑαυτοῦ μας πρὸς ἔνωση μὲ τὸν Θεό, τότε καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμαστε παρόντες καὶ λαμβάνομε ἐναντι αὐτῶν τὰ πανάρετα δῶρα τὰ ὅποια ὑπάρχουν σ' αὐτήν. Ἡ προσευχή εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ ὅλες τὶς ἀρετὲς, ὅταν εἶναι καθαρὴ, καὶ ἐγγίζει τὸν Θεό. Γιατὶ ἡ προσευχή εἶναι τὸ βλάστημα τῆς πραότητος καὶ τῆς ἔλλειψης ὀργῆς· προσευχή εἶναι ἔκφραση τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐχαριστίας, καὶ ἀπομάκρυνση τῆς λύπης καὶ τῆς στενοχώριας. Πρέπει λοιπὸν νὰ σταματήσει κανεὶς τὸ νοῦ κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς ἀπὸ τὶς περιπλανήσεις καὶ νὰ καταστήσει τὴ φωνὴν του ἄλλαλη· τότε μπορεῖ κανεὶς νὰ προσευχηθεῖ. Γιατὶ ἡ προσευχή εἶναι συνομιλία μὲ τὸν Θεό. Ποιὰ λοιπὸν

λία ἐστὶ πρὸς τὸν Θεόν. Ποίας οὖν δεῖται ὁ νοῦς καταστάσεως, ἵνα
 δυνηθῆ ὁμιλεῖν τῷ ἰδίῳ Δεσπότη μηδενὸς ἐμποδίζοντος τῶν ξένων
 λογισμῶν; Ἡ μετὰ πένθους καὶ ἐν Πνεύματι προσευχῇ, τροφή τοῦ νοῦ
 ὑπάρχει, ὥσπερ ὁ ἄρτος τοῦ σώματος. Μακάριος οὖν ἐστὶν ὁ νοῦς, ὃς
 5 κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς ἀπερισπάστως τῷ Θεῷ προσομιλεῖ. Ὁ
 τοιοῦτος ὡς νεοσσὸς ἀετοῦ εἰς ὕψος αἴρεται, καὶ ὄλως ἡλλοιωμένος τῇ
 τοῦ Θεοῦ ἀλλοιώσει φωτειδῆς γίνεται. Καὶ ὅταν εἰς εὐχὴν στῶμεν,
 μὴ εὐξόμεθα ἡμῶν θέλημα γενέσθαι, καθὼς εἴρηται, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θε-
 οῦ, καθὼς καὶ ἐδιδάχθημεν, «Γενηθήτω τὸ θέλημά σου» ἐν ἐμοί, καὶ
 10 ἐπὶ παντὶ πράγματι, ἵνα οὕτως αὐτὸν αἰτῶμεν, ὅπως τὸ αὐτοῦ γένηται
 θέλημα. Θέλει γὰρ τὸ ἀγαθὸν καὶ συμφέρον τῇ ψυχῇ. Ἡμεῖς δὲ οὐ
 πάντως τοῦτο ζητοῦμεν, μᾶλλον δὲ ταλανίζομεν ἑαυτοὺς καὶ μετὰ
 πολλοῦ πένθους ὅτι, οὕτως ἀκάθαρτοι ὄντες, τολμῶμεν Κυρίῳ Σαβ-
 βαῶθ παριστάναί.

15 Ὁ βουλόμενος οὖν καθαρῶς προσεύξασθαι, πρότερον ὑπὲρ συν-
 εργείας δακρῦνων προσεύξασθω, ἵνα διὰ τοῦ πένθους ἐξημερώσῃ τὴν
 ἀγιότητα τῆς ψυχῆς, καὶ τυγχάνῃ τῆς ἀκραιφνοῦς προσευχῆς. Καὶ
 γὰρ ἡ ἔμμιμος καὶ συνεχῆς προσευχῇ, διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ὁμιλίας, ἐκ
 τῶν μὲν ἐγκοσμίων φρονημάτων ἀρπάζει τὸν νοῦν, Θεῷ δὲ αὐτὸν πα-
 20 ρίστησι, καὶ διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐγγύτητος, εὐλαβείας τε αὐτὸν καὶ ἡπιό-
 τητος ἐμπιμπλά. Χωρὶς δὲ ταπεινοφροσύνης οὐκ ἔστιν εὐπρόσδεκτον
 γενέσθαι προσευχῆν. «Ἐπέδλεψε», γὰρ φησιν, «ἐπὶ τὴν προσευχὴν
 τῶν ταπεινῶν, καὶ οὐκ ἐξουδένωσε τὴν δέησιν αὐτῶν». Τοιγαροῦν ὁ
 θέλων τὴν ἑαυτοῦ καθαρίσαι καρδίαν, τῇ μνήμῃ τοῦ Κυρίου διὰ παν-
 25 τὸς διαπυρούτω αὐτήν, τοῦτο μόνον μελέτην καὶ ἔργον ἄπαυστον ἔ-
 χων. Οὐ γὰρ ποτὲ μὲν εὐχεσθαι δεῖ, ποτὲ δὲ μή, τοὺς τὴν ἑαυτῶν
 σαπρίαν ἀποβαλεῖν ἐθέλοντας, ἀλλ' αἰεὶ τῇ προσευχῇ σχολάζειν ἐν τῇ
 τηρήσει τοῦ νοῦ, καὶ ἔξω πού τῶν εὐκτηριῶν δωμάτων αὐλιζόμεθα.
 Ὅν τρόπον γὰρ ὁ θέλων καθαρίσαι χρυσίον, εἰάν καὶ πρὸς βραχὺ τὸ
 30 πῦρ ἐάσῃ σχολάσαι τοῦ χωνευτηρίου, σκληρίαν πάλαι τῇ καθαι-
 ρομένη ὕλῃ ἐμποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ ποτὲ μὲν μεμνημένος τοῦ Θεοῦ, ποτὲ
 δὲ μή. Καὶ ὅπερ δοκεῖ κτᾶσθαι διὰ τῆς εὐχῆς, τοῦτο ἀπόλλυσι διὰ τῆς
 χαννότητος. Καὶ ὃν τρόπον ἀψηλάφητον ποιεῖ τὸν σίδηρον ἢ τοῦ

18. Ματθ. 6, 10.

19. Ψαλμ. 101, 18.

κατάσταση χρειάζεται ὁ νοῦς γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συνομιλεῖ μὲ τὸν Κύριό της χωρὶς νὰ τὴν ἐμποδίζει κανένας ἀπὸ τοὺς ξένους λογισμοὺς; Ἡ προσευχὴ ποὺ γίνεται μὲ πένθος καὶ κάτω ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ Πνεύματος, εἶναι τροφή τοῦ νοῦ, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ψωμὶ εἶναι τοῦ σώματος. Εἶναι μακάριος λοιπὸν ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς συνομιλεῖ μὲ τὸν Θεὸ ἀπερίσπαστος. Ἐνας τέτοιος νοῦς ἀνεβαίνει στὰ ὕψη σὰν τὸν νεοσσὸ τοῦ ἀετοῦ, καὶ παθαίνοντας πλήρη ἀλλοίωση μὲ τὴν ἀλλοίωση ποὺ δέχεται ἀπὸ τὸν Θεό, γίνεται φωτόμορφος. Καὶ ὅταν σταθοῦμε γιὰ προσευχὴ, νὰ μὴ ζητήσομε νὰ γίνει τὸ θέλημά μας, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως καὶ διδαχθήκαμε, «Ἄς γίνει τὸ θέλημά σου»¹⁸ ὅπως εἶναι ὠφέλιμο σὲ μένα καὶ γιὰ κάθε πράγμα, ὥστε αὐτὸ νὰ ζητᾶμε ἀπὸ αὐτόν, γιὰ νὰ γίνει τὸ θέλημά του. Γιατὶ θέλει ἐκεῖνο ποὺ εἶναι καλὸ καὶ συμφέρει στὴν ψυχὴ. Ἐμεῖς ὅμως δὲν ζητᾶμε ὅπως δὴποτε αὐτὸ, ἀλλὰ μᾶλλον καθιστοῦμε ἔλεινὸ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ ἄξιον γιὰ μεγάλο πένθος· γιατί, ἐνῶ εἴμαστε τόσο ἀκάθαρτοι, τολμᾶμε νὰ παρουσιασθοῦμε μπροστὰ στὸν Κύριον τῶν δυνάμεων.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ προσευχηθεῖ μὲ καθαρότητα, προηγουμένως νὰ προσευχηθεῖ γιὰ νὰ ἔχει τὴ βοήθεια τῶν δακρυῶν, ὥστε μὲ τὸ πένθος νὰ ἐξημερώσει τὴν ἀγιότητα τῆς ψυχῆς του, καὶ τότε θὰ ἐπιτύχει τὴν ὀλοκάθαρη ἢ προσευχὴ. Καθόσον ἡ ἐπίμονη καὶ συνεχὴς προσευχὴ, μὲ τὴ συνομιλία μὲ τὸν Θεό, ἀρπάζει τὸ νοῦ ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια φρονήματα, καὶ τὸν παρουσιάζει μπροστὰ στὸν Θεό, καὶ μὲ τὴν ἐγγύτητα αὐτὴ πρὸς τὸν Θεό, τὸν γεμίζει ἀπὸ εὐλάβεια καὶ πραότητα. Χωρὶς ταπεινοφροσύνη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνει εὐπρόσδεκτη ἢ προσευχὴ μας ἀπὸ τὸν Θεό. Γιατὶ λέγει· «Ἐρριξε τὸ βλέμμα του μὲ εὐμένεια στὴν προσευχὴ τῶν ταπεινῶν, καὶ δὲν περιφρόνησε τὸ ταπεινὸ αἴτημά τους»¹⁹. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ καθαρίσει τὴν καρδιά του, ἄς τὴ θερμαίνει διαρκῶς μὲ τὴ μνήμη τοῦ Κυρίου, ἔχοντας αὐτὸ μόνον ἀκατάπαυστη μελέτη καὶ ἔργο. Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ πετάξουν ἀπὸ πάνω τους τὴ βρωμιὰ τους, δὲν πρέπει ἄλλοτε νὰ προσεύχονται, καὶ ἄλλοτε ὄχι, ἀλλὰ νὰ καταγίνονται πάντοτε μὲ τὴν προσευχὴ μὲ περιφρούρηση καλὴ τοῦ νοῦ, καὶ ἂν ἀκόμα βρισκόμαστε ἔξω ἀπὸ τοὺς τόπους προσευχῆς. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ καθαρίσει τὸν χρυσό, ἐὰν ἔστω καὶ γιὰ λίγο ἀφήσει νὰ μειωθεῖ ἡ φωτιὰ τοῦ χωνευτηρίου, ἐπαναφέρει πάλι στὴν καθαριζόμενη ὕλη τὴν παλαιὰ σκληρότητα, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἄλλοτε θυμᾶται τὸν Θεό, καὶ ἄλλοτε ὄχι. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ νομίζει ὅτι ἀποκτᾶ μὲ τὴν προσευχὴ, αὐτὸ τὸ χάνει μὲ τὴ χωνυότητά του. Καὶ ὅπως ἡ ἐπαφὴ τῆς φωτιᾶς μὲ τὸ σίδηρο ἀφήνει αὐτὸν ἀνέγγιχτον, ἔτσι οἱ

πυρός συνάφεια, οὕτως αἱ πυκναὶ προσευχαὶ ἐρωμενέστερον παρασκευάζουσι τὸν νοῦν εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἐχθροῦ πόλεμον. Καὶ ὡς περὶ ὁ σίδηρος πυρούμενος μεταμορφοῦται πρὸς τὴν τοῦ πυρός χροάν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς φωτίζεται ἐκ τῆς αἴγλης τοῦ πυρός τῆς χάριτος, «ὃ ἦλθεν ὁ
5 Σωτὴρ ἡμῶν βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν». Καὶ διὰ τοῦτο ὁ θέλων ἡμᾶς σωθῆναι Κύριος, συνεχῶς ἡμῖν περὶ αὐτῆς διαλέγεται, καὶ ὑπογραμμὸς ἡμῖν γενόμενος διεννκτέρευεν ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ, Θεὸν δεικνύς ἡμῖν ἀρίστην ὠφέλειαν καὶ πολλὴν πρὸς Θεὸν ἐγγύτητα διὰ τῆς ἐπιμόνου προσευχῆς

10 Χρῆ οὖν πρῶτον αἰτεῖσθαι λαβεῖν χάρισμα εὐχῆς, καθὼς εἴρηται, παρὰ τοῦ διδόντος εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ. Τὸ γάρ, «Τί προσευξώμεθα καθ' ὃ δεῖ οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα», φησὶν, «ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν», καὶ λαβάνοντες πληρῶσωμεν τὰ προσταχθέντα ἡμῖν παρὰ τοῦ νομοδότου. Φησὶ γάρ ὁ Μωυσῆς «Ἐὰν εὕξη εὐχὴν Κυρίῳ
15 τῷ Θεῷ σου, οὐ χρονεῖς ἀποδοῦναι αὐτήν, ὅτι ἐκζητῶν ἐκζητήσῃ αὐτήν Κύριος ὁ Θεός σου, καὶ ἔσται σοι ἁμαρτία». Καὶ αὐθις «Ἄνθρωπος, ὃς ἂν εὕξηται Κυρίῳ ἢ ὁμῶς ὄρκον, καὶ ὀρίσῃται ὀρισμὸν, οὐ δεθλώσει τὸ ρῆμα αὐτοῦ· πάντα οὖν ὅσα ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ποιήσει». Καθὼς καὶ ὁ Ἰεφθάε· λέγει γάρ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ·
20 «Ἐγὼ ἤνοιξα τὸ στόμα μου περὶ σοῦ, καὶ οὐ δύναμαι ἀποστρέψαι. Καὶ ἐτέλεσεν αὐτήν Κυρίῳ τῷ Θεῷ θυσίαν». Καὶ ἕτερος «Μὴ ἐμποδισθῆς τοῦ ἀποδοῦναι εὐχὴν ἐν καιρῷ, καὶ μὴ μείνης ἕως τοῦ θανάτου δικαιοθῆναι. Πρὶν εὕξασθαι ἐτοίμαζε σεαυτὸν, καὶ μὴ γίνου ἄνθρωπος πειράζων τὸν Κύριον. Καὶ μνήσθητι θυμοῦ ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς καὶ
25 ἀγωνίζου εἰς προσευχήν, ὅτι εὐχαὶ κατευθυνόντων δεκταὶ παρὰ Κυρίου», καὶ «Εὐχὰς δικαίων ἐπακούει Κύριος». Καὶ ὁ Δαυὶδ· «Εὕξασθε καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν». Καὶ πάλιν «Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου», καὶ «Τὰς εὐχὰς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ».
30 Φησὶ δὲ καὶ ὁ Παῦλος «Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες». Καὶ αὐθις «Διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ,

20. Λουκᾶ 12, 49. 21. Ρωμ. 8, 26. 22. Δευτ. 23, 22. Ἐκκλ. 5, 3. 23. Ἀριθμ. 30, 3.
24. Κριτ. 11, 35. 25. Σ. Σειρ. 18, 22-24. 26. Παρμ. 15, 8. 27. Παρμ. 15, 29.
28. Ψαλμ.-75, 12. 29. Ψαλμ. 49, 14. 30. Ψαλμ. 115, 9. 31. Ρωμ. 12, 11.

πυκνές προσευχές κάμνουν τὸ νοῦ ἰσχυρότερο στὸν πόλεμο ἐναντίον τοῦ Ἐχθροῦ. Καὶ ὅπως τὸ σίδηρο πυρακτούμενο μεταμορφώνεται πρὸς τὸ χρῶμα τῆς φωτιᾶς, ἔτσι καὶ ὁ νοῦς φωτίζεται ἀπὸ τὴ λαμπρότητα τῆς φωτιᾶς τῆς χάριτος, «τὴν ὁποία ἤρθε ὁ Σωτῆρας νὰ βάλει στὴ γῆ»²⁰. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Κύριος ποῦ θέλει ἐμεῖς νὰ σωθοῦμε, μᾶς μιλάει συνέχεια γι' αὐτήν, καὶ θέλοντας νὰ γίνῃ παράδειγμα πρὸς μίμηση, περνοῦσε τὴ νύχτα του μὲ προσευχὴ πρὸς τὸν Θεό, δείχνοντάς μας τὸν ἑαυτό του Θεό, καὶ ὅτι ὑπάρχει ἄριστη ὠφέλεια καὶ μεγάλη ἐγγύτητα πρὸς τὸν Θεὸ μὲ τὴν ἐπίμονη προσευχή.

Πρέπει λοιπὸν πρῶτα νὰ ζητήσουμε νὰ λάβουμε τὸ χάρισμα τῆς προσευχῆς, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ δίνει τὴν προσευχὴ στὸν προσευχόμενο. Γιατὶ «Δὲν γνωρίζουμε τὸ πῶς πρέπει νὰ προσευχόμεσθε, ἀλλὰ τὸ ἴδιο τὸ Πνεῦμα», λέγει, «μεσιτεύει γιὰ μᾶς»²¹, καὶ ἀφοῦ τὸ λάβουμε, νὰ πραγματοποιήσουμε τὰ προστάγματα ποῦ ἐλάβαμε ἀπὸ τὸν νομοδότη. Γιατὶ λέγει ὁ Μωυσῆς· «Ἐὰν κάνεις τάξιμο στὸ Κύριο τὸν Θεὸ σου, δὲν θὰ βραδύνεις νὰ τὸ ἐκπληρώσεις, γιατί θὰ σοῦ τὸ ζητήσῃ ὅπως δὴποτε ὁ Κύριος ὁ Θεὸς σου, καὶ θὰ σοῦ καταλογισθεῖ ὡς ἁμαρτία»²². Καὶ πάλι· «Ὁ ἄνθρωπος ποῦ θὰ κάνει τάξιμο στὸν Κύριο ἢ θὰ δώσει ὄρκο, καὶ καθορίσῃ τὸν χρόνο πραγματοποίησής του, δὲν πρέπει νὰ παραβεῖ τὸ λόγο του, ἀλλὰ ὅλα ὅσα ὑποσχεθεῖ πρέπει νὰ τὰ κάνει»²³. Ὅπως καὶ ὁ Ἰεφθά· γιατί λέγει στὴ θυγατέρα του· «Ἐγὼ ἄνοιξα τὸ στόμα μου πρὸς τὸν Κύριο ἐναντίον σου, καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἀρνηθῶ τὸ τάμα μου. Καὶ πρόσφερε αὐτὴν θυσία στὸν Κύριο τὸν Θεό»²⁴. Καὶ ἄλλος· «Μὴ ἀποφύγεις νὰ πραγματοποιήσῃς τὸ τάμα σου, καὶ μὴ περιμένεις νὰ δικαιωθεῖς ἀπὸ τὸν Κύριο τὴν ὥρα τοῦ θανάτου. Προτοῦ νὰ κάνεις τὸ τάμα σου, ἐτοίμασε τὸν ἑαυτό σου γιὰ τὴν ἐκπλήρωσή του, καὶ μὴ γίνεις σὰν τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο ποῦ πειράζει τὸν Κύριο. Καὶ νὰ ἔχεις στὴ μνήμη σου τὸν θυμὸ τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου σου»²⁵, καὶ νὰ ἀγωνίζεσαι στὴν προσευχή, «γιατὶ οἱ προσευχῆς ἐκείνων ποῦ βαδίζουν σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου εἶναι δεκτὲς ἀπὸ αὐτόν»²⁶. καὶ· «Ὁ Κύριος ἀκούει τὶς προσευχῆς τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων»²⁷. Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Νὰ προσεύχεσθε καὶ νὰ προσφέρετε τὰ δῶρα σας στὸν Κύριο τὸν Θεὸ σας»²⁸. Καὶ πάλι· «Πρόσφερε ὡς θυσία στὸν Θεὸ θυσία δοξολογίας του, καὶ ἀπόδωσε στὸν Ὑψιστὸ τὰ τάματα τῆς προσευχῆς σου»²⁹, καὶ, «Τὶς προσευχῆς μου θὰ τὶς προσφέρω στὸν Κύριο ἐνώπιον ὄλου τοῦ λαοῦ του»³⁰. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Παῦλος· «Ὡς πρὸς τὸν ζῆλο νὰ μὴ εἴστε ὀκνηροί, ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα νὰ εἴστε θερμοί, νὰ δουλεύετε στὸν Κύριο, καὶ νὰ ἐπιμένετε στὴν προσευχή»³¹. Καὶ πάλι· «Στὴν καθὲ προσευχὴ καὶ παρά-

ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκατερήσει καὶ δεήσει». Καὶ πάλιν «Βούλομαι τοὺς ἄνδρας προσεύχεσθαι ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίας χειρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ». Καὶ ἐν ταῖς Πράξεσιν, ὅτι «Ἦσαν προσκατεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς». Καὶ πάλιν «Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκατερήσωμεν». Καὶ ἡ Σοφία· «Καθὼς ἠὔξω εὐχὴν τῷ Κυρίῳ, μὴ χρονίσης τοῦ ἀποδοῦναι αὐτήν, ὅτι ὅσα ἠὔξω ἀποδώσης. Ἄγαθόν τὸ μὴ εὔξασθαι, ἢ εὔξασθαι, καὶ μὴ ἀποδοῦναι». Ὁ δὲ μισάδικος Ἰώβ, 10 «Ἄδικον», λέγων, «οὐδὲν ἦν ἐν χερσὶ μου, εὐχὴ δέ μου καθαρὰ». Καὶ ὁ Πέτρος «Σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς προσευχάς, καὶ ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ». Ὁ δὲ Κύριος· «Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν». Καὶ ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις 15 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· «Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καὶ εἶπεν Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου», καὶ ἐξῆς. Καὶ ἐπάγει· «Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν». Καὶ ἐπιφέρει· «Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν 20 δόματα ἀγαθὰ, πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει Πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;». Καὶ βουλόμενος ἡμᾶς ὁ πολυπόθητος Κύριος διὰ κρυπτῆς ἐργασίας τὴν εὐχὴν τῷ Θεῷ προσφέρειν, λέγει· «Ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ, κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ Πατρί σου ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατὴρ σου, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΖ΄.

Περὶ κατανύξεως.

Ἡ κατανύξις τίπτει τὸν κλαυθμὸν καὶ τὰ δάκρυα· κόπῳ δέ τινι 30 ἔρχεται, εἰ μὴ διὰ πολλῆς ἀδολεσχίας καὶ ὑπομνήσεως τῆς φοβεραῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως ἃν ἡμάρτομεν ἐν λόγῳ καὶ ἔρ-

32. Ἐφ. 6, 18.

33. Α' Τιμ. 2, 8.

34. Πράξ. 2, 42.

35. Πράξ. 6, 4.

36. Ἐκκλ. 5, 3-4.

37. Ἰώβ 16, 17.

38. Α' Πέτρ. 4, 7.

39. Μάρκ. 11, 24.

40. Λουκᾶ 11, 1-3. Ματθ. 6, 9.

41. Ματθ. 7, 7.

42. Λουκᾶ 11, 13.

43. Ματθ. 6, 6.

κλησή σας, προσευχόμενοι πάντοτε με περιεχόμενο πνευματικὸ στήν προσευχή σας, καὶ αὐτὸ νὰ ἐπιδιώκετε ἀγρυπνώντας με ὅλη τὴν ἐπιμονὴ καὶ με δεήσεις»³². Καὶ πάλι· «Θέλω οἱ ἄνδρες νὰ προσεύχονται σὲ κάθε τόπο, ὑψώνοντας ἅγια χέρια, χωρὶς ὀργὴ καὶ ἀμφιβολία»³³. Καὶ στίς Πράξεις· «⁷ Ἦταν ἀφοσιωμένοι με ζῆλο στὴ διδασκαλία τῶν ἀποστόλων καὶ τὴ μεταξὺ τους ἐπικοινωνία καὶ στήν κλάση τοῦ ἄρτου καὶ στίς προσευχές»³⁴. Καὶ πάλι· «² Ἐμεῖς ὅμως ἄς ἀφοσιωθοῦμε με ζῆλο στήν προσευχὴ καὶ τὴ διακονία τοῦ λόγου»³⁵. Καὶ ἡ Σοφία· «⁵ Ὅ,τι τάμα ἔκανες στήν προσευχὴ σου πρὸς τὸν Κύριο, μὴν ἀργήσεις νὰ τὸ ἐκπληρώσεις, γιατί ὅσα ὑποσχέθηκες στήν προσευχὴ σου πρέπει νὰ τὰ ἀποδώσεις. Καλὸ εἶναι τὸ νὰ μὴ κάνεις τάμα, παρὰ νὰ κάνεις τάμα, καὶ νὰ μὴ τὸ ἐκπληρώσεις»³⁶. Ὁ Ἰώβ πάλι, πού μισοῦσε τὴν ἀδικία, λέγει· «Καμμιά ἀδικία δὲν ἔκαναν τὰ χέρια μου, καὶ ἡ προσευχὴ μου ἦταν καθαρὴ»³⁷. Καὶ ὁ Πέτρος· «Δεῖξτε λοιπὸν σωφροσύνη καὶ νηφαλιότητα στίς προσευχές, καὶ ἀντισταθεῖτε στὸν διάβολο»³⁸. Καὶ ὁ Κύριος· «Γι' αὐτὸ σᾶς λέγω, ὅλα ὅσα ζητήσετε στήν προσευχὴ σας, νὰ πιστεύετε ὅτι θὰ τὰ λάβετε καὶ θὰ σᾶς γίνουν»³⁹. Καὶ βρισκόμενος σὲ κάποιο μέρος καὶ προσευχόμενος, μόλις σταμάτησε τὴν προσευχὴ, εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του· «Κύριε, δίδαξέ μας πῶς νὰ προσευχόμαστε· καὶ αὐτὸς τοὺς εἶπε· Ὅταν προσεύχεσθε, νὰ λέτε· Πατέρα μας πού βρίσκεσαι στοὺς οὐρανοὺς, ἄς τιμᾶται ὡς ἅγιο τὸ ὄνομά σου»⁴⁰, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ προσθέτει· «Νὰ παρακαλεῖτε, καὶ θὰ σᾶς δοθεῖ· νὰ ζητεῖτε, καὶ θὰ βρεῖτε· νὰ χτυπᾶτε τὴν πόρτα, καὶ θὰ σᾶς ἀνοιγεῖ»⁴¹. Καὶ προσθέτει· «² Ἐὰν λοιπὸν σεῖς, πού εἶστε κακοί, ξέρετε νὰ δίνετε στὰ παιδιὰ σας πράγματα καλὰ, πόσο μᾶλλον ὁ Πατέρας ὁ οὐράνιος θὰ δώσει τὸ ἅγιο Πνεῦμα σὲ ἐκείνους πού τοῦ τὸ ζητοῦν;»⁴². Καὶ θέλοντας ὁ πολυπόθητος Κύριος νὰ προσφέρομε ἔμεῖς τὴν προσευχὴ μας στὸν Θεὸ με κρυφὴ ἐργασία, λέγει· «⁵ Ὅταν προσεύχεσαι, μὴς στὸ ἀπόμερο δωμάτιό σου καί, ἀφοῦ κλείσεις τὴν πόρτα σου, προσευχήσου στὸν Πατέρα σου στὸ κρυφὸ αὐτὸ μέρος, καὶ ὁ Πατέρας σου πού βλέπει αὐτὸ πού γίνεται στὰ κρυφά, θὰ σοῦ τὸ ἀποδώσει στὰ φανερά»⁴³. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 107ος.

Γιὰ τὴν κατάνυξη.

Ἡ κατάνυξη γεννάει τὸ κλάμα καὶ τὰ δάκρυα, καὶ ἔρχεται σὲ κάποιον με κόπο, καὶ με πολλὴ ἐπιμονὴ καὶ ἀνάμνηση τῆς φοβερῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως τῶν ἁμαρτημάτων πού διαπράξαμε με λόγια

ἔγω καὶ διανοία, καὶ τῆς αἰσχύνης ἐκείνης τῆς ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ θή-
 ματος, ἐνώπιον ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων καὶ ὄλων τῶν ἐπουρανίων
 δυνάμεων, ὅτε γυμνὰ καὶ τετραηλισμένα πάντα, ὅτε ἕκαστος ἡμῶν
 παρίσταται ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογούμενος, ὅτε οὐδεὶς οὐδενὶ βοηθός,
 5 ὅτε φανεροῦνται τὰ κεκρυμμένα, ἃ οὐδεὶς τέως οἶδεν, εἰ μὴ ἡ συνείδη-
 σις ἡμῶν, μᾶλλον δὲ τὰ πλεῖστα οὐδὲ ἡ καρδία ἐπίσταται, εἰ μὴ ὁ μόνος
 ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρούς, ὁ Θεός, ὅτε «Πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ προ-
 πορεύσεται, καὶ φλογιεῖ κύκλω τοὺς ἐχθρούς αὐτοῦ». Ὅτε καταδικά-
 ζονται οἱ μὲν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον τὸ ἠτομιασμένον τῷ διαβόλῳ
 10 καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, οἱ δὲ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον ἄλλοι παραπέμ-
 πονται τῷ ἀκοιμήτῳ σκώληκι, ἄλλοι τῷ ταρτάρῳ παραδίδονται. Καὶ τί
 δεῖ πάντα κατὰ λεπτὸν ἀπαγγέλλειν καὶ ἀκηδῖαν ἐμποιεῖν τοῖς ἀκροα-
 ταῖς; Ταῦτα οὖν πάντα καὶ τὰ ὅμοια ἐννοοῦντες, ἀγαπητοί, ἔλθωμεν
 εἰς κατάνυξιν, καὶ παυσώμεθα τῶν κακῶν ἡμῶν πράξεων, καὶ κλαύ-
 15 σωμεν ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς. Ὅ-
 που γὰρ δάκρυα, ἐκεῖ δυσώπησις Θεοῦ. Ἡ πόρνη διὰ θερμῶν δακρύ-
 ων μιᾶς ὥρας, πολλῶν ὀφλημάτων ἄφεςιν ἐκομίσατο. Τὰ δάκρυα τὴν
 εὐχὴν τῷ Θεῷ παριστῶσιν καὶ εὐπρόσδεκτον αὐτὴν ποιοῦσιν. Ὁ Πέ-
 τρος διὰ μιᾶς ὥρας πικρῶν δακρύων οὐ μόνον συνεχωρήθη τῷ πται-
 20 σματι τῆς ἀρνήσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν
 πιστεύεται. Ἐξεκία τῷ βασιλεῖ δι' ὀλίγων δακρύων δεκαπέντε ἔτη τῆ
 ζωῆ προσετέθη. Αἱ ρανίδες τῶν δακρύων ὡς μέλι γλυκάζον εἰσὶν ἐν τῇ
 καρδίᾳ, καὶ θυμίαμα εὐῶδες παρὰ τῷ Θεῷ.

Χρὴ οὖν πρὸ παντὸς αἰτήματος κατόρθωσιν κεχρηῆσθαι τοῖς δά-
 25 κρυσι. Πάνν γὰρ χαίρει ὁ Δεσπότης ἡμῶν δεχόμενος προσευχὴν ἐν
 δάκρυσι μετὰ ταπεινῆς καρδίας, μηδαμῶς ἐπαιρομένης, ὡς ὑπὲρ τοὺς
 πολλοὺς ὄντων ἡμῶν, ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον παροργίσωμεν τὸν δεδωκότα
 τὴν χάριν. Πολλοὶ γὰρ δακρύνοντες ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, ἐπιλανθανόμενοι
 τοῦ σκοποῦ τῶν δακρύων, μανέντες ἐξεπλάγησαν. Ἐὰν δέ τις τελείαν
 30 κατάνυξιν κέκτηται, αἰσθάνεται ἑαυτὸν παρὰ τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς,
 τροφὴν δεχόμενον πνευματικὴν, τροφὴν τοῦ κρείττονος φόβου, τρο-
 φὴν πόθου ἐπουρανίου, καὶ στεναγμοῦ παρηγορίας καὶ κατανύξεως,

44. Ψαλμ. 7, 9.

45. Ψαλμ. 49, 3.

46. Ματθ. 25, 41. Ἦσ. 66, 24. Μάρκ. 9, 45-46.

47. Ματθ. 16, 19.

48. Ἦσ. 38, 1 ἔ.

καὶ ἔργα καὶ μὲ τῆ σκέψη μας, καὶ τῆς ντροπῆς ἐκείνης μπροστὰ στοῦ φοβεροῦ θῆμα, παρουσία τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλων τῶν ἐπουράνιων δυνάμεων, ὅταν ὅλα θὰ εἶναι γυμνά καὶ ἀξιοθρήνητα, ὅταν ὁ καθένας μας θὰ βρῖσκεται μπροστὰ στοῦ θῆμα τοῦ Θεοῦ ἀπολογούμενος, ὅταν κανένας βοηθὸς δὲν θὰ ὑπάρχει γιὰ ὅποιονδήποτε, ὅταν θὰ φανερώνονται τὰ ὅσα ἔγιναν κρυφά, τὰ ὅποια κανένας προηγουμένως δὲν γνώριζε, παρὰ μόνο ἢ συνείδησή μας, ἢ καλύτερα τὰ περισσότερα οὔτε ἢ καρδιὰ τὰ γνωρίζει, παρὰ μόνος ἐκεῖνος πού ἐρευνᾷ τις καρδιές καὶ τὰ νεφρὰ⁴⁴, ὁ Θεός, ὅταν «Φωτιὰ θὰ προπορεύεται μπροστὰ του καὶ θὰ κατακαίει τριγύρω του τοὺς ἐχθροὺς του»⁴⁵. Ὅταν θὰ καταδικάζονται γιὰ νὰ ριχτοῦν ἄλλοι στοῦ σκοτός τὸ ἐξώτερο πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ τὸ διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του, ἄλλοι γιὰ τῆ φωτιὰ τὴν αἰώνια, ἄλλοι θὰ παραπέμπονται στοῦ ἀκοίμητο σκουλήκι, καὶ ἄλλοι θὰ παραδίνονται στοῦν τάρταρο⁴⁶. Καὶ γιατί πρέπει νὰ τὰ ἀναφέρω ὅλα μὲ λεπτομέρεια καὶ νὰ δημιουργῶ ἀκηδία στοὺς ἀκροατές; Σκετόμενοι λοιπόν, ἀγαπητοί, ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ παρόμοια, ὡς ἔρθομε σὲ κατάνυξη, ὡς σταματήσομε τις κακές μας πράξεις, καὶ ὡς κλάψομε μέρα καὶ νύχτα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου πού μᾶς ἔπλασε. Γιατί, ὅπου ὑπάρχουν δάκρυα, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ λύγισμα τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ πόρνη μὲ θερμὰ δάκρυα μᾶς ὥρας, ἀπέσπασε τῆ συγχώρηση πολλῶν ἀμαρτημάτων της. Τὰ δάκρυα παρουσιάζουν τὴν προσευχὴ στοῦν Θεοῦ καὶ καθιστοῦν αὐτὴν εὐπρόσδεκτη σ' αὐτόν. Ὁ Πέτρος μὲ τὰ πικρὰ δάκρυα μᾶς ὥρας ὄχι μόνο τοῦ συγχωρήθηκε τὸ ππαῖσμα τῆς ἀρνήσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Κύριος τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν⁴⁷. Στὸν βασιλιὰ Ἐζεκία μὲ λίγα δάκρυα προστέθηκαν δεκαπέντε χρόνια στὴ ζωὴ του⁴⁸. Οἱ σταγόνες τῶν δακρύων εἶναι σὰν μέλι γλυκὸ μέσα στὴν καρδιά, καὶ θυμίαμα εὐωδιαστοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Πρέπει λοιπόν πρῖν ἀπὸ κάθε αἴτημά μας νὰ χρησιμοποιοῦμε τὸ χύσιμο τῶν δακρύων. Γιατὶ χαίρεται πάρα πολὺ ὁ Κύριός μας ὅταν δέχεται προσευχὴ ἀπὸ ταπεινὴ καρδιὰ συνοδευόμενη ἀπὸ δάκρυα, πού δὲν εἶναι καθόλου κυριευμένη ἀπὸ ἔπαρση, σὰν νὰ εἴμαστε ἐμεῖς καλύτεροι ἀπὸ τοὺς πολλούς, γιὰ νὰ μὴ ἐξοργίσομε περισσότερο ἐκεῖνον πού μᾶς ἔχει δώσει τὴ χάρη. Γιατὶ πολλοί, πού ἔχυσαν δάκρυα γιὰ τις ἀμαρτίες τους, ἐπειδὴ λησμόνησαν τὸν σκοπὸ τῶν δακρύων, ἀφοῦ κυριεύθηκαν ἀπὸ μανία, ἔχασαν τὰ λογικά τους. Ἐὰν κάποιος ἔχει φτάσει σὲ τέλεια κατάνυξη, αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του νὰ δέχεται πνευματικὴ τροφή ἀπὸ τὸν ἄρτο τῆς ζωῆς, τροφή τοῦ ἀνώτερου φόβου, τροφή πόθου ἐπουράνιου καὶ παρηγοριᾶς στοὺς στεναγμούς καὶ κατανύξεως καὶ μελωδίας καὶ

καὶ μελωδίας καὶ γνώσεως βαθυτέρας, καὶ θείων τινῶν μυστηρίων. Ἡ
κατάνυξις δακρυώδους τινὰς καὶ ἠπίους ἐννοίας τὴν καρδίαν παρα-
σκευάζει φέρειν ὅθεν ὄντως ἔστιν ἰδεῖν τὰ σπέρματα τῆς εὐχῆς μετὰ
δακρύων ἐν τῇ γῆ τῆς καρδίας ἐνοσπειρόμενα διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς τοῦ
5 θερισμοῦ χαρᾶς. Ἡ μετὰ κατανύξεως καὶ προσευχῆς μελέτη τίκτει τὸν
τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν ἡμῖν. Φησὶ γὰρ ὁ νόμος «Καθήμενος ἐν οἴκῳ καὶ
πορευόμενος ἐν ὁδῷ καὶ κοιταζόμενος καὶ ἀνιστάμενος. Ἦτω ἀσάλευ-
τα πρὸ ὀφθαλμῶν σου, ἵνα μάθης φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεόν σου».
Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἰώβ· «Ἀφίκοιτό μου ἡ δέησις πρὸς Κύριον, ἐναντι δὲ
10 αὐτοῦ στάζοι μου ὁ ὀφθαλμός». Καὶ ἡ Ἄννα ἠθύμει ἐν Σηλώμ καὶ ἔ-
κλαιεν. Καὶ προσηύξατο πρὸς Κύριον, λέγουσα· «Ἐὰν ἐπιβλέψῃς ἐπὶ
τὴν ταπείνωσίν μου καὶ δῶς μοι σπέρμα ἀνδρός». Καὶ εἰσήκουσεν
αὐτῆς Κύριος καὶ παρέσχεν αὐτῇ τὸν προφήτην Σαμουήλ. Καὶ ἡ ἄλλη
Ἄννα τοῦ Ἰωακείμ κλαίουσα καὶ αἰτοῦσα ἐν τῷ παραδείσῳ αὐτῆς
15 περὶ τέκνου, ἐκομίσατο τὴν ἁγίαν Παρθένον Μαρίαν, τὴν κατὰ σάρκα
Μητέρα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Καὶ ὁ Δαυὶδ· «Εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, Κύριε, καὶ τῆς δεήσε-
ώς μου· ἐνώτισαι τῶν δακρύων μου, μὴ παρασιωπήσῃ». Καὶ εἰσακου-
σθεῖς, φησὶν· «Ἐλεήμων ὁ Κύριος καὶ δίκαιος, ὅτι ἐταπεινώθην καὶ
20 ἔσωσέ με», καί, «Ἐξείλετο τὴν ψυχὴν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλ-
μούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος». – «Οἱ
γὰρ σπεύροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι».

Λοιπὸν, «Εὐαρεστήσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐν χώρα ζώντων». Καὶ τό,
«Πορευόμενοι δὲ ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον», ὡς οἶμαι, ὅτι περὶ τῆς ἡμε-
25 τέρας αἰχμαλωσίας φάσκει. Τὰ γὰρ προγραφέντα εἰς ἡμᾶς κατήντη-
σεν. Καὶ ἡμεῖς σὺν ὀφείλομεν, ὑπὲρ ἑαυτῶν κἀκείνων πικρῶς δακρύ-
ειν. Πρῶτον μὲν διὰ τὸν ἐμπρησμόν τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ,
καὶ τὴν τοῦ ἁγίου σταυροῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μετάστασιν ἐν
Περσίδι, καὶ διὰ τοὺς ἐν τοσοῦτοις πολέμοις ἀπολλυμένους, ὅτι σύς-
30 σωμοὶ ἡμῶν εἰσι καὶ ὁμόπιστοι, καθὼς ὁ προφήτης Ἰωὴλ βῶα· «Πεν-
θεῖτε», λέγων, «οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοῦντες τῷ θυσιαστηρίῳ, ὅτι τετα-
λαιπώρηκε πᾶσα ἡ γῆ· κλαύσατε οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοῦντες τῷ Κυρίῳ
καὶ ἔρεϊτε, Φεῖσαι, Κύριε, τοῦ λαοῦ σου, καὶ μὴ δὸς τὴν κληρονομίαν
σου εἰς ὄνειδος, τοῦ κατάρξαι αὐτὴν ἔθνη, ὅπως μὴ εἴπωσιν, Ποῦ

49. Δευτ. 11, 19 καὶ 14, 23. 50. Ἰώβ 16, 21. 51. Α' Βασ. 1, 11. 52. Ψαλμ. 38, 13.
53. Ψαλμ. 114, 5-6. 54. Ψαλμ. 114, 8. 55. Ψαλμ. 125, 5. 56. Ψαλμ. 114, 9.

γνώσεως βαθυτέρας καὶ κάποιων θείων μυστηρίων. Ἡ κατάνυξη παρασκευάζει τὴν καρδιά νὰ δημιουργεῖ ἔννοιες ἥπιες ποτισμένες ἀπὸ δάκρυα, καὶ ἔτσι μπορεῖ κανεὶς πραγματικὰ νὰ δεῖ τὰ σπέρματα τῆς προσευχῆς νὰ σπείρονται μὲ δάκρυα στὴ γῆ τῆς καρδιᾶς συνοδευόμενα ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς χαρᾶς τοῦ θερισμοῦ. Ἡ μὲ κατάνυξη καὶ προσευχὴ μελέτη γεννάει μέσα μας τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ λέγει ὁ νόμος· «Ὅταν κάθῃσαι στὸ σπῖτι καὶ ὅταν περπατᾷς στὸ δρόμο καὶ ὅταν κοιμᾷσαι καὶ ὅταν σηκώνῃσαι, ὡς εἶναι αὐτὰ ἀσάλευτα μπροστὰ στὰ μάτια σου, γιὰ νὰ μάθῃς νὰ φοβᾷσαι τὸν Κύριο τὸν Θεό σου»⁴⁹. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Ἰώβ· «Εἶθε νὰ φτάσει ἡ προσευχή μου στὸν Κύριο, καὶ νὰ στάζουν ἐνώπιόν του τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια μου»⁵⁰. Καὶ ἡ Ἄννα στὴ Σηλώμ ἦταν λυπημένη καὶ ἔκλαιε, καὶ προσευχήθηκε στὸν Κύριο, λέγοντας· «Ρίξε τὸ βλέμμα σου στὴν γεμάτη ταπείνωση καρδιά μου καὶ δός μου τέκνο»⁵¹. Καὶ ἄκουσε ὁ Κύριος τὴν προσευχή της καὶ τῆς ἔδωσε τὸν προφῆτη Σαμουήλ. Καὶ ἡ ἄλλη Ἄννα, ἡ γυναῖκα τοῦ Ἰωακείμ, κλαίοντας μέσα στὸν κῆπο της καὶ ζητώντας ἀπὸ τὸν Θεό τέκνο, ἔλαβε τὴν ἁγία Παρθένο Μαρία, τὴν κατὰ σάρκα Μητέρα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· «Εἰσάκουσε τὴν προσευχή μου, Κύριε, καὶ τὴν παράκλησή μου· ἄκουσε μὲ προσοχή τὸ τρέξιμο τῶν δακρύων μου, καὶ μὴ τὰ παραβλέψεις καὶ σιωπήσεις»⁵². Καὶ ἀφοῦ εἰσακούσθηκε, λέγει· «Εἶναι σπλαχνικὸς ὁ Κύριος καὶ δίκαιος, γιὰ τὴν ταπείνωσή μου καὶ μὲ ἔσωσε»⁵³, καὶ, «Γλύτωσε τὴ ζωὴ μου ἀπὸ τὸ θάνατο, τὰ μάτια μου ἀπὸ τὰ δάκρυα, καὶ τὰ πόδια μου ἀπὸ τὰ ὀλισθήματα»⁵⁴. – Γιατὶ, «Ἐκεῖνοι ποὺ σπέρνουν μὲ δάκρυα, θὰ θερίσουν μὲ ἀγαλλίαση»⁵⁵.

Λοιπὸν, «Ἄς εὐαρεστήσομε τὸν Κύριο στὴ χώρα τῶν ζώντων»⁵⁶. Καὶ τότε, «Ὁδηγούμενοι πρὸς τὴν αἰχμαλωσία βιάδιζαν καὶ ἔκλαιγαν»⁵⁷, τὸ ὁποῖο νομίζω ὅτι τὸ λέγει γιὰ τὴ δική μας αἰχμαλωσία. Γιατὶ τὰ ὅσα γράφτηκαν προηγουμένως βρῆκαν πραγματοποίησι σὲ μᾶς. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ὀφείλομε νὰ κλαῖμε πικρὰ γιὰ τὸν ἑαυτό μας καὶ γιὰ ἐκείνους. Πρῶτον, ἕξαιτίας τοῦ ἔμπρησμοῦ τῆς ἁγίας πόλεως τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῆ μεταφορὰ τοῦ ἁγίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μας στὴ χώρα τῶν Περσῶν, καὶ δεύτερον, ἕξαιτίας ἐκείνων ποὺ χάθηκαν στοὺς τόσους πολλοὺς πολέμους, γιὰ τὴν εἶναι μέλη τῆς ἀδελφότητάς μας καὶ ὁμόπιστοι, ὅπως ὁ προφῆτης Ἰωὴλ φωνάζει καὶ λέγει· «Πενθεῖτε σεῖς οἱ ἱερεῖς ποὺ ὑπηρετεῖτε στὸ θυσιαστήριο, γιὰ τὴν ἔχει καταστραφεῖ ὅλη ἡ γῆ. Κλάψτε σεῖς οἱ ἱερεῖς ποὺ ὑπηρετεῖτε τὸν Κύριο καὶ πεῖτε· Λυπήσου, Κύριε, τὸν λαό σου, καὶ μὴ παραδώσεις τὴν κληρονομία σου στὸν ἔξευτελισμό, τὸ νὰ γίνουν δηλαδὴ κυρίαρχοὶ τοὺς τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθνη, γιὰ νὰ μὴ

ἔστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν;». Ἐν ἡμῖν γάρ ἐστιν τοῦ δυσωπῆσαι τὸν ἀμνησί-
κακον Κύριον, καθὼς καὶ ὁ σοφὸς Σειράχ διδάσκει, λέγων «Παρέθη-
κέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, οὐ, εἴαν θέλῃς, ἔκτεινόν σου τὴν χεῖρα· ἐναντίον
ἀνθρώπου ζωὴ καὶ θάνατος, καὶ οὐ εἴαν εὐδοκήσῃ, δοθήσεται αὐτῷ.
5 Τὸν γὰρ ἁμαρτάνοντα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τίς δικαιώσῃ», εἰ μὴ
ξεστὰ δάκρυα μετὰ κατανύξεως. Διψᾷ γὰρ αἰεὶ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ὁ
ἀγαθὸς καὶ εὐσπλαγχνὸς Δεσπότης, καθὼς ὁ Ἀπόστολος μαρτυρεῖ
λέγων «Ὅτι πάντα ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν
ἀληθείας ἔλθειν». Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ·
10 «Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἣτις ἦν ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι
κατάκειται ὁ Κύριος ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβα-
στρον μύρου καὶ σταῖσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ κλαίουσα,
ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν καὶ ταῖς θριξίν τῆς
κεφαλῆς αὐτῆς ἐκμάσσειν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφε
15 τῷ μύρῳ», καὶ ἤκουσε παρὰ τοῦ Σωτῆρος, «Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρ-
τίαι». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΗ΄.

Περὶ τιμῆς γονέων.

Τοῦ τιμᾶν τοὺς τεκόντας ἡμᾶς καὶ ἀμοιβὰς αὐτοῖς ἀποδιδόναι
20 ὀφειλέται ἐσμέν καὶ ἐκ τῆς φυσικῆς νομοθεσίας. Ἐν πρώτοις μὲν, ὅτι
τὸ αἰσθητὸν τοῦτο φῶς δι' αὐτῶν ἐωράκαμεν, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ νοητὸν,
τουτέστιν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διὰ τοῦ βαπτί-
σματος ἐπίγνωσιν καὶ διὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν πρὸς τὰ ἴδια ἔγγωνα
στοργήν, καὶ διὰ τὸν κόπον ὃν ὑπομένουσιν περὶ τῆς ἐντροφῆς αὐτῶν,
25 καὶ τὴν μέριμναν ἣν ἔχουσιν νυκτὸς καὶ ἡμέρας δι' αὐτά, μὴ τι τῶν
ἀβουλήτων αὐτοῖς συναντήσῃ, καὶ ἐργαζόμενοι καὶ μοχθοῦντες περὶ
ἐνδύματος καὶ τροφῆς αὐτῶν, καὶ τοῦ ἀποθησαυρίσαι αὐτοῖς μετὰ
θάνατον. Ποίας οὖν ἀξίας ἀμοιβὰς ὑπὲρ τούτων πάντων δυνάμεθα
ἀνταποδοῦναι αὐτοῖς; Πάντοτε τοιγαροῦν σπουδάσωμεν τὰ εἰς τὴν τι-
30 μὴν καὶ θεραπείαν καὶ ἀνάπανσιν αὐτῶν διαπράττεσθαι, ἐξαιρέτως
δὲ ἐν τῷ γήρει αὐτῶν, ἵνα ἐν ὀράσει τῶν τέκνων ἀναζωπυροῦνται, ὡς
ὁ Ἰακώβ ἐωρακῶς τὸν Ἰωσήφ. Γενώμεθα ἐφάμιλλοι κἂν τοῖς ὀρνέοις
τοῖς λεγομένοις ἔποψιν. Ἐκεῖνα γὰρ ὅταν ἴδωσιν τοὺς γονεῖς αὐτῶν
γηράσαντας καὶ ἀμβλυνωπήσαντας, τὰ τέκνα ἐκτίλλουσι τὰς πτέρυγας

57. Ἰωήλ 1, 9-10, 17.

60. Λουκᾶ 7, 37 ἔ.

58. Σ. Σειρ. 15, 16-17. 10, 29.

61. Λουκᾶ 7, 48.

59. Α' Τιμ. 2, 4.

62. Γεν. 46, 29-30.

ποῦν, Ποῦ εἶναι ὁ Θεός τους;»⁵⁷. Γιατί ἀπὸ μᾶς ἐξαρτᾶται τὸ νὰ κάμψῃ ἡ ἰκεσία μας τὸν ἀμνησίκακο Κύριο, ὅπως καὶ ὁ σοφὸς Σειράχ μᾶς διδάσκει, λέγοντας· «Ἐβαλε μπροστά σου φωτιὰ καὶ νερό, σὲ ὅποιο θέλεις, ἄπλωσε τὸ χέρι σου· ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχει ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὅποιο ἀπὸ τὰ δυὸ προτιμήσει, θὰ τοῦ δοθεῖ. Ἐκεῖνος ὁμως ποὺ ἁμαρτάνει κατὰ τῆς ψυχῆς του ποῖος θὰ τὸν δικαιώσῃ»⁵⁸, παρὰ μόνο τὰ ζεστά δάκρυα ποὺ συνοδεύονται ἀπὸ κατάνυξη; Γιατί ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐσπλαγχνος Κύριος διψᾷ πάντοτε τὴ σωτηρία μας, ὅπως μᾶς βεβαιώνει ὁ Ἀπόστολος, λέγοντας· «Θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ σωθοῦν καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια»⁵⁹. Ἔχει γραφεῖ καὶ στὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιο· «Καὶ νὰ, στὴν πόλη ὑπῆρχε μιὰ γυναίκα ἁμαρτωλὴ, ἡ ὁποία, ὅταν ἔμαθε ὅτι ὁ Κύριος γευμάτιζε στὸ σπίτι τοῦ Φαρισαίου, πῆρε ἓνα ἀλαβάστρινο δοχεῖο μὲ μύρο καὶ, ἀφοῦ στάθηκε πίσω κοντὰ στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ κλαίοντας, ἄρχισε νὰ βρέχει τὰ πόδια του μὲ τὰ δάκρυά της καὶ νὰ τὰ σκουπίζει μὲ τὰ μαλλιά της, καὶ καταφιλώντας τὰ πόδια του, τὰ ἄλειψε μὲ τὸ μύρο»⁶⁰ καὶ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Σωτήρα· «Σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες»⁶¹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 108ος.

Γιὰ τὴν τιμὴ τῶν γονέων.

Τὸ νὰ τιμᾶμε ἐκείνους ποὺ μᾶς γέννησαν καὶ νὰ τοὺς ἀνταποδίδομε ἀμοιβές, εἴμαστε ὀφειλέτες καὶ ἀπὸ τὴ φυσικὴ νομοθεσία. Κατὰ πρῶτον, ἐπειδὴ μέσω αὐτῶν εἶδαμε τὸ αἰσθητὸ αὐτὸ φῶς, καὶ ἔπειτα καὶ τὸ πνευματικὸ φῶς, δηλαδή τὴν μέσω τοῦ βαπτίσματος ἐπίγνωση τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ φυσικὴ τους στοργὴ πρὸς τὰ παιδιά τους, καὶ γιὰ τὸν κόπο ποὺ ὑπομένουν γιὰ τὴ διατροφή τους, καὶ τὴ φροντίδα ποὺ καταβάλλουν νύχτα καὶ μέρα γι' αὐτὰ, μὴ τυχὸν συμβεῖ σ' αὐτὰ κάτι ἀπὸ τὰ ἀνεπιθύμητα, καὶ ἐργάζονται καὶ μοχθοῦν γιὰ τὴν ἐνδυμασία καὶ τὴν τροφή τους, καὶ γιὰ νὰ ἀφήσουν σ' αὐτὰ πλούτη μετὰ τὸ θάνατό τους. Ποιὲς λοιπὸν ἀντάξιες ἀμοιβές γιὰ ὅλα αὐτὰ μποροῦμε νὰ τοὺς ἀνταποδώσομε; Ἄς φροντίσομε ἐπομένως νὰ κάμνομε πάντοτε ἐκεῖνα ποὺ συντελοῦν στὴν τιμὴ καὶ τὴν περιποίηση καὶ ἀνάπαυση αὐτῶν, καὶ ἰδιαίτερα κατὰ τὰ γεράματά τους, ὥστε, βλέποντας τὰ τέκνα τους, νὰ ἀναζωογονοῦνται, ὅπως ὁ Ἰακώβ ὅταν εἶδε τὸν Ἰωσήφ⁶². Ἄς γίνομε ἐφ'ἀμῖλλοι ἔστω καὶ μὲ τὰ πουλιὰ ποὺ ὀνομάζονται τσαλαπετεινοί. Γιατί ἐκεῖνα, ὅταν δοῦν τοὺς γονεῖς τους νὰ ἔχουν γηράσει καὶ νὰ μὴ βλέπουν καλά, μαδοῦν τὰ παιδιά τῆς φτεροῦγες τῶν γονιῶν τους, καὶ

τῶν γονέων, καὶ λείχουσιν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ θάλπουσιν τοὺς γονεῖς αὐτῶν ὑπὸ τὰς ἑαυτῶν πτέρυγας, καὶ νοσοποιοῦσιν καὶ νέοι γίνονται οἱ γονεῖς αὐτῶν, λέγοντες τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν, ὡς καὶ ὑμεῖς ἐνοσοποιήσατε ἡμᾶς καὶ τετλήκατε κάμνοντες καὶ τρέφοντες, 5 καὶ ἡμεῖς τὸ ὅμοιον ὑμῖν ποιούμεν. Καὶ πῶς, λογικοὶ ἡμεῖς ὄντες, οὐ πολὺ πλέον ἀγαπήσωμεν τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς;

Μὴ οὖν στενάξουσιν καθ' ἡμῶν ἄλυσιτελές γὰρ τοῦτο ἡμῖν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιβλαβές καὶ εἰκότως εὐρισκόμεθα πατρολῶναι καὶ μητρολῶναι. Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται: «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα 10 σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς», καὶ, «Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω». Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἡσαΐας, «Ὁ λέγων τῷ πατρί, Τί γεννήσης; καὶ τῇ μητρὶ, Τί ὠδίνης; γινώσκω ἐγὼ ὅτι σκληρὸς εἶ, καὶ νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου». Ἄλλος δέ: «Ὁ τιμῶν πατέρα, εὐφρανθήσεται ἐπὶ τέκνοις, καὶ ἐν ἡμέ- 15 ρα προσευχῆς αὐτοῦ εἰσακουσθήσεται». Καὶ πάλιν: «Εὐχὴ πατρὸς στηρίζει οἶκον τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς ἐκρίζοι θεμέλια οἴκου». Καὶ ὁ Ἀπόστολος «Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ. Τοῦτο γάρ», φησὶν, «ἐστὶ δίκαιον, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἣτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίαις». Καὶ αὐθις «Τὰ τέ- 20 κνα μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι τοῖς προγόνοις. Τοῦτο γάρ ἐστὶ καλὸν καὶ εὐαπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Καὶ ὁ Παρομιαστής «Υἱὸς πανοῦργος ὑπήκοος πατρί, υἱὸς δὲ ἀνήκοος, ἐν ἀπωλείᾳ ἔσται». Καὶ πάλιν «Κακολογοῦντος πατέρα ἢ μητέρα, σβεσθήσεται λαμπτήρ». Καὶ πάλιν «Ὅς ἀπο- 25 διάζεται πατέρα ἢ μητέρα, καὶ δοκεῖ μὴ ἁμαρτάνειν, οὗτος κοινωνός ἐστιν ἀνδρὸς ἀσεβοῦς». Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Φαρισαίους «Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ Θεὸς εἶπε, “Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου”, καὶ, “Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτά- 30 τω”. Ὑμεῖς δὲ λέγετε, Ὅς ἂν εἴποι τῷ πατρί ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, κορβᾶν, ὃ ἐστὶ δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῆς, οὐ μὴ τιμήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα».

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἱκανὰ παραστήσαι, ὅτι ὀφειλέται ἐσμέν πᾶσαν

63. Ἐξ. 20, 12.

64. Ἐξ. 21, 16.

65. Ἡσ. 45. 10.

66. Σ. Σειρ. 3, 5.

67. Σ. Σειρ. 3, 9.

68. Ἐφ. 6, 1-2.

69. Α' Τιμ. 4, 4.

70. Παρμ. 13, 1.

71. Παρμ. 20, 20.

72. Παρμ. 28, 24

73. Ματθ. 15, 2-5. Μάρκ. 7, 9-13.

γλείφουν τὰ μάτια τους, καὶ παρέχουν ζεστασιὰ στοὺς γονεῖς τους κάτω ἀπὸ τὶς δικές τους φτεροῦγες, καὶ τοὺς φροντίζουν σὰν νεογνά, καὶ γίνονται νέοι οἱ γονεῖς τους, καὶ λέγουν στοὺς γονεῖς τους· "Ὅπως σεῖς περιποιηθήκαμε ἐμᾶς πού ἤμασταν νεογνά καὶ ὑποφέρατε κοπιάζοντας καὶ τρέφοντας ἐμᾶς, καὶ ἐμεῖς κάμνομε τὸ ἴδιο γιὰ σᾶς. Καὶ πῶς ἐμεῖς, πού εἴμαστε λογικοί, δὲν θ' ἀγαπήσομε πολὺ περισσότερο τοὺς γονεῖς μας;

"Ἄς μὴ στενάξουν λοιπὸν ἐναντίον μας· γιατί εἶναι ἀσύμφορο αὐτὸ γιὰ μᾶς, ἢ καλύτερα καὶ ἐπιβλαβές, καὶ εὐλόγα γινόμαστε πατροκτόνοι καὶ μητροκτόνοι. Στὸ νόμο ἔχει γραφεῖ· «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴ μητέρα σου, γιὰ νὰ εὐημερήσεις καὶ νὰ γίνεις μακροχρόνιος ἐπάνω στὴ γῆ»⁶³, καί, «Ἐκεῖνος πού κακολογεῖ τὸν πατέρα ἢ τὴ μητέρα του, νὰ τιμωρεῖται μὲ θάνατο»⁶⁴. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Ἐκεῖνος πού λέγει στὸν πατέρα του, Τί θὰ γεννήσεις; καὶ στὴ μητέρα του, Γιατί κοιλοπονᾷς; γνωρίζω ἐγὼ ὅτι εἶναι σκληρὸς καὶ ὁ τράχηλός του σιδερένιο νεῦρο»⁶⁵. Καὶ ἄλλος· «Ἐκεῖνος πού τιμᾷ τὸν πατέρα του, θὰ δοκιμάσει εὐφροσύνη ἐκ μέρους τῶν παιδιῶν του, καὶ τὴν ἡμέρα πού θὰ προσευχηθεῖ θὰ εἰσακουσθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό»⁶⁶. Καὶ πάλι· «Ἡ εὐχὴ τοῦ πατέρα στηρίζει τὰ σπίτια τῶν παιδιῶν του, ἐνῶ ἡ κατάρα τῆς μητέρας καταστρέφει τὰ σπίτια τους μέχρι καὶ τὰ θεμέλια»⁶⁷. Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Σεῖς τὰ παιδιά, νὰ δείχνετε ὑπακοὴ στοὺς γονεῖς σας στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ σωστὸ, Νὰ τιμᾶς τὸν πατέρα σου καὶ τὴ μητέρα σου, ἢ ὅποια εἶναι ἡ πρώτη ἐντολὴ ἀνάμεσα σὲς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ»⁶⁸. Καὶ πάλι· «Τὰ παιδιά ἄς μαθαίνουν πρῶτον νὰ ζοῦν μὲ εὐσέβεια μέσα στὴν οἰκογένειά τους, καὶ νὰ ἀνταποδίδουν τὰ ὀφειλόμενα στοὺς γονεῖς τους. Γιατί αὐτὸ εἶναι καλὸ καὶ εὐπρόσδεκτο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»⁶⁹. Καὶ ὁ Παροιμαστής· «Ὁ συνετὸς υἱὸς δείχνει ὑπακοὴ στὸν πατέρα του, ἐνῶ ὁ ἀνυπάκουος υἱὸς θὰ ὀδηγηθεῖ στὴν καταστροφή»⁷⁰. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνος πού κακολογεῖ τὸν πατέρα ἢ τὴ μητέρα του, θὰ σβήσει τὸ φῶς του ἀπὸ τὴ ζωὴ»⁷¹. Καὶ πάλι· «Ὁποῖος μεταχειρίζεται μὲ βία τὸν πατέρα ἢ τὴ μητέρα του, καὶ νομίζει ὅτι δὲν ἁμαρτάνει, αὐτὸς εἶναι ὅμοιος μὲ ἄνθρωπο ἀσεβῆ»⁷². Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Φαρισαίους· «Γιατί καὶ σεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἐξαιτίας τῆς παραδόσεώς σας, γιατί ὁ Θεὸς εἶπε, "Νὰ τιμᾶς τὸν πατέρα σου καὶ τὴ μητέρα σου", καί, "Ἐκεῖνος πού κακολογεῖ τὸν πατέρα ἢ τὴ μητέρα του, νὰ τιμωρεῖται μὲ θάνατο". Σεῖς ὅμως λέτε, "Ὁποῖος θὰ πεῖ στὸν πατέρα του ἢ τὴ μητέρα του, εἶναι κορβᾶν, πού σημαίνει δῶρο, τοῦ Θεοῦ αὐτὸ πού ἔχεις νὰ ὠφεληθεῖς ἀπὸ μένα, αὐτὸς δὲν θὰ τιμῆσει τὸν πατέρα ἢ τὴ μητέρα του»⁷³.

Ἄλλὰ αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ νὰ δείξουν, ὅτι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ

ἀμοιβὴν ἀποδοῦναι τοῖς γονεῦσιν ἡμῶν Δεῖ δὲ κάκεινο μὴ ἀγνοεῖν, ὅτι οὐ μόνον τοὺς κατὰ σάρκα γονεῖς ἡμῶν ταῦτα ἀπαιτούμεθα, ἀλλὰ καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἡμῶν πατράσι χρεωστοῦμεν πλείονα τιμὴν καὶ σέβας ἀπονέμειν, ἵνα δι' αὐτῶν κληρονομήσωμεν τὴν εὐλογίαν τοῦ
 5 Θεοῦ. Οὐκ ἔλαττον γὰρ καὶ αὐτοὶ κοπιῶσιν καὶ μερμινῶσιν ὑπὲρ ἡμῶν, μᾶλλον δὲ καὶ πολὺ πλεόν, εἴπερ οἱ μὲν σαρκικῶς, οἱ δὲ πνευματικῶς ἡμᾶς γεννῶσιν. Ταῦτα δὲ πάντα οὐ μόνον λόγῳ, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ὁ Κύριος ἡμᾶς ἐκπαιδεύει. «Ἦν», γὰρ φησιν, «ὑποτασσόμενος τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ». Καὶ ἐν τῷ σταυρῷ πρὸς τὸν μαθητὴν·
 10 «Ἴδου ἡ μήτηρ σου» καὶ πρὸς τὴν Μητέρα, «Ἴδου ὁ υἱός σου». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΘ΄.

Περὶ τοῦ εὐλαβεῖσθαι πρεσβυτέρους.

Καὶ τὸ εὐλαβεῖσθαι πρεσβύτας, πάνν εὐάρεστον τῷ Θεῷ, καὶ
 15 ἀνθρώποις ἐπαινετόν, καὶ τὸ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν ἀπονέμειν τοῖς γέρονσιν, ὁμοίως τῷ Θεῷ μὲν εὐαπόδεκτον, ἡμῖν δὲ λίαν χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον. Εἰ μὲν γὰρ καὶ ἡμεῖς τοὺς αὐτοὺς χρόνους διώσωμεν, πάντως τὴν αὐτὴν ἀνταμοιβὴν ἔξωμεν. Εἰ δὲ ἄῶρα ἡλικία ἀναλύσωμεν ἐντεῦθεν, ἔχωμεν τὸν Κύριον ἡμῶν μισθαποδότην. Καὶ ἐν ἀμφοτέροις
 20 μὲν ὁ αὐτὸς μισθὸς μισθοπάροχός ἐστιν, εἴτε ἐν γῆρει, εἴτε ἐν νεότητι. Φησὶ γάρ· «Ὁν τρόπον ἐποίησας, ἔσται σοι». Πρῶτος Μωυσῆς ἐντέλλεται, λέγων· «Ἀπὸ προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήσει, καὶ τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου». Ὁ δὲ Ἰώβ· «Ἐν πολλῷ χρόνῳ σοφία, ἐν δὲ πολλῷ βίῳ ἐπιστήμη». Καὶ ἄλλος «Στέφανος γερόντων πολυπειρία, καὶ τὸ
 25 καύχημα αὐτῶν φόβος Κυρίου». Καὶ ὁ Ἀπόστολος Τιμοθέῳ· «Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξης, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα». Ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς μοι· «Χρὴ τοὺς πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, ὑγιαίνον-
 30 τας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ», κατὰ τὸν Ἀπόστολον. «Γῆρας γὰρ τίμιόν ἐστιν, οὐ τὸ πολυχρόνιον. Οὐδὲ ἀριθμῶ ἐτῶν μετρεῖται· πολιά δὲ ἐστι φρόνησις ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γῆρους, βίος ἀκηλίδωτος», κατὰ τὴν
 Γραφήν Τοῦτο οὐχ ἡμῶν ἐστὶν κοῖναι, ἀλλὰ τοῦ δοκιμάζοντος τὰς

74. Λουκᾶ 2, 51.

77. Λευϊτ. 19, 32.

80. Α' Τιμ. 5, 1.

75. Ἰω, 19, 26-27.

78. Ἰωβ 12, 12

81. Τίτ. 2, 2.

76. Ματθ. 7, 12. Λουκᾶ 6, 31.

79. Σ. Σειρ. 25, 6.

82. Σοφ. Σολ. 4, 8

ἀνταποδίδομε ἀμοιβή στους γονεῖς μας. Πρέπει ὅμως νὰ μὴ ἀγνοοῦμε καὶ ἐκεῖνο, ὅτι αὐτὰ ζητεῖται ἀπὸ μᾶς νὰ τὰ κάνομε ὄχι μόνο πρὸς τοὺς σαρκικούς γονεῖς μας, ἀλλὰ χρεωστοῦμε νὰ ἀπονέμομε περισσότερη τιμὴ καὶ σεβασμὸ καὶ πρὸς τοὺς πνευματικούς μας πατέρες, ὥστε μέσω αὐτῶν νὰ κληρονομήσομε τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ καὶ αὐτοὶ δὲν κοπιᾶζουν καὶ δὲν μεριμνοῦν λιγότερο γιὰ μᾶς, μᾶλλον ὅμως καὶ πολὺ περισσότερο, ἀφοῦ οἱ πρῶτοι μᾶς γεννοῦν σαρκικά, ἐνῶ αὐτοὶ πνευματικά. Καὶ ὅλα αὐτὰ μᾶς τὰ διδάσκει ὁ Κύριος ὄχι μόνο μὲ ὅσα μᾶς λέγει, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα του. Γιατὶ λέγει· «Ἐδειχνε ὑπακοὴν στὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα του»⁷⁴. Καὶ ἐπάνω στὸ σταυρὸ λέγει πρὸς τὸν μαθητὴ του· «Νὰ ἡ μητέρα σου» καὶ στὴ Μητέρα του, «Νὰ ὁ υἱός σου»⁷⁵. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 109ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ σεβόμαστε τοὺς πρεσβυτέρους.

Καὶ τὸ νὰ σεβόμαστε τοὺς γέροντες, εἶναι πολὺ εὐάρεστο στὸν Θεό, καὶ ἐπαινετὸ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸ νὰ ἀπονέμομε τὴν ὀφειλόμενη τιμὴ στους γέροντες, εἶναι ὅμοια εὐπρόσδεκτο στὸν Θεό, καὶ σὲ μᾶς πολὺ χρῆσιμο καὶ ὠφέλιμο. Γιατὶ, ἂν ζήσομε καὶ ἐμεῖς τὰ ἴδια χρόνια, θὰ ἔχομε ὅπωςδήποτε τὴν ἴδια ἀνταμοιβή. Ἐὰν ὅμως φύγομε ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴ πρόωρα, θὰ ἔχομε μισθαποδότη τὸν Κύριον μας. Καὶ στους δύο ἡ ἴδια ἀμοιβή προσφέρεται ὡς μισθός, εἴτε στὰ γηρατεῖα, εἴτε στὴ νεότητα. Γιατὶ λέγει· «Μὲ ὅποιο τρόπο συμπεριφέρθηκες ἐσύ, μὲ αὐτὸν θὰ σὲ συμπεριφερθοῦν»⁷⁶. Πρῶτος ὁ Μωυσῆς δίνει σχετικὴ ἐντολὴ καὶ λέγει· «Θὰ σηκωθεῖς μπροστὰ στὸν ἄνθρωπο μὲ λευκὰ μαλλιά καὶ θὰ τιμήσεις τὸ πρόσωπο τοῦ γέροντα»⁷⁷. Καὶ ὁ Ἰώβ· «Ἡ σοφία ἀποκτᾶται μετὰ ἀπὸ πολλὰ χρόνια, καὶ ἡ γνώση μὲ τὴν πείρα πολλῶν ἐτῶν»⁷⁸. Καὶ ἄλλος· «Τὸ στεφάνι τῶν γερόντων εἶναι ἡ πολυπειρία, καὶ τὸ καύχημα αὐτῶν ὁ φόβος καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ Κυρίου»⁷⁹. Καὶ ὁ Ἀπόστολος γράφει στὸν Τιμόθεο· «Γέροντα νὰ μὴ ἐπιπλήξεις, ἀλλὰ νὰ τὸν συμβουλεύεις σὰν πατέρα»⁸⁰. Ἀλλὰ θὰ μοῦ πεῖς ὅπωςδήποτε· «Οἱ ἡλικιωμένοι ἄνδρες πρέπει νὰ εἶναι νηφάλιοι, σεμνοί, ὑγιεῖς στὴν πίστη, στὴν ἀγάπη»⁸¹, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο. «Τιμημένα γηρατεῖα δὲν εἶναι αὐτὰ πού φέρουν ἐπάνω τους πολλὰ χρόνια, οὔτε μετριοῦνται μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐτῶν· λευκὰ τιμημένα μαλλιά γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ φρόνηση, καὶ τιμημένα γηρατεῖα εἶναι ὁ ἀκηλίδωτος βίος»⁸², σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἀνήκει σὲ μᾶς νὰ τὸ κρίνομε, ἀλλὰ εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ, πού

καρδίας ἡμῶν Θεοῦ. Ἡμῶν δέ ἐστι πᾶσιν ἀποδοῦναι τὰς ὀφειλάς,
 «Τῷ τὸν φόβον, τῷ φόβῳ, τῷ τὴν τιμὴν, τῇ τιμῇ· οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς
 καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς»· καί· «Τῇ φιλαδελφία εἰς ἀλλή-
 λους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι». Γέγραπται γάρ·
 5 «Υἱέ, ἐὰν σοφὸς ἔσῃ σεαυτῷ, σοφὸς ἔσῃ καὶ τοῖς πλησίον σου· ἐὰν δὲ
 κακὸς ἀποθῆς, μόνος ἀντλήσεις τὰ κακά». Ὡσαύτως καὶ ὁ Πέτρος·
 «Οἱ νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις πάντες δὲ ἐν ἀλλήλοις τὴν τα-
 πεινοφροσύνην ἐγκολπίσασθε, ὅτι ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται,
 ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα
 10 τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ».

Πρέπει οὖν τοῖς Χριστιανοῖς πᾶσιν ἀποδοῦναι τὰς ὀφειλάς. Τοῦ-
 το γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ. παδενόμεθα. Διὰ γὰρ τὴν ἄφατον αὐτοῦ. πρὸς ἡμῶν συγκατάβα-
 σιν οὐκ ἀπηξίωσε παραγενέσθαι πρὸς Ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπὸ
 15 αὐτοῦ. Ὁ δὲ διεκώλυεν αὐτόν, λέγων· «Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βα-
 πτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με;»· ὁ Δεσπότης τῷ δούλῳ· «Ἄφες ἄρτι-
 οὔτω γὰρ πρότερον ἡμῖν ἐστὶν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην». Αὐτῷ ἡ
 δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΓ΄.

20 *Περὶ μακροθυμίας καὶ ὀξυχολίας.*

Πᾶσαι μὲν αἱ ἀρεταὶ ἐπαινετοὶ καὶ εὐαπτόδεκτοι, ὁ δὲ μακρόθυμος
 καὶ ἀόργητος μὲν οὗτος σοφὸς καὶ συνετός, ἀπέρπερός τε καὶ ἐπιει-
 κῆς· Ὁ τοιοῦτος πάντοθεν κεκόσμηται, καὶ ἐκ τῆς ἰδίας μακροθυμίας
 οἰκοδομῇ τοῖς πλησίον γίνεται, καὶ εὐρίσκεται τοῦ μακροθύμου Θεοῦ
 25 τέκνον, τοῦ φέροντος αἰεὶ τὰ ἐλαττώματα ἡμῶν. «Γίνεσθε», γὰρ φησιν,
 «τέλειοι, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος». Ὡσπερ γὰρ πηγὴ ἡσυχάζου-
 σα πᾶσι τοῖς περιούσιον προσηγνὲς ποτὸν παρέχει, οὕτως ὁ μακρόθυμος
 ἀνὴρ τοῖς πᾶσιν ὠφέλιμος ὑπάρχει. Τοῦ μακροθύμου τὸ πρόσωπον
 καὶ τὸ ἦθος αἰεὶ κατεσταλμένον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ προσηγνὲς βλέ-
 30 πουσιν. Μακρόθυμος γὰρ ἀνὴρ, φησὶν, πολὺς ἐν φρονήσει, ὁ δὲ ὀλιγό-
 ψυχος ἰσχυρὸς ἄφρων. Ὁ μακρόθυμος γαληνός, ἀτάραχος, βασταγός

83. Α' Πέτρ. 1, 18.

84. Ρωμ. 12, 10.

85. Παρμ. 9, 12.

86. Α' Πέτρ. 5, 5-6.

87. Ματθ. 3, 14-15.

88. Ματθ. 5, 48.

89. Παρμ. 14, 29.

ἐξετάζει καὶ κρίνει τὶς καρδιὰς μας. Δικὴ μας ὑποχρέωση εἶναι νὰ ἀποδίδομε σὲ ὅλους τὶς ὀφειλές μας, «Τὸν φόβο, σὲ ἐκεῖνον ποὺ ὀφείλομε φόβο, τὴν τιμὴ, σὲ ἐκεῖνον ποὺ ὀφίλομε τιμὴ· ὄχι μόνον στοὺς καλοὺς καὶ ἐπεικεῖς, ἀλλὰ καὶ στοὺς δύστροπους»⁸³. Καί· «Ὡς πρὸς τὴν ἀδελφικὴ ἀγάπη νὰ εἰσαστε γεμᾶτοι στοργῇ ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλο· ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμηση ὁ ἓνας νὰ ξεπερνᾷ τὸν ἄλλο»⁸⁴. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ· «Παιδί μου, ἐὰν γίνεις συνετὸς γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου, θὰ συμπεριφερθεῖς μὲ σύνεση καὶ πρὸς τοὺς πλησίον σου· ἐὰν ὅμως γίνεις κακός, μόνος θὰ ὑποστεῖς τὰ κακά»⁸⁵. Ἐπίσης καὶ ὁ Πέτρος· «Οἱ νεώτεροι νὰ δείχνετε ὑποταγὴν στοὺς ἡλικιωμένους, καὶ ὅλοι νὰ ἐγκολποθεῖτε μεταξὺ σας τὴν ταπεινοφροσύνη, γιατί ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται στοὺς ὑπερήφανους, ἐνῶ στοὺς ταπεινοὺς δίνει χάρη. Δεῖξτε λοιπὸν ταπείνωση κατὰ τὸ δυνατό χέρι τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ σᾶς ὑψώσει στὸν κατάλληλο καιρὸ»⁸⁶.

Πρέπει λοιπὸν σὲ ὅλους τοὺς Χριστιανούς νὰ ἀποδίδομε τὶς ὀφειλές μας. Γιατὶ αὐτὸ τὸ διδασκόμαστε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο καὶ Θεὸ καὶ Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐξαιτίας δηλαδὴ τῆς ἀνέκφραστης συγκαταβάσεώς του πρὸς ἐμᾶς δὲν ἀπαξίωσε νὰ πᾶει στὸν Ἰωάννη «γιὰ νὰ βαπτισθεῖ ἀπ' αὐτόν. Ἐκεῖνος ὅμως τὸν ἐμπόδιζε, λέγοντας· Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκη νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ σένα, καὶ σὺ ἔρχεσαι σὲ μένα;»⁸⁷. ὁ Κύριος στὸν δοῦλο· «Ἐφησε αὐτὰ τώρα· γιατί ἔτσι πρέπει ἐμεῖς νὰ ἐκπληρώσομε κάθε ἐντολή»⁸⁷. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 110ος.

Γιὰ τὴ μακροθυμία καὶ τὴν ὀξύθυμία.

Ἄλλες βέβαια οἱ ἀρετὲς εἶναι ἐπαινετὲς καὶ εὐπρόσδεκτες, ὁ μακρόθυμος ὅμως καὶ ὁ μὴ ὀργιζόμενος, αὐτὸς εἶναι σοφὸς καὶ συνετὸς, ποὺ δὲν ἀλαζονεύεται καὶ εἶναι γεμᾶτος ἐπιείκεια. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀπὸ παντοῦ εἶναι στολισμένος, καὶ μὲ τὴ μακροθυμία του γίνεται οἰκοδομὴ στοὺς πλησίον του, καὶ γίνεται τέκνο τοῦ μακρόθυμου Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνέχεται πάντοτε τὰ ἐλαττώματά μας. Γιατὶ λέγει· «Γίνεσθε τέλειοι, ὅπως ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος»⁸⁸. Ὅπως δηλαδὴ ἡ πηγὴ ποὺ βρῖσκεται σὲ ἡρεμία παρέχει σὲ ὅλους τοὺς διερχόμενους εὐχάριστο πιτό, ἔτσι καὶ ὁ μακρόθυμος ἄνθρωπος εἶναι σὲ ὅλους ὠφέλιμος. Τοῦ μακρόθυμου τὸ πρόσωπο καὶ ἡ συμπεριφορὰ εἶναι πάντοτε συνεσταλμένα, καὶ τὰ μάτια του βλέπουν μὲ πρᾶο καὶ ἡρεμο τρόπο. Γιατὶ λέγει· «Ὁ μακρόθυμος ἄνθρωπος εἶναι γεμᾶτος σύνεση, ἐνῶ ὁ μικρόψυχος εἶναι πολὺ ἀνόητος»⁸⁹. Ὁ μακρόθυμος εἶναι γαλήνιος, ἀτάραχος, βαστάζει πάντοτε τὰ βάρη

ἀεὶ εὐρίσκεται, τὰ ἑαυτοῦ πάντοτε προσέχων, οὐχὶ τὰ τοῦ πλησίον ἐλαττώματα, καὶ μερμινᾶ πῶς ἀρέσει τῷ Θεῷ. Ἐὰν γὰρ τις μακροθυμὸς γένηται, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατοικεῖ ἐν αὐτῷ καθαρὸν, μὴ ἐπισκοτούμενον ὑπὸ ἐτέρου πονηροῦ πνεύματος, ἀλλ' ἐν εὐρουχώρῳ κατοικοῦν, εὐφραίνεται μετὰ τοῦ σκεύους οὗ κατοικεῖ καὶ λειτουργεῖ τῷ Κυρίῳ ἐν ἰλαρότητι πολλῇ. Ἐὰν δέ τις ὀξυχολία ἐπέλθῃ, εὐθέως τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον στενοχωρεῖται μὴ ἔχον τόπον καθαρὸν, καὶ ζητεῖ ἀποστῆναι, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τόπον λειτουργῆσαι τῷ Κυρίῳ καθὼς βούλεται. Ἐν γὰρ τῇ μακροθυμίᾳ ὁ Κύριος κατοικεῖ, ἐν δὲ τῇ ὀξυχολίᾳ ὁ διάβολος ἄμφότερα οὖν τὰ πνεύματα ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατοικοῦντα, ἀσύμφυτον ἐστὶ καὶ πονηρὸν τῷ ἀνθρώπῳ, οὗ κατοικοῦσιν ἀμφότερα. Ἐὰν λαβὼν ἀψίνθιον μικρὸν, εἰς κεράμιον μέλιτος ἐπιχέσῃ, οὐχὶ ὄλον τὸ μέλι ἀφανίζεται, καὶ τοσοῦτον μέλι ὑπὸ ἐλαχίστου ἀψινθίου ἀπόλλυται; Ἀπόλλυσι γὰρ τὴν γλυκύτητα καὶ πικρὸν γίνεται καὶ οὐκ ἔχει χάριν παρὰ τοῦ δεσπότου αὐτοῦ, ὅτι ἐπικράνηθ.

Βλέπετε ὅτι ἡ μακροθυμία γλυκυτάτη ἐστὶν ὑπὲρ τὸ μέλι καὶ εὐχάριστος τῷ Κυρίῳ, ἡ δὲ ὀξυχολία καὶ πικρὰ καὶ ἄχρηστος ἐστίν; Ἐὰν οὖν μιγῇ ἡ ὀξυχολία καὶ ἡ μακροθυμία, μαιίνεται ἡ μακροθυμία καὶ οὐκ ἔστιν εὐχάριστος τῷ Θεῷ ἢ ἔντευξις αὐτῆς. Ἡ γὰρ ὀξυχολία, πονηρὰ οὖσα, καταστρέφει τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ τῇ ἑαυτῆς ἐνεργείᾳ. Ὅταν γὰρ ἴδῃ τοὺς ἀνθρώπους εὐσταθοῦντας, παραβάλλει ἑαυτὴν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκ τοῦ μηδενὸς πικραίνεται, ἔνεκεν βιωτικῶν πραγμάτων, ἢ περὶ ἐδεσμάτων, ἢ ὅτι μικρολογία τις ἐπέπεσεν ματαία, ἢ περὶ δόσεως. Ταῦτα γὰρ πάντα μωρὰ ἐστὶ καὶ κενὰ τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ μακροθυμία μεγάλη ἐστὶ καὶ ἰσχυρὰ, ἔχουσα δύναμιν στιβαράν, καὶ εὐθύνει καὶ ἀγαλλιωμένη ἀμέριμνος οὖσα δοξάζει τὸν Κύριον, μηδὲν ἐν αὐτῇ ἔχουσα πικρὸν, διότι πραῦς ἐστὶ καὶ ἡσύχιος. Αὕτη οὖν ἡ μακροθυμία κατοικεῖ μετὰ τῶν τὴν πίστιν ἐχόντων ὀλόκληρον, ἡ δὲ ὀξυχολία ἄφρων ἐστίν. Εἶτα, ἐκ τῆς ἀφροσύνης γίνεται πικρία, ἐκ δὲ τῆς πικρίας θυμὸς, ἐκ δὲ τῆς ὀργῆς μῆνις. Τὸ οὖν ἅγιον Πνεῦμα, ὡς τρυφερόν ὄν καὶ μὴ ἔχον συνήθειαν μετὰ τοῦ σκληροῦ καὶ πονηροῦ πνεύματος, ἀποχωρεῖ ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου, καὶ ζητεῖ κατοικῆσαι μετὰ τοῦ μακροθύμου, καὶ γίνεται ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος κενὸς τοῦ Πνεύματος τοῦ δικαίου, καὶ ὅλως ἀποτυφλοῦται ἀπὸ τῆς διανοίας τῆς ἀγαθῆς. Φησὶ δὲ καὶ ὁ λόγος

τῶν ἄλλων, προσέχει πάντοτε τὰ δικά του ἑλαττώματα καὶ ὄχι τὰ τοῦ πλησίον του, καὶ φροντίζει πῶς νὰ ἀρέσει στὸν Θεό. Γιατί, ἐὰν κάποιος γίνῃ μακροθυμὸς, κατοικεῖ μέσα σ' αὐτὸν καθαρὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, χωρὶς νὰ ἐπισκοπίζεται ἀπὸ ἄλλο πονηρὸ πνεῦμα, ἀλλὰ κατοικώντας μὲ εὐρυχωρία, εὐφραίνεται μαζί μὲ τὸ δοχεῖο μέσα στὸ ὁποῖο κατοικεῖ καὶ ὑπηρετεῖ τὸν Κύριο μὲ μεγάλη ἰλαρότητα. Ἐὰν ἐμφανισθεῖ κάποια ὀξύθυμία, ἀμέσως τὸ ἅγιον Πνεῦμα αἰσθάνεται στενόχωρα, μὴ ἔχοντας τόπο καθαρὸ, καὶ θέλει νὰ ἀπομακρυνθεῖ, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τόπο νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Κύριο ὅπως αὐτὸ θέλει. Γιατί ὁ Κύριος κατοικεῖ μέσα στὴ μακροθυμία, ἐνῶ ὁ διάβολος μέσα στὴν ὀξύθυμία. Κατοικώντας λοιπὸν καὶ τὰ δύο πνεύματα μέσα στὸ ἴδιο μέρος, εἶναι ἀσύμφορο καὶ κακὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, μέσα στὸν ὁποῖο κατοικοῦν καὶ τὰ δύο. Ἐὰν πάρῃς λίγο ἀψίνθιο καὶ τὸ χύσεις μέσα σὲ δοχεῖο πού ἔχει μέλι, δὲν καταστρέφεται ὅλο τὸ μέλι, καὶ τόσο μέλι δὲν καταστρέφεται ἀπὸ τὸ ἐλάχιστο ἀψίνθιο; Γιατί χάνει τὴ γλυκύτητά του καὶ γίνεται πικρὸ καὶ δὲν προξενεῖ εὐχαρίστηση στὸν κύριό του, γιατί ἔγινε πικρό.

Βλέπεις ὅτι ἡ μακροθυμία εἶναι γλυκύτατη καὶ περισσότερο ἀπὸ τὸ μέλι καὶ εὐχάριστη στὸν Κύριο, ἐνῶ ἡ ὀξύθυμία καὶ πικρὴ εἶναι καὶ ἄχρηστη; Ἐὰν λοιπὸν ἀναμιχθεῖ ἡ ὀξύθυμία καὶ ἡ μακροθυμία, μολύνεται ἡ μακροθυμία καὶ δὲν εἶναι εὐχάριστη στὸν Θεὸ ἢ συνάντηση αὐτῆς. Γιατί ἡ ὀξύθυμία, ἐπειδὴ εἶναι κακιὰ, καταστρέφει τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἐνέργειά της. Ὅταν δηλαδὴ δεῖ τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶναι σταθεροὶ καὶ ἤρεμοι, εἰσχωρεῖ ἡ ἴδια μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀπὸ τὸ τίποτε πικραίνεται, ἐξαιτίας τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἢ τῶν φαγητῶν, ἢ ἐπειδὴ κάποια μάταια μικρολογία δημιουργήθηκε, ἢ ἐξαιτίας τῆς ποσότητος τῆς δόσεως. Γιατί ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀνόητα καὶ ἀνώφελα γιὰ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἡ μακροθυμία εἶναι μεγάλη καὶ ἰσχυρὴ, ἔχοντας δύναμη σιβαρῆ, καὶ καθοδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο, καὶ γεμάτη ἀγαλλίαση καὶ ἀμεριμνησία δοξάζει τὸν Κύριο, χωρὶς νὰ ἔχει τίποτε τὸ πικρὸ, γιατί εἶναι γεμάτη πραότητα καὶ ἡρεμία. Αὕτῃ λοιπὸν ἡ μακροθυμία κατοικεῖ μὲ ἐκείνους πού ἔχουν τὴν πίστη ὀλόκληρη, ἐνῶ ἡ ὀξύθυμία εἶναι ἀνόητη. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἀφροσύνη γίνεται ἡ πικρία, ἀπὸ τὴν πικρία ὁ θυμὸς, καὶ ἀπὸ τὸν θυμὸ ἡ μανιασμένη ὀργή. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα λοιπὸν, ἐπειδὴ εἶναι τρυφερὸ καὶ δὲν ἔχει σχέση μὲ τὸ σκληρὸ καὶ πονηρὸ πνεῦμα, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο αὐτό, καὶ θέλει νὰ κατοικήσῃ μαζί μὲ τὸν μακροθύμο, καὶ γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἄδειος ἀπὸ τὸ δίκαιο Πνεῦμα, καὶ ἀποτυφλώνεται τελείως ἢ ἀγαθὴ του διάνοια. Λέγει καὶ ὁ σοφὸς λόγος: «Ὁ μακροθύμος ἄνθρωπος εἶναι προτι-

«Κρείσσων ἀνὴρ μακρόθυμος ἰσχυροῦ», καί, «Ὡσπερ δοκιμάζεται ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἐν καμίνῳ, οὕτως ἐκλεκτὰς καρδίας δοκιμάζει ὁ Κύριος», κατὰ τὴν Γραφήν. Καὶ πάλιν «Πραῦθυμος ἀνὴρ καρδίας ἰατρός, καὶ μακρόθυμος ἀνὴρ κατασθεννύει κρίσεις». Καὶ πάλιν «Ὅς
5 φείδεται ρῆμα προελέσθαι σκληρόν, ἐπιστήμων. Καὶ αὐθις «Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν. Εὐθύνον τὴν καρδίαν σου καὶ καρτέρησον. Πᾶν ὃ ἐὰν ἐπαχθῇ σοι, δέξαι ἀσμένως, καὶ ἐν ἀλλάγμασιν ταπεινώσεώς σου μακροθύμησον· πίστευσον αὐτῷ, καὶ ἀντιλήψεταιί σου».

10 Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοί, διὰ μακροθυμίαν ψάλλωμεν σὺν τῷ Δαυῖδ τό· «Δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ γνῶθι τὴν καρδίαν μου, ἔτασόν με, καὶ γνῶθι τὰς τρίβους μου, καὶ ἴδε, εἰ ὁδὸς ἀνομίας ἐν ἐμοί, καὶ ὁδήγησόν με ἐν ὁδῷ αἰωνία, ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακία μου ἐπορεύθην. Λύτρωσαί με, Κύριε, καὶ ἐλέησόν με». Καὶ τό· «Ἐμοῦ δὲ διὰ τὴν ἀκακίαν ἀντελάβου,
15 καὶ ἐβεβαιώσάς με ἐνώπιόν σου εἰς τὸν αἰῶνα». Λέγει δὲ καὶ ὁ Σολομών «Μακρόθυμος ἀνὴρ, φρόνιμος», καί· «Ἀνοήτῳ ἐπερωτήσαντι σοφίαν, σοφία λογισθήσεται αὐτῷ. Σύννον δὲ καὶ ἐνεὸν ἑαυτὸν ποιήσας, δόξει φρόνιμος εἶναι». Καὶ πάλιν «Ἐλεήμων ἀνὴρ μακροθυμεῖ». Καὶ ὁ Ἰάκωβος «Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας
20 τοῦ Κυρίου. Ἴδου ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν ἐπὶ τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ, ἕως ἂν λάβῃ καρπὸν πρῶτον καὶ ὄψιμον. Μακροθυμήσατε οὖν καὶ ὑμεῖς ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθείας, καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ προφήτας». Καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται· «Ἰδόντες δέ», φησὶν, «οἱ μαθηταί, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, ὅτι οὐκ
25 ἐδέξαντο αὐτοὺς οἱ Σαμαρεῖται, εἶπον· «Κύριε, θέλεις εἶπωμεν πῶς καταβῆναι ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀναλώσει αὐτούς, ὡς καὶ Ἡλίας ἐποίησεν; Στραφεῖς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐπετίμησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· Οὐκ οἶδατε ποίου πνεύματός ἐστε. Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
30 Ἀμήν.

90. Παρμ. 16, 32.

92. Παρμ. 14, 30. 15, 18.

94. Σ. Σειρ. 2, 1-6.

96. Ψαλμ. 40, 13.

91. Σ. Σειρ. 3, 6

93. Παρμ. 17, 27.

95. Ψαλμ. 138, 23-24. 25, 11.

97. Παρμ. 17, 27.

μότερος ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν»⁹⁰, καί, «Ὅπως ἀκριβῶς δοκιμάζεται τὸ ἀσῆμι καὶ ὁ χρυσὸς μέσα στὸ καμίνι, ἔτσι καὶ ὁ Κύριος δοκιμάζει τὶς ἐκλεκτὲς καρδιές»⁹¹, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή. Καὶ πάλι· «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἶναι γιατρὸς τῆς καρδιᾶς, καὶ ὁ μακροθύμος ἄνθρωπος κατασθῆναι φιλονεικίης»⁹². Καὶ πάλι· «Ὅποιος ἀποφεύγει νὰ βγάλει ἀπὸ τὸ στόμα του λόγο σκληρὸ, εἶναι γνωστικός»⁹³. Καὶ ἐπίσης· «Παιδί μου, ἐὰν ἔρχεσαι νὰ δουλέψεις τὸν Κύριο, ἐτοίμασε τὴν ψυχὴ σου γιὰ δοκιμασίης· ἐτοίμασε τὴν καρδιά σου μὲ εἰλικρίνεια καὶ ὑπομονή. Κάθε τι τὸ κακὸ πού θὰ ἐκσπάσει ἐπάνω σου νὰ τὸ δεχθεῖς μὲ εὐχαρίστηση, καὶ στίς ἐναλλαγές τῶν θλίψεων πρὸς ταπεινώσή σου δεῖξε μακροθυμία· ἐμπιστεύσου στὸν Κύριο, καὶ αὐτὸς θὰ σὲ βοηθήσει»⁹⁴.

Καὶ ἐμεῖς λοιπόν, ἀδελφοί, ὡς ψάλομε μαζὶ μὲ τὸν Δαβὶδ γιὰ μακροθυμία τὸ· «Δοκίμασέ με, Κύριε, καὶ γνώρισε τὴν καρδιά μου, ἐρεῦνησέ με, καὶ μάθε τὴν πορεία τῆς ζωῆς μου, καὶ κοίταξε ἐὰν ὑπάρχει σὲ μένα δρόμος παρανομίας, καὶ ὁδήγησέ με στὸ δρόμο τὸν αἰώνιο, γιατί ἐγὼ βάδισα στὴ ζωὴ μου χωρὶς κακία. Γλύτωσέ με, Κύριε, καὶ στείλε μου τὸ ἔλεός σου»⁹⁵. Καὶ τὸ· «Ἐμένα ὅμως ἐξαιτίας τῆς ἀκακίας μου μὲ βοήθησες, καὶ μὲ κατέστησες ἐνώπιόν σου ἀμετακίνητο στὸν αἰώνα»⁹⁶. Λέγει καὶ ὁ Σολομών· «Ὁ μακροθύμος ἄνθρωπος εἶναι συνετός»⁹⁷, καί· «Ὁ ἀνόητος ὅταν ρωτᾷ σοφοὺς γιὰ νὰ μάθει κάτι, θὰ θεωρηθεῖ συνετός. Ἐὰν κάνεις τὸν ἑαυτὸ σου σκεπτικὸ καὶ σιωπηλὸ θὰ θεωρηθεῖς ὅτι εἶσαι συνετός»⁹⁸. Καὶ πάλι· «Ὁ σπλαχνικὸς ἄνθρωπος δείχνει μακροθυμία»⁹⁹. Καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Δεῖξτε λοιπόν, ἀδελφοί, ὑπομονὴ μέχρι τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου. Νὰ, ὁ γεωργὸς περιμένει τὸν πολύτιμο καρπὸ ἀπὸ τὸ σπόρο πού ἔρριξε στὴ γῆ, δείχνοντας ὑπομονὴ μέχρι πού νὰ λάβει τὸν πρῶτο καὶ ὄψιμο καρπὸ. Δεῖξτε λοιπόν καὶ σεῖς ὑπομονή, καὶ λάβετε ὡς παράδειγμα τῆς κακοπάθειας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτες»¹. Καὶ στὸ Εὐαγγέλιο ἔχει γραφεῖ· «Ὅταν εἶδαν», λέγει, «οἱ μαθητές, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅτι δὲν τοὺς δέχθηκαν οἱ Σαμαρεῖτες, εἶπαν· Κύριε, θέλεις νὰ ποῦμε νὰ κατεβεῖ φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ τοὺς καταφάγει, ὅπως ἔκανε καὶ ὁ Ἡλίας; Ἀφοῦ στράφηκε ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτίμησε, εἶπε· Δὲν γνωρίζετε ποιοῦ Πνεύματος εἶστε. Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦρθε γιὰ νὰ ὁδηγήσει τὶς ψυχές τῶν ἀνθρώπων στὴν ἀπώλεια, ἀλλὰ νὰ τὶς σώσει». Σ' αὐτὸν πρέπει ἢ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

98. Παρμ. 17, 28.

1. Ἰακ. 5, 7, 10.

99. Παρμ. 19, 11.

2. Λουκᾶ 9, 54-56.

ΛΟΓΟΣ ΡΙΑ΄.

Περὶ ἡγουμένων.

Φησὶν ἡ θεία Γραφή, ὡς «Ἦρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν». Πρῶτον ἐποίησε καὶ οὕτως ἐδίδαξεν. Ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐντέλλεται λέγων· «Ὃς ποιήσει καὶ διδάξει, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν». Ὁ ἐμπιστευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ψυχάς, πολλοῦ ἀγῶνος δεῖται ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων, ὡς εἰδῶς ὅτι τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ὑφέξει κίνδυνον καὶ ἀπολογίαν, οὐκ ἔλαττον τῶν περὶ ἑαυτοῦ· ὁ γὰρ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτοῦ.

10 Ὁφείλει οὖν ὁ ποιμὴν ὅλος νοῦς καὶ ὀφθαλμὸς εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῶν ἐμπιστευθέντων αὐτῷ θρεμμάτων ἀπρόσδεκτον γένηται διὰ τῆς ἀμελείας, ἢ λειχηνιοῦν ἀπὸ λογισμῶν, ἢ ψωριοῦν τῇ συγκαταθέσει αὐτῶν, ἢ χωλὸν δι' ἀσέμνον βαδίσματος, ἢ ὠτότμητον διὰ παρακοῆς, ἢ τυφλὸν διὰ κακῆς ὁράσεως, ἢ θηριάλωτον καὶ θνησιμαῖον διὰ κακῆς

15 πράξεως. Ὡς οὖν εἴρηται, γινώσκων ὅτι λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ὑφέξει, πολὺ ὀφείλει ἐναγρουπνεῖν τῇ ποιμνῇ αὐτοῦ καὶ ὡς ἄριστος ἰατρός τὴν προσήκουσαν ἐκάστω πάθει βοήθειαν προσενέγκαι ἐνὶ ἐκάστω αὐτῶν. Ὁ γὰρ ἐπιστήμων ἡγούμενος οὐκ ἑάσει τρωθέντα μαθητὴν, τρωθέντα δὲ ἰάσεται ταχέως

20 Σὺ οὖν, ἡγούμενε, ὄπλισον προφυλακτικοῖς σου μαθητὰς καὶ θωράκισον ἐπαγγελίᾳ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· περίφραξον θυρεῶ πίστεως ἀληθοῦς, καὶ περάτωσον τῇ ἐλπίδι τῇ εἰς Χριστόν, κνήμωσον τοὺς πόδας εὐαγγελικοῖς μαθήμασι, καὶ ζῶσον τὴν ὀσφὺν λόγοις σωφροσύνης δὸς μάχαιραν εἰς τὴν χεῖρα, τὸν κατὰ τῶν παθῶν θυμὸν ὀξύτατον, καὶ ἀντίταξον φάλαγγι παθῶν καὶ ἡδονῶν, καὶ μὴ κινήσης θυμὸν ἐπὶ ἁμαρτήσαντι μαθητῇ. Οὐ γὰρ ὅσιον αὐτὸν τιτρώσκειν πρὸ τῆς θεραπείας ἑτέρου, ἀλλ' ἀνεξικακῶς διόρθου τὸ λαθόν. Καὶ γὰρ ὁ ἰατρός θεραπεύει μὲν τὸ πάθος, οὐκ ἀγανακτεῖ δὲ πρὸς τὸν ἀκουσίως νοσήσαντα. Ὡσπερ ὁ ἰατρός τέμνων χωρὶς ὀργῆς τοῦτο ποιεῖ, οὕτω

30 καὶ διδάσκαλος ἐλέγχων μὴ μιγνύων τῶν ἐλέγχων θυμὸν. Μηδὲ πάλιν

3. Πράξ. 1, 1.
6. Λευϊτ. 21, 1 ἔ.

4. Ματθ. 5, 19.

5. Πρβλ. Λουκᾶ 12, 48.

7. Πρβλ. Λευϊτ. 21, 17-20.

ΛΟΓΟΣ 111ος.

Για τούς ἡγουμένους.

Λέγει ἡ ἅγια Γραφή· «Ὅσα ἄρχισε ὁ Ἰησοῦς νὰ κάμνει καὶ νὰ διδάσκει»³. Πρῶτα ἔκανε, καὶ μετὰ δίδαξε. Ὅμοια καὶ αὐτὸς μᾶς δίνει ἐντολὴ λέγοντας· «Ὅποιος θὰ ἐφαρμόσει τὶς ἐντολές μου καὶ θὰ τὶς διδάξει, αὐτὸς θὰ ὀνομασθεῖ μέγας στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁴. Αὐτὸς ποῦ τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεὸς ψυχές, χρειάζεται πολὺ ἀγῶνα γιὰ χάρη τῶν ἀρχομένων, ἀφοῦ γνωρίζει, ὅτι θὰ ὑποστῆ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν κίνδυνο καὶ θὰ λογοδοτήσῃ γι' αὐτοὺς ὄχι λιγότερο ἀπὸ ὅ,τι γιὰ τὸν ἑαυτό του· γιατί σὲ ἐκεῖνον ποῦ δόθηκαν πολλά, περισσότερα θὰ ζητηθοῦν ἀπὸ αὐτόν⁵. Ὅφείλει λοιπὸν ὁ ποιμένας νὰ εἶναι ὀλόκληρος νοῦς καὶ ὀφθαλμός, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ ἐξαιτίας τῆς ἀμέλειάς του οὔτε ἓνα ἀπὸ τὰ πρόβατα ποῦ τοῦ ἐμπιστεύθηκαν μὴ ἀποδεκτό, ἢ νὰ γεμίσει ἐξαιτίας τῶν κακῶν λογισμῶν ἀπὸ λειχήνες, ἢ νὰ γεμίσει ἀπὸ ψωρίαση μὲ τὴ συγκατάθεσή του σ' αὐτούς, ἢ νὰ γίνῃ χλωλὸ λόγῳ μὴ σεμνοῦ βαδίσματος, ἢ νὰ τοῦ κοπεῖ τὸ αὐτί του ἐξαιτίας τῆς παρακοῆς, ἢ νὰ γίνῃ τυφλὸ λόγῳ κακῆς χρήσεως τῶν ματιῶν του, ἢ νὰ καταφαγωθεῖ ἀπὸ τὰ θηρία καὶ νὰ πεθάνῃ ἐξαιτίας κακῆς του πράξεως⁷. Ὅπως λοιπὸν ἔχει λεχθεῖ, γνωρίζοντας ὅτι θὰ λογοδοτήσῃ γι' αὐτά, ὀφείλει νὰ ἐπαγρυπνεῖ πάρα πολὺ γιὰ τὸ ποιμνιὸ του καὶ σὰν ἄριστος γιατρὸς νὰ προσφέρει στὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὴν κατάλληλη στὸ κάθε πάθος βοήθεια. Γιατί ὁ συνετὸς καὶ ἔμπειρος ἡγούμενος δὲν θὰ ἀφήσῃ μαθητὴ του νὰ πληγωθεῖ, καὶ ἂν πληγωθεῖ θὰ τὸν θεραπεύσῃ ἀμέσως.

Σὺ λοιπὸν, ἡγούμενε, ὄπλισε μὲ τὰ προφυλακτικὰ σου ὄπλα τοὺς μαθητὲς καὶ θωράκισέ τους μὲ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ γιὰ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, περίφραξέ τους μὲ τὴν ἀσπίδα τῆς ἀληθινῆς πίστεως καὶ περιφρούρησέ τους μὲ τὴν ἐλπίδα στὸν Χριστὸ, προστάτευσε τὰ πόδια τους σὰν μὲ περικνημίδα μὲ τὰ εὐαγγελικὰ μαθήματα καὶ περίζωσε τὴ μέση τους μὲ λόγους σωφροσύνης, δῶσε τους σὰν μαχαίρι στὰ χέρια τους τὸν ὀξύτατο θυμὸ ἐναντίον τῶν παθῶν, καὶ ἔτσι ὀπλισμένους παράταξέ τους ἀπέναντι στὴ φάλαγγα τῶν παθῶν καὶ τῶν ἡδονῶν, καὶ μὴ ἐκδηλώσεις θυμὸ πρὸς κάποιον μαθητὴ ποῦ ἀμάρτησε. Γιατί δὲν εἶναι σωστὸ νὰ πληγώνεις αὐτὸν πρὶν ἀπὸ τὴν θεραπεία ἄλλου, ἀλλὰ διόρθωνε τὴν παράλειψή μὲ ἀνεξικακία. Γιατί καὶ ὁ ἰατρὸς θεραπεύει βέβαια τὸ πάθος, δὲν ἀγανακτεῖ ὅμως ἐναντίον ἐκείνου ποῦ ἀρρώστησε χωρὶς τὴ θέλησή του. Ὅπως ὁ γιατρὸς κάμνοντας τὴν θεραπεία κῶδει τὶς σάρκες χωρὶς ὀργή, ἔτσι καὶ ὁ δάσκαλος ὅταν ἐλέγχει νὰ μὴ ἀναμιγνύει στοὺς

διὰ τοὺς ἀντιλέγοντας σιωπῆσαι τὰ δέοντα, ἵνα μὴ ἡ τοῦ ἐνὸς βλάβη εἰς τοὺς πολλοὺς ἀναδράμῃ. Οὐτε χρὴ μακροθυμεῖν, οὐδὲ ζητεῖν τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν. Οὐδὲ πάλιν ἀποδέχεσθαι τὸν ἐν ὑποταγῇ σου ὄντα, λέγοντα· Παράσχου μοι ἕξου-
 5 σίαν τινὰ χρόνον πρὸς ἀρετὴν τόδε ἢ τόδε τὸ πρᾶγμα δοκιμάσαι, καὶ οὕτω κατορθῶσαι. Ὁ γὰρ δὴ οὕτω λέγων, δηλονότι ἴδιον ἀποτελεῖ θέλημα καὶ τὰς συνθήκας τῆς ὑποταγῆς ἀθετεῖ. Χρὴ δὲ καὶ τοῦτο παραδοκεῖν ὑπομονῇ. Ὁ γὰρ διατρέφων προθύμως τοὺς ὑποτεταγμέ-
 νους ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, ἔτοιμαζέσθω τὸ νοητὸν αὐτοῦ εἰς μάστιγας
 10 νοητούς, καὶ πάντα πειρασμὸν ὑφιστάσθω γενναίως. Γίνεται γὰρ ὅτι καὶ διδάσκαλος εἰς ἀτιμίαν ἐκδίδοται ὑπὲρ τῶν πνευματικῶς ὠφεληθέντων τοὺς πειρασμοὺς ὑφιστάμενος. «Ἡμεῖς», γὰρ φησιν, «ἄτιμοι καὶ κολαφιζόμενοι τῷ σκόλοπι, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροὶ καὶ ἔνδοξοι καθεστηκότες».

15 Χρὴ οὖν τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καὶ λόγῳ ἐξηρτύσθαι καὶ κομῆσθαι καὶ εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν πάντα πράττειν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν αὐτῷ πειθομένων. Ὁ γὰρ ἡγούμενος, ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ἔργῳ προηγεῖσθαι, καλεῖται ἡγούμενος. Ὄνομα γὰρ ψιλὸν οὐκ εἰσάγει εἰς βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οὐδὲ ὁ λόγος ἀπρακτος
 20 ὠφελῆ τὸν ἀκούοντα, ἀλλὰ πρᾶξις ἐνδύναμος ἀληθινὸν ποιμένα ἀποδείκνυσιν. «Ὁ γὰρ ποιήσας μίαν τῶν ἐντολῶν καὶ διδάξας, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν», ὁ δὲ διὰ τῆς ἀπραξίας παραλύων τὴν ἐντολήν, καὶ διδάσκων ἀκάραπῳ λόγῳ, «ἐλάχιστος κληθήσεται». Μάλιστα δὲ καὶ μισθίου φυγάδος ὑφέξεται δίκην, τοῦ
 25 λύκου διασπαράττοντος τὸ ποῖμνιον αὐτοῦ καὶ διασκορπίζοντος. Χρὴ οὖν εἰς πάντα εἶναι αὐτὸν εὐδιάκριτον, καὶ ἐπιτάσσειν μὲν ἐπιεικῶς, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως, παρακονόμενον δὲ μακροθυμεῖν καὶ ἀνέχεσθαι, ἵνα μὴ ἀκούσῃ παρὰ τοῦ Δαυΐδ· «Ὁ πλάσσων κόπον ἐπὶ πρόσταγμα», καὶ παρὰ τοῦ Σολομῶντος, «Τὰ σπλάγγνα τῶν ἀσεβῶν
 30 ἀνελεήμονα», ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούσῃ, «Γνωστάς ἐπιγνώσῃ τὰς ψυχὰς τοῦ ποιμνίου σου, καὶ ἐπιστήσεις καρδίαν σου ταῖς ἀγέλαις», καί,

8. Α' Κορ. 4, 10.

11. Παρμ. 12, 10.

9. Ματθ. 5, 19.

12. Παρμ. 27, 23.

10. Ψαλμ. 93, 20.

ἐλέγχους θυμό. Οὔτε πάλι ἐξαιτίας ἐκείνων πού ἀντιλέγουν νὰ ἀποφεύγεις νὰ λέγεις ἐκεῖνα πού πρέπει, γιὰ νὰ μὴ μεταφερθεῖ ἡ βλάβη τοῦ ἐνὸς στοὺς πολλοὺς. Οὔτε πρέπει νὰ μακροθυμεῖς, οὔτε καὶ νὰ ἐπιδιώκεις τὸ δικό σου συμφέρον, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν, γιὰ νὰ σωθοῦν. Οὔτε πάλι νὰ δέχεσαι ἐκεῖνον πού εἶναι ὑποτακτικός σου νὰ σοῦ λέγει· Δός μου ἐλευθερία γιὰ κάποιο χρονικὸ διάστημα πρὸς κατόρθωση τῆς ἀρετῆς νὰ δοκιμάσω αὐτὸ καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ θὰ τὸ ἐπιτύχω ἔτσι. Γιατὶ αὐτὸς πού λέγει αὐτὰ εἶναι φανερό ὅτι θέλει νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ δικό του θέλημα καὶ περιφρονεῖ τὶς συμφωνίες τῆς ὑποταγῆς. Καὶ πρέπει καὶ αὐτὸ νὰ τὸ ἐρευνᾷ καὶ νὰ τὸ κάμνει μὲ ὑπομονή. Γιατὶ ἐκεῖνος πού διατρέφει μὲ προθυμία τοὺς ὑποταγμένους στὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ἃς ἐτοιμάζει τὸ νοητὸ μαστίγιό του γιὰ τὰ πνευματικὰ μαστιγώματα, καὶ κάθε πειρασμὸ νὰ τὸν ὑπομένει γενναῖα. Γιατὶ συμβαίνει καὶ ὁ δάσκαλος νὰ περιπέσει σὲ ἀτιμία ὑπομένοντας πειρασμοὺς γιὰ χάρη ἐκείνων πού πρόκειται νὰ ὠφεληθοῦν πνευματικὰ. Γιατὶ λέγει· «Ἐμεῖς περιφρονημένοι καὶ δεχόμενοι τὰ κολαφίσματα καὶ τοὺς πόνους ἀπὸ τὸ ἀγκάθι, ἐνῶ σεῖς γίνετε ἰσχυροὶ καὶ ἐνδοξοὶ»⁸.

Πρέπει λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ νὰ ἐφοδιάζεται καὶ νὰ εἶναι φορτωμένος μὲ κάθε καλὸ ἔργο καὶ λόγο καὶ ὅλα νὰ τὰ κάμνει μὲ εὐπρέπεια καὶ τάξη, γιὰ νὰ ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα πρὸς μίμηση ἀπὸ τοὺς ὑποτακτικούς του. Γιατὶ ὁ ἡγούμενος, ὀνομάζεται ἡγούμενος ἀπὸ τὸ ὅτι προηγεῖται τῶν ἄλλων στὰ ἔργα. Καθόσον ὄνομα ἀπλὸ δὲν ὀδηγεῖ μέσα στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, οὔτε ὁ λόγος χωρὶς πράξεις ὠφελεῖ ἐκεῖνον πού τὸν ἀκούει, ἀλλὰ τὸν ἀληθινὸ ποιμένα τὸν ἀναδεικνύουν τὰ μεγάλα ἔργα πού προηγοῦνται τῶν λόγων του. Γιατὶ λέγει· «Ἐκεῖνος πού θὰ πράξῃ μία ἀπὸ τὶς ἐντολές καὶ θὰ τὴ διδάξῃ καὶ στοὺς ἄλλους, αὐτὸς θὰ ὀνομασθεῖ μέγας στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν», ἐνῶ ἐκεῖνος πού παραβαίνει τὴν ἐντολή μὲ τὴ μὴ ἐκετέλεσέ της καὶ διδάσκει μὲ ἄκαρπο λόγο, «θὰ ὀνομασθεῖ ἐλάχιστος»⁹. Καὶ μάλιστα θὰ λογοδοτήσῃ καὶ γιὰ τὸ ὅτι ἐγκατέλειψε τὸ ποίμνιο ἐνῶ ἦταν μισθωτός, καὶ ἔτσι ὁ λύκος κατασπάραξε τὸ ποίμνιό του καὶ τὸ διασκόρπισε. Πρέπει λοιπὸν σὲ ὅλα νὰ εἶναι αὐτὸς εὐδιάκριτος, καὶ νὰ δίνει τὶς προσταγές μὲ ἐπιείκεια, ὄχι ἀναγκαστικά, ἀλλὰ μὲ τρόπο πού νὰ θέλει νὰ τὶς ἐκτελέσει, καὶ ὅταν δὲν ἐκτελοῦνται αὐτὲς νὰ δείχνει μακροθυμία καὶ ἀνοχή, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν Δαβὶδ· «Αὐτὸς δημιουργεῖ κόπο μὲ τὰ προστάγματά του»¹⁰, καὶ ἀπὸ τὸν Σολομώντα, «Τὰ σπλάγχνα τῶν ἀσεβῶν εἶναι ἄπωνα»¹¹, ἀλλὰ μᾶλλον ν' ἀκούσῃ, «Γνώρισες πολὺ καλὰ τὶς ψυχές τοῦ ποιμνίου σου καὶ ἔδωσες ὅλη τὴν καρδιά σου στὰ κοπάδια σου»¹², καί, «Θὰ ποιμάνει μὲ δικαιοσύ-

«Ποιμανεῖ δικαίως ψυχὰς κτηνῶν αὐτοῦ». Δεῖ δὲ πάλιν μὴ παρασιωπᾶν τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν. «Υἱέ», γάρ φησιν, «ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ. Ἐὰν οὖν ἴδῃ ὁ σκοπὸς τὴν ρομφαίαν ἐρχομένην καὶ σαλπίσση, καὶ ὁ ἀκούσας μὴ φυλάξῃται, τὸ αἷμα αὐτοῦ 5 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Καὶ ὁ σκοπὸς εἰάν ἴδῃ τὴν ρομφαίαν καὶ μὴ σημανῆ, καὶ λάβῃ τινὰ ἢ ρομφαία, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω».

Μαθόντες οὖν, ἠγούμενοι, τὸν ἐπηρτημένον ὑμῖν ὑπὲρ τῶν φοιτητῶν κίνδυνον, ἀγρύπνῳ διανοίᾳ ὄμματι ἐπισκοποῦντες τὴν ποι-
10 μνην τὴν λογικὴν τοῦ Κυρίου, γίνεσθε κατὰ τὸν Ἰακώβ συγκαιόμενοι τῷ καύματι τῆς ἡμέρας καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός, καὶ ἀφιστάθω ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν ὑπὲρ τοῦ μὴ θηριάλωτον γενέσθαι ἐν τῶν προβάτων. Βλέπετε μὴ ἀκούσητε· «Ἴδου ἐγὼ ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. Οὐ γὰρ ἐξεζήτη-
15 σαν οἱ ποιμένες τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐβόσκησαν ἑαυτούς, τὰ δὲ πρόβατά μου οὐκ ἐβόσκησαν». Καὶ διὰ Ἰερεμίον· «Οἱ ποιμένες οἱ ἀπολλύντες καὶ διασκορπίζοντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς μου. Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ' ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν». Ἄνδρός οὖν τελείου καὶ εὐλαβοῦς καὶ ἀγωνιστοῦ ἐστὶν ἡ διακονία, ὥστε
20 εἰδέναι τινὰ ἐπιστημόνως ἠγεῖσθαι ἀδελφότητος, κατὰ τὴν λέγουσαν Γραφήν· «Ἠγούμενόν σε κατέστησαν; Μὴ ἐπαίρου· φρόντισον αὐτῶν, καὶ οὕτω κάθισον, καὶ πᾶσαν τὴν χρείαν σου ποιήσας ἀνάπεσε». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Γεδεὼν τοῖς τριακοσίοις συμπολεμισταῖς· «Ἀπ' ἐμοῦ ὄψεσθε, καὶ οὕτω ποιήσατε». Ὁμοίως ὁ Ἀβιμέλεχ, λαβὼν φορτίον ξύλων καὶ
25 ἐπιθεὶς τοῖς ὤμοις αὐτοῦ, εἶπε τῷ μετ' αὐτοῦ λαῷ· «Ὡς βλέπετέ με ποιῶντα, ποιήσατε καὶ ὑμεῖς». Καὶ περὶ τοῦ Ἰωσήφ ὁ Ψαλμωδός, «Κατέστησεν αὐτόν», φησὶν, «κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ ἄρχοντα πάσης τῆς κτήσεως αὐτοῦ, τοῦ παιδεῦσαι τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ ὡς ἑαυτόν, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους αὐτοῦ σοφίσαι». Καὶ ὁ Παῦλος· «Νου-
30 θετοῦντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ καὶ ἀγωνίζομαι». Καὶ Τιμοθέῳ· «Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς». Καὶ Ἐφεσίοις· «Μνημονεύετε», φησὶν, «ὅτι τριετίαν

13. Πρβλ. Παρμ. 12, 10.

16. Ἰερ. 23, 1-2.

19. Ψαλμ. 104, 21-22.

14. Ἰεζ. 33, 7. 33, 3-4, 6-8.

17. Σοφ. Σειφ. 35, 2.

20. Κολ. 1, 28-29.

15. Ἰεζ. 34, 10, 8.

18. Κριτ. 7, 17.

21. Α' Τιμ. 4, 13. 16.

νη ἀκόμα καὶ τὰ κτήνη του»¹³. Πρέπει πάλι νὰ μὴ ἀποσιωπᾶ τὰ ἐλαττώματά τους. Γιατὶ λέγει· «Υἱὲ τοῦ ἀνθρώπου, σὲ ἐγκατέστησα φρουρὸ στὸ λαὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐὰν λοιπὸν ὁ σκοπὸς δεῖ τὴν ἐχθρική μάχαιρα νὰ ἔρχεται καὶ σαλπίζει, καὶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀκούσει τὸ σάλπισμα δὲν φυλαχθεῖ, ἢ εὐθύνη γιὰ τὸ αἷμα του θὰ πέσει στὸ κεφάλι του. Καὶ ὁ φρουρὸς ἐὰν δεῖ τὴν ἐχθρική δύναμη καὶ δὲν σημάνει, καὶ φονευθεῖ κάποιος ἀπὸ τὴν ἐχθρική μάχαιρα, τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ αἷμα αὐτοῦ θὰ τὴ ζητήσω ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ φρουροῦ»¹⁴.

Ἐφοῦ λοιπὸν μάθατε, ἡγούμενοι, τὸν κίνδυνο ποὺ κρέμεται πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια σας γιὰ τοὺς μαθητὲς σας, φρουρώντας μὲ τὸ ἄγρυπνο μάτι τῆς διανοίας σας τὴ λογικὴ ποίμνη τοῦ Κυρίου, νὰ ἐνεργεῖτε σύμφωνα μὲ τὸν Ἰακώβ, ὑπομένοντας τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸ ψύχος τῆς νύχτας, καὶ νὰ ἀπομακρύνεται ὁ ὕπνος ἀπὸ τὰ μάτια σας γιὰ νὰ μὴ καταφαγωθεῖ οὔτε ἓνα πρόβατο ἀπὸ τὰ θηρία. Προσέχετε, γιὰ νὰ μὴ ἀκούσετε· «Θὰ ἐπέλθω ἐναντίον τῶν ποιμένων, καὶ θὰ ζητήσω τὰ πρόβατά μου ἀπὸ τὰ χέρια τους. Γιατὶ δὲν ἀναζήτησαν οἱ ποιμένες τὰ πρόβατά μου, καὶ ἔδειξαν φροντίδα μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό τους, ἐνῶ γιὰ τὴν τροφή τῶν προβάτων μου ἀδιαφόρησαν»¹⁵. Καὶ μέσω τοῦ Ἰερεμία· «Σεῖς οἱ ποιμένες ποὺ διασκορπίζετε καὶ ἐξολοθρεύετε τὰ πρόβατα τοῦ ποιμνίου μου. Γι' αὐτὸ ἐγὼ θὰ σᾶς στείλω δίκαιες τιμωρίες σύμφωνα μὲ πονηρὰ ἔργα σας»¹⁶. Τὸ ἔργο λοιπὸν τοῦ ἡγουμένου ἀπαιτεῖ ἄνδρα τέλειο καὶ εὐλαβῆ καὶ ἀγωνιστή, ὥστε νὰ γνωρίζει νὰ καθοδηγεῖ μὲ σύνεση καὶ γνώση τὴν ἀδελφότητα, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή ποὺ λέγει· «Σὲ τοποθέτησαν ἡγούμενο; Μὴ ὑπερηφανεύεσαι γι' αὐτό· φρόντισε γι' αὐτούς, καὶ ἔπειτα κάθισε μαζί τους, καὶ ὅταν ἐκπληρώσεις ὅλες τὶς ὑποχρεώσεις σου, κάθισε μαζί τους»¹⁷. Λέγει καὶ ὁ Γεδεὼν στοὺς τριακόσιους συμπολεμιστὲς του· «Θὰ βλέπετε πρὸς ἐμένα, καὶ θὰ κάνετε ὅ,τι κάνω ἐγώ»¹⁸. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἀδιμέλεχ, ἀφοῦ ἔλαβε φορτίο ξύλων καὶ τὸ ἔβαλε ἐπάνω στοὺς ὤμους του, εἶπε στὸ πλῆθος ποὺ ἦταν μαζί του· «Αὐτὸ ποὺ βλέπετε νὰ κάνω ἐγώ, αὐτὸ κάνετε καὶ σεῖς». Καὶ ὁ Ψαλμωδὸς λέγει γιὰ τὸν Ἰωσήφ· «Ἐγκατέστησε αὐτὸν κύριο τοῦ οἴκου του καὶ διαχειριστὴ ὅλης τῆς περιουσίας του, γιὰ νὰ παιδαγωγῆσει τοὺς ἄρχοντες του σὰν τὸν ἑαυτό του, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους του νὰ τοὺς διδάξει σοφία»¹⁹. Καὶ ὁ Παῦλος· «Συμβουλευόντας κάθε ἄνθρωπο μὲ ὅλη τὴ σοφία, γιὰ νὰ παρουσιάσομε κάθε ἄνθρωπο τέλειο μὲ τὴ χάρη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ κοπιᾶζω καὶ ἀγωνίζομαι»²⁰. Καὶ στὸν Τιμόθεο· «Ἀφοσιώσου στὴν ἀνάγνωσι, στὴν ἐνθάρρυνση τῶν πιστῶν, στὴ διδασκαλία· ἐπίμενε σ' αὐτά»²¹. Καὶ στοὺς Ἐφεσίους λέγει· «Νὰ θυμᾶστε ὅτι

οὐκ ἐπαυσάμην νύκτα καὶ ἡμέραν μετὰ δακρύων νουθετῶν ἓνα ἕ-
 καστον ὑμῶν». Καὶ αὐθις «Ἀργυρίου καὶ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ οὐ-
 θενὸς ἐπεθύμησα. Αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὐσι
 μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω
 5 δεῖ κοπιῶντας ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων».

Οὕτω τοίνυν καὶ ἡγούμενος τύπος γινέσθω τοῦ ποιμνίου ἐν πάσῃ
 δικαιοσύνῃ καὶ ἀναστροφῇ ἀγία, ὁσίως καὶ δικαίως πολιτευόμενος,
 τηρῶν ὅσα ἐστὶν ἀγνά, ὅσα σεμνά, εἴ τις ἀρετή, καὶ εἴ τις ἔπαινος, εἴ τις
 εὐφημος. Ὁφελείας διόρθωσις γινέσθω παρ' αὐτοῦ, ἐκδικεῖν αὐτοῦ
 10 τὸν τόπον ἐν πάσῃ ἐπιμελείᾳ πνευματικῇ, φροντίζειν τῆς ἐνώσεως τῶν
 μελῶν, ἧς οὐδὲν ἄμεινον. Πάντων ἀνέχεσθαι ἐν ἀγάπῃ, πάντας βαστά-
 ζειν, ὡς καὶ αὐτὸν ὁ Κύριος. Προσευχέσθω ὑπὲρ πάντων ἀδιαλείπτως.
 Αἰτεῖν σύνεσιν πνευματικὴν, εἰς τὸ διακρίνειν αὐτὸν τὰ συμφέροντα·
 γρηγορεῖν, μερμινᾶν περὶ πάντων τὰ ἐλαττώματα πάντων καὶ τὰς νό-
 15 σους βαστάζειν ὡς τελείως ἀθλητής. Ὅπου γὰρ πλείων κόπος, πολὺ
 καὶ τὸ κέρδος. Τοὺς καλοὺς μαθητὰς ἐὰν φιλῇ, χάρις αὐτῷ οὐκ ἔστιν,
 ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς ἀπειθεστέρους ἐν πραότητι ὑποτάσσειν. Οὐ πᾶν
 τραῦμα τῇ αὐτῇ ἐμπλάστρῳ θεραπεύεται· τοὺς παροξυσμοὺς ἐν βρο-
 χαῖς δεῖ παύειν. Ἔστω φρόνιμος ἐν πᾶσιν ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιος ὡς
 20 αἱ περιστραφαί, ἵνα τὰ μὲν φαινόμενα αὐτῶν εἰς πρόσωπον κολακεύῃ,
 τὰ δὲ ἀόρατα αὐτῇ φανερωθῆναι αὐτῷ, ἵνα μηδενὸς λείπηται, ἀλλ' ἐν
 παντὶ χαρίσματι περισσεύῃ. Ὁ καιρὸς γὰρ ἀπαιτεῖ αὐτὸν ὡς κυβερνή-
 την πρὸς τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς τρικνυμίας καὶ ζάλας τῶν πνευμάτων
 τῆς πορνείας στήναι γενναίως, καὶ ὀδηγεῖν τοὺς χειμαζομένους ἐπὶ
 25 τὸν λιμένα τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κύριος «Εἴ τις
 θέλει ἐν ὑμῖν μείζων εἶναι, ἔστω πάντων δοῦλος καὶ πάντων διάκονος.
 Καὶ ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ
 διακονῶν». Τύπος οὖν γινέσθω, ὡς εἴρηται, ἐν ἅπασι τοῖς ὑπ' αὐτὸν
 ταπεινοφροσύνης, ὡς καὶ ὁ Κύριος λέγων «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 30 οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν
 ὑπὲρ αὐτοῦ ἵνα ὑπὲρ πάντων ἀντιπολλῶν». Καὶ πάλιν «Ἔμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε καθη-
 γηταί· ἕξ γὰρ ἐστὶν ὁ καθηγητὴς ἡμῶν, ὁ Χριστός». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς
 τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

22. Ἐφ. 2, 11.

25. Ματθ. 20, 26. Λουκᾶ 22, 26.

23. Πράξ. 20, 33-34.

26. Μάρκ. 10, 45.

24. Φιλιππ. 4, 8.

27. Ματθ. 23, 10.

ἐπὶ τρία ἔτη δὲν ἔπαυσα νύχτα καὶ μέρα νᾶ νουθετῶ τὸν καθένα σας μὲ δάκρυα»²². Καὶ παλι· «Κανενὸς τὸ ἀσῆμι ἢ τὸ χρυσάφι ἢ τὸν ρουχισμό δὲν ἐπιθύμησα. Οἱ ἴδιοι γνωρίζετε, ὅτι τὶς δικές μου ἀνάγκες καὶ τῶν συντρόφων μου τὶς ἐξυπηρέτησαν τὰ χέρια αὐτά³. Μὲ κάθε τρόπο σᾶς ἔδειξα, ὅτι ἔτσι πρέπει νᾶ κοπιάζετε, βοηθώντας μὲ τοὺς κόπους σας τοὺς ἀδύνατους»²³.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ ἡγούμενος νᾶ γίνεται ὑπόδειγμα τοῦ ποιμνίου του μὲ κάθε δικαιοσύνη καὶ συμπεριφορὰ πρὸς αὐτὸ ἅγια, ἐνεργώντας μὲ τρόπο ἄμεμπτο καὶ δίκαιο, τηρώντας «ὅσα εἶναι ἄγνᾶ, ὅσα σεμνά, ὅποιαδήποτε ἀρετὴ καὶ ὅ,τιδήποτε εἶναι ἄξιον ἐπαίνου καὶ ἔχει καλὴ φήμη»²⁴. Νᾶ γίνεται ἀπὸ αὐτὸν διόρθωση τῶν ἀδελφῶν πρὸς ὠφέλειά τους, νᾶ ὑπερασπίζεται τὸν τόπο του μὲ κάθε ἐπιμέλεια πνευματικὴ, νᾶ φροντίζει γιὰ τὴν ἔνωση τῶν μελῶν, ἀπὸ τὴν ὁποία τίποτε δὲν ὑπάρχει καλύτερο. Νᾶ τοὺς ἀνέχεται ὅλους μὲ ἀγάπη, νᾶ τοὺς στηρίζει ὅλους, ὅπως καὶ αὐτὸν ὁ Κύριος. Νᾶ προσεύχεται γιὰ ὅλους ἀδιάκοπα. Νᾶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ συνέση πνευματικὴ, γιὰ νᾶ διακρίνει τὰ συμφέροντα αὐτῶν νᾶ ἐπαγρυπνεῖ καὶ νᾶ μεριμνᾶ γιὰ ὅλους· νᾶ βαστάζει τὰ ἐλαττώματα ὅλων καὶ τὶς ἀδυναμίες σὰν τέλειος ἀθλητῆς. Γιατί, ὅπου ὑπάρχει περισσότερος κόπος, εἶναι μεγάλο καὶ τὸ κέρδος. Ἐὰν ἀγαπᾶ τοὺς καλοὺς μαθητῆς, δὲν θὰ ὑπάρχει ἀνταμοιβὴ γι' αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον ἂν μὲ πραότητα ὑποτάσσει τοὺς ἀπειθέστερους. Κάθε τραῦμα δὲν θεραπεύεται μὲ τὰ ἴδια φαρμακευτικὰ ἐπιθέματα. Τοὺς παροργισμοὺς πρέπει νᾶ τοὺς καταπαύει μὲ τὰ σὰν βροχὴ δάκρυά του. Νᾶ εἶναι φρόνιμος σὲ ὅλα σὰν τὰ φίδια, καὶ ἀκέραιος σὰν τὰ περιστέρια, ὥστε τὶς φανερὲς καλὲς πράξεις αὐτῶν νᾶ τὶς ἐπαινεῖ προσωπικά, ἐνῶ ὅσες δὲν εἶναι ὁρατῆς νᾶ ζητεῖ νᾶ τοῦ φανερωθοῦν, ὥστε νᾶ μὴ ὑπολείπεται σὲ τίποτε, ἀλλὰ νᾶ ὑπερπερισσεύει σὲ κάθε χάρισμα. Γιατί ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ νᾶ στέκεται αὐτὸς γενναῖα σὰν κυβερνήτης μπροστὰ στοὺς ἀνέμους καὶ τὶς τρικυμίες καὶ τὶς ζάλες τῶν πνευμάτων τῆς πορνείας, καὶ νᾶ ὀδηγεῖ τοὺς κλυδωνιζόμενους πρὸς τὸν λιμένα τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Λέγει καὶ ὁ Κύριος· «Ἐὰν κάποιος θέλει νᾶ εἶναι μεταξύ σας ἀνώτερος, νᾶ εἶναι δοῦλος καὶ διάκονος ὅλων. Καὶ ὁ μεγαλύτερος μεταξύ σας, ἅς φέρεται σὰν νεώτερος, καὶ ὁ προϊστάμενος σὰν ὑπηρετῆς»²⁵. Νᾶ γίνεται λοιπὸν στοὺς ὑποτακτικούς του, ὅπως λέχθηκε, σὲ ὅλα ὑπόδειγμα ταπεινοφροσύνης, ὅπως καὶ ὁ Κύριος λέγει· «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦρθε γιὰ νᾶ ὑπηρετηθεῖ, ἀλλὰ νᾶ ὑπηρετήσῃ, καὶ νᾶ προσφέρει τὴ ζωὴν του λύτρο ἐξαγορᾶς γιὰ τοὺς πολλούς»²⁶. Καὶ πάλι· «Σεῖς μὴ κληθεῖτε καθηγητῆς. Γιατί ἓνας εἶναι ὁ καθηγητῆς σας, ὁ Χριστός»²⁷. Σ' αὐτόν πρέπει ἢ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΙΒ΄.

Περὶ ἀποταγῆς.

Ὁ ἀποτασσόμενος ὀφείλει κατὰ διάνοιαν μεθίστασθαι τῶν ὀρω-
 μένων, καὶ τὰ ἀόρατα καθορᾶν. Τὰ γὰρ ὀρώμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ
 5 ὀρώμενα αἰώνια. Διὰ τοῦτο γὰρ ὀνομάζεται ἡ ἀποταγή, ὅτι τῶν γηϊ-
 νων ἀποτασσόμενοι, τῶν ἐπουρανίων συντασσόμεθα, καὶ τὴν ἐνταῦ-
 θα πατρίδα καταλαμβάνοντες, τὴν ἄνω ἐπιζητοῦμεν Ἱερουσαλήμ, τοὺς
 κοσμοφρόνας ἀπαντομολοῦντες, τοῖς πνευματικοῖς συναμιλλώμεθα.
 Ἐὰν οὖν θέλωμεν κτήσασθαι ἀρετάς, ἀσκήσωμεν ἐγκράτειαν, ὑπομο-
 10 νήν, ταπεινοφροσύνην, ἐπὶ πᾶσιν δὲ τούτοις τὴν συνεχῆ προσευχήν,
 καὶ ῥᾶον ἀνύσομεν τὸ σπουδαζόμενον. Ὡσπερ γὰρ ὁ θέλων οἰκοδο-
 μῆσαι οἶκον, πᾶσαν τὴν ὕλην προετοιμάζει πρὸς καταρτισμὸν τῆς
 οἰκίας, οὕτω καὶ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, τουτέστι τὴν μονὴν τῆς Τριάδος
 «Ἐγώ», γὰρ φησιν, «καὶ ὁ Πατὴρ μου ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ’ αὐ-
 15 τῷ ποιησόμεθα», καὶ τό, «Πνεῦμα οἰκεῖ ἐν ὑμῖν». Πρὸς τέλος τοῦ κατ’
 ἀρετὴν εἶναι βίου, ἀκόλουθα ὑπάρχει ἐγκράτεια καὶ ὑπομονὴ καὶ ἡ
 ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ προσευχή. Τὴν γὰρ ἄθραυστον καὶ ἄλεκτον
 δικαιοσύνην οἱ πόνοι καὶ οἱ ἀγῶνες φύουσι καὶ οὐδὲν οἱ μόχθοι πρὸς
 τὸ μέγεθος τῆς εὐκλείας τῆς ὑπομονῆς τῆς ὑπὸ τῆς ἀρετῆς τικτομένης,
 20 καθὼς καὶ ὁ Κύριος διαγορεύει: «Ὅτι θλίψιν ἔξετε ἐν τῷ κόσμῳ τού-
 τῳ». Δῆλον γὰρ ὅτι τῶν μὲν ἀγῶνων καὶ τῶν ἄθλων στάδιόν ἐστιν ὁ
 παρὰν βίος, τῶν δὲ ἐπάθλων ὁ μέλλων.

Ἀγαπήσωμεν οὖν τὸν Κύριον εἰλικρινῶς, ἵνα παράσχη ἡμῖν ἡ
 ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, «Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς
 25 οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη». Ἀγωνισώμεθα
 νικῆσαι τὴν σάρκα καὶ τὸ ταύτης φρόνημα ἐν Πνεύματι Θεοῦ. Νι-
 κήσωμεν τὸν Σατανᾶν τὸν δράκοντα ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι ἡμᾶς Χρι-
 σταῷ. Ἄρωμεν τὸν σταυρὸν καὶ ἀκολουθήσωμεν τῷ νικοποικῷ Ἰησοῦ.
 Ἀγωνισώμεθα οὖν δραμεῖν εὐθέως καὶ πεποιοθῶς, ἵνα καταλάβωμεν
 30 τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως ἐν Χριστῷ. Πᾶς γὰρ ὁ τρέχων πεπληρο-
 φορημένος καὶ οὐκ ἀδήλως, καταλαμβάνει τὸν στέφανον τῆς ἀπο-
 ταγῆς καὶ τῆς ἀγνείας τὸν πολύμοχθον καὶ πολύμισθον πλοῦτον. Γρά-
 φει οὖν ὁ Πέτρος «Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη», λέγων, «τὸ λογικὸν καὶ

28. Ἰω. 14, 23.

29. Α' Κορ. 3, 16.

30. Ἰω. 16, 33.

31. Α' Κορ. 2, 9.

ΛΟΓΟΣ 112ος.

Γιὰ τὴν ἀποταγὴν (ἀπαρνησὴ τῶν τοῦ κόσμου).

Ἐκεῖνος ποὺ ἀπαρνεῖται τὸν κόσμον ὀφείλει μὲ τὸ νοῦ καὶ τὴ σκέψη του νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὰ ὄρατὰ, καὶ νὰ ἔχει τὸ βλέμμα του στραμμένο στὰ ἀόρατα. Γιατὶ τὰ ὄρατὰ εἶναι πρόσκαιρα, ἐνῶ τὰ ἀόρατα αἰώνια. Γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζεται ἔτσι ἡ ἀποταγὴ, ἐπειδὴ, ἀπαρνούμενοι τὰ γήινα, ἀφοσιωνόμαστε στὰ ἐπουράνια, καί, ἐγκαταλείποντας τὴν ἐδῶ πατρίδα μας, ἐπιζητοῦμε τὴν οὐράνια Ἱερουσαλήμ, καί, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ φρονοῦν τὰ κοσμικά, συναγωνιζόμαστε μὲ τοὺς πνευματικούς. Ἐὰν λοιπὸν θέλομε ν' ἀποκτήσομε τὶς ἀρετὲς, ἃς ἀσκήσομε τὴν ἐγκράτεια, τὴν ὑπομονή, τὴν ταπεινοφροσύνη, καὶ πάντως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὴ συνεχῆ προσευχή, καὶ εὐκόλα θὰ κατορθώσομε αὐτὸ ποὺ ἐπιδιώκομε. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ χτίσει σπίτι, προετοιμάζει ὅλα τὰ ὑλικά γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ σπιτιοῦ, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ χτίσει τὸ σπίτι του, δηλαδὴ τὸν τόπον διαμονῆς τῆς Τριάδος. Γιατὶ λέγει· «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ ἔρθομε καὶ θὰ κατοικήσομε μέσα σ' αὐτόν»²⁸, καί, «Τὸ Πνεῦμα κατοικεῖ μέσα σας»²⁹. Πρὸς ὁλοκλήρωση τοῦ ἐνάρετου βίου αὐτὰ ποὺ ἀπαιτοῦνται εἶναι ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ὑπομονή καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ προσευχή. Γιατὶ τὴν ἄθραυστη καὶ ἀνέκφραστη ἀρετὴ τὴ βλαστάνουν οἱ κόποι καὶ οἱ ἀγῶνες, καὶ δὲν εἶναι τίποτε οἱ μόχθοι μπροστὰ στὸ μέγεθος τῆς λαμπρότητας τῆς ὑπομονῆς ποὺ γεννιέται ἀπὸ τὴν ἀρετὴ, ὅπως καὶ ὁ Κύριος διακηρύττει· «Θὰ ἔχετε θλίψη στὸν κόσμον αὐτόν»³⁰. Γιατὶ εἶναι φανερὸ ὅτι τὸ στάδιο τῶν ἀγῶνων καὶ τῶν ἄθλων εἶναι ὁ παρὼν βίος, ἐνῶ τῶν ἐπάθλων ὁ μέλλων.

Ἄς ἀγαπήσομε λοιπὸν τὸν Κύριον μὲ εἰλικρίνεια, γιὰ νὰ μᾶς προσφέρει ἐκεῖνα ποὺ ὑποσχέθηκε σὲ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦν, «τὰ ὅποια μάτι ἀνθρώπου δὲν εἶδε, καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε, καὶ στὴν καρδίᾳ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν»³¹. Ἄς ἀγωνισθοῦμε νὰ νικήσομε τὴ σὰρκα καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς μὲ τὴ χάρις τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Ἄς νικήσομε τὸν Σατανᾶ τὸν δράκοντα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ ποὺ μᾶς ἐνδυναμώνει στὸν ἀγῶνα μας. Ἄς σηκώσομε τὸ σταυρὸ καὶ ἃς ἀκολουθήσομε ἐκεῖνον ποὺ χαρίζει τὶς νίκες, τὸν Ἰησοῦ. Ἄς ἀγωνισθοῦμε νὰ τρέξομε κατ' εὐθείαν καὶ μὲ πεποίθησι γιὰ τὴ νίκη, γιὰ νὰ κερδίσομε τὸ βραβεῖο τῆς οὐράνιας κλήσεως μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ, ὁ καθένας ποὺ τρέχει μὲ δεβαιότητα καὶ ὄχι μὲ ἀμφιβολία γιὰ τὴ νίκη, κερδίζει τὸ στεφάνι τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου, καὶ τὸν πολύμοχθο καὶ πολύμισθο πλοῦτο τῆς ἀγνότητος. Γράφει λοιπὸν ὁ Πέτρος καὶ λέγει· «Σὰν νεογέννητα

ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε»· τουτέστι τὴν ἀκήρατον πίστιν, ἣτις αὐξάνει καὶ φωτίζει τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς καλοῖς ἔργοις. Καὶ ὁ Παῦλος «Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, ὅτι οὐκ ἔστιν 5 ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκοτοῦ, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας». Καὶ αὐτίς «Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ Πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι. Διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντί 10 καιρῷ, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει».

Οὕτω γὰρ ἀγωνιζόμενοι, δυνήσεσθε ἐν ἀληθείᾳ ἑαυτοῖς ἐμμορφώσασθαι τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἐν πᾶσιν, ἐν βίῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν προθέσει, ἐν λόγῳ, ἐν ἔργῳ, ἐν ὑπομονῇ, ἐν ἀνδρείᾳ, ἐν φρονήσει, ἐν 15 σωφροσύνῃ, ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν μακροθυμίᾳ καὶ ἀνεξικακίᾳ καὶ εὐσεβείᾳ, ἐν ὁσιότητι, ἐν ἐγκρατείᾳ, ἐν πίστει καὶ ἐλπίδι, ἐν ἀγάπῃ τελειότητι πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ γὰρ ὄντως εἰλικρινεῖς ἀγωνισταί, πάντα ἐγκρατεύονται, διὰ πάσης ἀρετῆς καὶ ἐντολῆς Θεοῦ πολιτεύονται, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ 20 Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν».

– «Οἶδαμεν γὰρ ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομῆν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ γὰρ ἐν τούτοις στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανῶν ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες· εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ 25 εὐρεθησόμεθα». Ὁ μοναχὸς οὐκ ἔχει ἑαυτοῦ ἐξουσίαν ἐν τινι, οὐδὲ θέλημα ἴδιον. «Ζῶ γάρ», φησὶν, «οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός». Καὶ πάλιν «Ὁ ἄγαμος μερμιγᾶ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ» καὶ τελειώσει τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὅπως δοξασθῇ αἰωνίως. Οἱ γὰρ σαρκικοὶ τὰ πνευματικὰ πράσσειν οὐ δύνανται, οὐδὲ οἱ πνευματικοὶ τὰ σαρκικά.

30 Χρὴ οὖν τὸν βουλόμενον τὴν ἀγγελικὴν ταύτην τοῦ μονήρους βίου ἀσκήσαι πολιτείαν κτήσασθαι τὴν φρόνησιν τοῦ ὄφους καὶ τὸ ἀκέραιον τῆς περισσευῆς, ἵνα συνῆ ἐν παντί, τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον, ἵνα δοξασθῇ ὁ Θεὸς ἐν πᾶσιν διὰ τῆς θεοσεβοῦς ἡμῶν τάξεως καὶ εἰλικρινοῦς πολιτείας, ἵνα οἱ ὄρῶντες

32. Α' Πέτρ. 2, 2.

33. Ἐφ. 6, 11-12.

34. Ἐφ. 6, 16-18.

35. Β' Κορ. 4, 11.

36. Β' Κορ. 5, 1-3.

37. Γαλ. 2, 20.

38. Ματθ. 10, 16.

βρέφη ποθήσατε τὸ λογικὸ καὶ ἄδολο πνευματικὸ γάλα, γιὰ νὰ μεγαλώσετε μὲ αὐτό»³². δηλαδή τὴν καθαρότατη πίστη, ἣ ὅποια αὐξάνει καὶ φωτίζει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ καλὰ ἔργα. Καὶ ὁ Παῦλος· «Ντυθεῖτε τὴν πανοπλία τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μπορεῖτε νὰ ἀντισταθεῖτε στὰ τεχνάσματα τοῦ διαβόλου, γιατί ὁ ἀγὼνας σας δὲν εἶναι πρὸς ὄντα μὲ αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὶς ἀρχές, πρὸς τὶς ἐξουσίες, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορες τοῦ σκοτοῦ, πρὸς τὰ πνευματικὰ ὄντα τῆς κακίας»³³. Καὶ πάλι· «Πάνω ἀπὸ ὅλα φορέστε τὴν ἀσπίδα τῆς πίστεως, γιὰ νὰ μπορεῖτε νὰ σβήνετε ὅλα τὰ φλογερὰ βέλη τοῦ Πονηροῦ, καὶ νὰ ἐμμένετε στὴν προσευχὴ καὶ τὴ δέηση, προσευχόμενοι πάντοτε, καὶ πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ νὰ ἀγρυπνεῖτε μὲ κάθε καρτερία καὶ δέηση»³⁴.

Ἀγωνιζόμενοι λοιπὸν ἔτσι, θὰ μπορεῖτε νὰ διαπλάσσετε στὸν ἑαυτό σας ὡς πρὸς ὅλα τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, στὴ ζωὴ, στὴ συμπεριφορὰ, στὴν πρόθεση, στὸ λόγο, στὰ ἔργα, στὴν ὑπομονή, στὴν ἀνδρεία, στὴ σύνεση, στὴ σωφροσύνη, στὴ δικαιοσύνη, στὴ μακροθυμία καὶ ἀνεξικακία καὶ εὐσέβεια, στὴν ἀγνότητα, στὴν ἐγκράτεια, στὴν πίστη καὶ τὴν ἐλπίδα μὲ τὴν πλήρη ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό. Γιατί οἱ πραγματικὰ εἰλικρινεῖς ἀγωνιστὲς δείχνουν σὲ ὅλα ἐγκράτεια, ζοῦν μὲ τὴν ἐκτέλεση κάθε ἀρετῆς καὶ ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος· «Ἐμεῖς, ἐνῶ ζοῦμε, παραδινόμαστε στὸ θάνατο γιὰ χάρι τοῦ Ἰησοῦ, γιὰ νὰ γίνει φανερὴ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ στὸ θνητό μας σῶμα»³⁵. – «Γιατὶ γνωρίζομε ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγεια κατοικία μας, τὸ σῶμα, καταστραφεῖ, ἔχομε κατοικία ἀπὸ τὸν Θεό, κατοικία ἀχειροποίητη, αἰώνια, πού βρῖσκεται στοὺς οὐρανοὺς. Μέσα στὸ σῶμα αὐτὸ στενάζομε, ποθώντας νὰ ντυθοῦμε τὴν οὐράνια κατοικία μας, τὴν ὅποια ἐφόσον τὴ ντυθοῦμε, δὲν θὰ βρεθοῦμε γυμνοί»³⁶. Ὁ μοναχὸς δὲν ἔχει ἐξουσία σὲ κάτι πάνω στὸν ἑαυτό του, οὔτε θέλημα δικό του. Γιατὶ λέγει· «Δὲν ζῶ πιά ἐγώ, ἀλλὰ ζεῖ μέσα μου ὁ Χριστός»³⁷. Καὶ πάλι· «Ὁ ἄγαμος φροντίζει γιὰ τὰ πράγματα τοῦ Κυρίου, πῶς νὰ ἀρέσει στὸν Κύριο»³⁷, καὶ νὰ τελειώσει τὸ ἔργο του, γιὰ νὰ δοξασθεῖ αἰώνια. Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ σαρκικὸ φρόνημα δὲν μποροῦν νὰ πράττουν τὰ πνευματικὰ, οὔτε οἱ πνευματικοὶ τὰ σαρκικά.

Πρέπει λοιπὸν ἐκεῖνος πού θέλει νὰ ἀσκήσει τὴν ἀγγελικὴ αὐτὴ πολιτεία τοῦ μοναχικοῦ βίου, ν' ἀποκτήσει τὴ φρονημάδα τοῦ φιδιοῦ καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ περιστεριοῦ³⁸, γιὰ νὰ κατανοήσῃ, ποιὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸ καὶ εὐάρεστο καὶ τέλειο, γιὰ νὰ δοξασθεῖ ὁ Θεὸς ὡς πρὸς ὅλα μὲ τὴ θεοσεβῆ εὐπρέπειά μας καὶ τὸν εἰλικρινῆ τρόπο τῆς ζωῆς μας, ὥστε ἐκεῖνοι πού μᾶς βλέπουν νὰ πιστέψουν ὅτι εἴμαστε σπέρμα εὐλογημένο καὶ ἅγιο, παιδιὰ τοῦ Θεοῦ ζωντανά, σὲ κάθε λόγο,

ἡμᾶς ἐπιγνώσιν, ὅτι σπέρμα εὐλογημένον ἅγιόν ἐσμεν, υἱοὶ Θεοῦ ζῶντος, ἐν παντὶ λόγῳ, αἰδοῖ, πραότητι, ἀγωγῇ, προσοχῇ. Διὸ ἐν μηδενὶ λόγῳ ὁμοιωθῶμεν τοῖς κοσμικοῖς, κατὰ μηδένα τρόπον, ἀλλὰ τοὺς θεοσεβεῖς τῆς θεοσεβείας ἡμῶν διδασκάλους, ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ, 5 φρονήσει τε καὶ δικαιοσύνῃ. Ἐν πάσῃ σὺν ἀσφαλείᾳ φύλαττέ σου τὴν λαμπάδα τῆς ἀγνείας, ὡς οἱ τοῦ Χριστοῦ φίλοι· ζήλωσον αὐτῶν τὴν πολιτείαν, γίνου ὡς ὁ Ἰωάννης, ὁ τοῦ Χριστοῦ πρόδρομος, ὁ ἀγνὸς τοῦ Κυρίου ἄγγελος, καὶ ὡς ὁ Ἰωάννης ὁ ἐπιστήθιος τοῦ Κυρίου, ὃν καὶ ἐφίλει ὁ Κύριος ὡς ἀγνόν. Παῦλος καὶ Βαρνάβας καὶ Τιμόθεος 10 τὸν δρόμον τῆς ἀγνείας καὶ τὸν ἀγῶνα ἄσπιλον ἐτέλεσαν, ὡς ἀληθῶς μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ Ἡλιοῦ καὶ Ἐλισσαίου καὶ ἄλλων πολλῶν τὸν βίον τοιοῦτον εὐρήσεις, ἀγνόν καὶ ἄμωμον.

Εἰ σὺν τούτους θέλης μιμήσασθαι δυνατῶς, μιμοῦ προεσβυτέρους, «Ὡν ἀναθεωροῦντες», φησὶν, «τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμήσα- 15 σθε καὶ τὴν πίστιν», καὶ τό, «Μιμηταὶ μου γίνεσθε, κατὰ Χριστοῦ». Οἱ τοῦ Χριστοῦ μιμηταὶ δυνατῶς μιμοῦνται αὐτόν· οἱ τοιοῦτοι καὶ μακάριοι εἰσιν. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος πρὸς τινά, «Ἀκολούθει μοι». Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· «Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι, πρῶτον ἀπελθεῖν θάψαι τὸν πατέρα μου». Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Κύριος· «Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυ- 20 τῶν νεκρούς». Εἶπε δὲ καὶ πρὸς ἕτερον, «Ἀκολούθει μοι», ὁ δὲ λέγει· «Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθεῖν καὶ ἀποτάξασθαι τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ μου». Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· «Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω εὐθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Καὶ ἐπάγει· «Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα 25 αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής». Καί, «Εἴ τις θέλῃ ὀπίσω μου ἔλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

30

ΛΟΓΟΣ ΡΙΓ'.

Περὶ ὑποταγῆς.

Ὁ θέλων ἐν ὑποταγῇ γενέσθαι, ἀπατασσέσθω τὰ ἴδια θελήματα, καὶ ἐνδυσάσθω τὰ σωτηριώδη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ βαδισάτω ὀπίσω αὐτοῦ. Ὁ

39. Ἐβρ. 13, 7.

42. Λουκᾶ 9, 61-62.

40. Α' Κορ. 11, 1.

43. Λουκᾶ 14, 26

41. Ματθ. 21-22.

44. Ματθ. 16, 24.

στό φόβο, στήν πραότητα, στή συμπεριφορᾶ, στήν προσοχή. Γι' αὐτό κατὰ κανένα λόγο νά μὴ γίνομε ὅμοιοι μὲ τοὺς κοσμικοὺς, κατὰ κανένα τρόπο, ἀλλὰ νά μιμηθοῦμε τοὺς θεοσεβεῖς τῆς θεοσεβείας μας διδασκάλους σὲ κάθε γνώση καὶ φρόνηση καὶ δικαιοσύνη. Μὲ κάθε ἀσφάλεια λοιπὸν φύλαγε τὴ λαμπάδα τῆς ἀγνότητάς σου, ὅπως οἱ φίλοι τοῦ Χριστοῦ· γίνε ζηλωτὴς τοῦ τρόπου ζωῆς αὐτῶν, γίνε σὰν τὸν Ἰωάννη, τὸν προδρόμο τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἀγνὸ ἄγγελο τοῦ Κυρίου, καὶ σὰν τὸν Ἰωάννη τὸν ἐπιστήθιο μαθητὴ τοῦ Κυρίου, τὸν ὁποῖο καὶ ἀγαποῦσε ὁ Κύριος ὡς ἀγνόν. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ Τιμόθεος βᾶδισαν τὸ δρόμο τῆς ἀγνότητος καὶ ἔκαναν τὸν ἀγῶνα τους μὲ ἀμεμπτο τρόπο, σὰν ἀληθινοὶ μιμητὲς τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὸν βίο τοῦ Ἡλία καὶ τοῦ Ἐλισαίου καὶ πολλῶν ἄλλων θὰ τὸν βρεῖς τέτοιοι, ἀγνὸ καὶ ἀμεμπτο.

Ἐὰν λοιπὸν θέλεις νά μιμηθεῖς αὐτοὺς μὲ ὅλη τὴ δύναμή σου, νά μιμῆσαι τοὺς πρεσβυτέρους, «Τοὺς ὁποίους», λέγει, «ἔξετάζοντας τὴν ἔκβαση τῆς ζωῆς τους, νά μιμεῖσθε καὶ τὴν πίστη τους»³⁹, καί, «Γίνεσθε μιμητὲς μου, ὅπως καὶ ἐγὼ τοῦ Χριστοῦ»⁴⁰. Οἱ μιμητὲς τοῦ Χριστοῦ μιμοῦνται μὲ ὅλη τὴ δύναμή τους αὐτόν, καὶ εἶναι μακάριοι. Εἶπε καὶ ὁ Κύριος πρὸς κάποιον· «Ἀκολούθα με». Καὶ ἐκεῖνος τοῦ εἶπε· «Κύριε, ἐπίτρεψέ με, νά πάω πρῶτα καὶ νά θάψω τὸν πατέρα μου». Εἶπε τότε ὁ Κύριος σ' αὐτόν· «Ἄφησε τοὺς νεκροὺς νά θάψουν τοὺς νεκροὺς τους»⁴¹. Εἶπε καὶ πρὸς κάποιον ἄλλον· «Ἀκολούθα με»· καὶ ἐκεῖνος τοῦ εἶπε· «Κύριε, ἐπίτρεψέ με νά πάω καὶ νά ἀποχαιρετήσω τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ μου». Καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ εἶπε· «Κανένας, πὸν βάζει τὸ χέρι του στὸ ἀλέτρι καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ πίσω, δὲν εἶναι κατάλληλος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁴². Καὶ προσθέτει· «Ἐὰν κάποιος ἔρχεται σὲ μένα καὶ δὲν μισεῖ τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του καὶ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ ἀδελφία του καὶ τὶς ἀδελφές του, ἀκόμα καὶ αὐτὴν τὴν ἴδια τὴ ζωὴ του, δὲν μπορεῖ νά εἶναι μαθητὴς μου»⁴³. Καί· «Ἐὰν κάποιος θέλει νά μὲ ἀκολουθήσει, ἄς ἀπαρνηθεῖ τὸν ἑαυτὸ του καί, ἀφοῦ σηκώσει τὸ σταυρὸ του, ἄς μὲ ἀκολουθήσει»⁴⁴. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 113ος.

Γιὰ τὴν ὑποταγή.

Ἐκεῖνος πὸν θέλει νά ζήσει μὲ ὑποταγή, ἄς ἀπορρίψει τὰ δικά του θελήματα, καὶ ἄς ντυθεῖ τὰ σωτήρια θελήματα τοῦ Σωτήρα μας, καί, σηκώνοντας τὸ σταυρὸ του, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο του, ἄς βαδίσει πίσω

θέλων οὖν ἐν ὑποταγῇ εἶναι, καταλείψῃ τὰ νεκρὰ αὐτοῦ θελήματα τοῖς νεκροῖς, καὶ κατάσχη τὰ ζῶντα μετὰ τῶν ζώντων. Ὁ βουλόμενος ἐν ὑποταγῇ πολιτεύεσθαι, νεκρωσάτω ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς προσκαίρου ζωῆς καὶ κρατήσῃ τὸ ἀψήφιστον, ἵνα τῆς ὄντως αἰωνίου ζωῆς ἐντὸς γένηται. Ὁ αἰρούμενος τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου δραμεῖν καὶ εἰς πλατυσμὸν καταντῆσαι καὶ λαμπροθῆναι, γενέσθω ὡς ἐν τῷ κναφείῳ ἰμάτιον. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνο ὑπὸ τοῦ κναφέως τυπτόμενον, πατούμενον, ξεόμενον, λευκαίνεται καὶ χιονῶδες ἀποτελεῖται, οὕτω καὶ ὁ ἐν ὑποταγῇ ὢν, παρὰ πολλῶν ὑβριζόμενος, ὀνειδιζόμενος, εὐτελιζόμενος, 10 καθαίρεται καὶ γίνεται ὡς τὸ πυρούμενον ἀργύριον ἐναποσίλβον. Ὁ ὀρεγόμενος εἰς τελείαν ὑποταγὴν προκόψαι, πάντα καταλίπη τὰ ἀνόνητα, καὶ ἐπιλάβηται τὰ εἰς ὄνησιν φέροντα, καὶ γένηται ἀληθινὸς Χριστοῦ μαθητῆς, ἵνα εἴπῃ μετὰ τοῦ Πέτρου «Ἴδου ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. Τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;».

15 Καταλείψωμεν οὖν, ἀδελφοί, τὰ θελήματα ἡμῶν τὰ χαμερπηῆ, καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν φυλάξωμεν τὴν ὑψιπετηῆ, ἣτις ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος «Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει, ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων, ἀκούει τοῦ πέμψαντός με, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ». Χρὴ οὖν τοὺς μαθητευομένους ὡς πατέρας φι- 20 λεῖν τοὺς ὄντας διδασκάλους, καὶ ὡς ἄρχοντας δεδοικέναι, καὶ μὴ διὰ τὴν ἀγάπην καταφρονεῖν ἢ ἐκλύεσθαι πρὸς τὸν φόβον. Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῇ Σοφίᾳ, «Ὁ τιμῶν πατέρα ἐξιλάσεται ἁμαρτίας», καὶ «Ὁ φοβούμενος Κύριον, τιμήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ὡς δεσπότη δουλεύσει αὐτῷ». Καὶ πάλιν «Τίμα τὸν πατέρα σου, ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐλογία 25 παρ' αὐτοῦ». Καὶ πάλιν «Ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου δόξασον τὸν πατέρα σου». Καὶ ὁ Παῦλος, «Πείθεσθε», λέγων, «τοῖς ἠγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπέικετε. Αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες Ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο». Καὶ αὐθις «Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερε- 30 χύσαις ὑποταστέσθω. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ. Αἱ δὲ οὐσαι ἐξουσίαι, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. Ὡστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν, οἱ δὲ ἀνθεστηκότες

45. Ὁπ. π.

46. Ματθ. 19, 27.

47. Λουκᾶ 10, 16.

48. Σ. Σειρ. 3, 3.

49. Πρβλ. Σ. Σειρ. 3, 7.

50. Σ. Σειρ. 3, 8.

51. Σ. Σειρ. 7, 27.

52. Ἐβρ. 13, 17.

του⁴⁵. Ἐκεῖνος πού θέλει νά ζεῖ μέ ὑποταγή, ἄς ἐγκαταλείψει τὰ νεκρά του θελήματα στους νεκρούς, καί ἄς ἀποκτήσει τὰ θελήματα πού χαρίζουν ζωή, ζώντας μαζί μέ τούς ζωντανούς. Ἐκεῖνος πού θέλει νά ζεῖ μέ ὑποταγή, ἄς καταστήσει νεκρό τόν ἑαυτό του σέ σχέση πρὸς τήν πρόσκαιρη ζωή, καί ἄς τόν θεωρεῖ χωρίς καμμιά ἀξία, γιά νά μπεῖ μέσα στήν πραγματικά αἰώνια ζωή. Ἐκεῖνος πού προτιμᾷ νά τρέξει τήν ὁδὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καί νά φτάσει σέ εὐρυχωρία καί νά περιβληθεῖ μέ λαμπρότητα, ἄς γίνει σάν τὸ ροῦχο μέσα σὸ λευκαντήριο. Ὅπως δηλαδή ἐκεῖνο, ἀφοῦ χτυπηθεῖ ἀπὸ τὸν λευκαντὴ καί πατηθεῖ καί ξεσθεῖ, λευκαίνεται καί γίνεται σάν τὸ χιόνι, ἔτσι καί ἐκεῖνος πού βρίσκεται σέ ὑποταγή, ὑβριζόμενος ἀπὸ πολλούς, χλευαζόμενος καί ἐξευτελιζόμενος, καθαρίζεται καί γίνεται λαμπρὸς σάν τὸ πυρακτωμένο ἄσπρη. Ἐκεῖνος πού ἐπιθυμεῖ νά φτάσει σέ τέλεια ὑποταγή, ἄς ἐγκαταλείψει ὅλα τὰ ἀνώφελα, καί ἄς ἀσχοληθεῖ μέ ἐκεῖνα πού ὀδηγοῦν στήν ὠφέλεια, καί ἄς γίνει ἀληθινὸς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, γιά νά πεῖ μαζί μέ τὸν Πέτρο· «Νά, ἐμεῖς τὰ ἀφήσαμε ὅλα καί σέ ἀκολουθήσαμε. Τί θὰ ἀπολαύσομε ἐμεῖς;»⁴⁶.

Ἄς ἐγκαταλείψομε λοιπόν, ἀδελφοί, τὰ γήινα θελήματά μας, καί ἄς φυλάξομε τήν ἐντολὴ τοῦ Σωτήρα μας πού μᾶς ὀδηγεῖ πρὸς τὰ ὕψη καί μᾶς ἀνεβάζει στήν οὐράνια Ἱερουσαλήμ. Γιατί λέγει ὁ Κύριος· «Ἐκεῖνος πού ἀκούει ἐσᾶς, ἀκούει ἐμένα, καί ἐκεῖνος πού ἀκούει ἐμένα, ἀκούει ἐκεῖνον πού μέ ἔστειλε, καί ἐκεῖνος πού ἀπορρίπτει ἐσᾶς, ἀπορρίπτει ἐμένα»⁴⁷. Πρέπει λοιπόν οἱ μαθητὲς νά ἀγαποῦν σάν πατέρες τους τοὺς δασκάλους τους, καί νά τοὺς φοβοῦνται καί νά τοὺς σέβονται σάν ἄρχοντες, καί νά μὴ τοὺς περιφρονοῦν ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης τους ἢ νά παραλύουν μπροστὰ τους ἀπὸ τὸ φόβο. Ἐχει γραφεῖ καί στὴ Σοφία· «Ἐκεῖνος πού τιμᾷ τὸν πατέρα του ἐξιλεώνει τίς ἁμαρτίες του»⁴⁸, καί, «Ἐκεῖνος πού φοβεῖται τὸν Κύριο, θὰ τιμήσει τὸν πατέρα του, καί θὰ δουλεύσει αὐτὸν σάν κύριό του»⁴⁹. Καί πάλι· «Τίμα τὸν πατέρα σου, γιά νά ἔρθει σέ σένα ἢ εὐλογία του»⁵⁰. Καί πάλι· «Μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου νά σέβουσαι καί νά τιμᾷς τὸν πατέρα σου»⁵¹. Καί ὁ Παῦλος λέγει· «Νά δείχνετε ὑπακοὴ στους προϊσταμένους σας καί νά ὑποτάσσεσθε σ' αὐτούς. Γιατί αὐτοὶ ἀγρυπνοῦν γιά τὴν ὠφέλεια τῶν ψυχῶν σας, σάν ὑπεύθυνοι πού θὰ δώσουν λόγο γιά σᾶς, καί ἄς τὸ κάνουν αὐτὸ μέ χαρὰ, καί ὄχι στενάζοντας. Γιατί αὐτὸ δὲν εἶναι πρὸς ὄφελός σας»⁵². Καί πάλι· «Ὁ καθένας νά ὑποτάσσεται σὲ τίς ἀνώτερες ἐξουσίες. Γιατί δὲν ὑπάρχει ἐξουσία πού νά μὴ δίνεται ἀπὸ τὸν Θεό, καί οἱ ἐξουσίες πού ὑπάρχουν ἔχουν ὀρισθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό. Ὡστε ἐκεῖνος πού ἀντιτάσσεται στήν ἐξουσία, ἀντιτάσσεται στὴ διαταγὴ τοῦ Θεοῦ, καί ἐκεῖνοι πού ἀντιτίθενται, θὰ ἐπισύρουν ἑνα-

ἐαυτοῖς κρῖμα λήψονται». Καὶ αὐθις «Ὡς δούλοι Χριστοῦ ποιῶντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ἀπὸ Κυρίου λήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν ὑμῶν». Καὶ πρὸς Τίτον «Υπομίμησθε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις 5 ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ἐτοιμοὺς εἶναι, καὶ μὴ ἀντιλέγοντας». Καὶ ὁ Πέτρος «Υποτάγητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον, ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀγαθοποιῶντας, φμιοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν». Ὁ δὲ Κύριος «Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλη- 10 μα τοῦ πέμψαντός με Πατρός». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΙΔ'.

Περὶ τοῦ φυλάσσειν ἐντολάς.

Τὸ φυλάσσειν ἐντολήν, εἰς ζωῆς χῶρον εἰσάγει τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ παραβαίνειν, θανατηφόρον. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς παρὰ τῆς θείας 15 Γραφῆς μαθάνομεν. Εἰ γὰρ μὴ ἐξ ἀρχῆς παρέβηκεν τὴν ἐν τῷ παραδείῳ ἐντολήν, οὐκ ἂν ἠκούσαμεν, ὅτι «Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση»· οὐκ ἂν τοσούτοις ἔτεσιν ὁ κόσμος ὑπὸ τοῦ τυράννου ἐκρατεῖτο. Οὐδεὶς καταφρονήσας ἐντολῆς Θεοῦ, ὀρθῶς ἐβίωσεν. Σαοὺλ, παρακούσας τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς καὶ ἐν λύπαις βιοτεύσας τὸν ἑαυτοῦ 20 χρόνον, τέλος καὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσεν. Οἱ υἱοὶ Ἡλί, Ὀφνὶ καὶ Φινεές, μὴ ὑπακούσαντες τῆς φωνῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν, τὴν μὲν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ εἰς χεῖρας ἀλλοφύλων παρέδωκαν, αὐτοὶ δὲ οἴκτιστον θάνατον ἀπενέγκαντο σὺν τῷ λαῷ. Διὰ τοῦτο βρᾶ διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ· «Ἀπορρίψατε ἀφ' ὑμῶν πάσας τὰς ἀσεβείας ὑμῶν, καὶ ποιήσατε ἐντο- 25 λάς μου· καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκετε, οἶκος Ἰσραήλ; λέγει Κύριος Ἀποστρέψατε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑμῶν τῆς πονηρᾶς» [καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκετε, οἶκος Ἰσραήλ;]. Καὶ ὁ νόμος «Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. Φυλάσσων φυλάξεις τὰς ἐντολάς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου». Καὶ αὐθις «Ἄνδρες ἅγιοι ἔσεσθέ μοι, ἐὰν τοῖς προστάγμασί μου πορεύεσθε, καὶ 30 τὰς ἐντολάς μου φυλάξεσθε, ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν καὶ ἔσομαι ὑμῖν Θεός, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι λαός, λέγει Κύριος».

Καὶ ἡμεῖς οὖν εἰς ποιῶμεν αὐτοῦ τὸ θέλημα καὶ πορευόμεθα

53. Ρωμ. 13, 1-2.

54. Ἐφ. 6, 6-8.

55. Τίτ. 3, 1.

56. Α' Πέτρ. 2, 13, 15.

57. Ἰω. 6, 38.

58. Γεν. 3, 19.

59. Α' Παραλ. 10, 13.

60. Α' Βασ. 4, 1 ἔ.

61. Πρβλ. Ἰεζ. 18, 30-31.

62. Δευτ. 6, 16-17.

63. Λευϊτ. 26, 3, 12.

ντίον τους κατάκριση»⁵³. Καὶ πάλι· «Σὰν δούλοι τοῦ Χριστοῦ ποὺ ἐκτελοῦν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν καρδιά τους, ὑπηρετώντας μὲ καλὴ διάθεση ὄχι ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν Κύριο, γνωρίζοντας ὅτι θὰ λάβετε τὴν ἀνταπόδοσή σας ἀπὸ τὸν Κύριο»⁵⁴. Καὶ πρὸς τὸν Τίτο· «Νὰ τοὺς ὑπενθυμίσεις νὰ ὑποτάσσονται στὶς πολιτικὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίαις, νὰ πειθαρχοῦν σὲ κάθε καλὸ ἔργο, νὰ εἶναι πρόθυμοι, καὶ νὰ μὴ προβάλλουν ἀντιρροήσεις»⁵⁵. Καὶ ὁ Πέτρος· «Ὑποταχθεῖτε σὲ κάθε ἀνθρώπινη ἐξουσία γιὰ χάρι τοῦ Κυρίου, γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀποστομώνετε τὴν ἄγνοια τῶν ἀνόητων ἀνθρώπων μὲ τὶς καλὰς σας πράξεις»⁵⁶. Καὶ ὁ Κύριος· «Κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ὄχι γιὰ νὰ κάμνω τὸ θέλημα τὸ δικό μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου ποὺ μὲ ἔστειλε»⁵⁷. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 114ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ τηροῦμε τὶς ἐντολές.

Ἡ τήρηση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ εἰσάγει τὸν ἄνθρωπο στὸ χάρο τῆς ζωῆς, τὸ νὰ παραβαίνει ὅμως αὐτὴν εἶναι θανατηφόρο. Καὶ αὐτὸ τὸ μαθαίνομε μὲ ἀκρίβεια ἀπὸ τὴν θείαν Γραφή. Γιατί, ἂν δὲν παραβαίναμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν ἐντολὴ μέσα στὸν παράδεισο, δὲν θὰ ἀκούσαμε, «Εἶσαι χῶμα, καὶ στὸ χῶμα θὰ ἐπιστρέψεις»⁵⁸, καὶ δὲν θὰ ἐξουσιαζόταν τόσα χρόνια ὁ κόσμος ἀπὸ τὸν τύραννο. Κανένας ποὺ περιφρόνησε τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ δὲν ἔζησε σωστά. Ὁ Σαοῦλ, παρακούοντας τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ζώντας μὲ θλίψεις τὸν περισσότερο χρόνο τῆς ζωῆς του, στὸ τέλος ἔχασε καὶ τὴ βασιλεία⁵⁹. Τὰ παιδιά τοῦ Ἡλί, ὁ Ὁφνὶ καὶ ὁ Φινεές, ἐπειδὴ δὲν ὑπάκουσαν στὴ συμβουλὴ τοῦ πατέρα τους, τὴν κιβωτὸ τοῦ Θεοῦ τὴν παρέδωσαν στὰ χέρια τῶν ἄλλοεθνῶν, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ὑπέστησαν μαζί μὲ τὸ λαὸ οἰκτρότατο θάνατο⁶⁰. Γι' αὐτὸ φωνάζει μέσω τοῦ Ἰεζεκιήλ· «Ἀπορρίψτε ἀπὸ πάνω σας ὅλες τὶς ἀσέβειές σας, καὶ ἐκτελέσατε τὶς ἐντολές μου· καὶ γιατί πεθαίνετε, λαὸ τοῦ Ἰσραήλ; λέγει Κύριος. Ἐπιστρέψτε ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς κακίας σας· [καὶ γιατί ὀδηγεῖστε στὸ θάνατο, λαὸ τοῦ Ἰσραήλ;]»⁶¹. Καὶ ὁ νόμος· «Δὲν θὰ βάλεις σὲ πειρασμὸ καὶ δοκιμασίαν τὸν Κύριο τὸν Θεό σου. Μὲ κάθε φροντίδα θὰ φυλάξεις τὶς ἐντολές τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου»⁶². Καὶ πάλι· «Θὰ γίνετε ἄνδρες ἅγιοι, ἐὰν βαδίζετε σύμφωνα μὲ τὰ προστάγματά μου, καὶ ἂν φυλάξετε τὶς ἐντολές μου, θὰ περπατῶ ἀνάμεσά σας καὶ θὰ εἶμαι ὁ Θεός σας, καὶ σεῖς θὰ εἶσθε λαὸς μου, λέγει ὁ Κύριος»⁶³.

Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν ἐὰν ἐκτελοῦμε τὸ θέλημά του καὶ βαδίζομε σύμφω-

κατὰ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ καὶ ἀγαπῶμεν ᾧ αὐτὸς ἀγαπᾷ, ναὸς αὐτοῦ
 γινόμεθα. Ὁ γὰρ ἔχων τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπην καὶ εἰς τὸν πλησίον, μα-
 κρὰν ἔσται πάσης ἁμαρτίας, καὶ ἀνταγαπηθῆσεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.
 Ἐπεὶ ἐὰν καταφρονοῦμεν, οἶδε κολάζειν παρακούοντων ἡμῶν τῶν
 5 ἀγίων αὐτοῦ ἐντολῶν. Μὴ οὖν λυπεῖσθω καθ' ἡμῶν ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν
 Θεός, ὁ εὐσπλαγχνος, ὁ ἐλεήμων, ὁ ἅγιος, ὁ καθαρὸς, ὁ ἀμίαντος, ὁ
 ἄυλος, ὁ ἀόργητος, ὁ πάσης λεγομένης καὶ νοουμένης ἡμῖν προσηγο-
 ρίας ἀνώτερος καὶ ὑψηλότερος Θεός, Ἰησοῦς Χριστός· εὐφραινέσθω
 σὺν ἡμῖν, καλῶς ἡμῶν πολιτευομένων· χαιρέτω, καθαρῶς βιούντων
 10 ἡμῶν· ἀναπαυέσθω, σεμνῶς ἡμῶν ἀναστρεφομένων· εὐωχεῖσθω, φι-
 λούντων αὐτὸν ἡμῶν καὶ καλῶς ἐγκρατευομένων καὶ σωφρονούντων
 ἡμῶν. Ἐὰν οὖν ἀρξώμεθα θερμῶς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ διαπράττε-
 σθαι, ἅπαντα λοιπὸν τὰ αἰσθητήρια ἡμῶν, ἐν αἰσθήσει φωτίζουσα ἢ
 χάρις, τὰ μὲν ἡμέτερα ἐνθυμήματα ὡς πῦρ καταφλέγει, ἠδύνουσα δὲ
 15 ἡμῶν τὴν καρδίαν ἐν εἰρήνῃ τινὶ φιλίας ἀνεन्दότου, πνευματικὰ τινα
 καὶ οὐκ ἔτι κατὰ σάρκα λογιζέσθαι ἡμᾶς παρασκευάζει. Γέγραπται δὲ
 καὶ ἐν ταῖς Παροιμίαις «Υἱέ, μὴ παραρρηῆς, τήρησον δὲ ἐμὴν βουλήν
 καὶ ἔννοιαν, ἵνα ζήσῃ ἡ ψυχὴ σου. Καὶ πορεύου πεποισθῶς ἐν εἰρήνῃ
 πάσας τὰς ὁδοὺς σου· ὁ γὰρ Κύριος ἔσται σοι ἐπὶ πασῶν ὁδῶν σου».
 20 Καὶ πάλιν· «Φυλάσσου ἐντολάς, μὴ ἐπιλάθῃ, μηδὲ παρίδη ρῆσιν ἐμοῦ
 στόματος, μηδὲ ἐκκλίνῃς ἀπὸ ρημάτων στόματός μου, μηδὲ ἐγ-
 καταλίπῃς αὐτήν, καὶ ἀνθέξεταιί σου». Καὶ πάλιν· «Υἱέ, πρὸς τὰς ἐμὰς
 ρήσεις παράβαλλε σὸν οὖς, καὶ φύλασσε αὐτάς ἐν καρδίᾳ σῇ· ζωὴ γὰρ
 ἔστιν τοῖς εὐρίσκουσιν αὐτάς, καὶ πάση σαρκὶ ἴασις». Καὶ ἐν τῷ Ἐκ-
 25 κλησιαστῇ· «Ὁ φυλάσσω ἐντολήν, οὐ γνώσεται ρῆμα πονηρόν». -
 «Ὁ φυλάσσω ἐντολήν, τηρεῖ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν». - «ὁ φοβούμενος
 ἐντολήν, οὗτος ὑγιαίνει». Καὶ ἐπάγει· «Μακάριος ἀνὴρ ὃς εἰσακούσε-
 ταί μου, καὶ ἄνθρωπος ὃς τὰς ἐμὰς ἐντολάς φυλάξει». Καὶ ὁ Παῦλος
 Τιμοθέῳ· «Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον Κυρίου, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολήν
 30 ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον». Καὶ Κορινθίοις· «Ἐπαινώ δὲ ὑμᾶς ὅτι πάντο-
 τέ μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέ-
 χετε».

64. Παρμ. 3, 21-23, 26.

67. Ἐκκλ. 8, 5.

69. Παρμ. 8, 34.

65. Παρμ. 4, 4-6.

68. Παρμ. 19, 16.

70. Α' Τιμ. 6, 14.

66. Παρμ. 4, 20-22.

69. Παρμ. 13, 13.

71. Α' Κορ. 11, 2.

να μὲ τις ἐντολὲς καὶ ἀγαπᾶμε ἐκεῖνα ποῦ ἀγαπᾶ αὐτός, θὰ γίνομε ναὸς αὐτοῦ. Γιατί, ἐκεῖνος ποῦ ἔχει τὴν ἀγάπη πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν πλησίον του, θὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ κάθε ἁμαρτία, καὶ θὰ ἀνταγαπηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐὰν ὅμως τις καταφρονοῦμε, γνωρίζει ὁ Θεὸς νὰ μᾶς τιμωρεῖ ὅταν παραβαίνομε τις ἅγιες ἐντολὲς του. Ἄς μὴ γινόμαστε λοιπὸν αἰτία νὰ λυπεῖται ἕξαιτίας μας ὁ ἀγαθὸς Θεὸς μας, ὁ εὐσπλαγχνος, ὁ φιλάνθρωπος, ὁ ἅγιος, ὁ καθαρὸς, ὁ ἀμόλυντος, ὁ ἄυλος, ὁ ἀόργητος, ὁ Θεὸς μας, ποῦ εἶναι ἀνώτερος καὶ ὑψηλότερος πάνω ἀπὸ κάθε λεγόμενη καὶ νοούμενη ὀνομασία, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς. Ἀντίθετα, ἄς εὐφραίνεται μαζὶ μὲ μᾶς, μὲ τὸ νὰ πολιτευόμαστε σύμφωνα μὲ τις ἐντολὲς του ἄς χαίρεται, μὲ τὸ νὰ φροντίζομε ἢ ζωὴ μας νὰ εἶναι καθαρὴ ἄς ἀναπαύεται, μὲ τὸ νὰ συμπεριφερόμαστε μὲ σεμνότητα ἄς γεμίζει ἀπὸ χαρὰ καὶ εὐχαριστία μὲ τὸ νὰ ἀγαπᾶται ἀπὸ μᾶς καὶ νὰ ζοῦμε μὲ σωστὴ ἐγκράτεια καὶ σωφροσύνη. Ἐὰν λοιπὸν ἀρχίσομε νὰ ἐκτελοῦμε μὲ θέρμη τις ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, φωτίζοντας τότε συνειδητὰ ἢ χάρη τοῦ Θεοῦ ὅλα τὰ αἰσθητήριά μας, καταφλέγει σὰν φωτιὰ ὅλους τοὺς κακοὺς λογισμοὺς μας, καὶ γεμίζοντας τὴν καρδιά μας μὲ ἡδονὴ μέσα σὲ μιὰ εἰρήνη ἀγάπης ἀμετάβλητης, μᾶς παρασκευάζει νὰ σκεπτόμαστε κάποια πνευματικά, καὶ ὄχι πιὰ σαρκικά πράγματα. Ἐχει γραφεῖ καὶ στὶς Παροιμίες· «Παιδί μου, μὴ παρεκκλίνεις ἀπὸ τὸν εὐθὺ δρόμο· φύλαξε τὴ δική μου συμβουλή καὶ ἐντολή, γιὰ νὰ ζήσει ἡ ψυχὴ σου, καὶ νὰ πορεύεσαι μὲ πεποθήθηση καὶ εἰρήνη ὅλους τοὺς δρόμους τῆς ζωῆς σου· γιατί ὁ Κύριος θὰ βρῖσκει κοντὰ σου σὲ ὅλους τοὺς δρόμους τῆς ζωῆς σου»⁶⁴. Καὶ πάλι· «Φύλαγε τις ἐντολὲς, μὴ τις λησμονήσεις, οὔτε νὰ δείξεις ἀδιαφορία γιὰ τὰ λόγια τοῦ στόματός μου, οὔτε νὰ παρεκκλίνεις ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ στόματός μου, οὔτε νὰ ἐγκαταλείψεις αὐτὴ τὴ συμβουλή μου, καὶ θὰ σοῦ γίνῃ στήριγμα στὴ ζωὴ σου»⁶⁵. Καὶ πάλι· «Παιδί μου, στήσε καλὰ τὸ αὐτί σου στὰ λόγια μου, καὶ φύλαγε αὐτὰ μέσα στὴν καρδιά σου· γιατί εἶναι ζωὴ γιὰ ἐκείνους ποῦ τὰ βρῖσκουν καὶ θεραπεία γιὰ κάθε ἄνθρωπο»⁶⁶. Καὶ στὸν Ἐκκλησιαστή· «Ἐκεῖνος ποῦ φυλάσσει τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ ἀκούσῃ λόγο κακό»⁶⁷. - «Ἐκεῖνος ποῦ φυλάσσει τὴν ἐντολή του, προφυλάσσει τὴν ψυχὴ του» - «Ἐκεῖνος ποῦ φοβεῖται τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς εἶναι ὑγιής»⁶⁸. Καὶ προσθέτει· «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ θὰ δείξῃ ὑπακοὴ στὰ λόγια μου, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ θὰ φυλάξῃ τις ἐντολὲς μου»⁶⁹. Καὶ ὁ Παῦλος στὸν Τιμόθεο· «Σοῦ δίνω ἐντολή ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, νὰ τηρήσεις τὴν ἐντολή ἀμεμπτη καὶ ἀδιάβλητη»⁷⁰. Καὶ στοὺς Κορινθίους· «Σᾶς ἐπαινῶ, γιατί πάντοτε μὲ θυμᾶσθε, καὶ κρατεῖτε τις παραδόσεις ὅπως σᾶς τις παρέδωσα»⁷¹.

Τοῦτο δὲ παιδευόμεθα διὰ πάσης τῆς θείας Γραφῆς, ὅτι οὐ μόνον ὀφειλέται ἐσμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ τηρεῖν ἀπαραβάτως, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ διδασκάλων καὶ ἡγουμένων μετὰ πάσης εὐλαβείας ἀτρότους διαφυλάττειν. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Κύριος· «Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐάν, ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν, ποιήσητε». Καὶ αὐθις· «Ἐάν τὰς ἐντολὰς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς καὶ ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ Πατρὸς μου τητήρηκα, καὶ μένω ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΙΕ΄.

Περὶ πραότητος.

10

Ἡ πραότης θεραπεύει τὸ Θεῖον. Καὶ γὰρ ὁ Μωυσῆς διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν πραότατον παρὰ πάντας, θεράπων Θεοῦ ἐκλήθη, καὶ θεοπτίας ὑπὲρ πάντας προφήτας ἠξιάται. «Οὐχ οὕτω», γὰρ φησιν, «ὡς ὁ θεράπων Μωυσῆς, στόμα κατὰ στόμα λαλήσω αὐτῷ». Ἀλλὰ καὶ ὅτε πρὸς 15 αὐτὸν καὶ τὸν Ἀαρὼν ἰταμοὶ τινες ὑπὲρ ἀρχιερωσύνης καὶ ἐθναρχίας ἐπανέστησαν φιλονεικοῦντες, ὑπερεῖχε μεθ' ἀπάσης φιλοτιμίας καὶ φιλαρχίας, καὶ παρεχώρει τῷ Θεῷ κρείττω τὴν τοῦ λαοῦ προστασίαν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐθις ἐπεσυνήχθησαν αὐτῷ καὶ περὶ τῶν προτέρων ὀνειδίζοντες, ἠπεύλουν, καὶ ἤδη σχεδὸν ἔπαισαν αὐτόν, ἐπεδοάτω μὲν 20 ὁ πρῶτος τῶν ἀγαθῶν εἰς σωτηρίαν, αὐτὸς δὲ τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἰλεοποιεῖτο, λέγων· «Εἰ μὲν ἀφήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μή, καὶ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας». Καὶ ὁ πραότατος Δαυῖδ, ἐπιβουλευθεὶς παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐργασασμένου ἀναφανδὸν τὸ μῖσος εἰς τὰς αὐτοῦ γυναῖκας καὶ ζητοῦντος αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὁ ἀλη- 25 θῶς πρῶτος καὶ δίκαιος καὶ ἀνεξίκακος ὑπὲρ αὐτοῦ ἐβρόχη. Ὁμοίως καὶ τοῦ Σεμεὶ καταρωμένου αὐτὸν καὶ λιθάζοντος, οὐκ ὠργίσθη κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ διαπριομένοις αὐτὸν ἀνελεῖν· «Ἄφετε αὐτὸν καταρᾶσθαι τὸν Δαυῖδ». Εἰκότως οὖν ἔλεγεν· «Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Δαυῖδ, καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ».

30 Ἰκανὰ μὲν οὖν ὑποδείγματα τῶν θεσπεσίων τούτων ἀνδρῶν τὰ φρονήματα τοῖς βουλομένοις μιμήσασθαι τὸ πρῶτον αὐτῶν καὶ ἀνεξίκακον, ὅπως σὺν αὐτοῖς ἀκούσωσι παρὰ τοῦ Κυρίου· «Μακάριοι οἱ

72. Ἰω. 15, 14.

75. Ἐξ. 32, 32.

73. Ἰω. 15, 10.

76. Β' Βασ. 16, 10.

74. Ἀριθμ. 12, 7.

77. Ψαλμ. 131, 1.

Αὐτὸ λοιπὸν διδασκόμεσθε ἀπὸ ὅλη τῆ θεία Γραφή, ὅτι δηλαδὴ ὄχι μόνον εἴμασθε ὀφειλέτες νὰ τηροῦμε τις ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ ἀπαράβατες, ἀλλὰ καὶ νὰ φυλάττομε τις ἐντολὲς τῶν πατέρων μας καὶ διδασκάλων καὶ ἡγουμένων ἀμετάτρεπτες μὲ ὅλη μας τὴν εὐλάβεια. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Κύριος· «Ἔσεῖς εἶστε φίλοι μου, ἐὰν ἐκτελεῖτε ὅλα ὅσα σᾶς παραγγέλλω ἐγώ»⁷². Καὶ πάλι· «Ἐὰν τηρήσετε τις ἐντολές μου, θὰ μείνετε μέσα στὴν ἀγάπη μου, ὅπως καὶ ἐγὼ τήρησα τις ἐντολές τοῦ Πατέρα μου, καὶ μένω μέσα στὴν ἀγάπη του»⁷³. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 115ος.

Γιὰ τὴν πραότητα.

Ἡ πραότητα ὑπηρετεῖ τὸ Θεῖον. Καὶ πραγματικῶς, ὁ Μωυσῆς, ἐπειδὴ ἦταν ὁ πιὸ πραότερος ἀπὸ ὄλους, ὀνομάσθηκε ὑπερέτης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀξιώθηκε περισσότερες ἀπὸ ὄλους τοὺς προφῆτες θεοπτίες. Γιατὶ λέγει· «Δὲν ἔγινε τὸ ἴδιο μὲ τὸν ὑπηρέτη μου τὸν Μωυσῆ, μὲ τὸν ὁποῖο μίλησα στόμα μὲ στόμα»⁷⁴. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξεγέρθηκαν ἐναντίον αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀαρὼν κάποιοι θρασεῖς, φιλονεικώντας μαζί τους γιὰ τὴν ἀρχιερωσύνη καὶ τὴν ἐθναρχία, ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ὑπῆρξε ἀνώτερη ἀπὸ κάθε γενναιοδωρία καὶ φιλαρχία, καὶ ἀνέθεσε στὸν Θεὸ, ὡς ἀνώτερη, τὴν προστασία τοῦ λαοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ πάλι ξεσηκώθηκαν ἐναντίον του καί, κατηγορώντας τον γιὰ τὰ προηγούμενα, τὸν ἀπειλοῦσαν, καὶ σχεδόν, κατὰ κάποιο τρόπο, τὸν χτύπησαν, φώναζε πρὸς τὸν Θεό, ὁ γεμάτος ἀπὸ πραότητα, ζητώντας τὴ σωτηρία τῶν καλῶν, καὶ ὁ ἴδιος ζητοῦσε ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν ἐξιλέωση ἐκείνων πού ἀμάρτησαν, λέγοντας· «Ἐὰν τοὺς συγχωρήσεις τὴν ἀμαρτία τους, συγχώρησέ την· ἐὰν ὅμως ὄχι, τότε σβῆσε καὶ μένα ἀπὸ τὸ βιβλίον πού μὲ ἔγραψες»⁷⁵. Καὶ ὁ πραότατος Δαβίδ, ὅταν δέχθηκε τις ἐπιβουλές τοῦ υἱοῦ του, πού ξέσπασε τὸ μῖσος ἀνεπιφύλακτα ἐναντίον τῶν γυναικῶν του καὶ ἐπιδίωκε νὰ τὸν σκοτώσει, ὁ πραγματικῶς πρᾶος καὶ δίκαιος καὶ ἀνεξίκακος θρηνοῦσε γι' αὐτόν. Ὁμοίως καὶ ὅταν ὁ Σεμεὶ τὸν καταριόταν καὶ τὸν λιθοβολοῦσε, δὲν ὀργίσθηκε ἐναντίον του, ἀλλ' εἶπε στὸ γιό του καὶ στοὺς ἀκολούθους του πού ἤθελαν νὰ φονεύσουν τὸ Σεμεὶ· «Ἀφήστε τὸν νὰ καταριέται τὸν Δαβίδ»⁷⁶. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν ἔλεγε· «Θυμήσου, Κύριε, τὸν Δαβίδ καὶ ὅλη τὴν πραότητά του»⁷⁷.

Εἶναι ἀρκετὰ λοιπὸν ὑποδείγματα τὰ φρονήματα τῶν θεσπέσιων αὐτῶν ἀνδρῶν σὲ ἐκείνους πού θέλουν νὰ μιμηθοῦν τὴν πραότητα καὶ ἀνεξίκακία αὐτῶν, ὥστε μαζί μὲ αὐτοὺς νὰ ἀκούσουν ἀπὸ τὸν Κύριο·

πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν τῶν πραέων γῆν». Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν πραότης ἔργον ἐστὶ θεάρεστον, ἐνυπότακτον· «Ἐπὶ τίνα», γὰρ φησιν, «ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ πραῶν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;». Τερπνὴ μὲν θεωρία γαληνιώσα θάλασσα, 5 ἀλλ' οὐκ ἔστι τερπνοτέρα εἰρηνικῆς καταστάσεως· γαληνιώσης μὲν γὰρ θαλάσσης, ἐγκυβιστῶσι δελφῖνοι, εἰρηνικῇ δὲ καταστάσει ἐνηχεῖται ρήματα εὐπρεπῆ. Φησὶν δὲ καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἀποθέμενοι πᾶσαν κακίαν καὶ ρυπαρίαν, ἐν πραύτητι τῆς καρδίας δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Ὁ δὲ Ὑμνω- 10 δὸς Δαυὶδ· «Ἀναλαμβάνων πραεῖς ὁ Κύριος, ταπεινῶν δὲ ἁμαρτωλοὺς ἕως γῆς». Καί· «Ὁδηγήσει πραεῖς ἐν κρίσει, διδάξει ὁδοὺς αὐτοῦ». Καὶ ἄλλος· «Λαὸν πραῦν σώσει Κύριος, ὀφθαλμοὺς δὲ ὑπερηφάνων ταπεινώσει». Ὁ δὲ ἀγαθὸς ἡμῶν Κύριος· «Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῶς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ 15 καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν ἐστιν». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΙΣΤ'.

Περὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ μὴ ἀδικεῖν.

20 Περὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν ὁ παλαιὸς νόμος προστάττει, περὶ δὲ τοῦ ἀδικεῖσθαι καὶ εὐχαριστεῖν ὁ νέος παρακελεύεται, μᾶλλον δὲ ὁ τοῦ νόμου πληρωτῆς εἰς τελειότητα καὶ νίοθεσίαν ἄγων τὸν ἄνθρωπον. «Γίνεσθε», γὰρ φησιν, «οἰκτίρομοι, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρομων ἐστίν». Χρὴ τοίνυν τὸν βουλόμενον λαμπρὰν ἀναδύσασθαι νίκην, 25 μὴ μόνον ὑβριζόμενον καὶ ἀδικούμενον φέρειν γενναίως, ἀλλὰ καὶ πλείονα παρέχειν τῷ ἀδικοῦντι ὧν βούλεται λαβεῖν, καὶ τοὺς ὄρους τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας ἐκείνου τῇ δαψιλείᾳ τῆς οἰκείας ὑπερβῆναι φιλοτιμίας. Ὁ θέλων οὖν γενέσθαι μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου ἐμπράκτως ἐναποδείξεται, «Ὅς λοιδορούμενος», 30 φησὶν, «οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπειλεί». Ἐπεὶ ἀκοῦσαι ἔχει

78. Ματθ. 5, 4.

81. Ψαλμ. 146, 6.

84. Ματθ. 11, 29-30.

79. Ἦσ. 66, 2.

82. Ψαλμ. 24, 9.

85. Λουκᾶ 6, 36.

80. Ἰακ. 1, 21.

83. Ψαλμ. 17, 28.

86. Α' Πέτρ. 2, 23.

«Εἶναι μακάριοι οἱ πραεῖς, γιατί αὐτοὶ θὰ κληρονομήσουν τὴ γῆ τῶν πρῶων»⁷⁸. Γιατὶ ἢ κατὰ Θεὸν πραότητα εἶναι ἔργο θεάρεστο, καὶ δείχνει ἄνθρωπο ὑπάκουο· γιατί λέγει· «Σὲ ποιὸν νὰ ρίξω τὸ βλέμμα μου, παρὰ στὸν ταπεινὸ καὶ πρῶο, πὺ ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχία καὶ τρέμει τοὺς λόγους μου;»⁷⁹. Εἶναι εὐχάριστο βέβαια πράγμα τὸ νὰ βλέπει κανεὶς τὴ θάλασσα γαλήνια, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει τίποτε πῶ εὐχάριστο ἀπὸ τὴν εἰρηνικὴ κατάσταση· γιατί, ὅταν ἢ θάλασσα εἶναι γαλήνια παίζου καὶ πηδοῦν μέσα σ' αὐτὴν τὰ δελφίνια, ἐνῶ μέσα στὴν εἰρηνικὴ κατάσταση ἀκούονται ρήματα γεμᾶτα εὐπρέπεια. Λέγει καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἐφοῦ ἀπορρίψετε κάθε κακία καὶ ρυπαρότητα, νὰ δεχθεῖτε μὲ πραότητα τῆς καρδιάς σας τὸν λόγο πὺ φυτεύθηκε μέσα σας, πὺ ἔχει τὴ δύναμη νὰ σώσει τίς ψυχές σας»⁸⁰. Καὶ ὁ Ψαλμωδὸς Δαβὶδ· «Ἀνεβάζει ψηλὰ ὁ Κύριος τοὺς πρῶους, καὶ ταπεινώνει μέχρι τὴ γῆ τοὺς ἁμαρτωλοὺς»⁸¹· καὶ· «Θὰ ὀδηγήσει τοὺς πρῶους νὰ ζοῦν μὲ σύνεση, θὰ διδάξει σ' αὐτοὺς τὴν ὁδὸ τῶν ἐντολῶν του»⁸². Καὶ ἄλλος· «Τὸν ταπεινὸ καὶ πρῶο λαὸ θὰ τὸν σώσει ὁ Κύριος, ἐνῶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὑπερήφανων θὰ τοὺς ταπεινώσει»⁸³. Ὁ ἀγαθὸς μας πάλι Κύριος· «Σηκῶστε ἐπάνω σας τὸν ζυγὸ μου, καὶ μάθετε ἀπὸ μένα, ὅτι εἶμαι πρῶος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά, καὶ θὰ βρεῖτε ἀνάπαυση στίς ψυχές σας. Γιατὶ ὁ ζυγὸς μου εἶναι ἀπαλός, καὶ τὸ φορτίο μου ἔλαφρό»⁸⁴. Σ' αὐτὸν πρέπει ἢ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 116ος.

Νὰ προτιμᾶμε νὰ ἀδικούμεσθε, καὶ ὄχι νὰ ἀδικοῦμε.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀδικεῖ κανεὶς τὸ προστάζει ὁ παλαιὸς νόμος, γιὰ τὸ ὅτι ὅμως πρέπει ὅταν ἀδικεῖται κανεὶς καὶ νὰ εὐχαριστεῖ, τὸ παραγγέλλει ὁ νέος νόμος, ἢ καλύτερα ἐκεῖνος πὺ ἐκπῆρωσε καὶ συμπλήρωσε τὸ νόμο, ὀδηγώντας τὸν ἄνθρωπο σὲ τελειότητα καὶ υἰοθεσία. Γιατὶ λέγει· «Γίνεσθε εὐσπλαγχνοὶ, ὅπως ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος εἶναι εὐσπλαγχνος»⁸⁵. Πρέπει λοιπὸν ἐκεῖνος πὺ θέλει νὰ ἐπιτύχει λαμπρὴ νίκη, ὄχι μόνο νὰ ὑποφέρει μὲ γενναιότητα ὅταν βρίζεται καὶ ἀδικεῖται, ἀλλὰ καὶ νὰ δίνει σὲ ἐκεῖνον πὺ τὸν ἀδικεῖ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ πὺ θέλει νὰ πάρει, καὶ τὰ ὅρια τῆς κακῆς ἐπιθυμίας ἐκείνου νὰ τὰ ὑπερβαίνει μὲ τὴν ὑπεραφθονία τῆς δικῆς του γενναιοδωρίας. Ἐκεῖνος λοιπὸν πὺ θέλει νὰ γίνῃ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ ἀποδείξει μὲ τίς πράξεις του τὰ διδάγματα τοῦ δασκάλου του, «Ὁ ὁποῖος ὑβρίζομενος», λέγει, «δὲν ἀνταπέδιδε τίς ὕβρεις, καὶ ὑποφέροντας, δὲν ἀπειλοῦσε»⁸⁶. Γιατὶ ἀλλιῶς θὰ ἀκούσει· «Γιατὶ μὲ λέγετε, Κύριε, Κύριε, καὶ δὲν κάνετε αὐτὰ

«Τί με λέγετε, Κύριε, Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;». Ὁ ὄντως μαθητὴς θέλει ἀδικεῖσθαι καὶ μὴ ἀδικεῖν, καὶ διὰ ταπεινώσεως νικῆσαι τοὺς ἀδικοῦντας αὐτόν, καὶ πρὸς τὰς ὀργὰς αὐτῶν πραῦς εἶναι. Πρὸς τὸ μεγαλορρημον αὐτῶν ταπεινόφρων, πρὸς τὸ ἄγριον ἡμερος, καὶ μὴ ὁμοιοῦσθαι αὐτοῖς ἐν μηδενί, ἀλλὰ τῇ ἐπιεικείᾳ, ὡς μιμητὴς τοῦ Κυρίου, σπουδάζων μᾶλλον ἀδικηθῆναι, ἢ περ ἀδικῆσαί τινα. Καλὸν οὖν ἐστὶν τὴν βίαν φέρειν τῶν θελόντων ἡμᾶς ἀδικεῖν καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, ἵνα διὰ μετανοίας ἡμῶν καὶ διὰ τῆς ἀνταποδόσεως, ὧν ἀφ' ἡμῶν ἤρπασαν, ἀπολυθῶσιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς πλεονεξίας· τοῦτο γὰρ τὸ θέλημα Θεοῦ ἐστὶν, ἵνα τὸν πλεονέκτην αὐτόν κερδήσωμεν, οὐχὶ τὸ πλεονεκτηθέν. Καὶ γὰρ ἐκφεύγει ἁμαρτίας ὁ παρὰ ἀνθρώπων ἀδικούμενος, ἀλλὰ καὶ ὁμοίαν τῆς θλίψεως εὐρήσει ἀντίληψιν. Ὁ μετασχὼν γνώσεως ἁγίας καὶ γλυκύτητος Θεοῦ γευσάμενος, οὔτε δικάζειν ὀφείλει ποτέ, οὔτε δίκην κινεῖν ὅλως πρὸς τινα, κἂν αὐτὰ ἀφελῶσιν οἱ ἄλλοι. Ἐπεὶ, ποία διαφορὰ τῶν τροφίμων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν τοῦ αἰῶνος τούτου ἀνθρώπων; Ὁ μὲν γὰρ νόμος ἐντέλλεται, «Οὐκ ἀδικήσεις τὸν πλησίον σου», καὶ, «Οὐ κοιμηθήσεται ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ παρὰ σοί. Οὐ κακῶς ἐρεῖς κωφῶ, καὶ ἀπέναντι τυφλοῦ οὐ θήσεις σκάνδαλον». Καὶ ὁ Παρομιαστὴς· «Μὴ ἀποδιάζου πένητα, πτωχὸς γὰρ ἐστὶν· μηδὲ ἀτιμίας ἀσθενῆ ἐν πύλαις· ὁ γὰρ Κύριος κρινεῖ αὐτῶν τὴν κρίσιν».

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ παλαιός, ἅτε δὴ ὡς ἀτελῆ νηπίοις διελέγετο. Ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ νόμος, τέλειος ὢν, τοῖς τελείοις τῆς τελείας τροφῆς μετέχουσιν διατάσσεται. Φησὶν γὰρ ὁ Κύριος· «Εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς καὶ ἐπηρεαζόντων». Ταύτην τὴν ἐντολὴν εὐθέως ἐκπληροῦσιν οἱ ἀληθινοὶ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, Στέφανος καὶ Ἰάκωβος, καὶ ὁ μὲν λιθαζόμενος, ὁ δὲ κρημνιζόμενος, προσηύχοντο ὑπὲρ τῶν ἀναιρουμένων αὐτούς. Φησὶ δὲ καὶ περὶ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, ὅτι ἰδὼν αὐτὸν ἀπαγόμενον ἐπὶ τὸν θάνατον, ὁ κατηγορήσας αὐτὸν μεταμεληθεὶς, προσέπεσεν αὐτῷ, λέγων· Συγχώρησόν μοι. Ὁ δὲ ἐπισχὼν μικρόν, εἶπεν· Εἰρήνη σοι· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Ὁ δὲ εὐθέως φωνῆ μεγάλη Χριστιανὸν ἑαυτὸν ἀνηγόρευσεν. Καὶ συγκατακριθεὶς

87. Λουκᾶ 6, 46.

88. Ἔξ. 20, 16.

88. Λευϊτ. 19, 13-14

89. Παρμ. 22, 22-23.

90. Ματθ. 5, 44.

91. Πράξ. 58-59.

92. Βλ. Εὐσεβίου Ἐκκλ. Ἱστορία 2, 9.

πού λέγω;»⁸⁷. Ὁ πραγματικός μαθητής θέλει νὰ ἀδικεῖται καὶ νὰ μὴ ἀδικεῖ, νὰ νικήσει μὲ τὴν ταπεινώσῃ του ἐκείνους πού τὸν ἀδικοῦν, καὶ νὰ φέρεται μὲ πραότητα ὅταν εἶναι ὀργισμένοι. Ἀπέναντι σὰ καυχησιολογήματά τους αὐτὸς δείχνει ταπεινοφροσύνη, στὴν ἀγριότητά τους ἡμερότητα, καὶ δὲν ἐξομοιώνεται σὲ τίποτε μὲ αὐτούς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιείκεια, σὰν μιμητὴς τοῦ Κυρίου, φροντίζει μᾶλλον νὰ ἀδικηθεῖ, παρὰ νὰ ἀδικῆσει κάποιον. Εἶναι καλὸ λοιπὸν νὰ ὑπομένουμε τὴ βία ἐκείνων πού θέλουν νὰ μᾶς ἀδικοῦν καὶ νὰ προσευχόμαστε γι' αὐτούς, ὥστε μὲ τὴ μετάνοιά μας καὶ τὴν ἀνταπόδοση ἐκείνων πού ἄρπαξαν ἀπὸ μᾶς, νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸ ἔγκλημα τῆς πλεονεξίας· γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ κερδήσουμε τὸν πλεονέκτη τὸν ἴδιο, ὄχι ἐκεῖνο πού μᾶς ἄρπαξε ἀπὸ πλεονεξία. Καθόσον ἀποφεύγει τὶς ἁμαρτίες ἐκεῖνος πού ἀδικεῖται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ θὰ ἔχει ὅμοια μὲ τὴ θλίψη βοήθεια. Ἐκεῖνος πού ἔγινε μέτοχος τῆς ἀγίας γνώσεως καὶ γεύθηκε τὴ γλυκύτητα τοῦ Θεοῦ, πρέπει οὔτε νὰ δικάζει ποτέ, οὔτε γενικᾶ νὰ κινεῖ δίκη ἐναντίον κάποιου, κι ἂν ἀκόμα τοῦ ἀφαιροῦνται καὶ αὐτὰ τὰ ροῦχα πού φορεῖ. Γιατὶ ἀλλιῶς ποιά εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου αὐτοῦ; Ὁ νόμος παραγέλλει, «Δὲν θὰ ἀδικήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ δὲν θὰ μείνει μαζί σου ὁ μισθὸς τοῦ ἐργάτη σου μέχρι τὸ πρωί. Δὲν θὰ κακολογήσεις τὸν κουφό, καὶ μπροστὰ στὸν τυφλὸ δὲν θὰ βάλεις πρόσκομμα γιὰ νὰ πέσει»⁸⁸. Καὶ ὁ Παροιμιστὴς· «Μὴν ἐκδιάζεις τὸν φτωχὸ γιὰ ἐξόφληση τῶν χρεῶν του, γιατί εἶναι φτωχός· οὔτε νὰ ἐξευτελίσεις τὸν ἀδύνατο ὀδηγώντας τον σὸ δικαστήριο· γιατί ὁ Κύριος θὰ κρίνει καὶ θὰ δικάσει τὴ διαφορὰ αὐτῶν»⁸⁹.

Καὶ αὐτὰ βέβαια λέγει ὁ παλαιὸς νόμος, καθόσον ἦταν ἀτελής καὶ συνομιλοῦσε μαζί τους σὰν πρὸς νήπιους πνευματικᾶ. Ὁ νόμος ὅμως τοῦ Χριστοῦ, ὄντας τέλειος, δίνει ἐντολὴ στοὺς τέλειους νὰ μετέχουν τῆς τέλειας τροφῆς. Γιατὶ λέγει ὁ Κύριος· «Νὰ προσεύχεσθε γιὰ ἐκείνους πού σᾶς καταδιώκουν καὶ σᾶς κακομεταχειρίζονται»⁹⁰. Τὴν ἐντολὴ αὐτὴ τὴν πραγματοποιοῦν ἀμέσως οἱ ἀληθινοὶ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, ὁ Στέφανος καὶ ὁ Ἰάκωβος, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ ὁ πρῶτος λιθοβολοῦνταν⁹¹ καὶ ὁ δεύτερος γκρεμιζόταν ἀπὸ τὸ πτερύγιο τοῦ ναοῦ, προσεύχονταν γιὰ ἐκείνους πού τοὺς φόνευαν⁹². Λέγει καὶ γιὰ τὸν Ἰάκωβο, τὸν ἀδελφὸ τοῦ Ἰωάννη, ὅτι, ὅταν τὸν εἶδε νὰ ὀδηγεῖται σὸ θάνατο ἐκεῖνος πού τὸν κατηγοροῦσε, μετάνοιωσε, καί, ἀφοῦ ἔπεσε μπροστὰ του, τοῦ εἶπε· Συγχώρησέ με. Αὐτὸς τότε, ἀφοῦ τὸν κοίταξε λίγο, εἶπε· Νὰ ἔχεις εἰρήνη· καὶ τὸν καταφίλησε. Ἐκεῖνος ἀμέσως μὲ δυνατὴ φωνὴ διακήρυξε ὅτι εἶναι Χριστιανός. Καὶ ἀφοῦ συγκαταδικάσθηκε μαζί μὲ ἐκεῖνον πού κατηγοροῦσε, ἐπέτυχε μαζί

τῷ ἑαυτοῦ κατηγορηθέντι, σὺν αὐτῷ τοῦ βραβείου τῆς ἄνω κλήσεως ἔτυχεν. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Πέτρος· «Ποῖον κλέος εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε, ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιούντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, ἵνα, ἐν ᾧ καταλαλῶσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχυρθῶσιν οἱ ἐπιηρεάζοντες τὴν ἐν Χριστῷ ἀγνήν ἀναστροφὴν ὑμῶν». Καὶ ἐπάγει· «Οἶδε Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμῶν ρύσασθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν». Καὶ ὁ Δαυΐδ· «Ποιῶντα κροῖμα τοῖς ἀδικουμένοις, δίδόντα τροφήν τοῖς πεινῶσιν». Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ· «Ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην, τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα». Καὶ ἐπειδὴ, Δέσποτα, σὴ ἐντολή ἐστὶν ἀδικεῖσθαι, καὶ μὴ ἀδικεῖν «ἀνταπεδίδοσάν μοι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. Ἐγὼ δὲ προσηυχόμην, ὁ Θεός μου, ρῆσαί με ἐκ χειρὸς παρανομοῦντος καὶ ἀδικοῦντος». Ὁ δὲ Παῦλος· «Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε, ἀλλ' ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς; Ἡ οὐκ οἴδατε ὅτι ἀδικοὶ βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν;». Καὶ ἐν ἄλλοις· «Ἀδελφοί, ἀναμνησθε τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἀθλήσιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσιν θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφόμενων γενηθέντες». Λέγει δὲ ὁ Κύριος· «Ἐὰν τίς σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἓν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο, καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιόν σου· καὶ τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην». «Μακάριοι γὰρ ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀφορίσωσιν ἕνεκεν τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· χαίρετε, καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΙΖ'.

Περὶ εὐχαριστίας.

Τοῦ ἐν παντὶ εὐχαριστεῖν ὀφείλεται ἐσμέν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, εἴτε παρακαλούμεθα, εἴτε θλιδόμεθα. Ὁ γὰρ προνοητὴς τῶν ψυχῶν ἡμῶν Κύριος τὰς θλίψεις ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος ἐπάγει, ὡς ἄριστος ἰατρός, καὶ τοὺς δρυστῆρας καυστῆρας πρὸς τὸ νόσημα προσφέρει, ἵνα

93. Α' Πέτρ. 2, 20. 3, 16.

94. Β' Πέτρ. 2, 9.

95. Ψαλμ. 145, 7.

96. Ψαλμ. 118, 113.

97. Ψαλμ. 34, 12. 70, 4.

98. Α' Κορ. 6, 7-9.

99. Ἑβρ. 10, 32-33.

1. Ματθ. 5, 39-41.

2. Ματθ. 5, 39-41.

3. Λουκᾶ 6, 22-23.

μ' αὐτὸν τὸ βραβεῖο τῆς οὐράνιας κλήσεως. Λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Πέτρος· «Ποιὰ δόξα θὰ ἔχετε ἐὰν δείχνετε ὑπομονὴ ὅταν δέχεσθε ραπίσματα γιὰ πταίσματα πού διαπράξατε; Δόξα θὰ ἔχετε ἐὰν δείχνετε ὑπομονὴ ὅταν ὑποφέρετε ἐνῶ κάμνετε τὸ καλό, ὥστε, μὲ αὐτὰ πού σᾶς κατηγοροῦν ὡς κακοποιούς, μὲ αὐτὰ νὰ καταντροπιασθοῦν ἐκεῖνοι πού δυσφημοῦν τὸν στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀγνό τρόπο ζωῆς σας»⁹³. Καὶ προσθέτει· «Γνωρίζει ὁ Κύριος νὰ σώζει τοὺς εὐσεβεῖς ἀπὸ τὶς δοκιμασίες, ἐνῶ τοὺς κακοὺς νὰ τοὺς φυλάγει γιὰ νὰ τιμωρηθοῦν τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως»⁹⁴. Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Ὁ ὅποιος ἀποδίδει δικαιοσύνη σὲ ἐκείνους πού ἀδικοῦνται, καὶ δίνει τροφή στοὺς πεινασμένους»⁹⁵. Γι' αὐτὸ καὶ ἐγώ, «Μίσησα τὴν ἀδικία καὶ τὴ σιχάθηκα, ἐνῶ τὸ νόμο σου τὸν ἀγάπησα»⁹⁶. Καὶ ἐπειδὴ, Κύριε, εἶναι δική σου ἡ ἐντολὴ νὰ προτιμᾶμε νὰ ἀδικούμεσθε καὶ νὰ μὴ ἀδικοῦμε, ἔτσι «Ἐνῶ μοῦ ἀνταπέδιδαν κακὰ ἀντὶ τῶν εὐεργεσιῶν μου, ἐγὼ προσευχόμουν, Θεέ μου, νὰ μὲ σώσεις ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνων πού διαπράττουν τὶς παρανομίες καὶ τὶς ἀδικίες»⁹⁷. Καὶ ὁ Παῦλος· «Γιατί δὲν προτιμᾶτε μᾶλλον νὰ ἀδικεῖσθε, ἀλλὰ ἀδικεῖτε σεῖς καὶ ἀρπάζετε τὰ τῶν ἄλλων, καὶ ὅλα αὐτὰ ἐνῶ εἶναι ἀδελφοί σας; Ἡ δὲν γνωρίζετε, ὅτι οἱ ἀδικοὶ δὲν θὰ κληρονουμήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ;»⁹⁸. Καὶ σὲ ἄλλους· «Ἀδελφοί, νὰ θυμᾶσθε τὶς περασμένες ἡμέρες, κατὰ τὶς ὁποῖες, ἀφοῦ βαπτισθήκατε, δείξατε ὑπομονὴ στὸν μεγάλο ἀγώνα τῶν παθημάτων σας, ἄλλοτε διαπομπευόμενοι μὲ τοὺς χλευασμοὺς καὶ τὶς θλίψεις σας, καὶ ἄλλοτε γενόμενοι συμπαραστάτες ἐκείνων πού ἀντιμετώπιζαν μιὰ τέτοια κακομεταχείριση»⁹⁹. Λέγει καὶ ὁ Κύριος· «Ἐὰν κάποιος σὲ ἀγγαρεύσει ἓνα μίλι, πῆγαινε μαζί του δύο, καὶ σὲ ἐκεῖνον πού θέλει νὰ σὲ ὀδηγήσει στὸ δικαστήριον καὶ νὰ σοῦ πάρει τὸν χιτῶνα σου, ἄφησέ τον νὰ σοῦ πάρει καὶ τὸ ἐπανωφόρι σου· καὶ ἐκεῖνον πού θὰ σὲ χτυπήσει στὸ δεξιὸ σαγόνι, στρέψε του καὶ τὸ ἄλλο»². – «Θὰ εἶστε μακάριοι ὅταν σᾶς μισήσουν οἱ ἄνθρωποι καὶ σᾶς ἀφορίσουν ἕξαιτίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· νὰ χαίρεστε καὶ νὰ ἀγάλλεσθε, γιατί ἡ ἀμοιβὴ σας θὰ εἶναι μεγάλη στοὺς οὐρανοὺς»³. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 117ος.

Γιὰ τὴν εὐχαριστία.

Τὸ νὰ εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸ γιὰ τὸ κάθε τι εἴμαστε ὀφειλέτες, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, εἴτε δεχόμεσθε παρηγοριά, εἴτε θλιβόμεσθε. Γιατὶ ὁ προνοητὴς τῶν ψυχῶν Κύριος τὶς θλίψεις μᾶς τὶς ἐπιφέρει γιὰ τὸ συμφέρον μας, σὰν ἄριστος ἰατρός, καὶ τὶς ἀνυπόφορες καυτηριάσεις τὶς

ἄρτιος γένηται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὡς φιλόστοργος πατήρ, ὅταν μὲν ὁρᾷ τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἀτακτοῦντα, παιδεύει, ὅταν δὲ ἴδῃ ὀλιγωροῦντα ἢ δυσφοροῦντα, παρακαλεῖ· οὕτω ποιεῖ ἡμῖν ἀγαθὸς ἡμῶν Δεσπότης καὶ Πατήρ, πάντα πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν ἐπιφέρει, εἴτε παράκλησιν, 5 εἴτε παιδείαν, ὡς φιλότεκνος. Ἡμεῖς οὖν ἐν ταῖς θλίψεσιν πλείον ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν, ὡς γνήσιοι, καὶ οὐχ ὡς νόθοι υἱοί. Εἰ Χριστὸς Δεσπότης κατ' οὐσίαν, καὶ Δεσπότης κατ' οἰκονομίαν. Ὅτι καὶ μὴ ὄντας ἐποίησεν, καὶ θανόντας τῇ ἁμαρτίᾳ, διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος ἐξηγόρασεν. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἀχρεῖοι δούλοι, ποίαν εὐχαριστίαν δυνάμεθα αὐτῶ 10 ἀποδοῦναι; Ἐπεὶ, ἐὰν ταῖς εὐημερίαις μόνον εὐχαριστοῦμεν, ὅμοιοι εὐρισκόμεθα τοῖς ἀχαρίστοις Ἰουδαίοις, οἵτινες, ὅταν μὲν ἔτρωγον ἐν τῇ ἐρήμῳ θαυματουργοῦντος τοῦ Κυρίου, ἔλεγον, «Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης», καὶ ἤθελον αὐτὸν ἀρπάσαι καὶ ποιῆσαι βασιλέα, ὅταν δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς, «Ἐργάζεσθε, μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, 15 ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον», ἔλεγον, «Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν; Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μᾶννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ». Εἰκότως οὖν ἀρμόζει ἡμῖν τὸ· «Ἐξομολογήσονταιί σοι, ὅταν ἀγαθύνεις αὐτούς». Καὶ ὁ τοιοῦτος, «Ἐως αἰῶνος οὐκ ὄψεται φῶς».

Μὴ οὖν ὁμοιωθῶμεν τοῖς ἀχαρίστοις, ἀλλ' ὡς μαθηταὶ τῆς χάριτος 20 ὑπόδειγμα αὐτῆς διὰ τῆς εὐχαριστίας γενώμεθα, ἵνα καὶ αὐτοὶ δυνηθῶσιν, ὁρῶντες τὸ φῶς τῆς εὐχαριστίας ἡμῶν, ἀποστῆναι τοῦ κατέχοντος αὐτοὺς σκότους τῆς ἀχαριστίας. Τὸ γάρ· «Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε», περιεκτικὴ ἐντολὴ ἐστίν· εἴτε εὐθυμεῖ τις, εἴτε ἀθυμεῖ, εἴτε θλίβεται, εἴτε χαίρει, ὀφειλέτης ἐστὶν τοῦ εὐχαριστεῖν, οἷος ἦν ὁ μέγας 25 Ἰωβ. Ἀπολέσας γὰρ πάντα τὰ ἑαυτοῦ, ἔτι δὲ καὶ τὴν δεκάστεγον καλιὰν τῶν τέκνων, συγχωσθέντων αὐτῶν ὑπὸ συμπτώματος, ἐν τῷ συμποσίῳ, εὐχαριστήσας, ἔλεγεν· «Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλατο. Ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· Εἶπ' τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον». Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κοπρίᾳ καθήμενος, ἐν σα- 30 πρίᾳ σκολήκων, καὶ ἀκούσας παρὰ τῆς συμβίου αὐτοῦ τό· «Εἰπέ ρῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα», ἐπιστομίσας αὐτὴν λέγει· «Ἴνα τί ὡς μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν ἐλάλησας; Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν;». Οὕτω γνωρίζεται ὁ ἀληθινὸς εὐχά-

4. Ἰω. 6, 14. 5. Ἰω. 6, 27. 6. Ἰω. 6, 31. 7. Ψαλμ. 48, 19. 8. Ψαλμ. 49, 20.
9. Α' Θεσσ. 5, 18. 10. Ἰωβ 1, 13-21. 11. Ἰωβ 2, 9-9δ. 12. Ἰωβ 2, 10.

παρέχει ανάλογα μὲ τὸ νόσημα, γιὰ νὰ γίνει τέλειος ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅπως ὁ φιλόσοφος πατέρας, ὅταν βλέπει τὸ παιδί του νὰ ἀτακτεῖ, τὸ παιδαγωγεῖ, ὅταν ὅμως τὸ βλέπει νὰ δείχνει ἀμέλεια ἢ νὰ δυσανασχετεῖ, τὸ ἐνθαρρύνει, ἔτσι κἀμνει καὶ ὁ ἀγαθὸς Κύριός μας καὶ Πατέρας, σὰν φιλότεκνος πού εἶναι, ὅλα μᾶς τὰ ἐπιφέρει πρὸς τὸ συμφέρον μας, εἴτε παρηγοριᾶ, εἴτε παιδαγωγία. Ἐμεῖς λοιπὸν ὀφείλομε νὰ εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸ περισσότερο στὶς θλίψεις, σὰν γνήσια, καὶ ὄχι σὰν νόθα παιδιᾶ. Ἐὰν ὁ Χριστὸς εἶναι Κύριος κατ' οὐσίαν, εἶναι Κύριος καὶ κατ' οἰκονομίαν. Γιατί, καὶ ἐνῶ δὲν ὑπήρχαμε, μᾶς ἔφερε στὴν ὑπαρξῆ, καὶ ὅταν πεθάναμε ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία, μᾶς ἔξαγόρασε μὲ τὸ αἷμα του. Ἐμεῖς ὅμως οἱ ἄχρηστοι δοῦλοι ποιά εὐχαριστία μποροῦμε νὰ ἀποδώσομε σ' αὐτόν; Γιατί, ἐὰν τὸν εὐχαριστοῦμε μόνο στὶς εὐημερίες, βρισκόμαστε νὰ εἴμαστε ὅμοιοι μὲ τοὺς ἀχάριστους Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἔτρωγαν στὴν ἔρημο ὑστερα ἀπὸ θαυματουργικὴ ἐνέργεια τοῦ Κυρίου, ἔλεγαν, «Αὐτὸς εἶναι ἀληθινὰ ὁ προφήτης»⁴, καὶ ἤθελαν νὰ τὸν ἀρπάξουν καὶ νὰ τὸν κἀνουν βασιλιὰ τους, ὅταν ὅμως ἔλεγε σ' αὐτούς, «Νὰ ἐργάζεσθε, ὄχι γιὰ τὴ φθαρτὴ τροφή, ἀλλὰ γιὰ ἐκείνη πού μένει ἀφθαρτὴ καὶ χαρίζει ζωὴ αἰώνια»⁵, ἔλεγαν· «Ποιὸ σημεῖο ἔχεις νὰ μᾶς παρουσιάσεις; Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μάννα στὴν ἔρημο»⁶. Εὐλόγα λοιπὸν ταιριάζει σὲ μᾶς τὸ «Θὰ σὲ δοξολογήσουν, ὅταν σὺ τοὺς εὐεργετεῖς»⁷. Καὶ ἓνας τέτοιος, «Δὲν θὰ δεῖ τὸ φῶς αἰώνια»⁸.

Ἄς μὴ γίνουμε λοιπὸν ὅμοιοι μὲ τοὺς ἀχάριστους, ἀλλὰ σὰν μαθητὲς τῆς χάριτος ἃς γίνουμε ὑπόδειγμα αὐτῆς μὲ τὴν εὐχαριστία μας, ὥστε καὶ αὐτοὶ νὰ μπορέσουν, βλέποντας τὸ φῶς τῆς εὐχαριστίας μας, νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ σκότος τῆς ἀχαριστίας πού τοὺς διακατέχει. Γιατί τὸ, «Γιὰ τὸ κάθε τι νὰ εὐχαριστεῖτε τὸν Θεό»⁹, εἶναι περιεκτικὴ ἐντολή· εἴτε δηλαδὴ βρῖσκεται κανεὶς σὲ εὐθυμία, εἴτε σὲ λύπη, εἴτε σὲ θλίψη, εἴτε σὲ χαρὰ, ὀφείλει νὰ εὐχαριστεῖ τὸν Θεό, ὅπως ἔκαμνε ὁ μέγας Ἰωβ. Γιατί αὐτός, ἂν καὶ ἔχασε ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, ἀκόμα καὶ τὴν δεκάστεγη ξύλινη κατοικία τῶν παιδιῶν του, πού καταπλακώθηκαν κατὰ σύμπτωσιν κατὰ τὴν ὥρα συμποσίου, ἀφοῦ εὐχαρίστησε τὸν Θεό, ἔλεγε· «Ὁ Κύριος τὰ ἔδωσε, ὁ Κύριος τὰ ἀφαίρεσε. Ὅπως φάνηκε καλὸ στὸν Κύριο, ἔτσι καὶ ἔγινε. Ἄς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομα Κυρίου»¹⁰. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ καθισμένος ἐπάνω στὴν κοπριὰ καὶ στὴ σαπίλα τῶν σκουληκιῶν, καὶ ἀκούοντας ἀπὸ τὴ σύζυγό του, «Πὲς ἓνα λόγο ἐναντίον τοῦ Κυρίου καὶ δῶσε τέλος στὴ ζωὴ σου»¹¹, ἀποστομώνοντάς την, εἶπε· «Γιατί μίλησες ἔτσι, σὰν μὰ ἀπὸ τίς ἀνόητες γυναῖκες; Ἐὰν τὰ καλὰ τὰ δεχθήκαμε ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Κυρίου, τὰ κακὰ δὲν θὰ τὰ ὑπομείνομε;»¹².

ριστος, ὁ ἐν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς ἀνθομολογούμενος τῷ Κυρίῳ. Γνώρισμα δὲ τοῦ ἀχαρίστου, τὸ μεμψίμοιρον ἐν ταῖς θλίψεσιν, τὸ γογγυστικόν, τὸ ἄχθεσθαι, τὸ ἀπολογεῖσθαι, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ὁ δὲ καρτερικὸς καὶ πλατὺς ἐν θλίψεσιν Δαυῖδ, ἰδὼν ὅτι τέθνηκε τὸ παιδάριον, ἀνέστη ἐκ τῆς γῆς, καὶ προσεκύνησεν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἄλλοτε
 5 ἔλεγε, «Τίς εἰμι ἐγώ, Κύριέ μου, Κύριε, ὅτι ἠγάπησάς με ἕως τούτων;», καὶ αὐθις ὑμνωδῶν ἔλεγε· «Πάντα τὰ ὅστα μου ἐροῦσιν, Κύριε, Κύριε, τίς ὁμοίός σοι; ρυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτῶν». Καὶ πάλιν· «Ἄ ἐποίησάς μοι μεγαλεῖα, ὁ Θεός τίς ὁμοίός σοι; ὅτι ἐκράτησας τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου, καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὁδήγησάς με, καὶ
 10 μετὰ δόξης προσελάβου με». Διὰ τοῦτο· «Ἐψώσω σε, ὁ Θεός μου, ὁ βασιλεύς μου, καὶ εὐλογήσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι ἐπήκουσάς μου, καὶ ἐγένου μοι εἰς σωτηρίαν Ἐκ γὰρ πάσης θλίψεως ἐρρύσω με· ἐμνήσθην σου, Δέσποτα, καὶ ἠὺφράνθην». Καί, «Εὐλογητὸς εἶ, ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἀπέστησας τὴν προσευχὴν μου,
 15 καὶ τὸ ἔλεός σου ἀπ' ἐμοῦ». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Εὐλογήσω σε, Κύριε, διότι ἀργίσθης μοι, καὶ ἠλέησάς με». Καὶ ὁ Ζαχαρίας· «Εἶ τι ἀγαθόν, αὐτοῦ, καὶ εἶ τι καλόν, παρ' αὐτοῦ». Ὁ δὲ Παῦλος, «Πᾶν ὃ τι ἂν ποιεῖτε», φησὶν, «ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ δι' αὐτοῦ». Καὶ πάλιν· «Τίνα
 20 γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα ἀποδοῦναι ὑπὲρ ὑμῶν;»

Καὶ ἡμεῖς οὖν ἀδιαλείπτως εὐχαριστήσωμεν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ὅτι οὐκ ἐφείσατο τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν». Εὐχαριστήσωμεν τῷ Υἱῷ, ὅτι διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος ἐξηγόρασεν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡ-
 25 μῶν κατάρα. Καὶ τίνα αἶνον ἢ τίνα εὐχαριστίαν δυνάμεθα ἀποδοῦναι αὐτῷ περὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν ὧν πλουσίως παρέσχεν ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς; Εὐχαριστήσωμεν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῷ λαλήσαντι ἐν νόμῳ καὶ προφήταις καὶ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, τῷ φωτίζοντι τὰς διανοίας ἡμῶν τῶν ἐσκοτισμένων, εἰς κατανόησιν καὶ ἐργασίαν τῶν αὐτοῦ ἐν-
 30 τολῶν καὶ ἀνοίγοντι τὸ στόμα ἡμῶν εἰς ἐξομολόγησιν καὶ εὐχαριστίαν τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος. Φησὶ δὲ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς· «Ἐν ἐκείνῳ τῷ

13. Β' Βασ. 18, 33. 14. Β' Βασ. 7, 18. 15. Ψαλμ. 34, 10. 16. Ψαλμ. 70, 19. 72, 23-24.
 17. Ψαλμ. 144, 1. 117, 21. 76, 3. 18. Ψαλμ. 65, 20. 19. Ἡσ. 12, 1. 20. Ζαχ. 9, 17.
 21. Κολ. 3, 17. 22. Α' Θεσσ. 3, 9. 23. Ρωμ. 8, 32. 24. Γαλ. 3, 13.

Ἔτσι ἀναγνωρίζεται ἐκεῖνος ποῦ ἀληθινὰ εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸ, ὅταν ἀναπέμπει τὶς εὐχαριστίες του στὸν Κύριο ἐνῶ βρίσκεται μέσα σὲ φοβερῶτατες συμφορές. Ἀντίθετα γνώρισμα τοῦ ἀχάριστου εἶναι τὸ νὰ παραπονεῖται ὅταν βρίσκεται μέσα σὲ θλίψεις, τὸ νὰ γογγύζει, τὸ νὰ δυσανασχετεῖ, τὸ νὰ ἀπολογεῖται, καὶ τὰ παρόμοια μὲ αὐτά. Ἐνῶ ὁ γεμᾶτος καρτερία καὶ μὲ εὐρυχωρία στὶς θλίψεις Δαβίδ, ὅταν ἔμαθε ὅτι πέθανε τὸ παιδί του, σηκώθηκε ἀπὸ τὴ γῆ ὅπου καθόταν, καὶ προσκύνησε τὸν Κύριο¹³, καὶ ἄλλοτε ἔλεγε, «Ποιὸς εἶμαι ἐγώ, Κύριέ μου, Κύριε, ποῦ μὲ ἀγάπησες μὲ τέτοιο τρόπο;»¹⁴, καὶ ἄλλοτε ὑμνολογώντας τον ἔλεγε· «Ὅλα τὰ ὄσῳ μου θὰ ποῦν· Κύριε, Κύριε, ποιὸς εἶναι ὁμοιος μὲ σένα; Σὺ σώζεις τὸν φτωχὸ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν δυνατοτέρων του»¹⁵. Καὶ πάλι· «Ἐκεῖνα ποῦ ἔκανες σὲ μένα, Θεέ μου, εἶναι πολὺ μεγάλα· ποιὸς εἶναι ὁμοιος μὲ σένα; Γιατὶ μὲ κράτησες ἀπὸ τὸ δεξιὸ χέρι μου, καὶ μὲ ὀδήγησες μὲ τὶς ἐντολές σου ἐδῶ στὴ γῆ, καὶ θὰ μὲ λάβεις κοντά σου καὶ στὴ μελοντικὴ σου δόξα»¹⁶. Γι' αὐτὸ, λέγει· «Θὰ ἐξυμνήσω, Θεέ μου καὶ βασιλιά μου, τὸ ὕψος σου, καὶ θὰ δοξολογήσω τὸ ὄνομά σου στὸν αἰῶνα, καὶ θὰ σὲ εὐχαριστήσω, γιατί μὲ ἄκουσες καὶ μοῦ χάρισες τὴ σωτηρία μου. Γιατὶ μὲ γλύτωσες ἀπὸ κάθε θλίψη· Σὲ θυμήθηκα, Κύριε, καὶ ἔνοιωσα εὐφροσύνη»¹⁷. Καί· «Ἄς εἶσαι δοξασμένος, Θεέ μου, σὺ ποῦ δὲν ἀπέρριψες τὴν προσευχή μου καὶ δὲν μοῦ στέρησες τὸ ἔλεός σου»¹⁸. Λέγει καὶ ὁ Ἡσαΐας· «Θὰ σὲ δοξολογήσω, Κύριε, γιατί ὀργίσθηκες βέβαια ἐναντίον μου, ἀλλὰ καὶ μοῦ χάρισες τὸ ἔλεός σου»¹⁹. Καὶ ὁ Ζαχαρίας· «Ἄν ὑπάρχει κάποιον ἀγαθὸ, προέρχεται ἀπὸ αὐτόν· καὶ ἂν ὑπάρχει κάποιον καλὸ, καὶ αὐτὸ ἀπὸ αὐτόν»²⁰. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Κάθε τι ποῦ κάμνετε, μὲ λόγο ἢ ἔργο, ὅλα νὰ τὰ κάμνετε στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστώντας μὲσω αὐτοῦ τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα»²¹. Καὶ πάλι· «Ποιὰ εὐχαριστία μπορούμε νὰ ἀποδώσομε στὸν Θεὸ ἐξαιτίας σας;»²².

Καὶ ἐμεῖς λοιπὸν ἄς εὐχαριστοῦμε ἀκατάπαυστα τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα μας, «γιατὶ δὲν λυπήθηκε τὸν μονογενῆ Υἱὸ του, ἀλλὰ τὸν παρέδωσε σὲ θάνατο γιὰ ὅλους ἡμᾶς»²³. Ἄς εὐχαριστήσομε τὸν Υἱὸ του, «γιατὶ μᾶς ἐξαγόρασε μὲ τὸ αἷμα του ἀπὸ τὴν κατάρα τοῦ νόμου, ἀφοῦ ἔγινε γιὰ χάρη μας κατάρα»²⁴. Καὶ ποιὰ δοξολογία ἢ ποιὰ εὐχαριστία μπορούμε νὰ ἀποδώσομε σ' αὐτόν γιὰ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ποῦ ἔδωσε πλουσιοπάροχα σὲ μᾶς τοὺς ταπεινοὺς; Ἄς εὐχαριστήσομε τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο μίλησε στὸ νόμο καὶ στοὺς προφῆτες καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη, τὸ ὁποῖο φωτίζει καὶ τὶς διάνοιες τὶς δικές μας ποῦ βρισκόμαστε μέσα στὸ σκοτάδι, πρὸς κατανόηση καὶ ἐργασία τῶν ἐντολῶν του, καὶ ἀνοίγει τὸ στόμα μας πρὸς ἐξομολόγηση καὶ εὐχαριστία τῆς ἀγαθότητάς του. Λέγει καὶ ὁ

καιρῶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναί, ὁ Πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. Αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

5

ΛΟΓΟΣ ΡΙΗ΄.

Περὶ τῆς ἐν Θεῷ εὐφροσύνης.

Ἡ αἰδίδιμος εὐφροσύνη, τῶν τὴν πρὸς Θεὸν τελείαν ἀγάπην κεκτημένων ἐστίν· Ὅσοι ἐμφορηθέντες τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν αὐτῷ εὐφραίνονται, οἱ περὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ προφήτας καὶ μάρτυρας, 10 καὶ οἱ τέλειοι ἀσκηταί, οἵτινες τοὺς διαγμούς καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς βασάνους εὐφροσύνην ἠγοῦντο, καὶ πάντα τὰ τοῦ κόσμου ὡς σκύδαλα ἐλογίσαντο, ἵνα Χριστὸν κερδήσωσιν. Τὸ πῦρ, τὰ θηρία, τὰ ξίφη, ἡ λιμός, ὁ κρυμός, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ηὐφρανεν αὐτούς, διὰ τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην, καθὼς καὶ Ἡσαΐας διαγορεύει· «Ἔσονται», φησὶν, «λε- 15 λυτρωμένοι καὶ συνηγμένοι διὰ Κύριον· εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν καὶ ἀγαλλίαμα καὶ εὐφροσύνη καταλήψεται αὐτούς». Καὶ πάλιν· «Εὐφροσύνη ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν». Πᾶς ὁ ὄρων αὐτούς, ἐπιγνώσεται αὐτούς, «Ὅτι οὗτοί εἰσιν σπέρμα εὐλογημένον ὑπὸ Θεοῦ, καὶ εὐφρανθήσονται ἐπὶ Κύριον». Καὶ αὐθις· «Ἴδου οἱ δουλεύον- 20 τές μοι φάγονται καὶ πίνουν καὶ εὐφρανθήσονται καὶ ἀγαλλιάσονται ἐν εὐφροσύνη». Καὶ ὁ Σοφονίας· «Ἐπάξει ἐπὶ σέ εὐφροσύνην καὶ καινιεῖ σε ἐν τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ». Καὶ Ναούμ· «Ἐόρταζε», λέγων, «Ἰούδα τὰς ἐορτάς σου, ἀπόδος Κυρίῳ τὰς εὐχάς σου, ὅτι ἀνέβη ὁ ἐμφυσῶν εἰς πρόσωπόν σου». Καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς ἀποστόλοις λέγων· 25 «Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον». Καὶ ὁ Δαυὶδ· «Εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐν σοί». – «Αὕτη γὰρ ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ»· δηλαδή ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσιμος. Καί· «Εὐφρανον τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, ὅτι πρὸς σέ, Κύριε, ἤρα τὴν ψυχὴν μου». Καί· «Ἡ ψυχὴ μου ἀγαλλιάσεται ἐπὶ τῷ 30 Κυρίῳ, τερφθήσεται ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ». – «Καὶ γὰρ ηὐφράνθη ἡ

25. Ματθ. 11, 25.

26. Ἦσ. 35, 9-10.

27. Ἦσ. 61, 7, 9.

28. Ἦσ. 65, 13-14.

29. Σοφ. 3, 17.

30. Ναούμ 2, 1-2.

31. Ἰω. 20, 22.

32. Ψαλμ. 9, 3.

33. Ψαλμ. 117, 24.

34. Ψαλμ. 85,

35. Ψαλμ. 34, 9.

εὐαγγελιστής· «Κατ' ἐκείνο τὸν καιρὸ ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε· Σὲ εὐχαριστῶ, Πάτερα μου, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, γιατί ἐκρυψες αὐτὰ ἀπὸ τοὺς σοφοὺς καὶ συνετοὺς, καὶ τὰ φανέρωσες αὐτὰ σὲ νήπιους πνευματικά. Naί, Πατέρα μου, γιατί αὐτὸ ἦταν τὸ θέλημά σου»²⁵. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 118ος.

Γιὰ τὴν κατὰ Θεὸν εὐφροσύνη.

Ἡ ἀξιομακάριστη εὐφροσύνη εἶναι γνώρισμα ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἀποκτήσει τὴν τέλεια πρὸς τὸν Θεὸ ἀγάπη. Ὅσοι εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα εὐφραίνονται μὲ αὐτό, ὅπως οἱ ἀποστόλοι καὶ οἱ προφῆτες καὶ οἱ μάρτυρες καὶ οἱ γύρω ἀπὸ αὐτοὺς, καθὼς καὶ οἱ τέλειοι ἀσκητές, οἱ ὅποιοι τοὺς διωγμοὺς καὶ τὶς θλίψεις καὶ τὰ βασανιστήρια τὰ θεωροῦσαν εὐφροσύνη, καὶ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τὰ θεώρησαν ὡς σκουπίδια, μὲ σκοπὸ νὰ κερδήσουν τὸν Χριστό. Τὴ φωτιά, τὰ θηρία, τὰ ξίφη, ἡ πείνα, τὸ κρῦο, καὶ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα γέμιζαν ἀπὸ εὐφροσύνη αὐτοὺς, ἕξαιτίας τῆς ἀγάπης τους πρὸς τὸν Θεό, ὅπως καὶ ὁ Ἡσαΐας διακηρύττει. Γιατὶ λέγει· «Θὰ εἶναι λυτρωμένοι καὶ συναθροισμένοι γιὰ τὸν Κύριο· εὐφροσύνη αἰῶνια θὰ βρῖσκεται πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους καὶ ἀγαλλίαση καὶ εὐφροσύνη θὰ γεμίσει τὶς καρδιές τους»²⁶. Καὶ πάλι· «Εὐφροσύνη θὰ πλημμυρίσει πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους. Ὁ καθένας ποὺ θὰ τοὺς βλέπει θὰ γνωρίσει, ὅτι αὐτοὶ εἶναι σπέρμα εὐλογημένο ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ θὰ γεμίσουν ἀπὸ εὐφροσύνη γιὰ τὸν Κύριο»²⁷. Καὶ πάλι· «Νά, αὐτοὶ ποὺ μὲ ὑπηρετοῦν θὰ φάγουν καὶ θὰ πιοῦν καὶ θὰ γεμίσουν ἀπὸ εὐφροσύνη καὶ θὰ νοιώσουν ἀγαλλίαση ἕξαιτίας τῆς εὐφροσύνης τους»²⁸. Καὶ ὁ Σοφονίας· «Θὰ σὲ γεμίσει μὲ εὐφροσύνη καὶ θὰ σὲ ἀνακαινίσει μὲ τὴν ἀγάπη του»²⁹. Καὶ ὁ Ναοὺμ λέγει· «Γιόρταζε, Ἰουδαϊκὲ λαέ, τὶς γιορτές σου, ἀπόδωσε στὸν Κύριο τὰ τάματά σου, γιατί αὐτὸς ἔσπευσε πρὸς βοήθειά σου σὰν ὀρμητικὸς ἄνεμος στὸ πρόσωπό σου»³⁰. Καὶ ὁ Χριστὸς στοὺς ἀποστόλους λέγει· «Λάβετε Πνεῦμα ἅγιο»³¹. Καὶ ὁ Δαβίδ· «Θὰ γεμίσω ἀπὸ εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαση ἕξαιτίας σου»³². Γιατὶ «Αὕτῃ εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς χαρᾶς ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ Κύριος· ὡς γεμίσομε ἀπὸ ἀγαλλίαση καὶ εὐφροσύνη κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῆς»³³, δηλαδή ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Καί· «Γέμισε μὲ εὐφροσύνη τὴν ψυχὴ τοῦ δούλου σου, γιατί πρὸς ἐσένα, Κύριε, ὑψῶσα τὴν ψυχὴ μου»³⁴· καί· «Ἡ ψυχὴ μου θὰ γεμίσει ἀπὸ ἀγαλλίαση λόγῳ τῆς βοήθειας τοῦ Κυρίου, καὶ θὰ δοκιμάσει ἀπέραντη χαρὰ γιὰ τὴ σωτηρία ποὺ μοῦ χάρισε»³⁵. «Γιατὶ

καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ὅτι πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου». Καὶ ἐμπλησθῆ τις τοιαύτης εὐφροσύνης διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης Ἡ γὰρ εὐφροσύνη τῶν δικαίων, ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη ἐστίν.

5 Λοιπὸν καὶ ἄλλους προτρέπεται, «Δεῦτε», λέγων, «ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ»· καί, «Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἐν εὐφροσύνῃ»· καί, «Κατατρέψουσιν τοῦ Κυρίου», τουτέστιν, Ἀπόλαυσον τῆς γλυκύτητος αὐτοῦ. Φάγε γάρ, υἱέ, μέλι», φησὶν «ἀγαθὸν γάρ, ἵνα γλυκανθῆ σου ὁ λάρυγξ» καὶ δώη σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς «Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, καὶ τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, καὶ ὁ ἐὰν θέλητε, αἰτήσατε τὸν Πατέρα μου, καὶ δώσει ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματί μου». Καὶ πάλιν «Εὐφρανθήτω καρδία ζητούντων τὸν Κύριον». Καί, «Εὐφράνθητε, δίκαιοι, ἐν τῷ Κυρίῳ». Καί, «Εὐφρανθήσεται δίκαιος ἐν τῷ Κυρίῳ». Καί, «Εὐφρανθήτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτόν, καὶ υἱοὶ Σιών ἀγαλλιάσθωσαν ἐπὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Ἡ γὰρ ἐν σοὶ κατοικία ὡς εὐφραινομένων πάντων». Καὶ ἄλλος «Τοῖς γὰρ δουλεύουσί μοι κληθήσεται ὄνομα καινόν, ὃ εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίαμα εὐρήσουσιν ἐπ' αὐτῆς». Ὅσοι γὰρ δουλεύουσιν αὐτῷ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιῶνται αὐτῷ ἐν τρόμῳ, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ ζῶντος». Φησὶν δὲ καὶ ὁ Παρομιαστής, «Ἐν εὐφροσύναις οὐ προσμίννυται λύπη· ἀπὸ γὰρ τοῦ χοροῦ τῶν δικαίων ἀπέδρα καὶ ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός». Καί, «Ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθωσύνης ζῆθι ἐν ἀγαθῷ». Καὶ πάλιν «Θεωρῶν ὀφθαλμὸς καλὰ, εὐφραίνει καρδίαν, καρδίας δὲ εὐφραινομένης, πρόσωπον θάλλει· «Ἐὰν γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς σου», φησὶν, «ἀπλοῦς ἦ, ὄλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. Φῆμη δὲ ἀγαθὴ λιπαίνει ὀσῶ· ὡς καὶ ἡ τοῦ Παύλου ψυχὴ ἡ λέγουσα, «Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν». Καί, «Καρδία εὐφραινομένη εὐεκτεῖν ποιεῖ». Καὶ ὁ Ἀπόστολος «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε καὶ πάλιν ἐρῶ, χαίρετε». Ἔχει δὲ καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ «Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι δεῖ, φησὶν ὁ πατήρ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν ἀπολωλὸς ἦν, καὶ εὐρέθη». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

36. Ψαλμ. 15, 9, 11.

37. Ψαλμ. 94, 1.

38. Ψαλμ. 99, 2.

39. Ψαλμ. 36, 4.

40. Παρμ. 25, 13.

41. Ἰω. 14, 13, 15.

42. Ψαλμ. 104, 3.

43. Ψαλμ. 96, 12.

44. Ψαλμ. 63, 11.

45. Ψαλμ. 149, 2. 86, 7.

46. Ἦσ. 65, 15. 51, 3.

47. Παρμ. 14, 13.

48. Ἦσ. 35, 10. 51, 11.

49. Ἐκκλ. 7, 14.

50. Παρμ. 15, 30, 13.

51. Ματθ. 6, 22.

52. Παρμ. 15, 30.

53. Φιλ. 2, 17.

54. Παρμ. 17, 22.

55. Φιλ. 4, 4.

56. Λουκᾶ 15, 32.

γέμισε ἡ καρδιά μου ἀπὸ εὐφροσύνη, καὶ ἡ γλῶσσα μου ἄφησε νὰ βγοῦν μὲ ἀγαλλίαση τὰ λόγια μου, γιατί μὲ γέμισες μὲ εὐφροσύνη βλέποντας τὸ πρόσωπό σου»³⁶. Καὶ θὰ γεμίσει κανεὶς μὲ τέτοια εὐφροσύνη μὲ τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸν Θεό. Γιατὶ ἡ εὐφροσύνη τῶν ἐνάρετων, εἶναι ἡ ἀγάπη τους πρὸς τὸν Θεό.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλους προτρέπει πρὸς εὐφροσύνη, λέγοντας· «Ἐλᾶτε νὰ ὑψώσομε τίς φωνές μας πρὸς τὸν Κύριο μὲ ἀγαλλίαση»³⁷. καὶ· «Προσφέρατε τὴν ὑπηρεσία σας στὸν Κύριο μὲ φόβο καὶ μὲ εὐφροσύνη»³⁸. καὶ· «Ἀπόλαυσε τὴν τρυφή τοῦ Κυρίου»³⁹, δηλαδή, Ἐπόλαυσε τὴ γλυκύτητα αὐτοῦ. Γιατὶ λέγει· «Φάγε, παιδί μου μέλι· γιατί εἶναι ὠφέλιμο, γιὰ νὰ γεμίσει ἀπὸ γλύκα ὁ λάρυγγάς σου»⁴⁰ καὶ νὰ προσφέρεις στὸν Κύριο τὰ αἰτήματα τῆς καρδιάς σου. Γιατὶ λέγει ὁ Κύριος στοὺς μαθητὲς του· «Ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε, καὶ τίς ἐντολές μου θὰ τηρήσετε, καὶ ὅ,τι θελήσετε, θὰ τὸ ζητήσετε ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, καὶ θὰ σᾶς τὸ δώσει στὸ ὄνομά μου»⁴¹. Καὶ πάλι· «Ἄς γεμίσει μὲ εὐφροσύνη ἡ καρδιά ἐκείνων ποὺ ζητοῦν τὸν Κύριο»⁴². καὶ· «Νοιῶστε εὐφροσύνη, δίκαιοι, γιὰ τὰ δῶρα τοῦ Κυρίου»⁴³. καὶ· «Θὰ γεμίσει ἀπὸ εὐφροσύνη ὁ δίκαιος γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου»⁴⁴. καὶ· «Ἄς εὐφρανθεῖ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ποὺ τοὺς συγκρότησε σὲ ἔθνος, καὶ τὰ τέκνα τῆς Σιών ἃς νοιώσουν ἀγαλλίαση γιὰ τὸν βασιλιὰ τους. Γιατὶ εὐφραίνονται ὅλοι ὅσοι ἔχουν τὴν κατοικία τους σὲ σένα»⁴⁵. Καὶ ἄλλος· «Γιατὶ σὲ ἐκείνους ποὺ μὲ ὑπηρετοῦν θὰ δοθεῖ ὄνομα νέο, τὸ ὁποῖο θὰ δοξασθεῖ ἐπάνω στὴ γῆ, καὶ θὰ γεμίσουν μὲ εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαση μέσα σ' αὐτήν»⁴⁶. Ὅσοι δηλαδή ὑπηρετοῦν αὐτὸν μὲ φόβο καὶ ἡ ἀγαλλίασή τους συνοδεύεται ἀπὸ τρόμο, αὐτοὶ εἶναι υἱοὶ τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ. Λέγει καὶ ὁ Παροιμιστής· «Στὶς ὥρες εὐφροσύνης δὲν ὑπάρχει λύπη»⁴⁷. γιατί ἀπὸ τὸ χορὸ τῶν δικαίων «ἔχει φύγει καὶ ἡ ὀδύνη καὶ ἡ λύπη καὶ οἱ στεναγμοί»⁴⁸. καὶ· «Στὶς ἡμέρες ἀφθονίας τῶν ἀγαθῶν ζῆσε ἀπολαμβάνοντας τὰ ἀγαθὰ»⁴⁹. Καὶ πάλι· «Βλέποντας ὁ ὀφθαλμὸς τὰ καλά, εὐφραίνει τὴν καρδιά, καὶ ὅταν εὐφραίνεται ἡ καρδιά, τὸ πρόσωπο λάμπει ἀπὸ χαρὰ»⁵⁰. Γιατὶ λέγει· «Ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου εἶναι ὑγιής, ὅλο τὸ σῶμα σου εἶναι φωτεινό»⁵¹. «Φήμη καλὴ ἐνδυναμώνει τὰ ὀσᾶ καὶ ὅλο τὸν ἄνθρωπο»⁵², ὅπως καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Παύλου, ποὺ λέγει, «Χαίρομαι καὶ συμμετέχω στὴ χαρὰ ὅλων σας»⁵³. Καὶ· «Καρδιά γεμάτη εὐφροσύνη, δημιουργεῖ εὐεξία στὸν ἄνθρωπο»⁵⁴. Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Νὰ χαίρεστε πάντοτε στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· καὶ πάλι θὰ σᾶς τὸ πῶ, νὰ χαίρεστε»⁵⁵. Γίνεται λόγος γιὰ τὴν εὐφροσύνη καὶ στὸ Εὐαγγέλιο· «Ἐπρεπε νὰ εὐφρανθεῖς καὶ νὰ χαρεῖς», λέγει ὁ πατέρας, «γιατὶ ὁ ἀδελφός σου ἦταν νεκρὸς καὶ ἀνέζησε, χαμένος, καὶ βρέθηκε»⁵⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΙΘ'.

Περὶ τοῦ μὴ μεριμνᾶν.

Ἡ τῶν διωτικῶν πραγμάτων μέριμνα ἀπίστου καὶ ὀλιγοψύχου ἀνθρώπου ἐστίν. Οὐκ ἔτι γὰρ εἰς τὸν μεριμνῶντα Θεὸν ἐλπίζομεν, ἀλλ' 5 εἰς ἑαυτούς, καὶ περὶ ἡμῶν μεριμνῶμεν. Εἰ γὰρ τὰ ὁρώμενα, ἃ παρέχει ἡμῖν ὁ ἀγαθὸς Θεός, ἀγαθὰ, οὐκ ἐμπιστεύομεν αὐτῷ, περὶ τῶν μὴ ὁρωμένων, ὧν ἐπηγγείλατο, πῶς ἐμπιστεύσωμεν αὐτῷ; Οὐ χρὴ δὲ οὕτως ἡμᾶς κρατεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ζητήσωμεν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ἡμῖν, κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ· λυσιτελέστερον 10 ἡμῖν ἐστὶν καταφρονεῖν τῶν μὴ ἡμετέρων, καὶ ὀρέγεσθαι τὰ ἡμέτερα, τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὴν ἀθανασίαν λέγω. Ὅταν γὰρ ἄφθαρτοι γενώμεθα καὶ ἀθάνατοι, τῆς μὲν ὁρατῆς αὐτοῦ θεοφανείας ἐν πανάγνοις θεωρίαις ἀποπληρούμενοι, φανοτάταις ἡμᾶς μαρμαρυγαῖς περιανυγάζουσαις, ὡς τοὺς μαθητὰς ἐν ἐκείνῃ τῇ θειοτάτῃ μεταμορφώσει, τῆς δὲ 15 νοητῆς αὐτοῦ φωτοδοσίας ἐν ἀπαθει καὶ αὐτῷ τῶ νῶ μετέχοντες καὶ τῆς ὑπὲρ νοῦν ἐνώσεως, ἐν ταῖς τῶν περιφανῶν ἀκτίνων, ἀγνώστοις καὶ μακαρίοις ἐπιβουλαῖς ἐν θειοτέρῳ μιμήσει τῶν ἐπουρανίων νόων· ἰσάγγελοι γάρ, ὡς ὁ θεῖος λόγος ἔφη, ἐσόμεθα, καὶ υἱοὶ Θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως ὄντες υἱοί.

20 Καλῶς οὖν ὁ Ἐκκλησιαστής διαγορεύει, φήσας «Γλυκὺς ὁ ὕπνος τῷ δούλῳ, εἰ ὀλίγον καὶ εἰ πολὺ φάγεται». Καὶ ἐπάγει· «Ἔστιν ἀρρωστία ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, πλοῦτον φυλασσόμενον τῷ παρ' αὐτοῦ εἰς κακίαν αὐτοῦ καὶ ἀπολεῖται ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος ἐν περισπασμῷ πονηρῶ· καί γε πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἐν σκότει καὶ πένθει καὶ θυμῷ πολ- 25 λῷ καὶ ἀρρωστία, καὶ ὁ μόχθος αὐτοῦ εἰς ἄνεμον. Ὡσπερ γὰρ παρεγένετο γυμνός, οὕτω καὶ ἀπελεύσεται. Πολλάκις δὲ οὐκ ἐξουσιάζει αὐτῷ ὁ Θεὸς φαγεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ ξένος φάγεται αὐτόν. Διότι πένης οἶδε πορευθῆναι κατέναντι τῆς ζωῆς». Καὶ ἄλλος «Μὴ μεριμνήσης περὶ τοῦ αὔριον· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἢ ἐπιούσα». Καὶ πάλιν «Μὴ δὴ 30 καυχᾶσθαι εἰς αὔριον. Οὐ γὰρ οἶδας τί σοι ἀπαντήσεται· παρελεύσεται γὰρ ὁ θῖος ἡμῶν ὡς ἴχνη νεφέλης· σκιάς γὰρ ὁδὸς ὁ καιρὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναποδισμὸς τελευτῆς ἀνθρώπου». Ὁ δὲ Δαυὶδ· «Ἐπίρρι-

57. Λουκᾶ 20, 36.

60. Παρμ. 3, 28.

58. Ἐκκλ. 5, 11.

61. Παρμ. 27, 1.

59. Ἐκκλ. 5, 12-16. 6, 2, 8.

62. Σ. Σολ. 2, 4-5.

ΛΟΓΟΣ 119ος.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεριμνᾶμε γιὰ τὰ βιωτικά.

Ἡ μέριμνα γιὰ τὰ βιωτικά πράγματα εἶναι δείγμα ἄπιστου καὶ μικρόψυχου ἀνθρώπου. Γιατὶ δὲν ἐλπίζομε πιά στὸν Θεὸ πού μεριμνᾶ γιὰ μᾶς, ἀλλὰ στὸν ἑαυτὸ μας, καὶ μεριμνᾶμε γιὰ μᾶς. Ἐὰν δηλαδή τὰ ὄρατὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα μᾶς παρέχει ὁ ἀγαθὸς Θεός, δὲν τὰ ἐμπιστευόμαστε σ' αὐτόν, γιὰ τὰ μὴ ὄρατὰ, τὰ ὁποῖα μᾶς ὑποσχέθηκε, πῶς θὰ τὰ ἐμπιστευθοῦμε σ' αὐτόν; Δὲν πρέπει αὐτὰ νὰ μᾶς κυριεύουν ἔτσι, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ζητοῦμε τὴ βασιλεία αὐτοῦ, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ μᾶς δοθοῦν ἐπιπρόσθετα, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο του. Ὁφελιμότερο μᾶς εἶναι νὰ περιφρονοῦμε ἐκεῖνα πού δὲν εἶναι δικά μας, καὶ νὰ ποθοῦμε τὰ δικά μας, ἐννοῶ τὴν ἀφθαρσία καὶ τὴν ἀθανασία. Γιατί, ὅταν γίνομε ἀφθαρτοὶ καὶ ἀθάνατοι, καταπλημμυριζόμαστε ἀπὸ τὴν ὄρατὴ θεοφάνεια αὐτοῦ μὲ τὶς ἱερώτατες θεωρίες, πού μᾶς περιβάλλουν μὲ λαμπρότητα μὲ τὶς φωτεινότετες ἀκτινοβολίες τους, ὅπως τοὺς μαθητὲς κατ' ἐκείνη τὴ θειότατη μεταμόρφωση τοῦ Σωτήρα, καὶ παράλληλα μετέχομε μὲ τὸν ἀπαθῆ καὶ ἄυλο νοῦ τῆς νοητῆς αὐτοῦ φωτοδοσίας καὶ τῆς πάνω ἀπὸ τὸ νοῦ ἐνώσεως, μέσα στίς ἄγνωστες καὶ μακάριες πνευματικὲς ἐπιδράσεις τῶν περίλαμπρων ἀκτίων κατὰ μία θειότερη μίμηση τῶν ἐπυρράντων νόων (πνευμάτων)· γιατί, ὅπως εἶπε ὁ θεῖος λόγος, «θὰ γίνομε ἰσάγγελοι καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ἐφόσον εἴμαστε υἱοὶ τῆς ἀναστάσεως»⁵⁷.

Σωστὰ λοιπὸν ὁ Ἐκκλησιαστής διακηρύττει καὶ λέγει· «Εἶναι γλυκὸς ὁ ὕπνος τοῦ δούλου, εἴτε λίγο φάγει εἴτε πολὺ»⁵⁸. Καὶ προσθέτει· «Ἐπάρχει μιὰ ἀρρώστια πού εἶδα κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, πλοῦτος πού φυλάσσεται καὶ πού προξενεῖ κακὰ σὲ ἐκεῖνον πού τὸν φυλάσσει, καὶ θὰ χαθεῖ ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος μέσα σὲ μιὰ κακὴ ὥρα, καὶ ὅλες οἱ ἡμέρες τοῦ πλουσίου θὰ εἶναι θυθισμένες μέσα στὸ σκοτάδι, τὸ πένθος, τὸν μεγάλο θυμὸ καὶ τὶς ἀρρώστιες, καὶ ὅλος ὁ μόχθος του διασκορπίστηκε ἀπὸ τὸν ἄνεμο. Γιατί, ὅπως ἦρθε γυμνὸς στὸν κόσμον, ἔτσι καὶ θὰ φύγει. Πολλὲς φορὲς ὅμως δὲν θὰ τοῦ ἐπιτρέψει ὁ Θεὸς νὰ φάγει ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ ὁ ξένος θὰ τὸν φάγει. Γιατὶ ὁ φτωχὸς γνωρίζει πῶς νὰ βαδίζει τὸ δρόμον τῆς ζωῆς του»⁵⁹. Καὶ ἄλλος· «Μὴ μεριμνήσεις γιὰ τὴν αὐριανὴ μέρα· γιατί δὲν γνωρίζεις τί θὰ φέρει ἡ αὐριανὴ μέρα»⁶⁰. Καὶ πάλι· «Μὴ καυχέσαι λοιπὸν γιὰ τὴν αὐριανὴ μέρα. Καθόσον δὲν γνωρίζεις τί θὰ σοῦ φέρει»⁶¹. «Γιατὶ θὰ περᾶσει ἡ ζωὴ μας σὰν τὰ ἴχνη τῆς νεφέλης· καὶ πραγματι σὰν σκιᾶ περνᾶει ἡ ζωὴ μας, καὶ δὲν ὑπάρχει ἐπιστροφή τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν θάνατον»⁶². Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Ἀνάθεσε στὸν Κύριον τὴ

ψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψαι. Οὐ γὰρ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους οὐ καταισχυνθήσονται ἐν καιρῷ πονηρῷ, καὶ ἐν ἡμέραις λιμοῦ χορτασθήσονται. Τὴν γὰρ θήραν αὐτῆς εὐλογῶν, εὐλογήσω, καὶ τοὺς 5 πτωχοὺς αὐτῆς χορτάσω ἄρτον». Καὶ ὁ Πέτρος «Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψατε ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν». Ὁμοίως καὶ ὁ Παῦλος, «Ὁ Κύριος», λέγων, «ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ἡμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν Θεόν». Καὶ αὐθις «Δυνατὸς δὲ ὁ Θεὸς πᾶσαν χάριν 10 περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύσητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν». Καὶ ὁ Κύριος «Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε ἢ τί πίνητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χηρίζετε τούτων ἀπάντων· ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα 15 πάντα προστεθήσεται ὑμῖν». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΚ'.

Περὶ ἀπαρχῶν.

Περὶ τῶν ἀπαρχῶν, πᾶσι τρόποις κεχρεωστήκαμεν τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ προσφέρειν ἐκ τῶν ἰδίων καμιάτων, καὶ ἐκ τῆς ἰσχύος, ἧς 20 αὐτός ἐπιχορηγεῖ, καὶ ἐξ ὧν αὐτός προνοούμενος φροντίζει ἡμῶν, κατὰ τὴν Γραφήν «Τίμα», γὰρ φησι, «τὸν Κύριον ἐκ σῶν πόνων δικαίων, καὶ ἀπάρχου αὐτῷ ἐκ σῶν καρπῶν δικαιοσύνης, ἵνα ἐμπιπλῶνται τὰ ταμιεῖά σου πλησμονὴν σίτου». Καὶ ὁ νόμος, «Οὐκ ὀφθήσῃ», λέγων, «ἐνώπιόν μου κενός». – «Τὰς ἀπαρχὰς τῶν γεννημάτων 25 σου οἴσεις εἰς οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου». Καί, «Μὴ ἀπείθει αὐτῷ· τὸ γὰρ ὄνομά σου ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. Ἀπαρχὴν ἄλωνος καὶ ληνοῦ οὐ καθυστερήσεις Δῶρον ἀπαρχῆς προσοίσετε αὐτῷ Κυρίῳ». Καί, «Προσοίσεις θυσίαν τῶν προγεννημάτων σου». Καί, «Ἐξιλιάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ». Καὶ αὐθις 30 «Προσήνεγκαν», φησὶν, «οἱ ἄρχοντες τὰ δῶρα αὐτῶν ἀπέναντι τοῦ

63. Ψαλμ. 54, 23. 36, 25, 19. 64. Ψαλμ. 131, 15. 65. Α' Πέτρο. 5, 7. 66. Φιλ. 4, 5-6.
 67. Β' Κορ. 9, 8. 68. Λουκᾶ 12, 30-31. 69. Παρμ. 3, 9-10. 70. Ἐξ. 23, 15.
 71. Ἐξ. 23, 19. 72. Ἐξ. 23, 21. 73. Ἐξ. 22, 29.
 74. Λευϊτ. 2, 12. 75. Λευϊτ. 2, 14. 76. Λευϊτ. 4, 26.

μέριμνά σου, καὶ αὐτὸς θὰ σέ διαθρέψει. Γιατὶ δὲν εἶδα ἐνάρετο νὰ ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό, οὔτε οἱ ἀπόγονοί του νὰ ζητοῦν ψωμί. Δὲν θὰ καταντροπιαστοῦν σὲ καιροὺς δύσκολους, καὶ σὲ μέρες πείνας θὰ χορτάσουν»⁶³. «Θὰ ὑπερευλογήσω τὰ πρὸς διατροφή θηράματά της, καὶ τοὺς φτωχοὺς της θὰ τοὺς χορτάσω ψωμί»⁶⁴. Καὶ ὁ Πέτρος· «Ὅλη τὴ μέριμνά σας ἀναθέσατέ την σ' αὐτόν, γιατί αὐτὸς φροντίζει γιὰ σᾶς»⁶⁵. Ὅμοια καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Ὁ Κύριος βρῖσκεται κοντὰ· μὴ μεριμνᾶτε γιὰ τίποτε, ἀλλὰ γιὰ τὸ κάθε τι ἃς γίνονται τὰ αἰτήματά σας γνωστὰ στὸν Θεὸ μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν παράκλησή σας, συνοδευόμενα ἀπὸ εὐχαριστία»⁶⁶. Καὶ πάλι· «Ὁ Θεὸς ἔχει τὴ δύναμη κάθε δῶρο του νὰ σᾶς τὸ δώσει μὲ ὑπεραφθονία, ὥστε, ἔχοντας πάντοτε αὐτάρκεια στὸ κάθε τι, νὰ προσφέρετε μὲ ὑπεραφθονία γιὰ κάθε καλὸ ἔργο»⁶⁷. Καὶ ὁ Κύριος· «Μὴ μεριμνήσετε γιὰ τὴ ζωὴ σας, τί θὰ φᾶτε ἢ τί θὰ πιεῖτε, οὔτε γιὰ τὸ σῶμα σας, τί θὰ φορέσετε· γιατί γνωρίζει ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος, ὅτι τὰ ἔχετε ἀνάγκη ὅλα αὐτὰ. Ζητεῖτε πρῶτα τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς δοθοῦν ὡς ἐπιπρόσθετα»⁶⁸. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 120ος.

Γιὰ τὶς ἀπαρχές.

Σχετικὰ μὲ τὶς ἀπαρχές, ὀφείλομε μὲ κάθε τρόπο ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ποὺ μᾶς δίνονται ἀπὸ τὸν Θεό, νὰ προσφέρουμε στὸν Θεό, καὶ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ προέρχονται ἀπὸ τοὺς κόπους μας καὶ ἀπὸ τὴ δύναμή μας, τὴν ὁποία αὐτὸς μᾶς ἐπιχορηγεῖ, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ αὐτὸς βάσει τῆς πρόνοιᾶς του φροντίζει γιὰ μᾶς, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή· γιατί λέγει· «Τίμα τὸν Κύριο ἀπὸ τοὺς δίκαιους κόπους σου, καὶ πρόσφερε σ' αὐτόν τὶς ἀπαρχές ἀπὸ τοὺς καρπούς σου ποὺ ἀπέκτησες μὲ δίκαιο τρόπο, γιὰ νὰ γεμίσουν οἱ ἀποθήκες σου μὲ ὑπεραφθονία σιταριοῦ»⁶⁹. Καὶ ὁ νόμος λέγει· «Δὲν θὰ παρουσιασθεῖς μπροστὰ μου μὲ ἄδεια χέρια»⁷⁰. – «Τὶς ἀπαρχές ἀπὸ τὰ γεννήματα τῶν χωραφιῶν σου θὰ τὶς προσφέρεις στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου»⁷¹· καὶ· «Μὴ δείξεις ἀπειθεία σ' αὐτόν· γιατί τὸ ὄνομά σου εἶναι δοσμένο σ' αὐτόν»⁷². – «Τὴν ἀπαρχὴν ἀπὸ τὸ σιτάρι τοῦ ἄλωνιοῦ καὶ ἀπὸ τὸ κρασί στὸ πατητήρι μὴ καθυστερήσεις νὰ τὴ δώσεις»⁷³. – «Αὐτὰ (τὸν ἔνζυμο ἄρτο καὶ τὸ μέλι) θὰ τὰ προσφέρετε ἀπὸ τὶς ἀπαρχές δῶρο στὸν Κύριο»⁷⁴· καὶ· «Θὰ προσφέρεις τὴ θυσία αὐτὴ ἀπὸ τὰ πρωτογεννήματα σου»⁷⁵· καὶ· «Θὰ προσφέρει ὁ ἱερεὺς τὴ θυσία γιὰ τὴν ἐξιλέωση τῆς ἁμαρτίας του, καὶ θὰ τοῦ συγχωρηθεῖ»⁷⁶. Καὶ πάλι· «Πρόσφεραν», λέγει,

θυσιαστηρίου». Λέγει δὲ καὶ Ἰεζεκιήλ· «Πᾶς ὁ λαὸς δώσει τὴν ἀπαρχὴν τῶ ἀφηγουμένῳ». Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Τωβίας ἔφασκεν· «Τὰς ἀπαρχὰς τῶν γεννημάτων μου ἐδίδουν τοῖς ἱερεῦσι εἰς τὸ θυσιαστήριον». Καὶ ἄλλος «Μὴ ὀφθήσῃ ἐνώπιον Κυρίου κενός». Ταῦτα γὰρ πάντα χάριν ἐντολῆς «δὸς Ὑψίστῳ, καὶ κατὰ τὴν δόσιν αὐτοῦ, καὶ ἑπταπλασίανα ἀνταποδώσει σοι. Ἐν ὀφθαλμῷ ἀγαθῷ δόξασον τὸν Θεὸν καὶ μὴ σμικρύνῃς ἀπαρχὴν χειρῶν σου. Ἐν πάσῃ δόσει ἰλάρωσον τὸ πρόσωπόν σου, ὅτι προσφορὰ δικαίου λιπαίνει θυσιαστήριον». Ὁ δὲ ἐντολοφύλαξ Δαυῖδ, «Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου», φησί, «ἐν ὀλοκαυτώμασιν ἀποδώσω σοι τὰς εὐχὰς μου, ἃς διέστειλε τὰ χεῖλή μου. Ὀλοκαυτώματα μεμυλωμένα ἀνοίσω σοι, μετὰ θυμιάματος καὶ κριῶν ἀνοίσω σοι βόας μετὰ χειμάρρων». Καὶ ἄλλος δὲ προτροπτικῶ λόγῳ· «Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ, υἱοὶ Θεοῦ· ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ υἱοὺς κριῶν. Ἄρατε θυσίας, καὶ εἰσπορεύεσθε εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ». Καί, «Εὐξασθε καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν». Καὶ πάλιν· «Πάντες οἱ κύκλω αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα», τουτέστιν οἱ ἐγγίζοντες αὐτῷ. Καὶ ὁ Ἀπόστολος φησιν· «Εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱεροουργοῦντα τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν Πνεύματι».

20 Πάντες μὲν οὖν οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἔφην, χρεωστοῦμεν ἀπαρχὰς καὶ δεκάτας προσφέρειν τῷ Θεῷ καὶ μηδεὶς προβαλέσθω πενίαν. Οὐ γὰρ εὐρίσκεται πτωχότερος τῆς τὰ δύο λεπτὰ προσενεγκούσης χήρας, καὶ πλείω πάντων προσεχθείσης Ἐξαιρέτως δὲ οἱ μοναχοὶ χρεῶσταί εἰσιν προσφέρειν τῷ Θεῷ ἀπαρχὰς καὶ δεκάτας, οὐ μόνον τὰς φαινομένας 25 ταύτας, τουτέστιν, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ ἄλλων οἰκονομοῦνται καὶ ἐκ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν, ἀλλὰ πνευματικὰς θυσίας, αἷς καὶ μᾶλλον χαίρει ὁ Θεός. Ὀλοκαύτωςον σεαυτὸν ὅλον τῷ Θεῷ διὰ θωμῶν ἐξομολογήσεως καὶ δακρύων, ὅπερ σημαίνει, «Βόας μετὰ χειμάρρων». Διὰ καθαρᾶς προσευχῆς, ὅπερ ἐστὶν τὸ θυμιάμα, προσένεγκαι αὐτῷ τὸ 30 στηθῆνιον, τὸ θυμικόν, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, τὸ ἐπιθυμητικόν, καὶ τοὺς δύο νεφρούς, τὴν σωφροσύνην κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσίν, τὸν ἡγεμόνα νοῦν σὺν ταῖς πράξεσιν τῆς εἰς ζωὴν φερούσης ὁδοῦ. Πᾶσαν ἔννοιαν, πᾶσαν πράξιν καὶ κίνησιν καὶ θεωρίαν ἀνάθου τῷ Θεῷ ἐν

77. Ἀριθμ. 7, 10.

78. Ἰεζ. 45, 16.

79. Τωβ. 1, 6-7.

80. Ἐξ. 23, 15.

81. Σ. Σειρ. 35 (32) 5-10. 82. Ψαλμ. 65, 13-15. 83. Ψαλμ. 28, 1. 84. Ψαλμ. 85, 8.

85. Ψαλμ. 75, 12. 86. Ὅπ. π. 87. Ρωμ. 15, 16. 88. Λουκᾶ 21, 2-4. 89. Ψαλμ. 65, 15.

«οἱ ἄρχοντες τὰ δῶρα τοὺς μπροστὰ στὸ θυσιαστήριον»⁷⁷. Λέγει καὶ Ἰεζεκιήλ· «Ὁλος ὁ λαὸς θὰ δίνει τὴν ἀπαρχὴν στὸν ἄρχοντα»⁷⁸. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Γωβίας ἔλεγε· «Τὶς ἀπαρχές τῶν γεννημάτων μου τίς ἔδιναν στοὺς ἱερεῖς γιὰ θυσία στὸ θυσιαστήριον»⁷⁹. Καὶ ἄλλος· «Μὴ παρουσιασθεῖς μπροστὰ στὸν Κύριον μὲ ἄδεια χέρια»⁸⁰. «Ὅλα αὐτὰ σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴν θὰ τὰ δώσεις στὸν Ὑψιστὸ ἀνάλογα μὲ τὰ ὅσα σοῦ δίνει, καὶ θὰ σοῦ ἀνταποδώσει ἑπταπλάσια. Μὲ ἄδολο ὄφθαλμὸν δοξολόγησε τὸν Θεὸν καὶ μὴ ἐλαττώσεις τὴν ἀπαρχὴν τῶν χειρῶν σου. Σὲ κάθε δωρεὰ τὸ πρόσωπό σου νὰ εἶναι χαρούμενο, γιατί ἡ προσφορὰ τοῦ ἐνάρετου λιπαίνει τὸ θυσιαστήριον»⁸¹. Καὶ ὁ φύλακας τῶν ἐντολῶν Δαβὶδ λέγει· «Θὰ μὴ πῶ στὸν ἅγιον ναὸ σου καὶ μὲ ὀλοκαυτώματα θὰ σοῦ προσφέρω τίς προσευχές μου, τίς ὁποῖες περιόρισαν τὰ χεῖλη μου. Θὰ σοῦ προσφέρω ὀλοκαυτώματα μὲ πλούσιο μυελὸ μαζὶ μὲ θυμίαμα καὶ κριούς, ὅπως θὰ σοῦ προσφέρω καὶ βόδια καὶ τράγους»⁸². Καὶ ἄλλος μὲ προτρεπτικὸν λόγον· «Προσφέρατε στὸν Κύριον, τέκνα τοῦ Θεοῦ, προσφέρατε στὸν Κύριον μικρὰ κριάρια»⁸³. – «Πάρτετε θρέμματα γιὰ θυσίες καὶ πηγαίνετε σὺν αὐλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου»⁸⁴ καὶ· «Κάνετε προσευχὰς καὶ τάματα καὶ ἀποδώστε αὐτὰ στὸν Κύριον τὸν Θεὸν μας»⁸⁵. Καὶ πάλιν· «Ὅλοι οἱ γύρω ἀπὸ αὐτὸν λαοὶ θὰ φέρουν καὶ θὰ προσφέρουν δῶρα»⁸⁶, δηλαδὴ οἱ βρισκόμενοι πλησίον του». Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Γιὰ νὰ εἶμαι διάκονος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σὺν ἔθνεσιν, προσφέροντας ὡς θυσία τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτη, ἁγιασμένη μὲ τὸ Πνεῦμα»⁸⁷.

Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι, ὅπως εἶπα, χρεωστοῦμε νὰ προσφέρουμε ἀπαρχὰς καὶ δεκάτες στὸν Θεὸν καὶ κανέναν νὰ μὴ προβάλλῃ ὡς πρόφασι τὴν φτώχεια. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει φτωχότερος ἀπὸ τὴν χήρα ποὺ πρόσφερε τὰ δύο λεπτά, καὶ ἡ ὁποία πρόσφερε τὰ περισσότερα ἀπὸ ὅλους⁸⁸. Ἰδιαιτέρως οἱ μοναχοὶ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ προσφέρουν στὸν Θεὸν ἀπαρχὰς καὶ δεκάτες, ὅχι μόνον αὐτὲς τίς φαινερές, δηλαδὴ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ αὐτοὶ ἐξοικονομοῦν ἀπὸ ἄλλους καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τους, ἀλλὰ πνευματικὰς θυσίας, μὲ τίς ὁποῖες καὶ χαίρεται περισσότερο ὁ Θεός. Πρόσφερε ὀλοκαύτωμα ὅλον τὸν ἑαυτὸν σου στὸν Θεὸν μὲσω τῶν βωμῶν τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῶν δακρύων, πράγμα ποὺ δηλώνεται μὲ τό, «Βόδια καὶ τράγους». Μὲ καθαρὴν προσευχὴν, ποὺ εἶναι τὸ θυμίαμα, πρόσφερε σ' αὐτὸν τὸ στηθῆνιον, δηλαδὴ τὸ θυμικόν, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, δηλαδὴ τὸ ἐπιθυμητικόν, καὶ τὰ δύο νεφρά, δηλαδὴ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὸ κεφάλιν μαζὶ μὲ τὰ πόδια, δηλαδὴ τὸν ἡγεμόνα νοῦ μαζὶ μὲ τίς πράξεις τῆς ὁδοῦ ποὺ ὁδηγεῖ στὴ ζωὴ. Κάθε σκέψις, κάθε πράξις καὶ κίνησις καὶ θεωρία ἀφιέ-

πνεύματι συντετριμμένῳ καὶ τεταπεινωμένῳ. Ἐὰν οὕτως ὀλοκαυτώσης σεαυτὸν τῷ Θεῷ, ἀποκαθαίρη μὲν τὰς λέπρας τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, γίνῃ δὲ θυσιαστήριον καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἀκούεις «Ἵπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ», τῷ Χριστῷ, «καὶ προσένεγκαι τὸ δῶρον, ὃ προσέταξέ σοι», τῷ ἐν πνεύματι Ἰουδαίῳ, «ὁ Μωσῆς, εἰς μαρτύριον», ἧς ἔτυχες υἰοθεσίας. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΚΑ΄

Περὶ ἐξίλασμοῦ.

Δέον ἐστὶν τὸν ἱερέα πρῶτον ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐξιλέωσασθαι τὸν 10 Θεόν, καὶ οὕτως ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Εἶτα κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου λέγοντος· «Καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τότε τὸ ἐκτός». Πῶς γὰρ δύναται τις ἰλεωποιήσασθαι τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἄλλου, εἰ μὴ πρῶτον ὑπὲρ ἑαυτοῦ; τοῦτο γὰρ καὶ νόμιμόν ἐστιν, καθὼς φησιν ὁ Μωυσῆς πρὸς Ἀαρῶν, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· «Προσένεγκαι τὸ ὀλοκαύ- 15 τωμά σου, καὶ ἐξιλάσῃ περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου σου, καὶ ποιήσεις τὰ δῶρα περὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξιλάσῃ περὶ αὐτοῦ». Δῆλον δὲ ὅτι, ὅτε ἑαυτὸν ἐκάθαιρε καὶ τοὺς οἰκείους, τότε λοιπὸν, ἐξάρας Ἀαρῶν τὰς χεῖρας, εὐλόγησε τὸν λαόν. Ὁ δὲ Ἰεζεκιήλ περὶ τῶν ἱερέων ἔφησεν οὕτως· «Οἶνον μὴ πίωνσιν πᾶς ἱερεὺς, ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰς τὴν 20 αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν». Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Ὡσπερ οἱ ἀρχιερεῖς», φησὶν, «πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρουσιν, ἔπειτα ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. Ὁ νόμος γάρ», φησὶν, «καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν». Καὶ αὐθις· «Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς, ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν 25 Θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσιν καὶ πλανωμένοις. Ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περικείται ἀσθένειαν, καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν».

Δεῖ οὖν, ὡς εἴρηται, τὸν καλούμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ προσ- 30 φέρειν δῶρα καὶ θυσίας ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, πρῶτον τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καθαρίσαι ἀπὸ ὅλου τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, εἴθ' οὕτω τολμήσαι τὰς ὑπὲρ ἄλλων πρεσβείας προσφέρειν τῷ Θεῷ, καὶ μιμεῖσθαι τὸν μέγαν ἀρχιερέα Ζαχαρίαν, τὸν πατέρα τοῦ Προδρόμου. «Ἦν», γὰρ φησιν, «δίκαιος, πορευόμενος ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ τοῖς

89. Ματθ. 8, 4.

92. Ἰεζ. 44, 21.

90. Ματθ. 23, 26.

93. Ἐβρ. 7, 27-28.

91. Λευϊτ. 9, 22. 16, 6. 9, 7.

94. Ἐβρ. 5, 1-3.

ρωσέ την στόν Θεό μέ πνεῦμα συντριμμένο καί ταπεινωμένο. Ἐάν προσφέρεις ἔτσι τόν ἑαυτό σου ὀλοκαύτωμα στόν Θεό, θά καθαρίσεις τις λέπρες τῶν ἀκάθαρτων παθῶν, καί θά γίνεις θυσιαστήριο καί ναός τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί θά ἀκούσεις· «Πήγαινε, δείξε τόν ἑαυτό σου στόν ἱερέα», τόν Χριστό, «καί πρόσφερε τό δῶρο σου, πού πρόσταξε σέ σένα», τόν πνευματικό Ἰουδαῖο, «ὁ Μωυσῆς, ὡς ἀπόδειξη»⁸⁹, τῆς υἰοθεσίας πού ἔλαβες. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 121ος.

Γιά τόν ἐξιλασμό.

Πρέπει ὁ ἱερέας νά ζητάει ἐξιλέωση ἀπό τόν Θεό πρῶτα γιά τόν ἑαυτό του, καί μετὰ γιά τό λαό. Καί αὐτό εἶναι σύμφωνο μέ τήν ἐντολή τοῦ Κυρίου πού λέγει· «Καθάρισε πρῶτα τὸ ἐσωτερικό τοῦ ποτηριοῦ, καί μετὰ τὸ ἐξωτερικό»⁹⁰. Γιατί, πῶς μπορεῖ κάποιος νά ζητήσει ἀπό τόν Θεό ἐξιλέωση γιά ἄλλον, ἐάν πρῶτα δέν ζητήσει γιά τόν ἑαυτό του; Αὐτό βέβαια εἶναι σύμφωνο καί μέ τό νόμο, ὅπως λέγει ὁ Μωυσῆς πρὸς τόν Ἀαρών, τόν ἀδελφό του· «Πρόσφερε τὸ ὀλοκαύτωμά σου, καί θά ἐξιλεωθείς σὺ ὁ ἴδιος καί ἡ οἰκογένειά σου, καί θά προσφέρεις τὰ δῶρα γιά τό λαό, καί θά ἐξιλεώσεις αὐτόν»⁹¹. Εἶναι φανερό, ὅτι, ὅταν καθάρισε τόν ἑαυτό του καί τοὺς δικούς του, τότε σήκωσε τὰ χέρια του ὁ Ἀαρών καί εὐλόγησε τόν λαό. Ὁ Ἰεζεκιήλ πάλι εἶπε τὰ ἐξῆς γιά τοὺς ἱερεῖς· «Ὅλοι οἱ ἱερεῖς πού πρόκειται νά μπουν στήν ἐσώτερη αὐλή δέν θά πίνουν κρασί»⁹². Καί ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Ὅπως οἱ ἀρχιερεῖς προσφέρουν θυσίες πρῶτα γιά τις δικές τους ἁμαρτίες, καί ἔπειτα γιά τις ἁμαρτίες τοῦ λαοῦ. Γιατί ὁ νόμος», λέγει, «ἐγκαθιστᾷ ἀρχιερεῖς πού ἔχουν ἀδυναμίες»⁹³. Καί πάλι· «Γιατί ὁ κάθε ἀρχιερεὺς, πού λαμβάνεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τοποθετεῖται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γιά χάρη τῶν ἀνθρώπων, γιά νά προσφέρει δῶρα καί θυσίες γιά τις ἁμαρτίες του, καί πρέπει νά εἶναι ὑπομονητικός πρὸς ἐκείνους πού βρίσκονται σὲ ἄγνοια καί πλάνη. Γιατί καί αὐτὸς ἔχει ἀδυναμίες, καί ἕξαιτίας αὐτῶν ὀφείλει νά προσφέρει θυσίες, ὅπως γιά τις ἁμαρτίες τοῦ λαοῦ, ἔτσι καί γιά τις δικές του»⁹⁴.

Πρέπει λοιπόν, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, ἐκεῖνος πού καλεῖται ἀπὸ τόν Θεό νά προσφέρει δῶρα καί θυσίες ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, νά καθαρίσει πρῶτα τήν ψυχὴ καί τὸ σῶμα του ἀπὸ ὅλον τόν παλαιὸ ἄνθρωπο, καί μετὰ νά τολμήσει νά προσφέρει στόν Θεό τις μεσολαθήσεις γιά τοὺς ἄλλους, καί νά μιμεῖται τόν μέγα ἀρχιερέα Ζαχαρία, τόν πατέρα τοῦ Προδρόμου. Γιατί λέγει· «Ἦταν δίκαιος, ζώντας ἀμεμπτα καί σύμφωνα μέ ὅλες τις ἐντολές

δικαιώμασιν τοῦ Κυρίου ἀμέμπτως. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτόν, εἰσηλθε τοῦ θυμιάσαι εἰς τὸν ναόν, καὶ ἦν πᾶν τὸ πλῆθος ἔξω προσευχόμενον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θυμιάματος. Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐστῶς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ εἶπεν· Μὴ φοβοῦ, 5 Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἴόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην, καὶ ἔσται σοι χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΚΒ΄.

10

Περὶ ἀρχιερωσύνης.

Ἔστιν μὲν οὖν ἡ ἀρχιερωσύνη περιεκτικὴ, κατὰ τὸν τῆς παραδόσεως λόγον, τῶν κατὰ ταύτην ἀπάντων ἱερῶν πραγμάτων τάξιν ἔχουσα, τὴν πασῶν ὑψηλοτέραν, τὸ περὶ Θεὸν ἀμέσως ἰδρῦσθαι, καὶ τὰς πρώτας παρ' αὐτοῦ θεοφανίας ἐκλάμπεσθαι. Δεῖ γὰρ τὸν ἀρχιεράρχην 15 ἐνθεόν τε καὶ θεῖον ἄνδρα εἶναι, πάσης ἱερᾶς ἐπιστήμης καὶ γνώσεως πεπληρωμένον, καθὼς ὁ Παῦλος Τιμοθέῳ ἐπιστέλλει, λέγων· «Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, νηφάλειον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον». Ὡσαύτως καὶ Τίτῳ· «Δεῖ γάρ, φησίν, 20 τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὄσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾗ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν». Τοῖς δὲ Ἐφεσίοις λέγων· «Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ πομινίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα 25 μα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους πομαίνειν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος». Ὅτι δέ, «ὁ θερισμὸς πολὺς, καὶ οἱ ἐργάται ὀλίγοι», δῆλον ὅτι ἐν τοῖς καιροῖς ἡμῶν λιμὸς ἐστὶ τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου.

Διὸ δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας 30 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐργάτας τοιούτους, ὀρθοτομοῦντας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀνεπαισχύντους, ἀνεπιλήπτους, ἐργάτας πιστοῦς, φωστῆρας οἰκουμένης, ἐργαζομένους μὴ τὴν βρωσὴν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐργάτας τοιούτους, ὡς οἱ

95. Λουκᾶ 1, 6, 8-14.

98. Πράξ. 20, 28.

96. Α' Τιμ. 3, 2-3.

99. Ματθ. 9, 37.

97. Τίτ. 1, 7-9.

καὶ τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου. Αὐτός, κατὰ τὴν ὥρα πού τελοῦσε τὰ ἱερατικὰ καθήκοντά του, συνέβη νὰ μπεῖ μέσα στὸ ναὸ γιὰ νὰ θυμιάσει, ἐνῶ ὅλο τὸ πλῆθος βρισκόταν ἔξω προσευχόμενο κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θυμιάματος. Φανερώθηκε τότε σ' αὐτὸν ἄγγελος τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος στεκόταν στὸ δεξιὸ μέρος τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ εἶπε· Μὴ φοβᾶσαι, Ζαχαρία, γιατί εἰσηκούσθηκε ἡ παράκλησή σου, καὶ ἡ γυναῖκα σου Ἐλισάβετ θὰ σοῦ γεννήσει υἱό, στὸν ὁποῖο θὰ δώσεις τὸ ὄνομα Ἰωάννης, καὶ θὰ εἶναι γιὰ σένα χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση. Γιατὶ θὰ εἶναι μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ»⁹⁵. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 122ος.

Γιὰ τὴν ἀρχιερωσύνη.

Ἡ ἀρχιερωσύνη βέβαια εἶναι περιεκτική, σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τῆς παραδόσεως, καὶ περιλαμβάνει ὅλα τὰ σχετικά μ' αὐτὴν ἱερὰ πράγματα, καὶ βρίσκεται ψηλότερα ἀπὸ ὅλα, ἀφοῦ ἡ θέση τῆς εἶναι δίπλα στὸν Θεὸ καὶ περιλάμπεται ἀπὸ τὶς πρώτες θεοφάνειες πού ἐκπορεύονται ἀπὸ αὐτόν. Πρέπει λοιπὸν ὁ ἀρχιεράρχης νὰ εἶναι ἔνθεος καὶ θεῖος ἄνδρας, κάτοχος κάθε ἱερῆς ἐπιστήμης καὶ γνώσεως, ὅπως ὁ Παῦλος λέγει στὸν Τιμοθέο μέσω τῆς ἐπιστολῆς του πρὸς αὐτόν· «Πρέπει λοιπὸν ὁ ἐπίσκοπο νὰ εἶναι ἀνεπίληπτος, νηφάλιος, συνετός, κόσμιος, φιλόξενος, διδακτικός, ὄχι μέθυσος, οὔτε βίαιος, οὔτε αἰσχροκερδής, ἀλλὰ ἐπεικῆς, εἰρηνικός, ἀφιλάργυρος»⁹⁶. Ἐπίσης καὶ στὸν Τίτο λέγει· «Πρέπει ὁ ἐπίσκοπος, σὰν οἰκονόμος τοῦ Θεοῦ, νὰ εἶναι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ κατηγορίες, φιλόξενος, φιλάγαθος, συνετός, δίκαιος, εὐσεβής, ἐγκρατής, προσηλωμένος σταθερὰ στὸν ἀξιόπιστο λόγο πού ἔλαβε μὲ τὴ διδασκαλία, γιὰ νὰ μπορεῖ καὶ νὰ στηρίζει στὴν ὑγιῆ διδασκαλία καὶ νὰ ἐλέγχει ἐκείνους πού ἀντιλέγουν»⁹⁷. Καὶ στοὺς Ἐφεσίους λέγει· «Νὰ προσέχετε τὸν ἑαυτὸ σας καὶ ὅλο τὸ ποῖμνιο, στὸ ὁποῖο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο σᾶς τοποθέτησε ἐπισκόπους, γιὰ νὰ ποιμαίνετε τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία ἔδραίωσε μὲ τὸ ἴδιο του τὸ αἷμα»⁹⁸. Ὅτι βέβαια «ὁ θερισμὸς εἶναι πολὺς, ἐνῶ οἱ ἐργάτες λίγοι»⁹⁹, εἶναι φανερὸ ἀπὸ τὸ ὅτι στὶς ἡμέρες μας ὑπάρχει πεῖνα καὶ πόθος τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀκούσουν τὸν λόγο τοῦ Κυρίου.

Γι' αὐτὸ ἃς παρακαλέσομε τὸν Κύριο τοῦ θερισμοῦ, νὰ στείλει ἐργάτες στὸν θερισμὸ του, ἀλλὰ ἐργάτες τέτοιους, πού νὰ διδάσκουν ὀρθὰ τὸν λόγο τῆς ἀλήθειας, νὰ εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ πράγματα πού προξενοῦν ντροπὴ, ἄμεμπτοι, ἐργάτες πιστοί, φωστῆρες τῆς οἰκουμένης, πού σκοπὸς τῆς ἐργασίας τους νὰ μὴ εἶναι ἡ τροφή πού φθείρεται καὶ χάνε-

ἀπόστολοι καὶ ὅμοιοι αὐτοῖς, οἷς ἔλεγεν ὁ Παῦλος «Οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ;». Συνεργοὺς τῷ Κυρίῳ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ἐργαζομένους τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. «Οὐ γὰρ θέλει ὁ Θεὸς τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Διότι καὶ 5 πρὸς τὸν Ἰεζεκιήλ ἔλεγεν· «Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ ἀκούση παρ' ἐμοῦ λόγον, καὶ διαπειλήση αὐτοῖς, ἐν τῷ λέγειν με τῷ ἀνόμῳ· Θανάτῳ θανατωθήσῃ· καὶ οὐ διεστείλω αὐτῷ. Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω. Ἐὰν δὲ διαμαρτύρη αὐτῷ καὶ μὴ ἀποστρέψῃ ἐκ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ, ἐν τῇ ἁμαρτία αὐτοῦ ἀποθα- 10 νεῖται, καὶ σὺ τὴν ψυχὴν σου ρύσῃ». Καί· «Ἐν τῷ ἀποστρέφειν δίκαιον ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, καὶ ποιήσῃν παράπτωμα, αὐτὸς ἐν τῇ ἁμαρτία αὐτοῦ ἀποθानεῖται, καὶ οὐ μὴ μνησθῶσιν αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ ὡς ἐποίησε, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἀπαιτήσω, ὅτι οὐ διεστείλω αὐτῷ». Καί· «Σὺ ἐὰν διαστείλῃ τῷ δικαίῳ τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν, ζωὴ ζήσεται, καὶ σὺ τὴν ψυχὴν σου ρύσῃ». Καὶ ἐπάγει· «Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Τί δέ φησιν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ; «Ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Ὅρα ρήματος δύναμιν οὐκ εἶπεν, Ὅσα ἂν δήσης ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρα- 20 νοῖς, ἵνα καὶ ποιῶν ἀκοινῶνητον, ἢ κωλύων ἢ καθαιρῶν, φοβερόν ἔχοις τὸ πρᾶγμα, ὡς σύμψηφον καλῶν τὸν Θεόν, ὡς ὑπὸ μάρτυρι τοῦ ἐν οὐρανοῖς τοῦτο ποιῶν, καὶ ὁ κωλυόμενος ἢ καθαιρούμενος φρίττοι, ὡς ἔξω βαλλόμενος οὐρανῶν βασιλείας.

Ὅρα, φησίν, τί πράττεις, ὦ ἱερεῦ, ἃ κάτω δεσμεῖς, ἄνω λογοθε- 25 τεῖσθαι προσδόκησον· οὐκ ἔστιν ἀνεύθυνος ὁ δεσμός, εἴαν ἀδίκως δεσμεύεις. Ἐμφανίζεσθαι γὰρ μέλλεις τῷ τῶν ἀγγέλων σκρινίῳ. Διὸ μὴ θυμῷ καὶ πάθει τὸν δεσμόν ἐπάγοις μὴ ὡς ἑαυτὸν ἐκδικῶν, ἀλλ' ὡς ἀρετὴν ἐκδικῶν. Ἐκδικεῖ γὰρ τὸν ἀδίκως δεθέντα ὁ Θεός, εἴαν μὴ τοῦ δεσμοῦ καταφρονήσῃ. Ὁ οὖν εἰλικρινῶς ποιμαίνων τὴν ποίμνην τοῦ

1. Α' Κορ. 9, 1.

3. Ἰεζ. 3, 17-19.

5. Ἰεζ. 3, 21.

7. Ματθ. 18, 18.

2. Ἰεζ. 33, 11.

4. Ἰεζ. 18, 24.

6. Ἰεζ. 33, 11.

ται, ἀλλὰ ἐκείνη πού μένει καὶ χαρίζει ζωὴ αἰώνια, ἐργάτες τέτοιους, ὅπως ἦταν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ὅμοιοι μὲ αὐτούς, γιὰ τοὺς ὁποίους ἔλεγε ὁ Παῦλος· «Δὲν εἶστε σεῖς τὸ ἔργο μου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου;»¹. Πού νὰ εἶναι συνεργάτες τοῦ Κυρίου στὸ Εὐαγγέλιο, ἐργαζομένοι τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων· «Γιατὶ ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει»². Γιατὶ καὶ πρὸς τὸν Ἰεζεκιήλ ἔλεγε· «Υἱὲ τοῦ ἀνθρώπου, σὲ τοποθέτησα φρουρὸ στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό, καὶ θὰ ἀκούσεις ἀπὸ μένα λόγο, μὲ τὸν ὁποῖο θὰ μπορέσεις νὰ ἀπειλήσεις αὐτούς. Λέγοντας ἐγὼ στὸν παράνομο, Θὰ τιμωρηθεῖ ὅπωςδὴποτε μὲ θάνατο, δὲν θὰ ἀναιρέσω τὴν ἀπόφασή μου ἐὰν δὲν μετανοήσῃ. Τὸ αἷμα ὅμως αὐτοῦ θὰ τὸ ζητήσω ἀπὸ τὰ χέρια σου. Ἐὰν ὅμως σὺ τὸν προτρέψεις νὰ μετανοήσῃ καὶ δὲν ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν παρανομία του, θὰ πεθάνῃ αὐτὸς μὲ τὴν ἁμαρτία του αὐτή, καὶ σὺ θὰ σώσεις τὴν ψυχὴ σου»³. Καί· «Ἐὰν ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος ἐγκαταλείψει τὴν ἐνάρετη ζωὴ του καὶ διαπράξῃ κάποιον παράπτωμα, αὐτὸς θὰ πεθάνῃ ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας του αὐτῆς, καὶ δὲν θὰ ληφθοῦν ὑπόψη ὅλες οἱ ἀρετὲς πού κατόρθωσε, καὶ τὸ αἷμα του θὰ τὸ ζητήσω ἀπὸ τὰ χέρια σου, γιατί δὲν τὸν συγκράτησες στὴν ἀρετὴ»⁴. Καί· «Σὺ ἐὰν προτρέψεις τὸν ἐνάρετο νὰ μὴ ἁμαρτάνῃ, αὐτὸς θὰ ζήσει ὅπωςδὴποτε, καὶ σὺ θὰ σώσεις τὴν ψυχὴ σου»⁵. Καὶ προσθέτει· «Ὁρκίζομαι, λέγει Κύριος, ὅτι δὲν θέλω τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ζήσει»⁶. Τί λέγει καὶ ὁ Κύριος στὸν Πέτρο; «Ὅσα θὰ δέσετε ἐπάνω στὴ γῆ, θὰ εἶναι δεμένα στοὺς οὐρανοὺς»⁷. Πρόσεχε τὸ νόημα τοῦ λόγου· δὲν εἶπε, «Ὅσα θὰ δέσετε ἐπάνω στὴ γῆ θὰ εἶναι δεμένα στοὺς οὐρανοὺς, γιὰ νὰ θεωρεῖς τὸ ἔργο αὐτὸ φοβερό, καὶ ἀποκόπτοντας τὸν ἁμαρτωλὸ ἀπὸ τὸ σῶμα τῶν πιστῶν, ἢ ἐμποδίζοντάς τον πρὸς τὴν ἁμαρτία ἢ καθαρίζοντάς τον, νὰ καλεῖς ὡς σύμψηφό σου τὸν Θεό, ὥστε νὰ τὸ κάνεις αὐτὸ μὲ μάρτυρα τὸν Θεὸ πού βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐκεῖνος πού προτρέπεται νὰ μετανοήσῃ ἢ καθαρίζεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία νὰ φρίπτει, κινδυνεύοντας νὰ ριχθεῖ ἔξω ἀπὸ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Πρόσεχε, λέγει, τί κάνεις, ἱερέα μου· ἐκεῖνα πού δένεις κάτω, περίμενε ὅτι θὰ λογοδοτήσῃς στὸν οὐρανό· δὲν εἶναι χωρὶς εὐθύνη τὸ δέσιμο πού κάνεις, ἐὰν ἄδικα δὲν συγχωρεῖς τὶς ἁμαρτίες. Γιατὶ πρόκειται νὰ παρουσιασθεῖς στὸ λογοδοτήριον τῶν ἀγγέλων. Γι' αὐτὸ μὴ κάνεις τὸ δέσιμο μὲ θυμὸ καὶ πάθος, ὄχι σὰ νὰ ζητᾷς ἐκδίκηση γιὰ τὸν ἑαυτό σου, ἀλλὰ ὡς ὑπερασπιστὴς τῆς ἀρετῆς. Γιατὶ ὁ Θεὸς θὰ ὑπερασπισθεῖ ἐκεῖνον πού ἔμεινε ἄδικα ἀσυγχώρητος, ἐὰν δὲν περιφρονήσῃ τὸ δέσιμο αὐτὸ πού τοῦ ἔγινε. Ἐκεῖνος λοιπὸν πού ποιμαίνει μὲ εἰλικρίνεια τὸ ποίμνιο

Χριστοῦ, Στόμα Θεοῦ κέκληται. Φησὶν γάρ· «Ἐὰν ἐξαγάγῃς τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔση». Ταῦτα τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος ἐστίν, ἵνα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων. Εἰ δὲ ἀναδύει, τὴν δίκην ὑφέξει τοῦ μισθωτοῦ, τοῦ διὰ τοῦ λύκου φυγάδος γενομένου· καὶ 5 ἀκούσεται παρὰ τοῦ ἀρχιποίμενος τό, «Οὐκ ἐξεξήτησαν οἱ ποιμένες τὰ πρόβατά μου καὶ οὐκ ἐδόσκησαν αὐτά». Καί· «Ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν». Τοιοῦτόν τι εὐρίσκομεν παρὰ τῷ Εἰρηναίῳ. Φησὶ γάρ περὶ τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου, ὅτι ἰδὼν τινα νεανίαν εὐφρυνέστατον, κατηχηθέντα παρ' αὐτοῦ καὶ βαπτισθέντα, ἔφη τῷ 10 τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ, Τοῦτόν σοι παρατίθημι, καὶ ἀπεδήμησεν. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος πολλὴν πρόνοιαν ποιούμενος τοῦ παιδός, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς μεγάλην προκοπὴν. Ὑστερον δὲ κατὰ μικρὸν ἀμελῶν, ἐξέκλινεν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ὥστε γενέσθαι αὐτὸν ἀρχηλοστήν. Ἐλθὼν δὲ ὁ θεολόγος, ἀπήτει τὸν ἐπίσκοπον τὴν παρακαταθήκην. Ὁ δὲ νομίζων χρήμα- 15 τα ἀπαιτεῖσθαι, ἠπόρει τί ἀπολογήσασθαι, μηδὲν κομισάμενος παρ' αὐτοῦ. Τότε προφανῶς λέγει αὐτῷ· Τὸν νεανίαν, ὃν παρεθέμην σοι, ἀπόδος. Ὁ δὲ κρούσας τὰς χεῖρας, ἔφη· Ἐκεῖνος τέθνηκεν· καὶ διηγῆσατο αὐτῷ τὰ κατ' αὐτόν. Ὁ δὲ Ἀπόστολος μετὰ μεγάλης οἰμωγῆς πληξάμενος τὴν κεφαλὴν, ἔφη· Καλὸν σε φύλακα τῆς τοῦ ἀδελφοῦ 20 ψυχῆς κατέλιπον· καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν εἰς ἐπιδιώξιν αὐτοῦ. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἐκεῖνος ἤρξατο φεύγειν· ὁ δὲ ἔκραξεν· Μεῖνον, τέκνον, τὸν πατέρα σου· ἐλέησον τὰς πολιὰς μου. Καὶ ἐλθὼν προσέπεσεν αὐτῷ ἔχων τὴν δεξιὰν ἡμαγμένην. Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς κατέφίλει τὴν χεῖρα αὐτοῦ, λέγων· Ἐπ' ἐμὲ ἡ ἁμαρτία σου, τέκνον. Ἀπ' ἐμοῦ ἐκζητήσῃ ὁ Θεὸς 25 τὴν ψυχὴν σου. Καὶ ἐπιστρέψας πάλιν, ἐγένετο σκεῦος ἐκλογῆς

Ἰδοὺ τοῦτό ἐστιν ἀληθῶς τό, θεῖναι τὴν ψυχὴν τὸν ποιμένα ὑπὲρ τῶν προβάτων, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ Κύριος τῶν προβάτων χαρῆ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἐπὶ τοῖς προβάτοις εὐφρανθῆ. Χαρήσεται δὲ ἐὰν πάντα ὑγιῆ εὐρεθῆ, καὶ μὴ διαπεπτωκότα τινὰ ἐξ αὐτῶν· ἐὰν δὲ εὐρεθῆ τινα ἐξ αὐ- 30 τῶν διαπεπτωκότα, οὐαὶ τοῖς ποιμέσιν ἔσται. Ἐὰν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ποιμένες εὐρεθῶσιν διαπεπτωκότες, τί ἐροῦσιν τῷ Δεσπότη τοῦ ποιμνίου; Ὅτι ἀπὸ τῶν προβάτων διέπεσαν; Οὐ πιστευθήσονται. Ἄπιστον γὰρ πρᾶγμα ἐστίν, ποιμένα ὑπὸ προβάτων παθεῖν τι μᾶλλον δὲ κολασθήσονται διὰ τὸ ψεῦδος αὐτῶν.

τοῦ Χριστοῦ ἔχει ὀνομασθεῖ στόμα τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ λέγει· «Ἐὰν διακρί-
νεις τὸν ἀληθινὸ λόγον ἀπὸ τὸν ψευδῆ, θὰ εἶσαι σὰν στόμα μου»⁸. Αὐτὰ
εἶναι τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένα, τὸ νὰ θυσιάζει τὴ ζωὴ του
γιὰ χάριν τῶν ἀρχομένων του. Ἐὰν ὅμως ἀποφεύγει νὰ τὸ κάνει αὐτό, θὰ
ὑποστῆ τὴν τιμωρίαν τοῦ μισθωτοῦ ποιμένα, πού τρέπεται σὲ φυγὴ ἕξαι-
τίας τοῦ λύκου⁹, καὶ θὰ ἀκούσει ἀπὸ τὸν ἀρχιποιμένα τό, «Δὲν ἀναζήτη-
σαν οἱ ποιμένες τὰ πρόβατά μου, καὶ δὲν βόσκησαν αὐτά»¹⁰· καὶ· «Θὰ
ζητήσω τὰ πρόβατά μου ἀπὸ τὰ χέρια αὐτῶν»¹¹. Κάτι παρόμοιο βρίσκο-
με καὶ στὸν Εἰρηναῖο. Γιατὶ λέγει γιὰ τὸν Ἰωάννη τὸν Θεολόγον, ὅτι βλέ-
ποντας κάποιον νεαρὸ εὐφυέστατο, πού εἶχε κατηχηθεῖ ἀπὸ αὐτὸν καὶ
βαπτισθεῖ, εἶπε στὸν ἐπίσκοπο τῆς πόλεως· Τὸν ἐμπιστεύομαι αὐτὸν σὲ
σένα, καὶ ἔφυγε γιὰ ἄλλο τόπο. Ὁ ἐπίσκοπος δείχνοντας πολλὴ φροντί-
δα γιὰ τὸν νεαρό, τὸν ἔφτασε σὲ μεγάλη προκοπή. Ὑστερα ὅμως, ἀμελώ-
ντας γιὰ λίγο, ξέφυγε ἀπὸ τὸν εὐθὺ δρόμο, ὥστε νὰ γίνῃ αὐτὸς ἀρχιλη-
στής. Ἐπιστρέφοντας ὁ Θεολόγος, ζήτησε ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο ἐκεῖνον
πού τοῦ εἶχε ἐμπιστευθεῖ πρὸς φύλαξιν. Αὐτὸς νόμισε ὅτι τοῦ ζητοῦσε
χρήματα, καὶ ἀποροῦσε τί νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ, ἀφοῦ δὲν ἔλαβε τίποτε ἀπὸ
αὐτόν. Τότε τοῦ λέγει φανερά· Δὸς μου τὸν νεαρό πού σοῦ ἐμπιστεύθη-
κα. Ἐκεῖνος χτυπώντας τὰ χέρια του, εἶπε· Ἐκεῖνος ἔχει πεθάνει· καὶ τοῦ
διηγήθηκε τὰ σχετικὰ μὲ αὐτόν. Ὁ Ἀπόστολος τότε, ἀφοῦ χτύπησε τὸ
κεφάλι του, βγάζοντας μεγάλη θρηνώδη κραυγὴ, εἶπε· Καλὸ φύλακα
τῆς ψυχῆς τοῦ ἀδελφοῦ σὲ ἄφησα· καὶ ἀμέσως βγήκε πρὸς ἀναζήτησίν
του. Βλέποντάς τον ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ φεύγει· αὐτὸς ὅμως ἔκραξε· Μείνε,
παιδί μου, εἶμαι ὁ πατέρας σου· λυπήσου τὰ λευκὰ μαλλιά μου. Καὶ ἐκεῖ-
νος τὸν πλησίασε καὶ ἔπεσε μπροστά του, ἔχοντας τὸ δεξιὸ χέρι του ματω-
μένο. Ὁ εὐαγγελιστὴς τότε καταφιλοῦσε τὸ χέρι του, λέγοντας· Ἄς πέσει
ἐπάνω σὲ μένα, παιδί μου, ἢ ἁμαρτία σου. Ἀπὸ μένα θὰ ζητήσῃ ὁ Θεὸς
τὴν ψυχὴ σου. Καὶ ἀφοῦ ἐπέστρεψε, ἔγινε πάλι σκεῦος ἐκλογῆς.

Ὅριστε λοιπόν, αὐτὸ σημαίνει πραγματικὰ τὸ νὰ προσφέρει ὁ ποιμέ-
νας τὴ ζωὴ του γιὰ τὰ πρόβατά του, ὥστε, ὅταν ἔρθῃ ὁ Κύριος τῶν προ-
βάτων νὰ χαρεῖ γιὰ τὴ συμπεριφορὰ αὐτοῦ, καὶ νὰ εὐφρανθεῖ γιὰ τὰ
πρόβατα. Καὶ θὰ χαρεῖ, ἐὰν τὰ βρεῖ ὅλα ὑγιῆ, χωρὶς νὰ ἔχει βλαφθεῖ
κάποιο ἀπὸ αὐτά· ἐὰν ὅμως βρεθεῖ κάποια ἀπὸ αὐτὰ νὰ ἔχουν βλαφθεῖ,
ἀλλοίμονο στοὺς ποιμένες. Ἐὰν πάλι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ποιμένες βρεθοῦν νὰ
ἔχουν ὑποστῆ βλάβη, τί θὰ ποῦν στὸν Κύριον τοῦ ποιμνίου; Ὅτι βλάβη-
καν ἀπὸ τὰ πρόβατα; Δὲν θὰ γίνουν πιστευτοί. Γιατὶ εἶναι ἀπίστευτὸ
πρῶγμα, νὰ πάθῃ ὁ ποιμένας κάτι ἀπὸ τὰ πρόβατα· καὶ μᾶλλον θὰ τι-
μωρηθοῦν γιὰ τὸ ψεῦδος τους.

Εἰδότες οὖν ὅτι λίαν δι' αὐτοὺς ἀποδοῦναι λόγον δεῖ, ὡς ἡγουμένους τῆς Ἐκκλησίας, πρωτοκαθεδρίτας, ἀσφαλισάτωσαν ἑαυτοὺς ἀκριβῶς σὺν τῇ ποιμνῇ αὐτῶν, ἵνα εὐάρεστοι τῷ Θεῷ ἀναδειχθῶσιν. Ἐν γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστιν φρόνημα σαρκικόν, ἀλλὰ πάντες οἱ καρποὶ τοῦ Πνεύματος, οἱ σωτήριοι, ἐν οἷς οἰκεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἐμπεριπατεῖ, ἐν οἷς φαίνονται ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἔχοντες ὡς ἄληθῶς, καὶ καύχημα καὶ δόξα τῆς εὐσεβείας ὑπάρχοντες. Ἡ γὰρ ἱεραρχία τάξις ἐστὶν ἱερὰ καὶ ἐπιστήμη. Σκοπὸς οὖν ἱεραρχίας ἐστὶν ἢ πρὸς Θεόν, ὡς ἐφικτόν, ἀφομοίωσις τε καὶ ἔνωσις, αὐτὸν ἔχουσα πάσης ἱερᾶς ἐπιστήμης τε καὶ ἐνεργείας καθηγεμόνα καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ θειοτάτην εὐπρέπειαν ἀκλινῶς ἐνορῶν, ὡς δυνατὸν δὲ ἀποτυπούμενος καὶ τοὺς ἑαυτοῦ θιασώτας, ἀγάλματα θεῖα ἀποτελῶν, ἔσππρα διειδέστατα καὶ ἀκηλίδωτα, δεκτικὰ τῆς ἀρχιφώτου καὶ ἀρχικῆς ἀκτίνος, ταύτην δὲ αὐθις ἀφθόνως εἰς τὰ ἑξῆς ἀναλάμποντα, κατὰ τοὺς θεαρχικοὺς θεσμούς. Οὐ γὰρ θεμιτόν ἐστι ταῖς τῶν ἱερῶν τελεταῖς ἢ τοῖς ἱερῶς τελουμένοις ἐνεργῆσαι καθόλου, παρὰ τὰς οἰκειάς ἱερὰς διατάξεις. Οὐκοῦν ἱεραρχίαν ὁ λέγων τινὰ ἱεράν, καθόλου δηλοῖ διακόσμησιν, εἰκόνα τῆς θεαρχικῆς ὠραιότητος, ἐν τάξεσιν καὶ ἐπιστήμαις ἱεραρχικαῖς, τὰ τῆς οἰκειᾶς ἐκλάμπειως ἱερουργοῦσαν μυστήρια. Ἔστι γὰρ τῆς ἱεραρχίας ἡ τελείωσις, τὸ κατ' οἰκειάν ἀναλογίαν ἐπὶ τὸ θεομίμητον ἀναχθῆναι, καὶ Θεοῦ συνεργὸν γενέσθαι, καὶ δεῖξαι τὴν θεῖαν ἐνέργειαν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐν ἑαυτῷ φαινομένην, καὶ φωτίζεσθαι καὶ φωτίζειν, καὶ καθαίρεσθαι καὶ καθαίρειν, καὶ τελεῖσθαι τὰ θεῖα καὶ τελειουργεῖν, ἵνα, πᾶς ὁ ὄρῶν ὑμᾶς, ἐπιγνώσῃται ὅτι σπέρμα εὐλογημένον ἐστὲ ὑπὸ Κυρίου, ἀληθῶς σπέρμα ἔντιμον, «Βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν Θεοῦ», κληρονόμοι ἀφθάρτων καὶ ἀμαράντων ἐπαγγελιῶν, «Ἐν ὀφθαλμῷ οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν» καὶ φυλάττουσιν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Πέτρος «Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνίον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως κατὰ Θεόν, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τὸν κληρὸν, ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου, καὶ φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιεπισκοπόμενος

12. Α' Πέτρ. 2, 9.

13. Α' Κορ. 2, 9.

Γνωρίζοντας λοιπόν ὅτι πρέπει νὰ ἀποδώσουν λόγο γι' αὐτοὺς, ὡς ἡγοῦμενοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ πού κατέχουν τὴν πρώτη θέση στὸ ποίμνιο, ἄς προφυλάξουν μὲ κάθε προσοχὴ τὸν ἑαυτὸ τους μαζὶ μὲ τὸ ποίμνιό τους, γιὰ νὰ φανοῦν εὐάρεστοι στὸν Θεό. Γιατὶ στὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ δὲν ὑπάρχει φρόνημα σαρκικὸ, ἀλλὰ ὅλοι οἱ καρποὶ τοῦ Πνεύματος οἱ σωτήριοι, μέσα στοὺς ὁποίους κατοικεῖ ὁ Θεὸς καὶ περπατεῖ, καὶ οἱ ὁποῖοι φαίνονται σὰν φωτεινὰ ἀστέρια μέσα στὸν κόσμον, πού ἔχουν λόγο πού χαρίζει ζωὴ πραγματικὰ, καὶ εἶναι καύχημα καὶ δόξα τῆς εὐσέβειας. Γιατὶ ἡ ἱεραρχία εἶναι τάξη ἱερὴ καὶ ἐπιστήμη. Σκοπὸς λοιπόν τῆς ἱεραρχίας εἶναι ἡ ὁμοίωση κατὰ τὸ δυνατὸν μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἡ ἔνωση μὲ αὐτόν, πού ἔχει αὐτὸν καθηγεμόνα κάθε ἱερῆς ἐπιστήμης καὶ ἐνέργειας καὶ πού ἔχει τὸ βλέμμα τῆς στραμμένο ἀπαρέγκλιτα πρὸς τὴ θεϊότητα εὐπρέπεια αὐτοῦ, ἀπεικονίζοντας κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ τοὺς δικούς του θιασῶτες, καθιστώντας τοὺς ἀγάλματα θεῖα, ἔσοπτρα διαφανέστατα καὶ ἀκηλίδωτα, ἱκανὰ νὰ δεχθοῦν τὴν ἀρχίφωτη καὶ ἀρχικὴ ἀκτίνα, καὶ αὐτὴν ἀναλάμποντάς τιν πάλι μὲ ἀφθονία παραπέρα, σύμφωνα μὲ τοὺς θεαρχικοὺς κανόνες. Γιατὶ δὲν εἶναι σωστὸ κατὰ τίς τελετὲς τῶν ἱερῶν ἢ τὰ τελούμενα μὲ ἱερὸ τρόπο νὰ ἐνεργήσῃ ὁ ἱεράρχης ἀντίθετα πρὸς τίς ἱερὲς διατάξεις. Ἐκεῖνος λοιπόν πού ὁμιλεῖ γιὰ κάποια ἱερὴ ἱεραρχία, δηλώνει γενικὰ μία διακόσμηση, πού εἶναι εἰκόνα τῆς θεαρχικῆς ὠραιότητος, διαιρημένη σὲ τάξεις καὶ ἐπιστήμες ἱεραρχικῆς, ἢ ὁποῖα ἱερουργεῖ τὰ μυστήρια τῆς ἐκλάμψεώς της. Γιατὶ τελείωση τῆς ἱεραρχίας εἶναι, τὸ νὰ φτάσῃ στὴν κατὰ τὴν ἀναλογία τῆς θεομιμησία, καὶ νὰ γίνῃ καὶ συνεργὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ δείξῃ ἐκδηλούμενη στὸν ἑαυτὸ του κατὰ τὸ δυνατὸν τὴ θεῖα ἐνέργεια, καὶ νὰ φωτίζεται ὁ ἴδιος καὶ νὰ φωτίζει ἄλλους, καὶ νὰ καθαίρεται καὶ νὰ καθαίρει, καὶ νὰ τελεῖ τὰ θεῖα μυστήρια καὶ νὰ τελεσιουργεῖ αὐτά, ὥστε, ὁ καθένας πού βλέπει ἔσῃς, νὰ ἀντιληφθεῖ, ὅτι εἴσαστε σπέρμα εὐλογημένο ἀπὸ τὸν Κύριον, ἀληθινὰ σπέρμα τιμιότατο, «Βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς ἄξιος τοῦ Θεοῦ»¹², κληρονόμοι τῶν ἀφθαρτων καὶ ἀμάραντων ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ γιὰ ἐκεῖνα, «τὰ ὁποῖα μάτι ἀνθρώπου δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἤκουσε καὶ σὲ καρδιὰ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν, τὰ ὁποῖα ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ ἐκείνους πού τὸν ἀγαποῦν»¹³ καὶ φυλάττουν τίς ἐντολές του. Λέγει καὶ ὁ Πέτρος: «Ποιμάνετε τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ πού σᾶς ἀνατέθηκε, προσέχοντάς το ὄχι ἀναγκαστικά, ἀλλὰ θεληματικά, ὅπως εἶναι ἀρεστὸ στὸν Θεό, οὔτε μὲ σκοπὸ τὴν αἰσχροκέρδεια, ἀλλὰ μὲ προθυμία, οὔτε σὰ νὰ ἔχετε κυριαρχικὴ ἐξουσία σ' αὐτοὺς πού ἔλαχε νὰ ποιμαίνετε, ἀλλὰ γενόμενοι παράδειγμα πρὸς μίμηση τοῦ ποιμνίου, καὶ ὅταν θὰ ἔρθῃ ὁ Ἄρχι-

κομειῖθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον». Ὁ δὲ Κύριός φησιν
 «Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὁ
 δὲ μισθωτὸς καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ
 ἀφίησιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ καὶ σκορ-
 5 πίζει· ὅτι μισθωτὸς ἐστίν καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων». Καὶ
 ἐπάγει· «Διὰ τοῦτο με ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου
 ὑπὲρ τῶν προβάτων». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΚΓ.

Περὶ διαταγῆς κλήρου.

10 Ἐπόμενόν ἐστι τοὺς ἱερεῖς μιμητὰς γενέσθαι τοῦ ἀρχιερέως αὐ-
 τῶν, ὡς κακεῖνος τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ, εἰς πάντα, εἰς τὸ ἀγαθόν, τὸ
 εὐσπλαγχνον, τὸ ὁμόφρονον, τὸ ἐπιεικές, τὸ ταπεινόφρον, τὸ φιλάδελ-
 φον, τὸ φιλόπτωχον, τὸ φιλόξενον, τὸ συμπαθητικὸν εἰς πάντας, τὸ
 ἐλεήμονας εἶναι καὶ ἐπιστρέφοντας τὰ πεπλανημένα, ἐπισκεπτομένους
 15 πάντα τὰ ἀσθενῆ, μὴ ἀμελοῦντας χηρῶν καὶ ὀρφανῶν ἢ πέννητων,
 καλὰ προνοοῦντας αἰεὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀπεχομέ-
 νους πάσης ὀργῆς καὶ προσωποληψίας, κρίσεως ἀδίκου, φιλαργυρί-
 ας, μὴ ταχέως ἐμπιστεύοντες κατὰ τινος, μὴ ἀπότομοι ἐν κρίσει, εἰδό-
 20 τες, ὅτι ὀφειλέται ἐσμὲν ἁμαρτιῶν. Εἰ οὖν δεόμεθα τοῦ Χριστοῦ ἵνα
 ἀφίῃ ἡμῖν, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς ἀφιέναι. Ἀπέναντι γὰρ τῶν τοῦ Κυ-
 ρίου ἐσμὲν ὀφθαλμῶν. Ὡσαύτως καὶ οἱ διάκονοι ὀφείλουσιν εἶναι
 ἀμεμπτοι κατενώπιον τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ὡς Θεοῦ καὶ Χριστοῦ
 διάκονοι, καὶ οὐκ ἀνθρώπων· ἐπιμελῶς διακονεῖτωσαν, ἵνα φύγωσιν
 τὴν ἄραν τοῦ προφήτου· μὴ διὰ τῆς ἀμελείας ὑπεύθυνοι γένωνται, μη-
 25 δὲ προπετετεύσθε ἐν τινι ὡς δῆθεν θεοσεβείας χάριν, ἀλλὰ πάντα εὐ-
 σχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἐπεὶ τί ἄτο-
 πον ἐποίει ὁ Ὀζίας θυμιῶν τῷ Θεῷ; τί δὲ ὁ Σαοὺλ θύων; τί δὲ οἱ τύ-
 ραννοι καὶ δαίμονες θεολογοῦντες ἀληθῶς τὸν Κύριον; Ἀλλ' ἐκκήρυ-
 κτος αὐτῶν ἡ θεολογία. Ἐκαστος δὲ ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ ἔστω τῆς λει-
 30 τουργίας. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Νόμος· «Ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων
 εἰσελεύσεται, καὶ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ». Καὶ τοῦτο ἐν πάσῃ τῇ ἱεραρ-
 χικῇ καθαρότητι· «Οἱ ἱερεῖς περιστέλλουσιν τὰ ἅγια». Καί, «Οἱ Λευῖ-

14. Α' Πέτρ. 5, 2-4. 15. Ἰω. 10, 11-12. 16. Ἰω. 10, 17. 17. Α' Κορ. 14, 40.

18. Β' Παραλ. 26, 16-19.

19. Α' Βασ. 15, 12.

20. Ἐξ. 30, 10.

ποιμήν, θὰ λάβετε τὸ ἀμάραντο στεφάνι τῆς δόξας»¹⁴. Καὶ ὁ Κύριος λέγει· «Ὁ ποιμένας ὁ καλὸς θυσιάζει τῇ ζωῇ του γιὰ τὰ πρόβατά του, ἐνῶ ὁ μισθωτὸς καὶ ποῦ δὲν εἶναι ποιμένας, βλέποντας τὸν λύκο νὰ ἔρχεται, ἀφήνει τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος τὰ ἀρπάζει καὶ τὰ σκορπίζει· γιὰτὶ εἶναι μισθωτὸς, καὶ δὲν τὸν μέλει γιὰ τὰ πρόβατα»¹⁵. Καὶ προσθέτει· «Γι' αὐτὸ ὁ Πατέρας μου μὲ ἀγαπᾷ, γιὰτὶ ἐγὼ θυσιάζω τῇ ζωῇ μου γιὰ τὰ πρόβατα»¹⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 123ος.

Περὶ διαταγῆς κλήρου.

Φυσικὸ εἶναι οἱ ἱερεῖς νὰ γίνονται μιμητὲς τοῦ ἀρχιερέα τους, ὅπως καὶ ἐκεῖνος τοῦ ἀρχιερέα Χριστοῦ, σὲ ὅλα, στὴν ἀγαθότητα, στὴν εὐσπλαγχνία, στὴν ὁμοφροσύνη, στὴν ἐπιείκεια, στὴν ταπεινοφροσύνη, στὴ φιλαδελφία, στὴ φιλοπτωχία, στὴ φιλοξενία, στὴ συμπάθεια πρὸς ὅλους, στὸ νὰ εἶναι ἐλεήμονες καὶ νὰ ἐπιστρέφουν τὰ πλανημένα πρόβατα, στὸ νὰ ἐπισκέπτονται τὰ ἀσθενῆ, στὸ νὰ μὴ παραμελοῦν τὶς χῆρες καὶ τὰ ὄρφανὰ ἢ τοὺς φτωχοὺς, στὸ νὰ φροντίζουν πάντοτε νὰ πράττουν καλὰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, στὸ νὰ ἀπέχουν ἀπὸ κάθε ὀργῆ καὶ προσωποληψία, ἀπὸ ἀπόφαση ἄδικη καὶ τὴ φιλαργυρία, στὸ νὰ μὴ πιστεύουν ἀμέσως τὶς κατηγορίες ἐναντίον κάποιου, στὸ νὰ μὴ εἶναι σκληροὶ στὶς κρίσεις, γνωρίζοντας, ὅτι εἴμαστε ὀφειλέτες ἁμαρτιῶν. Ἐὰν λοιπὸν παρακαλᾷμε τὸν Χριστὸ νὰ συγχωρήσει τὰ ἁμαρτήματά μας, ὀφείλομε καὶ ἐμεῖς νὰ συγχωροῦμε τὰ τῶν ἄλλων. Γιὰτὶ εἴμαστε ἀπέναντι στὰ μάτια τοῦ Κυρίου. Ἐπίσης καὶ οἱ διάκονοι ὀφείλουν νὰ εἶναι ἄμεμπτοι ἐνώπιον τῆς ἐνάρετης συμπεριφορᾶς αὐτοῦ, σὰν διάκονοι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὄχι ἀνθρώπων, νὰ ἐκτελοῦν μὲ ἐπιμέλεια τὴ διακονία τους, γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν κατάρρα τοῦ προφήτη, καὶ νὰ μὴ γίνονται μὲ τὴν ἀμέλεια τους ὑπεύθυνοι αὐτῆς, οὔτε νὰ ἀλαζονεύονται γιὰ κάτι, κἀνοντάς το δῆθεν ἀπὸ θεοσέβεια, ἀλλὰ, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, «ὅλα νὰ γίνονται μὲ εὐπρέπεια καὶ μὲ τάξη»¹⁷. Γιὰτί, τί παράνομο ἔκαμνε ὁ Ὁζίας προσφέροντας θυμίαμα στὸν Θεὸ¹⁸; Τί ἐπίσης ὁ Σαοῦλ προσφέροντας θυσία¹⁹; Τί πάλι οἱ τύραννοι καὶ δαίμονες θεολογώντας ἀληθινὰ γιὰ τὸν Κύριο; Ἀλλὰ ἡ θεολογία τους εἶναι ἀπορριπτέα. Ὁ καθένας νὰ ἐπιτελεῖ τὴν ὑπηρεσία του σύμφωνα μὲ τὴν ὀριζόμενη τάξη. Λέγει καὶ ὁ Νόμος· «Ὁ ἀρχιερέας θὰ εἰσέρχεται στὰ Ἅγια τῶν ἁγίων μία φορὰ τὸ ἔτος»²⁰. Καὶ αὐτὸ θὰ γίνεται μὲ ὅλη τὴν ἱεραρχικὴ καθαρότητα· «Οἱ ἱερεῖς θὰ στολίζουν τὰ ἅγια»²¹, καί, «Οἱ Λευῖτες δὲν θὰ

ται οὐ μὴ ἄψωνται τῶν ἁγίων, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν». Καὶ ὠργίσθη θυμῷ Κύριος ἐπὶ τῇ προπετεία Ὁζία. Καὶ Μαριάμ λεπροῦται, τῷ νομοθέτῃ θεσμοθετεῖν ἐγχειρήσασα. Καὶ ἐπὶ τοὺς Σκευᾶ υἱοὺς ἐφήλατο ὁ δαμονιῶν. Καί, «Οὐκ ἀπέστελλον αὐτούς, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον»·
 5 καί, «Οὐκ ἐλάλουν πρὸς αὐτούς, αὐτοὶ ἐπροφήτεον». Καί, «Ὁ ἄσεβης ὁ θύων μοι μόσχον, ὡς ἀποκτείνων κύννα». Καὶ ἀπλῶς εἶπεῖν, οὐκ ἀνέχεται τὴν παράταξιν ἢ παντελῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνη. Λεγόντων δὲ αὐτῶν, «Ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν», «Οὐκ οἶδα ὑμᾶς», ἀποκρίνεται· «πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς
 10 ἀνομίας».

Ὡστε οὖν οὐ θεμιτόν ἐστι τὰ ἱερὰ Λόγια, φησίν, οὐδὲ τὰ δίκαια, εἰ μὴ τὰ κατ' ἀξίαν διώκειν. Προσέχειν δὲ ἕκαστον ἑαυτῷ χρῆ, καὶ μὴ τὰ ὑψηλότερα καὶ θαυότερα ἐννοεῖν· διανοεῖσθαι δὲ μόνα τὰ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῷ προστεταγμένα, καὶ μὴ διάβολοι, μηδὲ δύλογοι, ἀλλὰ ἀφι-
 15 λάργυροι, ἐγκρατεῖς, περὶ πάντα εὐσπλαγχνοὶ, ἐπιμελεῖς, πορευόμενοι κατὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Κυρίου, ὃς ἐγένετο διάκονος πάντων, ᾧ ἂν εὐαρεστήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ἀποληψόμεθα καὶ τὸν μέλλοντα, καθὼς ὑπέσχετο ἡμῖν ἐγεῖραι ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι, ἂν πολιτευώμεθα ἀξίως αὐτοῦ, καὶ συμβασιλεύσομεν αὐτῷ. Αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν
 20 «Ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθείτω, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ Πατήρ μου». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΚΔ΄.

Περὶ τοῦ αἰδεῖσθαι ἱερεῖς.

25 Ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐπιστέλλει, λέγων· «Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ὑμῖν. Ἀντίψυχον ἐγὼ τῷ ὑποτασσομένῳ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέροις τε καὶ διακόνοις, μετ' αὐτῶν μοι γένοιτο τὸ μέρος ἔχειν ἐν Θεῷ». Καὶ αὐτίς, «Μάρτυς μοι, ἐν ᾧ δέδεμαι, ὅτι ἀπὸ σαρκὸς ἀνθρωπίνης οὐκ ἔγνων». Τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκήρυσσε λέγον τάδε· «Χωρὶς
 30 τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ποιεῖτε». Χρῆ οὖν ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν

22. Ἀριθμ. 4, 15. 23. Β' Παραλ. 26, 16-19. 24. Ἀριθμ. 12, 10. 25. Πράξ. 19, 14.

26. Ἱερ. 23, 21. 27. Ἦσ. 66, 3. 28. Ματθ. 7, 22-23. 29. Ἰω. 12, 26.

30. Ἰγνατίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Πολύκαρπον, παράγραφος 6.

31. Ἰγνατίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Τραλλιανούς, παράγραφος 2.

ἀγγίζουν τὰ ἅγια, γιὰ νὰ μὴ πεθάνουν»²². Καὶ ὀργίσθηκε ὑπερβολικὰ ὁ Κύριος ἕξαιτίας τῆς ἀλαζονείας τοῦ Ὁζία²³. Καὶ ἡ Μαριὰμ κυριεύεται ἀπὸ λέπρα, ἐπειδὴ ἐπιχείρησε νὰ νομοθετεῖ παράλληλα πρὸς τὸν νομοθέτη Μωυσῆ²⁴. Καὶ ὁ δαιμονισμένος ὄρμησε ἐναντίον τῶν υἱῶν τοῦ ἀρχιερέα Σκευᾶ²⁵. Καί· «Δὲν ἔστειλα τοὺς ψευδοπροφήτες, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχαν πρὸς αὐτούς» καί· «Δὲν μιλοῦσα ἐγὼ σ' αὐτούς, καὶ αὐτοὶ προφήτευαν»²⁶. Καί· «Ὁ ἀσεβὴς πού μου προσφέρει θυσία μόσχο, εἶναι σὰν ἐκεῖνον πού σκοτώνει σκύλο καὶ μου τὸν προσφέρει θυσία»²⁷. Καὶ γιὰ νὰ μιλήσω μὲ συντομία, δὲν ἀνέχεται ἡ παντέλεια δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ τῆ συνωμοτικῆ ἀντιπαράταξη. Λέγοντάς του αὐτοί, «Στὸ ὄνομά σου κἀναμε πολλὰ θαύματα», ἀποκρίνεται, «Δὲν σᾶς γνωρίζω· φύγετε μακριὰ ἀπὸ μένα ὅλοι οἱ ἐργάτες τῆς ἀνομίας»²⁸.

Ὡστε λοιπὸν δὲν εἶναι σωστό, λέγει, νὰ ἐπιδιώκει κανεὶς νὰ διδάσκει τὰ ἱερὰ Λόγια, οὔτε τὰ δίκαια, παρὰ μόνο ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὁποῖα εἶναι ἄξιος. Πρέπει ὁ καθένας νὰ προσέχει τὸν ἑαυτό του, καὶ νὰ μὴ σκέπτεται τὰ ὑψηλότερα καὶ βαθύτερα· νὰ σκέπτεται μόνο ἐκεῖνα πού τοῦ ἔχουν ἀνατεθεῖ σύμφωνα μὲ τὴ θέση στὴν ὁποία βρίσκεται, καὶ νὰ μὴ γινόμαστε διάβολοι, οὔτε δίγλωσσοι, ἀλλὰ νὰ εἴμαστε ἀφιλάργυροι, ἐγκρατεῖς, σπλαγχνικοὶ πρὸς ὅλους, ἐπιμελεῖς, βαδίζοντας σύμφωνα μὲ τὴν ἀλήθεια τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἔγινε ὑπηρέτης ὄλων, καὶ πού, ἂν τὸν εὐαρεστήσομε στὴ ζωὴ αὐτῆ, θὰ κερδήσομε καὶ τὴ μέλλουσα ζωὴ, ὅπως μᾶς ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ μᾶς ἀναστήσει ἀπὸ τοὺς νεκρούς, καὶ ὅτι, ἐὰν πολιτευθοῦμε ἐπάξια αὐτοῦ, θὰ βασιλεύσομε μαζὶ μ' αὐτόν. Γιατὶ αὐτὸς εἶπε· «Ἐὰν κάποιος μὲ ὑπηρετεῖ, πρέπει νὰ μὲ ἀκολουθεῖ, κι ὅπου εἶμαι ἐγώ, ἐκεῖ θὰ εἶναι καὶ ὁ ὑπηρέτης μου· ἐὰν κάποιος μὲ ὑπηρετεῖ, θὰ τὸν τιμήσει ὁ Πατέρας μου»²⁹. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 124ος.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ σεβόμαστε τοὺς ἱερεῖς.

Ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος γράφει σὲ ἐπιστολῆ του· «Νὰ προσέχετε τὸν ἐπίσκοπο, γιὰ νὰ προσέχει καὶ σᾶς ὁ Θεός. Ἐγγυητὴς γιὰ ἐκεῖνον πού ὑποτάσσεται στὸν ἐπίσκοπο, στοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους γίνομαι ἐγώ, καὶ μακάρι νὰ ἔχω καὶ ἐγὼ μαζὶ τοὺς μερίδιο κοντὰ στὸν Θεό»³⁰. Καὶ πάλι· «Μάρτυράς μου ἐκεῖνος γιὰ τὸν ὁποῖο εἶμαι φυλακισμένος, ὅτι δὲν ἦρθα σὲ ἐπαφή μὲ ἀνθρώπινη σάρκα». Τὸ Πνεῦμα πάλι ἐκήρυττε καὶ ἔλεγε τὰ ἐξῆς· «Χωρὶς τὸν ἐπίσκοπο νὰ μὴ κάνετε τίποτε»³¹. Πρέπει λοιπὸν χωρὶς τὸν ἐπίσκοπο νὰ μὴ κάμνομε τίποτε. Ὅπου συμβεῖ

πράσσειν ἡμᾶς. Ὅπου γὰρ ἂν φανῆ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἦτω.
 Ὡσπερ ὅπουπερ ἂν ὀνομασθῆ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκ-
 κλησία ἐπισυνάγεται. Οὐ γὰρ ὅπου βούλονται βαδίζουσιν τῶν θρεμ-
 μάτων αἱ ἀγέλαι, ἀλλ' ἔνθαπερ οἱ ποιμένες αὐτὰς ἀποφέρουσιν. Τὰ δὲ
 5 ἔξω τῆς ἀγέλης ἀπομένοντα διαρπάζουσιν οἱ θῆρες, καὶ τροφήν ἐαυ-
 τῶν ποιοῦνται τὸ πεπλανημένον. Οὐκ ἔξὸν οὖν ἐστὶν χωρὶς τοῦ ἐπι-
 σκόπου, οὔτε βαδίζειν, οὔτε ἀγάπην ποιεῖν, ἀλλ' ὁ ἂν ἐκεῖνος δοκιμά-
 σῃ, τοῦτο καὶ τῷ Θεῷ εὐάρεστον. Ὁ τὸν ἐπίσκοπον τιμῶν, ὑπὸ τοῦ
 Θεοῦ τιμᾶται. Ὁ λάθρα ἐπισκόπου τι πράσσειν, τῷ διαβόλῳ λατρεύει
 10 Ἀναγκαῖον δὲ ἐστὶν, ὑποτάσσεσθαι καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, ὡς ἀποστό-
 λοις Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, κατὰ πάντα τρόπον πᾶσιν
 ἀρέσκειν. Οὐ γὰρ βρωμάτων καὶ πομάτων εἰσὶν διάκονοι, ἀλλὰ Ἐκ-
 κλησίας Θεοῦ ὑπηρέται. Δέον οὖν ἐστὶν αὐτοὺς φυλάσσεσθαι τὰ ἐγ-
 κλήματα ὡς πῦρ.

15 Ὅμοίως πάντες ἐντρεπέσθωσαν τοὺς διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χρι-
 στὸν, καὶ τὸν ἐπίσκοπον ὡς τὸν Πατέρα· τοὺς δὲ πρεσβυτέρους ὡς
 συνέδριον Θεοῦ καὶ ὡς δεσμὸν ἀποστόλων· χωρὶς τούτων Ἐκκλησία
 οὐ καλεῖται· συνηγορεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ ὁ Νόμος, λέγων· «Φυλάξῃ σφό-
 δρα κατὰ πάντα· ὅσα ἂν εἴποι σοι ὁ ἱερεὺς, ποιήσεις· οὐκ ἐκκλίνῃς ἀπὸ
 20 τοῦ ρήματος δεξιὰ ἢ ἀριστερά. Καὶ ἄνθρωπος, ὃς ἂν ποιήσῃ ὑπερηφα-
 νίαν τοῦ μὴ ἀκοῦσαι τοῦ ἱερέως, ἀποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος». Ὁ
 δὲ προφήτης Μαλαχίας φησὶν· «Χεὶλῆ ἱερέως φυλάξεται γινῶσιν, καὶ
 νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ, διότι ἄγγελος Κυρίου παντο-
 κράτορός ἐστιν. Ἐν εἰρήνῃ κατευθύνων ἐπορεύθη μετ' ἐμοῦ, καὶ πολ-
 25 λούς ἐπέστρεψεν ἐξ ἀδικίας». Καὶ ἄλλος· «Ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου
 εὐλαβοῦ τὸν Κύριον, καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ θαύμαζε. Ἐν ὅλῃ τῇ δυνά-
 μει σου ἀγάπα τὸν ποιήσαντά σε, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ μὴ ἐγ-
 καταλίπῃς. Φοβοῦ τὸν Κύριον, καὶ δόξαζε ἱερέα». Καὶ αὖθις ὁ Νόμος
 «Οἱ ἱερεῖς ἅγιοι ἔσονται τῷ Θεῷ αὐτῶν· τὰ γὰρ θυσίας Κυρίῳ τῷ Θεῷ
 30 αὐτῶν αὐτοὶ προσφέρουσιν καὶ ἔσονται ἅγιοι». Καὶ πάλιν· «Ὁ ἱερεὺς
 ἅγιός ἐστιν Κυρίου τοῦ Θεοῦ· τὰ γὰρ δῶρα Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν οὗτος
 προσφέρει, καὶ ἅγιος ἔσται σοι». – «Καὶ εἶπεν Κύριος πρὸς Ἀαρῶν,

32. Δευτ. 17, 10-11.

35. Λευϊτ. 21, 6.

33. Μαλαχ. 2, 6-7.

37. Λευϊτ. 21, 7-8.

34. Σ. Σειρ. 7, 29-31.

νά βρίσκεται ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ νά βρίσκεται καὶ τὸ πλῆθος. "Ὅπως ἀκριβῶς σὲ ὁποιοδήποτε μέρος ὀνομασθεῖ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἐκεῖ συναθροίζεται ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. γιατί τὰ κοπάδια τῶν θρεμμάτων δὲν πηγαίνουν ὅπου θέλουν αὐτὰ, ἀλλ' ὅπου ὀδηγήσουν αὐτὰ οἱ ποιμένες. Ἐκεῖνα πού μένουν ἔξω ἀπὸ τὸ κοπάδι τὰ ἀρπάζουν τὰ θηρία καὶ κάμνουν τροφή τους ἐκεῖνο πού περιπλανιέται. Δὲν εἶναι δυνατὸν λοιπὸν χωρὶς τὸν ἐπίσκοπο οὔτε νὰ βαδίζομε, οὔτε δεῖπνα ἀγάπης νὰ γίνονται, ἀλλ' ὅ,τιδήποτε ἐκεῖνος ἐγκρίνει, αὐτὸ εἶναι καὶ στὸν Θεὸ εὐάρεστο. Ἐκεῖνος πού τιμᾷ τὸν ἐπίσκοπο, τιμᾶται ἀπὸ τὸν Θεό. "Ὅποιος κάνει κάτι κρυφὰ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο, λατρεύει τὸν διάβολο. Ἀπαραίτητο εἶναι νὰ ὑποτασσῶμαστε καὶ στὸ πρεσβυτέριο, σὰν ἀπόστολοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πού εἶναι, καὶ πού εἶναι ἡ ἐλπίδα μας, καὶ μὲ κάθε τρόπο νὰ εἴμαστε ἀρεστοὶ σὲ ὅλους. Γιατί δὲν εἶναι ὑπηρέτες φαγητῶν καὶ πιωτῶν, ἀλλὰ ὑπηρέτες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Πρέπει λοιπὸν αὐτοὶ νὰ προφυλάσσονται ἀπὸ τὶς κατηγορίες σὰν ἀπὸ τὴ φωτιά.

"Ὅμοια ὅλοι νὰ σέβονται τοὺς διακόνους ὅπως τὸν Ἰησοῦ Χριστό, καὶ τὸν ἐπίσκοπο σὰν τὸν Πατέρα, ἐνῶ τοὺς πρεσβυτέρους σὰν συνέδριο τοῦ Θεοῦ καὶ σὰν δεσμὸ τῶν ἀποστόλων· χωρὶς αὐτοὺς Ἐκκλησία δὲν καλεῖται. Ἐπιβεβαιώνει τὸν λόγο καὶ ὁ Νόμος, λέγοντας· «Θὰ τὰ φυλάξεις ὅλα μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ ἀκριβεία ὅπως ὀρισθοῦν· ὅσα σοῦ πεῖ ὁ ἱερέας θὰ τὰ κάνεις, καὶ δὲν θὰ παρεκκλίνεις ἀπὸ τὸ λόγο του δεξιά ἢ ἀριστερά. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος πού θὰ δείξει ἀλαζονεία καὶ δὲν θὰ κάνει ὅσα πεῖ ὁ ἱερέας, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ πεθάνει»²⁴. Καὶ ὁ προφήτης Μαλαχίας λέγει· «Τὰ χεῖλη τοῦ ἱερέα πρέπει νὰ φυλάσσουν τὴν ἀληθινὴ γνῶση, γιατί οἱ ἄνθρωποι θὰ ζητήσουν νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ στόμα του τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ὁ ἱερέας εἶναι ἀγγελιαφόρος τοῦ Κυρίου τοῦ παντοκράτορα. Πορεύθηκε στὴ ζωὴ του μαζί μου μὲ εἰρήνη, ὀδηγώντας τοὺς ἀνθρώπους στὸν εὐθὺ δρόμο, καὶ πολλοὺς ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν ἀδικία»³³. Καὶ ἄλλος· «Μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου νὰ σέβεσαι τὸν Κύριο, καὶ τοὺς ἱερεῖς νὰ τοὺς τιμᾷς. Μὲ ὅλη τὴ δύναμή σου ἀγάπα ἐκεῖνον τὸν Πλάστη σου, καὶ τοὺς λειτουργοὺς του νὰ μὴ τοὺς ἐγκαταλείψεις. Νὰ φοβᾶσαι καὶ νὰ σέβεσαι τὸν Κύριο, καὶ νὰ τιμᾷς τὸν ἱερέα»³⁴. Καὶ πάλι ὁ Νόμος· «Οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ εἶναι ἅγιοι καὶ ἀμεμπτοι ἀπέναντι στὸν Θεό τους· γιατί αὐτοὶ προσφέρουν τὶς θυσίες στὸν Κύριο τὸν Θεό τους, καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἀμόλυντοι»³⁵. Καὶ πάλι· «Ὁ ἱερέας εἶναι ἅγιος καὶ ἀφιερωμένος στὸν Κύριο τὸν Θεό· γιατί αὐτὸς προσφέρει τὰ δῶρα στὸν Κύριο τὸν Θεό σας, καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἅγιος καὶ ἀμόλυντος ἀπέναντί του»³⁷. – «Καὶ εἶπε ὁ Κύριος πρὸς τὸν Ἀαρών, λέγοντας· Ἐγὼ εἶμαι

λέγων Ἐγὼ μερίς σου καὶ κληρονομία. Καὶ λειτουργήσῃ ὁ Λευὶ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ αὐτοὶ λήψονται τὰ ἁμαρτήματα τοῦ λαοῦ. Καὶ τὰ ἀφαιρέματα δέδωκα τοῖς Λευῖταις. Ὅτι μισθὸς αὐτῶν ὑμῖν ἐστὶ, ἀντὶ τῶν λειτουργιῶν ὑμῶν». Ὁ δὲ Ἡσαΐας φησὶν «Ἔμεῖς 5 δὲ ἱερεῖς Κυρίου κληθήσεσθε, λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ». Καὶ ὁ Ἱερεμίας «Μεγαλυνῶ καὶ μεθύσω τὴν ψυχὴν τῶν ἱερέων». Ὡσαύτως καὶ ὁ Δαυὶδ, «Οἱ ἱερεῖς σου», λέγων, «ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ ὄσιοί σου ἀγαλλιάσονται». Ὁ δὲ Παῦλος «Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς», φησὶν, «εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται, οἳ τινες ὑποδείγματι καὶ 10 σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων. Νῦν δὲ διαφορωτέρας τετύχηκεν λειτουργίας, ὅσον καὶ κρείττονος διαθήκης ἐστὶν μεσίτης». Καὶ ἐπάγει, λέγων «Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναί τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῖν ἐν Κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν· εἰρη- 15 νεύετε ἐν ἑαυτοῖς». Καὶ πάλιν «Οἱ πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ».

Πρέπον οὖν ἐστίν, ἀγαπητοὶ καὶ φίλοι Θεοῦ, αἰδεῖσθαι τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ. Οὓς γὰρ ὁ Θεὸς οἰκειώσατο καὶ ἐδόξασεν, ἀνάγκη καὶ τοὺς ἀνθρώπους τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδόναι· καὶ οὐχ ἑαυτῶ τις λαμβάνει τὴν 20 τιμὴν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Οὐ θέμις τοίνυν ποτὲ ἱερεῖ ἀντιστήναι· οἳ γὰρ «ἀντιστάμενοι αὐτοῖς, κῶμα λήψονται». - «Ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρεῖς κακῶς». Ὁ δὲ Κύριος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς φησὶν· «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με». - «Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα 25 προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται. Καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται». Αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΚΕ'.

Περὶ προσδοκίας τῶν μελλόντων.

30 Ὅ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ προσδοκῶν, τὰ ἄδε ἀπωθεῖται, καὶ διὰ τῆς ὀρέξεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὅλα τὰ τοῦ θίου ὡς σκιὰν καὶ ἀράχην παροδεύει διὰ τὴν ἀποκειμένην ἐλπίδα καὶ χάριν. Ἐκεῖ γὰρ

38. Ἀριθμ. 18, 20-24. 39. Ἡσ. 61, 6. 40. Ἱερ. 38 (31), 14. 41. Ψαλμ. 131, 9.
42. Ἐβρ. 8, 3. 43. Ἐβρ. 8, 5-6. 44. Α' Θεσσ. 5, 12-13. 45. Α' Τιμ. 5, 17.
46. Ρωμ. 13, 2. 47. Ἐξ. 22, 28. 48. Ματθ. 10, 40. 49. Ματθ. 10, 41-42.

μερίδιό σου και κληρονομία σου. Και θὰ ὑπηρετοῦν οἱ Λευῖτες στή Σκη-
νὴ τοῦ Μαρτυρίου, καὶ αὐτοὶ θὰ ἀφαιροῦν τὰ ἁμαρτήματα τοῦ λαοῦ.
Καὶ τὰ ἀφιερῶματα τὰ ἔδωσα στοὺς Λευῖτες. Γιατὶ εἶναι ὁ μισθός σας
ἔναντι τῶν ὑπηρεσιῶν σας»³⁸. Καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει· «Σεῖς θὰ ὀνομασθεῖτε
ἱερεῖς τοῦ Κυρίου, λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ»³⁹. Καὶ ὁ Ἱερεμίας· «Θὰ δοξάσω
καὶ θὰ μεθύσω ἀπὸ χαρὰ τὴν ψυχὴ τῶν ἱερέων»⁴⁰. Ἐπίσης καὶ ὁ Δαβὶδ
λέγει· «Οἱ ἱερεῖς σου θὰ ντυθοῦν σὰν ἔνδυμα τῆ δικαιοσύνη, καὶ οἱ ἅγιοι
σου θὰ γεμίσουν ἀπὸ ἀγαλλίαση»⁴¹. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Κάθε ἀρχιερέ-
ας ἐγκαθίσταται γιὰ νὰ προσφέρει δῶρα καὶ θυσίας»⁴². «Αὐτοὶ (οἱ ἱερεῖς)
ἐκτελοῦν τὴ λατρεία, ἡ ὁποία εἶναι ἀντίτυπο καὶ σκιὰ τῶν ἐπουράνιων
πραγμάτων. Τώρα ὅμως ὁ ἱερέας ἐκτελεῖ τελείως διαφορετικὴ ὑπηρε-
σία, ὅσο ἀνώτερη εἶναι καὶ ἡ διαθήκη τῆς ὁποίας εἶναι μεσίτης»⁴³. Καὶ
προσθέτει, λέγοντας· «Σᾶς παρακαλοῦμε, ἀδελφοί, νὰ ἀναγνωρίζετε
ἐκείνους πού κοπιᾶζουν γιὰ σᾶς καὶ εἶναι προϊστάμενοί σας μὲ τὴ χάρη
τοῦ Κυρίου, καὶ σᾶς νουθετοῦν, καὶ νὰ τρέφετε πρὸς αὐτοὺς πολὺ μεγάλ-
η ἀγάπη γιὰ τὸ ἔργο πού ἐπιτελοῦν, καὶ νὰ ζεῖτε εἰρηνικὰ μεταξὺ σας»⁴⁴.
Καὶ πάλι· «Οἱ πρεσβύτεροι νὰ ἀπολαμβάνουν διπλὴ τιμὴ, καὶ μάλιστα
ἐκεῖνοι πού κοπιᾶζουν ἐπιδιδόμενοι στὸ κήρυγμα καὶ τὴ διδασκαλία»⁴⁵.

Πρέπει λοιπόν, ἀγαπητοὶ καὶ φίλοι τοῦ Θεοῦ, νὰ σέβεσθε καὶ νὰ τι-
μᾶτε τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ. Γιατί, ἐκείνους πού ὁ Θεὸς ἔκανε δικούς του καὶ
τοὺς τίμησε, εἶναι ἀνάγκη καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀποδίδουν σ' αὐτοὺς τὴν
ὀφειλόμενη τιμὴ· καὶ τὴν τιμὴ αὐτὴ δὲν τὴ λαμβάνει γιὰ τὸν ἑαυτό του,
ἀλλὰ ὁ Θεὸς πού ἔχει καλέσει αὐτὸν στὸ ἔργο αὐτό. Δὲν εἶναι σωστὸ
λοιπόν νὰ ἀνπιστεκόμαστε ποτὲ σὲ ἱερέα· γιατί «Ἐκεῖνοι πού ἀνπιστέκο-
νται σ' αὐτοὺς θὰ κατακριθοῦν»⁴⁶. Γιατὶ λέγει· Τὸν ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου
δὲν θὰ τὸν κατακρίνεις»⁴⁷. Καὶ ὁ Κύριος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς λέγει· «Ἐ-
κεῖνος πού δέχεται ἐσᾶς, δέχεται ἐμένα, καὶ ὅποιος δέχεται ἐμένα, δέχε-
ται ἐκεῖνον πού μὲ ἔστειλε»⁴⁸. – «Ἐκεῖνος πού δέχεται προφήτη γιὰ τὸ
λόγο ὅτι εἶναι προφήτης, θὰ λάβει ἀνταμοιβὴ προφήτη. Καὶ ὅποιος δέ-
χεται δίκαιον γιὰ τὸ λόγο ὅτι εἶναι δίκαιος, θὰ λάβει ἀνταμοιβὴ δικαί-
ου»⁴⁹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 125ος.

Γιὰ τὴν προσδοκία τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν.

Ἐκεῖνος πού περιμένει νὰ λάβει τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, ἀπορρίπτει
τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, καὶ μὲ τὴν ὄρεξη γιὰ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, ὅλα τὰ
πράγματα τῆς ἐδῶ ζωῆς τὰ προσπερνᾷ σὰν σκιὰ καὶ ἀράχνη, ἕξαιτίας

σπεύδει εἶναι, ἔνθα τῆς κτήσεως ὑπαρξιν, ἤγουν, τὴν ἐπιθυμίαν δεδουλωμένην ἔχει. Οἷς τοίνυν αἰρετὸν ἐν οὐρανοῖς ἢ κτῆσις, τὴν ἐκ σώματος ἐκδημίαν ἐφίενται. Ἀποκαραδοκοῦντες οὖν εἰς τὰ ἀποκείμενα ἡμῖν ἀγαθὰ ἀνείκαστα ὄντα, ὅλη τῇ προθέσει ἐν ἐπιθυμίᾳ πολλῇ ποθήσωμεν αὐτά· παρορῶντες τὰ μὴ μένοντα καὶ γεγηθότες διὰ τὰ αἰώνια καὶ παράμοινα ἀγαθὰ, ἃ οὐ δύναται νοῦς ἀνθρώπου καταλαβέσθαι. Πάσῃ οὖν φυλακῇ τηρήσωμεν τὴν καρδίαν, περιμένοντες τὸν οἰκοδεσπότην Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τὸν δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντα, καὶ διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν τὰ τῆς ἀσθενείας πάθη εἰς ἑαυτὸν ἀναλαβόντα, 10 ἵνα ἡμᾶς τοῦ πλούτου αὐτοῦ κοινωνοὺς ποιήσῃ, καὶ τῆς μελλούσης ἀρρήτου δόξης ἀπολαῦσαι, ὃν φιλοῦντες μὴ παυσώμεθα, καὶ φιλούμενοι ὑπ' αὐτοῦ, συνεισέλθωμεν εἰς τὴν μονὴν τὴν παρὰ τῷ Πατρὶ ἡτοιμασμένην, καὶ ὀψόμεθα τὸ φῶς ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

Φοβερὰ ἡ ἡμέρα τῆς παρουσίας αὐτοῦ, μεγάλη καὶ ἐπιφανὴς 15 σφόδρα. Διό, ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας ταύτας, χαρῶμεν χαρᾷ ἀνεκλαλήτῃ καὶ δεδοξασμένη, ἀποσμήχοντες αἰεὶ τὴν ψυχὴν. Μὴ τις ρίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ καὶ μανθῶσιν πολλοί, ἵνα, ἐν τῷ καθαρῷ τῷ καὶ λαμπρῷ φωτὶ γενομένη, μὴ ἔχουσα σπιλον ἢ ρυτίδα, ἐκεῖ ὄψῃται τὴν ἄκτιστον καὶ μακαρίαν φύσιν ἐκείνην, ὅπου ὁ Πατὴρ καὶ 20 ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος, Ῥωμαίοις ἐπιστέλλων, λέγει· «Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρισμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν, καὶ μὴ συσχηματίζεσθαι τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθαι τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν, 25 εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον». Καὶ πάλιν· «Ἡμῖν γὰρ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ. Τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὄν ἐν αὐτῷ; Οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ἔγκωκεν, εἰ 30 μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἐπάγει· «Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἴδωμεν τὰ ὑπὸ

50. Ρωμ. 12, 1-2.

51. Α' Κορ. 2, 10-11.

τῆς ἐλπίδας γιὰ τὰ ἀγαθὰ πού τοῦ ἐπιφυλάσσονται καί τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Γιατί ἐκεῖ σπεύδει νὰ φθάσει, ἐκεῖ ὅπου τὴν ἀπόκτηση τῶν ἀγαθῶν, δηλαδή τὴν ἐπιθυμία γι' αὐτὰ, τὴν ἔχει μὲ βεβαιότητα. Ἐκεῖνοι βέβαια πού ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποκτήσουν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ, ποθοῦν τὴν ἀποδημία ἀπὸ τὸ σῶμα τους. Περιμένοντας λοιπὸν μὲ ἀνυπομονησία τὰ ἀφάνταστα μεγάλα ἀγαθὰ πού μᾶς ἐπιφυλάσσονται, ἅς ποθήσομε μὲ ὅλη τὴ διάθεσή μας καὶ μὲ πολλὴ ἐπιθυμία αὐτὰ, παραβλέποντας ἐκεῖνα πού δὲν εἶναι μόνιμα καὶ ἐπιδιώκοντας μὲ ἀπέραντη χαρὰ τὰ αἰώνια καὶ μόνιμότητα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια δὲν μπορεῖ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου νὰ συλλάβει. Μὲ κάθε προσοχὴ λοιπὸν καὶ φροντίδα ἅς περιφρουρήσομε τὴν καρδιά μας, περιμένοντας τὸν οἰκοδεσπότη Χριστό, τὸν Θεό μας, ὁ ὅποιος ἔγινε φτωχὸς γιὰ μᾶς, καὶ γιὰ χάρη τῆς σωτηρίας μας ἀνέλαβε στὸν ἑαυτὸ του ὅλα τὰ πάθη τῆς ἀδυναμίας μας, γιὰ νὰ μᾶς καταστήσει μετόχους τοῦ πλούτου του, καὶ νὰ ἀπολαύσομε τὴ μέλλουσα ἀνέκφραστη δόξα, τὸν ὅποιο πρέπει νὰ μὴ παῦσομε νὰ ἀγαπᾶμε, καὶ ἀγαπώμενοι ἀπὸ αὐτόν, ἅς εἰσέλθομε μαζί του στὸν τόπο διαμονῆς πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα μας καὶ θὰ δοῦμε τὸ φῶς μέσα στὸ φῶς αὐτοῦ.

Εἶναι φοβερὴ ἡ ἡμέρα τῆς παρουσίας αὐτοῦ, μεγάλη καὶ ὑπερβολικὰ ἔνδοξη. Γι' αὐτὸ, ἔχοντας τίς ἐπαγγελίες αὐτές, ἅς καταπλημμυρίσομε ἀπὸ χαρὰ ἀνέκφραστη καὶ δοξασμένη, καθαρίζοντας πάντοτε τὴν ψυχὴ, μὴ τυχόν, βλαστάνοντας κάποια ρίζα πικρίας καὶ ἀνεβαίνοντας ἐπάνω, προκαλεῖ ἐνόχληση, καὶ μολυνθοῦν ἔτσι πολλοί, ὥστε φθάνοντας ἡ ψυχὴ μας μέσα στὸ καθαρώτατο καὶ λαμπρότατο φῶς, μὴ ἔχοντας κηλίδα ἢ ρυτίδα, νὰ δεῖ ἐκεῖ τὴν ἄκτιστη καὶ μακάρια ἐκείνη φύση, ὅπου βρίσκονται ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ὅπως καὶ ὁ Ἀπόστολος, γράφοντας τὴν ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς Ρωμαίους, λέγει· «Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν, ἀδελφοί, μὲ τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, νὰ προσφέρετε τὰ σώματά σας θυσία ζωντανή, ἁγία, εὐάρεστη στὸν Θεό, τὴ λογικὴ λατρεία σας, καὶ νὰ μὴ ἐπιδιώκετε νὰ προσαρμόζεστε πρὸς τὰ σχήματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ μεταμορφώνεσθε μὲ τὴν ἀνακαίνιση τοῦ πνεύματός σας, ὥστε νὰ διακρίνετε ποῖο εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸ καὶ εὐάρεστο καὶ τέλειο»⁵⁰. Καὶ πάλι· «Γιατί σὲ μᾶς φανέρωσε ὅλα τὰ δικά του ὁ Θεὸς μέσω τοῦ Πνεύματός του. Γιατί τὸ Πνεῦμα τὰ ἐρευνᾷ ὅλα, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Ποιὸς πραγματικὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους γνωρίζει τὰ κρύφια τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, πού ὑπάρχει μέσα σ' αὐτόν; Ἔτσι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ κανένας δὲν τὰ ἔχει γνωρίσει, παρὰ μόνον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»⁵¹. Καὶ προσθέτει· «Ἡμεῖς δὲν ἐλάβαμε τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα πού προέρχεται ἀπὸ τὸν

τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν». Καὶ πάλιν «Εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῶ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. Καὶ γὰρ οὐ δεδοξασται τὸ δεδοξαμένον ἐν τούτῳ τῶ μέρει, ἔνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. Εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῶ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ». Καὶ ἄλλος «Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῶν θάσανος οἱ δὲ εἰσὶν ἐν εἰρήνῃ». Καί· «Ἡ ζωὴ αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης. Ὀλίγα γὰρ παιδευθέντες, μεγάλως εὐεργετηθήσονται, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέειρασεν αὐτούς, καὶ εὗρεν αὐτοὺς ἀξιόους ἑαυτοῦ, καὶ ὡς ὀλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς, καὶ ἐν καιρῶ ἐπισκοπῆς αὐτοῦ ἀναλάμπουσιν». Καὶ ὁ Δαυὶδ· «Τῆς ἐσπέρας ἀνλισθήσεται κλαυθμὸς. Καὶ εἰς τὸ πρωὶ ἀγαλλίασις». Καὶ τό, «Ἔστησας ἐν εὐρυχώρῳ τοὺς πόδας μου». Καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολος «Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῶ Χριστῶ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθήμενος. Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς». Καὶ πάλιν «Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῶ Θεῶ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῶ Ἰησοῦ τῶ Κυρίῳ ἡμῶν». Ὁ δὲ Κύριος, «Ἔστωσαν αἱ ὀσφύες ὑμῶν», φησὶν, «περιεξωσμένοι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα, ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῶ». Καὶ ἐπάγει· «Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ Κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς». Αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμὴν.

25

ΛΟΓΟΣ ΡΚΣΤ΄

Περὶ κλήσεως Θεοῦ.

Τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καλοῦντος ἡμᾶς διὰ τε νόμον καὶ προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, μᾶλλον δὲ καὶ παρακαλοῦντος, οὗ θεμιτὸν ἡμᾶς διὰ ραθυμίας καὶ χαννότητος καταφρονεῖν

52. Α' Κορ. 2, 12.

53. Β' Κορ. 3, 9-11.

54. Σοφ. Σολ. 3, 1.

55. Σοφ. Σολ. 3, 4-7.

56. Ψαλμ. 29, 6.

57. Ψαλμ. 30, 9.

58. Κολ. 3, 1-2.

59. Ρωμ. 6, 22.

60. Λουκᾶ 12, 35-36.

61. Λουκᾶ 13, 37.

Θεῶ, γιὰ νὰ δοῦμε καί νὰ γνωρίσομε ἐκεῖνα ποὺ μᾶς χαρίσθηκαν ἀπὸ τὸν Θεό»⁵². Καὶ πάλι· «Γιατί, ἂν ἡ παλιὰ ἐκεῖνη διακονία, ποὺ παρεῖχε κατὰκριση, περιεῖχε λαμπρότητα, πολὺ μεγαλύτερη θὰ εἶναι ἢ λαμπρότητα τῆς νέας διακονίας ποὺ παρέχει δικαίωση. Καὶ ἄρα ἐκεῖνο ποὺ κάποτε εἶχε λαμπρότητα τὴν ἔχασε, ἕξαιτίας μᾶς ὑπερβολικὰ μεγαλύτερης λαμπρότητας. Γιατί, ἐὰν ἐκεῖνο ποὺ καταργεῖται περιβαλλόταν ἀπὸ λαμπρότητα, πολὺ περισσότερη εἶναι ἢ λαμπρότητα αὐτοῦ ποὺ μένει»⁵³. Καὶ ἄλλος· «Οἱ ψυχὲς τῶν ἐνάρετων βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸ πανίσχυρο χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ καμμιά θλίψη δὲν θὰ τὶς ἀγγίσει· καὶ αὐτοὶ ζοῦν μὲ εἰρήνη»⁵⁴. Καὶ· «Ἡ ζωὴ αὐτῶν εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀθανασίας. Γιατί, τὴ μικρὴ παιδαγωγικὴ ταλαιπωρία ποὺ δέχονται, θὰ τὴ διαδεχθεῖ μεγάλη ἀταμοιβή, γιατί ὁ Θεὸς δοκίμασε αὐτοὺς μὲ τὶς θλίψεις, καὶ τοὺς βρῆκε ἄξιους τῶν ἀμοιβῶν του, καὶ τοὺς δέχθηκε μὲ εὐαρέσκεια σὰν θυσίες ὀλοκαυτωμάτων, καὶ κατὰ τὸν καιρὸ ποὺ θὰ τοὺς ἐπισκεφθεῖ θὰ περιβληθοῦν ἀπὸ λαμπρότητα»⁵⁵. Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Ὅλη τὴ νύχτα διανυκτερεύει μαζί μας τὸ κλάμα, πρῶι πρῶι ὅμως μᾶς ἐπισκέπτεται ἡ ἀγαλλίαση»⁵⁶. Καὶ τό· «Ἔστησες τὰ πόδια μου ἀκλόνητα σὲ μέρος εὐρύχωρο»⁵⁷. Καὶ πάλι ὁ Ἀπόστολος· «Ἐὰν λοιπὸν ἀναστηθήκατε μαζί μὲ τὸν Χριστό, νὰ ζητεῖτε τὰ οὐράνια, ὅπου βρίσκεται ὁ Χριστὸς καθισμένος στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα του. Νὰ σκέπτεσθε τὰ οὐράνια, ὄχι τὰ ἐπίγεια»⁵⁸. Καὶ πάλι· «Τώρα ὅμως, ποὺ ἔχετε ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ὑποδουλωθήκατε στὸν Θεό, ἔχετε τὸν καρπὸ ποὺ σᾶς χαρίζει ἁγισμὸ, καὶ τὸ τέλος σας θὰ εἶναι ζωὴ αἰώνια μὲ τὴ χάρη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας»⁵⁹. Καὶ ὁ Κύριος λέγει· «Νὰ ἔχετε περιζωσμένη τὴ μέση σας καὶ τὰ λυχνάρια σας ἀναμμένα, καὶ νὰ εἴστε ἔτοιμοι ὅμοια μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποὺ περιμένουν τὸν κύριό τους πότε θὰ γυρίσει ἀπὸ τοὺς γάμους, ὥστε, μόλις ἔρθει καὶ χτυπήσει τὴν πόρτα, ἀμέσως νὰ τοῦ ἀνοίξουν»⁶⁰. Καὶ προσθέτει· «Εἶναι μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους θὰ βρεῖ ὁ Κύριος ὅταν θὰ ἔρθει ἐπάγρυντους. Ἀλήθεια σᾶς λέγω, θὰ ζωσθεῖ τὴν ποδιά καί, ἀφοῦ τοὺς βάλει νὰ καθίσουν στὸ τραπέζι, θὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ»⁶¹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 126ος.

Γιὰ τὴν κλήση τοῦ Θεοῦ.

Τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς μας μᾶς καλεῖ μέσω τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν εὐαγγελιστῶν, ἢ καλύτερα καὶ μᾶς παρακαλεῖ, δὲν εἶναι ὀρθὸ ἐμεῖς ἀπὸ ραθυμία καὶ χαννότητα νὰ

τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ καὶ ἀμελεῖν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἵνα μὴ διὰ τῆς
 βραδυτῆτος ἀποκλεισθῶμεν τοῦ νυμφῶνος καὶ στερηθῶμεν τοῦ πο-
 θουμένου νυμφίου, καὶ πολλὰ κρούσαντες, ἄπρακτοι μείνωμεν, στενά-
 ζοντες ἀνόνητα Ἄλλὰ μᾶλλον, ἀδελφοί, τῇ σπουδῇ χρησώμεθα, ἵνα
 5 καταλάβωμεν τὴν ἀκρόπολιν, μᾶλλον δὲ τὴν ἡμῶν μητρόπολιν τὴν
 ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἣτις ἐστὶν μήτηρ πάντων ἡμῶν, τὴν τῶν ζώντων
 χώραν, ἐν ἣ τὸ φῶς τῆς ζωῆς καταναγάζει, ὁ ἄσβεστος λαμπτήρ, ὁ ἀκοί-
 μητος ὀφθαλμός, ὁ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χορηγός Ἐὰν οὖν, ἀγαπη-
 τοί, μετὰ φόβου καὶ πόθου καὶ παρησιίας προσέλθωμεν τῷ ἀγαθῷ
 10 ἡμῶν Δεσπότη, ἐκεῖ ὁψόμεθα πᾶσαν φύσιν ἀγγέλων τε καὶ ἀρχαγγέ-
 λων, καὶ δυνάμεων καὶ ἐξουσιῶν καὶ τὰ ἀπ' αἰῶνος τετηρημένα ἄρη-
 τα ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ. Ὅσοι γὰρ ἐρασταὶ γεγόνασι τῆς ἄνω
 Ἱερουσαλήμ, ἐξ αὐτῆς θηλάσουσιν καὶ τρυφήσουσιν ἀπὸ μασθῶν πα-
 ρακλήσεως αὐτῆς, καὶ ἐκ τοῦ χεμιάρρου τῆς τρυφῆς ποτισθήσονται.

15 Αὐτῷ οὖν κολληθῶμεν τῷ φήσαντι, «Ἐγγίσατέ μοι, καὶ ἐγγιῶ
 ὑμῖν». Εἵξωμεν τῷ νομοθέτῃ τῷ φάσκοντι, «Ἐὰν ἀκούσητε τῆς φωνῆς
 μου, ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος, βασιλείον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον,
 καὶ ἁγιασθήσεσθε καὶ ἔσεσθέ μοι ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς
 ὑμῶν». Καί· «Σὲ προειλάμην ἐμαντῶ, λαὸν περιούσιον, παρὰ πάντα τὰ
 20 ἔθνη». Ἡ δὲ Σοφία φησὶν «Προσέλθετε πρὸς με, οἱ ἐπιθυμοῦντές με,
 καὶ ἀπὸ τῶν γεννημάτων μου ἐμπλησθήσεσθε. Τὸ γὰρ μνημόσυρόν
 μου ὑπὲρ μέλι γλυκύ. Οἱ ἐσθιοντές με ἔτι πεινάσουσιν· οὐκοῦν καὶ οἱ
 πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν. Ὁ ὑπακούων μου, οὐκ αἰσχυνθήσεται διὰ
 παντός». Καὶ πάλιν· «Δεῦτε, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πῖετε τὸν
 25 οἶνόν μου, ὃν κεκέρακα ὑμῖν ἀπολείπετε ἀφροσύνην, καὶ ζήσεσθε.
 Καὶ ζητεῖτε ἐν γνώσει σύνεσιν», ἵνα διώσητε. Καὶ ὁ Δαυΐδ· «Προσέλ-
 θετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ κατα-
 σχυνηθῇ». Καὶ ὁ Ἀπόστολος «Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω
 ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος». Καὶ ἐπά-
 30 γει· «Ἄρα οὖν οὐκ ἔτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολιταὶ τῶν
 ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ».

«Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρησιίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα
 λάβωμεν ἔλεος, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν». Ὁ δὲ

62. Ἰακ. 4, 8. 63. Ἐξ 19, 5-6. 23, 22. Λευϊτ. 20, 7, 26. Α' Πέτρ. 1, 16. 64. Δευτ. 7, 6.
 65. Σ. Σειρ. 24, 19-22. 66. Παρμ. 9, 5-6. 67. Ψαλμ. 33, 6. 68. Κολ. 3, 1-2. 69. Ἐφ. 2, 20.

περιφρονοῦμε τὴν ἐντολὴν του καὶ νὰ ἀμελοῦμε γιὰ τὴ σωτηρία μας, γιὰ νὰ μὴ ἀποκλεισθοῦμε ἐξαιτίας τῆς νωθρότητας καὶ ἀργοπορίας μας ἀπὸ τὸν νυμφώνα καὶ στερηθοῦμε τὸν ποθούμενο νυμφίο, καὶ παρὰ τὰ πολλὰ χτυπήματὰ μας στὴν πόρτα, μείνομε ἄπρακτοι, στενάζοντας ἀνώφελα. Ἄλλὰ μᾶλλον, ἀδελφοί, ὡς χρησιμοποιοῦμε τὴν προθυμία καὶ τὴν διασύννη, γιὰ νὰ φτάσομε στὴν ἀκρόπολη, ἢ καλύτερα στὴ μητρόπολή μας τὴν οὐράνια Ἱερουσαλήμ, ἢ ὅποια εἶναι μητέρα ὄλων μας, στὴ χώρα τῶν ζωντανῶν, στὴν ὅποια καταλάμπει τὸ φῶς τῆς ζωῆς, ὁ ἄσβεστη λυχνία, ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός, ὁ χορηγὸς τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν. Ἐὰν λοιπὸν, ἀγαπητοί, προσέλθομε μὲ φόβο καὶ πόθο καὶ παρησία στὸν ἀγαθὸ Κύριό μας, θὰ δοῦμε ἐκεῖ ὅλη τὴ φύση τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων, καθὼς καὶ τῶν δυνάμεων καὶ ἐξουσιῶν, μαζὶ μὲ τὰ φυλαγμένα ἐκεῖ γιὰ τοὺς καλοὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῶν αἰώνων ἀνέκφραστα ἀγαθὰ. Γιατί, ὅσοι ἐγιναν ἐραστές τῆς οὐράνιας Ἱερουσαλήμ, αὐτοὶ θὰ θηλάσουν καὶ θὰ ἀπολαύσουν τὴν ἀνέκφραστη ἡδονὴ ἀπὸ τοὺς μαστοὺς παρηγοριᾶς αὐτῆς, καὶ θὰ ποτισθοῦν ἀπὸ τὸν χείμαρρο τῆς τρυφῆς.

Ἄς προσκολληθοῦμε λοιπὸν σ' αὐτὸν ποὺ εἶπε· «Πλησιάστε με, καὶ θὰ σᾶς πλησιάσω καὶ ἐγώ»⁶². Ἄς προσέλθομε στὸ νομοθέτη ποὺ λέγει· «Ἐὰν ἀκούσετε αὐτὰ ποὺ σᾶς λέγω, θὰ εἶστε ὁ περιούσιος λαὸς μου, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιο, καὶ θὰ ἀγιασθεῖτε καὶ θὰ εἶστε ἅγιοί μου, γιατί ἐγὼ εἶμαι ἅγιος, ὁ Κύριος ὁ Θεὸς σας»⁶³. Καί· «Ἐσένα διάλεξα ἀνάμεσα ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη γιὰ μένα, γιὰ νὰ εἶσαι περιούσιος λαὸς μου»⁶⁴. Ἡ Σοφία πάλι λέγει· «Ἐλᾶτε κοντὰ μου σεῖς ποὺ μὲ ἐπιθυμεῖτε, καὶ θὰ χορτάσετε ἀπὸ τοὺς καρπούς μου. Γιατί καὶ μόνο ἡ σκέψη σας γιὰ μένα εἶναι γλυκύτερη ἀπὸ τὸ μέλι. Ἐκεῖνοι ποὺ μὲ τρῶνε θὰ αὐξηθεῖ ἀκόμα περισσότερο ἢ πεῖνα τους, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μὲ πίνουν θὰ διψάσουν ἀκόμα πιὸ πολύ. Ἐκεῖνος ποὺ ὑπακούει σὲ μένα, δὲν θὰ ντροπιασθεῖ ποτέ»⁶⁵. Καὶ πάλι· «Ἐλᾶτε καὶ φάγετε ἀπὸ τὸν ψωμί μου καὶ πιεῖτε ἀπὸ τὸ κρασί μου ποὺ σᾶς ἔχω κερᾶσει. Ἐγκαταλείψτε τὴν ἀνοησίαν σας, καὶ θὰ ζήσετε. Καὶ ἐπιδιώκετε νὰ ἀποκτήσετε τὴ συνειδητὴ γνώση καὶ σύνεση»⁶⁶, γιὰ νὰ ζήσετε. Καὶ ὁ Δαβὶδ· «Πλησιάστε πρὸς αὐτὸν καὶ θὰ φωτισθεῖτε, καὶ τὰ πρόσωπά σας δὲν θὰ καταντροπισθοῦν»⁶⁷. Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Ἐὰν λοιπὸν ἀναστηθήκατε μαζὶ μὲ τὸν Χριστό, νὰ ἐπιζητεῖτε τὰ οὐράνια, ὅπου βρίσκεται ὁ Χριστὸς καθισμένος στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ»⁶⁸. Καὶ προσθέτει· «Ἄρα λοιπὸν δὲν εἶστε πιά ξένοι καὶ παρεπίδημοι, ἀλλὰ συμπολίτες τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ»⁶⁹.

Ἄς πλησιάσομε λοιπὸν μὲ παρησία στὸν θρόνο τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ λάβομε ἔλεος, καὶ νὰ βροῦμε χάρη ποὺ θὰ μᾶς βοηθήσει

φιλόανθρωπος Σωτήρ και ὁ Κύριος ἡμῶν προσκαλεῖται ἡμᾶς, λέγων
 «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες και πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀνα-
 παύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς, και μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι
 πραῖός εἰμι και ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, και εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυ-
 5 χαῖς ὑμῶν. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, και τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν
 ἐστι». Και τό· «Δεῦτε ὀπίσω μου, και ποιήσω ὑμᾶς ἄλιεῖς ἀνθρώπων
 γενέσθαι». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΚΖ΄.

Περὶ φόβου τοῦ Θεοῦ.

10 Ὁ ἔχων τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ, ραδίως ἔρχεται εἰς τὴν
 τελείαν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, και γίνεται μαθητῆς και φίλος τοῦ Χρι-
 στοῦ. «Ἑμεῖς», γὰρ φησιν, «πεφιλήκατέ με». Και ὁ τοιοῦτος τὴν ἀγνεί-
 αν ἐγκομβοῦται ἐν τῷ μέρει τούτῳ, τὰς τε τοῦ κόσμου μερίμνας και
 ἀπάτας και ἡδονὰς και κραιπάλας και μέθας και συγχύσεις Βαβυ-
 15 λῶνος, και πάντα τὰ βιωτικὰ ἠρνήσατο και ἀπετάξατο τῷ κόσμῳ και
 τοῖς τοῦ κόσμου δικτύοις και συμπλοκαῖς ἢ παγίοις, και ἐπὶ γῆς βαδί-
 ζων, τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ἠγάπησεν ἔχειν. Τῶν γὰρ κρειπτόνων
 ὀρεγόμενος, τῷ κόσμῳ ἀπετάξατο, ἵνα ζῆσῃ βίον θεῖον, οὐράνιον, ἀγ-
 γελικόν, ἐν θρησκείᾳ καθαρᾷ και ἀμιάντῳ και ἀγία, ἐν Πνεύματι
 20 Θεοῦ· Θεῷ λατρεύων τῷ παντοκράτορι, διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα-
 νῶν, δι' ἣν και ἀπέθετο τὴν τοῦ κόσμου φροντίδα. «Φοβήθητι», γὰρ
 φησιν, «τὸν Κύριον και φύλασσε τὰς ἐντολάς αὐτοῦ». Φυλάσσων δέ
 τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἔση δυνατὸς ἐν πάσῃ πράξει και ἡ πραῖξίς σου
 ἀσύγκριτος ἔσται. Φοβούμενος γὰρ τὸν Κύριον, πάντα καλῶς ἐργάση.
 25 Οὗτός ἐστιν ὁ φόβος, ὃν δεῖ σε φοβηθῆναι, και σωθήσῃ. Τὸν δὲ διάβο-
 λον μὴ φοβηθῆς φοβούμενος γὰρ τὸν Κύριον, κατακυριεύσεις τοῦ
 διαβόλου, ὅτι δύναμις οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. Ἐν ᾧ δὲ δύναμις οὐκ ἔστιν,
 οὐδὲ φόβος ἐν ᾧ ἡ δύναμις ἢ ἔνδοξος, και ὁ φόβος ἐν αὐτῷ. Πᾶς γὰρ ὁ
 δύνάμιν ἔχων, και φόβον ἔχει. Ὁ δὲ μὴ ἔχων δύναμιν, ὑπὸ πάντων
 30 καταφρονεῖται. Φοβήθητι δὲ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, ὅτι πονηρὰ εἰσιν.
 Φοβούμενος δὲ τὸν Κύριον, οὐ φοβηθήσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, και
 οὐκ ἐργάση αὐτὰ, ἀλλὰ φεύξῃ ἀπ' αὐτῶν.

70. Ἐβρ. 4, 16.

74. Ἰω. 16, 27.

71. Ματθ. 11, 28-30.

75. Ἐκκλ. 12, 13.

72. Ματθ. 4, 19.

ὅταν θὰ ἔχομε ἀνάγκη»⁷⁰. Καὶ ὁ φιλόανθρωπος Σωτήρας καὶ Κύριος μας μᾶς προσκαλεῖ, λέγοντας· «Ἐλᾶτε σὲ μένα ὅλοι σεῖς ποῦ εἶστε κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω. Σηκῶστε τὸν ζυγὸ μου ἐπάνω σας, καὶ μάθετε ἀπὸ μένα, ὅτι εἶμαι πρᾶος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά, καὶ θὰ βρεῖτε ἀνάπαυση στὶς ψυχές σας. Γιατὶ ὁ ζυγὸς μου εἶναι ἀπαλός, καὶ τὸ φορτίο μου ἔλαφρό»⁷¹. Καὶ τὸ· «Ἐλᾶτε καὶ ἀκολουθήστε με, καὶ θὰ σᾶς κἀνω νὰ γίνεται ἀλιεῖς ἀνθρώπων»⁷². Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 127ος.

Γιὰ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ.

Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ πραγματικᾶ, εὐκολα φθάνει στὴν τέλεια ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ λέγει· «Σεῖς μὲ ἔχετε ἀγαπήσει»⁷⁴. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τότε περικλείει στὸ μέρος αὐτὸ τὴν ἀγνότητα, ἀπορρίπτει τὶς μέριμνες τοῦ κόσμου καὶ τὶς ἀπάτες καὶ τὶς ἡδονές καὶ τὶς κραιπάλες καὶ μέθες καὶ συγχύσεις τῆς Βαβυλώνας (ἀμαρτίας) καὶ ὅλα τὰ κοσμικὰ πράγματα, ἀπαρνεῖται τὸν κόσμον καὶ πετᾶ ἀπὸ πάνω του τὰ δίχτυα τοῦ κόσμου καὶ τοὺς δεσμοὺς ἢ τὶς παγίδες αὐτοῦ, καὶ βαδίζοντας πάνω στὴ γῆ, ἀγαπᾷ ἢ ζωὴ του νὰ ἀκολουθεῖ τὸν οὐράνιον τρόπο ζωῆς. Γιατὶ, ποθώντας τὰ ἀνώτερα, ἀπαρνήθηκε τὸν κόσμον, γιὰ νὰ ζήσει ζωὴ θεία, οὐράνια, ἀγγελική, μὲ πίστη καθαρὴ καὶ ἀμόλυντη καὶ ἀγία καὶ μὲ τὴ χάρη τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, καὶ λατρεύει τὸν Θεὸ τὸν παντοκράτορα γιὰ χάρη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, γιὰ τὴν ὁποία καὶ ἀπέρριψε τὴ φροντίδα τοῦ κόσμου. Γιατὶ λέγει· «Νὰ φοβᾶσαι τὸν Κύριον καὶ νὰ φυλάγεις τὶς ἐντολές του»⁷⁵. Φυλάγοντας τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, θὰ εἶσαι δυνατὸς σὲ κάθε πράξη σου καὶ ἡ πράξη σου θὰ εἶναι ἀσύγκριτη. Γιατὶ φοβούμενος τὸν Κύριον, ὅλα θὰ τὰ κάνεις σωστά. Αὐτὸς εἶναι ὁ φόβος, τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ ἔχεις μέσα σου, καὶ θὰ σωθεῖς. Τὸν διάβολον ὁμως μὴ τὸν φοβηθεῖς· γιατί, φοβούμενος τὸν Κύριον, θὰ κατεξουσιάσεις τὸν διαβόλον, γιατί δὲν ὑπάρχει δύναμη σ' αὐτόν. Καὶ σὲ ἐκεῖνον ποῦ δὲν ὑπάρχει δύναμη, οὔτε φόβος ὑπάρχει σ' αὐτόν· ἐνῶ σὲ ὅποιον ὑπάρχει ἡ ἐνδοξη δύναμη, σ' αὐτόν ὑπάρχει καὶ ὁ φόβος. Γιατὶ ἐκεῖνος ποῦ ἔχει δύναμη, ἔχει καὶ φόβον, ἐνῶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔχει δύναμη, καταφρονεῖται ἀπὸ ὅλους. Νὰ φοβᾶσαι ὁμως τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, γιατί εἶναι πονηρά. Ἀλλὰ φοβούμενος τὸν Κύριον, δὲν θὰ φοβηθεῖς τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου καὶ δὲν θὰ τὰ κάνεις, ἀλλὰ θὰ φύγεις ἀπὸ αὐτὰ.

Δισσοὶ οὖν εἰσιν οἱ φόβοι. Εἰ οὐ θέλης τὸ πονηρὸν ἐργάζεσθαι, φοβήθητι τὸν Κύριον, καὶ οὐκ ἐργάξῃ αὐτό. Ἐὰν δὲ θέλης πάλιν τὸ ἀγαθὸν ἐργάσασθαι, φοβήθητι τὸν Κύριον, καὶ ἐργάξῃ αὐτό. Ὡστε ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ἰσχυρότερός ἐστι καὶ ἔνδοξος καὶ ὅσοι ἂν φοβη-
 5 θῶσιν αὐτὸν καὶ τηρήσωσι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, ζήσονται τῷ Θεῷ. Ἐπεὶ καὶ πᾶσα κτίσις φοβεῖται αὐτόν, τὰς δὲ ἐντολάς αὐτοῦ οὐ φυλάσσει. Τῶν οὖν φοβουμένων αὐτόν καὶ φυλασσόντων τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, ἐκείνων ἡ ζωὴ ἐστὶν παρὰ τῷ Θεῷ. Ὁ γὰρ φόβος τοῦ Θεοῦ ἀναγκάζει ἡμᾶς πολεμεῖν τῇ κακίᾳ. Ἡμῶν δὲ πολεμούντων, ἡ χάρις τοῦ Κυρίου
 10 ἀναιρεῖ αὐτήν. Οὐ δύναται δὲ τις εἰς φόβον Κυρίου ἐλθεῖν, ἐὰν μὴ πασῶν τῶν διωτικῶν φροντίδων ἔξω γένηται, καθὼς εἴρηται· ὅταν γὰρ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀμερμινίᾳ γένηται ὁ νοῦς, τότε ἐνοχλεῖ αὐτῷ ὁ φό-
 βος τοῦ Θεοῦ. Τοῖς γὰρ ἀγωνιζομένοις εἰδός τι φέρει ἀγνισμοῦ ὁ φό-
 βος. «Ὁ γὰρ φόβος Κυρίου», φησὶν, «ἀγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶ-
 15 νος». Φόβος Κυρίου, γεννήτωρ φρονήσεως ὁ τὸν Ἐνα εὐλαβούμενος, οὐ δειλιάσει τοὺς πολλούς. Μᾶλλον δὲ αὐτὸν διὰ τὸν Ἐνα πολλοὶ φο-
 βηθήσονται. «Ἐὰν γάρ», φησὶν, «φοβηθῆτε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν καὶ ἀκούσητε τῆς φωνῆς αὐτοῦ, οὐκ ἀντιστήσεται οὐδεὶς κατὰ πρό-
 σωπον ὑμῶν καὶ ὁ τρόμος ὑμῶν ἔσται ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη». Καὶ πάλιν
 20 παρακελεύεται λέγων· «Κύριον τὸν Θεόν σου φοβηθήσῃ, καὶ πρὸς αὐ-
 τὸν κολληθήσῃ». Καὶ αὐτίς· «Τίς δώσει οὕτως εἶναι τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ, ὥστε φοβεῖσθαι πάσας τὰς ἐντολάς μου, ἵνα εὖ ᾦ αὐτῷ;».

Ταῦτα μὲν ὁ νόμος. Φησὶ δὲ καὶ ὁ προφήτης Μιλαχίας· «Καὶ ἀνατελεῖ ἡμῖν τοῖς φοβουμένοις τὸν Κύριον, Ἥλιον δικαιοσύνης, καὶ
 25 ἐξελεύσεσθε καὶ σκριτήσετε ὡς μοσχάρια ἀνεμμένα ἐκ δεσμῶν». Ὁ δὲ Παρομιαστής· «Ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου καὶ ὀχύρωμα ὀσίου». «Φόβος Κυρίου, πηγὴ ζωῆς, ποιεῖ δὲ ἐκκλῖναι ἐκ παγίδος θανάτου». Καὶ πάλιν· «Μακάριος ὃς δεδώρηται φόβος Κυρίου». «Φόβος Κυρίου εἰς ζωὴν ἀνδρός». «Φόβος Κυρίου τέρψει καρδίαν καὶ δώσει εὐφροσύ-
 30 νην καὶ χαράν». Φόβος Κυρίου δόσις παρὰ Κυρίου. «Τῷ φοβουμένῳ γὰρ τὸν Κύριον εὖ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων, καὶ ἐν ἡμέραις τελευτῆς αὐτοῦ εὐλογηθήσεται». «Πλησιονὴ σοφίας, φοβεῖσθαι Κύριον, καὶ μεθύσει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῆς». – «Ἐπεθύμησας σοφίαν; διατήρησον

76. Ψαλμ. 18, 10.

80. Μαλ. 4, 2.

84. Παρμ. 19, 23.

77. Ἐξ. 23, 22.

81. Παρμ. 1, 7.

85. Σ. Σειρ. 1, 12.

78. Δευτ. 10, 20.

82. Παρμ. 14, 27.

86. Σ. Σειρ. 1, 13.

79. Δευτ. 5, 29.

83. Ψαλμ. 111, 1.

87. Σ. Σειρ. 1, 16.

Εἶναι διπλοὶ λοιπὸν οἱ φόβοι. Ἐὰν δὲν θέλεις νὰ κάμνεις τὸ κακὸ, νὰ φοβᾶσαι τὸν Κύριο, καὶ δὲν θὰ τὸ κάμνεις. Ἐὰν πάλι θέλεις νὰ κάμνεις τὸ καλὸ, νὰ φοβᾶσαι τὸν Κύριο, καὶ θὰ τὸ κάμνεις. Ὡστε ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι ἰσχυρότερος καὶ ἔνδοξος καὶ ὅσοι φοβοῦνται αὐτὸν καὶ τηροῦν τὶς ἐντολές του, θὰ ζήσουν εὐάρεστοι στὸν Θεό. Γιατὶ καὶ ὅλη ἡ κτίσις φοβᾶται αὐτὸν, τὶς ἐντολές του ὅμως δὲν τὶς φυλάσσει. Ἐκεῖνοι λοιπὸν ποὺ φοβοῦνται αὐτὸν καὶ φυλάσσουν τὶς ἐντολές του, αὐτῶν ἡ ζωὴ βρῖσκεται κοντὰ στὸν Θεό. Γιατὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ μᾶς ἀναγκάζει νὰ πολεμοῦμε τὴν κακία, καὶ ὅταν ἐμεῖς πολεμοῦμε αὐτήν, ἡ χάρις τοῦ Κυρίου κατασπιντριβεῖ αὐτήν. Δὲν μπορεῖ ὅμως κάποιος νὰ φτάσει στὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, ἐὰν δὲν βρεθεῖ ἔξω ἀπὸ ὅλες τὶς βιωτικὲς φροντίδες, ὅπως ἔχει λεχθεῖ· γιατί, ὅταν ὁ νοῦς πετύχει τὴν ἡσυχία καὶ ἀμεριμνησία, τότε τὸν ἐνοχλεῖ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ σὲ ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ παρέχει ἓνα εἶδος ἀγνότητος. Γιατὶ λέγει· «Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι ἀγνός, παραμένοντας αἰώνια»⁷⁶. Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου γεννᾷ τὴ σύνεση· ἐκεῖνος ποὺ σέβεται καὶ φοβᾶται τὸν Ἐνα, δὲν θὰ φοβηθεῖ τοὺς πολλούς, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ φοβηθοῦν αὐτὸν ἐπειδὴ φοβᾶται τὸν Ἐνα. Γιατὶ λέγει· «Ἐὰν φοβηθεῖτε τὸν Κύριο τὸν Θεό σας καὶ ἀκούσετε αὐτὰ ποὺ λέγει, δὲν θὰ ἀντιπαραταχθεῖ κανένας σὲ σᾶς κατὰ πρόσωπο καὶ ὁ τρόμος σας θὰ κυριεύσει ὅλα τὰ ἔθνη»⁷⁷. Καὶ πάλι παραγγέλλει καὶ λέγει· «Τὸν Κύριο τὸν Θεό σου μόνο θὰ φοβᾶσαι, καὶ θὰ προσκολληθεῖς σ' αὐτόν»⁷⁸. Καὶ πάλι· «Ποιὸς θὰ δώσει στὸ λαὸ μου αὐτὸ μὲν τέτοια καρδιά, ὥστε νὰ τηρεῖ ὅλες τὶς ἐντολές μου, γιὰ νὰ εἶναι εὐτυχημένος;»⁷⁹.

Αὐτὰ βέβαια λέγει ὁ νόμος. Λέγει καὶ ὁ προφήτης Μιλαχίας· «Θὰ ἀνατείλει σὲ σᾶς, ποὺ φοβεῖσθε τὸν Κύριο, ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ θὰ βγεῖτε ἔξω καὶ θὰ σκιρτήσετε ἀπὸ χαρὰ σὰν τὰ μοσχάρια ποὺ ἀφήθηκαν ἐλεύθερα ἀπὸ τὰ δεσμά τους»⁸⁰. Καὶ ὁ Παροιμιστής· «Ὁ φόβος πρὸς τὸν Κύριο εἶναι ἀρχὴ τῆς σοφίας καὶ ὀχύρωμα τοῦ εὐσεβοῦς»⁸¹. – «Ὁ φόβος πρὸς τὸν Κύριο εἶναι πηγὴ τῆς ζωῆς, γιατί μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὶς παγίδες τοῦ θανάτου»⁸². Καὶ πάλι· «Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο ἔχει δωρηθεῖ ὁ φόβος πρὸς τὸν Κύριο»⁸³. «Ὁ φόβος πρὸς τὸν Κύριο χαρίζει ζωὴ στὸν ἄνθρωπο»⁸⁴. «Ὁ φόβος πρὸς τὸν Κύριο τέρπει τὴν καρδιά καὶ δίνει εὐφροσύνη καὶ χαρὰ»⁸⁵. ὁ φόβος πρὸς τὸν Κύριο γίνεται αἰτία γιὰ δωρεές τοῦ Κυρίου. Γιατὶ «Σὲ ἐκείνον ποὺ φοβᾶται τὸν Κύριο θὰ εἶναι καλὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του, καὶ κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του θὰ βρεῖ χάρις ἀπὸ τὸν Θεό»⁸⁶. «Πλοῦτος σοφίας εἶναι τὸ νὰ φοβᾶται κανεὶς τὸν Κύριο, καὶ θὰ μεθύσει αὐτὴ μὲ τοὺς καρπούς τῆς ἐκείνωνς ποὺ τὴν ἔχουν»⁸⁷. – «Ἐπεθυμεῖς σοφία; Τήρησε τὶς ἐντολές, καὶ ὁ

ἐντολάς, καὶ ὁ Κύριος χορηγήσει σοὶ αὐτήν. Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον οὐδὲν εὐλαβηθήσονται, καὶ οὐ μὴ δειλιάσουσιν, ὅτι αὐτὸς ἐλπὶς αὐτῶν». Καὶ ὁ Δαυὶδ· «Στόμα δικαίου μελετήσῃ σοφίαν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ λαλήσῃ κρίσιν. Ὅτι κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς 5 ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν». Καί, «Τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται, καὶ σώσει αὐτούς»· καί· «Κραταίωμα Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ δηλώσει αὐτούς. Ἴδου γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν». Καὶ περὶ ἑαυτοῦ·
 10 «Εὐφρανθήτω ἡ καρδία μου τοῦ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου». Καὶ τὸ ἀγαθὸν Πνεῦμα· «Μέτοχος ἐγὼ εἰμι πάντων τῶν φοβουμένων σε καὶ τῶν φυλασσόντων τὰς ἐντολάς σου». Ὁ δὲ Ἰάκωβος· «Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηνικὴ, ἐπιεικὴς, εὐπειθὴς, μεστή ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος, ἀνυπόκριτος. Καρπὸς δὲ 15 δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιούσιν εἰρήνην». Καὶ ὁ Πέτρος· «Ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστίν». Ὁ δὲ Κύριος· «Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν τὴν ψυχὴν 20 καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη». Ναί, λέγω ὑμῖν, αὐτὸν φοβήθητε. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΚΗ΄.

Περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης.

Προσῆτω ὁ λόγος ἐκ τοῦ φόβου τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὴν τελείαν ἀγά-
 25 πην αὐτοῦ. Ἀγάπην δὲ λέγω τὴν ἀρραγῆ, τὴν μὴ τεμνομένην, μήτε χωριζομένην ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς καὶ θασάνοις, τῇ Θεῷ πλησιάζουσαν καὶ τέκνα Θεοῦ ἀποτεκοῦσαν. Ἀγάπησις γὰρ Κυρίου καὶ φόβος ὑπὲρ πάντα ὑπερέβαλεν εἰς φωτισμόν. Καὶ «Οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν». Ὁ ἐν αἰσθήσει καρδίας ἀγαπῶν
 30 τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ τελείαν εἰς Θεὸν ἀγάπην κεκτημένος, ἐν τῷδε τῷ βίῳ πάρεστι, ὡς εἰ οὐ πάρεστι. Ξένον γὰρ ἑαυτὸν ἠγεῖται τῶν ὄραμένων, καρτερῶν τῶν ἀοράτων. Ὅλως γὰρ

88. Σ. Σειρ. 1, 26.

92. Ψαλμ. 144, 19.

95. Ψαλμ. 85, 11.

98. Πράξ. 10, 35.

89. Σ. Σειρ. 34 (31), 14.

93. Ψαλμ. 24, 14-15.

96. Ψαλμ. 118, 63.

99. Ματθ. 10, 28.

90. Ψαλμ. 36, 30.

91. Ψαλμ. 102, 11.

94. Ψαλμ. 32, 18.

97. Ἰακ. 3, 17-18.

1. Σ. Σειρ. 15, 19.

Κύριος θὰ σοῦ τὴ χορηγήσει»⁸⁸. «Ἐκεῖνοι ποὺ φοβοῦνται τὸν Κύριο τίποτε ἄλλο δὲν θὰ φοβηθοῦν, καὶ δὲν θὰ δειλιάσουν ἀπὸ τίποτε, γιατί αὐτὸς εἶναι ἡ ἐλπίδα τους»⁸⁹. Καὶ ὁ Δαβίδ· «Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἐνάρετου βγαίνουν σοφοὶ λόγοι, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ λέγει τὰ ὀρθὰ καὶ δίκαια»⁹⁰. «Γιατὶ ὅσο εἶναι τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆ, τόσο τεράστια παρουσίασε ὁ Κύριος τὴν εὐσπλαγχνία του πρὸς ἐκείνους ποὺ τὸν φοβοῦνται»⁹¹. Καί· «Θὰ ἐκτελέσει ὁ Κύριος τὸ θέλημα ἐκείνων ποὺ τὸν φοβοῦνται, θὰ εἰσακούσει τὴν παράκλησίν σου, καὶ θὰ τοὺς σώσει»⁹². Καί· «Ὁ Κύριος εἶναι δυνατὸς ὑπερασπιστὴς ἐκείνων ποὺ τὸν φοβοῦνται, καὶ τὸ φανερῶνει αὐτὸ ἡ διαθήκη του μ' αὐτούς»⁹³. «Νὰ, τὰ μάτια τοῦ Κυρίου εἶναι στραμμένα πρὸς ἐκείνους ποὺ φοβοῦνται αὐτόν»⁹⁴. Καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του· «Ἄς γεμίζει ἀπὸ εὐφροσύνη ἡ καρδιά μου ἕξαιτίας τοῦ φόβου μου πρὸς τὸ ὄνομά σου»⁹⁵. Καὶ τὸ ἀγαθὸ Πνεῦμα· «Ἐγὼ εἶμαι σύντροφος ὅλων ἐκείνων ποὺ σὲ φοβοῦνται καὶ φυλάσσουν τὶς ἐντολές σου»⁹⁶. Καὶ ὁ Ἰακώβος· «Ἡ οὐράνια σοφία πρῶτον εἶναι ἀγνή, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, ὑπάκουη, γεμάτη ἀπὸ εὐσπλαγχνία καὶ καρποὺς ἀγαθῶν, ἀμερόληπτη, εἰλικρινής. Καρπὸς δικαιοσύνης σπείρεται εἰρηνικὰ στοὺς εἰρηνοποιούς»⁹⁷. Καὶ ὁ Πέτρος· «Σὲ κάθε ἔθνος ἐκεῖνος ποὺ φοβεῖται τὸν Κύριο καὶ ἐργάζεται τὴν ἀρετὴ εἶναι δεκτὸς ἀπὸ αὐτόν»⁹⁸. Καὶ ὁ Κύριος· «Μὴ φοβᾶστε ἐκείνους ποὺ θανατώνουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ θανατώσουν τὴν ψυχὴ. Νὰ φοβᾶστε μᾶλλον ἐκείνον ποὺ μαζί μὲ τὸ θανάτωμα τοῦ σώματος ἔχει τὴ δύναμη νὰ ὀδηγήσει στὴ γέεννα τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα»⁹⁹. Ναί, σᾶς λέγω, αὐτόν νὰ φοβᾶστε. Σ' αὐτόν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 128ος.

Γιὰ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό.

Ἄς προχωρήσει ὁ λόγος ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Κυρίου πρὸς τὴν τέλεια ἀγάπη αὐτοῦ. Ἀγάπη βέβαια λέγω τὴν ἀρραγῆ, ποὺ δὲν διασπᾶται, οὔτε χωρίζεται κατὰ τὶς διάφορες δοκιμασίες καὶ θλίψεις, ποὺ πλησιάζει τὸν Θεὸ καὶ γεννάει τέκνα τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ἡ ἀγάπη καὶ ὁ φόβος πρὸς τὸν Κύριο ξεπερνᾶει ὅλα ὡς πρὸς τὸν φωτισμό. Καί· «Τὰ μάτια τοῦ Κυρίου εἶναι στραμμένα πρὸς ἐκείνους ποὺ ἀγαποῦν αὐτόν»¹. Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸ μὲ συναίσθησιν τῆς καρδιᾶς του, αὐτὸς ἔχει γνωρισθεῖ ἀπὸ αὐτόν. Αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀποκτήσει τέλεια ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, ζεῖ στὸν κόσμον αὐτόν σὰν νὰ μὴ ζεῖ σ' αὐτόν, καθόσον θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του ξένο πρὸς τὰ ὄρατὰ πράγματα, περιμένοντας τὰ ἀόρατα. Γιατὶ

ἡλλοίωται εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐκοτάς ἅπαξ τῆς ἑαυτοῦ φι-
 λίας τῆ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ». «Εἰ γὰρ καὶ ἐξέστημεν», φησὶν, «Θεῶ, εἴτε
 σωφρονοῦμεν, ὑμῖν». Ὁ ἑαυτὸν φιλῶν, τὸν Θεὸν ἀγαπᾶν οὐ δύναται,
 ὁ δὲ ἑαυτὸν μὴ φιλῶν ἔνεκεν τοῦ ὑπερβάλλοντος πλούτου τῆς ἀγάπης
 15 τοῦ Θεοῦ, οὗτος τὸν Θεὸν ἀγαπᾶ. Πρῶτος ὁ νόμος διαγορεύει, λέγων
 «Ἐγὼ Κύριος, ὁ ποιῶν ἔλεος τοῖς ἀγαπῶσίν με καὶ τοῖς φυλάσσουσι
 τὰ προστάγματά μου». Καὶ ἄλλος «Σπέρμα ἀσφαλείας οἱ φοβούμενοι
 τὸν Κύριον» καί: «Ἐντιμον φύτευμα οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν» καί: «Ἐ-
 λεος ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος Κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρ-
 10 κα, ἀννησῶν καὶ φωτίζων ὀφθαλμούς». Λέγει δὲ καὶ ἡ Σοφία: «Ἐγὼ
 τοὺς ἐμὲ ἀγαπῶντας ἀγαπῶ, οἱ δὲ ἐκζητοῦντές με, εὐρήσουσιν γινῶσιν.
 Πλοῦτος καὶ δόξα ἐμοὶ ὑπάρχει. Βέλτιον ἐμὲ καρπώσασθαι, ὑπὲρ χρυ-
 σίον καὶ λίθον τίμιον». Καὶ ὁ Δαυὶδ ἐκ τῆς εἰς Θεὸν θερμῆς ἀγάπης
 ἐνδελεχῶς ἐβόα: «Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρὸς σὲ ὀρθρίζω, ἐδίψησέ σε ἡ
 15 ψυχὴ μου, ποσαπλῶς σοι ἡ σὰρξ μου, ἐν γῆ ἐρήμῳ καὶ ἀδάτῳ καὶ
 ἀνύδρῳ». Καὶ αὐθις «Ἀγαπήσω σε, Κύριε, ἡ ἰσχὺς μου. Κύριος στερέ-
 ωμά μου καὶ καταφυγὴ μου καὶ ρύστίς μου». Καί: «Κύριε, ἐναντίον
 σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου, καὶ ὁ στεναγμός μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπε-
 κρύθη». Καὶ πάλιν, «Ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυ-
 20 ρόν, τὸν ζῶντα· πότε ἤξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ;».
 Καί: «Ἐπεπόθησεν ἡ ψυχὴ μου τοῦ ἐπιθυμῆσαι τὰ κριμάτά σου ἐν
 παντὶ καιρῷ, ὅτι γλυκεῖα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ
 στόματί μου». – «Φάγε», γάρ φησιν, «μέλι, νιέ· ἀγαθὸν γὰρ κηρίον, ἵνα
 γλυκανθῇ σου ὁ λάρυγξ. Οὕτω γὰρ αἴσθησις καὶ σοφία ἔσται τῆ σῆ
 25 ψυχῇ».

Καὶ ὁ Ἰωάννης «Ἀγαπητοί, ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν
 τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ». Καὶ ἐπιφέρει: «Οὐχ
 ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν αὐτόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέ-
 στείλε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἰλασμόν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν». Καὶ ὁ Παῦ-
 30 λος «Ἄλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν, διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς
 Θεοῦ». Καὶ ἐπάγει: «Ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς

2. Β' Κορ. 5, 13. 3. Δευτ. 5, 9-10. 4. Πρβλ. Σ. Σειρ. 10, 10. 5. Σ. Σειρ. 18, 13. 31, 17.
 6. Παρμ. 8, 17-19. 7. Ψαλμ. 63, 1-2. 8. Ψαλμ. 17, 1-2. 9. Ψαλμ. 37, 10.
 10. Ψαλμ. 41, 3. 11. Ψαλμ. 118, 20. 118, 103. 12. Παρμ. 24, 13-14.
 13. Α' Ἰω. 4, 16. 14. Α' Ἰω. 4, 10. 15. Ρωμ. 8, 37.

ἀλλοιώνεται ἐξολοκλήρου μέσα στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἔχει ἀπαρ-
νηθεῖ μὰ γιὰ πάντα τὴν ἀγάπη τοῦ ἑαυτοῦ του ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης του
πρὸς τὸν Θεό. Γιατὶ λέγει· «Ἐὰν βγήκαμε ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας, τὸ κάναμε
γιὰ τὸν Θεό, ἐὰν πάλι ἐνεργοῦμε μὲ σύνεση, τὸ κάνομε γιὰ σᾶς»². Ἐκεῖ-
νος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό του, δὲν μπορεῖ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεό, ἐνῶ ἐκεῖνος
ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό του, ἐξαιτίας τοῦ ὑπερβολικοῦ πλούτου τῆς
ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἀγαπᾷ τὸν Θεό. Πρῶτος ὁ νόμος διακηρύττει
καὶ λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος παρέχω τὸ ἔλεός μου σὲ ἐκεί-
νους ποὺ μὲ ἀγαποῦν καὶ φυλάσσουν τὰ προστάγματά μου»³. Καὶ ἄλλος·
«Γένος ἀσφαλὲς εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ φοβοῦνται τὸν Κύριο»· καὶ· «Τίμιο
φύτευμα εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦν αὐτόν»⁴· καὶ· «Τὸ ἔλεος τοῦ ἀνθρώ-
που φθάνει μέχρι τὸν πλησίον του, ἐνῶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου πρὸς κάθε
ἄνθρωπο, ἀνυψώνοντας καὶ φωτίζοντας τοὺς ὀφθαλμούς»⁵. Λέγει καὶ ἡ
Σοφία· «Ἐγὼ ἀγαπῶ ἐκείνους ποὺ μὲ ἀγαποῦν, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μὲ ἀνα-
ζητοῦν θὰ βροῦν γνώση. Πλοῦτος καὶ δόξα ὑπάρχει σὲ μένα. Εἶναι προ-
τιμότερο νὰ λαμβάνετε τοὺς δικούς μου καρπούς, παρὰ νὰ συγκεντρώνε-
τε χρυσάφι καὶ λίθους πολύτιμους»⁶. Καὶ ὁ Δαβὶδ ἐξαιτίας τῆς θερμῆς
ἀγάπης του πρὸς τὸν Θεὸ φώναζε ἀκατάπαυστα· «Θεέ μου, Θεέ μου,
πρὸς ἐσένα ἀπευθίνω πρὶν ξημερώσει τὴ δέησή μου· δίψασε καὶ σὲ πό-
θησε ὑπερβολικὰ ἡ ψυχὴ μου· καὶ πόσες φορές δὲν συνέβηκε αὐτὸ ὅταν
τὸ σῶμα μου βρισκόταν σὲ χώρα ἔρημη καὶ ἀδιάβατη καὶ ἄνυδρη»⁷. Καὶ
πάλι· «Σὲ ἀγάπησα καὶ σ' ἀγαπῶ, Κύριε, γιατί σὺ εἶσαι ἡ δύνάμη μου· ὁ
Κύριος εἶναι τὸ ἀκλόνητο στήριγμά μου καὶ τὸ ὄχυρὸ καταφύγιό μου
καὶ ὁ ἐλευθερωτής μου»⁸. Καὶ· «Κύριε, ἐνώπιόν σου βρίσκεται κάθε ἐπι-
θυμία μου, καὶ οἱ στεναγμοὶ μου σὺς θλίψεις μου δὲν ἦταν κρυφοὶ ἀπὸ
σένα»⁹. Καὶ πάλι· «Σὲ πόθησε καὶ δίψασε ἡ ψυχὴ μου ἐσένα τὸν Θεὸ μου
τὸν δυνατὸ καὶ ζωντανό· πότε θὰ ἔρθω καὶ θὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιον
τοῦ Θεοῦ;»¹⁰. Καὶ· «Μὲ σφοδρὸ πόθο ἡ ψυχὴ μου ἐπιθυμεῖ σὲ κάθε σπιγ-
μὴ νὰ μελετᾷ τις ἅγιες ἐντολές σου, γιατί τὰ λόγια σου σὲ λάρυγγά μου
εἶναι πιὸ γλυκὰ ἀπὸ τὸ μέλι σὲ τὸ στόμα μου»¹¹. – Γιατὶ λέγει· «Φάγε μέλι,
παιδί μου, γιατί εἶναι καλὴ ἡ κηρήθρα, γιὰ νὰ γλυκαθεῖ ὁ λάρυγγάς σου.
Γιατὶ ἔτσι θὰ αισθανθεῖ καὶ ἡ ψυχὴ σου τὴ σοφία»¹².

Καὶ ὁ Ἰωάννης· «Ἀγαπητοί, ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, καὶ ἐκεῖνος ποὺ
μένει μέσα στήν ἀγάπη, μένει μέσα στὸν Θεό, καὶ ὁ Θεὸς μέσα σ' αὐ-
τόν»¹³. Καὶ προσθέτει· «Ὅχι ὅτι ἐμεῖς ἀγαπήσαμε αὐτόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς
ἀγάπησε ἐμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸ του ὡς ἐξιλέωση γιὰ τὶς ἁμαρτίες
μας»¹⁴. Καὶ ὁ Παῦλος· «Ἀλλὰ σὲ ὅλα αὐτὰ νικάμε μὲ τὸ παραπάνω, ἐξαι-
τίας τοῦ Θεοῦ μας ποὺ μᾶς ἀγάπησε»¹⁵. Καὶ προσθέτει· «Γιατὶ σὲ ἐκεί-

εἰς τὸ ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν». «Καὶ πάλιν «Τίς ἡ-
 μᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διω-
 γμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;». Καὶ ἐπιφέρει: «Πέ-
 πεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔ-
 5 τε ἐξουσίαι, οὔτε ἐνεσιῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνή-
 σεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
 τῷ Κυρίῳ ἡμῶν». Ὁ δὲ Κύριος «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν
 αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ
 τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν».

10 Βλέπεις ὅτι ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη τὴν ἐμφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν
 ὑποδοχὴν παρέχει. Ὁ εἰλικρινῶς ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ξένον ἑαυτόν καὶ
 παρεπίδημον ἔχει ἐν τῷδε τῷ βίῳ καὶ ὁ τοιοῦτος τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν
 ἠλλοίωται καὶ ὅσοι τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ἐν τῷ βάθει τῆς καρ-
 15 δίας αὐτῶν μελετῶσιν ἀπαύστως, οὗτοι καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ποτε ὄρα-
 ν δύνανται. Στενῆ γὰρ μερίμνη ὑπὸ τῆς διανοίας κρατούμενον, πάντα
 τὸν ρύπον τῆς ψυχῆς ἐν αἰσθήσει καταφλέγει πολλῇ. Καὶ γὰρ «Ὁ
 Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκων», φησὶν. Ὅθεν καὶ εἰς ἀγάπην πολλὴν
 τὴν ψυχὴν τῆς ἑαυτοῦ δόξας προσκαλεῖται ὁ Κύριος. Οὐδὲν δὲ οὕτως
 ἀναφλέγει καὶ κινεῖ τὴν καρδίαν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὡς ἡ θεο-
 20 λογία. Γεννᾷ γὰρ αὕτη ὅσα τῆς αὐτοῦ χάριτος πρῶτα πάντων καὶ δῶ-
 ρα τῇ ψυχῇ χαρίζεται τοῦ ἀγαπῶντος τὸν Θεόν. Τὰ δάκρυα ὡς μέλι
 γλυκάζον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κατασπείροντος. Τῇ ψυχῇ γὰρ σὺν τῷ
 ἡγεμονικῷ ἐνδελεχῶς αὐτὸν καθορᾷ διὰ τοῦ πόθου. Ψυχὴ ἐν τῇ ἀγά-
 25 πῃ τοῦ Θεοῦ ἀγαλλιωμένη, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑπὸ τοῦ σώματος ἐξόδου,
 οὐ μὴ δειλιάσει τὸν ἄρχοντα τοῦ ἀέρος τούτου, οὔτε τὰς ἐξουσίας τοῦ
 σκοτούς, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀγάπης τῆς εἰς Θεόν, χαίρουσα ἵπταται σὺν τοῖς
 ἀγγέλοις τῆς εἰρήνης, ὡς ἀπὸ ξένης εἰς τὰ οἰκεῖα «τὴν ἐπιθυμίαν»,
 γὰρ φησιν, «ἔχω ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι». Ἐχουσα γὰρ ἡ
 30 ψυχὴ τὴν ἀγάπην, τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου
 ἀρπάζεται ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

Μικροῦ δὲ ἔλαθεν ἡμᾶς ἡ ἀγάπη τῆς ἐν τοῖς Ἀσμασιν νύμφης
 Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὸν Νυμφίον Χριστόν. Ὡ τῆς ζημίας! φησὶ γὰρ·
 «Φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἀγαθοὶ οἱ μαστοὶ
 σου ὑπὲρ οἶνον, καὶ ὄσμη μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. Μύρον

16. Ρωμ. 8, 28.

19. Ἰω. 14, 21.

17. Ρωμ. 8, 35.

20. Δευτ. 4, 24. Ἑβρ. 12, 29.

18. Ρωμ. 8, 38-39.

21. Φιλιππ. 1, 23.

νους πού ἀγαποῦν τὸν Θεὸ ὅλα συνεργοῦν γιὰ τὸ καλὸ, γιὰ ἐκείνους πού ἔχουν κληθεῖ σύμφωνα μὲ τὴν πρόθεση τοῦ Θεοῦ»¹⁶. «Καὶ πάλι· «Ποιὸς θὰ μᾶς χωρίσει ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ; θλίψη ἢ στενοχώρια ἢ διωγμὸς ἢ πείνα ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;»¹⁷. Καὶ προσθέτει· «Γιατὶ εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχές, οὔτε ἐξουσίες, οὔτε παρόντα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε κάποιο ἄλλο δημιούργημα θὰ μπορέσει νὰ μᾶς χωρίσει ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία μᾶς ἔδειξε μέσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας»¹⁸. Καὶ ὁ Κύριος· «Ἐκεῖνος πού ἔχει τὶς ἐντολές μου καὶ τηρεῖ αὐτές, αὐτὸς εἶναι πού μὲ ἀγαπᾷ, καὶ ἐκεῖνος πού μὲ ἀγαπᾷ, θὰ ἀγαπηθεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, καὶ ἐγὼ θὰ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ θὰ τοῦ φανερώσω τὸν ἑαυτό μου»¹⁹.

Βλέπεις ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ μᾶς παρέχει τὴ φανέρωσή του καὶ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ ἀπὸ ἐμᾶς. Ἐκεῖνος πού ἀγαπᾷ τὸν Θεὸ μὲ εἰλικρίνεια, θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του στὴ ζωὴ αὐτὴ ξένον καὶ παρεπίδημον, καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀλλοιώνεται μὲ τὴν καλὴ ἐκείνη ἀλλοίωση, καὶ ὅσοι μελετοῦν ἀκατάπαυστα τὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Χριστοῦ μέσα στὸ βάθος τῆς καρδιάς τους, αὐτοὶ μποροῦν κάποτε νὰ δοῦν καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ. Γιατί, ὅταν κρατεῖται μέσα στὴ διάνοια μὲ ἐπίμονη μέριμνα, καταφλέγει μὲ πολλὴ συναίσθηση ὅλη τὴ ρυπαρότητα τῆς ψυχῆς. Καθόσον λέγει· «Ὁ Θεὸς μας εἶναι φωτιὰ πού καταφλέγει»²⁰. Γι' αὐτὸ καὶ προσκαλεῖ ὁ Κύριος τὴν ψυχὴ σὲ μεγάλη ἀγάπη τῆς δόξας του. Τίποτε δὲν καταφλέγει τόσο καὶ δὲν κινεῖ τὴν καρδιὰ πρὸς τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὅσο ἡ θεολογία. Γιατὶ γεννᾷ αὐτὴ ὅλα τὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ· πρῶτο ἀπὸ ὅλα χαρίζει δῶρα στὴν ψυχὴ ἐκείνου πού ἀγαπᾷ τὸν Θεό. Τὰ δάκρυα, πού εἶναι σὰν μέλι γλυκὸ μέσα στὴν καρδιὰ αὐτοῦ πού τὰ κατασπέρνει. Γιατί μέσα στὴν ψυχὴ καὶ τὸ νοῦ βλέπει διαρκῶς αὐτὸν μὲ τὸν πόθο. Ψυχὴ πού εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγαλλίαση ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, στὸν καιρὸ τῆς ἐξόδου τῆς ἀπὸ τὸ σῶμα δὲν θὰ φοβηθεῖ τὸν ἄρχοντα τοῦ ἀέρα αὐτοῦ, οὔτε τὶς ἐξουσίες τοῦ σκότους, ἀλλὰ ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν Θεό, γεμάτη χαρὰ πετᾷ μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους τῆς εἰρήνης, σὰν ἀπὸ ξένη χώρα, στὰ δικά της μέρη. Γιατί λέγει· «Ἔχω τὴν ἐπιθυμία νὰ πεθάνω καὶ νὰ εἶμαι μαζὶ μὲ τὸν Χριστό»²¹. Γιατί, ἔχοντας ἡ ψυχὴ τὴν ἀγάπη, τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου, κατὰ τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου ἀρπάζεται μέσα στὰ σύννεφα πρὸς προῦπάντησή του.

Παρὰ λίγο θὰ μᾶς διέφευγε ἡ ἀγάπη τῆς νύμφης Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Νυμφίον Χριστὸ πού ἀναφέρεται στὰ ᾠσματα. Τί ζημιὰ θὰ ἦταν ἀλήθεια! Γιατί λέγει· «Ἄς μὲ φιλήσει ὁ ἀγαπημένος μου μὲ τὰ φιλιὰ τοῦ δικοῦ του στόματος, γιατί οἱ μαστοὶ σου εἶναι καλύτεροι ἀπὸ τὸ πιὸ ἐκλε-

ἐκκενωθὲν ὄνομά σου. Διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε, εἴλκυσάν σε, ὀπίσω σου εἰς ὄσμην μύρου δραμούμεθα, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν σοί· εὐθύτης ἠγάπησέ σε». Καὶ αὐθις· «Ἀπάγγελμόν μοι, ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, ποῦ ποιμαίνεις, ποῦ κοιτάζεις ἐν μεσημέρι; Ἴδου γὰρ εἶ καλός, καὶ γε ὠραῖος ἐν τῇ σκιά σου ἐπεθύμησα καὶ ἐκάθισα· ὁ γὰρ καρπός σου γλυκὺς ἐν λάρυγγί μου». Καὶ προτρεπόμενη ἄλλους, φησὶν· «Ὡρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπησιν ἕως οὗ θελήσει». Καὶ πάλιν· «Δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου, καὶ ἀκούτισόν μοι τὴν φωνήν σου, ὅτι ἡ φωνὴ σου ἡδεῖα, καὶ ἡ ὄψις σου ὠραία». Τοιοῦτος ἦν ὁ Μωυσῆς κράζων, «Δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου, γνωστῶς ἴδω σε». Καὶ πάλιν· «Ἐζήτησα, ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, ἐκράτησα αὐτόν, καὶ οὐκ ἀφήκα αὐτόν, ὅτι τετρωμένη ἀγάπη ἐγώ, ὅτι κραταιὰ ὡς θάνατος ἀγάπη· ὕδωρ πολὺ οὐ δυνήσεται σβέσαι τὴν ἀγάπην». Τοιαύτη ἡ τοῦ Πέτρου ψυχὴ, λέγουσα, «Κύριε, ποῦ ὑπάγεις;», καὶ, «Πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα;». Πρὸς ὃν ὁ Κύριος ἐκ τρίτου· «Πέτρε, φιλεῖς με;». Ὁ δέ· «Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλω σε». Πάλιν δὲ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς φησιν· «Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα». 20 Ἀὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΡΚΘ'.

Περὶ υἱοθεσίας.

Δόξα τῇ ἀγαθότητί σου, Δέσποτα, φιλόανθρωπε, φιλόπτωχε, φιλόστοργε, φιλόψυχε, φιλάγαθε, ἀμνησίκακε Κύριε, ὃς τοὺς ποτε τὴν ἐν 25 πῶ παραδείῳ ἐντολήν σου ἐκφανλίσαντας καὶ νεκρωθέντας ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ διὰ τοῦ ἰδίου θελήματος ἡμῶν, οὐ μόνον ἐλευθέρωσας, ἀλλὰ καὶ οἰκεία τέκνα ἀνηγόρευσας, οἵτινες ἕως τοῦ νῦν ἀφυλάκτως περὶ τὰς ἐντολάς σου διοῦμεν, ὡς εἰς ἡμᾶς πληρωθῆναι τό, «Υἱὸς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν». Τίς δυνήσεται διηγήσα- 30 σθαι τὸ πέλαγος τῆς εὐσπλαγχνίας σου, μακρόθυμε καὶ κηδεμῶν τῶν

22. Ὑἱοθεσία Ὑἱοθεσία 1, 1-4. 23. Ὑἱοθεσία π. 1, 7, 16. 2, 3. 24. Ὑἱοθεσία π. 2, 7. 25. Ὑἱοθεσία π. 2, 14.
26. Ὑἱοθεσία 33, 13. 27. Ὑἱοθεσία Ὑἱοθεσία 3, 1, 3. 5, 8. 8, 6-7. 28. Ὑἱοθεσία 13, 36.
29. Ὑἱοθεσία 6, 68. 30. Ὑἱοθεσία 21, 15. 31. Ὑἱοθεσία 14, 23. 32. Ὑἱοθεσία 1, 2.

κτὸ κρασί καὶ ἡ εὐωδία τῶν μύρων σου πῶς εὐάρεστη ἀπὸ ὅλα τὰ ἀρώματα. Τὸ ὄνομά σου εἶναι σάν τὸ εὐωδιαστὸ μύρο ποὺ χύθηκε ἀπὸ δοχεῖο. Γι' αὐτὸ οἱ παρθένες νεάνιδες σὲ ἀγάπησαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους καὶ ἐλκύσθησαν ἀπὸ σένα. Θὰ τρέξομε πίσω σου μεθυσμένες ἀπὸ τὴν εὐωδία τοῦ μύρου σου, καὶ θὰ γεμίσομε ἀπὸ ἀγαλλίαση καὶ εὐφροσύνη μαζί σου. Κάθε εὐθεῖα καὶ ἐνάρετη καρδιά σὲ ἀγάπησε»²². Καὶ πάλι· «Πές μου σύ, ποὺ σὲ ἀγάπησε ἡ ψυχὴ μου, ποῦ βόσκεις τὰ πρόβατα, σὲ ποιὸ μέρος τὰ σταλίζεις (ἀναπαύεις) τὸ μεσημέρι; Γιατὶ νὰ, εἶσαι ὠραῖος, πολὺ ὠραῖος, καὶ ἐπιθύμησα νὰ καθίσω κάτω ἀπὸ τὴ σκιά σου· γιατί ὁ καρπός σου εἶναι γλυκὸς στὸ λάρυγγά μου»²³. Καὶ προτρέποντας ἄλλους, λέγει· «Σᾶς ὀρκίζω, θυγατέρες τῆς Ἱερουσαλήμ, μὴ ξυπνήσετε καὶ ἀνησυχήσετε τὴν ἀγάπη μου· ἄς κοιμηθεῖ ὅσο θέλει»²⁴. Καὶ πάλι· «Δεῖξε μου τὸ ὠραῖο πρόσωπό σου, καὶ μίλησέ μου ν' ἀκούσω τὴ φωνή σου, γιατί ἡ φωνή σου εἶναι γλυκεῖα καὶ τὸ πρόσωπό σου ὠραῖο»²⁵. Τέτοιος ἦταν ὁ Μωυσῆς, ποὺ φώναζε δυνατὰ· «Δεῖξε μου τὸ πρόσωπό σου, γιὰ νὰ σὲ δῶ κατὰ τρόπο αἰσθητό»²⁶. Καὶ πάλι· «Ἐναζήτησα ἐκεῖνον ποὺ ἀγάπησε ἡ ψυχὴ μου, τὸν κράτησα μὲ τὰ χέρια μου, καὶ δὲν τὸν ἄφησα, γιατί ἐγὼ εἶμαι πληγωμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπη του, καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι πανίσχυρη ὅπως ὁ θάνατος, καὶ ὅσο πολὺ κι ἂν εἶναι τὸ νερὸ δὲν θὰ μπορέσει νὰ σβήσει τὴν ἀγάπη»²⁷. Τέτοια ἦταν ἡ ψυχὴ τοῦ Πέτρου, ποὺ ἔλεγε· «Κύριε, ποῦ πηγαίνεις;»²⁸, καὶ, «Σὲ ποιὸν νὰ πᾶμε;»²⁹. Αὐτὸν ὁ Κύριος ἀφοῦ τὸν ρώτησε γιὰ τρίτη φορὰ, «Πέτρε, μὲ ἀγαπᾷ;»³⁰, καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε, «Ναί, Κύριε, σὺ γνωρίζεις ὅτι σὲ ἀγαπῶ»³⁰. Πάλι ὁ Κύριος λέγει πρὸς τοὺς μαθητὲς του· «Ἐὰν κάποιος μὲ ἀγαπᾷ, θὰ τηρήσει τὸν λόγο μου, καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ τὸν ἀγαπήσει, καὶ θὰ ρηθοῦμε σ' αὐτὸν καὶ θὰ κατοικήσομε μέσα του»³¹. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 129ος.

Γιὰ τὴν υἱοθεσία.

Δόξα στὴν ἀγαθότητά σου, Κύριε, φιλόφωτο, φιλόπτωχε, φιλόστοργε, φιλόψυχε, φιλάγαθε, ἀμνησίκακε Κύριε, ὁ ὁποῖος ἐμᾶς ποὺ κάποτε διαφθείραμε μέσα στὸν παράδεισο τὴν ἐντολή σου καὶ νεκρωθήκαμε ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ δικοῦ μας θελήματος, ὄχι μόνο μᾶς ἐλευθέρωσες, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἀνακήρυξες παιδιὰ σου, οἱ ὁποῖοι μέχρι σήμερα ζοῦμε χωρὶς νὰ τηροῦμε τὶς ἐντολές σου, ὥστε νὰ βρεῖ ἐκπλήρωση σὲ μᾶς τό, «Γέννησα παιδιὰ καὶ τὰ ἀνύψωσα, αὐτὰ ὅμως μὲ ἀρνήθηκαν»³². Ποιὸς θὰ μπορέσει, μακροθύμει καὶ κηδεμόνα τῶν ψυχῶν μας,

ψυχῶν ἡμῶν, Θεέ παντοκράτωρ καὶ Κύριε, τοῦ ἐλέους σου; Ἐφης γὰρ διὰ τοῦ προφήτου σου Ὡσηέ, «Καλέσω τὸν Οὐ λαόν μου, Λαόν μου, καὶ τὴν Οὐκ ἠγαπημένην, Ἠγαπημένην, καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη· Οὐ λαός μου ὑμεῖς κληθήσονται καὶ αὐτοὶ Υἱοὶ Θεοῦ ζῶν-
5 τος». Καὶ ὁ Ἰωάννης «Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν. Καὶ οὕτω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῆ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὁψόμεθα αὐτὸν καθὼς ἐστίν».

Καὶ ὁ Παῦλος «Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπιριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα
10 ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος». Καὶ πάλιν «Ἐν ἀγάπῃ, ἣ προώρισας ἡμᾶς εἰς νίθεσίαν, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν. Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα Θεοῦ ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς». Καὶ πάλιν «Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς, τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύμα-
15 τος ἔχοντες, καὶ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, νίθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι τὴν λύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν». Καὶ αὐθις «Ὅτι δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζων, Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ. Ὡστε οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Καὶ πάλιν «Ὅσοι γὰρ
20 Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ. Οὐ γὰρ ἐλάβομεν πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβομεν Πνεῦμα νίθεσίας, ἐν ᾧ κρᾶζομεν, Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ· καὶ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμεν τέκνα Θεοῦ· εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ». – «Οἱ δὲ τοῦ Χρι-
25 στοῦ συγκληρονόμοι υἱοὶ Ὑψίστου κληθήσονται». Ὅταν ὄψονται βασιλείαν Θεοῦ μετὰ δόξης, ἐκεῖ ἀνοιχθήσονται αὐτοῖς πύλαι τῆς βασιλείας καὶ εἰσελεύσονται εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ Πατρὸς, καὶ δεῖξει αὐτοῖς ὁ Θεὸς τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀγίους αὐτοῦ, καὶ ὀφθήσεται αὐτοῖς ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐξελεύσονται, καὶ σκιρτήσουσιν ὡς μοσχάρια
30 ἀνεμμένα ἐκ δεσμῶν. «Καὶ μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τοῦ ἰδίου σώματος τῆς δόξης αὐτοῦ». Ἐκεῖ «Ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετῶν ἢ νεότης» αὐτῶν, καὶ ὄψονται τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελείας, καὶ ἐπὶ γονάτων παρακληθήσονται, ὡς εἶ τινα μήτηρ πα-

33. Ὡσηέ 1, 8-9. 2, 1.

36. Ἐφ. 1, 5. 5, 1-2.

39. Ρωμ. 8, 14-17.

34. Α' Ἰω. 3, 2.

37. Ρωμ. 8, 23.

40. Πρὸβλ. Ρωμ. 9, 26.

35. Β' Κορ. 3, 18.

38. Γαλ. 4, 6-7.

41. Φιλιππ. 3, 21.

Θεὲ παντοκράτορα καὶ Κύριε, νὰ διηγηθεῖ τὸ πέλαγος τῆς εὐσπλαγχνίας σου καὶ τοῦ ἔλεους σου; Γιατὶ εἶπες μέσω τοῦ προφήτη σου Ὁσηέ· «Θὰ ὀνομάσω τὸν Λαὸ πού δὲν εἶναι δικός μου, Λαὸ μου, καὶ ἐκείνη πού δὲν ἦταν ἀγαπημένη μου, Ἀγαπημένη μου, καὶ αὐτὸ θὰ πραγματοποιηθεῖ στὸν τόπο γιὰ τὸν ὁποῖο εἶχε λεχθεῖ, Δὲν εἶστε σεῖς λαὸς μου, ἀλλὰ αὐτοὶ θὰ ὀνομασθοῦν Υἱοὶ τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ»³³. Καὶ ὁ Ἰωάννης· «Ἀγαπητοὶ μου, τώρα εἶμαστε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν φανερώθηκε ἀκόμα τί θὰ εἶμαστε στὸ μέλλον. Γνωρίζομε ὅμως ὅτι, ἐὰν φανερωθεῖ, θὰ γίνομε ὅμοιοι μὲ αὐτόν, γιατί θὰ τὸν δοῦμε ὅπως ἀκριβῶς εἶναι»³⁴.

Καὶ ὁ Παῦλος· «Ἐμεῖς ὅμως ὅλοι μὲ ἀκάλυπτο τὸ πρόσωπο, ἀντανεκλώντας τὴ λαμπρότητα τοῦ Κυρίου, μεταμορφωνόμεστε ἀπὸ λαμπρότητα σὲ λαμπρότητα καὶ γινόμεστε ὅμοιοι μὲ αὐτόν, σύμφωνα μὲ τὴ χάρη τοῦ Κυρίου, τοῦ Πνεύματος»³⁵. Καὶ πάλι· «Λόγω τῆς ἀγάπης τοῦ μᾶς προόρισε νὰ εἶμαστε υἱοὶ του, μέσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γίνεστε λοιπὸν μιμητὲς τοῦ Θεοῦ, σὰν παιδιὰ ἀγαπητὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ συμπεριφέρεστε μὲ ἀγάπη, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ἀγάπησε ἐμᾶς»³⁶. Καὶ πάλι· «Καὶ ὄχι μόνο αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, πού ἔχομε τὴν ἀπαρχὴ τοῦ Πνεύματος, στεναζόμε μέσα μας, περιμένοντας τὴν υἰοθεσία, τὴν ἀπολύτρωση τοῦ σώματός μας»³⁷. Καὶ πάλι· «Καὶ ἐπειδὴ εἶστε υἱοὶ, ἔστειλε ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ στίς καρδιές σας, κράζοντας, Ἀββᾶ, Πατέρα μας. Ὡστε δὲν εἶσαι πιά δοῦλος, ἀλλὰ υἱός· καὶ ἂν εἶσαι υἱός, εἶσαι καὶ κληρονόμος τοῦ Θεοῦ μέσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»³⁸. Καὶ πάλι· «Γιατί, ὅσοι ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ εἶναι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ δὲν ἐλάβαμε πνεῦμα δουλείας, πού νὰ προξενεῖ πάλι φόβο, ἀλλὰ ἐλάβαμε Πνεῦμα υἰοθεσίας, μέσω τοῦ ὁποῖου φωνάζομε, Ἀββᾶ, Πατέρα μας· καὶ τὸ ἴδιο τὸ Πνεῦμα ἐπιβεβαιώνει μαζί μὲ τὸ δικό μας πνεῦμα, ὅτι εἶμαστε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἂν εἶμαστε παιδιὰ του, εἶμαστε καὶ κληρονόμοι του· κληρονόμοι δέβαια τοῦ Θεοῦ, συγκληρονόμοι ὅμως τοῦ Χριστοῦ»³⁹. – «Οἱ συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ θὰ ὀνομασθοῦν υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου»⁴⁰. Ὅταν θὰ δοῦν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ νὰ ἐμφανίζεται μὲ λαμπρότητα, ἐκεῖ θὰ ἀνοιχθοῦν σ' αὐτούς οἱ πύλες τῆς βασιλείας καὶ θὰ εἰσέλθουν στὰ ταμεῖα τοῦ Πατέρα, καὶ θὰ δείξει σ' αὐτούς ὁ Θεὸς τοὺς ἁγίους τοῦ ὅλων τῶν αἰώνων, καὶ θὰ φανερωθεῖ σ' αὐτούς ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ θὰ θγοῦν ἔξω καὶ θὰ σκιρτήσουν ἀπὸ χαρὰ πηδώντας σὰν μοσχάρια πού ἐλευθερώνονται ἀπὸ τὰ δεσμά τους. «Καὶ θὰ μεταμορφώσει τὸ ταπεινὸ σῶμα μας δίνοντάς το μορφὴ ἴδια μὲ τοῦ ἐνδόξου σώματός του»⁴¹. Ἐκεῖ «Θὰ ἀνακαινισθεῖ, ὅπως τῶν αἰετῶν, ἢ νεότητα» αὐτῶν, καὶ θὰ δοῦν τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ πεσμένοι στὰ γόνατα θὰ παρηγορηθοῦν, σὰν

ρακαλέση· οὕτως ἀνατελεῖ Κύριος δικαιοσύνην καὶ ἀγαλλίαμα ἐναντίον πάντων τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν ἐν εἰλικρινεῖ καρδίᾳ.

Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, αἰδεσθῶμεν τὸν οὕτως ἡμᾶς τιμήσαντα καὶ εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀναγαγόντα, «Καὶ δουλεύσωμεν αὐτῷ ἐν φόβῳ ὡς Δεσπότη κατὰ φύσιν, καὶ ἀγαλλιασώμεθα αὐτῷ ἐν τρόμῳ», ὡς Πατρὶ κατὰ χάριν, «μήποτε ὀργισθῆ Κύριος», καὶ ἐκπέσωμεν τῆς τοιαύτης νίθεσις· Ὁ δὲ ταύτης ἐκπίπτων, ὅμοιος γίνεται Ἰούδα τῷ προδότῃ, υἱὸς ἀπωλείας καὶ γεέννης καὶ τοῦ διαβόλου. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς ἀποστήναι τῆς ἀγάπης τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν. Ἔδωκε γὰρ ἡμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ «Ὅσοι γὰρ ἐλάβομεν αὐτόν, ἔδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι», εἰπὼν· «Ἔμεῖς δὲ μὴ καλέσητε ὑμῶν πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς εἰς γὰρ ἔστιν ὁ Πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

15

ΛΟΓΟΣ ΡΑ΄.

Περὶ βασιλείας οὐρανῶν.

Τὰς προλεχθείσας ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ τηρήσαντες, ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐπανίωμεν, περὶ ἧς καὶ ὁ ἀγὼν πολὺς, καὶ ἀπειροπλασίως ἢ ἀνάπανσις. Εἰ γὰρ ὁ ὀρεγόμενος τῆς προσκαιροῦ βασιλείας πολλὰς ἀνδραγαθίας ἐπιδείκνυσιν ἐν πολέμοις καὶ κινδύνοις καὶ ἀγρυπνίαις καὶ μερίμναις καὶ πόνοις, καὶ οὐδὲν ἠγεῖται πάσας τὰς συμβαινούσας αὐτῷ θλίψεις τῆ ἐλπίδι τῆς ὀνειροπωλουμένης αὐτῷ βασιλείας, καὶ ταῦτα προσκαιροῦ καὶ ἀνυποστάτου ὑπαρχούσης, ἔστι δὲ ὅτε καὶ μετὰ τὸν πάντα πόνον ἐκτελέσαι αὐτόν καὶ νομίζειν ἤδη ἐν
20 χερσὶν ἔχειν τὰ ἐλπίζόμενα, ἀνυπονόητος ἀντ' αὐτοῦ ἐφόρεσε τὸ διάδημα, ποίων ἀγώνων δεῖται καὶ σπουδῆς καὶ προθυμίας καὶ ἀγρυπνίας καὶ μερίμνης καὶ κινδύνων καὶ θλίψεων καὶ πειρασμῶν, κρυπτῶν τε καὶ φανερῶν, καὶ αἰκισμῶν καὶ θανάτων, ὁ βουλόμενος σὺν Χριστῷ ἀδιαδόχως βασιλεύειν; Διὰ τοῦτο οἱ προλαβόντες ἅγιοι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες, μέχρι θανάτου ἠγωνίσαντο, ἵνα βασιλείας οὐρανῶν ἐπιτύχωσιν. Βιασθὴ γὰρ ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ἐν παντὶ διαζόμενοι ἐαντοὺς αὐτοὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν. Ὁ γὰρ ὄντως εὐνουχίας ἐαντὸν διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἢ παρθε-

42. Ψαλμ. 2, 11.

45. Ἰω. 1, 11.

43. Ψαλμ. 2, 12.

46. Ματθ. 23, 9.

44. Λουκᾶ 10, 19.

κατὰ κάποιον τρόπο νὰ τοὺς παρηγορεῖ κάποια μητέρα, καὶ ἔτσι θὰ ἀνατείλει καὶ θὰ σκορπίσει ὁ Κύριος δικαιοσύνη καὶ ἀγαλλίαση ἐνώπιον ὄλων ἐκείνων πού τὸν ἀγαποῦν μὲ εἰλικρινῆ καρδιὰ..

Καὶ ἐμεῖς λοιπόν, ἀγαπητοί, ὡς ντραπουῦμε ἐκεῖνον πού τόσο πολὺ μᾶς τίμησε καὶ μᾶς ἀνέδασε σὲ τόσο μεγάλο ὕψος, «Καὶ ὡς δουλέψομε αὐτὸν μὲ φόβο σὰν Κύριον κατὰ φύσιν, καὶ γεμᾶτοι ἀπὸ τρόμο ὡς πλημμυρίσομε ἀπὸ ἀγαλλίαση»⁴², σὰν Πατέρα κατὰ χάριν, «μὴ τυχὸν ὀργισθεῖ ὁ Κύριος»⁴³, καὶ ἐκπέσομε ἀπὸ μιὰ τέτοια υἱοθεσία. Καὶ ἐκεῖνος πού στερεῖται τὴν υἱοθεσία αὐτή, γίνεται ὅμοιος μὲ τὸν προδότη Ἰούδα, υἱὸς τῆς ἀπώλειας καὶ τῆς γέεννας καὶ τοῦ διαβόλου. Ἄλλ' εἴθε νὰ μὴ συμβεῖ νὰ στερηθοῦμε τὴν ἀγάπην τοῦ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ μας. Γιατὶ μᾶς ἔδωσε τὴν ἐξουσία νὰ πατᾶμε πάνω σὲ φίδια καὶ σκορπιούς καὶ σὲ ὅλη τὴ δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ⁴⁴. Γιατὶ λέγει· «Ὅσοι δεχθήκαμε αὐτόν, μᾶς ἔδωσε τὴν ἐξουσία νὰ γίνομε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ»⁴⁵, λέγοντας· «Σεῖς ὅμως μὴ ὀνομάσετε πατέρα σας ἐπάνω στὴ γῆ, γιατί ἓνας εἶναι ὁ Πατέρας σας, ὁ οὐράνιος»⁴⁶. Σ' αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 130ος.

Γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ἐφοῦ τηρήσαμε τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ πού προαναφέρθηκαν, ὡς μεταφέρομε τὸ λόγο μας στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, γιὰ τὴν ὁποία γίνεται καὶ ὁ πολὺς ἀγῶνας, καὶ στὴν ὁποία ἡ ἀνάπαυση εἶναι ἀπειροπλάσια. Γιατὶ, ἐὰν ἐκεῖνος πού ποθεῖ τὴν πρόσκαιρην βασιλεία προσπαθεῖ νὰ ἐπιδείξει πολλὰ ἀνδραγαθίαις στοὺς πολέμους, μὲ κινδύνους καὶ ἀγρυπνίας καὶ μέριμνας καὶ κόπους, καὶ δὲν θεωρεῖ τίποτε ὅλες τὶς θλίψεις πού ὑφίσταται μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς βασιλείας πού πλάθει μέσα στὰ ὄνειρά του, καὶ ὅλα αὐτὰ ἐνῶ εἶναι πρόσκαιρη καὶ ἀνύπαρκτη, καὶ μάλιστα πολλὰς φορὲς μετὰ ἀπὸ ὅλο τὸν κόπο πού ὑπέμεινε καὶ νόμιζε ὅτι ἔχει στὰ χέρια του τὰ ἐλπιδόζοιμα, ἀντὶ αὐτοῦ κάποιος ἄλλος ἀνυποψίαστος φόρεσε τὸ βασιλικὸ στέμμα, ποιούς ἀγῶνες χρειάζεται καὶ φροντίδα καὶ προθυμία καὶ ἀγρυπνία καὶ μέριμνα καὶ κινδύνους καὶ θλίψεις καὶ πειρασμούς, κρυφούς καὶ φανερούς, καὶ κακοποιήσεις καὶ θανάτους ἐκεῖνος πού θέλει νὰ βασιλεύει μαζί μὲ τὸν Χριστὸ χωρὶς διαδοχὴ; Γι' αὐτὸ οἱ περασμένοι ἅγιοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιὰ, ἀγωνίσθηκαν μέχρι θανάτου, γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν οὐράνια βασιλεία. Γιατὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι βιασθή, καὶ ἀρπάζουν αὐτὴν ἐκεῖνοι πού μὲ κάθε τρόπο καταπιέζουν τὸν ἑαυτὸ τους. Γιατὶ ἐκεῖνος πού εὐνοῦχισε τὸν ἑαυτὸ του γιὰ

νεύσας, διὰ πάντων ὀφειλέτης ἐστὶν ἄξιον ἑαυτὸν ἀποδείξαι τῆς βασιλείας. Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἢ σχήματι ἢ ὀνόματι ἢ γένει ἢ μορφῇ ἢ ἰσχύϊ ἢ χροῖῳ ἢ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καταλαμβάνεται, ἀλλ' ἐν δυνάμει πίστεως, ἐπιδεικνυμένης ἔργα πίστεως. Ἐπιδεικνυμένην γὰρ πίστιν 5 ἀπαγγελεῖ δίκαιος ἐνεργῶς. Τί δέ ἐστιν "ἐνεργῶς", ἢ διὰ τῆς πρακτικῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ; Ἀπέχεσθαι δὲ τῶν ἐναντίων, τουτέστιν τῶν σαρκικῶν, ἤγουν διαβολικῶν φρονημάτων, ἅτινά εἰσιν πορνεία, ἀκαθαρσία, εἰδωλολατρία, φαρμακεῖαι, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθείαι, καταλαλιά, διχοστασίαι, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, 10 εὐτραπελίαι, μωρολογίαι, γέλως, ἀφροσύνη, σκώμματα, ψιθυρισμοί, πικρία, ὀργή, κραυγή, βλασφημίαι, φλυαρίαι, κακίαι, ἐφευρήσεις κακῶν, ἐπισηκίαι, πολυλογία, πλοκολογίαι, βαττολογίαι, μοχθισμοί, θαναυσίαι, διαπαρατριβαί, προκλήσεις, βλακεῖαι, τύφος, φυσιώσεις γένους, μορφῆς, χώρας, πλούτου, ἀνδρείας σαρκικῆς, λόγου, ἐριθεία 15 μετὰ φιλονεικίας, μῖσος, μνησικακία, ὀξύχολία, μῆνις, δόλος, ἀνταπόδοσις, γαστριμαργία, ἀπληστία, πλεονεξία ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρία, φιλαργυρία, ἢ ρίζα πάντων τῶν κακῶν, φιλοκοσμία, κενοδοξία, φιλαρχία, αὐθάδεια, θρασύτης, ἀλαξονεία, ἢ καλεῖται λομότης, ὑπερηφανία, ἢ ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται.

20 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ὅστις ἔχει ἐν ἑαυτῷ, σαρκικός ἐστὶν καὶ υἱὸς τοῦ ἐναντίου. Τὸ γὰρ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκός, σὰρξ ἐστὶν, καὶ ὁ ἐκ τῆς γῆς ὢν, τὰ τῆς γῆς λαλεῖ, τὰ τῆς γῆς ἔργα φρονῶν. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκός ἔχθρα εἰς Θεόν ἐστὶν. Τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται, καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ οὐκ οἰκεῖ 25 τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. «Οὐ μὴ γὰρ καταμεῖνῃ», φησὶν, «τὸ Πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας». – «Εἴ τις τοίνυν Πνεῦμα Θεοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ». Ὁ γὰρ Πνεῦμα Θεοῦ ἔχων, Πνεύματι Θεοῦ στοιχεῖ, καὶ Πνεύματι Θεοῦ τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῖ, καὶ ζῆ τῷ Θεῷ ὑποπιάζων καὶ 30 δουλαγωγῶν τὴν σάρκα, ἵνα ἐνοικήσῃ ἐν αὐτῷ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸ εἰρηνικόν, καὶ φρουρούμενος ὑπ' αὐτοῦ ποιήσῃ καρπὸν πίστεως, ἀρετῆς, σοφίας, ἀγνείας, ἐγκρατείας, ἀγάπης, χρηστότητος, ὑπομονῆς, ἐλπίδος, ὁμονοίας, σωφροσύνης, αἰνέσως, ἀγιασμοῦ. Ταῦτα καὶ

47. Παρμ. 12, 17.

48. Γαλ. 5, 22. Ἐφ. 5, 9. Ἰακ. 4, 6.

49. Ἰω. 3, 6.

50. Ρωμ. 8, 6-8.

51. Γεν. 6, 3.

52. Ρωμ. 8, 9.

53. Α' Κορ. 9, 27.

54. Ἐφ. 5, 9.

χάρη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἢ ἀκολούθησε τὸν δρόμο τῆς παρθε-
νίας, εἶναι ὀφειλέτης μὲ ὅλα νὰ ἐπειδείξει τὸν ἑαυτὸ του ἄξιο τῆς βασιλεί-
ας. Γιατὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν κερδίζεται μὲ τὸ λόγο ἢ τὸ παρά-
στημα ἢ τὸ ὄνομα ἢ τὴν καταγωγὴν ἢ τὴ μορφὴν ἢ τὴ δύναμη ἢ τὸ χρόνο,
ἀλλὰ μὲ δυνατὴ πίστη, πού γίνεται φανερὴ μὲ ἔργα πίστεως. Γιατὶ λέγει,
«Τὴ φανερὴ καὶ καθαρὴ πίστη τὴ δείχνει ὁ ἐνάρετος»⁴⁷ ἐνεργῶς. Καὶ τί
σημαίνει “ἐνεργῶς”, παρὰ μὲ τὴν ἔμπρακτὴ ἐργασία τῶν ἐντολῶν τοῦ
Χριστοῦ; Καὶ νὰ ἀπέχετε ἀπὸ τὰ ἀντίθετα, δηλαδὴ τὰ σαρκικά, ἤτοι τὰ
διαβολικά φρονήματα, τὰ ὅποια εἶναι πορνεία, ἀκαθαρσία, εἰδωλολα-
τρία, μαγεῖες, ἔχθρες, ἔριδες, ζηλοτυπίες, θυμοί, ραδιουργίες, καταλα-
λιές, διχοστασίες, φθόνοι, φόνοι, μέθες, ἄσωτίες, βωμολοχίες, μωρολογί-
ες, γέλωτες, ἀφροσύνη, πειράγματα, συκοφαντίες κρυφές, δυσαρέσκεια,
ὀργή, κραυγὴ, βλασφημίες, φλυαρίες, κακίες, ἐπινοήσεις κακῶν, ἐπιор-
κίες, πολυλογίες, πλοκολογίες, βαπτολογίες, μοχθηρότητες, χυδιότητες,
διενέξεις, ἀμφισβητήσεις, βλακεῖες, ἀλαζονεῖες, φουσκώματα ἀπὸ ἔπαρ-
ση γιὰ τὴν καταγωγὴν, τὸ σωματικὸ κάλλος, τὴ χώρα, τὸν πλοῦτο, τὴ σω-
ματικὴ ἀνδρεία, τὴν εὐφράδεια τοῦ λόγου, διχοστασία μαζί μὲ φιλονει-
κία, μῖσος, μνησικακία, ὀξύχολία, σφοδρὴ ὀργή, δολιότητα, ἀνταπόδοση
κακίας, γαστριμαργία, ἀπληστία, πλεονεξία, ἢ ὅποια εἶναι εἰδωλολα-
τρία, φιλαργυρία, ἢ ρίζα ὅλων τῶν κακῶν, φιλοκοσμία, κενοδοξία, φι-
λαρχία, αὐθάδεια, θρασύτητα, ἀλαζονεῖα, ἢ ὅποια καλεῖται λοιμότης
(καταστροφή, θάνατος), ὑπερηφάνεια, στὴν ὅποια ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται⁴⁸.

“Ὁποῖος ἔχει στὸν ἑαυτὸ του αὐτὰ καὶ τὰ παρόμοια μὲ αὐτὰ, εἶναι
σαρκικὸς καὶ υἱὸς τοῦ Ἐχθροῦ. Γιατὶ «ἐκεῖνο πού ἔχει γεννηθεῖ ἀπὸ τὴ
σάρκα, εἶναι σάρκα»⁴⁹, καὶ ἐκεῖνος πού προέρχεται ἀπὸ τὴ γῆ, λαλεῖ τὰ
γῆινα, φρονεῖ τὰ ἔργα τῆς γῆς. Γιατὶ λέγει· «Τὸ φρόνημα τῆς σάρκας εἶ-
ναι ἐχθρικὸ πρὸς τὸν Θεό. Καθόσον δὲν ὑποτάσσεται στὸ νόμο τοῦ
Θεοῦ· οὔτε βέβαια καὶ μπορεῖ»⁵⁰, καὶ σὲ ἕναν τέτοιο ἄνθρωπο δὲν κα-
τοικεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ λέγει· «Δὲν θὰ παραμείνει πιά τὸ
Πνεῦμά μου στὸς ἀνθρώπους αὐτοὺς στὸν αἰῶνα, ἐπειδὴ εἶναι σαρ-
κικοί»⁵¹. – «Ἐὰν λοιπὸν κάποιος δὲν ἔχει Πνεῦμα Θεοῦ, αὐτὸς δὲν εἶναι
δικὸς του»⁵². Γιατὶ ἐκεῖνος πού ἔχει Πνεῦμα Θεοῦ, ζεῖ σύμφωνα μὲ τὸ
Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ θανατώνει τίς πράξεις
τοῦ σώματός του, καὶ ζεῖ γιὰ τὸν Θεό, ταλαιπωρῶντας καὶ μεταχειριζό-
μενος σὰν δοῦλο τὸ σῶμα⁵³, γιὰ νὰ κατοικήσει μέσα του τὸ εἰρηνικὸ ἅγιο
Πνεῦμα, καὶ φρουρούμενος ἀπὸ αὐτό, νὰ παράγει καρπὸ πίστεως, ἀρε-
τῆς, σοφίας, ἀγνότητος, ἐγκράτειας, ἀγάπης, ἀγαθότητος, ὑπομονῆς, ἐλ-
πίδας, ὁμόνοιας, σωφροσύνης, δοξολογίας τοῦ Θεοῦ, ἁγιασμοῦ⁵⁴. Αὐτὰ

τὰ τούτοις ὅμοια εἰσάγουσιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τὰ δὲ προρηθέντα πάντα σαρκικὰ φρονήματα, βασιλείαν οὐρανῶν οὐ πλησιάζουσιν.

Ἄλλὰ πρὶν εἰς πέρας ἔλθειν τὸ προκειμένον περὶ τῆς βασιλείας
 5 τῶν οὐρανῶν λόγον ἀναγκαῖόν μοι φαίνεται κατάδηλον ποιῆσαί σοι, τίμιε Πάτερ Εὐστάθιε, τὸ ὑπεισελθόν μοι ἐπὶ τοῦ παρόντος νόημα, τάχα καὶ αὐτὸ χρήσιμον, ὡς εἰκός, τῷ περὶ τῆς βασιλείας λόγῳ μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ πάντα ἄλλα, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ὠφέλιμον καὶ λυσιτελές. Ἐπειδὴ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἐπλήθυναν καὶ ὑπερῆραν τὰς κεφαλὰς ἡ-
 10 μῶν, καὶ οὐκ ἐπαιδεύθημεν τῇ χαλδαϊκῇ μάστιγι, οὐδὲ ἐδάμασε τὸ σκληροτράχηλον ἡμῶν ὁ ζυγὸς αὐτῶν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἀνδριούμεθα, τούτου χάριν, ἐκ συγχωρήσεως Θεοῦ, ἐπήνεγκεν ἡμῖν ὁ Σατανᾶς πληγὴν, δυναμένην καὶ σπλάγχχνων καὶ μυελῶν καὶ ὀστέων ἄψασθαι. Ἠκούσαμεν τινα ἐληλυθέναι τῇ ἀνατολῇ πρόδρομον τοῦ
 15 Ἀντιχρίστου, θέλοντα τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείων κατασχεῖν, Ἀθανάσιον μὲν προσαγορευόμενον, μᾶλλον δὲ "θάνατον ἀθάνατον", τὰ δὲ Ἀπολιναρίου καὶ Εὐτυχοῦς καὶ Σεθήρου καὶ Ἰακώβου δόγματα κηρύττοντα. Αὕτη ἡ ἀκοή οὐ μετρίως ἐτάραξε τοὺς τῆς ἀγίας πόλεως ὀρθοδόξους οἰκήτορας καὶ τὰ περὶ αὐτὴν μοναστήρια.

20 Ἐπειδὴ οὖν, ὡς γέγραπταί μοι, πολλὰς χώρας καὶ τόπους καὶ νήσους ἐξ ἀνάγκης ἀμείβεται καὶ συμβαίνει πολλὰς αἱρέσεις εἰς διαφόρους τόπους εἶναι, ἵνα μήπως ἐξ ἀγνοίας τινὶ αὐτῶν περιπέσητε, ἐσήμανα ὑμῖν πάσας τὰς αἱρέσεις, τὰς ἀπὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἕως τοῦ νῦν, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὡς ἀπὸ ὄψεων φυλάξητε ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτῶν καὶ οἱ σὺν ὑμῖν. Ἀλλὰ τό, πῶς μὲν φρονεῖ ἐκάστη αἵρεσις, οὐ
 25 τοῦ παρόντος καιροῦ λέγειν. Τοῦτο δέ σοι ἔστω σημεῖον πρὸς ἀσφάλειαν σύντομον καὶ βέβαιον. Πᾶσαι αἱρέσεις ἐπ' ὀνόματι ἀνθρώπου ὀνομαζόμεναι, οἷον, Ἀρειανοί, Νεστοριανοί, Σεθηριανοί, καὶ ἄλλαι ὁμοίως, τοῦ διαδόλου εἰσὶν αἱρέσεις. Ἡ γὰρ καθολικὴ Ἐκκλησία οὐκ
 30 ἔτι κέκληται ὄνομα ἀνθρώπου, ἀλλὰ πάντες ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Χριστιανοί ὀνομαζόμεθα. Οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἕτερον ὄνομα ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς, εἰ μὴ ὁ μόνος Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός, σὺν ἀγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

καὶ τὰ παρόμοια μὲ αὐτὰ ὀδηγοῦν στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ ὅλα τὰ σαρκικὰ φρονήματα, πού λέχθησαν πρὸ μπροστᾶ, δὲν πλησιάζουν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ἄλλὰ προτοῦ περατωθεῖ ὁ λόγος αὐτὸς γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, θεωρῶ ἀναγκαῖο, τίμε Πάτερ Εὐστάθιε, νὰ σοῦ ἀποκαλείψω μιὰ σκέψη πού μοῦ δημιουργήθηκε αὐτὴ τὴ στιγμή, ἣ ὁποία εἶναι ἴσως χρησιμη, ὅπως εἶναι εὐλόγο, στὸ λόγο γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· μᾶλλον, ὅπως ἐγὼ νομίζω, εἶναι ὠφέλιμη καὶ ἐπικερδὴς περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα. Ἐπειδὴ οἱ ἀνομίες μας αὐξήθηκαν καὶ ξεπέρασαν τὰ κεφάλια μας, καὶ δὲν παιδαγωγηθήκαμε μὲ τὴ χалδαϊκὴ μάστιγα, οὔτε λύγισε τὴν ἀκαμψία τοῦ φρονήματός μας ὁ ζυγὸς αὐτῶν, ἀλλὰ συνεχίζομε ἀκόμα περισσότερο νὰ κατακυριευόμαστε ἀπὸ τὰ κακά, ἐξαιτίας αὐτοῦ, κατὰ παραχώρηση τοῦ Θεοῦ, ἐπέφερε ὁ Σατανᾶς ἐναντίον μας πλήγμα, πού ἔχει τὴ δύναμη νὰ φτᾶσει μέχρι καὶ τὰ σπλάγχνα καὶ τὰ μυελὰ καὶ τὰ ὀστᾶ μας. Ἀκούσαμε ὅτι ἦρθε κάποιος ἀπὸ τὴν ἀνατολή, πρόδρομος τοῦ Ἀντιχρίστου, θέλοντας νὰ κατακυριεύσει τὸν θρόνο τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀπιοχέων, πού ὀνομάζεται βέβαια Ἀθανάσιος, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ ἔπρεπε νὰ λέγεται “θάνατος ἀθάνατος”, καὶ ὁ ὁποῖος κηρύττει τὰ δόγματα τοῦ Ἀπολιναρίου καὶ τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ τοῦ Σεβήρου καὶ τοῦ Ἰακώβου. Ἡ πληροφορία αὐτὴ τάραξε πάρα πολὺ τοὺς ὀρθοδόξους κατοίκους τῆς ἀγίας πόλεως καὶ τὰ γύρω ἀπὸ αὐτὴν μοναστήρια.

Ἐπειδὴ λοιπόν, ὅπως μοῦ ἔχει γραφεῖ, ἐπισκέπτεται ἀναγκαστικὰ πολλές χῶρες καὶ τόπους καὶ νησιὰ καὶ συμβαίνει νὰ ὑπάρχουν πολλές αἱρέσεις σὲ διάφορους τόπους, γιὰ νὰ μὴ πέσετε ἀπὸ ἄγνοια σὲ κάποιον ἀπὸ αὐτούς, σᾶς ἐξέθεσα ὅλες τὶς αἱρέσεις πού ἐμφανίστηκαν ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ μέχρι σήμερα, γιὰ νὰ προφυλάξετε τὸν ἑαυτὸ σας καὶ σεῖς καὶ ὅσοι βρῖσκονται μαζί σας ἀπὸ αὐτούς σὰν ἀπὸ φίδια. Ἀλλὰ ποιά εἶναι ἡ πίστη καὶ διδασκαλία τῆς κάθε αἱρέσεως δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ νὰ τὰ ἀναφέρω. Αὐτὸ εἶναι τὸ διακριτικὸ γνῶρισμα πρὸς ἀσφάλειά σας, σύντομο καὶ βέβαιο· Ὅτι ὅλες οἱ αἱρέσεις πού φέρονται μὲ τὸ ὄνομα ἀνθρώπου, ὅπως γιὰ παράδειγμα οἱ Ἀρειανοί, οἱ Νεστοριανοί, οἱ Σεβηριανοί καὶ ἄλλες ὅμοια, εἶναι αἱρέσεις τοῦ διαβόλου. Γιατὶ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία δὲν ὀνομάζεται πιά μὲ ὄνομα ἀνθρώπου, ἀλλὰ ὅλοι ὀνομαζόμαστε, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, Χριστιανοί. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλο ὄνομα κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πού νὰ ἔχει δοθεῖ στοὺς ἀνθρώπους, μὲ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ σωθοῦμε⁵⁵, παρὰ μόνον ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, πρὸς δόξα τοῦ Θεοῦ Πατέρα, μαζί μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Περὶ μὲν οὖν πίστεως, ἤγουν ὁμοουσιότητος, Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου ἀρκούντως ἐξεθέμεθα, νῦν δέ, διὰ τὴν κινήθεισαν αἵρεσιν, μετὰ παρηρσίας ὁμολογοῦμεν καὶ κηρύττομεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν μονογενῆ Υἱὸν 5 καὶ Λόγον τοῦ Πατρὸς, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, σαρκωθῆναί τε καὶ ἐνανθρωπήσαι ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐκ τῆς ἁγίας ἐνδόξου Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, Θεὸν τέλειον τὸν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον τέλειον, ἓνα καὶ μόνον Υἱόν καὶ πρὸ τῆς σαρκώσεως καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότη- 10 τα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν, χωρὶς ἁμαρτίας, γενόμενον ἄνθρωπον, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν καὶ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, ἓνα καὶ μόνον Υἱόν, ἐν δύο φύσεσιν, 15 ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως γνωριζόμενον. Δύο γὰρ φύσεις συνῆλθον ἀλλήλαις καθ' ἑνωσιν ἀδιάσπαστον, ἀχώριστον, ἀσύγχυτον, ἀτρέπτον. Ἡ γὰρ σὰρξ, σὰρξ ἐστίν, καὶ οὐ θεότης, εἰ καὶ γέγονε Θεοῦ σὰρξ· ὁμοίως καὶ ὁ Λόγος, Θεός ἐστι, καὶ οὐ σὰρξ, εἰ καὶ ἰδίαν ἐποίησατο τὴν σάρκα οἰκονομικῶς. Δύο τοίνυν τὰς φύσεις φαμὲν εἶναι, ἓνα 20 δὲ Χριστόν καὶ Υἱόν καὶ Κύριον, τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον. Ἐπειδὴ διάφοροι μὲν αἱ πρὸς τὴν ἀληθινήν ἐνότητα συναχθεῖσα φύσεις, εἷς δὲ ἐξ ἀμφοῖν Χριστὸς καὶ Υἱὸς οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἑνωσιν, ἀποτελεσασῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν Κύριον καὶ Χριστόν καὶ Υἱόν θεότητός τε καὶ 25 ἀνθρωπότητος διὰ τῆς ἀφράστου καὶ ἀπερινοήτου πρὸς ἐνότητα συνδρομῆς.

Οὕτως καὶ ἡμεῖς, ἤτοι ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία πιστεύομεν, ὡς καὶ οἱ μεγάλοι φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἀληθείας, Ἀθανάσιος, Βασίλειος, Γρηγόριος, Ἰωάννης, καὶ Κύριλλος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων με- 30 γαλοπόλεως, καὶ τοὺς μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀποστρεφόμεθα καὶ ἀναθεματίζομεν, μετὰ τῶν ὑπογεγραμμένων αἱρέσεων τῶν μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου κατὰ διαφόρους καιροὺς παραφνέντων, ὧν τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα: «Σιμωνιανοί, Μενανδριανοί, Σατορνιανοί, Βασιλιδιανοί, Νικολαῖται, Γνωστικοί, Καρποκρατιανοί, Κηρινθιανοί, 35 Ναζωραῖοι, Ἀβιωναῖοι, Οὐαλεντιανοί, Σεκουνδιανοί, Πολεμαῖοι,

Τὰ σχετικὰ λοιπὸν μὲ τὴν πίστη, δηλαδὴ τὴν ὁμοουσιότητα τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὰ ἐξέθεσα μὲ ἐπάρκεια στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου, καὶ τώρα, ἐξαιτίας τῆς αἰρέσεως ποὺ ἐμφανίσθηκε, μὲ παρηγορία ὁμολογοῦμε καὶ κηρύττομε τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, τὸν μονογενῆ Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Πατέρα, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸ προερχόμενον ἀπὸ Θεοῦ ἀληθινό, ποὺ ἔλαβε σάρκα καὶ ἔγινε ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ τὴν ἁγία καὶ ἔνδοξη Θεοτόκο καὶ Ἄειπαρθένο Μαρία, Θεὸ τέλειο τὸ ἴδιο καὶ ἄνθρωπο τέλειο, ἓνα καὶ μόνον Υἱὸ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπηση καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπηση, ὁμοούσιο μὲ τὸν Πατέρα ὡς πρὸς τὴ θεότητα, καὶ ὁμοούσιο μὲ μᾶς ὡς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ποὺ ἔγινε ἄνθρωπος κατὰ πάντα ὅμοιος μὲ μᾶς, χωρὶς ἁμαρτία, καὶ ποὺ γεννήθηκε ὡς πρὸς τὴ θεότητα ἀπὸ τὸν Πατέρα πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες, τὶς τελευταῖες ὅμως ἡμέρες γεννήθηκε ὁ ἴδιος γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὴ σωτηρία μας καὶ ἀπὸ τὴν ἁγία Θεοτόκο καὶ Ἄειπαρθένο Μαρία, ποὺ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ μᾶς ἓνας καὶ μόνον Υἱός, μὲ δύο φύσεις, κατὰ τρόπο ἀσύγχυτο, ἀμετάβλητο καὶ ἀδιαίρετο. Οἱ δύο δηλαδὴ φύσεις συνενώθηκαν μεταξύ τους κατὰ μία ἔνωση ἀδιάσπαστη, ἀχώριστη, ἀσύγχυτη, ἀμετάτρεπτη. Γιατὶ ἡ σάρκα εἶναι σάρκα, καὶ ὄχι θεότητα, ἂν καὶ ἔγινε σάρκα τοῦ Θεοῦ. Ὁμοίως καὶ ὁ Λόγος εἶναι Θεός, καὶ ὄχι σάρκα, ἂν καὶ ἔκανε δική του τὴ σάρκα κατ' οἰκονομία. Λέμε λοιπὸν ὅτι οἱ φύσεις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι δύο, ἓνας ὅμως Χριστὸς καὶ Υἱὸς καὶ Κύριος, ποὺ ἔγινε ἄνθρωπος καὶ ἔλαβε ἀνθρώπινη σάρκα. Ἐπειδὴ εἶναι διάφορες βέβαια οἱ φύσεις ποὺ συνενώθηκαν καὶ ἀποτέλεσαν μία ἀληθινὴ ἐνότητα, ἀλλὰ εἶναι ἓνας ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ποὺ ἐνώθηκαν Χριστὸς καὶ Υἱός, δὲν καταργεῖται ἡ διαφορὰ τῶν δύο φύσεων ἐξαιτίας τῆς ἐνώσεως, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποτέλεσαν γιὰ μᾶς τὸν Κύριο καὶ Χριστὸ καὶ Υἱὸ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος μὲ τὴν ἀνέκφραστη ἐκείνη καὶ ἀκατανόητη συνάντηση καὶ συνεργασία πρὸς ἐνότητα αὐτῶν.

Ἔτσι καὶ ἐμεῖς, δηλαδὴ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία, πιστεύομε, ὅπως καὶ οἱ μεγάλοι φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἀλήθειας, Ἀθανάσιος, Βασίλειος, Γρηγόριος, Ἰωάννης, καὶ Κύριλλος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς μεγαλοπόλεως τῶν Ἀλεξανδρέων, καὶ ἐκείνους ποὺ δὲν πιστεύουν τὰ ἴδια, τοὺς ἀποστρεφόμεστε καὶ τοὺς ἀναθεματίζομε, μαζὶ μὲ τὶς περιγραφόμενες παρακάτω αἰρέσεις ποὺ παραβλάστησαν μετὰ τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου κατὰ διάφορους καιροὺς, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἶναι αὐτὰ: «Σιμωνιανοί, Μενανδριανοί, Σατορριανοί, Βασιλιδιανοί, Νικολαῖται, Γνωστικοί, Καρποκρατιανοί, Κηρινθιανοί, Ναζωραῖοι, Ἀβιωναῖοι, Οὐαλεντιανοί, Σεκουνδιανοί, Πολεμαῖοι, Μαρκῶσιοι, Κολορβάτιοι, Ἡρακλεωνῖτες,

Μαρκώσιοι, Κολορβάτιοι, Ἑρακλεωνῖται, Ὀφῖται, Καϊανοί, Σηθιανοί, Ἀρχοντικοί, Κερδωνιανοί, Μαρκιωνισταί, Λουκιανισταί, Ἀπελιανοί, Σεθηριανοί, Τατιανοί, Ἐγκρατισταί, κατὰ Φρυγαστῶν καὶ Μοντανιστῶν καὶ Ἀσκοδρουγιτῶν, Πεπουζιανοί ἢ Πρισκιλλιανοί, οἱ
 5 Κεκεντιλιανοί, οἷς συνάπτονται Ἀροτουρῖται, Τεσσαρεσκαίδεκατῖται, Ἄλογοι, Ἀδαμιανοί, Σαμψαῖοι, οἱ καὶ Ἐλκεσαῖοι καὶ Θεοδοσιανοί, Μελχισεδεκιανοί, Βαρδισιανοί, Νοητιανοί, Οὐαλήσιοι, Καθαροί, οἱ καὶ Ἀναβιτοί, Ἀγγελικοί, Ἀποστολικοί, οἱ καὶ Ἀποτακτικοί, Σαβελλιανοί, Ὠριγενιανοί, οἱ καὶ Αἰσχροποιοί, Ὠριγενιανοὶ ἄλλοι τε καὶ
 10 Ἀδαμαντιανοί, Παῦλος Σαμοσατέως. Μανιχαῖοι, Ἐρακεῖται, Μελιτιανοί, Ἀρειανοί, οἱ καὶ Ἀρειομανῖται, Ἀνδιανοί, Φωτινιανοί, Μαρκελλιανοί, Ἡμάρειοι, Πνευματομάχοι, Ἀεριανοί, Ἀετιανοί, οἱ καὶ Ἄνομοι, Εὐνομιανοί, Εὐδοξιανοί, Δμοιορῖται, οἱ καὶ Ἀπολιναρῖται, Ἀντιδικομαριανῖται, οἱ εἰς ὄνομα τῆς αὐτῆς Μαρίας κολλυρίδας ποι-
 15 οῦντες, Μεσαλιανοί, οἱ καὶ Εὐχῖται.

Ἔως τῶν ᾧδε ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐξέθετο. Μετὰ δὲ τούτους γεγόνασιν Εὐάγριος καὶ Δίδυμος τὰ Ὠριγένους φρονοῦντες πρὸς ὑπαρξιν καὶ ἀποκατάστασιν, Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας καὶ Διόδωρος καὶ ὁ Νεστόριος, ἐνὶ φρονήματι δύο υἱοὺς λέγοντες. Τούτοις συμφωνεῖ Μά-
 20 ρις ὁ Πέρσης, καὶ ἡ λεγόμενη Ἡδὰ Ἐπιστολή· μετὰ τούτους Εὐτυχῆς φαντασίαν καὶ δόκησιν καὶ σύγχυσιν φρονῶν, ᾧτινι ἔπεται Διόσκορος, Θεοδόσιος, Γαϊανός, Τιμόθεος ὁ Αἴλουρος, Πέτρος, ὁ τό, «ὁ σταρωθεὶς», εἰς τὸ Τρισάγιον ἐπινοήσας, Πέτρος ὁ Μουγγός, Σεηῆρος ὁ Ἀκέφαλος, Σωτήριχος, ἐκ Σαμαρίας Καππαδοκίας, Φιλόξενος Ἱερᾶς
 25 πόλεως, Ἀμφιλόχιος ὁ Πισίδης, Ἰάκωβος ὁ Σύρος, καὶ Ἰουλιανός, καὶ εἴ τις κατ' αὐτοὺς τοιοῦτος.

Ταῦτά σοι ἀπέστειλα, τίμιε Πάτερ Εὐστάθιε, δεικνύς, ὅτι ἐκάστη αἵρεσις, ἐπ' ὀνόματί τινος ἀνθρώπου ὀνομαζομένη, ἀποστασίαν ἀπὸ Χριστοῦ διδάσκει. Οὐ γὰρ ἀνέχονται Χριστιανοὶ καλεῖσθαι, ἀλλὰ
 30 Νεστοριανοὶ καὶ Σεθηριανοὶ καὶ Ἰακωβῖται, ἢ καὶ ἄλλῳ ὀνόματι τῶν προγεγραμμένων. Ἀλλὰ ἀνανήψωμεν λοιπὸν ἐκ τῆς ζαλοειδοῦς τρικυμίας καὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων τοῦ θυθοῦ τῶν αἱρέσεων ἐπὶ τὸν εὐδίων λυμένα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀναλάβωμεν τὸν λόγον ταῖς αὖραις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅθεν αὐτὸν κατελίπομεν. Λέ-

56. Σχετικὰ μὲ τὶς αἱρέσει βλ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Περὶ αἱρέσεων, Ἄπαντα αὐτοῦ στῆ Σειρὰ τῶν Πατέρων, τόμ. 2, σελ. 226, 329.

Ὁφίτες, Καϊανοί, Σηθιανοί, Ἀρχοντικοί, Κερδωνιανοί, Μαρκιωνιστές, Λουκιανιστές, Ἀπελιανοί, Σευηριανοί, Τατιανοί, Ἐγκρατιστές, ἐναντίον τῶν Φρυγαστῶν καὶ Μοντανιστῶν καὶ Ἀσκοδρουγιτῶν, Πεπουζιανοί ἢ Πρισκιλλιανοί, οἱ Κεκεντιλιανοί, μὲ τοὺς ὁποίους συνδέονται οἱ Ἀρτοτυρίτες, Τεσσαρεσκαίδεκατίτες, Ἄλογοι, Ἀδαμιοί, Σαμψαῖοι, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται καὶ Ἐλκεσαῖοι καὶ Θεοδοσιανοί, Μελχισεδεκιανοί, Βαρδισιανοί, Νοητιανοί, Οὐαλήσιοι, Καθαροί, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται καὶ Ἀναβιτοί, Ἀγγελικοί, Ἀποστολικοί, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται καὶ Ἀποτακτικοί, Σαβελλιανοί, Ὠριγενιανοί, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται καὶ Αἰσχροποιοί, Ὠριγενιανοί, ἄλλοι αὐτοί, καλοῦμενοι καὶ Ἀδαμαντιανοί, Παῦλος Σαμοσατεύς, Μανιχαῖοι, Ἐρακεῖτες, Μελιτιανοί, Ἀρειανοί, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται καὶ Ἀρειομανῖτες, Ἀνδιανοί, Φωτινιανοί, Μαρκελλιανοί, Ἡμάρειοι, Πνευματομάχοι, Ἀεριοί, Ἀετιανοί, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται καὶ Ἄνομοι, Εὐνομιανοί, Εὐδοξιοί, Διμοιρίτες, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται καὶ Ἀπολιναρίτες, Ἀντιδικομαριανῖτες, πὺ φτιάχνουν κουλούρια στὸ ὄνομα τῆς ἴδιας τῆς Μαρίας, Μεσαλιανοί, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται καὶ Εὐχῖτες.

Μέχρι σ' αὐτοὺς ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἔγραψε. Μετὰ ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς ἐμφανίστηκαν ὁ Εὐάγριος καὶ ὁ Δίδυμος, πὺ εἶχαν τὴν ἴδια πίστη μὲ τὸν Ὠριγένη γιὰ τὴν προὔπαρξη καὶ ἀποκατάσταση τῶν πάντων, ὁ Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας καὶ ὁ Διόδωρος καὶ ὁ Νεστόριος, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὴν ἴδια πίστη, δεχόμενοι δύο υἱούς. Μὲ αὐτοὺς συμφωνεῖ ὁ Μάρις ὁ Πέρσης, καὶ ἡ λεγόμενη Ἡβὰ Ἐπιστολή. Μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Εὐτυχῆς, πὺ δεχόταν φαντασία καὶ δόκησι καὶ σύγχυσι, τὸν ὁποῖο ἀκολουθεῖ ὁ Διόσκορος, ὁ Θεοδόσιος, ὁ Γαϊανός, ὁ Τιμόθεος ὁ Αἴλουρος, ὁ Πέτρος, ὁ ὁποῖος ἐπινόησε τό, «ὁ σταυρωθεῖς», στὸ Τρισάγιο, ὁ Πέτρος ὁ Μουγγός, ὁ Σευῆρος ὁ Ἀκέφαλος, ὁ Σωτήριχος ἀπὸ τῆ Σαμάρεια τῆς Καππαδοκίας, ὁ Φιλόξενος Ἱεραπόλεως, ὁ Ἀμφιλόχιος ὁ Πισίδης, ὁ Ἰακώβος ὁ Σῦρος, καὶ ὁ Ἰουλιανός, καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος μαρόμοιος μὲ αὐτούς⁵⁶.

Αὐτὰ σοῦ τὰ ἔγραψα καὶ σοῦ τὰ στέλνω, τίμιε Πάτερ Εὐστάθιε, γιὰ νὰ σοῦ δείξω, ὅτι κάθε μὰ αἴρεσι, πὺ φέρεται μὲ τὸ ὄνομα κάποιου ἀνθρώπου, διδάσκει ἀποστασία ἀπὸ τὸν Χριστό. Γιατὶ δὲν ἀνέχονται νὰ ὀνομάζονται Χριστιανοί, ἀλλὰ Νεστοριανοί καὶ Σευηριανοί καὶ Ἰακωβῖτες, ἢ καὶ μὲ ἄλλο ὄνομα ἀπὸ αὐτὰ πὺ ἀναφέρθηκαν προηγουμένως. Ἀλλὰ ἅς συνέλθομε ἀπὸ τὴν τρικυμία πὺ προκαλεῖ θύελλες καὶ ζάλες, καὶ ἀπὸ τὸν θυθὸ τῶν αἰρέσεων τῶν ἀκάθαρτων πνευμάτων καὶ καταφεύγοντας στὸ γαλήνιο λιμάνι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἅς συνεχίσουμε τὸν λόγο μὲ τὶς αὔρες τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὸ σημεῖο πὺ τὸν

γωμεν τοίνυν ὅτι πολλοῦ ἀγῶνος καὶ κόπου χρεία, ἵνα τύχη τις τῆς
 βασιλείας τῶν οὐρανῶν οὐδὲ γὰρ περὶ προσκαιροῦ καὶ μεθισταμένης
 ἡμέρας ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ αἰδίου ζωῆς ὁ ἀγὼν καὶ βασιλείας ἀδιαδό-
 χου. Φησὶ γὰρ ὁ Δανιήλ· «Ἐθεώρουν, καὶ τὸ κέρασ ἐκείνο ἐποίει πόλε-
 5 μον μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ ἴσχυσε πρὸς αὐτούς, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ Παλαιὸς
 τῶν ἡμερῶν, καὶ τὸ κρῖμα ἔδωκεν ἁγίοις Ὑψίστου· καὶ ὁ καιρὸς ἔφθα-
 σε καὶ τὴν βασιλείαν κατέσχον οἱ ἅγιοι· καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἐξουσία
 καὶ ἡ μεγαλωσύνη τῶν βασιλέων ὑπὸ κάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ
 ἐδόθη ἁγίοις Ὑψίστου». Καὶ ὁ Ἰωάννης «Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἣν
 10 ἐπηγγείλατο ἡμῖν δοῦναι, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον». Καὶ ὁ Παῦλος
 «Ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ Σωτῆρα ἀπεκδε-
 χόμεθα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασχηματίζει τὸ
 σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐ-
 τοῦ». Καὶ πάλιν· «Ὅς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκοτοῦ,
 15 καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγαπήσεως αὐτοῦ.
 Διό, βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχομεν χάριν, δι' ἧς
 λατρεύομεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ. Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν
 οἰκία τοῦ σκήνου καταλυθῆ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν
 ἀχειροποίητον ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Καὶ ὁ Πέτρος «Οὕτω γὰρ πλουσίως
 20 ἐπιχορηγηθήσεται ἡμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ
 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν καὶ Σωτῆρ, «Ἡ
 βασιλεία», φησὶν, «τῶν οὐρανῶν διάζεται, καὶ διαστὰι ἀρπάξουσιν
 αὐτήν», καὶ, «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν». Καὶ πάλιν
 «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι», καὶ, «Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι
 25 ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Καί·
 «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἠτοίμα-
 σμένην ὑμῖν βασιλείαν. Ἀποστελεῖ γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς
 ἀγγέλους αὐτοῦ καὶ συναξει ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάν-
 δαλα καὶ τοὺς ποιῶντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βάλλουσιν αὐτούς εἰς τὴν
 30 κάμινον τοῦ πυρός. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βα-
 σιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν». Ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις
 καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πάν-
 τоте νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

57. Δαν. 7, 21-22, 27.

58. Α' Ἰω. 2, 25.

59. Φιλ. 3, 21-22.

60. Κολ. 1, 13. Ἐβρ. 12, 28. Β' Κορ. 5, 1.

61. Β' Πέτρ. 1, 11.

62. Ματθ. 11, 12.

διακόψαμε. Λέμε λοιπὸν ὅτι χρειάζεται πολὺς ἀγώνας καὶ κόπος, γιὰ νὰ ἐπιτύχει κανεὶς τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· γιατί ὁ λόγος δὲν εἶναι γιὰ τὴν πρόσκαιρη καὶ μεταβαλλόμενη ἡμέρα, ἀλλὰ ὁ ἀγώνας εἶναι γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ τὴ χωρὶς διαδοχὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Γιατὶ λέγει ὁ Δανιήλ· «Ἔβλεπα, καὶ εἶδα ὅτι τὸ κέρατο ἐκεῖνο ἔκαμνε πόλεμο μὲ τοὺς ἁγίους, καὶ τοὺς νίκησε, μέχρι πού ἦρθε ὁ Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν, καὶ ἔδωσε τὴ νίκη στοὺς ἁγίους τοῦ Ὑψίστου, καὶ ἔτσι ἔφθασε ὁ καιρὸς καὶ τὴ βασιλεία τὴν κατέλαβαν οἱ ἅγιοι· καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἐξουσία καὶ τὸ μεγαλεῖο ὅλων τῶν βασιλέων πού βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ δόθηκε στοὺς ἁγίους τοῦ Ὑψίστου»⁵⁷. Καὶ ὁ Ἰωάννης· «Αὕτὴ εἶναι ἡ ὑπόσχεση πού ἔδωσε σὲ μᾶς, τὴ ζωὴ τὴν αἰώνια»⁵⁸. Καὶ ὁ Παῦλος· «Τὸ πολίτευμα τὸ δικό μας βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς, ἀπ' ὅπου καὶ περιμένουμε Σωτήρα μας τὸν Κύριό μας τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος θὰ μεταμορφώσει τὸ ταπεινὸ σῶμα μας, δίνοντάς το τὴν ἴδια μορφή μὲ τὸ ἔνδοξο σῶμα του»⁵⁹. Καὶ πάλι· «Ὁ ὁποῖος μᾶς ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ σκότους, καὶ μᾶς μετέφερε στὴ βασιλεία τοῦ ἀγαπητοῦ του Υἱοῦ. Γι' αὐτὸ, ἐπειδὴ παραλαμβάνομε βασιλεία ἀπαρασάλευτη, ἃς εἴμαστε εὐγνώμονες, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας πρέπει νὰ λατρεύομε τὸν Θεὸ κατὰ τρόπο εὐάρεστο σ' αὐτόν. Γιατὶ γνωρίζομε ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγεια κατοικία μας, τὸ σῶμα, καταστραφεῖ, ἔχομε κατοικία ἀπὸ τὸν Θεό, κατοικία ἀχειροποίητη πάνω στοὺς οὐρανοὺς»⁶⁰. Καὶ ὁ Πέτρος· «Γιατὶ ἔτσι θὰ μᾶς ἐπιτραπεῖ πλοῦσια ἢ εἰσοδός μας στὴν αἰώνια βασιλεία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁶¹. Καὶ ὁ Κύριός μας καὶ Σωτήρας λέγει· «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐκδιάζεται, καὶ διαστὲς ἀρπάζουν αὐτήν»⁶², καί, «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βρίσκεται μέσα σας»⁶³. Καὶ πάλι· «Εἶναι μακάριοι οἱ πνευματικὰ φτωχοί»⁶⁴, καί, «Εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι πού καταδιώκονται ἐξαιτίας τῆς ἀρετῆς τους, γιατί σ' αὐτοὺς ἀνήκει ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁶⁵. Καί· «Ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατέρα μου, κληρονομήστε τὴ βασιλεία πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ σᾶς. Γιατὶ θὰ στείλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους του καὶ θὰ μαζέψει ἀπὸ τὴ βασιλεία του ὅλα τὰ σκάνδαλα καὶ ἐκείνους πού διαπράττουν τὴν ἀνομία, καὶ θὰ τοὺς ρίξουν στὸ καμίνι πού καίει ἡ φωτιά. Τότε οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν ὅπως ὁ ἥλιος μέσα στὴ βασιλεία τοῦ Πατέρα τους»⁶⁶. Γιατὶ δική σας εἶναι ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

63. Λουκᾶ 17, 21.

65. Ματθ. 5, 10.

64. Ματθ. 5, 3.

66. Ματθ. 25, 34. 13, 41-43.

ΠΕΡΙ
ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΜΟΛΗΓΗΣΕΩΣ.

Κύριε, ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μέγας καὶ θαυμαστός, ὁ φυλάσ-
σων τὴν διαθήκην σου καὶ τὸ ἔλεός σου τοῖς ἀγαπῶσί σε καὶ τοῖς
5 φυλάσσουσι τὰς ἐντολάς σου, μνήσθητι τῶν οἰκτιρισμῶν σου καὶ τὰ ἐλέη
σου, ὅτι ἀπὸ τοῦ αἰῶνος εἰσίν, καὶ μὴ ἐπιλάβῃ τῆς διαθήκης σου λέ-
γων· «Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου μὴ φυλάξῃτε, ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς
ἀνομίας ὑμῶν, καὶ ἐν μάστιγι τὰς ἀδικίας ὑμῶν, τὸ δὲ ἔλεός μου οὐ μὴ
διασκεδάσω ἀφ' ὑμῶν, καὶ τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων μου οὐ
10 μὴ ἀθετήσω». Πιστωθήτωσαν οἱ λόγοι σου, Δέσποτα ἀγαθέ, καὶ ἄρον
τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ὁ οἰκτίριμος καὶ μακρόθυμος, ὅτι σοί, Κυρίῳ τῷ
Θεῷ ἡμῶν, ἡ δικαιοσύνη. Ἡμῖν δὲ ἡ αἰσχύνῃ τῶν προσώπων ἐκάλυ-
ψεν, ὡς ἡμέρα αὕτη, ὅτι ἡμάρτομεν ἐναντίον σου, Κύριε, καὶ οὐκ εἰση-
κούσαμεν τῆς φωνῆς σου, τοῦ πορεύεσθαι ἐν τοῖς προστάγμασί σου,
15 οἷς ἔδωκας κατὰ πρόσωπον ἡμῶν, ἀλλ' ἠθετήσαμεν σε, Κύριε, ὁ Θεὸς
ἡμῶν, καὶ ἐκολλήθη εἰς ἡμᾶς τὰ κακὰ τὰ μεγάλα ταῦτα. Καὶ οὐδ' οὐ-
τως ἐπεστρέψαμεν φυλάξαι τὰ προστάγματά σου, ἀλλ' ἐρχόμεθα ἕ-
καστος ἐκ διανοίας ἡμῶν τῆς πονηρᾶς ποιῆσαι τὰ πονηρὰ κατ' ὀ-
φθαλμῶν σου, Κύριε.

20 Καὶ ἰδοὺ τὰ ἅγια ἡμῶν ἔρημα, καὶ ἡ πόλις πυρρίκανστος, καὶ ὁ
λαὸς αἰχμάλωτος, καὶ ἐγενόμεθα εἰς ὄνειδισμὸν καὶ εἰς ἄδαιον τοῖς
κύκλω ἡμῶν, καὶ ἐγενήθημεν ὑπὸ κάτω, καὶ οὐκ ἐπάνω, ὅτι ἡμάρτο-
μέν σοι, Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς σου. Διὰ
τοῦτο ἀπώσω ἡμᾶς καὶ καθεῖλες ἡμᾶς καὶ συνέσεισας τὴν γῆν καὶ
25 συνετάραξας αὐτήν. Ἄλλ' ὡς μακρόθυμος καὶ πολυέλεος ἴασαι τὰ
συντριμματά αὐτῆς, ὅτι ἐσαλεύθη σφόδρα ὁ γὰρ λαὸς σου εἶδε σκλη-
ρά, οὐ τὸ ὄνομά σου τὸ καινὸν ἐπικέκληται ἐπ' αὐτόν. Ἐπληρώθησαν
γὰρ οἱ λόγοι τῶν προφητῶν σου ἐφ' ἡμᾶς, «Ἦλθοσαν ἔθνη εἰς τὴν

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΜΟΛΗΓΗΣΕΩΣ

Κύριε, Θεέ μας παντοκράτορα, πού είσαι μέγας και θαυμαστός και φυλάσσεις τή συμφωνία σου και τὸ ἔλεός σου γιὰ ἐκείνους πού σε ἀγαποῦν και τηροῦν τὶς ἐντολές σου, θυμήσου τὴν εὐσπλαγχνία σου και τὰ ἐλέη σου, γιατί αὐτὰ ὑπάρχουν πρὸς τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου, και μὴ λησμονήσεις τὴν ὑπόσχεσή σου, λέγοντας: «Ἐὰν δὲν φυλάξετε τὶς ἐντολές μου, θὰ ἐπισκεφθῶ μὲ τὴν τιμωρὸ ράβδο τὶς ἀνομίες σας και μὲ μαστιγώματα τὶς ἀδικίες σας, τὸ ἔλεός μου ὅμως δὲν θὰ τὸ ἀπομακρύνω ἀπὸ σᾶς, και τὰ λόγια πού βγῆκαν ἀπὸ τὰ χεῖλη μου δὲν θὰ τὰ ἀρνηθῶ»¹. Ἄς ἐπιβεβαιωθοῦν και ἄς πραγματοποιηθοῦν τὰ λόγια σου, Κύριε ἀγαθέ, και συγχώρησε τὶς ἁμαρτίες μας, σὺ πού είσαι γεμᾶτος εὐσπλαγχνία και μακροθυμία, γιατί σε σένα ὑπάρχει, στὸν Κύριο τὸν Θεό μας, ἡ δικαιοσύνη, ἐνῶ σε μᾶς ἡ ντροπὴ κάλυψε τὰ πρόσωπά μας, ὅπως ἡ περίοδος αὐτὴ, γιατί ἁμαρτήσαμε ἐνώπιόν σου, Κύριε, και δὲν τηρήσαμε τὰ λόγια σου, νὰ ζοῦμε σύμφωνα μὲ τὰ προστάγματά σου, τὰ ὁποῖα ἔδωσες σε μᾶς τοὺς ἴδιους, ἀλλὰ σε ἀρνηθήκαμε, Κύριε, Θεέ μας, και προσκολλήθηκαν σε μᾶς αὐτὰ τὰ μεγάλα κακά. Και οὔτε ἔτσι μετανοήσαμε ὥστε νὰ φυλάξομε τὰ προστάγματά σου, ἀλλὰ ἐρχόμαστε ὁ καθένας, παρακινούμενος ἀπὸ τὴν πονηρὴ διάνοιᾶ μας, και διαπράττομε μπροστὰ στὰ μάτια σου, Κύριε, τὰ κακά.

Και νᾶ, οἱ ναοὶ μας εἶναι ἔρημοι, και ἡ πόλη κατακαμμένη, και ὁ λαὸς αἰχμάλωτος, και καταντήσαμε ἀντικείμενο χλευασμοῦ και ἀπλησίαστοι ἀπὸ τοὺς γύρω μας λαούς, και βρεθήκαμε νὰ εἴμαστε πεσμένοι κάτω, και ὄχι νὰ εἴμαστε ἐπάνω, γιατί ἁμαρτήσαμε σε σένα τὸν Κύριο τὸν Θεό μας, ἐπειδὴ δὲν ἀκοῦμε τὶς ἐντολές σου. Γι' αὐτὸ μᾶς ἀπομάκρυνες ἀπὸ κοντά σου και μᾶς ἀφάνισες και συγκλόνισες τὴ γῆ και συντάραξες αὐτήν. Ἄλλὰ σὰν μακρόθυμος και πολυεύσπλαχνος πού είσαι ἀποκατάστησε τὰ συντρίμματα αὐτῆς, γιατί συγκλονίσθηκε ἀνυπολόγιστα. Καθόσον ὁ λαὸς σου εἶδε σκληρὰ πράγματα, ὁ λαὸς πού φέρει ὡς ὄνομά του τὸ ὄνομά σου τὸ καινούργιο. Γιατὶ ἐκπληρώθηκαν τὰ λόγια τῶν προφητῶν σου γιὰ μᾶς, «Ἦρθαν λαοὶ ἄλλοεθνεῖς στὸν τόπο τῆς

κληρονομίαν σου καὶ ἐμίαναν τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν σου», ἐν ᾧ τὸ τῆς οἰκονομίας τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ ἐτελεσιουργήθη μυστήριον, καὶ ἐνέπησαν πυρὶ τὸ ἁγιαστήριόν σου, «Καὶ ἔθεντο Ἱερουσαλήμ ὡς ὀπωροφυλάκιον», καὶ τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου, ἐν μέσῳ καὶ κύ-
 5 κλω Ἱερουσαλήμ, «Καὶ ὁ θάπτων οὐκ ἦν». Καὶ τὴν ἰσχὺν ἡμῶν καὶ καλλονὴν καὶ τὸ σωτήριον ἡμῶν τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ σου παρέδωκας τοῖς ὑπεναντίοις, καὶ ἐγενήθημεν ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν, καὶ τοῖς μακρὰν μυκτηρισμὸς καὶ γλευασμὸς πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, ὅτι ἀπέ-
 στρεψας ἡμᾶς εἰς τὰ ὀπίσω παρὰ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, καὶ οἱ μισοῦντες
 10 ἡμᾶς διήρπαζον ἐαντοῖς. Ἔδωκας γὰρ ἡμᾶς ὡς πρόβατα βρώσεως, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν διέσπειρας ἡμᾶς, καὶ ἀπέδου τὸν λαόν σου ἄνευ τιμῆς, καὶ οὐκ ἦν πλῆθος ἐν τοῖς ἀλαλάγμασιν ἡμῶν. Παρέδωκας γὰρ ἡμᾶς εἰς χειρὰς ἐχθρῶν ἀνόμων καὶ βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ἐν πάσαις ταῖς μάστιξιν ταύταις οὐκ ἐπονέ-
 15 σαμεν, διότι ἐπιμελῶς ἔγγυται ἡ διάνοια ἡμῶν ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος ἡμῶν καὶ περισσῶς ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἀνδριούμεθα. Ὅντως δίκαιος εἶ, Κύριε, ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησας ἡμῖν. Οἶδαμεν γάρ, ὅτι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν, ὅτι πολλαὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν σφόδρα ἐναντίον σου, Κύριε.

20 Ἄλλ' ἡ ἐλεημοσύνη σου, Κύριε, φθασάτω ἐφ' ἡμᾶς, ὅτι σὺ ἐν ἡμῖν, Κύριε, καὶ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐπικέκληται ἐφ' ἡμᾶς. Κόπασσον δι' ὀργὴν θυμοῦ σου, καὶ μὴ κατασχύνῃς ἡμᾶς εἰς τέλος, μηδὲ μνησθῆς ἡμῶν ἀνομιῶν ἀρχαίων, μηδὲ προσφάτων, μηδὲ ἀναξίους κρίνῃς ἡμᾶς τῶν σῶν οἰκτιρισμῶν, ἀλλὰ μνήσθητι, ὅτι τῷ τιμίῳ αἵματί σου ἐξη-
 25 γόρασας ἡμᾶς. Ἠμάρτομεν, ἰλάσθητι, Κύριε· ἠνομήσαμεν, συγχώρησον, Δέσποτα· προσεκρούσαμεν, διαλλάγηθι, ἅγιε, καὶ ἐπίφανον, Κύριε, τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τοὺς ἐν ἀπαγωγῇ δούλους σου, καὶ τὴν παρὰ σοῦ βοήθειαν ἐξαπόστειλον, δυνατέ, καὶ ἐξελοῦ τὸν λαόν σου ἐκ πάσης ταλαιπωρίας, καὶ λύτρωσον ἀπὸ πάσης παρανομίας καὶ ἐκ χει-
 30 ρός παρανομούντων, καὶ διασκέδασον, Δέσποτα, πάντα κίνδυνον, διὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν σου, καὶ μὴ εἰς τέλος παραδῶς τὴν κληρονομίαν σου εἰς ἀπώλειαν, διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, ἀλλὰ ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι τὰ ἐλέη σου ἀπ' αἰῶνος ἐπὶ τὴν κτίσιν σου, καὶ σὺ καταφυγὴ πάντων ἡμῶν ἐγενήθης, καὶ

κληρονομίας σου και μόλυναν τὸν ἅγιο ναὸ σου»², στὸν ὁποῖο τελεσιουργήθηκε τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ κατέκαιψαν τὸ ἁγιαστήριό σου, «Καὶ κατάντησαν τὴν Ἱερουσαλήμ σὰν καλύβα φύλαξης ὀπωρικῶν»³, καὶ τὰ σφαγμένα σώματα τῶν δούλων σου σκορπισμένα μέσα καὶ γύρω ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, «Καὶ δὲν ὑπῆρχε κάποιος νὰ τὰ θάψει»⁴. Καὶ τὴ δύναμή μας καὶ τὸ ἀνυπέροβητο κάλλος καὶ τὸ ὄργανο τῆς σωτηρίας μας, τὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ σου, τὸν παρέδωσες στοὺς ἐχθροὺς μας, καὶ γίναμε ἀντικείμενο ἐξευτελισμοῦ στοὺς γείτονές μας, ἐμπαιγμὸς στοὺς βρισκόμενους μακριὰ μας καὶ χλευασμὸς ὄλων τῶν ἄλλοεθνῶν, ἐπειδὴ ἔτρεψες ἐμᾶς σὲ φυγὴ μπροστὰ στοὺς ἐχθροὺς μας, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς μισοῦσαν ἄρπαζαν τὰ δικά μας. Γιατὶ μᾶς παρέδωσες ὡς πρόβατα γιὰ τροφή τῶν ἐχθρῶν μας, μᾶς διασκορπίσες μέσα στὰ ἔθνη, παρέδωσες τὸν λαὸ σου στὴν ἀτιμία, καὶ δὲν ὑπῆρχε πλῆθος λαοῦ στὰ θρηνολογήματά μας. Γιατὶ μᾶς παρέδωσες στὰ χέρια τῶν παρὰ νόμων ἐχθρῶν καὶ σὲ βασιλιὰ ἄδικο καὶ γεμᾶτο ἀπὸ κακία περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον πάνω στὴ γῆ, καὶ σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ μαστιγώματα δὲν πονέσαμε, γιατί ἡ διάνοιά μας ρέπει διαρκῶς πρὸς τὰ κακὰ ἀπὸ τὴ νεότητά μας⁵ καὶ ὅλο περισσότερο αὐξάνει ἡ ροπή μας πρὸς τὰ κακὰ. Εἶσαι δίκαιος πραγματικά, Κύριε, σὲ ὅλα ὅσα μᾶς ἔκαμες. Γιατὶ γνωρίζομε, ὅτι οἱ ἁμαρτίες μας καταμαρτυροῦν εἰς βάρος μας, καθόσον εἶναι πολλὲς οἱ ἀνομίες μας, ὑπερβολικὰ πολλὲς, ἐνώπιόν σου, Κύριε.

Ἄλλὰ ἡ ἐλεημοσύνη σου, Κύριε, ἃς φθάσει σὲ μᾶς, γιατί σὺ, εἶσαι μέσα σὲ μᾶς, Κύριε, καὶ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιο εἶναι ὄνομα μὲ τὸ ὁποῖο ὀνομαζόμεστε ἐμεῖς. Σταμάτησε τὸν ἕξαιτίας τῆς ὀργῆς σου θυμὸ σου, καὶ μὴ μᾶς καταντροπιάζεις διαρκῶς, οὔτε νὰ θυμηθεῖς τίς παλιὲς ἀνομίες μας⁶, οὔτε καὶ τίς πρόσφατες, οὔτε νὰ μᾶς θεωρήσεις ἀνάξιους τῶν οἰκτιρμῶν σου, ἀλλὰ θυμήσου, ὅτι μᾶς ἐξαγόρασες μὲ τὸ τίμιον αἷμα σου. Ἐμαρτήσαμε· εὐσπλαγχνίσου μας, Κύριε. Παρανομήσαμε· συγχώρησέ μας, Δέσποτα. Συγκρουοθήκαμε μαζί σου· συμφιλιώσου μαζί μας, ἅγιε, καὶ φανέρωσε, Κύριε, τὸ πρόσωπό σου στοὺς δούλους σου ποὺ βρίσκονται στὴν ἔξορία, καὶ στείλε τὴ βοήθειά σου, δυνατὴ, καὶ ἀπάλλαξε τὸν λαὸ σου ἀπὸ κάθε ταλαιπωρία, καὶ λύτρωσέ τον ἀπὸ κάθε παρανομία καὶ ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνων ποὺ παρανομοῦν, καὶ διασκορπίσε, Δέσποτα, κάθε κίνδυνον, ἕξαιτίας τῆς εὐσπλαχνίας σου, καὶ μὴ παραδώσεις μέχρι τέλους τὴν κληρονομία σου στὴν καταστροφὴ ἕξαιτίας τῶν ἀνομιῶν μας, ἀλλὰ χωρὶς ἀργοπορία ἃς μᾶς προλάβουν οἱ οἰκτιρμοὶ σου, Κύριε⁷, ποὺ εἶσαι ὁ Θεὸς μας, γιατί τὰ ἔλεή σου ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου παρέχονται στὰ κτίσματά σου, καὶ σὺ ὑπῆρξες τὸ καταφυγιο ὄλων μας καὶ ἡ

σωτηρία τῶν ἐλπίζόντων ἐπὶ σέ. Γενοῦ ἡμῖν, Κύριε, πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ μὴ συγχωρήσης ἀπολέσθαι εἰς χεῖρας τῶν μὴ εἰδότων σε, ψυχὰς ἐξομολογουμένων σοι. Μὴ καταδέξῃ, Κύριε, ἀτμιασθῆναι τὴν κληρονομίαν σου ὑπ' ἔθνους ἀναιδοῦς, 5 ἀλλὰ κλῖνον, Κύριε, τὸ οὖς σου καὶ ἐπάκουσον, καὶ ἔπιδε ἐξ οὐρανοῦ ἁγίου σου ἐπὶ τὸν ἀφανισμόν ἡμῶν, καὶ τῆς πόλεώς σου Ἱερουσαλήμ, ἐφ' ἧς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά σου ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν σου, ἣν ὠκοδόμησας ἐπὶ τὴν πέτραν, λέγων «Πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς». Εἰσάκουσον, Κύριε, τῆς προσευχῆς τῶν δούλων σου, 10 καὶ τῆς δεήσεως ἡμῶν ἐνώτισαι, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸ ἁγίασμά σου, ὅτι οὐκ ἐπὶ ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν θαρροῦντες προσφέρομέν σοι τὴν ἰκεσίαν (αἰεὶ γὰρ παροξύνομέν σε), ἀλλ' ἐπὶ τοὺς οἰκτιρισμούς σου, Κύριε, τοὺς πολλούς.

Εἰσάκουσον, Κύριε, ἰλάσθητι, Κύριε, πρόσχες, «Φεῖσαι τοῦ λαοῦ 15 σου, Δέσποτα, καὶ μὴ δῶς τὴν κληρονομίαν σου εἰς ὄνειδος, τοῦ κατάρξαι αὐτὴν ἔθνη, ὅπως μὴ εἴπωσιν, Ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς αὐτῶν;», μηδὲ διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν βλασφημηθῆ τὸ ὄνομά σου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, τοῖς μὴ εἰδόσιν σε. Σοί, Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν δὲ ἡ αἰσχύνη τῶν προσώπων ἕως τοῦ νῦν, ὅτι ἕως τούτων οὐκ ἐνετράπημεν, 20 διότι σκληροτράχηλοί ἐσμεν. «Εἰ ἀλλάξει Αἰθίωψ τὸ δέρμα αὐτοῦ», καὶ ἡμεῖς τὴν κακίστην προαίρεσιν ἡμῶν. Πάντα τὰ κακὰ ταῦτα ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐνετράπημεν τοῦ μετανοῆσαι, ἀλλὰ καὶ προσεθήκαμεν ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίας ἡμῶν, οὐδὲ ἐδεήθημεν τοῦ προσώπου σου, Κύριε, τοῦ ἀποστῆναι τῶν διανοημάτων τῆς καρδίας ἡμῶν τῆς 25 πονηραῖς, καὶ ἐγρηγόρησας, Κύριε, ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἡμῶν, καὶ ἐπήγαγες ἐφ' ἡμᾶς τὴν ράβδον τοῦ θυμοῦ σου, ὅτι δίκαιος εἶ, Κύριε, ἐν πᾶσιν, ὅτι οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς σου, πορεύεσθαι ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου. Ἀλλὰ νῦν, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὃς ἐρύσω ἐκ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων ἐν σημείοις καὶ τέρασιν, καὶ ἐποίησας ἐναντῶ ὄνομα ἕως τοῦ 30 νῦν, κόπασον, Κύριε, ὅτι κατελήφθημεν ὀλιγοστοὶ ἐπὶ γῆς, «Καὶ ἐγενήθημεν ὡς ἀκάθαρτοι πάντες ἡμεῖς. Ὡς γὰρ ράκος ἀποκαθημένης ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν, καὶ ἐξερρήθημεν ὡς φύλλα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν». Καὶ νῦν, Κύριε, Πατὴρ ἡμῶν σὺ εἶ, ἡμεῖς δὲ πηλός, ἔργα χειρῶν σου

σωτηρία ὅλων ἐκείνων πού ἐλπίζουν σέ σένα. Γίνε, Κύριε, σέ μᾶς πύργος ἰσχυρός ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας καί μὴ ἐπιτρέψεις νά ὀδηγηθοῦν στήν ἀπώλεια ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνων πού δὲν σέ γνωρίζουν οἱ ψυχές ὅλων ὅσων σέ δοξολογοῦν. Μὴ καταδεχθεῖς, Κύριε, νά ἀτιμασθεῖ ἡ κληρονομία σου ἀπὸ ἔθνος γεμᾶτο θρασύτητα, ἀλλὰ κλῖνε, Κύριε, τὸ αὐτί σου καί ἄκουσε τὴ δέησή μας, καί ρίξε τὸ βλέμμα σου ἀπὸ τὸν ἅγιο οὐρανὸ σου σέ μᾶς πού ἀφανιζόμαστε, καί στήν πόλη σου τὴν Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία ὀνομάζεται μὲ τὸ δικό σου ὄνομα, καί στήν Ἐκκλησία σου, τὴν ὁποία οἰκοδόμησες πάνω στήν πέτρα, λέγοντας· «Οἱ πύλες τοῦ ἁδὴ δὲν θὰ μπορέσουν νά ὑπερισχύσουν αὐτῆς»⁸. Εἰσάκουσε, Κύριε, τὴν προσευχὴ τῶν δούλων σου, καί ἄκουσε προσεκτικὰ τὴ δέησή μας, καί φανέρωσε τὸ πρόσωπό σου στὸ ἁγιαστήριό σου, γιατί δὲν σοῦ προσφέρουμε τὴν ἰκεσία μας στηρίζοντας τὸ θάρρος μας στὶς ἀρετές μας (γιατί πάντοτε σέ ἐξοργίζουμε), ἀλλὰ στὴ μεγάλη εὐσπλαγχνία σου, Κύριε.

Εἰσάκουσέ μας, Κύριε, εὐσπλαγχνήσου μας, Κύριε, πρόσεξέ μας, «Λυπήσου τὸν λαὸ σου, Δέσποτα, καί μὴ παραδώσεις τὴν κληρονομία σου στὸν ἐξευτελισμὸ, ὥστε νά γίνουν κυρίαρχοι αὐτῆς τὰ ἔθνη, γιὰ νά μὴ ποῦν· Ποῦ εἶναι ὁ Θεὸς αὐτῶν;»⁹, οὔτε ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας νά βλασφημηθεῖ τὸ ὄνομά σου ἀνάμεσα στοὺς ἄλλοεθνεῖς πού δὲν σέ γνωρίζουν. Σέ σένα, τὸν Κύριο τὸν Θεό μας, ὑπάρχει ἡ δικαιοσύνη, ἐνῶ σέ μᾶς ἡ ντροπὴ στὰ πρόσωπά μας μέχρι τώρα, γιατί παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν μετανοήσαμε, καθόσον εἴμαστε σκληροτράχηλοι· «Ἐὰν ἀλλάξει ὁ Αἰθίοπας τὸ μαῦρο δέμα του»¹⁰, καί ἐμεῖς θὰ ἀλλάξουμε τὴν κάκιση προαίρεσή μας. «Ὅλα τὰ κακὰ αὐτὰ ἦρθαν σέ μᾶς, καί δὲν ντραπήκαμε ὥστε νά μετανοήσουμε, ἀλλὰ καί προσθέσαμε ἁμαρτίες πάνω στὶς ἁμαρτίες μας, οὔτε ἀπευθύναμε τίς παρακλήσεις μας ἐνώπιόν σου, Κύριε, γιὰ νά ἀπομακρύνεις τίς σκέψεις ἀπὸ τὴ γεμάτη κακία καρδιά μας, καί γι' αὐτὸ παρακολούθησες, Κύριε, ἄγρυπνος τὰ κακὰ μας καί ἐπέφερες ἐναντίον μας τὴν παιδαγωγικὴ ράβδο τοῦ θυμοῦ σου, γιατί εἶσαι δίκαιος, Κύριε, πρὸς ὅλους, ἐπειδὴ δὲν ἀκούσαμε τὰ προστάγματά σου, νά πορευόμαστε σύμφωνα μὲ τίς ἐντολές σου. Ἀλλὰ τώρα, Κύριε, ὁ Θεὸς μας, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔσωσες ἀπὸ τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων μὲ τὰ γεμᾶτα κατάπληξη καὶ θαυμασμὸ ἔργα σου, καί ἔδωσες στὸν ἑαυτό σου ὄνομα πού ἰσχύει μέχρι τώρα, σταμάτησε τὸν θυμό σου, Κύριε· γιατί ἀπομείναμε πολὺ λίγοι πάνω στὴ γῆ, «Καὶ καταντήσαμε νά εἴμαστε ἀκάθαρτοι ὅλοι ἐμεῖς. Γιατί ἡ ἀρετὴ μας εἶναι σὰν τὸ κουρέλι τῆς αἰμορροοῦσας, καὶ διασκορπισθήκαμε σὰν τὰ φύλλα ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας»¹¹. Καὶ τώρα, Κύριε, σὺ πού εἶσαι ὁ Πατέρας μας, ἐνῶ ἐμεῖς χῶμα, ὅλοι μας ἔργα τῶν χειρῶν σου, μὴ

πάντες, μὴ ὀργίζου ἡμῖν σφόδρα, καὶ μὴ ἐν καιρῷ μνησθῆς ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἀλλ' ἐπίβλεψον, Κύριε, ὅτι λαός σου πάντες ἡμεῖς. Ἡ πόλις τοῦ ἁγίου σου ἐγενήθη ἔρημος, καὶ ἡ δόξα Σιών ἐγενήθη πυρίκαυστος, καὶ πάντα τὰ ἔνδοξα ἡμῶν συνέπεσεν, καὶ ἐπὶ πᾶσιν τούτοις ἀνέσχου,
 5 Κύριε, καὶ ἐταπείνωσας ἡμᾶς σφόδρα, ὅτι οὐκ ἐπορεύθημεν ἐν ὁδῷ ἀγαθῇ, ἀλλ' ὀπίσω τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Ἀλλὰ φεῖσαι, Κύριε, τοῦ λαοῦ σου καὶ τῆς κληρονομίας σου, καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, ἵνα γινῶ πᾶσα ἡ γῆ ὅτι σύ, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δυνατὸς ἐν πολέμῳ, καὶ οἱ οἰκτιρμοί σοι εἰς
 10 γενεὰν καὶ γενεὰν λαμβάνουσιν εἰς λαὸν ἀπεγνωσμένον.

Ἀλλὰ τί προσευξόμεθα ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοί, ὧ Δέσποτα φιλάνθρωπε, καθ' ὃ δεῖ οὐκ οἶδαμεν, γῆ καὶ σποδὸς ὑπάρχοντες. Ἐχομεν δὲ Παράκλητον ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὴν σὴν ἀγαθότητα τὸν ἄχραντόν σου Λόγον, ὃν διὰ σπλάγχνα ἐλέους σου ἀπέστειλας ἀνακαλέσθαι τὸ ἴδιον
 15 πλάσμα, τὸν σαρκωθέντα καὶ σταυρωθέντα ὑπὲρ ἡμῶν. Αὐτὸς ἐξάλειψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, ἰλασμός γέγονε τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Καὶ τὸ Πνεῦμα δέ σου τὸ ἅγιον καὶ αὐτὸ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, οὐ δουλικῶς, ἀλλὰ θεοπρεπῶς καὶ φιλανθρωπῶς, κηδόμενον τοῦ ἰδίου πλάσματός σου. Μνήσθητι, ὧ Δέσποτα, τῆς τοσαύτης σου περὶ ἡμᾶς
 20 ἀγαθότητος, καὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ κατάπεμψον ἡμῖν τοὺς οἰκτιρμοὺς σου καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, ἵνα τῇ ἀγαθῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὰ εὐάρεστά σοι διαπραττέσθαι, καὶ τυχεῖν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ἡμεῖς οὖν οἱ ἀνάξιοι, Δέσποτα, θαρροῦντες αἰτοῦμεν διὰ τὸν
 25 εἰπόντα ἄχρονον Υἱὸν καὶ Λόγον σου τοῦ Πατρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν «Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται». Καὶ πάλιν· «Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω
 30 μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει Πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;». Ὅτι σοι πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

12. Ρωμ. 8, 26.

13. Α' Ἰω. 2, 2.

14. Κολ. 2, 14.

15. Ἐβρ. 7, 8.

ὀργίζεσαι τόσο πολὺ ἐναντίον μας, καὶ μὴ στὸν κατάλληλο ἐκεῖνο καιρὸ θυμηθεῖς τὶς ἁμαρτίες μας, ἀλλὰ ρίξε σὲ μᾶς τὸ σπλαχνικὸ βλέμμα σου, Κύριε, γιατί ὅλοι μας εἴμαστε λαὸς σου. Ἡ πόλη τοῦ ἁγίου σου ναοῦ κατάντησε ἔρημη, ἡ δόξα τῆς Σιών παραδόθηκε στὴ φωτιά, καὶ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴ δόξα μας καταστράφηκαν μαζί μὲ μᾶς, καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ ἔδειξες ἀνοχή, Κύριε, καὶ μᾶς ταπεινώσες ὑπερβολικά, ἐπειδὴ δὲν πορευθήκαμε τὸν δρόμο τὸν καλὸ, ἀλλὰ πίσω ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας. Παρ' ὅλα αὐτὰ λυπήσου, Κύριε, τὸν λαὸ σου καὶ τὴν κληρονομία σου, καὶ ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν μας, γιὰ χάρη τοῦ ὀνόματός σου, γιὰ νὰ γνωρίσει ὅλη ἡ γῆ ὅτι σὺ, Κύριε, ὁ Θεὸς μας, εἶσαι δυνατὸς στὸν πόλεμο, καὶ ἡ εὐσπλαγχνία σου, μεταδιδόμενη ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ προσφέρεται στὸν ἀπογοητευμένο λαὸ σου.

Ἄλλ' ἐμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ, Δέσποτα φιλόνηρωπε, δὲν γνωρίζομε πῶς νὰ προσευχηθοῦμε¹², γιατί εἴμαστε χῶμα καὶ στάχτη, ἀλλ' ἔχομε Παράκλητό μας¹³ πρὸς τὴν ἀγαθότητά σου τὸν ἄχραντό σου Λόγο, τὸν ὁποῖο ἐξαιτίας τῆς εὐσπλαγχνίας σου ἔστειλες γιὰ νὰ ἐπαναφέρει κοντὰ σου τὸ δικό σου πλάσμα, τὸν Λόγο σου ποὺ ἔγινε ἄνθρωπος καὶ σταυρώθηκε γιὰ μᾶς. Αὐτός, ἀφοῦ ἐξάλειψε τὸ ἐναντίον μας χειρόγραφο¹⁴, ἔγινε ἐξίλασμός τῶν ἁμαρτιῶν μας. Καὶ τὸ Πνεῦμα σου τὸ ἅγιο κι αὐτὸ προσεύχεται γιὰ μᾶς¹⁵, ὄχι μὲ τρόπο δουλικό, ἀλλὰ θεοπρεπῆ καὶ φιλόνηρωπο, φροντίζοντας τὸ δικό σου πλάσμα. Θυμήσου, Δέσποτα, τὴν τόσο μεγάλη γιὰ μᾶς ἀγαθότητά σου, καὶ τὸν σταυρὸ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καὶ στείλε μας τοὺς οἰκτιρμούς σου καὶ τὴ χάρη καὶ τὴ δωρεὰ τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, ὥστε μὲ τὴν ἀγαθὴ παρουσία του νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὸ νὰ πράττομε τὰ εὐάρεστα σὲ σένα καὶ νὰ ἐπιτύχομε τὴν αἰώνια ζωὴ.

Ἐμεῖς λοιπὸν οἱ ἀνάξιοι, Δέσποτα, μὲ θάρρος ἀπευθύνομε τὴν παράκλησή μας σὲ σένα ἐξαιτίας ἐκείνου ποὺ εἶπε ὁ ἄχρονος Υἱὸς καὶ Λόγος, τοῦ ὁποίου σὺ εἶσαι ὁ Πατέρας, ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός: «Ἀπαιτεῖτε, καὶ θὰ σᾶς δοθεῖ· ζητεῖτε, καὶ θὰ βρεῖτε· κρούετε τὴ θύρα, καὶ θὰ σᾶς ἀνοιχθεῖ. Γιατὶ ὁ καθένας ποὺ ἀπαιτεῖ, παίρνει, καὶ ὁποῖος ζητεῖ, εὐρίσκει, καὶ ὁποῖος χτυπᾷ τὴν πόρτα, θὰ τοῦ ἀνοιχθεῖ»¹⁶. Καὶ πάλι: «Ἐὰν λοιπὸν ἔσεῖς, ποὺ εἶστε κακοί, γνωρίζετε νὰ δίνετε στὰ παιδιά σας καλὰ πράγματα, πόσο περισσότερο ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος θὰ δώσει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο σὲ ἐκείνους ποὺ τὸ τοῦ ζητοῦν»¹⁷. Γιατὶ σὲ σένα πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση, στὸν Πατέρα καὶ στὸν Υἱὸ καὶ στὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

16. Ματθ. 7, 7-8.

17. Λουκᾶ 11, 13.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Εύρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων

Α

ᾠδῶν 138. 454. 476. 490.
 ᾠδακοῦμ 52. 142. 154. 222. 302.
 ᾠδῶν 146.
 ᾠδῶν 212.
 ᾠδῶν 220.
 ᾠδῶν 266.
 ᾠδῶν 438.
 ᾠδῶν 150.
 ᾠδῶν 22. 376.
 ἀγαθότης 16. 56. 214. 318. 370. 464.
 510. 532.
 ἀγαθωσύνη 22. 140. 390. 468.
 ἀγαλλίαμα 466. 468. 514.
 ἀγαλλίασις 330. 406. 478. 496.
 ἀγαπᾶν 374.
 ἀγάπη 20. 22. 28. 36. 48. 70. 72. 98.
 104. 110. 130. 146. 214. 224. 228. 232.
 234. 236. 238. 256. 258. 268. 278. 280.
 282. 306. 310. 312. 348. 366. 374. 376.
 392. 402. 426. 440. 444. 448. 452. 454.
 466. 468. 490. 492. 500. 504. 506. 508.
 510. 512. 516.
 ἀγάπησις 272. 374. 504. 510. 524.
 ἄγγελος δικαιοσύνης 240.
 ἄγγελος τῆς πονηρίας 240.
 ἄγιασμα 530.
 ἄγιασμός 92. 284. 496. 516.
 ἄγιότης 412.
 ἄγιωσύνη 44. 88.
 ἄγνεία 82. 100. 208. 240. 442. 446.
 500. 516.
 ἄγνισμός 502.
 ἄγνοια 384. 518.
 ἄγνωσία 450.
 ἄγρυπνία 48. 50. 74. 106. 182. 338.
 348. 382. 398. 400. 402. 514.
 ἄγῶν 304.
 Ἄδὰμ 20. 242.
 ἀδηφαγία 38.

ἀδίκημα 250.
 ἀδικεῖν - ἀδικεῖσθαι 456. 458.
 ἀδικία 14. 62. 132. 134. 140. 142. 156.
 172. 178. 188. 194. 214. 226. 232.
 290. 380. 398. 456. 460. 490. 526.
 ἀδολεσχία 416.
 ἀηδία 114.
 ἀθανασία 14. 292. 470. 496.
 Ἀθανάσιος, ὁ μέγας, 518. 520.
 ἀθυμία 410.
 Αἴγυπτος 164. 334. 342. 372. 386.
 αἵματεκχυσία 168.
 αἵρεσις 518. 520. Για τὰ ὀνόματα
 τῶν αἱρέσεων βλ. σελ. 520-522.
 αἰσχρολογία 112.
 αἰσχροτής 202.
 αἰσχύνεσθαι 264.
 αἰσχύνη 34. 36. 142. 160. 174. 264.
 266. 284. 330. 352. 418.
 ἀκαθαρσία 90. 284. 516.
 ἀκακία 212. 366. 432.
 ἀκαταστασία 150.
 ἀκαυχῆσις 100.
 ἀκηδία 118. 120. 122.
 ἀκολασία 36. 98. 288.
 ἀκτημοσύνη 52. 340. 348. 350.
 ἀλαζονεία 54. 72. 174. 196. 240. 280.
 304. 516.
 Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεύς 148.
 ἀλήθεια 26. 32. 122. 146. 170. 178.
 180. 208. 220. 232. 248. 252. 254.
 256. 258. 276. 306. 320. 348. 362.
 422. 478. 488.
 ἀλλοίωσις 74. 412. 508.
 Ἀμαλήκ 318.
 ἀμάσημα 90. 208. 216. 294. 300. 370.
 384. 492.
 ἄμαρτία 64. 68. 84. 88. 128. 136. 138.
 150. 156. 172. 174. 176. 178. 188.
 192. 200. 204. 210. 212. 216. 226.
 228. 238. 240. 242. 248. 266. 270.

274. 276. 284. 292. 294. 296. 298.
306. 318. 338. 344. 364. 370. 372.
374. 380. 414. 418. 448. 452. 454.
458. 462. 472. 476. 480. 482. 486.
496. 506. 510. 520. 526. 528. 530.
532.
ἀμαρτωλὸς 52. 60. 64. 98. 110. 118.
126. 128. 130. 136. 156. 190. 196.
202. 246. 266. 298. 300. 314. 316.
338. 366. 370. 400. 410. 422. 456.
480.
ἀμέλεια 434. 486.
ἀμεριμνία 350. 398. 502.
Ἄμων 80.
Ἄμωσ 54. 162. 290. 354. 388. 398.
ἀνάθεμα 362.
ἀνάνηψις 128. 130.
Ἄνανίας 176. 180.
ἀνάπαυσις 338.
Ἄναστασιος, ἀββᾶς, 14.
ἀνάστασις 34. 60. 76. 130. 200. 296.
470.
ἀνδραγαθία 514.
ἀνδρεία 308. 372. 444. 516.
ἀνελπιστία 56. 124. 280.
ἀνεξικακία 444.
ἀνθρωπαρέσκεια 362. 382.
ἀνθρωπᾶρεσκος 170. 182. 184.
ἀνθρωπότης 520.
Ἄννα, μήτηρ Σαμουήλ, 48. 96. 184.
388. 420.
Ἄννα τοῦ Ἰωακείμ 420.
ἀνομία 56. 116. 128. 130. 178. 188.
192. 252. 294. 296. 298. 304. 310.
316. 356. 366. 390. 408. 432. 480.
488. 518. 524. 526. 528. 530.
ἀνταποδίδειν 212.
ἀνταπόδοσις 230. 416. 450. 458. 516.
ἀντιλογία 146.
ἀντιμισθία 84.
Ἄντίχριστος 180. 242. 518.
ἀνυποταξία 366.
ἀοργησία 410.
ἀπάθεια 114. 126. 330. 336. 398. 400.
ἀπαιδευσία 356.
ἀπαρχαί 472. 474. 512.
ἀπάτη 304. 500.
ἀπαύγασμα 122.
ἀπιστία 28. 56. 66. 124. 192.
ἀπληστία 516.
ἀπλότης 24. 60. 366. 408.

ἀπόγνωσις 124. 126. 128. 132. 294.
ἀποκάλυψις θεία 330. 408.
Ἄπολινάριος 518.
Ἄπολλῶς 378.
ἀπόνοια 182. 234.
ἀπροστασία 522.
ἀποταγή 442.
ἀπραξία 436.
ἀπροσεξία 384.
ἀπώλεια 54. 90. 140. 310. 368. 424.
ἀργία 120. 160. 280.
ἀργολογεῖν 150.
ἀργολογία 74. 120. 150. 152.
Ἄρειανοὶ 518.
ἀρετή 12. 14. 16. 22. 42. 44. 74. 76. 94.
96. 98. 100. 120. 168. 182. 184. 190.
204. 220. 234. 240. 268. 288. 300.
306. 352. 396. 398. 400. 428. 436.
440. 442. 480. 516.
ἄρνησις (Πέτρου) 418.
ἀρπαγή 352.
ἄρτος οὐράνιος 18. 136.
ἄρτος τῆς ζωῆς 418.
ἀρχιερωσύνη 454. 478.
ἀσέβεια 96. 172. 188. 264. 294. 450.
ἀσέλγεια 90. 98. 218.
ἀσιτία 48.
ἀσυνεσία 136.
Ἄσσύριοι 164. 200.
ἀσφάλεια 156.
ἀσωτία 40.
ἀτιμία 40. 90. 160. 164. 184. 258. 262.
264. 368. 436.
αὐθάδεια 416.
αὐτάρκεια 34. 72. 240.
ἀφθαρσία 20. 28. 292. 470.
ἀφοβία Θεοῦ 134. 202. 366.
ἀφροσύνη 74. 90. 104. 108. 110. 150.
226. 430. 498. 516.
Ἄχαάβ 282.
Ἄχαρ 176.
ἀχαρίστια 462.

B

Βαβυλῶν 148. 184. 314. 316.
βάπτισμα 292. 332. 422.
Βαραβᾶς 224.
Βαρνάβας 148. 446.
βασιλεία Θεοῦ-οὐρανῶν 14. 42. 44.
52. 58. 90. 100. 140. 164. 194. 228.

234. 250. 274. 288. 300. 310. 368.
378. 384. 388. 418. 434. 436. 446.
460. 470. 480. 512. 514. 516. 518.
522. 524.
Βασίλειος, ὁ μέγας, 520.
βασκανία 92.
βαττολογία 382. 516.
βδέλυγμα 180. 188. 192.
βδελυρία 50.
Βεελζεβούλ 140.
Βεσελεήλ 16.
Βηθλεέμ 112.
Βηρσαβεέ 80.
βλακεία 516.
βλασφημία 108. 112. 194. 304. 318.
516.
Βοῶζ 310.
βραχυλογία 394.

Γ

Γαβριήλ 48. 98.
Γάϊος 378.
Γάλα 252.
Γαλαάδ 126.
γαστριμαργία 34. 162. 288. 308. 314.
516.
γαστρίμαργος 36.
Γεδεών 266. 438.
γέεννα 110. 142. 238. 286. 370. 504.
514.
γελᾶν 368. 370.
γέλως 372. 516.
Γιεζῆ 50.
γλυκύτης 458.
γνώσις 44. 68. 152. 198. 314. 320. 330.
356. 396. 420. 422. 458. 478. 490.
506.
γνώσις ψευδώνυμος 104.
γογγυσμός 134. 136. 138. 376. 378.
γογγυστής 134. 136.
Γρηγόριος, ὁ Θεολόγος, 520.
γυμνότης 508.

Δ

δαίμων ἀκηδίας 118. 120.
δαίμων πορνεία 88.
δαίμων τῆς κλοπῆς 174.
δαίμων τῆς λύπης 112.
δαίμων τῆς ὀργῆς 106.
δάκρυον 200. 402. 412. 416. 418. 420.
422. 474. 508.
Δαλιδᾶ 252.
Δανιήλ 46. 92. 354. 380. 524.
Δαυὶδ 28. 32. 38. 44. 48. 52. 54. 64. 76.
80. 90. 108. 112. 114. 118. 122. 134.
142. 146. 156. 160. 172. 178. 188.
192. 198. 200. 210. 212. 214. 220.
222. 232. 254. 262. 264. 288. 294.
302. 316. 322. 334. 340. 344. 352.
354. 370. 374. 380. 386. 400. 402.
404. 406. 414. 420. 432. 436. 454.
460. 464. 470. 474. 492. 496. 498.
504. 506.
διακονία 346.
διάκρισις 266. 342.
διαλογισμός 314. 416.
διαφθορά 386.
δίγλωσσος 252.
δικαιοκρισία 234. 286. 288. 290.
δικαιομετρία 290.
δικαιοσύνη 22. 24. 36. 56. 58. 64. 66.
108. 140. 156. 176. 184. 218. 240.
256. 264. 266. 274. 286. 298. 300.
306. 308. 312. 322. 380. 388. 402.
428. 440. 444. 442. 446. 472. 480.
486. 488. 492. 496. 504. 512. 514.
524. 526. 530.
διχοστασία 516.
δίψα 10.
διψυχεῖν 334.
διψυχία 332. 334.
δολιότης 140.
δόλος 516.
δόξα 18. 20. 28. 30. 34. 38. 42. 44. 48.
52. 56. 58. 60. 64. 66. 74. 76. 80. 86.
92. 96. 102. 106. 110. 112. 118. 124.

132. 136. 140. 144. 146. 148. 152.
 154. 156. 162. 164. 168. 170. 174.
 176. 180. 182. 184. 190. 194. 196.
 200. 202. 206. 212. 214. 218. 222.
 224. 224. 226. 230. 234. 236. 238.
 244. 246. 248. 250. 252. 258. 260.
 262. 270. 272. 276. 284. 290. 292.
 296. 300. 304. 310. 312. 318. 322.
 326. 332. 338. 342. 346. 348. 352.
 354. 358. 362. 364. 368. 372. 376.
 378. 382. 384. 392. 400. 404. 410.
 422. 426. 428. 432. 440. 446. 450.
 454. 456. 460. 464. 466. 468. 470.
 476. 478. 486. 488. 492. 494. 496.
 500. 504. 510. 512. 524. 532.
 δόξα ἀνθρωπίνη 70. 182. 186.
 δοξολογία 10. 82. 88. 120. 330. 404.
 δουλεία 242. 342. 372. 512.
 Δωήκ 172.
 δωρεά 26. 124.
 δωρολήπτῃς 52. 54. 56.
 δωροληψία 52. 54.
 δῶρον 286.

Ε

ἐγκράτεια 42. 44. 48. 100. 300. 340.
 398. 444. 516.
 Ἐζεκίας 184. 198. 418.
 ἐθναρχία 455.
 εἰδωλόθυτον 208.
 εἰδωλολατρία 66. 292. 372. 516.
 εἰδωλομανία 36.
 εἰρήνη 14. 20. 22. 24. 36. 112. 128.
 156. 248. 298. 336. 356. 366. 374.
 452. 458. 490. 496. 508.
 εἰρήνη σαρκὸς 36.
 Εἰρηναῖος 482.
 ἐκδίκησις 338.
 Ἐκκλησία 490.
 ἐλέγχειν 258. 260.
 ἔλεγχος 262.
 ἐλεημοσύνη 174. 296. 352. 358. 360.
 378. 382. 410. 528.

ἔλεος 334. 360. 360. 464. 512. 526.
 ἐλευθερία 128. 208. 242. 342.
 Ἐλισάβετ 236.
 Ἐλισσαῖος 96. 446.
 Ἐλιφάξ 210.
 ἐλπίζειν 386. 388.
 ἐλπίς 14. 28. 30. 50. 124. 130. 132. 194.
 200. 386. 434. 444. 490. 492. 504.
 514. 516.
 Ἐλύμας 148.
 ἐνδεδελεχίζειν γυναῖξιν 82.
 ἐνδεδελεχισμὸς 178. 404.
 ἐνότης 24.
 ἐντροπή 264.
 ἐνύπνιον 326. 328. 330.
 Ἐνώς 28.
 ἔνωσις 410. 520.
 ἐξιλασμὸς 476.
 ἐξομολόγησις 292. 296. 370. 464. 474.
 ἐξουθενεῖν 198. 200.
 ἐξουσία 448. 450.
 ἔπαινος 182.
 ἐπαίρεσθαι 198.
 ἔπαρσις 208.
 Ἐπαφρόδιτος 384.
 ἐπιβουλή 112. 328.
 ἐπίγνωσις 122. 360. 446.
 ἐπιείκεια 106. 458.
 ἐπιθυμεῖν 280.
 ἐπιθυμία 36. 44. 66. 78. 80. 82. 96.
 134. 146. 152. 160. 162. 182. 280.
 282. 284. 294. 304. 306. 308. 314.
 328. 340. 456. 494.
 ἐπιθυμία σαρκὸς 72.
 ἐπιορκία 246. 516.
 ἐπισκέπτεσθαι 382.
 ἐπίσκεψις 382.
 ἐπίσκοπος 478. 488. 490.
 ἐπιχαίρειν 230.
 ἐρίζειν 162. 224.
 ἐριθεία 144. 224. 226. 516.
 ἔρις 226. 366. 516.
 ἐστίασις 30.
 εὐγένεια 172.

εὐδοκία 466.
 εὐλάβεια 76. 170. 266. 278. 366. 412.
 εὐλογία 36. 116. 158. 346. 380. 426.
 εὐμένεια 260.
 εὐνουχία 100.
 εὐποιΐα 102.
 εὐπρέπεια 20. 42. 344.
 εὐσέβεια 58. 68. 158. 342. 374. 444.
 484.
 εὐσπλαγχνία 128. 130. 258. 294. 332.
 338. 510. 528.
 Εὐστάθιος, ἡγούμενος μονῆς Ἰαττα-
 λίνης, 10. 16. 258. 518.
 εὐτελίζειν 198.
 εὐτραπλία 202. 516.
 Εὐτυχής 518.
 εὐφροσύνη 20. 68. 94. 102. 130. 258.
 320. 354. 394. 406. 466. 468. 502.
 εὐχαριστεῖν 460.
 εὐχαριστία 32. 138. 336. 400. 402.
 410. 460. 462. 464. 472.
 Ἐφραΐμ 266.
 ἔχθρα 516.
 ἔχθραίνειν 218.

Ζ

Ζακχαῖος 62. 174.
 Ζαχαρίας 176. 216. 248. 254. 272.
 464. 476.
 ζῆλος 144. 226. 366. 516.
 Ζοροβάβελ 16.
 ζωὴ αἰώνιος 20. 38. 62. 158. 168. 256.
 270. 292. 350. 382. 448. 462. 478.
 496. 532.

Η

ἡγούμενος 434.
 ἡδονή 36. 42. 46. 78. 108. 116. 182.
 314. 328. 374. 434. 500.
 ἡδυπάθεια 44. 88.
 Ἡλὶ 164. 450.
 Ἡλίας 48. 92. 96. 310. 350. 398. 432.

446.

Ἡλιος δικαιοσύνης 502. 512.
 ἠπιότης 412.
 Ἡρώδης 112. 388
 Ἡσαΐας 14. 30. 40. 48. 54. 86. 134.
 148. 168. 178. 184. 188. 198. 220.
 242. 260. 262. 296. 354. 358. 376.
 386. 398. 422. 464. 466. 492.
 Ἡσαῦ 224.
 ἠσυχία 74. 148. 182. 202. 398. 502.

Θ

Θάμαρ 80.
 θάνατος νοητὸς 128.
 θαρρεῖν 250.
 θεαρχία 24.
 θέλημα Θεοῦ 40. 72. 92. 124. 170.
 212. 226. 278. 280. 304. 320. 338.
 368. 410. 412. 440. 444. 450. 494.
 θέλημα σαρκὸς 100. 168. 278. 444.
 448. 510.
 θεολογία 26. 212. 486.
 θεοπτία 454.
 θεοσέβεια 218. 446. 486.
 θεοφανία 470. 478.
 Θεσσαλονίκη 384.
 θλιψίς 14. 60. 76. 80. 114. 116. 118.
 132. 138. 144. 182. 208. 224. 226.
 250. 300. 302. 306. 316. 348. 378.
 382. 384. 386. 408. 442. 458. 460.
 462. 464. 466. 508. 514.
 θρασύτης 516.
 θρησκεία 104. 384.
 θυμηδία 260.
 θυμὸς 62. 94. 106. 108. 110. 118. 144.
 154. 158. 216. 226. 262. 266. 288.
 308. 414. 430. 434. 370. 480. 488.
 516. 528. 530.
 θυσία 96. 154. 166. 168. 234. 316. 360.
 378. 384. 404. 408. 410. 414. 472.
 474. 476. 490. 492. 494. 496.
 θυσία ὀλοκάρπωμα 14.
 θυσιαστήριον 116. 218. 238. 310. 420.

474. 476. 478.

Θωμᾶς, ἀπόστολος, 26. 258.

Θωμᾶς, μοναχός, 16.

I

Ἰακώβ 404. 422. 3438.

Ἰάκωβος 40. 52. 64. 72. 104. 108. 134.

142. 188. 196. 200. 202. 218. 222.

226. 248. 274. 304. 328. 360. 364.

372. 384. 410. 432. 456. 458. 504.

Ἰάκωβος, αἵρετικός, 518.

Ἰάκωβος, πατὴρ Ἰούδα, 146.

Ἰαμβρῆς 148. 226.

Ἰανῆς 148. 226.

Ἰγνάτιος 488.

Ἰεζεκιήλ 156. 290. 298. 450. 474. 476.
480.

ἱεραρχία 484.

Ἰεράτευμα βασιλείον 498.

Ἰερεμίας 20. 22. 96. 126. 142. 154.

162. 178. 212. 242. 264. 274. 278.

286. 294. 346. 354. 354. 372. 398.

438. 492.

Ἰερουσαλήμ - Ἰεροσόλυμα 22. 70.

96. 164. 248. 316. 326. 348. 382.

420. 442. 498. 510. 528.

Ἰερουσαλήμ ἄνω 100.

Ἰεσσαὶ 198. 364.

Ἰεφθάε 414.

Ἰησοῦς ὁ Ἰωσεδὲκ 356.

Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ 176. 334.

Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Σειράχ υἱός, 82.

ἱλαρότης 60. 116. 330. 430.

ἱλασμός 298. 506.

Ἰοθὼρ 266. 326.

Ἰουδαῖοι 98. 226. 462.

Ἰούδας, πατριάρχης Ἰουδαίων, 466.

Ἰούδας, ὁ τοῦ Ἰακώβου, 134. 146.
328. 374.

Ἰούδας, προδότης, 50. 106. 126. 176.
514.

Ἰουστίνος, ἡγούμενος Λαύρας Σά-
βα 14.

Ἰσαάκ 16.

Ἰσμαηλίται 12.

ἰσομετρία 290. 292.

ἰσοσταθμία 290.

Ἰσραήλ 212. 234. 238. 250. 324. 386.
400. 438. 450. 468. 480.

ἰταμότης 146.

Ἰωακεῖμ 420.

Ἰωάννης, εὐαγγελιστής 22. 60. 72.

94. 176. 182. 228. 256. 308. 374.

432. 458. 482. 506. 512.

Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος 236. 398. 400.
428. 446. 478.

Ἰωάννης, Χρυσόστομος, 520.

Ἰωβ 34. 40. 52. 56. 94. 138. 150. 200.

202. 210. 212. 232. 236. 242. 256.

284. 284. 286. 298. 318. 322. 330.

354. 360. 360. 364. 372. 376. 380.

384. 416. 420. 426. 448. 462.

Ἰωήλ 40. 48. 420.

Ἰωνάθαν 374.

Ἰωσῆς 200.

Ἰωσήφ 80. 92. 212. 214. 222. 422. 438.

K

καθηγητής 440.

Καὶν 212. 224. 316.

καιρὸς 356. 358.

κακία 80. 108. 112. 138. 140. 174. 182.

186. 188. 204. 210. 212. 218. 220.

222. 288. 304. 308. 340. 366. 456.

502. 516.

κακοβουλία 250.

κακοπάθεια 432.

κακουργία 316.

κακουχία 354.

καταγελᾶν 198. 202.

καταλαεῖν 138. 140.

κατακρίνειν 202. 204.

καταλαλιᾶ 136. 138. 140. 144. 220.

304. 516.

κατάλαλος 140.

κατάνυξις 128. 302. 334. 402. 406.

416. 418. 420.
κατάρα 386. 390. 424. 464.
καταφρονεῖν 154.
καταφρόνησις 154. 260.
κατήφεια 114. 372.
καύχημα 236.
κενοδοξία 180. 182. 184. 186. 288.
304. 516.
κενόδοξος 180.
κλαυθμός 354. 368. 416.
κίνδυνος 438. 508.
κληρονομία 420. 492. 528. 530. 532.
κλήσις 496.
κλοπή 174. 318.
κολακεία 184. 356.
κόλασις 158.
κόπος 338.
Κορέ 146.
κραιπάλη 42. 500.
κραυγή 516.
κρίσις 78. 200. 308. 416. 460. 496.
Κύριλλος Ἀλεξανδρείας 520.
Κῦρος 94.

Λ

Λάζαρος 346.
λατρεία λογική 410. 494.
Λευϊ 174. 296.
Λιβυᾶς 330.
λογισμὸς 314. 318. 330.
λογισμὸς ἀκάθαρτος 314. 316.
λογισμὸς πονηρὸς 108. 216.
λοιδορία 172. 214. 250. 396.
Λουκᾶς 422.
λυπεῖν 236.
λύπη 94. 112. 114. 116. 130. 252. 260.
322. 346. 362. 376. 468.
λύτρωσις 96. 512.
Λῶτ 40. 376.

Μ

Μάγοι 388.
Μαδιάμ 266.
Μαδιηναῖοι 218.

μακροθυμία 22. 106. 152. 182. 292.
334. 362. 398. 428. 430. 432. 444.
μακρολογία 394.
Μαλαχίας 248. 490. 502.
Μανασσῆς 266.
μάννα (τὸ) 164. 462.
μαντεία 328.
Μάρθα, ἀδελφὴ Λαζάρου, 68.
Μαρία, ἀδελφὴ Λαζάρου, 68. 346.
Μαρία, Θεοτόκος, 18. 200. 420. 520.
Μαριὰμ 138. 488.
ματαιολογία 394.
ματαιοσύνη 84.
ματαιότης 108. 134.
μεγαλοφρονεῖν 194.
μεγαλωσύνη 524.
μέθη 40. 42. 500.
μέθυσμα 304.
μέμφεσθαι 144.
μεριμνᾶν 470. 472.
μέριμνα 50. 332. 470. 472. 500. 514.
μετάνοια 116. 126. 128. 174. 180. 190.
208. 264. 292. 294. 296. 298. 300.
370. 458.
μετεωρισμὸς 296. 370.
μικρολογία 430.
μιμητῆς (Θεοῦ) 102. 168. 446.
μισεῖν 228.
μῖσος 112. 186. 216. 218. 222. 228.
230. 454. 516.
Μιχαίας 148. 154. 238. 252. 290. 294.
320. 360.
μισοτυφία 324.
μνησικακεῖν 214. 306.
μνησικακία 214. 216. 218. 410. 516.
μνησίκακος 218.
Μόδεστος 12. 14. 16.
μοιχεία 304. 318.
μολυσμὸς 88.
μυστήριον 94. 196. 248. 250. 420. 484.
528.
μωρία 196.
μωρολογία 202. 516.
Μωυσῆς 26. 48. 58. 134. 138. 226. 274.

278. 302. 318. 326. 330. 334. 388.
414. 454. 476. 510.

N

Ναβουχοδονόσορ 380.
Ναούμ 304. 466.
νέκρωσις 132.
Νεοκαισάρεια 92.
Νεστοριανοί 520.
νηστεία 46. 48. 88. 106. 174. 182. 314.
338. 354. 382.
νήψις 38. 316. 402.
Νικομήδης, ἄββας, 12.
Νόαρα 330.
νουθεσία 318.
Νῶε 38.

O

Ὁβδιού 272.
ὀδύνη 94. 128. 130. 222. 468.
Ὁζίας 154. 486. 488.
οἷησις 280.
οἰκονομία 18. 168. 194. 462. 528.
οἰνοφλυγία 38. 40.
οἰωνισμὸς 328.
ὀκνηρία 158. 160. 280.
ὀλιγόδεια 34.
ὀλιγοσιτία 174. 402.
ὀλιγοψυχία 332. 336. 386.
ὀλιγόψυχος 336.
ὀλοκαύτωμα 360. 474.
ὀμνύειν 246.
ὀμόνοια 306. 310. 366. 516.
ὀμοπιστία 364.
ὀμοουσιον 520.
ὀμοουσιότης 520.
ὄνειδίζειν 208. 210. 212.
ὄνειδισμὸς 202. 208. 264. 460.
ὄνειδος 104. 164. 200. 420. 528.
ὄξυχολία 240. 428. 430. 516.
ὄργη 66. 94. 106. 108. 112. 128. 156.
170. 226. 262. 290. 314. 366. 410.

416. 430. 434. 458. 486. 516. 528.
ὄρκος 246. 248. 310. 414.
ὄσιότης 444.
ὀφθαλμοδουλεία 170. 184.
Ὁφνί 164. 450.
Ὁχοζίας 288.

Π

πάθημα 460.
πάθος 36. 40. 46. 76. 100. 106. 120.
184. 186. 284. 308. 330. 358. 372.
400. 434. 476. 480. 494.
πάθος ἀπογνώσεως 124.
πάθος σαρκικὸν 42.
πάθος τῆς ὀργῆς 106.
παιδεία 308. 318. 320. 322.
Παλαιστίνη 14. 330.
πανουργία 66. 320.
παράδασις 242.
παρακοή 164. 166. 168.
παρακλήσις 132.
Παράκλητος 26.
παραμυθία 384.
παρανομία 176. 528.
παρθενία 96. 98. 100. 102.
παροξυσμὸς 346.
παροργισμὸς 108.
παρουσία 432.
παρησιία 48. 74. 78. 82. 122. 126.
218. 260. 264. 338. 498. 520.
Παῦλος 22. 30. 32. 36. 44. 52. 54. 60.
72. 76. 90. 94. 104. 108. 116. 118.
122. 130. 134. 144. 146. 148. 152.
156. 158. 170. 172. 176. 180. 192.
196. 202. 206. 210. 214. 218. 226.
228. 232. 234. 242. 260. 268. 272.
278. 280. 284. 300. 304. 326. 336.
346. 360. 364. 374. 376. 384. 394.
408. 414. 438. 444. 446. 448. 452.
460. 464. 468. 472. 478. 480. 492.
506. 512. 524.
πεῖνα 10.
πειρασμὸς 14. 54. 110. 114. 122. 300.

302. 304. 314. 322. 328. 334. 336.
344. 356. 432. 436. 460. 504.
πένθος 62. 352. 354. 370. 372. 412.
470.
πενία 262.
πεποίθησις 196.
περιεργάζεσθαι 152.
περιεργία 152.
περισπασμός 66. 68. 358. 470.
περιτομή 330.
Πέτρος 22. 28. 44. 76. 126. 140. 152.
154. 156. 170. 180. 210. 214. 272.
284. 298. 348. 362. 416. 418. 428.
442. 448. 450. 460. 472. 484. 504.
510. 524.
πικρία 114. 372. 516.
Πιλᾶτος 174. 224.
πίστις 18. 20. 22. 24. 28. 94. 124. 126.
148. 176. 178. 186. 192. 234. 244.
262. 304. 306. 308. 334. 336. 360.
364. 376. 378. 382. 384. 386. 388.
396. 402. 426. 430. 434. 444. 446.
516. 520.
πλάνη 328. 342. 358. 530.
πλεονέκτης 62.
πλεονεξία 56. 62. 64. 66. 184. 240.
290. 292. 304. 516.
πλημμέλημα 270. 370.
πλησμονή 34.
πλοκολογία 516.
πλοῦτος 54. 56. 58. 64. 66. 72. 80. 200.
282. 304. 318. 350. 352. 470. 506.
516.
πνεῦμα βλασφημίας 194.
πνεῦμα δουλείας 512.
πνεῦμα πορνείας 90.
πνεῦμα υἰοθεσίας 512.
πνεῦμα ὑπερηφανίας 190.
πόθος 282. 348. 418.
πόθος σαρκός 80.
πολυλογία 150. 396. 398. 516.
πολυποσία 38. 288.
πολυπραγμονεῖν 152.
πολυτέλεια 34.

πονηρία 110. 136. 158. 220. 240. 282.
304. 366. 398. 400. 444.
Πόντιος Πιλᾶτος 336.
πορνεία 88. 90. 186. 218. 304. 318.
440. 516.
πραότης 198. 218. 256. 268. 288. 360.
362. 410. 440. 446. 454. 456.
πραῦτης 456.
προαίρεσις 128. 136. 530.
προθυμία 112. 128. 130. 166. 378. 402.
514.
προκοπή 16. 234. 321. 482.
πρόνοια 16. 86. 284.
προπέτεια 102. 488.
προσδοκᾶν 492
προσδοκία 174. 492.
προσευχή 48. 74. 96. 106. 110. 112.
114. 118. 166. 174. 182. 188. 190.
212. 216. 218. 226. 238. 296. 310.
312. 314. 316. 334. 336. 342. 348.
352. 382. 396. 398. 402. 410. 412.
414. 414. 418. 420. 424. 442. 444.
464. 474. 530.
προσέχειν ἑαυτῷ 238. 240.
προσκαρτέρησις 416. 444.
προσκύνησις 16. 18. 532.
προσοχή 446.
προσωποληπτεῖν 362.
προσωπολήπτῃς 362.
προσωποληψία 362. 364. 486.
προφητεία 96. 198.
πρωτοκαθεδρίται 484.
πρωτοκλισία 34.
πρωτολογία 266.
πῦρ αἰώνιον 418.

P

ῥαδιουργία 224.
ῥαθυμία 120. 294. 344. 496.
Ὶραχαβί 276.
Ὶρεδέκκα 224.
ῥεμβασμός 282.
Ὶροδοᾶμ 324.

Ῥούθ 310.

Σ

Σάβας 16.
 Σαμαρείται 432.
 Σαμουήλ 48. 54. 164. 184. 198. 274.
 364. 388. 420.
 Σαμψών 80. 252.
 Σαούλ 154. 172. 220. 222. 374. 450.
 486.
 Σάπφειρα 176.
 Σαρακηνοὶ 14.
 σάρκωσις 520.
 Σεβηριανοὶ 518.
 Σεβήρος 518.
 Σειράχ 328. 422.
 Σεμεὶ 302. 454.
 σεμνότης 68. 240.
 Σήθ 28.
 Σηλώμ 420.
 Σινᾶ 330.
 Σιών 86. 198. 468. 532.
 σιωπή 396. 398.
 σκνιφότης 56.
 σκότος τὸ ἑξώτερον 418.
 σκῶμμα 516.
 Σολομών 72. 80. 88. 140. 148. 170.
 250. 286. 324. 432. 436.
 Σουμανῖτις 28.
 σοφία 68. 74. 80. 110. 202. 262. 324.
 426. 432. 504. 516.
 Σοφονίας 292. 320. 466.
 σπουδὴ 342. 414. 498. 514.
 σταυρὸς 20. 22. 126. 168. 210. 234.
 270. 276. 352. 402. 426. 442. 446.
 528. 532.
 στεναγμὸς 94. 118. 130. 370. 418. 468.
 στενοχωρία 226. 348. 508.
 Στέφανος 276. 458.
 στοργή 366. 422.
 συγκατάβασις 428.
 συγχαίρειν 234. 236.
 συγχωρεῖν 270.

συκοφαντία 162. 170. 172. 174.
 συμβουλία 114. 132. 322. 324. 326.
 Συμεὼν 30.
 συμπάθεια 76.
 συμπάσχειν 360.
 συμφορὰ 126. 360.
 συναλγεῖν 360.
 συντέλεια 368.
 συντυχία 394.
 Σωσάννα 82. 92.
 σωτηρία 60. 64. 116. 132. 152. 170.
 220. 244. 312. 326. 346. 356. 358.
 386. 388. 408. 422. 454. 464. 494.
 530.
 σωφροσύνη 88. 92. 94. 96. 308. 434.
 444. 474. 516.

Τ

ταλαιπωρία 64. 528.
 ταπεινοφροσύνη 22. 98. 148. 168.
 190. 194. 196. 198. 266. 268. 270.
 288. 362. 390. 398. 400. 412. 428.
 440. 442.
 ταπείνωσις 88. 98. 106. 170. 208. 262.
 324. 326. 338. 342. 382. 420. 432.
 458. 512. 524.
 τελειότης 106.
 τελείωσις 484.
 τελώνης 196.
 τερπνότης 344.
 τιμᾶν 422.
 τιμὴ 422. 426. 428. 532.
 Τιμόθεος 24. 62. 96. 148. 192. 260.
 342. 426. 438. 446. 452. 478.
 τιμωρία 146.
 Τίτος 96. 166. 176. 226. 378. 450. 478.
 τόκος 60. 62.
 τροφή πνευματικὴ 418.
 τρυφή 34. 36. 40. 44. 240. 304. 352.
 372. 498.
 τῦφος 516.
 Τωδίας 324. 360. 474.

Υ

ὑβρις 216. 220.
 υἱοθεσία 456. 476. 512. 514.
 ὑπακοή 28. 164. 166. 168. 170. 226.
 ὑπερηφάνια 186. 188. 190. 190. 216.
 240. 270. 280. 304. 390. 516.
 ὑπόκρισις 154. 304.
 ὑπομονή 30. 42. 44. 114. 116. 120.
 122. 126. 226. 234. 264. 300. 302.
 304. 306. 308. 316. 336. 360. 374.
 436. 442. 444. 516.
 ὑποταγή 436. 446. 448.
 ὑψηλοφρονεῖν 192.
 ὑψηλοφροσύνη 190. 304.

Φ

Φανουήλ 96.
 Φαρισαῖος 196.
 φαρμακεῖαι 516.
 φθονεῖν 222.
 φθόνος 136. 140. 222. 234. 366. 516.
 φθορά 328.
 φιλαδελφία 374. 376. 428.
 φιλανθρωπία 128. 130. 298. 300.
 φιλαργυρία 50. 52. 314. 516.
 φιλάργυρος 52.
 φιλαρχία 454. 516.
 φιλία 228. 236. 268.
 φιλοδοξία 166.
 φιλοκοσμία 516.
 φιλονεικία 226. 516.
 φιλοξενία 92. 378. 382.
 φιλοπτωχία 378. 382.
 φιλοτιμία 454. 456.
 φιλοχρηματία 64.
 Φινεές 164. 450.
 φλυαρία 382. 516.
 φόβος Θεοῦ - Κυρίου 44. 74. 110.
 170. 220. 258. 284. 366. 374. 420.
 426. 428. 468. 500. 502. 504.

φόνος 318.
 φρόνημα 400. 454. 516.
 φρόνημα ἐγκόσμιον 412.
 φρόνημα σαρκὸς 36. 88. 100. 102.
 518.
 φρόνησις 80. 194. 262. 372. 426. 444.
 446. 502.
 φύσις 520.
 φυσίωσις 144. 280. 516.
 φῶς πνευματικὸν 410.

Χ

Χαλδαῖοι 86. 164.
 Χάμ 38.
 χαρὰ 22. 236. 300. 322. 330. 352. 410.
 420. 502.
 χάρισμα 348. 360. 414.
 χάρισμα πνευματικὸν 198. 246.
 χαρμοσύνη 356.
 χαυνότης 412. 496.
 χορτασία 400.
 χρηστολογία 36. 158. 244.
 χρηστότης 22. 30. 338. 362. 516.

Ψ

ψαλμωδία 106. 112. 338. 400. 404.
 406. 408. 410.
 ψευδηγορία 80.
 ψευδομαρτυρία 304. 318.
 ψευδοπροφήτης 242.
 ψεῦδος 174. 178. 180. 254. 256. 288.
 ψιθυρισμὸς 142. 144. 516.

Ω

ᾠζᾶς 76.
 ᾠσηὲ 40. 90. 248. 360. 380. 386. 512.
 ὠφέλεια 112. 116. 146. 362. 392. 394.
 396. 414. 440.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

7

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΝΤΙΟΧΟΥ, ΜΟΝΑΧΟΥ ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΣΑΒΑ, ΠΡΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΝ, ΗΓΟΥΜΕΝΟΝ ΜΟΝΗΣ ΑΤΤΑΛΙΝΗΣ, ΠΟΛΕΩΣ ΑΓΚΥΡΑΣ ΚΑΙ ΓΑΛΑΤΙΑΣ, ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΕΙΣΕ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΕΝ Ω ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΡΛ'.

ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ

		10
		18
ΛΟΓΟΣ	Α'. — Περί πίστεως	20
ΛΟΓΟΣ	Β'. — Περί ἐλπίδος.	28
ΛΟΓΟΣ	Γ'. — Περί ἐστιάσεως.	30
ΛΟΓΟΣ	Δ'. — Περί γαστριμαργίας.	34
ΛΟΓΟΣ	Ε'. — Περί μέθης.	38
ΛΟΓΟΣ	ς'. — Περί ἐγκρατείας.	42
ΛΟΓΟΣ	Ζ'. — Περί νηστείας.	46
ΛΟΓΟΣ	Η'. — Περί φιλαργυρίας.	50
ΛΟΓΟΣ	Θ'. — Περί δωροληψίας.	52
ΛΟΓΟΣ	Ι'. — Περί σκνιφότητος.	56
ΛΟΓΟΣ	ΙΑ'. — Περί δανειζόντων.	58
ΛΟΓΟΣ	ΙΒ'. — Περί τόκων.	62
ΛΟΓΟΣ	ΙΓ'. — Περί πλεονεξίας.	64
ΛΟΓΟΣ	ΙΔ'. — Περί περισπασμοῦ.	66
ΛΟΓΟΣ	ΙΕ'. — Περί τοῦ μὴ ἀγαπᾶν τὸν κόσμον.	70
ΛΟΓΟΣ	Ις'. — Περί παρρησίας.	74
ΛΟΓΟΣ	ΙΖ'. — Περί τοῦ ἀπέχεσθαι γυναικῶν.	76
ΛΟΓΟΣ	ΙΗ'. — Περί τοῦ μὴ ἐνδελεχίζειν ψαλλούσαις γυναιξίν.	82
ΛΟΓΟΣ	ΙΘ'. — Περί πορνείας.	86
ΛΟΓΟΣ	Κ'. — Περί σωφροσύνης.	92
ΛΟΓΟΣ	ΚΑ'. — Περί παρθενίας.	96
ΛΟΓΟΣ	ΚΒ'. — Περί προπετείας.	102
ΛΟΓΟΣ	ΚΓ'. — Περί ὀργῆς.	106
ΛΟΓΟΣ	ΚΔ'. — Περί θυμοῦ.	110
ΛΟΓΟΣ	ΚΕ'. — Περί λύπης.	112
ΛΟΓΟΣ	Κς'. — Περί ἀκηδίας.	118

ΛΟΓΟΣ	ΚΖ΄.	—	Περὶ ἀπογνώσεως.	124
ΛΟΓΟΣ	ΚΗ΄.	—	Περὶ γογγυσμοῦ	134
ΛΟΓΟΣ	ΚΘ΄.	—	Περὶ καταλαλιᾶς.	136
ΛΟΓΟΣ	Λ΄.	—	Περὶ ψιθυρισμοῦ.	140
ΛΟΓΟΣ	ΛΑ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ μέμφεσθαι.	144
ΛΟΓΟΣ	ΛΒ΄.	—	Περὶ ἀντιλογίας.	146
ΛΟΓΟΣ	ΛΓ΄.	—	Περὶ ἀργολογίας.	150
ΛΟΓΟΣ	ΛΔ΄.	—	Περὶ περιεργίας.	152
ΛΟΓΟΣ	ΛΕ΄.	—	Περὶ καταφρονήσεως.	154
ΛΟΓΟΣ	Λς΄.	—	Περὶ ὀκνηρίας.	158
ΛΟΓΟΣ	ΛΖ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ἐρίζειν μετὰ δυνάστου.	162
ΛΟΓΟΣ	ΛΗ΄.	—	Περὶ παρακοῆς.	164
ΛΟΓΟΣ	ΛΘ΄.	—	Περὶ ὑπακοῆς.	168
ΛΟΓΟΣ	Μ΄.	—	Περὶ συκοφαντίας.	170
ΛΟΓΟΣ	ΜΑ΄.	—	Περὶ κλοπῆς.	174
ΛΟΓΟΣ	ΜΒ΄.	—	Περὶ ψεύδους.	178
ΛΟΓΟΣ	ΜΓ΄.	—	Περὶ κενοδοξίας.	180
ΛΟΓΟΣ	ΜΔ΄.	—	Περὶ ὑπερηφανίας.	186
ΛΟΓΟΣ	ΜΕ΄.	—	Περὶ ὑψηλοφροσύνης.	190
ΛΟΓΟΣ	Μς΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ μεγαλοφρονεῖν παρ' ἑαυτῶ.	194
ΛΟΓΟΣ	ΜΖ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ἐξουθενεῖν τινα.	196
ΛΟΓΟΣ	ΜΗ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ καταγελαῖν.	200
ΛΟΓΟΣ	ΜΘ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ κατακρίνειν.	202
ΛΟΓΟΣ	Ν΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ σκανδαλίζειν.	
ΛΟΓΟΣ	ΝΑ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ὄνειδίζειν, ἀλλὰ μᾶλλον ὄνει- δίξεσθαι.	206 208
ΛΟΓΟΣ	ΝΒ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ἀνταποδοῦναι κακόν.	212
ΛΟΓΟΣ	ΝΓ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν.	214
ΛΟΓΟΣ	ΝΔ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ἐχθραίνειν.	218
ΛΟΓΟΣ	ΝΕ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ φθονεῖν.	222
ΛΟΓΟΣ	Νς΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ἐρίζειν.	224
ΛΟΓΟΣ	ΝΖ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ μισεῖν.	228
ΛΟΓΟΣ	ΝΗ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ἐπιχαίρειν.	230
ΛΟΓΟΣ	ΝΘ΄.	—	Περὶ τοῦ συγχαίρειν.	234
ΛΟΓΟΣ	Ξ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ λυπεῖν τινα.	236
ΛΟΓΟΣ	ΞΑ΄.	—	Περὶ τοῦ προσέχειν ἑαυτῶ.	238
ΛΟΓΟΣ	ΞΒ΄.	—	Περὶ χρηστολογίας.	244
ΛΟΓΟΣ	ΞΓ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν.	246
ΛΟΓΟΣ	ΞΔ΄.	—	Περὶ τοῦ φυλάσσειν μυστήριον.	248
ΛΟΓΟΣ	ΞΕ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ἀκαιρῶς θαρρεῖν.	250
ΛΟΓΟΣ	Ξς΄.	—	Περὶ ἀληθείας.	252
ΛΟΓΟΣ	ΞΖ΄.	—	Περὶ τοῦ ἐλέγχειν.	258
ΛΟΓΟΣ	ΞΗ΄.	—	Περὶ τοῦ ἐλέγχεσθαι.	260
ΛΟΓΟΣ	ΞΘ΄.	—	Περὶ τοῦ αἰσχύνεσθαι.	264

ΛΟΓΟΣ	Ο΄.	—	Περὶ ταπεινοφροσύνης.	266
ΛΟΓΟΣ	ΟΑ΄.	—	Περὶ τοῦ συγχωρεῖν τῷ πλησίῳ.	270
ΛΟΓΟΣ	ΟΒ΄.	—	Περὶ τοῦ εὐχέσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων καὶ τῶν ἐχθρῶν.	272
ΛΟΓΟΣ	ΟΓ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ζητεῖν τὰ ἑαυτοῦ.	278
ΛΟΓΟΣ	ΟΔ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ἐπιθυμεῖν.	280
ΛΟΓΟΣ	ΟΕ΄.	—	Περὶ δικαιοκρισίας.	286
ΛΟΓΟΣ	Ος΄.	—	Περὶ δικαιομετρίας.	290
ΛΟΓΟΣ	ΟΖ΄.	—	Περὶ μετανοίας.	292
ΛΟΓΟΣ	ΟΗ΄.	—	Περὶ ὑπομονῆς.	300
ΛΟΓΟΣ	ΟΘ΄.	—	Περὶ ἀγῶνος.	304
ΛΟΓΟΣ	Π΄.	—	Περὶ ὁμονοίας.	310
ΛΟΓΟΣ	ΠΑ΄.	—	Περὶ λογισμῶν.	314
ΛΟΓΟΣ	ΠΒ΄.	—	Περὶ παιδείας.	318
ΛΟΓΟΣ	ΠΓ΄.	—	Περὶ συμβουλίας.	322
ΛΟΓΟΣ	ΠΔ΄.	—	Περὶ ἐνυπνίων.	326
ΛΟΓΟΣ	ΠΕ΄.	—	Περὶ ὀλιγοψυχίας καὶ διψυχίας.	332
ΛΟΓΟΣ	Πς΄.	—	Περὶ κόπου.	338
ΛΟΓΟΣ	Πζ΄.	—	Περὶ σπουδῆς.	342
ΛΟΓΟΣ	ΠΗ΄.	—	Περὶ διακονίας.	346
ΛΟΓΟΣ	ΠΘ΄.	—	Περὶ ἀκτημοσύνης.	348
ΛΟΓΟΣ	ς΄.	—	Περὶ πένθους.	352
ΛΟΓΟΣ	ςΑ΄.	—	Περὶ τοῦ, Καιρὸς τοῦ παντός.	356
ΛΟΓΟΣ	ςΒ΄.	—	Περὶ τοῦ συμπάσχειν.	360
ΛΟΓΟΣ	ςΓ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ προσωποληπτεῖν.	362
ΛΟΓΟΣ	ςΔ΄.	—	Περὶ τοῦ οἰκεῖν μετὰ ὀλίγων καλῶν.	366
ΛΟΓΟΣ	ςΕ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ γελᾶν.	368
ΛΟΓΟΣ	ςς΄.	—	Περὶ τοῦ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον.	374
ΛΟΓΟΣ	ςΖ΄.	—	Περὶ φιλοξενίας.	376
ΛΟΓΟΣ	ςΗ΄.	—	Περὶ φιλοπτωχίας.	378
ΛΟΓΟΣ	ςΘ΄.	—	Περὶ τοῦ ἐπισκέπτεσθαι.	382
ΛΟΓΟΣ	Ρ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ ἐλπίζειν ἐπ’ ἄνθρωπον.	386
ΛΟΓΟΣ	ΡΑ΄.	—	Περὶ τοῦ μὴ πεποιθέσθαι ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἰσχύϊ.	388
ΛΟΓΟΣ	ΡΒ΄.	—	Περὶ τοῦ παραιτεῖσθαι τὰς ἀκαίρους συν- τυχίας.	392
ΛΟΓΟΣ	ΡΓ΄.	—	Περὶ ἡσυχίας.	398
ΛΟΓΟΣ	ΡΔ΄.	—	Περὶ ἀγρυπνίας.	400
ΛΟΓΟΣ	ΡΕ΄.	—	Περὶ ψαλμωδίας.	404
ΛΟΓΟΣ	Ρς΄.	—	Περὶ προσευχῆς.	410
ΛΟΓΟΣ	Ρζ΄.	—	Περὶ κατανύξεως.	416
ΛΟΓΟΣ	ΡΗ΄.	—	Περὶ τιμῆς γονέων.	422
ΛΟΓΟΣ	ΡΘ΄.	—	Περὶ τοῦ εὐλαβεῖσθαι πρεσβυτέρους.	426
ΛΟΓΟΣ	ΡΙ΄.	—	Περὶ μακροθυμίας καὶ ὀξυχολίας.	428
ΛΟΓΟΣ	ΡΙΑ΄.	—	Περὶ ἡγουμένων.	434

ΛΟΓΟΣ	ΡΙΒ'.	—	Περὶ ἀποταγῆς.
ΛΟΓΟΣ	ΡΙΓ'.	—	Περὶ ὑποταγῆς.
ΛΟΓΟΣ	ΡΙΔ'.	—	Περὶ τοῦ φυλάσσειν ἐντολάς.
ΛΟΓΟΣ	ΡΙΕ'.	—	Περὶ πραότητος.
ΛΟΓΟΣ	ΡΙΖ'.	—	Περὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ μὴ ἀδικεῖν
ΛΟΓΟΣ	ΡΙΖ'.	—	Περὶ εὐχαριστίας.
ΛΟΓΟΣ	ΡΙΗ'.	—	Περὶ τῆς ἐν Θεῷ εὐφροσύνης.
ΛΟΓΟΣ	ΡΙΘ'.	—	Περὶ τοῦ μὴ μεριμνᾶν.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚ'.	—	Περὶ ἀπαρχῶν.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚΑ'.	—	Περὶ ἐξιλασμοῦ.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚΒ'.	—	Περὶ ἀρχιερωσύνης.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚΓ'.	—	Περὶ διαταγῆς κλήρου.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚΔ'.	—	Περὶ τοῦ αἰδεῖσθαι ἱερεῖς.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚΕ'.	—	Περὶ προσδοκίας τῶν μελλόντων.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚς.	—	Περὶ κλήσεως Θεοῦ.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚΖ'.	—	Περὶ φόβου τοῦ Θεοῦ.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚΗ'.	—	Περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης.
ΛΟΓΟΣ	ΡΚΘ'.	—	Περὶ υἰοθεσίας.
ΛΟΓΟΣ	ΡΛ'.	—	Περὶ βασιλείας οὐρανῶν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΜΟΛΗΓΗΣΕΩΣ
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Μενελάου 3 – Τηλ. 283 880 – Θεσσαλονίκη

Έκτύπωση ΄Οφσετ: GRAFO – Τηλ. 281 188. Θεσσαλονίκη

Βιβλιοδεσία: ΄Αφοι ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ,

13ο Χιλιόμετρο ΄Εθνικῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης – ΄Εδέσσης, Τηλ. 710 140

Κεντρικὴ διάθεση: Βιβλιοπωλεῖο Ε. ΜΕΡΕΤΑΚΗ

Μενελάου 3 – Θεσσαλονίκη – Τηλ. 031-283 880 – (Οἰκίας 696 653)